TRACTATVS
DE IRREGVLARITATIBVS,
ET IMPEDIMENTIS ORDINVM, OFFICIORVM, ET BENEFICIORVM ECCLESIASTICORVM,

Et Censuris Ecclesiasticis, & Dispensationibus super eis.

PAVLO BORGASIO FELTRENSE,
EPISCOPO NEMOSIENSE,
Gubernatore Generali, ac Prolegato in Thuscia,
I. V. C. acutissimo Autore.

Nunc primùm in lucem editus.

Huc accessit vita grauissimi huius scriptoris, unà cum Indice; in quo nihil eorum omnium, de quibus in toto hoc opere subtilissimè disseritur, desideratur.

Quanta verò & vtilitas, ac voluptas ex lectione huius libri capi possit, is demum iudicabit, qui singulas eius partes diligentissimè peruolutauerit. Hoc saltem liberè affirmari potest, nunquam fore, vt quenquam eius temporis, operæque, quam hic posuerit, pœniteat.

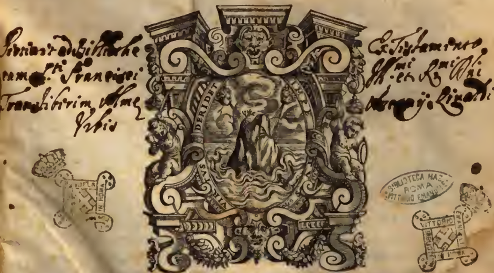

Venetijs, Excudebant Guerrai fratres, & socij. *M. D. LXXIIII.*
Cum priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis, Philippi Regis Catholici, atque Illustrissimi Senatus Veneti.

SANCTISS. D. N. D. GREGORIO PAPAE XIII.

Sigismundus Borgasius Canonicus Taruisinus fœlicitatem.

QVOD maximè optandum fuit, Pater Beatiss. nedum mihi, & familiæ meę, cuius res agi uidetur, sed etiam omnibus iuris, præsertim canonici studiosis, ut quæ olim à doctissimo Paulo Borgasio Episcopo Nimosiense gentili meo, magnis laboribus, multisq; uigiliis elucubrata fuere, circa Irregularitates, & Impedimenta ordinum, & beneficiorum, & censuras ecclesiasticas, & dispensationes super eis, in publicum typis excuderentur, cùm tandem, Deo Opt. Max. dante, factum sit, quod iam, quando de eo edendo cogitare cœpi, animo decreueram meo, vt scilicet nomini tuo dicaretur, nunc eò maximè faciendum putaui, quòd dum editio differtur, ex Cardinale Pontifex summus, & optimus à sancto spiritu constitutus fueris. Et iure quidem iam tum, cùm Cardinalis eras, te vnum in operis ipsius patronum, mihiq; in dominum inter omnes elegeram. si enim librum ipsum consideremus, nemini magis quàm tibi consentaneum fuit, vt offerretur. cum namq; ex visceribus iuris canonici depromptus sit, te vnum etiam tunc expetere videbatur, qui Iuris, & Canonum amplissimum decus es, & iis studiis cumulatissimè imbutus, ex quibus tibi facilè viam parasti, qua ad sanctæ Apostolicæ sedis apicem, omnibus admirantibus, & adorantibus conscendisti. Accedebat præterea summa benignitas, & magnificentia tua, qua æque omnes ad te venientes humanissimè semper complecti solitus es. Sed præsertim quòd intelligebam te hęc studia omnibus voluptatibus anteferre; sicut ab ineunte ætate semper fecisti; & illos qui ipsis delectarentur, fouere, ac protegere, atque ad eos honestandos gratiam, fauoremq; omnem libentissimè conferre. Nec aliæ deerant rationes ad id animum meum tunc inuitantes, quæ vehementiùs nunc aliis etiam additis commouent, & accendunt. Sed & liber ipse, qui te olim Cardinalem, & summum Iurisconsultum appellare videbatur, & tui nominis inscriptio-

nem desiderare, id nunc multo magis, iure quodammodo suo, expostu lare videtur; cùm, quæ de sanctę Catholicæ Ecclesię, & Apostolicę sedis auctoritate pertractant, alteri nemini offerri æquius debeant, quam ei, qui caput est, ac rector ipsius Ecclesiæ, & in ipsa sancta sede diuinæ lucis radiis conspicuus resider, & omnipotentis Dei vices gerens, solus cum irregularibus, & impeditis dispensat, & censuras omnes tollit, aut tollendi, & dispensandi confert potestatem, & auctoritatem. Sed & hoc ipsum auctoris persona, si ad eam respiciamus, meritò exoptare, ac requirere videtur. cùm enim dum viueret, sanctissimæ ipsi sedi, ingenium, laboresque omnes, vitamq; ipsam dicasset, ac totis viribus gloriam, & amplitudinem eius quæsiuisset; cur non & post mortem eius fructus, & bona animi, ac intellectus ipsius ad eandem sanctam sedem spectare, & deferri dicemus? Quibus accedat, si etiam de me ipso loqui debeo, quòd & mei causa dictat ratio, vt ad te, sanctissime Pater, opus ipsum dirigatur, & consecretur; qui tot iam annis Ecclesię tuæ addictus sum, & ex tuæ ipsius sedis gratia, licet indignus, minimusq; Canonicus conscriptus. Illud postremò hoc potissimùm suadet; quod quasi hæres voluntatis & desiderii ipsius Pauli agnati mei, id exequi procuro, quod & ipsemet faceret, si ad nostra hæc tempora spiritum ducere potuisset. Quod tantò maiori humilitate, & reuerentia facio, tantoque libentius, & ardentius, quantò te, quem olim Cardinalem optaram, nunc summum Pontificem, maximo cum mei gaudio, intueri, suspicere, & adorare datum est. sed iis quidem, qui sunt deuoti cordis, & animi oculis, & genibus, vtinam & iis, qui sunt corporis ipsius. nam, prout par erat, ad sanctissimos pedes tuos osculandos, & opus ipsum offerendum dicto citius ipsemet properassem, sed me pluribus ab hinc annis podagræ, & omnium ferè artuum dolores grauissimi, & quasi continui ita male habent, vt paulò minus, quàm semper iacentem detineant, & virentem ætatem meam annorum quadraginta quatuor, si non seniorem sene quolibet effecerint, at impotente quolibet impotentiorem, & infirmiorem reddiderint; aliaq; vitæ, fortunarumque mearum auxerit, & quotidie magis augeat incommoda. Veniam igitur dabis Pater Beatiss. & quæ ex intima cordis deuotione Sanctitati tuę per me offeruntur, piè, &, vt soles, benigne accipere non dedigneris. Vale. Taruisii Calendis Iunii. M D L X X I I I I.

REVEREN. D. SIGISMVNDO BORGASIO CANONICO TARVISINO

Ioannes Turrius Taruisinus I. V. D. S. P. D.

QVAE mihi tecum, multum Reueren. Borgasi, tot iam annos intercedit arctissima necessitudo, & quae me tuae singulares virtutes, praesertimq; beneficentia ad te colendum, & obseruandum quotidie magis obstrinxere, eum in me animum excitarunt, vt quotiescunque de ijs rebus agi contingat, quae tibi, tuis ue decus, aut gloriam parere possint, non parum me officio meo deesse semper existimauerim, si non & ipse in id studium, & operam praebeam meam. Cum igitur Pauli Borgasij Episcopi Nimosiensis agnati tui Tractatus de Irregularitatibus, & impedimentis ordinum &c. propediem in lucem proditurus sit, & officio, & obseruantiae erga te meae conuenire putaui, si, cum fidei, & diligentiae meae, vt imprimeretur, commiseris, etiam ipsius Auctoris vita, cum eodem volumine ederetur, ex qua non tantum ipsi Iurisprudentiae lumini, & Decretorum interpreti doctissimo, sed & tibi, familiaeq; non modica esset gloria accessura. proptérea eam, vt melius potui, inter forenses strepitus, & pro temporis breuitate, composui. Quae si non, vt eminentissimi ipsius viri singulares animi dotes meruerunt, & ego debui, plene, & ornate contexta est, satis excusatum me iri putabo, si rei tantum veritatem secutus non de eius laudibus orationem, sed eius vitae seriem quandam breuem, nullis artium praeceptis perpolitam contexuisse me, vt facio, profitebor. Vale, & me vt soles, ama.

Taruisij pridie Idus Maij. M D L X X I I I I.

AVCTORIS VITA.

AVLVS BORGASIVS natione Feltrensi, antiqua, & nobili genere natus patrem Ioannem Victorem habuit Iur. conf. celeberrimum, virumq; clarissimum, cuius virtutibus non parum familiæ dignitas aucta est; is enim & Iuris prudentia & alijs animi dotibus ita excelluit, vt Ciuitates, Prouinciæq; eius imperio committerentur: in quibus eam semper fidem, grauitatem, & integritatem ostendit, præsertimque in Prætura optimè administrata pro Ioanne Hinderbacchio Tridenti Episcopo, & Principe, vt, præter cætera tanti viri munera, à quo non diligebatur modò, sed & obseruabatur, Principis eiusdem, nec non & publicis Tridentinæ ipsius ciuitatis Insignibus donatus fuerit, quæ ad perpetuam ipsius gloriam, & vniuersæ Borgasiæ familiæ decus, & ornamentum futura essent. Mater autem ei fuit Corona de Brandelicijs, nobilis admodum matrona, & quæ prudentia, castitate, diligentia, alijsq; honestissimis moribus tali, tantoq; marito tantæq; familiæ, quàm optimè respondebat. His parentibus ortus Paulus, ne ab eis & reliquis antecessoribus degenerare videretur, humaniorum literarum studijs ~~totis viribus~~ incubuit. mox ad leges, & iura totis viribus se se conuertit. Studuit Patauij primùm: postea etiam Bononiæ; vbi Felinum Sandæum, inter reliquos, præceptorem habuit; & ita assiduis vigilijs, & lucubrationibus profecit, vt multò ante conceptam de se spem non solùm adæquauerit, sed etiam longè multùmq; superauerit. ibiq; publicè de iure, & legibus per triduum disputando, eo in certamine ingenij sui præstantiam ostendit. postmodum in vtroq; iure lauream, votis omnibus, assecutus Venetias se contulit, ubi in foro ecclesiastico, patrocinando & consulendo, per aliquot annos honorificè versatus est. ex quo à Matthæo Cardinale Sedunense, qui tùc Apostolicus Legatus erat per totũ Venetæ Reip. imperiũ, hominis excellentiam admirante & adiuuante, Feltrensis Canonicus, postea etiam Archidiaconus est electus, & alijs quibusdã in Diœcesi Cenetensi beneficijs ac titulis cohonestatus. Demum & amicorum hortatu, & Marci Cardinalis Cornelij fauore sub Alexandro VI. Pontifice Romam petijt. quo paulò post defuncto, & Leone X. in eius locum suffecto Referẽdarius creatus est, & domesticus eius prælatus. mox, vt qui ad maiora etiam natus erat, Episcopus Nimosiensis ecclesiæ in Cypro assumptus, & constitutus. & iam optimè cognita eius doctrina, fide, & singulari innocentia, non multò post vniuersæ prouinciæ patrimonij B. Petri in Thuscia, ex ipsius Pontificis decreto, prolegatus, & Gubernator generalis deligitur, eodem Cardinale Cornelio Legatũ agente. Plura hic memoria digna ab eo gesta sunt, quæ breuitati studens non recensebo. illud tamen non esse omittendum duxi, quòd cum Viterbi Ciuitas, vbi residentiæ locus est, propter factiones in duas partes diuisa capitalibus odijs flagraret, Paulus inter reliqua omnia id præcipuè cordi habuit, vt odia, si non posset extinguere, saltem sedaret. Propterea ita sese gessit in vtranque partem, & æqua lance ciues ipsos omnes complexus est, ac interdum conuiuijs, & familiaribus colloquijs ad pacem hortando, vt ciuitatem, prouinciamq; omnem pacatam semper tranquillamq; habuerit, et nihil partes ipsæ ambæ magis expetere vide-

rentur,

rentur, quàm Gubernatori suo tales videri, quales cuperet, nec amplius de sese offendendo, sed de ipsius voluntate, & desiderio exequendo, ipsoq; modis omnibus honorando contenderent. Studebat Paulus, fere continuo, cùm per tot occupationes grauissimorum negotiorum licebat; quod ea cum voluptate faciebat, vt vix quicquam eum retardare posset grauis podagræ morbus, quo non modicum naturæ iniuria vexari solitus erat. Demum absoluta administratione ipsa, Romam reuersus est, qui etiamsi ob ipsum morbum quieti potiùs, quàm labori vitam dicare opus habebat, eò tamen sui nominis existimatio & laus perlata erat, vt nullus esset quietis locus. statim enim ferè post reditum à Dominico Cardinale Grimano, Titulo Sancti Marci, & Aquileiensi Patriarcha, viro vndecunq; doctissimo, nulli inter suæ ætatis Theologos, Philosophosque postponendo, Vicarius eligitur; ex qua tanti viri probatione mirum est, quantus ei honoris & gloriæ cumulus accesserit; ex quo postquam Venetias Paulus applicuit, non tantum rerum Aquileiensium causa, sed etiam Venetarum, ac aliarum prouinciarum eò accessisse videbatur, nam pleræq; diuersorum locorum causæ ad Summum Pontificem delatæ ad eum delegabantur, & si quæ coram Serenissimo Venetiarum Principe de re Ecclesiastica agebantur, ad Paulum similiter ipsum de iure cōsulendæ, ac decidendæ per eundem Illust. Principem deferebantur; ex quo nō tantùm vrbis, sed & orbis oraculum videbatur. Hinc etiam factū est, quòd vbicunq; magis Catholica Ecclesia opus haberet, ibi & ipse statim in subsidium vocaretur. Etenim per ea tempora in partibus Aemiliæ, Brixiæ, præsertim & Bergomi, labes quædam pessima orta est quorundā hæresiarcharum, necnon & Anabaptistarum, qui hæreticā prauitatem serentes cōplures seducebāt, & suscepto baptismatis sacramento renunciabant, corporaq; & animas sathanæ Deū Creatorem abnegantes offerebāt: & vsque eò perniciosissima hæc pestis deuenerat, vt infantes etiā passim necare studerent, & alia incredibilia scelera perpetrare, quin etiam in tam manifesto facinore ita pertinaces fiebant, vt sententias capitales cōtra se ab ordinarijs ferri, patiq; mallent, vitamq; perfidè amittere, quàm errorem suum cognoscere, & resipiscere. propterea, cùm nemo ad tantum negotium aptior visus esset, Paulus ipse ad vota Illustrissimi ipsius Venetorum Principis Commissarius Apostolicus, & Inquisitor deputatus est. Etenim ipse Venetiarum Princeps omnia bene agi debere sperabat, si Paulo ipsi Borgasio, quem, quo esset ingenio præditus, quibusq; uirtutibus, optime norat, tantum negotium committeretur; cumque humanitate sua cum rerum experientia, & scientia coniuncta effecturum, vt tales de errore suo edocti, veniæ spe in Ecclesiæ Catholicæ gremium reuerterentur, quos quandoque in desperationem, quam Sathan insinuat, pœnæ seueritas inducit. quam rem sicut, & reliqua sua omnia, ita præclarè egit, & de ipsa Veneta Repub. bene mereri visus est, vt ab ipso Principe & Senatu immunis factus sit à solutione decimarum pro Episcopatu suo Cameræ Cypri quotannis facienda, quæ aureos centum triginta annuos excedebant. Quærebat iam Paulus post tot labores quieti sese dare, & totus lucubrationibus suis, & studijs incumbere; nec tamen id obtinere potuit; nam vix ex Aemilia regressus est, cum & coactus fuit in Patauino Episcopatu pro Francisco Cardinale Pisani administrationem suscipere, quam ea cum laude, & omnium admiratione perfecit, vt inter reliquos, qui eius virtutes commendare visi sunt, à M. Mantua Iurisc. celeberrimo & vndecunque laudato publicè tunc, ut & nunc, Patauij legente vir doctissimus, & de Iurisprudentia optimè meritus appellatus sit, vt in fine suæ Epitom. de Illustrib. Iureconsl. legitur. Ea igitur expedita, cum optati otij tempus aduenisse sibi persuaderet, nuncius affertur, qui in locum Clementis Pontificis VII. demortui, Alexandrum Farnesium sub Pauli III. nomine assumptum nunciaret. quo intellecto multa lætitiæ signa domi suæ fieri mandauit, quibus publicam iucunditatem & gaudium superare visus est. Sed ijs non contentus, eam etiam coram sanctitati suæ manifestam fecit. nam mora nulla adhibita Romam contendit; vbi à Pontifice ipso ad pedum osculum non vulgariter susceptus, statim Referendarius est factus, ac domesticus prælatus, necnon pluribus gratijs & prærogatiuis donatus ac cohonestatus. Sed cum Marino Cardinali Grimano gratissimus esset, eiq; summopere ab ipso Pontifice

tifice commendatus, paucos dies Romæ esse potuit, nam iterum prolegatus, & Gubernator Vmbriæ Prouinciæ ab ipso Cardinale Legato deligitur; quo officio omni cum laude functus est. Sed iam senex, & tot labores itineraq; perosus, & studiorum suorum cupidus, posthabitis honoribus & dignitatibus omnibus, cùm iam multò ante honores, & dignitates omnes in studijs suis posuisset, ad optatam quietem se reducere cõstituit, quod vix ipso Pontifice concedente obtinuit; Vnde Romam, posteaq; Feltrum patriam suam sese recepit; vbi, quantum præsertim per morbum licebat, & articulorum dolores, tempus omne in studijs consumebat. Et certè mirum quòd tantum in illis profecerit, cùm tot grauissimorum negotiorum mole, continuis ferè temporibus, premeretur, & tot alijs laboribus & & itineribus occupatus vix quicquam otij daretur; sed potissimùm cùm sæpe tam graui podagræ morbo, ex cuius impedimento tum pedum, tum etiam manuum officio prope destitutus famulorum semper auxilio indigebat, qui nunc hunc, nunc illum librum afferrent, ut in legalibus studijs opus est; sed ijs ita oblectabatur, vt inter dolores ipsos interdum ab eis refici, & restaurari quodammodo videretur. Quæ sua studia sæpe cum viris doctis, quorum amicitia nihil præstabilius esse putauit, conferre mirum in modum delectabatur; & præcipuè cum Nicolao fratre suo, qui & ipse excellentissimus erat Iureconsf. & non secus ac Paulus pro Apostolica sede, & ipse pro Veneta Rep. Ciuitatibus iura sæpe dabat, & assessoris officio fungebatur. Sed non soli erant ipsi fratres tunc temporis in Borgasia familia Iurisconsf. post Io. Victorem patrem, de quo supra diximus. nam tunc etiam florebat Faustinus ipsius Nicolai filius similiter Iurisconsf. qui & Canonicus Feltrensis postea factus honestissimè semper, & religiosissimè vixit. ita vt dici possit hanc Borgasiam familiam à Deo datam, vt viros semper clarissimos, & Iuris, Ecclesiæq; lumina produceret; inter quos, vt reliquos plures omittam, qui referri possent, præclarum admodum decus, & columen ipsius, præsenti tempore, uiget Reueren. D. Sigismundus Canonicus Taruisinus prudentia, fide, religione, humanitate; omniq; virtutum laude cumulatissimus: ita vt in eo magis corporis & fortunæ bona desiderari posse videantur quàm animi: cùm pluribus ab hinc annis maxima naturæ iniquitate, vti & ipse Pauli agnatus mancus, & omnibus ferè neruis, & articulis captus sit, ac continuis propemodum, acerbissimisq; podagræ doloribus crucietur. Tractatum composuit ipse Paulus, quem ipsemet de Irregularitatibus, & impedimentis ordinum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, & censuris Ecclesiasticis, & Dispensationibus super eis, inscripsit. de qua materia ita diligenter & copiosè disseruit, & tam multa, etiam circa practicam, edocet, quæ ipsemet verè maximus practicus Venetijs, Romæ, & alibi fieri vidisse & obseruasse refert, vt opus ipsum perfectum, ac verè omnibus suis numeris, & partibus expletum dici possit. Scripsit etiam Commentaria quædam similiter in iure Canonico, quæ tamen non habentur. Vixit vir præclaræ, eximiæq; virtutis plures menses, in ea animi tranquillitate. & iam vbique præsertim Romæ, talis tãtaq; de eo erat prædicatio, & laus, & penes Pontificem ipsum existimatio, quòd certa spes afferebatur eum in proxima Cardinalium promotione facienda, illi sacro Collegio ascribendum esse; sicut eius merita requirebant. sed cum per eos dies Venetias applicuisset, ibiq; tum negotijs suis peragendis, tum salutationibus, & suauissimis amicorum, & literatorum hominum sermonibus, qui domum suam frequentes conueniebant, tempus traduceret, in aduersam valetudinem incidit: quæ cum in dies grauior effecta esset, & iam grandi ætati suæ importabilis, eum non multò post ad vitæ exitum perduxit; ex quo Saluatori suo anima restituta, ad D. Agnetis templum, de more Venetæ Ciuitatis, delatus ibi solemni pompa, & uerè Pontificalibus exequijs decoratus est; & oratione Ioan. Baptistæ Egnatij viri doctissimi publicè ibi ex Veneti Senatus auctoritate humaniores literas profitentis collaudatus. demumq; relictis cum non modico sui desiderio, & mœrore, non tantum familiaribus, & amicis, sed ijs omnibus, qui eius integritatem, doctrinam, prudentiam, & cæteras innumerabiles animi dotes cognouerant, in Iesuatorum templo sepultus est, Anno Domini. M. D. X L I. Aetatis verò suæ septuagesimoquinto.

L. D. O. M.

EORVM OMNIVM, QVAE IN TRACTATV de Irregularitatibus, ac Dispensationibus PAVLI BORGASII FELTRENSIS, *Episcopi Nemosiensis notatu digniora passim occurrunt* INDEX LOCVPLETISSIMVS In ordinem abecedarium adductus.

A

B

C

Committens

D

Decima

Discessus

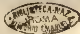

Dispensatio

tum

E

Ecclesia

Euentus

F

G

Gesta-

H

Inchoandum

do,

L

La-

M

N

O

P

Potestas

Q

R

Reordinatio

S

Suspen-

T

V

F I N I S.

TRACTATVS DE IRREGVLARITATIBVS, ET IMPEDIMENTIS ORDINVM, OFFICIORVM, ET BENEFICIORVM ECCLESIASTICORVM, ET CENSVRIS ECCLESIASTICIS, & Dispensationibus super eis.

Paulo Borgasio Feltrensi, Episcopo Nemosiensi, Gubernatore Generali ac Prolegato in Thuscia, I.V.C. acutissimo Autore.

LOCVTVS est Dominus ad Mosen ore superno dicens, Loquere ad Aaron, homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo: nec accedet ad ministerium eius; nec accedet ad altare, qui maculam habet; & contaminare non debet sanctuarium meum. ego Dominus. Leui. xxj. & transumptiuè. in c. hinc etenim. xlix. dist. Elegit propterea Iudas sacerdotes sine macula voluntatem habẽtes in lege Dei. j. Mach. j. c. iiij. Et quidẽ congruũ est, ut pars conueniat suo toti: turpis enim est omnis pars vniuerso suo non conueniens. viij. dist. quæ contra mores. & in c. fi. de spon. duorum. & in c. nolite. xj. dist. & in c. cum non licet. de præscript. Immaculatus enim est, cui ministratur, qui dixit, Mundi estote. & iterum sancti estote, quia sanctus sum ego dominus Deus vester. Leuit. xix. in prin. & transumptiuè lxxxij. dist. plurimos. Et immaculatum est, quod ministratur, vt Deute. xvj. in fin. Erit enim (inquit) agnus sine macula. Et idem dicitur Exod. xij Cõuenit itaque, vt eius ministri sint ab omni sorde remoti: quod ecclesia nos aperte docet, dicens in personam ministrorum, Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum domine. Psal. xxv. & asperges me domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. Psal. L. Et Esaias lij. c. ait: Mundamini, qui fertis vasa domini. & transumptiuè in c. necesse est. j. q. j. & Petrus in epistola j. scientes, quòd non corruptibilibus, auro vel argento redempti estis de varia vestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati, Christi incontaminati, præcogniti ante mundi constitutionem. Immaculata quoque est ecclesia, in qua ministratur, vt in Canti. Cant. v. Columba mea, immaculata mea, & trãsumptiuè in c. omnibus. xxiiij. q. j. & c. loquitur. & in c. j. de immu. eccl. lib. vj. Nec in ea est, nec esse potest peccatũ, neq; ruga. xxj. dist. quãuis. & in c. ecclesia Christi. de pœn. dist. j. & in c. fundamenta. de elect. in vj. Apud gentiles quoque, vt Aulus Gellius lib. j. refert de Vestalibus virginibus, quę si lingua de-

bili, sensuve aurium diminutæ, aliaue quauis corporis labe insignitæ essent, aut ex serulli genere natæ, non capiebantur. Ouidius quoque in epistola ad Æneam.

Pone deos, & qua tangendo sacra prophanas,
Non bene cœlestes impia dextra colit.

Et Seneca in prouerbijs, Non inspicias quàm plenas quisque manus Deo, sed quàm puras ad moueat. de quo est tex. in c. odi, & proieci. xxiiij. q. j. & sunt verba Amonis prophetæ. Virgilius quoque in ij. Æneid.

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates,
Me bello ex tanto digressum, & cæde recenti,
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

Cum tanta itaq; in ministris Dei requiratur puritas & munditia, quanta, cui ministratur, conuenit, videndum est de eorum maculis, & sordibus, ex quibus homines impediuntur à promotione, ad ordines, ad officia & beneficia ecclesiastica, & interdum iam promoti repelluntur & deijciuntur, deponuntur, degradantur, & curiæ seculari traduntur, seu relinquuntur: & quomodo eis ope & beneficio dispensationis ab ecclesia succurratur; & quare, & quando, & per quem, seu quos, & quo iure, & cũ quibus.

Et quamuis materia hæc diuersis antiquorũ Doctorum scriptis delibata sit, licet fortè minus abundè, aut ordinatè, cum plura supersint & grandis sit, quotidiana, & practicabilis tam in Rom. cu. quàm extra: Ego Paulus Borgasius Feltrensis, Episcopus Nimosiensis, Sanctissimi domini nostri Papæ Referendarius; & pro sua Sanctitate & sede Apost. prouinciæ Patrimonij beati Petri in Thuscia Gubernator generalis, & Prolegatus, inter Iur. vtriusque Doct. visu, verbo, & opere minimus, ipsam repetendam, reuidendam, supplendamq; duxi ad cõmunem Christi fidelium vtilitatem, & commodum, & sanctæ militantis ecclesiæ honorem, cuius iudicio, emendationi, & castigationi, me & scripta mea hæc humiliter subijcio, vt xix. dist. Romanorum.

Inter scribentes in hac materia primum fuisse comperio Ioannem de Deo, Hispanum, dum esset canonicus Vlixbonensis, & regeret cathedram in iure canonico Bononię, de quo Specu. mentionem fecit in suo procemio, in quo ipsum connumerat inter iuris canonici professores, non tamen refert ipsum scripsisse in hac materia, direxitq; opus suum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, ac scholaribus Bononiæ studentibus. Incipit autem, Tene quòd dispensatio est iuris relaxatio, & diuisit illud in tres partes: in prima posuit xiij. rubricas: in ij. verò posuit formam sententiarũ tam interlocutorialium, quàm diffinitiuarum in dispensationibus, quæ forma hodie omnino recessit à Curia, & à sacra pœnitentiaria: in tertia verò formam relationum & consultationum dispensationum. Et hæc etiam hodie non est in vsu, & in omnibus suit breuis & compendiosus valde nimis.

Secundum inter hos scribentes Bonaguidam de Aretio fuisse constat, retento ordine litterę ipsius Spec. vbi supra, qui hunc post Ioannem de Deo connumerat. Ioan. tamen And. ibidem, in addi. dicit Tancredum de Patrimonio, qui fuit de Corneto, prius i hac materia scripsisse, cuius scripta vsq; ad illa tempora iam perierant. Vbi idem dixit supra verbo, plurimus. ibi, nonus Bonaguida Aretinus, & huius opus incipit. Intendens ego Bonaguida de Aretio, & est compendium breue valde, continens duas rubricas tantum, quarum prima est de dispensationibus Episcoporum, secunda de dispensatione Papæ.

Tertium quendam fratrem Petrum ordinis Prædicatorum sine cognomine: & interrogaui cõplures patres & magistros dicti ordinis, quisnam ille fuerit. Alij dixerunt, quòd fuit Petrus de Palude, qui fuit bonus canonista, & in materijs mixtis scripsit excellentius cæteris. Alij verò quòd fuit Petrus de Tarantasia, qui fuit generalis minister dicti ordinis, qui postea à Gregorio X. anno domini M CC LXXV. Cardinalis creatus est: qui post quadriennium ei in Papatu successit, & Innoc. V. appellatus fuit. Quis autem horum fuerit, compertum nõ habeo. incipit autem opus hoc elegit Iudas. Credo tamen fuisse Tarantasiensem, quia vidi in libro antiquo in principio, Imaginem Pontificalem. & sic ipsum in præsenti opere allegabo in discursu huius operis, seu tractatus, fideliter referam.

Quartũ inuenio Host. in sua summa post tit. de pœnit. posuisse rubricellam de dispẽsationibus, in qua tamen parum, & succintè admodũ dixit.

Quintus in ordine scripsit Spec. post titulum de legato, qui diuisit totum tractatũ per decem rubricas, in quibus retulit ad literam scripta Ioan. de Deo, parum aut nihil addendo: quem tamen non allegat, sed Ioan. And. in addi. in j. additione dicit, quòd ipse Ioan. de Deo composuerat libellum de dispensationibus.

Posuit etiam idem Spec. in suo aureo repertorio titulum de dispensationibus, in quo posuit multos casus inducentes dispensationem, & potestatem dispensandi, & multa bona ad materiam dispensationis facientia. Posuit etiam in eodem aureo repertorio casus, in quibus quis incurrit irregularitatem ipso iure. Et venit excõmunicandus & deponendus, cuius dicta similiter in locis competentibus referam.

Beatus quoque Bernardus in suis opusculis posuit tractatum de præcepto & dispensatione, & incipit, qua mente iam tacebo, qua fronte tamen

men loquat? & direxit illum suis monachis (religiosorum more) sed ex eius dictis aut parum, aut nihil excerpi potest, quod ad materiam nostram subiectam applicari possit.

DIVISIO OPERIS.

Dividitur præsens opus in septem partes ad honorem septem donorum Spiritussancti, qui illuminet sensus meos in beneplacito suo, & inclinet cor meum: & loquar de testimoniis suis in conspectu regum, & non confundar. Et bonitatem, & disciplinam, & scientiam doceat me: quia mandatis suis credidi. Psalmo cxx. & cxxij. & grata, & accepta sint hæc scripta mea in conspectu suo, & pariter legentium. Cum etiam numerus septenarius sit perfectus, quem Græci hebdomadam appellant, vt inquit Aul. Gellius, in tertio, c.xj. Atticarum noct. Et idem dixit Varro de imaginibus septenarii numeri. Et septem ætates hominis, & septem sint petitiones in oratione Dominica, & septem cantus Dauid, & septem dæmonia eiecit dominus Magdalenæ, vt Luc.7. & in ecclesia septem ordines secundum theologos. Septem verba dixit Redemptor in cruce, vt dixit venerabilis Beda, qui illa declarat. Septem hominis partes, septẽ gaudia beatæ Virginis, septem Diaconi, vt Act. Apost.vj. & dominus benedixit die septimo, & sanctificauit illum, Gen.ij. Et dominus septima die requieuit ab opere quod patrarat, vt Gene. ij. Ætates sæculi septẽ, vt in c.diaconi.xciij.dist. Septem horæ Canonicæ, vt dicit glo. in verbo septenarius, in c.j.de celebra.miss. Et septem spiritus, & septem stellæ, & septem candelabra, & septem Ecclesiæ, quas vidit Ioannes Apocalyp. 1. Et septem lampades ardentes, & septem signacula, & septem cornua, & septem oculos bestiæ vidit Ioannes Apocalyp.v. Et septem angelos, & septem sigilla vidit Ioannes in circuitu throni, Apocalyp.viij. Et septem tonitrua locuta sunt, Apocalyp.xij. Et septem capita bestiæ vidit Io. Apoc.xiij. Et septem diebus omne tempus comprehenditur, & in septenario nomero vniuersitas figuratur secundum Gregorium in homelia super Luc.vij. Et septem sunt ostia nili, per quæ dominos aquas rigare facit: septem sunt mundi miracula à Plinio relata. Septem virtutes, septem peccata mortalia, septem Psalmi pœnitentiales: & numero Deus impare gaudet, de quo numero septenario posuit Pal.in rub.de vin. liber.tol. & vnitas diuina in Trinitate adoratur.

Ad hunc itaq; numerum præsens hęc nostra lucubratio dirigatur & diuidatur in septem partes: in quarum prima, sequendo ordinem tituli huius operis, tractabimus de ipsa irregularitate: & sub hac rubr. ponam decem quæstiones principales, quarum prima erit quærere, vt quæsiuit Spec. in dicto titulo in §. iuxta præpositiones, videlicet quid sit irregularitas: cæteras sequentes de nouo formando. Et primo,

Quid sit irregularitas.
Vnde dicatur.
Vnde habuerit ortum irregularitatibus, videlicet an à iure diuino, vel positiuo.
Quę fuerit causa instituendæ irregularitatis.
Quę irregularitates ipediant promouendos.
Quæ sint irregularitates, quæ deijciunt iam promotos.
Quæ sint irregularitates, propter quas iam promoti deponuntur, & degradantur.
Quis sit effectus irregularitatis.
Quis dispenset cum irregularibus.
An per dispẽsationem tollatur irregularitas.

In secunda tractabimus de dispensationibus in genere.

Sed quia fere innumerabilia sunt impedimenta ad ordines, officia, & beneficia ecclesiastica consequenda, de eis in specie tractare esset impossibile vltra quàm laboriosum: sed quia sub suis congruis titulis legalia impedimẽta per discursum huius operis veniunt examinanda, subsequenter tractabimus in secunda parte ipsius operis de ipsa dispensatione in genere, in qua ponemus xxiiij. rubricas principales, dicentes primò,

Quid sit dispensatio.
Vnde dicatur.
Vnde habuerit ortum.
Vbi, & quando.
A quo.
Quo tempore.
In quibus.
Quare.
Quo iure introducta sit dispensatio.
Quæ sint causæ dispensationis.
De diuersitate dispensationum.
Quæ dispensatio dicatur debita.
Quæ dispensatio dicatur permissa.
Quæ vt supra prohibita.
In quo differat ius, rigor iuris, & dispẽsatio.
De delegatione dispensationis.
An dispensatio sit de lege diœcesana, an de lege iurisdictionis.
An dispensatio sit delegabilis.
De effectu dispensationis.
De dispensationis interpretatione, extensione, & restrictione.
De probatione dispensationis.
De pœna indiscretæ dispensationis.
Vtrum dispensatio peti possit per procuratorem, & an dispensatio possit reuocari.

In tertia autem parte tractabimus de perso-

nis ecclesiasticis, & earum qualitate, quibus à iure data est potestas dispensandi, ponendo tredecim rubricas dicentes.

De dispensatione Papæ.

De dispensatione Concilij generalis.

De dispensatione collegij Cardinalium, sede vacante.

De dispensatione Legatorum Sedis Apostolicæ tam natorum, quàm missorum.

De dispensatione Episcoporum.

De dispensatione Archiepiscoporum, Patriarcharum, & Primatum.

De dispensatione Capituli, sede vacante.

De dispẽsatione Abbatum, Priorũ, & aliorum Prælatorũ claustralium in suis claustris, & extra.

De dispensatione per ingressum religionis.

De dispensatione Archidiaconorum.

De dispensatione Rectorum parrochialium ecclesiarum cum suis parrochianis, & simpliciũ sacerdotum cum sibi subiectis, & non subiectis.

De dispensatione Commendatarij, & administratoris.

In quarta ponemus de personis sæcularibus, quibus etiam à lege data est potestas dispensandi, per quinq; rubricas dicentes,

De dispensatione Imperatoris, Regum, & Principum.

De dispensatione domini cum vasallo.

De dispensatione mariti cum vxore, & vxoris cum marito.

De dispensatione patrisfamiliâs cum filijs, & familiaribus, seu seruis.

In quinta parte, quia quædam impedimenta indigentia dispẽsatione proueniunt cum causa, sine tamẽ culpa, & sine peccato: & quæ cum causa, culpa, & peccato: de singulis tractaturi primo videbimus de impedimentis, & irregularitatibus prouenientibus sine culpa, & sine peccato, incipiendo à natiuitate hominis, ponendo vndecim rubricas dicentes.

De filiis presbyterorũ, & aliis illegitimè natis, ordinandis, vel non: & de dispensatione cũ eis.

De seruis ordinandis, uel non.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, uel nõ: & dispensatione cum eis.

De corpore uitiatis.

De clerico ægrotante, uel debilitato.

De presbytero non baptizato.

De neophitis non ordinandis, & dispensatione cum eis.

De differentibus baptizari usq; ad mortem.

De bigamis, & corruptarum maritis.

De Iustitiariis seu curialibus, & ijs, qui ex officio sæua exercuerunt.

De peregrinis, & ignotis.

In sexta ponemus de impedimentis prouenientibus cum causa, culpa, & peccato, inducentibus etiã irregularitatem: & in hac parte sequar ordinẽ decretalium secundum titulos, uel rubricas, in quibus potest cadere dispensatio, ponentes rubricas successiuè, & primo dicentes.

De temporibus ordinationũ, & ætate, & qualitate ordinandorum, & ordinatis extra tempora, & dispensationibus cum eis.

De illiteratis, & idiotis.

De ordinatis ab Episcopo, qui renunciauit episcopatui, uel excommunicato.

De sacramentis non iterandis.

De treuga, & pace.

De uita & honestate clericorum.

De cohabit. clericorum, & mulierum.

De clericis coniugatis & coniugandis.

De clericis non residentibus.

De præbendis & dignitatibus.

De institutionibus.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

De testamentis.

De sepulturis.

De decimis.

De primitiis, & obligationibus.

De regularibus.

De conuersione coniugatorum.

De uoto.

De iuramento & periurio.

De iure patronatus.

De celebratione missarum.

De obseruatione ieiuniorum.

De sponsalibus & matrimoniis.

Qui clerici, uel uonentes.

De cognatione legali, & spirituali.

De consanguinitate, & affinitate.

De accusationibus.

De simonia.

De hæreticis.

De schismaticis.

De apostatis.

De homicidio.

De ueneficis, & maleficis.

De physicis & chirurgis.

De torneamentis, & clericis pugnantibus in duello, & sagittariis.

De adulterijs.

De raptoribus, & incendiarijs.

De furtis.

De vsurarijs.

De crimine falsi.

De sortilegijs.

De delictis puerorum.

De clerico percussore.

De sacrilegijs, & sacrilegis.

De maledicis.

De clerico excommunicato, deposito, interdicto,

dicto, vel suspenso ministrante.
De non ordinato ministrante.
De clerico per saltum promoto.
De eo, qui furtim ordines suscepit.
De sententia excommunicationis.
De sententia suspensionis.
De sententia interdicti.
De sententia depositionis, & degradationis, & traditionis curiæ sæculari.
De infamibus, & sententiam passis.
De solemniter pœnitentibus.

In Septima, & vltima parte videbimus de pluralitate beneficiorum, & quãdo quis possit esse pluralis in eis, iure permittẽte, vel ope dispensationis, ponẽdo tres Rubricas dicentes,
In quibus casibus quis possit esse pluralis in beneficijs ecclesiasticis.
Quis possit dispensare super pluralitate beneficiorum.
De tacita dispensatione.

Sed quia scriptum est, Omne quodcunque facietis, aut in verbo, aut in opere: in nomine domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo, vt ad Colossen. c. iij. & transumptiuè in c. non liceat. xxvj. q. v. facit c. cum Paulus. j. q. j. & in c. In nomine domini. de testi. cumque omnis sapientia à Deo sit, vt Ecclesiasti. j. in princi. & sapientia, quæ sine Deo est, insipientia sit. Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Nõne stultitiam fecit Deus sapientiam huius mundi? ait Apost. ad Corinth. j. & Regum ij. Deus scientiarum est dominus. & in minimis quoque rebus debemus diuinum auxilium implorare, vt ait Plato in j. Thimei. Ideo antequàm calicẽ huius nostræ lucubrationis accipiam, nomen domini inuocabo vnà cum beatissimo patre, & patrono meo, Thoma Aquinate, etiam sub eiusdem gloriosi sancti verborũ formalitate dicens.

ORATIO AD DEVM.

CREATOR ineffabilis, qui de thesauro sapientiæ tuæ tres hierarchias annotasti, & eas super cœlum empyreum miro ordine collocasti, atque vniuersas partes elegantissimè disposuisti. Tu inquam qui verus es fons luminis & sapientiæ, atque super eminens principium infundere digneris super intellectus mei tenebras tuæ charitatis radium duplicem, quo remoueas à me peccatum, & ignorantiam, in qua natus sum, qui linguas infantium facis disertas, linguam meam erudias, atque in labijs meis gratiam tuæ benedictionis infundas. Da mihi intelligendi acumen, retinendi capacitatem, discendi facilitatem, interpretandi subtilitatem, & loquendi gratiam copiosam: ingressum meum instruas, progressum dirigas, egressum compleas, qui viuis, & regnas in sæcula sæculorum Amen.

Cum autem proximus sit dominus omnibus eũ in veritate inuocãtibus, vt Psal. cxliiij. ipso inuocato descendam, & capiam primam partem rubricæ & tituli huius operis, videlicet.

DE IRREGVLARITATIBVS.

QVAESTIO I.
Quid sit Irregularitas.

QVAERO itaque primò, iuxta præpositum ordinem, quid sit irregularitas. Raymundus in sua summa sub rubrica de irregularitate definiuit dicens, quòd irregularitas est quoddam impedimẽtum proueniens ex constitutione canonica ex sacramenti defectu.

Hosti. in c. Si quis presbyter. de Cle. excom. minist. in ij. col. sic definiuit. Irregularitas est quædam nota, seu quoddam impedimentum canonicum proueniens in clerico ex violatione cẽsuræ ecclesiasticæ, vel ex alia notabili inobedientia, & in omni homine ex defectu, seu crimine casualiter, vt clericus quandoque cum pœna degradationis, & semper regulariter omnino indignus redditur ordines susceptos exequi, & omnis homo ad superiores prouehi, nisi prius cum eo fuerit per sed. Aposto. misericorditer dispẽsatum: vbi etiam successiuè declarat vnum quodque verbum in definitione positum, incipiendo ibi, Vnde dico impedimentum. Vsque ibi, Vnde dico, quòd clericus.

Spec. in tit. prælleg. in §. iuxta propositiones, in princ. sic definiuit. Irregularitas est impedimentum canonicum, seu nota ex facto, seu defectu proueniens, qua quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri, & in eisdem ministrare.

Io. And. in addi. Spec. in prælle. §. iuxta, in addit. primò transit cum diffinitione ipsius Spec. & similiter diffiniuit in c. ij. de re iud. in vj. post Archidia.

Lapus in clem. ij. de homic. diffiniuit dicens, quòd Irregularitas est nota, seu impedimentũ canonicum proueniens in clerico ex violatione ecclesiasticæ censuræ, vel ex alia notabili inobedientia.

Laudinius in eadem clem. & hos duos Cardinalis ibidem allegat, dixit, q̃ est impedimẽtum, seu repulsio executionis diuini officij, quæ ipso

-iure infligitur occisori: sed Cardinalis ibi dicit, q diffinitio Lapi est plenior.

Cardinalis autem ipse ibidem diffiniuit dicens, Irregularitas est inhabilitas canonica, per quam quis excluditur a regula promotionis, seu ordinum.

Hæ omnes diffinitiones sonant in idem, nec differunt sensu, licet verbis differant: quæ tamen quantum conuertatur cum definito, videbimus infra in iij. q. principali huius primæ partis. Tamen Dominus Marianus Socinus in sua repetitione .c. sententiam sanguinis ne clerici, vel mon. in ij. col. impugnat diffinitionem Hostié. dicens, quòd irregularitas nedum est impedimentum canonicum, sed etiam diuinum: cum irregularitas proueniens ex homicidio voluntario sit de iu. diuino. allegat do. Abb. in c. ad audientiam. de homi. de quo latius infra dicam.

QVÆSTIO II.

Vnde dicatur Irregularitas.

Dicitur autem irregularitas secundum Spec. in dicto §. iuxta pro positiones, in j. col. ab in, quod est fine, vel contra, & regulam. Vnde irregularis, idest contra regulam ecclesiæ natus, siue propter defectum, vel factum extra eam positus. Lapus, quem refert Cardinalis in dicta clemen. j. de homi. dixit, quòd quis non dicitur irregularis, quia secundum regulam Apostoli probibeatur, sed tunc dicitur extra regulam aliorum: sed irregularis est is, qui propter excessum eiectus est à tali regula, ad quam quis non reducitur, nisi per sedem Apostolicam, vt not. Archid. in c. his, qui. de sent. excom. in vj. de qua regula habetur per Apostolum ad Titum ij. & transsumptiuè in gl. summæ. xlviij. di. & ad Timoth. j. cap. iij. & transumptiuè in c. vnum orarium. xxv. dist.

SVMMÆ.

1 *Sacerdotes olim licitè poterant occidere. & 2.*

3 *Dauid primus fuit prohibitus, quod uti sacerdos non occideret aliquem, ut prius ei licebat.*

4 *Moyses qui fuit homicida ædificauit tabernaculum Domino.*

5 *Per Moysem significantur omnes prælati.*

6 *Dauid licet fuerit in ueteri testamento, fuit tamen præfigurator noui.*

7 *Arg. à minori ualidum est.*

8 *Futura omnia Deo sunt præsentia.*

9 *Irregularitas est de iure positiuo.*

10 *Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis.*

11 *Irregularitas, quæ prouenit ex homicidio uoluntario, est de iure diuino. & 14. & 15.*

12 *In foro, ubi agitur de pœnitentia imponenda, tutior uia est eligenda, licet durior esse uideatur.*

13 *Mens bona culpam timet.*

14 *In foro quasi pœnitentiali quomodo agatur.*

15 *Homicidium quod uoluntariè committitur, si est notorium, non potest super eo dispensari.*

16 *Peccata occulta non habent vltorem in hoc sæculo.*
Ecclesia non iudicat de occultis.
Peccatum occultum, an semper impediat executionem ordinum post peractam pœnitentiam.

17 *Symonia in ordine, & beneficio, & homicidium impediunt retentionem beneficiorum, etiam post peractam pœnitentiam.*

18 *Dictio præter, stat omnino exclusiue.*
Opiniones conciliorum si reperiantur contrariæ, quæ sit amplectenda.

19 *Varia dicta, si reperirentur inter pares scribentes, cui fletur.*
Pœnæ potius sunt molliendæ, & restringendæ, quàm ampliandæ.

20 *Symoniacus etiam in ordine, si tamen sit occultus non est inuitus ab ordine, seu officio arcendus.*

21 *Peccator committens delictum quantumcunque enorme sit, modo occultum, monendus est, non cogendus ut abstineat.*

22 *Peccata latentia non habent uindictam in hoc sæculo.*

23 *Papa in omnibus homicidijs, etiam uoluntarijs, potest dispensare.*
Ordinans dignior est ordinato.

24 *Dictio vsque huc, quid significet.*

25 *Clerici ad eorum defensionem possunt assumere arma materialia, & vulnerare hostes, non tamen mutilare, nec interficere.*
Mutilatio intelligitur de membro habente officium in corpore humano.
Auricula in capite non habet officium, nec est de necessitate, sed ad decorem capitis.
Irregularitas quando, à quo, & quomodo introducta fuerit.

26 *Irregularitas ex homicidio uoluntario, licet habeat in se rationem, & mentem iuris diuini, Papa tamen ex causa super ea poterit dispensare.*

27 *Homicida qui post peractam ueram pœnitentiam non debet impediri in susceptis, uel suscipiendis ordinibus ministrare, an poterit ipso iure absque dispensatione.*

28 *Et an illa pœnitentia debeat esse perfecta, uel sufficiat inchoata.*
Factum aliquid non dicitur, quando aliquid superest faciendum.

QVÆ-

QVAESTIO III.

Vnde habuerit ortum Irregularitas.

RREGVLARITATEM à iure positiuo ortum babuisse tenuerűt omnes: quod patet in ipsa diffinitione, in qua omnes, vt supra dixerunt, quòd est impedimentum ca-
1 nonicum, non ergo diuinum. Olim † enim sacerdotibus interficere licebat: in veteri namq;
2 lege homicidæ poterant esse sacerdotes, † & sacerdotes homicidæ, dicit tex. in c. nos si incompetenter. in §. his itaq;. el ij. ij. q. vij. & Glo. summæ, xxj. dist. dicit quòd olim sacerdotes erant
3 homicidæ. Sed Dauid † primus fuit prohibitus construere templum domini, dicête ei domino, non ædificabis domum nomini meo, eo quòd sis vir bellator, & sanguinem fudetis, vt legitur Paralipo. j. c. xxviij. & transumptiuè in c. j. in Glo. summæ, de consecra. dist. j. quæ dicit hoc fuisse mirum, quare boc dictum sit, cum quilibet homicida templum possit construere, cum
4 etiam Moses, † qui fuit homicida, ædificauerit tabernaculum domino, vt xxiij. q. iij. non inferenda. & quòd fuerit homicida, habetur Exod. c. ij. cumq; circunspexisset huc & illuc: & Actuű vij. Quòd autem ædificauerit arcam & templum domino, babetur Exodi. xxv. xxvj. & xxvij. & tamen
5 per Mosem figurantur omnes † prælati ecclesiæ, dicit tex. in c. plerunque. ij. q. vij. Sed Glo. dicit,
6 quòd licêt Dauid fuerit † in veteri testamento, fuit tamen præfigurator noui, vt in c. quòd autem. xxxij. q. j. Ideo in figura buius tẽporis dictű est ei, non ædificabis domum, vt est tex. in c. j. in princ. de consecra. dist. j. pro quo etiam facit tex. secundum vnum intellectum in c. j. de homici. & in c. sicut dignű, eo. tit. Et ibi Glo. in verbo,
7 Consilium. & est argumẽtum à minori. † si enim. propter homicidium repulsus fuit a constructione, multo fortius a ministerio, vt infra dicam. quæ Glo. c. j. de consecra. etiã dicit boc fuisse mirum, quia quum dominus dixerit, Non ædificabis domum mihi, &c. nondum Dauid interfece
8 rat: soluendo dicens, † quòd omnia futura sunt Deo præsentia, vt ij. q. j. c. Deus omnipotens. Vnde quum iam esset bomicida in cõspectu Dei, ei non licuit ædificare. sed hoc non videtur verum, quia imò tunc interfecerat, vt dicit Nic. de Lyra ibidem, in verbo, cumq; surrexisset. ibi vero alij dicunt, quòd surrexit de lecto, in quo iacebat pręnimia senectute & debilitate, vt etiã legitur Reg. iij. c. in princ. Nec legitur, quòd Dauid in senectute, vel potius decrepitate, vt ibi fuerit bellator: ideo eadem Glo. in fi. dicit, quòd te uera fuit homicida, iuxta illud Reg. j. xviij. c. Percussit Saul mille, Dauid autem decem millia. & ipsemet fateri videtur, quum dixit, Priusquàm humiliarer, ego deliqui. Tamen interpretes ibi, & præcipuè beatus Augustinus, & Magister sententi. intelligunt de delicto Adæ primi parentis.

Inno. in c. ad audientiam & c. significasti. & c. nisi cum pridem. de renunc. & Spec. in dicto §. iuxta. & in versi. defectus autem sacramentorum. & in versi. nunquid autem beatus Petrus. Dominus Card. Ioan. de Imola, & omnes in cle-
9 men. si furiosus, de homi. tenent † irregularita-
10 tem esse de iure positiuo, inferẽtes quòd † irregularitas non contrahitur, nisi in casibus a iure expressis: pro quibus videtur esse tex. in c. is, qui in ecclesia. ibi, cum id non sit expressum in iure. de sent. excom. in vj. inferentes etiam, quòd in dubio semper iudex debet indicare quem nõ esse irregularem quàm contra.

Hæc tamen non placent Abb. qui in dicto c. ad audientiam, in ij. not. Vult, quòd imò in casu dubio quis debet potius reputari irregularis, dicens quòd ille tex. c. ad audientiam, est contra Inno. loquẽdo de irregularitate proueniente ex ho
11 micidio voluntario, quia † talis irregularitas est de iure diuino. allegat illud idem, Non ædificabis mihi domum, &c. dicit tamen quòd dictum Inno. in dicto c. ad audientiam, & significasti, solet cõmuniter allegari pro notabili, & malè: quia non procedit indistinctè. vnde dicit esse distinguẽdum, videlicet quòd in foro contentioso, vbi agitur de pœna imponenda pro irregularitate contracta, non debet quis in dubio reputari irregularis, quia tunc agitur ad pœnã, & hoc casu dicit dictum Inno. procedere: & ita loquuntur iura per eum allegata. Aut agitur in foro pœnitentiali ad imponendum pœnitentiã pro peccato, & tunc in dubio debet quis
12 potius reputari irregularis, quia † in tali foro tutior via semper est eligenda, licet durior esse videatur: quia in illa parte nullum subest periculum, vt in d. c. significasti. & idem dicit, vbicunq; dubitatur de aliquo delicto, pro quo vide bonã
13 glo. in c. j. de seruti. in ordi. facien. in verbo, extimare. quia † bonarum mentium est ibi culpam timere, &c. vt v. dist. c. ad eius verò concubitum. & in c. ij. de obser. ieiunij. & idem dicit esse, quan
14 do agitur in foro quasi pœnitentiali: vt † puta quia non agitur propriè ad pœnam, sed vt ab altaris ministerio abstineat, vel à contractu matrimonii, uel ab alio actu exercendo, in cuius exercitio subesset peccatű: tunc. n. debemus interpretari in partem tutiorem, licet durior sit: & dicit de hoc esse tex. in d. c. ad audientiam, & significasti, & in c. iuuenis. de spons. & in c. cum tu. de testib. per Inno. Hæc Abbas, qui etiam noluit, quod irregularitas proueniens ex homicidio uoluntario, sit de iure diuino, pro quo faciunt ea, quæ supra

pra dixi, uidelicet ꝙ in Dauid figuratur præsens tempus legis euangelicæ, in qua sacerdotibus nõ licet occidere, ut latius infra dicã, referẽdo, dicta beati Tho. Secũdò pro eodem Abbate facit dict. glo. supra de consecra. dist. j. quæ aperte uidetur sentire, quòd irregularitas ex homicidio uoluntario proueniẽs sit de iure diuino,
15 † si sit notoriũ ꝙ super eo non dispensetur, ponens exemplũ in Dauid, in quo figuratur pręsens tempus, ut supra secus si sit occultum, cum
16 † occulta peccata non habeant ultorem in hoc sæculo, quia ecclesia non iudicat de occultis, ut I. dist. de his vero. & in c. fi. de tẽpo. ord. & in c. ex literarũ de apost. & in c. eius escam. xxxij. dist. in. & in c. Christiana. xxxvj. q. v. & ij. q. v. consuluisti, & do tex. meliorem in c. ex tenore de tem po. ordi. ubi dicit, quòd quidam clericus adeo deliquerat, quòd si peccatum eius esset publicum, degradaretur ab ordine, quem susceperat, & non posset ad superiores promoueri. Mandatur tamen prælato suo, ut quia peccatum occultum erat, ei cõdignam pœnitentiã imponat, & suadeat, ut parte ipsius peracta ordine iam susceptio utens, iam ad superiores non ascendat. Tamen quia occultum est, si promoueri noluerit, non debet aliqua ratione prohibere. facit & ad hoc c. ij. de apost. & c. si sacerdos. de offi. ord.

Tertiò uidetur tex. in terminis pro Abba. in c. quęsitum, ꝙ est fin. de tempo. ordi. ibi, præter reos homicidii. Videtur. n. innuere tex. ille, ꝙ nullum peccatum occultum impediat executionem ordinum post peractam pœnitentiam, excepto homicidio uoluntario, & ideo signatur cõtrariũ in c. inquisitionis, in princip. ibi, accusat. de accusat. & ibi gl. j. ubi notantur duo peccata, quæ executionẽ ordinis suscepti, etiam post peractã
17 pœnitentiam impediunt, uidelicet † homicidiũ, & simonia in ordine, & tertium, quod impedit retentionem beneficiorum, etiã post peractam pœnitentiam est simonia in beneficio, & glo. in dict. c. quæsitum, in uerbo homicidii, dicit quòd sic. patet quia homicida, quantumcunque occultus, etiam post peractam pœnitentiã, non ministrat, ut proximè dixi, & idem text. in d. c. in-
18 quisitionis. de accus. & ibi etiam glo. j. namque dictio præter, stat omnino exclusiuè, ut not. Inn. in c. dudum, el ij. de elect. in fi. ex quibus uidetur ??io ferendum, ꝙ ex quo cum homicida non dispensatur, ꝙ talis irregularitas non sit de iure positiuo, pro quo est argumen. in capit. sacerdotes. I. distinct.

Petrus de Tarantasia in titu. de simonia, & de homi. circa pręmissa dixit, ꝙ doct. antiqui te uera fuerunt huius sententiæ, ꝙ non solũ homicidium uoluntarium impediebat ordinis executionem post peractã pœnitentiam, sed etiam simonia in ordine: dicens, ꝙ secundum sua tempora bene dixerunt propter illam decretalem, inquisitionis.

Bartholo. Brixiensis in Brocardicis dicit, ꝙ hodie stãdum est illi decretali, quæsitum. quæ est fin. de tempo. ordi. & idem Barth. no. in c. fi. ibi, tertii dicunt, & idem in sua glo. summæ. I. dist. cuius opin. uera esse uidetur multis rationibus. dicit. n. primò, ꝙ cum illa decretalis, quæsitum. posterior sit, cũ sit Gregoriana, & illa, inquisitionis. fuerit Inno. iij. qui fuit anterior Honorio, etiã tertio intermedio, ut patet in uitis Pontif. nec excipiat, nisi vnicum crimen, s. homicidium notorium, ꝙ illi potius sit standum tanquam posteriori.

Secundò, quia quotiens in gestis cõciliorum discors sententia inuenitur: illius Concilii sententia tenẽda est, cuius antiquior, & potior erat auctoritas, ut habetur in c. domino sancto. I. distin. in fin. Vbi exponunt doct. potior, idest benignior. illud autem c. quæsitũ, est benignius c. inquisitionis. ergo.

19 Tertiò, vbi † inter pares scribentes reperiuntur uaria dicta dissentiendo, statur vltimo dicto, sicut dicimus de dictis apparatus. Innoc. iiij.

Quartò, quia constitutiones pœnales potius sunt molliendæ, & restringendæ, quàm ampliãdę, ut in c. pennę. de pœni. dist. j. & in regula, in pœnis. de re. iur. in vj.

20 Quintò, quia simoniacus, etiã in ordine, si tamen sit occultus: non est inuitus ab ordine seu officio arcendus, de quo est tex. in c. tuæ fraternitatis. de simo. ita tamen, ut secretam pœnitentiam agat, ut ibi expresse dicitur.

Sextò, quia omnes antiqui Doctores, ut Hugu. Vmer. Tancred. & Bernar. tenuerunt, quòd quantumcunque enorme sit delictum, modò sit
21 occultum † monẽdus est peccator, non cogendus, ut abstineat: quia tunc solum Deum habet
22 ultorem. † Latentia enim peccata uindictam nõ habent in hoc sæculo. xxxij. q. v. c. Christiana. & in cap. ex tenore. de simo. & d. c. tuæ fraternitatis. Vnde peracta pœnitentia poterit uti officio suo, & ad maiores ascendere, & hoc intelligunt præter reos homicidij per dict. cap. quæsitum, & non reos simoniæ in ordine, uel officio.

Hanc quoque sententiam uidetur sensisse Pet. de Tarantasia in dic. suo tractatu, in princi. tertiæ partis, vbi posuit tres regulas, & tres antiquas opiniones circa lapsos, de quo dicam infra de homici. qui dicit recordari, ꝙ cum interrogaret fratrem Raymundum super intellectu d. c. quæsitum, & c. inquisitionis, sibi respondit, ꝙ illa decret. quæsitum non excipiebat, nisi vnum casum. s. homicidium: tamen ꝙ idem Raymun. intelligebat idem de duobus alijs casibus, quos posuit cum homicidio in illa decret. inquisitionis. iste fuit ille Raymũdus, de quo in proœ.

Decreta-

decretalium. Pet.tamen ipse non dicit, quid sentiat, sed sic transit in hoc, sed Abb.dicit vbi supra, ꝙ tutior ē tenēda, licet sit durior: quia licet illa decr. quæsitum, solùm excipiat homicidiū, & omittat alios duos casus, tamen de illis nullam facit mentionem. Ideo non video quomodo possit dici c. inquisitionis, esse abrogatum, cū ea, quæ speciali nota digna sunt, si omittantur, censeantur omissa, & manere in suis terminis, non autem abrogata, nisi de ea fiat specialis mentio. argu. not. in c quanquàm.xxiij. dist. & in c. qui ad agendum. de procur. in vj. & in l. illud. ff. de mino. & in l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. & in l. Pomponius, in princ. ff. de procur. & dn. Card. Zaba. in cle. ij. de offic. ordi. xiij. q. & Alex. in l. j. in princ. ff. de off. eius, cui mand. est iurisd. De symoniacis autem in ordine vel beneficio, dicam infra sub suo tit. de simo.

Sed verè iura & rationes huiusmodi, supra deductæ, non probant, nec concludunt homicidiū voluntarium inducere irregularitatem ex iure diuino, siue delictum sit publicum, siue occultum: sed tantum probant, ꝙ cum homicida voluntario & notorio non dispensatur ad altaria ministerium (quod intelligo de facili) quia imo
23 Papa † in omnibus homicidijs etiam voluntarijs potest dispensare, vt infra dicam de homi. secundum Hosti. & alios, etiam ad altaris ministerium, vt ibi latius dicam. & licet glo. summæ de consecra. dist. j. dicat, ꝙ in Dauid figuratur præsens tempus, non tamen dicit ꝙ irregularitas proueniens ex homicidio voluntario sit de iure diuino, sed tantum dicit ꝙ est ibi arg. ꝙ cum homicida non potest dispensari, quod tamen postea in fine dicit non esse verum.

Et ad illud Dauid, Non ædificabis mihi &c. D. Marianus Socinus in sua repetitione c. sententiam sanguinis, ne cler. vel mona. in v. col. post medium dicit, ꝙ per illa verba, Non ædificabis mihi templum. non fuit inducta irregularitas: sed voluit Deus declarare, ꝙ sibi displicuit illud tale immane delictum commissum in personam Vriæ, & non Goliæ gigantis, & aliorum: quum vnum fuerit ex permissione Dei. Illud verò Vriæ ex dolositate Dauid, & ad irregularitatem Pauli consentientis in necem Stephani, respondit ꝙ illa irregularitas fuit sublata per baptismum. Videtur tamen idem Marianus sentire, ꝙ in quantum in Dauid figuratur nouum testamentum, ꝙ irregularitas proueniens ex homicidio voluntario, sit de iure diuino, vt tenet Abb. cōtra quē facit illud Actuum Apost. vij. de quo trāsumptiuè in c. nō inferenda. xxiij. q. iij. & de pœn. dist. ij. cognouerunt. in princ. vbi habetur, ꝙ Moses fuit homicida, & vir sanguinis: interfecit enim Ægyptium iniuriantē Hebræum, & ipsum obruit sabulo, & tamē ædificauit domino tabernaculum, & primus sacerdotes instituit, & vnxit Aaron, & filios eius in sacerdotes domini, & sic fuit nedum sacerdos, sed & summus Pontifex: cum dignior sit ordinans, quàm inordinatus, vt in c. j. de consecra. dist. j. iuxta illud Luc. xxij. Maior est qui recumbit, quàm qui ministrat. quinimmo per Mosem figurantur omnes Prælati ecclesiæ Dei, vt dicit tex. in c. plerunque. ij. q. vij. Spec. in d. titu. de dispensatione, in d. §. iuxta propositiones, in versi. nunquid ergo beatus Petrus, transit cum communi opin. ꝙ talis irregularitas sit de lege positiua.

Sed pro Abb. ponderabam illud Luc. xxij. vbi ponitur, ꝙ Apostoli interrogauerunt Iesum, an eis liceret apprehendere arma, dicentes interrogatiuè, Domine si percutimus in gladio? quibus Iesus non respondit. Sed qui tacet, &c. & percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dextram: & tunc respondēs Iesus ait, Sinite vsq; huc. ex quibus potest considerari, ꝙ per verbum vsq; huc, Iesus prohibuit, ne seruus ille interficeretur: nā
24 dictio † vsq;, addito huc, stat demonstratiuè, inclusiuè, limitate, videlicet nō vltra, vt no. Bar. in l. a calígato. C. de nupt. & per eundem in auth. hoc amplius. C. de fideiuss. & Archid. in c. si gratiosè. de rescript. in vj. in verbo, vsque. licet etiā hæc dictio, interdum, stet exclusiuè secundum subiectam materiam, vt not. Io. And. in c. j. de ordi. ab episcopo. sed plenius per Archid. in c. de illa, xxxiij. dist. vbi ponit de materia huius dictionis, & latius dixi in tractatu meo de aduerbiorum & dictionum significatione, quem ponam infra in fine huius operis. Bart. etiam in l. non putabam, & in l. si annos. ff. de condi. & demōstra. & in §. patronus. in l. semper. ff. de leg. iij. & in l. oleum. ff. de dolo. & in l. fin. ad Trebel. & bona glo. in c. veniens, de presbyt. non bapti. & per Spec. in tit. de citatio. in §. j. in versi. Item excipitur. & Oldra. consil. suo xlix. incipiente, consueuit dubitari, An terminus ad quem, in j. col. ibi. terminus ad quem designatur: cum ergo dominus dixerit, Sinite vsque huc; datur intelligi duo. Primum quòd clerici ad eorum defensionem possunt assumere arma materialia, & vulnerare hostes, non tamen mutilare nec interficere: ꝙ elicitur eo. Lucæ xxij. ibi, & cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum, quod beatus Tho. in cathena aurea super hoc passu videtur idem expressè sentire referendo beatum Augustinum de consolatione Euāgelica dicentem, sinite vsq; huc, & vsque post istam percussionem non licere; & dictum fuit vt placuerit ei vsque huc factum, sed amplius fieri noluerit: nec mutilare dixi, quia Iesus illico sanauit illum in signum displicentiæ mutilationis.

Sed videtur, quòd non fuerit mutilatio, quia mutilatio

intelligitur de membro habente officium in corpore humano, sed auricula in capite non habet officium, sed est cartilago ad decorem humani, & bestialis capitis, & nõ ad necessitatem, quod experientia docet, quia etiam sine illa cartilagine remanet auditus, & visus auris.

Secundo elicitur, ꝙ non licet interficere. Vel & forte melius usque huc, videlicet, ꝙ usus armorum fuerit permissus sacerdotibus usq; huc, i. ad consummationem legis veteris, quæ finiuit in morte Christi, iuxta illud Ioannis xxij. Consummatum est. Et hoc dico, quia Specu. in dicto tit. & §. iuxta propositionis ordinem, in versi. defectus autem sacramentorum, dixit, ꝙ usque ad tempora Petri erant clericis arma cõcessa, ut supra dixi: & irregularitas non erat introducta, quæ postea à iure positiuo fuit introducta, quã potius ex illis verbis, finite usque huc, credo fuisse introductam per Christum lege Euangelica. & quum in Dauid figuretur præsens Ecclesia, ut dicit tex. & glo. in d. c. ꝙ autem. xxxij. q. j. & in figura huius temporis dictum fuerit ei, Nõ ædificabis mihi templum, credo propterea, ꝙ per Dauid cãtorem spiritussancti dictum fuerit, Virum sanguinum abominabitur Deus, Psal. 5. & Psal. 100. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ, & exultabit lingua mea iustitiam tuã, figurando præsentem ecclesiam, iuxta illud Ioã. xix. ibi, quicquid scriptum erat de Iesu in lege veteri, præfiguratiua legis Euangelicæ in Christo Iesu, & sic ꝙ irregularitas proueniens ex homicidio voluntario sit de lege Euangelica, & non positiua, ut obseruantia officij pœnitentiariæ nos docet, quæ nunquam dat dispensationem super irregularitate proueniente ex homicidio voluntario ad altaris ministerium, licet det super obtentis & obtinendis, & etiam ad altaris ministerium in homicidio necessario, vel in commisso ad defensionem, vel casu, vel pro iustitiæ administratione, de quo beatus Tho. 2. 2. q. lxiij. latius tractat hanc materiam. in qua tamen videtur tenere cum communi opin. videlicet ꝙ irregularitas sit de iure positiuo, sed credo ꝙ tutior sit opinio Abbatis. Tamen dominus meus Fely. in c. humilis. de maior. & obed. in ij. col. in fi. dicit, ꝙ de hoc non est plena concordia inter scribentes, † dicit tamen, ꝙ licet irregularitas ex homicidio voluntario habeat in se rationem, & mentem iuris diuini per dic. tex. & glo. de consecra. dist. j. §. alleg. tamen dicit, ꝙ super huiusmodi irregularitate Papa ex causa potest dispensare, & ibi allegat loca, & dat remissiones cumulatè, ubi de hac materia tractatur. De hoc etiam dicã aliquid infra de dispensatione Papę, super prima conclusione.

Sed quia proxime dixi, ꝙ pro Abb. facit tex. d. c. quæsitum. Ibi, præter reos homicidij: ꝙ homicida (voluntario excepto) post peractam verã pœnitentiam, non debet impediri in susceptis, vel suscipiendis ordinibus ministrare.

27 Quæro nunquid id poterit ipso iure sine dispẽsatione? Ala. in d. c. quæsitum. in verbo, damnationis. tenet, ꝙ non: sed poterit à suo Episcopo dispensari. Ber. verò ibidem in glo. fi. super verbo, non ministrant. tenet contrarium, dicens dict. tex. super dicto verbo, non ministrent. à cõtrario sensu esse contra Ala. & dicit, quòd dispẽsatio tunc valet quantum ad accusationem, alias sufficit sola pœnitentia in occultis criminibus.

28 Sed retenta opin. Ber. quæro, an † requiratur, quòd pœnitentia sit perfecta, an sufficiat inchoata, glo. in d. c. quæsitum. in verbo, non pœnituerint. videtur sentire, quòd debeat esse perfecta, & completa: quum non dicatur factum, dum aliquid superest ad agendum. l. cum Syllanianum, C. de his, quibus ut indignis. & sic non videtur sufficere egisse partem pœnitentiæ.

Sed contrarium videtur verius, per tex. in c. ex tenore. de ætate & qualitate. qui in simili casu loquens dicit, quòd parte pœnitentiæ peracta, ordine suscepto utatur, de quo aliquid dicam infra in d. titu. de ætate & qualit.

Sed demum distinguunt sic, quidam habent ex necessitate officij iniuncti celebrare, ut Episcopi & cæteri ecclesiarum Prælati, & etiam rectores parrochialium: in his dicit Pet. de Taran. in tertia, & ultima parte sui operis, in ultima rubrica de duobus notabilibus circa ordines, & beneficia, quòd credit sufficere per partem pœnitentiæ egisse, duplici ratione: prima ne subditi ex prælati delicto puniantur, & sine causa perdent diuina officia, & seruitia sine culpa. Secunda, ne malam de Prælato suspicionem assumant, si non celebret, dum debeat, ut etiam infra dicam de dispen. marlti cum uxore: ubi dicam, ꝙ imponitur minor pœna virgini, vel uxoratæ propter scandalum euitandum, & sic in his credit sufficere partem pœnitentiæ egisse: in alijs autem dicit posse dici Ber. bene dixisse. Sed licet verè hæc consideratio sit bona, iure tamen non probatur: ideo teuerem cum tex. d. c. ex tenore, cum maior sit eius auctoritas, & Ber. nihil alleget, qui forsan non reminiscebatur tunc de d. tex. ex tenore. Ubi Inno. tenet, & sufficit, quòd egerit partem.

SUMMAE.

1 *Effundens sanguinem humanum, non debet offerre sanguinem Christi.*
2 *Mulieres gaudent priuilegio c. si quis suadente. xvij. q. iiij. quandiu sunt in diuino seruitio.*
3 *Irregularitatum multæ sunt species, etiam impedientium promouendos.*

QVÆSTIO IIII.
Quæ fuit causa instituendæ Irregularitatis.

VLTERIVS quæro, quæ fuit causa institutionis irregularitatis. Dixi satis supra in proœmio huius operis, vbi vltra alia allegaui c. hinc etenim. xlix. distinct. in quo enumerantur quædam irregularitates, quæ impediebant in veteri testamento panes offerre domino, & incensum ad altaris ministerium, quæ figuraliter intellectę, etiam in nouo repelluntur. vt claudus, i. infirmitas mentis: cæcus, i. ignorãtia, de quibus infra dicam sub rubrica de illiteratis & idiotis. habens paruum nasum, i. indiscretus. Item habens grandem, vel tortum nasum, i. immoderata discretionis subtilitas. & de his & alijs vide clariorem & ampliorem expositionem in d. c. hinc etenim. Sed Landi. & Cardinalis Zaba. in cle. si furiosus. de homi. dicunt, q̃ fuit in causa horror & scandalum, quum abomi-
1 nabile sit, quòd † effundens sanguinem humanum offerat sanguinem Christi, & hostiam immaculatam, vel officium ad altaris ministerium præstet Deo: dicente Propheta, Virum sanguinum & dolosum abominabitur Deus. pro quo facit tex. in c. si ea. xxiij. q. iiij. & maxime ex quo extinxit imaginem Dei: dicente domino, Faciamus hominem ad similitudinem, & imaginem nostram; & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestijs vniuersæ terræ, omniq; reptili, quæ mouetur in terra, vt Genes. j. & not. in c. hæc imago. xxxiij. q. v. Sed aliqui dicunt hãc rationem non procedere, quia in materia odiosa masculinum non concipit fœmininum; sed fœmina non ad similitudinem Dei, quia fœmina fuit extracta de homine, vt Gen. ij. in fi. & in d. c. hæc imago. & sic quòd interficiens fœminã non esset irregularis, quod est ridiculum dicere: cum sit cõtra casum. c. si homicidium. xxiij. q. v. & l. hominis. ff. de verb. signifi. Imò & mu-
2 lieres † gaudent priuilegio canonis, si quis suadente. xvij. q. iiij. quãdiu sunt in diuino seruitio, vt dixit Inno. in c. si quis. de regu. & Rota in antiquis, decisi. clxvij. incip. nota quòd mulieres. & in collectis per Bisgnetum in titu. de sent. excom. decisi. ij. incipi. vtrum canonici regulares gaudeant priuilegio. Item quia loquitur solum de irregularitate proueniente ex homicidio, &
3 tamen † multæ sunt species irregularitatis, & multi casus, in quibus quis ipso iure incurrit irregularitatem. Et multæ irregularitates impedientes promouendos, & quæ deijciunt iam promotos vltra homicidium, quarum Guill. in suo repertorio aureo, sub suis rubricis aliquas seriatim extendit. Et similiter Marianus Socinus in dicta sua repetitione. c. sententiam sanguinis, in penultima parte. Quas infra seriatim referam.

SVMMÆ.

1 *Irregularitas, quæ deijcit iam promotum, multo magis impedit promouendum.*
2 *Excommunicatus vel suspectus non habet vocem in capitulo, tam actiuam, quàm passiuam.*
3 *Neophitus est irregularis durante neophitiæ. & 28.*
4 *Neophitus in Abbatem non eligitur.*
5 *Vxoratus non potest promoueri sine licentia vxoris vouentis perpetuam continentiam.*
6 *Clericus ludens; causans occasionem: etiam si inuitus occiderit, est irregularis, nec potest promoueri.*
7 *Aetatis defectus, scientiæ, & morum in Episcopo, clerico, vel alijs inferioribus causat irregularitatem.*
8 *Eligens simoniacè, est irregularis.*
9 *Dans venena sterilitatis viro, vel fœminę, est irregularis.*
10 *Item ligans latronem, etiam si per alium occidatur.*
11 *Auaritia notabilis impedit promouendum. Simplicitas nimia, pariter impedit.*
12 *Contrahens in subdiaconatu donec cum eo dispensetur irregularis est.*
Item presbyter vel monachus de facto contrahens. & 46.
13 *Homicida casualis, & dans operam rei licitæ, si non adhibet diligentiam, quam debet.*
14 *Hæreticus semel in primatem eligi non potest: Papa tamen posset dispensare, vt remaneat Episcopus.*
15 *Dæmoniacus semel cognitus, non est promouendus.*
16 *Accusatus criminaliter.*
17 *Infamis infamia magna.*
18 *Dans arma, ut occidat, mutilet, aut pugnet.*
19 *Damnatus per sententiam de crimine capitali, licet egerit pœnitentiam, cum remanserit infamis.*
20 *Laicus non debet promoueri.*
21 *Scrupulus conscientiæ de symonia sui Prælati impedit promouendum.*
22 *Lapsus ad suum ordinem restitutus, non potest promoueri.*
23 *Existens in minoribus ordinibus.*
24 *Ordinatus sub conditione non petendi beneficium Ecclesiasticum, irregularis est.*
25 *Item resistens prædonibus, & aliquos vulnerans, si per alios aliquis occiditur.*
26 *Homicida præsumptiuè non promouetur.*
27 *Item suspectus de hæresi, priusquam se purget.*
28 *Item bigamus, seruus originarius publicè pœnitens, & alij.*
29 *Obligatus voto solẽni religioni, donec intret religionẽ.*
30 *Fautores hæreticorum, & credentes: uti infames.*
31 *Carens oculo.*
32 *Baptizatus propter ægritudinem, non propter defectum sacramenti, irregularis est.*

33 Filij

33 *Filij monialium raptarum, vel vi oppressarum.*
34 *Incedens armatus ad occidendum hominem, etiam si per alios occidatur.*
35 *Dans homicidæ consilium, fauorem, præceptum, vel defensionem.*
36 *Filij damnatorum pro crimine læsæ maiestatis.*
37 *Iurans non clericare.*
38 *Damnatus de iniuria illata Ecclesiæ Roma. in personam Pontificis.*
39 *Medicus imperitus, sub quo periclitantur homines.*
40 *Dans, vel aliquid promittens de electione pro se facienda.*
41 *Recipiens imperfectè manus impositionem, vel vnctionem: donec suppleatur, irregularis est.*
42 *Excommunicatus vsque dum absoluitur.*
43 *Clericus peregrinus, quasi irregularis est.*
44 *Consentiens electioni de se per laicos factæ.*
45 *Concubinarius publicus.*
47 *Obligans Ecclesiam suam pro alienis debitis.*
48 *Percutiens grauidam, ut faciat abortum, si partus est animatus.*
49 *Habens plura beneficia absque dispensatione curam animarum habentia.*
50 *Stans in habitu monachali vltra annum, etiam sine professione, non poterit in seculo promoueri.*
Fœmina quocunque modo corrupta, inter virgines non consecratur.
51 *Electus simoniacè, etiam ignoranter, quo ad illud beneficium, irregularis est.*
52 *Vltores iniuriarum.*
53 *Clericus gubernans nauem ad pugnam, si inde mors sequatur, aut mutilatio, vel bellans.*
54 *Occidens incautè puerum, intuitu disciplinæ.*
55 *Filij occidentium Prælatos, vel clericos suos, sunt irregulares vsque ad quartum gradum.*
56 *Promotio non potest fieri sine Prælati licentia.*
57 *Promouens aliquem eodē die ad duos sacros ordines.*
58 *Is, cuius filius in cunabulis ob eius culpam moritur.*
59 *Violator cuiuslibet excommunicationis.*
60 *Excommunicans scienter iniustè, suspectus est per mensem; si interim celebrat, est irregularis.*
61 *Iudex iudicans per gratias, vel sordes.*

QVÆSTIO V.

Irregularitates impedientes promouendos.

1 AD intelligentiam, primò sciendum est, † quod omnis irregularitas, quę deijcit iam promotum, multo magis impedit promouendum, vt no. in l. si libertas. C. de nupt. & l. iudex. ff. de iudi. & in c. rursus, qui cler. vel vouent. Ideo omnes illi casus enumerabuntur infra.

2 Item sciendum est, quòd excommunicatus, vel suspensus, non habet vocem in capitulo, nec actiuam, nec passiuam, vt not. in c. cum dilectis. de consuetu. & ibi bo. glo. cum suis concordantiis. similiter nec ordinari potest, vt in c. cum illorum. de sent. excom. de quibus tamē seriosius dicemus in suis titulis; & sic talis est irregularis, quoad dictos actus ordinationis & electionis actiuæ & passiuæ: dicam latius infra de sent. excommu.

3 Neophitus, est irregularis durante neophitia, vt in c. officij. de elec. & in c. j. & ij. xlviij. di stin. & his dicemus infra de neophitis, ponendo causam & rationem causæ.

4 Neophitus in Abbatem non eligitur, & in hoc æquiparatur irregulari. lxj. dist. neophitus. & in d. c. officij. de his omnibus istius dicemus infra sub eadem rubrica de neophitis, post principium. vbi dicemus, quòd solus Papa super hoc dispensat.

5 † Vxoratus non potest promoueri sine licētia vxoris vouentis perpetuam continentiam, vt in c. j. & c. ex partē. de conuer. coniugat. & c. præterea. & c. cum sis. & in c. lex continen. xxxj. dist.

6 Clericus ludens, causans occisionem: etiam si inuitus occiderit, est irregularis, nec potest promoueri, vt in c. continebatur. de homicid.

7 Defectus ætatis, scientiæ, & morum in Episcopo, presbytero, & alijs inferioribus causat irregularitatem. de elec. c. cū in cunctis. & c. dudum. & lxxvij. dist. per totum. & de ætate & qualit. ex ratione & de primo dicemus copiosius sub rubr. de ætat. & qualit. de secundo dicemus sub rubr. de illiteratis & idiotis.

8 Eligens simoniacè, c. per inquisitionem. de simo. de quo latius dicemus infra de simo.

9 Dans venena sterilitatis viro, vel fœminæ, irregularis est iuris interpretatione. xxxij. q. ij. & in c. siquis. de homici. latius dicemus infra de homici. & de venefi. Vbi multa dicemus in materia veneni.

10 Ligans latronem, etiam si per alium occidatur. vt de homici. suscepimus.

11 Auaritia notabilis impedit promouendum. lxxxv. dist. Archidiaconum Florentinum.

12 Nimia simplicitas impedit promouendum, xxxix. dist. Petrus. & xlvij. dist. de Petro.

13 Contrahens in subdiaconatu, irregularis est, donec cum eo dispensetur, vt in c. ij. qui cler. vel vouentes. Item & presbyter de facto contrahēs, vt in c. sanè. de cler. coniug. el secondo. & xxviij. dist. presbyterum.

13 Homicida casualis, & dans operam rei licitæ: si non adhibet diligentiam, quam debet. de homic. ex literis. & c. dilectus. & c. tua. & c. pen. à contrario sensu, & l. dist. si duo. & c. si arborē. & c. si quis sit.

14 Qui semel fuit hæreticus, non potest eligi in primatem

primatem.xij.di.nos consuetis. dispensat tamen Papa, quòd remaneat Episcopus. j.q.j. quòd quidem.

15 Qui semel demoniacus apparuit, nunquam potest promoueri, vt xxxiij. dist. maritum. & plenius dicemus de hoc infra sub tit. de corp. vitia.

16 Accusatio criminalis impedit promouendum. lxxxj. dist. tantis Daniel.

17 Magna infamia impedit promouendum, vt not.in c.accedens. de accus.& c. episcopus.& in c.accusatum.de simo.& xxv.di.per totum.& dicemus statim infra.

18 Dans arma, vt occidat, aut mutilet, aut pugnet, vt in ca.j. & ij. de cler. pugnantibus in duello.

19 Damnatus per sententiam de crimine capitali,licet egerit pœnitentiam, cum remanserit infamis, vt in c.fi. xxv. di.& in q. vij. c.j. & c. si quis omnem. de hoc latius dicemus infra de infamibus,& sententiam passis.vbi circa infames pone mus sexaginta casus, in quibus quis efficit infamis, & idem dicemus de depositis per sententiam, vt ibi.

20 Laicus est ineligibilis, vt lix.di. c. hoc ad nos. & c.sequenti. & lxi. di.c.i.ij.iij. & iiij.

21 Scrupulus conscientiæ de simonia sui prælati impedit promouendum, vt in c. per tuas.el ij.de simo. quoniam quod fit contra conscientia, ædificat ad gehennam, vt in c. fi. de præscrip. & xxviij.q.i.§.i.

22 Lapsus ad suum ordinem restitutus. L.dist.c. quia sanctitas. cum xx. cap. sequentibus.ubi de materia.

23 Existens in minoribus ordinibus, non eligitur in Episcopũ, vt in c.nullus.LX.dist.nec etiam in Præpositum,vt in ca.dudum.el primo,de ele. licet alii dicant contra quo ad parrochialem, vt not. in c. præterea.de ęta.& qualita. quod etiam alii impugnant per c. cum in cunctis. de elec. & dicunt, quòd illa decretalis præterea. loquitur dispensatiuè: sed hodie hæc quærere est inutile, quia indifferenter assumuntur ad episcopatum simplices clerici, ex quo Papa solus prouidet ecclesijs solatio pastoris destitutis. & vidi vnum camparium promoueri in Episcopum Dulchinensem, & vnum mimum in Archiepiscopum Niupaten. qui tamen postea, & quasi statim, & ante munus consecrationis susceptum,fuit depositus,asserente Pontifice apprehendisse errorem in personam, & vnum vidi in vesperi in puro habitu sęculari,imo militari accinctum gladio, & in mane pronunciari Cardinalem in ordine diaconorum tituli sanctæ Ceciliæ, ideo hæc sint missa.

24 Ordinatus sub conditione non petendi beneficium ecclesiasticum, irregularis est, vt in c.per tuas.de simo.& c. pen.

25 Resistens prædonibus, & aliquos vulnerans si per alios aliquis occiditur, irregularis est, ut in c.fi.de cler. percuss. & L.dist. de his.de quo latius dicemus infra de cleri.percuss.

26 Homicida præsumptiuè non promouetur, ut in c.aliquantus. L.di.& c. si quis pos. liiij.dist.c. j.lv.dist.priscis.& c.nullus,qui partem.

27 Suspectus de hæresi priusquam se purget, vt in c.inter solitudines.de purga.cano.

28 Facinorosus,illiteratus, bigamus, qui corruptam duxit vxorem,qui in circo positus fuit à sortilegis,corpore vitiatus,seruus,originarius,alligatus ad ratiocinia, publice pœnitens, neophitus: qui omnes hi casus ponuntur in c. præcipimus.xxx.dist.& lvj. dist.per totum.de his omnibus dicemus infra in suis titulis specialibus, in quinta, & sexta parte huius nostri tractatus.

29 Obligatus voto solemni religioni, donec intret religionem,ut in c.per tuas. de voto. copiosius dicemus sub titulo de voto.

30 Credentes & fautores hæreticorum, irregulares & infames sunt, vt in c. excommunicamus. de hæret. §. credentes. & c. ij. in §. hæretico. eo. tit. in vj.

31 Carens oculo. lv. dist. c. si euangelica. sed copiosius dicemus infra. sub titulo de corp. Vitia.

32 Rebaptizatus, uel etiam baptizatus propter ægritudinem, non propter defectum sacramenti,irregularis est. lvij. dist. c. vnico. dicemus infra de bapti s. & de sacramen.non iteran.

33 Filij monialium raptarum, vel vi oppressarum,non promouentur,vt in c.tali coniugio.i.q. vij.& in c.eos.& c.fi.xxxvj. q.ij.

34 Incedens armatus ad occidendi hominem, etiam si per alios, & non per se occidatur, ut in c.sicut.de homici. dicemus infra tit.de his, qui exercuerunt sæuia.

35 Dans fauorem,consilium, præceptum, defensionem homicidæ, perpetuò sunt irregulares, ut in eod. c. sicut. de homici. & in ca. miror. L. dist. & in c.ij. de cleric. pugn. in duel. & xxiij. dist.c.fi.

36 Filij damnatorum de crimine lęsę maiestatis, non promouętur.vj.q.j.§. verum.& hoc ptopter principis scandalum, & sic filij in hoc casu portant iniquitatem patris, & puniuntur sine peccato; hi tamen promoti non deijciuntur,ut in c. satis peruersum.Lvj.di.

37 Iurans non clericare, irregularis est propter vim iuramenti, xij. q.iiij. §. fi. lxxxv.dist. Archidiaconum Florentinum. alij tamen dicunt iuramentum etiam temerarium.

38 Damnatus de iniutia illata ecclesiæ Ro. in personam Papæ, ut in ca. Guilisarius. xxiij. q.iiij.

39 Imperitus medicus, sub quo periclitantur homines, vt in c. ad aures. de ętat. & qualita.

dicam infra sub titulo de physicis, & chirurgis.

40 Dans, vel promittens aliquid de electione pro se fienda, ut in c. eos.j.q.i. & j.q,vj. c. j. & ij. & viij.q.ij. c. illud. & j.q.iij.c. talia. & c. Artaldus.

41 Recipiens imperfectè manus impositionem, vel vnctionem, donec suppleatur, irregularis est, vt in c. vnico. de sacra. vnc. & in c. fi. de sacra. non iter. vbi plenius dicemus.

42 Excommunicatus usq; dum absoluitur, non potest promoueri, vt in c. ij. de ord. ab Episcopo, qui renuncia. episcopatui. & in c. cum inter. de elect. & c. cum illorum. de sent. exco. & in c. audiuimus. xxiiij. q. j. & in c. venerabilem. de elect. dicam copiosius sub tit. de sent. exco.

43 Clericus peregrinus, quasi irregularis est, si est sine literis commendaticijs, vt de cler. peregr. per totum, & lxxviij. dist. per totum. dicam in tit. de clericis pereg.

44 Consentiens electioni de se factæ per laicos, uide elect. quisquis.

45 Publicus concubinarius irregularis fingitur, donec ipsum pœniteat, vt in c. vestra, de cohibit. cler. & mulier. dicam in eod. tit.

46 Monachus de facto contrahens, irregularis est. xxvij. q. j. quot si pęn. & c. monachus. & c. ut lex. & xxxj. q. j. quo iure.

47 Obligans ecclesiam suam pro alienis debitis, est irregularis per triennium, quo ad promotionem, ut in c. ij. de solution.

48 Percutiens grauidam, ut faciat abortum, si partus est animatus, ut in ca. per tuas. de homici. & in c. Moses. xxxij. q. ij. dicam de homicidio, & speciale quæsito, & de veneficis, & pro curantibus abortum.

49 Habens plura beneficia sine dispensatione curam animarum habentia, vt in c. dudum. de elec. el j. & ij. & de præ. cum iam. dicemus in vltima parte huius tractatus.

50 Stans in habitu monachali vltra annum, etiam sine professione, non poterit in seculo promoueri, ut in c. ex parte. de regu. dicam in tit. de apost. fœmina quocunque modo corrupta, inter virgines non consecratur, ut in c. ille. xxxij. q. v. & in c. fin. xv. q. j. quia amisit figuram ecclesiæ, vt not. in c. acutius. xxvj. dist.

51 Electus simoniacè, etiam ignoranter, quo ad illud beneficium, irregularis est, vt in c. super eo. de elect. & c. si alicuius. & j. q. v. per totum, & c. si præsentium. & in c. ex insinuatione. de simo.

52 Vltores iniuriarum non promouentur, vt no. in c. seditionarios. xlvj. dist. & j. q. vij. omnem. & ratio est quia nihil habent spirituale, ut not. in c. multiplices. xxiij. q. iiij.

53 Clericus gubernans nauem ad pugnam, si inde mors sequatur, aut mutilatio: & idem de incitante ad bellum, & etiam bellans, irregularis est, vt in c. quod in dubijs. de pœnis.

54 Incautè occidens puerum intuitu disciplinæ, dicemus infra de homici.

55 Filij occidentium prælatos, vel clericos suos, irregulares sunt quo ad promotionem vsque ad quartum gradum, vt not. in c. in quibusdam. de pœn. & est casus, in quo quis punitur sine peccato.

56 Omni regulari interdicta est promotio, quia sine licentia sui prælati promoueri non potest, ut in c. aures. de temp. ord.

57 Promouens aliquem eodē die ad duos sacros ordines, vel die, qua non debuit, irregularis est, vt in c. dilect. de temp. ord. & c. cum quidam. & c. literas. & c. consultationem. & plenius dicam in eo. ti. de temp. ord.

58 Is, cuius filius in cunabulis, ob eius incuriam, vel culpam moritur, irregularis est, vt in c. quę si cum. de pœnit. & remis. dicemus infra de homici. casuali.

59 Violator cuiuslibet excommunicationis, dicam de sent. exco. vbi plenissimè tractabo excommunicationis materiam.

60 Scienter iniustè excommunicans, qui suspensus est per mensem: si interim celebrat, irregularis est. cum medicinalis. de sent. exco. in vj.

61 Iudex iudicans per gratias, uel sordes, qui est suspensus: si interim ingerit se in diuinis, irregularis est, vt in c. cum æterni. de re iudi. dicam aliquid infra de iudicijs, & iudice. & solus Papa etiam in primo casu dispensat, vt dicam in tit. de dispen. Papæ.

Hæ sunt irregularitates, impedientes promouendos: modò sequuntur irregularitates, quę deiiciunt iam promotos, quas idem Guil. in eodem suo repertorio aureo collegit, & ad quas in Spec. in titu. de dispensatione sępius se remittit.

SVMMAE.

1 *Irregularitas prouenit ex intrinseco, & extrinseco.*
2 *Bigamiæ crimen non potest dispensari, & deijcit iam promotum.*
3 *Simoniæ.*
4 *Homicidium voluntarium.*
5 *Rebaptizatus contemptibiliter.*
6 *Reconfirmatio scienter, & in contemptum facta.*
7 *Reordinatio voluntaria.*
8 *Pœnitentia solennis.*
9 *Ordinatio illicita, vt ab hæretico facta vel à simili. Et quomodo dicatur illicita.*
10 *Persona ordinantis, etiam considerari debet.*
11 *Schisma deijcit iam promotum.*
12 *Item apostasia. Et quotuplex sit.*
13 *Clericus apostatans à stemmate clericali, nisi monitus redeat, deponendus est.*
14 *Dæmoniaca vexatio, deijcit iam promotum.*
15 *Epilepsis.*

16 *Vitium*

16 *Vitium in membris insignibus corporis.*
17 *Defectus natalium.*
18 *Periurium voluntarium.*
19 *Crimen vsurarum.*
Et quid de suspenso à suo confessore, si celebrat, an sit irregularis.
20 *Excommunicatus recipiens ordines ab excommunicato etiam ignoranter.*
21 *Violatio minoris excommunicationis, an deponat iam promotum.*
22 *Violator malitiosè interdicti à Pontifice adpositi, vel eius sententiæ.*
23 *Defectus professionis.*
Abbas vel Prior non professus, est deponendus.
24 *Seruus promotus deponitur.*
25 *Obligatus curiæ, vel Officialis.*

QVÆSTIO VI.

Irregularitates deiicientes iam promotos.

1 ATTENDENDVM est, quòd † Irregularitas alia prouenit ab intrinseco seu ex defectu naturæ, vt illegitimitas, seruitus naturalis, corporis vitium, illiteratura, & huiusmodi: alia verò ab extrinseco, seu ex delicto, ut homicidium, apostasia, & huiusmodi de quibus irregularitatibus hic inferius dicemus. De criminibus verò, quæ iam promotos deiiciunt, dicemus infra in tit. sequenti, quia illa cum his non iungimus: cum vt dicit idem Guil. vbi supra, Non omnis criminosus, quo ad hoc, dicitur irregularis: quum post peractam pœnitentiam ualeat ministrare, & quum etiam cum eis valeat dispensari, cum locum non habeat in multis casibus, in quibus non potest post peractam pœnitentiam ministrare, nec etiam in eis de facili dispensare, ex quibus plures numerantur in c. nisi cum pridem. de renunci. vbi per Inno. & alios. & iam aliquas supponemus. & primo.

2 Bigamia, vt in c. si quis viduam. l. dist. & in c. quisquis. lxxxiij. dist. & in c. primo. & fi. xxvj. distin. sed distinguendum est inter bigamiam & bigamiam, ut in c. primo, & secundo, de biga. ut lucalenter dicam infra de biga. & corrup. maritis.

3 Simonia, vt in c. statuimus. & c. ventum. j. q. j. & cap. si quis Episcopus. & j. q. iij. audiuimus. & c. saluator. & est distinguẽdum inter simoniacum in ordine, & simo. in beneficio, Vt in c. erga. j. q. j. quia in simoniaco in ordine etiam Papa nõ dispensat, vt in d. c. erga. & in c. ab excommunicatis. ix. q. j. dixi aliquid supra. in. j. q. huiusce secundæ partis, in vj. col. in §. sed immo videtur, quòd vltra homicidium. & copiosius dicam infra de simonia, & simoniacis.

4 Homicidium voluntarium, vt in d. c. si quis viduam. l. dist. & c. minor. & in c. presbyterum. de homici. & in c. suscepimus. & c. ad audiẽtiam. distinguendum tamen est inter genera homicidiorum, vt dixi supra in d. q. j.

5 Rebaptizatus contemptibiliter, vt not. in c. confirmandum. l. dist. & in c. qui bis. & in c. rebaptizare. & c. eos, quos. de consec. dist. iiij. dicam plenius infra de sacra. non iteran.

6 Reconfirmatio scienter, & in contemptum facta, deiicit iam promotum, vt in c. dictum. de consecra. dist. v. cum c. sequenti. & j. q. j. quidam. & in c. quemadmodum. xxij. q. vij. & plenius vbi supra proximè.

7 Reordinatio voluntaria. j. q. vij. in fi. & plenius vbi supra.

8 Solemnis pœnitentia deiicit tam ordinantem, quàm ordinatum, quia vterq; disponendus est, vt in c. ex pœnitentibus. l. dist. nec cum his dispensatur, non propter defectum sacramenti, quia recipit omnino characterem, sed quia decolararetur status ecclesiæ, quod esse non debet. j. q. j. c. & si illa. plenius dicemus infra de solemnita. pœniten. in princi. vbi vide.

9 Illicita ordinatio. Vnde ordinatus ab hæretico in subuersionem fidei, indispensabiliter deponitur. j. q. vij. de conuenientibus. in fine. & dicemus in tit. de sacrament. non iteran.

Sed quia dixi, quòd illicita ordinatio deiicit iam promotum, quomodo dicatur illicita ordinatio vltra præmissos, dicas quòd dicitur etiam illicita ordinatio ratione temporis in contemptum, vt in cap. sanè. de temp. ordi. & c. pen. & lxxvij. dist. subdiaconus. lxxv. dist. quòd à patribus. & idem dicens de ordinante, sicut de ordinato, si malitiosè, vel in contemptum hoc egerint, vt c. literas. & c. cum quidam. de tempo. ordi. & xix. dist. c. nulli. Si verò non malitiosè, non deponuntur, sed cum talibus dispensatur: cum receperunt characterem, vt in c. pen. eo. tit. idem dicens, si modus nõ sit seruatus, videlicet forma debita ab ecclesia tradita, quia tunc quis characterem non recipit, vt in cap. quorundam. xxiij. dist. & j. q. j. ventum. & c. si quis. & j. q. vij. Daybertum.

10 Item attendi debet persona ordinantis, quia si quis ordinatus esset ad sacros ordines ab hæretico, vel ab eo, qui renunciauit loco, & sedi, & dignitati, vel esset excommunicatus, vel ab excommunicato scienter, tunc à solo Papa dispensatur: si verò ignoranter, ab Episcopo, vt c. j. & ij. ix. q. j. & in c. j. & ij. de ord. ab Episcopo, qui renun. Epi. & in c. j. xlviij. dist. & vij. q. j. c. j. & l. dist. cap. ex pœnitentibus. & in cap. tantis Daniel. lxxxj. dist.

In his ergo casibus nõ dispẽsatur, videlicet cũ

bigamo vero, cum simoniaco à simoniaco ordinato, cum homicida voluntario, cum rebaptizato, cum reconfirmato, cum reordinato, cum ordinato in subuersionem fidei. Vnde versus, quos vide in tit. de temp. ord. col. v.

Quidam tamen dicunt, quòd in his præmissis casibus Papa, si vellet, posset dispensare, arg. c. licet. de transl. prælat. & dicunt non dispensare, id est non debet, vel non de facili, sed si vult, potest, vt not. Inno. in c. cum æterni. de re iudica. & dicam in tit. de bigam.

Item hæresis deponit iam promotum, vt in c. j. & ij. j. q. vij. & in c. quẽadmodum. xxiij. q. vij. hæretici enim irregulares sunt, nisi cum eis reddiris ad fidem fuerit dispensatum, vt in c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. & j. q. vij. c. cōuenientibus. & ideo deponendi. j. q. j. c. j. & c. ij. iij. & iiij. & j. q. ij. per totum. potest tamen Papa dispensare, si vult, vt in c. tu non nobis. de consf. dist. iiij. & j. q. iij. c. quòd pro necessitate. & in dicto cap. Daybertum. Decanus. & arguis. & fusius infra de hæret.

11 Schisma, vt in c. quę diligẽtia de elec. & xxiiij. q. ij. c. j. & c. sanè. & j. q. vij. c. j. & ij. quia schismatici sunt irregulares, vt in c. alienius. xxiiij. q. j. & in c. Dedamus. & vij. q. j. denique. & etiam ordinatus à schismatico, vt in dicto c. quæ diligentia. & in c. j. de schismat. potest cum eis dispensari. j. q. j. quòd quidam. & xxiiij. quæst. iij. inter schisma.

12 Apostasia inducit depositionẽ, sed distinguendum est inter genera apostasiæ, vt in c. j. eo. tit. nam in apostasia per fidem, cum sint infames, sunt deponendi, vt in c. alieni. ij. q. vij. & c. alieni. iij. q. iiij. & c. beatus. & xxvj. q. vij. nō obseruetis. potest tamen cum eis dispensari, vt in d. c. beatus. In apostasia verò habitus vel regulæ, solus Abbas potest dispensare, & dicas, solus Abbas, videlicet & nō inferior, vt in c. Abbates. viij. q. ij. fallit si quis in apostasia fuisset ordinatus, siue in habitu laicali, quia tūc efficit irregularis, vt in c. fi. eo. tit. secus si transiuisset ad aliam religionem, & laxiorem, quia tunc non est irregularis, vt in c. ex parte. de temp. ordin. & ratio est, quia proprie non dicitur apostata, cum inferior, vel laxior ordo sit ordo eidem Deo dicatus, licet obseruantia sit diuersa, vt in c. Deus. de vit. & hone. cleri.

13 Clericus quoque apostatans à stemmate clericali, nisi monitus redeat, est deponendus, vt de apostat. c. tuæ. & c. ex parte. de priuil. & in c. contingit. de sent. exco. & in c. quisquis. xvij. q. iiij. & attende, nisi monitus, quia aliter non perdit priuilegium.

14 Dæmoniaca vexatio deijcit iam promotum. xxxiij. dist. c. communiter. & c. vsque. & vij. q. ij. c. j. & ij. sed latius dicam infra de corp. uitiat. in vj. col. in fin. in §. in arrepticijs. vbi multa videbimus ad materiam.

15 Epilesis similiter deijcit, vt in c. cum inter canonicos. de elec. & hæc est duplex passio, videlicet epilenthica, & cordiaca, de quibus loquūtur tex. in c. maritum. & c. communiter. xxxiij. dist. & vij. q. ij. c. j. & de his quoque latius, vbi supra.

16 Corporis vitium in membris insignibus. lv. dist. c. j. & ij. & c. qui partem. & in c. ij. & iij. de corp. viti. de hoc etiam videbimus infra, vbi supra.

17 Defectus natalium. tales enim irregulates sunt. lvj. dist. c. j. in fi. & c. nisi cum pridem. de renunci. & de fil. presbyter. per totum. Papa tamen cum omnibus his dispensat, vt in c. Cenomanen. lvj. distin. difficilius tamen cum vno, quàm cum alio, vt in d. c. nisi cum pridem. in §. personæ. & in c. innotuit. de elec. latè dicam infra de fil. presbyt. & alijs illegitimè natis.

18 Periurium voluntarium & assertorium, vt in c. querelam. de iur. iur. & c. tua. tales enim infames sunt. xxij. q. v. si quis. nec potest Papa dispensare, vt aliquis veniat contra proprium iuramentum, si sit licitum, vt dicunt quidam. alij verò dixerunt contra, vt not. in c. venerabilem. de elec. & in c. quanto. de iur. iur. & ibi per Inno. dicam infra, de iur. iur. & periurijs.

19 Crimen vsurarum, quia vsurarij sunt irregulares. xlvij. dist. de Petro. & in c. j. & ij. de vsu. dicam infra, de vsuris & vsurarijs.

Suspensus à suo confessore, si celebrat, irregularis est: non credo. ideo attende. ita Archidi. in c. si quis Episcopus. xiij. q. iij.

20 Excommunicatus recipiens ordines ab excommunicato, & ignoranter, irregularis est, & deponendus, vt in c. cum illorum. de sent. exco. sed dispensatur cum eo, sed per solum Papam, si est secularis: si verò regularis, per Abbatem: si verò sciebat, sed ignorabat ius, & idem dicas vt in c. monachi. eo. tit.

21 Violatio minoris excommunicationis non deponit, sed impedit, vt in c. fi. de cler. excom. minist. & in hoc casu dispensatur sed promoto, sed per solum Papam, vt in c. illa. de elec.

22 Violator interdicti à Papa appositi, vel eius sententiæ, si malitiosè violauit, est deponendus, vt in c. Theogaldum. xj. q. iij. & de exces. prælato. c. tanta. ij. q. j. c. scelus. & in c. j. de postul. prælà. & per solum Papam absoluitur, & cum eo dispensatur, vt in dicto c. tanta. sed copiosius dicam infra, de pœnis violantium interdictum. & erit vltima rubrica huius operis.

23 Defectus professionis. vnde non professus Abbas, vel Prior debet deponi, vt in capit. cum in magistro. & in c. cum causam. & c. officij. & in c. presbyteris. xvj. q. vj. & vij. per laicos. & c. nemo. dicam infra, de dispensatione Papæ.

24 Seruitus, vt in c. nulli. liij. dist. c. j. tales enim

sunt

sunt irregulares, vt dicam latius infra de seruis non ordin.

25 Obligatus curiæ, vel officialis, promotus deij citur, nisi à Papa absoluatur, vt in c.ij. & iij.lj. dist. & in c.j.liij.dist. & c. si seruus scienter.liiij. dist. & c.per venerabilem. qui filij sint legitimi. & in Authé.de sanctis Episc.§.j.& iij.plenius di cemus infra, in tit. de obligat. ad ratioci. Hosti. verò in summa in tit. de accusat.§. quis sit effe- ctus accusationis, posuit aliquos ex his casibus, sed vide bonum tex.in c.vnum orarium.in §.in- tellectus est fratres charissimi.vbi enumerantur peccata, seu crimina capitalia.

SVMMAE.

1 *Incorrigibilis iam promotus, potest deponi.*
2 *Pro quolibet crimine notorio. & 13.& 84.*
Et consecratus, uel consecrans pendente tali accusat. criminali.47.
3 *Depositio ab ordine quot modis fiat.*
4 *Rapiens Papatum non canonicè, est irregularis, et de ponitur: vel rapiens beneficium de manu laici.73.*
5 *Minor xx. an. cui est à Papa administratio Ecclesiæ commissa, si expleto xxv. an. munus consecrationis non recipit, ipso facto est priuatus.*
6 *Peccans post baptismum mortaliter, olim erat irre- gularis.*
7 *Obligans se sub periculo præbendæ, vel ordinis: si in prolatione deficiat, deponitur.*
Item promouens monachum ad dignitates.
8 *Item clericus vxoratus vouens perpetuam castita- tem de consensu vxoris, si postea accedet ad eam.*
9 *Item accipiens precium, vt ab accusatione desistat.*
10 *Item excommunicans Papam.*
11 *Item ordinans præter formam canonicam.*
12 *Item consecrans in Episcopum non idoneum, vel ille- gitimæ ætatis.*
14 *Item nolens promoueri ad ordinem, quem sua Eccle- sia requirit.*
15 *Item Episcopus negligens in pace tenenda.*
16 *Non differens appellationi à diffinitiua, uel etiam in terlocutoria in contemptum sedis Apostolicæ.*
17 *Ordinatus ab alieno Episcopo in contemptum sui.*
18 *Contemptor Decretalium in contemptum Ro.Eccle- siæ, & consuetudinis approbatæ.44.*
19 *Translatus absque Pontificis licentia.*
20 *Episcopus contra canones promotus.*
21 *Nolens bona Ecclesiæ diuidere in quatuor partes.*
22 *Renuncians beneficium in manu layci.*
23 *Ambiens alienam Ecclesiam, uel suam superbiam di mittens, ab vtraque deponitur.*
24 *Dicens Romanam ecclesiam non esse caput vniuersa- lis ecclesiæ.*
25 *Celebrans singulare vel particulare concilium, vt vniuersale vel generale videatur.*
26 *Clericus Græcus vxoratus, nolens vxori reddere de- bitum.*
27 *Faciens quandoque interfici, & homicida. & 39. & 88. vel orans ut aliquis citius moriatur.66.*
28 *Bigamus est irregularis.*
29 *Ordinatus sine titulo.*
30 *Clericus discors, uagabundus, & rixosus.*
31 *Celebrans cum sit excommunicatus, vel non parens per annum, & insordens.93.*
32 *Acquirens per peccatum Ecclesiam vacantem, vel non: & mediator, & aliquid dans, vel recipiens.*
33 *Suspensus ab homine si celebrat.*
34 *Spolians Ecclesiam vacantem suis bonis.*
35 *Accusans falsò Episcopum, et ei conuitia dicens: ve accusans in foro sæculari.96.*
36 *Excommunicatus recipiens beneficium.*
37 *Auctores hæresis, vel cum Iudeo conuersans.86.uel participans cum excommunicato.87.*
38 *Aleator, vel ebriosus publicus, & tabernas frequen tans.& 40.fur & periurus.88.*
41 *Nolens in suo ordine celebrare.*
42 *Suspectus de dilapidatione bonorum Ecclesiæ.*
43 *Laicus cogens Episcopum contra se litigare deponi- tur à ciugulo dignitatis.*
45 *Episcopus habitans cum feminis suspectis, & de hoc monitus ab Archiepo, & alijs, vel vitiosus.105.*
46 *Castrans se scienter.*
48 *Remittens alicui rapinam, vt consentiat electioni de se factæ.*
49 *Episcopus petens publicum iudicium.*
50 *Conspiratores.*
51 *Lapsus restitutus, iterum relapsus.*
52 *Nesciens canonibus obedire.*
53 *Vacans adulationibus, & proditionibus.*
54 *Eruens oculum alteri, uel truncans membrum, vel per se, vel per alium.92.*
55 *Contrahens, & generans prolem.*
56 *Contumax monitus, & nolens accedere ad Ecclesiam suam.*
57 *Impetrans litteras absque mandato, & illas vendens actori.*
58 *Ignorans Grammaticam.*
59 *Episcopus Græcus à Latino creatus, si ei uon vult obedire.*
60 *Inuitus.*
61 *Recipiens pecuniam pro licentia docendi.*
62 *Raptor puellarum, vel raptori consentiens, vel co- gnoscens filiam spiritualem.97.*
63 *Incurrens irregularitatem propter malitiam suam.*
64 *Seruus factus liber accusans Ecclesiam patronam.*
65 *Conspirantes in necem sui Domini.*
67 *Erigens altare in Ecclesia propria auctoritate sine li- centia Episcopi.*
68 *Clerici se inuicem trahentes ad iudicem sæcularem.*
69 *Prodens Papam.*
70 *Vassallus machinans contra iuramentum in mortem Domini.*
71 *Manumissus, & contumax, ut seruiat domino.*

QVAESTIO VII.

Irregularitates inducentes depositionem, & degradationem secundum Speculatorem.

HANC materiam ponam etiam infra sub rubrica de sententia depositionis: & quę non dicam hic, dicam ibi. Et nunc ponam casus in vnum collectos per Specu. in dicto suo aureo repertorio. Vbi primò ponit, q̃ quolibet crimine, de quo quis apparet incorrigibilis, potest de iure deponi, vt in c. fortè. xxiij. q. iiij.

1

2 Et pro quolibet crimine notorio, ut furto, periurio, adulterio, & similibus, vt in c. de his necrò. l. dist. Vbi autem non est notorium, nec quis apparet contumax, magnum valde debet esse crimen, & pœna dignum, ut quis deponatur, ut uot. in c. ij. lxxxj. dist.

3 Hoc autem scias, quòd in sequentibus casibus quandoq; quis deponitur ab ordine, quandoque à dignitate, uel beneficio, vel administratione, & quandoq; propter delictũ, & quandoque quia contumaciter in eo permanens, monitus se non corrigit, quandoque propter vtrunque simul, prout ipsorum iurium inspectio te docebit.

Est ergo quis deponendus in omnibus casibus, quos in præcedenti titulo posuimus.

4 Rapiens Papatum non canonice, est irregularis, vt in c. j. xxiij. dist. & lxxix. dist. per totum.

5 Minor xx. annis, cui est à Papa administratio ecclesiæ commissa, si expleto xxv. anno munus consecrationis non recipit, est ipso facto priuatus, vt decret. Alex. iiij. de sacramen. vnct.

6 Olim, qui post baptismum peccauerat, mortaliter erat irregularis: sed hoc de rigore iuris antiqui, ut in c. quoniam. xlviij. dist. j. q. vij. siquis communem. de his dicemus infra.

7 Obligans se sub periculo præbendæ, uel ordinis, si in prolatione deficiat, ut in c. cum dilecti. de elect. in fin.

Promouens monachum ad dignitates, vt in c. j. & ij. lviij. dist.

8 Clericus vxoratus, vonens perpetuam castitatem de cõsensu vxoris: si postea accedet ad eã, vt in c. ministet. lxxxj. distin. & in c. proposuisti. lxxxij. distinc.

9 Pretium accipiens, vt ab accusatione desistat, vt in c. Eusemium. ij. q. iij. & in c. calumniator. v. q. vj. & in c. Paulum. ij. q. iij.

10 Excõmunicans Papam, ut xxj. dist. c. fin. & in c. sanè. xvj. q. vij.

11 Ordinans præter formam canonicam, vt in c. quorumdam. xxiij. distin.

12 Consecrans in episcopum non idoneum, vel illegi-

illegitimæ ætatis, vt in Authen.de sanctiss. Episco.§.hoc quoque nunquam.

13 Cōmittens crimen capitale, uel crimen falsi, vt in c.si Episcopus. L. dist.& in c.ad audientiam. de crimine falsi.& in c.nouimus.de sen. excom. sed copiosius dicemus infra, de falsariis.

14 Nolens promoueri ad ordinem, quem sua ecclesia requirit, ut in c.j.& ij.lx.dist.& in c.j. & c. quæris.de ætat.& qualit.

15 Episcopus negligens in pace tenenda, ut in c. pen.& ult. lxx.distinc.

16 Non differens appellationi à diffinitiua, uel etiam interlocutoria in contemptum sedis Apostolicæ, ut in c.decreto.ij.q. vj. & in c. de priore. de appella.

17 Ordinatus ab alieno Episcopo in contemptū sui, irregularis est; secus si ex simplicitate, ut in c. Episcopus in diœcesi.vj.q.j.ix.q.vij. Lugdunensis, & in c.j.& ij.de ordinat.ab Episcopo, qui renunciauit Episcopatui.

18 Contemptor decretalium in contemptū Roma.ecclesiæ, ut in c.j.xix.dist.& xvj.dist.per totū.

19 Translatus sine licentia Papæ, ut in c.quanto. de translat.prælat.& in c.siquis.vij. q.j.

20 Episcopus contra canones promotus.lxij.distin. deprehensus.& in c.siquis.lxiij. distin.& in Auth.de sanctiss.Episco.in §.siquis autem.circa finem.

21 Nolens diuidere bona ecclesiæ in quatuor partes, vel ea per œconomum dispensare, vt in c.quapropter. ij. q. vij.

22 Renuncians beneficium in manu laici, vel iterum de eiusdem manu recipiens, vt in c.quòd in dubiis.de renunci.

23 Ambiens alienam ecclesiam, vel suam superbè dimittens, ab vtraque deponitur, ut in c. siquis Episcopus.vij.q.j. & seq. & in d. c. quanto. de translat.prælatorum.

24 Qui dicit Rom.ecclesiam non esse caput vniuersalis ecclesiæ, ut in c.patet.& in c.sicut. & c. ipsi sunt.ix.q.iij.& in c.nulli fas est.& c.ita.xj. distin.& in c.j.xxij.distin.

25 Celebrans singulare vel particulare conciliū, vt vniuersale generale iudicetur, ut in c.hunc. & c.nullus.& c.nec licuit.xvij.dist.& in c.de Liguribus.xxiij.q.v.

26 Græcus clericus vxoratus, nolens vxori reddere debitum, ut in c.quando.& c.cœna.xxxj. distin.& c. siquis. xxx. dist.

27 Faciens quenquam interfici, ut in c. pro humani.de homici.dicam infra de homici.

28 Bigamus est irregularis, ut in c. siquis viduā. L. dist. & supra in rubrica in irregularitatibus, quæ deiiciunt. Sed copiosè videbimus infra de bigamis, vbi distinguendum est inter bigamiam & bigamiam, cum tres sint species bigamiæ, ut ibi dicam.

29 Ordinatus sine titulo.lxx.dist.c.ij.sed hoc hodie est correctum per c.cum secundum Apostolo de præben.

30 Clericus indisciplinatus, vagabūdus, rixosus, & discors, vt in c. præcipimus. xij.dist.& in cap. clericus, el ij.xcj.dist.& in c.fi.xcij.dist.

31 Clericus vel monachus excommunicatus celebrans, vt in c. siquis.iiij. q. v.& in c. postulasti. de cler.excom.minist.& c.fraternitatis.eo. titu.

32 Acquirens per peccatum ecclesiam vacantem vel non vacantem,& mediator & aliquid dans vel recipiens, vt in authē.de sanctiss. Episcopis. §.pro omnibus.& c.scire.vij.q.j.

33 Suspensus ab homine si celebrat, ut in c. Apostolicæ.de cler. excom.mi.& in c.siquis.xj.q.iij. & in c.siquis presbyter, sed excommunicatus minori excommunicatione non fit irregularis celebrando, vt in c.fin. de cleri.excom. ministr. vide Rotam in antiquis, ccclxiij. incipi. nota, quòd excommunicato ipso iure.

34 Episcopus spolians ecclesiam vacantem suis bonis & possessionibus.x.q.ij.c.fi. quod tamen sanè intelligendum est vt ibi not. d. Archidiaconus.

35 Clericus falsò accusans Episcopum, & ei conuicia dicens.xj.q.iij.c.siquis sacerdotum, & ca. statuimus.

36 Excōmunicatus recipiens beneficium, ut in c.cum bene.de ætat.& qual.scias tamen, quod excōmunicatus expectans beneficium potest accepta re, sed non sibi facere prouideri per suum executorem. Vide Rotam in antiquis, ccclxiij. incipi. nota, quod excōmunicato.& decisi.cxxvj. incip. nota, quod excōmunicatus non pōt beneficiū acceptare.

37 Auctores hæresis, vt in c. j. ij.iij. xxxv. dist.

38 Clericus publicus aleator & ebriosus, seu violētus, vt in c.ij.xxxv.dist.& not. in c. interdilectos. de excess.prælatus.

39 Homicida, ut in c.siquis homicidium.L. dist. licet Palea sit.

40 Clericus tabernas frequentans. xliiij. distin. nullus.

41 Clericus nolens in suo ordine celebrare, vt in c.fi.xcij.distin.

42 Suspectus de dilapidatione bonorum ecclesiæ secundum antiqua iura, ut in c.quia ea. iij. q. ij. sed hodie contra hos aliter proceditur, vt not. in c. licet.de simo.& in c. uenerabili. de off.deleg. & in c.quia frater.vij. q. ij.

43 Laicus cogens Episcopum coram se litigare, deponitur à Cingulo dignitatis, ut in c. nullus. xj.q.j.& in authen.de sanctiss. Episcopis.in §.sed neque,& in auth.statuimus. de sacrosan. eccles.

44 Contemptor consuetudinis approbatæ, vt in c.de his.xj. dist.

45 Episcopus monitus ab Archiepiscopo & aliis Episcopis, nolens abstinere à cohabitatione pro

priæ

priæ neptis,& aliarum fœminarum suspectarum ratione ætatis, ut in cap.quorundam, ad finem. xxxiiij.distin.& not.in cap. cum in iuuentute.de præsumpt.

46 Scienter se castrans.lv.dist.siquis auth. & ibi in summa.

47 Consecratus,& cõsecrans pendente criminali accusatione,ut in c.tantis simul.lxxxj.dist. dicemus aliquid infra de schismat.

48 Remittens alicui rapinam,ut consentiat electioni de se factæ,ut in c.talia.viij.q. iij. & in c. eos.j.q.j.& in c.veniens.de testib.

49 Episcopus petens publicum iudicium, ut in c. placuit.xj.q.ij.

50 Clerici, vel monaci conspiratores, vt in c. in conspirationem.xj.q.j.

51 Lapsus restitutus, iterum relapsus. L.dist.hi, qui alterutrum.

52 Nesciens canonibus obedire.iiij. dist. in §.fi. & in c.hac consona.xv.q.j.& cap. violatores.ea. causa, & q.

53 Clericus uacans adulationibus, & proditionibus, vt in c.clericis.xlvj.dist.

54 Clericus eruens oculum alteri clerico.lv.dist. c.fin.& c.his,à quibus. cũ c.sequẽti.xxiij.q. iiij.

55 Clericus contrahens & generans prolem, ut, c.cum multæ.xv.q.fi.& in c.Maximilianus.cum c.sequentibus. lxxxj. dist.

56 Cõtumax monitus, nolens accedere ad ecclesiam suam,ut in cap. si quis presbyter. vij.q.j.& xxj.q.j.per totum.& lxxj.dist.per totum,& in authent.de sanctiss. Episcopis.in §.citra autem.

57 Impetrans litteras sine mandato,& illas vendens actori,vel reo,ut in c.nonnulli. de rescrip. & in c.ex parte decani.eo.tit.

58 Episcopus ignorans grammaticam, quorum hodie infinitus est numerus, vt de æta. & qual. cap. fin.

59 Episcopus Græcus à Latino creatus, si ei non vult obedire,ut in c.quoniam.de offi.ordi.

60 Innisus, ut in c. ex frequentibus. de insti. & in c.quia. & c.post elect. de exces.prælat. & q.j. imprimis.

61 Recipiens pecuniam pro licentia docendi, vt in c.quanto. de magist.

62 Clericus raptor puellarum,uel raptoribus cõsentiens,ut in c.eos.cum sequenti.xxxvj. q.iij.

63 Incurrens irregularitatem propter malitiam suam,vt in c.quæris.de æta.& qual.

64 Seruus factus liber, accusans ecclesiam patronam, vt in c. quia ex famulis.de seruis non ordi. & c.ex causa. xij.q.ij.

65 Clerici conspirantes in necem sui domini, vt in c.sicut dignum.de homici. &in c.quęcunque. xxiij.q.8.

66 Discoperiens altare, vel luminaria extinguens,vel vestiens altare lugubri veste, vel celebrans aut orans, vt aliquis citius moriatur, & hæc ex inuidia,vt xxvj.q.v.quicunque.

67 Clericus propria auctoritate erigens altare in ecclesia sine licentia episcopi, vt in c.nullus presbyter. de consecr.dist.1.

68 Clericus trahens clericum coram iudice sæculari,& reus clericus sponte subijciens se tali iudicio, vt in c. nolite.xi. q.iij. & c.placuit. & c. si diligenti. de foro compe.

69 Prodens Papam, vt in ca. Guilisarius. xxiij. q. iiij.

70 Vassallus contra iuramentum machinas in mortem domini, vel in eius regnum, etsi episcopus sit, vt in c.si quis laicus, licèt sit Palea. xxij. q. vltima.

71 Manumissus si contumax est, vt seruiat domino, vt in c.nullus. de seruis non ordi.

72 Vendens, vel permutans beneficium ecclesiasticum propria auctoritate, vt in c. cum vniuersorum.de rebus eccl.non alie.

73 Recipiens beneficium de manu laici relatum. de in. pa.

74 Clericus colludens cum laico, si laicus perimitur.de homici.continebatur.

75 Intendens incantationibus & magicis.xxvj. q. vij.c.admoneantur.

76 Clericus nolens baptizare infirmum, vt in c. quicunque, licet Palea sit.de consecra.dist.iij.

77 Presbyter baptizans cum chrismate veteri baptizans.de consecra.di.iiij.

78 Possidens Episcopatum,vel aliud beneficium potentia laicali, vt in c. si quis episcopus. & c. constitutiones.xvj.q.vii.& c.sanctum. vij. q.j.& in c.fronte.xxxiij.q.iiij.& in c.quisquis.de elect.

79 Clericus sponte vtens armis in seditionibus, vt in c. clerici. xxiij. q. vii.& c.quicunque manu militari.

80 Prælatus obscœnium canonicorum nomina in actis capitularibus inscribi faciens, vt in c. quanto .de his, quæ fiunt à prælat.

81 Promotus in Abbatẽ sine consensu Episcopi, vt in c.exposuisti. de corp.vitiat.

82 Emens possessiones de pecunijs ecclesiæ suæ nomine alterius ecclesiæ in fraudem suę. de pecul.cler.c.penult.per totum.& xij.q.iij.

83 Sodomita, vt in c. clerici. de exces. prælat. & in c. vt clericorum. de vita & hon. clerico. & in c.flagitia. xxxij.q.vij.& c.adulterium.& in c.sed continuatio.de pœnit.distinct.j.

84 Falsarius vel per se,vel per alium. ad falsariorum.de cri.falsi.

85 Episcopus vel clericus, corruptor monialium, vt in c.si quis Episcopus.xxvij.q.j. & in c. siqua monacharum.

86 Clericus cõuersans cũ Iudæo in balneo,in cibo,in medicinis,& hmõi, vt i c.nullus.xxviij.q.j.

87 Participans cum excommunicato in contemptum,

ptum, si contumax est, vt in c. cum excommunicato. & c. præcipue.xj. q.iij. & in c. fi. de cleric. exco.minist.

88 Periurus, fur, & homicida, vt in c. cum in ecclesijs.de maior. & obedi.& c. si verò.de iureiur.& in c.iij.de fideiuſ. & c. cum non ab homine.& c.at si clerici.de iudi.

89 Abbas negligens circa correctionem monachorum, vt in c.ij.de sta.mona.& c.cum ad monasterium. & c. Abbates. xviij.q.ij. & c. si quis Abbas.ea.q.

90 Episcopus vel clericus instigans iudicem ad iudicandum furem, vel latronem, aut alium reum mortis, vt in c.ex literis.de exces. prælat.& in c. sententiam sanguinis, ne cleri. vel mona.& in c. sæpe. & in c.his.xxiij.q.viij.

91 Episcopus, vel alius iudex ecclesiasticus in causa sanguinis ex delegatione principis, vt in d. c.sententiam sanguinis.& xxiij.q.viij. sæpe.

92 Truncans membrum, vel truncari mandans, aut consulens: licet aliqui contrarium tenuerint, & malè d. c. Guilisarius. proximè allegat. & c. his, à quibus.& c.j.de cler.pugn.in duello. & in c. ex literis.de exces. prælat.

93 Excommunicatus non parens per annum, & insordens.xj.q.iij. c.missus.& c. quicunque. & iij.q.ix. c. decernimus.

94 Citatus in causa criminali nolens experiri.de iudi.c.j.& in c.veritatis.de dolo & contu. & c. decernimus.iij.q.ix.

95 Clericus faciens ecclesiam censualem monachis, vt in c.cum olim.de censi.

96 Archidiaconus accusans Episcopum suum in foro sæculari, vt in c.graue.de exces.prælat.& xj.q.j. & c. inclyta. & c. placuit. & c. si diligenti. de foro comp.

97 Presbyter cognoscens filiam spiritualem. xxx.q.j.omnes si quis.& c.non debet.

98 Prælatus alienans res ecclesiæ in casu non concesso.xij.q.ij. ca. Apostolorum. & c. monemus. euadet tamen, si res alienatas restituat, vt in c. si quis qualibet.cum c. sequenti.ea.causa xix. & in c.quòd sicut.de dictis,in fi.

99 Clericus vsurarius degradandus est, dicit tex. in c.de Petro. & in c. si quis clericorũ.xlvij. dist.

100 Institutus per Episcopum contemptis patronis, vt in c.decernimus.xvj.q.vij.

101 Testis in simonia se offerens participem, vt in c. ij.de confes. & j. q.j. si quis. & c. reperiuntur.& j.q.iij.c.fi.& in c.j.de excep.& in c.per inquisitionem.de elec.

102 Celebrans sine lumine, sine aqua, vel cum pane fermentato, vt in c.fi.de celebr.missarum.

103 Pugnans in bello iniustè, vel alios excitans ad pugnam iniustam, vt in c.quod in dubijs. de pœ. & in c. de his. L. dist. & in c. his, à quibus.xxiij. q.viij.

104 Sacerdos reuelans confessionem, vt in c. sacerdos.de pœniten.dist.vj.& in c.omnes vtriusque sexus.de pœniten.& remis.vt in c.sacerdos. iij.q.vj.

105 Abbas vitiosus non cautus, non bonus, non humilis, non castus, non sobrius, non misericors, licèt monachi in eum consentiant, vt in c.si quis abbas.xviij.q.ij.

106 Episcopus vadens ad Imperatorem, vel ad eius curiam pro aliqua dignitate inconsultò Papa, & comprouincialibus.xxiij. q. viij. si quis Episcopus.& c.quo ausu.

107 Clericus iurans pensionem monachis augere, postea iurat Episcopo contrarium, vt in c. tua.de iureiur.ubi est casus.

108 Monialis simoniaca, siue in ordine, siue in beneficio, siue sit subdita, siue Abbatissa, siue alijs prælata, vt in c.quoniam.de simo.

109 Recipiens alienum parrochianum iniuriosè ad missam, & pœnitentiam, siue alia ecclesiæ sacramenta, ut in c.placuit.de pœnit. dist. v. & de parr. per totum.

110 Clericus in sacris ordinibus constitutus & beneficiatus, aduocans indifferenter, id est citra casus à iure permissos, ut in c.j.§.fi.xv.q.ij.

111 Latronem ligatum interficiens, licet se defendens, ut in c.ij.de homici.& c.suscepimus.

112 Clericus incautè uerberans intuitu disciplinæ, si mors inde sequatur, ut in c.presbyterum. de homici. & xv. q. j. si quis non ita. & xxiij. q. iiij.qui peccat.

113 Princeps dissolutus, vel negligens in defensione patriæ, vel regni gubernatione, vt xv.q.vj. c.alijs.& hoc si est incorrigibilis, vt in c.Apostolicæ.de reiu.alias si simplex vel hebetis ingenij, ei dabitur coadiutor, vt in c.grandi. de excel.prælat.& in c.licet.de voto.& in c.frater. vij.q.j.

114 Translatus volens aliquid vendicare in personam ecclesiæ.xxj.q.ij.si quis iam.

115 Suspensus ex eo, quòd non probat opposita, si se ingerit in diuinis, perpetuò priuatur, & deponitur, ut in c. statuimus. de elec.

QVIS SIT EFFECTVS IRREGVLARITATIS.

QVAESTIO VIII.

De effectu Irregularitatis.

EFFECTVS irregularitatis est impedire, seu repellere hominem à susceptione ordinum, & ab executione diuini officij & beneficij, ex censura ecclesiastica, & inobedientia

dignæ passiones huius seculi, iuxta dictum Apostoli, ad futuram gloriam: & Deus semper peccātes in se, & ecclesia Dei ministra, nunquam claudit
5 gremium redeuntibus. Dicerem Papam † posse semper & in omni casu verè pœnitentem, & clamantem audire, & secum misericorditer dispensare, etiam ad altaris ministerium, & tollere & abolere omnem irregularitatis notam, & infamiā, & ipsum restituere ad primum statum innocentiæ: & secus dicere: videremur diffidere de misericordia Dei, & essemus similes Cain: & tenere contrarium huius conclusionis, sequeretur quòd maius esset vinculum irregularitatis, quàm excommunicationis, cum ab omni excommunicatione quis possit absolui à suo excommunicatore, & restitui parendo mandatis ecclesię, ab irregularitate verò nunquam in casibus supradictis, etiam pœnitendo. Nec obstat si dicatur, ꝙ excommunicatio fiat propter inobedientiam & contumaciam tantum, & parendo absoluitur. sed in irregularitate per homicidium non potest occurri ob impossibilitatem satisfaciendi. Et idem dicendum est in simoniaco in ordine, quia character simoniacè collatus, est impressus, in anima, nec actualiter deleri potest. Et si diceremus hominem non posse satis pœnitere, nec Deum parcere, nec Vicarium eius posse remittere, nimis durum esset: ideo tenendum est Papam posse dispensare super omni irregularitate vnde cunque proueniente cum verè pœnitente, vt ibi tenetur Inno. quicquid dixerit Abb. Marianus, & alij tenentes, quòd irregularitas proueniens ex homicidio voluntario sit de iure diuino, quorum contrarium tenuit Host. in summa in titu. de homici. in §. fi. in §. cum voluntario autem. & latius dicam infra de homi.

SEQVITVR SECVNDA PARS PRINCIPALIS.

De dispensationibus in genere.

QVIA supra diximus de irregularitatibus, dicendum modo esset de impedimentis officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum, sequentes ordinem primæ rubricæ, & titulum tractatus nostri. Sed quia huiusmodi impedimenta veniunt discutienda sub suis titulis congruis, ideo proponemus de dispensationibus in genere, & successiuè in specie sub dictis titulis, in quibus, & ex quibus impedimenta tam ad ordines, quàm ad beneficia apparebunt, ponentes sub hac rubrica xxiiij. quæstiones principales, quæ tentes.

Quid sit dispensatio, & vnde dicatur.

SVMMAE.

1 *Dispensationis plures diffinitiones, & unde dicatur.*
2 *Dispensatio est nomen æquiuocum plura significans.*

1 IOANNES de Deo in principio sui tractatus diffiniuit, dicens, Tene, quòd dispensatio est iuris relaxatio: uel dispensatio est diuersa relaxare, sicut nauigantes, qui quædam proiiciunt, ut cætera saluent. ut in c. dispensationes. j. q. vij. & §. nisi rigor. & ibi glo. in ner. ut plerisque. & in l. cum Titio. ff. de cond. & demonstr.

Bonaguida non diffininit.

Hostie. autem sic diffiniuit videlicet, Dispensatio est rigoris iuris per eum, ad quem spectat, misericors canonicè facta relaxatio. Et allegat §. nisi rigor. cum c. sequēti. j. q. vij. & est §. requiritis. Item dixit, quòd est vulnus, quia ius vulnerat, vt xxiij. q. iiij. ipsa pietas. in fi.

Beatus Tho. 2. 2. q. lxxviij. art. x. dixit, ꝙ dispensatio est quædam commensuratio distributionis, vel applicationis communis alicuius ad ea, quæ sub ipso continentur, per quem modum etiam quis dicitur dispensare cibum.

Petrus de Tarantasia diffiniuit, dicens quòd dispensatio est iuris communis cum cognitione causæ facta ab eo, qui habet ius dispensandi, relaxatio.

Ioannes Theutonicus glossator, in c. requiritis. j. q. vij. in verbo, vt plerisque. posuit hanc eandem diffinitionem, addens, quòd dispensare est diuersa pensare.

Spec. posuit duas diffinitiones in dicto titulo de dispensatione.

Prima, Dispensatio est prouida iuris communis relaxatio, vtilitate seu necessitate pensata.

Secunda, Dispensatio est rigoris iuris per eū, ad quem spectat canonicè factā relaxatio.

Baldus in addi. Spec. vbi supra diffiniuit dicens, Dispensatio est rigoris mitigatio, vel pœnalitatis moderatio per habentem auctoritatem, facta suadente publica vtilitate, vel alia rationabili æquitate, quam lex ciuilis indulgentiam vocat.

Concilium autem Meldense aliter diffiniuit, vt colligitur ex tex. c. tali coniugio. j. q. vij. Videlicet, Dispēsatio est recessus à bono, pietate suadente, necessitate pulsante, vtilitate blandiente, euidenti meritorum prorogatiua cōmendante.

2 Dispensatio † tamen interdum dicitur declaratio,

claratio, vt habetur in c. Quintiuallis. de iureiu.& c.etsi Christus.eo.ti.& c. ij.de torneamēt.

Si tamen medullitus has diffinitiones attendimus, omnes ad idem tendunt: sequar tamen diffinitionē Ioan.glo.& Petri, tanquam pleniorem.

Prima itaque & secunda pars huius diffinitionis probatur in dicto c. dispensationes. j. q. vij. dispensationes enim rerum non nunquam cogunt pars quidem à debito rigore quosdam foris eijcere, vt maius aliquid lucri lucrifaciant. Sicut ij, qui mare nauigant, tempestate vrgente, nauique periclitante anxiati, quædam exonerāt, vt cætera salua fiant: ita & nos cum non habemus saluandorum omnium negociorum penitus certitudinem, despicimus ex his quædam, ne cunctorum patiamur dispendium,

Et pro hac ratione, quæ fuit Cirilli, bene faciunt, quæ leguntur Act. Apost.xxvj.ibi, Et tertia die iactum fecerunt. Et ibi, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt.& ibi, Satiati cibo, alleuiarunt nauem iactantes triticum in mare.ij.Ionæ.j.& sic. Dispensatio debet fieri cū causa. Ideo Inno.in c. cum inter. de renunci.in fi.dicit, quòd dispensatus sine causa, etiam à Papa, non est tutus, vt latius dicam infra, de dispensatione Papæ, in fine.

Dispensatio quandoque dicitur mutilatio iuris, vt in c.& si illa.j.q.vij.ibi, alioquin.n.pro necessitate, vel vtilitate ecclesiæ mutilantur, & laxantur præcepta canonica.

Quandoque dispensatio dicitur vulnus, quandoq; misericordia: vt not. Spec.in princi.eo.tit. quandoq; dispensatio dicitur pensatio, quia qui dispensat, debet ponderare, quid expediat, an veritatem misericordiæ præponere, an rigorem mansuetudini anteferre. vnde Gregorius in moralibus, lib. xx. in quarta parte. xj.c. ait, omnis qui iustè iudicat, stateram in manu gestat, & in penso iustitiam & misericordiam portat.& transumptiuè in cap. omnis, qui iudicat.xlv. dist. & idem dixit Isido.j. lib. etymolog.

Tertia verò pars huius diffinitionis ibi, ab eo qui ius habet dispensandi, probatur per tex. in c.fin.de schismat.ibi, ab ea persona, quę super hoc potestatem habuerit dispensandi;& in c.ad nostram, de consuet. ibi, cum sententia, à non suo iudice lata, & in l. fi. C. si à non compet. iud. & pro infecto habetur, quod fit ab ea, quæ de iure facere non potest, vt in c.quod autem.de iu.pat.& nulla maior est nullitas, quàm quæ resultat ex defectu iurisdictionis, vt not.in c. cum dilecta.de rescrip.& de appel.& in cle. vt calumnijs. de re iud.

Et Rota per Egid. decis. 343. & ex his habemus quid sit, & vnde dicatur dispensatio.

S V M M Æ.

1 *Dispensatio vnde habuerit originem.*
2 *Dispensatio sola misericordia introducta est.*
3 *Et aliquo iure peti non potest.*

Vnde habuerit ortum dispensatio, & vbi. & quando. à quo, quo tempore, in quibus, & quanto, & quo iure dispensatio habuit ortum à Deo.

1 HABVIT autem ortum dispensatio secundum Ioannem de Deo ab ipso Deo: nimirum ergo, si homines dispensant cum hominibus, cum ipse Deus ex sola misericordia dispensauerit cum homine, ponens ipse Io exempla in creatione primi hominis, sub cuius dominio & pedibus omnia subiecit, iuxta illud prophericum, Omnia subiecisti sub pedibus eius, Psal. viij. & idem dixit Spec. in princip. huius tit.ibi, originem autem traxit cum sequentibus, quæ omnia ad literam fuerunt ipsius Io.quem tamen Spec.non allegat.habuit ergo ortum à Deo in paradiso deliciarum, plasmato primò homine in ipso homine ex misericordia, de quo plenius dixit beatus Tho.ij.ij.q.lxiij.ar.j.& per totam illam, & duabus sequentibus.qq.

2 Si sola autem misericordia dispensatio introducta est † sequitur quòd non est ius, nec aliquo
3 iure peti potest † sed est potestas data à iure, vt dicit Tarantasiensis: pro quo allego dictum Apostoli ad Corinthios viij.ibi, Nobis credita est dispensatio,& tex.in c.dispensatio.xlviij.dist.& in c.priuilegia.xxv.q.ij.

Quidam tamen dicunt, quòd dispensatio est ius. Ray.verò in sua summa dicit, quòd est actio in dispensante à iure data: in dispensato verò dicitur passio, & est ius priuatum, & allegat tex. in c. in adolescentia. & c. interfectores.xxxiij.q.ij. Spec. dicit, quòd vbi est debita, ibi est ius; dum autem est prohibita, tunc non est ius, sed dispensatio iuris. vbi autem est permissa, non est ius, sed misericordia. Io. glossator in cap. dispensationes.j.q.vij. tenet, quòd non est ius. Vgutio tenuit contrarium, quòd imò est ius, pro quo videtur esse argu.in c. de incestis.xxxv.q.iij. & ibi glo.in verbo, constituta. Crederem posse dici quòd vbi est ius, ibi non sit necessaria dispensatio. sed dicas, quòd loquitur post impedimentum occursum, inducens dispensationem.

SVMMAE.

1 *Dispensatio concedit ex quindecim causis.*
2 *Persona circa quam dispensatur, quomodo considerari debeat.*
Illegitimus an, & quando possit dispensatiuè promoueri ad Papatum.
3 *Qualitas personarum, an in pœnis imponendis attendatur.*
4 *Aetas in dispensatione dupliciter consideratur.*
5 *Senes iuuenibus sapientiores esse debent.*
Ideo in delictis etiam grauius puniendi sunt.
6 *Canicies hominum sapientia est, & prudētiā designat.*
7 *Homines quanto morti sunt propinquiores, tanto puriores esse debent.*
8 *Locus an consideratur in dispensatione, quia ratione loci, & propinquitatis, uel distantiæ aliquid conceditur uel statuitur, quod aliàs non concederetur.*
9 *Tempus aliquando inducit dispensationem.*
10 *Item pietas.*
11 *Item necessitas.*
12 *Item Religio.*
13 *Item utilitas Ecclesiæ.*
Vtilitas, & necessitas interdum æquiparantur in dispensationibus.
14 *Item scandalum.*
15 *Item euentus rei.*
16 *Item maius bonum.*
17 *Item futurum bonum.*
18 *Item discretio.*
19 *Item misericordia.*
Iustitia & misericordia coniunctæ sunt, & altera ab altera debet temperari.
20 *Misericordia est alienæ miseriæ compassio.*

Quæ sint causæ dispensationis, & quæ in dispensatione considerãda sunt.

DISPENSATIONIS causæ tot esse possunt, quot sunt casus dispensandi: sed ex auctoritate Isidori, de qua in c. sciendum est. xxix. dist. dicentis, sciendum est, quòd pleraq; capitula, ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda sunt, possumus dicere
1 plures esse causas, & plura consideranda esse, de quibus quindecim adducemus exemplificando. Et primò causa personarum, videlicet multitudinis seu vniuersitatis.

Causa personæ.
Aetas.
Locus.
Tempus.
Pietas.
Necessitas.
Religio.
Vtilitas ecclesiæ.
Scandalum.
Futurum bonum.
Maius bonum.
Euentus rei.
Discretio.

Misericordia. & ex his quindecim alias facilius elicere poterimus. Sed de ijs primò vide Sanctum Tho. ij. ij. q. lxiij. art. ij.

Causa itaq; personarum, vbi multitudo peccasset, vel deliquisset: vbi enim multorum strages immineret, detrahendum est aliquid seueritati, vt scribit Augustinus ad Bonifacium, & transumptiuè in c. vt cõstitueret. L. dist. in fi. ibi, in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras non huius, aut illius hominis periculum, sed populorum plurimorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus sanandis malis charitas sincera subueniat: multitudo enim insimul peccantium facit peccatum impunibile, dixit Goffr. in summa de temp. ordi. in viij. col. circa fi. Vbi ponit versus dicens, *Ob populum multum crimen pertransit inultum.* & gloss. in cap. j. de tempo. ordi.

2 Persona, dupliciter consideratur: persona videlicet secundum statum, vel secundum ætatem. primo casu circa sublimes, & literatas personas, aliquando fit dispensatio, quæ non fit circa alias, vt iussit concilium generale, de quo in c. de multa. de præben. merita enim personarum, multum iuuant ad dispensationem obtinendam, vt probat tex. in c. innotuit. de elec. in fi. ibi, eundē magistrũ propter prærogatiuam meritorũ, &c. ex quibus verbis datur intelligi, quòd sola meritorum prærogatiua est sufficiens causa ad inducendum dispensationem, licet non concurrat necessitas, aut euidens vtilitas. & hoc elicio ex not. per Abb. in dic. c. innotuit. in iij. col. ibi. Item, nota principaliter, quòd illegitimus potest dispensatiuè promoueri ad Papatum ex sola meritorum prærogatiua absque causa compulsiua, pro quo allego tex. in terminis in c. presbyterorum filios. lvj. distin. in fi. vbi plus dicitur, quòd etiam summi Pontifices fieri possunt: & sic videtur, q in dispensationibus fit locus exceptioni personarũ, de quo plenè dixit beatus Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. ij. & per totam illã q.

3 An autem in pœnis imponendis attendatur qualitas personæ: dicas etiam, quòd sic, vt est tex. & glo. in c. qui contra ecclesiæ. xxiij. q. j. in verbo, ignobile. Et quia supra secundum beati Thom. diffinitionem, dispensatio est quædam cõmensuratio distributionis, per quem modum dicitur quis dispensare cibum. Beatus Augusti. super epistolam Ioannis dicit, quòd nobilibus & delicatis liceat vti cibis delicatis, & preciosis: pauperes verò vtantur vilioribus. de quo trans-

C sumptiuè

sumptiuè habetur in c. non cogatur.xlj. dist. benè faciunt not. in l.nemo.C.de offi.magi.offi.in tex.ibi,in his gradibus cęteros antecedat:quem stipendia meliora,aut labor prolixior fecerit anteire. bene facit tex. in c. statuimus. de maiori. & obed.vbi gradus designantur.

Item persona ratione meritorum, vt in Ambrosio & Martino, qui adhuc cathecumini, & Augustinus neophitus, fuerunt electi in Episcopos. Et Nicolaus & Seuerus adhuc laici, ad Episcopatum vocati fuerunt, vt de Ambrosio habetur in c. Valentianus.lxiij.dist. & de eodem Nicolao,& Ambrosio, ac Seuero habetur in c. statuimus.in versiculo contra.lxj. distin. de Augustino habetur in c. non autem. vij. q. j. cum tamen tales promoueri non possint, vt lxj. distin. per totum.

4 Aetas autem in dispensatione dupliciter consideratur, videlicet an senilis, aut iuuenilis. In senili etiam distinguitur, videlicet aut in senili senio, aut in decrepitate. In iuuenili, aut perfecta, aut proxima adolescentiæ, in primo casu senium non est in consideratione in delictis, quã sit in viris, immo grauius senes puniendi sunt,

5 cum cæteris sapientiores esse debeant, & præsumantur pro eis, vt dicit tex. in c. porrò, quòd est si. lxxxiiij. dist. canicies hominum sapientia

6 est, & canicies prudentiam designat, vt ibi: &

7 quanto morti propinquiores sunt, tanto debent esse puriores, vt in c. tanta nequitia. lxxxvj. dist. & c. tanta nequitia. j. q. vij. Et senium accusantium Susannam nil senibus profuit, quia lapidati. Daniel xiij. Aut in decrepitate, & tunc si est sine sensu, non est in consideratione, quia talibus interdicta est bonorum administratio, & testamenti factio, vt not. in l. senium. C. qui test. facere possint. Vbi not. quòd sequestratus à communi vsu hominum ob senium, non habet testamenti factionem, cum æquiparetur mente capto: si tamen adhuc spiraret, secus, vt in c. tãta. j. q. vij. in fi. à contrario sensu. Si verò in iuuenili, dicas vt dicit tex. in c. pœnitentes. in vers. iuuenibus. 50 dist. & in c. in adolescentia. xxxij. q. ij. & idem dicas de proximis adolescentiæ, cum talis ætas prona ad malum sit, vt dicit tex. in c. j. xij. q. j.

8 Locus loci enim ratione & propinquitatis, vel distantiæ aliquid conceditur & statuitur, quod aliter nõn statueretur, seu concederetur, vt in c. ad audientiam. de eccle. ædi. el j. & in c. cum longè. lxiij. dist. & in c. pudenda. xxiiij. q. j. & in c. non loca. xl. dist. & glo. in c. j. xxxij. q. v. vt in Alemania, vbi propter carentiam olei ob distantiam loci, vbi oleum nascitur, ecclesia tollerat, quòd incolæ tempore quadragesimali vtantur lacticinijs, & hæc est tacita dispẽsatio, quàm potius corruptelam credo; cum sicut ibi est copia maluatici, & optimi vini abundantia, ita & olei esse possit. De tacita dispensatione dicam infra, in fine operis.

9 Tẽpus. pone exemplum in c. quidam. xxv. q. iij. vbi Anglicis ad fidem nouiter conuersis concessum fuit, vt coniungerentur in quarto gradu. & Gelasius ratione temporis vocauit monachos, & laicos promouit ad regimen animarum, ut legitur in c. requiritis. j. q. vij. & c. sequenti.

10 Pietas ut in c. j. & ij. de cler. pugnan. in duel. & in c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij.

11 Necessitas. ut in c. necessaria. j. q. vij. cum duobus c. sequentibus. & tunc necessitas est, cum ecclesia indiget ministro, & nullus alius est idoneus: quia tunc fit dispensatio, vt etiam proximè supra dixi de Gelasio. Sed hodie hæc necessitas cessat.

12 Religio quandoque inducit dispensationem, vt in c. si quis diaconus. L. dist.

13 Vtilitas ecclesiæ. vt not. in d. c. necessaria. & c. dispensationes. & c. sequenti. j. q. vij. exigit nanque vtilitas ecclesiæ, vt de ministris minus idoneis vrgente necessitate prouideatur, ut in c. tali coniugio. j. q. vij.

Vtilitas & necessitas interdum æquiparantur in dispensationibus, ut in c. statutum. in §. insuper. in vj. faciunt not. in c. post translationem de renunci. & in c. j. de rebus ecclesiæ non alienandis. in vj.

14 Scandalum. quia propter scandala euitanda multa tollerantur, quę aliàs repellerentur & corrigerentur, vt dicit beatus Tho. ij. ij. q. xliij. art. primo, & in quarto. di. xxviij. & not. in c. peruenit. xcv. dist. & in c. nisi cum pridem. in §. pro euitando. & in c. cum ex iniuncto. de renũtie. & in c. cum quisque. xxiij. q. iiij. vbi est bo. glo. & tex. in c. nihil cum scandalo. de præscrip. & c. ad aures. de tempor. ord. & l. si quis filio. §. hi quoque. & §. sequenti. ff. de iniusto rup. & irr. test. & per Hostien sem in summa, de renunci. in §. fi. in versic. est autem scandalum, & not. in cle. j. de offi. ord. & per Io. An. & alios in c. j. de offi. dele. in vj. in verbo, scandali. & in c. cum teneamur. de præbẽ, & glo. in c. ij. de præscrip. & est glo. penult. & in c. qui scandalizauerit. & l. si oleum. ff. de dolo. & in l. equissimũ est. de vsufruc. & Inno. & Hosti. in c. in præsentia. de probat. & in c. super eo. de cogna. spirituali. & in c. hi, qui vel propria temeritate. in fi. j. q. vij. quòd sicut scãdalum dat causam dispensandi, sic & dispensationem prohibẽdi, vt not. in c. j. de apostat.

15 Euentus rei. pone exemplum positioni in dicto cap. tali coniugio. j. q. vij. in §. pro euentu. cum quatuor can. sequentibus vsque ad c. & si illa. & in iam factis facilius dispensatur, quàm in faciendis, vt not. in cap. quotquot. & in c. impudicas, & cap. virginis sacræ. xxvij. q. j. & in cap. decernimus. xxviij. distinctio, & not. in c.

in c.quemadmodum.de iureiur.& in c. aqua benedicta.de consecra.ecclesiæ.& in c.fi.de diuortio. & in c.cum hæret. de eo, qui dux. in matri. quam pollu.per adult.& in c.quia circa.de consangui.& affi. vbi nor. quòd proles iam suscepta inducit causam dispensandi.

16 Maius bonum vt in dicto c.dispensationes.j. q.vij. & in c. quædam lex. & in c. quod scripsi. xxxv.q.iij.

17 Futurum bonum.pone exemplum, vt dispenset cum hæreticis,vt alij facilius conuertantur, vt not.in d.c.ipsa pietas.xxij.q.iiij.

18 Discretio quoque in dispensationibus est attēdenda,vt no.in c.nisi cum pridem.in §.personę. de renunci. & ibi Cardinalis in iiij.col. & in c.j. de ordi.ab Episcopo, qui renuncia. Episcop. in ij.col.

19 Misericordia.supra, vbi de origine dispēsationis tractauimus, diximus quòd ex sola misericordia dispensatio introducta est, & sic dispensatio est ipsa misericordia. & vbi vnum propter aliud,illud quoque magis,ait Aristot.in iiij. Topi.misericordia enim est maxima virtutū, secūdum Tho.2.2.q.xxx.ar.iij.& iiij. & de commendatione misericordiæ,vide not. in l. Imperialis. C.de nup.& in l. fi. C.de donat.inter virum, & vxo.& in l.obseruādum.ff.de off. prætor. & viij. q.j.in c.clemens.& in c.alligant.xxvj.q. vij. & in c.disciplina.xlv.dist.cum c.sequenti.& in c.ponderet.l.dist.& in c.non satis.lxxxvj.dist. & in c. est iniusta. xxiij.q.iiij.& c.non potest. ea.causa, & q.in his locis de misericordia,|& eius virtutibus habetur,de qua etiam aliquid dicam infra proximè, vbi tractabimus de dispensatione iudicum sæcularium in suis sententijs etiam criminalibus: quilibet enim ad misericordiam tenetur ex præcepto Dei,& ecclesiæ, vt lxxxvj.dist.nō satis, & Matthæi ix.Misericordiā volo,non sacrificiū. Suauis est dñs vniuersis ex miseratione eius super oīa opera eius.Ps.cxliiij.& Mat.vj. Beati misericordes, c.vbi beatus Th. in cathena aurea dicit, ꝙ misericordiā,& iustitia cōiūctę sunt,vt altera ab altera debeat tēperari. Iustitia enim sine misericordia crudelitas est. Misericordia sine iustitia dissolutio. Et dicitur misericordia, quasi habens cor miserum de proximi sui oppressione,secūdum beatum Tho.ubi supra.nec ob. præmissis, quæ dixit idem S. Thō. 2. 2. xxx. q. arti. j. in princip. videlicet quòd culpa & peccatum non debent esse prouocatiuum ad misericordiam, sed magis ad indignationem : quia idem respondit ibidem ex auctoritate Augustini, lib.ix. de ciuitate Dei dicentis, Misericordia est alienę miserię compassio, vt supra. & Cicero in laudibus Cæsaris ait, Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior, nec gratior est misericordia. Misericordia domini, plenitudo virtutum est. lxxxvi. dist. in singulis, & per totam illam dist. Misericordia domini plena est terra, Psal. cij. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Psal.c.

Pro conclusione demum causarum dispensationem inducentium, possumus facere regulam, videlicet quòd vbicunque iusta causa est, illa est consideranda, an dispēsationem inducat: quam si adducit, debita est, quia regulæ sanctorum patrum pro tempore, loco, & persona, & negocio,instante necessitate traditæ sunt, vt Inn.dicit in c.sciendum est.cum c.sequenti, supra in principio allegato, & in c. non debet. de consangui.& affi. & beatus Hierony. in Epistola ad Ephe.ait,necesse est, vt iuxta diuersitates temporum,locorum, & hominum, quibus diuersæ scripturæ factæ sunt, diuersas causas, & argumenta, & origines habeant: & quomodo beatus Io.in Apoca.scribens septem ecclesijs,in vnaquaque earum,aut specialia, aut vniuersalia vitia reprehēdit,vel virtutes probat. & Aposto. per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis diuersis medelis,& non instar imperiti medici, qui vno collirio omnes morbos vult curare,hęc Hieronymus. sic in dispensationibus non potest dari certa doctrina, sed discretus Iudex circunstantijs diligenter consideratis dispensabit,vt dixit Gelasius in c. necessaria.j.q. vij. supra alleg. necessaria enim rerum constringimur, & Apostolicæ sedis moderamine conuenimur si canonum paternorum decreta liberare,vt eaquę præsentium temporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit, diligenti consideratione, quantum fieri potest, temperemus.

De diuersitate dispensationum. Dispensationum enim tria sunt genera:quædam enim dicitur debita, quædam permissa,& quædam prohibita. Et harum, quædam magna, & quędam maior, & quędam maxima: de vnaquaque ideo videndum est, Et primo.

Quæ dispensatio dicatur debita.

S V M M AE.

1 *Dispensatio debita quando dicatur.*
2 *Verbum præcipere, importat necessitatem.*
3 *Episcopus, vel superior, an peracta pœnitentia teneatur de iuris necessitate dispensare.*

DEBITAM antem dispensationem dicas, vbicunque occurrit iusta causa, de quo satis supra proximè diximus: dicas tamen, quòd nunquam est debita in patiente, quòd nullo iure cauetur, quòd detur actio, nisi vt di- 1

xit supra Spec. in §. j. de dispensa. & Feder. de Senis, disputatione, siue cunsilio suo xxx. incipi. an capitulum se. vac. in j. col. nec peti potest aliquo iure, sed dicitur debita in prælato, qui tenetur opportunè occurrere & prouidere occurrentijs ecclesiæ subditorū, vt in exemplis supra positis per c. vt constitueretur. L. di. in fi. & in c. domino sancto. ibi, illos ad pristinum statū redire canones præcipiunt. & idem dicitur in c. siquis diaconus, & in c. dispensationes. j. q. vij. & in c. noli. in fi. xxij. q. j. & bona glo. in c. mitter. L. di. in fi. & verba cannnis præcipiunt, & stant iussiuè, & dispositiuè, vt not. in cle. fi. de censi. in glo. in verbo, inbemus. & in c. quod præcipitur. xiiij. q. j. quinimmò facere cōtra, est mortale, vt ibi per Cardin. quia verbum præcipere, importat necessitatem, vt not. in c. Raynutius. de testa. & not. in cle. j. de reliq. & ven. sanc. in verbo, iubemur. & Doc. in cle. cum sit nimis. super verbo, præcipimus. de magist. & glo. in c. cum aliquibus. de rescrip. in vj. & not. in l. sæpe. de offi. præsid. & hoc modo dispensatio dicitur debita in agente, nunquam autem in patiente. Mortale dixi prupter inobedientiam. ita Cardin. in clem. j. in §. ideoque. de reliq. & ven. sanct. quia prælatus recusans dispensare stante rationabili causa, dicitur peccare mortaliter, vt per Card. vbi supra, & aliqui dicunt, quòd hoc casu negante Episcopo dispensare potest adiri metropolitanus, vel alius superior, per not. in c. nullus. de iu. pat. & in præalleg. c. vt cōstitueretur L. dist. & in c. erigant. j. q. vij. Præmissa videntur intelligenda, etiam ante peractam pœnitentiam, & esse inferendum, quòd multo magis peracta pœnitētia.

Ideo quæro vtrum peracta pœnitentia Episcopus, vel superior teneatur de iuris necessitate dispensare, adeo quòd eo casu dispensatio sit debita, & propterea competat actio causa subsistēte dispensandi, dicit Ant. de But. in c. at si clerici. in §. de adult. & alij post eū, & præcipuè Andreas Siculus, quòd in huc datnr officium iudicis, non autem actio: quo officiū implorato si non dispensat, peccat, & iniuriam facit: si autem pnst peractam pœnitentiam dispensatio fine causa petatur, non est impedienda de necessitate, quia non est debita agenti nec patienti, sed permissa, & si impenditur, est gratia. sed primo casu est debita, & tunc non est ius, cum sit executio instit iæ. vide But. vbi supra in versi. secundò ex parte personæ.

S V M M Æ.

1 *Dispensatio quomodo dicatur permissa.*

Quæ dispensatio dicatur permissa.

1 PERMISSA dispensatio, quam arbitrariam appellamus, est vbi in iure fit prohibitio, cuius moderatio relin quitur arbitrio superioris, de quo in c. si quis presbyter. L. dist. qund etiam intelligo vsquequaque verum, qnòd etiam procedat inuito accusatore, vt ibi tenet Archidia. & ibi idem tenet du. Præpositus post eum, qui dicit ibi esse casum, quòd Episcopus non potest dispensare, nisi in casibus sibi à iure permissis. licèt glo. ibi videatur sentire contrarium, de quo latè dicam infra de dispensatione Episcoporum, referendo dicta scribentium, & præcipuè Spec. de dispens. in §. quot sunt species dispensationum. in ij. col. in ver. permissa autem dici potest.

S V M M Æ.

1 *Dispensatio quomodo prohibita dicatur.*

Quæ dispensatio dicatur prohibita.

PROHIBITA dispensatio dicitur, vbi non subest rationabilis causa dispensandi, vt not. in c. tali coniugio. j. q. vij. & in c. innotuit. de elec. quod intelligo etiam locum habere in Papa, dispensante sine rationabili causa, per ea quæ dixit Inno. in c. inquisitioni. de sen. exco. & Io. An. in c. innotuit. de indi. & Abbas c. de multa. de præben. & Barbatia latissimè in c. at si clerici. in §. de adult. de iudi. pnst Butr. vide glo. in c. requiritis. in verbo, ut plerisque. ij. q. vij. quæ autem dicatur rationabilis causa, non potest dari certa doctrina, sed sufficiant exempla supra posita snb quæstione, quę sint causæ dispensationis: & de prohibita dispensatione, dicam latius infra, sub tit. de dispensatione Papæ. Quæ dispensatio dicatur magna, quæ maior, & quæ maxima, dicam alibi.

S V M M Æ.

1 *Rigor, Ius, et Dispēsatio, inter se differūt, et quomodo.*

In quo differant ius, rigor iuris, & dispensatio.

SPEC. in tit. de dispensatione. §. j. ver. notandū est, quòd aliud est rigor, latius declarat has differentias. sed tu breuius dicas, quòd differunt vt genus, & species, quia ri-
1 gor† est species iuris cū excessu, ex quadā seueritate, & pro hoc rigore Spec. vbi sup. ponit exempla de eo, qui defecit in accusatione clericorum,

et

& in illis, qui in testamẽto presbyterum filio in tutorem nominauit. Dispensatio autem est totum contrarium in oppositum iuris, & rigoris iuris, cum sit vtrinsque relaxatio, vt supra dixi, & not. in dicto cap. ipsa te pietas. circa finem. ius enim recta via transit inter vtrunque, videlicet inter rigorem & dispensationem. est enim ius ars boni & æqui. ff. de iustitia & iure. l. j. pro verificatione diuersitatis prædictorum Spec. al legat tex. in c. si quis Episcopum. ij. q. iij. & text. in c. neque apud altare. lxxxviij. dist. dicas tamẽ quòd rigore non vtimur, nisi vbi timetur exemplum mali, vt in c. sed illud. Rigor tamen aliquando sumitur pro subtilitate iuris, vt in c. litteris. de resti. spolia. Sed tu vide glo. in c. vt constitueretur. L. dist. in verbo detrahendi, quæ bene declarat has differentias.

SVMMAE.

1 *Dispensatio, an sit delegabilis.*
2 *Dispensatio, an veniat in generali mandato legatorũ.*
3 *Dispensatio est, instar restitutionis in integrum.*
4 *Legatus à latere potest in omnibus casibus dispensare, exceptis in reseruatis Pontifici.*

De delegatione dispensationis.

1 VIDENDVM modo est, an † dispẽsatio sit delegabilis; & videtur dicendum, quòd non, per tex. apertum in c. fi. in §. fi. de offi. deleg. vbi dicitur, salua legatorum sedis Apostolicæ auctoritate nulli, cui commissum fuerit prædicare crucem, vel absoluere aliquos dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias liceat, hoc de cætero alijs demandare, quia sibi non iurisdictio, sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

Sed in contrarium videtur tex. in c. fi. de offi. ordi. pro solutione notãdum est, quòd duæ sunt regulæ in dictis iuribus, seu capitulis: prima, quod vbi ex officio competit dispensatio alicui, potest eã alteri delegare, vt in d. c. fi. de officio ordi.

Secundò, quòd vbi hoc ex delegatione competit, non potest subdelegare, & fallit hęc regula in legato sedis Apostolicæ, vt dicit dict. tex. in c. fi. de offic. deleg.

Credo tamen quòd vbi committitur dispensatio cum causæ cognitione, puta cum clausula, si præmissa vera esse repereris, vel incontinentiæ paternæ non fuerit immutator cum filio presbyteri, vel cum alia clausula requirente causæ, vel rei cognitionem, vt vocatis vocandis, quòd tũc sit delegabilis, quia non nudum ministerium, sed causæ cognitionem videtur sensisse Innoc. & Hosti. in d. c. fi. de offi. deleg.

Aliqui verò tenebant contrarium, de quo vide Rotã in collectis per Bisognetũ in tit. de offi. vic. decis. iij. incipi. Episcopus instituit vicariũ. in ij. col. ibi, secunda quæstio est, vbi omnino vide: ideo ad huiusmodi hęsitationem tollendã, hodie officium pœnitentiariæ commissiones di spensationum dirigunt episcopis ordinarijs, vel eorum vicarijs, & officialibus in spiritualibus generalibus.

Sed quæro, de quibus legatis intelligatur hoc, videlicet an de omnibus legatis, etiã natis, an verò de Cardinalibus legatis de latere tantũm. credo, quòd loquatur de Cardinalibus, tan quam prærogatiuatis à iure. per tex. in c. j. de offi. deleg. in vj.

2 Vlterius quæro, an † in generali mandato legatorum veniat dispensatio. videtur dicendũ, quòd sic, per tex. & ibi glo. in c. quæ de causa. ij. q. v. quæ arguit ad vtranque partem, & concludit affirmatiuè: sed contrarium videtur colligi in c. quòd translationem. de offi. lega. vbi not. quòd ea, quæ in signum singularis priuilegij sunt tantum Ro. Pontifici reseruata, non transeunt cum generali legatione.

3 Præterea dispensatio † est instar restitutionis in integrum, quia reponitur non integrum ad in tegritatem, vt dicit tex. in c. si quoniam pœnitue rit. ij. q. iij. in fine. sed talis restitutio non venit in generali mandato, vt not. in l. aliud. ff. de minor. in fi. ergo nec dispensatio.

4 Sed dicas, quòd legatus † de latere in omnibus casibus potest dispensare, illis exceptis, quæ soli Papæ reseruati sunt per text. in c. nuper. de sent. exc. ibi, quia tamen conditor canonis absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi; & ita tenuit Bar. Brix. in sua glo. in dic. c. quæ de causa. ij. q. iij.

Quid autem de nuncijs Apostolicis: dicas, quod tantum possunt, quantum sonant eorum indulta, & non vltra, vt latius infra dicam sub rubrica de Dispensat. legat.

SVMMAE.

1 *Lex diœcesana, & lex iurisdictionis differunt, vt species, & genus. & 2.*
3 *Quarta canonica, & aliæ prælationes, quę debentur diœcesano, an dicantur deberi iure diœcesano, vel iure iurisdictionis.*
4 *Dispensatio an sit de iure diœcesano, vel iurisdictionis.*

An dispensatio sit de lege diœcesana, an de lege iurisdictionis.

DISPENSATIONEM de lege iurisdictionis, non autem diœcesana esse dicendum videtur, cum etiam simplices sacerdotes, & etiam laici dispensent, ut infra in iiij. parte dicemus: vbi

tractabimus de dispensatione simplicium sacerdotum, & de dispensatione patrisfamilias, & mariti cum vxore, & vxoris cum marito. & de dispensatione Imperatoris & aliorum Principum secularium, dominus Cardinalis Zaba. in c. di-
1 lectus. de offic. ord. in princ. dicit, quòd † lex diœcesana, & lex iurisdictionis differũt, & lex iudicata in vna, non obstat in alia agenti, ut ibi in ij. col. in versi. quæro in eo, quòd hic lex iurisdictionis, & lex diœcesana. Vbi tandem concludit, quòd non potest dari certa doctrina, an & quando aliquid dicatur spectare lege diœcesana, uel iurisdictionis. sed quia tex. in dicto c. dilectus, facit apertam differentiam inter has leges: posset dici, quòd lex diœcesana est illa, quæ debetur Episcopo, quatenus est diœcesanus, non considerato quatenus est ordinarius in diœcesi.

Vel potest dici, quòd quia monasteria sunt exempta à lege diœcesana, ut ibi dicit glo. in verbo, Lege iurisdictionis, quæ latè examinat hanc materiam, & sic posset in hoc notari diuersitas.

Quomodo, & qualiter possit considerari lex diœcesana à lege iurisdictionis differo.

Inno. tamen in d. c. dilectus. dicit, quòd non est date, nisi vnam legem, videlicet diœcesanam, & sub illa comprehenditur totum ius episcopa-
2 le, & etiam lex iurisdictionis. & sic † lex diœcesana, & lex iurisdictionis differunt, vt genus & species, de quo vide etiam per eundem Inno. in c. j.
3 de sta. mona. ubi ponit, & enumerat † quę sint de lege diœcesana, & quæ de lege iurisdictionis.

Sed hoc tenendum est, quòd quarta canonica & aliæ prælationes, quę debentur vt diœcesano, debentur iure diœcesano, vt tenet etiam tex. & glo. in c. cum pro vtilitate. xvj. q. j.

Sed glo. summę. x. q. j. magis clarè loquitur, dicens, quòd lex diœcesana consistit in recipiendo: lex autem iurisdictionis in conferendo. quandoque tamen lex diœcesana comprendit etiam legem iurisdictionis, vt supra dixi, & not. in c. auditis. de præscrip.

Ad quæsitum ergo nostrum Io. An. in c. cũ ex
4 eo, de elect. in vj. in nouel. ex præmissis dicit † dispensationem esse de lege iurisdictionis, per not. in c. ex transmissa. de translat. prælat. & in cle. j. de rescrip. in glo. & allegat etiam illam glo. summæ. & in clemen. quamuis. de foro compet. & Io. An. vbi supra, dicit, quòd si Episcopus Bonon. habet collationem beneficij in diœcesi Mutinensi, iure præscriptionis ipse dispensabit circa illud beneficium, & non Episcopus Mutinen. & sic respondi alias domino Galesio Episcopo Bellunen. qui habet collationem parrochialis ecclesiæ de Musoleto, in diœcesi Triuisana. & hanc cõclusionem refert & tenet And. Siculus in c. at si clerici. in §. de adul. xvij. col. in principio, vbi latè.

SVMMAE.

1 *Dispensatus restituitur in integrum, & redditur aptus, & legitimus ad ea, super quibus fuit dispensatus.*

Accusatio in occultis, an procedat etiam post pœnitentiam.

Duellum est crimen publicum: & quomodo absolui possit.

2 *Delictum si sit occultum, non indiget dispensatione.*

3 *Obtinens beneficium, uel electus, uel promotus: si tempore adeptionis electionis, uel promotionis, aut quandocunque committat delictum, quantumcunque occultum, non potest illud possidere, nec in eo ministrare; & quando hoc habeat locum.*

4 *Dispensatio specialis requiritur ad puritatẽ cõsciẽtiæ.*

De effectu dispensationis.

DISPENSATIONIS effectus est secundum Inno. in c. pastoralis. de causa pos. & propriet. in verbo renũciatũ, in fi. quæ in hoc secutus est do. Præpositus in c. super eo, de condi. appo. in iij. col. post principium. quod facit impossibile, possibile, quia dispensatus restituitur in integrum, & redditur aptus & legitimus ad ea, su- 1
per quibus fuit dispensatus, sicut erat ante incursum impedimentum, vt not. in c. ex diligenti. de simo. & in c. si quem pœnituerit. ij. q. iij. adde quòd si quis publico crimine esset irretitus, & cum eo publicè dispensatum, non poterit postea de tali crimine accusari, vt not. in c. ex tua, de fil. presbytero. & in c. de his, de accus. secus si occultè. quia in occultis etiam post pœnitentiam quis potest accusari, vt est tex. in c. admonere te cum lachrymis. xxxiij. q. ij. & in c. quæsitum. de temp. ordi. & in c. fi. de schismat. licet contrarium dicendum esse videatur, videlicet quòd siue publicè, siue occultè dispensatio facta sit super crimine publico, vel occulto, quis non possit accusari, per tex. in c. j. de cler. pugnan. in duello. vbi est casus, quòd cum clerico, qui duellum obtulit, vel oblatum suscepit, potest Episcopus cum eo misericorditer dispensare; si homicidium, vel mutilatio non sit secuta, & tamen de rigore iuris venit deponendus. Duellum autem palam & publicè fit, & sic est publicum crimen: tamen liberatur à depositione per dispensationem indistinctè publici vel occulti duelli: & vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus. c. si Romanorum. xix. dist. & l. de precio. de Publici. & lvj. dist. si Euangelista.

Præterea si delictum est occultum, non indiget dispensatione; quia non irrogat irregularitatem, dicit textus in cap. uideant. xxxij. dist. & ibi gloss. & ecclesia non iudicat de occultis

cultis, ut ibi in glo. & in cap. Christiana. xxxvj. q. v. & in c. consuluisti. ij. q. v. & in c. ex tenore. de tempo. ordin. ubi est casus expressus, & per Inno. in c. tanta. de simo. in fi. & glo. fi. in c. in literis. de furt. & in c. de his. l. dist. vbi expresse dicitur, quòd in peccatis occultis dispensatio non habet locum, vt in c. ex literarum. de apostat. vt sæpius supra dixi.

3 Secundum tamen est, quòd † obtinens beneficium, uel electus, vel promotus, si tempore adeptionis electionis, vel promotionis, aut quandocunque committat delictum, quantúcunque occultum sit, non potest salua conscientia illud possidere, nec in eo ministrare, si tale est delictum, quod inducat irregularitatem, vel impedimentum, quia ad puritatem conscientiæ requiritur specialis dispensatio, vt not. Abb. in c. innotuit. de elec. in iij. col.

S V M M AE.

1 *Dispensatio quatenus respicit præiudicium personæ dispensantis, latè debet interpretari, & quid si attendatur materia.*

Interpretatio, extensio, restrictio, & dispensatio inter se differunt.

2 *Dispensatio cum illegitimo facta ad beneficia, ut possit habere unum in vim gratiæ expectatiuæ, uel alterius prouisionis, interpretatur, & intelligitur de primo, & unico.*

3 *Dispensatio Pontificis cum illegitimo facta simpliciter ad beneficia, interpretatur ad simplicia, neque extenditur ad curata, nec canonicati.*

4 *Dispensatus, an ex dispensatione super incompatibilibus teneatur in altero residere, & in altero per substitutum deseruire.*

5 *Dispensatio super defectu ætatis ad obtinendum curatum, extenditur etiam, vt infra annum non faciat se promoueri, nisi apposita clausula, ita tamen, &c.*

Et quomodo hæc dispensatio intelligatur et extẽdatur.

6 *Dispensatio à Pontifice facta, quòd alteri prouideatur de curato, non obstante alio simili quod obtinet, quomodo intelligat.*

Dispensatio, per quam prouidetur de duobus incompatibilibus, vel de altero cum primo incompatibili, an extendatur ad duo alia similia, vel dissimilia incompatibilia.

7 *Dispensatus ad ordines, intelligitur dispensatus etiam ad unum simplex.*

8 *Dispensatio ad dignitates Ecclesiasticas, non extenditur ad Episcopatum, & Dispensatio ad Episcopatum non extenditur ad Archiepiscopatum.*

9 *Dispensatio ad beneficia in cathedrali non extenditur ad metropolitanam, & quomodo intelligatur.*

10 *Dispensatio simplex extenditur ad omnia narrata, ideo delinquens dispensatus, non solum habilitatur quo ad beneficia habita & obtenta, uerum etiam ad obtinenda.*

11 *Dispensandi facultas cum adultero, item cum incestuoso, an extendatur, ut possit dispensari super ambobus coniunctim.*

12 *Dispensandi facultas super adulterino, an extendatur ad dupliciter adulterinum.*

13 *Dispensatio an extendatur ad iam litigiosa ante petitam dispensationem.*

14 *Dispensatio est actus iurisdictionis uoluntariæ.*

15 *Dispensare non potest quis super pœnam, quam ipse dispensare non posset.*

16 *Dispensare quis potest super omnes casus, super quos potest & statuere.*

17 *Dispensatio non extenditur de maiori ad simile, neque minus, nisi minus sub maiori contineatur.*

Dispensatio tanquam odiosa non extenditur ad causam parem, uel minorem, & quando hoc verum sit.

18 *Dispensatio trahitur ad consecutiua.*

19 *Dispensatio Pontificis super matrimonio contracto lege canonica prohibito, trahitur retrò usq; ad principiũ contractus, secus si sit prohibitum lege diuina.*

20 *Forma dispensationum omnino seruanda est.*

21 *Dispensandi potestas cum pluribus super retentione plurium incompatibilium specialiter concessa, intelligitur cum sublimibus & literatis personis, et non cum alijs, & cur hoc sit.*

22 *Dispensatio, ut promoueatur ad Clericatum: cum fuerit petitum ad ordines, an poterit dispensatus promoueri ad alios ordines.*

Beneficium Principis latissimè est interpretandum.

Clerici nomen generale est, comprehendens quoscunque alios ordines.

23 *Dispensatio latissime interpretatur, quando nulli paratur præiudicium.*

24 *Consecutiua dicuntur annexa, & coniuncta negocio principali.*

25 *Dispensatus à Papa, ut non teneatur se promoueri facere, ita habet uocem in Capitulo, & quotidianas distributiones percipere, ac optare potest, ubi uiget consuetudo de optando, ac si promotus fuisset.*

26 *Ius optandi non est de iure scripto, sed consuetudinario, uel statutario.*

Dispensationum extensio.

27 *Dispensatio facta cum deposito, an extendatur, ad degradatum.*

De interpretatione, extensione, & restrictione dispensationis.

1 DISPENSATIO quatenus respicit præiudicium dispensantis, debet interpretari latè, quia tunc beneficium est: sed si attenditur materia, super qua dispensatur, dicendum est, quòd si est dispẽsatio debita, videlicet quia facta est ex legiti-

ma

ma causa, licet latè non interpretetur: non debet tamen nimis restringi taliter, quòd reddarur inutilis, quia ius est, & non gratia. vide glo. & ibi not. in c. ordinarij. in verbo, dispensationes. de offi. ordi. in vj.

Et quia materia hęc est quotidiana, & in vtroque foro frequens: ideo eam diligentius examinabimus super singula parte ipsius rubricæ, siue tituli, qui tripartitus est, cum alia sit interpretatio, alia extensio, & alia restrictio dispensationis. & super vnaquaque videbimus, prout in discursu occurret. & licet supra proxime de interpretatione aliquid dixerimus, nihilominus cum alijs sequentibus adhuc aliquid dicendum est, descendendo ad specialia, & primo.

2 Dispensatio facta cũ illegitimo ad beneficia, vt possit habere vnum in vim gratiæ expectatiuæ, vel alterius prouisionis, interpretatur & intelligitur de primo, & vnico. Ideo statim cum vnum adeptus fuit, gratia expirat, & consumpta est, nec extenditur ad aliud, & sic restringitur, & iste casus capit totam rubricam. Et licet illud dimittat, aliud consequi non potest, Quod etiã intelligo in viã permutationis sine noua dispensatione, vt in terminis tenet Rota in nouis, decisi. cccxxxix. Quę incipit, si illegitimus. Ideo ad tollendam omnem hæsitationem Cancel. Apostolica hodie in literis dispensationum ponit clausulam permutandi totiens quotiens, & loco dimissi simile habendi, & consequendi, & retinendi, si alias sibi canonicè conferatur.

3 Dispensatio Papæ facta cum illegitimo simpliciter ad beneficia, interpretatur ad simplicia, & non extenditur ad curata, nec canonicatus, aut præben. ecclesiæ cathedralis: secus autem si in dispensatione sit apposita clausula, quam hodie Cancellaria Apostolica apponit, videlicet quęcũque, quotcunque, & qualiacunque: in Episcopo autem hoc non habet locum, quia hanc clausulam non potest apponere, quia non dispensat ad canonicatus in cathedrali, vt not. Rota in nouis, decis. cxxxvj. incipiente, voluerunt domini. & in antiquis, decis. lxiij. incipi. nota secundum aliquos. Quas omnino vide pro practica.

4 Dispensatio super incõpatibilibus non concedit, nec dispensat, quin dispensatus teneatur in altero residere, & in altero per substitutum deseruire. glo. in c. non potest. in verbo, retinere. de pręben. in vj. & in c. ordinarii. verbo, cura. de off. ordi. eo. lib.

5 Dispensatio super defectu ætatis ad obtinendũ curatum extenditur, quòd etiam censetur dispensatum, quòd infra annum non faciat se promoueri, nisi apponatur clausula, quã hodie Cãcellaria apponit, videlicet, ita tamen quòd infra annum ad subdiaconatus ordinem te facias promoueri: quæ tamen non apponitur in dispensatione, quæ fit cũ minoribus xvij. annis, quia illis curata hodie dantur in commendã, vsque ad xviij. & abinde super in titulum, & tunc apponitur clausula prędicta, nisi commenda fiat in perpetuum, & in primo casu supra posito, non obstante ætate, & non sit in sacerdotio, sic dispensatus cõsequi poterit nedum titulum, sed & fructus beneficij. Sed quia in similibus solet apponi clausula, prouiso quòd interim animarum cura, & diuinus cultus; propterea non negligatur.

Quæro, quomodo hæc dispensatio intelligatur, & extendatur: Vide Butr. in c. at si clerici. in §. de adult. in versi. ad quartum principale. de iudi. & per Io. And. in c. cum ex eo. de elec. in vj. in nouella.

6 Dispensatio facta per Papam, per quã mandat alteri prouideri de curato, non obstante alio simili, quod obtinet: non intelligitur quòd Papa dispenset super incompatibilibus, quia expressio facta de beneficio obtento, censetur facta ad euitandam subreptionem, & non dispensationem. tex. est in c. non potest. de præben. in vj. in fin.

Et similiter si prouidetur de duobus incompatibilibus, vel de altero cum primo incompatibili, huiusmodi dispensatio non extenditur ad alia duo similia, vel dissimilia incompatibilia duobus primis dimissis, & loco illorum, vt est tex. in d. c. non potest. in §. illud autem. Ideo hodie Cancellaria Apostolica in huiusmodi dispensationibus apponit clausulam permutandi totiens quotiens, & clausulam, loco dimissi vel dimissorum, aliud simile vel dissimile, similia vel dissimilia, &c.

7 Dispensatus ad ordines, intelligitur dispensatus etiam ad vnum simplex, vt not. Butr. in d. §. de adul. & eo. vers. ad quartam. & in c. postulasti. de rescrip. & idem dixit Olde. consi. suo. xxij.

8 Dispensatio ad dignitates ecclesiasticas non extenditur ad Episcopatum: & dispensatio ad Episcopatum non extenditur ad Archiepiscopatum secundum Inno. in c. dilectus. de cõcess. præben. & per Archidiaconum in c. licèt. de preb. in vj. & per Butr. in dicto §. de adult. in versi. venio ad Titium.

9 Dispensatio ad beneficia in cathedrali, non extenditur ad metropolitanam, vt not. Io. An. in c. quamuis. de pręben. in vj. in nouella, in verbo, metropolitana: quod intellige, quando dispensatio est ad certum beneficium vnicum duntaxat, quia secus si est ampla ad plura, etiam curam animarum habentia, ut not. Io. An. in additionib. Spec. super tit. de fil. presbyt. in §. j. in fi. Item fallit, si dispensatur, quòd possit habere beneficia ad collationem Archiepiscopi spectantia, vt colligitur ex dictis Io. An. in tit. de acti. peti. in §. super petitionibus. versi. penul. in fi. in addi. Spec.

& in

& in d.c.quāuis.ſup verbo,hoc caſu,in nouella.

10 Simplex diſpēſatio extenditur ad omnia narrata,ideo diſpenſatio ſimpliciter facta cum delinquente ſuper delicto, habilitat diſpenſatum non ſolum quo ad beneficia habita & obtenta, ſed etiam obtinenda, quia ex toto deletur vitium in diſpenſato, ſecus ſi diſpenſatio refertur ad res, vel ex toto non deletur vitium, vt not. Butr.in d.§.de adult. verſi.ad quartum principale.

11 Facultas diſpenſandi cōceſſa,vt poſſit diſpenſare cum adultero,item cum inceſtuoſo, non extenditur ad vtrunque coniunctim, ſed diſiunctim,quia qualitas ſuperueniens enti,qualificat illud, & ponit in diuerſam ſpeciē:& in diſpenſationibus in ſimplici non vacat mixtum, de quo latè per Butr.in d. §. de adult. circa finem, & latius per Barbatiam ibidem.

12 Facultas diſpenſandi cum adulterino,non poteſt diſpenſare cum dupliciter adulterino, videlicet cum nato ex viro vxorato, & fœmina vxorata,vt patet per nota.per Ioan.An.in addi.Spec. ſupra,rubrica qui fil.ſint legit.in ver.quæro ſi natus. & in verſi. huic quæſtioni.

13 Diſpenſatio non extenditur ad iam litigioſa ante petitam diſpenſationem. ita Butr. in d. §. de adult. verſ. ſecundò ex parte perſonæ. Vbi etiam dicit,quòd diſpenſatio validat electionem, quæ nulla erat propter defectum diſpenſationis, vbi non agitur de præiudicio tertij,quia reſpicit quandam ſuſpenſionē,& habet quid validitatis.

14 Diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis voluntariæ,vt ſupra dixi in quæſt.an diſpenſatio ſit de lege diœceſana, an iuriſdictionis.

15 Et menſuratur poteſtas diſpenſandi à poteſtate pœnam imponendi, vnde non poteſt quis diſpenſare ſuper pœnam,quam ipſe imponere non poſſet,ſecundum Butr.vbi ſupra proximè.

16 Et ſimiliter menſuratur à poteſtate ſtatuendi, quia in omnibus caſibus, in quibus quis poteſt ſtatuere,poteſt & diſpenſare:cum diſpenſatio ſit relaxatio, & eius ſit tollere, cuius eſt condere.

17 In diſpenſationibus non ſit extenſio de maiori ad ſimile, neque minus, niſi illud minus ſub maiori contineatur,ſecundum Io.An.in c.poſtulaſti. de reſcrip.

Licet diſpenſatio tanquam odioſa non extendatur ad cauſam parem, vel minorem. illud verum eſt in diuerſis, & ſeparatis ſpeciebus, ſecus in incluſis & mixtis,vt not.Io.An. in addi.Spec. in tit.de legatis.in §.ſi.in verſi.ij.

18 Diſpenſatio traditur ad conſecutiua, vt nota glo.j.in c.quia in tantum.de præben. quia conſecutiua poſſunt dici incluſa & annexa, vt ibidem per eundem Io.An.& in cle.vt hi,qui.de ætat.& qualita.in glo.in verbo, mixtè.

19 Diſpenſatio Papæ facta ſuper matrimonio cōtracto lege canonica prohibito, trahitur retro vſque ad principium contractus: ſecus ſi fuit diuina lege prohibitum, quia tunc diſpenſatio non trahitur retro,ſed valet, vt ex nunc, & non vt ex tunc,vt not.Io.An.in c. per venerabilem.qui fil. ſint legit. in ij.glo. cuius contrarium dixit Ant. de Bu.ibidem, in xiij.col.

20 In diſpenſationibus permiſſis forma ſeruanda eſt,aliàs diſpenſatio non valet,quia non fit extenſio de caſu ad caſum, ſed tantum poteſt fieri in caſu expreſſo ſecundum quoſdam. ſed Io.Mona.tenet contrarium,vt refert Io.An.in c.non poteſt.in verſi.recipere.de præben.in vj.in nouella.

21 Poteſtas diſpēſandi cum pluribus ſuper retentione plurium incompatibilium ſpecialiter conceſſa,intelligitur cum ſublimibus & literatis perſonis,& nō cū alijs, quia non extenditur ad perſonas non expreſſas,in concil.generali,de quo in c.de multa. de præben. in fi. ita not. Inno. & Io. An.poſt eum in c.dudum.de elec.ſuper verbo,canonicè.& hoc verum intelligo, quando in conceſſione huiuſmodi dicitur,quòd poſſit diſpenſare cum vno,vel duobus eorum, nominibus nō expreſſis,ſed ſecus quando nomina eſſent expreſſa,vt not.Spec.in tit.de diſpen.in §.ij.ver.videamus.& verſi.quòd ſi Papa.

22 Si petitur diſpenſari ad ordines, & in diſpenſatione dicitur, diſpenſamus tecum, vt promouearis in clericum,non poterit promoueri ad alios ordines,quia tunc eſt ſtricti iuris,& nō fit extenſio ad alios ordines nō expreſſos, vt not. in c. nos conſuetudinem.xij.di. & in c.lector.xxxiiij. di.& idem dicito, ꝙ ſi diſpenſatur ad omnes ordines,nō tamen promouebitur ad prælaturas,vt in iuribus ſupra allegatis. Vnde hodie ad omnē hæſitationem tollendam offi. ſacræ pœnitentiariæ in literis diſpenſationū extenſiuè ponit clauſulam:,ſi extra Ro.cu.ſcribitur,videlicet vt à quocunque malueris catholico antiſtite gratiam & cōmunionem ſedis Apoſtolicę habēte ad primā clericalem tonſuram, omneſque alios etiam ſacros & presbyteratus ordines promoueri valeas, & poſſis,de dono gratiæ ſpecialis diſpenſamus. Si vero petitur ad vnum tantum ordinem, tunc expreſſum diſpenſari: tunc ille tantum ordo exprimitur & apponitur clauſula, quatenus idoneus repertus fuerit, ſuper quo conſcientiam ordinātis oneramus,& clauſula, quatenus aliud canonicum impedimentum non obſiſtat,& ſic omnis hæſitatio tollitur.

Sed diſputationis cauſa contra præmiſſa dici poſſet,quòd non ſint uera, quia beneficium principis latiſſimè eſt interpretandum, ut in c. olim. de reſcri.& c.cum dilectus.de dona. & in c.viſis. xvj.q.ij.ideo non debet limitari, nec reſtringi.

Item nomen clerici generale eſt, & ſupponit omnes ordines, vt not.in c.de perſona. xj.q.j. & c.duo. xij.q.j.ubi colligitur, quòd appellatione

clerici

clerici venit omnis ecclesiastica persona, quòd non faceret si appellatione clerici venirent in simplici clericatu constituti tantum: quòd non est dicendum, vt not. in c. ad audientiam de decim.

Solus Alanus, quem refert Bart. Brix. dixit, ꝙ in talibus dispensationibus non veniunt, nisi minores ordines, nisi aliter exprimatur, vt supra dixi de obseruantia, & stilo sacræ pœnitẽtiariæ.

23 Sed pro alijs interpretationibus facito regulã, quòd vbi ex dispensatione nulli paratur præiudicium, latissima est interpretatio facienda, vt not. in c. olim. de resti. spol. & in d. c. cum dilec. de dona. ita tamen quòd interpretatio non excedat metas potestatis dispensantis.

Si verò enorme præiudicium tertio paratur, tunc strictissima facienda est interpretatio, vt not. in c. porrò. de priuile. quia tunc est odiosa, ideo restringẽda, vt not. in c. j. & ij. de fil. presby. in vj. & Abb. in c. per venerabilẽ. qui fil. sint legit. in v. col. & per eundem c. quòd dilectio. de consangul. & affi. alias quatenus dispensatio respicit præiudicium dispensantis, debet latè interpretari, quia hoc casu beneficium est: sed si attenditur materia, super qua dispensatur, dicendum est, quòd si dispensatio est iure debita, vt quia facta ex legitima causa: tunc licèt latè non interpretetur, tamen non debet nimis restringi, saltem taliter, quòd reddatur inutilis, quia ius est, & non gratia, & idem est, si sit gratia motu proprio concessa, secus si non motu proprio, nec iure debita, sed permissa: quia tunc est stricti iuris, & taliter restringenda, quòd quantum minus potest gratiæ conferat; & hoc ad principaliter dispositioni subiecta: nam & consecutiua omnia necessaria principalibus semper extendũtur, vt not. Ant. de But. & duo Siculi post eũ, in d. §. de adult. in dicto uersi. ad quartũ princip.

Prædicta intellige in omnibus dispensationibus, præterquam in matrimonialibus, quia tales latè in fauorem matrimonij debent interpretari, nisi ex interpretatione tali, scandalum verisimiliter orietur, vt patet in d. c. ꝙ dilectio. de consangui. & affi. Sed hoc hodie declaratum est per extrauagantem Clementis vj. quæ incipit, nuper iniuncto, de qua Io. Ao. mentionem fecit in d. c. quòd dilectio. plenius vide per do. Card. Alexandrinum. Host. tamẽ velle videtur, quòd etiam in matrimonialibus dispensatio sit odiosa, & consequenter restringenda, vt recitat Io. An. in c. quia circa. in §. fi. de consang. & affi. sed videtur, ꝙ hoc non sit verũ, quod patet ex dicta extrauaganti, quæ vult, ꝙ dispensatio in quarto, simpliciter facta, tradatur ad gradum, cui tertius gradus est connexus, & sic ꝙ in simplici in hoc casu veniat mixtum, contra id quod supra diximus in alijs casibus matrimonialibus, in quibus simplex trahit mixtum: licet id quod miscetur, sit per seipsum difficilioris dispensationis eo, super quo expresse dispensatur. quod patet, quia in tertio difficilius dispẽsatur, quàm in quarto, & dispensatio in tertio per se habet compositionem cum datario, sicut cum est mixta cũ quarto. & ex illa extrauaganti iuncto c. fi. de consang. & affi. dicitur, ꝙ verba dispensationis matrimonialis recipiunt illum latum intellectum, quem etiam recipiunt verba iuris communis.

Et ad dictũ Hosti. ꝙ dispensatio sit odiosa, ideo non fiat extensio ad parem, uel minorem causam, dic illud verum esse in separatis, & diuisis speciebus, secus in inclusis vel annexis, vt not. Io. An. in addi. Spec. in tit. de legatis, in §. ij. trahitur etiam dispensatio ad consecutiua. & not. glo. in c. quia in tantum. de præben. & per conse-

24 quens in omnibus accessoriis. est ratio, quia consecutiua possunt dici inclusa & annexa negotio principali, vt supra dixi: pro quo faciunt not. per Io. An. in cle. iij. de ętate & qualita. in glo. in ver

25 bo, annexi. ibi omnes dicentes, ꝙ † dispensatus per Papam, vt non teneatur se promoueri facere. ita habet uocem in capitulo, & quotidianas distributiones percipere, ac optare põt, ubi viget consuetudo de optando, ac si promotus fuisset, quia impedimẽtum, quod obstabat, sublatum est per dispensationem. ita Io. An. in d. cle. vt hi, qui. de ætat. & qualita. in fi. Et dixi, vbi viget cõ-

26 suetudo de optando, † quia ius optãdi nõ est de iure scripto, sed consuetudinario, vel statutario, vt not. in c. cum in tua. de consuet. in vj. & Rota per Egi. ccxxix. incipi. primò, ꝙ ex consuetudine, & per Bisgnetum de consuet. decisio. incipi. duo sunt impetrantes. & in nouis, decisi. ccxxvj. incipi. si in ecclesia. & decisi. ccccix. incipi. quæritur, quanti temporis.

Sed quicquid dicat dicta extrauagans, curia & pęnitentiaria seruat totum contrarium; quia si petitur dispensatio super quarto inter coniunctos etiam in tertio non facta mentione de tertio, est subreptitia: si verò fit mentio & expressio de tertio, & quarto, tunc literæ sine bulla mittuntur ad datarium, & componitur cum eo, vt supra dixi, & sic patet, ꝙ non fit illa extensio de quarto ad tertium, vt supra dictum est: fateor tamen ꝙ facilius dispensatur super tertio, & quarto, quàm cũ simplici tertio, quia cõputatio graduũ fit à remotiore gradu à cõmuni stipite, seu parente, vt in arbore consang. & affin. in vj.

De extensione autem dispensationis, vide do. meum Felinum in c. postulasti. de rescrip. in xij. col. circa finem. ubi format regulam cum sex limitationibus, per decem columnas.

27 Dispensatio facta cum deposito non extenditur ad degradatum, vt dixit Hosti. quẽ refert do. Card. Zaba. in c. ad falsariorum. de crimine fal. & in c. ex tuæ. de cleri. non residen.

S V M-

SVMMAE.

1 *Allegans dispensationem, illam probare tenetur.*
2 *Dispensatio adhoc, ut recte sit probata, non sufficit probare eam esse, sed oportet dispensatum esse ab habente auctoritatem.*
3 *Dispensatio quomodo probetur.*
4 *Dispensatio debet fieri ex certa scientia, & non per errorem.*
5 *Pontifex promouens scienter criminosum, uel aliàs inhabilem, tacitè cum eo dispensare uidetur.*
6 *Scientia certa Pontificis habet vim plenitudinis potestatis.*
7 *Dispensatio an possit probari per testes, uel de necessitate requiratur scriptura.*
8 *Quod occultum putatur, publicè prædicatur.*
9 *Dispensatus an possit cogi per suum ordinarium ad docendum de sua dispensatione.*

De probatione dispensationis.

1 DISPENSATIONEM allegans, illam probare tenetur, vt not. in c. ij. & fi. de schismat. & ibi Doct. & præcipuè do. Cardi. in iiij. col. Quomodo autem probetur ibi-
2 dem. sed ad eam probandam non sufficit probare fuisse dispensatum, nisi probetur dispensatum ab habente potestatem dispensandi, vt not. in c. fi. de simo. & in c. quod autem. de iure pat. & in c. Daibertum. j. q. vij. & in c. nuper. de dona. inter virum, & vxo. & in l. fi. si à non compet. & in l. traditionib. de acquir. rerum domi.
3 De modo etiã ipsam probandi vide glo. qui in aliquo crimine. lj. dist. in verbo, qui cõcubinas. ibi cõsilio tamẽ. & gl. in c. ex diligẽti. de simo. in verbo, demonstrare. & idem dicas de iam dispensatis, cum quibus dispensatur, vt retineantur in ordinibus iam susceptis, quia oportet, ꝙ probent ordinatorem habuisse potestatem ordinandi, & habebat potestatem dispensandi super ordine, & scribat illum inhabilem & indignum, vt probatur in c. multis fallacijs. de cler. coniug. & in c. referentem. de præben. & in c. qui in aliquo. l. di. in fi. & in c. quicunque. lxxxj. dist. vbi est ca-
4 sus in terminis: & est ratio, quia † dispensatio debet fieri ex certa scientia, & non per errorem, vt est tex. & glo. in l. bonorum. C. qui ad bo. poss. & in l. j. C. de bo. peti. sublat. Ideo dici solet, quòd
5 si Papa promouet scienter criminosum, vel aliàs inhabilem, tacitè cum eo dispensare videtur, ut not. in c. innotuit. de elec. & ibi per Inno. & per eundem in c. veniens. de fil. presbyte. & utrobique per Abb. & per Oldra. consil. cccxxxv. cum septem consil. sequentibus, quæ consilia etiam allegat Io. An. in addi. Spec. in titu. de legat. in §. nunc tractandũ, ver. ꝙ si legatus. el ij. in ver. cum adde. & not. in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. & in l. idem Vlpianus. ff. de excu. tut. & Bart.
6 in l. Barbarius. de offi. præto. quia † certa sciẽtia Papæ habet vim plenitudinis potestatis, vt not. in c. ad hæc. de rescrip. & ibi glo. in verbo, digerunt. in fi. Sed dicas secus inferiore, qui non potest dispensare sine causæ cognitione, vt not. Io. An. in c. ij. de schismat. & rationem diuersitatis posuit Abbas ibidẽm. Dicam plenius infra, in fi. huius operis, de tacita dispensatione.
7 Sed quæro, an dispensatio possit probari per testes, an verò de necessitate dispẽsationis requiratur scriptura? dicẽdũ est, ꝙ hodie in Rom. cu. requiritur scriptura propter regulã Cancellariæ, qua cauetur expresse, quòd in dispensationibus gratia non suffragetur, nisi literis desuper confectis. & cõsueuit esse regula liiij. in ordine, & incipit. Item cum concessiones super gratijs dispẽsationum. quam regulam non credo habere locum extra curiam, quia emanauit ad vtilitatem Cancellariæ & Pœnitentiariæ. ideo secus dicendum est extra curiam, quodque dispensatio possit probari per testes, sicut alia quæcunque probatio fieri potest. & Io. An. in sua glo. c. Romana, in verbo, in scriptis. de cen si. in vj. vbi posuit casus, in quibus reqũiritur scriptura, non posuit hunc, sed quia posuit de excommunicatione.

Credo tamen, quòd tutius sit, & facilius probare per scripturam, argum. c. cum medicinalis. de sent. exco. in vj. & per Doc. in c. fraternitati. in glo. j. de schism. consilium tamen est, quòd si crimen, super quo dispensatur, sit publicum, fiat publicum instrumentum super absolutione: si verò secretum, & occultum, fiat instrumentum secretum à dispensante ad cautelam, quia sæpe
8 quod occultum putatur, publicè prædicatur, & beatus Augustinus in libro de vera religione ait, videtur non aliquando à quibus se videri nõ arbitratur, & illud solemus in aula domus nostræ videre nouissimum, & vicinis cantantibus ignorare. ideo tutius est habere dispensationem in scriptis, & sic seruat curia in omnibus dispensationibus, & in foro conscientiæ, & delictis occultis, in quibus fit specificatio delicti. si verò in his casibus petitur absolutio, & non dispẽsatio, si absoluendus est in curia præsens, nulla fit scriptura: si verò absens, tunc fit secretum mandatum de absoluendo, & fit clausum sub sigillo Pœnitentiariæ, in quo narratur casus, & postea committitur absolutio. in suprascriptione verò sic scribitur, videlicet. discreto confessori. N. de tali loco. in fi. autem dic. mandati intus dicitur, his executis comburetis, vel laceretis, ne fortè occultum fiat publicum.
9 Sed quæro, vtrum dispensatus possit cogi per suum ordinarium, ad docendum de sua dispensatione.

satione. Io. de Ana. in c. licèt Heli, in ix. col. ponit hanc q. & concludit de mente Hosti. quòd sic per iura ibi allegata, vbi vide.

S V M M AE.

1 *Dispensatio an peti possit per procuratorem.*
2 *Procuratores petentes dispensationem, & restitutionem in integrum pro aliquo æquiparantur.*

An dispensatio peti possit per Procuratorem.

1 DISPENSATIO peti & impetrari potest per procuratorem, cum speciali tamen mandato ad hoc: licèt secus ad beneficia, pro primo vide not. per Abb. in c. innotuit. de elec. in iij. col. in fi. ibi cum ad impetrandum dispensationem: pro secundo verò vide glo. in c. ad aures. de rescrip. & c. nonnulli. in glo. in verbo, speciali mandato, eo. ti. & ibi ponitur ratio diuersitatis, quinimo in primo casu, si sufficienter non constat, de mandato, iudex siue dispensator debet petentem repellere ex offi. pro quo do. glo. in c. j. de elec. in vj. in verbo, absentia, de impetratione autem beneficiorum, hoc hodie non attenditur propter c. si tibi absenti. de præben. in iij.

2 Sed dicas conclusiuè, quòd in procuratore petente dispensatione, ea requiruntur, quæ in procuratore ad petendum restitutionem in integrum, quia, vt supra diximus, dispensatio est in integrum restitutio. vide vlt. quæ supra dixi, Spec. in tit. de elec. in §. ij. in versic. licet autem procurator.

S V M M AE.

1 *Qui dispensat sine causa, tripliciter peccat.*
2 *Veniens contra proprium iuramentum quomodo puniatur.*
3 *Abutens potestate sibi data, priuilegio debet priuari.*

Quæ sit pœna indiscretè dispensantis.

1 QVICVNQVE sine causa dispensat, tripliciter peccat. Primò faciendo contra legem, & regulam sanctorum patrum: secundò veniendo contra proprium iuramentum, intelligendo de prælatis, quibus in eorum promotionibus datur iuramentum de seruandis regulis sanctorum patrum, iuxta formam positam in pontificali, de qua in c. ego enim. de iureiur. tertiò, quia admittit indignum, vt in c. sacerdotes. xlix. dist. de quo vide plenius per Pet. de Ancha. in repeti. c. canonum statuta. de constit. &

2 veniens contra proprium iuramentum, puniendus est pœna notata in c. testimonium. de testi. in gl. in verbo, periurus. & per Bar. in l. Lucius. & in l. Titius. de his, qui not. infam. Secunda est pœna suspensionis ad tempus, vel etiam in perpetuum à potestate dispensandi, secũdum quòd plus, aut minus peccauerit, arbitrio superioris.

3 Priuilegium enim meretur amittere, qui permissa sibi potestate abutitur, vt not. in c. cum illorum. de sent. exco. in fi. & tex. in c. qui ecclesiasticis. xxxvj. dist. & in c. si qui. j. q. j. & in c. sanè dilectus. & c. literas. de tempo. ordi. Quinimò videtur, quòd tales si accusentur, & conuincentur, quòd ordinaria pœna sit depositio, vt videtur tex. in c. j. in fi. lj. dist. & quòd perpetuò sit incapax beneficii Ecclesiastici, de quo per Calde. in c. querelam. de iureiur. & do. Card. ibidem.

Sed quæro, an hæc habeant locum in Papa indiscretè dispensantem. dicam infra de dispensatione Papæ, & ibi latè.

S V M M AE.

1 *Inferior Papa, si sine causæ cognitione dispensat, indiscretè dispensat, & est punibilis.*
2 *Et in hac cognitione, an uocandi sunt illi, quorum interest.*
3 *Crimina, quæ dicantur publica, & quæ priuata.*
4 *Peccati qualitas in dispensationibus est attendenda, & quomodo.*
5 *Dispensatio an dicatur indiscreta, si dispensans non discretis verbis dispensat: puta non utendo verbo, dispensamus.*
Et an verbum dispensamus, sit de substantia dispensationis.
Patientia & tollerantia dispensare ualentis, an inducat dispensationem.
6 *Inferior an & quando possit cognoscere de indiscreta uel discreta dispensatione superioris.*

Quæ dispensatio dicatur indiscreta.

SED quæro, quæ dicatur indiscreta dispensatio punibilis. Dico dum inferior Papa dispensat sine causæ cognitione, vt est glo. in c. requiritis. in §. nisi rigor. j. q. vij. & per Inno. in c. cum ad monasterium. de stat. regul. & Abb. in c. innotuit. de elec. dicitur indiscreta dispensatio. hoc sanè intellige in dispensatione citra forum pœnitentiale, quia in eo statur confitenti sine alia cognitione, quia tunc est permissa, quia arbitrariæ sunt pœnitentiæ, vt tenet glo. in c. at si clerici. in §. de adult. in glo. ma-

magna. & ibi Butr. in vj. col.

2 Quæro vlterius, an in huiusmodi cognitione sint vocandi, quorum interest. distinguendum est secundum Ioan. And. & alios post eum, in cap. pridem, de renunc. quòd aut sumus in foro conscientiæ, & crimine occulto, & tunc non requiritur alicuius vocatio, vt supra dixi: aut in foro contentioso, aut in casu tertio præiudiciali de præsenti, aut in futurum verisimiliter. In secundo verò casu distinguendum est, quòd aut iam lis est mota, & pendet indecisa, & tunc nedum vocandi sunt, quorum interest, sed nec dispensatio potest impetrari, vt not. l. j. C. ne in medio litis sacræ iussi. fiant. & in cap. j. de confirmat. vti. vel inuti. Si verò lis non sit mota ex eo, quia dispensatio posset esse tertio onerosa, semper apponitur clausula, vocatis vocandis: & ita hodie seruat sacra pœnitentiaria. vide in d. §. personæ. Tamen Ioan. And. in rubrica, vt lite penden. in vj. tenet, quòd dispensatio facta lite pendente, valeat, & validet actum, super quo pendet lis, quem secutus est Cardin. in cap. cum Apostolica. de sponf. faciunt per hoc, quæ posuit Innocen. in cap. innotuit. de elect. in verbo, qui conscientia. ubi dicit, quòd dispensatio superueniens confirmat actum nullum, & tollit nullitatem actus, resultantem ex defectu dispensationis, & idem tenuit Hostien. ibidem. & per Abb. & alios. Sed contra eos est hodie regula Cancellariæ, de non tollendo ius quæsitum per quamcunque signaturam, quæ consueuit esse regula xvj. & incipit, Item nec per varias.

3 Sed quæro congruenter, quæ crimina dicantur occulta, & quæ publica? dicas, quòd compertis publicis, cognoscemus occulta. Publica itaque dicuntur, & intelliguntur, quando patent per operis euidentiam, vel iudicis sententiam, vel spontaneam confessionem in iudicio, vt not. in cap. fin. de cohabi. cleri. & mul. facit text. in capitu. si sacerdos. de offic. ordi. cum ibi not.

4 Sed, quia pro modo peccati est, & plagarum modus, distinguendum est in dispensationibus, inter peccata nedum occulta, & publica, sed etiam grauia, grauiora, enormia, & atrocia: quia qualitas maior, vel minor aggrauat peccantem, & peccatum, vt not. in capit. inquisitionis. de accusat. quæro, quæ peccata, seu delicta dicantur grauia, & enormia? pro nunc dico illa esse, quæ ordinis iam suscepti executionem, aut beneficij retentionem, etiam post peractam pœnitentiam impediunt, vt not. in d. c. inquisitionis. & latius dicam in principio sextæ partis huius nostri tractatus, in qua tractabimus de irregularitatibus, quæ proueniunt ex peccato. in §. primum est quantitas. ibi videbis distinctiones.

5 Quæro vlterius, an dispensatio dicatur indiscreta, si dispensans non discretis verbis, dispensat: puta non vtendo verbo, dispensamus. & an illud verbum sit de substantia dispensationis. gloss. in capit. literas. de concessio. præbend. quæ reputatur singularis in hoc, in verbo, vacare. ante finem. & gloss. in cap. nos consuetudinem. xij. distinc. in verbo, prohibemus. & Hostien. in cap. dementes. de fil. presbyr. & Innocen. de cleric. coniugat. cap. diuersis fallaciis. videntur tenere, quòd sit de substantia. Sed communis opinio est in contrarium, per not. in eodem cap. veniens. & in cap. super eo de cognat. spiritua. & per Ioan. And. in cap. ij. de schismat. & per Specul. in titu. de legat. in §. qualiter. in versicu. dicunt autem. tamen contra hanc communem seruat cur. Rom. quæ semper in dispensationibus, seu etiam mandatis de dispensando, apponit verbum, dispensamus, vel dispensabis, addito etiam aduerbio misericorditer, & pro hac obseruantia, seu practica facit, quia patientia, seu tollerantia dispensare valentis non inducit dispensationem, vt not. glo. in cap. cum iamdudum. de præben. & Docto. in dicto cap. super eo. de cognat. spir. & in cap. constitutus. de fil. presbyt. & in clemen. si summus Pontifex. de senten. excommu. & in cap. cum non ab homine. eod. titu. & per Ioan. And. in cap. dilectus. el secundo. de præbend. & Ioan. Cald. in cap. ad probandum. de re iud. & Docto. in cap. gratia. de rescript. in sexto. & in cap. sciscitatus. eod. titu. ideo vtitur verbo, dispensamus, quod stat expressiuum intentionis, sine quo non possent literæ, seu bullæ expediri, vt dixi supra de probat. dispen. & dicam infra de tacita dispensatione. circa princ. referendo dicta Baldi.

6 Quæro etiam, nunquid sit dare casum, quod inferior cognoscat de indiscreta, vel discreta dispensatione superioris: videtur text. quòd non. in cap. ordinarij. de offic. ordin. in sexto. sed ad superiorem superioris. sed mihi videtur distinguendum, quòd aut inferior vult cognoscere ad effectum inualidandi dispensationem, & tunc non potest ex defectu iurisdictionis: aut ad effectum retardandi executionem, & dispensatione tertio non potest: aut, quia opponitur de iniusta di onerosa, & præiudiciali, vel eius nullitate ex causa ad impediendam executionem, & tunc credo, quòd inferior possit, non ad effectum reuocandi dispensationem, sed retardandi executionem. Tertiò, præiudicialem, & onerosam, rescribendo superiori, & expectando secundam iussionem. & adeò credo vera hæc, quòd etiam vendicent sibi locum

coram iudice seculari, si eius auxilium inuocaretur ad executionem dispensationis, per ea, quæ not. Anto. de Butr. & alij post eum in cap. tuam.de ordi.cognit.& per Abba. in c. de cætero.de re iu. in ij.not. & in c.pastoralis. in §. quia verò.de offi.deleg.& gloss.in c.j.de offic. ordin. & ibi per Innocen. & alios, & per Archid. in c. administratorum.xxvij.q.v.&Paul.de Cast.consil.suo xj.in j.colum. & per Oldr. & Angel.consil. viij.& Pet.de Ancha. consil. ccclxxxij. in ij. colum. in fi. ibi, retento ordine dubiorum. & Bart.in l.diuus.de custo. & exhibi.reorum.& in l.magistratus.de iurisd.omnium ind. & in auth. de sanctiss.Episcopis.in §.si verò.

SVMMAE.

1 *Successor, an possit reuocare dispensationem factam per præcessorem suum.*

2 *Dispensatio, an possit reuocari per Episcopum dispensantem.*

3 *Papa, qui dispensauit super gradibus lege positiua prohibitis, dispensati ad inuicem in faciem Ecclesiæ contrahunt, & suscipiunt prolem: quæ causa si ab initio fuisset, non esset dispensatum, an possit hanc reuocare dispensationem.*

An dispensatio sit reuocabilis.

Sed quia supra diximus de indiscreta dispensatione, & eius reuocatione per superiorem, & cognitione iniustę, vel nullæ dispensationis per
1 inferiorem: modò quæro, †an successor possit reuocare dispensationem sui prædecessoris. Archid. in c. quod pro remedio. j. q. vij. videtur sentire, quòd non, nisi authoritate, superioris, puta Legati, vel Papæ. Io. And.in sua gl.c.cum ex eo.in verbo, septēnium. de ele.in vj. Videtur pariter tenere idē, nisi rationabili causa superueniente.gl.in c.ex tuarum.in verbo, irritari.simpliciter dicit, ac tenet dispensationem non esse reuocandam, quod intelligendum puto causa dispensationis iam factæ manente, iuxta d.gl. in c.septennium. faciunt not.in c.magnæ. de voto. dicam infra.

2 Quæro etiam, an dispēsatio possit reuocari per Episcopum dispensantem: dic, ꝙ si ex dispēsatione acquisitum est ius, dispensato non reuocatur, nisi ex noua causa, vt not.in d.c.cum ex eo.de elec.in vj. Fallit hoc in Papa, quia in his, quæ sunt iuris positiui, sine causa potest pro libito voluntatis suæ dispensare: sic & dispensationem factā reuocare, vt supra dixi in rub. quæ sint causæ dispensandi, & not. in l. qui fundum. C. de omni agro deserto. lib. xj. & Bal. super l.fi.C. de constitu. Princip. fallit in casu, quem ponam infra proximè.

Videtur etiam dicendum, ꝙ superior non potest reuocare dispensationem inferioris sine causæ cognitione, per glo. in c.cum ex eo.de elec. in vj. in verbo, septennium. ibi, sed nunquid Episcopus.

3 Successiuè quæro, Papa dispensauit super gradibus lege positiua prohibitis, super quibus Papa pro libito dispensat: dispensati, freti illa dispensatione, ad inuicem contrahunt in faciem ecclesiæ, & suscipiunt prolem, superuenit causa, quæ si tempore dispensationis fuisset cognita, Papa non dispensasset, qui modo vult reuocare dispensationem, nunquid poterit? Credo dicendū, ꝙ non, ea ratione, videlicet, quia res est deducta ad casum, in quo Papa non habet authoritatem propter legem euangelicam, quos Deus coniunxit. Matth.xix.& Mar.x.quia in rato consūmato Papa non dispensat. coniunctio autem fuit legitima, quia ex dispensatione fuit sublatum impedimentum à lege positiua introductum, quod nisi fuisset, potuissent liberè contrahere. sed ex eo, ꝙ ipsi contrahentes fuerunt repositi in statu, in quo semper fuissent, nisi superuenisset prohibitio ex lege positiua, & vterq; eorum à die dispensationis citra semper fuerunt in bona fide, & intentione veri contractus, credo Papa non posse reuocare, quia dispensatio, & bona fides fecit verum contractum, & verum matrimonium. faciunt not.in cap.cum inhibitio. de clandest. desponsa. dicam aliquid infra, de sponsa. Postremò scias, quòd per mortem concedentis dispensationem re integra non expirat gratia, vel dispensatio, vt per Fede. de Sen. consil. lxxviij. Papa concessit.

SVMMAE.

1 *Dispensatio, & restitutio differunt.*

2 *Dispensatio, & irritatio differunt.*

3 *Dispensatio, & legitimatio differunt.*

4 *Dispensatio, commutatio, & redemptio differunt.*

5 *Decretum prohibitiuum, etiam in corpore iuris clausum, non includit dispensationem.*

6 *Dispensationes variantur secundum temporum, & personarum merita.*

7 *Dispensatio licet per se sit odiosa, tamen si fit à Pontifice motu proprio, debet latè interpretari.*

8 *Extensio non fit in dispensationibus, ad actum quasi consecutiuum, si sit facta ad preces dispensati.*

9 *Dispensatio superueniens reualidat actum ab initio nullum.*

10 *Dispensatio, quando indigeat mentione de obstantibus.*

11 Arg.

11 *Arg. à maiori in materia dispensationum, an valeat.*
12 *Dispensatus publicè in foro Ecclesiastico, non potest de eodem delicto accusari in foro seculari, secus si occultè.*
13 *Verbum irrecuperabiliter positum in lege, canone, vel statuto prohibitiuis in pœnalibus, an impediat dispensationem.*
14 *Dispensandi potestas, an maior sit potestate absoluẽdi.*
15 *Dispensatio est permissa in omnibus casibus in foro pœnitentiali, nisi expressè appareat probibita.*
Pœnitentiæ sunt arbitrariæ.
16 *Dispensatio super infamia facti, an valeat.*
Facta in mentibus hominum pro infectis haberi non possunt, & quando habeat locum.
17 *Dispensans an possit restituere ad famam iuris.*
18 *Defectus causæ inducentis dispensationem, omnino in dispensationibus attendi debet.*
19 *Ius vbicunque permittit dispensare, ita quòd casus non sit expressè à lege prohibitus, semper dispensatio intelligitur promissa inferioribus prælatis, secundum casum dispensationis.*
20 *Dispensatio tunc est necessaria tam inter clericos, quàm laicos, quando aliquid fit contra ius.*
21 *Ministerium hominis, an requiratur in dispensatione iuris.*
22 *Dispensatio non admittitur in peccatis occultis, nec irrogatur infamia.*
23 *Concessum specialiter ex dispensatione, non dicitur pro regula assumi.*
24 *Dispensatio multa admittit, quæ de rigore non admitterentur.*
25 *Dispensatio aliquando protrahitur, quandoque acceleratur secundum excessuum diuersitatem.*
26 *Verba in dispensationis materia, strictè intelligi debent.*
27 *Dispensationis potestatis concessa à iure, cui dicatur concessa.*
28 *Iura, quæ arctant ad certam qualitatem exprimendi in impetrationibus beneficiorum, babent locum in impetrationibus dispensationum.*
29 *Dispensatio est stricti iuris, ideo quæ vitiant prouisionem, fortius dispensationem vitiare dicuntur, & num. 33.*
30 *Executor datus ad dispensandum, non debet assumere partes iudicis, nisi in commissione sit apposita clausula, vocatis vocandis. & num. 31.*
32 *Dispensatio super statuto iurato nihil operatur, nisi in ea fiat mentio de iuramento.*
33 *Dispensatio licet sit stricti iuris, extenditur tamen ad sequentia necessaria dispensationi.*
34 *Dispensatio cum minore, vt habeat vnum curatum, videtur etiam dispensatum, vt non teneatur se promoueri facere ad sacerdotium infra annum.*
35 *Dissimulatio Principis, vel tolerantia in actu iure probibito inducit dispensationem.*
36 *Dispensatio inferioris à Principe, facta sine causa cognitione, debet per superiorem reuocari.*

De differentiis, & communitatibus diuersorum terminorum, in materia dispensationum.

EXPEDITIS his xvij. quęstionibus, superest, vt pro expeditione huius secundæ partis, videamus de differentijs, & communitatibus diuersorum terminorum in iure positorum, habentium similitudinem dispensationis: & primò.

Supra in diffinitione dispensationis diximus, quòd dispẽsatio est quædã restitutio in integrum ad primum statum, in quo dispẽsatus non erat tem
1 pore dispensationis. dicas tamen†, quòd dispensatio, & restitutio differunt, quam differentiam posuit And. Siculus in c. at si clerici. in §. de adul. de iudi. in xxxvij. q. post princi. vbi etiam dixit, quòd hoc ideo, quia dispensatio fit contra ius (cum sit relaxatio iuris) vt supra dixi in definitione: restitutio verò secundum ius. Ideo dixit, quòd dispensatio intelligitur prohibita, nisi inueniatur permissa, vt prius dixit, & do. Cardi. in c. dilectus. in j. col. in iij. oppo. in fi. de temp. ordi. absolutio verò, & restitutio semper intelligitur permissa, nisi inueniatur prohibita, & idẽ Card. in c. at si clerici.

2 Dispensatio, & irritatio differunt: nam irritatio potest fieri sine causæ cognitione, & etiam sine causa ad libitum irritãtis, sicut vir ad libitum irritat votum coniugis. itaque nec ipse peccat irritando, quia nemini iniuriam facit, qui vtitur iure suo, nec illa emittendo, cum fuerit indifferens à principio: sed dispensatio non fit in voto propter inefficaciam voti, sed etiam propter aliam causam. Vnde in dispensationem requiritur, nõ solum auctoritas, sed etiam legitima causa ex parte dispensati, scilicet necessitas, publica vtilitas, vel alia causa, de quibus satis supra diximus in rubrica, quæ sint causæ dispensationis. Quod etiam intellige locum habere in Papa, qui sine causa dispensat in arduis, quia nec Petro, nec successoribus Petri, nec alteri commissa est authoritas, seu potestas ad destructionem, sed in ædificationem, quod est verum in proposito, quia voti obligatio iure naturali, & diuino innititur: nam in his, quæ nõ sunt mala, nisi quia prohibita à iure positiuo, ad libitũ abrogare Papa potest, & per consequens ad libitum super illis dispensare. ita dixit Pet. de Palu. quem beatus Anto. Flo. refert ad literam in sua sum. in ij. par. tit. xj. c. j. §. vj. circa fi. ibi. Item nota, quòd est differentia inter irritationem, & dispensationem.

5 Dispensatio, & legitimatio differunt, quia dispensatio est stricti, legitimatio verò longi iuris. glo. ij. fauorabilis, & latè interpretanda, vt in

c.ij.de fil.presbyt.& sæpius supra dixi. vide pulchrè Pet.de Anch.consi. suo ccccxxviij.incip.circa primum quæsitum.

4 Dispensatio,commutatio, & redemptio differunt,vt not.per But.in d.c.at si.§.de adult.& per do.Car.in c.debitores. de iureiur. & ibidem per do.Fel.in vlt.col. in fi. & latius per eundem beatum Ant.in eadem parte.§.vij.& de hoc aliquid dicam infra de dispensatione mariti cum vxore.

5 Decretum prohibitiuum etiam in corpore iuris clausum, non includit dispensationem, quia vno prohibito, dispensatio circa illud nō est prohibita,vt not. Abb.in c.innotuit.de elec. in j.co.

6 Dispensationes variantur secundum temporum,& personarum merita,vt not.in c.ex parte. de consue.facit tex.in c. sciendum est. xxix. dist.

7 Dispensatio licet per se sit odiosa,tamen si fit à Papa motu proprio, debet latè interpretari secundum Abbatem in c.cum in cunctis. de ele. in §.cum verò.in iij. col.

8 In dispensationibus non fit extensio ad actum quasi consecutiuum, si est facta ad preces dispensati.Ita Abb. vbi supra.& gl.in c.si quis in clero. j.quæst.j.

9 Dispensatio superueniens reualidat actum ab initio nullum. Abb. in c.innotuit. de elec. in iiij.& v.col.ibi,pone,quòd electio, vel collatio. Innocen.ibidem ponit diuersas opiniones, quas ibi vide.

10 In casibus, in quibus in dispensatione fienda est mentio de obstantibus: si motu proprio fiat dispensatio, non est fienda talis mentio, secundum Inno.in c.dilecti.vt lit.penden. & ibi Abb. post eum in iij.not.& gl.in c.j.de consti.in vj.in verbo noscatur: Quod credo verum de extrinsecis, secus de intrinsecis. Tum propter regulā Cācell.de motu proprio, tum commu. doct. opin.

11 In materia dispensationis possumus arguere à maiori, vt not in c.per venerabilem.qui fil.sint legit.in ij. col.

12 Dispensatus publicè,in foro ecclesiastico,non potest accusari de eodē delicto in foro sæculari: secus si occultè,vt not.in c.ij.de schismat. & ibi per Abb.in vlt.col. sed hoc hodie est clarū, quia sacra pœnitentiaria semper apponit clausulam, videlicet in vtroque foro: apponit tamen etiam clausulam, videlicet, dummodo non inquisitus, non quietus, vel non condemnatus.

13 Vbi in lege, canone, vel statuto,prohibitiuis est appositum verbum irrecuperabiliter in pœnalibus: non est propterea prohibita dispensatio secundum omnes,& præcipue Abb. in c. super eo.de schismat.in ij. col.

14 Maior est potestas dispensandi, quàm absoluendi: & qui non potest dispensare, non potest absoluere, sed non contra, vt in c. cum illorum. de sent. excom, & Abb. ibi in iij. not. vbi etiam ponit quæst. de non subdito facto subdito post delictum, quòd non possit dispensare cum eo, per Episcopum loci,in quem factus est subditus, nisi de consensu superioris. vide ibi in versi. & ex hoc.

15 Dispensatio est permissa in omnibus casibus, in foro pœnitentiali, nisi expressè appareat prohibita,quia arbitrariæ sunt pœnitentiæ. hoc tenet glo.in d.c. at si clerici. §. de adult. & est glo. magistra. de iudi. & ibi But.in vj. col. in princi.

16 Super infamia facti nemo dispensat,quia nemo potest facere,quòd facta in mentibus hominum habeantur pro infectis: in infamia autem iuris secus, vt supra diximus. & no.in l.in bello. §.facta.ff. de capti. non enim possumus hominū voluntates,seu opiniones immutare, vt al.vij.di. sicut.§.necesse.in fi. sed bene potest princeps dispensare, quòd infamia suum non sortiatur effectum,cum maxime videat causam esse iniustam, & à maleuolis ortam,vt not.in c.cum in iuuentute.de præsumpt. & in c. quidam. j. q. v.& per Abb.in c.cum I,& A,de re iu. & de hac infamia facti vide Bar.in l. de minore.§. tormenta.ff. de quæsti.& Doct. in c.testimonium.de testib. Et

17 qui potest dispensare, potest & restituere ad famam iuris,secundum gl.in c. si qui adulterio. in verbo,in potestate.in fi.xv.q.viij.

18 In dispensationibus semper attendi debet defectus causæ inducentis dispensationem, vt nor. in c.in rigore.de voto.vbi plene.

19 Vbicunque ius permittit dispensare,ita quòd casus non sit expresse à lege prohibitus, semper dispēsatio intelligitur permissa inferioribus prælatis secundum casum dispensationis, vt not. in d.c.dilectus.de temp.ordi.& in c.fi. de postulat. præla.& per Arch.in c.licet canon.de elec.in vj. & not.in c.ij.de eo, qui furt.ord.suscep. quod tamen limitandum est, si pœnæ impositio pro delicto,esset Papæ, vel alteri superiori, specialiter reseruata. ita limitat Host. in c.ij. de offi. lega. vnde dicitur,quòd in casu, quo Episcopus venit deponendus, solus Papa dispensat, vt not. in c. sicut.de excess.prælat. & in c. veritatis. de dolo, & astu.& in c.quòd translationem.de offi. lega.

20 Vbicunque sit aliquid contra ius, necessaria est dispensatio, siue inter clericos, siue laicos. Ita Inno.in c.j.& ij.de eo, qui cogn. consangui. vxo.suæ.& per do.Card.ibidem. in iij.col.

21 In dispensatione iuris non requiritur ministerium hominis, vt not.in c. nihil est. & in cap. cum in iure peritus, de elec. & in cap. qui in aliquo. L. dist.

22 In occultis peccatis non est locus dispensationi,nec irrogatur infamia, vt no.in c.de his verò. L.dist.& in c.fi. de tempo. ordi. & in c.ex literarum. de aposta. & Inno. in c. tanta. de simon.in fin.& glo.in c.ex literis.de furtiuo in verbo promouere.

tuere, quæ est si, quæ dicit aliquos tenuisse 9rium, vt fuit Goffr. in summa. de temp. ordi. in iiij. col. in fi. contra quem est tex. in c. erubescant. xxxij. dist. & 1. dist. §. j. quia ecclesia non iudicat de occultis, vt ibi. & xxxij. quæst. v. Christiana. & ij. q. v. consuluisti. & in c. ex tenore. de tempo. ordi. vbi dicitur, quòd quidam clericus adeo deliquerat, quòd si eius peccatum fuisset publicum, degradaretur ab ordine, quem susceperat, & nō posset ad superiores promoueri, & ibi mandatur suo prelato, vt ei condignam penitentiam imponat, quia peccatum erat occultum, & ei suadeat, vt parte pœnitentiæ impositæ peracta, vtatur ordine suscepto, ad superiores tamen non ascendat: tamen, quia occultum est, si promoueri voluerit eum, non debet aliqua ratione prohibere. Et nota, quòd dixit suadeas, & non prohibeas. & pro hoc faciunt etiam not. in c. ij. de apostat. arg. c. si sacerdos. de offi. ordi. & Abb. in c. quæsitum. de tempo. ordi. & ibi But. in iiij. not.

23 Quod ex dispensatione specialiter concessum est, non debet pro regula assumi, vt in c. Cœnomanensem, lvj. dis. & in c. etsi illa. j. q. v. & in c. ordinationes. xix. q. j.

24 Ex dispensatione multa tolerantur, quæ rigor canonis condemnat, vt in c. fraternitatis. 34. dis.

25 Secundum diuersitatem excessuum, dispensatio aliquando protrahitur, quandoque acceleratur, vt in c. hi, qui. xv. q. viij.

26 In materia dispensationis verba debent strictè intelligi, vt not. in c. j. de fil. presbyt. in vj. & c. cum illis. de præben. eo. ti.

27 Vbi in iure dicitur, quòd poterit dispensari, talis dispensatio semper dicitur, & intelligitur per missa Episcopo, secundum Abb. in c. Henricus. de cler. pugn. in duello. el ij.

28 Iura, quæ attẽdant ad certam qualitatem exprimendam in impetrationibus beneficiorum, habent locum in impetrationibus dispẽsationum, vt not. Domi. de S. Gem. in c. non potest. in prin. de præben. in vj. propter gl. ij. inibi. in verbo modicum. & idem sentit Abb. in c. ad aures. de resc. in vlt. col. ibi. aut impetro dispensationem. & Rota. in collectis per Ægidium decis. cccxliij. incip. si Episcopus, vicario, vel officiali. dicit, quòd † ea

29 quæ vitiant prouisionem, fortius vitiant dispensationem, quæ est stricti iuris, vt in d. c. non potest. & c. j. de fil. presbyt. in vj. bene facit gl. in c. si Apostolicæ. in ver. præferri. de præben. eod. lib. ibi. si enim in literis. & do. meus Fely. in c. in nostra. in viij. corolla. refert Aegid. Bonon. in c. de multa. de præben. dixisse, quòd si dispensatur cũ aliquo, vt possit cõsequi duas dignitates, vel personatus, intelligitur in diuersis ecclesiis, & nō in eadem, quòd dictum Abb. ibi extollit. in ij. col.

30 Executor datus ad dispensandum, non debet assumere partes iudicis, nisi in commissione sit apposita clausula, vocatis vocandis, vt supra diximus de pœna indiscretè dispensantis. in §. iij. sed potest procedere secundum not. per Inno. & Io. An. in c. fi. de præscrip. & gl. in cle. j. de offi. de leg. & obstaret clausula, si ita est, quia semper sub intelligitur, etiam si non apponatur, vt not. in c. ex parte. de rescrip. & talis clausula non reddere scriptum conditionale, nec requirit causæ cognitionem, nec partium vocationem, sed mero iure suo executor exequitur, vt not. in d. c. fi. de præscrip. & in cle. Index. de off. deleg. quinimmo si apposita fuisset clausula, requireos facti cognitionem, quoad veritatem ipsius facti, puta, si per

31 missa vera esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, adhuc executor non necessitaretur ad cognitionem causæ, licet secus si apposita fuisset clausula, si tibi constiterit, vt not. in d. cle. Iudex. & Lapus allegat. sua. lxj. incipien. Visis literis Apostolicis. & ibi ponit rationem.

32 Dispensatio super statuto iurato nihil operatur, nisi in ea fiat mentio de iuramento. Ita Fel. io c. ij. in ix. col. in princ. de spons.

33 Dispensatio licet sit stricti iuris, vt supra diximus, & not. in d. c. j. & ij. de fil. presbyt. in vj. nihilominus extenditur ad sequentia necessaria di spensationi, vt dixit glo. in c. si quis in clero. j. q. j. iuxta illud, vno concesso, omnia sunt concessa, sine quibus illud non posset stare, vt not. de offi. deleg. præterea. Nam dispensato cum vno super pluralitate beneficiorum, videtur etiam dispen-

34 satum super residentia. Item † si dispensatur cum minore, vt habeat vnum curatum, videtur etiam dispensatum, vt non teneatur se promoueri facere ad sacerdotium infra annum, vt not. Hosti. & alij in c. cum in cunctis. de elec. Sed attende, quòd Cancellaria hodie non prouidet in titulum minori de curato, sed in commodum: est tamen alia practica, quæ est, quòd commodatur vsque ad decimum octauum, & abinde super da tur in titulum, sed componitur cum datario, & tunc habent locum supra dicta.

35 Dissimulatio Principis, seu tolerantia in actu iure prohibito, inducit dispẽsatione, vt tex. & gl. & Doct. in c. quia circa. de cons. & affi. ibi. dissimulãdo potius, quod intelligi debet de dissimulatione rationabili, vt ibi tex. dicit in fi. ideo officium pœnitentiariæ in dispensationibus super gradibus semper apponit clausulam, quia si separatio fieret, grandia scandala verisimiliter orirentur, vel oriri possent discretioni tuæ, &c. & hinc assumpta est illa practica.

Sed secus dicas in inferiore à principe, quia superior talis exercens actum cum subdito contra legem, eo casu, quo potest dispensare, non videtur propterea dispensare, dicit Inno. in c. veniens. de fil. presbyt. licet secus in principe, in, quo,

quo, seu qua non requiritur causæ cognitio, sed sufficiat sola voluntas, vt idem dixit in c. cum ad monasterium. de stat. regul.

36 Dispensatio autem inferioris à principe, facta sine causæ cognitione, debet per superiorem reuocari, vt not. etiam Abbas in c. diuersis fallaciis. de cler. coniug. vbi etiam dicit, quòd ex quo quis fecit actum, in quo potuit dispensare: licet dispensationem teneat quoad superiorem, quia seruauit seruanda, & propterea venit per superiorem reuocanda, ipse tamen Inferior non poterit contraire, quia quantum in eo est, functus est officio suo, & actum approbauit: quia indignum est, quòd illud, quod approbauit, reprobet. l. si vxor. ff. de adult. & Abb. post Host. in d. c. diuersis. de cleri. coniug. de simulata dispensatione dicam infra de tacita dispensatione, quæ erit vltima rubrica huius operis.

SEQVITVR TERTIA PARS PRINCIPALIS.

SVMMAE.

1 *Disputare de Pontificis potestate sacrilegium est, & alia mala oriuntur. & nu. 2.*
3 *Pontifex habet plenitudinem potestatis, iuxta illud, Quodcunque solueris super terram, &c.*
4 *Disputare nemo debet de potestate Pontificis in dispensando.*
5 *Pontifex omnia habet promissa ex generali promissione, quę ei non reperiuntur expreßè probibita.*
6 *Papa, an dispenset tantum in casibus ab Ecclesia admissis, vel etiam in non admissis.*

De dispensatione Papæ.

1 DE potestate Papæ disputare sacrilegium est, vt in c. si quis suadente. xvij. q. iiij. in fi. cũ omnia possit claue non errante. xxiiii. q. j. c. manet. & c. quicunq;. & ibi gl. & per Imo. in c. quãto. de iureiu. nec sit, qui dicat, ꝙ cur sic facis? nisi ex eius facto decoloraretur status vl'is ecclesię. xix. dis. in memoriam. & c. nulli. & per Io. de Ana. in c. j. de maledi. alias sequeretur, quòd ipse solus posset destruere Ecclesiam, & vniuersitas Christiana demoliretur,
2 & non diceretur bene ordinata Christo, ꝙ† hæreticum esset dicere, quia immo perfectè fuit ordinata, iuxta illud Deuteron. xxxij. Date gloriam Deo vestro: perfecta sunt enim opera Dei. Alias
3 enim† in eo est potestatis plenitudo, iuxta illud Matth. xvj. Quodcunque solueris super terram, &c. & per beatum Tho. in tract. contra errores Grecorum. c. lxviij. & Cyrillus Alexandrinus in lib. Theologorum ait, sicut Christus accepit à patre ducatum ex Israel egrediens super omnem principatum, & potestatem, & super omne quodcunque est, vt ei genua cuncta curuentur, sic & Petro, & eius successoribus plenissimè cuncta commisit. & beatus Tho. in eod. tract. c. xxiij. ait, Sicut prædicti errantes contra vnitatem corporis mistici peccant, Romani Pontificis plenariam potestatem abrogantes, sic &c. & idem eodem c. lxvij. dicit, quòd Christi vicarius in totam ecclesiam Christi vniuersalem prælationem obtinet. Et Chrysost. super Matth. ait, Filius, qui præsens est, & ipsius filii potestatem Petro vniuersaliter concessit, vbique terrarum, & homini mortali omnium, quæ sub cœlo, & in cœlo sunt, dedit auctoritatem, dando ei claues ad hoc, vt ecclesiam vbique terrarum ampliet. Et idem sanctus Io. in Homel. lxxxvj. ait, Iacobum localiter terminat in loco, Petrum autem totius orbis magistrum, & Doctorem. Petro nanque oues suas Christus indistinctè commi-
4 sit, vt Io. vlt. Pasce oues meas. Cum itaque† Romanus Pont. sit potestatis plenitudo, non esset quærendum de eius potestate in dispensando, cum in toto sit pars: sed tantum sufficeret dicere, Papã in omnibus casibus dispensare posse ex plenitudine potestatis, pro quo etiam facit tex. in c. cuncta per mundum. & c. per principalem. ix. q. iij. & in c. de cætero. ij. q. vij. omnibus nanque Apostolis dixit Iesus, Laxate rete, Petro autem soli, duc in altum, per quod præeminens iurisdictio designatur. xxiiii. q. j. non turbetis. faciunt not. in c. inter corporalia. de transl. præl. & Matth. xvj. Tu es Petrus, &c. de quo transumptiuè xxj. dist. in c. quoniam ius. sed rectius dicendum est, videlicet omnia Papæ esse permissa ex generali permissione, quæ non reperiuntur ei expresse prohibita, vt not. in c. inter corporalia. de transl. prælat. in §. sed nec. & per Pet. de Ancha. consi. suo ccclxxiiii. in fi. sed Ægid. Bell. consil. suo xxviii. in iiii. col. versi. non obstat. ꝙ Papa dicit, quòd Papa non dispensat, nisi in casibus ab ecclesia admissis: in non admissis autem non.

Sed vt materiam hanc clarius deducamus, formabo quatuor conclusiones, quarum prima sit, videlicet.

Quidam sunt casus, in quibus nunquam potest ab aliquo dispensari, nec dispensatur.

Secunda est, quòd aliqui sunt casus, in quibus dispensari potest, sed non dispensat.

Tertia est, quòd aliqui sunt casus, in quibus potest dispensare, & dispensat.

Quarta, quòd sunt aliqui casus, in quibus dubitatur, an possit dispensari, an non.

In primis itaque circa primam ipsam reducendo ad potestatem Papæ ponemus aliquos casus.

SVMMAE.

1 *Dispensatio contra articulos fidei, nequaquam admittitur.*

2 *Dispensatio, quę instituit noua sacramenta, vel instituta reuocat, non admittitur.*

3 *Neque in voto necessario licet &c.*

4 *Neque contra domini pręceptum, vel Euangelium.*

5 *Neque contra ius diuinum, neque contra quatuor concilia.*

6 *Nec in his, quæ sui natura mala sunt.*

7 *Nec contra Monachatum, & quomodo intelligatur.*

8 *Arg. de toto ad partem, quando fit mentio de potestate Pontificis in his, quæ sunt de iure diuino, an valeat.*

9 *Pontifex potest statuere vniuersaliter super non solutione decimarum, secus specialiter.*

10 *Papa an possit statuere, quòd stetur dicto vnius testis in omni causa.*

11 *Et quid, quòd duo testes non sufficiant contra illud, in ore duorum, uel trium.*

12 *Pontifex an generaliter possit statuere, quòd Clerici in sacris constituti, non sint obligati ad horas canonicas.*

13 *Et an possit statuere in die dominico quilibet possit exercere artem suam.*

14 *An contra decisionem Apostoli.*

15 *An possit statuere, quòd iuramentum non ligaret.*

16 *Quid si statueret, quòd coniuncti matrimonialiter, in totum separentur.*

17 *An possit dispensare, quòd matrimonium ad tempus duret.*

18 *Quid si statueret, quòd vsuræ essent permissæ.*

19 *An dispenset super voto continentia ex causa faciendo, scilicet de monacho non monachum. & 25.*

20 *An possit subijcere vnum clericum iudici sæculari.*

21 *Pontifex potest deponere multos Episcopos, at non omnes, & quo iure.*

22 *Neq; potest auferre omnia priuilegia Ecclesiæ.*

23 *Pontifex potest dispensare contra quatuor generalia concilia, circa ea, quæ non tangunt articulos fidei, vel statum vniuersalis Ecclesiæ.*

24 *Et etiam quòd omnes clerici de nouo licitè contrahant matrimonium: secùs de constitutis in sacris.*

26 *Pontifex omnia potest præter peccatum.*

27 *Et exceptis illis, quæ sibi sunt specialiter prohibita.*

CONCLVSIO I.

In quibus casibus non potest dispensari, nec dispensatur.

1 PRIMÒ † contra articulos fidei, vt
nor. in c. quidam. xxv. q.j. ex qoo
2 tex.& ibi not.† nec illos renouare,
vel imitare, nec noua sacramenta
instituere, nec instituta renouare,
secundum beatum Tho.ij. ij.q.j.versi. ad primū
ergo.& per eundem in iiij.dist.xvij.q.xlij. & zen
zen.in extrauag.Io.xxj.quę incipit,inter nonnul
3 los.& dicas etiam,†quòd in voto necessario nul
lo modo Papa dispensat,si licitum sit secundum
Hosti.in summ. de voto.in §.vij. incipi. virum;
& per quem in votis.

Tamen beatus Tho. in iiij. sent. dist. xxxviij.
art. vlt.q.j. & art.iiij.circa medium, dicit quòd
Papa in omnibus votis dispensat,sed ij.ij.quæst.
lxxxviij.art. vlt.tenuit contrarium dicens, quòd
super voto continentiæ non potest dispensare,
per tex.in c.Inter monasteriu m.de sta.regul.Infra
dicam de voto, conclusione lxx.

4 Aliqui etiam voluerunt, quòd †nō dispenset
contra præceptum domini, nec contra euangelium,
nec Apostolum,& etiam per not.in c.significasti.
de elec.& c. sicut sancti euangelij.xv. dist.
de quo tamen latius infra dicam per discursum
in diuersis tit.& præcipuè de biga.& de voto,de
homicidio, & de dispensatione per ingressum
religionis,& de sponsalibus, & alijs congruentibus
locis.

5 Item regulariter† non dispensat contra ius di
uinum,nec contra quatuor concilia,vt in c.sunt
quidam.xxv. q.j.& c.significasti.de elec. & c. si-
cut sancti.xv. dist.glo.in c. literas. de resti. spol.
in verbo, non potest.Io.de Deo posuit.xj. casus,
in quibus Papa non dispensat.in verbo,non po-
test dispensare, ponit regulam, videlicet qòòd
Papa non potest dispensare in his,quæ sunt con-
tra articulos fidei, vel generalem statum eccle-
siæ:nec in his,quę sunt cōtra sobstantialia mona
6 chat. †nec in his,qoæ sui natura mala sunt. Nec
7 †contra monachatum, quòd intelligo in perpe-
tuum,quia ad tempus potest, vt not.Io. An.in ré
gula,actus legitimi.in Mercu.& vltra illos xj.ca
sus,in quibus Papa non dispensat, quos Spec.re
fert ad literam,non referendo tamen eum,idem
addit alios quatuor in tit.de leg.sub rubri.de di
spensat.in §.nunc breuiter dicendū est de dispen
satione domini Papæ.quos hic non repetam, nè
transplantem, sed ad illos me refero, inter qoos
tamen sunt aliqui dispensabiles, vt infra.

Dominus meus Fel.in c.fin.de maior. & obedi.
in vlt. col. dicit, quòd quando fit mentio de
potestate Papæ in his, quæ sunt de iure diuino,
nō debemus arguere de toto ad partem, vt not.
in l.quæ de tota.de rei vēdi.& in c.quidam.xxv.
q.j. dicendo, non tollit hoc ius in totum, ergo
nec in parte. multiplex enim instantia datur ad
ostendendum aliud esse loqui de particulari constitutione
limitatiua Iuris diuini seu dispensatione
ex causa, & aliud loqui de vniuersali contraria
ordinatione. Ecce exempla,non posset Papa
statuere vniuersaliter soper non solutione decimarum,
& tamen particulariter statuit, & dispensat
cum aliquibus, nę teneantur soluere,vt

dicit

dicit glo. in c. à nobis. de decimis. & ibi omnes.

10 Item, non posset Papa statuere, quòd staretur dicto vnius testis in omni causa, quia esset contra illud Numeri 35. Ad vnius testimonium nullus condemnabitur. & iij. q. ix. indicas. & per eundem Fel. in c. constitutus. de rescrip. Nec
11 quòd duo testes non sufficerent, quia esset contra illud euãgelicum, In ore duorum, vel trium, &c. vt Io. viij. & transumptiuè in c. in omni. de testi. & tamen certis casibus statuit stari dicto vnius testis, vt per Spec. in tit. de testi. in §. restat de numero. & aliquando auget numerum testiũ, vt in c. præsul. ij. q. iiij. & idem Fel. dixit in c. per tuas. de maio. & obed. ꝙ non posset Papa statue
12 re generaliter, quòd clerici in sacris constituti non essent obligati ad horas canonicas, quia esset contra ius diuinum, Septies in die laudem tibi dixi, Psal. cxviij. & transumptiuè in c. j. de celebr. miss. & tamen cum vno potest dispensare, si non super toto, saltem super tanto, vt per do. Card. in cle. j. versi. sexto nota. de celebr. mis. & per Abba. in c. fi. in iij. col. eodem tit. Nec posset
13 statuere, quòd die dominico, quilibet exerceat artem suam, quia esset contra ius diuinum, Sabbata sanctifices: & transumptiuè in c. j. de fer. & tamen alicui concedit, quòd die dominico
14 possit piscari. c. licet. de fer. Non posset statuere generaliter, contra decisionem Apostoli, quia vt ipse dixit ad Galatas. j. Etiam si Angelus de cœlo aliud euangelizaret, quàm euangelizati sumus, anathema sit, vt ibi, & transumptiuè xj. q. iij. si is, qui præest. tamen Papa ex causa cum aliquo dispensat contra dictum Apostoli, vt dixit Inno. & omnes, in c. super eo. de biga. & Doc. in c. lector. xxxiiij. dist. & per beatum Tho. quolibet. iiij. art. xiiij. & Pet. de Ancha. consil. mihi cxxij. incip. circa bigamos. & Inno. in c. proposuit. de concess. præben. in xiiij. col. Io. de Turre cremata Cardinalis S. Sixti, in suo tractatu de Papa. quæst. lxiij. & Rota. de biga. in no. decis. j. alias ccccxlvij. incip. quoddam factum extra Ro
15 tam. & Goffr. in sum. de biga. in fi. Non posset statuere, quòd iuramentum non ligaret, propter resistentiam iuris diuini, de quo in c. & si Christus de iure iur. tamen cum aliquo dispensat, vt not. idem Fel. in c. constitutus. in versi. generaliter autem. de rescrip. Non posset ordinare, quòd con-
16 iuncti matrimonialiter separentur in totum, per illud euangelicum, Quos Deus coniunxit. & transumptiuè xxxiij. q. ij. quos Deus. & in cap. j. de coniug. lepros. tamen ex causa dispensat ex toto, & soluit matrimonium, vt in cap. gaudemus. de diuortio.

17 Item dispensat, quòd matrimonium duret ad tempus, vt not. Io. An. in regula actus legitimi. de reg. iu. in vj. in Mercuri. vbi tamen Io. An. dixit referendo dicentes, quòd illud c. sunt quidam. ibi allegatum, non prohibet contra euangelium dispensare, sed euangelium destruere. Non pos-
18 set generaliter statuere, quòd vsuræ essent permissæ propter euangelium, Mutuum dantes, & nihil inde sperantes. & tamen ex causa statuit, quòd fructus non computentur. c. salubriter. de vsur. & in c. per vestras. de donat. inter virum, & vxo. & ibi per Abb. & alios.

19 Super voto continentiæ, potest etiam dispensare ex causa, faciendo ex monacho non monachum, vt infra dicam de voto, & dixit Io. An. in d. c. actus legitimi. & idem dixit Fel. in c. si quando. de rescript.

20 Posset etiam Papa subijcere vnum clericum iudici seculari, vt dixit idem Fel. in c. ij. de maior. & obedi. sed non omnes clericos, quia esset in destructionem ecclesiæ. Vel dic, quia ante Petrum non erant subditi iudici seculari, & hoc priuilegium clericorum non est ab homine, sed à Deo, iuxta illud Psal. Nolite tangere Christos meos. & de hoc est glo. singul. in c. si Imperator. xcvj. dist. in verbo, & discuti. & hoc idem tenet Cardinalis in cap. perpendimus. de sent. exco. in repeti.

21 Posset etiam deponere multos Episcopos sine causa, sed non omnes Episcopos. Idem dicito de beneficiatis, & hoc de plenitudine potestatis, non autem auctoritate ordinaria. glo. in c. per principalem. ix. q. iij & c. institutus. de relig. domi. & tex. in cle. j. vt lite penden. & Rota in no. decisi. cccxlj. quia esset decolorare vniuersalem statum ecclesiæ, quod Papæ non licet. glo. not. in c. quæ ad perpetuam. xxv. q. j.

22 Non posset auferre omnia priuilegia ecclesiæ Ro. sed bene aliqua, de quo vide per Alb. de Rosa. in l. iubemus nulli. C. de sacros. eccles. vbi enumerat priuilegia Ro. ecclesiæ.

23 Posset etiam dispensare contra quatuor concilia generalia circa ea, quæ non tangunt articulos fidei, vel statum vniuersalis ecclesiæ, vt not. in c. cum ad monasterium. de star. regul. & ibi glo. in verbo, abdicatio. & in c. post translationem. de renunciat. tex. & glo. in verbo, præsumit. xv. dist. & j. q. iij. ex multis. & ibi glo. in verbo, ex principalibus: quæ hoc expressè dicit, & allegat iura in hoc concordantia, quibus adde bo. glo. in c. requiritis. j. q. vij. in verbo, vt plerisq;. ibi, scias ergo. tex. & glo. in fi. xv. q. j. & per Inn. in c. iiij. de consuetu. & in c. inquisitioni. de sententia exco. & Hostij. in summa de dispẽsati. in §. j. in versi. aliqui etiam dicunt, quòd contra quatuor concilia generalia dispensare non potest, quod est falsum, vt probatur de elec. significasti.

24 Posset dispensare, seu de nouo statuere, quòd omnes clerici de nouo licitè contrahant matrimonium, vt dicit glo. in c. quæ ad perpetuam. xxv. q. j. & c. sunt quidam. sæpius supra alleg.

Non

Non dispensat, quòd constitutus in sacris cōtrahat matrimonium, secundum glo. in c. cum olim. de cler. coniug. & tamen potest dispensare cum subdiacono. & est ratio quia subdiaconatus olim non erat ordo sacer, & hodie est ex constitutione ecclesiæ, super quam Papa habet latissimas habenas, dicit glo. in c.j. de immunit. eccl. in verbo infectis. & est etiam glo. in cle. ad rem. de hęret. in verbo, ecclesiæ. & quòd subdiaconus olim non esset sacer ordo, est tex. in cap. lector. xxxiiij. dist. & ibi bo. glo. & quòd cum eo dispenset, est tex. in c. de illo. xxxij. dist. & Io. An. in regula, semel Deo. in vj. & not. in c. cum ad monasterium. de stat. regul. & ibi Inno. & xxj. q. ij. §. sunt quidam. & c. cum olim. de cler. coniugat. & in c. j. de voto. in vj. An autem cum diacono dispenset, not. glo. in d. c. Quæ ad perpetuam. xxv.
25 q. j. Qui dicit, quòd † Papa super continentia sacerdotum potest dispensare. Et xxxij. dist. de illo. in glo. vnica. dicam latiùs infra. qui cleri. vel vouen.

Et de huiusmodi potestate Papæ, & eius latissima extensione, vide Hosti. & Io. An. & alios post eos, in c. magnæ. de voto. vbi dicunt, quòd
26 † omnia licent Papæ pręter quam peccatū. quod etiam dictum Io. An. limitat, videlicet quando peccatum surgit ex conuentione legis diuinę tantùm, secus si ex cōuentione legis positiuæ, quòd benè nota. De huiusmodi potestate vide etiam Inno. in c. quod super his. de voto. & c. magnæ. & in c. licet. de for. compet. & per Bal. in l. rescripta. C. de preci. Imper. offeren. Et de eius potestate in laicos not. in c. nouit. de iudi. & in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. & in c. venerabilem. de elec. & in c. fundamenta. eo. tit. in vj. & cle. ne Romani. eo. tit. §. irritum. in versi. quintò quæro. vbi Card. latè ponit de huiusmodi potestate, & in c. pro humani. de homici. in vj. & in c. j. de translat. prælat.

27 Sed sit firma conclusio, quòd † Papa potest dispensare in omnibus casibus, illis exceptis, qui sunt sibi specialiter prohibiti, vt sunt articuli fidei, & decoloratio status vniuersalis ecclesiæ, & in illis & potest cum moderamine, de quo dicam etiam aliquid infra de spons. & qui cleri. vel vouent.

Nec est attendendum ad casus illos, quos posuit Goffr. in summa de tempo. ordi. in illis quatuor versibus videlicet.

Sine bis ordo datur, seu baptismus repetitur:
Aut quod vtatur fidei status ordo petatur,
Vt si præstetur vtrunque, simon operetur,
Vt dispensetur, spes irrita prorsus habetur.

Quia imò in omnibus his casibus Papa potest dispensare, si vult per ea, quæ habetur in c. licet. de translat. prælat. & dicunt non dispensare, idest non debere dispensare, vel non de facili: aliàs si vult, potest cum quocunq;, & quacunq; irregularitate, vt not. Inno. in c. cum æterni. de re. iur. in vj. & in c. j. de biga. & dixi supra in principio huius tit. & dicam infra de voto, in lxx. conclusione, vbi videbis. Et ex his fit expedita prima conclusio supra posita, accidentibus quæ proximè dicam.

SVMMAE.

1 *Dispensari potest in quatuor casibus, at non dispensatur.*

CONCLVSIO II.

Casus, in quibus potest dispensari, sed non dispensatur.

AD secundam, videlicet quòd aliqui sunt casus, in quibus potest dispensari, sed non dispensatur: Doctores exemplificant in homicidio voluntario: item ponunt alios quatuor casus. Primus est cum eo, qui reordinatus est, vt j. q. vlt. c. saluberrimum. in fi. Secundus est in eo, qui rebaptizatur scienter, vt in c. eos. & c. qui bis. de consecra. dist. iiij. Tertius cum eo, qui cum posset ab ecclesia catholica, & catholicis ordinari, tamen in contemptum eius, & fidei subuersionem fecit se ab hæreticis ordinari, vt j. q. vij. conuenientibus. Quartus cum eo, qui ordinatus est simoniacè à simoniaco, vt ix. q. j. & ij, sunt casus illi, qui continentur in illis quatuor versibus, in quibus, vt supra proximè dixi, potest cum causa dispensari.

SVMMAE.

1 *Arg. à sufficienti partium enumeratione negatiuè valet.*

CONCLVSIO III.

AD tertiam, videlicet quòd aliqui sunt casus, in quibus potest dispensari & dispensatur, dico quòd in titulis specialibus subsequentibus videbimus in discursu operis.

Sed ex iam hactenus dictis satis possumus dicere, quòd ex quo vidimus in quibus casibus nō potest dispensari, satis ostensum sit, quòd in
1 alijs dispensari potest, arguendo negatiuè à sufficienti partium enumeratione, quia vnius inclusio, alterius exclusio. nonne. de præsumpt. & xxxij. dist. hospitiolum, à contrario sensu.

SVMMAE.

1 *Nuptiæ replent terram, & virginitas paradisum.*
2 *Virginitas est soror Angelorum.*
Castitas sola est, qua cum fiducia potest Deo animas

mas hominum præsentare.

3 *Anima tanto magis Deo accepta est, quanto paucior homo reperitur sine visio incontinentiæ.*

4 *Incontinentia inter grauiora delicta connumeratur. Incontinentia pertinet ad animam, sed minus intemperantia.*

5 *Pontifex in CXIIII. casibus solus dispensat, usque in finem.*

6 *Beneficia ecclesiastica respectu potestatis Papalis sunt manualia seu obedientialia, & ad nutum amouibilia. & 12.*

7 *Pontifex potest ex plenitudine potestatis transferre episcopatum, etiam eo inuito.*

8 *Cancellarius cancellariæ Apostolicæ olim præerat iustitiæ, & cum Pontifice contendebat de paritate circa conternentiam iustitiam.*

9 *Vicecancellarius cancellariæ Apostolicæ, quare sic hodie dicatur.*

10 *Papa est maior in Ecclesia, & post eum Camerarius, deinde maior pœnitentiarius, &c.*

11 *Officium camerarij, & maioris pœnitentiarij mortuo Papa non cessat.*

13 *Sacerdotes quare ita in magna quantitate introducti sunt.*

CONCLVSIO IIII.

Casus in quibus solus Papa dispensat.

AD quartam conclusionem, videlicet quòd aliqui sunt casus, in quibus dubitatur, vtrum in eis valeat dispensari. Dicas primò dubitari secundum antiquos Doc. an in simplici voto continentiæ: dixerunt aliqui, quòd non, quia vix, aut nunquam potest melius inueniri, in quo fieret voti permutatio. per quibus facit illud Ecclesiastici xxvj. in fi. Omnis ponderatio non est digna continentis animæ. facit tex.

1 glo. in c. nuptiæ. xxxij. q. j. vbi dicitur, quòd †nuptiæ replent terram, & virginitas paradisum. &

2 ibi glo. dicit, quòd †virginitas est soror Angelorum: ideo aliqui dicunt prædicta iura non procedere in voto continentiæ in iam corruptis, quia virginitatis aureolam amiserunt, sed in virginitatis voto tantum procedere. Sed de hac materia latius dicam infra de voto, vbi quæram, an in solemni voto castitatis dispensetur, & ibi latius. Imperator tñ in authen. de leno. in §. sancimus, colla. ij. ait, quòd sola est castitas, quæ cum fiducia potest Deo animas hominum præsentare. & idem not. in c. cũ ad monasterium. de stat. regul. quæ tanto magis Deo accepta est, quanto

3 pauciores reperiuntur sine vitio incontinentiæ, dicit Greg. in epistola ad secũdinum, & transsum priuè habetur in c. cum sanctitas. 1. dist. & in c.

4 de his. xxviij. dist. & xxxiij. q. v. quæ fit. †Incõtinẽtia enim inter grauiora delicta connumeratur, vt not. in c. accepimus. de purgat. cano. & beatus Tho. ij. ij. q. cliij. art. j. dicit, incontinentia pertinet ad animam, sed minus intemperantia, vt ea. q. art. ij. & iij. aliqui tamen, vt fuit Guil. Altisiodorensis, qui fuit summus Theologus, & Tarantasiensis, Fribur. & Geral. & Hermanus: hi omnes vltramontani tenuerunt Papam in hoc simplici voto posse dispensare. vt est tex. in c. me minimus. qui cleri. vel vouen. vbi latius dicam.

5 Modò singulariter vidẽdum est in quibus casibus solus Papa dispenset, disponat, & cognoscat, postquàm vidimus in quibus non potest dispensare. Spec. in tit. de dispens. in §. nunc breuiter dicendum de dispensatione Papæ. in tit. de legato. in §. nunc ostendendum. ponit lxxxix. casus Papę specialiter reseruatos, quos hic seriatim nõ referam, sed sicut occurret, illis alios addendo vsq; ad num. cxvij. & glo. in c. sicut vnire. de excess. prælat. ponit hos versus videlicet.

Restituit Papa solus, deponit, & ipse
Diuidit, ac vnit: eximit, atque probat,
Articulos soluit fidei, synodum facit generalem:
Transfert, & mutat: appellat nullus ab illo.

Et primò dicendum est, quòd solus Papa cognoscit super quæstione fidei, & super eius articulos, si de eis oriretur dubitatio, & solus cum hæreticis, & reuertentibus dispensat, vt in c. quotiens. xxiiij. q. j.

Solus Papa transfert Episcopum vel electum, vt in c. inter corporalia. de translat. prælat. & in c. nisi esset illa specialis. de offi. lega. & idem videtur dicendum de omnibus alijs prælatis exemptis, & immediatè subiectis sedi Apostolicæ.

Solus Papa cognoscit de depositione Episcoporum, & solus ipse reponit ac restituit, & cum eis in quocunque crimine dispensat, vt ij. q. vj. quamuis. & idem dicito de depositione Abbatum, & aliorum prælatorum exemptorum, vt in c. multum. ea. causa, & q. & c. accusatus

Solus Papa dispensat super electionibus nulliter factis, quod intellige cum ecclesia est vidua, vt in c. denique. vij. q. j. & in c. inter corporalia. de translat. prælat. & in c. licet. de regul. iunctis his, quæ not. per Inno. in c. ex parte. de concess. præben. & Rota in no. cccclxj. fuit dubium, vtrum inductio.

Solus Papa admittit resignationes Episcoporum, & aliorum prælatorum sedi Apostolicæ immediatè subiectorum, vt in eisdem iuribus supra proximè allegatis.

Solus Papa eximit Episcopos à subiectione, & obedientia suffraganeorum suorum, vt in c. frater. xvj. q. j. & idem dicito de quibuscunq; religiosis vel clericis, qui sunt in sua diœcesi, ne subsint suo ordinario.

Solus

Solus Papa dispẽsat cum actualiter deposito ab ordine, vt ij.q.vj.ideo. el j. & ij. & ibi glo. in verbo,ac restitutionibus.dicit,quòd si est solem niter degradatus,solus Papa eum restituit, & cũ eo dispensat,secus si est solo verbo depositus.

Solus Papa interpretatur suũ priuilegiũ, cum venisset.de iudi.& idem dicito de rescripto Apostolico secundum Hosti. vbi per viam iuris solui non posset à iudice, vel ab alio, vt not.in c.ij. de offi.lega.& idem intelligit Hosti. ibidẽ de interpretatione statuti facti per legatum, qui iam exiuit prouinciam nullo ei succedente, & idem de dispensatione in casibus, per idem statutum Papæ reseruatis.

Solus Papa mutat sedes episcopales, vt vij. q.j.temporis.& idẽ dicito de mutatione,vel dimissione conuentuum iam acceptorum, & incorporatorum religioni quatuor mendicantiũ, qui huiusmodi conuentus iam acceptatos dimittere,aut deserere,nec ad aliam religionem transferre,sine Papæ dispensatione, vt in c.j.de religio.domi.in vj.

Solus Papa nouã sedem Episcopalem exigit. xvj. quæst.j. felix. & de consecra. dist.j. De locorum verò.

Solus Papa nouam instituit religionem,vt in iuribus supra proximè allegatis.& xij. dist. præceptis.

Solus Papa vnum Episcopatum subijcit alteri, vt xvj.q.j. & temporis. & sicut vnire. de excess.prælat.& c. quòd translationem.

Solus Papa Episcopatum diuidit, & duos in vnum vnit,vt in iuribus supra dictis.& idem dicendum de ecclesijs, & monasterijs conuentualibus exemptis.

Solus Papa dispensat super voto Hierosolymitano,vt de voto.ex multa.& idem dicito de voto ad Sanctum Iacobum in Compostella,& limina Apostolorum,non ex dispositione iuris communis,sed ex speciali reseruatione Papæ,quæ etiam continetur,& legitur in bulla, in cœna domini, in qua hodie etiam includitur beata Virgo de Laureto.

Solus Papa dispensat super voto religionis, de quo latius dicam infra de voto.

Solus Papa dispensat super iuramento licito, veniens. de iure iur. & multò magis vbi est dubium, an sit licitum an illicitum, vt in c.venerabilem.de elec.sine tamẽ causa rationabili hoc nõ facit, vel debet facere: sed in dubijs etiam Episcopus potest secundum beatum Tho.in summa.dicam infra de dispensatione Episcoporum.

Solus Papa dispensat super irregularitatibus contractis ex maioribus criminibus, adulterio puta, cum quis sit in iudicio confessus, vel conuictus. de iudi. at si clerici.in §. de adult. & specialiter super irregularitate cõtracta ex eo, quòd quis scienter permisit se bis baptizari.c.eos. & c. qui bis.de consecra. dist.iiij. & idem dicito si ignoranter, & postea ratificauerit.

Solus Papa similiter dispensat cum eo, qui bis eundem ordinem scienter recipit, vt in c. salubettimum.j.q.vij. & idem dicas de bis chrismato, vt de consecra. dist.v. dictum. & idem in omnibus casibus contentis in illis versibus supra positis,siue bis ordo.

Solus Papa dispensatur cum bigamo ad ordines, vt de biga.in c.nuper.fi.

Solus Papa dispensat cum clerico non ordinato ministrante in ordine sacro,quem non habet: quia talis ad superiores promoueri non potest sine dispesatione Papæ, vt de cler. non ord. minist.cap.j.ij.& iij.

Solus Papa dispensat cum notabiliter corpore vitiato: puta monoculo, vel gibbo, epilentico, sine naso, vel gutturoso, vt de corpor.vitia. per totum. Ideo supra in prœmio huius operis dixi, quòd locutus est Dominus ad Mosem dicẽs, Loquere ad Aaron,homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. leuit. xxj.

Solus Papa dispensat cum homicida, vel mutilatore voluntario membri, siue voluntariè siue necessariè, etiam sine peccato, vt ex iustitia, vt in c.miror.l.dist. & idem dicito de dantibus auxilium,consilium,vel fauorẽ verbo, vel facto propinquo, vt sequatur effectus, vt in c. si quis viduam.l.dist.dicam latins infra de homici.& aduerte, quòd non dico absoluere, sed dispensare.

Solus Papa dispensat cum eo,qui scienter excommunicatus ordines suscepit, vt de sent. exco. cum illorum.

Solus Papa dispensat cum apostata,qui in apostasia suscepit ordines.fi.de aposta.

Solus Papa dispensat ad duo curata, vel aliàs inuicem incõpatibilia.de multa.de præben. nisi sint vnita: quia tunc censetur vnicum.ideo hodie fiunt vniones ad vitam,in fraudem dic.c.de multa. & idem dicito, vt duo præsint vni ecclesiæ, vt hodie frequentatur ex resignationibus, quas senes faciunt nepotibus cum retentione fructuum denominatione titulistali, vocis,& distributionum quotidianarum contra dictum cõcilium Lateran.& c.fin.xxj.q.ij. De hac dispensatione dicam infra in septima parte huius operis, vbi tractabimus de pluralitate beneficiorũ.

Solus Papa dispensat,quòd minor xxx.annis sit Episcopus.cum nobis.de elect. vidi dispensari in xvij. ad Episcopatum, in xx. ad Patriarcatum, & in xviij. ad Cardinalatum.

Solus Papa dispensat,vt quis ante xxv.annum ætatis suæ habeat curatum,vel dignitatem. licet canon.de elect.in vj.

Solus

Solus Papa dispensat, vt in xx. dignitatem nō curatam, quis habeat, vt in eodem c. licet canon, per Io. An.

Solus Papa dispensat, vt ante ætatem à iure statutam quis suscipiat sacros ordines, videlicet subdiaconatum ante xviij. ad diaconatum ante xx. ad sacerdotium ante xxv. in his tamen annis inceptus habetur pro completo, vt not. in cle. generalem. de ætat. & qualit. fallit in prima clerica li tonsura, in qua requiritur septennium completum, vt latè dicam infra de ætat. & qualit. de hac etiam materia dicam infra de sacra. vnct. Sed non prætermitto, quòd huiusmodi ordinati sine dispensatione, si ministrant in sic susceptis ordinibus, efficiuntur irregulares, à qua irregularitate non nisi per Papam dispensari potest, secundum Io. An. Archidi. & præcipuè per Inno. in c. cum æterni. de seg. iu. in vj.

Solus Papa conuocat concilium generale. xvij. dist. per totum.

Solus Papa potest condere canonem generalem. xxv. q. j. ideo permittente. in §. si ergo primam sedem. & l. j. C. de leg.

Solus Papa, quem suo iure sine causa priuat. quod intellige de persona ecclesiastica, & iure ecclesiastico. ix. q. iij. per principalem. & ibi glo. & xix. dist. in memoriam, & de excess. prælat. quā sit graue. & dixi, & iure ecclesiastico propter ea, quæ dixit Inno. in c. inquisitioni. de sent. exco. in versi. mortale, vbi dixit, quòd licet Papa possit præmissa, non tamen posset auferre bona temporalia, vel laicorum, & si illa à me peteret puta libros, vel domum meam, non teneor ei parere. & idem in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. & in cap. quia plerique. de immunit. ecclesia. & tex. in cle. j. vt lite penden. facit tex. in c. j. de præben. in vj. & in c. constitut. de relig. domibus.

Solus Papa ecclesiam non vacantem, aut præbendam conferre potest. nulla. de concess. præbē. & de præben. licet. el j. in vj.

Solus Papa potest conferre primas, seu maiores dignitates post pontificales: hodie tam ex dispositione iuris communis, vt in c. deliberatione. de offi. leg. in vj. quàm regulæ Cancellariæ Apostolicæ. numer. iij.

Solus Papa nominatim à se excommunicatum absoluit. c. venerabilem. de elec. & idem dicito de participante cum tali in crimine, vt not. in c. significauit. de sententia exco. licet aliqui aliter sentiant.

Solus Papa absoluit excommunicatum à suo delegato ob non paritionem rei iudicatæ, si per annum insorduerit in censuris. quærenti. de offi. delegat. & idem dicito in excommunicato à legato, vel delegato, cuius iurisdictio expirauit, nec alter ei successit, vt not. in dic. c. quærenti. & c. pastoralis. de offi. ord.

Solus Papa dispensat cū indigno ad Episcopatum, vt de elec. dudum. in §. fi. & l. deputari. C. de crimi. sacril. quātum autem mereatur apud Deū, ipse noscit. vidi sub Alexand. vj. Cochum & vnum Campatium promoueri in Episcopum.

Solus Papa absoluit à censuris ecclesiasticis, quarum absolutionē ius ei specialiter reseruat, quia vbi absolutio sibi reseruatur, nemo se impedit, vt supra diximus, & infra dicam, de dispensat. Episcopi.

Solus Papa potest dispensare cum monacho, vt exeat claustra, vt seruiat principi, vel prælato. ix. q. iij. qui resistit.

Solus Papa dispensat in gradibus, quoad matrimonium. literas. de resti. spol. literas. de consang. & affi. non debet saluis gradibus diuina & naturæ lege prohibitis.

XL Solus Papa potest dispensare in omnibus præceptis Ecclesiæ, secundum beatum Tho. in ij. sent. & hoc intellige cum rationabili causa.

Solus Papa de plenitudine potestatis potest dispensare, quòd obligatus homini ad certū quid, vlterius ei nō teneatur: & sic tollere certam obligationē. ix. q. iij. per principalem. & in arg. l. quotiens. de preci. Imper. offer. Quod intellige vt supra dixi in xxxj. Casu.

Solus Papa dispensat, quòd simplex sacerdos confirmet, seu crismet pueros, secundum Pet. de Pal. & beatum Tho. in iiij. & idem dicito de minoribus ordinibus, consecratione ecclesiarum, & recōciliatione cimiteriorum, & benedictione virginū. arg. c. aqua. de cons. ecclesiæ vel altaris.

Solus Papa dispensat, quòd laicus cognoscat de causis spiritualibus. xxxij. dist. §. verūtamen. Butr. in c. decernimus. tenet contrarium.

Solus Papa dispensat, quòd laicus excommunicet, sed non quòd absoluat, vt supra. Quia tali non potest dare vsum clauium.

Solus Papa dispensat super matrimonio rato non consummato, secundum Canonistas in c. ex publico de cōuer. coniugat. licet theologi secus teneant, de quo latè dicā infra de sponsalib. vbi ponā xj. rationes & fundamenta Theologorum pro parte negatiua, & totidē canonistarū pro parte affirmatiua, & conclusio est quòd possit.

Solus Papa dispensat cum iudice, qui per sordes iudicauit. cum æterni. de re. iu. in vj.

Solus Papa dispensat, quòd nouitius fiat Abbas. de elec. officij.

Solus Papa dispensat, quòd corrupta promoueatur in abbatissam secundum aliquos in c. indicātibus. de elec. in vj. & ibi per Io. An. in clem. attēdentes. de stat. regul. in verbo, rationabilis. sed Archidia. ibidē tenet contrarium, dicens quòd etiam Episcopus potest dispēsare, sed quòd tunc non consecrabitur, nec benedicetur. & hanc opi. tenet Paulus de Leaz. in dicta cle. attendentes. &

Zenze.

Zenze.Isido.Cardinalis,& Io.de Imo.ibidem dicunt, tutius esse tenere, quòd solus Papa hoc possit,quia contra ius est,quòd corrupta sit Abbatissa, vt in c.iunenculas.xx.q.j.contra quod solus Papa dispensat,nisi hoc alteri concessum reperiatur, vt in c.dilectus.de tempo.ordi.& idem tenuerunt Doc. de parlamento Tolosano in decisio.suis,decisi.ccxcv.incipi.fuit dubitatū, an aliqua ꝓmouēda in Abbatissam debeat esse virgo.

50 Solus Papa dispensat, quòd legatum factum ad vnum vsum, conuertatur ad alium. nos quidem.de testa.in cle.quia cōtingit.de relig.domi. & in Anthen.de ecc.tit. collat.ix. & per l. si quis ad declinandū.C.de epi.& cler.in §.pen.Bal.in l. si testamentum.de testa.dic,quòd nec etiam Papa hoc potest de potestate ordinaria, sed solùm de plenitudine. Lap.Io.An.Io.de Imo.& omnes sic intelligunt, d. cle. quia contingit. quinimò Bal. dicit hoc esse intelligendum etiā hærede cōsentiente.faciunt not.per eundem Bal.& Bart.in l.legatum.ff.de vsufruc.leg.& l.legatū.ff.de admini.re.ad ciuit.pertinen.si tamen legatum nō posset deputari ad vsum destinatum, tunc poterit fieri conuersio in alium vsum,etiam per Episcopū. vt in iuribus supra allega. de quo plenius vide per do. meum Fel.in c.cum accessissent.de cōsti. in ix.col.in princip.& per totam illam col.vbi loquitur de commutatione voluntatis testatoris circa ius patronatus, & præsentationes.

Solus Papa est index Imperatoris in arduis, vt latè per Fel. in c.j. in v. col. in versi. not.ij. de probat.

Solus Papa habilitat testem criminosum, vt not.idem Fel.in c. testimonium. de testi. in viij. col.in versi.vnum.& not.Card.

Soli dicto Papæ creditur,vt not.Fel.in c.cum à nobis.de testi.in j. col.& quatuor sequent.

Solius Papæ responsio facta ad interrogationem specialem, facit legem generalem . ita Fel. in c. pastoralis. in princip.de excep.

Solus Papa ex certa scientia potest committere causam recusatione remota, vt latè dixit Fel.in c.cum inter.de excep.in v.col.in versi. vtrum Papa ex certa scientia.

Solius verbis Papæ statur etiam inter laicos, vt not.c.ad audientiam,de præscripti.& ibi Fel. in iij.col.in versi.dum dicit Abb.

Solus Papa dispensat cum semet ipso super voto, & iuramento, vt in c. ij. de spons. est ibi Fel.in ix. col. in princ.

Solus Papa,& ex magna causa, potest se intromittere in his, quæ sunt de iure diuino, secundum Inno.in c.si. de consti. & bo.glo. & ibi Archid.in c. sunt quidam.xxvj.q.ij.de quo vide plenius per do. Fel.in d.c.ij.de spons.in vij.col. vbi declarat qualiter hæc intelligantur, vbi etiam declarat materiam absolutionis à iuramento simpliciter, vbi omnino vide.

Solus Papa est iudex omnium ordinarius, etiam si non appelletur ad ipsum,cuncta per mūdum conquęst.per principalem.ix.q.iij.

Solus Papa absoluit quos concilium damnauit.ix.q. iij.vt supra j.q.iiij.

LX. Solus Papa vbiq; iudices delegat.ij.q.vj.ideo.

Solus Papa potest semper nouas leges condere,modo non sint contra euangelium, vel Apostolorum dicta.xxv.dist.& xxv.q.j.sunt quidam, cum iiij.c. sequentibus.

Solus Papa cognoscit de validitate, vel inualiditate vnionis per Episcopum factæ. ita tenet Parlamentum in suis decisi. deci. ciij. incipiente, Pragmatica sanctio.

Solus Papa cognoscit de validitate vel inualiditate dispensationis per eum factæ. ita Spec. in tit.de lapsis,& despera.in §. pen.in versi. fina.

Solus Papa dispensat cum legatis ad pias causas, vt not.in cle.quia contingit.de relig. domi. & ibi.per Car.& dicas hoc Papam posse de plenitudine potestatis,non autem ordinaria, secundum Bal.in l. si testamentum.C.de test. & idem tenet Lap.& Io.de Imo.in d.cle.quia contingit. quod aliqui intelligunt etiam hęrede cōsentiente, quando non agitur de eius vtilitate, cui posset renunciare, sed de voluntate defuncti exequenda tantum. Ita Lap.Car.& Io.de Imo.in d. cle.quia contingit.& Bar.in l.legatum.ff.de vsufruc.legat.& l.legatum.ff.de administ.rer.ad ciuit.pertinen.limita tamen, si legatus non posset exequi ad locum destinatum, quia tunc etiam Episcopus poterit illud exequi in alium vsum.& idem dicas de alio inferiore Episcopo, ad quem spectat legati executio, vt in c.nos quidem. de testa. & in locis supra alleg. de quo etiam plenius vide per do.meum Fel.in vj.q.in ix.col.c.cum accessissent.de consti.vbi etiam ponit de derogatione voluntatis fundatoris beneficiorum,cui adiecta est quota,qualis,seu obligatio in fundatione, vbi omnino vide, vt etiam supra dixi.

Solus Papa audit causas,etiam graues, sine libello, solo facto proposito, etiam simpliciter, Doc.in cle.sæpe.de verbo.signif.

Solus Papa potest quemq; solo verbo ab omni reatu absoluere, vt not. Spec.in tit.de citatione.§.v.versi. quòd si iudex. & de accu. §.ij. vltra medium.

Solus Papa est legibus absolutus, debet tamē viuere secundum leges. l.digna vox.C.de leg.

Solus Papa solo verbo restituit degradatos, vt in c.ideo.ij.q.vj.quem tex.allegat Spec.in tit. de accusat.in §.ij.in penul. col.in versi.sed nunquid tot Episcopi sint necessarij.

Solus Papa potest dare beneficia, & prælaturas ad tēpus,vt not.in c.j.de capel. monac.in vj.

LXX. Solus Papa potest priuare collatores benefi-

lato eligendi sibi successorem in illa dignitate, secundum tex. & glo. in c. petisti. vij. q. j. sed attende, quòd tex. ille loquitur de prælato infirmo quærente coadiutorem cum successione, ut tractatur in tota illa causa.

Solus Papa est sponsus vniuersalis ecclesiæ, vt dicit tex. in c. cuncta per mundum. & per principalem. ix. q. iij. & beatus Tho. in tractatu contra impugnantes religionem, & in quarto summarum. dist. xxxvij.

Soli Papæ omnes principes terræ tenentur obedientiam præstare. inter quatuor. de maior. & obedi. & beatus Tho. in tractatu de rege, & regno. q. cxvij.

Soli Papæ est debita obedientia de necessitate salutis æternæ, ut in extrauaganti Bonif. quæ incipit, vnam sanctam, & per beatum Thom. in tractatu contra errores Græcorũ. q. clxxij.

Solus Papa potest dispensare, ꝙ clericus non teneatur dicere totum officium, & dico totum, quia non posset dispensare, ꝙ de toto: ideo dic, ꝙ potest dispensare in quanto, & non in toto, vt not. in cle fin. de celebr. missarum.

100 Solus Papa dispensat, ꝙ Episcopus possit habere alia beneficia cum Episcopatu, ut not. in c. cum nostris de concess. præben. & quotidie videmus hoc practicari, & fui in casu: quia Sanctiss. D. noster Leo X. in promotione mea ad Episcopatũ Nimosiensem promouit me cum retentione omnium beneficiorum meorum & archidiaconatu Feltren. qui mihi dignitas est.

Solus Papa habet potestatẽ imediatè à Deo, ceteri uerò deriuatiuam ab ipso Papa, ita dixit Augustinus de Anchona in suo tractatu de potestate Papæ, & Anto. de Carmario in simili tractatu, licet aliqui dicant contra per Constitutionẽ frequẽns, editẽ in Concilio Cõstãtiẽ, sed uide no. in c. quicunq;. ij. q. ij. dicã latius infra in tit. proximo in principio. Tamen Christus saluator dixit omnibus Apostolis æqualiter cum Petro.

Solus Papa potest tollere leges ciuiles, ꝙ intellige in terris ecclesiæ, & ubi vertitur periculũ animæ, ut no. Io. An. in c. nouit de iudic. & in c. fi. de præscrip. & in c. pen. & vlt. de secun. nup. & in c. fi. de foro compet. in vj. & in c. fi. de iure iur. eod. lib. & in c. ij. de excep. eod. lib. & in c. decernimus. de sent. excom. eod. lib.

Solus Papa dispensat, quòd simplex sacerdos possit recõciliare cimiterium, uel ecclesiam violatam, ut in c. aqua benedicta. de consecrat. eccles. uel altaris.

Solus Papa põt priuare multos Episcopos, nõ tamen omnes: quia decoloraretur status ecclesię uniuersalis, ut not. gl. in c. per principalẽ. ix. q. iij.

Solus Papa potest ordinare in clericos, & sacerdotes sine literis dimissoriis ordinariorũ de uniuersis mundi partibus, quia omnes sibi subditi sunt, & totus mũdus tenetur ei obediẽtiam præstare, & talis obedientia est sibi debita dupliciiure, videlicet tã diœcesano, quàm iurisdictionis, vt in dict. c. cuncta per mundũ. & c. per principalem. & in c. fi. de fr ro compe. & ca. antiqua. de priuil. & per Spec. in titu. de lega. §. iiij. vt dixi supra, ideo dicitur, quòd est ordinarius ordinariorum, & Episcopus Episcoporum, ut in c. nunc uerò. ea. dist. ubi etiam dicitur, quòd omnia beneficia quarumcunq; ecclesiarum uacantia conferre, & nõ uacãtia suę collationi reseruare potest, quia in his habet latissimam potestatẽ, ut in c. licet. de præben. in vj. Ideo Bal. in l. rescripta. C. de preci. imper. offer. dixit, ꝙ omnia beneficia ecclesiastica respectu potestatis Papalis sunt manualia seu obedientialia, & ad nutum amouibilia, & Andr. Siculus in c. quod translationem, mihi col. xxiij. de offi. leg. in repetitione, dixit quòd Papa ex plenitudine potestatis secundum dic. Bal. supra proximè relatum, potest trãsferre Episcopum, etiam eo inuito, & quomodo hoc intelligatur, ibi plenè, & Abb. Sicul. in sua disputatione incipi. Episcopus. & quidã rector hanc eandem materiam latè disputauit, ibi uide.

Nec prętermittẽdum esse duxi, cum superius dixerim, ꝙ omnes tenentur obedientiam Romano Pontifici præstare, & omnes dignitates sunt inferiores Papali dignitati, seu apici Papali, tamẽ Zẽze, ut refert Cardinalis, & quidẽ doctor nomine Zambarelus in sua repetitione cle. ij. de elec. dixit quòd olim Cancellarius cancellariæ

8 Apostolicæ præerat iustitiæ, & cõtendebat de paritate cum Papa circa concernentia iustitiam, ꝙ potius de facto, quã de iure fuisse affirmat: ideo ad eius auctoritatem minuendã eius nomen diminutum fuit, & fuit appellatus Vicecancellarius, & usq; ad tempora Bonifacii viij. non erat

9 Cardinalis, ut legitur in procemio vj. ibi dilectũ filium magistrum Richardum de Senis. S. Rom. Ecclesiæ vicecancellarium, iur. utri. Doctorem: hodie aũt est Cardinalis, & habet suam iurisdictionem limitatam quòd regulas Cancellariæ, quas unusquisq; Pontifex in crastinum suæ assumptionis edit cum extensione facultatis Vicecancellarii: quæ tamen non obseruatur, cum quotidie Papa dictam facultatem, & extensionẽ tollat per suas signaturas, aut derogando, aut præueniendo.

Sed quomodo fiet istud quoad potestatem & contentionem Cancellarii cum Papa, vt supra dixi? cum iure decisum reperiatur, ꝙ maior post

10 Papam in Ro. Curia est Camerarius, secundus maior pœnitentiarius, tertius verò Vicecancellarius, vt exercitiũ eorum indicat, quia officium

11 Camerarii, & maioris pœnitentiarii mortuo Papa non cessat, Vicecancellarii autem cessat, ut patet, & uidi in contingentia facti, & not. Car. in

cle.ne Romani.de elect.in §.eo ipso.in versi. op
pono iu eo.Dicas ut dicit idem Card.ibidem, in
uersi.iiij.quæro quis sit maior in curia post Pa-
pam.Item & in uersi.septimo quæro.

12 Nec prætermittam quod dixit Bal.videlicet,
ꝙ omnia beneficia sint Papæ manualia, & ad nu
tũ amouibilia, vt supra tetigi.sed in hoc posset ꝓ
babiliter dubitari de beneficiis requirentibus sa
cerdotiũ,& habentibus curã animarũ,quia sacer
dotiũ est de iure diuino, ut legitur Exo.c.fi. Om
nia unctionis oleo consecrabis,ut sint mihi san-
cta sanctorũ, applicabisq; Aaron, & filios eius
ad fores tabernaculi testimonii, & lotos aqua,
indues sanctis uestibus, vt ministrent mihi,& vn
ctio eorum in sacerdotiũ sempiternũ proficiat,
13 & tunica linea, &c. Et sacerdotes fuerunt etiam
ordinati ab Apostoli crescente numero creden-
tium, vt legitur in actis Apostolorum,& trãsum
ptiuè in c.in nouo.xxj.di.in fi.ibi, vnde ab eis ele
cti sunt lxxij. discipuli, quorum tipum, gerunt
presbyteri, atque in eorum locum constituti
sunt in ecclesia, iuxta tex. in c.cor Episcopi.
lxviij. dist.

Posset responderi, & fortè non malè, videli-
cet, quòd dictum Bal. intelligitur quo ad præ-
bendas,& temporalia bona beneficijs applicata
per ecclesiam, sed de ordine sacerdotali, qui im-
primitur in animam, aut posset prohibere sine
causa, quin sacerdos fungatur sacerdotio Dei:
non credo, quia hoc est de iure diuino, & hæc
tenderent in destructionem, & non ædificatio-
nem, vt supra. tamen me remitto veritati sanctæ
ecclesiæ.

Solus Papa dispensat pendente accusatione,
inquisitione, vel denunciatione secundum Spec.
in tit.de accus. in §.j.& de aboliti. §.j.versi. por-
rò.& seq. Vide per Car.Zaba.in c.fi.de schismat.
in iij. & iiij. col.

Solus Papa dispensat, quòd periurus, vel in-
famis possit esse testis, vel ordinari ad sacros or
dines, vt not. Spec. in tit.de testi.in §.ij.in versi.
sed quæritur.

Solus Papa dispensat, quòd quis possit cele-
brare in ecclesia interdicta, vt not.in c. ad hæc.
de appel.

Solus Papa dispensat, quod laicus habeat ius
eligendi in ecclesia collegiata, vt dicit glo. in c.
nobis.de iure patronatus.

Solus Papa dispensat cum portantibus arma
infidelibus, vt tex. & glo.in c.significauit. de iu
di. quæ dicit pro redimendis Christianis ca-
ptiuis.

Solus Papa dispensat cum clericis admittenti
bus hæreticos ad oblationes, vel eleemosynam
ab eis recipiunt, eis ecclesia sacramenta mini-
strando, vt not.in c.excommunicamus.de hæret.
in glo.super verbo, sanè.

Solus Papa dispensat cum simoniaco in ordi
ne, vel beneficio, aut ratum habente simoniam
pro eo etiam ignorante commissam, vt in cap.
per tuas de simo. vt latius dicam infra. de si-
monia.

Solus Papa erigit ecclesiam in cathedralem,
vt in c.nouit.de conces. præben.& ibi per Doc.
& præcipuè per dom.Cardinalem in quarta col.

Solus Papa dat indulgentiam plenariam, vt
not.in c.cum ex eo.de priuil. & ibi Doc.

Solus Papa potest tollere priuilegium im-
munitatis personæ ecclesiæ, & sine causa, vt per.
Card. in c.perpendimus. de sent. excom. in iij.
col. ibi, ex præmissis infero.

Solus Papa cognoscit de suis sententijs, vt in
c.ex parte. de sent.excom.

Solus Papa statuere potest, quòd monachi nõ
exeant limites claustri, vt in c. Ioannis. de regu-
laribus.in iij.col.ibi. tertio quæro, per Card.

Postremo quæro, vtrum dispensatus per Pa-
pam etiam de consilio,& assensu Cardinalium si
ne causa sit dispẽsatus. Respondeo, quòd quo ad
ecclesiam militantem erit tutus, quia ecclesia est
in manu Papæ, vt dicit Inno.in c.inquisitioni.de
sen.exc.& in c.arrecta.& ibi glo.iiij.q.j. vbi dici
tur, quòd Papa est ecclesia, & ecclesia est Papa.
Quo verò ad ecclesiam triumphantem: nõ imò
& Papa,& omnes peccant, qui sine causa dispen
satur, secundum Inno.& Io. An. in c.innotuit.
de iudi.& Abb. in c.de multa. & Andr.Sicul.in
§.de adulterijs.de iudi.& plenius per Martinum
de Laude in suo tractatu de Cardinalibus, el ij.in
viij.col.circa medium.

S V M M A E.

1 *Quæ tempora considerentur ad cognitionem potesta-
tis Concilij generalis in dispensando.*
Et de magnitudine huiusce potestatis.
2 *Ecclesia, licèt mortuus sit Pontifex, non tamen dici-
tur sine pastore.*
3 *Christus est caput, pastor, sponsus, et rector Ecclesiæ.*
4 *Concilium generale in dispensando habet eandem po-
testatem, quam habet & Pontifex.*
5 *Papa an sit supra Concilium in concernentibus fidem,
& qui scripserint in hac quæstione. 10.*
6 *Pontifex ex plenitudine potestatis, an possit renoca-
re constitutionem Concilij generalis, & illi pro li-
bito derogare. & 7.*
7 *Decisioni Papæ solius potius standum est, quàm Conci
lij: & quomodo hoc intelligatur.*
8 *Membra ad caput referuntur, & ad capitis dispositi-
tionem reguntur.*
9 *Pontifex non potest in Concilio generali condere ca-
nonem sine consensu Episcoporum.*
10 *Orbis maior est vrbe.*
11 *Actus licèt non fiat sub nomine Papæ, tamen Pa-
pæ attribuitur cum consilio Concilij, quando s. Con
cilium*

. tilinm est originatum à solo Pontifice.
12 *Concilium quando est originatum à solo Concilio, Papa etiam præsente, fit promulgatio nomine Concilij, & non Papæ.*
13 *Potestas dispensandi commensuratur à potestate statuendi, & pœnam imponendi.*
14 *Qui potest statuere, & punire potest, et dispensare.*

De dispensatione Concilii Generalis.

AD INTELLIGENTIAM potestatis concilij generalis, in dispensando duo tempora distinguenda, & consideranda sunt. † Primum tempus originati concilij ab ipso toto concilio. Secūdū tēpus originati concilij à solo Papa cum consilio concilij, quia primo casu vna est potestas concilij collectiua, & deinde distributiua virtualiter à sola potestate ipsius concilij.

Secundo verò casu esset potestas Papæ & concilij derivatiuè ab ipso Papa, & pro hoc dicto videntur facere suprascriptiones constitutionum editarum in antiquis concilijs dicentes, N. episcopus seruus seruorū Dei sacro approbāte cōcilio: & sic, quòd Papa sit maior concilio, & quòd potestas concilij non sit immediatè à Deo, sed ab ipso Papa, & Papæ à Deo. Cuius contrarium dicendum videtur, si consideremus primum tempus iuxta declarationem Concilij Constantiensis per cōstitutionem, quæ incipit, Frequēs. licèt non sit frequens apud multos, qua inter cætera sic expressè canetur, videlicet.

Hęc sancta synodus Cōstantiensis concilium generale faciens, pro extirpatione schismatis, & vnione, & reformatione ecclesiæ Dei in capite, & in membris fienda, &c. & nota, quòd in aliquibus copijs legitur, præsentis schismatis: in aliquibus simpliciter schismatis. & hoc pro tanto dico, quia multum interesset, quia constitutio videretur temporalis propter verbum præsentis, alias sine eo stat perpetua, & vniuersalis ad laudem &c. primò declarat, quòd ipsa in spiritu sancto legitimè congregata concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunque status, vel dignitatis existat, etiam Papalis, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & reformationem ecclesię in capite, & in mēbris, & per verbum dicti schismatis facilè potest inferri, quòd constitutio respiciebat schisma tunc vigens, sed postea subdit.

Item declarat, quòd quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignitatis, ēt papalis, existat, qui mandatis, statutis, ordinationibus, seu pręceptis huius sanctæ synodi, & cuiuscunque alterius concilij generalis legitimè congregati super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignę penitentiæ subijciatur, & debitè puniatur, & ad alia quæcunque subsidia recurrendo, si opus fuerit.

Ex qua quidem constitutione satis colligitur, quòd in tali casu omnis potestas ecclesię sit in ipso concilio, qui etiam eo casu eligit Papam, vt legimus nouissimè de Martino Papa V. qui depositis tribus, videlicet Ioanne, Gregorio, & Benedicto (quod fuit anno Domini 1415. in festo S. Martini) fuit per concilium Constantiense prædictum electus in Papam: tamen Abb. Sicul. in sua apologia, quam scripsit super intellectu dictæ constitutionis frequens, in sui excusationem, quòd nunquam consenserit in depositionem d. Eugenij Papæ factam in concilio Basiliensi, ponens in ea finalem suam sententiam, & sensum super intellectu dictæ constitutionis dixit audiuisse, quòd dum Reuerendissimus Cardinalis Florentinus, præceptor suus, legeret dictam constitutionem in quarta sessione dicti concilij, dum venit ad illa verba, in capite, & in membris, noluit illa legere, sed subticuit tanquam posita sine consensu patrum. Concilium tamen Basiliense ipsam constitutionem comprobauit, & Florentinum non reprobauit, nec reuocauit: ideo dicimus quòd tali tempore omnis iurisdictio est in ipsa Ecclesia collectiuè, & sic in ipso concilio, & est euidens ratio, videlicet carentia Papæ, vbi duo contendunt de Papatu, & nescitur vter sit verus Pontifex, iuxta tex. & glo. in c. si duo. lxxix. dist. quia secus esset mortuo Papa: quo mortuo Ecclesia propterea
2 non est sine pastore, † vt dicit gl. no. in cle. ne Romani. de elec. in verbo, nō consona. & alia bona gl. in c. j. de schismat. in vj. in verbo, sede vacāte.
3 quæ dicit, quòd Christus est † caput, sponsus, rector, & pastor ecclesiæ: & licèt deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus vni, videlicet Petro & successoribus datus fuit, pro quo vide tex. in c. nos ad beatū Petrum. xl. dist. aliàs se quereretur si concilium indistinctè esset caput Ecclesiæ, quòd superuacuum esset eligere Papam, vt dicit dicta glo. & probabiliter tunc dici potest concilium generale posse dispensare in om-
4 nibus casibus, in quibus & Papa potest, † cum eadem sit potestas, & ab eodem. Vltra dictam constitutionem frequens, faciunt not. per Abb. in c. primo. de spons. in ij. col. in princ. & idem Abb. & Io. de Imo. in c. ex gestis. de cler. non residentib. qui Abb. sentit dictam distinctionem originis concilij. & communis omnium opinio
5 est, † quòd in concernentibus fidem, Papa non

est supra concilium, vt not. in c. Anastasius. xix. dist. nec tenetur concilium generale causa fidei necessariò vocare Papam. licet glo. in dicto c. Anastasius. videtur aliter sentire, de quo vide Abb. Sicul. in c. quòd translationem. in iij. col. de offi. lega. & melius per eundem in c. maiores. de baptis. & bo. glo. in c. si Papa. xl. dist. & Archi. in c. in fidei. de hæret. in vj. & per Io. An. in c. proposuisti. de concess. præben. & in c. ad honorem. de auct. & vsu pal. & Io. de Ana. in c. licet. & c. qualiter, & quando. el ij. de accus. & vide Abb. in c. fraternitati. in princip. de hæret.

Secundo verò tempore, videlicet originati concilij à solo Papa, tunc variæ sunt opiniones: aliqui dicunt, vt fuit Hosti. in d. c. ex gestis, qui ibi fuit protestatus, quod non intendebat scribere contra potestatem Papæ. & Ant. de But. in c. primo de pac. dicit quòd congregato legitimo concilio, etiam Papa præsente, vt caput, quòd tamen tota potestas dependet à concilio, quem etiam refert Abb. in dicto cap. primo. de spons. in v. not. quem tamen non sequitur, sed contra Hosti. & Butr. videtur expressè tenuisse glo. j. in dicto c. ex gestis. ibi, quoniam solus Papa ipsum deposuit. tamen tex. dicit ab omnibus canonicè esse depositus: quæ verba Inno. ibi exponit omnibus consentientibus, quia imò Papa fecit depositionē, & in c. significasti. de elec. dicitur in tex. quòd omnia concilia per Romanæ ecclesiæ auctoritatem facta sint, & robur accipiant, & in eorum statutis Rom. Pontificis excipiatur auctoritas. vbi omnes ex illo tex. no. quòd concilium generale non est supra Papam, nec potest ei legem imponere: immo Papa de
6 potestatis plenitudine reuocat constitutionem concilij generalis, & illi pro libito derogat. gl. in c. vbi periculum. in verbo, concilio. de elec. in fi. in vj. quæ tenet quòd Papa sit super omnia concilia. & alleg. dictum cap. significasti. de elec. & Abb. Sicul. in c. ex gestis. de cler. non residen. quod intellige in his, quæ sunt de iure positiuo. Et Io. An. in dicto c. significasti. dicit, quòd
7 potius standum est decisioni solius Papæ, quod intelligit in his, quæ sunt iuris positiui, quàm totius concilij, si Papa contradicit concilio, de quo Abb. latè ibidem in ij. col. per totum. & in c. Osius. de elec. & in dicto c. j. de pac. & in c. j. de spon. & in c. aduersus, de immunit. ecclesiarum. & in c. licet. de elec. & glo. in c. ad Apostolicæ. de re iudi. in vj. & in c. cōsensus. de reb. ecclesiæ non alienand. & Abb. in dicto c. ex gestis. de cler. non resid. & glo. in c. statuimus. de rescrip. in vj. quæ vult, quòd Papa possit reuocare gesta concilij sine concilio, quod sanè intelligendum est, vt supra dixi, de his quæ sunt iuris positiui, in quibus indubitanter Papa est supra concilium, quia ipse solus est caput ecclesiæ, & illi soli claues Christus promisit in Petro, Dabo claues, & super hanc petram ædificabo. Matth. xvj. quas post resurrectionem dedit dicens, Simon si amas me, pasce oues meas. Io. vlt. & Petro soli dixit, Confirma fratres tuos. Luc. xxij. & vocaberis Cephas, Io. j. & ad Corinth. ij. Fiet vnum ouile, & vnus pastor. Io. ix. & c. significasti. de elec. vbi dicitur quòd Christus Petro commisit curam. & Hiere. j. loquens de Christo, & successiuè in eius Vicarium, Constitui te super gentes, & regna, vt euellas, dissipes, ędifices, & plantes. & in Canticis vj. Vna est per
8 fecta mea, vna est columba mea. Ideo ad caput membra referuntur, & ad capitis dispositionem reguntur, pro quibus est bo. tex. in c. quāuis. xxv. dist. & in c. loquitur. & in c. pudenda. xxiiij. q. j. tamen Io. de Deo, in c. legimus. xciij.
9 dist. dicit, quòd si Papa in Concilio generali vult canonem condere, debet eum condere de consensu Episcoporum, quando vult condere nouum ius: alias non valet, quod facit, quia prę ualebit sententia Episcoporum, quia orbis maior est vrbe, vt not. in dicto c. legimus. si vero Episcopi volunt tollere vetus ius per nouam constitutionem, tunc præualebit sententia Papæ, quia Episcopi ligati sunt per vetus ius, nec illud tollere possunt. allegat Augustinū in lib. de vera religione, dicentem de his temporalibus legibus, quanquam de his hominem iudicent, cum eas instituant, cum tamē fuerint institutæ & formatæ, non licebit iudici de ipsis, sed secundum ipsas iudicare: quæ auctoritas est canonizata transumptiuè iij. dist. c. in istis. vbi bo. glo. quam omnino videto. in dispensationibus verò contra vetus ius semper præualet sententia Papæ, vt not. in c. veniam. xxxv. q. ix. ibi in tex. cui porrigo, mecum porrigite & ibi. Papa in no. 111. restituit priuatum ab Episcopis.

In tantę difficultatis mole, quæ non est noua, nec inusitata, meum non est descendere ad particularia, nec aciem ingredi: quandoquidē tot, & tanti viri clarissimi, tam Theologi quàm Canonistæ & Legistæ insudauerunt huius dubij attingere veritatem, & tamen adhuc sub iudice lis est, & erit in æuum: inter quos in hoc artic. an Papa sit supra concilium, an concilium supra Papam scripsisse inueni, & legi beatum Th. Richardum, Augustinum de Ancbona, D. Card. S. Eustachij tempore Vrbani v I. cuius opus incipit, Quia res digna memoratu. Io. de Lugnano, & incipit, Fletus magnus in ecclesia. Iacobum de Ianua, eodem tempore, & incipit, Quia quæque distincta facilius capiuntur. Bal. geminatè, primò in sua lectura, in principio tituli, si quis aliquem testari prohibu. & incipit, In nomine domini nostri Iesu Christi.

Secundo, in speciali tractatu tempore schismatis

matis Vrbani, & incipit, Ciuitas Dei militans. quam ædidit anno domini M CCCLXXX. die penultima Augusti, vt legitur in ea. Iordanem canonicum Osnaburgensem, & incipit, Mentes hominum, Guilliehnum Parisiensem, Henricum Dusandi, Petrum Alexandrũ de sancto Apulio de Anchona. Hi tres incócusse tenēt, quòd Rom. Pontifex extra casum hæresis strictè sumptæ, in quo casu efficitur minor quocunque catholico, solum Deum iudicem habet. Ludouicum de Irúdam, & incipit, Si paruorum hominũ non sit gradatim. Petrum de Illiaco Cardinalem Cameracensem, & incipit, Data est, Apostolo teste, omnis potestas in cœlo, & in terra. vbi in iij. parte dicti tractatus luculentissimè disputat, vtrum plenitudo potestatis resideat in solo Ro. Pótifice. Nicolaum Cusanum Cardinalem S. Petri ad vincula, in suo tractatu de cócordantia catholica nuncupato. Benedictum Abbatem Massiliésem super c. firmiter credimus. de summa tri ni. Fratrem Ioannem de Ragusio, & incipit, vna est fidelium vniuersalis ecclesia. Petrum de Ancharano dupliciter, primò in concilio Pisano, & incipit, Reuerendissimi, metuendique patres. Ant. de Butr. & incipit, Reuerédissimis in Christo, & dominis d. presbyteris atque diaconibus Cardinalem Zabarellam, sine Florétinum, & incipit, Vnitatem ecclesię firmiter tenere. Ioannem de Millis, & incipit, Cum per c. frequēs. Ioannē Patriarcham Antiochenũ, & incipit, Sacro sanctæ generali synodo. Petrum de Monte, Episcopum Brixien. & incipit, Sæpenumero inter doctissimos viros. Antonium de Canario, & incipit, Reuerendo in Christo patri, domino Nicolao Episcopo Radianaten. & Abb. Siculum in d. apologia, quæ incipit, Non fuit moris mei, etiam cũ adhuc iuuenis essem. Et Iulianum Cardinalē S. Angeli de Cæsariois in concilio Basiliensi, in receptione Boemorũ, & incipit, Locuturus pro publica prima vtilitate. Et eundem Abbatem in concilio Basiliensi, & incipit, Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Et eúdem in sua disputatione j. incipiente, Episcopus, & quidam rector. Et Petrũ de Ancharano ij. ad Balthasarem Coxam tunc Cardinalem, qui fuit postea Io. xxiij. Papa. & incipit, Quæsiuisti Reuerende pater à me humili seruitore vestro, quomodo. & Ludo. Rom. in tribus vltimis Consilijs suis in ordine voluminis Consiliorum suorum. Vidi etiam alios complures tractatus in huiusmodi materia sine nomine auctoris. Vnum incip. Dissimulare non possum, quod pertinet ad omnes, & tenditur per totum contra concilium Basilien. & alium incipientem, Maximum onus, & humeris meis importabile, qui per totum tendit ad defensionem Basiliensium.

Et alium incipientem, Ro. Pontifex est immediatus, & principalis, ac vnicus Vicarius Iesu Christi. vidi etiam scripta per Do. meum Reueré dissimum d. Cardi. Alexandrum in c. sicut sancti euangelij. xv. dist. Vbi luculentissimè per lxxx. col. disputat hunc articulum. Et vidi nouissimè æditum per tunc Reueren. P. d. fratrem Thomam de vio Caietanum, ordinis prædicatorum, nũc Reuerendissimum Cardinalem, primò de comparatione auctoritatis Papę, & Concilij, seu ecclesiæ. vniuersalis. & incipit, Intendens resoluere comparare potestatem Papæ potestati ecclesiæ. Secũdò. Apologiam eiusdem super eadem comparatione. & incipit, Charitas Iesu Christi. Et fratrē Ciprianum Benetti eiusdē ordinis, de prima orbis, sede opus titulatum. & incipit, Vtrum Iulius Secundus Pontif. maxi. illa plenissima potestate scripserat. Et vltra hos xxxvij. tractatus vidi complures ordinariè scribentes in lecturis, & non dum finis. Illis itaque contentus silebo, tenens quod tenet supra ecclesia. Vna tamen omniũ rectè sentiētium sentētia est, quam credo veram, (si ecclesia ipsam pro vera tenet) videlicet, quòd Papa catholicus non subest concilio. quam conclusionem omnes prædicti scribétes, vel saltem maior pars ipsorum, videntur fateri, & præcipuè Pet. de Alliaco in dicto suo tractatu. in §. sed adhuc restat. in princi. ibi, prima quæstio, vtrum Papa catholicus. Sed redeundo ad rubricam, & materiam nostram, vbicunque reperies in iure verbum dispensatium, vel promulgatium nomine Concilij, vbi concilium est originatum à solo Papa: licet non fiat sub nomine Papæ, tamen actus attribuitur Papæ cum consilio Concilij. Item not. Doc. & præcipuè Abb. & moderniores in d. c. Ofius. de ele. vbi signat có cordátia iura. Et ad materiam vide beatum Th. in summa contra Gentiles, lib. iiij. q. lxxv. & contra errores Græcorum. q. lxviij. & in q. de pœnitentia. q. xx. art. iiij. & in tractatu contra impugnantes relig. & aliquid ij. ij. q. j. articulo x. Si vero concilium sit originatum à solo concilio, etiam Papa pręsente, † si promulgatio nomi
12 ne concilij, & non Papæ.

Circa dispensationem ergo concilij, dicendũ est, vt dixi supra sub rubrica, de interpretatione dispensationis. ibi, dispensatio est actus iurisdictionis. vbi dixi, quòd potestas dispensandi có mensuratur à potestate statuendi, & pœnam imponendi, quia in omnibus casibus, in quibus quis potest statuere, & punire, potest & dispensare. Cócilium ergo potest dispensare in omnibus casibus, in quibus potest statuere, & punire.

SVMMAE.

1 *Collegium Cardinalium sede vacante potest vti iurisdictione Papali in quantum permittit Concilium Lugdu-*

Lugdu. & 3.
2 *Congregatio fidelium est vniuersalis Ecclesia.*
4 *Creans maior est creato.*
5 *Cardinalis creat Cardinalem, quod est de maximis. & 6.*
7 *Pontifex an possit creare, seu deponere Cardinales absque Concilij Cardinalium interuentu.*
8 *Qui potest quod est plus, potest & quod est minus: & quomodo hæc regula intelligatur.*
9 *Collegium Cardinalium non potest se in arduis impedire sede vacante, nisi ex aliqua causa grandi; & imminente periculo, quod expediri oportet.*
10 *Necessitas dat iurisdictionem non habenti.*
11 *Collegium Cardinalium habet minorem iurisdictionem sede vacante, quàm cætera collegia inferiora.*
12 *Potest tamen restituere famæ.*
13 *Iuramentum fidelitatis non exigit collegium à Cardinalibus, sicut à cæteris prælatis: et cur hoc sit.*
14 *Officium pœnitentiariæ non desinit sede vacante.*

De dispensatione Collegii Cardinalium sede vacante.

VACANTE sede Apostolica, Vicaria vniuersalis Ecclesię, non transit
1 ad Collegium Cardinalium †, nisi
inquantum permittit Concilium
Lugdunense, quòd, vel eius pars
alterari non potest, vt dicit tex. in cle. ne Romani. de elec. in j. parte, sed residet penès vniuersa-
2 lem Ecclesiam, † quæ est congregatio fidelium,
vt in c. ecclesia. de consecr. dist. j. & in c. debitū. de biga. & in c. fundamenta. de elec. in vj. & Cardin. in suo tractatu Vnionis. in j. q. Ideo dicendum est illud dispensare non posse, nisi in sibi
3 specialiter permissis, † & sic posset fieri regula negatiua, potius, quàm affirmatiua circa potestatem dispensandi ipsius.
Sed contra hoc videtur posse dici, quòd immo Collegium Cardinalium possit ea omnia,
4 quæ potest Papa, ea ratione, † videlicet, quòd ma
ior est creās creato, sed cœtus Cardinalium creat Papam, ergo est maior Papa. Ideo Hugo in c. nullus. lxxix. dist. quem refert, & sequitur Hosti. in c. licet. de elec. dixit, quòd Cardinalis creat
5 Cardinalem, † quod est de maximis: & quòd sit
6 de maximis, † vī probari per Io. An. in c. j. de suppli. negl. prælat. & not. Doct. in c. clerici. de vita, & honest. cleric. dicens, Papam non creare, ne-
7 que deponere posse Cardinales † sine consensu
Concilii generalis. Host. tñ in c. ex gestis. de cler. non resid. dixit, quòd bene potest cum Collegio Cardinalium., quod potest eredi de condecenti potestate, sed de absoluta solus potest, vt communiter tenent moderni in d. c. ex gestis. Sed eum consensu vidi tempore Iulii XXI. deponere Reuerendissimum do. Bernardinum Caraua. Hispanum, virum excellentis doctrinæ, tituli sanctæ Crucia in Hierusalem, Cardinalem, tunc Episcopum Sabinen. Et Federicum de S. Seuerino sancti Theodori Diaconum Cardinalem. Et tempore Leonis Decimi deponi Alphonsum Borgesium. Petrinum Senensem; & Adrianum de Cornero, Cardinalem Cornetinum, & ab eodem Leone dictum sanctæ Crucia; & S. Seuerini restitui.
Præterea, qui potest totum, potest & partem: sed totū in ecclesia Dei nō est Papa, intelligendo de capite repręsentante ecclesiam; vt Cæphas, iuxta illud Io. j. & in c. sacrosancta. xxij. dist. vocaberis cæphas, & caput, & principium. & si de quo magis, &c. & quod plus est, vtique tanti est, cum similibus. ergo videtur, quòd cætus Cardinalium sede vacante succedat in omnibus, quæ sunt potestatis Papatus respectu iurisdictionis.
Sed contrarium est verius per tex. & glo. in d. clem. ne Romani. in verbo, reprobatur. per verbum irritum ibi. in tex. positum. & idem dixit Archid. in d. c. nullus. lxxix. dist. qui refert Guil. Duran. ita tenuisse. Et ad contraria respondetur, quòd consequentia necessariò non concludit: nam capitulum creat Episcopum, non tamē exercet iurisdictionalia ipsius Episcopi, vt conferre, & consecrare, & creare, & exercere pontificalia, vt est tex. in c. j. ne sede vac. in vj. Vel aliter possumus respondere, vt dixit d. Cardinalis in d. clem. ne Romani. in versi. quartò opponi-
8 tur, quòd qui potest plus, potest & minus, † hoc
est verum in eodem genere potentiæ, & quando minus cōtinetur sub pluri, vt not. in regula, plus continet semper in se, quod est minus. in vj. sed ad casum nostrum potestas creandi Papam, & potestas creandi Cardinales non est eiusdem generis, nec vnum continetur sub alio.
Sed pro finali solutione huius rubricæ, dic,
9 quòd Collegium Cardinalium non potest † se in
arduis impedire, sede vacante, nisi ex aliqua causa grandi, & imminēti periculo, ꝙ expediri oporret, vt dixit glo. in c. j. de schismat. in vj. in verbo, sede vacante, quæ ponit certos casus, in quibus cœtus Cardinalium sede vacante potest se impedire. & aliquid dixit Pet. de Anch. in c. vbi periculum. de elec. in vj. materiam. col. ibi. collige, quòd vacante sede, & Domin. de sancto Gemin. ibidem. in §. idem quoque. ex qua gloss. elicies quantum se extendat iurisdictio Collegij Cardinalium Apostolica sede vacante, quam seriosè non referam. ex ea tamen elicies, quòd necessitas dat iurisdictionem non habenti.
10 Item, † quòd Collegium Cardinalium habet
minorem iurisdictionem sede vacante, quàm cętera collegia inferiora, tale tamen collegium po-
12 test restituere famæ, † sede vacante, vt not. per In
noc,

noc. in c. cum te. & c. cum L. & A. de re iud. post principium. ibi. collegium tamen Cardinalium, & in d. cle. ne Romani. & ibi Card. Zabarella. in verbo, irritum. Aliqui etiam voluerunt, quòd id possit etiam sede non vacante, cum ecclesia habeat senatum, vt not. in c. Constantinus. xcvj. di. xvj. q. ij. Ecclesia habet senatum, quod non placuit Bart. nec Abb. post eum. de quo vide eundē Abb. in c. cum te. de re iud. in iiij. col. ibi. venio ad secundum. vbi bene examinat hunc passum, & credo eos melius dixisse, quia viuente Papa nunquam Cardinales congregantur collegialiter, licet bene fiunt congregationes particulares pro specialibus negotiis per aliquot Cardinales de mandato Papæ, & sic semper vidi seruari in Rom. cur. & pro veritate opi. Bart. & Abb. facit text. in c. si quis cum militibus. vj. q. j. in princ. & l. si quis. C. ad legem Iuliam maiest. & gl. in c. excommunicatus. de offi. leg. in verbo, commissam. & in c. antiqua. de priuile. vbi dicitur, quòd collegium Cardinalium est adeo vnitum Papæ, quòd cum ipso dicitur vnum corpus, quod patet
13 ex eo, † quod à Cardinalibus non exigit iuramentum fidelitatis, sicut à cæteris prælatis, iuxta formam. c. ego N. de iureiu. ex quo designatur, quod non est differentia inter ipsos, sicut est inter dantem, & recipientem, vt not. in c. fi. de instit. † In di-
14 spensationibus autem citra specialiter reseruata Papæ, officium pœnitentiariæ, etiam sede vacante dispensat, † cum dictum officium mortuo Papa non desinat, sicut nec officium Camerarij, vt supra dixi, & dicit tex. in d. clem. ne Romani. circa medium. sed de collegio, & potestate Cardinalium, vide Io. And. & post eum Io. de Ana. in c. ad liberandam. in v. vj. & vij. col. de Iudæis.

SVMMAE.

1 *Legatorum tria genera. & 50.*
2 *Legatus an possit quo ad beneficia, & sacros ordines cum illegitimè nato dispensare.*
3 *Pontifex solus ex causa super defectu ætatis, & ordinum vsque ad Episcopatum dispensat.*
4 *Causæ electionis, Episcoporum sunt de maioribus.*
5 *Legatus de latere, an supra pluralitate beneficiorum incompatibilium dispensare possit.*
6 *Legatus natus, quo casu dispensare possit.*
7 *Quid de legatis missis.*
8 *Legatis non adhibenda est fides, nisi inspiciantur eorum priuilegia.*
9 *Dispensandi potestas transit in generali legationis mandato.*
10 *Legati non possunt ita facilè dispensare absque speciali mandato.*
11 *Adiectiuum de latere Papa, est vsurpatum, & quare. & 14.*
12 *Dictiones, vt, prout, vtpote, vt est, sicut, verbi gratia, & huiusmodi, sunt exemplificatiuæ.*
13 *Appellatione legatorum missorum, qui veniant.*

De dispensatione Legatorum sedis Apostolicæ, tam natorum, quàm missorum.

LEGATORVM genera tripartita sunt, dicit gl. in c. j. de offi. leg. in vj. in verbo, legati. Quidam enim sunt legati de latere, siue à latere, sed hoc nomen à latere hodie non est in vsu. Quidam missi, quidam nati, vt Cantuariensis, Eboracensis, Nicosiensis, & Pisanus Archiepiscopi.

Primi habent eminentiorem authoritatem, & potestatem, quia absoluunt excommunicatos à canone, si quis suadente, vt habetur in c. quòd translationem. de offi. leg. & c. excommunicatis. & portant insignia sedis Apostolicæ, & cessant Patriarchæ illis vti, vt pallio, & cruce præsente tali legato, vt no. in c. antiqua. de priui. & idem dicito de aliis legatis inferioribus, quo ad crucem, & alia insignia legationis, vt not. in c. volentes. de offi. leg.

De his itaque in materia nostra dispensationis loquendo, possumus facere regulam, videlicet, quòd si eis generalis sit commissa legatio, possunt in omnibus casibus dispēsare illis, dumtaxat exceptis, quæ in signum singularis priuilegii, sunt sedi Apostolicæ specialiter reseruata, ad quæ non potest sine speciali concessione, seu (vt hodie dicitur) indulto manus extendere, vt not. in d. c. quòd translationem. de offi. leg. in prin. & in c. quòd dilecto. de consang. & affin. & Ioan. And. in c. eos. de sen. excom. & glo. ordi. in d. c. excommunicatis. in verbo, commissam. circa fi. de offi. leg. vt etiam dixi supra, de delegatione dispensationis: hodie tamen isti legati Cardinales conferunt iure nouo, vt in c. j. de offi. leg. in vj. Si autem non habet generale mandatum, eatantum potest, quæ in suo indulto, siue priuilegio sunt expressa, intelligendo vltra ea, quæ de iure communi veniunt in generali mandato, & si certa prouincia, vel diœcesis, sit specialiter legationis innuere expressa, non poterit talis legatus dispensare cum alienigenis confluentibus ad eum ex alia prouincia, vel diœcesi, etiam in sua prouincia existens, excepta absolutione prædicta per iniectionem manuum violentarum in eundo, & redeundo, vt supra, & in d. c. excommunicatis. in fi. nisi hoc ei sit spiritualiter indultum. Ideo hodie exprimitur in indulto, si Papa hoc concedit. sed non consueuit hoc omnibus concedere, etiam legatis Cardinalibus, vt sæpius vidi recusari per D. nostrum Leonem X. hoc tamen signanter concessit Reuerendissimo Car. de Medicis fungenti munere legationis Bononiæ,

niæ, & per totam Romandiolam, sine Flamineã, vt vidi, & legi in suo indulto.

An aũt legatus cũ illegitimè nato possit dispẽsare quo ad beneficia, & sacros ordines, dic quòd non, vt dicit glo. in c. j. de fil. presbytero. in vj. in verbo, sedis Apostolicæ, super defectu ætatis, & etiam ordinum vsque ad Episcopatum ex causa solus Papa dispensat, vt not. in c. cum nobis

3 olim. † Et per Spec. in tit. de legato. in §. nunc de Episcoporum. versi. nunquid legatus. Licet Spec. teneat ibi contrarium, quem sequitur But. contra Ioan. An. in c. præterea. de æta. & qualit. ex authoritate Hosti. in summ. eo. tit. de ætate. §. ætas. & Innoc. in c. innotuit. de elect. in glo. j. vbi dixit, vt sæpius diximus. videlicet, quòd causæ maiores ad sed. Apost. referunt.

4 Et causæ electionis Episcoporum sunt de maioribus, vt etiam dixit tex. in c. j. de ętat. & quali. in vj. vbi à contrario sensu dicitur quòd in dignitatibus curatis non potest ordinarius dispensare super ætate, & ita ibidem tenuit Io. An. in verbo dispensare, in nouel. sed si hoc prohibetur in dignitatibus inferioribus, fortius in dignitate Episcopali, qui maiorem curam habet, & ius capitulis, & totius diœcesis, vt no. in c. si Episcopus. & c. cum Episcopus. de offi. ord. in vj. & c. omnes basilicæ. ix. q. iij. Io. An. in addi. super dic. versi. nunquid legatus. in ij. addi. incipi. nimia detrahit, latè disputat hanc artic. impugnando opi. Spec. & tuendo opi. Aegydij Bononien. præceptoris sui, ibi vide.

5 Illud autem scias, quòd legatus etiam de latere super pluralitate beneficiorum incompatibilium dispensare non potest, vt not. in c. dudum. de elec. & Inno. in c. de multa. de præben. & ibi plenius per Io. An. in nouel. vbi recitat omnes opiniones Doctorum hoc casu, sed hodie habemus decisionem dominorum de Rota decisi. cclxxxvij. in nouis. incipi. legatus. Ideo hodie legati reportant speciale indultum à sede Apostolica super eorum facultatibus.

6 De legatis verò natis dicimus, quòd vigore natæ legationis non possunt in aliquo dispensare, nisi in illis tantum, in quibus poterant ratione ordinarię iurisdictionis, nisi illis de dono gratiæ specialis amplius & largius à sede Apostolica concedatur. Hanc quoque conclusionem tenuerunt antiquiores, de quibus Spec. in hac rubrica nullam fecit mentionem.

7 De legatis verò missis, seu nuncijs cum legati potestate, dicito quòd tales nullam habent potestatem à iure, vel in iure expressam, quia sunt nudis, & puris, quantum sonant eorum mãdata & indulta. Ideo cum ex præmissis circa maiora maius vertatur periculum, & ibi sit cautius agẽdum, quiescamus. xlj. di. vbi periculum. de elec. in vj. & dispensationes sunt de maioribus & arduis, immò de maximis, vt supra diximus. & probatur in c. cum ex eo. de elec. in vj. & ibi Io. An. in iij. col. qui dicit, quòd etiam est stricti iuris. Debemus facere regulam, seu potius conclusionem, vt sciamus, in quibus, & qualiter legatis

8 liceat dispensare, videlicet † quòd semper inspicienda sunt eorum priuilegia, sine quibus eis credi non potest nobilissimus. xcvij. di. & in extrauag. Bonif. de elect. la. j. incip. incidente. quæ consueuerunt etiam ædi, & publicari & registrari in Cancellarijs ordinariorum, locorum, & præcipuè loci, vbi legatus residet, vt ego seruari feci Venetijs, dum Reuerendissimus d. Matthæus tituli sanctæ Potentianæ, presbyter Cardinalis Sedunensis nuncupatus, legationis munere fungeretur per totum do. Venetorum, & à Iulio II. Cardinalis & Legatus creatus esset. Et propterea dicas, quòd in generali legationis

9 mandato transit potestas dispensandi, vt dicit Spec. in tit. de dispensatione. in. §. consequenter. versi. generaliter. licet procurator non possit petere dispensationẽ pro domino sine speciali mandato, vt in c. innotuit. de elec. & ibi glo. & tex. in c. qua de causa. ij. q. iiij. Non tamen legatus passim in arduis dispensat sine speciali mandato, vt not. per Abb. in c. dilectus. de præben. & glo. in c. fi. de hæret. in vj. & glo. in c. dilectus filius. el primo. de præben. & ibi Abb. in verbo cum se facultas. dixi supra sub rubrica de delegatione dispẽsationis. in §. fi. Ideo legatus non possit deponere ipsos sine speciali mandato, vt latius dicam infra, de senten. depositionis. & Spec. ubi supra.

Hic non omitto, quòd præmissa tripartitio legatorum non videtur iure probari, sed bina partitio tantum, videlicet legatorum missorum, & natorum, & inter missos bene fiat distinctio inter Cardinales & non Cardinales, de quo videtur tex. in c. officij. quod est primum, de offi. legati. qui non distinguit in nomine, sed tantum in personis ibi, in §. quòd in fratribus nostris. & tunc dicentur tria genera ratione personatus, sed non ratione nominis adiecti, vide licet de latere. Vnde Pet. de Tarantasia dicit, quòd adiectinum de latere est vsurpatum, ostendens, quòd si volumus dicere Cardinales tãtum legatos de latere, ex eo, quòd assistunt lateri Papæ, hoc non procedit, cum immò omnes alij prę lati assistentes Papæ, vt sunt referendarij, de quo rum collegio & numero ego, licet indignè, sum, & prælati domestici, & omnes alij, qui actu eorum officia exercent, vt etiam sunt secretarij, & cæteri curiæ officiales quocunque nomine censeantur, quorum ferè infinitus est numerus, semper dicuntur assistere Papæ, & si mittantur ad legationes cum generali legatione, pariter deberent dici de latere, sed nihil allegat

gat: sed pro eius opinione allego glo. quæ videtur hoc expressè sentire in c.j. de offi. leg. in verbo, legationis. ibi, vnde legatus missus de latere Papæ, puta Cardinalis &cæt. & sic non ponit Cardinalem taxatiuè, sed exemplificatiuè, quia † dictio, vt, prout, utpote, vt est, sicut, verbi gratia, & huiusmodi dictiones sunt exemplificatiuæ, vt not. in procemio Digestorum.in verf.itaque.& in l.quæsitum.§.potrò. & l. qui habebat.§.j.& ibi Doc.de leg.j.& in l.prædia.§.item legatum. ff.de fun. instruc. & l. Lucius.§.quidam.ff.de leg.iij.&in l. cum delanionis.§.item.de fun.instruc.& sic probat illa glo.

12

13 quòd † appell.legatorum missorum veniunt omnes recedentes de curia missi à Papa tam Cardinales, quàm non Cardinales, licèt aliqui voluerint, quòd Cardinales tantum dicantur de latere, & alij missi, per tex.io c.ad eminentiam. de sen.excom.vbi dicitur, quòd Cardinalis sit pars corporis Papæ, vt supra dixi in rubrica de dispensatione collegij Cardinalium. Sed Pet. pro conclusione dicit, quòd cum hoc non inueniatur iure cautum, quòd constitutio sit facti potius quàm iuris. postremò dicens, consule igitur Papam, & ipse satisfaciet tibi: quia † hoc adiectiuum de latere, est vsurpatum, & non à lege traditum, licet glo.in d. c. j. de offi. leg. non distinguat.

14

SVMMAE.

1 *Episcopi locos Apostolorum tenent.*
2 *Episcoporum onus, & magnitudo eorum officij.*
3 *Episcoporum ordo quotuplex. & 4.*
5 *Pontifex se Patriarcham appellat.*
6 *Aliquando Romana Ecclesia Episcopum.*
7 *Aliquando Vrbis Romanæ Archiepiscopum.*
8 *Episcopus est primum genus, & gradus ordinum in Ecclesia.*
Episcopus quomodo, & quam potestatem habeat dispensandi, & 10.
9 *Pontifex an omnia facere possit circa dispensationes.*
11 *Episcopi pœnitentiales possunt dispensare, nisi hoc à iure prohibitum reperiatur.*
12 *Episcopus ad tempus potest condemnare & etiam dispensare, & si indiscretè dispenset, an puniatur: & de eius lata potestate dispensandi vsque in fi.*
Dispensat cum ordinato ab alieno Episcopo in contemptum proprij.
Et cum ordinato ab excommunicato Episcopo.
13 *Ordinatus ab excommunicato Episcopo recipit caracterem, quem ordinans (licèt excommunicatus) habebat, sed executionem ordinis, & ministerium non recipit.*
14 *Episcopus excommunicatus, & hæreticus, potest sacros ordines conferre: alium tamen excommunicare nequaquam.*
15 *Vinum in adolescentia, est duplex libidinis incendium.*
16 *Episcopus potest clerico committere verberationem cum proprijs manibus: verberare autem minimè potest.*
17 *Delictum ab ebrio commissum non punitur: vel si punitur, mitius tamen.*
18 *Ebrietas semper est in culpa.*
Contractus cum ebrio initus, an valeat.

De Dispensatione Episcoporum.

1 EPISCOPOS Apostolorum locum tenere non est ambiguum, iuxta auctoritatem Anacleti in c. in nouo.xxj.dist.ibi, ipsis quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt Episcopi.& in c.sacrosancta.xxij.dist. & in c.porrò.lxvj.dist.& in c.ecclesię principes.xxxv. dist.Et in c.quorum vices. lxviij. dist. & in c.videntes.xvj.q.ij.de quibus August.in epistola ad Valerium ait, Cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, maximè hoc tempore, difficilius, laboriosius, aut periculosius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, sed apud Deum nil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet, quem etiam refert beatus Tho.ij.ij.q.cxviij.art.viij, Episcopi, etiam Cardinales appellantur, vt in glo. in c. relatio. xxj.

2 q.j. Qui in lege Euangelica post Petrum ad Apostolatum, & in plenitudinem potestatis assumptum in partem sollicitudinis vocati sunt. Ideo de eorum potestate post cognitionem potestatis Petri, & successorum, de ministrorum eius potestate in dispensationibus videndum est. Et licet Isidorus in lib. Etymol. vij. episcoporum or-

3 dinem quadripertitum ponat, videlicet in Patriarchas, Archiepiscopos, metropolitanos, qui tamen sunt idem, quod & Patriarchæ, vt in c.in illis. lxxx. distin. ibi, Primates, vel Patriarchas.& c.Prouincię.xcix.dist.vbi bonus tex.& c. Episcopos. & transumptiuè xxj.dist. cletos. ta-

4 men horum omnium vnus est Episcopalis ordo, vt probatur in c. vrbes.lxxx. dist. qui habuit principium in Apostolis, vt ibi, licet differant nomine, & superioritate gradatim vsque ad apicem Petri, & successorum eius, licet in eo sint omnes gradus, & omnia nomina prędicta: nam

5 & Papa se Patriarcham appellat, vt xxij. dist. c.fin. Aliquando Romanum Papam, vt xcvij.

6 dist. c. victor. Aliquando Romanæ ecclesię Episcopum, vt in c.si Episcopus accusatus. ij.q. ix.

7 Aliquando vrbis Romæ Archiepiscopus, vt iiij.dist.c.statuimus.in sui suprascriptione dicente, Telesphorus vrbis Romę Archiepiscopus: Episcopum tamen se appellat. Vnde cum hoc nomen Episcopus, sit primum genus, & gradus ordinum

ordinum in ecclesia Dei. cæteri verò species deri
uatiuæ à typo Apostolorum, vt dicit tex. in d.c.
vrbes.lxxx.dist. Dicemus primo de dispensatio-
ne Episcoporum in genere, deinde descende-
mus ad species.

De Episcoporum potestate dispensandi duæ
sunt opiniones inter Doctores. prima est, quòd
eis passim dispẽsare liceat, à primæua eis à Chri
sto tradita potestate, nisi sit eis specialiter pro-
hibitum, vt infra dicetur per illud, Quorum re-
miseritis peccata, &c. & Matth. xviij. & Ioã. xx.
vbi Christus dixit omnibus Apostolis, & non
Petro tantum: licet prius Petro soli dixerit in sin
gulari. Quodcunque ligaueris, &c. Matth. xvj.
per quod datur intelligi, quòd constituit Pe-
trum in caput omnium Apostolorum, & per il-
lud, Pasce oues meas, & Tu es Petrus &c. Mat.
vbi supra. & sibi tradidit potestate suprema, e-
tiam super Apostolos, & sibi retinendi, relaxan-
di, & illi soli dixit, Duc in altum, vt supra dixi-
mus de dispensatione Papæ, in princ. ex quibus
infertur, quòd nisi Petrus quod intelligo de Pa-
9 pa sibi reseruasset, omnia eis essent permissa, pro
quo videntur plures tex. aperti. primo. in c. in no
uo. xxj. dist. & c. ecclesiæ principes. xxxv. & tex.
in c. quorum vices. lxviij. dist. & tex. in c. porrò.
lxvj. dist. & tex. & glo. in c. videntes. xij. q. j. su-
pra alleg. & in c. sacrosancta. xxj. dist. in §. & post
pauca inter beatos Apostolos quædam fuit di-
scretio potestatis, licet omnes essent Apostoli.
Petro tamen à domino concessum est, & ipsi in-
ter se voluerunt idipsum, vt reliquis omnibus
præesset Apostolis, & Cephas in c. qui vult con-
fiteri. in fi. ibi, itaq; Pontifex iustus, & perfectus
atque discretus nõ cogitur suos sacerdotes sem
per abijcere, nec mox restituere, nisi statutum
fuerit à Romano Pontifice, de pœnit. dist. vj. &
in c. nuper, de sen. excõ. videtur expressum, ꝙ om
nia eis in dispẽsationibus sint permissa, quę spe-
cialiter per Papam non sunt prohibita. quod ma
nifestè colligit ibi in tex. quia tamen conditor ca
nonis eius absolutionem sibi specialiter non re-
tinuit, eo ipso cõcessisse videtur facultatem Epi
scopis inferioribus relaxandi. Et dixi inferiori-
bus, quia & ipse Papa est Episcopus in plenitudi
nem, cæteri autem in partem sollicitudinis, vt su
pra sæpius dictum est. Ideo formanda esset regu
la affirmatiua, videlicet ꝙ liceat Episcopis in om
nibus casibus dispensare illis exceptis, in quibus
Papa prohibuit sibi specialiter reseruando: &
tunc potius quærendum esset, qui sint casus à re
gula excepti, confirmando ea, quæ supra dixi, &
posui sub rubrica de dispensatione Papę, vbi po
sui cxiiij. casus, in quibus solus Papa dispensat,
in reliquis autem dispensatio Episcopis videtur
esse permissa. Non tamen dico, ꝙ illi cxiiij. casus
tantum Papę reseruati sint, quia complures etiã
casus, vltra illos, in corpore iuris clausos per dili
gentem scrutatorem inuenire posse credo.

Alij autem dicunt Episcopos nunquàm dispẽ
sare posse, nisi eis à iure sit permissum: pro qui-
bus facit tex. in c. inter corporalia. de transl. prę
la. & ibi Abb. in iij. col. in versi. vnde si circa. ibi,
& quod non est sanctorum patrum &c. & in c.
dilectus. de temp. ord. ibi, cum illi huiusmodi di
spensatio à canone minimè sit permissa, & not.
in l. maritum. C. de procura.

Sed dicito, ꝙ hæc vera est conclusio, ꝙ in pœ
11 nitentialibus Episcopis dispensatio † permissa
est, nisi prohibita in iure reperiatur, quia pœnitẽ
tiæ hodie arbitrariæ sunt. Casus autem reseruati
in pœnitentijs hodie habentur in c. ij. de pœnit.
& remis. in vj. & per Host. eo. tit. §. ij. in sum. &
per Ant. de Butr. & post eum per And. Sicul. in
c. at si clerici. in §. de adulterijs. de iudi.

Io. de Deo posuit cxxj. casus, in quibus permis
sum est Episcopis dispensare, quos dicit clausos
esse in corpore iuris, quos Spec. ad literam retu-
lit, illis etiam aliquos addendo, partim sub ru-
brica quid sit irregularitas, & partim sub §. nunc
de Episcoporum. Sed quia sunt sub diuersis ma-
terijs, & veniant examinandi sub congruis titu
lis, ideo ad eorum loca reseruabo.

Non prætermitto tamen hic ponere aliquos
casus, à d. Doctoribus nec positos, nec tactos,
in quibus Episcopus dispensat.

Et primò, quòd Episcopus potest dispensare
12 supra titulis beneficiorum, & ratio est, † quia
potest condemnare ad tempus, vt not. in c. si cõ
stiterit. de accusat. & per Innoc. in c. dudum. de
elec. el secondo, in verbo, concessionem. & in c.
qui plures. xxj. q. j.

Et similiter poterat dispensare supra plurali-
tate beneficiorum, ante Concilium Lateranen-
sem, licèt non postea, vt in d. c. dudum. Vide
not. in c. decernimus. de iudi. & de tempo. ordi.
& c. cum dilectus. & per Rot. in collectis per
Thomam Fastoli, dubio vltimo, per Rot. in anti.
decis. xxix. Punitur tamen si indiscretè dispen-
sat, dicit gloss. in c. si quis sine examinatione.
lxxxj. distinct.

Dispensat etiam Episcopus sine consensu ca-
pituli, secundum communem opin. ratio, quia
ius dispensandi competit de iure specialis iuris
dictionis, vt supra dixi in tit. an dispensatio sit
de lege iurisdictionis, vel diœcesana, in quibus
non habet communionem capitulum cum Epi
scopo. & licet hoc non sit de iure scripto, potest
tamen hoc consuetudo operari, vt dicit Butr. in
d. c. at si clerici. §. de adulterijs. versi. venio ad de
clarandum. & ibi latissimè per Andr. Sicul. qui
luculenter hoc examinat ibi.

Item dispensat contra concilia generalia ex
causa necessitatis, vel magnæ vtilitatis Ecclesiæ,

vt

vt tenet Rot. in no. decisi. cclxij. incipi. in religioso professo circa finem.

Item cum clerico deponendo propter delictum, non autem cum iam deposito.

Item cum suspenso, & suspendendo, secundum But. in dic. c. & §. in versi. oppono, quòd non dispenset, sed cum iam deposito. ratio est, quia non deponitur quis nisi pro delicto graui & manifesto, & sic causante irregularitatem super qua solus Papa dispensat, vt dicit idem But. in eo. c. & §. versi. venio ad tertium in fi.

Dispensat etiam Episcopus, contra propriam constitutionem, quia ex causa potest eam in totum tollere, nisi constitutio transiuisset in contractum, vel alterius priuilegium, vel esset iuramento statuentis firmata, vt dicit Butr. in eo. capitu. & §. in penultima columna. vide hodie not. in capit. primo. de his, quæ fi. à maio. part. capi. & in cap. cum M. Ferrariensis. de constit. & ibi Butri. in vij. columna. vers. diligenter. Hos casus hic posuisse volui, quia non ponuntur in locis superius alleg.

Item dispensat Episcopus in crimine cum lapsis & elapsis, vt restituantur, iuxta cap. dispensationes. & cap. vt constitueretur. & in crimine adulterij, & alijs, de quibus copiosius habetur in c. miror. & in §. nisi. & in cap. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. & not. in d. c. dilectus.

Dispensat etiam Episcopus cum eo, qui extra quatuor legitima, ac statuta tempora ordinatus est. capit. consultationi. & ibi not. gloss. de tempo. ordi. licet alij contra, secundum Spec. in dict. titul. de dispensat. §. nunc ostendendum. ver. iij. vbi dicit solum Papam extra ea tempora ordinare posse, ac in die dominico, per c. primum, & cap. de eo, de tempo. ordi. & cum alius hoc fecerit, & in ipsa ordinatione tempora non obseruauerit, tam cum ordinato, quàm cum ordinante, solus Papa dispensat. capit. cum quidam. eod. titul. quinimo si extra statuta tempora ordinatus ante obtentam dispensationem celebret, cum eo solus Papa dispensat, secundum Specul. ibi, & eundem in dict. §. nunc de Episcoporum. versi. prohibetur. In tempore autem velandi virgines dispensare potest. dict. capit. j. & ibi gloss. not. de tempo. ordi. & dicendum est vt ibi plenius per Doctor. & in capit. deuotis. xx. quæst. j. vbi ponitur tempus eas velandi, & per Specu. in d. §. ver. lxxxj.

Item dispensat cum eo, qui ab alieno Episcopo ordinatus est, proprio Episcopo inconsulto, vel contempto. cap. significasti. de offic. Archidia. & not. Spec. in d. §. de Episcoporum. versi. iij.

Item & cum eo, qui est ab excommunicato Episcopo ordinatus. capit. vltimo. de ordin. ab Episc. qui Episcopatum renunciat, dummodò imprudenter & ignoranter ordinem receperit, iuxta cap. j. in fine. eod. titu. & c. ordinationes. ix. quæst. j.

Sed quomodo potest cum isto dispensari, qui ab excommunicato nullum ordinem, & sacramentum recipere potuit, cum excommunicatus, sit extra communionem ecclesiæ, & omnino sacramentis ecclesiæ exutus nihil conferre potuit, vt in cap. quod in te. de pœniten. & remiss. & Bald. not. in l. j. v. colum. C. de hæredi. instituen. glo. & Docto. in dicto cap. vltim. & in dict. cap. ordinationes, dicunt quòd ordinatus ab excom-

13 municato characterem recipit, † quem ordinans, licèt excommunicatus habebat, sed ordinis executionem, & ministerium non recipit, quo ille ordinans omnino carebat, vt bellissimè ibi gloss. declarat, & proinde dictum Bald. de priuatione sacramenti intelligere debemus, quoad executionem tantum, non quoad characterem ordinis sacri: aliter non rectè loqueretur. Potest igitur Episcopus excommunicatus, & hæreticus, licet sit extra gremium ecclesiæ sacros ordi-

14 nes conferre: excommunicare † tamen alium non potest, quia ab ecclesia eiectus alium deijcere non potest, vt pulchrè ibi not. glo. & Docto.

Item cum eo dispensat, qui beneficium excommunicatus recipit. capit. postulastis. in princip. de cleric. excommu. mino. & ibi Innocent. & Ioan. Andr. (dummodo à Papa propter contemptum Sedis Apostolicæ excommunicatus non fuerit) quia tunc non posset ei beneficium conferri. c. cum bonæ. de æta. & qualita. & ibi gloss. & Docto. idem dicit ibi glo. in suspenso, nec posse hoc casu Episcopum dispensare, & not. Spec. vbi supra. versi. xvj.

Præterea dispensat Episcopus, vt quis plura beneficia curata obtineat, dummodo in dispensatione causa insit vtilitatis, aut ecclesiæ necessitatis, vt dicam infra de pluralitate beneficiorum, in fine operis. neque inspici debet fauor, aut gratia, & excellentia, ac merita eius, cui beneficia conferuntur: nam hoc casu non potest nisi Papa dispensare, quod prosequere latius, vt per Spec. in dicto titu. in §. videndum. versi. sed nunquid.

Facilius tamen Episcopus dispensare potest, vt quis habeat vnum duplex seu curatum, & alterum simplex, vt ibidem Specul. notat. quam materiam ponunt Canonistæ in capit. de multa, de præbend. & Andr. Sicul. in clemen. gratiæ. de rescript. col. vj.

Versa vice dispensat, vt duo ad vnam præbendam eligantur, secundum gloss. & Doctor. in capitul. tuæ. de præbend. & ibi vide, quando diuidi possit, & quando parrochia vna in duas diuiditur, & quando plures in vnam vniuntur, de qua etiam materia vide in cap. præcipimus. vbi bonus text. xvj. quæst. j. cap. vnio. x. quæstio. iij. & in capitu. ad audientiam. de eccle. ædifi. il secondo. & not. in capitu. sicut vnire. de excessio. prælat. vbi eius est diuidere, cuius est vnire, & econuerso. & est textus in dicto capitu. præcipimus.

Item dispensat cum clerico propter crimen vsuræ, ab officio & beneficio suspenso. c. præterea. de vsur.

Item cum clerico pugnante in duello. c. j. de cleri. pugnan. in duello. capitu. j. de corp. viti. dummodo mors aut mutilatio membri non insequatur, per cap. ijs, à quibus. xxiij. quæst. viij.

Tunc enim in beneficio tantum dispensare potest, per capit. ij. de cleri. pugnan. in duello. & cap. studeat ad fin. L. distinct. & Spec. not. vbi supra. versi. ix.

Item dispensat in casu capitu. j. de corpo. vitia.

Et in capitalibus occultis. cap. ex tenore. & ibi not. de tempo. ordi. & cap. de his. L. distinct. de quo per Specu. vbi supra. versic. x. & plenius in §. qualiter. versic. quoque notandum.

Dispensat cum presbytero, qui de facto cum virgine matrimonium contraxit, scilicet, quo ad sui officij executionem. cap. sanè. il secondo. de cleric. coniug. & not. in capit. nuper. de biga. qui si bis, aut cum corrupta contrahat, dispensare non potest, vt not. Specu. vbi supra. versic. xiij. per cap. presbyterorum. xxviij. distinct. & cap. vlti. de biga. & similiter cum sacerdote concubinas plures habente. c. quia. de biga. & Spec. vbi supra. versi. xj.

Item cum aduena in ecclesia instituto per eum, qui instituere non poterat, iuxta c. vlti. & ibi Doct. de cler. peregr.

Præterea cum adultero, ac cæteris minoribus criminibus irretito dispensat. (cum tamen pœnitentia acta est) cap. at si clerici. §. de adulterijs. not. & in capitu. ex tenore. de tempo. ordi. & not. Specul. in dict. titu. versi. viij.

Item cum monacho, & Canonico regulari dispensat, ut in seculari ecclesia diuina ministrare possint, vt not. Specu. ibi supra, versic. xv. & in §. sunt quoque. versi. x. probatur. xvj. quæstio. j. cap. doctos. & capit. ex auctoritate. j. quæstio. vij. §. nisi. potest enim monachus sæculari ecclesiæ præfici. iuxta nota. in cap. j. de capel. mona. & in c. ij. & c. quod Dei. de statu mona. & not. in cle. j. de elect. dixi etiam supra.

Dispensat quoque cum clerico per saltum promoto. cap. j. de cleric. per sal. promo. lij. distinct. cap. j. & Spec. refert in titu. supradicto. versi. xvij.

Similiter dispensat cum eo, qui non ordinatus ministrauit; quoad beneficium tantum, ac etiam vt post biénium, aut trieunium in suscepto iam ordine ministret, non autem vt ad superiorem ordinem ascendat. nota. in cap. ij. de cleri. non ordi. mino. de quo etiam vide plenius in Specu. vbi supra. versi. xviij. quia vt ad superiorem ordinem ascendat, solus Papa dispensat, vt ibi Specu. plenius disserit.

Eodem modo cum diacono missam celebrante dispensat (acta prius pœnitentia) vt beneficium retineat, & tandem lapso biennio, aut triennio officium diaconatus exerceat, iuxta ea, quæ not. glo. & Docto. in cap. j. & ij. de cleri. excommu. mino.

Item cum religioso dispensat, vt ad mitiorem religionem transeat. cap. ex parte. de tem po. ordin. & ibi Docto. & Innocent. in cap. vltimo. de renunciatio. & ibi Ioan. & Archid. in cap. si religiosus. de elect. in vj. & idem Io an. Andr. in additio. Spec. in dicto titu. de dispensa. §. sunt quoque. versi. xxiiij. & Specul. vbi supra, versi. xx.

Item dispensante Episcopo præbendæ com mutari possunt. cap. quæsitum. de rerum permuta. Et ibi tradunt Docto. & glo. in clem. j. eodem titu.

Item cum eo, qui bigamum ordinauit, & irregulares promouit, vt in cap. j. de biga. & cap. dilectus. de tempo. ordin. & ibi not. Innocent. & Ioan. Andr. & Specu. vbi supra. versicu. xxij.

Idem potest falsarium clericum, vel ad Papam remittere, vel si sibi visum fuerit, in carcerem. conijcere. cap. in memoriam. xix. distinct. & not. Spec. vbi supra. versi. xxiij.

Si tamen certum est esse falsarium, eum deponere debet, vt in cap. ad falsariorum. de crimi.

mi. falsi. & not. gloss. in dicto cap. in memoriam, & probat text. in cap. si Episcopus. L. distinct.

Idem quoque Episcopus dispensat, vt coniugatus clericus simplex beneficium habeat, secundum Ioan. Andr. in cap. Ioannes. de cleric. coniuga. & probat text. in c. de his. & c. decernimus. xxviij. dist.

Item dispensat Episcopus, vt concubinarius clericus post actam pœnitētiam promoueatur. xxiiij. dist. c. firmitatis, quod intelligendum est, nisi prius sententia damnatus fuerit, aut infamia respersus, secundum Specu. vbi supra. versicu. xxvj. & in titu. de leg. §. iuxta. versi. in suspē sis autem.

Dispensat quoque cum hæretico, & schismatico conuerso. L. dist. c. presbyteros. de hæret. c. ad abolendum. de consecr. dist. ij. c. ego Berengarius.

De scismatico habetur in c. vt constitueretur. supra alleg. L. dist.

Similiter cum raptore dispensat, quoad viaticum concedendum. c. super eo. §. si verò. de rapt. nam cum prædonibus, & raptoribus dispensatiuè communicamus. xxiiij. q. ij. sanè.

Cum homicida autem Episcopus non dispensat licet quoad beneficium ne mendicet.

Accedat, quòd licet Episcopus cum homicida non dispenset, cum eo tamen, qui occidendi animo vulnerauit, & non occidit, dispensare potest, secundum Spec. in tit. de legati. §. iuxta. pen. col. versi. quando autem. An autem cum homicida casuali dispenset, vide ibidem Specu. & not. in c. ad audientiam. de homic.

Idem cum dictatore vindictæ sanguinis, vbi citra membri mutilationem sanguis exiuit, dispensare potest, & ibi not. Spec. & not. in c. j. de cler. percus. & c. sententiam. ne cler. vel mona.

Nam mutilato membro, solus Papa dispensat. c. j. de corp. viti. & c. presbyterum. de cler. ægrot.

Item dispensat cum deposito, & degradato solo verbo, vt not. glo. in alleg. c. miror. L. dist. & Spec. in tit. de leg. §. nunc ostendendum. vers. nono. non autem cum actualiter degradato.

Item dispensat super infamia, vt aboleatur. not. in c. cum te. de re iudi. & ibi not. Doct. scribentes, & Abb. in v. col. & in c. at si clerici. §. de adulterijs. x. col. de iudi. de quo Fely. latè in d. c. cum te. scribit.

Item dispensat Episcopus in pœna. c. licèt canon. de elec. super retardando sacerdotio per septem annos, iuxta c. cum ex eo. eo. tit.

Item dispensat ad tempus, ne quis in ecclesia parrochiali residere teneatur. dict. cap. licet. §. vltimo.

Item cum eo dispensat, qui ineligibilis factus erat per electionem sæcularis potestatis de eo per abusum factam, iuxta c. quisquis. de electio.

Item cum clerico furtim ordinato post prohibitionem, quando ad religionem transire vellet, iuxta cap. vltimum. de eo, qui fur. ordin. suscep.

Item dispensat cum electo ad sacerdotium, cui parentes inuito filio quæsierunt. c. præsentium. & c. quicunque. xj. q. v.

Item cum instituto per simoniam eo ignorante commissam, quia facta renunciatione (iuxta d. c. præsentium, & c. ex insinuatione. de simo. cap. nobis de elect.) statim eum ad beneficium recipere potest, & secum dispensando ei conferre, vt in dic. iuribus not. & not. gloss. in cap. de simoniacæ. de simo.

Cum scienter autem simoniaco solus Papa dispensat, dicto cap. nobis. in fine. & cap. penultimo. eod. titu. cum simoniaco tamen mentali Episcopus quoque dispensat, quia secundum gloss. not. in c. tua. in fine. de simo. sola intentio reddit quempiam simoniacum, sicut sola spes facit vsurarium. cap. consuluit. de vsur. & not. Bald. in rub. de vsur. ij. colum. facit glo. in c. j. de cler. non resi. lib. vj.

Dispensat quoq; cum sacrilego. c. si quis presbyter. & ibi glo. L. distin. & c. vltimo. de furt. Dicitur autem sacrilegus multis modis, vt notum, & tritum est, & habetur in cap. si quis contumax. xvij. quæst. iiij. §. sacrilegium. vbi text. eleganter explicat, & ibi de huius criminis pœna, & habetur in l. sacrilegi. & ibi text. optimus. ff. ad legem Iuliam pecu. Nec omitto, quòd sacrilegus etiam dicitur, qui Cardinalem capit, aut capi curat, & sudet. cap. ad Apostolicæ. de re iudic. lib. vj. Quinimò Cardinalem offendēs, lege iulia maiestatis tenetur, & in graues pœnas incidit, vt in cap. felicis. de pœn. lib. sexto. de quo per Specu. vbi supra versic. xxix. & ibi per Ioan. Andr. in additio. De pœna verò offendentis Episcopum, vide clemen. j. eo. tit. de pœn.

Item cum fure rei ecclesiasticæ dispensat, vt ei pœna mitigetur. xij. quæst. cap. firmitatis. L. dist. si quis presbyter. xvij. quæst. iiij. si fortè. & vt is post actam pœnitentiam in partem, vel in totum ad sacros ordines promoueri possit, iux. c. vlt. de furt.

Idem cum sortilego clerico dispensat, qui pro reperiendo furto ad astrolabij inspectionem recurrit, cum quo nisi dispensatum fuerit, anno celebrare non debet. c. tuarum. de sortil. & c. peruenit. c. contra idolorum. xvj. q. v.

Item dispensat cum sectis, & castratis, vt illi, siue in cunabulis, siue alio casu excisi, & secti,

sine ita nati fuerint, vt ad ordines promoueātur, & promoti remaneant, vt c. ex parte. de corp. viti. & c. Eunuchus. & c. si quis pro ægritudine. L. dist. nisi quis sponte, ac sine necessitate, etiam propter Deum, & affectatam castitatem fecisset: tunc enim solus Papa dispensare potest. lv. dist. c. qui partem. & c. significauit. de corp. viti. Similiter solus Papa dispensat cum eo, qui in occulto maculam habet, secundum Innoc. & Doct. in c. ij. & c. significasti. eo. titu. & Io. And. in addit. versi. lviij.

Cum illiterato quoque, & idiota promoto, ne deponatur, sed in ordine remaneat, Episcopus dispensare potest: ita tamen, quòd doceatur. x. q. j. c. placuit. xxxviij. dist. c. nullus. & c. sedulò. Quod sanè accipiendum est, nisi sit omnino rudis, & literarum expers, secundum Spec. vbi supra. versi. prohibetur. dicentem etiam, quòd licet dispenset, vt promotus in ordine suscepto remaneat, non tamen dispensat, vt promoueatur. c. non confidat. L. dist. de quo etiam ibi per Spec. vers. xxvj. & in d. §. iuxta. vers. contrahitur. Sed pudet dicere, quàm parum id Episcopi hodie obseruent, qui & institutos, sacrisque initiatos, quos nostra ætas ordinatos appellat, vt erudiantur, neque cogunt, neque curant omnino: & quod deterius est, quotidie rudes, & ignaros ad sacerdotia, ecclesiasticaque officia temerè, & sine delectu admittunt ecclesiæ dignitatem, ac decus negligentes, spernentesq; censuram, quā inde contrahunt, hauriuntque ex constitutione. c. vlt. de tempo. ordi. non aduertentes ad ea, quæ dixit Io. And. in c. cum ex eo. de elec. in vj. in nouella, in princ. vbi dixit, quòd de literatis implenda est ecclesia, non de porcis, & asinis, neque erubescentes ex eo, quòd contra rudes, & ignaros scriptum est in c. vlt. de æta. & qualit. Hinc errores maximi in ecclesia pullularunt, hinc clericorum, sacerdotumque omnium, ac Pontificum contemptus, qui non solum cum barbarismo, & solœcismo Deum inuocant (vt Aug. verbis vtar, de quibus in d. c. sedulò) sed verba ipsa diuina proferre nesciētes, sępe effundunt, vt longe aliud, quàm diuina Christi Euāgelia, & sacras Pauli epistolas audiamus, quorum verba, & sensum ita corrumpunt, atque funditus euertunt, vt neque Paulum, neq; Christum, sed confusum nescio quid, & deprauatum sine aliquo sensu audire videamur: non aduertentes ignorantiam, matrem esse omnium malorum, & ab ore sacerdotum scientiam exquiri, qui in Dei populo docendi officium susceperunt, debetque eorum opus in prædicatione, & doctrina consistere, prouideque scripturas sacras, & canones scire debent, & fidei scientia, atque operum disciplina Dei populum instruere, vt habetur xxxviij. dist. c. j. & Paulo monente lectioni, & doctrinæ eos intendere, & in his semper permanere oportet. sic Paulus in sua epistola ad Thimo. ac per eum omnes sacerdotes exhortatus est, quorum (proh pudor) nulla hodie ratio habetur. pigetque recensere, quàm rudes sacerdotes, & inepti sunt, quamque contemptibiles, & à suo officio alieni.

De magnis prælatis taceo, de quibus dicere non licet, nec tutum est, sed vtar verbis Pii Papę II. in suo Somno de fortuno. Nolo referre, quot asinos viderim exaltatos supra cedros libani, quos ecclesia vtilius foret mortuos habere, quàm viuos, ignorantes quot digitos in manibus habeant. Longeque præstaret, si pauciores haberemus, qui & in ecclesia, & in Dei populo, fide, atque disciplina niterent, quàm vt tot rudes, inersq; vulgus, & vt cum eorum venia dixerim, tot soleati, hoc est ferrati asini, ad sacra, diuinaque officia susciperentur, vt glo. verbis vtar, de quibus in c. cum ex eo. de elect.

Item dispensat Episcopus in pœnitentijs iniungendis. xxvj. q. vij. c. tempora. & lv. dist. ferè per totam eam dist. de quo infra. vbi de dispensatione pœnitentiæ plenius dicemus publicè pęnitentes, tamen Episcopus etiam dispensando promouere non potest, vt in d. c. non confidat, & lxj. dist. c. sacerdotibus. de quo dicendum, vt per Doct. in c. quæsitum. de pœnit. & remiss. dicam infra de publicæ pœnit.

Item cum seruo monasterij dispensat, vt ad ordinem ecclesiasticum promoueatur. liij. dist. c. multos. & c. de famulis. de ser. non ord.

Idem si seruum promotum redimere velit, dispensare potest. ea. dist. c. generaliter. An autem dispensare possit, vt inuitus clerici ordinentur, Spec. not. vbi supra. versi. xxxiij. & not. in c. vlt. vbi tex. lxxiiij. dist.

Præterea dispensat Episcopus, vt assumptus subditus ex sua diœcesi ad Episcopatum in primo beneficio remaneat, si ad Episcopatum, ad quem promotus, vel electus fuit, admissus non fuerit, secundum Spec. vbi supra, versi. xliiij. & est tex. in c si quis. xcij. dist.

Item dispensat, vt alterius religionis monachus, alterius religionis monasterio præsideat. c. cum monasterium. de elec. not. Spec. in tit. de lega. §. nunc ostendendum. lxxix. vers. & vbi supra. vers. lij. & in §. consequenter. versi. legatus. & notant Doc. in c. officii. & in cap. cum magister, de electio.

Item dispensat cum clerico in ætate, iux. not. in c. dudum. & c. præterea. & c. Iudæorum, de æta. & qualit. & in c. j. eo. tit. lib. vj. vbi plenè per Io. And. post Specu. in addi. Specu. vbi est. versic. liij.

Item

Item, vt ex causa minor procuratio recipiat, quàm solita sit.v.q.ij.c.relatum. & de cen.c. felicis. lib.vj.

Similiter diminuere potest tertiam, vel quartam decimarum, & ex causa dispensare. eadem q.c.priscis.& œvitio. xij.q.j. c. vlt. Spec. vbi supra.versi. lxxvij.

Idem etiam executionem sententiæ differre potest.xj.q.iij. c.cum apud.& not. Spec. vbi supra. versi. l.

Potest quoque cum eo, qui beneficium renunciat dispensare, & sibi victum concedere, & reseruare.c.ad supplicationem.de renunc. & Spec.not.vbi supra. versi. liiij. faciunt quæ not. in c.admonet.& c. ad supplicationem.& c. quidē.eo.tit.licet alias renunciatio pura, & libera esse debeat,ac sine pacto,& reseruatione.not.glo.& Doct.in c.cum inter. de elect.

Dispensat quoq;, vt monachus in minoribus constitutus Abbas fiat.c.tuam.de æta. & qualit. & Io. An.post Spec. plenius not in versi.lvj. 31

Debet quoq; Episcopus dispensare cum ijs, quos sine tit.ad sacros ordines promouit, vt victum habeant. de æta. & qual.c. accepimus. de prab.n.c.cum secundum. & c. Episcopus. & ibi not.eo.tit.

Potest quoq; dispensare,& facere Episcopus, quòd prælatus perpetuum vicarium constituat, c.ad hoc.de offi. vic. alioquin prælatus per seipsum vacare,& seruire deberet in beneficio,quod sibi pro ministrando,faciendoq; officio datur,vt est tex.in c. vlt.de rescrip. lib. vj.& in c. eos & c. præcedenti,& sequenti.lxxxj.dist.& alibi in hoc libello diximus. 32

Potest quoq; Episcopus efficere, vt super decimis,& rebus spiritualibus,& causis beneficiorum transactio sine vitio fiat.c.statuimus. de transac. c.j.& ij.de re.permut.c.de cætero. & c. iam pridem.de transac. 33

Dispensat præterea cum rectoribus, qui ad synodum non venerunt, iuxta not.in c.quòd super his.de maio.& obedi.qui nisi veniant,ab Episcopo priuari possunt, vt ibi not. & c. de eulogijs, xviij.dist.

Item dispensare debet cum clerico deposito, ne sæculari iudicio tradatur, iuxta.c.cum non ab homine.& ibi not. de iudi. nā in deposito chatacter remanet, quo clericaliter viuere debet, & ideo eum restituit iterum nō ordinatus.xj.q.iij. c.si Episcopus,& fortè alibi.ij. lib.vbi de depositione dicemus.

Potest quoque Episcopus cum contumace dispensare, & contumaciæ gratiam facere. c. & consuluit. de offic. delegat. capit. j. & ij. de do. & contu. & not. Spec. vbi supra versi.lxvj. Sed mihi videtur, quod hoc non sit proprium Episcopalis dispensationis, quia spectare contumacem,& ei gratiam facere, non solum ad Episcopos, sed & ad alios iudices spectat, iuxta not. in d. c. consuluit. & l.j.& ibi per Bal. Ang. & Doc.C.quan.& quan.iud.

Potest etiam Episcopus permittere, ac dispensare,vt coniuges seorsum vitam ducant,si videat ex cohabitatione, & conuiuendi societate, deterius contingere.c.tua nos.de iureiur. quod intelligēdum est, si vterq; castitatem obseruare velit, aliàs cogitur alter excommunicationis vinculo ad alterum redire, d. c. tua nos. licet eo casu alter coniugū,non expectata Episcopi auctoritate, ad incontinentē coniugem redire, secundum gl. in dic.c.tua nos. Nec possent coniuges sine Episcopi auctoritate se inuicem separare,quis ad religionem transeant, nec potest alter religionem ingredi, si alter dissentiat.c. si vir, & vxor.xxvij. q.ij. de quo per Spec.vbi supra versi.lxix.

Dispensat etiam in correctione morum, quia potest ex causa dissimulare, aut correctionē differre.xxiiij.q.iij.c.non potest.& lenire, ac mitigare pœnam, & modum adhibere. xxiij.q.iiij.c. fortè.de pœnit.dist.vj.c.j.in fi.& c.nisi.& ibi no. de offi.lega.

Item dispensat Episcopus in pœna commissa pro immunitate ecclesiæ violatæ,iux.c.si quis cōtumax.& ibi no.xvij.q.iiij.facit xij.q.ij.de viro.

Item dispensat mitigando pœnam matricidarum, de qua in c.latorem.xxxiij.q.ij.quæ de iure canonico data est, vt ante ecclesiæ ianuam stans annum maneat, neq; ingrediatur: post annum fas est ei introire,sed cum aliquo communicare, & loqui non licet,nisi triennio exacto, quo tempore septem annis oblationes facturus est, neque inter ea carnem comedere, neque vinum bibere, nisi dominicis, festiuisque diebus à Pascha vsq; ad Penthecostem ei permissum est, & inermis semper, & pedes ire debet: quia arma,nisi contra Saracenos, & Paganos ferre non potest: tribus diebus singulis ebdomadis ieiunare debet,corporis Christi non nisi triennium ante mortem particeps fit. hanc pœnam minuere potest Episcopus,vt in fi.d.c. & ibi glo.no. Hæc tamen hodie non seruatur, quia hodie seueritas hæc non habet locum in ecclesia.

Item dispensat cum incestuosis in matrimonio contrahendo.xxxiij.q.ij.si quis cum duabus. & c.in adolescentia.& c.antiqui.de quo etiam in c. ex literis. & ibi plene no. de eo, qui cognouit consang.vxor suæ.& xxxv.q.iij. cap. de incestis. not. Spec.vbi supra,versi.cxvij.

Item cum eo, qui vxoris suæ sororem imprudenter, & per errorem cognouit. c. in lectum. xxxiiij.q.ij.

Item dispensat, vt is, qui matrem spontè cognouit,possit cum alia nuptias contrahere,iuxta not.in c.ij.de eo,qui cogn.consangui.vxo.suæ,& not.in

not. in d.c. siquis cum duabus. & xxvij.q.j.c. virginem. vbi super eo incestu Episcopus dispensat.

Item dispensat, vt separatus ab vxore propter impedimentum consanguinitatis, cum alia contrahere possit. xxxv.q.vj.c. ab illo die.

Itē cum raptoribus mulierum, vt rapta cum raptore, peracta pœnitentia, contrahat matrimonium, & pœnā iuris ciuilis euadat. xxxvj.q.j.c.j. & q.ij.c. tria. & de rapto.c.vlt. quod intelligere oportet secundum eam, quæ ibi no.

Item dispensat, quòd in oratorijs missa cantetur de consecr. dist.j.c. concedimus.c. clericos. & cap. siquis.

Item presbytero, qui duas missas sub vno canone celebrauit. de consecr. dist.ij.c. relatum. & c. comperimus. nec est permissum sacerdotibus sub vno Christi corpore assumpto plures missas dicere, dic.c. relatum. nec potest Christi corpus omisso sanguine sumere, quia presbyter sub vtraq; specie communicare debet, vt in dic. capit. comperimus.

Item mitigat Episcopus pœnam sacerdotis, & dispensat cum eius negligentia, si mures eucharistiam corroserunt, qua ex culpa xl. dierum, aut xxx. pœnitentiam agere debet. de consecra. dist.ij.c. qui benè. eadem pœna xl. dierum pro pœnitentia prodita est, si Christi sanguis spargatur in terram, eadem dist. c. si per negligentiam, & ibi videre licet plures alios casus, & vbi sanguis effunditur, quid sit agendum.

Item cum rebaptizato imprudenter dispensare, potest iuxta c. qui bis. de consecr. dist. iiij. nā si scienter quis iterum baptizatus fuerit, septem annis eum pœnitere oportebit. d.c. qui bis.

Idem quoq; in pœna sacerdotis veteri chrismate baptizantis dispensat. capit. siquis de alio. ea. distinct.

Item dispensare potest cum monacho, qui extra claustrum carnes comedit. c. carnem. de consect. dist.v. carnis enim vsus monachis est interdictus: alioqnin sex menses reclusus pœnitentiam agere debet, vt ibi, sic etiam monialibus vini vsus interdictus est, quæ vinum vt venenum fugere debēt c. vinolentium. xxxv. dist. in fi. quippe vinum luxuriosa res est, & eius perceptio luxuriam facit, ea. dist. c. luxuriosa. & c. luxuria. Nā iuxta Terentianum illud, sine Cerere, & Baccho friget Venus. Sic piscis illis matronis Romanis vini vsus interdictus, & incognitus fuit, vt scribit Val. Maximus. Cato refert propinquos Romanos osculum fœminis dare solitos, vt sentirent an temetum, hoc est vinum, olerent: & author est Plinius, eum qui vxorem occidisset, q̄ vinum è dolio bibisset, à Romulo fuisse absolutum, & tradit Fabius Pictor mulierem, quia loculum, vbi erant claues cellæ vinariæ resignasset, à suis inedia mori coactam: Hierony. dixit, vinum in adolescentia duplex esse libidinis incendium. inde præcepit Eustochio pro veneno fugiendum esse. Et Pelignus poeta canit.

At Venus in vinis, ignis in igne fuit. Hinc sacerdotem vinolentum Apostolus damnat: veteris quoq; lex sacerdotes, qui Iudæi templo ministrarent à vini, & syceræ potu abstinere iussit, ne crapula & ebrietate eorum corda grauarentur. d.c. vinolentum. potissimum enim clerico ebrietas cauenda est, eamque ante omnia vitare debet c. ante omnia, ea. dist. cæteraq;, quæ hac in re adducere possem, ex industria omitto, nè inuehere videar in vinolentos, & crapulosos, contra quos est tex. In c. luxuriosa. xxxv. dist. & in c. ecclesiæ. xxxv. dist. Non tamen prætereo, quòd siquis
clericus ebrius efficiatur, xxx. dierum spatio à
communione submouendus est, aut verberibus
afficiendus. dic.c. ante omnia. ea.q. committit e-
nim Episcopus clerico verberationem cum suis
16 manibus, neminem verberare liceat, †vt ibi not.
glo. quæ pœna fortè locum non haberet, cum vni
ca tantum fuerit ebrietas secundum Spec. in tit.
de accus. §. lxxxij. versi. & not. vbi dixit ob vnicā
ebrietatem clericum neq; suspendi, neq; depo-
ni. In vno tamen prodest ebrietas, quia facit
quòd delictum ab ebrio commissum, non punia
17 tur, aut mitius puniatur, †iux. ea, quæ Bar. not. in
l. respiciendū. in §. delinquunt. ff. de pœn. & Bal.
in l. data opera. iiij. col. qui accu. non pos. & Sa-
ly. in l. diuus. ad legem Cor. de sica. de quo etiam
per Flori. in l. sed & si quemcunq;. §. iniuriam. ad
l. aquil. & dixit Ang. in l.j.C. siqui impera. male-
dix. quod ebrietas excusat. quod intelligendum
est, cum magna fuerit ebrietas: nam parua non
excusat delictum, secundum Bal. in dic. l. data o-
pera. C. qui accus. non pos. ebrius tamen puniri
potest, quòd ebrius factus est, quia ebrietas sem-
18 per †est in culpa, secundum glo. in l. vlt. §. vlt. de
repu. facit ad supra dicta l. omne delictum. §. pe-
nult. ff. de re mili.

An aūt contractus cum ebrio initus valeat, vi de Alex. in l. dolum. C. de dolo. & suam paraphrasim, hoc est additionem in dic. §. delinquūt: in his omnibus casibus Episcopus dispensare potest.

Plures alij colligi possunt à Speculatore in locis supra allegatis, quem in his casibus affectata breuitate potissimùm sum secutus: nec non & ab alijs, qui de huiusmodi dispensationibus tractauerunt, ac etiam ex his, quę tradiderunt Doc. in dic.c. atsi clerici §. de adulterijs. de iudi. & in dic.c. miror. in quibus locis reperiuntur quoque casus, in quibus Episcopus dispensare nō potest. quòd si vera esset illa opinio Inno. de qua supra diximus, quòd Episcopus in omnibus dispēsat, præterquam in expressè prohibitis, vel vbi contrariū iure cautum est, de cuius veritate in d. §.

de adul-

de adu'te ijs. tunc vtilius, & consultius fuisset prohibitos, seu exceptos casus colligere, & enumerare: quibus cognitis, in cæteris omnibus regula pro Episcopo comprobatur. l. qui accusare cum sua regula. ff. de accus. à sufficienti partium enumeratione.

S V M M Æ.

1 *Inferior Papæ non dispensat in reseruatis ipsi Papæ.*
2 *Dictio solus è, stat exclusiue.*
Episcopus an super irregularitatibus prohibitis, & Papæ reseruatis possit dispensare.
3 *Episcopus an possit ex causa minuere pœnitentiam iniunctam à Papa.*
4 *Et quid de simplice Clerico circa pœnitentiam ab Episcopo iniunctam.*
5 *Episcopus an possit contra iura canonica constitutionem edere.*
6 *Dispensatio solis Episcopis videtur promissa, non autem alijs inferioribus.*
7 *Absoluendi potestas inferioribus Papæ concessa, intelligitur concessa tantum Episcopis, non alijs; & fallit vno casu. num. 9.*
8 *Episcopus an possit absoluere exemptos.*
10 *Inferior in casu necessitatis potest absoluere.*
Delegatus alteri committere non potest.
11 *Inferior an possit fungi officio Episcopi cum permissu, & licentia ipsius Episcopi, vel potius requiratur mandatum.*

Vtrum Episcopus aliquo casu, vel causa dispenset super reseruatis Papæ.

1 REGVLARITER dicendum est, † quòd in reseruatis Papæ, inferior non dispensat, vt supra satis diximus, vbi posuimus cxvij. Casus, in quibus solus Papa dispensat, & Dictio solus, † stat exclusiue.
2
Immò videndum est, an in casibus regulariter prohibitis, & specialiter Papæ reseruatis, Episcopus valeat dispensare? Et dicendum est, quòd interdum magna necessitatis causa vrgente, vel suadente; Episcopi in his reseruatis dispensare possunt, vt eleganter dixerunt domini de Rota deci. cclv. Credo uelit dicere cclxij. in nouis. quos refert & sequitur Abb. Sicul. in d. §. de adulterijs. per singularem l. si huiusmodi. ff. man. quem refert, & approbat And. Sicul. in c. de causis. col. xv. de offi. deleg. Pro hoc facit, quia Episcopus pœnitentiam iniunctam à Papa
3 pa ex causa minuere potest, † secundum singularem glo. in c. tempora pœnitudinis. xxvj. q. vij. alleg. d. l. si huiusmodi. pro cuius ornatu videre possumus multa cumulata per Fel. in c. j. de constit. fallen. septima. per quem tex. glo. singularis in c. latorem. xxxiij. q. ij. dicit, quòd simplex sa-
4 cerdos, † seu curatus, potest pœnitentiam ab
5 Episcopo iniunctam minuere. Et † ex eadem causa Episcopus contra iura canonica constitutionem edere potest, vt singulariter dixit Bal. in l. omnes populi. ff. de iust. et iur. col. vj. quod extollit Abb. Sicul. in d. §. de adulterijs. & in c. vlti. de consuet. & And. Sicul. in d. c. de causis. Et Fel. allegatus. c. quòd super his. de ma. & obedi. in prima limitatione, vbi limitat, & restringit hoc dictum, vbi superior de facili consuli non posset iuxta terminos d. l. si huiusmodi. vbi per eum, & in d. c. j. fallentia vij. de constit. supra. dictis accedat, quòd solis Episcopis permissa vide-
6 tur dispensatio, † & illis intelligitur concessa, non alijs inferioribus, vt latè, & eleganter dixit Inno. in c. innotuit. de eo, qui fur. or. susce. & idem scripsit in c. vlt. in fi. de postu. præla. Spec. not. in tit. de leg. §. sunt quoque, in fi. Abb. in c. ij. de vo. in d. c. nuper. & in c. ij. de sen. exco. plenè in d. §. de adulterijs. vbi Fel. diffusius: & alias remissiones vide per eundem Fel. in c. pastoralis. §. præterea. de offi. ord. ij. co. versi. limita hanc primam fallentiam. vbi concludit autem Federic. consilio xiiij. incipi. monachus Parrisinus, quòd vbi permissa est inferioribus absoluendi potestas, quia de Episcopis termino dictum videtur, nec possunt alij inferiores absoluere, etiam prælati regulares monachos excommuni-
7 catos, & † ab Episcopi iurisdictione exemptos absoluere nequeunt. Quare necessario pro absolutione Papa adeundus est, qui exemptorum est Episcopus, iuxta glo. per eum allega. in c. auctoritate. in ver. sede Aposto. de priuil. lib. vj.

Nam Episcopus propter exemptionem eos absoluere non potest, & minimè prælatus regularis, quia vt Episcopo inferiori non est ei permissa absoluendi potestas: nam, vt dictum est, vbi canon. absolutionem inferioribus relinquit, de solis Episcopis sentiendum est, quòd Fel. ibi
8 latius prosequitur, & † quòd Episcopus exemptos absoluere nequeat, not. glo. in cle. cum ex eo. in ver. autem. de sent. exco. lib. vj. licet Io. An. in c. religiosi. eo. lib. & tit. per illum tex. aliter dixerit, s. quòd Episcopus absoluit exemptos. sed contraria opi. verior est, quia c. religiosi. non loquitur de exemptis, de quo per eundem Io. An. in c. sciente. de reg. iur. & Doc. in c. cum tempore. de arbit. de qua quæstione Abb. Sicu. plenius dixit in sua quadam disputatione, cuius ipse meminit in repeti. c. si quis contra clericum. de fo. compe. in fi.
9 Adde, † quòd in eo casu, in quo non potest, nisi solus Episcopus absoluere, & dispensare: tamen ex mandato ipsius Episcopi quicunque inferior id efficere potest, quia Episcopus ea, quæ sibi permissa sunt, alteri mandare, & delegare potest, vt in c. vlt. de offi. ord. vt ibi hoc notant Doc.

Doc. & Fel. & quòd possit Episcopus inferiori
dispensationes committere, quas ipsi inferiores
per se, & suo iure dare non possent, Domi. dixit
in d.c.cum ex eo.de elec. Ideo Inno. in c. de cæte
ro.de sent.exco. tradit eleganter, quòd quamuis
inferior absoluere non possit ab excommunica-
10 tione Episcopo concessa, ex mandato. tamen † e-
ius hoc ministerium exercere potest: subdens quod
inferior, qui in casu necessitatis absoluit, iuxta
c.pastoralis.§. præterea.de offi. ordi. auctoritate
propria, & non Episcopi absoluit, & quod huiusmo
di absolutionem Episcopus alteri committere
potest. Idem Inno. not. & post eum Butr. in c. ab
excommunicato. de rescrip. vij. col. & latius af-
firmat Federi. consil. xxxvj. & respondet Domi.
in d.c.cum ex eo. ad c. vlt. in fi. de offi. deleg. vbi
probatur, quòd huiusmodi ministeria alteri
committi, & delegari non possunt: nam dicit ip
se, quòd delegatus alteri committere non potest
per rationem, de qua ibi. Sed Episcopus, & qui
habet de iure, vel à canone potestatem, potest
per alium exercere, quod etiam Feder. confir-
mat in d. consilio. & glo. & Doc. notant in d.c.
vlt. de offi. ord. Dicit tamen ibidem, Fel. post a-
lios, quòd licet alius inferior vice, & mandato
11 Episcopi ea exercere possit, ex simplici † tamen
permissu, & licentia fieri non possunt: quia pri-
mo casu auctoritate, & vice superioris cõmitten
tis fiunt, secundo verò nomine proprio exercen
tur, licet superiore permittente, vt ibi latius per
eos. Adde tamen, quòd quamuis solis Episco-
pis ius dispensandi concessum esse videatur, ple
rique tamen tenuerunt sede vacante capitulum
dispensare posse. in qua sententia est Io. de Imol.
c.ij. ne se. uacan. Abb. Sicul. in d.§. de adulterijs.
xij. col. & glo. in c. ecclesia habet senatum. xvj. q.
j. quod intellexerunt iure, scilicet Episcopali,
& non iure Capituli: & proinde dicunt, non ob-
stare dictum Inno. in d. c. innotuit. de quo la-
tius in d.§. de adulteriis. & per Fel. in c. cum o-
lim. post Abbat. & Doc. q. viij. de ma. & obed.
de primo, videlicet de dispensationis delegatio
ne, dixi supra de delegatione dispensationis: de
secundo, dixi infra de dispensatione Capituli se-
de vacante, & non vacante, ubi latè.

S V M M Æ.

1 *Episcopus an possit pœnitentiales canones mitigare. Et an possit minuere pœnitentiam à Pontifice iniunctam.*
2 *Quæ absolutiones sint Episcopo reseruatæ.*
3 *Pœnitentia publica à nemine imponi potest, nisi ab Episcopo.*

De potestate Episcopi super Pœnitentijs iniungendis, & iure dispensandi super illis.

PRAETEREA in foro pœniten-
tiali, ac in pœnitentijs iniungendis
magnam habet Episcopus potesta-
tem, & in his suo arbitrio dispen-
sare potest. xlv. dist. c. licet. & quasi
per totam illam dist. & in c. tempora pœnitendi-
nis. xxvj. q. vij. dummodo adhibita quadam ra-
tione, & modestia fiat. de pœnit. dist. v. c. fal-
1 sas. xxiij. q. iiij. c. si is, qui. Potestque † Episcopus
pœnitentiales canones mitigare. d. c. tempora.
de pœn. dist. j. c. pœnæ. & c. v. & c. medicinam.
Debetq; ipsam pœnitentiam ponderare. de pœn.
& remis. c. significauit. & c. quæsitum. de conse-
cr. dist. iij. c. de pœnitentibus. nisi cũ à canone di
spẽsatio est inhibita. c. pessimam. xxiij. q. vlt. & cũ
Episcopus dipensari vellet, vt pœnitentes ad or-
dines promoueret, quia tunc dispensare non po
test, secundum Spec. in d. ti. de dispens. § nunc
de Episcoporum. versi. xxviij. & not. in c. quæsi-
tum. per c. ex pœnitentibus. l. j. dist. cum alijs per
eos alleg.

Potest quoque Episcopus à Papa iniunctam
pœnitentiam minuere, vt supra dictum est, se-
cundum singularem glo. in d. c. tempora. Item
habet Episcopus in pœnitentijs iniungendis ius
præcipuum: habet etiam singulares quosdam ca
sus, in quibus nisi ipse pœnitentiam iniungere,
& dispensare potest, quos glossator colligit in c.
ij. de pœnit. in vj. in quibus simplici sacerdoti
nulla datur absoluendi potestas, quos breuiter
communicare non pigeat.
2 Primò † absolutio maioris excommunicatio-
nis Episcopo est reseruata, iuxta. c. nuper. de sen.
exco. quod intellige, quando est inducta à lege
& canone. Nam si ab homine lata est, excommu
nicatus ab alio, quàm ab excommunicatore, aut
à Papa, absolui non potest, vt est tex. & ibi plene
not. Inno. in c. pastoralis. §. Præterea. de offi. or-
di. & not. in d. c. nuper. vt latius dicam infra de
sent. excomm. in §. nunc de absolutione.
Secundo pœnitentia blasphemantis, & male-
dicentis Deo, & sanctis. c. ij. de maled.
Item sortilegij. c. ij. de sortileg.
Item commutatio votorum, iuxta. c. ij. & c.
ex multa. de vo. & vo. redempt. nisi in voto con
tinentiæ, & not. glo. in d. c. j.
Item in voto Hierosolymitanæ peregrinatio-
nis, in quibus solus Papa dispensat, c. ex multa.
& c. magnæ. & c. per tuas. eo. tit. Item distribu-
tio male ablatorum incertorum, aut etiam cer-
torum, vbi hi non existunt, quibus restitutio fa-
cienda est. c. cum sit deinde. & ego cumulatius
de hac distributione facienda dicam infra in ti-
tulo

tulo de furtis.

Pœnitentia clādestinorum matrimoniorum, aut contra ecclesię interdictum initorum.c.cum inhibito.de cland.despoo.c.j.& vlt. de matrim. contra eccl. interdic. contra.

Item reseruatur pœnitentia omnium publicorum enormium criminum, & filiorum, siue ex proposito, siue ex casu oppressorum.

Item cuiuscunque homicidij periurii, falsi testimonii, falsi instrumenti, incestus, corruptionis monialium.

Item eorum,qui cum brutis coeūt,de quibus casibus vltra gl.prædictam, Host.scribit in sum. de pœn.& remiss.§.confitendum. & Doct. in d. locis.& in d.c.ij. Adde,†quòd publicam pœnitentiam imponere, non nisi Episcopus potest, not.gl.& Doct.in c. conquerente. versi.pœniteotias.de offi.ord.Ex mandato tamen Episcopi simplici quoq; sacerdoti eam licet iniungere, secundum Archid.de pœn.dist.vj.c.placuit.& notant Doct.& Fel.in c.vlt.de offi.ordi.

SVMMAE.

1 *Sacerdos simplex, Abbas, seu inferior, non possunt concedere indulgentiam anni, quia soli Episcopo hoc concessum est.*
2 *Et quid de Vicario Episcopi.*
3 *Et quid de Legato.*
Episcoporum, Archiepiscoporum, & Legatorum potestas, quo ad indulgentias aequalis est.
4 *Indulgentia data à malo Prælato, non minus prodest, quàm si à bono data esset.*
5 *Indulgentia concessa à prælato falso, qui verus putabatur, an animæ prosit.*
6 *Bullæ falsæ, quæ veræ creduntur, an animabus prosint.*
7 *Episcopus, & prælatus, habens auctoritatem concedendi indulgentiam, an habeant hanc potestatem limitatam.*
8 *Pontifex, Principis Apostolorum successor, omnem indulgentiam peccatorum concedere potest.*
9 *Pontifex non debet concedere plenariam indulgentiam, nisi ex magna aliqua causa.*
10 *Concilium generale potest plenariam indulgentiam concedere.*
11 *Indulgentia plenaria, an in veteri testamento cognita fuerit.*
12 *Et quo tempore habuerit originem.* & 13.
14 *Indulgentiam plenariam non assequi possumus absq; Dei misericordia.*
15 *Peccatorum remissione vsus est Saluator noster cum Petro, Maria Magdalena, & Latrone.*

De Indulgentia Episcopi, & plenaria remissione, & Iubileo.

Potest præterea Episcopus circa culpas, & peccata, seu crimina dispensando indulgentias, hoc est peccatorum remissiones, indulgere in multis casibus. Nam Episcopus in dedicationibus basilicarum, potest anni indulgentiam concedere, & in earundem anniuersario quadraginta dierum, iux. c.cum ex eo. in fi.& c. nostro. de pœnit. & remiss. & cap.j.& vlt.eo.tit.lib. vj.

1 Has autem indulgētias simplex sacerdos, aut Abbas, siue alius inferior concedere non potest, per not.in c.accedentibus.de excess.prælat.& scribit Pet.de Ancha.in commento regulæ, ea,quæ, de reg.iuris,lib.vj.& c.nostro.de pœnit.& rem. vbi Cald. & Doct. hoc notant, & adducunt rationes, quas ne sim longior, omitto. Adde, quæ scribunt Doct.& maxime Ant. de Rosel.in suo eleganti commento.c.quòd autem. de pœn. & remiss. 2 Item, nec Vicarius Episcopi has indulgentias sine speciali mandato concedere potest secundum Calder.in d.c. nostro. ad fi. nec etiam capitulum sede vacante, secundum eum ibidem,& tenet Io. An.in c.accedentibus. de priuil.Dominicus post Archid.in c.ij. de pœnit. & remiss.lib. vj. Io.de Imol.in clem.j.xiij. col.de priuil.Card.in clem.j. de hær.in ver.duro.q. xj. Fel.in c.cum olim.q. xiij. de maior.& obedien.

3 Legatus autem, siue sit sacerdos, siue non, indulgentiam, sicut Episcopus dare potest, secundum Aug.de Anchon.in suo auro libello, de potestate ecclesiæ.q.xxix.& art. viij. quem Fel. refert in sermone suo, incipiente, Hodie mecum eris in paradiso, vbi de hac indulgentia plura,& optima, quæque cumulauit.

De Episcoporūquoq;,& Archiepiscoporū,& Legatorū indulgentiis, quorū in his par est potestas, Doct.plenè notant in d. c. quòd autem. ubi Ant.de Rosel.in d.sua repetit.& Doc. in d.c.nostro.vbi Calde.& Old.q.xxiij. cuius est initium, quæritur, si prælatus,& in summa Pisana. in verbo, indulgentiæ.& magister Robertus omnium prædicatorum ætatis suæ Princeps, in sermone Quadragesimali, venit nox.

Neque prætereo, quòd indulgentia concessa à 4 prælato malo non minus prodest, quàm si à bono data fuerit, secundum Theologos,& habet in iiij.sentētiarum.xx.dist. art.ij.q.iij. Quibus accędat,quod tradit Pet.de Ancha.in clem.ij.de pœnit.& remiss. quòd si indulgentiæ à prælato penitus falso conceduntur, qui verus putabatur, ad salutem animarum prosunt, ac si à vero prælato datæ

datæ essent, & idem sentit esse dicendum de fal-
sis bullis, quia quoad animarum salutem sicut
verę prosunt, vbi innehitur contra quosdam que
stuarios, qui adulterinis bullis Venetiis gran-
dem pecuniam extorserant, quod est notandum,
& Iason refert in l. præscriptione. C. si contra ius
vel vti. publi. & Fely. hanc sententiam probat in
supra dicto sermone.

Est tamen aduertendum, quòd Episcopus, &
quicunque alij prælati in concedenda indulgen-
7 tia, non possunt metam excedere, de qua in d. c.
cum ex eo. quia ij, vt dictum est, non plenam, sed
simplicem potestatem habent. c. ij. dist. xj. Sed
8 Rom. Pontifex, Principis Apostolorum succes-
sor, plenariam indulgentiam omnium pecca-
torum dare potest. cap. ad liberandum. de Iudæ.
& Innoc. & Doct. plenius probant in d. c. quòd
autem. de pœnit. glo. & Doct. in cle. ij. eod. tit. &
Fel. in sermone supra dicto, vbi adducit multas
quæstiones extrauagantes, & qui aliud affirma-
ret, hæreticus esset, secundum Old. consi. cclxxj.
quęstio talis. & Archiepiscopus Floren. in prima
parte suæ summæ, tit. x. art. vltimo. rationem ad-
ducentem, & in hac materia multa differentem.

Papa tamen ad hanc plenariam indulgētiam
concedendam, non nisi ex magna causa adduci
debet, ne ecclesiæ thesaurus vilescat, secundum
Alexan. de Ales in iiij. sent. dist. xx. art. ij. q. iij. vbi
latè hanc materiam prosequitur, & ibidem Ri-
[. chardum de Media villa, & Bonauenturam, &
Aug. Anchonitanus doctè scribit in d. tract. de
potestate ecclesiæ. q. xxviij. supra allegata, vbi
similiter dicit, non nisi ex iuxta causa concessam
valere, & refert latius Fel. i suo supra d. sermone.

Nec omitto, quòd generale quoque conci-
10 lium has plenarias indulgentias dare potest. Sin
gulare, ac nouum dictum fuit Abb. Sicul. in suo
sermone, in Basiliensi Concilio habito, cuius est
initium, Maximum &c. xv. col. cuius ipse memi
nit in d. clem. ij. de pœnit. & remiss. & Fel. refert,
& sequitur in loco supra dicto.

11 Sed operę pretiū est scire, an in lege veteris te
stamenti, hæc plenaria indulgentia cognita fue-
rit, in quo dicendum, secundum Innoc. & Doc.
in d. c. quòd autem, quòd in veteri testamēto mi
nimè cognita fuit, quia sacerdotes veteri testa-
menti hanc potestatem soluendi, & ligandi non
habebant, cum claues non haberent. Sed à Pe-
tro hæc plenaria indulgendi potestas, & peccata
remittendi ad solum Romanum Pōtificem tran
[12 slata est, nec ante tempora Papæ Gregorij ista
plenaria iubilei indulgentia frequentata est, nec
etiam Christiani, qui tunc catholici, & perfecti
erant, multum ea indigebant, vt refert Innoc. &
Doct. in d. c. quòd autem.

De hac indulgentia anni iubilei, vide Io. de
Ana. in suo quodam opusculo, quod scripsit de
hoc, & ibi latè ostendit, vnde iste annus iubilei
ortum habuit.

13 De hac plenaria indulgentia loquitur tex. in
d. clem. ij. de pœnit. & remiss. & glo. in verbo, cul
pa, & ibidem Doct. De iubileo tamen in lege ve
teri fit mentio Leui. xxv. & nu. xlt.

14 His annectendum putaui, quòd plenariam
indulgentiam non nisi ex Dei misericordia asse-
qui possemus, quia secundum iustitiæ merita,
cum pro mortali peccato pœna æterna debea-
tur, eam condignam, & proportionabilem sol-
uere non possemus, nisi ex immensa Dei miseri-
cordia peccatorum remissio nobis indulgeret,
secundum Alex. de Ales. iiij. sent. loco supra al-
legato, & Astesanum in præclara summa sua, li-
bro v. tit. xxxviij.

15 Hac misericordia remittendi peccata Chri-
stus cum Petro, cum Maria Magdalena, & cum
Latrone piissimè vsus est. Cætera in hac mate-
ria dicere supersedeo, quia messis est sacrorum
Theologorum, & per eos, ac Doct. vtriusque iu-
ris in locis supra dictis, satis, superq́ue tracta-
tum est, quibus hæc corrigenda, & limanda re-
linquo: hæc tamen paruula quasi è magno ma-
ri selegi, huicq; transtuli semiplenis Episcopo-
rum indulgentiis non contentus.

S V M M Æ.

1 *Episcopus, quæ priuilegia habeat.*
2 *Episcopus tactis scripturis iurare non debet.*
3 *An Episcopus possit facere constitutionem contra ius ciuile.*
4 *Episcopus potest constitutionem condere in sua diœcesi, quòd in certis causis summariè procedatur.*
5 *Episcopus potest statuere pretium rebus venalibus, & ad victum spectantibus, nè carius vendantur.*
6 *Clericus, & monachus per obsidem à suo superiore dari potest.*
7 *Prior monachorum, institutus ab Abbate, non potest remoueri sine Episcopo.*
Ordinatio Ecclesiæ spectat ad Episcopum.
8 *Fundator, & conditor Ecclesiæ, non potest in ipsa vllum ius habere, nisi quatenus Episcopus instituat.*
9 *Laicus non potest se impedire in oblationibus Ecclesiæ oblatis.*
Monasteria non possunt fundari absque venia, & promissu Episcopi.
Testis falsum deponens, qui corporaliter puniri debeat, euitat pœnam, si Episcopi veniam habuerit.
Episcopus, an adoptare possit.
Episcopalis dignitas non est merè secularis.
10 *Absolutus à Pontifice decepto, & circumuentus potest iterum ab Episcopo excommunicari.*

De

De Priuilegiis Episcoporum.

VNC ad Episcoporum priuilegia descendo, quæ eis ex eorum dignitate, & potestate Episcopali competunt, vltra quæ superius dixi. Et ponam extensiuè septuagintaquinque priuilegia.

Primum enim priuilegium est, ne ecclesia cõstitui possit, nisi in loco construendæ ecclesiæ, primus ipse crucem apponat, designet atrium, atque primum lapidem collocet, de cons. dist. j. c. nemo. & Spec. not. in tit. de dispen. §. nunc de Episcoporum. versi. generaliter autem.

Adde, quòd sine Episcopi auctoritate, seu permissu, publicè campana haberi non potest. c. patentibus. de priuil.

Quæ autem, quot ve per campanæ sonum significantur, docet Ioan. An. in c. j. de offi. custo. Bal. in l. j. de dedi. liber. toll.

Item eo die, quo in altari missam cantauit, in eo nullus alius missam celebrare potest. de consecr. dist. ij. c. vlt. Quod intelligo pontificaliter.

Item ecclesiam solus consecrare, & reconciliare potest. de consecr. eccl. vel alta. c. consuluisti. & c. aqua. 1. dist. in capite.

Similiter altaris consecratio ad eum spectat. lxviij. dist. c. quamuis.

Idem solus consecrat virgines. cap. deuotis. xx. quæst. j.

Solus chrismat, ac regenerationis lauacrum confirmat. c. quanto. & ibi not. de consu.

Ad eum solum chrisma, & sanctum oleum, & eius confectio spectat. lxxxv. dist. chrisma, & seq. de celeb. miss. c. te referente.

De his, & aliis ad Episcopalem ordinem pertinentibus, habetur in c. quòd sicut. §. præterea. de elect. & in c. inter corporalia. de transl. præl.

Quinquagesimam quoque, seu centesimam dare potest. c. Apostolicæ. de dona. c. pastoralis. de his, quæ fi. à præla. xij. q. ij. c. bonæ.

Item solemniter excommunicare potest, vt supra latius diximus per c. non debent. xj. q. iij.

Idem potest interdicti tempore audire diuina. de priuil. c. nonnulli. & c. quoniam, in vj. & ibi Io. An. in nouella, & alij doctores.

Potest quoque sibi quem vult confessorem, seu potius cõfessionis auditorem, eligere. c. vlt. de pœnit. & remis.

Potest quoque Episcopus altare habere viaticum, vt in c. prole. de priuil. lib. vj. & in eo celebrare, & celebrari facere vbicunque, etiam absque interdicti transgressione, & ibi glo. aliàs prærogatiuas notauit.

Item literas dimissorias dare potest, sine quibus facta ordinatio non valeret. viij. q. ij. c. illud. & c. dilectissimi, de offi. Archid. c. ut nostrum.

Idem quoque propter dignitatem anulum aureum in digito ferre potest. c. clerici. de vit. & hone. cler.

Similiter de canonicis suis duos secum habere potest. c. ad audientiam. de cler. non re.

Idem cum celebrat missarum solemnia, adesse secum debent tres diaconi, alijque presbyteri, & ministri, sine quorum præsentia celebrare non potest. c. Episcopus Deo. & c. iubemus. de consec. dist. prima.

Simplex autem sacerdos uno præsente celebrare debet: immò solus esse potest, quia Deus suam præsentiam supplet. c. hoc quoque. & ibi gl. ea. dist. c. vt quisque. de vit. & hone. cler. & c. proposuit. de fil. presbytero. & ibi notatur.

Cognoscitur quoque Episcopi dignitas, & ius præcipuum in iureiurando: nam aliter Episcopus, aliter alij iurant, vt in c. vlt. de iur. cal. & inconsulto Romano Pontifice iurare non debet. c. j. in fi. eo. tit. quod autem de consuetudine obseruatur, not. glo. & Doct. in d. c. j.

2 Accedat, † quòd Episcopus tactis scripturis iurare non debet, & vbi ita iurauerit, venialiter saltem peccat, quasi temerariè iurasset. xxij. q. iiij. §. illicitum. & vbi quis temerè iurat, pœnitentiam agere debet, vt not. glo. xxiij. dist. §. rusticus. & ibi glo. declarat iusiurandum temerarium esse, vbi nulla necessitate cogente iuratur. c. & si Christus. de iur. iur. Lex quoque iuris ciuilis facilè iurantem, & peierantem castigat, & qui per genium principis iurasset, & peierasset, fustibus castigato, statimq; dimisso ex Græcorum prouerbio dicebatur, importunus noli iurare, vt legitur in l. si duo. in fi. ff. de iureiur. Græca tamen verba impressis libris desunt.

Præterea non cogitur testimonium dicere. l. nec honore. de Epis. & cler. canonizata xj. q. j. c. testimonium. §. nec honore. de quo dicendum, vt ibi cum auth. seq. sed iudex. & in c. j. & vltim. de iuramen. cal.

Adde, quòd tanta ei debetur reuerentia, quòd nisi Imperialis iussio procedat, nõ cogitur iudicium subire, secundum Azo. in summa, supra, de Epis. & cle. & Spec. in §. nunc de Episcoporum. versi. generaliter autem. & proinde quando ab eius sententia appellatur, sicut in alijs, dici non potest, quòd per sordem iudicauit, secundum Spec. de appella. §. decimæ. versi. sciendum.

Et propter dignitatis altitudinem à patria potestate liberatur, auth. Sed & dignitas Episcopalis. C. de Epi. & cle. & supra latius ostendimus. Ideo plures testes contra eum exiguntur, iuxta c. præsul. & seq. ij. q. iiij. de quo infra clarius fortè dicemus. & de sensu & mente. d. c. præsul. Atq; ad eius declarationem. Fely. multa scribit in c. per tuas. de maio. & obed.

Præterea in generali sedis Apostolicæ manda

to de hæreticis inquirendis non includitur, nisi eius expressa mentio fiat. c. inquisitores. de hære. lib. vj.

Præterea sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti eo modo, quo aliæ personæ ecclesiasticæ, non incurrit, vt alias supra diximus per c. quia periculosum. de sent. excom. lib. vj.

Nec contra Episcopum contumacem, sicut contra alios proceditur, sed in pœnis infligendis propter contumaciam eius maior ratio habetur, iuxta c. quia Pontificali. de offi. deleg. in vj. & alias meminimus.

Potest quoque censuales ecclesias constituere, iuxta c. præterea. & ibi not. & c. scientes. de consti. quod intelligendum est secundum ea, quæ ibi notantur, & in c. prohibemus. & c. quanto. eod. titu.

Præterea clericos instituere, eosdemq; destituere potest. c. nouit. de his, quæ fi. à præla. & c. ex tua. de fil. presbytero. & c. ex frequentibus. ad fi. de insti. quia qui instituere potest, idem potest & destituere. c. cum ex iniuncto. in fin. de hæret. quod intelligendum est secundum ea, quæ Abb. Sicu. declarat in repe. c. si quis contra clericum, in vlti. quæstionibus. de for. compet.

Ipse idem generalem Synodum congregare potest, & constitutiones facere in diœcesi sua, iuxta ea, quæ habentur in c. quòd super his. de maio. & obed. in c. vlt. de fur. & in c. Episcopus. xviij. dist. & xviij. q. ij. c. Abbates, & nos supra plenius diximus.

Et sua constitutione mulierum fucationes, & superuacua ornamenta inhibere, & interdicere potest, & refrenare luxum vestium, & omnem, & quemcunque ornatum superfluum, secundum Bal. in proœ. Decretal. incipit, Rex pacificus. iiij. col. & not. Io. And. in c. ea, quæ. de regu. iu. lib. vj. multum disputans de efficacia, & validitate huius constitutionis, de quo etiam per Pet. de Anch. c. j. de constit. charta xviij. vers. super hoc membro.

Item potest prohibere ludos sub censuris ecclesiasticis, & mulieres honestatis causa, ne ad eos inspiciendos accedant, quia in ludis complura inhonesta, & obscœna patrantur.

Potest enim inhonesta, & peccatum concernentia prohibere. l. j. de iust. & iu. & ibi not. & tradit Bal. in d. c. Rex pacificus. & in his habet iurisdictionem propter causam, & materiam peccati, iux. c. nouit. de iudi. & c. vlt. de præscri. facit c. vlt. de excep. lib. vj. & no. in auth. alearum vsus. C. de relig. Faciunt ad prædicta, quæ not. Albe. in iij. parte statu. q. cciij. Card. in proœ. Decreta. sed profectò pudendum est, cum nulli Episcopi hodie reperiantur, qui corruptis mulierum, ac deprauatis nostræ ætatis moribus, vllo remedio occurrant, vllaque ope, aut censura ecclesiastica deterreant. Quæ etiam hodie caudam ad ipsorum Episcoporum instar sibi deferri faciunt, & adeo faciem pigmentis ceruisatis fucant, quòd laruis dæmonum meritò comparari possunt, contra dictum Augustini ad Possidonium, & transumptiuè, in c. fucare. de consecr. distin. v.

3 Potest etiam constitutionem facere contra ius ciuile, secundum Domi. in c. ij. de maio. & obed. ad fi. dicens hoc sentire gl. in c. j. de loca. & potest statuere circa casus non diffinitos, etiam in negotijs maioribus, vt not. in d. c. ij. & refert Fel. in d. c. quòd super his. & dixit Bald. verbum admirandum. in c. cum omnes. de consti. col. penul. quòd licet Episcopus non possit causam committere appellatione remota, & sublato ordine iudicii, iux. gl. in c. vlt. de hær. lib. vj. potest† tamen constitutionem condere in sua diœcesi, quòd in certis causis summariè procedatur, quia aliud committere, aliud statuere, secundum eum, licet Fel. in d. c. quòd super his. hoc non approbet rationibus suis, nisi quando iusta inesset causa summariæ cognitionis committendæ, secundum Inno. in c. vlt. per illum tex. de trãsact. de quo dicendum, vt ibi per eum latius.

Adde, quòd hoc dictum Bal. Andr. Sicul. reprehendit, in clem. ne Romani. iiij. char. de ele. per illũ tex. in ver. tolli. facit quod notat Ang. in disputatione, Hasten sis miles. xxv. col. versic. de secundo, an valeat. vbi d. glo. c. vlt. intelligit in statutis quoque locum habere, quod refert Fel. in c. j. in ij. col. in iij. declaratione. de rescrip.

An autem Episcopus possit statuere, quòd in curia sua exceptio non numeratæ pecuniæ vltra statutũ tempus opponi possit, aut quòd clerici hanc exceptionem opponere non possint. Bal. tradit in d. c. cum omnes. Ego de hac exceptione, quando opponitur à paupere, siue ab ecclesia, ecclesiasticisque personis, remitto me hodie ad tract. de paupere, & paupertate, vbi laté.

Præterea cognoscit Episcopus, ne carcere inclusis, & pauperibus alimonia desit. l. iudices. C. de episco. audi. Et ipse curare debet, vt statuta ibi, & cauta pro illis personis, & eorum sumptibus à iudicibus obseruentur. Nec est alibi lex tam fauorabilis pro pauperum, & carceratorum sumptibus ministrandis, & laté hæc in supra dicto tractatu deducuntur.

5 Item potest Episcopus rerum venalium, & ad victum spectantium pretium statuere, ne carius vendantur, & præsertim quo tempore annona carior ẽ. l. j. & ibi glo. Bart. & Bal. C. de Epi. aud.

An autem hoc idem ciuium statuto effici possit, videndus est Bart. in l. j. in §. cura carnis. ff. de off. præfe. vrb. in l. annona. de extraor. cri. in l. Imperatores. ad l. Iuliam. de anno. not. in c. j. de empt.

emp.& vend.& in l.j. vt ibi Io. de Platea,& Luc. de Pēna, vt nemini liceat in emp.spe.se excus. & in l.j.de quibus mune.nem.lice.se excu. & in d. l.j.de Epi.aud.Flot.in l.si pendētes.§. si quid. ff. de vsuf.Lud.in sing.in ver. ciuitas ipe charistiæ.

Item fraudatores, & pigmentarios,quos aromatarios,& speciarios vulgo appellant, vendentes ceram fabis admixtam, & adulteratam, mulctare potest,secundum Abb. antiquum in d.c.j. de emp.& vend.& ibi hoc tenet Io. An.& Ludo. in suis singularibus,in ver. Episcopus.hoc munus olim apud Comanos Ædilium erat,vt annona iusto pretio præberetur, vt apud Liuium, & Plinium legitur in plerisq; locis. Et Pomponius Iurisconsultus refert duos ædiles sub Iulio Cæsare constitutos esse,qui frumento præessent,essentq; cereales appellatos,sicut cura carnis ad præfectum vrbis pertinebat.d.§. cura carnis, hoc etiam probatur in l.ideo condemnatus.de comp. vbi de Ædilitate,& annona fit mentio,licet corruptus habeatur ille tex. cum pro verbo Ædilitatis edulitatis legatur.legi enim debet auctiorem annonam Aedilitatis tempore præbuit, non auctiorem edulitatis tempore præbuit,vt passim legitur, hodie hęc seruatur apud Venetos & Venetijs,qui constituunt tres Ædiles , qui domini bladorū,& totidem quidam macelli nominant.

Item potest Episcopus potestate sua hæreticos inquirere,eosq; condemnare.c.excommunicamus.§.vlt. de hær.c. ad abolendam.§. adijcimus.eo.tit. Nec amittit Episcopus potestatem, quamuis alteri à Papa hoc negocium delegetur, vt in c. per hoc. de hær. lib. vj.& notat Bal.in auth.habita.C.ne filius pro pat.

Sunt præterea mathematicorum, magorum, & omnium maleficiorum libri, aut codices sub Episcoporum oculis concremādi; & nisi hi verę religionis cultum crediderint, omnibus ciuitatibus pellendi, moxq; deportandi sunt iuxta primam constitutionem Theodosij in l. mathematicos.de epi.& cle.

Potest Episcopus interdicere,& excommunicare ciues expellentes alios iniustè, secundum Bald. in l.j.§. quies. de offic. præfect. vrb. quod refert Fel.in rubrica de treu.& pa.

Item vetus chrisma cremare,& nouum in cœna domini conficere debet.c.ex literis.de consec. dist.iij.c.omni tempore.dist. iiij. & ibi notatur.

Idem de causis matrimonij, & quibuscunq; spiritualibus cognoscit,nec Abbas, aut inferior prælatus eas causas tractare potest,vt in c.accedentibus.de excep.præla.xxj. dist. c. perlectis. & Goff.not.in summa, de diuor.§. vlti. & Docto. in d. c.accedentibus.

Idem patronis discordantibus de iure patronatus ecclesiæ , aut quia idoneus rector non pręsentatur de ipsa ecclesia reliquias tollere potest, fores claudere, simulq; inhibere , ne in ea quisquam sacra, & diuina officia celebret, & hæc appellatur cessatio à diuinis , de qua habetur in cap.si canonici.de offic.ordin. in vj. statuetque œconomum, qui fructus seruet, donec de rectore prouisum fuerit; vt in cap.ij. de iure pat. & in cap. cum vos.de offic.ordin. dicendum tamen hoc, vt ibi per Doct.

Item vbi plures , & diuersi executores varias pauperum electiones fecissent, potest Episcopus vtram velit ex illis optare, secundum Docto. in l. iure gentium. in §. vltim. qui incipit, hodie. ff. de pact. vbi hoc etiam scribit Alex.allegans Spec. in titu.de instru. ædi. §. nunc verò aliqua. versi. quid si sint plures. & ibidem Bal.

Præterea potest Episcopus compellere statuētes ad edendum statuta, & conuentiones. habet enim iurisdictionem malas & iniquas conuentiones , & statuta abolendi, & delendi penitus. Imò cogere potest statuentes , vt declarent generale statutum non extendi ad ecclesias & clericos . primum ponit Bald. in cap. j. §. conuenticula. de pac.iuram. firman.& in l.j. de monop. in l. collegium. C. de hæred. instituen.iuxta Alexand. in additio. Bart. in l. sub prætextu. ff. de extra ord. crim. secundum dictum de declaratione singulariter tradit Ioan. Andr.in cap. vlti. & ibi etiam Domi. de immuni.eccles.lib. vj. ij. colum.Bald.in l.iubemus, la prima.de sacrosan. eccle.not.Fely.in c.ecclesia sanctæ Mariæ. de cō sti.q.xix. vbi plures alios refert, vt ibi de his & alijs per eum latius.

Adde , quòd Episcopus inter non subditos clericos de causa ciuili sine libello cognoscit, secundū Spec.in tit.de li.concep.§.x.versi.quarto.

Idem facit,quando iudicis causam audit,qui fugit, & declinat,ne rationem reddat,vt ibidem not.Spec. versi.v.

Idem obseruat, vbi ex officio inquirit de ecclesiarum grauamine, & de earum diuina vacatione, aut de his, quæ minus canonicè absque sua conscientia obtenta sunt, cognoscit, vt in Spec. ibidem.versi.vij.

Adde, quòd Episcopus secundum veritatem iudicare debet, secundum Bald.in l.eam, quam. iiij.colum. C.de fideicom.quæ veritas conscientiæ veritati inhærere potest, & ab actis recedere , idem tamen Bald. in cap. sacramentum. in fin. de consuetu. rect. feu. in versic. feud. inquit eum secundum acta aliorum iudicum iudicare debere , & not. Ioan. Andr.in nouel. in cap. venerabili.de censi. Papa verò , & Imperator , qui supremam potestatem habent supra legem secundum conscientiam iudicare possunt, secundum Bart. in l.j. in fin. C. vt quæ desi. aduo.vbi per scribentes.idem & in Rege dicēdum est, quia Rex est vti monarcha, & Imperator

in regno suo secundum Bald. in l. exemplo. C. de proba. & in c. j. §. si vassallus, de pac. iur. fir. & in c. vlti. de prohibi. feu. alie. per Feder. licet Bar. ali ter sentire videatur. in l. j. §. de qua te. ff. de postliu. nisi quando Rex superiorem non recognoscit, vt ibi per eum, & in l. infamem, ad finem, de publ. iudic. Ego idem in Rege Apuliæ & Siciliæ sentio, per ea, quæ latè disputat Andr. de Iser. in proœmio consti. regni, & in d. l. imperialem. §. vltim. cuius dicta corroboro per ea, quæ scribit Bald. & Ioan. Imol. in dict. l. infamem. & Matia. Soci. in c. j. col. xiij. in x. fall. de li. obla. vbi dicta in Papa & Principe extendun tur ad omnem dominum, qui in terris suis vice Principis fungitur, de quo per Fel. in c. cum non liceat. de præscrip. per Phi. Cor. post Abbas in c. pastoralis. de appel. in prin. per Ludo. Rom. in rubrica, de arbit. in vj. col. & per alia, quæ Fely. in d. c. cum non liceat, colligit cumulatius.

Alij iudices inferiores secundum acta, hoc est allegata & probata iudicare debent. l. illicitas. §. veritas. & cum ibi not. de offic. præsid. & not. Bald. in l. ij. de sent. ex pericu. reci. gloss. & scribentes in §. penult. instit. de actio. Ange. in auth. de testa. glo. & Gemi. & alij scribentes. in cap. j. de reiudi. lib. vj. possem plures limitationes referre, sed omitto, quia non est hic locus suus.

Præterea Episcopus pro redemptione captiuorum, & pro eleemosynis pauperum res ecclesiæ vendere potest. xij. quæst. ij. c. cautum. & c. gloria, & c. sacrorum. & x. quæst. ij. c. j. Idem efficere potest, vt seruus ecclesiæ benemeritus dimisso peculio manumittatur. c. cum redemptor. & c. si quos. de seruis. xij. q. ij.

Item potest Episcopus clericum suum obsidem habere, & clericum, & monachum ob iurisiurandi religionem cogere, vt obsidis loco re
6 maneant. c. ex rescripto. de iureiu. & ibi not. scle ricum, & monachum per suum superiorem obsidem dari posse, & not. gl. in c. vt pridem. xxiij. quæst. viij. Item potest ecclesiarum numerum minuere, vbi nequeunt de proprijs fructibus sustentari. de consecrat. distinct. j. cap. omnes basilicæ. & plures ecclesias, præben. & dignitates in sua diœcesi vnire. Contra potest vnam præbendam, & dignitatem diuidere, iuxta ea, quæ plenè notantur in c. sicut vnire. de excep. prælat. in c. tuæ. de præben. & ibi optima glo. & in cap. ad audientiã. de eccle. ædifi. dummodo vniat de eorum consensu, quorum interest, & notatur in locis supra allegatis. vt in c. constitutus. de relig. domi. de quo in c. quidquam. cum præcedenti. xvj. q. j. & in Spec. de dispen. §. nunc de episcoporum. versi. clj. rem tamen vnius ecclesiæ alteri donare non potest. c. j. de reb. eccle. non alien.

Potest quoque capellas concedere monachis. c. pastoralis, de dona. de quo dic secundum ea, quæ ibi not.

Item potest monasterijs exemptionis priuilegia dare, c. ex ore. & c. cum olim. de priuil. & xvj. q. j. c. peruenit. & not. Spec. vbi supra. vers. cviij.

Idem potest augere & minuere numerum canonicorum, vt in c. ex parte. de consti. & c. ex parte. de concess. præben. & c. vlt. de verb. signifi. & c. j. & ij. de institut.

Potest quoque nouam dignitatem in ecclesia instituere & creare, iuxta c. cum olim. de consue. & ibi not. & in c. cum accessissent. de consti.

Item potest ex causa ecclesias, & capellas ex vno loco ad alterum transferre, neq; ab alijs sine eius consensu fieri potest. xvj. q. vlti. c. si quis vult. & ibi glo. causas autem transferendi monasteria ibi vide, & in c. tribus. de conse. di. j. §. vbi suadet causa vtilitatis, aut persecutorum necessitas, aut cum alia difficultate, & malorum ingenio, & subtilitate grauantur, aut vbi aeris interperies imminet. c. quorundam. lxxiij. dist. de quo etiam in c. ita nos. xxv. q. ij. sine causa nõ transferuntur. xix. q. iij. c. quæ semel. Ligna tamen dirutæ ecclesiæ à laicis in priuata ædificia, & vsus eorum transferri pati non debet, quæ à clericis si non committantur in alterius ecclesiæ ædificia, rectè transferuntur, secundum glo. in d. c. quæ semel. & est tex. in c. ligna. de conse. dist. j.

Potest præterea testes excommunicatos absol uere, ne probatio veritatis pereat. c. veniens. in fi. de test. de quo vide ibi Doct. Io. Imol. & Felv. quo casu potest testis etiam inuitus absolui ad effectum testificandi, quamuis alias nisi petenti absolutio non detur. c. cum quidam. de pœnit. & remiss. & dicunt Doct. quòd nihilominus ille sic absolutus remanet in peccato, vt ibi latius per Ioan. Imol.

Adde, quòd clericus sine sui Episcopi permissu testimonium neq; in criminali, neq; in ciuili causa dicere potest. c. quanquam. xiiij. q. ij. permittit tamen Episcopus in causa ciuili, ne veritas occultetur, & eius probatio deficiat.

Præterea sine permissu Episcopi clericus peregrinari non potest. c. non oportet. de conse. dist. v. not. in d. l. si qua per calumniam. in §. fi. de Epis. & cler.

Item potest Episcopus ex causa ante sententiã fructus sequestrare. c. vlt. & pen. de seq. poss. & fruct. potest etiam fructus beneficij sequestrare, quando beneficiatus aliquis non residet in ecclesia, aut diuinum officiũ non impendit, vt not. Doc. in c. olim. de rescrip. & in c. peruenit. de appel. & not. Io. An. in c. locupletari. de reg. iur. lib. vj. quia propter officium datur beneficium, & qui non seruit in diuinis, nõ debet habere fructus, vt ibi not. & est bo. tex. in c. vlt. de rescrip. lib. vj. Idem not. in c. j. de celebr. missarum. facit tex. in c. j. in fi. de mi. vass. qui ar. bel. depo. & in c. vlt.

vlt. extra de parroch. not. Alex. in l. j. C. de his, qui vt indi.

Potest quoq; Episcopus ex aliqua iusta causa vacantis beneficij fructus retinere. c. j. ad finem, de eccl. benef. & ibi oot. per Doc. & Io. An. in no uel. in vlt. col. & not. in cle. si vna, de re. eccl. non alie. Spec. not. in loco supra allegato, versi. cvj. quod ex cupiditate oimia affectatæ vtilitatis Pótifices, & prælati sæpe obseruant.

Accedat, quòd Episcopus in sua diœcesi beneficia confert, oec sibi ea retinere debet, quæ alijs conferre tenetur. c. vlt. de iost. & d. c. j. in fi. vt eccles. benefi. habetur in c. relatum. de præben. & tradunt recentiores quidam in rubrica de re. ecclesiæ oon alien. lib. vj. q. xxiiij. quod de iure verum est adhibito consensu capituli, vt ibi per eũ, licet Episcopi hodie ex consuetudine præscripta sine coosensu capituli beneficia conferant, sicuti multa contra capitulũ præscripserunt, iuxta not. per glo. & Doc. in c. cum sit. de consuet. lib. vj. Bal. autẽ in sua margarita, io quinto. Episcopus. versi. ij. dixit, quòd Episcopus solus præbendas & beneficia confert, non tamen alij inferiores prælati, qui sine consensu sui capituli conferre non debent, secundum Inno. io c. cum satis. de offi. archidi. Episcopus enim solus ius instituendi & destituendi habet in minoribus ecclesijs secundum Inno. & Doc. in c. nouit. de his, quæ fi. à præl. sine consen. cap.

Papa verò & legatus eius sine alicuius coosensu beneficia confert. c. j. & ij. de offi. leg. in vj. & possunt soli vacatura beneficia reseruare, vt oot. in c. quamuis. de rescrip. & c. ij. de coocess. præben. & ibi glo. lib. vj. & not. vnica glo. iuris ciuilis in l. si certarum, io fi. de testa. mili. de quo etiã per glo. in c. si eo tempore. de elec. lib. vj. quæ videtur aliter sentire in reseruationibus. de quibus ibi dicendum, vt ibi per Doc. latius. quod sane accipiendum est, cum hominis vacatura conceditur, nam certi hominis vacaturam etiam ipse Papa dare oon potest, vt io dic. locis not. & tradit Sali. quem refert Iason, in l. vlt. C. de pact. hodie tamẽ inoleuit ooua, & inaudita à Siculo practica, quòd Papa dat accessus & iogressus ad beneficia vacatura per accessum, & decessum, seu quamuis aliam dimissionem beneficiorum certę personę contra iura prҫmissa. Sed quia omnia ecclesiastica beneficia quo ad booa temporalia & fructus, sunt de iure positiuo, dicendum est ꝙ possit, dare autem votum captandæ mortis, & peccandi non potest, iuxta Concil. Lateranen. de multa. Sed hoc sciendum est, quòd quamuis prioratus collatio ad Abbatem pertioeat, tamẽ quando prioratus curam animarum habet, ip-
7 sius curæ cõmissio ad Episcopũ pertinet, † neq; potest prior taliter institutus ab Abbate sine Episcopo remoueri, secundum Franc. Are. consil. lxiij. io præsenti cõsultatione. alle. Host. & Ant. de Butr. in c. ij. de stat. mo. refert & sequitur Fel. in c. per tuas. vlt. col. de maio. & obed.

Idem parrochiales ecclesias conuentuales efficit, si earum facultates suppetant, secundũ Abb. & Doc. in c. cum accessissent. de consti. & Bal. in marg. in quinto. Episcopus. ver. vlt. inuito tamen rrooo simplicem ecclesiam non potest collegiatã efficere, secundum Bal. in l. si quis presbyter. de Epis. & cler. de quo p Abb. Sicul. & Cano. in c. vobis. de iur. patro. per Fel. in c. cum acccessissent. versi. hanc conclusionem limi. col. vij. de coosti. & Andr. Sicul. in clem. litteras. de rescrip.

Ordioatio quoq; ecclesiæ ad eum spectat. lxx. dist. c. sanctorum, & c. sicut, & ibi oot. de exces. prælat. quamuis ecclesiæ conditor aliud cauerit: quia ecclesia vna cum dote sua ad Episcopi ordinationem pertinet. c. j. cum seq. x. q. j.

8 Neque fundator, † & conditor ius vllum habere potest, nisi quantus Episcopus instituat, & ei concedat c. nouerit. ea. q.

9 Adde, † quòd de oblationibus ipsius ecclesiæ neq; se impedire, neqne retinere laicus quid quam potest, vt ibidem c. vlt. qui si de his auferre audeat, excommunicatur, vt ea. q. c. sanctorum.

Præterea monasteria sine eius venia, & permissu non fundantur. c. nemo. de cõsecra. dist. j. c. quidam. & c. de monachis. cum seq. xviij. q. ij. neq; monachis sine consensu ecclesiæ daotur, aut decimæ persoluuntur. c. decimas. xvj. q. vij.

Item aduenæ, atq; exteri clerici absq; eius iussu in sua diœcesi celebrare missam, & sacerdotale officium ministrare nõ possunt. c. cunctis. xvj. q. j. quod intelligẽdum est secundum glo. ibi, nisi priuatim celebrarẽt. c. pen. de cler. pereg. vel nisi ab alijs presbyteris inuitarentur. c. Episcopi. vij. q. j. Episcopus tamen cauere debet, ne sine testimonialibus literis proprij Episcopi clericum peregrinum admittat, incidatq; in pœnam, de qua in c. j. xxj. q. ij. faciũt quę notantur in l. si qua per calumniam. C. de Episc. & cle.

Adde, quòd solus Episcopus clericum suum ordinat, & consecrat. lxxij. dist. in summa. & in c. j. & seq. & c. nullus, & ibi not. de parro. debetq; ordinatio à ieiuno celebrari. Clericum verò alienæ diœcesis sine dimissorijs literis, & coosensu proprij Episcopi ordinare nõ potest. dist. lxxj. & lxxij. ferè per omnia capitula: quem si sine cõsensu, & literis ordinauerit, pœnam committit, de qua in c. vlt. de tempo. ordi. & c. eos, qui. eo. tit. lib. vj.

Idem potest auctoritatem alienationi rei ecclesiasticæ præstare. xij. q. ij. c. sine excep. & c. Ab batibus. & c. placuit. habet etiam in monasterio iurisdictionem, iuxta c. vlt. de offi. archi.

Item deponit & suspendit perpetuò. xv. q. vij. c. Episcopus. de exces. præla. cap. j.

in regno suo secundum Bald. in l. exemplo. C. de proba. & in c. j. §. si vassallus. de pac. iur. fir. & in c. vlti. de prohibi. feu. alie. per Feder. licet Bar. aliter sentire videatur. in l. j. §. de qua re. ff. de posthu. nisi quando Rex superiorem non recognoscit, vt ibi per eum, & in l. infamem. ad finem, de publ. iudic. Ego idem in Rege Apuliæ, & Siciliæ sentio, per ea, quæ latè disputat Andr. de Iser. in procœmio consti. regni, & in d. l. imperialem. §. vltim. cuius dicta corroboro per ea, quæ scribit Bald. & Ioan. Imol. in dict. l. infamem. & Maria. Soci. in c. j. col. xiij. in x. fall. de li. obla. vbi dicta in Papa & Principe extenduntur ad omnem dominum, qui in terris suis vice Principis fungitur, de quo per Fel. in c. cum non liceat. de præscrip. per Phi. Cor. post Abbas in c. pastoralis. de appel. in prin. per Ludo. Romi. in rubrica, de arbit. in vj. col. & per alia, quæ Fely. in d. c. cum non liceat, colligit cumulatiuus.

Alij iudices inferiores secundum acta, hoc est allegata & probata iudicare debent. l. illicitas. §. veritas. & cum ibi not. de offic. præsid. & not. Bald. in l. ij. de sent. ex pericu. reci. gloss. & scribentes in §. penult. instit. de actio. Ange. in auth. de testa. glo. & Geml. & alij scribentes. in cap. j. de reiudi. lib. vj. possem plures limitationes referre, sed omitto, quia non est hic locus suus.

Præterea Episcopus pro redemptione captiuorum, & pro eleemosynis pauperum res ecclesiæ vendere potest. xij. quæst. ij. c. cautum. & c. gloria, & c. sacrorum. & x. quæst. ij. c. ij. Idem efficere potest, vt seruus ecclesiæ benemeritus dimisso peculio manumittatur. c. cum redemptor. & c. si quos. de seruis. xij. q. ij.

Item potest Episcopus clericum suum obsidem habere, & clericum, & monachum ob iurisiurandi religionem cogere, vt obsidis loco re
6 maneant. c. ex rescripto. de iureiu. & ibi not. † clericum, & monachum per suum superiorem obsidem dari posse, & not. gl. in c. vt pridem. xxiij. quæst. viij. Item potest ecclesiarum numerum minuere, vbi nequeunt de proprijs fructibus substentari. de consecrat. distinct. j. cap. omnes basilicæ. & plures ecclesias, præben. & dignitates in sua diœcesi vnire. Contra potest vnam præbendam, & dignitatem diuidere, iuxta ea, quæ plenè notantur in c. sicut vnire. de excep. prælat. in c. ruæ. de præben. & ibi optima glo. & in cap. ad audientiã. de eccle. ædifi. dummodo vniat de eorum consensu, quorum interest, & notatur in locis supra allegatis. vt in c. constitutus. de relig. domi. de quo in c. quidquam. cum præcedenti. xvj. q. j. & in Spec. de dispen. §. nunc de episcoporum. versi. clj. rem tamen vnius ecclesiæ alteri donare non potest. c. j. de reb. eccle. non alien.

Potest quoque capellas concedere monachis. c. pastoralis, de dona. de quo dic secundum ea, quæ ibi not.

Item potest monasterijs exemptionis priuilegia dare. c. ex ore. & c. cum olim. de priuil. xvj. q. j. c. peruenit. & not. Spec. vbi supra. vers. cviij.

Idem potest augere & minuere numerum canonicorum, vt in c. ex parte. de consti. & c. ex parte. de concess. præben. & c. vlt. de verb. signifi. & c. j. & ij. de institut.

Potest quoque nouam dignitatem in ecclesia instituere & creare, iuxta c. cum olim. de consue. & ibi not. & in c. cum accessissent. de consti.

Item potest ex causa ecclesias, & capellas ex vno loco ad alterum transferre, neq; ab alijs sine eius consensu fieri potest. xvj. q. vlti. c. si quis vult. & ibi glo. causas autem transferendi monasteria ibi vide, & in c. tribus. de conse. di. j. s. vbi suadet causa vtilitatis, aut persecutorum necessitas, aut cum alia difficultate, & malorum ingenio, & subtilitate grauantur, aut vbi aeris intemperies imminet. c. quorundam. lxxiij. dist. de quo etiam in c. ita nos. xxv. q. ij. sine causa nõ transferuntur. xix. q. iij. c. quæ semel. Ligna tamen dirutæ ecclesiæ à laicis in priuata ædificia, & vsus eorum transferri pati non debet, quæ à clericis si non committuntur in alterius ecclesiæ ædificia, rectè transferuntur, secundum glo. in d. c. quæ semel. & est tex. in c. ligna. de conse. dist. j.

Potest præterea testes excommunicatos absoluere, ne probatio veritatis pereat. c. veniens. in fi. de test. de quo vide ibi Doct. Io. Imol. & Fely. quo casu potest testis etiam inuitus absolui ad effectum testificandi, quamuis alias nisi petenti absolutio non detur. c. cum quidam. de pœnit. & remiss. & dicunt Doct. quòd nihilominus ille sic absolutus remanet in peccato, vt ibi latius per Ioan. Imol.

Adde, quòd clericus sine sui Episcopi permissu testimonium neq; in criminali, neq; in ciuili causa dicere potest. c. quanquam. xiiij. q. ij. permittit tamé Episcopus in causa ciuili, ne veritas occultetur, & eius probatio deficiat.

Præterea sine permissu Episcopi clericus peregrinari non potest. c. non oportet. de conse. dist. v. not. in d. l. si qua per calumniam. in §. fi. de Epis. & cler.

Item potest Episcopus ex causa ante sententiã fructus sequestrare. c. vlt. & pen. de seq. poss. & fruct. potest etiam fructus beneficij sequestrare, quando beneficiatus aliquis non residet in ecclesia, aut diuinum officiũ non impendit, vt not. Doc. in c. olim. de rescrip. & in c. peruenit. de appel. & not. Io. An. in c. locupletari. de reg. iur. lib. vj. quia propter officium datur beneficium, & qui non seruit in diuinis, nõ debet habere fructus, vt ibi not. & est bo. tex. in c. vlt. de rescrip. lib. vj. Idem not. in c. j. de celebr. missarum. facit tex. in c. j. in fi. de mi. vass. qui ar. bel. depo. & in c.

vlt.

vlt. extra de parroch. not. Alex. in l.j.C.de his,
qui.vt indi.

Poteſt quoq; Epiſcopus ex aliqua iuſta cauſa
vacantis beneficij fructus retinere.c.j. ad finem,
de eccl.benef.& ibi not.per Doc.& Io. An.in no
uel.in vlt.col.& not.in cle.ſi vna, de re.eccl. non
alie. Spec. nnt.in loco ſupra allegato, verſi. cvj.
quod ex cupiditate nimia affectatæ vtilitatis Pō-
tifices,& prælati ſæpe obſeruant.

Accedat,quòd Epiſcopus in ſua diœceſi bene-
ficia coufert,nec ſibi ea retinere debet,quæ alijs
conferre tenetur.c.vlt.de inſt.& d.c.j.in fi.vt ec-
cleſ. benefi. habetur in c.relatum. de præben. &
tradunt recentiores quidam in rubrica de re.ec-
cleſiæ non alien. lib.vj.q.xxiiij.quod de iure ve-
rum eſt adhibito conſenſu capituli, vt ibi per eū,
licet Epiſcopi hodie ex conſuetudine præſcripta
ſine conſenſu capituli beneficia conferant, ſicuti
multa contra capitulū præſcripſeruut, iuxta not.
per glo.& Doc. in c.cum ſit. de conſuet. lib. vj.
Bal.autē in ſua margarita,in quinto. Epiſcopus.
verſi.ij. dixit, quòd Epiſcopus ſolus præbendas
& beneficia confert, non tamen alij inferiores
prælati, qui ſine conſenſu ſui capituli conferre
nnn debent, ſecundum Inno. in c. cum ſatis. de
offi.archidi. Epiſcopus enim ſolus ius inſtituen-
di & deſtituendi habet in minoribus eccleſijs ſe
cundum Inno.& Doc.in c.nouit.de his, quæ fi.à
præl. ſine couſen. cap.

Papa verò & legatus eius ſine alicuius conſen
ſu beneficia confert.c.j.& ij.de offi. leg. in vj. &
poſſunt ſoli vacatura beneficia reſeruare, vt nnt.
in c. quamuis. de reſcrip.& c.ij. de conceſ. præ-
ben.& ibi glo. lib.vj. & not.vnica glo. iuris ciui
lis in l.ſi certarum,in fi.de teſta. mili.de quo etiā
per glo.in c.ſi eo tempore.de elec. lib. vj. quæ vi
detur aliter ſentire in reſeruationibus. de qui-
bus ibi dicendum, vt ibi per Doc.latius.quod ſa
ne accipiendum eſt, cum hominis vacatura con
ceditur, nam certi hominis vacaturam etiam ip
ſe Papa dare non poteſt, vt in dic.lncis not.& tra
dit Sali.quem refert Iaſon,in l.vlt.C.de pact.ho
die tamē inoleuit noua,& inandita à Siculo pra
ctica,quòd Papa dat acceſſus & ingreſſus ad be-
neficia vacatura per acceſſum, & deceſſum, ſeu
quamuis aliam dimiſſionem beneficiorum cer-
tę perſonę contra iura pręmiſſa. Sed quia omnia
eccleſiaſtica beneficia quo ad bona temporalia
& fructus, ſunt de iure poſitiuo, dicendum eſt ꝙ
pnſſit, dare autem votum captandæ mortis,
& peccandi non poteſt, iuxta Concil. Lateranen.
de multa. Sed hoc ſciendum eſt, quòd quamuis
prioratus collatio ad Abbatem pertineat, tamē
quando prioratus curam animarum habet, ip-
7 ſius curæ cōmiſſio ad Epiſcopū pertinet, † neq;
poteſt prior taliter inſtitutus ab Abbate ſine Epi
ſcopo remoueri, ſecundum Franc. Are. conſil.
lxiij.in præſenti cōſultatione. alle. Hoſt.& Ant.
de Butr.in c.ij.de ſtat.mn.refert & ſequitur Fel.
in c.per tuas. vlt.col.de maio.& obed.

Idem parrochiales eccleſias conuentuales effi
cit, ſi earum facultates ſuppetant, ſecundū Abb.
& Doc.in c.cum acceſſiſſent.de conſti. & Bal.in
marg.in quinto. Epiſcopus.ver.vlt.inuito tamen
rrouo ſimplicem eccleſiam non poteſt collegiatā
efficere, ſecundum Bal. in l. ſiquis presbyter.de
Epiſ.& cler.de quo p Abb.Sicul.& Cano.in c.vo
bis.de iur.patro. per Fel. in c. cum acccefſiſſent.
verſi. hanc couclusionem limi.col.vij.de conſti.
& Andr. Sicul.in clem.litteras. de reſcrip.

Ordinatio quoq; eccleſiæ ad eum ſpectat. lxx.
diſt.c.ſanctorum,& c. ſicut, & ibi not. de exceſ.
prælat.quamuis eccleſiæ cnnditor aliud cauerit:
quia eccleſia vna cum dote ſua ad Epiſcopi ordi
uatinnem pertinet.c.j.cum ſeq.x.q.j.

8 Neqne fundator, † & conditor ius vllum ha-
bere poteſt, uiſi quantus Epiſcopus inſtituat, &
ei concedat c.nouerit.ea.q.

9 Adde, † quòd de oblationibus ipſius eccle-
ſiæ neq; ſe impedire, neque retinere laicus quid
quam poteſt, vt ibidem c.vlt.qui ſi de his auferre
audeat, excommunicatur, vt ea.q.c.ſanctorum.

Præterea monaſteria ſine eius venia, & per-
miſſu nnn fundantur.c.nemo.de cōſecra. diſt.j.
c.quidam. & c.de monachis. cum ſeq.xviij.q.ij.
neq; monachus ſine conſenſu eccleſiæ dantur,
aut decimæ perſoluuntur.c. decimas. xvj.q.vij.

Item aduenæ, atq; exteri clerici abſq; eius iuſ
ſu in ſua diœceſi celebrare miſſam, & ſacerdota
le nfficium miniſtrare nō poſſunt.c.cunctis. xvj.
q.j.quod intelligēdum eſt ſecundum glo.ibi, niſi
priuatim celebrarēt.c.pen.de cler.pereg.vel niſi
ab alijs presbyteris inuitarentnr.c.Epiſcopi.vij.
q.j.Epiſcopus tamen cauere debet, ne ſine teſti-
monialibus literis prnprij Epiſcopi clericum
peregrinum admittat, incidatq; in pœnam, de
qua in c.j.xxj.q.ij.faciūt quę nntantur in l. ſi qua
per calumniam.C.de Epiſc. & cle.

Adde, quòd ſolus Epiſcopus clericum ſuum
ordinat,& conſecrat.lxxij.diſt. in ſumma.& in c.
j.& ſeq.& c.nullus, & ibi not.de parro. debetq;
ordinatio à ieiuno celebrari. Clericum verò
alienæ diœceſis ſine dimiſſorijs literis, & conſen
ſu proprij Epiſcopi ordinare nō poteſt. diſt.lxxj.
& lxxij.ferè per omnia capitula: quem ſi ſine cō-
ſenſu, & literis ordinauerit, pœnam committit,
de qua in c.vlt. de tempo.ordi.& c. eos, qui.eo.
tit. lib. vj.

Idem poteſt auctoritatem alienationi rei ec-
cleſiaſticæ præſtare.xij.q. ij.c.ſine excep.& c.Ab
batibus.& c. placuit. habet etiam in monaſterio
iuriſdictionem, iuxta c.vlt.de offi.archi.

Item deponit & ſuſpendit perpetuò.xv.q.vij.
c.Epiſcopus. de exceſ.præla.cap.j.

Item pauperi procuratorem constituere potest, qui coram ipsomet Episcopo agat. Nec est inconueniens, quòd procurator ab Episcopo cõstitutus coram eo agat, quia distinctum est officium, quo est pater pauperum, & quo est prælatus omnium, prout dixit Bal. eleganter in l. si. Consul. de adop. & Fel. refert, & sequitur in cap. edocet. de rescri. Est præterea Episcopi purgationis indictio, vt in tit. de purg. can. & de purg. vulg.

Potest quoque Episcopus propter impotentiam coeundi frigidos & maleficiatos coniuges post triennium separare, iuxta c. vlt. de frig. & malef. & c. per sortiarias. xxxiij. q. j.

Potest quoq; Episcopus testi parcere, ne corporali supplicio afficiatur. c. j. xxiij. q. v. ad fi. & Spec. not. in tit. de dispen. §. nunc de Episcoporum, versi. xciij.

Et quod magis mirum videri potest familiarem Papæ, cui Papa ipse per simo. præbendam contulit, eo beneficio Episcopus priuare potest, secundum Bal. post Inno. in c. de cætero. de te iu di. Refert Fel. in d. c. per tuas. de ma. & obe. ij. aut iij. colum.

Nunquid Episcopus adoptare possit, aut quiuis alius sacerdos, Ang. Are. tradit in insti. de adopti. §. minorem.

Supra dictis accedit, quòd dignitas Episcopalis non est merè sæcularis, vt not. in cle. j. de elec. & potest Episcopus esse regularis ecclesiæ, subq; appellatione cathedralis ecclesiæ continetur regularis Episcopalis, vt per tex. ibi not. scribentes.

10 Nec prætereo, † quòd vbi Papa deceptus, aut circumuentus, nec benè instructus excommunicatos absoluit: potest eum Episcopus nulla absolutionis habita ratione in pristinam excommunicationem redigere, secundum Hosti. in c. consului t. de offi. ordi. cuius dicti Fel. meminit in c. si quando, de rescrip. ij. aut iij. col.

Possem quoq; multa alia ad eiusdem Episcopi dignitatem spectantia tam in spiritualibus, quàm tẽporalibus adducere, quæ breuitas causa omitto. Hæc tamen, quæ hic diximus, non putanimus negligenda, quia alibi collecta & explicata non reperiuntur, & delectare, & prodesse quandoque legentibus poterunt.

SVMMAE.

1 *Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharum dispensandi potestas aequalis dicitur.*

2 *Et an possint dispensare cum subditis Suffraganeorum suorum, omisso ipso Suffraganeo ordinario, & in quibus casibus num. 4.*

3 *Vbi Archiepiscopi Primates, & Patriarcha de causis cognoscere non possunt; neque eis dispensare concessum est.*

De dispensatione Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharum.

Archiepiscorvm, Primatum, & Patriarcharum in dispensando cum eorum subditis, 1 † æqualis eademque potestas est ordinariè, sicut in Episcopis licet in alijs potiori prærogatiua gaudeant, vt in c. antiqua. de priuil. & not. in c. graue. de præben. & in cle. in plerisq;. de elec. & ibi Card. & Spec. in tit. de iurisd. om. iudi. versi. secundum canones & per eundem Spec. in tit. de dispen. in §. de dispensatione Abbatis. Vltra tamen ordinariam eorum iurisdictio extenditur, quia dispensant cum suffraganeis suis, & subditis ipsorum suffraganeorum malè institutis, vt in c. consultationis. de tempo. ordi. & per Inno. in c. ex ratione. de 2 ætat. & qualit. Super † quibus quærendum est, an metropolitani, seu Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ possint dispensare cum subditis suffraganeorum suorum omisso ipso suffraganeo ordinario.

An verò eo ordine seruato, qui seruatur in deuolutione causarum, ad metropolitanum, ita quod metropolitanus non possit adiri, nisi per viam querelæ, aut appellationis, & non simpliciter omisso ordinario: quia sicut de causis subditorum non possunt se impedire, nisi præmissa via, vt habetur in c. Romana. de appel. in vj. & Romana; de offi. ordi. eo. lib. & in c. pastoralis. de offi. ordi. & in c. literas. de concess. præben. & per Abb. in dic. c. antiqua. in §. & vlterius collige sic ne dispensare.

3 Et credo, † quòd vbi ordine non seruato non possunt cognoscere de causis; sic nec dispensare, cum sæpius dixerimus, quòd potestas dispensandi commensuratur à potestate iudicãdi. pro quo videtur tex. in d. c. antiqua. de priuil. & in c. j. de pœnit. dist. vj. in fi. & in c. pastoralis. de offi. ord. & in c. nullus. ix. dist. & in c. j. ix. q. iij. & c. constitutus, ea. q. notat Abb. expresse in d. c. antiqua. in v. not. vbi plene posuit ordinem gradatim procedendi, vbi videtur præmissa intelligere in pœnalibus actionibus.

4 Sed quia dixi † in pœnalibus, quæro quid in pœnitentialibus? Et credo idem esse: hoc tamen fallere, & locum non habere in sex casibus.

Primus vbi Archiepiscopus metropolitanus vel Patriarcha exercet iurisdictionem voluntariam in subditos suffraganeorum suorum, per tex. in c. nostro. de pœnit. & remis.

Secundus casus est, in c. perpetuo. de cens. in vj. vbi est casus, quòd Archiepiscopus visitans, potest suffraganeorum suorum confessiones

fiones audire, & absoluere, & pœnitentias iniungere.

Tertius casus est in gl. sum. ix. q. iij. pro quo facit tex. in c. pastoralis. de offi. ordi. & in cle. Archiepiscopo. de priuil.

Item & quarto, si alicui digno dispensationem deneget: quo casu cum inferior quasi debitum deneget, videtur quòd possit implorare superioris iudicis officium super obtinenda dispensatione, licet dispensatio à subdito iure stricto peti non possit, vt supra dixi, sub rubrica quæ sint causæ dispensationis. in §. debita autem. & tunc superior de honestate, quasi de iure congrui, remittet ipsum ad suffraganeum, vt dispenset cum eo: quo recusante, vel negligente, superior dispensabit, arg. not. in c. ad reprimendam, de offi. ordi. & in c. sacro. & c. per tuas. de sen. exco. §. fi. sicut videmus, quòd excommunicatus à suffraganeo appellans ad metropolitanum, vel Papam, si sit malè excommunicatus remittitur per superiorem ad excommunicatorem pro absolutione, & sic seruat palatium Apostolicum.

Quintus casus, vbicunque suffraganeus culpa sua ius dispensandi perdidisset, vt not. in c. diuersis fallacijs. de cler. coniug.

Sextus casus est, cum Episcopus est suspensus ad tempus, & dispensatio pro magno bono fiendo, vel magno malo, vel scandalo euitando celeritatem requireret, vt supra dixi: quia ex quo capitulum in tali casu suspensionis non succedit Episcopo, ut not. in c. graue. de præben. & ibi Abb. in quinto not. ex tali causa fit deuolutio ad metropolitanum.

De dispensatione Capituli Sede vacante.

IO. Franc. Pauinus, olim auditor Rotæ, edidit tractatũ de auctoritate capituli sede vacãte, in quo multa posuit tum permissa, tum prohibita, capitulo sede vacante, valde plenè, quæ hic referre superfluum esset, & extra materiam nostram irregularitatis vel dispensationis. Ideo resecatis resecandis, referam, quæ faciunt ad materiam nostram tantum, quibus addam addenda, & procedam per quæstiones. & primò quæro,

S V M M Æ.

1 *Capitulum, an sede vacante possit dispensare in omnibus casibus, in quibus prælatus defunctus suo iure ordinario dispensare potuisset.*

2 *Dispensatio concessa, vel prohibita, tripliciter consideratur.*

3 *Ecclesia, an & quando fungatur officio Episcopi.*

Vtrum Capitulum aliquo tempore dispensare possit.

INNOCENTIVS in c. cum H. de eo, qui fur. ord. suf. videtur sentire, quòd viuente prælato, inferiores nunquam dispensare possint, nisi vbi in iure inuenitur expressum: sed dispensare est de arduis, & maioribus negotijs, & stricti iuris, vt not. Ioan. An. in c. cum ex eo. de elec. in vj. in nouella. & minores prælati ardua ad Episcopum referre debent, vt dicit tex. in c. ad hæc. de offi. archid. ibi, nisi adeo ardua fuerint negocia. ideo capitulum viuente prælato non dispensat.

1 Secundo quæro, † vtrum capitulum sede vacante possit dispensare in omnibus casibus, in quibus prælatus defunctus dispensare potuisset suo iure ordinario. Federicus de Senis in quæstionibus suis xxx. incipiente, an capitulum sede vacante. & post eum Io. An. qui eundem Feder. refert, vt infra latius dicam. in capit. episcopali. de maior. & obedi. & in c. ex eo. de elec. in vj. in nouel. formauit hanc quęstionem, quam Pauinus posuit in dicto suo tractatu, in quinta principali quęst. ad quem me remitto.

Sed sequendo dicta Feder. de Sen. & Io. An. di-
2 stinguendum est, & dicendum, † quòd tres sunt species casuum dispensationis permissæ, vel prohibitæ. sunt enim quidam casus, in quibus certum est capitulum sede vacante posse dispensare, quidam in quibus certum est non posse. Et quidam, de quibus dubitatur ad instar eorum, quæ diximus supra in quadripertita dispensatione Papæ, videlicet an possit dispensare, &c.

De primis casibus dicit Io. An. in d. c. episcopali. in princip. quòd casus, qui sunt de iustitia in spiritualibus, vel temporalibus, ad Episcopum spectantibus, prosequitur capitulum sede vacante. allegat c. si Episcopus. de suppl. negl. præl. & c. ecclesiæ. eo. ti. adde bo. glo. in cle. j. de hære. in verbo capituli. Illa autem, quæ sunt gratiæ, vel alienationis, non sunt concessa, nisi quan-
3 tum de iure conceditur. allegat c. ne se vaca. † Nõ enim ecclesia semper fungitur vice Episcopi, vt in c. j. de præscri. & in c. si qua de rebus. xij. q. ij.

Administrat spiritualia & temporalia, vt de suppl. negl. præl. c. Episcopus. in vj. & d. c. Episcopali. siue vacent, siue quasi vacent, vt ibidem indicat hæreticos. de hæret. ad abolendam. in princi.

Dat inquisitores hæresis, vt in c. j. & ij. & in cle. j. de hæret.

Confirmat electos. eo. ti. cum olim.

Instituit præsentatos. vt in c. j. de institut.

Dat commendatitias ad ordines, vt in c. cum nullus. §. ij. de tempo. ordi. in vj.

Compellit executores testamentorum, qui susceperunt officium, vt in c. Ioannes. in uerbo, diœcesanum. de testa.

Dat coadiutorem Episcopo dementi Apostolica sede vacante. de cle. ægrot. c. j. §. si verò.

Absoluit excommunicatos ab Episcopo defuncto, arg. c. his quæ. de maior. & obedi. & c. cum olim. latius dicam infra, de sent. exco. vbi formabo hanc quæst.

De secunda specie est collatio beneficiorum spectantium ad collationem solius Episcopi, vt in c. ij. ne se. vaca. & in c. j. eo. ti. lib. vj. Non alienat immobilia, quia nec id facit administrator à Papa, vt infra dicemus, sub rubrica de commendatarijs, & administratoribus &c.

Non succedit in immunitatibus, vel priuilegijs, de quibus supra diximus, vt not. in c. fi. de priui. in vj.

Non succedit in dando consilium, quo ab Episcopo requiri debet, vt in c. j. §. fi. ne se. vac. in vj.

De tertia specie sunt multi casus, in quibus dubitatur.

Dubitatur enim an visitare possit, de quo in d. cle. j. in glo. in verbo, capituli. de hær.

Item an det subdito licentiam transeundi, de quo per eundem Io. An. in c. si Abbatem. de ele. in vj. in iij. glo.

An permutationes beneficiorum facere possit, de quo in cle. j. de re. permut.

An det literas indulgentiarum, de quo inferius latius dicemus, & idem Io. An. dixit in c. accedentibus. de exce. prælat.

An dispensat in septennio ad ordines, de quo idem Io. An. in c. cum ex eo. de elec. in vj. in nouella, vbi de hoc.

An succedat in iurisdictione Episcopali delegata à iure, de quo per eundem Io. An. in c. ad abolendam. in glo. de hæret.

An conferat beneficia ad Episcopum deuoluta, de quo etiam per Io. An. in c. quanquam. de elec. super glo. pen. lib. vj.

An succedat in cognitione præbendæ, de quo habetur in c. verum. in glo. j. de fo. compe.

An succedat in officio executionis testamentorum post annum, de quo scripsit Spec. in tit. de instru. edi. in §. nunc verò aliqua. in fin. pe. columna.

Item an succedat in electione, quæ iure priuato competit Episcopo, de quo habetur in c. scriptum, de elec. supra glo. in verbo, mutuo hoc ideo.

Item an possit facere statuta iusta, & salubria, iuxta. c. erit autem lex. iiij. dist. Io. An. vbi supra, dixit audiuisse hoc tunc fuisse disputatum per magnæ scientiæ virũ D. Federicum de Senis, vbi conclusit, quòd sic, & valere statutum, nisi Episcopus succedens illud reuocet, quod potest, vt in c. si qua de rebus. & ibi glo. ij. & idem Io. An. in c. licet canon. de elec. in vj. supra, glo. pe. Disputatio autem Feder. est, vt supra dixi xxx. in vol. consil. suorum, quem hic aliter non referam breuitatis causa, sed ad eam me remitto.

Sed quia satis ex præmissis uidimus, in quibus succedat capitulum, sede uacante, quæ fortè aliquibus uidebuntur esse impertinẽtia ad subiectam materiam dispensationis. Ideo ipsa applicando ad materiam nostram, dicamus in quibus dispenset.

S V M M Æ.

1 *Qui non iudicat, an possit in gratiosis dispensare, stante regula, quòd qui potest iudicare, & dispensare potest.*

2 *Quæ sunt de mera iustitia, sede vacante transeunt in capitulum.*

3 *Consuetudo præscripta dat iurisdictionem.*

4 *Sacerdotum tantum est benedicere.*

5 *Electus confirmatus, non sacerdos, an possit plenariam indulgentiam concedere.*

6 *Potestas concedendi indulgentiam plenariam sequitur iurisdictionem.*

7 *Dispensatio dependet à iurisdictione.*

VPRA in rubrica de dispensat. Patriarcharum, Archiepiscoporum, &c. diximus faciendo regulam, quòd in pœnalibus actionibus, qui potest iudicare, potest dispensare. Quia vt supra dixi de interpretatione dispensationis, in §. dispensatio est actus iurisdictionis. Sed attende ad ea, quæ dixi supra de dispensatione rectorum parrochialium ecclesiarum, in §. licet omnes casus. & in §. vlterius, & est vlt. §.

1 Sed quid † in alijs gratiosis, cum dispensatio initatur gratiæ, & regula stet negatiuè, ne sede vacante aliquid innouetur, & præcipuè circa spectantia ad Episcopum, vltra in iure expressa, vt est tex. & ibi glo. in verbo, cum nusquam. in c. illa deuotionis. ne sed. vaca.

Feder. de Se. in cons. suo xl. incip. super eo, quæritur, disputat hunc artic. & Archi. in c. j. de ma. & obe. & Io. An. ibidem in nouel. vt supra di-

2 xi. Sed Feder. videtur stare dictæ † regulæ, cũ in capitulum sede vaca. transeant omnia, quæ sunt de iustitia mera, vt supra diximus. sed Io. And. in d. c. j. de ma. & obedi. in ij. col. in nouel. de hac quæstione remittit se ad dicta per eum in c. accedentibus. de exces. prælat. vt etiam supra dixi, cuius & aliorum dicta in hoc arti. resumpsit

Scripsit Pauinus in d. suo tractatu de author. capitu. sede vaca. in iiij. q. prin. in prima parte ipsius tractatus, quærens an capitulum sede vacante possit dare indulgentias, vel literas indulgentiarũ, de quibus in c. cum ex eo. de pœnit. & remis. & in c. fi. eo. tit. lib. vj. & in principio resolutè respondens dixit, communem canonistarum opinionem esse, quòd non, vt tenet Archi. in c. j. de pœn. & re. in vj. & Card. in cle. j. de priuil. versi. quibus. iij. col. iu fi. vbi dicit, quòd inferiores prælati non dant indulgentias, nec electus Episcopus non confirmatus, nec capitulum se. vaca. & Io. An. in c. j. de pœnit. & remis. in nouella; tamen attende ad ea, quæ infra ponam de dispensatione Ant. de But. cons. suo ix. in fi. quod incipit, quia hic agitur. & Doc. in c. cum olim. & c. relatum. de cler. non resi. & in c. eam te. de rescrip. & Pet. de Ancho. in cle. prima de hær. & idem Card. in d. c. accedentibus. de exces. præla. allegans etiam alias concordantias. ponit etiam Archi. in d. c. j. de hæret. in xj. q. quem etiam refert idem Pauinus, quòd huiusmodi potestas dispensandi non posset introduci de consuetudine generali, de speciali autem posset, per d. c. accedentibus. de exces. prælat. ibi, concedendo etiam indulgentiarum literas, iux. fi. literæ. ibi, nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitima causa super huiusmodi valeat

3 se tueri. & ibi glo. in verbo, legitima, dicit, ꝙ † cõsuetudo præscripta dat iurisdictionem, & allegat concordantias, & hoc omnes tenent.

Sed maius dubium insurgit, quis dabit, & pronunciabit huiusmodi indulgentias, cum videatur esse actus ordinis, & non iurisdictionis, & sapiat distributionem thesauri ecclesiæ, concernentem potestatem clauium, solis Episcopis permissam, vt dixit tex. in c. accedentibus. de exces. prælat. quæ etiam Abbatibus est specialiter interdicta, vt ibi quorundam Abbatum excessus. & dixit Hosti. in summa de remi. in §. quis possit facere. in versi. fi. quòd non Episcopus indulgentias facere potest, arg. c. aqua benedicta. de consecr. ecclesiæ. & quòd huiusmodi indulgentiæ possunt dici, quòd Episcopalis dignitatis, idest iurisdictionis non sunt, licet sint Episcopalis ordinis, & sic electus confirmatus, sicut etiam consuetudo approbat ipsas, facere potest, arg. not. in c. transmissa. de elec. quia electus confirmatus in iurisdictionem Episcopalem habet, & potest soluere, & ligare, & has remissiones facere, ex quo prius iudex est. Et idem dixit Abb. in c. suffraganeis. de elec. in fi. ibi, ex his infertur. Consulit tamen ibi Host. quòd si electus non sit sacerdos, quòd abstineat: quia talis non videtur habere potestatem clauium, quoad potestatem ligandi & soluendi, quæ solis sacerdotibus videtur concessa, & Christus benedictus misit decem leprosos ad sacerdotes, vt Luc. xvij. ibi, Quos, vt vidit, dixit, Ite & ostendite vos sacerdotibus. & de Lazaro suscitato dixit, Soluite eum, Io. xj. aliqui tamen, vt Nico. de Lira ibi exponit, quòd Iesus eis dixit, Soluite, non quòd ipse facere non potuisset, sicut dixi de amotione lapidis ab hostio monumenti, sed vt accedentes de propè, & tãgẽtes, ex visu, & tactu essẽt testes miraculi efficacio tes non autem in significatione sacerdotij, sicut illud leprosorum, & Leuiti. xiiij. in princip. etiam de leprosis sit remissio sacerdotibus, & so

4 lis sacerdotibus, † quorum est benedicere, vt dicit tex. in c. hinc est. xvj. q. j. in §. superiori autem Dominus Iesus dixit: Quorum remiseritis peccata, &c. vt Ioan. xx. cap. & Matth. xviij. Et de hac potestate sacerdotali, & clauium: & quare clauium, & non clauis, in singulari, vide Hosti. in sum. de remis. in §. j. post principium. Sed do. Card. Zaba. in cle. j. de reliq. & ven. sanct. in versi. fi. q. vj. & vij. tenuit contrarium, videlicet ꝙ

5 electus † confirmatus non sacerdos, possit has indulgentias concedere, & idem in d. c. accedentibus. & idem dixit Abb. in d. c. suffraganeis, allegans beatum Thom. in iiij. sent. dist. cxx. q. iij. arti. iij. & q. iiij. art. ij. Sed tenetur prima opinione, tanquàm magis communi, videlicet quòd non possit non sacerdos: Ad solutionem quæsiti dic, ꝙ licet non possit per se concedere, potest tamẽ alteri Episcopo committere, qui concedat, vt seruat practica quotidiana, pro qua est tex. in c. suffraganeis. de elec. cum ibi not. Opin. tamen beati Tho. & Ioan. Cald. quem ibi allegat etiam Card. & Abb. post eum, videtur bene procedere, & seruari per legatos Apostolicos, diaconos Cardinales, vt not. in c. fi. de offi. lega. & beatus Tho. in d. q. iiij. quem refert Pauinus, dicens: ꝙ

6 potestas huiusmodi † sequitur iurisdictionem, & sic etiam non sacerdos, dummodo habeat iurisdictionem, indulgentias dare potest: & idem dicit esse dicendum de capitulo sede vacante, de quo vide plenè per Abba. in c. cum olim. de ma. & obed. vbi tenet, ꝙ sede vacante de iure, vel de facto, naturaliter, vel ciuiliter, capitulum succedit in iurisdictione tam spiritualium, quàm temporalium, & dicit ꝙ hæc regula hodie tenenda est. Circa verò potestatem dispẽsandi trãsit cum opinione Feder. in d. consi. xxx. simpliciter dicẽ

7 do, ꝙ dispensatio † dependet à iurisdictione, vt supra plenius diximus, & non ab ordine.

S V M M Æ.

1 *Basilij sancti origo, quo tempore, & ex qua ciuitate ortus sit.*
2 *Benedictij Sancti origo.*
3 *Augustini pariter.*
4 *Monachi in primitiua Ecclesia aliquo clericali priuilegio*

legio non erant decorati.

5 *Clerici, monachi, & religiosi Abbatem habentes, qui sunt priuilegiati, & quid de non habentibus Abbatem, sed Priorem, vel Guardianum.* 10.

Priuilegium beneficio clericali, in quibus casibus dispensare possint.

Dispensatio dupliciter considerari potest.

Pontifex super castitatem non dispensat.

De nihilo aliquid fit.

6 *Deus, licet possit omnia, non tamen potest virginem post ruinam restaurare.*

7 *Claustrales, an possint dispensare.*

8 *Episcopus effectus, an liberetur à tribus substantialibus religionis, scilicet à paupertate, castitate, & obedientia.*

9 *Monachus effectus Episcopus, carnes comedere non debet.*

De Dispensatione Abbatum, Priorum, & aliorum Prælatorum claustralium in suis claustris, & extra.

IOANNES de Deo posuit rubricam de dispensatione Abbatis simpliciter, & posuit xxxv. casus, in quibus Abb. potest dispensare, quos ad literam refert Spec. sub rubrica si-ue. §. de dispen Abb. & principis, & quarundam aliarum personarum, quos teforte esset impertinens. Sed quia rubrica nostra est tripartita, & hodie sunt Abbates, Priores, & Guardiani, & præsidentes diuersarum religionum priuilegiatarũ à sede Apostolica diuersimodè, non inferiorum monachis in suis priuilegijs: ideo bene conuenit, vt de singulis aliquid dicamus, etiam ab origine.

Idem Ioan. sub rubrica, de stat. regul. dicit patres nostros dixisse tres fuisse regulas principales à principio: primam fuisse Basilij, secundam Benedicti, tertiam Augustini. allegat. text. in c. pernicinsam. xviij. q. ij. Sed attendendo ad ordinem literæ, videtur quòd Benedictus præponatur Basilio. tamen Basilius, ut in chronicis legitur, fuit multo anterior: nam si chronicis creditur, fuit anno humanati verbi CCCXXIII. ex

1 † Cæsariensi Cappadociæ ciuitate oriundus, ordinis monachorum in Græcia institutor, de quo secunda Synodus ait, Basilius, Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum orbem resulsit, vt de consecr. dist. j. Iacobus frater domini. Be-

2 nedictus † verò fuit anno D. X. & sic vltra cc. annos post Basilium. Augustinus quoque fuit ante Benedictum: fuit enim ab eadem humanitate conuersio eius ad catholicam fidem ccc-

3 x c. † sicut legitur similiter in chronicis. Et sic non videtur posse dici secundam fuisse Benedicti, & tertiam Augustini, imò econuerso.

Sed omissis temporibus, veniamus ad dictiones. In primitiua † namque Monachorum insti-

4 tutione aliquo priuilegio clericali nõ erant monachi decorati, vt probat tex. & glo. in c. à subdiacono. in verbo, Abbas xciij. dist. & tex. in c. hunc est. xvj. q. j. in §. superiori: & §. item illud Hieronymi ibi. alia est causa monachi, alia clerici, vsque ad finem, & isti sunt hodie priuilegiati, vt Papæ, vel Episcopi priuilegio, aut donatione decimas vindicare possint, vt in c. puenit. xvj. q. j. ibi, cum absq; proprij Episcopi, & c. & c. visis. ea. causa. quæst. ij. cum c. sequen. Item erant priuilegiati, vt hodie sont, quòd de laboribus suis non soluant decimas, vt in cap. quæsti. xvj. quæst. j. & in cap. quia tua. xxij. quæst. j. Quod de Cistertiensibus monachis non est intelligendum, secundum antiqua tempora, cum esset consubstantialis suæ regulæ, vt in c. recolentes. de sta. monac. Vbi eis aliquid proprij possidere interdicitur, cum sit consobstantialia plantatio nis regulæ, vt ibi dicit Papa: sed hodie secus, vt in c. nuper. de deci. & c. ex parte. immò hodie ipse ordo est maioribus priuilegijs decoratus cæteris monachorum ordinibus, de quo in c. cum ordine. de rescr. & ibi Doct.

Canonici regulares hodie & ipsi sunt priuilegiati, qui cœperunt esse, & ortum habuerunt ab Augustino, vt in c. nolle. xij. q. j. & ibi etiam glo. Et de eorum capacitate ad bona ex priuilegio contra ordinem, & institutionem primiuæ ipsius patris Augustini, est tex. in c. cum olim. de priuil. & ordo iste, vt aliqui volunt, non habuit ortum ab August. sed è Nazaræis, quibus committebãtur sancta sanctorum. ita dixit Io. de Deo supra, dicta rub. in j. col. ibi, item regulares Canonici. allegat tex. ic. plurimos. lxxxiij. dist. qui tex. bene dicit, quòd sancta sanctorum committebantur sacerdotibus, qui fuerunt de tribu Leui: sed quòd Canonici regulares ab eis ortum habuerunt, non video quomodo probat. Sed quia ipse Io. de Deo fuit Canonicus Vlixbonẽsis, vt ipse dixit in procemio dicti sui tractatus, vt supra diximus in procemio ibi. inter huius materiæ scribẽtes, de facili esse posset, quòd tunc ipsi Canonici erant regulares, vt alij Laterani. ideo sic sibi dicere placuerit, arguendo ab origine sacerdotũ in lege gratiæ. & hoc magis arguit, quia in honorem ipsorum dicit, quòd proprietates Nazaræorum, & sic Canonicorum regularium sunt, quia sunt gemmæ, sunt flores, sunt sancti. Vnde ponit versus, videlicet.

Gemma flos sancti tria nomina sunt Nazareis.
Gemma se renouant, flos cuius fit, sicut abundat.

Sunt & hospitalarii Hierosolymitani, & sancti Iacobi de Spata, & fratres de Callatraua, & omnes hodie suot priuilegiati. & appellantur milites, & cœperunt tempore Gregorij Magni, siue

siue sancti, qui ipsos, seu ipsas militias ordinauit pro defensione terræ sanctæ, sed hodie opus esset etiā nouas militias ordinare pro eius redēptione. & hi omnes ex priuilegio Papæ, vel Episcoporum possunt habere decimas, vt not. in c. in præsentia. de sepul. Sed hi, & omnes alii religiosi, quantumcunque priuilegiati, tenentur soluere decimas de terris emptis post Concilium Lateranensem, vt not. in c. nuper. de deci.

Anachoritæ, siue heremitæ ab antiquo fuerunt, vt legimus in vitis patrum, & habemus in c. quoniam vetus. xxiij. q. j. & multi ex eis fuerunt sanctissimi, vt legitur in Catalogo sanctorum. Inter quos primus fuit Paulus, vt cantat ecclesia. xj. die Ian. Fuerunt & Ant. & Honofrij Cyrillus, & de Anachoritis habemus tex. in c. post pascha. lxxvij. dist. Et ij possunt habere proprium, & testari, nisi vouissent paupertatem, vt not. in c. per latum. §. contra. Paulus primus heremita. xix. q. j.

Sunt & alii ordines Cruciferorum, Camaldulensium, Carthusiensium, de Trinitate, & Charitate, & hi omnes habent suas obseruantias speciales, secundum quas ingredientes viuere tenētur, vt dicit tex. in c. illa autem. xij. dist. & xj. distin. in his.

Sunt & fratres Prædicatores, & Minores, quorum regula, & ordo ortum habuit à beato Dominico, & beato Francisco sub artissima paupertate, vt se magis Deo astringerent sub xij. capitulis, vt not. in c. nimis. de excess. prælat. & c. nimis paria. eo. tit. & fuit sub Pontificatu Innoc. III. & hi sunt priuilegiati, vt inuitis Episcopis possint vocari ad magnas ciuitates. Item possunt habere altare portatile ex priuilegio Honorii III. de quo in c. in his. de priuil. & vbique celebrare, sine præiudicio tamen iuris parrochialis, vt ibi.

In quibus autem casibus hi omnes priuilegiati dispensare possint, hodie non potest dari certa doctrina, sed facito regulam, quòd nullus inferior Episcopo potest dispensare, nisi sibi specialiter concessum à suo superiore. Ita Innoc. in c. ij. de eo, qui fur. ordi. susce. dicit, q nisi à lege concedatur, non potest dispensare, vt Abbas, Archidiaconus, & inferiores eis, sentiens, quòd non sufficiat authoritas superioris. Et tunc potest solùm in casibus sibi specialiter concessis. & est ratio, quia dispensatio est stricti iuris. Et in dispensationibus ius illud tantum tribuitur quā-

5 tum †exprimitur, dicit Io. An. in c. cum ex eo. de elec. in vj. in nouella. Ideo supra, rubrica de dispensatione legatorū dixi, ibi de legatis verò missis, quòd quantum inferioribus liceat dispensare, expedit inspicere eorum priuilegia, sine quibus etiam Cardinali non creditur, per c. nobilissimus. xcvij. dist. vt supra vidimus. Tamen hodie omnes claustrales mendicantes, & non mendicantes, & omnes regulares, de quibus supra, absoluere possunt ministros suos. multi et religiosi claustrales vltra priuilegia sui ordinis, habent etiam à sede Apostolica specialia confessionalia sub diuersis formis, vt supra diximus sub rubrica de dispen. capituli sede vaca. post principium.

Sed descendendo ad quædam specialia circa dispēsationem, incipiendo ab Abbatibus, possumus dicere, quòd dispensatio potest dupliciter considerari, videlicet aut circa ea, quę specialiter ad religionem pertinent, aut circa alia. Primo casu subdistingue, quia aut agitur circa tria substātialia regulæ cuiusuis ordinis, videlicet paupertate, castitate, & obedientia: aut de alijs. Si circa substātialia, circa proprium habendum, non potest dispensare: potest tamen monacho concedere liberam administrationem bonorum. Circa continentiam, non potest Abbas dispensare, pro quo vide tex. in c. cum ad monasterium. de stat. reg. ibi, nec æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis à Deo est annexa regulæ monachali, vt contra ea nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Vincentius tamen, & Io. dixerunt, quòd licet Papa non possit dispēsare super proprietate & castitate cum monacho, potest tamen dispensare, quòd monachus non sit monachus, & sic facere de monacho non monachum. Aliqui tamen dicunt, quòd Papa ex plenitudine potestatis potest dispensare, quòd monachus habeat proprietatem, cum possit auferre substantiā rei. & alleg. l. j. in princi. C. de rei vxo. acti. Quia etiam de nihilo potest aliquid facere, vt in c. hoc quippe. iij. q. vj. & de consecr. dist. ij. c. reuera. & illa verba, licentiam indulgere, posita in fi. d. c. cum ad monasterium. exponunt. i. non conuenit suæ potentiæ, sicut & illud, Cū Deus omnia pos-

6 sit, non potest tamen virginem† post ruinam restaurare, vt dicit tex. in c. si Paulus. xxxij. q. v.

Antiqui tamen Doctores tenuerunt contrarium, vt fuit Tancredus, & Bernardus, videlicet quòd Papa in ijs duobus non possit dispensare, per dictam decretalem, & eius finem, de quo satis etiam diximus supra de dispensatione Papæ. De voto verò continentiæ prolixius dicemus infra sub rubrica qui cler. vel vouen. & de voto.

Circa tertium bonū religionis, videlicet obe-

7 dientiam, †an possint claustrales dispensare, vi detur primò dici posse, quòd possint: nam cum in illa decretali, cum ad monasterium, dicatur, quòd non possunt Abbates dispensare circa proprietatem, & continentiam, videtur de alijs concedi, vt in c. hospitiolū tuum. xxxij. dist. & c. nonne. de præsump. quia vnum negando, alterum confitetur ibi, Bonum est mulierem nō tangere, malum

malum est ergo iangere. & in c. qualis.xxv.dist. & xv. q.iij. in illa lege. & in l.j.§.ij. de pac. data. & lex Iulia de adult. prohibet damnatam mulierem testimonium dicere, non damnata testimonium dicendi ius habet, & tex. in d.c. nonne. de præsumpt.

Sed ex his quæro, quid si religiosus eligitur, vel vt hodie assumitur ad Episcopatū: hoc ideo dico, assumitur propter regulam Cancellariæ quartam in ordine, per quam Papa suorum prædecessorum vestigijs inhærendo reseruat suę sanctitati prouisionem omnium cathedralium, etiam metropolitanarum ecclesiarum, tollēdo, & abolendo totum titulum de elect. etiam quòd ad alias dignitates maiores post Pontificalem, & principales in collegiatis, excedentes valorem annuum x. duc. & hoc in quinta regula in ordine regularum. Ex qua regula Andreas Barbatia, dum legisset titulum de consuetu. dixit, quòd superuacuum erat legere tit. de electione, quia hodie erat sublatum per dictam regulam, & malè, quia hodie videmus etiam famulos stabularios, & his deteriores promoueri ad Episcopatum, ita quòd pudet probos viros, & Deum timentes in omni bonitate, & doctrina Episcopari. Hæc ille.

8 Sed quæro, † an effectus Episcopus liberetur à tribus substantialibus religionis, de quibus supra. & dicas, quòd sic. tex. est vnicus in c. vnico, xviij. q.j. & est ratio secundum glo. ibi, quia de filio factus est pater, & silentio non potest vacare, qui debet esse tuba præconis, vide ibi. Sed in contrarium videtur glo. in c. carnem, in verbo, violauerit. de consecra. dist. v. quæ dicit, quòd

9 † monachus effectus Episcopus non debet comedere carnes, quæ tamen signat contrarium in d. cap. vnico. xviij. q.j. & sic transit.

In omnibus verò alijs ad meram religionem, & modum viuendi pertinentibus, potest Abbas dispensare, nisi sit ei specialiter interdictum per suam regulam, vel eius constitutiones, vt est tex. in c. monachus. & c. monachum. xx. q. iiij. & hoc ideo, quia à lege specialiter conceditur.

Circa verò alia, quæ ad religionem specialiter non pertinent, sed tamen à iure communi prohibita sunt, inuenio duos casus, in quibus Abbates dispensant: vnus est in casu c. cum H. de eo, qui fur. ord. susce. vbi Abbati permittitur dispēsare cum eo, qui susceptis minoribus ordinibus eodem die furtiuè sacrum ordinem suscepit, vt possit ad alios promoueri. & dicunt aliqui Doc. ibi, quòd idem fortè si duos sacros eodem die suscepisset. Secundus casus est in c. cum illorum. in §. nos tamen. de sen. exco. vbi Abbati permissa est dispensatio ex violenta manuum iniectione excommunicato.

10 Sed quia † supra fecimus mentionem de diuersis religionibus, hucusq; autem de Abbatibus tantum diximus: quid modo de alijs religionibus, non habentibus Abbatem, sed priorē, guardianum, præsidentem, custodem, vel prælatum quouis nomine designatom? dicas, quòd hoc priuilegium, & beneficium ad omnēs extenditur, vt eadem sit ratio in omnibus, vt in d. §. nos tamē, in religionis fauorem, & vt vagandi materia sobtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes eorum prælatis, quòd etiam talibus absolutionis beneficiū impartiri valeant, indolgemos, nisi excess. &c. ex quibus verbis satis colligitur, quòd ratio, quæ monit Papam ad concedēdom, fuit fauor religionis, ergo extenditur ad quoscunq; religionibus præsidentes fallit hoc tamen in omnibus, cum excessus extiterit difficilis, & enormis, vt per mutilationem membri, vel notabilem sanguinis effusionem, vt ibi in d. §. nos tamen, in fi.

Hæc omnia ergo intelligas etiam de canonicis regularibus, com parū distent à monachis, vt in c. qood Dei timorem. de sta. reg. & in c. præsens. xx. q. iij. & arg. c. monachi. de sen. exco. & clarè in d. c. cum illorum. ibi, quòd monachi, & canonici regulares.

Et quia supra proximè diximos, quòd fauore religionis hoc ideo Papa cōcessit, quid dicemus de clericis sæcularibus, & alijs non claustralibus ex eo, quòd tex. in d. c. cum illorum, habuit considerationem ad claustra, ne clausis vagandi materia tribuatur, vt ibi, qui si claustrales fuerint huiusmodi &c. dicas, quòd Hierosolymitani hospitalarij non possunt in dictis duobus casibus dispensare, cum tex. ille non videatur ad illos consideraste, nec disposoisse, sed tantum ad veros claustrales, & obedientiales: & quòd lex non dixit, neq; nos dicere debemus. xix. dist. Si Romanorum. l. de pretio, & maximè in dispensationibus, quæ vt sæpius diximus, sunt stricti iuris, cum ex eo. de elec. in vj. in alijs autem, quæ ad suam religionem specialiter pertinent, vt in abstinentijs, & ieiunijs, esu carnium extra refectoriom, de non surgendo ad matutinum, de nō ieiunando, de non disciplinando in die veneris, iuxta ritum regulæ, & consuetudinem monasterij, & huiusmodi, dispensare benè possunt. De prioribus autem hospitaliorum secus dicendum est, quia tales fortè id possunt, quod cæteri claustrales, & obedientiarij, atg. c. canonica. de sen. exco. vbi eorum prioribus permittitur absolutio ab excommunicatione cum fratribus suis: videto ibi, alij ergo remanent sub dispositione iuris communis. Et hæc sofficiant quo ad dispensationem prælatorum claustralium.

Superest, vt videamos de dispensatione per ingressum religionis, quam priuilegiatam multipliciter inuenio, cum vita contemplatiua meritò sit

tò ſit priuilegianda, tanquam eminentior actiua, vt per beatum Tho. ſecunda ſecundæ. q.clxxviij. art.j.& in iij.diſt. xxxv.art.j.

S V M M AE.

1 *Ingreſſus religionis omnem irregularitatis maculam tollit.*

2 *Eccleſia poteſt diſpenſare cum filio vitium ingratitudinis committente, ex qua ingratitudine poterat paterna hæreditate priuari, & quomodo.*

3 *Monachatus omnem maculam ab oculis peccantium abſtergit.*

4 *Eccleſia, an poſſit diſpenſare circa vota peregrinationis, vel abſtinentiæ.*

5 *Reus fracti voti, aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare.*

6 *Satisfactio certa peccati, non eſt neceſſaria, vbi totum tempus obedientiæ impenditur ſui conditoris.*

Ingreſſus religionis, an tollat votum prius emiſſum.

7 *Vota omnia tolluntur per ingreſſum religionis.*

8 *Illegitimè natus, ſi ingrediatur monaſterium, efficitur legitimus, & poteſt promoueri.*

Naſci de adulterio, non eſt peccatum.

9 *Ingreſſus religionis, in quibus caſibus diſpenſare poſſit.*

De diſpenſatione per ingreſſum religionis.

DICAMVS itaq; religionis ingreſſu ſine hominis miniſterio multipliciter diſpenſare ex diſpoſitione, ſeu conceſſione eccleſiæ, vt errantes facilius conuertantur ad gremium religionis, quæ ad illud reuertentibus, nunquam claudit gremium, iuxta illud Matth.xviij. Quotiens ſi peccauerit, &c.ibi.nedum ſepties, ſed ſeptuagies ſeptiés. Alias,

Si quoties homines peccant, ſua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

1 Ingreſſus † enim religionis omnem irregularitatis maculam tollit, vt xvj.diſt.legi.xix.q.ſi.c. vlt.& gl.ſum.lvj.diſt.licet quidam dicant, quòd non diſpenſat; ſed reddit faciliorem ad diſpenſandum, vt ibi. tamen videmus hodie primam veriorem, & ſic ſeruari.

2 Diſpenſat † itaque primò eccleſia circa ingratitudinem cum filio vtriuſque ſexus committente vitium ingratitudinis erga parentes per ingreſſum religionis, ex qua ingratitudine hæreditate paterna, vel materna, de iure erat priuandus. cauſas autem, propter quas filius hæreditate paterna de iure veniat priuandus, ponit gl. in c. Quintaualle. de iureiur. in verbo, exhæredaret. quæ enumerat xvj. caſus, non dico, erat priuatus, quia tunc per ingreſſum religionis nó recuperat, & per talem ingreſſum aboletur vitium, vt eſt tex.in c.non liceat. xix.q. vlt. Mona-
3 chatus † enim omnem maculam abſtergit ab oculis peccantium, vt in auth.de mona.in princ.ſecunda col.& in d.c.non liceat.& ibi gl. & bo.gl. in c.ex literarum.in verbo, fauore religionis. de apoſtat.

4 Diſpenſat quoque circa vota † peregrinationis, vel abſtinentiæ, & hoc ipſo iure, vt in c.ſcripturæ. de voto. Reus fracti voti aliquatenus
5 non habetur, qui temporale obſequium † in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare, vt ibi.

6 Non enim neceſſararia † eſt certa ſatisfactio peccati, vbi totum tempus obedientiæ impenditur ſui conditoris. de pœnit.diſt.j.c.quis aliquando videt, in §. non ergo neceſſaria. Hi enim tales imitantur illud Propheticum, Declina à malo, & fac bonum: Inquire veritatem, & ſequere eam. & illud Eſaiæ, Derelinquit impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationem ſuam, &c.& deinde, Et nil amplius horum à peccatore exigitur, videlicet pœnitentia. & illud Auſtulphi vxoricidæ, de quo in c. admonere. xxxiij. q. ij. cui Stephanus Papa conſuluit, vt pro tanto facinore vxoricidii ingrediatur religionem ad pœnitentiam perpetuam peragendam, & euitabit publicam pœnitentiam, alias de iure imponendam.

Sed hic quæro, vtrum per ingreſſum religionis tollatur votum prius emiſſum. tex.& gl. in c. monacho.xx.q.iiij.& glo.in c. noluit itaque lex. xxxiij.q.vlt.videntur tenere, quòd non: ſed authoritate Abbatis tollatur, & reuocetur. Alii diſtinxerunt tales vouentes, etiam poſt ingreſſum teneri, & aſtrictos eſſe voto, niſi ſecum per ſuum prælatum diſpenſetur, fatentes votum tenere ſuperiore permittente, & ceſſante ſcandalo non debet tolli votum, cum non poſſit ſeruari, & adimpleri ſine ſcandalo. Hoc videtur ſentire glo.in d.c.monacho. in fi.ibi. & intellige de voto abſtinentiæ, per quod alii ſcandalizantur. Rayn.in ſum.dixit, quòd ſi quis vult vota in melius commutare de conſenſu ſui Epiſcopi, intrando religionem, abſolutus eſt. ſi verò non intendebat commutare, vel etiam intendebat, ſed defecit authoritas ſuperioris, non videtur diſpen-
7 ſatum. Hugut.tamen dixit, quòd † per ingreſſum religionis, omnia vota tolluntur: dicit tamen tutius eſſe, habere authoritatem prælati, & omnes allegat tex. & gl. ſupra allegatas.

8 Diſpenſat † etiam religio circa irregularitatem. Vnde illegitimè nati, ſi monaſterium, etiam Canonicorum regularium ingrediantur, poſſunt promoueri, & hoc ipſo iure, vt in c.j.de fil.presbyte.& lvj.diſt.presbyterorum filios.

Aliqui

Aliqui dicunt, quòd ingressus religionis nunquam in aliquo casu ipso iure tollit irregularitatem, sed tantum reddit faciliorem dispensationem, per quibus videtur tex. in c. ij. de aposta. in fi. qui facit pro, & contra, facit pro, in delictis occultis: & contra, in publicis. ideo gl. bene distinxit, dicens, quòd aut irregularitas surrexit ex proprio delicto, & non tollitur per ingressum religionis, sed fauore religionis facilius tollitur dispensatione, allegat c. j. de eo, qui fur. ord. suscep. Aut surgit ex delicto alieno, puta parentum, quia natus ex damnato coitu, & tunc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quòd sine dispensatione potest ad ordines promoueri, vt in d. c. j. de fil. presbyterorum. Nó tamen ad prælaturam, vt in c. j. de fil. presbyt. & per Io. de Ana. in rubrica de simo. in iiij. col. circa medium. dicam infra, de fil. presb. Et nasci de adulterio non est peccatum. sed nota, vt dicit tex. in c. accedens. de purg. can. sed committere adulteriũ, est peccatum, vt in c. nasci. lvj. dis. & nunquam de vitiis parentum erubescamus, vt in c. nunquam. ea. dist. & ibi bo. gl. tamen isti adulterini, sunt vt plurimum, & in plurimis, incontinentiæ paternæ imitatores, degeneres, furentes libidine, infidi, instabiles, in bello etiam seculari inconstantes, dicit tex. in c. si gens Anglorum, circa medium. lvj. dist. Ideo in dispensationibus super defectu natalium ad ordines officium pœnitentiarię semper apponit clausulam hodie, adeo de stylo curiæ necessariam, quòd si omitteretur, literæ essent subreptitiæ, videlicet quatenus incontinentiæ paternæ non fuerit imitator. quæ assumpta fuit ex canone Vrbani Papæ, de qua in c. presbyterorum filios. & est cap. primum. lvj. dist. & tex. in c. literas. de fil. presb. Tamen præmissis cessantibus, & morum honestas eos commendabiles fecerit exemplis, & authoritatibus, non solùm sacerdotes, sed etiam summi Pontifices fieri possunt, dicit dictus canon, presbyterorum. Hi tamen in lege Mosis non ingrediebantur templum, vt Deuteron. in princ. Non ingredietur manzer, hoc est de scorto natus, in ecclesiam domini vsque ad decimam generationem.

Ad irregularitatem itaque concludendo possumus dicere, quòd quædam sunt, in quibus re-
9 ligio† nullo modo dispensat, vt homicidium, vt
not. in c. fi. de temp. ord. & bon. gl. in c. ij. de apostat. in verbo, non valebit. & idem possumus dicere in alijs manifestis delictis grauioribus, & hoc propter scandalum, vt dicit glo. in d. c. ij. de apost. Quædam sunt, in quibus dispensat, vt super irregularitate causata ex defectu natalium. Quædam, in quibus tantummodo facilitas tribuitur dispensandi, & hæc est distinctio, assumitur ex d. c. ij. de apost.

SVMMAE.

1 *Archidiaconus, quando per electionem assumitur, habet iurisdictionem ordinariam in subditos, secus si per meram Episcopi collationem: & quæ sit eius iurisdictio.*

2 *Consuetudo Ecclesiarum consideranda est ad cognoscendam iurisdictionem Archidiaconi.*

Et quid si non appareret de consuetudine.

3 *Archidiaconus, an de iure communi habeat curam animarum, si ab Episcopo specialiter non demandata sit.*

4 *Excommunicare, & absoluere, an sit principalis vsus clauium.*

5 *Archidiaconus, an possit dispensare super minori ætate ordinandorum, vel promouendorum.*

De dispensatione Archidiaconorum.

RCHIDIACONVM ordinariam iurisdictionem habere in subditos. ipsosque corrigere, & reformare, iurgia, & lites eorum audire, instituere, & installare, pœnas imponere, mulctare, beneficiis priuare, sine destituere, excommunicare, suspendere, visitare pro curationes ab eis, & obsequia debita recipere, curam animarum exercere, & demum voluerunt aliqui, etiam vices Episcopi gerere posse, cuius est oculus, vt in c. diaconi. xciij. dist. De primo habetur in c. j. de offi. Archi. de secundo ibidem. in fi. de tertio in c. perlectis. xxv. de quarto in c. si in plebibus. lxiiij. dist. & in c. cum venissent. de inst. & in c. super eo. de offi. deleg. & in c. ad hæc, de excess. prælat. de quinto, in c. licet. de pœnit. de sexto, in c. referente. de pręben. de settimo, octauo, nono, & decimo, in c. dudum. el secundo. de elect. in §. tandem. & in c. ad hæc. de excess. prę lat. de vndecimo, in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. de duodecimo, & vltimo generali, in d. c. j. & c. ad hæc. de off. Arch.

Et quia dixi ordinariam iurisdictionem, hoc dixi propter distinctionem Host. in sum. de offi. Archi. in §. quod sit eius officiũ, videlicet, quòd habeat iurisdictionem, quando Archidiaconus
1 † per electionem assumitur, secus si per meram
collationem Episcopi, quod bene nota. Alia est opi. dicentium, quod ad consuetudinem diuersarum ecclesiarum recurrendum est, vt agnosca-
2 mus quam iurisdictionem habeant, † quę in hoc
casu iurisdictionem dat, vt not. in l. j. C. de emã cip. & c. ix. questus. ix. q. iij. quæ etiam priuatæ personæ dat iurisdictionem, vt not. in c. cum contingat. de for. comp. & hanc tertiam opin. sequitur Hostien. ibi, tertii dicunt.

Sed

Sed quid si non apparet de consuetudine, dic vt ibi per eundem Host. Hæc quæstio est intricata, ideo difficilis: difficultatem autem ingerit qualitas iurisdictionis, quia si Archidiaconus habet ordinariam, habet vtique latiorem, & magis extensiuã, & intensiuã. Si aût delegatam, tûc non excedit suos terminos delegatos, quia fines mandati, &c. cum dilecta de confir. vti. vel inuti.

Vltra dicta per Host. Reperio quendam fratrem Alber. Ordinis Prædicatorum, virum (vt apparet ex scriptis suis) magnæ scientiæ in Theologia, & Canonibus, in quodam tractatu de sen. excomm. sub rubr. vtrum Archidiaconi possint excommunicare, & absoluere. per cuius conclusiones facilè possumus inferre ad potestatem dispensandi. Qui, vt potest colligi, non vidit Goffre. nec Io. de Deo, nec Host. nec Spec. nec Ioan. And. quia nusquã de eis vllam fecit mentionem, sed tantum allegat Hugut. Barth. Brix. Rayu. Guliel. & Altisiodorensem eiusdem ordinis. Et quia bene examinat hunc locum, eiusque scripta apud paucos reperiuntur, hic inseram fideliter de verbo ad verbum, videlicet, De Archidiaconis magna est altercatio. videtur enim, quòd possint excommunicare, cum videantur habere iurisdictionẽ, arg. xxv. dist. plectis. & lxiij. dis. si in plebibus. & de offi. Archid. c. ij. & c. dilecto. & c. reprehensibilis. de appel. & in c. referẽte. de præben. & in c. vnico. de eo, qui fur. ord. susc.

De matrimoniis etiam cognoscit, vt in c. literas. de restit. spol.

Item curam animarum videtur habere, vt in c. cum in cunctis. in §. inferiora. de elect. Vnde si recipiat Archidiaconus aliam prælationem, curam animarum habentem, ipso iure vacat Archidiaconatus, vt est expressum in c. dudum. de elect. & de multa. de præben.

Contrarium videtur signati in c. archidiaconis. de offi. archi. nam nec curam animarum videntur habere, vt in c. cum satis. de offi. archi. & in c. nullus. xvij. q. vij.

Præterea non vř hře claues ligandi & soluẽdi, sicut dicit Ambrosius, hoc solum permissum est sacerdotibus, vt in c. verbum. de pœnit. dist. j.

3 Sol. Dixit Hugut. † quòd de iure communi archidiaconus non habet curam animarum, nisi sibi ab Episcopo specialiter demandatur: nec alij potest committere, per d. c. nullus. xvij. q. vij. & c. satis. ea. cau. & q. vndè ea iura, quæ videntur cõtrarium innuere, intelliguntur ex delegatione.

Alij dicunt contrarium, s. quòd habet curam animarum, & iurisdictionem de iure communi: vnde & possunt excommunicare, & absoluere, & dispensare. eo enim quòd Episcopus eum instituit, siue per collegium eligitur, & ab Episcopo cõfirmatur, generalẽ administrationẽ cum iurisdictione adipiscit, vt in iuribus pro hac parte allegatis, nisi consuetudo sit in cõtrarium.

Huic opinioni videntur mihi multi consentire, & magni viri, & eam approbare. Iura enim plura & expressiora sunt pro ea, quam pro alia. Nec erãt pro ea tot expressa iura tpe Huguti & ea potissima ratione, quia sicut dicit decretalis, corrigere potest, & emendare, & circuire parrochias (si Episcopus non põt) vt in d. c. ij. hoc aũt sine coërtione Ecclesiasticę cẽsurę parũ valeret.

Ad illud obiectum, quòd non habet claues
4 concedo: sed dico, † quòd excommunicare, & absoluere non est principalis vsus clauium, sed soluere, & ligare in foro pœnitentiali, quod tantum sacerdotibus conuenit secundarium autem vsum, qui est excommunicare, vel absoluere: possunt habere etiã qui non sunt sacerdotes, dummodo habeant iurisdictionem, arg. c. plectis. xxv. dis. & in c. in plebibus. in fi. lxiij. dis. & in c. ij. de offi. archid. & c. reprehẽsibilis. de appel. & c. cum in ecclesiis. de ma. & obed. & in c. quanto, de offi. ordi. & per Hosti. in sum. de sen. exco. in §. ij. in vij. col. ibi, sed quis est hic minister. ibi solutio, dicas & sequitur. vel si velis dicere, quòd excommunicare, & absoluere sint de principali vsu clauium, dico quòd Ambros. vocat sacerdotes omnes clericos iurisdictionem habentes, nam & Iurisconsulti sacerdotes appellantur, in l. j. ff. de iusti. & iu. quòd loquatur de habentibus iurisdictionem. quod videtur verum, quia illud dicit contra hæreticos. hæc ille.

Ex quibus possumus inferre ad id, quod supra diximus pro generali solutione huius rubricę, videlicet, quòd cum actus dispensationis sit actus iurisdictionis, quòd archidiaconus possit dispensare in casibus, in quibus potest iudicare. Et vbi potest excommunicare & absoluere, ibi potest & dispensare: & hæc est regula sumpta ex c. verbum Dei. de pęnit. dist. prima. fallit tamen in aliquibus casibus in foro pœnitentiali, vt puta metropolitanus potest absoluere Episcopum à reatu pœna digno, non tamen cum eo poterit dispensare super eo delicto. nec eum deponere poterit, sed solus Papa, vt iij. q. vj. quamuis poterit tamen eos excommunicare sicut & absoluere. Fallit etiam in incendiario, vt postquam denunciatus est, non ab excõmunicatore, sed à solo Papa potest absolui, & cum eo dispensari, vt in c. tua nos. de sen. exco. Fallit tertiò in iudice delegato à Papa, & idem credo in delegato à quocunque alio, qui excommunicatum à se ob non paritionem literarum executorialium, quem potest absoluere infra annũ, non tñ vltra, nec poterit cũ eo dispensare super irregularitate propterea contracta ẽt ante, vt not. in c. quærenti. de offi. dele.

In hoc tamen casu absolutionis, post annum fit distinctio de excommunicato ante litem cõtestatam, vel post, vide ibi. Fallit quartò quando excommunicator haberet iurisdictionem ad tẽpus, quę expirat cũ tpe, quo elapso nõ potest neq;

excommunicare, neq; absoluere, neq; dispensare, vt no. in c. de causis. de offi. dele. & c. cōsuluit.

Et complures ēt sunt casus, in quibus qui potest iudicare, excōicare, & absoluere, non potest dispēsare, iuxta, subiectas materias, vt dixi supra sub rubrica, quæ sunt causæ dispensationis, in fi. p illud dictū Gelasij ī c. necessaria. j. q. vij. Ideo di ſcrerus archidiacon' pmissis cū suis circūstātijs cōsideratis & pēsatis dispēsabit cū suis subditis.

Et vltimo non prætermitto quærere, nunquid
5 † archidiaconus possit dispensare super minori ætate ordinandorum, vel promouendorum, sicut Episcopi confirmandi minores electos in archipresbyteros, vide Inno. in c. innotuit. de elec. in principio. vbi q non. Hæc oīa practicaui, dum adhuc iuuenis, essem Archidiaconus Feltrensis.

S V M M Æ.

1 *Virtus circa difficile, & bonum consistit.* *Pœnitentiæ, arbitrariæ sunt sacerdoti.*
2 *Et quibus rationibus.*

De dispensatione rectorum parrochialium ecclesiarum cum suis parrochianis, & simplicium sacerdotum cum sibi subditis, & non subditis.

Hrisostomvs in dialogo ait, Si talē mihi aliquē adducas monachum, qualis, vt secundum exagerationem dicam, Helias fuit: non tamen illi comparandus est, qui traditus populis multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat, & fortis. Et Augusti. ad Valerium, de quo supra sub rubrica de dispensatione Episcopi, in principio dixit, Cogitet religiosa prudentia tua nihil esse in hac vita, maximè hoc tempore, difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio. Sed apud Deū nil beatius, si eo modo militetur, quo imperator noster iubet, de quo transumptioē in c. ante omnia. xl. dist. Ideo Inno. iij. in concilio generali dixit, quòd est ars artium, regimen animarū, de quo in c. cū sit. de ætat. & qualit. & virtus consistit circa difficile & bonum, vt
1 in ij. Ethicorum. Rectè itaque conuenit, vt videamus successiuè post potestatem archidiaconorum in dispensando de potestate rectorum ecclesiarum animarum curam habentium cum proximiores sunt prælatis maioribus, & illis etiam exercitio curæ animarū coniūgantur, vt supra p Chrisost. & Aug. Et licet Augustinus pposuerit psbyteros diaconis, vt ēt faciunt theologi: illud est pp excellentia sacerdotij. hic autē loquimur secūdū præemientiā administrationis, de quo vide plenè p Host. in sum. de offi. archid. & de offi. archipresb. in prin. & Doc. post eum, & pcipuè Ant. de But. in c. j. eo. ti. de offi. archi. & Io. An. in c. de liberatione, de offi. leg. lib. vj. in gl. iij. in fi.

Ad euidentiam itaque dicendorum præmittendum est, quòd pœnitentiæ arbitrariæ, sunt sacerdoti, vt de pœnit. dist. j. c. mensuram. & in c. tēpora pœnitudinis. xxvj. q. vij. etiam c. hoc sit positum. & c. sequenti. præsidentium enim arbitrio præfigantur pœnitudinis tempora, & modus pœnitendi delinquentibus præsidentium imponatur iudicio, & intimo charitatis affectu pœnitentem debemus suscipere, vt in locis proximè allegatis. His præmissis dicendum est, quòd nisi hodie essent arbitrariæ, oporteret seruare canones pœnitentiales, quos tunc tales sacerdotes curati de necessitate scire tenerentur, vt dicit in cap. nulli. xxxviij. dist. Tamen aliqui dicunt, vt Io. de Deo in suo dictionario super decretū, super verbo canon & canones, quòd ibi sacerdotem appellat Episcopū, quos canones hic inseruissem, nisi passim reperirentur excepti in summis religiosorum, vt in Angelica, supplemento, Antonina, & huiusmodi. Episcopales tamen posui supra de dispensatione Episcopi. Et licet arbitrariæ sint, debet tamen discretus rector in pœnitentiæ impositione plura considerare, vt personæ, dignitatem, officium, paupertatem, infirmitatem, seu debilitatē cōplexionis, consuetudinē, societatē, & deuotionē pœnitentis, religionis quoq;, & tpis qualitatem, & vrgentis periculi instantiam, vt in prædictis iuribus, & in c. his, qui. xxvj. q. vj.

Nec obstat not. in c. qualitas. de pœn. dist. v. vbi Inno. Papa dicit, falsas pœnitentias dicimus, q̄ non secundū authoritate Sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur, quia illud intelligitur secundum Doc. non consideratis circunstantijs. vnde dicit, pro qualitate criminum, supple & criminosorum, & aliarum circunstantiarū prædictarū, vt ibi sentit glo. vel vbi certa pœna statuitur, quia illa est seruanda, vt not. in c. de causis. de offi. deleg. Nec etiam obstat tex. in cap. prudentior de pœnit. dist. iij. vbi dicit Greg. Prudentior est pœna, quæ culpa: oe parua putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna, quia illud intelligitur de interiori pœna. Quandocunque enim recordatur peccator, debet dolere, quòd illud peccatum commiserit. Vel secundum quosdam, illud intelligitur in pœna primi hominis, quæ productior est. Et eodem modo soluitur illud, Greg. xlvij. dist. omnes huius sæculi. & illud Io. vide benignum dominum. vbi dicitur quāto tempore deliquisti, tāto humilia te ad Deum. de pœo. dist. j. Et cum dicatur pœnitentias, esse arbitrarias, id sanè intelligendum tam in augendo, quàm in minuēdo, seu mitigando pariformiter. aliàs non esset recta mensura, vt in c. de his. i. distinct.

2 Sed quæro, † quare hodie pœnitentiæ sint arbitrariæ? Dicas, quòd triplex est ratio. prima est humana fragilitas, siue infirmitas, vt ait Pelagius in c. fraternitatis. xxxiiij. dist. Defectus enim nostri

nostri temporis, quibus non solùm merita, sed corpora ipsa hoĩm defecerũt destrictionis illius, scilicet antiquæ, non patitur manere censuram.

Secunda est humanum scandalum. Si enim alicui mulieri coniugatæ, iuueni vel virgini nomine, magna & apparens pœnitentia iniungeretur, periculum esset ei, & à maritis, & à parentibus, & earum pudicitiæ putatiuæ scandalum generaretur, & sic pœnitẽtia, quæ debet esse causa salutis, esset causa periculi, & exitij, & sic peccati. Ideo in c. ad aures. de temp. ordi. & c. cum teneamur. & c. cum non ignores. de præben. dicitur, ꝙ pro scandalo euitãdo receditur à iure, sa ciunt not. in c. nihil cum scandalo. de præscr.

Tertia etiam humana ignorantia. solius enim Dei est peccatorum quantitates agnoscere, & contritionis, & pœnitentiæ mensuras diffinire: quem non fallit, nec peccati qualitas, neq; peccantis affectus, vt xxiiij. q. iij. Deus in quibus maledicit, in principio. Et licet omnes casus, in quibus huiusmodi rectores Parrochialium dispensare possunt, difficile esset seriatim ponere: ponemus tamen aliquot, ex quibus ad alios pares, vel minores inferri poterit.

SVMMAE.

1 *Sacerdos in quibus casibus dispensare possit.*
2 *Presbyteri potestatem excommunicandi, & absoluendi ab Episcopis habent. & hinc est, quòd Episcopi excõicatos tales absoluere, & relaxare possunt.*
3 *Sacerdos, an sicut potest in partem pœnitentiam relaxare, possit etiam in totum.*
4 *Thesaurus Ecclesiæ, qualis sit.*
5 *Rectores Ecclesiæ, an possint dare indulgentias in foro pœnitentiali, & cum eis dispensare per dies, & annos sicut eis videbitur.*
6 *Et quid de publicis indulgentijs, & generalibus.*
7 *Indulgentia discreta, & indiscretã, quæ dicatur.*
8 *Sacerdotes seculares, & regulares, qui nullos habent subditos, an ex necessitate possit morituros absoluere.*
9 *Laicus, & socius, ex necessitate socium, vel alium confiteri potest.*
Laici non sunt capaces clauium.
10 *Simplex sacerdos citra articulum mortis, an alienos parochianos sub spe futuræ ratihabitionis proprij sacerdotis possit absoluere.*
Laici non sunt capaces clauium.

In quibus casibus Rectores Parrochialium dispensant cum suis subditis.

1 ISPENSAT † itaq; primò sacerdos in iniũctis pœnitentijs à semetipso, vt infra, primè apertius apparebit. Sed qđ de iniũctis ab alijs inferioribus, vel superioribus, aut paribus. Io. glo. dixit, quòd sic, tum quia omnes pœnitentiæ, vt diximus, sunt arbitrariæ, tum ea ratione, videlicet quia Episcopus potest minuere pœnam quam indixit Papa, vt in c. latorem. xxxiij. q. ij. & glo. j. in c. tempora pœnitudinis. xxvj. q. vij. sicut etiam dicimus, quòd procurator potest in aliquibus casibus ex causa mandare contrarium eo, quod mandauit dominus, vt not. in l. si hominum. ff. mand. & glo. in d. c. tempora pœnitudinis. xxvj. q. vij. in verbo, indicio. & glo. j. in fi. dixi supra de potestate Epi. supra pœnitentijs, & iure dispensandi. Sed hoc fortè verum est in illis dumtaxat criminibus, de quibus ipsi poterãt absoluere, & pœnitentias iniungere.

Eadem ratione credo, quòd quilibet confessor claustralis possit in pœnitentia parrochiano iniuncta per suũ plebanũ, vel rectorẽ, dispensare.

Vel possumus distinguere sic, videlicet qa aut primus sacerdos concessit pœnitenti, quòd ab alia huiusmodi pœnitentia relaxari possit, vel cõmutari, aut non: si sic põt ab alio, vel illis, de quibus hic gñali, vel specialiter cõcessum est, & nõ ab alijs, arg. notatorũ in c. ꝙ quidã. de pœn. & remi. Si verò non fuerit concessum, distinguitur ꝙ aut secundus cõfessor est supior primo, aut æqualis, aut inferior. Primo casu indistinctè poterit, arg. c. j. & glo. ibi in verbo, reconciliare xxvj. q. vj. vbi dicitur, quòd presbyteri potestatem excõicandi, vel absoluendi ab Episcopis, accipi-
2 unt, & ideo excommunicatos † à sacerdotibus Episcopi absoluere, & relaxare possunt.

Nec obstant not. in c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ordi. quia ibi agitur in foro contentioso de excõmunicatione, hic aũt in pœnitentiali: & certũ est, ꝙ in cõtentioso excõmunicatus ob cõtumaciam non absoluitur, nisi à suo excommunicatore, vel eius superiore, cũ seruet hodie practica tã palatij Apostolici, q̃ aliarũ curiarũ spiritualiũ, ꝙ in pro lationibus censurarũ in fi. reseruant absolutionẽ specialiter sibi, vel superiori p illã vulgarã clausulã, videlicet absolutionẽ verò &c. vel ibi non dr, ꝙ absolutio non teneat, si fiat, immo benè tenet, vt ibi notatur. Si verò sit æqualis, distingue: quia aut ita pares, ꝙ vterq; iurisdictionẽ habeat simul in confitentem: vt puta, duo sunt sacerdotes pares, & in solidũ curam habentes eiusdem parrochiæ. Exemplũ, in ecclesia Feltrensi sunt duo sachristæ, penes quos est cura animarũ in solidũ, ita ꝙ cura regitur p duos, vel vt Venetijs, vt exẽplificat Pet. de Anc. in c. statutum. de elect. in vj. vbi omnes titulati in ecclesijs parrochialibus, & collegiatis de cõsensu plebani, & ex consuetudine exercent curam animarum, vel duo Episcopi, in quorum vtriusque diœcesi habet domicilium: ita quòd parrochianus est vtriusq; simul. Aut nõ sunt ita pares, ꝙ tñ nõ est vtriusq; parrochianus simul, sed successiuẽ. s. vnius post alium. in primo casu subdistinguitur, quòd aut erat

publica pœnitentia ſiue ſolemnis, aut priuata primo caſu, ne ſcandalizetur primus confeſſor, requirendus eſt eius conſenſus, ſi adhuc remaner in officio, & de facili poſſit haberi copia eius: alioqui poterit pœnitentia per comparem relaxari, vel ſuper ea diſpenſari, vel commutari poterit. Si occulta. ſimiliter poteſt nõ obſtan te ſubtilitate iuris, qua cauetur, ꝙ duobus procuratoribus in ſolidum datis, melior ſit conditio occupantis. l. pluribus. de procu. quæ locum nõ habet in huiuſmodi voluntarijs iuriſdictionibus. In ſecundo. ſ. cum ita ſunt pares, ꝙ inſimul non ſunt eius prælati, vt puta vterq; eſt Epiſcopus, vel vterq; rector, & ſacerdos eiuſdem eccleſiæ: ſed peccator, vel pœnitens tranſtulir domicilium de vno ad alterum, poteſt ſecũdum eius pœnitentiam relaxare, commutare, & cum eo ſuper ea diſpẽſare, eum iam ſit effectus ſubditus eius, arg. c. quòd autem. de pœnit. & rem. vbi remiſſiones factæ ab Epiſcopis locum habent in ſubditis ſuis. nec ibi diſtinguirur, à quo acceperint pœnitentiam, ſed ſufficit, ꝙ ſint ſubditi eius. Nec obſtat, ꝙ ſententiam vnius Epiſcopi non poſſit alius, qui non ſit ſuperior, relaxare: quia illud habet locum in contentioſa, non autem in voluntaria iuriſdictione. Si autem ſecundus confeſſor eſt inferior, puta quia Papa, vel ſummus pœnitentiarius, vel Epiſcopus iniunxit pœnitentiam, & vult eam pœnitens per proprium ſacerdotem relaxari, commutari, vel diſpẽſari: poteſt, modò non ſir iniuncta ex caſu, qui ſit ſuperiori illius reſeruatus à iure.

Tunc enim non poſſet, niſi iniungens conceſſerit confitenti, ꝙ ab alijs poſſit ſecum in pœnitentia diſpenſari: quo caſu poterit ab illis ſolùm & non ab alijs, vt ſupra tactum eſt. Illud tamen nota, ꝙ quocunq; caſu ſi de facili, & ſine periculo haberi poterit copia primi ſacerdotis, qui pœnitentiam iniunxit, ad eum remittendus eſt, vt idem ſoluat, qui ligauerit: quandoquidem melius nouit nodum, & hoc ex honeſtate, argu. c. ad reprimendum. de offi. ord. & c. per tuas. de ſent. excom. & tunc maximè cum pœnitens non fuit confeſſus ſecundò peccata, propter quæ ſibi fuerat pœnitentia iniuncta. tunc enim melius ſcit primus, vtrum leuiter, vel difficulter debeat diſpenſare, relaxare, vel commutare, aut grauem, vel leuem compenſationem iniungere, cum melius, vt dixi, nouerit nodum.

3 Sed vlterius quæro, † ſicut in parte poteſt ſacerdos pœnitentiam relaxare, poterit ne in totum? credo, quòd non, per tex. & not. in c. ſi is, qui prælatus. xxiij. q. iiij. niſi tamen tanta cognoſcatur in peccatore contritio, quanta fuit lationis. ſed quia certum non eſt de quantitate cõtritionis, tutius eſt ſemper aliqualem pœnitentiam imponere. Quod fallit in Papa, cui diſpenſatio totius ſanctæ Eccleſiæ Dei liberaliter eſt commiſſa. Hæc volui extenſius ponere, quia quotidiana, & in quibus multi inuoluuntur. Tamen Io. And. in c. indulgentiæ. de pœnit. & remiſ. in nouel. ibi, Item an Papa vel Epiſcopus referens Vincentium, & Specu. tenet contrarium, ibi vide, & cogita. tamen credo contra, & theſauro Eccleſiæ intelligendo de Papa. De ipſo verò ſecus, niſi apparerent talia ſigna contritionis, vt ſupra, licèt & hoc ſit dubium.

4 Sed quæro † in quo conſiſtat theſaurus ipſe? Aliqui dicunt, quòd in meritis orationum, eleemoſynarum, ſacrificiorum, & aliorum bonorum, quæ fuit in vniuerſali Eccleſia Dei. Alij dicunt, quòd conſiſtit in meritis paſſionis Chriſti, & Sanctorum Martyrum, & Confeſſorum, & aliorum electorum Dei. Sed aliqui arguendo contradicunt, quòd nullus Eccleſiæ theſaurus ſit diſpenſandus in Eccleſia: nam Chriſtus bene remuneratus eſt de omnibus actibus ſuis, vt ad Philippen. ij. ibi, Humiliauit ſemetipſum, &c. propterea Deus exaltauit illum, &c. Itẽ Sancti Martyres fuerunt remunerati de pœnis ſuis vltra condignum, quia non ſunt condignæ paſſiones huius ſæculi, &c. & ſimiliter Confeſſores & alij. Ergo non debent eorum merita remunerata amplius erogari pro pœnis aliorum dimittendis. Sed Alexand. de Ales in iiij. ſent. di. xx. art. j. quæſt. iij. dicit, quòd martyria, & alia merita ſanctorum remunerata ſunt, adeo quatenus erant augmentatiua gratiæ. Remanſerunt tamen in poteſtate Eccleſiæ, quatenus erant ſatisfactiua pœnæ, quia illi ſancti, non indigebant ſatisfactione pœnę: ideo de illis poteſt alijs ſubueniri, & ſic Deus miſericors nobis prouidit, vt eſſet in poteſtate Papæ illa merita erogare inquantum erant ſolutiua pœnæ, quia pœnam ſoluendam non habebant: non enim peccata punienda habebant: Similiter de merito ſanguinis Chriſti, quòd ſufficiebat una gutta ad redemptionem mundi millies, & decem millia: quia fuit quid infinitum, & ipſe peccata non fecit, immo peccata noſtra tulit, hæc ille, quem latius refert, & ſequitur cum alijs ſacris Doctoribus in hac materia loquentibus dominus meus Fel. in ſuo tractatu de indulgentia plenaria, in ſecunda & tertia colum. incip. hodie mecum eris in paradiſo, ibi plenius vide.

5 Vlterius quæro, † an tales Rectores poſſint dare indulgentias in foro pœnitentiali, & cum eis diſpenſare per dies, & annos, ſicut eis videbitur? Archidiaco. & Ioann. Andr. in capit. fin. de pœnitent. & remiſſio. in ſexto. Et Aluar. quem refert & ſequitur dominus Cardinalis in clementina prima, de priuileg. in §. quibus, in quarta columna. poſt principium.

dicunt

dicunt, quòd sic, dummodo discretè. allegant in arg. c. Deus, qui ecclesiam. de pœn. & re.
Sed † indulgentias generales, & publicas concedere non possunt. Et de huiusmodi indulgentijs per inferiores concedendis vide D. Card. in dicta clemen. §. fi.

7 Sed quia dixi dummodo discretè: quæro,
quæ dicatur indulgētia discreta, & quæ indiscreta, supra, vide Car. vbi supra. in iij. col. in ij. q. Dicas discretam cum causa, indiscretam sine causa, vt pro redemptione captiuorum, defensione terræ sanctæ, refectione pontium, erectione studij, ædificatione ecclesiæ, & similibus, vt exemplificauit Fel. in dicto tractatu, qui allegat iura, sed breuitatis causa ibi videto.

De secunda parte rubricæ dicendo de simplicibus sacerdotibus, & eorum potestate circa dispensationes, confessiones, & pœnitentias, & eorum potestate ratione sacerdotij, maxima fuit altercatio in cōcilio Basiliēsi propter errores Bohemorum videlicet Io. Aless. & Io. Gus, & Hieronymi de Plaga hæreticè dicentium, vltra aliàs manifestas hæreses, quòd quilibet sacerdos eo ipso, quòd erat sacerdos, etiam si non haberet curam animarum, sine alia relaxatione potestatis clauium à suo superiore, per solam generalē concessionem in consecratione, seu promotione ad sacerdotium, per Episcopum factam, de quo Hosti. vt infra, poterat virtute solius sacerdotij illam exercere, vt prædicare, dispensare, absoluere, dimittere peccata, & multa alia hæretica, quę hic magis cōuenit subticere, quā deducere propter simplices. & idem dixerunt de omnibus Episcopis contra supremam potestatem Papæ. Quæ omnia cōfutantur per magistrū Io. de Ragusio ordinis Prædicatorum, in suo tractatu contra errores Bohemorum, & incipit Reuerēdissimi Reuerendiq; patres. quæ ferè omnia damnatus Lutherus Martinus excitauit contra ecclesiam catholicam.

Sed his omissis, in simplicitate confessionis fidei catholicæ, quam firmiter credere, & simpliciter confiteri de necessitate salutis æternæ tenemur, dicamus, quòd etiam simplices sacerdotes sęculares, vel regulares, etiam curam animarum non habentes, cum eis dispensare, & eos excommunicare, & absoluere (in foro conscientiæ tantum, non autem cum solemnitate) sed specialiter possunt. Nam iurisdictio sine coërctione aliqua nulla esset. ff. de offi. eius, cui man. est iurisdic. l. fi. & ita tenet Hosti. in sum. de sen. exco. in d. §. quis possit excōmunicare. in versi. eo. sed quis est minister. circa medium. vbi multa ponit vtilia ad hanc materiam. vbi vide omnino, vt ple-
8 nius instruaris. Sed quid dicemus † de omnibus sacerdotibus sęcularibus, & regularibus, qui nullos habent subditos, & in necessitate morituros passim absoluunt? Dicas, quòd necessitas non subiacet legi. c. quanto. de consuet. quia in necessitate possumus cuicunq; sacerdoti confiteri. xxvj. q. vj. c. si presbyter. & de pœni. dist. iij. c. quicunq; presbyter. quia vt ait August. tanta est vis confessoris, quòd si immineat necessitatis articulus, possumus laico confiteri, vt infra proximè dicam. Ideo fit conclusio per Theologos, & pręcipuè per beatum Tho. & Pet. de Pal. quòd quilibet sacerdos potest absoluere pœnitentem agētem in extremis, quia in articulo mortis omnibus sacerdotibus, in omnes homines, & de omnibus peccatis, & sententijs permittitur absolutio à iure, vt dicit Augustinus in lib. de pœnitentia, & transumptiuè in c. quem pœnitet. de pœnit. dist. j. vbi dicitur, quòd tanta est vis confessionis, vt si immineat necessitas, vel quia infirmatur ad mortem, & vult confiteri, vel vult intrare in certamē, & in aciem iusti belli, & deest sacerdos, confiteatur proximo, & ita non solum clerico,
9 † sed laico quoq;, vel socio: quia tunc eis licet cōfiteri, quia licet ille non sit sacerdos, nec habeat potestatem clauium, confitens tamen fit dignus venia ex desiderio sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem sui criminis, & ita misericordia Dei est vbiq;, quia & isti sic confitenti proximo, & non sacerdoti, nouit parcere, licet non tā citò sicut si solueretur à sacerdote. De hoc etiam habetur in c. sacramentum. de consec. dist. iiij. vide tex. & not. in c. sanctū est baptisma. de consec. dist. iiij. vbi laicus publicè pœnitens baptizauit, & postea baptizatus absoluit baptizantem in periculo mortis constitutum. Possumus etiam confiteri laico, licet talis confessio non operetur absolutionem, cùm laici non sint capaces potestatis clauium, nec possint soluere, vel ligare, sed operatur testimonium contritionis, & pœnitudinis in peccatore, qui tunc est confessus corde, & contritione, quæ sufficit loco confessionis, vbi non est copia sacerdotis, ad ostendendam fidem sacramenti. vnde si sic moritur, saluatur, vt in c. debitum. de bap. vide de hoc plenius in sum. per Hosti. de pœn. & remi. in §. cui confitendum in versi. vij. tēpore necessitatis, vbi ponit quòd etiā militi, & fœminæ in necessitate confiteri possumus, & sic confessis decedentibus ecclesiæ beneficio subuenitur, vt in c. à nobis. de sen. exco. & omnis absolutio est dispensatio, vt supra diximus in rubrica quid sit dispensatio.

10 Potest † etiam simplex sacerdos, citra articulum mortis, alienos parrochianos sub spe futuræ ratihabitionis proprij sacerdotis absoluere; arg. not. in cap. Lugdunensis. ix. q. ij. Sed Ray. in summa, quem refert & sequitur Io. de Fribur. in sua summa, sub rubrica de confessione, & absolutione, in xxxix. quæsti. vers. mihi clxxxviij. circa hanc materiam dicit. Nota quòd licet sa-

cerdotes instituti non possunt audire parrochia
nos alienos, nisi in casibus necessitatis: possunt
tamen eis dare consilium, ꝙ hoc etiam cuilibet
licitum est: possunt etiam dare pœnitentiam no
mine prælati eius, qui vult confiteri, ponentes
spem in ratihabitione ipsius, & tūc debet sacer-
dos iste dicere confitenti, vt quàm cito poterit,
repræsentet se prælato suo, & confiteatur ei: &
postea dicat pœnitentiam, quam iste ei imposuit,
sub spe præmissa. & si habuerit ratam benè est:
sin autem, accipiat ab illo, quod securius, & me-
lius est. Hæc ille. quæ probantur per tex. in d. c.
de cætero. de sen. exco. & in c. ea noscitur. in fi.
de his, quæ fi. à præla.

S V M M AE.

1 *Commendatarius non dicitur prælatus, sed potius procurator.*

2 *Commenda est dispensatio.*

3 *Commendatarius, an dicatur habere titulum canonicum.*

4 *Commendatarius, an possit præsentare Clericum ordinandum ad titulum fructuum suæ commendæ.*

5 *Commendatarius, an faciat fructus suos commendæ, & administrationes quomodo hodie concedantur.*

6 *Commendatarius, in quibus casibus dispensare possit, & in quibus non.*

7 *Administrator à Pontifice datus, quo casu dispensare possit.*

8 *Episcopi an possint commendare.*

De Dispensatione Commendatarij, & administratoris.

CVM Commendatarius non sit præ-
1 latus, † sed potius procurator, di-
cit glo. in c. qui plures ecclesias. xxj.
q. j. quia non habet in ecclesia sibi
commendata ius, & in fructibus nisi ad colligen
dum, gubernandum, & erogandum pro vtili-
tate ecclesiæ, & ad custodiendum clericos. & di
citur etiam visitator, vt in c. obitum victoris. &
c. Cathaniēsis. lxj. dist. & c. quoniam Velina. xij.
q. j. & per Inno. in c. dudum. il secondo. de elec.
in verbo, cōcessionem. faciunt not. in l. Lucius.
j. & ij. in §. mæuia. ff. deposi. hodie etiam dicitur
administrator, vt est tex. in c. is, cui. de elec. in vj.
vbi hæc materia tractatur. Imò cum & commen
2 da † sit dispensatio, vt dicit Inno. in c. si constite
rit. in verbo, cōmendata. de accusatio. in princ.
hæsitari potest, an in aliquo casu sit sibi permis-
sa dispensatio.

De hac materia commendatariorum, & ad-
ministratorum, habetur etiam per Inno. in c. in
Lateranen. de præben. & in d. c. si constiterit. de
accus. in d. verbo, commendata. & per Archid. in
c. si propter. de rescript. & ibi quærit, an commē
3 datarius † dicatur habere titulum canonicum:
vbi dicit, ꝙ sic: non tamen habet titulum præ-
laturæ, de quo vide elegans cōsilium Ludo. Ro-
ma. cccl. incip. in casu propositæ consultationis.
vbi videbis hāc materiam commendatariorum,
& administratorum bene examinatam, & And.
Barb. in j. vel ij. consi. & Fede. de Senis in tract.
permut. q. mihi xv. & per Archid. in c. nemo. de
4 elec. vbi quærit, an commendatarius † possit præ
sentare clericum ordinandum ad titulum fru-
ctuum suæ commendæ: & dicit quòd sic: quia
eos facit suos, de quo dic, vt infra & per Domi.
de sancto Gemi. in d. c. nemo. & per Docto. in c.
non satis. de simo. & ibi Ioā. de Ana. in j. col. vbi
quærit an Cardinales possint pensionare benefi-
cia sibi commendata, & est q. inutilis, intelligē
do de annuis, & firmis perpetuis pensionibus
ad vitam, vt hodie seruatur: secus si intelligi-
mus de arendis, & per Abb. in cap. querelam. in
5 xxiiij. col. de elec. & ibi, † an commendatarius fa
ciat fructus suos. & glo. in c. nemo. de elec. in vj.
& Abba. in c. monachis. de præben.

Sed pro huius materię declaratione sciēdum
est, ꝙ hodie commendæ, & administrationes nō
conceduntur, iuxta formam decretorum sancto-
rum Patrum, de quibus in d. c. obitum; & Ca-
thaniensis. & c. quoniam Velina, supra allegat.
quia hodie cancellaria dat clausulas, ex quibus
conceditur omnis potestas commendatario, ex-
cepto tit. prælaturæ sub hac verborum forma,
videlicet, tibi perpetuo commendamus tenen-
dam, regendam, & gubernandam, donec vixe-
ris: ita quòd de fructibus, redditibus, & prouen
tibus, &c. disponere valeas, & possit, sicut di-
ctæ ecclesiæ pro tempore priores disponere po-
tuerunt, siue possent, & deberent: alienatione
tamen quorumcunque bonorum, &c. penitus
interdicta, ita tamen quòd dictæ ecclesiæ sup-
portentur onera consueta, & diuinus cultus nō
negligatur ea. Ex quibus verbis verificatur, quod
dixit Ioan. And. in c. cum ex eo, de elec. in glo. in
verbo, licèt ergo. in nouel. vbi dicit, quòd in om
nibus casibus concernentibus iurisdictionem,
commendatarius dispēsare, & disponere potest,
6 † secus aūt in concernentibus ordinem: pro quo
faciunt quæ dixi supra, sub rubrica, an dispensa
tio sit de lege diœcesana, an de lege iurisdictio-
nis, & Ioan. And. exemplificat in electo confir-
mato, non consecrato, allegat c. transmissam,
7 de elec. cum concordantijs, vt ibi. Et dicit † etiā
ꝙ administrator datus per Papam potest dispen-
sare in casu d. c. cum ex eo, de elec. per not. in d.
c. is, cui. eo. tit. & lib. vbi est casus expressus, ex
quo potes elicere regulam supradictam.
8 Sed quæro, nunquid Episcopi possent com-
men-

mendare? & dic, quòd sic: de quo vide per Innoc. in c. dudum, de elec. in ij. col. in verbo, concessionem: sed huiusmodi commendatarij nullam habent iurisdictionem, vel administrationem, sicut commendatarij apostolici, vt supra dixi, sed tantum habent custodiam ecclesiæ, & bonorum, vt ibi per Innoc. Apostolici autem commendatarij habent plenam administrationem, & regimen, sicut si haberent in titulum: & hoc ex speciali sedis Apostolicæ indulgentia expressa, vt supra dixi.

SEQVITVR QVARTA PARS.

SVMMAE.

1 *Deus distribuit humanum genus per Reges & Principes, & illius Imperio omnia subiecit.*
2 *Reges, & Principes, qui in temporalibus non agnoscunt superiorem de iure, nisi Deum, dispensare possunt in multis, vt absoluere à iuramento.*
3 *Item omnem infamiæ maculam abolere.*
4 *Item ad natales restituunt, & famam, & ad primum statum.*
5 *Spurios restituunt natalibus, & eos patribus legitimè succedere faciunt.*
6 *Item possunt proprium filium legitimare tanquam Princeps, non tanquam pater.*
7 *Item dispensat cum seruo alieno, restituendo eum natalibus liberorum, adeo vt non teneatur præstare patrocinium pro domino cuius seruus fuit.*

De Dispensatione Imperatoris, Regum, & Principum, non recognoscentium superiorem in temporalibus.

1 PER REGES, & Principes Deus distribuit humanum genus, & illius Imperio omnia subiecit, vt testatur August. super Ioan. & transumptiuè in c. quo iure. viij. dist. & in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscript. & Ambros. In manu Imperatoris, & eius potestate omnia sunt, intelligendo de temporalibus. vt dixit tex. in c. conuenior. xxiij. q. viij. vnde Salomon Rex, Et labia eius, & cor eius in manu Dei: & vbi voluerit, inclinabit illud. Sap. j. & C. de sum. trin. inter claras. & in c. Imperatores. xj. q. iij. & in c. lege imperatorum. x. dist. & vlij. dist. quæ cõtra morem. & fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei, & minus, vt præesset nocti: per quæ designatur diuina, & humana potestas. solitæ. de maio. & obed. Sed hodie copiosius per extrauagantem Benedicti, vnam sanctã Ecclesiam; ex quibus datur intelligi, quod supra diximus in princ. pro quo facit illud Matthæi xxij. c. vbi iussit tributum solui Cæsari ibi, quæ sunt Cæsaris Cæsari. & xvij. eiusdem. in fi. ibi, & aperto ore eius inuenies staterem illum sumens dabis, quòd te & me. Doceas nos, vt Cæsari, i. principibus terræ, sub quorum dominio, & regimine gubernamur, pareamus, & obediamus: quoniam scriptum est, Qui principi non obedierit, morte moriatur.

Viso itaque supra de potestate dispensandi principibus, & præsidentibus Ecclesiasticis à lege tam diuina, quàm humana concessa, bene cõuenit, vt de principibus sæcularibus etiã à Deo, vt supra in principio diximus, constitutis videamus, cum & ipsi Dei ministri sint, vt in d. c. quo iure. viij. dist. iuxta illud, Per quoniam Reges regnant, & domini dominantur.

Reges itaque, & Principes, qui in temporalibus non agnoscunt superiorem de iure, nisi Deum, in multis dispensare possunt. pro quorum demõstratione aliqua infra signabuntur, ex quibus ad similia facilè inferre poterimus. Et
2 primò absoluit à iuramento seu verius dispẽsat, vt in l. Imperatores. ff. ad munici. & ita tenet gl. in c. auctoritatem. xv. q. vj. & ast glo. prima. circa fi. in vers. item Imperator dispensat, quod est mirabile in auribus nostris.

3 Item omnem † infamiæ maculam abolere possunt: licet,

Quem semel horrendis maculis infamia tinxit,
Ad bene tangendum multa laboret aqua.

Et hoc intelligendum est cum causa, & si viderit expedire, vt voluit Imperator in l. abolitio. C. de aboliti. & hæc locum sibi vendicat non tantum, in principe, sed & in omni competenti iudice, vt ibi.

4 Item † restituunt ad natales, & famam, & primum statum, vt in l. j. C. de sen. pas. Formam autem restitutionis, ex qua practicam in alijs dicere poteris, vide in c. si quem pœnituerit accusasse, in fi. ij. q. iij. sumptam ex tit. de sent. pass. C. vt ibi. & de restitutione ad famam, intellige de infamia iuris, non autem facti, quam Princeps non potest tollere, cum sit facti: quod nisi per cõtrarium factum, tolli non potest, cum pudeat apud bonos, & graues, & in eorum mente. Et hoc verum est, cum quis specialiter restituitur, aliàs sola indulgentia sufficit, sed tunc infamia non tollitur, vt in l. indulgentiam. C. de gene. abol. & in c. Euphemium. §. fi. ij. q. iij. & l. generalis. & l. tutor. & l. cum patrem tuum. C. de sent. pas. & restit.

Item

5 Item † spurios restituunt natalibus, & eos patribus legitimè succedere faciunt, vt latius infra dicemus, sub rubrica de fil. presbyt. & illeg. nat. Et licet ex damnato coitu nati per leges non possint succedere, possunt tamen per speciale priuilegium Imperatoris, vel regis, aut alterius Principis, non recognoscentis superiorem secum dispensari ad talem successionem, quod intellige inter suos subditos.

6 Item † Imperator, vel Rex, & quicunque alius, non recognoscens superiorem, potest proprium filium legitimare, tanquam princeps, non tanquam pater, vt not. in c. per vene. q. fil. sint legit. & in authent. quibus modis. nat. effi. lib. §. illud.

7 Item † dispensat cum seruo alieno, restituendo cum natalibus liberorum, ita quòd non teneatur præstare patrocinium pro domino, cuius seruus fuit, vt in c. Episcopus. §. idem, ubi manumittitur. xij. q. ij.

Sed quia difficile esset ponere omnes casus, in quibus Imperator, & principes præfati cum suis subditis dispensare possunt, possumus facere regulam, videlicet quòd ex quo dispensatio, vt supra diximus, est iuris communis relaxatio: vbicunque ergo princeps, siue circa pœnalia, siue circa gratiosa relaxat, tollendo pœnas debitas, & statutas à iure, siue in repellendo ab actibus legitimis, siue affligendo, semper videtur dispensare. & idem dic tolerando, vel dissimulando in actu à iure prohibito. tex. est & glo. & Abb. in c. quia circa. de consang. & affi. ibi, poteris dissimulare. sed attende, quòd illud fuit propter scandalum: aliàs superior exercens actum contra legem, eo casu, quo dispensare potest, non videtur dispensasse in dubio, vt dicit Inno. in c. veniens. de fil. presb. licet aliud sit in dispensatione supremi principis, quia in eius dispensatione non requiritur causæ cognitio, sed sufficit sola voluntas: sed tolerando, vel dissimulando, satis vult. Ita Innoc. in c. cum ad monasterium. de sta. reg. sed in dispensatione inferioris causæ cognitio, vide Abb. in c. diuersis fallacijs. de cle. coniug. dicam infra in vltima rubrica huius operis, de citata dispensatione.

S V M M A E.

1 *Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.*
2 *Omnes diligunt munera, & quærunt.*
3 *Ignis deuorabit tabernacula illorum, qui libenter munera recipiunt.*
4 *Iustitia citò auro violatur.*
5 *Iudicans rectè, & præmium remunerationis expectans fraudem in Deum perpetrat.*
Acceptio nummorum est prævaricatio veritatis.
6 *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.*
7 *Pontifex solus dispensat cum irregularibus de corpore vitiatis, illegitimè natis, de pœnitentibus, bigamis, &c.*
8 *Episcopus an possit dispensare cum suspenso per annum pendente anno.*
9 *Tex. in c. nuper. de sent. excom. limitatur.*
10 *Iudex malè iudicans, & sic committens peccatum, à quo debeat absolui, & quomodo.*
11 *Causam damni dans, damnum dedisse videtur.*
12 *Iudex, qui malè iudicauit, non potest absoluere, nisi restituerit ablatum parti, & huiusce rei æstimatio facienda est, & quomodo; & quomodo probari debeat. & nu. 13. & 14.*
15 *Iudices, qui iudicant ex consilio assessoris, an subiaceant pœna constitutionis c. cum æterni. de re iud. in vj.*
Vel potius assessor. nu. 17.
16 *Eligens executorem, qui malè misit exequutioni, tenetur.*
18 *Iudex infius, an semper teneatur iudicare secundum canones, vel leges.*

De Dispensatione Iudicum.

MAGISTROS constitues in omnibus portis tuis, quas dominus Deus tuus dederit tibi, vt iudicent populum tuum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent: non ac-
1 cipies personam, nec munera, quia † munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iusto-
2 rum. Deuter. xvj. † Et omnes diligunt munera, & quærunt, & sequuntur, & ignis deuorabit ta-
3 bernacula illorum, † qui libenter munera reci-
4 piunt. Iob viij. Et iustitia citò † auro violatur. xj. q. iij. c. pauper. Et Gregorius, qui rectè iudi-
5 cat, & præmium † remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat. xj. q. iij. qui rectè. acceptio enim nummorum, præuaricatio veritatis
6 est. Et † qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit, vt in d. c. qui rectè. & Esa. v. Ve, qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit, sic radix eorum, quasi fauilla erit, & germen eorum, vt pulnis ascendet: abiiciunt. n. legem domini. Et de hac materia vide Host. in sum. de vit. & honest. cler. in §. & in quibus. versi. item consistit. in ij. col. in fi.

De quibus iudicibus, & eorum partibus, & pertinentibus ad iudicia, dixit plenius beatus Tho. secunda secundæ. q. lx. per totum. Cumque per impios iudices sæpe hominibus fiat iniuria, & sua; & sua per iniquam sententiam auferantur: ideo Innoc. IIII. huius scientiæ canonicæ splendidissimum iubar, in Concilio Lugdu. de quo

quo in c. cum ęterni. de re iud. in vj. statuit, quòd
iudex, qui per sordes iudicat, tenetur parti læsæ
in æstimationem litis, & per annum sit suspen-
sus. & si medio tempore ingerat se diuinis, per-
petuò est suspensus, & solus Papa cum eo dispen
sat. & Innoc. ibi. super gl. in verbo, irregularitas,
7 dicit † quòd cum irregularibus solus Papa dispē
sat, & idem dicit videri de corpore vitiatis, & il
legitimè natis, de pœnitentibus, & bigamis, &
sic dicit Ecclesiam Romanam seruare, vt dixi su
pra sub rubrica de dispensatione Papæ, in ij. co-
lum. in §. hic non prætermitto. & pluries per
discursum.

Sed quia tex. in d. c. cum externi. in §. scitu-
rus. reseruat liberationem ab irregularitate solo
Romano Pontifici: quęro, an idem sit de suspen
sione per annum, qua in tex. videtur posse di-
ci prima facie, quòd non. ex quo Papa ibi hoc
non dixit, per glo. ibi positam in verbo, officii i
quæ dicit, quòd ex quo sumus in odiosis, & Pa-
pa non dixit, nec nos dicere debemus. si Roma-
norum. xix. dist. l. de pretio. de Publici. Odia. n.
restringi, & fauores conuenit ampliari, vt in re-
gula, odia. de reg. iur. in vj. nam si Papa hoc sibi
soli reseruari voluisset, bene sciuisset dicere,
vt dicit ibi gl. Præterea supra dixi de dispen. E-
piscopi. in §. de Episcoporum potestate dispen-
sando, duæ sunt opiniones. Episcopos posse di-
spensare in omnibus casibus eis à canone specia
liter non prohibitis, vbi latius vide: sed casus
iste non videtur eis prohibitus, ergo est permis-
sus, sed dic contrarium, quòd immo Episcopus
8 durante anno suspensionis, † non potest suspe-
ctum absoluere, nec cum eo dispensare, etiam si
sit sibi subditus, per not. in clem. j. de hæret. &
not. in c. cupientes. de elect. in vj. §. cæterum. &
ibi glo. in verbo, est ergo. & not. Dom. de S. Ge-
mi. in d. c. cum æterni, in iiij. colum. ibi. quæro
an Episcopus, qui ponit regulam limitatiuam
ad c. nuper. de sent. excom. videlicet, quòd vbi à
iure addicitur tempus suspensionis, non potest
ordinarius absoluere, nec dispensare: cum om
9 nis † absolutio sit dispensatio, & qui possit ab-
soluere, possit dispensare, & econuerso, vt supra
dixi in ij. parte huius operis, & allegat similem
gl. in clem. j. de hæret. supra, verbo, excommu-
nicationis. Dicit etiam ibi Dominicus, quòd
Episcopi non comprehenduntur, nec puniun-
tur ista pœna, licet grauius peccent, cum di-
gnitas personæ aggrauet peccatum. vide ibi
per eum.

Et quia tex. in d. c. cum æterni. ibi ad extima-
tionem litis, quòd huiusmodi iudices tenentur
parti læsæ, cur propter ea venit condemnandus
ad æstimationem.

Quæro, quis cum tali iudice super huiusmo-
di condemnatione, & æstimatione poterit di-
10 spensare? † omissis distinctionibus, quas facit ibi
gl. in verbo, condemnandis, & retentis termi-
nis, & verbis tex. credo, quòd nec Papa, nec
alius possit dispensare, nisi refecto interesse par
ti læsæ ex mala sententia, si sit soluēdo: quia non
dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, iu
xta sententiam Augustini in epistola ad Macedo
nium dicentis, si res aliena, propter quam pec-
catum est, reddi possit, & non redditur, pœni-
tentia non agitur, sed simulatur. si autem vera-
citer agitur, non dimittitur peccatum, nisi resti-
tuatur ablatum. de qua in c. si res. xiiij. q. vj. & in
11 hoc casu habet locum illa regula, qui † causam
damni dat, &c. de qua per Spec. in tit. de iudi. in
§. iij. in fi. & in tit. de iniur. & dam. dat. in §. ij.
vbi latè.

Sed hic consequenter quæro, quia tex. in c.
cum æterni. dicit, quòd ad æstimationem litis
parti, qua lęserit, venit condemnandus.
12 Quo modo hæc æstimatio fiet, videlicet, † an
ad totam causam iuxta petita, an verò per æ-
stimationem officio iudicis fiendam. Et tunc,
an sit per testes probanda, an verò medio iura-
mento læsi. Tex. in d. c. cum æterni. videtur sen-
tire, quòd teneatur ad totam causam propter
verbum æstimationem litis, in tex. appositam,
& hanc credo esse veritatem.

13 Sed quomodo probabitur hęc ęstimatio, si a-
ctor, qui petebat per sordes, vel gratiā obtinue-
rit reo negante petita: vel econuerso, si actor si-
militer succubuerit petitis, non aliter liquidatis
in quātitate, vel qualitate, cum non ageret super
re æstimationem recipiente. Archi. in c. olim. de
14 iniu. & dam. dat. dixit, ꝙ † solo iuramento dam-
num ex sententia, vel banno immissum proba-
tur. Vbi etiam dixit, quòd damnum in actio-
ne, quòd vi, aut clam, & in actione, de dolo,
probatur solo iuramento, arg. d. c. olim.

Vlterius quæro, tex. d. c. cum æterni. loquitur
de iudicibus, quid dicemus de iudicibus, qui iu
15 dicant ex consilio assessoris, vtrum † subiaceant
pœnæ dictæ constitutionis. & ratio dubitandi
est, quia tex. dicit contra conscientiam, & con-
tra iustitiam, & tex. in c. statutū. in §. assessorem.
de rescrip. in vj. concedit, quòd iudex indigens
assessore neutri partium suspectum assumat:
iudicans autem secundum consilium assessoris,
non iudicat, nec pro, nec contra conscientiam
propriam, nec contra iustitiam; quantum in se
est, cum in casu assessoris assumpti præsumatur
insufficiētia iudicis propter imperitiam, vt etiā
sentit expresse gl. in d. c. statutū. in §. assessorem,
in verbo, indigeat. Spec. in ti. de execu. in vers. est
autem, dicit, quòd damnum datum per execu-
16 torem, emendare tenet, qui eum eligit, † quia,
vt dicitur, mala electio est in culpa electoris, vt
in l. nam & seruus. §. fi. & ibi glo. ff. si mens. fal.
mo.

mo. dixe. & in l. ij. & l. qui non tam idoneum, ff. commod.& l.videmus. & ibi gl.ff. locati.

Io.de Friburgo, summus Theologus, in sua summa in tit. de iudicibus, & assessoribus, in ij. lib.aliàs.q.cxliij.fol.lxxiij.de mente domi Ray. dixit indistinctè omnes assessores, idest officiales & executores, si dolo induxerunt iudicem ad malè iudicandum, ipsos teneri: si vero iudex propter imperitiam assessoris malè iudicauit, erit excusatus iudex: si simplex erat, & habuerit bonã conscientiam, nec fuerit in culpa, eligẽdo talem assessorem, qui secundum communem sensum reputabatur bonus, & sufficiens: quia in maiori culpa fuit iste assessor, quàm iudex, quia assessor communiter eligitur propter scientiam: pro quo facit q. dominicalis xx. clericis, quidã dicens, φ non sic in iudice, quia multi illiterati, & simplicissimi habent iurisdictionem iustè & canonicè, & comprehenduntur sub d. constitutione.c.statutum.& tamen sunt puri ignorantes. Ideo præcisè tenebitur assessor ei, qui læsus est, arg.l.ij.ff. quod quisque iuris. Hæc ille. videtur ergo posse dici d.c.cum æterni.non sibi vendicare locum in iudice, qui secundum consilium assessoris boni communiter reputati iudicauit, nec est imputandum iudici, qui onus iudicandi assumpsit, sentiens se ignorantem & insufficientem, quia vtitur beneficio, siue priuilegio sibi à iure concesso tam in audiendo, quàm in assumendo assessorem, vt in d.c.statutum.

17 Et consequenter quæritur, si iudices † in hoc casu non tenentur, vtrum assessores ipsi teneantur, & subiaceant pœnę d. c.cum æterni. & videtur posse dici absolutè, quòd non, licet ipsi sint in peccato, vt proximè dixi, quia lex hoc non dixit, & sumus in pœnalibus: tamen in foro conscientiæ teneret contrariũ, tutiorem viam eligendo: qa intentio legislatoris fuit prouidere fraudibus, contra iudicãtes per sordes contra iustitiã. Cum istis et iõ dispensari non poterit, nisi vt supra dixi de iudicibus.

18 Sed quæro vtrum iustus iudex † teneatur semper iudicare secundum Canones, vel leges? Videtur dicendum φ sic, per tex.expressum in c. ca nonum. statuta. de constitut. ibi, & nemo in actionibus vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, sed eorũ authoritate ducatur. Sed dic contrariũ esse verius, vt tenet sanctus Tho.ii.ij.q.lxvij.art. ij.vbi omnino vide. & est ratio, quia iudex semper debet considerare, quæ verisimiliter legislator considerasset, & cogitasset, & cogitaret tẽpore iudicij fiendi, & causæ terminãdę.pro quo est tex.in c. sciendum est.xxix.dis.cũ duobus c. sequentibus.tex.autem ille c.Canonum, intelligit vbi non est consideratio in contrarium: saluis tamen probationibus & allegationibus, vt per eundem.S.ibidem.q.lxvij. art.ij.

De hac materia iudicum iudicantium contra veritatem, vide eundem beatum Thom.ij.ij.q. 67.ar.ij.ibi ad secundum, per totum.

SVMMAE.

1 *Iurans fidelitatem domino suo, sex in memoriam habere debet.*

2 *Obligatio fidelitatis præstandæ à vassallo duorum, an sit etiam ex parte domini.*

3 *Vassallus quomodo cum domino dispensare dicatur.*

De dispensatione domini cum vasallo, & vasalli cum domino.

IN Epistola Philiberti Episcopi, Canonizata xxij.q.v. de forma fidelitatis per vasallum domino præstandæ, sic legitur, De forma fidelitatis aliqd scribere monitus, hęc vobis quæ sequunt, breuiter ex librorũ authoritate no

1 taui. Qui domino suo fidelitatem † iurat, ista sex semper in memoria debet habere, videlicet incolume, tutum, honestum, vtile, facile, possibile.

Incolume, videlicet, ne sit in damnum domino suo de suo corpore.

Tutum, ne sit ei in damnum de secreto suo, vel de munitionibus, per quas tutus esse potest.

Honestum, ne sit ei in damnum de sua iustitia, vel de alijs causis, quæ ad honestatem eius pertinere videntur.

Vtile, ne sit ei in dãnũ de suis possessionibus.

Facile vel possibile, ne id bonum quod dominus facere leuiter poterat, faciat ei difficile: ne id, quod possibile erat, reddat ei impossibile, vt fidelis hæc documenta caueat iustum. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id, quod bonum est, restat vt in eisdem sex supra dictis, consilium & auxilium domino suo fidelis præstet, si beneficij dignus videri vult, & saluus esse de fidelitate, quam iurauit.

2 Dominus † quoque fideli suo in his omnibus vicem reddere debet: quod si non fecerit, meritò censebitur maleficus, sicut ille, qui in eorum præuaricatione, vel faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus, & periurus hæc ibi.

3 Ex his patet, in quibus, & ad quæ domino † vasallus suo iureiurando teneatur. Quæ obligatio videtur reciproca, vt tenet ibi glo.fi.

In materia itaque nostra dispensationis dicas, quòd in omnibus casibus supra notatis dominus & vasallus reciprocè peccare possunt, & reciprocè dispensare remittendo. Ideo dicas, quòd quotiens vasallus peccat in dominum, quo peccato feudo priuari posset, & debeat, dispensatio est. ad hoc consueuit allegari tex. in c. si imperator.xcvj. dist.& c.conuenior.xxiij.q.viij.in fi. Ideo cum hodie in inuestituris feudorum ponatur

tur clausula, videlicet remittendo ei omnem in iuriam, & omnem moram, &c. hæc est domini dispensatio cum vasallo.

3 Vasallus † quoque cum domino dispensat, quotiens in præmissis dominus vices non reddit propter quod, dominus dominio feudi priuari posset, vt in d. gloss. fin. & xcv. dist. esto subiectus iur. & in c. peruenit. de iu. & in c. nihil iniquius. xxxij. q. vj. quotiens. ergo cum non tendit ad priuationem, cum posset, dispensat.

S V M M AE.

1 *Coniugum obligatio reciproca esse debet, & inter se in pluribus casibus dispensant.*
2 *Vxor, an possit reuocare uotum continentiæ mariti. & 4. & 5.*
3 *Miles, an teneatur in castris secum vxorem formosam ducere, ne adulteretur.*
Custodia rerum, quæ pluribus placent, est difficilis.
6 *Inobedientia maioris potestatis, præponderanda est minori.*
7 *Maritus, qui præcepit vxori contra votum, an peccet.*
8 *Obedientia in gradu prohibito, non præstari debet, & quando hoc procedat.*

De dispensatione mariti cum vxore, & è conuerso.

ONIVGVM reciproca mutuamque obligationem esse, iure sancitum est, vt in c. intellexit de adulter. & c. siquis. el j. xxxij. q. j. & in c. nihil inquius, ea causa. q. vj. & in c. Christiana. ea. ca. q. v. & in c. præcepit dominus. & in l. illud. ff. ad l. Aquil. dicam aliquid infra de adulte. matrimonij enim uis in vtroq; consistit, & paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt ibi. Ideo rubricam hanc reciprocam posuimus, cũ plures sint casus, in quibus coniuges mutuo inter sese dispẽsare possunt, quorum xj. ponemus, ex quibus alios à paritate rationis & causæ elicere poteris.

1 Dispensant † itaq; inter se mutuò. in abstinentia, in peregrinatione, in incontinentia, in adulterio, in libertate, in incognoscibilitate, in voto, in ingressu religionis, in debiti redditione, in modo dormiendi, & in ieiunijs. De quibus itaq; aliquid delibando, infra videbimus.

Primo votum abstinẽtiæ vxor ꝓpria auctoritate reuocare non debet, sed mariti auctoritate irritatur, etiam si ante matrimonium emissum fuerit, & eo superueniente nondum compleuerat. Quod vsqueadeo verum est, quòd etiam si de sponsi consensu vouerat, & postea factus maritus prohibeat, debet viro obedire vxor, vt Numeri xxx. cap. ibi, si maritum habuerit, & ibi, vxor in domo viri, vsque ad fi. cap. Et quod dixi, etiam si ante matrimonium, &c. illud intelligas, ante traductionem, licet post sponsionem & affidationem, puella adhuc existente sub patria potestate, ne contrarietur textui ibi, ꝙ si audiens, vir tacuerit, & pro præmissis facit auctoritas Augustini in c. noluit. xxxiij. q. v. ibi, si antequam persoluerit, nupserit. & in iiij. sent. d. xxxij. ibi, quòd verò sine consensu.

De perigrinatione, & continentia idem tene per omnia, vt supra dictum est de abstinentia. quod tamen sanè intelligendum est, vt infra in §. proximo, & sequenti dicam. Quoniam tam liber Numeri, quàm Augustinus, vt supra, sentiunt in eisdem, vt infra, videlicet de continentia intelligendum est cum distinctione: quia aut inter virum & vxorem est secuta copula carnalis, aut non. Primo casu neuter altero inuito potest ingredi religionem: immo debitum reddere cogitur, vt in cap. secundum verba apostolica. xxxiij. q. v. in secundo verò sic, vt in cap. verum de con uers. coniug. In alio etiam casu, vt si vterque voluisset cõiunctim, videlicet mutuò cõsensu, neuter votũ reuocare pòt, vt xxxiij. q. v. c. quod Deo. & in c. vna sola causa. Nec obstat præmissis, quod notatur de iureiur. tua. el secundo. quia ibi non fuit votum, sed iuramentum tantum, & temerarium, & contra bonum matrimonii, videlicet, quòd prolem suscipiendam, nec obstat adulterium, quia fuit mutuum, & vtrinque commissum, adeo pari compensatione sublatum, vt in d. c. intelleximus.

Sed quia diximus in secunda parte rubricæ de dispensatione vxoris cum marito: quæro nun
2 quid econuerso † vxor in prædictis terminis possit reuocare votum mariti circa continentiam? Nam quoad illud sunt pares, vt in d. c. vna sola causa. xxxiij. q. v. & c. quod Deo. ea. ca. & q. Dicas quòd omnino sunt pares, & quod vni licet, vel non licet, idem, & alteri, vt in c. si quis vxorem. xxxvj. q. j. & q. v.

Fallit in voto peregrinationis Hierosolymitanæ fauore terræ sanctæ, ac fidei catholicæ. Quod votum potest vir sine vxoris licentia emittere, & libere adimplere: vxor tamen, vt assentiat, est attentius commonenda, vt est tex. in c. ex multa. de voto. ibi, in tanta quoque necessitate. Sed illud est consilii, & non necessitatis, aut præcepti, fauore fidei, vt ibi.

Si tamen mulier vult sequi virum, potest, vt in c. quòd super his. eo. titu. de quo vide latè per Io. de Friburgo in sua sum. lib. j. de voto. tit. viij. fol. xxiij. q. lxij. incip. Vtrum vir possit accipere crucem ad transfretandum vxore nolente, & q. sequenti.

De aliis verò votis inter virum, & vxorem, & mutua inter eos dispensatione, & consensu, vide eundem in eo. tit. q. xxxv. vsque ad quæs. lxiij. in-

lxiij. inclusiuè. cuius dicta non refero, ne transplantém. ibi videto, cum summa ipsa hodie sit cassa, & vocatur à fratribus Prædicatorum Summa confessorum, quia ipse Io. de Fribur. fuit d. c. ordinis professor.

3 Sed vltra præmissa ponamus, † quòd maritus recusat, vt liberius, & expeditius militet, &
ne fortè in castris mulier adulteretur, maximè si sit formosa, cum difficiliùs custodiatur, quod pluribus placet, vt ait Seneca in moralibus, vt accidisse legitur Saræ vxori Abrahæ, quàm sororem suam dixerat, & fuit adulterata, vt legitur Genesis xij. nunquid tenebitur eam ducere, aut de necessitate cum ea remanere, ipsa dicēte, aut veniam aut maneas. quæstio est difficilis. credo tamen, saluo semper saniori iudicio, ꝙ in hoc casu possit vir inuita vxore, etiam iudicialiter reluctante ire, nec tenetur eam ducere, & ratio mouens me est, quòd aliter possit fieri fraus prædictæ decretali ex multa. in d. §. in tantū. ibi, liberè valeant geminatæ liberæ, & verbum liberè, & libera de sui natura tollit omne iuris, facti, & personarum impedimentum, vt not. per Bal. in c. j. de rescrip. & glo. in c. lator. de homi. & in clem. generalem. de æta. & qualit. & in c. de multa. de præben. & in cle. dudum. de sepult. & no. in c. secundo, de arbit. in vj. & in c. j. de reg. eo. lib. & vtrobique per Domi. & in c. si à sede. de priuil. & ibi per Butrig. & in c. quorundam. de excessio. prælat. & in c. quia nos. de testi. & per Barto. in auth. si qua mulier. C. de eden. & per Cardin. in c. ad hoc. de relig. domi. & per Bal. in l. j. ff. de testam. mili. & per Io. de Imo. in c. irrefragabili. de offi. ord. cum infinitis similib.

Sed contra hanc conclusionem videtur obstare, quòd huiusmodi separatio, & disiunctio esset contra ipsam matrimonii diffinitionem ibi, indiuiduam vitæ continens consuetudinem, quia si maritus posset sic inuita vxore ad bellum orientale accedere, non esset indiuidua vitæ consuetudo.

Sed potest responderi, quòd illa indiuiduitas non est perpetua, sed temporalis: alias sequeretur, quòd Veneti non possent inuitis vxoribus transfretare in suis triremibus matrimonii causa exponentes se manifestis mortis periculis. Ideo dicas, quòd contraria iura loquuntur de separatione perpetua, non autem ad tempus.

Et quia supra dixi de voto abstinentiæ, quòd iugales sunt pares. videtur tex. in contrarium. in c. cum caput. xxxiij. q. v. vbi vir dicitur caput mulieris, & non subesse mulieri, & quòd mulier non possit reuocare votum mariti, contra id,
4 quod supra diximus. Solutio. Dicas, † quòd
omne votum tendens in præiudicium vxoris, vxor illud reuocare potest per iura supra allegata. Vota verò, quæ non tendunt in vxoris, vel matrimonij, & illius exercitii præiudicium, neuter coniugium illud reuocare potest.

Fallit et hoc, si tale votum, licet non esset præ-
5 iudiciale, esset † tamen scandalosum, vel tædio-
sum: puta si vxor, vel maritus vouissent singula nocte surgere ad matutinum, vel portare camisiam in lecto, & eam nunquam exuere, nisi in necessitate munditiæ, quia tunc reuocari potest: alias autem tenentur, vt facere eleemosynam de suis pecuniis. Nec obstat c. manifestum. xxxiij. q. v. quia loquitur regulariter, & patitur fallentias, de quibus supra.

Sed cōtra hoc vr posse dici mulierē peccare,
6 frangendo vota ad mandatum viri, quia † ino-
bedientia maioris potestatis præponderanda est minori. Sed, cum votum sit Deo præstitum, iuxta illud, Vouete, & reddite vota vestra Deo: magis Deo, quàm vni homini obediendum est, iuxta illud Apostoli, Deo potius, quàm hominibus obediendum est. Sol. Dic, quòd mulier hic non obedit viro contra Deum. Nam Deus vult, quòd obediat viro in hoc casu, & actu, & obedientia coniugali, vt Numeri, vbi supra. & vide, quæ not. in simili, in c. debitores, de iureiur.

7 Sed † nunquid maritus præcipiendo vxori
contra votum peccet? Distingue, Si vtrunque s. & præcipiens, & præceptum est peccatum, non est obediendum. xj. q. iij. non semper. ibi, cum dominus iubet quæ sunt cōtra Deum, cum cap. sequenti. Si verò illud, quod præcipitur, est peccatum, sed præcipere non est peccatum; exemplum, sicut potest esse cum Ecclesia militans decipitur, & præcipit, vt coniugati in gradu prohibito reddant sibi debitum, cum alter cognoscat se consanguineum, vel affinem in gra-
8 du prohibito, non est obediendum, † quòd e-
tiam intelligo, siue sit peccatum mortale, quod præcipitur, siue etiam veniale, vt ait Gregor. & transumptiuè, in cap. quid ergo mirum. xj. quæst. iij. vbi Greg. præcipit, quòd pro obedientia nunquam malum fiat.

Aliquando tamen bonum intermitti debet pro obedientia, sed nulli dubium est peccatum, etiam veniale peccatum esse, ergo non debet pro obedientia seruanda fieri, maximè cum ipse non distinguat, nec alibi distinctum inueniamus inter mortale, & venialia, in licentia peccandi quoad hunc casum: quare nec nos distinguere debemus. xix. dist. si Romanorum. lv. dist. si Euangelici. l. de pretio. de Public. & maximè, vbi de peccato agitur, in quo periculum est, vt in c. quiescamus. xlij. dist. & verbum generale generaliter prolatum, generaliter est intelligendum, vt in c. si dormierit. xxxj. q. j.

Si verò præcipere est peccatum, & non id, quod fieri præcipitur, obediendum est, vt quum

fortè

fortè præcipitur aliquid, quod est iustum, sed tamen ex ira, vel odio, sicut subditi impugnant hostes, vel familia. vbi autem dubium esset, an sit peccatum, semper obediendum est, vt in c. quod culpatur. in fi. ibi, non est potestas, nisi à Deo, vsque ad finem.

In adulterio cum vxor maculat thorum viri, si eam non abijcit, vel si sibi conciliat post pœnitentiam, magna dispensatio est, i. iuris, & que relæ relaxatio, vt in c. benedicto. xxxij. q. j. & c. quod autem tibi dnrum. & quęst. vij. per totum. vbi de hoc, & in c. si vir. de adulr. & de diuor. gaudemus. & per totum illum titulum.

In libertate. vt in emente seruam, & cum ea contrahente matrimonium: quia eo ipso cum ipsa super libertate, vt in c. si quis ancillam. xxix. q. ij. cum duobus cap. sequētibus, & de coniug. seruorum, in tribus cap. primis.

In incognoscibilitate, vt in arcta vel maleficiata, & in viro frigido maleficiato, & impotenti ad coeundum, vel carente membro virili, vel virilibus. Nam iugales sic se adinuicem sustinentes dispensant, vt in c. quod proposuisti. xxxij. q. vij. & in cap. consultationi. & c. laudabilem. de frig. & maleficia. sub qua rubrica hæc latius deducemus. De voto infra dicemus sub titu. de voto. De religione quoque dicemus infra, de conuer. coniug. Et de hac materia voti vide aliquid per beatum Antoninum in sua Sum. in iij. parte. tit. j. c. xxvij. vbi ponit de voto abstinentiæ coniugum, de voto peregrinationis, & de voto castitatis breuiter tantum.

SVMMAE.

1 *Parentes in quibus casibus dispenset cum filijs.*
2 *Prohibitio facta ab habente parem potestatem præualet, licèt consensus alterius interueniat.*
3 *Pater instituendo filium suum illegitimum, videtur illum legitimare.*
4 *Et dotando filiam luxuriosè viuentem, videtur cum ea dispensare.*
5 *Remissio, & dispensatio à pari procedunt.*

De Dispensatione Patrisfamilias cum filiis, & familiabus, & seruis suis.

INGRATITVDINIS causæ, propter quas pater filium exhæredare potest, xij. à iure principaliter traduntur, quas glo. in c. quintanallis. de iureiu. enumerauit, sumptas ex auct. vt cum de appel. cogno. §. quoniam. & §. causas, & §. aliud. Quæ tamen omnes vnico tolluntur remedio, videlicet per ingressum religionis, vt diximus supra de dispensatione per ingressum religionis, in §. dispensat itaque primo.

1 Parentes, † itaq; cum filiis in omnibus casibus prædictis, circa ingressum religionis, possunt dispensare tacitè, vel expresse. Tacitè tolerando, expresse parcendo, vel remittendo, aut instituendo. & hæc dispensatio est, vt supra dixi in proximo præcedenti titu. in §. in incognoscibilitate.

Dispensant etiam parentes cum filijs impuberibus, vt ingrediantur religionem, quos aliter infra annum, & diem reuocare possunt, vt in c. in qualibet. & in c. puella. xx. q. ij. licet c. si quis ante annum, de regu. videatur sentire de anno tantum. & prædicta intelligo de ingredientibus, inuitis vel inscijs parentibus, vel tutore: quia ipsis præsentibus, vel sciētibus & tacētibus, nō est locus reuocationi, arg. c. freqnēs. liiij. di.

Sed quia hæc quotidie accidunt, pone q alter parētum ingressui filij assentit, alter verò dissentit, vtputa matrem, quæ dicit filium esse munimen suum: credo † potiorem esse cōditionem
2 prohibētis in pari causa, & pręsertim in matre, quæ semper est certa de filiatione, & magis patitur ex amissione filij, & sic magis sua interest. ad hoc faciunt not. in l. j. C. de authori. præstan. & in c. j. lvj. dist. Aliqui dicunt contrarium per text. in c. addidistis. xx. quæst. j.

Sed pone, q impubes post ingressum transfertur ad monasterium remotum, vel ignotum, ita q parentes non valent infra annum illuc accedere, & filium repetere, vt vidi in facto in quodam cōterraneo meo diuite, filio viduę, qui suasionibus nonnullorum malorum religiosorum, vt hæreditatem lucrarentur, quorum religionē subticeo, eorum religionem intrauit, & illico eū Perusium transtulerunt, vt postea compertum fuit. (Credo tempus non currere) per tex. in c. si quis incognitus. xvij. q. ij. & ita tunc cōsului per illum tex. Imò q mater habebat triennium, vt ibi in argumentum, & inuitis dentibus illorum fratrum puer restitutus fuit matri post bienniū. hæc volui scripsisse, quia quotidie accidunt, & practicantur.

3 Item pater † dispensat cum filio illegitimo ad successionem ipsum instituendo in defectum legitimorum. Et pater spurium filium legitimum appellat, non dicendo naturalem, vt in authen. quibus modis nat. collat. vij.

4 Dispensat † quoque pater cum filia vitam luxuriosam ducente, ipsam dotando.

Dispensat pariter cum filio similem vitam ducente, iux. illud de filio prodigo, vt Luc. cap. xv.

Et demum dispensat in omnibus casibus in d. glo. c. quintaualles. numeratis & contentis, vt supra diximus, & alijs similibus: quia omnis remissio est dispensatio. xxiij. q. iiij. si is qui. & in c. j. & fin. de iniur. & dam. da.

SEQVITVR QVINTA PARS.

De Filiis Presbyterorum, & aliis illegitimè natis, & ordinandis vel non, & de dispensatione cum eis.

NON ingredietur manser, hoc est de scorto natus, in ecclesiam domini vsque ad decimam generationem. Deuteron. xxiij. & in c. innotuit. de elec. & in c. per venerabilem. qui fil. sint legiti. Ideo hæc rubrica potest impugnari de mala forma, cum potius debuisset formari negatiuè. videlicet de fil. presbyt. & alijs illegitimè natis non ordinandis: vel ne filij presbyterorum, & alij illegitimè nati promoueantur, vel ordinentur.

Causa autem prohibitionis legis diuinæ secundum Goffr. in Sum. in princ. multiplex fuit. Et primò dignitas, & excellentia clericalis, quæ vilibus & infamibus personis committi nõ debet, vt not. in c. inter dilectos. de excess. prælat.

Secundo perniciosum exemplum, ex quo scandalum generatur in populo, si tales in ecclesia tolerantur, vt in c. cum decorem. de fil. presbyt.

Item & tertio detestatio paterni criminis, & paternæ incõtinẽtiæ, vt ostendatur quàm graue & detestabile sit peccatum eorum, de quo in c. presbyterorum filios. lvj. dist. ante fin. Ideo in dispensationibus officium pœnitentiariæ semper apponit clausulam illam, dummodo incontinẽtiæ paternæ non fuerit imitator, vt supra dixi, in j. rubr. de dispens. per ingressum religionis. & in d. c. presbyterorum filios, & hoc ideo.

Et quarto. quia talis incontinentiæ consueuerunt esse imitatores, vt in c. vndecunq;. lvj. dist. & in c. si gens Anglorum. ea. dist. & in c. si quis cum militibus. vj. q. j.

Quinto, vt sacerdotes confusione, & rubore perfusi abstineant à filiorum procreatione, atq. not. in c. quoniam frequenter. vt lite nõ contest. §. in alijs. ibi, vt tędio affectus veniat respõsurus.

Sexto, ne sanctuarium Dei ad hæredes trãsferatur, ad similitudinem hæreditatis humanæ, vt

not.

hor.in c.apostolica.cum concordantijs.viij. q.j. dixi infra in titu.de testa.

1 Item & septimo, † quia huiusmodi malè nati consueuerunt esse, & sæpe sunt infideles, & instabiles, & esse prolem neque honorabilem hominibus, neque Deo amabilem, vt dicit text. in d.c.si gens Anglorum.

Et cum prohibitio fit de lege diuina, videtur dicendum cum eis etiam per Papam dispensari non posse, vt supra dixi de dispen. Papæ in prin. ibi, ideo fit regula. Et propterea tex.in d. c.presbyterorum.in fin.& c. Osius. & c.vndecunque nascantur. & c.nunquam.& c.nisi. de adult. lvj. dist. Videntur non benedixisse permittentes sic illegitimè natos promoueri posse vsque ad Papatum inclusiuè, si alias idonei sint, vt in eis.

Pro solutione contrarij dicas cum Augustino.in c.sponsus ille.& cum Hierony. in c.dominus noster Iesus Christus, ea.dist. & sic hodie debemus stare sub lege Euangelica.

Et ad illud Deuteron. potest responderi etiã, vltra dictum Augustini, & Hierony. videlicet, quia in lege Mosis non poterant esse sacerdotes, aut ĩ tẽplo ministrare, nisi de tribu Leui, de qua fuit Virgo Maria, licet Ioseph fuerit de tribu Iuda: tamen illę duæ tribus poterant inter se cõtrahere matrimonium. Iesus Christus ideo fuit sacerdos, & primus sacerdos legis Euangelicæ: iuxta illud, Tu es sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedech. licet etiam fuit sacerdos in templo Salomonis, vt posuit Suidas Historicus Græcus, de quo dixi supra. In lege autem Euangelica Christus non reiecit quenquam ad ipsum venientem, iuxta illud Ioan. vj. Qui venit

2 ad me, non eijciam foras. & † hodie vnica est tribus Christi in Ecclesia Dei, & sic ceremonialia sunt sublata, legalia autem non: quia dixit Iesus, Non veni soluere legem, aut Prophetas, sed adimplere, Matth. v. Sublata itaque imitatione paternæ incontinentiæ, cum illegitimè natis, si aliter boni sint, triplex dispensatio adhibetur,

3 † scilicet magna, maior, & maxima.

Magna, vt possint promoueri ad omnes etiã sacros ordines, & altaris ministerium, & ecclesiastica beneficia, etiam curam animarum habẽtia, & etiam ad regulares prælaturas, vt probatur in c.j.& c.veniens. & c.proposuit. & c.ex trãsmissa.& c.extirpandas.de fil.presbyt.

Maior, vt in paterna ecclesia, & beneficio succedat: aliquo tamen medio, vt in d.c.transmissa. hodie tamen Papa per signaturam dispẽsat, etiã sine medio, & immediatè in beneficijs paternis, vt vidi in ecclesia Vicentina, & vna collegiata Venetijs, in filio & patre hodie viuentibus. cum quo Sanctiss. Dominus Noster Leo X. dispensauit omnibus Referendarijs murmurantibus, licet vtique posset de sui ordinaria potestate: quod tamen videtur, vt aliqui dixerunt, non esse de congruo.

Maxima est, vt nullo medio ad Episcopatum succedat, vt in c. Cœnomanensem. lvj. dist. & in c.ex tua. de fil. presbyt. & in d.c.filios presbyterorum. lvj. dist.

Et quia supra dixi, quæ sint prohibitionis causæ, & etiam concessionis in vtraque lege, scilicet gratiæ & euangelica: videndum est qui filij presbyterorum, & alij illegitime nati à promotione impediantur, & quæ dispensatio cum eis adhibeatur, & quis cum eis dispensare possit.

Dicas itaque, quòd filij presbyterorum promoueri possunt ad ordines minores, etiam sine dispensatione, per tex.in c.j. de fil. presbytero. à contrario sensu, vbi prohibetur promoueri ad sacros, ergo ad inferiores permissum est. c.nonne.de præsump.& c.accedens. de purg.can.in fi. & c.hospiciolum.xxxij.di. hodie tamẽ practica seruat, quòd Episcopi cum suis subditis in minoribus dispensant expressè.

Curia autem seruat, quòd in supplicatione omnes ordines vnico contextu ponuntur, dicendo vt à quocunque catholico Antistite gratiam & communionem sed. Apost. habente se primo clericali charactere insigniri. Et ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri liberè & licitè valeat, & possit secum misericorditer dispensari, & postquam in illis promotus fuerit ministrare, & perpetuò altissimo famulari, ita quòd veniant tantum ordines expressi: licet Goffr. teneat, quòd cum dispensato ad clericatum veniãt omnes minores: tamen curia seruat contrarium, vt dixi, & sic vidi, & audiui in officio pœnitentiariæ. ingressu autem religionis hæc omnia tolluntur, vt satis supra dixi in titulo de dispensatione per ingress. relig.

4 Ad prælaturam † autem nunquam promouentur absque speciali dispensatione, vt in d.c.j. de fil.presb. & quasi per totum. & in d. c. filios. & in c.de incestis. xxxvj.q.iij. & idẽ tenet Goffr. in sum.huius tit.in 4.col.post medium. & Io.de Ana.in rubrica de simo.in 4.col. circa medium, vbi vide omninò.

Hæc vera sunt de his, qui ex fornicationis coitũ nati sunt: de alijs autem genitis ante sacerdotium ex legitimo matrimonio, dicas quòd nedũ sine dispensatione promouentur, imò possunt esse beneficiati in paterna ecclesia viuente patre, & ei etiam in beneficio succedere, si aliàs sint idonei, vt in c.adhoc.de fil.presbyt.licet Alanus videatur tenuisse contrarium in c. ad extirpandas.de fil. presbyter.& in c. constitutus. & in c. transmissa. Alij verò dicunt contrarium verius, quod illa iura loquuntur de illegitimè natis.

Prima fortè est verior & tutior. Secunda verò benignior, & ipsam teneo: quia aliàs sequeretur,

quòd legitimum matrimonium in hoc citra bigamiam notaretur, quasi infamia, si proles sic genita repelleretur, & hoc non reperitur iure cautum, nisi per opinionem Alani, & sequentium, qui sequuntur illud, quod supra diximus, ne sanctuarium Dei transferatur in hæreditatem, & similitudinem hæreditatis humanæ, quod potest referri tam ad legitimè, quàm illegitimè natos, hæc sola ratio videtur eos tueri, quæ facilè tollitur, si aliunde filij beneficia consequantur, quàm ex persona patris, puta ex prouisione superioris, qui sic scienter prouidendo, videtur declarare talia non obstare.

5 Sed quæro † an spurius possit habere vicariã in illa ecclesia, in qua pater habuit immediatè personatum? dicas quòd non, vt in c. Michael. de fil. presb. & Goffr. in summa huius tituli.

Sed quid dicemus de nepotibus, vel filijs filiorum presbyterorũ legitimè natis, & procreatis, An repellantur à beneficijs auorum, sicut & filij repelluntur? Aliqui dixerunt, quòd sic, arg. c. consuluit. de iur. patr. & c. ad decorem. de instit. & c. quoniam. de fil. presb.

Præterea nomine filiorum nepotes continentur. ff. de verbo. signif. l. liberorum. & in l. filium. ff. ad Macedon. Sed dic contrarium verius, & illud teneas, quia pœnæ legum interpretatione arctandæ sunt. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. c. pœnæ. de pœnit. dist. j. & in c. odia. de reg. iu. in vj. & glo. in c. presbyterorum. in verbo, filios. lvj. dist. videtur hoc expresse tenere.

Præterea vitium personæ, dicitur personale, & extinguitur cũ persona, in regula priuilegiũ, in vj. & p successionẽ tollit, vt in c. dominus noster. supra alleg. lvj. dist. vnde consueuit dici, q. licet senator vxorem non possit ducere, cuius pater vel mater ludicram artem exercuit, potest tamen eã ducere, cuius auus vel auia ludicrã artem fecit, vt not. in l. senatoris. §. j. de ritu nup.

6 Possunt ergo † nepotes habere beneficia auorũ immediatè. fallit si peterent iure successionis, quia tunc debet repelli, siue consanguineus, siue extraneus sit, & sic loquuntur, & debentur intelligi decretales pro contraria parte allegatæ. & sicut per gradus descendentiæ tolluntur vitia inducentia notam, ita & in beneficialibus: quod fallit in hæreticis tã latè, quàm strictè susceptis,

7 Et per tyronibus dico, quòd hæreticorum † duo sunt genera: alij hæretici in via hæresis, alij interpretatiuè, siue præsumptiuè. veri hæretici sunt non credentes, vel hæreticè credentes: interpretatiui verò multifariè assumi possunt. Nam quilibet mortaliter peccans, potest latè dici hæreticus, ab errando, & errorem committendo, quia quoties erramus, possumus dici hæretici, iuxta illud Petri, quem Paulus reprehendit in faciem, de quo in c. Paulus. ij. q. vij. in fi.

Item potest dici hæreticus errans citra articulos fidei, in his, quæ cõcernunt ordinem fidei, licet non substantiam, vt in d. c. Paulus. & in his non fit extensio, nec pœnæ legales comprehendentes filios, & descendentes hæreticorum, vsq; ad certum gradum non extenduntur ad illos, sed tantum intelliguntur in suis terminis expressis. c. odia. supra alleg. cum suis similibus. Sicut itaque ex parte personarum vitium tollitur per successionem, sic ex parte beneficij tollitur vitium per mediam personam. Vnde licet filius sacerdotis legitimatus beneficium paternũ immediatè habere non possit, potest tamen media persona intercedente. vt in c. ex transmissa. de fil. presbyt. & c. ad extirpandas. vbi de hoc. Et ratio est in promptu, quia tunc non dicitur succedere patri, sed extraneo: quo casu tollitur omnis paterna successio, quæ in his omnino prohibetur, vt supra in d. c. apostolica. viij. q. j.

Et quia hæc materia frequens est, & quotidiana in Ro. curia, scias quòd hodie Papa dat dispẽsationem immediatè in paternis beneficijs, vt supra dixi, per no. in c. ex transmissa. hoc eo. ti. & glo. in c. ex parte. De testi. Tamen indifferenter datur prouisio per resignationem immediati prouisi, non dico possessoris in beneficio paterno, literis nõ confectis. exemplũ. pro rudibus P. resignauit beneficium N. vt illud resignet M. filio resignantis N, literis non confectis resignat, admittitur resignatio, sed temporibus istis sæpius vidi practicari meliorem cautelam, vide licet quia N. expediebat literas in forma breuis, per quas dabatur possessio ipsi N. donec literas expediret, quas nunquam expediebat, sed illis non confectis resignabat M. qui literis expeditis succedebat in beneficio paterno, & sic extat cautela contra viscera iuris, quod esset reformandum.

Et quia totus mundus est hodie plenus istorum spuriorum, & mãseroru, bastardorum, & nothorum: de quorum differentijs vide Inn. in c. nisi cum pridem. de renunci. circa fi. supra verbo nothos, & Host. in summa huius tit. in §. primo. Quos communiter parentes dant eos Deo, quos homines respuunt, vt dicitur in c. sacerdotes. xlix. dis. in fi. vt hanc materiam pleniorem habeamus, pone quòd sacerdos genuit filium ex vxore legitima, cum qua laicus contraxerat: sed ipsa vxore ignorante, vel clam consentiente, fecit se promoueri successiuè ad sacerdotium, nunquid filius sine dispensatione succedet in beneficio? dicas quòd sic: quia ecclesia non iudicat de occultis, vt sæpius diximus, & Goffr. in summa huius tit. in iiij. col. in princip. ibi. item quid si sacerdos.

Sed quid si ipsi coniuges adinuicem promiserunt perpetuam continentiam per votum, & vir

fuit

fuit promotus, & postea prolem suscipiunt, vt vidi in ecclesia Paduana in quodam eius prælato, cuius nomen subticendum est honestatis causa, & Venetijs in vno nobili coniugato, qui ingressus fuit ordinem Carthusiensium, deinde apostatauit. Quidam dicunt, quòd idem sit in fauorem prolis: & quia culpa parentum non debet nocere huiusmodi filijs, cum semel fuerit verum matrimonium inter parentes, & in eo legitime procreatos, arg. c. diaconi. xxviij. di. & c. multorum. xxvij. q. ij. & in c. literas. de fil. presb. & in c. nunquam. lvj. di. Tamen cótrarium verius posset dici triplici ratione.

Primò, quia licet tales sint de legitimo matrimonio procreati, tamen tempore geniture, vel natiuitatis, exercitium matrimonij erat eis pœnitus interdictum, & sic geniti ex prohibito & damnato coitu. ratio, quia coitus ille violat professionem, & continentiam professioni, & ordini annexam, vt lxxxiiij. di. cum in præterito. & xxviij. dist. diaconi.

8 Secundo, †quia illa ratio, quòd culpa parentũ nõ nocet filijs, de qua in d. c. nunquam de vitijs parentum exubescamus. lvj. dist. nõ multum valet. nam eadem ratione non deberet pati filius spurius, etiam sine dispensatione: & tamen nocet, vt supra diximus in princip. ibi, causæ autem prohibitionis. sicut enim ille non fuit in culpa, sed parẽtes, ita & isti. nasci enim de adulterio nõ est illius culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat, vt in d. c. nasci. lvj. dist. & c. nunquam de vitijs. ea. dist. & ibi bo. glo. Et sicut dicimus, quòd mala fides, siue culpa parentum nocet filijs, vt in c. cũ inhibitio. de cland. despon. & ibi Inn. & Io. An. in princ. ij. col. sic & bona fides eorum prodest, vt in c. cum inter Io. & c. ex tenore. qui fil. sint legit. & extat elegans consilium Pet. de Ancha. incipiens, stipposius. sub titulo.

Tertiò, quia illa decretalis literas, videtur facere contra tenentes contrarium, quia ibi Papa dicit de quodam, qui fuit paternæ incontinentię imitator, & si nõ imitator sit aliàs dignus inuentus, tum permittitur ordinari, & de ecclesiastico beneficio sibi prouideri, vnde sibi commodè dispensari posset, in quibus verbis Papa magis dispensatiuè videtur loqui, quàm de iure communi: Si enim cum legitimus iure suo, posset vtrique promoueri, quare ergo dicit Papa permittimus? Item ex eo, quòd dicit in clericum, non videtur dispensasse cum eo ad maiores ordines, quia expressio vnius ordinis minoris non extenditur ad alium superiorem, vel maiorem, cum in ordinibus nunquam sit dare æqualitatem, sed semper gradum ascensus. & in hoc casu quod de vno dicitur, non extenditur ad alios, vt est bona glo. in terminis in c. lector. lxxxiiij. dist. & alia glo. in c. si autem. xxx. q. ij. in verbo nisi.

9 Et †dispensatus ad ordines non est dispensatus ad beneficia, cum quis possit habere ordines sine beneficio, vt not. Butr. in c. at si clerici. in §. de adulterijs. versi. venio ad quartũ principale. Sed in c. postulasti. de rescrip. dicit, quòd practica seruat, quòd dispensatus ad omnes ordines etiam sacros, censetur dispensatus ad vnum simplex, & idem videtur sentire Oldra. consil. suo xxij. & xxxv. & de his vide Inno. in c. dilectus. de concess. præben. & Archi. in c. licet. de præben. in vj. & Butr. in d. c. at si clerici. in §. de adult. in §. ad tertium. Ideo practica seruat, quòd dum petitur dispensatio ad minores, dicitur ad primam clericalem tonsurã, & alios minores ordines, & vsque adeo hoc seruat officium sacræ pœnitentiariæ, quòd si diceret de simplici clericatu absque clausula, & ad omnes alios minores, non comprehenditur aliquis ordo præter expressionem, ideo seruatur, quòd ponitur clausula, vsque ad altaris ministerium, vt supra dixi. Legitimi autem ad omnes ordines possunt promoueri, quia supra dixi, quòd in dispensatione ad vnum clericatum, vel simplex apponitur clausula, vnde se commodè sustentante valeat. tale temperamẽtum non ponitur in legitimis; sed simpliciter ad beneficia promouentur, & de illis prouidetur: per quę omnia videtur talem nõ esse legitimum, quod aliqui antiqui cócedunt, vt Goffr. & hoc videtur verius propter prædictas rationes, argu. not. in c. cum olim. de cler. coning. Debet igitur sic natus quo ad ordines, & dignitates pro illegitimo reputari, eo quòd ex damnato coitu & prohibito, est procreatus prohibitione legali, quia cum vir de consensu vxoris ad sacros ordines promouetur, sequestrato cubiculo & mansione, non debent amplius commisceri, vt lxx. dist. Episcopus. Hæc Goffr. in sum. huius tit. in iiij. col. quasi per totũ, & Hosti. etiam in sum. in §. fi. in iij. col. in princip. versi. quid si sacerdos generat. vbi ponit multa bona ad materiam, ibi vide, ne trãsplatemus. & sic vidi seruari in filio dicti prælati me procurante in officio pœnitentiariæ, quòd fuit facta narratiua facti, vt supra, & fuit secum dispensatum ad omnes ordines vsque ad sacerdotium inclusiuè, & ad vnum curatum. dicas etiam, quòd mortuo viro vxor alteri nubere non potest, vt in c. seriatim. xxxij. dist. in fi. & xxviij. dist. quia sunt culpæ. potest tamen dici, quòd cum taliter nato benignius agendum est, & facilius dispensandũ. Ita permissa vera sunt in clericis occidentalibus.

In oriẽtalibus verò si quis vel laicus, vel in minoribus ordinibus constitutus contraxerit, poterit in sacris constitutus vti matrimonio illo: & filij exinde geniti possunt non solùm ad minora beneficia, sed etiam ad Episcopatum promoueri, vt not. in c. cum olim. de cler. coniug. & xxxj. dist. in cœna. & c. quoniam. & c. in Romana. &

c. aliter. Ratio autem diuersitatis est, quia ecclesia orientalis non admisit castitatem in clericis.

10 Sed ponamus quòd post susceptam † prolem ex damnato coitu, duxit in vxorem matrem prolis susceptæ, vtrum tales filij possunt promoueri sine dispensatione, tamquàm legitimi. Goffr. in sum. huius tit. in iij. col. ibi, quòd si quis natus sit ex damnato coitu, distinguit, quòd aut pater tempore genituræ potuisset contrahere cum illa, ita quòd nullum erat impedimentum, & legitima est proles, & filij possunt promoueri, & succedunt in hæreditate, & admittuntur ad omnes actus legitimos, vt not. in c. tanta. qui fil. sint legit. ne fauor matrimonij restringatur, vt ibi per Goffr. & glo. in c. innotuit. de elec. in verb. coniugata. ibi, sed quid si contraxisset postea q̃ vide,

11 Sed pone, quòd mater, † vel pater post susceptam prolem ex damnato coitu, alteri viro, vel fœminæ copulatur, & demum soluto matrimonio morte, iterum coniunguntur, & copulantur matrimonialiter, vtrum ipsa primo damnate suscepta proles efficiatur legitima, ita q; sine dispensatione promoueri possit ad sacros ordines. Dicas quòd sic, fauore matrimonij & prolis, tã per iura supra allegata, quàm per d.c. tanta. de quo vide Io. An. in addi. Spec. in tit. qui fil. sint legit. in §. j. in addi. magna. Secus autem dicendum esset, si propter aliquod impedimentum non poterat esse matrimonium inter ipsos parentes tempore genituræ, quia tunc licet sublato postea impedimento ducat ipsam in vxorem, non legitimabitur proles, vt in d.c. tanta. & in Authen. quibus modis nati effi. legit. col. vj. Aliqui tamen dicunt, quòd in primo casu taliter legitimati promoueri non possunt ad Episcopatum sine dispensatione, iuxta not. in c. innotuit. de elec. secundũ vnam lecturam. Alij tenent contrarium secundum lecturas posteriores. Tutius tamen, & melius tenendum est, vt ibidem not. vt tenent communiter omnes secundum glo. ibi, & idem tenet Goffr. in summa huius tituli, in iij. col. post medium, quòd talis potest eligi, quia matrimonium sequens præcedentia purgat.

12 Vnum tamen hic notandum est, quòd non solũ legitimus † filius est, qui de legitimo matrimonio est genitus, & natus, sed etiam de eo quod in faciem ecclesiæ legitimum reputatur, quamuis in veritate matrimonium non fuerit, vt not. in c. cum inter Ioannem. & c. gaudemus. qui fil. sint legit. Et hoc intelligo verum, etiam quando ambo coniuncti sunt in bona fide, credentes se legitimè copulatos, vel dummodo alter eorum ita crediderit, & sit in bona fide ignorans impedimentum, vt not. in c. ex tenore. qui fil. sint legit. quia regula est, quòd ad legitimitatem prolis sufficit bona fides alterius contrahentium, vt ibi. Sed copiosius vide per Inno. & Ioan. in d.c. cum inhibitio.

13 Si quis verò clandestina, † vel interdicta coniugia contrahere præsumpserit in gradu prohibito, & ignoranter, sed postea probetur impedimentũ: soboles de tali cõiugio suscepta prorsus illegitima est, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi contra prohibitionem ecclesiæ, aut clãdestinè contrahentes, non expertes scientiæ, ignorantiæ affectatores iudicentur. pari modo proles illegitima est censenda, si ambo parentes impedimentũ, scientes præter omne interdictum in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserint, vt est tex. in c. coniunctiones. xxxv. q. iij.

Et illud teneas, quòd cum his omnibus sic, & alio quouis modo illegitimè natis solus Papa dispensat, salua dispositione d.c. j. de fil. presbytero. vel nisi quis speciali potestate sit à sede Apostolica munitus, vt cũ his dispensare possit.

Sed ponamus, quòd aliquis à sede apostolica reportauit indultum dispensandi cum adultero, Item cum incestuoso. Item cum mansero. item cum bastardo. Item cum notho. item cum spurio, nunquid poterit dispensare cum adultero & incestuoso simul, vt de nato ex consanguineis coniugatis vtrinque. hanc q. aliàs cum essem scholaris, disputaui publicè Bononiæ; quod est quærere, an in simplici veniat mixtum. De qua q. vide primo Ant. de Butr. in c. at si clerici. in §. de adulterijs. de iudi. & per Ioã. And. in addit. Spec. sub rubrica qui fil. sint legi. in versic. huic quæstioni. Bart. tamen tenet contrarium in l. ij. ff. de verb. oblig. per Butr. in c. per venerabilem. qui fil. sin leg. dicit etiam esse verum, quando non fieret alteri præiudicium: si vero fit præiudicium, contrarium est verius.

Et nota, quòd habens potestatem dispensandi cum adulterino, non potest dispensare cum nato ex adulterio duplicato, vt supra exemplificaui. ita Io. And. in addi. Spec. vbi supra vers. quæro si natus. & vers. huic quæstioni. supra allega, vbi vult, quòd in simplici non veniat mixtum. Tamen contra hos patres habemus extrauagantem Cle. vj. quæ incipit, nuper, quàm refert Ioã. Cald. in c. dilecto. de consang. & affin. de qua vide quod dixi supra sub titu. de extensione dispensat. ne idem repetamus. & ita And. Barbat. post eum in d. §. de adulterijs. & attende, quòd hæc quæstio duplex est, & potest referri actiuè & passiuè tam ad generantem, quàm ad genitum, & etiam ad solum peccatum adulterij incestus sacrilegij, vt cum monacha, de quo per glo. not. in c. virginibus sacris. xxvij. q. j. in verbo, incesta. quam Abb. Sicu. refert in c. monasteria. de vita, & hone. cler. in princ. quæ dicit, quòd accedens ad monialem, incestum committit, quia sponsa Dei est, qui est pater noster. xij. q. j. qui abstulit. &

& incestus committitur cum affini, sicut cum cō
sanguinea. xxxv.q.iij.de incestis. Et adulterium
committit, qui sponsam alterius corrumpit.
Item sacrilegium cum professa, & re sacra, vel
saltem Deo dicata. Et ideo consueuit quæri, an
accedens ad monialem committat tria peccata,
an vnum; vide ibi. Non est tamen dubium pec-
catum esse qualificatum & mixtum, cadens &
bene veniens sub quæstione nostra: quæ cum sit
disputabilis admodum, & Bart. tenuerit, quòd
sic, alij verò quòd non: sola conclusione conten
tus dicas, quòd non. Et ita concludit Butrig. in
iiij.col. vbi supra. in fi. ibi, in adulterio autem.
Et potissima ratio est, quam dicunt Philosophi,
videlicet quòd qualitas superueniens enti, qua-
lificat illud, & ponit in diuersam speciem, de
quo per Philosophum in iiij. Topicorum. quòd
facit pro statutis, quòd prohibiti portare vinū,
non sunt prohibiti portare aquam vitis, quæ cō
ficitur ex vino: quia non est illa, sed diuersa spe
cies. Idem dicendum de prohibito portare pa-
nem, vel portare farinam; quia alienata specie,
mutatur natura. Materia est conueniens disputa
tioni scholasticę, sed conclusio est vt supra.

Non prætermittam hic, quia supra diximus,
quòd per ingressum religionis tollitur, & pur-
gatur omnis macula irregularitatis naturæ, vt
supra in tit. de dispens. per ingress. relig. in versi.
dispēsat etiam religio circa irregularitatem. vbi
14 plenius. Modo quæro vtrum regulares † Men-
dicantium, vt Prædicatorum, Minorum, & alio
rum etiam non mendicantium, vt monachi pa-
tientes defectum natalium, possint ad prælatu-
ram sui ordinis promoueri sine dispēsatione, eo
quia supra diximus, quòd ad prælaturas nemo
de his promouetur sine dispensatione Papæ? Vi
detur dicendum quòd sic, quia eorum prælatu-
ræ sunt potius onera, quàm honores: & quæ-
dā ministeria vigilantia & labores, potius quàm
dignitates: pro quo facit, quia huiusmodi præ-
lati sunt annuibiles ad nutum superioris, etiam
sine causa, quod non contingit in veris prælatu-
ris, & dignitatibus, quod ipsa rei experientia do-
cet: quia hi non habēt nec titulum, nec liberam
administrationem, & sunt tanquam signa ad
signatum, & est quoddam honorabile nomen.
Hæc Per. de Tarantas. Sed reperio contrarium
verius, quòd huiusmodi patientes defectum in
digent dispensatione Papali, sicut & cæteri, vt
tenet in terminis Feder. de Senis consil. lxxviij.
incip. Papa concessit magistro frat. prædic. vbi
etiam, quòd per mortem concedentis dispensa
tionem, re integra non expirat dispensatio.

15 Sed quid si tales † ministri, vel etiam simpli-
ces huiusmodi ordinum professi promouentur
in Episcopos, an indigent speciali dispēsatione?
16 Videtur dicendum † quòd sic, per text. in d.c.j.
ibi, prælationem verò nullatenus habeant, quod
etiam posset intelligi de prælaturis sui ordinis,
vt supra diximus; quod hodie est solutum per
quotidianam obseruantiam, vt videmus in om-
nibus religionibus approbatis. Sed pro solutio
ne quæsiti vltra d. tex. c.j. est glo. hoc tenens in
summa lvj. dist. incip. ibi, quia ingressus mona-
sterij, vsque ad fin. glo. quæ tenet, quòd cum re-
17 ligiosis solus Papa † dispensat ad Episcopatū. al
legat c. innotuit. de elec. Sed non videtur, quòd
ille tex. loquitur magis de regularibus professis,
quàm de sæcularibus, licet dicat conuentus eius
18 dem ecclesiæ, quia verbum † conuentus intelli-
gitur de capitulo, & canonicis conuentualibus
in vnum ad actum electionis, quod denotat ver
bum capitulū, petijt per sedē Apost. confirmari,
& in §. habito. ibi, capitulum, & ibi, nomine capi
tuli. quod potest referri tam ad seculares, quàm
ad regulares canonicos in vtroque dispensatio-
nem, quoad Episcopatum, esse necessariam, nisi
Papa promouendo dispenset ex certa scientia ta
citè vel expressè. pro quo allego dictum Imol.
in c. veniens. de fil. presbyt. ibi, vel potes dicere.
vbi vide de hoc plenius, cum hodie electiones in
Episcopatibus omnino sublatæ sint per regulā
quartam cancellariæ, per quam sublatus est titu-
lus de elec. in cathedralibus & collegiatis, exce-
dentibus valorem decem, & monasterijs non
claustralibus excedentibus valorem 200. vt in
regula v. cancellariæ, vt supra dixi.

Sed illud nota, quòd curia habet, & seruat sti
lum suum. Nam quandoque dispensat ad ordi-
nes sacros, quandoque vltra ordines sacros ad
simplicia, vnum vel plura: quandoque ad vnū,
quandoque ad duo curata: quandoque ad vnum
canonicatum & præbendam citra cathedralem,
& metropolitanam ecclesiam: quandoque ad di
gnitates, personatus, & administrationes, seu
officia etiam animarum curam habentia, non ta
men maiores post pontificales: interdum ad om
nes indifferenter citra Episcopatum. Ad Papatū
autem ante promotionem nunquam vidi, sed il
lud vnico contextu, s. dispensatio, & promotio.
19 In his quoque attende † quòd nunquam fit
extensio, cum, vt supra sæpius dixi, dispensatio-
nes sint stricti iuris, & illud solùm tribuit dispē-
satio, quòd exprimit, ut dixit Io. And. in c. cum
ex eo. de elec. in vj. & ante eum Innoc. in c. du-
dum. de elec. in verbo, beneficijs, satis supra dixi
mus in titulo de extensione dispensationis. & su
20 pra hoc eo. tit. §. sed ponamus. vnde dispēsatus †
super vno beneficio, non potest illud permuta-
re, nisi sit sibi specialiter concessum, ita Rota in
nouis. cccxxxix. incip. si illegitimus. & tunc di-
spensatur cum clausula. extenditur clausula, vi-
delicet etiā illud ex causa pmutationis, vel alias
dimittendi. & loco dimissi, alid simile vel dissi
mile.

mile, &c. & hæc quoque clausula semper appo-
nitur extensè in dispensatione ad duo, & tria: &
tunc dicitur, loco dimissi vel dimissorum, aliud
simile vel similia, & totiens quotiens, &c.
His itaque retentis, pone ꝙ Papa dispensauit
cum filio sacerdotis, seu alias patiente defectum
natalium, ꝙ possit promoueri ad omnes ordi-
nes, etiam sacros, & ꝙ possit habere vnum cura
tum, quod postea sit canonicè assecutus, & ꝙ po
stea permutauit in Rom. curia, & in manibus
Papæ cum canonicatu ecclesiæ cathedralis, con-
sentiente Papa, in qua pater est canonicus, non
tamen de hoc facta mentione in permutatione;
an valeat permutatio. Dicas ꝙ non, similiter si
sit secum dispensatum simpliciter, vt possit tene-
re vnũ simplex, vel vnum curatum, vel mixtim,
non potest obtinere Canonicatum, vel aliud qua
21 lificatum. Et † dispensatus per Episcopum su-
per illegitimitate, non potest recipere præbendã
Ecclesiæ cathedralis, quia talis dispensatio Epi-
scopi non extenditur ad cathedrales. Rota in
no. nu. cxxxvj. incip. voluerunt domini, supra al
leg. Et de stilo curiæ fit extensio singulariter in li
teris de omnibus, in quibus dispensatur, & ita
reperi in libris pœnitentiariæ, & abbreuiatorũ
de maiori præsidentia, qui regunt eorum offi-
cium potius secundum stilum cancellariæ, qui
tam ad vnguem extractus est ex visoribus iuris,
quàm ex eorum doctrina: cum aliqui eorum
sint simplices curiales, non graduati, nec bene
practici curiæ quibus sufficit, ꝙ regnant secun-
dum antiquum stilum inuentum à doctis patri-
bus. Ideo Spec. in tit. de rescript. præsentatione,
dicit quòd Romæ fit, inspici debet: quia stilus
curiæ hodie facit ius, quia extractus est de iure.
Sed ad intellectum huius dicti vide glo. j. in
c. j. de tempo. ord. vbi melius. Sed dom. Fely. in
c. in nostra. de rescri. dicit, ꝙ hodie nũ facit ius,
quia quotidie variatur. hodie, i. temporibus no-
stris, quibus huiusmodi officia curiæ venduntur
plus offerenti, & ponderantur pecuniæ, & non
homines ementes. Sed ad propositũ quęst. prępo
sitę vide elegans cõsi. Gasparis de Cal. sub tit. de
fil. presbytero. consil. j. alias consil. lxvj. incip.
Ao si filius illegitimus sacerdotis, vbi ad mate-
riam multa bona videbis. Vide etiam decisio.
Ægid. ccxciij. incip. Illegitimus. & est breuis de-
cisio, dicens, quòd illegitimus dispensatus ad di
gnitates curatas, & electiuas habebit in ecclesia
cathedrali. & eundem Ægid. decisi. ccclxij. inci-
pi. Illegitimus dispensatus. vbi Episcopus non
dispensat cum illegitimo in cathedrali ad præ-
bendas, vt supra dixi. & idem xxv. decisi. dcclvj.
inci. Si illegitimus dispensatus. ad curatum, quæ
est vltima in volu. vbi deciditur, quòd si illegiti-
mus dispensatus ad vnum beneficium, illud per
mutet cum legitimo, eius defectum ignorante,
permutatio est nulla. quilibet tamen permutan-
tium habet regressum ad suum dimissum bene-
ficium. & si cum illegitimatio est dispensatum
ad vnum curatum, vel simplex, intelligitur tan-
tum de vno prima vice conferendo, nec potest
illud dimittere, vt aliud assumat: nec etiam per-
mutare, nisi sit apposita clausula permutandi to-
tiens quotiens, pro quo est tex. in c. non potest.
de præben. in vj. licet Io. And. in nouel. videatur
impugnare d. tex. quoad hoc. Ideo hodie Cancel-
laria apponit dictam clausulam dimittendi, &
loco dimissi aliud simile accipiendi totiens quo
tiens, &c. de quo vide per Rotam in nouis deci-
cisio. cxxxvj. incip. voluerunt domini. & melius
decisi. cccxxxix. incip. Si illegitimus. & ad mate-
riam. Vide etiam in antiquis, decisi. xlv. inci-
pi. nota, quòd secundum aliquos. & decisi. ccxij.
inci. nota, quòd vbi est dispensatum. & cclxxx. in
cip. Vt præcedens. quæ tamen hodie non serua-
tur, immo fit totum oppositum: quia oportet fa
cere mentionem de dispensatione, & de defe-
ctu, & vt hic omittatur, fit compositio cum da-
tario, & sic practicaui sæpius. Et attende, quòd
in, & de consecutiuis illius beneficii, supra quo,
22 vel † cum quo fuit dispensatum, non tenetur fa-
cere mentionem: secus in non consecutiuis. Et
dispensatio potest trahi ad similia, & minora e-
23 iusdem generis, † vt tenet Oldr. consil. ccxv. In-
cip. Puncta breuia. in ij. col. vltra medium. vbi e-
tiam dicit, quòd ex hoc ideo tenemur facere mẽ
tionem de dispensatione in noua impetratione;
24 vt † supra dixi curiam seruare: quia etiam post
dispensationem remanet quædam nebula affi-
ciens dispensationem, de qua necesse est facere
mentionem, vt in c. ij. de fil. presbyt. in vj. & hoc
ideo, quia vt sæpius dixi, dispensatio est strictissi
mi iuris, exceptis dispensationibus graduum, in
quibus fit extensio fauore matrimonii, vt supra
diximus in ti. de extensione dispensationis.
25 Ideo dispensatus, vt possit obtinere beneficia
in cathedrali, non extenditur ad Metropolita-
nam, vt tenet Io. And. in c. quamuis. de præben.
in vj. in nouel. in verbo, Metropolitana, ꝙ idem
Io. An. in addit. Spec. hoc eo. tit. §. j. circa fi. intel-
lexit, quando est certa ad ordines, vel ad vnum,
dumtaxat beneficium. Secus si est ampla ad plu
ra beneficia etiam curata. Item idem sentit, si di-
spensatur, quòd possit obtinere beneficia ad col-
lationem Archiepiscopi spectantia, quòd dicit
colligi posse ex dictis per eum in additionibus
Spec. in tit. de act. & pet. in §. super petitionibus.
versi. pen. in fi. & in d. c. quamuis. de præben. in
vj. in versi. hoc casu. in nouel.
26 Et quod dictum est † supra de dispensatione
ampla, dicit intelligi, quòd comprehendit, non
solum cathedralem, sed etiam Metropolitanam.
fuerunt verba Oldr. d. consil. mihi ccxv. incip. Pũ
cta

cta breuia supra alleg. Vbi etiam dicit, quòd licet dispensatio non comprehendit beneficium curatum: si tamen non est restricta ad beneficia certæ ciuitatis, & diœcesis, si est ampla ad beneficia certæ prouinciæ, & fortius si est amplior ad beneficia totius mundi, sub tali dispensatione ueniunt etiam beneficia in ecclesia Metropolitana, contra quod videtur facere, quod dixit Innoc. in c. dilectus. de concess. præben. Sed verè ibi loquitur in aliis terminis, sed hodie hæ quæstiones de nihilo seruiunt ad practicã, quia Cancellaria declarat per clausulas speciales, & extensiuas, quantum Papa concedit, & quantum gratia extenditur. Ideo practicæ standum est, & stilo curiæ, qui ponit clausulam in cathedralibus, & Metropolitanis ecclesiis, & interdum etiam secundum qualitatem supplicantis apponitur clausula ad dignitates etiam maiores post pontificalem, vel non tamen maiorem post pontificalem.

S V M M AE.

1 *Serui, an impediantur, quin ordinari possint.*
2 *Seruus ordinatus iuxta formam. c. si seruus absente. liiij. distin. dispensatiuè remanet in ordinibus.*
3 *Seruus ad sacros ordines promotus, inuito domino tenetur Vicarium domino pro se præstare, aut si non habet, ipse reddatur. Et quare non fit in alia quacunque re consecrata, vel Deo dicata.*
4 *Dolus non perpenditur in rebus inanimatis, sicut in homine.*
5 *Consecratio in rebus inanimatis est in superficie: & ideo per laicos non debet manu tangi.*

De seruis ordinandis, vel non.

SERVORVM ordo, & originis, seu status, vilitas, & indignitas ex seruitute proueniens, quęque ex iuris gentium constitutione, qua quis dominio alterius contra naturam subditur, inuenta est, vt Institut. de iur. perso. §. seruitus. parit impedimentum, sine culpa tamen, & peccato ad sacros ordines suscipiendos, & ecclesiastica beneficia retinenda: ideo post præcedentem titulum defectus originis subditur titulus de his, qui viles nascuntur, aut in vili seruitutis statu reperiuntur, seruilis .n. vilitas clericali non cõuenit dignitati, vt liiij. dist. c. admittunt.

1 In seruis† tamen nullam inuenio irregularitatis notam in iure expressam, modo non sint neophiti, vt infra dicam sub titulo de neoph. Sed tamen inuenio impedimentum legale, ex quo etiam non impeditur characteris impressio, si de facto promouentur, vt tenet gloss. in cap. de seruorum. in verbo deponatur, & c. nullus. in verbo degradetur. de seruis ord. vel non. Ideo non video, quòd ecclesia cum eis dispenset, sed potius video, quòd si Episcopus scienter, & de facto promouet seruum alienum, tenetur ad emendum in duplum, vt in c. si seruus absente. & c. frequens. liiij. dist. & dicit glo. in verbo, deponatur, circa medium, quæ vult, quòd duo serui æquè boni domino reddantur pro vno ordinato, & remanet ordinatus, & tenet, & imprimitur ordo seu character, & sic ecclesia in nullo cum seruo dispensat, nec tollit impedimentum, sed potius domini cum seruis dispensant, vt promoueantur. sed ne transplantem, remitto ad summistas, & præcipuè Goffr. & Host. vbi plenè, & quicquid boni dici potest in hac materia, posuerunt dictæ duæ glo. in verbo deponatur, & verbo, degradetur. quas omnino vide. & aliquid in text. & glo. in c. miramur. eo. tit. in verbo, mentio, quæ omnia referuntur per Hostië. eo. titu. in §. qualiter seruus. per totum illum §.

Dispẽsationem autem in hoc inuenio, quod ordi-
2 natus † iux. formã d. c. si seruus absente. dispensatiuè remanet in ordinibus, vt dicit ibi glo. in verbo, & hoc fauore libertatis. cum alias sic promotus deberet deponi, vt ibi dicit glo. Sed punitur Episcopus in duobus seruis, si habet: alias de seruis ecclesiæ non daret. Vide in glo. in verbo, recompenset. & de hac materia post summistas prædictos, vide liiij. dist. per totum.

3 Sed quæro, conclusio est, quòd seruus † ad sacros promotus ordines inuito domino, tenetur Vicarium domino pro se præstare, aut si non habet, ipse reddatur, vt concludit glo. in d. c. miramur. de seruis ord. vel non. in verbo, mentio. Quare non sic in alia quacunque re consecrata, vel Deo dicata, prout prohibet in regula, Semel Deo dicatum. de reg. iur. in vj. quæ patitur fallentia in hoc, quia qui rem alienam consecrat, eius æstimationem restituat, vt in c. compe-
4 timus. xiiij. q. vj. dicit Goffr. vbi supra, quòd hoc ideo est, quia in rebus† inanimatis nõ perpenditur dolus, sicut in homine. Item, quia in rebus
5 bus inanimatis consecratio † est in superficie: & ideo non debent per laicos manu tangi, vt vasa sacra. de consecr. dist. j. Sed in homine est in anima, quæ non potest in manu tangi, ideo laici tangunt manus consecratas sacerdotum, quæ unguntur chrismate, & non tangunt calicem, neque patenã, quæ similiter unguntur, ut xxxij. q. vj. licet dimittatur, & ibi glo. not. cætera uide per Goffr. & Host. ubi supra.

S V M M AE.

1 *Debitor est seruus creditoris, largè sumpto vocabulo nomine seruitutis.*
2 *Obligatus ex debito ciuili, vel criminali, si promouetur ad aliquos ecclesiasticos ordines, an mutet forum,*

rum, & gaudeat priuilegio clericali.

3 *Dignitas Episcopalis liberat à forma seruili, vel ascriptitia, sed non à curiali, vel officiali.*

4 *Spiritui sancto nemo debet resistere.*

5 *Subueniri eis ab ecclesia, indignum est per quos constat in ecclesia scandalum generari.*

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non, & dispensatione cum eis.

1 VIA debitor † est seruus creditoris, largè sumpto uocabulo nomine seruitutis, ut dicit glo. in l. fideicommissi.§.si rem.in uerbo, accidere.de leg. iij. Talis tamen debitor non tenetur creditori seruire, ut not.in l.ob æs.C.de act. & oblig. & bo.glo.in c.de raptoribus.xxvj. q.ij.in uerbo, ad seruiendum. Ideo post impedimentum seruitutis naturalis à natiuitate, uel accidenti iure gentium introductæ sine peccato proueniens, est seruitus debitoris, ex debito etiam aliunde proueniens, ut in illis, qui obligantur ad ratiocinia administratorum reddenda. Ideo antiqui posuerunt hanc rubricam post rubricam præcedentem. Vidi tamen, quòd in compilatione decretalium, quæ fuit Innoc. III. quòd titulus, siue rubrica hæc sequebatur rubricam de his, qui seuitia exercuerant. quam hodie in hac compilatione Gregoriana non habemus. de quibus glo. in c.j. hoc eo. tit. in uerbo, executores. mentionem facit, non tamen allegando dictam antiquam compilationem, quam Pet. de Taranta. in d. tractatu allegauit, & de his habemus bo. tex. in c. designatæ. & c. præterea. lj. dist. vbi vide bonam glo. quæ dicit, quòd debitor mortuus, non potest sepeliri, nisi satisfecerat creditori, quæ hodie non seruatur, alias pauci sepelirentur.

Et quia materia hæc est frequens, & quotidiana, & maximè inter mercatores, & alios negocia, & mercimonia exercentes, qui dum decoxerint, recurrunt ad ordines clericales, facientes se illis insigniri, vt effugiant iudicium sæculare, vt quotidie videmus in Rom. cur. ideo ipsam lucubratius videamus.

Goff. & Host. hic posuerunt ex omnia per partes, quæ posuit gl. in c.j. eo. tit. in verbo, ratiocinia. ex qua extraxerunt quicquid in summa dixerunt, primo proponentes quæ sunt ratiocinia, quæ ratiocinia impediant promotionem. Quare obligentur. Qualiter obligentur. Quis dicatur obligatus. Et qualiter hoc impedimentum fuerit introductum.

De modo autem illud tollendi, nihil dicunt, cum satis pateat, quòd per solutionem, & debiti satisfactionem tollatur. Hisque hic omissis, & ad eos remissis, videamus propius impedimentum ex huiusmodi obligatione proueniens, qualiter possit tolli dispensatione per ecclesiam, ita quòd obligatus possit promoueri, & promotus etiam de facto gaudeat priuilegio clericali, vel alias suæ promotionis priuilegio tueatur, & sic quæramus.

2 Vtrû † obligatus ex debito ciuili, vel criminali, si promouetur ad aliquos ecclesiasticos ordines, mutet forum, & gaudeat priuilegio clericali. omissis distinctionibus Goffr. & Host. distinguentium inter procuratorem ad negocia, & procuratorem ad lites: actorem ab vniuersitate constitutum executorem sententiarum, executorem testamentorum, curatorem, siue potius tutorem pupillorum, & his similibus, qui per has distinctiones ambulauerunt. credo etiam dicendum de mente d. glo. in verbo ratiocinia. quòd nullo gaudeant priuilegio, nisi sub distinctione infra dicenda, videlicet nisi satisfaciant creditoribus, vel sufficienter caueant de soluendo infra moderatum tempus à suo iudice: dico statuendum, ita quòd omnis dolus, & fraus omnino cesset, etiam si non moueatur lis, aut quæstio ante promotionem.

Si verò opponit de culpa tantum, non autem de culpa, aut dolo: tunc promouetur, sed non gaudebit priuilegio fori. Sed coram suo iudice lis finietur, vt not. in c. proposuisti. de for. comp. & l. cum quidam. de iurisd. om. iud. Si verò lis non sit mota ante promotionem, fiet promotio. Si verò manifestum sit ordinē suscepisse in fraudem creditorum, vt demum sibi competat remedium. c. Odoardus. de solut. Ad quod sæpe recurrunt fraudulenter, & sine legitima causa, ita quòd apparet de manifesto dolo: tunc tene, quòd nullo gaudeat priuilegio clericali quoad forum. Et tunc Episcopus ipsum repellere potest, tanquam quemlibet alium criminosum, vt vj. q. j. infamis. & in l. si quis prohibet. ff. de postula. & in c. alieni. ij. q. vij. hæc gl. Alani in d. c. vnico. Et ita sæpius seruant de facto, dum esset tum Vicarius Reuerendissimi dom. Dominici Grimani, Cardinalis sancti Marci, Patriarchæ Aquileiensis, viri omnis sapientiæ, & doctrina repleti, & inter Theologos, & Philosophos ætatis nostræ splendidissimi iubaris, & similiter vidi seruari in signatura, contra impetrantes beneficium c. Odoardus per contrariam commissionem, per quam consueuerunt creditores obtinere in signatura iustitiæ, quòd constito de potentia, ita quòd sit soluendo, & consequuntur fraude debitoris, nō gaudeat priuilegio. & solet dari signatura, placet, prout de iure. vel placet constito de assertis, ita quòd reducuntur ad terminos supra dictos, & meritò. Idem dicas de criminaliter accusato, qui pendente accusatione fecit se clericum in fraudem, vt euitet pœnam, seu iudicium iudicis sæcularis,

cularis, quòd non prodest sibi, per not. per Io. An. in d.c.j.& per Bart. in l.j. ff. de pœn. & in l. fi. ff. de bo. eorum. quod tamen intellige non prodesse sibi, quoad pœnam pecuniariam, sed bene quoad pœnam corporis afflictiuam. ita consuluit Io. de Imol. consil. suo cxviij. incip. In themate, quidam sæcularis perpetrauit delictum.

Et attende, quòd si ratiocinia, aut debita etiã obscura, ita quòd liquida non appareat, quòd esset debitor: tunc restituendus est. quod intelligo remittẽdus ad forum suum, vt ratiocinia præstet. Quod etiam fallit, nisi ecclesia pro eo satisfacere velit, aut alius fideiussor se, & eo modo, quo ordinatus teneretur, obliget se pro eo, vt lj. dist. c.j.& ij.& in c. sacerdotibus. ne cle. vel mon.& in l. officialis. C. de Episcop. & cler. adhibita tamen distinctione cap. ex antiquis. liiij. dist. vbi dicitur, si quidam ex his presbyter reperitur in eodẽ gradu, peculii sui amissione maneat. Diaconus verò, aut per se Vicarium reddat, aut si non habuerit, ipse reddatur.

Quam distinctionem Io. glo. non admittit per cap. si seruus sciente domino. de quo supra diximus, tit. præcedenti. liiij. dist. & in Auth. de sanctiss. Episcopis. §. sed hoc quidã. vbi dicitur,
3 † quòd Episcopalis dignitas liberat à forma seruili, vel adscriptitia, sed non à curiali, vel officiali, quæ etiam post ordinationem durat. & si hoc in Episcopali, multo fortius in inferioribus, ne liberentur à curiali forma, quantum ad ratiocinia præstanda: alias curia defraudaretur ab ecclesia, quæ non debet confouere decipientes, sed decepros. Et idem intellige secundum Goffr. vbi supra, in ij. col. circa fi. de ingredientibus monasterium, quòd tamen sanè intelligendum est de ingredientibus, aut ex leuitate, aut vt defraudet creditorem: quia secus esset, si ingrederetur ex charitate, aut Dei inspiratione, quia tunc non faceret iniuriam creditori. excusatur enim au-
4 thoritate spiritus sancti, † cui nemo potest, nec debet resistere, xix. q. ij. duæ. & c. licet. de regul. transf. monasterium autem tenetur satisfacere de his, quæ ab ipso habuit, vt xix. q. fi. si qua mulier. & in l. Deo nobis. §. j. C. de Epis. & cler. Si verò nihil habet, tunc inanis est actio, & c. xiiij. q. vj. si res. l. nam is. ff. de dolo. Si tamen post ingressum, & tractu temporis aliquid acquireret, puta per successionem, aut legatum, vel donationem intuitu personę suæ titulo lucratiuo, tenebitur monasterium in quantum illud esset lucrum. quantum verò ad alios, bene statur dictæ distinctioni, arg. d. c. si qua mulier. xix. q. iij. poterit ẽt debitor existens in monasterio, & honesto exercitio lucrari, & creditori facere satis: non tamen prætermittendo diuina officia diurna, vel nocturna, ita quòd non sit onerosus monasterio, vt xxj. dist. clericus. Idem dicas de effectu cleri-co sæculari præstita cautione idonea de soluendo, vt supra diximus, vt colligitur ex c. de lapsis. xvj. q. vj. & de clerico sæculari. Non obstante c. legem. liiij. dist. & c. quicunque. quia illa cap. loquuntur de perpetuo obligatis, puta de seruis curialibus, & similibus. Hæc Pet. de Tarant.

Et pro complemento huius materiæ ponamus, quòd clericus efficitur negociorum gestor laici, vt hodie videmus in pluribus, vt Venetiis, qui incedens sine signato habitu clericali, sed in habitu alias honesto, sicut cæteri ciues, vel negociatores, aut negociorum gestores, qui ratione administrationis propter pecuniariam causam deprehenditur in fraudem: nũquid gaudebit priuilegio clericali, & Episcopus ipsum tueri teneatur. Videtur dicendum, quòd non:
4 † quia indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari, vt in cap. ij. ne cler. vel mona. vbi multa ad hoc inuenies.

Sed dicas, quòd requiritur monitio per Episcopum, ne clerici fiant ministri laicorum, nec rebus eorum procuratores existant. ita tenet Pet. de Tarant. hic, cuius opinio facilè impugnatur ex dispositione iuris scripti, videlicet rubricæ, ne cler. uel mona. neg sæcul. se immisc. quæ stat prohibitiuè. de procu. c. j. & xxj. q. iij. per totum. & in c. clericorum quilibet. xcj. dist. & tex. in c. vnico. de oblig ibi, procuratores, actores, executores. Ideo teneo primam partem, & credo distinctionem non esse bonam ex dictis iuribus.

Dicas ergo Ecclesiam aliter cum huiusmodi obligatis dispensare non posse, quàm supra uidimus: alias in distributione iustitiæ posset errare, quia ex suo ordine clericali satis monitus est.

SVMMAE.

1 *Per maculas corporum vitia animarum describũtur.*
2 *Pontifex solus potest dispensare cum corpore vitiatis.*
3 *Mutilatio membri, quando impediat quem ordinandum.*
4 *Mutilatio qua nam inducat deformitatem.*
5 *Mutilatus sic natus, nec repellitur, nec deijcitur ab ordine.*
6 *Qui sibi non pepercit, multo minus alteri parcet. et 7.*
8 *Deus nihil superflui in homine creatur.*
9 *Castitas religione, non sectione quærenda est.*
10 *An quis possit contra factum proprium venire.*
11 *Inferior Episcopo, an possit super vitio corporali dispensare.*
12 *Irregularitatis pœna à iure positiuo introducta est.*
13 *Episcopus potest dispensare in omnibus casibus, & cum omnibus personis, nisi sit ei specialiter prohibitum.*
14 *Etiam ad beneficia simplicia.*
15 *Arreptitius, seu dæmoniacus semel repertus non potest*

potest promoueri.
Et quid in arreptitio iam promoto. num.17.
16 *Carnes hædine prouocant dæmones.*
17 *Herbis, & lapidibus vti quis potest contra dæmones, sine tamen incantatione.*
18 *Pontifex licèt ex potentia possit cum arreptitijs dispensare, non debet tamen.*
19 *Epilenticus, siue caducus, an possit promoueri. & quid si essent promoti.*
20 *Furiosus non potest promoueri: si tamen promotus sit, deijci non debet.*
21 *Paraliticus, an possit promoueri, & quomodo.*
22 *Hermaphroditus, an sit irregularis.*
23 *Non bibens vinum, an promouendus sit.*

De corpore vitiatis, ordinandis, vel non, & quomodo, & quando, & per quos cum eis dispensetur.

ATTENDENDO ad ea, quæ supra diximus i prooemio huius operis, incipiendo ibi, Locutus est Dominus ad Mosem, vsq; ibi, vt immaculati sint, qui ministrant. hæc rubrica deberet stare negatiuè, cum hæc irregularitas proueniens ex vitio corporis, videatur esse de lege diuina, vt in iuribus ibi allegatis, & sic q ecclesia non possit cum eis dispensare. Sed dicas, cum beato Grego. in pastorali suo, & transumptiuè in d.c. hinc etenim. & cap. sacerdotes. xlix. dist. videlicet in lege veteri, seu data Mosi, dictum fuit per allegoriam, vt benè exponit, & declarat singulariter singula impedimẽta ibi Greg. & dum dixit dominus, erit autem agnus immaculatus, intellexit de Iesu Christo benedicto, qui se agnum immaculatum in holocaustum, & hostiam puram, & immaculatam in ara crucis obtulit se pro nobis, pro humani generis redẽptione. De sacerdotibus autem intellexit, vt exponit etiam ibi Gregorius, vt sint mundi & immaculati à sordibus, & peccatis ibi præfiguratis, sed spiritualiter intellectis. & hi etiã hodie indistinctè repelluntur, vt ibi Greg. quia † per maculas
1 corporum vitia describuntur animarum. Nam absurdum esset, vt pro quacunq; macula homo repelleretur, cum non sit arbitrarium homini, aut in eius potestate, vel voluntate nasci sine macula. Ideo dicendum est, quòd hodie ecclesia admittit, & non reijcit maculatos corpore, nisi sint macula scandalosa, secundum plus & minus maculati, vt latius infra dicetur.

Et incipiendo à claudo, cum eo ecclesia dispẽsat, nisi sit talis, qui ante altare stare (non dico ac cedere) non possit, arg. de consecr. dist. j. c. nullus. & xlv. dist. disciplina.

Cæcum autem, aut habentem horrendam maculam, quæ grauat deformitatem, similiter ius non admittit, vt in c. de tua. de corp. vitia. Et idẽ de habente manum aridam.

2 Sed hic facito regulam, † quòd solus Papa potest dispensare cum corpore vitiatis, secundum Io. An. in c. j. & c. significante. in glo. fi. hoc eo. ti. quod intellige de tali vitio, quod reddat deformitatem scandalosam, vt infra per discursum dicetur.

3 Circa † verò mutilatos facio decem distinctiones, ad quarum intelligentiã deducemus quasdã ad suas species sic, videlicet, vt mutilatio inducit debilitatem, vel deformitatem, aut non.

Item aut est in membro occulto, aut manifesto: paruo, vel magno: & aut naturaliter, aut accidentaliter. Aut violenter, aut casu, aut voluntati, aut in casuali. Aut dabatur operæ rei licitæ, aut illicitæ. Et in voluntario, aut ex iusta causa, aut iniusta. Et si ex iniusta, aut manifestè iniusta, aut non manifestè. s. quia videbatur iusta, cum tamen non esset. Item si ex iusta, aut à se, aut ab alio.

Hæc igitur omnia eo ordine, quo proposita sunt, persequemur, de quibus etiam habetur per beatum Anto. Flo. in sua sum. in ij. parte iij. tit. xxix. per totum.

Sine itaq; exceptione dicito, quòd si mutilatio inducit deformitatem horribilem, & scandalosam, indistinctè prohibet, & impedit promouendum propter scandalum. immò promotum cessare facit à celebratione missarum, & aliorum diuinorum officiorum, in quibus illud membrũ apparere debet, vt est tex. in c. si euãgelica. lv. dis. & in c. expofuisti. de corp. vitia. & in c. ij. de cler. ægrot.

Et exemplificaui in missa, quia inferius dicimus, quòd in alijs officijs idem etiam, vt supra dixi: Dico in debilitato cessante deformitate ibi, vel si debilitas esset periculosa celebrationi, vt in cap. si. eo. tit.

4 Sed † ne sit ignotum per ignotius, quæro, quę sit mutilatio, quæ inducat deformitatem? Sic dicito, videlicet si fuerit magni membri & manifesti, vt manus, vel pes: & ad decorem, vt oculus, vel nasus, vel labra, vel mentium, vel maxilla carne detecta, vel vnus de digitis magistris in sacrificio, & benedictione, vt pollex, vel index, vt est tex. & glo. in c. lator. in verbo, sinistro. in fine. lv. dist. Vel in membro paruo, vt in vngue, vel digito paruo, licet manifesto, aut non manifesto, vt in digito pedis, vel magni, & occulti, vt genitalium, quæ non faciunt ad deformitatem. Quæ vt melius pateant, exempla iungamus.

Nota itaq; quòd sunt quædam expressa, quæ sunt deformitates impedientes, vt totius manus carentia, vt in c. expofuisti. eo. tit.

Item

Item duorum digitorum abſciſſio cum parte palmæ, vt in c.ij.de cle.ægro. vbi iam promotus ſuſpenditur à celebratione miſſarum, in alijs officijs permittitur miniſtrare. Item amiſſio vnius oculi, vt in d.c.ſi euangelica.lv.diſt.

Sed quid ſi non caret vno oculo, ſed lumine vnius oculi? dicas, quòd ſi oculus non eſt deformatus ita, vt ſcandalum fiat, & ſacerdos ſit aliàs diſcretus, vt ſciat à periculo præcauere, poterit de conſenſu & permiſſione Epiſcopi celebrare. Nam hoc caſu honeſtum eſt, vt conſilinm Epiſcopi requiratur, vt etiam in quibuſdam alijs infra dicam. Tamen etiam cum monoculo, & in torum euulſo vidi ſæpius diſpenſari. Si tamen patiens vitiũ corporis eſt præſens io curia, tunc facta commiſſione inſpectionis vitij corporis, quæ communiter fit vni ex pœnitentiarijs, dicitur ſic in literis, videlicet. Nos igitur, qui te per quoſdam circunſpectos viros diligenter ioſpici, & examinari fecimus, eorum relatione accepimus, huiuſmodi vitium tale non eſſe, quòd notabile ſcandalũ generet in populo, tuis ſupplicationibus inclinati, te cum clericali charactere inſigniri ad omnes minores, ac etiam ſacros & preſbyteratus ordines à quocũq; catholico Antiſtite malueris gratiam, & cõmunionem ſed. Apo. habeo te euam extra tempora à iure ſtatuta, aliquibus tribus diebus dominicis, vel feſtis, dummodo alias ad hoc ſufficiens, vel idoneus repertus fuerit, ac ſufficientem titulum, ex quo decenter te ſubſtentare poſſis, & aliud canonicum nõ obſiſtat, ſuper quo eiuſdem Antiſtitis conſcientiam oneramus promoueri: & in eis ſuſceptis in altaris etiam miniſterio altiſſimo famulari poſſis, & valeas: tenore præſentium authoritate Apoſtolica diſpenſamus. Hanc tamen formam ſoli legati de latere ſeruant, quia in Rom. Cur. pœnitentiaria committit pœnitentiario cum oneratione ſuæ conſcientiæ, qui per ſe ipſum exequitur dicens, quia per diligentem inſpectionem vidimus vitium corporis huiuſmodi, oon eſſe oculis homioum ſcandaloſum, authoritate, &c. declaramus, & nihilominus authoritate tibi commiſſa & mihi conceſſa tecum diſpenſamus, vt ad omoes ordines, vt ſupra.

Ecoouerſo verò quidam caſus expreſſi ſunt, in quibus non ſunt deformitates impedientes, vt eſt amiſſio partis digiti, vt in c.j.eo.ti. Item vnguis pollicis etiam dexteri, vt in c.ſi.eo.tit. Item euulſio dentium etiam voluntaria ex iuſta cauſa: puta propter immenſos, & continuos dolores, vt eſt tex. in l. cui dens.ff.de ædil.edic.

Itẽ pluralitas digitorum in manibus, vt in l. homini.§.pen.ff.eo.

Item inæqualitas oculorum, brachiorum, & aliorum membrorum, dummodo eorum vſus haberi poſſit, vt in l.qui clauum.§.j.ff.eo.

Quæ autem mutilatio debilitatẽm inducat, magis ſenſu quàm arte ſciri poteſt, ſi debilitas, vel deformitas ex mutilatione non remanſit. Diſtinguimus tamen, quòd aut quis natus eſt mutilatus, & tunc nec repellitur, nec deijcitur, vt in c.eunuchus.lv.diſt. aut factus, nõ natus, & tunc aut caſu, aut violentia, aut voluntariè.

Si violentia, aut à domino, aut ab hoſtibus, & eſt idem in eodem, ſeu vtroq;, vt in c.ſi quis à medicis.lv.diſt. & c.lator. & c.præcepta.ea.di. & in c.ex parte.el primo.de corp.vit.

Si autem à ſe, ſiue ab altero, & dabat operam rei licitæ, ei non nocet: immo tali caſu veniam meretur, vt in c.qui partem.lv.diſt.

Aut rei illicitæ, vt in duello, quod ſponte obtulit, vel oblatum ſuſcepit, & tunc repellitur, & deijcitur, vt in cap.j.eo.tit.

Si voluntariè, aut ex cauſa iuſta, aut iniuſta. Si ex iuſta, puta propter lepræ periculum abſciſſa ſunt virilia, vel aliud membrum putridum, ne cætera membra putreſcant; diſtingue, quòd aut à medico, & non oocet ad ordines, vt in d. cap. ſi quis à medicis.lv. diſtinct. & ſi quis per ægritudinem & in cap.ex parte. el ſecundo eod. titu. aut à ſemetipſo, & tunc aliqui Doctores voluerunt, quòd ſi erat peritus in arte medendi, quòd non ſibi noceret: ſecus autem ſic.

Sed hodie dicendum eſt contrarium, per tex. in c.ſentẽtiam ſanguinis.ne cler. vel mona. Quia officium & exercitium chirurgiæ, quoad adustionem, & cauteria, vel inciſionem membrorum eſt clericis interdictum.

Sed quid ſi erat laicus, quando hoc fecit, (laicis enim officium hoc non eſt interdictum) prohibitio ergo illa non ligat ipſum, & ſic ei nocere non debet quin promoueatur, ſed ſaluo ſemper meliori iudicio, poteſt diſtingui inter clericum & laicum: nam clerico non licet tale officium in ſe, vel in alium exercere.

In laico verò diſtingue, quòd aut conſcientia & ſindereſis ipſum mordet de morte alicuius, ideo forte quia ex eius imperitia, aut incuria, vel ſi non de morte, ſaltem de membri truncatione, vel aduſtione per cauterium tunc abſtinere omnino debet, vt in c.ad aures. de æta. & qual. alias non, vt not. in c.tua nos.de homi. & dicam infra in tit.de phyſicis & chirurgis. & hæc intellige tam in ſeipſo, quàm in alijs.

Si ex iniuſta cauſa, & voluntariè: diſtingue, quia aut ex cauſa maoifeſtè iniuſta, aut non manifeſtè, ſed ex tali, quæ videtur iuſta, ſed in rei veritate eſt iniuſta. Si ex cauſa manifeſtè iniuſta, puta ira, aut indignatiooe, puta vxoris, abſcindit ſibi virilia: tunc ſiue à ſe, ſiue ab alio, ſiue membrum magnum ſit, ſiue paruum, occultum, vel manifeſtum, ſiue inducat deformitatem, ſiue de-

bilitatem, siue non, ex eo quòd sibi ipsi manus miecit, & intulit, repellitur, vt in c. maritum. xxxiij.di. & in c.qui partem.lv.d.Immò promotus deijcitur, vt in c. siquis absciderit, & hoc du
6 plici ratione: Vna, † quia præsumitur omne malum in alium ausurus, qui in se ipsum ita deseuit, vt.ff.de ædil.edic.l.cum autem.§.excipit.Qui enim sibi nō pepercit, multo minus alteri parcet. ff.de bo.eo.l. qui sibi ante sententiam mortem consciuerit.l. fin. Item quia talis sui ipsius homicida, vt in d.c. siquis sibi absciderit. lv.dist.

Si verò voluntariè, & ex causa, quæ videtur iusta, non tamen re vera iusta est, vt propter ægritudinem: puta quia erat incontinens, vel edax. & tunc per se, siue per alium amputauit sibi virilia, vt castè viueret, quamuis in hoc putaret se obsequium præstare Deo, tamen irregularis est, tanquam sui ipsius homicida, & Dei conditioni ini
8 micus, † qui nihil superflui creauit in homine, vt in c.ab exordio.xxxv. dist. vnde talis repellitur, reijcitur, & deijcitur, vt in d.c. siquis absciderit.& c.hi qui. & c. siquis per ægritudinem. nec obstat quod not.in c.significauit, eo.ti.quia ibi ex gratia, & dispensatione permittitur ministrare in minoribus ordinibus, non autem in sacerdotio ad altaris ministerium, & sic tex.ille continet dispensationem, & gratiam. nos autem loquimur de iure, & iuris rigore, vt facilius cognoscamus dispensationis viam.

9 Religione † siquidem, non sectione quærenda est castitas. Vnde Hierony. ad Armentarium, & trāsumptiuè in c.qui sitit. xxxiij.q.v. dicit, Mihi illi eunuchi placent, quos castrauit voluntas, non necessitas. Libenter eos in meo recipio sinu, qui se ipsos castrarunt propter regnum cœlorum.

Quidam hanc materiam de corpore vitiatis sub breuiloquio comprehendunt hoc modo, videlicet, Quicunque culpa sua vitiatus est in corpore, repellitur: qui verò sine culpa, non nisi scādalum timeatur ex nimia deformitate, vel periculum ex nimia debilitate.

Item quicunque vitiatos corpore consecrauerit, ipse factum suum dissoluet in iniuriam suā, denegando eis ordinum executionem, vt est tex. in c.pœnitentes.lv.di.vbi dicit glo.quòd ibi est ca
10 sus, in quo † quis potest venire contra factum proprium.

Sed pro vera solutione, & sigillo huius conclusionis dicas, eos qui absolutè ordinant, decreuit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eum ordinauit, vt lxx. di.neminem.benefaciunt not. in c. diuersis fallaciis. de cler.coniug.videtur etiam, quòd talis ordinans per annum sit ipso iure suspensus à celebratione missarum, quam sententiam (quæ est canonis) si seruare noluerit, debet excommunicari, vt in c. nullus pœnitentem. lv. di. tamen mihi videtur, quòd ille tex. qui est concilii Arelaten. sit canon latæ sententiæ ibi, nouerit se alienum. iunctis præcedentibus verbis, incipiendo ibi, Et ideo quicunque ab hac die contra ea, quæ superius comprehensa sunt, clericum ordinare præsumpserit, ab ea die, qua hoc ei potuerit approbari, anno integro non præsumat missas celebrare: quam rem siquis obseruare noluerit, & contra statuta fratrum faciens, missas celebrare præsumpserit, ecclesiæ communione priuetur, & ab omnium fratrum communione nouerit se alienum. Quia dignum est, vt seueritatē ecclesiasticæ disciplinæ sentiat, qui salubriter à sanctis patribus instituta obseruare contemnit: ideo non bene dixerunt, qui dixerunt hunc excommunicari debere, allegantes eundem tex. Sed Pet. de Taranta. hic dicit, quòd ille tex. impugnatur ex eo, quia non loquitur de corpore vitiatis, sed tantum de pœnitentibus & bigamis.

Sed dicas, quòd à paritate rationis intelligitur de omnibus patientibus defectum tam in corpore per vitium, quàm per notam, vt est bigamia, & natiuitas, ac omnia alia canonica impedimenta, pro quo est tex. Zozini Papæ in c.qui ecclesiasticis. xxxvj. distinct. & ibi glo. in verbo, ordinem, quam omnino vide pro clausura supra dictorum.

Sed redeundo ad subiectum materiæ nostræ
11 dispensationis super vitio corporali, dicas † quod nullus inferior Episcopo potest super his dispensare, vt supra dixi per discursum.

Per Episcopum autem cum corpore vitiatis, quos supra repelli diximus, seu reijci in omni casu, in quo non remanet deformitas, nec turpitudo generans scādalum, nec debilitas periclitans: etiam si culpa sua fuerunt mutilati, non tamen à seipsis, non solum ad alia officia sacerdotio inferiora, sed etiam ad missam, & altaris ministeriū dispensatur, vt in c.j.de corp.viti.ibi, quando sine scandalo possit solemniter celebrare post peractam pœnitentiam cum eo misericorditer agere, & permittere ipsum in suo ordine ministrare, licet excessus eius grauis admodum extitisset.

Si autem remanet deformitas, vel debilitas, vel vtrunque: si quidem hoc sine culpa sua acciderit, videtur quòd in alijs officijs inferioribus sacerdotalibus citra missam, & altaris ministerium, possint etiam sine dispensatione celebrare, & administrare, per tex.in c.ij.de cler.ægrot. in fi.ibi, ipsum autem cæteris officijs sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

Si autem culpa sua, credo quòd dispensatio sit ei necessaria in inferioribus officijs diuinis à missa, & hæc credo vera, vt infra dicam de cler. ægrot.

ægrot. post princip.

In non mutilatis verò à femetipsis distinguo, quia si ex iusta causa .f. ex ira, & propria indignatione, puto quòd possit dispensari, licet homicidis comparentur, vt supra dixi: non tamen hoc, ideo, quia veri homicidæ sint, sed quia periculo homicidij se exposuerunt, sicut & qui infantem exponit, nomen homicidæ sortitur. lxxxvij. dist. si expositus. Cum his autem ex eo puto à solo Papa dispensari posse, vt supra dixi, quia homicidę comparantur.

Si verò ex causa verè iusta, vt propter ægritudinem corporalem, vt supra dixi, si ab alio in arte perito, credo quòd dispensatio non sit necessaria, per tex. in cap. ex parte. el ij. eo. titu. ibi, quoniam igitur canones sanctorum patrum, vsque ad fi.

Si verò à semetipsis, credo quòd necessaria sit dispensatio, saltem ab Episcopo, quia fecit quod non doluit, & hoc si erat clericus. si autem erat simplex laicus tempore abscissionis, non credo quòd indigeat dispensatione, vt supra diximus.

Si verò ex causa, quæ videbatur iusta, cum tamen non esset, puta propter ægritudinem spiritualē: puto cum eo per Episcopum dispensari posse in minoribus officiis, citra tamen missam, & altaris ministerium, vt in c. significauit. de corp. viti. vbi cum secto ab altero voluntariè dispensatur citra missam, vt ibi. Si iam dictum presbyterum alias dignum inueneris, ei sacerdotale officiū absq; altaris ministerio auctoritate nostra & tua, prout videris expedire, concedas.

In missa autem bene per Papam poterit dispensari, qui in omnibus irregularitatibus potest dispensare, cum irregularitatis pœna à iure positiuo introducta sit,

12 † vt dicit Inno. in c. nisi cum pridem de renunci. in iij. col. super verbo, irregularitatis. vbi ponit etiam, & connumerat nonnullas species irregularitatis à iure positiuo introductas, faciens regulam, quòd Episcopus potest dispensare in omnibus casibus, & cum omnibus personis, nisi sit ei specialiter prohibitum,

13 † vt in c. dilectus. de tempo. ordi. Sed in casu supra proximè dicto Papa specialiter prohibet, ne Episcopus dispenset ad missam, ergo, &c.

Nec dicas, φ Papa ibi loquatur Archiepiscopo, quia idē est: imò à minori, vt tenet gl. in d. c.

14 significauit. in verbo, nostra, & tua. † cum istis tamen potest Episcopus dispensare, etiam ad beneficia simplicia, vt est tex. in c. super eo. de biga. in verbo, dispensare. & dicemus latius infra, in tit. seq.

Bene enim conuenit, vt clerici postquàm sint insigniti, si corpore vitiaut, possit secum sic ad simplicia dispensari, etiam secundum legem gratiæ, vt Leuit. xxj. vbi corpore maculati, prohibiti offerre panes Deo, vescebantur tamen panibus, qui offerebantur in sanctuario: ita tamen, vt intra velum non ingrederentur, & illis panibus præpositionis etiam viduæ generis Leuitici vescebantur, vt ibidem.

Sed quia hactenus vidimus de vitijs corporis extrinsecus, & apparentibus, nunc videamus de intrinsecis, non continuatis, apparentibus tamen interpollatim, & taliter vitiatis corpore, vel quod impossibilitatem inducit celebrandi, vel ex quo scandalum, aut periculum timetur, vt podagra, & paralysis, & similibus.

Et aliqui, quorum grauior est casus, & difficilior determinatio, vt sunt arreptitii, siue dęmoniaci, epilentici, caduci, & furiosi, habentes dilucida interualla, de his itaque studiosius videamus.

15 In arreptitijs † indistinctè tene, quòd ex qua semel quis arreptitius, seu dæmoniacus apparuit, nunquam potest promoueri, vt dicit Greg. in c. maritum. xxxiij. dist. & c. communiter cleri ci. vsque adeo. Et super hoc in promouendis nō est contradictio inter Docto. & glo. in d. c. communiter. in princ. hoc indistinctè tenet ibi, promoueri autem non possunt. & ibi, in dæmoniacis. similiter non est contradictio in sequentib. Hi etiam appellantur energumini, vt in c. exorcista. xxxiij. dist. energumini etiam appellantur lunatici, vt ibidem. & in c. omni die. de conse. di. v. & vtrobique glo. & hi quoque lunatici patiuntur, & repelluntur, vt infra dicemus, & dicit gl. in c. nuper. vij. q. ij. quòd carnes hœdinę prouo-

16 cāt dæmones. † Guil. Dur. verò in aureo, hæ sunt irregularitates, quæ deijciunt: & dicit, φ etiam hircinæ, & leporinæ. & possumus vti herbis, &

17 lapidibus contra dæmones, † sine tamen incantatione, vt dicit tex. in c. dæmonium. xxvj. q. vij.

In arreptitio iam promoto diuersæ sunt opiniones. Nā inter Huguti. & alios antiquos glossatores fuit altercatio. Aliqui voluerunt, quòd sicut non debet promoueri, qui semel fuit arreptus à dæmone, ita nec officium potest exercere, etiam si iam promotus sit. & tenentes hanc opinionem dicunt quòd relatiuum qui, el secondo. ibi, qui. & non illud qui aut. vel qui aut refertur ad proximè positum, s. epilenticos. Et est sensus literæ hic. videlicet, epileptici non debent se ingerere diuinis sacris, exceptis illis, qui sine passionibus. i. vocis confusione, siue emissione vocis confusæ, & spumæ eiectione, qui tamen & ipsi, i. qui hoc non faciunt, sed tantum cadunt, debeut esse tandiu suspēsi, donec appareat eos per annum liberatos, i. non occupatos à dæmonum incursu. i. quòd appareat, quòd illa passio non sit dæmoniaca, sed tantum epilentica. Hugut. dicebat, quòd in dæmoniacis promotis si per annum steterint & nō fuerint passi prædicta, quòd

 possint

possint exercere diuina officia. vnde dicit, quòd illud relatiuum qui, refertur propriè ipsis dæmoniacis, & non epilenticis, & impropriè ponitur secundum eum in fine liberati. Hæc omnia sunt verba gl. in d.c.communiter. quam vide. & si vi debis tex. in c.nuper.vij.q.ij. non dicas ibi signari contrarium eo, quod dixi in prima opinione, quia ibi casus erat dubius: ideo Gelasius mandat illis Episcopis diligentem, & solertissimam inquisitionem, & c.maritum. & clerici. vsque adeo, supra alleg. loquūtur de promouendis, & non de iam promotis. Sed prima opi. plus mihi placet propter tex. Marci ix.c. Vbi pater attulit filium suum habētem spiritum mutum, dicens, quòd vbicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & ibi comminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi exi ab eo, & amplius ne introeas in eum. & super illis verbis, & amplius ne introeas in eum, dicunt scribentes, & præcipuè Toletanes, quòd

18 Iesus hoc ideo dixit. † quia semel arreptitius, siue dæmoniacus, sæpe tentatur ab illo dæmone, qui etiam sua astutia sæpe fingit recessisse. & exiuisse, cum tamen permanserit etiam per annos, vt quotidie videmus: ideo teneo, & transeo cū prima. Quinimò si bene ponderemus d. glo. in d.c.communiter. ibi, i. appareat, q̄ illa passio non est dæmoniaca, sed epilentica. glo. videtur sentire, q̄ ubi non esset epilentica, nunquàm permitteretur sacramentorum executio, etiam si per annum steterint, & non fuerint passi, ex quo apparuit passionem non esse epilenticam: quia non sequitur, non est epilentica, ergo nec dæmoniaca. Et vidi Romæ quandam mulierem, nomine Menicha, quæ à dæmone uexabatur: & dum alligata fuisset ad columnam, ad quam Dominus noster Iesus Christus in Templo Salomonis adhæserat, virtute Dei expulsus est dæmon (quæ columna est in Ecclesia sancti Petri craticulis ferreis constipata, siue circundata) videbatur liberata: tamen post biennium iterum vexabatur, & introducta iterum ad columnam, etiā interrogatus diabolus, quisnam esset? respondit, ille idem qui erat. & interrogatus, quare redierat in eam? respondit, quòd nunquā exierat, sed tunc finxerat exiuisse. & interrogatus, quare tunc non exierat? nunquam voluit respondere, & sæpius, & iteratis diebus introducta, demum liberatur, & exiuit dæmon ille. & in signum sui recessus extinxit quatuor candelas ardentes, & fregit oculum vitreum vnius fenestræ Ecclesiæ S. Petri sic iubente sacerdote in signum exitus &c. Et mulier illa cecidit in terrā vti mortua, & verè credebatur mortua. Sacerdos autem ille, qui erat Sacrista, & vocabatur dominus Colla, in his valde expertus, illico legit super mulierem Euangelium illud Marci: & dum venit ad illa verba, ibi. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. exclamauit illa verba voce magna, & verè mulier eleuata est. & ego interfui, vidi, & audiui, & fuit anno primo Pontificatus Alex. VI. astante populi multitudine, omnibus timentibus, & plorantibus, & multi curiales nō credentes crediderunt, & fatebantur fidem Catholicam. Ideo teneo primam tanquam tutiorem.

Et cum istis credo non esse dispensandum etiam per Papam. licet nulli dubium sit, quòd possit, vt diximus: quia debet præponere claues discretionis clauibus potentiæ, vt not. Iuno. qui & ipse fuit Papa, in c.quanto. de iureiur. & in c. ad Apostolicę. de re iud. in vj. In alijs uerò aliquando fit dispensatio, aliquando toleratio, ut supra uidimus, & in d. tex. legitur.

19 De† epilenticis uerò, siue caducis distinguendum est, an emittant voces confusas, uel spumam: an uerò sine elidantur in terram. Primo casu debent cessare omnino, vt in d.c. nuper vij.q.ij. & melius in c. præcedenti, quod incipit, in literis. & ibi propriè est casus. In secundo verò possunt celebrare, sed debent habere coadiutorem, ut in d.c. literis. & c. illud diuini oraculi. ea.c. & quæst.j.

Sed quid dicemus de epilenticis promouendis, ex quo diximus de iam promotis. Dicas pari ratione, q̄ durante morbo non sunt promouēdi, cessante verò poterunt promoueri. Neq; dicas sicut diximus de dæmoniaco, seu arreptitio, ante promotionem, quia alius est morbus corporis, alius mentis oppressiuus: quia primus interdum prouenit ex mala corporis organizatione, & ex debilitate naturæ, vel parentū vitio: quia aliqui sunt morbi hæreditarij, vt podagra, strabonitas, claudicatio nimia, rubedo, quæ interdū tendit ad lepram, & hi similes morbi: licet text. in c.cum infirmitas. de pœnit. dicat, q̄ nonnunquam infirmitas corporalis ex peccato prouenit, quia illud nonnunquam interpretatur. i. aliquando, non autem semper. Secundus verò vnde veniat, non potest dici, nisi Deo permittente, vt dicit August. de his dęmoniacis, & maleficis loquendo, in q.xvij. & xviij. de ciuit. Dei. Interdum etiam ex mala hominum dispositione, etiā Deo permittente, vt pulchrè & copiosè dixerūt patres illi ordinis Prędicatorum, magistri Henricus Institoris, & Iacobus Sprenger, Alemani, in prima parte sui opis titulati, Malleus maleficarum. in quo tripartitè tractant de varijs incantationum generibus, & eorum origine, vbi de istis arreptitijs pulchrè dicunt. Itē de maleficis mirabiliter per exempla horrenda, in ij. parte dicti operis pertractantur. In tertia verò de modo procedendi contra eos, & puniendi: & in de-

detestationem dæmonis magis conuenit, vt non promoueatur arreptitius, cum iam promotus cessante arreptione non admittatur, aut restituatur ad exercitium, cum iam habeat characterem in animam impressum, vt supra diximus de seruis non ordinandis, in §. sed quæro. conclusio est, quòd seruus. & iuxta illud,

Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes.

Contra hanc opi. videntur tenere Hugo & Lauren. & allegant d.c. maritum. xxxiij. dist. qui loquitur de arreptitijs, & non epilenticis: ideo nihil facit, sed melius faciunt in contrarium, vt puto supra dicta.

De furiosis verò planum est, quòd promoue-
20 ri non possunt, vt in d. c. maritum. † tamen promoti nõ deijciũtur, vt est tex. i c. quãnis. vij. q. ij.
21 Quid autem † de paralitico, dicas ei coadiutorem esse dandum, vt in c. consultationibus. quod est fi. de cler. ægro. & de leproso, & grauiter longa ægritudine detento idem, vt in c. ex parte. & c. de rectoribus. & sequenti, eo. tit. de quibus infra tit. proximo.

Sed quærendum est, quomodo cum eis dispensari possit, vt aliquid supra diximus. Dicas quòd in lege domini descernere inter lepram & lepram sacerdotis est, vt Leuiti. xiij. in princip. Superioris itaque est iudicare, quæ deformitas, quæ debilitas, quæ infirmitas, vel mentis occupatio, quæ horribilitas, & quale impedimentum irregularitatem constituat in homine, vt in d.c. communiter. ibi. cõmuniter diffinimus. iuncto ibi, per discretionem Episcopi inueniantur.

Debent ergo impedimenta aspectui oculorum subijci, vt ibi colligitur: nam iuxta illud.

Segnius irritant animos demissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

Vt in l. iij. fini. regund. C. & in l. cum impunè. ff. eo. & l. minor. cum quæritur de ætate: si verò de virginitate, ad oculum obstetricis, vt in c. me aliqna. xvij. q. j. & de prægnantibus, vel non, in l. j. ff. de vent. inspici. Ideo in hoc non potest dari certa doctrina. Ideo sacra pœnitentiaria in casibus, in quibus solus Papa dispensat, nunquam consueuit dare literas dispensationis super deformitatibus, & mutilationibus, sed mandatũ de dispensando: & committit ordinarijs locorum cum clausula, diligenter inspicias: & si per inspectionem, &c. vel cum clausula, si ita eum reperreris, vel si ita est, super quo conscientiam tuam oneramus, vt supra dixi.

22 Sed † quid dicemus de hermaphrodito, an sit irregularis, cum sit corpore viciatus, ita quòd non possit promoueri? Maria. Socinus in d. repeti. c. sententiam. ne cler. vel mona. distinguit, quòd aut ipse calescit magis in vno sexu, quàm in alio: quia in illo sexu ascribitur, in quo magis calescit, quia iudicabitur in illo sexu, vt si in masculino, vt masculus: si in fœminino, vt fœmina. vt not. in l. quæritur. ff. de sta. hominum. & iiij. q. iij. Item hermaphrodita. & l. repetundarum. §. primo. ff. de testi. & Archid. in c. diaconissam. xxvij. q. j. & Hosti. in sum. de testi. §. j. versi. quid de hermaphrodita. dicit standum esse suæ declarationi.

23 Vltimo quæro, † quid de nõ bibente vinum, virum cum eo dispensetur, vt promoueatur ad sacerdotium? glo. in c. ipsi Apostoli. ij. q. vij. in verbo, nec esse. circa medium ibi, circa hanc materiam. dicit, quòd non, cum ipsum ministrantem oporteat communicare, vt de consecra. di. j. Episcopus. & dist. ij. peracta.

SVMMAE.

1 *Aegrotus quando promoueatur, & promotus, & quomodo conseruetur.*
2 *Aegrotanti ordinato datur coadiutor: & an talis coadiutor debeat in beneficio succedere. & 3.*
Episcopus, an possit inferioribus dare coadiutorem cum successione, etiam petenti. & Archiepiscopus Episcopos cum isti possint dare coadiutores indigentibus.
4 *Electio Episcoporum non pertinet ad Metropolitanũ.*
5 *Leprosus, an remoueatur à beneficio, vel detur ei coadiutor.*
6 *Dispensatio tunc dicitur, quando aliquid admittitur seueritati iuris.*

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

TITVLVS iste ideo subiungitur, cum bene conueniat pro secunda consideratione vitij corporalis, vel infirmitatis circa beneficiatos à beneficijs amouendos, vel nõ, ex causa prouenientes sine culpa, & sine peccato. Et licet materia huius tit. nõ cadat sub dispensatione, cum ægroti, & debiles non indigeant alia dispensatione, quã supra dictum est in tit. proximè præcedẽti, tamẽ bene conuenit secundę parti inscriptionis, & tituli huius nostri tractatus, videlicet de impedimẽ ris officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorũ. Ideo summistę, vt Goff. & Host. hic, pro complemẽto huius tit. remittunt se ad tit. pręcedẽtem.

Sed vltra eos vide glo. in verbo administrationis in c. tua nos. & c. ex parte. in verbo, coadiuto
1 rem. eo. tit. & videbis, † ꝙ secundum qualitatem ęgritudinis dispẽsatur, ꝙ sacerdos ægrotus, siue rector parrochialis, siue prælatus, siue simpliciter beneficiatus, deseruiat aut per vicarium, aut per coadiutorem: quod intellige de infirmitatibus incurabilibus, si Dei iudicio proueniunt: si autem eius culpa, tunc dignum est, vt malè meriti perpetua egestate laborẽt, vt in l. bona fides. ff.

depositi. idem Hostien. & alij distinxerunt inter
ęgrotantem Dei permissione, & culpa sua, ponit
exemplum Hostien. de eo, qui cognouit mu-
lierem immediatè post leprosum, & idem po-
tès dicere de cognoscente mulierem leprosam.
Hodie autem sic possumus dicere de sacer-
dotibus infectis morbo Gallico nuncupato, qui
euidentissimè prouenit ex infectione his, qui
cum mulieribus eodem morbo laborantibus
sunt coinquinati. Iterum quos sunt hodie mul-
ti ecclesiastici, quos vidi pustulis, & doloribus
aspersos, & repertos, quos bene iustitiæ conue-
niret omni dignitate, & ecclesiasticis beneficiis
priuare, cum talis ægritudo eis Dei iudicio con-
tigerit, vt tenet ibi Host. in summa, eo. titu. in §.
& an propter infirmitatem. & hoc videtur di-
xisse de mente glo. in c. ex parte. in verbo, coad-
iutorem. hoc eo. titu. & ideo propter casum su-
peruenientem sine culpa, &c. & sic à contrario
sensu, si cum culpa superuenit, secus est: pro
quo do aliam glo. in c. quamuis sit triste. vij. q. j.
in verbo, ministretur. quam videtur hoc solum
sentire. & ad hoc etiā bene facit. l. idem. ff. de cō
dict. ob causam. & l. si mulier. ff. quod met. causa.
dicemus aliquid infra, sub tit. de cler. non resid.
Sed quia conclusio est, quòd ægrotanti datur
coadiutor, vt in iuribus supra allegatis, & c. pe-
tiisti. & c. quia frater, & corpus. vij. q. j. quæro,
2 † an talis coadiutor debeat in beneficio succede-
re? & videtur dicendum, quòd sic, per tex. in d.
c. quamuis sit triste. in fi. & c. petiisti. Vbi Za-
charias Papa concessit Bonifacio Archiepisco-
po Maguntino, ætate grauato, vt sibi coadiuto-
rem assumat cum successione. Sed dicas illud
3 fuisse † quid specialiter concessum, quod patet
ibi, hoc nulli concedi alii patimur, quod tibi
charitate cogente largiri censuimus. cōtrarium
ergo est regulare.
Sed nunquid Episcopus inferioribus poterit
dare coadiutorem cum successione etiam peten
ti, & Archiepiscopus Episcopo, cum isti possint
dare coadiutores indigentibus? dicas de Metro
politano, quòd non. tex. est in c. scripsit. vij. q. j.
4 & est cap. primum, † quia hoc pertinet ad Pa-
pam, vt in c. ex parte. eo. ti. ibi, mandamus. quia
electio Episcoporum non pertinet ad Metropo-
litanum. idem dicas de omnibus inferioribus,
quia est contra Concilium Lateranen. cum non
possint inferiores à Papa dare vacaturam, vt in
c. nulla. de concess. præben. quinimmo, & Papa
rarò consueuit dare coadiutorem non petenti,
& multi hodie petūt nepotes in coadiutores sine
sufficiēti causa, & obtinent tandē, vt sæpius vidi.
5 Sed † quid dicemus de leprosis, nunquid re-
mouebuntur, vel eis coadiutor dabitur? Vide-
tur dicendum, quòd donec non abominentur,
debent remanere, vt dicit gl. in c. tua nos. de cler.
ægro. in verbo, administratores. ibi, dicas cum
Vincentio. & tunc, quòd quandiu aliquis potest re-
manere in collegio suo sine scandalo, & horrore
non substituitur ei aliquis, alias alius ei substi-
tuendus est, qui erit prælatus in totum, & infir-
mo prouidebitur de bonis ecclesiæ.
Et an, & quando sine scandalo, & horrore pos
sit remanere? credo, quòd sit relinquendum arbitrio
superioris, quòd vltra, quæ supra dixi in tit. præced.
in §. sed quærendum est. probatur Leuit. xiij. ibi,
ad arbitrium eius separabitur. s. sacerdotis. Si au
tem vera leprosa erit abominabilis, tūc videtur,
quòd de necessitate sit amonendus, nec superiori po
terit sustinere ipsum, vt Leuit. eo. c. ibi, Conta-
minabit eum sacerdos, & non recludet: quia per
spicuæ immunditiæ est. cum sequentibus vsque
ibi, quicunque ergo maculatus fuerit lepra, & se
paratus est ad arbitrium sacerdotis, &c.
Sed dices fortè, quòd hoc nihil facit ad casum no
strum, quia loquūtur hæc de omnibus leprosis,
non de sacerdotibus tantum: nos autem quæri-
mus de sacerdotibus, etiam curam animarum,
& præeminentiam cum administratione haben
tibus. Sed dicas idem esse indifferenter de omni
bus, vt ibidem. Imò omnes indifferenter eiicie-
bant extra castra. Sed dicas, quòd illa omnia in lege
veteri dicta sunt metaphoricè, videlicet de lepra
peccati, quoad legem euangelicam, & extra ca-
stra hodie intelligitur extra communionem fide
lium. Sed verè si sic hic vellemus intelligere,
oportet dicere, quòd cum lepra interdum pro-
ueniat ex genitura, culpa parentum, quia geniti
tempore menstruorum communiter efficiuntur
leprosi, & similiter genitus, vel natus de lepro-
so, uel leprosa, uel quia cognouit leprosam, uel
mulierem immediatè cognitam à leproso, ut di-
xit Host. ubi supra, non possem referri spiritua-
liter ad lepram peccati, sed ad ueram lepram cor
poris afflictiuam. Ideo Canonistæ loquuntur
de ea, ne sic alios inficiant, uel abominationem,
& horrorem inducant. Vnde uidetur tenendum
esse cum Vincentio, & Bern. quòd quandiu quis
remanere potest in collegio suo, sine scandalo,
5 uel horrore, non est alius substituendus †. A-
lias sic, & substitutus erit prælatus cum libera,
quod est speciale in lepra, vt dicit ibi in d. gl. in
verbo, administrationis. ibi, & hoc est spāle in le
pra propter abominationem, & scādalū populi.
Continet autem hæc materia dispensationem
in se, in quantum plus, vel minus toleratur le-
6 prosus, quia † vbicunque admittitur aliquid seue
ritati iuris, dispensatio est, vt supra sæpius diximus. hæc dixerunt antiqui.

S V M M AE.

1 *Baptismus est ianua omnium sacramentorum, & si-
ne eo nemo est salus. nu. 9.*

2 Non

2 *Non baptizati habent defectum sacramenti fidei, sine qua, & extra qua non potest salus, neque Dei cognitio.*
3 *Neophiti habent defectum gentilitatis, siue antiquitatis in ipso fidei sacramento.*
4 *Differentes baptizari defectu efficaciæ sacramenti, i. remissionis, peccatorum salutem quo ad præsumptionem habent.*
5 *Bigamiæ defectus est in figura, & significatione sacramenti.*
6 *Presbyteri appellatione omnis clericus continetur.*
7 *Non baptizatus non recipit characterē ordinationis.*
8 *Actus actiuorum non operantur in non disposito.*
10 *Baptismus triplex, fluminis, flaminis, & sanguinis.*
11 *Baptismus, an possit fieri conditionaliter.*
12 *Nō baptizatus, sed credens baptizatū esse, et secundū fidem viuens, an habeat remissionem peccatorum.*
13 *Sacramētū Eucharistię; an possit recipi à nō baptizato.*
14 *Sacramentum oblatum tempore Aaron erat immolare animalia, & de alijs subsequentibus sacrificijs. & de eius significatu. nu. 16.*
15 *Melchisedech fuit ante legem Mosis.*
17 *Sacerdotium vetus, & nouum differunt.*
18 *Inno. in c. translato. de consti. declaratur.*
19 *Baptismus quare in necessitatib⁹ à quocūq; accipi pōt. Sine fide impossibile est placere Deo.*
20 *Fructus, qui ex baptismo oriuntur.*

De presbytero non baptizato.

IANVAM omnium sacramento-
1 rum † baptismum esse, non est am-
biguū: ideo post vitia, seu defectus
corporis, de qbus vidimus supra de
defectibus animę, qui sunt in non
baptizatis, in neophitis, in differentibus baptiza
ri, & bigamis, qui interdum à promotione repel
luntur, & promoti tam ab officio, quàm benefi-
cio ecclesiastico deijciuntur. & hoc est quartum
impedimentum sine peccato proueniens.
Non baptizati enim habent defectum sacra-
2 menti fidei, † sine qua, & extra quam non est
salus, nec Dei cognitio, vt xxiiij. q. j. quicunque
ab vnitate. & c. qa ex sola. & c. aduocauit. & p B.
Tho. ij. ij. q. lj. ar. v. & viij. & melius. q. iij. ar. ij.
3 Neophiti verò † habent defectum gentilita-
tis, siue antiquitatis in ipso fidei sacramento, vt
xlviij. d. quoniam, cum sequenti. ideo ordinati
prohibentur. causa autem prohibitionis secun-
dum Apostolū ad Timoth. iij. & transumptiuè
xlviij. dis. in summa ibi. causa aūt huius prohibi
tionis est, vt infra dicemus sub tit. de neophitis.
4 Differentes † autem baptizari. defectu effica-
ciæ sacramenti, idest remissionis peccatorum, sa
lutem quoad præsumptionem habent, vt infra
latius in suo tit. dicemus.
5 Bigamiæ † verò defectus est in figura, ac signi
ficatione sacramenti, vt similiter dicemus.

In primis itaque de defectu sacramenti agentis tractabimus, dicentes de presbytero non baptizato. vbi considerandum est, an ordines iam susceperit, & non administrauerit Ecclesiastica sacramenta vsque ad confectionem. Et iste titulus hic ponitur propter tex. c. veniens. de presbyter. non bapti. ibi, & certè de illo, qui natus est de Christianis parentibus, &c. quia tale impedimentum sine culpa, & sine peccato oriri potest, vt supra dixi in diuisione huius operis, in quinta parte, in principio.
6 Sciendum est igitur, † quòd quantum ad hūc
articulum pertinet, nomine presbyteri quilibet
clericus continetur cuiuscunque ordinis, qui si
deprehensus fuerit non esse baptizatus, baptiza
7 ri debet, & iterum ordinari: † quia non recipit
charactere in animam, qui nō est baptizatus, vt
8 in c. primo. & fi. de presbyter. nō bapti. † Actus
enim actiuorum non operantur in non disposi-
to, vt ait philosophus in secūdo de anima. Quòd
autem interdicitur refertur ad defectum, & non
ad ius, quia ordinatio nulla fuit: & est ratio,
quia baptismus est ianua omnium sacramento-
rum secundum quid, saluis quæ dicuntur in c.
Apostolicam. hoc eo. ti. vt in c. fi. hoc eo. ti. & in
c. cum itaque. de consecra. di. iiij. in fi. & sine eo
9 non est salus, ea. di. † firmissimè intelligendo de
10 vno ex tribus, videlicet baptismo † fluminis, fla-
minis, vel sanguinis. Si enim ordinem suscepis-
set, & non recordaretur. j. q. j. quòd quiddam a-
liud est, si fuerit ordinatus, sed non secundum
formam euangelicam, vt in c. fi. eo. ti. in princip.
Et idem si probabiliter dubitetur, an sit baptiza
tus: quia & baptizari & ordinari debet, vt not.
in c. ij. de bapti. Sed in primis duobus casibus,
scilicet cum cōstat non esse baptizatum, vel nō,
in forma euangelij debet baptizari: quam for-
mam habemus in euangelio Matth. xxvij. in fi.
ibi, Euntes ergo, docete oēs gentes, baptizantes
eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, &
repetitiuè in c. j. & c. non vt apponas, de bapt.
11 In tertio verò casu, si probabiliter dubitatur,
tunc baptizabitur conditionaliter sub hac for-
malitate, videlicet si non es baptizatus, ego te ba
ptizo in nomine patris, &c. si es baptizatus, ego
non te baptizo, vt traditur in c. ij. de baptis. & ex
his dico idē seruandū esse sub eadē forma condi
tionali in ordinibus ecclesiasticis pari ratione.

Sed curiosi forte dicent infinitum hominum numerum esse, de quorum baptismo non est memoria, nec probatio: ergo conditionaliter rebaptizandum.

Dicas ne simus proniores ad talia, quòd de quolibet, qui natus est de Christianis parentibus, si fideliter & inter fideles est conuersatus tam vehementer, & euidenter, pręsumitur quòd

sit

sit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, nisi fortè euidentissimis argumētis contrarium probaretur, dicit tex. in c. fi. in fi. hoc eo. tit. & talis dicitur baptizatus baptismate flaminis, cum triplex sit baptismus, videlicet fluminis, flaminis, & sanguinis, vt supra. Ideo il
12 lud tenendum est, † ꝙ siquis in veritate non sit baptizatus, credens tamen se baptizatum, & semper in fide catholica, & in cōfessione & gremio eius perseuerauit, si alias fuit laudabilis cōuersationis, & vitæ, credo ei omnia peccata dimissa, & pro eo in ecclesia preces & sacrificia Deo posse offerri, vt in c. ij. eo. tit. cuius ratio est supra proximè dicta, quia baptizatus baptismate flaminis, sicut ille de quo in c. debitū. de bapt. Sed obijcitur cōtra prædicta circa ordinem sic: Sacerdos non baptizatus credens se baptizatū, habet fidem Christi, ergo est membrum ecclesię Christi, cuius sacramentum nedum nō contempsit, imò habere credidit: nō enim efficitur quis membrum Christi solummodo per sacramentū fidei, sed etiam per fidem sacramēti. Et qui Christum habet per fidem, etiam si nō sit baptizatus, habet nihilominus fundamentum fidei, vt in c. fi. hoc eo. tit. si ergo habuit fundamentum sacramentorum, poterit alia fundamenta superędificare. Ergo quando fuit ordinatus recepit characterem, & sic non debet iterum ordinari, sed ecclesia debet dispensatinè tolerare. Solutio.

Hæc obiectio non valet. nam licet quis habeat sacramentum per fidem, tamen quàm cito incipit scire se non habere sacramentum fidei, & contemnit illud recipere, statim amittit fundamentum fidei. Vnde iterum ordinatur, quia certum est, ꝙ nō receperat ordines antè baptismū.

Sed hæc solutio non videtur bona, quia sequeretur, ꝙ clericus catholicus, si laberetur in hęresim, ex quo lapsu proculdubio amittitur fidei fundamentum, amitteret quoque ordinis characterem, & sic rediens ad fidem esset reordinandus, quod est falsum. Item etiam sequeretur, ꝙ si clericus non baptizatus, fidelis tamen non contempsit sacramentum fidei, sed statim cum sciuit se non baptizatum doluit, & perseuerans in fide suscepit baptismum, cum nunquam amiserit fundamentum fidei ante baptismum, etiam characterem ordinis suscepisset, & ita postea veritate comperta non esset ordinandus: quod est contra omnes rectè & catholicè sentiētes, Ideo aliter dicendū puto, s. ꝙ in veritate fides est fundamentum omnium sacramentorum. nec enim danda sunt sacramēta, nisi fideli, & baptismus. Ideo dicas ꝙ duplex est fundamentū, videlicet proximū, & remotū, & fides est fundamentum proximū baptismi. Fundamentū verò remotum est aliorum sacramētorum. Baptismus verò fundamentū proximū. vnde licèt quis habeat fundamentum remotū, si non habet fundamētum proximū, nō recipit characterem sacramētorū. Tamen siquis habet proximum fundamentū, & nō habet remotum, characterem recipit sacramentorum. Nā baptizatus infidelis si ordinatur, procuIdubio characterem recipit. Exemplum. sicut siquis ędificaret domum super fundamentum remotū, eo sublato, nihil ageret: sic qui sup fundamentū fidei sublato fundamēto baptismatis, si superędificat ordinē, nihil agit. Hęc Tarantasiēsis.

Sed iterum, & fortius obijcitur, nā videtur, ꝙ nō solum, qui creditur baptizatus recipit ordinem ante baptismū, sed etiā ille, de quo scitur, ꝙ nō sit baptizatus: si ordinet, ēt ꝙ baptismus nō sit ianua, vel fundamentū oīum sacramētorum, patet. Nā sacramentū coniugij pręcessit baptis-
13 mum, † & est etiā apud infideles. Sacramentum aūt Eucharistię à nō baptizato recipi potest. Sacramētū etiā Ordinis nō solùm Pontificalis, sed etiā sacerdotalis, & Leuitici ex institutione sua pręcessit baptismū, vt patet Leuit. viij. vbi Moses ordinauit Aaron, & filios eius, vt dicā infra de nō ordinato ministrāte, in principio. Hęc Inno. in c. fi. hoc eo. tit. qui tamen non soluit.

Sed potest dici, salua semper S. Ecclesię determinatione, videlicet ꝙ Christus primus sacerdos in ęternum, in lege Euāgelica sic ordinauit post cōsummationē legis veteris in ipsius passione, cū dixit, cōsummatum est. i. oēs prophetię & mādata Mosis adimpletæ sunt, lege Decalogi firma manēte, de qua Matth. v. Nō veni soluere legē, sed adimplere. Quo verò ad circuncisionem ipsam sustulit dicēs, Nisi qs renatus fuerit aqua & spiritusancto, saluus esse nō poterit, ut Io. iij.

Et sic patet, ꝙ pręposuit sacramentū baptismi oībus alijs sacramētis, sine quo nō potest esse salus, ergo est ianua oīum sacramētorū. Et ordinata in lege data, videlicet Mosis, hodie nō sunt attendenda, nisi velimus Iudaizare, quia non est idem sacerdotium vetus & nouum, nec eadem lex. Translato. de consti. cum ibi no.

Pręterea, quid est ꝙ dicit idē Inno. ꝙ sacramētum eucharistię à nō baptizato recipi potest. Primo vr̄ nō bene dicere, ꝙ eucharistia possit à tali recipi, quia not. cōtra in c. subdiaconus. §. sed illud. xiiij. q. j. vbi dicitur, quòd alia sacramenta pręter baptismum, & sacramentum corporis, & sanguinis domini, & reconciliatio, non debet recipi ab hęretico, vel catholico non sacerdote, vt cā. j. q. j. vbi supra. c. cœpit. Solutio.

Ad primū potest dici, ꝙ aliud est sacr̄m nouę legis, & aliud veteris, qđ sic ꝓbatur. Apostolus dicit ad Heb. v. & vij. & in d. c. trāslato. de cōstit. trāslato sacerdotio necesse est legis trāslatio. i. legalium sacrificiorū. vbi manifestè ostēdit Apl's vetus sacerdotiū trāslatum esse, ergo nō est idē,
14 qđ nouū. Præterea † vetus sacerdotiū fuit s̄m ordinem

dinem Aaron, cuius erat immolare animalia: nouum verò secũdum ordinem Melchisedech, cuius ritus fuit offerre panem, & vinum, vt Gen. xiiij. De quo sacerdotio Dauid prophetice dixit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, non autem secundum ordinem Aaron, vel Leuiticum. licet Inno. in d.c. trãslato, teneat de sacerdotio Leuitico in Christum tran-
15 slato, ne fit obiectio de Melchisedech † qui fuit ante legem Mosis, quia verè Christus redemptor non est ortus de tribu Leui, sed de tribu Iuda, iuxta illud propheticum, Ex semine Abrahæ orta de tribu Iuda, clara ex stirpe Dauid, vt etiam ad Hebræos vj. in fin. Et per hoc probat Apostolus, quòd dominus noster Iesus Christus non fuit sacerdos secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech, vt ad Hebr. vij. ibi, Si ergo consummatio per sacerdotium Leuiticum erat, populus enim sibi legem accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Leui? Translato enim sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat, in quo enim hæc dicuntur? de alia tribu est, de qua nullus altario præsto fuit. manifestum enĩ est, quòd ex Iuda ortus est dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moses loquu
16 tus est. Hæc Apostolus. Nã † omnia sacrificia, & expiationes Aaron in victimis erant metaphoricè ad agnum Dei, qui in ligno crucis immolatus portauit iniquitates nostras, & redemit nos sanguine suo, vt dixi supra in proœmio huius o-
17 peris, & in epistola prima Petri. † ergo non est idem sacerdotium vetus & nouum, vnde si aliquis sacerdotium Iudæorum fieret Christianus, non posset fungi sacerdotio antequã esset apud Christianos ordinatus. Nullum enim ordinem nostrum habet: vtrunque tamen sacerdotium habet ianuam suam, seu fundamentum, vt vetus habet circuncisionem: nouum vero baptismũ. ex quo enim tempore dictum est, anima cuius præputij caro circuncisa non fuerit, peribit de populo suo. vbi dicit glo. interlinearis de ortu sanctorum, vt videlicet inter eos non commiscerentur ex eo, in quem tempore fuit circuncisio fundamentum sacerdotij veteris. vnde si quis non circuncisus ordinaretur ritu Iudaico, non recepisset characterem. Similiter eo tempore, quo dominus dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei, Ioan. iij. i. non numerabitur in grege Ecclesiæ, quæ regnum cęlorum dicitur, vt Matth. xvj. Simile est regnum cœlorum sagenæ missę in mari. &c. licet etiam de regno cœlestis patriæ.

Alia præmissa authoritas intelligatur ex eo, in quòd tempore baptismus fuit ianua, & fundamentum noui sacerdotij.

Cum ergo dicatur, quòd sacramentum ordinis Pontificalis, Sacerdotalis, & Leuitici præcesserit baptismum, verum est, si intelligas simpliciter ordinem intelligendo de sacerdotio iudæorum.

Si autem intelligas pro sacerdotio nouę legis Euangelicę, & Christianorum, falsum est: nam illud pręcedit à baptismo.

Ad illud, quod obijcitur de sacramento coniugij, quòd præcessit baptismum, quod est etiã apud infideles: vnde baptismus non est eius fundamentum. concedo ita esse verum. propterea illa authoritas, videlicet baptismus, est ianua omnium sacramentorum. potest dici, quòd vera est de illis sacramentis, quæ sunt nouę legis institutione, & approbatione, non autem de illis, quæ sunt nouę legis approbatione tantum, vt matrimonium. & eodem modo posset responderi ad pręcedentem. q. de ordine, si quis vellet dicere non esse sacramentum, nisi tantum approbatione, cũ ex institutione nouam legẽ pręueniat. sed quantũ ad illud, prima solutio fortè est melior.

Ad tertium, quòd dicitur quòd sacramentum Eucharistiæ à non baptizatis recipi potest, per ꝙ videbatur, quòd & ab eis posset confici: dicendum est, quòd non sequitur, quia omnes vtriusque sexus Christi fideles, postquàm ad annos discretionis peruenerint, tenentur semel in anno confiteri sua solius peccata proprio sacerdoti, & suscipere reuerenter, ad minus in Pascha, Eucharistię sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis consilio, &c. vt in c. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. & tamen nec conficere, nec ministrare possunt. sic etiam & multi possunt ministrare, qui non possunt conficere, vt diaconi, qui possunt ministrare, sed non cõficere, etiam in casu necessitatis.

Vel dic quòd hæc propositio, Eucharistia potest recipi à non baptizatis, duplex est. si enim hæc determinatio, à nõ baptizatis, referatur ad verbum potest, vera est: & tunc intelligitur ex parte suppositi, & est sensus, quòd non baptizatus potest recipere sacramentum Eucharistię, quod quidem verum est. si enim daretur hostia non baptizato, non propterea desinet ibi esse verum corpus Christi. In hoc casu loquitur Inno. vbi supra. & tunc non procedit hæc obiectio, cũ ipse loquatur in recipiente, sed obijcĩt de dãte.

Si autem hæc determinatio à non baptizatis, referatur ad hoc verbũ recipi: tũc superflua est, & intelligitur ex parte appositi, & est sensus, de manu non baptizati, vel non baptizato ministrãte possit recipi eucharistia, quod falsum omnino
18 est, nec est sensus Inno. † vt patet ex ipsa litera, quia ibi nõ loquitur de collatione sacramẽtorũ, sed de receptione. sic ergo patet, ꝙ in argumẽto ẽ fallacia amphibologię ex diuersa cõstructione.

Ad

Ad alia patet solutio per iam dicta. Inn. enim loquitur in susceptione, in quo sensu uera est locutio, contraria uerò loquuntur in dante, in quo sensu falsa erat.

19 Si autem quæratur, †quare baptismus in necessitate potest accipi à quocunque, etiam hæretico, nó autem eucharistia, ut xxxij. dist. præter. in §. uerum. in fi. cum in alterutro fides, & contritio uicem suppleat sacramenti, ut de consecr. distin. ij. ut quid. & dist. iii. baptismi uicem.

Resolutio, quia alia est consideratio in baptismo, quàm in aliis sacramentis. Baptismus enim est necessarior, & prior ordine, quàm cætera sacramenta, ut in eodem. §. uerum. cum sit ianua sacramentorum, & fidei, & fides cum baptismo det uitam æternam, ut legitur in catechismo Catecuminorum.

Et sine fide impossibile sit placere Deo, ut ad Hebræos xj.

Vel ideo secundum Io. glo. quia in baptismo

20 fit plenior remissio, †quàm in alijs. in sola enim contritione cum baptismo deletur omnis culpa, & pœna: ut nec purgatorium sentiant, qui in fine uitæ baptizantur, ut de pœnit. dist. vij. nullus. vel quia in Eucharistia solent hæretici formam peruertere. xxiiij. q. j. schisma. In baptismo verò non, ut in c. si hæreticus. de consecratione. distin. iiij. Vel quia quicunque accipit baptismum accipit corpus Christi, sed non cóuertitur. arg. c. nulli est aliquatenus. de consec. dist. iiij. & in d. §. sed illud. xxiii. q. j.

Ex præmissis itaque patet solutio eius, quod præmisimus ultimo inquirendum, nam si non baptizatus ordinem non recipit, profectò non conficit sacramentum.

Si quis tamen dum creditur baptizatus, licet in ueritate non consecret: tamen credo posse dici sacramenta fuisse ministrata sibi, & aliis ignorantibus profecisse saltem propter fidem, in qua susceperunt credentes esse sacramentum, saluo semper sensu sanctæ Ecclesiæ. In his autem casibus non dispensatur: quia ubi non est baptismus, ibi non est fides, nec sacramentum. Ideo Papa non potest dispensare, quòd non baptizatus conficiat corpus Christi, ac retineat, uel recipiat characterem ordinum.

S V M M Æ.

1 *Neophitus non potest promoueri.*
2 *Neophitus quis sit.*
3 *Licet quis non ingrediatur religionem, potest tamen saluari tam in vita actiua, quàm in contéplatiua.*
4 *Nouitius potest monachus fieri cum dispensatione Pontificis.*
5 *Neophitus, an possit promoueri absq; dispensatione.*
6 *Scire tantum non sufficit, sed necesse est experiri, probare, & probari.*
7 *Abbas si fuerit quis susceptus, qui non fuit professus ordinem regularem, debet amoueri, non obstante appellatione à remotione interposita.*
8 *Monachus in Episcopum eligi potest.*
9 *Neophitus potest recipere minores ordines, non autem sacros.*
10 *Seuero columba insedit supra caput eius.*
11 *Ambrosio terra tumescit pro cathedra.*
12 *Neophitus vsque quo quis dicatur.*
13 *Testimonium triennalis temporis sufficit ad mediocrem purgationem peccatorum, & ad virtutis augmentum.*

De Neophitis non ordinandis, & di spensatione cum eis.

1 Apostolus ad Timoth. primo cap. tertio, prohibet neophitum promoueri, aut ordinari, dum dicit non neophitum, & dicuntur neophiti qui de nouo ueniunt ad fidé, à

2 neos, quod est nouum, & phitas, quod est fides, vt dicit glo. Nicolai de lira, vbi supra. & habetur in c. quoniam. xlviij. dist. dicuntur etiam neophiti, noui in religione, qui prohibentur promoueri ad dignitates, vt infra dicemus.

Sed cum vtrunque meritorium sit. s. ad catholicam fidem venire, & religioné ingredi, mirum est, quòd sic prohibeantur, cú de bono opere nó debeant pati, pro quibus bene faciunt, quæ diximus supra de dispensatione per ingressum religionis. vbi vidimus qualia, & quanta impediméta, & irregularitates tollantur per ingressum religionis. Sed planum est, quòd maius bonum est ingredi fidem Christi, sine qua, & extra quam

3 non est salus, vt supra diximus: quàm ingredi religionem, sine qua quilibet potest saluari in vita actiua, sicut in contemplatiua. vt in c. in scripturis. viij. q. j. & tenet Inno. in c. firmiter. de sum. trinit. in fi. Ideo ingrediens fidem, potiorum priuilegiorum gaudere deberet, quàm ingrediens religionem.

Dicas in hoc casu, huiusmodi neophitos pari passu, quoad promotionem ambulare. & est quiutum impedimentum sine peccato proueniens.

Causa autem prohibitionis in vtroq; est duplex, vna ne incidát in superbiam, putantes quòd fides christiana siue religio eorum auxilio indigeat, & sine eis regi non possit. vt dicit glo. Nic. de lira, vbi supra. & Apostolus ibidem, dum dicit, nó neophitum, ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli, & not. xlviij. dist. in sum. ibi cum autem. & c. sequenti.

Alia quoque causa est, quia non sunt experti statum ecclesiæ, vel religionis: ideo nesciunt regere, & se temperare, & grauitatem seruare pro diuersi-

diuersitate personarũ sibi subiectarum.vt xlviij. dist. sicut olim.

4 Cum eis tamen per Papam dispensari potest, vt nouitius monachus fiat Abbas, vt not.in c.officij.de elec. ad dignitates verò in neophitis, secundum eorum merita, credo per eundem solum dispensari posse. vt supra dixi, sub rubrica quæ sint causæ dispensationis.in §. persona, vbi dixi de Ambrosio,& Martino adhuc cathecuminis,de Augustino de Nicolao adhuc laicis,& Seuero lanifico.

Sed hec hodie non possunt trahi in exemplũ, quia non reperitur tanta fides, vt ad tantos patrum exempla transeamus.

5 Sed quæro, nunquid prædictis omnibus cessantibus, possit neophitus promoueri sine dispẽsatione? videtur dicendum quòd sic;quia vltra illam vulgarem regulam,quòd cessante causa,cesset effectus.c.cum cessante. de appell.ecclesia habet certas prohibitiones, habentes certas causas, quibus cessantibus, cessant & ipsæ. vt not. in c. statuimus. §. his omnibus. lxj. distinct. vbi ponitur de Sancto Nicolao,& Seuero,& in cap. neophitus.

Sed contrarium videtur signari in c. diù. xix. dist.& xxvij.q.j.cap.dixit.

Ad hoc dicas, quòd clericus quantũcunq; sit habilis, & instructus in regula monachali, vel alia, non potest eligi in Abbatem, vel rectorem ecclesiæ regularis, nisi sit professus, & expertus

6 asperitatem regulæ.† Non enim sufficit scire,sed necesse est experiri,& probare,&probari.vt not. in c.cum causam.& c. officij. de elec.& c.mona-

7 sterijs.xix.q.iij.†immo si aliqui non professi ordinem regularem, sint iam suscepti in Abbatẽ, debent amoueri, non obstante appellatione à remotione interposita,vt in c.cum in magistris.de

8 electione.Monachus †tamen potest eligi in Episcopum.lxj.dist.c.bene. & laicus, dummodo sit litteratus, potest similiter in Episcopum postulari,non eligi.vt in c.Osius.lxj. dist.

9 Item†neophitus potest,vt aliqui volunt,recipere minores ordines,non autem sacros.vt in c. quoniam.xlviij.dist.& c.sicut olim.Alij verò cõtra.videlicet,quòd nec minores,donec sit probatus.allegãt c.monasterijs. in arg.xix.q.iij.& hoc credo verius. Nec obstant quæ dixi supra de beato Nicolao,Seuero,Ambrosio,& alijs: quia illud fuit inspiratione diuina:quia legi in eius le-

10 genda,† quòd fuit reuelatum diuinitus cuidam Episcopo.

Seuero autem columba insedit super caput

11 eius. Ambrosio †verò terra tumescit pro cathedra. Ideo, vt supra dixi, non sunt trahenda in exemplum, vel consequentiã : alias sequeretur, quòd non baptizatus posset in Episcopum eligi, vel postulari: quod nimis absurdum esset.

12 Sed†quæro, vsq; quo quis dicatur neophitus ex auctoritate Authenticę de monachis.§.si quis igitur, possumus dicere, quòd vsq; ad trienniũ, vbi dicitur,quòd ad mediocrem purgationẽ peccatorum, & ad virtutis augmẽtum triennalis tẽ

13 poris testimonium sufficit: † tamen attentis rationibus,& causis prædictis, tam per Apostolũ, quàm per canonem assignatis, possumus probabiliter dicere, quòd tamdiu dicantur neophiti, quàm diu ignorant ea,quæ neophiti ignorare solent,vel præsumuntur:cum his tamẽ omnibus, credo per Papam dispensari posse: quia & D. N. Iesus Christus,qui fuit Pontifex maximus, vt ad hebręos.ix.dispensauit ante triennium cum omnibus Apostolis, ipsos ordinando sacerdotes, omnes tamen eos repleuit spiritusancto.

SVMMAE.

1 *Adultus, qui dum sanus est, differt baptizari, & demum timore mortis in ægritudine mortis, se baptizare fecit, an promoueri possit.*

2 *Baptismus sicut tollitur omne peccatum & sequelam peccati, quare non tollit irregularitatem, quæ prouenit ex dilatione baptismi.*

Vna res non debet duos effectus cõtrarios producere.

3 *Eadem causa non potest parere obligationem, & liberationem.*

4 *Differens suscipere sanctam Eucharistiam vsque ad extremum vitæ, an peccet, vt ille qui distulit baptizari.*

De differentibus baptizari vsque ad mortem.

QVIA supra in principio proximi precedentis tit.diximus, differentes baptizari defectum remissionis peccatorum præsumpriuè saltem habere, & sic defectum efficaciæ sacramenti : ideo diximus hũc titulum submittere titulo pręcedenti, non ratione causæ sine culpa,& peccato:cum huiusmodi dilatio fieri non possit sine peccato, vt infra dicemus. Sed quia quemadmodum nouiter baptizati, vt neophitæ, prohibentur promoueri : sic & illi, qui nimis distulerunt baptizari vsque ad mortem:quia & ipsi tunc omnino neophiti sunt. Tum tali tarditate notantur, quòd ex ea defectum efficaciæ ipsius sacramenti incurrunt.

Nec me notabis,cum supra dixerim,me prius positurum casus,in quibus quis incurrit irregularitatem sine culpa,& sine peccato: & hic pœnã hunc titulum,non tamquam inter impedimenta prouenientia sine peccato,nũ quia non sit peccatum differre baptismum: sed quia conuenit cũ præcedenti titulo,& sequenti:qui loquuntur circa

ca baptismum: ideo ratione cõuenientiæ, & connexionis, ne materia diuidatur, duxi hanc rubricam hic subnectere: tum quia hæc non est rubrica i corpore clausa, sed rubricella, vt dixi in principio, & diuisione huius operis. vbi dixi me tales rubricellas positurum vltra titulos decretalium.

Sciendum est itaq; , q̃ si adultus, dum sanus est, differt baptizari, & demum timore mortis in ægritudinem se baptizari fecit, non potest promoueri.

Causa huius prohibitionis est, quia præsumitur non verè pœnitens, cum non ex voluntate, sed ex necessitate videatur venire ad baptismũ. Ideo præsumitur, quòd ei peccata non sint remissa. vt in c. nullus. de pœn. dist. vij.

Sunt tamen duo casus, in quibus talis promoueri potest. vnus, si post baptismum fides eius, & vita adeò probabilis apparuit, quòd meritò inter fideles approbatæ fidei computari possit. Secundus est, si raritas clericorum id exegerit. vt in d. c. si quis. Sed casus iste hodie euanuit.

Sed quæro, de quo supra in tit. proximo præcedẽti aliquid tetigi, cũ baptismus tollat omne pec
2 catum, & sequelam peccati, † quare hic non tollit irregularitatem istam, quæ prouenit ex dilatione baptismi? Respondeo, vt quidem dicentes, quòd baptismus ita dilatus, inducit causam; ideo non tollit eam. Ratio, quia eadem res non potest duos contrarios effectus operari, videlicet inducere irregularitatem temporalem, tamẽ & illam illico tollere sine interuallo. ideo sicut ex interuallo inducitur, ita ex interuallo tollatur, vt vnaquæq; res per easdem causas tollatur, per quas nascitur. vt de iur. c. j. & de bapti. c. maiores, vltra medium, ibi. Sed hæc tanquam impossibilia, & xxvij. dist. c. deinde. sicut dicimus,
3 † quòd eadem causa non potest parere obligationem, & liberationem, vt not. in l. qui hominem. §. fi. ff. de solut.

Vlterius quæro, aliquis distulit suscipere Eucharistiæ sacramentum vsque ad extremum vitæ, cum tamen teneretur sub pœna peccati mortalis, & excommunicationis illud singulis annis reuerenter suscipere, iuxta constitutionem editam in concilio generali, hominis vtriusque se-
4 xus. de pœnit. & remiss. † nunquid idem erit, sicut de differente baptizari? Dicas, quòd non, quia propter hoc non repellitur ab ordine. vt in c. si vero. l. dist. & est ratio diuersitatis: quia baptismus vix, aut nũquam potest differri sine culpa, & periculo, sed Eucharistiæ perceptio quandoque differtur sine culpa, ex periculo, ex deuotione, ex reuerentia, ex consilio proprii sacerdotis. vt habetur de primo in c. ad eius verò concubitum. xv. dist. de secundo in d. c. omnis. ibi, nisi forte de proprii sacerdotis consilio.

Sed contra, hæc omnia videtur posse dici, obstare illud Iosue v. vbi vniuersa domus Israel ab exitu Ægypti, vsque ad collem præputiorum distulit circuncisionem, & fuit spacium xl. annorum, vt dicit ibi tex. videtur ergo, quòd differre baptismum non sit peccatum, nec nota.

Sed dicas, quòd durius erat circuncidere præputia itinerantibus, quàm infundere aquam baptizantibus, & baptizandis. de primo sentit ibi tex. dicens ibi, Hęc aũt causa est secundę circuncisionis. & ibi, Nec eos in via aliquis circũciderat. & ibi, Manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur: & hæc dilatio circuncisionis fuit in odium Iudæorum. quod probatur ibidẽ, donec consumarentur, qui non audierãt vocem Domini. & quibus ante iurauerat, quòd ostenderet eis terram fluẽtem lac, & mel. De secundo .s. de facilitate baptismi facit illud actu. Apost. viij. ibi, Ecce aqua quis prohibet me baptizari?

Secundò potest dici, vt supra diximus de presbyt. non baptizato. in §. præterea. quid est, quòd aliud est sacerdotium veteris legis, & aliud nouæ? nec aliquid commune inter se habere. ideo in exemplum trahi non potest.

Posset etiam dici, quòd circuncisio non erat de necessitate salutis, sicut hodie baptismus. de primo, quia Deus permisit circuncisionem differri propter labores itinerantium, & pugnantium, & in odium. vt vbi supra de secundo habetur Ioan. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritusancto, non intrabit in regnum Dei.

Sed nunquid cum huiusmodi differentibus baptismum possit dispensari, & per quem? dicas, quòd sic, sed per solum Papam. arg. cap. officij. de elec.

S V M M AE.

1 *Pontifex an possit cum bigamo plenariè dispensare. & nume. 55.*
2 *Prohibitus ordinari, an prohibitus dicatur etiam dispensari.*
3 *Pontifex est maior Paulo, administratione. Ideo prohibitio Apostoli Pontifici non nocet. & 58.*
4 *Subdiaconatus tempore Martini Papæ non erat sacer ordo.*
5 *Pontifex solus dispensat cum bigamo.*
6 *Bigamus non prohibetur promoueri propter crimen, sed propter defectum sacramenti.*
7 *Pontifex, an possit dispensare contra Apostolum, & Apostolos, & quomodo.*
Bigamia est de iure positiuo.
8 *Episcopus, an possit, & quomodo dispensare cum bigamo.*
9 *Bigamus interpretatiuus qualis dicatur.*
10 *Papa est ipsa lex viua, & quod facit dat exemplum alijs, vt ita faciant.*
11 *Ducens virginem in vxorem, putans esse corruptam,*

an

an bigamus dicatur, & quid econtra. num. 14.
12 *Lex promotionis factum requirit, & non intentionem.*
13 *Persona, cum qua agitur considerari debet, non autem persona, cum qua putatur agi.*
15 *Intentio contrahendi vbi deficit, non est matrimonium: quia consensus est de substantia. num. seq.*
16 *Consensus non est, quando quis liberè, & simpliciter non consentit.*
17 *Errans non consentit.*
18 *Deus est scrutator cordium, non prouerbiorum.*
19 *Deus quæ fiunt non considerat, sed quo animo fiunt.*
20 *Deus cor interrogat, non animum.*
21 *Et ei omnia nota sunt, & ipse solus nouit corda hominum.*
22 *Commixtio, & carnis diuisio non fit per solum ingressum absq; pollutione, & seminis emissione.*
23 *Habens duas vxores eodem tempore, alteram de iure, alteram de facto, cum qua non poterat contrahere matrimonium, an bigamus dicatur.*
24 *Matrimonij diffinitio.*
25 *Ducens in vxorem mulierem, postquàm baptizatus est relinquens vxorem, quam habebat ante baptismum, non est ordinandus.*
26 *Culpa dimittitur in baptismate, non tamen lex coniugij aboletur.*
27 *Baptismus non tollit bigamiam, nec eius irregularitatem.*
28 *Contrahens matrimonium cum vouerit perpetuam castitatem, an bigamus dicatur.*
29 *Bigamia causatur ex sola diuisione carnis in plures.*
30 *Cognoscens vxorem suam adulteratam ab alio, an bigamus dicatur.*
31 *Maritus pendente lite de adulterio contra vxorem, an teneatur reddere debitum ipsi vxori.*
Et dato, quòd iudex mandet, quòd reddat, bigamus fiat.
32 *Virgo desponsata pro verbo de præsenti, quæ vouit perpetuam castitatem, & ingressionem religionis, si à viro suo propter violentiam corrupta sit, an impediatur propter hoc benedici.*
33 *Caro non corrumpitur, nisi prius mens corrumpatur.*
34 *Et an non obstante tali copula inuito viro poterit monasterium ingredi.*
35 *Consensus vtriusq; in carnali copula an requiratur.*
36 *Sponsa est cogenda, vt consumet matrimonium per carnis copulam. & 37.*
38 *Coitus primus non est gratuitus.*
39 *Matrimonium carnale, & spirituale æquiparantur.*
40 *Opus, non voluntas in matrimonio spirituali consideratur.*
41 *Sponsus rapiens sponsam non punitur.*
42 *Pontifex an dispenset cum bigamo interpretatiuo. Et qualis dicatur bigamus interpretatiuus, & qualis verus. num. 44. & 46.*
43 *Clericus incurrens bigamiam, an amittat omne priuilegium clericale, an verò gaudeat eo, licèt altius promoueri non possit.*
45 *Sacerdos qui de facto contraxit cum vidua, vel successiuè cum duabus, si postea commiserit homicidium, à quo iudice puniri possit.*
47 *Bigamia similitudinaria quæ sit, & quot modis dicatur.*
48 *Contrahens cum consanguinea vxoris præmortuæ an efficiatur irregularis, & bigamus.*
49 *Bigamus quo iure sit irregularis.*
50 *Bigamus, an sit infamis.*
51 *An possit accusare.*
52 *Est stricti iuris.*
53 *Ordinans bigamum ignoranter, an sit irregularis.*
54 *Bigamus ordinatus characterem recipit, sed executione caret.*
56 *Episcopus quo ad minores ordines dispensat.*
57 *Pontifex potest euangelium interpretari, & ei addere.*
59 *Bigamus subdiaconus non habet vocem in capitulo, etiam si sit canonicus.*
60 *Libellus contra bigamum quomodo concipiatur.*
61 *Bigamus non potest esse rector vnius vniuersitatis.*
62 *Bigamus verus ingrediens monasterium, gaudet priuilegio c. si quis suadente.*

De bigamis, & corruptarum maritis, & dispensatione cum eis.

OSTIENSIS in summa hanc bigamiæ materiam in hoc titulo luculenter examinat, figurando arborem bigamię, ponens xj. ramos, seu cellulas à dextris, & quinq; à sinistris, per quas ostendit causam prohibitionis ab ecclesia, quare bigami arceantur à susceptione ordinum ecclesiasticorum, & ostendit etiam excellentiam sacramenti, coniugij, & de coniunctione corporum mysticè, & demum in §. fi. ponit de dispensatione cum bigamo. De hac materia tractauit magister sent. in quarto. & Beatus Tho. ibi. dist. xxvij. Et Beatus Ant. Flor. in sua sum. in ij. iij. tit. xxix. c. iij. ad quæ loca breuitatis causa me remitto. & vltra illa dico, ꝙ circa dispẽsationem cum bigamo diuersæ sunt opiniones.

2 Quidam dixerunt † Papã cum bigamo plenariè dispensare posse: pro quibus videtur tex. in c. quicunq; pœnitens. L. dist. ibi in hoc, quo reperi tur ordine, perpetua stabilitate permaneat. & sic per illa verba, in quo reperitur ordine, ꝙ in quocunq; reperiatur ordine, cum eo Papa dispensare possit: nõ tamẽ ad maiores ascendet. vt in c. lector. xxxiiij. dist. Martinus dispẽsauit cũ bigamo vsq; ad diaconatũ inclusiuè, & glo. ibi dicit, Lucium Papã dispensasse cũ Panormitano Archiepiscopo, quæ fuerat bigamus, & nihil ad hoc allegat. Dicunt enim isti, sic tenentes potestatem

Romanæ Ecclesiæ non esse angustandam, & clauium, Petro & successoribus suis à Christo datam, non esse arctandam. vide beatum Thom. in iiij. dist. xxviij. quæst. iij. art. iij.

Sed contra hos obijcitur de eis, quæ leguntur. & nota. in c. j. ij. iij. iiij. & vlt. hoc eo. tit. vbi bigami prohibentur ad sacros ordines promoueri, cum sit contra Apostolum, vt dicit d. c. ij.

Sed respondent quòd Apostolus licet prohibuerit ordinari, non tamen prohibuit cum eis
2 dispensari. † Et similiter dicunt quòd Apostolus dixit, oportet ordinandum sine crimine esse, & tamen Episcopus dispensat cum adultero, & minoribus criminibus. de iudi. at si clerici. in §. de adult. & tamen non dicuntur facere contra Apostolum, sed præter Apostolum, & sic pari ratione cum bigamo, nedum Papa, sed & Episcopus potest legitimè dispensare.

Præterea Apostolus dicit, non neophitum, & tamen nedum de neophitis, verum etiã de cathecuminis aliqui sunt promoti, exemplificando de beato Ambrosio nondum baptizato, qui tamẽ in Archiepiscopum Mediolanensem electus fuit, vt supra diximus in tit. de presbytero non bapt. & in rubrica, quæ sint causæ dispensationis, in §. persona, vsque ad §. inca.

3 Potest dici, quòd Papæ non obstat prohibitio Apostoli, cum Papa sit maior Paulo in administratione, vt not. in c. in nouo. xxj. dist. & in c. puto. ij. quæst. vij.

Alij dicunt, neq; inferiores, vt Episcopos, neque Papam cum bigamis dispensari, per iura supra allegata. & ad c. lector. supra alleg. dicunt, ꝙ Martinus Papa, ibi, Papa nõ dispensauit, sed tantum ostendit, quid liceat Papæ, aut alijs Episcopis. s. ordinare bigamũ vsq; ad subdiaconatũ, & non vltra, vel supra: & dicunt prohibitionem Apostoli esse de diacono, de presbytero, ac Epi-
4 scopo, & nõ de inferioribus ordinibus, † & tunc subdiaconatus non erat sacer ordo, vt in c. nullus in Episcopum. lx. dist. sed Inno. in c. cum æter-
5 ni. de re iudi. in vj. in sua glo. tenet, † ꝙ cum bigamo solus Papa dispensat. dixi supra, de dispẽsatione Papæ.

Ad rationem illam de criminosis respondẽt, ꝙ licet dispensetur cum criminosis, non tamen sequitur, ꝙ cum bigamis, quorum rei talis est ratio secundum eos: quia post peractam pœnitentiam possunt promoueri: quia tunc tollitur impedimentum, & restituuntur in statum pristinum, & incipiunt esse, quod non erant. vt in c. ferrum. l. dist. & in c. fi. de tempo. ordin. & ideo
6 cum talibus dispensatur. † sed bigamus non prohibetur promoueri propter crimen, sed propter defectum sacramenti. vt in c. debitum. eo. tit. s. quia carnem suam diuisit in plures, recedendo ab vnitate Ecclesiæ, & illud sacramentum restitui non potest per quancunque, satisfactionem, vel pœnitentiam, cum non sit crimen. vnde aliud considerauit Apostolus in criminoso, scilicet indignitatem personæ propter crimen, quo purgato non prohibuit dispensationem, illud autem in bigamo propter defectum sacramenti, quod restitui non potest, nec etiam eius irregularitas in baptismo deleri, secundum not. in c. acutius. xxvj. dist.

Vnum tamen dicunt, non solùm de minoribus, vt Episcopis, verum etiam de Papa, quòd quantumcunque dispensent, sacramentum tamen vnitatis non restituunt cum nullo modo possint facere, quin bigamus, vel bigama carnem suam diuiserit, sicut dixit Hieronymus de Deo omnipotenti, qui cum omnia possit, virginem tamen post ruinam restaurare non potest: & ad illud de neophitis respondent similiter, quòd illud dixit Apostolus ex causa, vnde subdit causam, videlicet ne in superbiam elatus incidat in laqueum, & tentationem diaboli, vt supra diximus de neophitis. sed illa causa cessare potest, vt in Ambrosio: & ideo ipse effectus cessauit, vt in supra allegato cap. neophitus. lxj. dist. defectus autem sacramenti in bigamo cessare non potest, vt supra diximus. Ideo aliud est in criminoso, & aliud in bigamo.

Alij dicunt, quòd potest dispensari cum bigamo vsque ad subdiaconatum, & non vltra (exigente necessitate, vt in dicto capit. lector. xxxiiij. dist. & opinio ista hodie est communior. pro qua facit d. text. cap. quicunque pœnitens. l. dist. per quem text. aliæ contrariæ opin. videntur destrui, quod etiam sic probari posse videtur. Aut enim loquimur de promouendis, & sic habeo propositum verum. Aut loquimur de iã promotis, quod verius videtur: sed de illis dicitur, ꝙ in illo ordine, in quo promotus inuenitur, in eo maneat sine spe vlterioris promotionis. si autem permaneat, innuit quòd sunt ordinati, alias non diceret permaneat, & hoc ab omnibus conceditur: quia si bigamus ordinatur, characterem & ordinem recipit, vt tenet glo. in c. ij. de bigamis. in verbo, dispensare. Et Archidia. in c. j. eo. tit. in vj. & beatus Thom. in iiij. di. xxvij. q. vlt. ergo defectus sacramenti non impedit characterem. non enim debet impedire executionem ex dispensatione à Papa facta, quia executio est longe minor charactere, nec est inconueniens Papam contra Apostolum dispensare cum bigamo, cum etiam dispenset contra canonem Apostolorum, vt est tex. in c. presbyteri. lxxxij. dist. & bene per Inno. in d. c. super eo. hoc eo. tit. vbi vide.

7 Dicunt † demum tenentes primam opini. ꝙ Papa dispẽsare potest contra Apostolum & Apostolos in omnibus, exceptis articulis fidei. & ex his

his etiam tollitur tertia opinio, quòd Papa poterit dispensare vsq; ad subdiaconatum inclusiuè, & non vltra. Sed d.c.quicunq; pœnitens. vt supra diximus, non distinguit, sed dicit simpliciter in quo inueniuntur ordine permaneant. Verba ergo generalia generaliter debēt intelligi.xix.di. si Romanorum.lv. dist. si euangelica.l. de precio de Publici.Io.tamen & Ber.intelligunt illud c.de minoribus ordinibus tantum, & sic seruatur a.& sacra pœnitentiaria.

Sed supposito, quòd cum bigamo possit ad omnes ordines dispensari: quæritur, à quo. dicūt quidam quòd à Papa in omnibus, ab Episcopis autem vsq; ad subdiaconatum inclusiuè, vt in d. c.lector.xxxiij.dist. vbi dicitur, lector si viduam vxorē acceperit, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat: quod intelligūt fuisse dictum à Martino Papa propter Episcopos, non autem propter Romanos Pontifices eius successores, quibus legem imponere non poterat, cum non esset eis superior, & par in parem non habeat imperium. innotuit.de elec. Bal.tamen in c.at si clerici.de iudi.dixit, quòd Papa potest dispensare cū bigamo iam promoto, sed non in promouendo. Ray. verò in sum.in §.item bigami promoueri.dicit, quòd bigami promoueri non possunt ad sacros ordines, etiam dispensatione, secundum aliquos, per not.in c. super eo. de bigam.in glo.& c.nuper.& in c.acutius.xxvj. dist. & hoc propter sacramenti defectum, vt in c.debitum.de bigam.in glo.ibi, triplex. si tamen ordinantur, recipiunt characterem, vt supra diximus, vt L.dist.quicunq; pęnitens. vide etiam beatum Tho. in iiij. dist.xxvj.q.iij.ar.iij. Ego dicerem, quòd ex quo bigamia est de iure positiuo, vt not.in c.ij.hoc eo.ti.& Papa sit supra iure positiuum, quòd possit absq; dubio dispensare, cū sit maior Apostolo, & bigamia etiam non sit de iure naturali, immo contra tale ius dispensetur, vt dicit Archidia.in d.c.lector.xxiij.dist. vt infra dicam in §.finali.

8 Alij dicunt, †& fortè verius, quòd hodie non licet Episcopis dispensare cum bigamo propter tex. in d.c.ij.eo.tit.& c.nuper. & c.siquis viduā. L.dist. Sed d.c.lector, nō dicit hoc, nisi fortè vellemus dicere quo ad minores ordines tantum, in quibus Episcopus dispensare potest, vt diximus ob necessitatem vt ibi, & in d.c.lector.& in c.si subdiaconus.c.dist.& in c.placuit L.distinct. in princi.

Ray. tamen in sua summa dixit, Apostolum in vno casu dispensare posse cum bigamo interpretatiuo, videlicet cum clerico in sacris ordinibus constituto, qui de facto contraxit matrimonium. hic enim si nullam ante sacri ordinis susceptionem vxorem habuit, & transierit ad religionem, in qua honestè conuersatus sit, poterit cum eo Episcopus dispensare, vt ad maiores, sacros ordines promoueatur; nisi aliud canonicū impedimentum ei obstet, allegant c. ex literarū.
9 qui cler. vel voue. †Interpretatiuus autem bigamus in hoc casu dicitur, qui per susceptionem ordinis sacri censetur contraxisse matrimonium spirituale cum ecclesia, quod est fortius, & dignius carnali, quod contrahendo existens in sacris nihil fecit, nec fuit matrimonium, nec incurrit propterea bigamiam, sed potius pœnam propter delictum.

Sed quæro, nunquid posset cum tali remanēte in sæculo Episcopus dispensare, sicut cum ingrediente religionem. credo quòd sic, post peractam pœnitentiam, & laudabilem conuersationem. vt supra proximè. vt in c.j. qui cler. vel vouen.& in c.sanè, de cler.coniug.el primo, & secūdo. quod ergo dictum fuit de c. ex literarum. si ad religionem se conferat dictum est: quia fortè præsumptio erat contra illum de sua incontinentia.

Contra hæc omnia obijcitur. nam non videtur quòd cum tali bigamo interpretatiuo Episcopus possit dispensare. vt in d.cap. nuper. hoc eod.titu.

Sed dicas, quòd quæstio nostra loquitur de eo, qui nunquam habuit vxorem, sed in sacro ordine constitutus contraxit, vnde cum tali dispensari potest. decretalis verò nuper loquitur de illo, qui laicus contraxerat cum vna, & ea defuncta factus sacerdos contraxit cum alia, qui licet in veritate non sit bigamus, cum secundum non fuerit matrimonium. ideo non diuiserit carnem suam in plures: tamen reputatur bigamus, & punitur propter intentionem cum opere subsecuto.

Sed videtur, quòd nec cum illo Episcopus possit dispensare, qui vnicam tantum habuit, si tamen eam habuit in sacris ordinibus constitutus, vt in c.à nobis, hoc eo.ti.

Solutio est, quia in casu illius decretalis contraxerat cum vidua, & corrupta. in præallegatis verò iuribus intelligimus eos cum virginibus contraxisse.

Circa hanc materiam dispensationis. cum bigamo vidi in quadam opusculo manu bo. me.d. Dominici de Dominicis olim Episcopi buxinē. qui fuit referendarius Sixti Papæ iiij. in quo continebantur quædam aduertentiæ dominorum referendariorum, & erant sub tit. de dispensationibus hæc formalia verba. videlicet. nota, ꝙ anno Domini M. CCCC XXVIII. Sanctissimus D. N. Dominus Martinus quintus dispensauit cum bigamo ad Episcopatum, & idē fecit Dn̄s Eugenius IIII. & dum talis casus proponeretur corā Sixto, ipso dn̄o Ep̄o præsente, vt refert, fuerūt exhibitæ quatuor dispēsationes, ī simili casu,

vna præfati Martini,& duæ Eugenij,& vna Nicolai v. in quibus apparebat ipsos Ro. Pôtifices ex causa dispensasse cum bigamo ad Episcopatū, vbi etiam allegat dispensationem Lucij cum Archiepiscopo Panormitano, de qua in d.glo.c.lector.xxxiiij.dist. dicens, quòd eo quia Eugenius fecerat, possumus assumere argumentum, quòd rectè fecerit, etiā liceat ceteris Pontificibus idē facere, perinde ac si lex diceret hoc fieri posse,
10 cum Papa † sit ipsa lex viua,& sic faciendo ostendat clarius hoc licere, quàm lex mortua, quæ est lex scripta: quia quod Papa facit, dat exemplum alijs ita faciendi. per c.in causis, de re iudi.& per consequens non debet hoc in dubium vti, aut de eodem iterum iudicari, per c. crimina. de collusio. hæc ille.

11 Sed quæro, † quid iuris de contrahente cū corrupta credente cōtrahere cum virgine. quid modo è conuerso credens cōtrahere cum corrupta, contraxit cum virgine. vt vidi de facto in ciuitate Feltri, in quadam cōsanguinea mea, quæ per plures annos fuit cum marito,& nunquàm ab eo cognita, ita quòd eo mortuo adhuc erat virgo & nupsit secundo, qui eam inuenit uirginē, vt erat publica fama, quòd erat virgo: & tamen duxit eam, vt viduam, nunquid talis erit bigamus? videtur dicendum quòd sic, propter intentionem cū opere subsecuto. vt est tex. in c. nuper. hoc eo. ti. in fi. Solu. Petrus de Tarant. credit ꝙ non sit
12 bigamus: quia † lex promotionis factum requirit,& non intentionem. vt est bo. tex. in c. siquis non iratus. xv.q.j. facit ad hoc, quod dici consue
13 uit, † quòd consideratur persona eius, cum quo aliquid agitur, non cum quo agi putatur: dicit enim lex eum qui.§.iniuriarum.ff. de iniur. ꝙ si credens verberare titium, verbero seium, non illi, quem verberare intendo, sed illi, quem verbero iniuriarum teneor. Ideo talis non dicitur bigamus.

14 Secundo, quæsiuit Hosti. † quid si quis contrahat cum corrupta, credens contrahere cū virgine, habeat enim in animo, quòd nullo modo consentiebat in eam matrimonialiter, nisi esset virgo, cum proposito, quòd si ipsa moreretur, suscipiendi sacros ordines,& effici sacerdos,& inuenit eam corruptam, vt etiam ipsa fatetur. nunquid saltem in foro conscientiæ, & pœnitentiali, dicemus, quòd non fuit matrimonium, quasi nō fuerit conditio, nec effectus; sit irregularis, & bigamus videtur quòd sic, per tex. in c. tua nos. de
15 spon. vbi dicitur, † quòd vbi deficit intentio contrahendi non est matrimonium. In contrarium potest probari sic. Nam videtur recessisse à conditione per subsequentem copulam, vt in c. de illis. de conditio. appo.

Quæstio videtur mihi difficilis admodum,& pro vtraq; parte possent adduci rationes vrgentes. possumus primo dicere, quòd talis per carnalem copulam nō videtur à conditione recedere: sed potius veritatem conditionis inquisiuisse, quæ aliter haberi non poterat, nisi per experien-
16 tiam facti præterea † non est consensus, vbi quis non liberè,& simpliciter consentit: quia nō simpliciter consentit ad finem, ad quem actus est ordinatus. vt not. in c. maiores de bapti.& in l. qualiter. ff. de arbit. sed cum in matrimonio, & ad eius esse non sufficiat qualiscunq; consensus, sed requiratur in eo certus, liber,& purus cum intentione contrahendi. hic autem non purè, nec liberè, sed cum conditione prædicta, quæ Deo nota est; ergo videtur quod coram eo sit tutus: cum substantia matrimonij sit liber consensus contrahentium. vt tenent omnes definitores matrimonij in definitione tam theologi, quàm canonistæ, & legistæ.
17 Et qui † errat non consentit. xxix. dist. in sum-
18 ma. in §. consensus. Deus † autē est scrutator cordium,& non prouerbiorum. xv.q.j. si quis non
19 frater,& non † considerat Deus quæ fiunt, sed quo animo fiunt. xv.q.vj.c.j. in fi.& cor interro-
20 gat † Deus & non animum. xiiij.q.v. siquid inue
21 nisti. in fi. cui † omnia nota sunt. vt in c. erubescāt. xxxij. dist. & ipse solus nouit corda hominum. vt not. glo. in stit. de actio.§. aliæ. sed cum verè nouerit mentem huius contrahentis, videtur posse dici non fuisse matrimonium inter eos, nec consequenter bigamiam contraxisse in foro poli.

Sed in contrarium dici potest hunc fuisse in causa, quia licet supra dictum sit, quòd per carnalem copulam non videatur recessisse à conditione, sed potius veritatem conditionis inquisiuisse, quæ aliter haberi non potest, nisi per experientiam facti: potuit tamen abstinere à commixtione carnis, non explendo, nec emittendo semen: quia eo ipso, quòd inuenit claustra pudoris fracta, & virginitatem deperditā, debebat abstine-
22 re à perfectione operis: quia † per solum ingressum absq; pollutione,& seminis emissione non fit commixtio, nec carnis diuisio, vt tenent omnes. ergo est in culpa,& incurrit bigamiam. satis dici posset,& hanc opinionem credo tutiorem, quam tamen affirmare non audeo, cum periculum vertatur. Ideo maioribus meis solutionem relinquo.

Sed posset dici, quomō poterat abstinere, si tenebatur reddere debitum, ex quo contraxerat palam,& publicè, & purè, & illa mens retenta nihil operetur in foro soli? cogitetis. tamen credo, quòd explendo coniunctionem, & copulam consenserit.

23 Vlterius, & tertiò quæro, † quis habuit duas vxores, vnam de iure,& legitimè, aliam de facto, & vtranq; eodem tempore,& in faciem ecclesiæ: vel diuersis temporibus, ita tamen quòd cum altera

tera non potuit esse matrimonium, nunquid bigamus reputabitur? Dicunt doct. sic, non propter defectum sacramenti, cum verè bigamus non extiterit, sed propter intentionis affectum cum opere subsecuto. & de tali loquitur decretalis nuper. de bigam. ibi, eadem cēsura, tales videntur intèr bigamos reputari. in fi. ibi, licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectū, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. facit tex. in c. siquis viduam. xxxiiij. distinct.

Quartò quæro, an qui habuit vnam vxorem in iudaismo, & effectus Christianus habuit aliā, an ea mortua possit effici sacerdos? Dicas quòd extra fidem Christi non est matrimonium propter verbum indiuiduam in definitione matrimonij positum: quia vbi est diuiditas, ibi non est matrimonium: quia non conuerteretur cum definito. nam matrimonium est coniunctio maris, & fœminæ, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, diuini, & humani generis communicatio. vt insti. de patr. pot. in princip. & ff. de ritu nupt. l. j. & xxix. q. j. c. j. in princ. de præsump. illud. in fi. C. de cri. expil. hæredi. l. aduersus. & in l. j. ff. rerum amot. & xxvij. q. ij. c. j. §. fi. & summistæ, & præcipuè Hosti. de matrimonijs, & Barth. Brix. in quęstione vener. q. xiij. vbi de hoc.

Sed contrariū est verius per tex. in c. si quis viduam. el primo. xxxiiij. dist. quia vt supra dixi in
25 lege promotionis attenditur factum. † ita quòd qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum habuerit aliam, non est ordinandus, vt dicit Augustinus in epistola ad Titum. & transumptiuè in c. acutius. xxvj. quęst. j. & est ratio:
26 † quia in baptismate culpa dimittitur, non tamē lex coniugij aboletur. vt eadem dist. xxvj. c. deinde. & c. vna tantum. in quibus c. patet responsio ad contraria supra adducta, licet Beatus Hieronymus teneat contrarium. vt xxvj. dist. c. j. ij. & iij. & in c. siquis viduam. supra alleg. vide beatū Tho. in iiij. dist. xxvij. q. vlt. vbi etiam videquis possit cum bigamo dispensare.
27 Sed dicas † quòd baptismus non tollit bigamiam, nec irregularitatem bigamiæ ante baptismum contractæ. vt in c. si quis viduam. sæpe alleg. xxxvj. dist. & c. acutius.

Quintò quæro. quidam vouit perpetuam castitatem, qua contempta præuaricatur contrahē do matrimoniū de facto, cum de iure nō possit,
28 † an iste dicatur bigamus interpretatiuus falsè, & irregularis. videtur dicendum quòd non. cū
29 † bigamia causetur ex sola diuisione carnis in plures. vt dicit Apostolus, sed hic in vnam tantum. ergo &c. Sed contrarium dicas, per tex. in c. quotquot. xxvij. q. j. Sed poterit cum istis Episcopus dispensare. per text. in c. si qua virgo. ea. causa, & quæst.

Vlterius quæro, & sextò: quidam duxit vxo-
30 rem virginem, quæ post adulteratur: si † post adulterium eā cognoscat an efficiatur bigamus? quidam simpliciter dixerunt quòd sic, siue scienter, siue ignoranter. per tex. in c. si cuius vxorem. xxxiiij. dist. cum c. seq. Alij dixerunt hoc continere maximum rigorem, q aliquis culpa aliena, & sine sua puniatur. Ideo aliqui intellexerunt illa iura loqui, quando maritus fuit auctor lenocinij, & patronus turpitudinis. vt not. in c. intelleximus. de adult. Sed certè tunc repelleret propter proprium delictum. vt in c. sicut crudelis. cum c. seq. xxxij. q. j. Sed credo posse dici, quòd omnino repellatur, licet sine culpa, non tamen sine causa: quando adulterium est notorium quoniam est maritus corruptæ. Si verò adulterium est notorium, & non cognouerit eam post adulterium, non est bigamus: & potest promoueri, vt est tex. in c. Valentino. quod est c. fi. xxxiiij. di. & in c. debitum. de bigamis.

Sed ponamus & septimò cōtinuando ad proximam præcedentem. q. maritus, inuenta vxore adultera, intendens effici sacerdos dum poterit, accusat vxorem de adulterio, abstinens à redditione debiti. vxor agit ad restitutionem thori, & redditionem debiti, qua maritus eam spoliauerat de facto accusatione pendente, quæritur de
31 duobus. Primò †an lite, & accusatione pendente teneatur reddere debitum. Secundò si iudex mandat reddi, an fiat bigamus.

Bartho. Brix. formauit hanc q. j. suis dominicalibus. q. xvj. incip. quidam contraxit cum virgine. quam q. tamē prius posuerat Io. Theutho. in gl. c. si cuius vxorem. xxxiiij. dist. & c. vterque videlicet tam glo. quàm Bart. respondendo dicunt, primo ad primum, quòd tenetur reddere debitum. per tex. in c. ij. vt lite penden. vbi est de eisum. Ad secundum, quòd quoad legem promotionis nocet, in qua solum factum attenditur, secus autem quoad legem Mosis. per tex. in c. si quis non iratus. §. fin. xv. q. j. Vide omnino d. quæstionem dominicalem vltra dictam glo. vbi videbis multa bona fundamēta ad vtrāq; partē.

Quæro octauo quidem per verba de pœnitenti desponsauit quandam verginem, quam deinde proposuit velle ingredi religionem, & perpetuam castitatem, & virginitatem Deo seruare:
32 per violentiam oppressit.† vtrum per talem corruptionem violentam impediatur puella benedici: videtur posse dici, debere benedici tanquam virgo: quoniam caro non potest dici corrupta, nisi prius mens corrūpatur. vt in c. reueta. xxxij. q. v. teneri: non potest caro ante corrumpi, nisi
33 mens fuerit ante corrupta.

Sed dici contrarium esse verius quoad aureolam: quia non consecrabitur inter virgines. vt in c. illæ autem famulæ Dei, eadem causa & q. poterit

34 terit tamē ingredi monaſterium inuito ſponſo,
non obſtante copula ſic extorta. ſecundum Bar-
tho. Brix. qui hanc. q. poſuit in dominicalibus. q.
lxxx. incipi. quidam per verba de præſenti. & po
ſuit octo fundamenta pro parte negatiua. & to-
tidem pro parte affirmatiua. & demum conclu-
dit affirmatiuè. vbi vide.

Sed inuenio Ægid. Bonon. hanc eandem. q. in
eiſdem terminis diſputaſſe in ſuis q. q. iij. incip.
vtrum ſponſa de præſenti à ſponſo per violen-
tiam. vbi concluſit totum contrarium eo, quod
concluſit Barth. Brix.

Tenens ſponſam, non poſſe intrare monaſte
rium inuito ſponſo, & poſt multa hinc inde pro
vtraque parte deducta, facit duo potiſſima fun-
damenta, quæ videntur magis ſtringere, quàm
fundamenta in contrarium adducta per Barth.
Primum eſt, quòd ad hoc vt matrimonium con-
ſummatum indiſſolubile cenſeatur, duo requi-
runtur, ſcilicet animorum mutuus conſenſus, ſi-
ne quo cætera cum ipſo coitu celebrata fruſtran
tur. vt not. in c. cum locum. de ſponſ. & c. ſuffi-
ciat. xxvij. q. ij. & commixtio corporum. vt in c.
debitum. de biga. & in c. quanto. Sed cum iſta
duo in caſu noſtro contineantur: patet quòd
matrimonium iſtud per ingreſſum religionis ſe
parari non poterit.

35 Nec neceſſe eſt, † quòd in carnali copula con
ſenſus requiratur vtriuſque. vt not. in c. quidam
36 intrauit. de conuer. coniug. & hoc † quia ſponſa
eſt cogenda, vt conſummet matrimonium per
carnis copulam. vt ibi, & c. ex parte. eo. ti. in fi.

37 Ex quibus datur intelligi † quòd ſponſa inui-
38 ta poteſt matrimonium conſummari: † quia pri
mus coitus non eſt gratuitus. vt in d. iuribus di
citur, & not. in c. coniuges. xxvij. q. ij. & in c. lex
illa. xxxvj. q. j. ergo non poterit tale matrimoniū
ſeparari. vnde cum non poſſit negari, quin vna
caro ſint effecti, ſacramento matrimonij præce-
dente. vt in c. ad apoſtolicam. de conuer. coniug.
per ingreſſum religionis alterius non poterit ta
le matrimonium ſeparari.

Quòd autem in hoc caſu requiratur factum,
& non voluntas, ſic probo.

39 † Cum matrimonio carnali, & ſpirituali idem
iudicium eſt habendum. vt not. in c. fi. de tranſ-
40 lat. prælat. † & in matrimonio ſpirituali attendi
mus opus, & non voluntatem, quia lex promo-
tionis factum requirit. vt in c. ſiquis. xv. q. j. vt
ſupra ſepius dixi. vnde omninò refert vtrum coa
ctio aliqua fuerit, vel non, ſed vtrum ſic factum
fuerit. vt ibi. & xxxij. q. v. ille. ſi ergo matrimoniū
ſpirituale ſolum factum requirit, & idem iudi-
cium habendum ſit de carnali. ſi ergo in eo fa-
ctum tantummodo attendere debemus. Vnde
cum hic ad factum ſit proceſſum, dicemus iſtud
matrimonium confirmatum. ad hoc facit c. ſi

euangelica. lv. diſt. vbi not. quòd mulier ſic paſ-
ſa, religionem intrare nō poteſt. Præterea canon
dicit cognita à viro, religionem intrare non po-
teſt, eo inuito, vt in c. ex publico. de conuer. con-
iu. & cum canon non diſtinguat, nec nos diſtin-
guere debemus. xix. diſt. ſi Romanorum. & in c.
conſuluiſti. ij. q. v. & xxxj. q. quid ſi dormierit. ad
audientiam. de deci. l. de precio. de publicia. &
41 ſponſus, † qui ſponſam vi rapuit, non punitur.
probatur in c. quicquid. xxxij. q. ij. & xxvij. q. vlt.
lex illa. & c. cum cauſa. de rapto. vbi expreſsè di-
citur, quòd ſiquis ſponſam rapuerit, non puni-
tur: quia vtitur re ſua, & neminem offendit. &
demum concludit, quòd religionem intrare nō
poteſt, nec benedici. hæc ille.

42 Nonò quæro, † an Papa diſpenſet cum biga-
mo interpretatiuo, videlicet cum eo, qui cogno
uit vxorem adulteram? Dicas, quòd Papa poteſt
diſpenſare cum vero bigamo: quia hoc caſu eſt
ſupra Apoſtolum. vt dixit Io. de Ana. in c. ſi vir.
de adult. vt ſupra dixi. ergo cum interpretatiuo.
& ibi Io. de Ana. loquitur de ſacris ordinibus.
quod Nicolaus furioſus, vt refert Hoſti. in ſum-
ma. in d. §. fi. omnino non admittitur, dicens nō
ſine furore, quòd Martinus Papa fuit Marti-
nus capra, & quòd bigamus ita recipit characte
rem, ſicut aſinus. vide ibi Pet. de Anchar. conſi.
ſuo. cxxiij. incipi. Circa bigamos dicit, quia cum
interpretatiuo Papa diſpenſat: quia non eſt in
caſu Apoſtoli, qui loquitur de vero bigamo. Et
demum videtur ſentire, quòd etiam cum vero
bigamo poſſit diſpenſare, cum ſit maior Apo-
ſtolo.

43 Decimò quæro † an clericus incurrens biga-
miam, amittat omne priuilegium clericale, an
vero gaudeat eo, licet altius promoueri non poſ
ſit? Hęc. q. eſt ſubtilis, & quotidiana, ideo dili-
genter examinanda.

Et videtur dicendum, quòd bigamus omnino
omni ſit priuilegio clericali priuatus. per tex. ex-
preſſum hodie in c. j. de biga. in vj. & huic tex. vi
detur eſſe quieſcendum, cum indiſtinctè loqua-
tur: tamen in contrarium videtur tex. in arg. c. nu
per. & c. à nobis. eo. tit. in antiq. quia illi non re-
putantur verè bigami, ſed interpretatiui propter
intentionem cum opere ſubſecuto non promo-
uentur, ſicut & alij. intelligitur ergo d. c. j. in vj.
44 de veris bigamis, & non interpretatiuis † veros
autem intelligimus, qui bis contraxerunt legiti-
mè. vt in c. ſi quem. de ſent. excom. & in c. ſuſce-
ptum. de reſcript. in vj. & bona glo. in verbo in-
tellige. in c. ij. eo. tit.

In interpretatiuo vero dico, quòd quatenus
in iure ſit expreſſum, idem eſt, ſicut de vero. vt
in illo, qui ſcienter contraxit cum corrupta, eam
cognoſcendo. vt in c. quiſquis. lxxxiiij. di. vbi eſt
expreſſus caſus de tali bigamo interpretatiuo. vt

ibi

ibi declarat Archi. Io.Mo.& Alexandrinus.post omnes. & idem dixit Io. An.& Guil. de monte Lau.in d. c.j.& non de alijs interpretatiuis. & meritò: quia d.c.quisquis. supra allegatum, super quo fundatur d.c.j.loquitur de isto interpretatiuo,& non de alijs: ergo & illud determinans primum,ita est intelligendum,arg.c. vt circa: is cui:qui contra.de elec. in vj.

Aliqui vero distinxerunt, quòd si sint bigami,quantum ad legem promotionis,non tamen quoad legem priuationis priuilegij clericalis.vt in c.ij. eo.ti.præallegato. & ita intelligūt omnes scribentes supra d.decret.j.bene faciunt quæ habemus in c.cognoscamus.xxxiiij.dist. & ibi glo. in verbo addidisse,videtur sentire Apostolum intellexisse de veris bigamis, & in omnibus sacris ordinibus,& idē in c.si cuius. ea.di. & d.c.quisquis. videlicet si non est matrimonium, vt quia successiuè contraxit cum duabus in sacris constitutus,vel religiosus: & tunc non est priuatus priuilegio clericali,licet sit bigamus. Antiqui tamē doct. vt fuit Bonaguida, Aret.in c.nuper, de

45 biga.tenet,quòd † sacerdos,qui contraxit de facto cum vidua,vel successiuè cum duabus,& postea commisit homicidium, poterit puniri per iudicem secularem. per d.c. vnicum. quia tunc amisit omne priuilegium,& pariter de illo ex pari ratione,qui vxorem adulteram scienter cognoscit,iux.not.in d. c.ij.eo.ti.nec obstat, quòd tempore primæ desponsationis non esset corrupta, & sic non diuiserit tunc temporis carnem suam. vt not.in d.c.debitum.in glo.fi.Io.An.in c.Ioannes.de cler.coniug.in antiquis dicit,cuius verba sunt hæc,videlicet.

De tertio vero si quæris, an perdat priuilegiū clericale: iterum distinguo, aut tenet matrimonium, aut non. Primo casu si ex cōtractu secuta carnali copula bigamiam incurrit, exutus est omni priuilegio clericali.de biga.c.vnico.lib. vj.Si vero non incurrit bigamiam, si incedit in habitu, & censura, tenet priuilegium quoad dno.in alijs in totum perdit.vt in d.c. vnicè.de cler.coniug. in vj.Si vero matrimonium non tenet, si ex contractu incurrit pœnam bigamiæ propter affectum cum opere subsecuto,est dispensabilis quo ad executionem officij. & sic intelligo c. nuper. de biga. non tamen illum exutum priuilegio clericali, & sic de veris bigamis loquitur illa decretalis vnica,de biga.in vj.multò minus erit priuatus, si ex contractu pœnam illam non incurrit. hæc Io. An.vide etiam quæ dixit dominus Præpositus in d. c. quisquis. lxxxiiij. di. vbi tangit hanc q.breuiter tamen,& per Spec.in tit. de cle. coniug.in §.fi.ue.versi.bigami autem.

Non obstat d.c.quisquis.lxxxiiij.di.quia loquitur de bigamia vera, vel interpretatiua, quæ ab initio,seu cū copula carnali icurrit.vt supra dixi.

Et hic applicari potest largius.q.Hosti.de qua supra, Barth.Brix. in dominical.xvij. de eo. qui in vxorem duxit,quā defflorauerat. an dicatur bigamus tali bigamia,quòd cum eo dispensari possit,vel non possit. Et ad faciliorem exitum dico, quòd licet Host. vbi supra in §.quot sunt species bigamiæ,Tamen dic, ꝙ quędam est vera, secundum glo.in c.j. eo.ti.& contrahitur vno modo, videlicet quando habuit plures vxores, vt supra diximus.vt in præalle.c.acutius cum sequenti c. xxvj.dist.quod intelligo si ambas cognouit,alias non.

46 Alia est interpretatiua,† quæ secundum d. gl. contrahitur duobus modis. Primo, quando contraxit cum corrupta, vt in c.maritum. xxxiij. di. & c. à nobis.eo.ti. & intelligo si eam cognouit: alias non. vt in d. c. debitum. Secundo, quando reddit debitum vxori adulteræ. vt supra diximus.per illam glo.in c.si cuius.& q. Bar. Brix.& xxxiij. dist. etiam si mandatum ecclesiæ reddat debitum,secundum communem opi. & idem si eam ignorabat adulteram, secundum modernos,& pręcipuè Abbatē in c.si vir.de adult.vnde si credebat virginem tempore consummationis matrimonij,& postea cognouit corruptam, bigamus erit.vt in c.ille.xxij.q.v.& in c. qui in aliquo.lij.dist.nec excusat error, vel ignorantia.d. c.ille.

Sed siquis accipiet virginem, quam non cognouit,& ea mortua,aliam etiam virginem,quā non cognouit.vel è conuerso,non erit bigamus.

Similiter qui duxit in vxorē virginem ab alio desponsatam,sed non cognitam præmortuo spōso,non est bigamus. vt in c.fi.xxij.dist.& d. c.debitum.

47 Alia est † bigamia similitudinaria, & hæc cōtrahitur quatuor modis. Primus, cum quis contraxit cum Deo per votum solemne, & postea contraxit matrimonium de facto cum fœmina. vt in d.c. quoquor. xxvij.q.j.& c.à nobis. de bigam. Et cum istis dispensatur.vt not. in c. sanè. de cler.coniug.el ij.& in c.pen. de bigamis. Secundus, quando quis diuersis temporibus habuit plures vxores,vnam de iure, alteram de facto,& cognouit ambas, vt supra dixi,vt in d.c.nuper.Tertius, si duas simul habuit vxores, vnam de iure,alteram de facto,& ambas cognouit.d.c. nuper. Quartus, si existens in sacris contrahit. eo.c.nuper.

An autem omnes prædicti bigami sint priuati priuilegio clericali,satis est per supra dicta decisum:pro quibus vide Archid. in d.c.quisquis. lxxxiiij. dist. & eundem in d.c.j. in vj. & ibidem Io.Mon.& Gemi.& Pet. de Ancha.

Nec prætermitto,quòd cum superius dictum sit, quòd Episcopus dispensat cum bigamo ad minores:sequitur Corellarium,quòd nedum bigamus

gamus non amitteret, sed posset de nouo acquirere priuilegium clericale.

Quòd autem contrahens cum ea, quam deflorauit, non sit bigamus, videtur tenere glo. d. c. debitum. & c. qualis. xxx. q. v. & idem videtur sensisse glo. in c. innotuit. de elec. in verbo, coniugata. quam dicit, quòd sequens matrimonium omnia præcedentia purgat, & idem tenet Abbas in d. c. debitum. & in c. sanè. & c. qualis. xxx. q. v. & Abb. vbi supra in d. c. tanta. qui fil. sint legit. vbi fauore matrimonij fingitur à principio matrimonium fuisse contractum, & sic sit conformitas, & vnitas inter istos. & multum mouet ipsum Abb. quòd huiusmodi irregularitas est introducta à iure positiuo. vt not. in c. ij. de bigam. non obstante dicto Apostolo. Aliqui tamen dicūt, quòd dicta Apostoli, & actus Apostolorum sunt de lege diuina.

Ideo cum sit odiosa contrahitur sine delicto, propterea debet fieri lata interpretatio; vt not. Inno. in c. ad audiētiam. de homi. Iura ergo quæ requirunt virginitatem tempore contractus habuerunt respectum ad effectum, vt dicatur corrupta per alium, non autem à marito, vnde hæc opi. secundum eundem Abb. est æquior.

Et ideo tenuerunt doc. Tholosani, quos refert Stephanus Aufer. in decisionibus Curiæ Tholosanæ. q. ccxxxiiij. incipi. alterationis: quòd non sit priuatus priuilegio. Idem tenet Io. An. in c. tanta. qui fil. sint legit. reprehendens Host. tenentem cōtrarium. Sed pro complemento huius. q. vide do. Præposi. in c. tanta. qui fil. sint legit. in v. col. circa medium. ibi, tertio quæro. Sequendo ordinem Io. An. & per eundem. d. Præpositum in c. seriatim. xxxij. dist. vide Barth. Brix. in q. dominical. q. xvj. & xvij.

Vndecimò quæro, bigamiam incurrit cognoscens vxorem adulteram, etiam ignoranter. omnes, in c. si vir. de adulte. & copiosè post alios per Abb. & Io. de Ana. ibi. An Papa cum his dispenset ad sacros ordines suscipiendos. dicas, quòd irregularitas procedens ex bigamia, licet trahat originem ab Apostolo, tamen per canones ampliatur, & dilatatur. & cum bigamia sit triplex, vt dixi, licet alij dixerint, quòd sit duplex. videlicet vera, & interpretatiua, & Papa possit cum vero bigamo dispensare: quia ipse est in hoc casu supra Apostolum. vt dixit Host., vbi supra. & Io. de Ana. & omnes in d. c. si vir. est dicendum, quòd possit dispensare. & ita consuluit Pet. de Ancha. consil. cxiij. incipi. circa bigamos non promouendos, supra alle.

48 Quæro xij. † an contrahens cum consanguinea vxoris præmortuæ, efficiatur irregularis, & bigamus? Gaspar de Cald. dixit quòd non, per casum c. qualis de biga. Archi. tenet contrarium in d. c. j. eo. ti. in vj. in verbo bigamos, quem sequitur dominus Præposi. in c. ad audientiam. de spons. in iij. col. in fi. ibi, & per prædicta infert hic Zochus, vbi copiosè vide. Ratio Calderini erat, quòd non fuit matrimonium obstante gradu prohibito, vide eundem Archi. in d. c. quot quot. & cap. cum cognoscamus. xxxiij. dist. & d. Præpos. post eum, ibid.

Et pro finali declaratione, & cōclusione huius
49 materiæ, epilogando dicas, primò, † quòd bigamus est irregularis de iure positiuo, non autem de iure naturali. ita Archi. in c. lector. xxiij. dist. Innoc. in c. nisi cum pridem. de renun. in verbo, irregularitatis. Ioan. And. in c. super eo. de bigam. & ibi omnes. & beatus Tho. in iiij. in sæpe allegatam. dist. xxvj. q. iij. & Pet. de Ancha. in c. j. de bigam. in fi.

50 Bigamus † non est infamis. glo. & Archid. in c. ij. vj. q. j.

51 Bigamus † non potest accusare aliquem sacerdotem, nec aliquem clericum, ad cuius ordinem bigamus ordinari non potest. tex. est in c. ipsi Apostoli. ij. q. vj. in fi.

52 Bigamia † est stricti iuris, ideo quis non debet reputari bigamus, nisi in casibus iure expressis. Host. in sum. in §. ij. quæritur. Ordinans biga-
53 mum † ignoranter, non est irregularis, sed ipse ordinatus. rationem vide in c. ij. de bigam. vbi omnes.

54 Bigamus † ordinatus characterem recipit, sed executione caret. ita omnes, & Rota in nouis. decisi. ccccxlvij. incip. Quodam factum extra Rotam, quam omnino vide.

56 Papa † potest dispensare cum bigamo de absoluta, & iuridica potestate, cum maior sit Apostolo. Cum bigamo verò interpretatiuo, dispensat autem ordinaria. Rota vbi supra.

56 Episcopus † quoad minores ordines dispensat secundum aliquos. Ad maiores autem solus Papa cum bigamo, secundum Host. sed Io. And. & Bar. tenent contrarium. in c. super eo. de biga. per d. c. j. eo. tit. in vj. & Rota vbi supra. Innoc. tamen in d. c. super eo. in verbo, dispensare, dicit, quòd Episcopo non licet dispensare cum bigamo. Papa autem potest vsque ad Subdiaconatum. per d. c. lector. xxxiiij. dist.

Dicit tamen, quòd si promouetur characterem recipit, contra id, quod dixit Nicolaus furiosus non sine furore. vt dixit Host. in sum. vbi supra. Sed contra dici posse videtur, quòd nec Papæ liceat: quia est contra Apostolum. vt in c. sunt quidam. xxv. q. j. Sed soluendo, omnes dicunt, quòd non dispensat Papa contra Apostolū in his, quæ pertinent ad articulos fidei, & fortè in his, quæ pertinent ad generalem statum ecclesiæ. sed in alijs dispensat: quia licet Apostolus dicat, Vouete, & reddite domino vota vestra: tamen in iuramento, seu voto dispensat. xv. q. vj. iuratos.

iuratos.& de voto.per totum quamuis posset dici, quòd non videtur dispensare in voto, qui illud in melius commutat.vt in c.peruenit. de iureiuran.

57 Cum etiam Papa † possit euangelium interpretari,& illi addere,vt not.in c.in omni. de testi.& c.præsul.vij.q.iiij.

58 Et Papa † est maior Paulo in administratione. Pro his benefaciunt not. per Io. de Ana.in c.si vir.de adult.in ij.col. vbi in fi.dixit, vt supra etiam diximus, quòd licet irregularitas ex bigamia trahat originem ab Apostolo, tamen per canones ampliatur,restringitur, & declaratur: & sic Niculaus furiosus videtur cum furore dixisse,& malè,quòd ita bigamus recipit ordines, sicut asinus.

59 Bigamus † Subdiaconus non habet vocem in capitulo,etiam si sit Canonicus.ita Cardinalis in cle. ij. de ætat. & qual. xvj. q.

60 Modum † libellandi contra bigamum, vide in Spec.in tit. de biga. in princ. quod bene nota in practica.

61 Bigamus † nō potest esse rector vniuersitatis, dicit Bal.in auth.habita.C.ne fil.pro pat.in pen. col.in versi. idem dico de clerico.

62 Verus † bigamus ingrediens monasterium gaudet priuilegio canonis, si quis suadente, non ratione clericatus, si erat clericus, sed ratione monachatus.vt dicit Bal.in l. qui sub prætextu. versi.hic cadit.C.de sacrosf.eccle. & not. in c.veniens.de regul. & in c.ex parte. de conuer. coniug.& Card.Zaba.in cle.ij.in iij.apos. de æta.& qualit.& est vna fallentia ad d. c. j. in vj.

S V M M AE.

1 *Occidens, vel vulnerans, efficitur irregularis: adeo vt non possit promoueri, & promotus reijciatur.*

2 *Curiales largè, strictè, & strictius sumi possunt.*

3 *Baptismus non tollit nisi peccata, & sequelas peccatorum.*

4 *Cuilibet licitum est reum defendere, licèt reus absolueretur, & accusator puniretur pœna talionis. Quia aduocatus talis agit ad absoluendum reum, non ad condemnandum accusatorem.nu. 5.*

De iustitiariis, seu curialibus, & his, qui ex officio sæua exercuerunt.

1 EXARCITIVM crudelium actuū cum sanguinis effusione impedimētum irregularitatis inducit, & impedit promouendos, & reijcit iā promotos.vt not.in c. sententiam sanguinis.ne cler. vel mo. vbi copiosè per Lanfrancum in sua repetitione.

Postquam igitur de quibusdam impedimentis quasi intrinsecis vidimus. Superest, vt de quibusdam quasi extrinsecis videamus.vt de iustitiarijs, & curialibus, & est octauum impedimentum sine peccato proueniens.

Circa quos primo videamus, qui dicantur curiales.

Secundo, quia possunt repelli à promotione.

Tertio, quæ, & quot sunt causæ prohibitionis.

Quarto, quis possit cum eis dispēsare. De materia, vide in cap.de occidendis.xxiij.q.v. & per totam illam q.

2 Curiales † dupliciter assumi possunt, videlicet largè,& strictè, & strictius, siue propriè, & impropriè, largè, & impropriè dicūtur omnes, qui quacunque conditione obligati sunt curiæ alicuius publicæ potestatis, siue milites sint, siue aduocati, siue iudices, siue collaterales, siue officiales, siue etiam institores, siue adulatores, vt habetur in c.nonne.xxxvij. dist. & in c. qui in aliquo. l.dist.& c.j.ea.dist.& gl.magistra.in sum.d.dist. & gl.in c.aliquantos. ea.dist.

Strictè autem dicuntur curiales, qui honesta curiæ officia procurant, vt decuriones, iudices. Strictius dicuntur curiales,qui sunt officiales in causa sanguinis,& dicunt isti curiales,quasi cruuiales,à cruore,& sanguine, vt est barisellus, qui que eum sequuntur. Alij verò à curia. ita etymologiauit Isidorus.

Prohibentur autem hi omnes indistinctè promoueri,nisi prius absoluti sint à curia, vt not.in d.c.j.ij.& iij.lj.di.& hoc triplici ratione efficaci.

Primò,quia quidam sunt viles personę,& frequenter contrahunt, & incurrunt irregularitates ex officio suo,vt in d. c.j. lj. dist.

Secundò, quia multum molestatur ecclesia, & incommoda patitur propter tales, vt in d. c. ij.lj. dist.

Tertiò,quia præsumitur contra eos, quòd nō transeunt ad clericatum feruore,aut voto religionis, sed vt effugiant ratiocinia dominorum, & sindicatus, quibus subiacent,vt not.in c. legem. liij.dist.& in d.c.j. lj.dist.vbi de hoc.

Postquam autem absoluti sunt, admittuntur, sed cum distinctione, vt infra: quia aut exercuerunt sæua, turpia, & inhonesta.

In primo casu,si sæua,vt officiales,& milites, qui potestatibus obedientes sanguinem humanum fuderunt, vel turpia, & inhonesta exercuerunt, non possunt, nec debent promoueri: vt in d.c.j.lj.dist. & in cap. clericum schurilem. xlvj. dist.& in c.pro dilectione.de consecr.dis.ij.cum sequentibus.

In secundo verò casu, cum honestā officia exercuti sunt, vt iudices, aduocati, tabelliones, & huiusmodi, distinguendum est, quòd aut exercuerunt

ruit suum officium in causis ciuilibus, aut pecuniarijs, aut sanguinis.

In primo casu admittuntur, in c. Osius. lxj. dist. vbi not. quòd tales, licet non possint eligi, possunt tamen in Episcopum postulari.

In secundo repelluntur promouendi, & deijciuntur iam promoti, quantuncunque bona intentione, & zelo iustitiæ hoc fecerunt, vt not. in c. aliquantos. lj. dist. & hæc fuit opi. Barth. Brix. etiam si ante baptismum hoc fecerint: quia secúdum eum in baptismo deletur omnis illa irregularitas tantum quantum quis cum peccato cõtraxit. Sed illam, quam sine peccato contraxit, baptismus non tollit. Baptismus † enim non tollit nisi peccata, sequelas peccatorum. & pro eo facit c. deinde. xxvj. dist.

3

Verumtamen alij Doct. dicũt, quòd siue cum peccato, siue absque, iudex, vel officialis occidit hominem ante baptismum, nõ impediretur post baptismum, pro quibus est tex. in c. si quis post remissionem. L. dist. & ibi glo. & lj. dist. aliquantos. & hanc opin. approbat Goffr. & Ray. qui etiam dicit ecclesiam sic tenere. ratio etiam facit ad idem: quia non debet esse melioris conditionis peccans, quàm non peccans, argum. c. legi. xvj. q. j. & bene faciunt dicta in sum. lj. dist.

Nota ergo, quòd quicunque post baptismum in causa sanguinis fuerit iudex, assessor, notarius, officialis, testis, aut scriptor, aut legens, seu lector sententiæ sanguinis, omnes tales efficiuntur irregulares, vt dictum est, & probatur in c. si quis post. L. dist. & in d. c. aliquantos. lj. distin. & in d. c. sententiam sanguinis. & per Gosfre in sum. de oblig. ad ratioci. in ij. colum. liij. curiales,

Et idem dicas de aduocato, siue pro accusato re, siue pro reo, licet Barth. Brix. dixerit contrarium pro aduocato rei: cuius ratio est, quia cuilibet † licitũ est defendere reum. xxiij. q. v. c. reos. & C. de Episcopali audi. l. addictos. & si obijciatur ei, nonne si accusator deficit, punitur pœna talionis, & sic videtur hoc imputandum aduocato rei. quia respondetur, quòd ad hoc non egit aduocatus, vt accusator puniretur, sed vt reus absolueretur. Item, quia in alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris.

4

5

Sed prima opi. tutior est, quod nec pro accusatore, nec pro reo possit clericus aduocare. nec obstat d. c. reos. quia ibi nõ dr, quod possit patrocinari pro damnatis: sed intendere. licet enim non tendat ad hoc, vt accusator in accusatione deficiẽs puniatur: tamen pro quandam consequentiam tendit ad illud. xv. q. j. meritò. arg. c. si quis obiecerit. j. q. iij. de hoc habetur in d. c. aliquantos. lj. dist. Sed probabiliter dici potest, hæc omnia cessare, vbi accusator non inscribit se ad pœnam talionis.

Quis autem cum his dispensare possit, videbimus infra in tit. de homi. in §. nunc dicendum est quando, & qualiter, & à quo in homicidio dispensetur, in prima parte. vbi tractabimus de dispensatione in homicidio iustitiæ, ne idem repetamus: cum ibi melius conueniat ad continuationem materiæ.

SVMMAE.

1 *Peregrini clerici in itinere, an occultè possint celebrare.*
Et licet intrare tabernas, habitusq; mutare. nu. 2.
Et an communicare possint excommunicatis in mensa cibis, & potu. nu. 3.
4 *Peregrini quadruplici ratione repelluntur à promotione, & administratione sacramentorum.*
5 *Clericus non potest peregrinari absque licentia proprij Episcopi.*
6 *Peregini, & ignoti, qui dicantur. & nu. 10.*
7 *Et qui possit cum eis dispensare. & nu. 11.*
8 *Differentia inter titulum de peregrinis, & ignotis, & tit. de peregrinantibus.*
9 *Peregrini omnes subsunt protectioni eiusdem.*
12 *Episcopus dispensat cum suo subdito in peregrinatione cum suis literis.*
13 *Peregrinus, qui nec clericus, nec sigillum noti sunt publicè, non admittuntur nisi cum sigilli quinque Episcoporum.*
14 *Et quare magis credatur quinque sigillis, quàm vni.*

De Peregrinis, & ignotis.

CVm peregrinatio à sanctis patribus sit approbata, & minimè contemnenda sit, quinimmo qui oblationes, quæ in peregrinationibus fiunt, spernẽdas esse crediderint, memoriasque sanctorum contemnentes, Concilium Grangrense anathematizauit, vt legitur in c. si quis per superbiam. xxx. dist. cumque † Episcopi, vel presbyteri peregrini possint in via peregrinationum occultè celebrare, vt legitur in c. Episcopi, vel presbyteri. vij. q. j. & ix. q. ij. per totum, vbi de hoc peregrinis † quoque liceat intrare tabernas, & etiam habitum mutare, vt de primo habetur in c. clerici, xiiij. di. & in c. si quis ex clericis, de vita, & honest. cleric. el secundo. verò, in c. Episcopi. xxij. q. iiij. Quinimmo † in mensa cibis, & potu excommunicatis communicare possunt, sine metu censurarum, ex speciali ecclesiæ concessione, vt in c. quoniam. xj. q. iij. Mirum est, quòd peregrini ponantur à sacris canonibus inter irregulares, & impeditos sacros ordines suscipere, & in iam susceptis ministrare. Dicas, quòd † quadruplici ratione repelluntur peregrini tam à promotione, quàm ab administratione

1

2

3

4

ministratione sacramentorum. Prima nanque ratio est irregularitatis timor, nam persæpe criminosi, infames, excommunicati, & irregulares, corpore uitiati, vsurarij, publici pœnitẽtes, lusores, furiosi, arreptitij, comitij, qui non possunt in suis Episcopatibus officia exercere, ad alienos se transferunt, vt no. in c. duæ. xix. dis. Secundò, quia multi etiam eorum, mentientes se habere ordines, pro sacerdotibus se gerunt, vel in alijs ordinibus esse insignitos. vt in cap. afros. xcviij. dist. & cap. transmarinos. ea. dist. Tertia ratio est, quia non conuenit Episcopo ponere falcem in messem alienam, videlicet iudicando, aut ordinando subditos alienos, vt lxx. dist. per totum. & vj. q. iij. per totum. & in c. fraternitati. de cler. non resid. & xj. q. ij. per totum. Quarta, quia cum non appareat de licentia præ-
5 sumitur inobediens, cum † non liceat clerico peregrinari sine licentia proprij Episcopi, vt in c. non oportet. de consec. dist. v. cum etiam causa studij non possit se absentare sine licentia, vt in c. relatum. de cler. non res. vt ibi dicemus. Ideo statuta veterum patrum obseruarũt de omnibus trãsmarinis ad minus quinque Episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur, & idem de omnibus alijs incognitis obseruandum esse Alexan. III. statuit, vt in c. j. de cler. pereg. quo testimonio carente, insurgit impedimentum sine peccato proueniens extrinsecè ex ignorantia conditionis.

6 Circa quos considerandum est, qui † dicantur peregrini, & ignoti. Secundò, quia supra diximus causas, quare repellantur, videndum est,
7 † qualiter admittantur dispensatiuè, & sic, quis possit cum eis dispensare, & hoc hic proprium est nostræ subiectæ materiæ. Host. quærit hic,
8 † quæ differentia sit inter hunc titulum, & titulum de peregrinantibus, qui est pen. tit. ij. lib. Respondet, quòd hic tractatur, vtrum clericus extraneus sit admittendus sine licentia sui Episcopi, vel literis. Ibi verò qualiter, qui accedit ad sedem Apostolicam intelligatur esse sub protectione eiusdem. Et dicit Rota, quòd omnes
9 † peregrini subsunt protectioni eiusdem, vt not. in c. innouamus. de treng. & pac. Et ibi aliquid dicemus.

10 Peregrini, & ignoti possunt appellari hic omnes, qui non sunt de Episcopatu ordinantis, siue clerici, siue laici sunt: quia tales recipere non debent ab Episcopo alieno ad ordines, vel dignitates, vel ecclesiastica sacramenta. lxx. dist. per totum. & præcipuè in c. primatus. ea. dist. & in c. ij. & iij. de parroch. quia omnes hi dicuntur extranei, arg. iij. q. vj. peregrina. vj. q. iij. c. j. & ij. & in c. non oportet ministros. de consecr. dist. v. el secũdo. & de his vide plenius per eundem Host. in sum. huius tit. ad quem me remitto, ne idem repetam, & transplantem.

Sed quis cum eis dispenset, vt admittantur,
11 videndum est. Dicas breuiter, quòd † Papa per suas literas commendatitias, seu testimoniales cùm his dispensat, & qui habet tales literas, vbique recipiendus est in ordine suo, vt not. in c. fraternitati. de cler. non resid. & est ratio, quia ipse est ordinarius ordinariorum cuncta per mundũ. ix. q. iij. & c. per principalem.
12 Item † Episcopus dispensat cum suo subdito in peregrinatione cum suis literis sigillatis suo sigillo, quod in hoc facit fidem sine alia testium subscriptione, si sigillum est notum, cum non agatur de præiudicio alicuius, ita Rot. in nouis. xxij. & cccxlvij. incip. Fuit dubitatum, vtrum literis credatur Episcopi, & voluerunt, & ordinauerunt domini. & not. in c. in nostra. de renunc. & de præben. cum secundum. in fi. & in cap. sopitæ. de censi. & in l. si qua mulier. C. de Episc. & cler.
13 Si verò nec † clericus, nec sigillum noti sunt, non admittitur publicè, nisi cum sigillis quinq; Episcoporum, vt in c. j. hoc eo. tit.
14 Sed † quare magis credatur quinque sigillis, quàm vni, cum etiã mille sigillis ignotis non credatur, dicit Hostien. vbi supra, quòd facilius vnum sigillum falsificatur, & adulteratur, quàm quinque. vide ibi, vbi etiam ponit practicam literarum commendatitiarum.

Pro solutione huius quæsiti dicas, quòd quilibet ordinarius potest cum his dispensare, seruata forma, c. j. huius tit. ibi. his autem peractis si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensare.

Item quilibet ordinarius potest similiter dispensare, vbi peregrini, & ignoti conuersatio est approbata, vt in c. inter quatuor. eo. tit. in fi. ibi, antequam eorum conuersatio fuerit approbata. Quinimmo videtur hoc esse arbitrarium Episcopo, quod expresse probat tex. in c. Deo nobis proponente. eo. tit. in fi. ibi, nisi aliquos ex dispẽsatione in eisdem ecclesijs duxeris dimittendos, & ibi Innoc. scribit Episcopo regimen, & hæc intellige tam de dispensatione ad beneficia, quã ad diuina officia. In celebrationibus autem secretis ex deuotione omnes sine difficultate admittuntur: quia si mentiuntur ipsis solis præiudicant.

Sequitur

SEQVITVR SEXTA PARS.

SVMMAE.

1 *Peccans mortaliter post baptismum, non potest promoueri: si est promotus deijcitur, nec potest restitui, & vide de intelligētia harum trium regularū.*

2 *Crimina, seu peccata mediocria, quae dicantur, & quomodo eorum causa quis deijciatur. & num. 4.*

3 *Fornicator simplex non deijcitur ab ordine, nisi incorrigibilis sit.*

Procemium.

EXTA huius operis inquisitio est videre de irregularitatibus, quae ex peccato proueniunt, ex quibus, vel ꝑpter quas quis ab ordinibus, vel ipsorū executione, vel ab officijs, & beneficijs ecclesiasticis lege iubēte repellit.

Antiqui doctores, antiquae legis rigorem sequentes, posuerunt tres regulas, & tres opiniones circa lapsos.

1 Prima regula est, quòd †qui peccauit mortaliter post baptismum, non potest promoueri. vt habetur in epistola Hieron. ad Titum. & in c. primum itaque. xxv. dist. & in c. quoniam. §. si verò. xlviij. dist. & c. illud. L. dist. & bo. tex. in c. si quis omnem, ibi. scio quosdam. vsque ibi. Sed quid ergo dico.

Secunda est, quòd promotus, qui crimē mortale commisit, deijcitur, vt. L. dist. qui semel. & c. si post ordinationem. & c. si Episcopus. & c. Diacouns. lxxxj. dist.

Tertia regula est, quòd qui ab ordine deponitur, restitui non potest, vt in c. si lapsis. & c. peruenit. & c. postquam. L. dist. & vbicunque minus agitur, dispensatio est. vt in c. de benedicto. xxxij. q. j. & c. quòd autem. ea. q.

Et istae tres regulae colliguntur ex tex. in c. vt constitueretur. L. dist. vbi dicitur, vt constitueretur, nequis in ecclesia post alicuius criminis poenitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu permaneat, non dispensatione indulgentiae, sed rigore disciplinae factum est. Alioquin contra claues ecclesiae datas disputabitur, de quibus dictum est, Quaecunque solueris super terram &c. vt Matth. xviij.

Circa intellectum istarum regularum tres olim fuerunt opiniones.

Prima opinio dicit, ꝙ omne peccatum mortale repellit promouendum, & deijcit iam promotum. Et peccat mortaliter, qui post baptismum peccauit, si se ordinari permittit, vel ēt si permaneat in ordine iam suscepto, quantumcunq; egerit poenitentiam, nisi cum eo fuerit dispensatum. Et haec opi. intelligit dictas tres regulas, vt iacēt, & sonāt, sed est nimis rigida, cum aut pauci, aut nullus posset promoueri, quia ferè contra naturam, & impossibile est, vt quis sinē peccato sit, cum etiam puer vnius diei non sit sine peccato, vt in c. vnum orarium in §. nomine autem criminis. xxv. dist. ideo haec opinio non est tenenda, tū quam nimis rigorosa.

Secunda verò opinio intelligit praedictas regulas de magnis criminibus, & peccatis, quia minora post poenitentiam nec repellunt, nec deijciunt. argum. c. clerici. xlvj. dist. & c. Apostolus. lxxxj. dist. & c. in loco. v. q. iiij. De magnis autem sit interpretatio quantum in iure expressum est, ꝙ debeant deijcere, vel repellere, vt not. Spec. in aureo post titulū de temp. ord. in §. sciendum est.

Sed haec opinio reprobatur: quia non distinguit inter peccata occulta, & manifesta: quia occulta aliter, quàm manifesta à lege reguntur, vt not. in c. erubescant. xxxij. dist. & L. dist. de his verò. §. j. & per Innoc. in c. tanta. de simo. in fi. & gl. in c. ex literis. de fart. & in c. fi. de temp. ord. & in c. ex literarum. de Apost. quia ecclesia non iudicat de occultis, vt in cap. Christiana. xxxij. q. v. & c. consuluisti. ij. q. v. quia occulta non inducunt irregularitatem. vt per Inno. vbi supra, & infra dicemus.

Tertia opinio intelligit regulas praedictas de manifestis: quia occulta (vt praedixi) non inducunt irregularitatem, & post peractam poenitentiam occulta non deijciunt, nec repellunt: quinimmo de iure communi possunt promoueri, & iam promoti ministrare. vt in c. sacerdotes. L. distin. & c. de his. & c. quoniam. xlviij. dist. Sed, & haec opinio quoque reprobatur: quia non distinguit inter enormia peccata, & leuiora: ideo non est tenenda, vt not. in c. inquisitionis. de accusa.

Tu ergo distingue secundum Ber. Vincen. & Tancr. qui dicunt quatuor esse consideranda circa huiusmodi promotos, vel promouendos.

Primum est quantitas.

Secundum, enormitas, vel mediocritas, aut minimitas criminis.

Tertium, qualitas, videlicet vtrum sit occultum, vel manifestum.

Quartum, modum publicationis, videlicet, an sit publicum per operis euidentiam, vel iudicis sententiam, vel spontaneam confessionem iudicialem, quibus tribus modis notorium sit crimen, vt not. in c. fi. de cohabit. cler. & mul.

Quintum, est satisfactio poenitentis, videlicet an egerit poenitentiam, an non. Cum quis igitur egit poenitentiam de peccato, aut fuit enorme, aut

per tex.in c.miror.l.dist.& j.q.j.erga.& c.siquis.
Alij verò, vt Vin.Ber.Tancr.& Hug.voluerunt,
ꝙ si enorme, & occultum sit crimen, monendus
est, vt abstineat:non cogendus.& hæc est vera, &
1 bona opinio:quia † solum Deũ habent vltoré la-
tentia delicta, quę in hoc sæculo vindictá non ha
bent. vt not. in c. christiana.xxx.q.v.& in d.c.ex
tenore.de symo.& c.tuæ fraternitatis.vnde pera
cta pęnitentia peccator poterit fungi officio suo,
& ad maiores ascendere, vt supra diximus. Hoc
tamen dicunt esse verum, præter reos homicidij
voluntarij,vt not.in c.quęsitum.de tempo.ordi.
nã quòd alij dixerunt de symoniaco in ordine,
& beneficio tantum, non placet prædic.doc.per
dic.decretalẽ quæsitum,quæ tantum excipit ho-
micidium. hæc tamen sententia videtur esse ve-
ra:quia dic.decret.quæsitum,aut loquitur de cri
minibus enormibus,& non de mediocribus tá-
tum:aut non.Si loquitur de enormibus,ergo vi
detur,ꝙ tantum homicidium excipiat: si autem
nõ loquitur de enormibus,falsa est exceptio,quę
à non enormibus excipit enorme supra homici-
dium, vt latius dixi supra, vnde habuit ortum ir-
regularitas.

Si aũt peccata sunt mediocria, subdistingue,
aut enim sunt occulta,aut manifesta. Si occulta,
peracta pœnitentia,siue eius parte,nec repellũt,
nec deijciunt. immo poterit talis remanere in
officio suo,& ad maius promoueri fortius,quã
in alio casu.vt l.dist.& in d.cap.ex tenore.&cap.
quæsitum.

Sed quia supra diximus, quæ crimina, seu
2 peccata dicantur maiora,quæro † quæ dicantur
mediocria.quantum ad hoc dicas, ꝙ adulteriũ,
fornicatio,furtum, dolus contra proximum,sa-
crilegium,periurium,& alia,quæ enumerantur.
xxv.dist.vnũ horarium.in §.siquis supra hoc.ibi.
de quibus, & si non omnia, vel aliqua comme-
moranda sunt, in iij.col.circa mediũ, & aliquid
habetur in c.qui in aliquo.lj.dist.& in c. Aposto-
lus.lxxxj.dist.& c.presbyter.& c. diaconus.

Nec obstant,quæ habentur in c.de his verò.l.
dist. in fi. vbi dicitur spes veniæ de misericordia
Dei pmittẽda est:quia illud intelligitur de mise-
ricordia quantũ ad peccatũ, vel de misericordia
iuris. Si autem illa peccata mediocria sunt mani
festa,si quidem per facti euidentiam impediunt,
& deijciunt.vt in d.c.de his.l.dist. Excepta sim-
3 plici fornicatione,quæ † non deijcit nisi incorri-
gibilem, vt not.in c.fraternitatis.xxxiiij.dist. &
in c.quia.l.dist.& in c. sicut.de coha.cle.& mul.
4 Scias tamen † quòd hæc mediocria de iure stri-
cto,si sint manifesta per facti euidentiam, impe-
diunt & deijciunt. potest tamen cum eis miseri-
corditer dispensari. vt infra in tit. sequentibus,
& specialibus ostendetur.

Si autem sunt manifesta per sententiam, vel
coniunctionem, vel confessionem factam metu
probationum,impediunt,& deijciunt.vt in cap.
si.xxxiiij.distinct.

Si autem spontè confitetur in iure, non metu
probationum,non deponetur.sed si est sacerdos
non cantabit missam,nec diaconus euangelium,
nec subdiaconus epistolam: minores autem or-
dines exercebunt, & exequentur.xv. quæst.viij.
qui admiserit.

Si autem crimina, & peccata sunt manifesta,
per solam famam deficiente accusatore, & pro-
batione legitima, si se purgare non poterit, de-
ponetur.

In minoribus autem,& leuibus, vt in ebrieta
te (non continuata) in clamore,& strepitu,in iu
dicio,vel synodo,& in alijs locis prohibitis,hæc
non impediunt,nec deijciunt.vt in d.cap.vnum
orarium. in §. quæ autem sunt minuta.xxv. dist.
& v.quæst.iiij.in loco.

Hæc tetigit Spec.sub rubrica qualiter, & quá
do sit dispensatio sidenda,in princ.iij.col.in lib.
meo,in versi.hoc quoq; notandum,vsq; ibi,dixi
mus ergo.& Tarantas.in vltima parte,in princi.
longè melius, & clarius.

His præmissis descendendo ad speciales titu-
los, quos proposui seruare secundum ordinem
decretalium,pro faciliori materiarum inuentio
ne, interdum tamen annectemus duas & plures
rubricas sub vna:ratione connexionis materiæ,
& in quibus etiam addemus ipsis rubricis pro
extensione materiæ.

SVMMAE.

1 *Ordinator qualiter puniatur.*
2 *Ordinatus qualiter puniatur.*
3 *Ordinati à suo Episcopo statim possunt ordines suos exercere.*
4 *Aetas in quolibet ordine de iure suscipiendo statuta est, & quomodo.& num.5.8.& 17.quid de facto.num.11.*
6 *Ordines omnes minores possunt conferri, & suscipi post septennium. & num.16.*
7 *Dictio mox declaratur.*
9 *Dictionis à natura.*
10 *Infantia durat vsq; ad septennium.*
12 *Vsus rationis, an sit de necessitate sacramenti ad susceptionem minorum ordinum.*
13 *Sacramenta quæ actum requirunt suscipientis, non competunt carentibus vsu rationis.*
14 *Puer vnius anni, an & quomodo sacerdos, & Episcopus possit fieri.*
15 *Episcopalis dignitas, an requirat vsum rationis.*
17 *Annus inceptus habetur pro completo in dignitatibus sæcularibus, secus spiritualibus.& 18.*
19 *Dispensari an possit cum ordinatis extra tempora, & extra ætatem.& an semper.nu.20.vsq; num.27.*
28 *Pontifex solus dispensat tam cum ordinato, quàm cum ordinatore.*

29 *Episcopus, an possit dispensare cum eo, qui fuit illicitè promotus, & absque dispensatione celebrauit.*
30 *Episcopus an circa ætatem ordinandorum possit dispensare.*
31 *Pontifex solus dispensat cum Episcopo delinquente.*
32 *Episcopus post factum, necessitate vel vtilitate Ecclesiæ vrgente dispensat.*
33 *Prælatus, an possit compellere clericos inuitos ad ordines suscipiendos.*

De temporibus ordinationum, & ętate, & qualitate ordinandorum, & ordinatis extra tempora, & dispensationibus cum eis.

ACRORVM ordinum conferendorum tempora, & personarum ordinandarum ætas, & qualitates à sacris canonibus traditę sunt. Sic hęc rubrica est tripartita, concernens videlicet tempus, ætatem, & qualitatem ordinandorum. de vnoquoq; itaq; dicendum est. Ordines enim sacri extra quatuor tempora anni conferri nõ debent, excepto Papa. vt habetur in c. j.
de temp. ord. Alias & collator, seu ordinator, &
1 ordinatus punitur. Punitur enim ordinator † qa
priuatur potestate cõferẽdi ordines, quos illicitè
contulit. vt est tex. in c. sanè. & c. cum quidã. & c.
2 literas. de temp. ord. Ordinatus verò † suspenditur ab administratione, & exercitio ordinis suscepti, vt in d. c. sanè. & attẽde ꝙ nõ est canon latæ, sed ferendæ sentẽtiæ; cum dicat tex. nã apud nos sic ordinati deponerẽtur, & ordinãtes priuarent auctoritate ordinãdi. Et est ratio ſm omnes; quia sic ordinati omnino recipiunt characterẽ, vt dicit tex. in c. cõsultationi. quod est c. pen. eo. tit. & in c. subdiaconus. lxxvij. dist. & ibi d. Præpos. in prin. Ideò, nisi prohiberẽtur, possent exercere:
3 qđ intellige de promotis à suo Epõ, qui † eo ipso,
ꝙ sunt ordinati, possunt ordines exercere. argu. te c. c. accepimus. ibi, eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti, de æta. & quali.
4 Ætas † verò in quolibet ordine suscipiẽdo pa
5 riter est statuta. In prima namq; † clericali tonsura seu charactere, iux. Toletanũ concilium, requiritur septennium, de quo in c. de literis. xxviij. di. in tex. ibi. vt mox de tonsi, iunctis verbis à primis infantiæ annis, iuncta gl. j. & ij. in verbo le-
6 ctorũ. Ex qua facile colligitur † ꝙ oẽs minores
ordines possunt cõferri, & suscipi post septẽniũ, imò videtur, ꝙ in septẽnio per text. ibi, à primis infantiæ annis clericatus officio mãcipari, & ibi glo. dicit, ꝙ infantia non durat, nisi vsq; ad septẽnium, per l. infanti. C. de iure delib.

Sed videtur, ꝙ etiã minor septennio possit insigniri prima clericali tonsura, eadem ratione, vel potius ordinatione, qua in septennio: quia cũ infantia duret ab ortu, siue natiuitate, vsq; ad septenniũ. vt dicit glo. j. in d. c. de his. in prin. & tamen illa ætas quicquid videt ignorat. vt in l. j. C. de sal. mo. Sed sic est, ꝙ à die natiuitatis, vsq; ad septennium inclusiuè est eadem ætas, & eodẽ iure censetur: ergo idem est dicendum de puero nunc nato, & baptizato: sicut de alio vsque ad septennium, cũ non possit reddi ratio diuersitatis,
7 per d. l. j. & hoc benè annuit dictio mox, † quæ
hoc in loco debet intelligi quum primum poterit, per verba antecedentia, & sequentia. d. c. de his. in prin. iuxta not. in l. tutores. C. de admini. tuto. & gl. in c. qa propter. de elec. in verbo mox. quæ bene ponit intellectũ huius dictionis mox. & not. in l. j. in verbo mox. ff. de neg gest. quinimò videtur dicendum, ꝙ propter hanc dictionem mox. in d. c. de his. positam, ꝙ ipso iure sine interuallo insigniri debeant sic à parentibus oblati militię clericali: quia vbi lex in actu dispositiuo loquitur per verbum mox, intelligitur ipso iure, ita not. in l. siquis maior. C. de transact.
8 Sed dicas, ꝙ imò † requiritur septenniũ com-
9 pletum: quia dictio † A. stat ibi exclusiuè: & est
sensus, à primis infantiæ annis. i. post annos in-
10 fantiæ. Infantia † aũt durat vsq; ad septenniũ in-
clusiuè, vt in d. l. infanti. & ita cõcludit d. Præ-
11 positus in d. c. de his. in prin. cõcludens † ꝙ cle-
ricatus; qui aliàs prima tonsura appellatur, non cõferetur ante septenniũ completũ, qđ intellige de iure: qa si de facto cõferretur etiã in cunabulis imprimit character, etiã epalis. vt infra dicemus. licet aliq dicãt, ꝙ prima tonsura nõ sit character, sed signũ tãtũ in signato. gl. tamẽ & doct. in c. si eo tpe. de rescri. in vj. & in c. fi. in prin. de tẽp. ord. eo. lib. & in c. super inordinatę, de pręb. nõ bene aperiãt, an reqratur septenniũ completũ: tamẽ d. c. de his. satis declarat ex eo qua dicit à primis infantiæ annis, & sic excludit oẽs infantię annos. clarè innuit septimũ annũ debere esse completũ. Inferẽs ibidẽ idẽ d. Prępositus de mẽte illius tex. ꝙ pueri possunt ꝓmoueri ad oẽs minores ordines post septẽniũ, videlicet post annos infantię. ꝓ quo allegat tex. in c. ĩ singulis. lxxvij. di.
Et idẽ Prępositus in c. subdiaconus ea. di. dicit,
12 ꝙ † ad susceptionẽ minorũ ordinum nõ requirit
vsus rationis de necessitate sacramenti, nec de necessitate pręcepti: sed bene de honestate, siue congruo. & dicit hanc conclusionẽ habere tres partes. quoad primã, ꝙ vsus rationis non requiratur de necessitate sacramẽti, patet ex decretis, vt in c. j. de cler. per sal. promo.

Quod autem de cõgruo vel honestate requiratur vsus rationis, patet: quia in eis cõmittuntur officia, quæ spectant non solũ ad habentes vsum rationis, imò etiam habentes scientiã literaturę. Item requiritur etiam vsus rationis propter dignitatem

gnitatem sacramenti, quod non nisi cum reue-
rentia, & deuotione suscipiendum est. vnde inho
nestè, & indeuotè conferentur, & reciperentur
ante annos discretionis.

Secunda conclusio ad susceptionem ordinum
requiritur vsus rationis de honestate, & necessi-
tate præcepti: sed non de necessitate sacraméti:
ista conclusio tres etiam habet partes.

Prima patet eisdem rationibus, quibus proba
ta est conclusio præcedens.

Secunda pars, ꝙ requiratur de necessitate prę
cepti patet, tum quia suscipiéti tales ordines est
annexum votum cótinentiæ, quod proculdubio
requirit vsum rationis ad liberationé voluntatis,
& notitiam literarum: tamen patet ex cóstitutio
nibus ecclesię, vt in d. lxxvij. dist. per totum. vbi
determinantur tempora ordinandorum, & in to
to tit. de temp. ord. & de æta, & qual. Tum etiá,
quia illis sacramenta committuntur, qui ea ad-
ministrare non debent, nisi cum reuerentia, acti
uè, & passiuè. An autem votum continentiæ sit
annexum ordinibus sacris, dicam latius infra.
qui cler. vel vouentes.

Tertia verò pars conclusionis, videlicet ꝙ nó
requiratur de necessitate, probatur sic per beatú
Tho. in iiij. di. xxv. ꝙ per pueritiam, & alios defe
ctus, quibus tollitur vsus rationis præstatur im-
13 pedimentú actu. & ideo † illa sacramenta, quæ
actum requirunt suscipientis, non competunt ca
rentibus vsu rationis, sicut pœnitentia & matri-
monium. sed quia potestates infusæ sunt priori-
bus actibus, sicut naturales, quamuis acquisitæ
sint posteriores; remoto autem posteriori, non
tollitur primum omnino. ergo omnia sacramen
ta, in quibus non requiritur actus suscipiétis de
necessitate sacramenti, sed potestas spiritualis di
uinitus datur, possunt pueri recipere, & tamen
hi vsu rationis carent. Et Host. in sum. huius tit.
in §. & cui. in versi. sed ét præter regulas. ibi plus
14 not. Hugut. tenet, ꝙ † puer vnius anni imò in cu
nabulis potest esse sacerdos, & Episcopus, & oés
ordines suscipere. Sed nó fit ei præiudicium, quá
do factus est adultus, nisi ratificet quod recepit,
pro quo alleg. tex. expressú, in c. maiores. de bap.

Sed Scotus in ea. dist. probat illam conclusio
nem sic: quia respectu cuiuscunq; sacraméti nó
iterabilis, non requiritur ex parte suscipiétis ne
cessaria aliqua dispositio, præcedens dispositio-
nem sacraméti. sed requiritur tantum nó factio
vel positio contraria obijcis actualis, sed nihil
horum est in puero ante vsum rationis: quia nec
factio cótraria esse potest, nec deliberatio volun-
tatis. Ergo puerilis ætas non excludit susceptio-
nem cuiuscunque ordinis sacri.

15 Tertia cóclusio, ꝙ † ad susceptionem Episco
palis dignitatis requiratur vsus rationis, etiá de
necessitate consecrationis. Ista conclusio est san
cti Tho. & sancti Bonauen. quæ probatur dupli
ci ratione.

Primò sic secundum S. Tho. in Episcopi con
secratione datur potestas spiritualis in corpus
Christi mysticum. vnde in oratione, quæ dicitur
in consecratione Episcopi inter alia sic dicitur.
sis fidelis seruus, & prudés super familiam tuá,
vt des ei cibum in tépore oportuno. & vlterius,
tribuas ei Domine cathedrá episcopalem ad re-
gédum ecclesiá tuam, & plebem tuá vniuersam.
sis ei autoritas. sis ei potestas. sis & firmitas, &c.
vt in Pontificali. propter quod arguit B. Tho. ꝙ
requiritur actus suscipiétis curam episcopalem:
& ideo., vt inquit, est de necessitate consecra-
tionis episcopalis, quòd vsum rationis habeat.

Secundo probatur secundum S. Bonauentu-
rá, quia in consecratione contrahitur matrimo-
niú spirituale. vnde in consecratione datur anu-
lus Episcopo sub hac verború forma, videlicet;
Accipe anulum fidei. i. signaculum, qualiter spó
sam Dei ecclesiá intemeratæ fidei ornatus illiba
tè custodias. sed in matrimonio requiritur cósen
sus, siue sit spirituale, siue carnale: ergo necessa-
riò requiritur cósensus rationis ad susceptioné
episcopatus. & sic patet falsum esse, secundum
hos sanctos Doc. quod dicunt hic Hug. & Arch.
Ista argumenta Theologorum procedunt reten
to, ꝙ episcopatus non sit ordo per se separatus à
sacerdotali, Sed sit quædam vberior facultas.

Sed reténta opin. canonistarum, quam idem d.
Præpositus tenuit in c. j. xxj. dist. s. ꝙ episcopatus
sit ordo separatus, & imprimat suú characteré. il
la opinio non procederet: quia imò imprimeret
character: & est eadem ratio, quæ in sacerdotali
ordine, licet nó habeant vsum, & facultatem or-
dinis episcopalis: quia nó habet vsum rationis ta
lis puer ordinatus. & ad hoc tendunt rationes su
pra per Theologos assignatæ. Monstrum tamen
resultaret ex prædictis: quia reciperet characte-
rem ordinis sacri, & tamé factus maior, si cótra-
hat, nó acceptans ordiné non tenetur continere.
vt not. cómuniter Doct. in c. j. de cler. per sal. pro
mo. & Inno. & Host. in c. vel nó est compos. de
temp. ord. & Pet. de Anch. in cle. generalem. de
æta. & quali. hæc d. Præpositus in d. c. subdia-
conus. lxxvij. dist.

Sed redeundo ad principale propositú nostrú
16 conclude, ꝙ † oés minores ordines possint con-
ferri post septennium completum. & hoc tenet
glo. in cle. si. de æta. in verbo promoueri. ibi, ma
ior infantia. & in verbo antiquis, in fi. quia í hoc
casu annus inceptus nó habetur pro cópleto, si-
cut in dignitatibus, & honoribus. sæcularibus:
vt etiá dixit idem d. Præpositus in eo. c. subdisco
nus. licet secus in alijs ordinibus. vt not. glo. in
cle. generalem. de æta. & qual. in verbo, in xviij.

Ordo autem subdiaconatus secundú antiqua

iura non nisi in xx.anno conferebatur. vt in d. c. subdiaconus.

Diaconatus antem non nisi in xxv.vt in c.Episcopns.lxxvij.dist.hodie verò subdiaconatns in xviij.Diaconatus in xx.Sacerdotium in xxv. anno conferuntur.vt habetur in cle.si.quæ incipit,
18 generalem.de æta.& quali. Et † annus inceptus habetur pro completo.quod est secus in prima clericali tonsura, in qua requiritur septennium completum. vt supra. Ideo Dom. Gregor. x i. edidit regulam, ꝙ canonicatus ecclesiæ cathedralis nũ possit conferri,nisi existenti in xiiij.ætatis suę anno:quę regula repetitur per omnesPontifices,& consueuit esse numero xvij.quæ vult ꝙ annus sit completus quoad impetrationẽ, quod est secus ad ordinem,cum immo contrarium esse deberet,cum ordo sit sacer, & dignior. Vide Rotam per Ægid. Bella.nu.dccxxvij.incip.supposita ordinatione, & in no. deci.cccxxiiij. inci. similiter, supposita ordinatione.

Siquis autem prius ordinatur, suspenditur ordinans à collatione, & ordinatus ab executione ipsius ordinis, vsq; ad ætatem legitimã. vt in c.vel non est.de tempo.ordi.& glo. in d.cle. generalem.in verbo anno.

Qualitates quoque aliquæ sunt, quæ impediunt promouendos, & eijciunt iam promotos, vt not.in c.j.& fi.liiij. dist. & per totam illã dist. & lxviij.dist.c.j.& in c.quæris. & c. ex tenore. & c.quæsitum.& in c. fin.de testi. & in c. sicut. de iureiur. & in c.in aliquo. lj. dist. & in c. tantis Daniel. lxxxj. dist. & c. nisi cum pridem. de renunci. & in c.fin.xxv.dist.Sed vide plenius supra,in secunda parte huius operis, vbi posuimus seriosius irregularitates,quæ impediũt promouendos,& quæ deijciunt iam promotos. vbi etiam posuimus casus,in quibus quis est ipso iure suspensus, & in quibus est suspendendus, & in quibus casibus quis ex ipso iure excommunicatus,& in quibus est excommunicandus.

19 Modo videndum est, primò an † possit dispẽsari cũ ordinatis extra tẽpora, & extra ætatem : quia de alijs qualitatibus ordinandorum videbimus sub singulis suis ti.prout cõuenier materię.

Ad primum dicas, ꝙ cum malè promotis, seu ordinatis, tam ex defectu temporis promotionis fiendæ, quàm ætatis, & formæ, semper ec-
20 clesia potest dispensare. † non tamẽ semper dispensat, vt in quatuor casibus, quos summistę, & præcipuè Goffr.& Host.notant in summis suis, hoc eo.tit.videlicet in rebaptizato, in reordinato, in simoniaco, in ordine, in ordinato à scismatico in contemptum, & subuersionem fidei. vnde dátur versus, quos etiam posuimus supra, de dispensatione Papæ. videlicet.

Siue bis ordo datur, baptismus siue repetatur.
Aut, vt vertatur fidei status, ordo petatur.
Vel si præstetur, vt vtraque Symon operetur.
Vt dispensetur, spes irrita prorsus habetur.

Attende tamen, ꝙ licet dicat spes irrita prorsus habetur, non tamen dicit, ꝙ non possit dispẽsari: quia cum his omnibus dispensatur. vt supra diximus in secunda parte, vbi notaui, ꝙ dispensatio est permissa in omnibus casibus in foro pœnitentiali, nisi expressè appareat prohibita, vt infra dicetur in singulis suis titulis.

21 Et hic aliquid delibando dicas, ꝙ † cum reordinato dispensat. vt not.in cap.ex literatum. de
22 apost. Item † cum rebaptizato. vt in c. sicut se-
23 mel.lxviij.dist.Item cum † rediente ab hæresi ordinato in ea.vt xij.dist.non consuetudinẽ. Item
24 † cum simoniaco in ordine, & beneficio (ipsum dimittendo) vt not.in c.inquisitionis.de accusa. & in c.nerui testiculorum.xiij.dist.Et per Goffr. in sum.de tempo.ordi.in versi. sed si forte videbitur.in iiij.col.& consueuit dici, ꝙ qui ab ordine deponitur, restitui non potest. vt in c.si lapsis. cum alijs supra alleg.in princ.huius sextę partis.
25 ibi, Tertia regula est, & † tamen dispensatur. vt ibi. alias sequeretur, ꝙ claues datæ Petro à Christo dicente, Quodcunq; ligaueris &c. essent sub disputatione, & dubio, contra quas non est disputandum.

26 Cum † ordinatis extra tempora non potest dispensari per ordinantem, cum sit in causa peccati inducẽtis dispensationem, cum sic ordinauerint. vt not.in c.si qui Episcopi.j.q.j. & in Auth. quomo.opor.cler.ad ord.per d.§. oportet. quin
27 imò † & ipse ordinator punitur: quia suspenditur: vt in alleg.c.cũ quidã. de tempo. ordi. & ibi gl.in c.sanè.sed per superiorem dispensandũ est.

Sed quæro, quis erit iste superior, an Metropolitanus, an primus si extat in prouincia, vel solus Papa? Dicas ꝙ † solus Papa dispensat, tã cum ordinato, quàm cum ordinatore. pro quo allego tex.in terminis in c.cum quidam. hoc eo. tit.de temp.ordi.in fin. ibi.dunec apud nos restitutionis gratiam consequantur. & facit etiam tex. in c.dilectus.eod.tit.in fi.vbi patet, quòd Archiepiscopus omnino excluditur à tali potestate dispensandi, ibi, cum illi huiusmodi dispensatio à canone minimè sit permissa.

Sed ponamus, ꝙ aliquis fuit promotus ad duos sacros ordines eo.die ab alio, quàm à Papa, contra casum d.c.dilectus, nunquid inferior à Papa, puta Episcopus poterit cum suo subdito dispensare. Spec.in tit.de dispen. §. nunc de episcoporum.in xij.col.tenet, quòd sic. sed nihil allegat. & idem dicit in tit.de legato.in §. nunc ostendendum est. in xj. col. versi. iiij. & nihil allegat. Sed text. in dicto cap. dilectus. videtur sentire totum contrarium, cum innuat contrarium, dicẽdo ibi, tum quia si de dicto mãdato Archiepiscopi constaret, cum illi huiusmodi dispẽ

satio

satio à canone minime sit permissa, & in fi. Papa reseruat sibi soli dispensationem, & sic videtur alteri prohibere.

Sed pone, quod aliquis fuit illicitè promotus, puta extra tempora, vel ad duos sacros eodem die, & nulla obtenta dispensatione, celebrat: nunquid
29 † Episcopus poterit cum eo, super irregularitate dispensare? Quidam dicunt, quod sic. per tex. in c. consultationi, hoc eo. tit. propter verbum, poteris, ibi. in fi. positum. nisi ei interdicta esset administratio, seu executio ab homine, vel ab eo suspensus esset, & postea celebraret. Alij dicunt contrarium, & melius, per c. sollicitudo. lij. dist. vbi Alex. I I. videtur committere dispensationem Grimaldo Episcopo Constantien. & sic, quod hoc non competat iure ordinario. & idem dicunt de d. c. consultationi. quod continet delegationem, pro quibus allego Inno. in c. cum æterni. de re iud. in vj. in verbo irregularitas. vbi dixit, quod ex illo tex. colligitur, quòd cum irregularibus solus Papa dispensat, & dicit idem esse de corpore vitiatis, de illegitimè natis, & de bigamis. & dicit curiam sic seruare, siue ecclesiam Romanam, vt etiam sæpius supra dixi.

Cum promotis autem ante ætatem legitimā Io. An. in cle. generalem. in gl. in verbo, anno. de
30 æta. & qual. dicit, non puto Episcopum † circa ætatem hanc dispensare posse. hoc dictum intelligo etiam ante promotionem: quia post, satis supra diximus. quibus adde, quod dixit Host. in sum. hoc eo. tit. de temp. ord. in §. & qualiter. in
31 ij. col. mihi. in versi. per prælatū verò. vbi dicit, † quod cum Episcopo delinquente dispensari nō potest, nisi per Papam, quia si prælatus conueniat, non habet potestatem dispensandi. vt not. in c. & si necess. è. de dona. inter vir. & vx. & idem Host. in sum. de æta. & qual. in §. ætas. versi. verum. vnum tamen dicit in d. §. & qualiter. quòd in omnibus casibus post factum (necessitate, vel vtilitate ecclesiæ vrgente) potest Episcopus dispēsare: quod
32 † intelligendum est de factis ab alijs, & non à seipso, & in non sibi prohibitis specialiter, ne contrarietur supra dictis. vt dixit idem Host. in eo. §. & qualiter. in vers. per prælatum verò proprium dispensatur in casibus illis, in quibus recepisse executionem, si mandatum suum ab initio inter venisset. Et vt resolutam habeas hāc materiam, vide eundem Host. in d. §. ætas. de æta. & qual. & in d. §. & qualiter. ne idem repetamus.

Quærit etiam Host. in d. tit. de æta. & qual. in
33 §. ordo. in versi. circa hoc. verum prælatus † possit compellere clericos munitos ad ordines suscipiendos? & qualiter compellatur? hæc quæstio videtur inutilis: quia vt supra diximus, quodlibet ecclesiasticum beneficium habet suum ordinem annexum: quia aut sunt pura, simplicia, & sufficit simplex clericatus, aut sunt subdiaconalia, aut diaconalia, aut sacerdotalia, & tunc accipiēs talia beneficia tempore collationis, debet etiam in tali ætate, in qua infra annum talem ordinem suscipere possit: alioquin non promouentur, & si sunt in ætate, & non promoueantur, debent amittere prælationes. vt dicit tex. in c. j. de æta. & quali. & sic tempus, & qualitas beneficij interpellat pro homine. Ideo hodie interpretantur dispensationes de non promouendo, & hodie etiam emanarunt quinque regulæ Cancellariæ Apostolicæ supra hoc.

Prima est nu. 50. qua cauetur, quod dispensatio in gratia posita non venit, nisi tota gratia effectū dispensationis concernat.

Secūda est nu. 55. & incipit, de non promouēdis ad sacros ordines, qua cauet, quod supra dixi, videlicet, quod petentibus secum dispensari, vt ratione beneficiorum non teneantur se promoueri facere in Ro. cur. vel in studio, detur per fiat ad septennium, alias ad quinquēnium, dummodo infra annum à tempore datæ dispensationis huiusmodi ad subdiaconatus ordinem sint promoti. quod intellige de obtinētibus curata, vel alias requirentia sacerdotium, vel diaconatum.

Quid autem de requirentibus subdiaconatū, vt audio esse in ecclesia Rauennat: inter Canonicos, quorum aliqui sunt Cardinales Sacerdotes, alij Diaconi, alij Subdiaconi, alij Cantores. Idem crederem, & tenerem pari ratione: aliqui tamen dicunt, quod non Diaconi, nec Subdiaconi, sed Presbyteri, & Cantores: tamen remitto me ad veritatem, idem erit vt supra.

Tertia est nu. 90. per quam datur authoritas Vicecancellario, quod possit dispensare cum impetrantibus gratias expectatiuas ad curata, & dignitates, personatus, administrationes, vel officia à vigesimo vsque ad ætatem legitimam.

Quarta est nu. 92. qua cauet super defectu ætatis pro magnatibus, quod in expectatiuis pro nobilibus, vel graduatis, saltem xx. annos habentibus, & ad obtinēda beneficia, dignitates, personatus, administrationes, vel officium cum cura, defectū ætatis patientibus, & ad illas supplicationum dispensationes Vicecancellarius, vel cancellariā regens signare possit de duobus annis, & incipit.

Quinta est nu. 94. qua cauetur, quod Vicecancellarius possit prorogare tempora promotionis pro arctatis, vsque ad proxima quatuor tempora, & incipit.

Sed hodie curialibus datur quasi indifferēter, etiam per solam signaturam dispensatio, quod non teneātur promoueri, etiam ad Subdiaconatus infra annū. Et multi accipiūt curata in perpetuā cōmēdā, ne faciāt se promoueri, & fiūt mille fraudes, vt vidi millies, & dixi supra de Commēdatarijs.

Reliqua ad hanc materiam facientia, vide per Host. in sum. in d. § ætas. §. ordo. & §. scientia.

SVMMAE.

1 *Dominus non littera, sed spiritu adoratur: littera enim occidit, spiritus autem uiuificat.*
2 *Idiota ignorans sacras litteras, ignorat Christum.*
3 *Exercitationi doctrinæ, & lectioni attendendum est.*
4 *Doctrinæ defectus inducit quem ad amouendum à beneficio.*
5 *Scientiã scripturarũ ama, & uitia carnis nõ amabis.*
6 *Liber psalterij nunquam discedat de manibus tuis, uel oculis.*
7 *Anima saturatur lectionibus.*
8 *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius.*
9 *Ignorans sacras literas si ad beneficium promoueatur, interdicta est ei administratio, donec discat.*
10 *Conferens ordinem iniustè, priuatur potestate conferendi, & suspenditur à celebratione missarum per annum.*
11 *Idiota ignorans litteras non promouetur, nec cum eo dispensari potest: secus si iam esset promotus. & num. 22.*
12 *Pontifex propter defectum literaturæ deponitur, ut etiam pro sola hæresi, si seipsum non corrigat.*
13 *Pontifex non potest dispensare cum idiota, quia sua dispensatione non potest facere idiotam doctum.*
14 *Prælati tenentur respondere ad omnes quæstiones: & tantum debent differre à subditis, & inferioribus, quantum palea à grano.*
15 *Prælati debent semper sedere, & quare.*
16 *Scientia eminens, sufficiens, mediocris qualis sit.*
17 *Monachi in primitiua ecclesia non erant clerici.*
18 *Intellectus ad verba psalmi, quoniam non cognoui litteraturam, introibo in potentias Domini.*
19 *Pontifex de quocunque crimine à Deo tantùm punitur: fallit tamen in crimine hæresis.*
20 *Et an dispensans absque causa, vel iniustè, peccet.*
21 *Pontifex an possit dispensare ne clericus teneatur dicere officium ordinarium.*

De illiteratis, & idiotis.

QVONIAM non cognoui literaturã, introibo in potẽtias domini, Psal. lxx. de quò per D. Card. in c. sanè. de regu. in vj. q. Ex hac quippe auctoritate datur intelligi, quòd literatura non cõgruat religioni. Quod etiam probari videtur per glo. magistri sent. Augustini, & aliorum super illo verbo, potentias. & ita refert glo. in c. consequens. lxxxviij. distin. in verbo negociationes. & Cardinalis, vbi supra, qui interpretantur potentias. i. virtutem Christianam, quæ potissimè in religiosis requiritur. ergo religiosis non conuenit literatura. quod patet expressè in Apostolis, qui omnes fuerunt sine studio literarum. Sed in aliquibus codicibus habetur, quoniam non cognoui negociationem, vt dicit idem Augusti. & idẽ magister qui exponit literaturam. i. negociationem per quam designatur vita actiua, & introibo in potentias Domini. i. in vitam contemplatiuam. pro quo facit illud Ambros. homel. supra
1 Matth. xxj. hoc enim † templum est verum, in
quo non Litera, sed spiritu dominus adoratur.

Et Paulus ad Corinth. ij. c. j. erit. Litera enim occidit, spiritus autem viuificat. facit illud dictum quod tribuitur Augustino, tamen nusquã legi, (& meminerim) videlicet surgunt indocti, & rapiunt cœlum: Nos autem cum scientijs nostris mergimur in profundum.

Sed contrarium scribitur per Oseam iiij. &. transumptiuè in c. omnes psallentes. xxxviij. di. in fi. & per totam illam dist. dicẽtem, Tu scientiã repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Et beatus Clemens in epistola, de qua transumptiuè in c. nullus Episcopus. quod est fi. xxxviij. di. ait, Qui enim rebelliter viuit, & discere, atque bona agere recusat, magis diaboli quã Christi membrum esse ostenditur, & potius infidelis, quàm fidelis esse monstratur. Ignorantia
2 † enim scripturarum est ignorãtia Christi: quia
qui scripturas ignorat, & xxxviij. dist. c. si iuxta
Apostolum Paulum. Christus Dei virtus est, &
Dei sapientia, scripturarum ignorantia, Christi
est ignorantia. Et sunt verba Hieronymi in Esa-
3 iam, & Paulus ad Timoth. ait, Attende † lectio
4 ni, & exercitationi doctrinæ: Et propter † defe
ctum doctrinæ potest quis amoueri à beneficio.
vt in c. nisi cum pridem. de renunci. & in c. pen.
& vlt. de æta. & qual. & in c. Petrus. xxxix. dist. in
glo. sum. & per Spec. in tit. de dispen. in §. iuxta
præpositiones. in versi. item illiterati. & ibi Ioan.
And. in addi. & beatus Hieronymus ad Rusticũ
5 monachum scribens ait, scientiam † scripturarũ
ama, & vitia carnis non amabis. de quo transum
6 ptiuè habetur in c. nunquam de † manu tua, vel
oculis tuis liber psalterij discedat. de consec. di.
7 v. & ibidẽ dicitur, † quòd anima saturatur lectio
nibus. & Malachias, de quo transumptiuè in c.
8 qui ecclesiasticis. xxxvj. di. ait. † Labia sacerdotis
custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore
eius. Et Christus Saluator noster in principio iuuenilis ætatis eius voluit discere, sedens in Templo in medio Doctorum, audiens illos, & interrogans, & postea docens prædicando. vt Luc. ij.

Et ex his authoritatibus plenariè demonstratur, quòd sacerdotes literarũ peritos esse oportet. Quærendum est itaq; de octo quæstionibus.

Primò, vtrum idiota possit promoueri ad ordines ecclesiasticos.

Secundò, si ordinatur, an recipiat characterẽ.

Tertiò, si recipit, an ordinis suscepti habeat exercitium.

Quartò, an tales ordinantes, seu promouentes

tes

tes puniantur, & qua pœna.

Quintò, an talibus sic promotis possint conferri beneficia, & quæ.

Sextò, an cum talibus promotis, & promouentibus possit dispensari.

Septimò, per quem.

Octauò, circa quid.

Ad primum, & eius primam partem dico, ꝙ non. per tex. in c. illiteratos. xxxvj. dist. ibi nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere: quia literis carens sacris, nõ potest esse aptus officijs. & in c. præcipimus. xxiiij. dist. & in c. j. & c. pœnitentes. lv. dist. Quod tamen de penitus illiteratis intelligitur: quia alias mediocris scientia sufficit, vt in c. cum nobis olim. de elec. & per Innoc. in c. j. de sum. Trin. latius dicam infra in fine huius tituli.

Ad secundam vero partem quęsiti dico, quòd recipit characterem, pro quo est argu. in c. ventum. j. q. j. ibi. Sed dicitur, & xl. dist. sicut. & in c. vnico, de cler. per sal. promo. & est glo. in terminis in c. illiteratos. xxxvj. dist.

Sed Goffr. in sum. in tit. de tempo. ordi. in vj. col. in versi. sed nunquid laicus. dicit, ꝙ aliqui dixerunt, ꝙ non recipiunt characterem: quia substantialia sacerdotij sunt eloquia diuinitus tradita. vt dixi proximè supra per tex. in d. c. qui ecclesiasticis. xxxvj. dist. & in c. sicut. in verbo clericatus, & sacerdotium. xl. dist. Alij dicunt, ꝙ ipse Goffr. verius esse dicitur, videlicet ꝙ bene recipiunt characterẽ, ex quo baptizati sunt, & ideo effecti susceptibiles cuiuslibet sacramenti, cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum, vt dixi supra de presbytero non baptizato, sed non exercitium sacramenti, quod absque literatura exequi non potest. & sic loquitur de ordinibus sacris.

Et ex hoc respõdetur secundo & tertio principalibus quæsitis, quòd sic promotus, licet recipiat characterem, nõ tamen recipit exercitium, quod sibi ob illiteraturã est penitus interdictũ, sicut supra dixi de infantulis. de æta. & qual. vbi latè, referendo etiam auctoritates theologorũ, ibi videto in §. tertia verò pars conclusionis. circa fi. per dictum Hosti. in eod. tit. de æta. in §. & cui. versi. sed & præter regulas. ibi plus not. Hugo, latè dixi, quia Hosti. dixit, ꝙ nec vsus rationis, nec ætas, nec illiteratura impedit characteris susceptionem, & impressionem, quę fit in animam indelebilem. Dicendum tamen esse dicit,
9 ꝙ † tales sic promoti non possunt exercere ordinem collatum, cũ sibi interdicta sit administratio ordinis, donec discat, sic iure disponente. vt not. in c. fi. de æta. & qual. & c. placuit. x. q. j. & in c. nullus. xxxviij. dist. & c. sedulò. ea. dist.

Addens idem Hosti. quòd talis remanet in ordine, vt supra ex dispensatione. non tamen dispẽsatur, vt promoueatur ad alios ordines. l. dist. non confidat. Et licet Spec. vbi supra, signet contrarium, per c. post translationem. de renunc. tamen Io. And. ibi in addi. dicit, ꝙ illud contrariũ habet suam responsionem, videlicet ꝙ ibi cessauerat impedimentum: quia talis profecerat, & iam didicerat. remittens se ad not. per ipsum in d. c. fi. de æta. & qual. in glo. in verbo ac si dicat, & ad glo. pen. Et sic etiam hi omnes loquuntur de beneficijs habentibus ordinem, & executionem annexam. de quo dicam in fi. huius tituli.

Ad quartum quæsitum. glo. in d. cap. qui ecclesiasticis. xxxvj. dist. in verbo ordine. respondet
10 dicens, quòd ex illo tex. habemus, † ꝙ qui iniustè confert aliquem ordinem, priuatur potestate conferendi illum. vt. j. q. j. siqui Episcopi. dicẽs etiam, ꝙ talis (secundum alia iura) suspenditur à celebratione missarum per annum vt lv. dist. nullus. alibi etiam dicitur, quòd deponitur. vt lj. distin. c. j. & lxij. dist. c. fin. & lxxxj. distinct. rautis Daniel. Hodie autem ordinans illiteratum est suspensus ipso iure. per text. in cap. fin. de tempo. ordin. in sexto. Dicens demum d. glo. quòd consueuit distingui, ꝙ si ex negligẽtia ordinat quis indignum, tunc suspenditur, & est canon ferendæ sententiæ, non latæ. si autem ex certa scientia ordinat, tunc deponitur, vel aliter potest distingui: quia aut ordinat illum cum quo facile dispensare potest, vel cum quo dispensare non potest, vt secundum hoc magis, vel minus puniatur: tamen d. glo. in fi. dicit, quòd hodie mitius agitur, vt in c. graue. de præben. tamen dic. tex. c. fi. soluit quæstionem cum ibi not.

Sed hæc vltima distinctio non facit ad quæsitum nostrum, in quo quærimus de omnino illiteratis, cum quibus non dispensatur, vt infra dicam, & supra dictum est.

11 Ad quintum dicas, quòd † non, sed benè cum eis dispensari potest super iam obtentis, sed non obtinendis, cum sit incapax, sicut infans. vt not. Inno. in c. cum nostris. de conces. præben. & per d. Fel. in c. ij. de rescri. in prima charta. & Doc. in c. fi. de ætat. & qual. vbi est casus, quòd Episcopus propter horrendam illiteraturam fuit depositus, & de hoc etiam habetur per Do. de sancto Gemi. post Archidi. In c. ij. xxxvij. dist. & ibi latè, per dom. Alexandrinum Cardinalem, & per d. Fel. in cap. si quando. de rescrip. in §. vbi verò. in fi. ij. colum.

Ad sextum, verò quæsitum do. meus Fel. vbi supra proximè dicit, quòd cum omnino idiota, credit, quòd non dispensetur: & si dispensaretur, etiam per Papam, esset dispensare de directò cõtra ius diuinum. Ideo si non appareret maxima, & euidens causa dispensationis, talis dispensatio non teneret nedum in iam promoto ad Episcopatum: sed nec etiam ad beneficium curatũ.

dicens,

dicens, quòd de tali illiteratura non loquitur. §. propter defectum, nec fortè potest intelligi de tali. c. licet de euitanda. de elec. ꝙ solum potuit tollere exceptiones iuris positiui, non autem diuini, & naturalis, puta furoris, hebetis sensus, mẽtis alienationis, stuporis, & similium, quibus illiterati æquiparantur, secundum Inno. in d. c. cum nostris. quod etiam glo. in c. j. in verbo insufficientem. de renuncia. in vj. videtur sentire.

Dicens tamen hoc non habere locum in Papa, vt propter defectum literaturæ deponatur. vt xl.
12 dist. si Papa. quia † pro sola hæresi deponitur, si seipsum non corrigat. vt legitur de Marcellino, tũ etiam quia esset scandalosum, quòd primus Pastor deponeretur, & posset propter ea turbari vniuersus grex: videtur tamen idem Fel. in hoc subsistere. Sed præmissis benè addi potest supradicta authoritas in principio posita, tu scientiam repulisti, &c. ex qua clarius videtur prohibita illiteratura in sacerdote vsq; adeò, ꝙ sup illa, Papa non possit dispensare, cum dispensatio ni-
13 hil operaretur: quia † Papa non potest facere sua dispẽsatione idiotam doctum, aut literatum. Et, irregularitas, prouenients ex illiteratura, videatur esse de iure diuino, & authoritate prædicta, & per ea etiã, quæ notantur in c. sunt quidam. xxv. q. j. & dixi supra de dispen. Papæ. & glo. in d. c. sunt, quidam dicit, quòd ibi Dominus loquitur de sciẽtia diuina Prophetis diuinitus reuelata: quia ipsi sacerdotes, de quibus ibi Propheta loquitur, repellentes scientiam, à Domino repellebantur. Et verè, si rectè ponderamus hoc dictũ glo. Versamur in strictioribus terminis: quia nõ sufficeret literatura in sacerdote, sed requireretur etiam cognitio sacrarũ scripturarum. quod colligitur apertissimè ex personis, de quibus Dominus per os Prophetæ locutus est: nam loquebatur sacerdotibus repellentibus sciẽtiã, Prophetis diuinitus reuelatam. Sed certum est, quòd ipsi sacerdotes nõ erant illiterati, quòd patet in glo. ibi. quia tu scientiam reuelatam repulisti. & glo. in verbo oblita, ibi studium dimittendo, & mendacijs Pseudoprophetarum intendendo: nã illiterati non possunt dimittere studium quod nunquam exercuerunt, ideo tex. in c. nisi cũ pridem. de renunci. in §. nisi. propter defectum literaturæ, allegans hoc dictum Prophetæ concludit, quòd in Episcopo non requiritur eminens, sed sufficiens scientia. Sed cõtra hoc videtur sentire gl. in d. c. qui ecclesiasticis. xxxvj. dist. in ver-
14 bo satisfactionem, quæ dicit, quòd † prælati tenentur respondere ad omnes quæstiones, & tantum debent differre à subditis, & inferioribus, quantum paleæ à grano. & glo. ibidem, in verbo
15 plenissima, dicit, ꝙ † Prælati semper sedere debent iuxta fluenta euangeliorum, & sacræ scripturæ. & sicut columba ex natura sedet iuxta aquam, vt videatur in ipsa aqua vmbra superuenientis accipitris, & sic sibi præcauere cõsueuit: sic & prælatus per scripturam sibi præcauebit contra hæreticos. Ergo ex his authoritatibus videtur, ꝙ in prælato non sufficiat scientia competens, sed requiratur eminens. glo. tamen relata ad tex. in c. cum in cunctis. de elec. tenet de com
16 petenti, ꝙ sufficiat. vbi Inno. declarat quæ † sciẽtia dicatur eminens, & quæ sufficiẽs, & quæ mediocris. & idem Inno. in c. firmiter. de sum. Tri. in fi. declarat, quæ scientia requiratur in sacerdote, & qui teneantur scire, & qui discere, bene distinguẽdo inter simplices, & illos, quibus Deus dedit talentum intellectus, ibi vide.

Ad authoritatem Psalmi, quoniam nõ cognoui literaturam, introibo in potentias Domini. possumus probabiliter dicere, quòd loquitur, & intelligitur de simplicibus religiosis, non autem sacerdotibus, & ministris altaris, aut habentibus curam animarum, & qui populum habent docere; quod patet ex eisdem verbis Oseæ, ibi, ne sa-
17 cerdotio fungaris mihi: nam † in primitiua ecclesia monachi non erant clerici, vt legitur in c. generaliter. in princi. xvj. q. j. vt etiam hodie videmus in anachoritis, seu heremitis, & fratribus Iesuatis, & in conuersis monachorum, & mendicantium, qui non cognoscentes literaturam intrant in potentias Domini. i. in virtutem christianam.

Tamen Do. Card. Zaba. in c. sanè. in versi. vj. quæro. in iij. col. in princip. de regul. supra alleg. dicit, quòd in religiosis, etiam monachis requiritur studium literarum, triplici ratione. primo, respectu contemplationis: secundo, respectu prædicationis: tertio respectu trium substantialium religionis, & præcipuè contra luxuriam. iux. illud Hieronymi ad rusticum, de quo supra, videlicet, scientiam scripturarum ama, & vitia carnis non amabis. & ad illud Daniticum, quoniam non cognoui literaturam, dicit idem Cardinalis, quòd intelligitur de literatura veteris legis, de qua Paul. ad Corinth. iij. litera occidit, & literaturam non cognoscere eo tunc circuncisionem, & cæteras legales obseruantias.

De Apostolis autẽ dicit Hieronymus in Epistola ad Paulinum, quòd quicquid alijs exercitiũ, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis spiritussanctus suggerebat. Ideo hæc in exemplum non sunt trahenda.

Quicquid autem supra dictum sit de idiotis, & illiteratis, vidi, vt hodie omnes in Ro. curia vident quendam omnino idiotam, & ignorantem alfabetum, habentem beneficia ecclesiastica ad summam quinq; millium duc. de quo non est spes, quòd fiat docilis, cum iam sit quadragenarius, & vltra, Papa sic dispensante tacitè, expressè tamen conferendo ei, cuius nomen subticeo

cum

cum satis notum sit. Sed in fraudem iurium prædictorum professus est religionem Hierosolymitanam, & habet beneficia sęcularia & perpetuam commendam cum clausula, & de fructibus disponere possit. Sicut possem, & deberet si haberet in titulum: & tandundem est.

Ideo circa omnia prædicta potest considerari
18 †quòd illud dictum Prophetæ, quoniam literaturam non cognoui, non loquitur de scientia literarum, sed de negociatione. vt expresse habent aliqui codices antiqui, vt legi apud magistrum sent. super dic. Psal. lxx. incipi. In te Domine speraui, in feria quinta. & idem tenet beatus Aug. & videtur esse sensus, quoniam non cognoui negocia sæcularia, hoc est, vitam actiuam, conuertam me ad contemplatiuam. Sed quidam alter expositor, qui est sine nomine exponit, quoniam non cognoui literaturam, i. quia non approbaui literarum multitudinem. i. scientiam quæ inflat, quæ est interdum causa perditionis nostræ, iuxta illud Augustini. Surgunt indocti, & rapiunt cœlum, vt supra dixi. Ideo dicit, Introibo in potentias Domini. i. ad cognoscendum eius virtutes, & magnificentias, per ipsius inspirationem. & sic ista auctoritas non videtur loqui de omnino illiteratis, secundum hanc vltimam expositionē, & minus secundum aliàs præcedentes, & illud, Tu scientiam repulisti, omnino loquitur sacerdotibus, qui nō audierunt Prophetas. vt supra dixi. & non de idiotis, & illiteratis. Ideo credo quòd quærendo, vtrum Papa possit dispensare cum illiteratis ad ordines, & beneficia iuxta septimum & octauum quæsitū. sit distinguendum inter ordines & ordines, & beneficia & beneficia: quia aut loquimur, seu quærimus de minoribus ordinibus, non habentibus exercitium literarum, puta in simplici tonsura, quæ secundum aliquos non est ordo, sed signum in signato, & principiū ordinum, in quo non requiritur literatura, vt satis supra dixi, de æta. & qual. vbi de mente theologorum, & canonistarum dixi, quòd talis ordo poterat præstari puero post septennium, & si in cunabulis pręstabatur, charácter imprimebatur. Aut loquimur de maioribus ordinibus, in quorum exercitio requiritur literatura. Primo casu, credo posse dici probabiliter, talem ordinem baptizato posse conferri, etiam omni literatura carētē, vt supra dixi, de æta. & qual. aut loquimur de sacris ordinibus requirentibus vsum literarum, & tunc si conferuntur imprimitur charácter, vt satis etiam supra dixi, & in d. tit. de æta. & qual. tamen exercitium ordinis erit ei de necessitate interdictum, cum nesciat legere, & illū scienter ordinans sit puniendus, iuxta dic. glo. c. qui ecclesiasticis. xxxvj. dist. loquendo de Episcopo, vel inferiore à Papa.

In Papa verò secùs forsan dici posset, quo ad peccatum, & pœnam, quòd de pœna non est dubium, quòd non est qui puniat eum in hoc sæcu-
19 lo, si peccat: †quoniam illius iudicium soli Deo reseruatum est, nisi esset hęreticus. vt not. in c. nemini. xvij. q. iiij. & in c. patet. ix. q. iij. parei professò sedis Apostolicæ iudiciū à nemine sit retractandum, neq; cuicunq; liceat de eius iudicare iudicio. & Antherius Papa ait, Facta subditorū iudicantur à nobis, nostra verò à Domino iudicantur. vt ix. q. iij. In c. facta. & in c. isti sunt canones. ea. causa, & q. & c. cuncta per mundum. el primo. & cap. nemo.

An autem peccet, dicendum est, quòd sic,
20 †quia quoties dispensat sine causa, aut irrationaliter, semper peccat, & sic dispensatus non tutus quo ad ecclesiam triumphantem. vt satis disi supra de dispensatione Papæ in §. si indiscretè dispensat, & quæ dicatur indiscreta dispensatio.

In secundo verò casu est distinguendum inter simplicia, & curata beneficia, aut dignitates, habentes ordinem, & administrationem annexos.

In primo casu potest dici, probabiliter Papam posse prouidere, & conferre talia omnino idiotis, & illiteratis. cum in talibus non requiratur literatura. Immo etiam vidi prouideri simplicibus laicis de annuis pensionibus super beneficijs ecclesiasticis nonnullis Florentinis, & cuidā nobili veneto. Florentinis per S. D. N. Leonē X. Veneto verò dudum per Sixtū iiij. cum talia simplicia omnino sint introducta per ecclesiam militātē, & de mero iure positiuo, cui Papa præest, & in eo habet plenitudinem potestatis. Nec obstat illud quod consueuit notari in c. cum secundum Apostolum, de præben. quòd propter officium datur beneficium. Cum in hoc casu cesset, cum desit literatura: quia respondetur, quòd hęc obligatio officij similiter est introducta à iure positiuo, quam Papa similiter potest tollere. Sed attendendum est ad illud Propheticum, Septies in die laudem tibi dixi. vt Psal. cxviij. & media nocte surgebam ad cōfitendum tibi. Psal. xxj. & in matutinis meditabar in te. Psal. lxij. ob quas
21 auctoritates, & tex. in cle. si. de celebr. miss. doct. dicunt, quòd licet †Papa possit dispensare, quòd clericus non teneatur dicere totum officium, nō tamen, quòd non teneatur dicere aliquam partem: quia immo hoc est de iure diuino, & nō positiuo, & consequenter cum his, qui tenentur dicere officium ratione beneficij, quòd Papa non posset dispensare, si sint omnino illiterati. Et hic dici posset, quòd cum omnis Christi actio, nostra sit instructio, vt in c. significasti. de elec. & ibi per Abb. latè Christus autem docuerit Apostolos suos orare, dicens, sic ergo vos orabitis. Pater noster, qui es i cęlis &c. vt Matth. vj. quòd Papa posset dispensare, quòd loco officij, tales idiotæ dicerent orationem dominicam. Immo posset

posset in totum tollere ordinem officij, vt loco eius diceretur, per horas septem canonicas ipsa dominica. Oratio, in qua Deus forsan hodie magis adoraretur. Cum multi postergent officium.

Quo verò ad curata, in quibus versatur litera rura, de necessitate, & exercitio posset dici contrarium, vt sentit Dom. meus Fely. supra proximè, in §. ad quintum.

22 Sed quæro, † illiteratus, & omnino idiota iã promotus est, nunquid cum eo dispensari possit, vt non deponatur, sed remaneat in ordine iam suscepto, & per quem possit dispensari. tex. in c. placuit. x. q. j. ibi, doceri debet. & tex. in c. nullus. xxxviij. dist. & c. sedulò videtur dicere, quòd per Episcopum poterit dispensari. Sed illa iura loquuntur de aliqualiter literatis, ideo non faciunt: quia quærimus de omnino rudibus, & illiteratis: ideo videtur posse dici, quòd nullus dispenset, quo ad ordines. vt tenuit Dom. Fely. vbi supra, vide quæ latins dixi supra de dispen. Episcoporum. in versi. cum illiterato.

S V M M AE.

1 *Episcopus, qui renuntiauit loco tantum, at non dignitati Episcopali: an in sua quondam diœcesi possit ordines conferre.*
2 *Quid si à renuntiante loco, & dignitati esset, quis ignoranter ad minores ordines promotus.*
3 *Quid si scienter.*
4 *Quid si ignorantia non fuisset crassa, & supina.*
5 *Talis à solo Papa dispensatur.*
6 *Ordinatus ab Episcopo, qui renuntiauit loco, & dignitati, non habet executionem ordinis, & quis dispensabit super huiusmodi suspensione executionis ordinis.*
7 *Promotus ab Episcopo excommunicato, recipit charactèrem, & quis super executione ordinis possit dispensare.*

De ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatui, vel excommunicato.

CONCILII Antiocheni constitutione cauetur, nullum Episcopum audere debere ex aliena prouincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesia, aut proferre ad sacrum ministerium, nec ab alijs illuc trahatur, nisi fortè per literas rogatus abierit, non solum à Metropolitano, sed ab his, qui cum eo sunt omnibus ipsius prouinciæ Episcopis, quòd si nullo inuitante inordinatè superueniat Episcopus, & aliquos, vel ordinare præsumpserit, vel quolibet illi ecclesiæ competentes, qui ad se minimè pertinēt vsurpare præsumpserit, vacua quidem, & inania erunt omnia, quæ gesserit. ipse verò huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cepti dignas causas expendat, tanquam depositus à sancta Synodo, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus. hæc leguntur ix. q. ij. c. nullum. ex quibus, & per totam illam q. & in c. cum contingat. de æta. & qual. & c. veniens. de præscrip. etiam si de prima tonsura quæramus. vt not. in c. cum inter vos. de re iud. ibi, tonsurauerit. & in c. quoniam vidimus. lxix. dist. & per Host. in sum. de temp. ord. in §. & à quo. in princ. A proprio enim prælato ordines cõferendi sunt. Ex his igitur datur intelligi, quòd quilibet debet ordinari à suo Episcopo: alioquin & ordinans, & ordinatus punitur.

Sed quia is, qui renuntiauit Episcopatui, iam desijt esse proprius, & renuntiasse videtur executioni ordinis, vel dignitatis, & sub hoc continetur collatio ordinum, & sacramentorum, & qui talibus renuntiauit, sacros ordines conferre non potest, vt dicit Innoc. in c. j. hoc eo. tit.

Videndum est, quid iuris sit de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatui. Et quid de ordinatis ab Episcopo excommunicato. Et quis cum eis dispensare possit.

Antiqui Docto. distinxerunt, quos moderni omnes secuti sunt, dicentes, quòd Episcopus aut renuntiauit loco tantum, videlicet sedi Episcopali, non autem dignitati Episcopali. Et hoc casu

1 † in sua quondam diœcesi, & aliena vocatus ab Episcopo, vel de eius consensu diœcesani loci ordines conferre potest: quia Episcopus est, licet nullius Episcopatus.

In secundo verò casu, nec maiores, nec minores ordines conferre potest, per tex. in c. vnico, hoc eo. ti. vnde hanc sumpserunt distinctionem.

2 Si tamen † aliqui à talibus minores ordines recipiunt ignoranter tolerantur in illis, & ad maiores licitè promouentur, & est ratio secundum Host. hoc eo. ti. in §. j. versi. vel loco, & dignitati: quia minores ordines etiã à non Episcopo cõferri possunt, vt ab Abbate, & alijs ibi exemplificatis, quorum aliqui hodie non sunt in obseruantia, vt Plebani, & Archipresbyteri, qui secundũ antiqua iura conferebant minores. vt in c. psalmista. xxiij. dist. sed tex. ille loquitur de exercitio, & non de charactere, seu ordine, qui solemniter confertur. vt videtur etiam ibi gl. sentire, in eius fi. & expressè tenet Goffr. in sum. hoc eo. tit.

3 Sed † si à talibus sacros ordines scienter quis susceperit, executionem officij non habuerit.

4 Si verò ignoranter, nisi crassa, & supina † fuerit ignorantia, cum eis potest per suum Episcopum dispensari. & ignorantia non tollit dispensationem. Et ita tenet Burr. in d. c. j. quicquid dixerit Innoc. quem dixit postea se correxisse, in c. j. de

c.j.de scismat.qui primo tenuit, quòd probabi-
lis ignorantia tollebat defectum, adeo quòd non
5 indigebat dispensatione, si verò † ad sacros scien
ter à solo Papa dispēsatur, vt oēs in d.c.vnico.&
præcipuè But.in ij.col.ibi. nota, quòd ordinati.
Sed quia supra diximus, quòd scienter ordi-
nati à tali Episcopo, licet recipiant characterem,
non tamen suscipiunt ordinis executionem.
Quæro quis dispensabit supra huiusmodi su-
6 spensione executionis ordinis? dicas † quòd so-
lus Papa. vt tenent omnes in d.c.j.eo.tit.in fi.&
ibi Butr. licet secùs sit in ordinato ab Episcopo
alieno, qui non renuntiauit, & executionem ha-
benre, de quo in c.translationem.supra, de temp.
ord.vbi dixi.
Sed attende, quòd hodie iste titulus de nihi-
lo seruit, nec vnqoam vidi ipsum practicari, &
curia seruat aliam practicam, & Papa hodie non
admittit renuntiationes Episcopatuum, vt re-
nuntians remaneat sine titulo Episcopali. Sed
sic seruatur, quòd si quis Episcopus in totum re
nuntiat, videlicet, & titulo, & loco, siue sedi, eo
ipso fit translatio de eo ad aliam ecclesiam titu-
larem, videlicet ad Episcopatum habentem ti-
tulum, & existentem in terris infidelium, & sic
est Episcopus actu, & habet Ecclesiam, & diœ-
cesim habitu, & denominatur Episcopus, & re-
tinet omnia, quæ sunt Episcopi præter fructus,
& locum; & tales cōferunt ordines, authoritate
Apostolica in quibuscunque diœcesibus cum di
spensatis supra defectu ætatis, vel natalium ab
officio pœnitentiariæ, vel etiam per signaturam,
cum clausula, à quocunque catholico Antistite
gratiam, & communionem sedis Apostolicæ ha
bente: quorum hodie plena est Italia, & præci-
puè regularium fugientium Claustri sedilia, ven
dentium sacramēta, licet nouissimè in Concilio
Lateranen. Sanctissimo D.N.Leone X. iubente,
per constitutionem sacro approbante Concilio
editam ordinatum fuerit, quòd de cætero nul-
lus ad Episcopatum titulatum promoueret con-
tra constitutionem: tamen ipse Papa postea non
seruauit, immo quasi immediatè promouit
quendam Generalem Ordinis Mendicantium
in Archiepiscopum titulatum, & ij postea fiunt
suffraganei miserabiliter in opprobrium digni-
tatis Episcopalis.
De secunda parte hoius rubricę habemos tex.
7 in c.fi.huius tit. vbi habetur, quòd † promotus
ab Episcopo excommunicato recipit characte-
rem, & si ignoranter, potest cum eo per suum
Episcopum dispensari ad exercitium ordinis, à
quo suspensus est, sicut supra proximè diximus
de ordinato ab Episcopo, qui renunciauit E-
piscopatui.
Sed quid si scienter fuit ordinatus ab excom-
municato? dic, quòd à solo Papa potest secum
dispensari, vt etiam supra proximè diximus de
ordi.ab Episc.qui renuntia.Episcopatum.

SVMMAE.

1 *Sacramenta ecclesiæ septem.*
2 *Sacramenta reiterabilia, qualia sint.*
3 *Baptismus potest celebrari in aqua non benedicta, etiam in flumine.*
4 *Corpus Christi non potest confici, nisi de pane consecrato.*
5 *Vnctio non potest fieri nisi de oleo oliuæ, ab Episcopo consecrato.*
6 *Benedictio in coniugio semel tantum fit, & aliquando pœna imponitur sacerdoti.*
7 *Ex septem sacramenta Ecclesiæ tria sunt iterabilia.*
8 *Sacramentum matrimonij impressum est in animam mulieris tunc virginis repræsentantis Ecclesiam triumphantem, in qua non est peccatum. & nume. 19.*
9 *Et quando iteretur.*
10 *Vnctio extrema, an iteretur.*
11 *Vnctio extrema non est sacramentum, sed oratio, qua dicitur super infirmum.*
12 *Pœnitentia est sacramentalis, & iteranda.*
13 *Secus si sit solemnis.*
14 *Iteratio sacramentorum, quare prohibita sit.*
15 *Iniuria, quomodo possit fieri sacramento.*
16 *Mortuus baptizatus resuscitans non rebaptizatur, licèt sit hæreticus, vel etiam damnatus.*
17 *Sed reconciliatur Ecclesiæ ad terrorem, & aliorum exemplum.*
18 *Coniuges mortui, si suscitarent, non essent amplius coniuges, neque illa caro.*
20 *Per virum figuratur Ecclesia militans.*
21 *Pœna imponenda reiterantibus sacramenta cum seq.*
22 *Rebaptizatus sponte, vel conditio naturaliter coactus non potest promoueri.*
23 *Idem in rebaptizato ignoranter, sed postea ratificauit.*
24 *Infantes expositi, qui ignoranter bis baptizatur, si demum hoc appareat, an possint promoueri.*
25 *Episcopus cum ignorantibus dispensare potest.*
26 *Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat.*
27 *Peccatū non dicitur, quando adest peccati ignorantia.*
28 *Episcopi non possunt regulariter dispensare contra concilium, nisi eis specialiter concedatur.*
29 *Fallit in Pontifice, in quo est summa potestas.*
30 *Mors melior est, quàm consentire rebaptizari. Idem de rebaptizantibus dicendum est.*
31 *Iterantes benedictionem nuptialem, quomodo puniantur.*
32 *Dispensatio cum bis, est sedi Apostolicæ reseruata.*
33 *Sacramentum; an dicatur iteratum, si nescitur, & ambigitur, an sit factum.*
35 *Iteratum non dicitur, quod factum esse nescitur.*

De

De Sacramentis non iterandis, & iterantibus ea.

1 QVæ septem sint Ecclesiæ sacramenta, videlicet, † Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Matrimonium, Ordo, Extrema vnctio, vnde dantur versus.

Abluo, firmo, cibo, piget, vxor, ordinat, vngit.

Hæc sunt Ecclesiæ septem sacramenta vocata. Qoorum aliqua sunt iterabilia, aliqua initerabilia.

Omissis quæ per summistas ponuntur, videlicet, quid sit sacramentum, vnde dicatur, quot snnt species sacramétorum, qnis ea conferre possit, quis recipere, qoaliter conferantur, de quibus per Goffr. Ray. & Host. in eorum summis, solum videbimus de septimo.

2 Videlicet † quæ sint iteranda, & quæ oon addendo, quæ sit causa prohibitionis, & quæ sit pœna reiterantium, & quis cum eis dispensare possit: quia hæc tãtum pertinent ad subiectũ nostrũ.

Circa sacramentorum iterationem inter doctos antiquos variæ fuerunt opiniones, qoorum aliqni nulla sacraméta reiterabilia esse volnerũt, etiam si actu iterantur, cum oon dicantnr eodẽ secundnm quid, vt ponit Host. in sum. hoc eod. tit. in §. & quę sunt iteranda. versi. sed dicet quis; sic oec baptismns iteratur, si secũdò datur, dum eadem aqna iterum benedicatur.

Sed respondetur, qnòd aliud est de benedictione aquæ, in qua fit baptismus, aliud de benedictione panis, & olei. potest enim baptismus celebrari in aqua non benedicta, & in flumine:

3 quia † illa benedictio fit tantom pro reuerentia, & decore sacramenti, & non pro eius virtute. Ideò cathacismus, & benedictio aqnæ, & salis noo sunt de substantia illios sacramenti, & in illis non contrahitur compaternitas, vt tenent omnes. & est veritas.

4 Sed † corpus Christi non potest confici, nisi de pane consecrato, nec vnctio fieri, nisi de oleo oli-

5 uæ ab Episcopo consecrato. Ideoq; † illa consecratio ad virtutem sacramẽti pertinere videtur,

6 qood non sic in baptismo. In coniugio † verò semel tantum fit benedictio: alioqoin pœna imponitur sacerdoti. vt in c. j. de secund. nop. & in c. vir autem. eod. titu. vel dic, quòd reiteratio est quantum ad susceptionem, noo autem quantum ad sanctificationem.

Mouentur sic dicentes, vt refert idem Hosti. vbi supra, ex eo, quòd canon simpliciter dicit sacramenta oon esse iteranda, & ideo videtur eis, qnòd hic similiter sit intelligendum cum simpliciter loquatur. xix. dist. Si Romanorum. l. de precio. de publici.

Sed conclusiuè dicas, quòd ex septem sacra-

7 mentis prædictis, † tria sunt iterabilia, videlicet Eucharistia, pœnitentia, & extrema vnctio. Reliqoa verò sunt initerabilia. videlicet baptismus, confirmatio, matrimonium, & ordo.

De baptismo, videtur posse iterari sicut & circuncisio, cum soccessit in lege, euangelica loco circuncisionis. vt ait Apostolus ad Galathas, & transumptiuè in c. maiores. de baptis. in §. ad id autem. & legitor Iosue v. ibi, eo tempore ait Dominus ad Iosue, fac tibi cultros lapideos, & circuncide secundò filios Israel, fecitq́; quòd ioss erat Dominns, & circuncidit filios Israel in colle præputiorum. Sed Nicolaus de Lyra ibi, circumcide secundò, dicit hoc esse falsum: quia eædem personæ nõ fuerunt ibi circuocisæ, quæ aliàs fuerant: sed illi tantum, qni nati in deserto & transmigratione remanserant incircuncisi. vt patet in tex. ibi, hæc autem causa est secundæ circuncisionis. Ideo dom dicitur ibi, circuncide secundò, subintelligitur solemniter: qnia illa fuit secunda circuncisio solemnis. vt ibi plenios per eundem Nicolaum, quæ vide. Ideò teneas quòd Baptismum oon potest iterari.

De matrimonio autem illud tene, qoòd licet secũdæ nuptiæ nõ benedicantur, vt in d. c. j. & c. vir autem. de secun. nup. non tamen deficit in eis sacrameotum, si in primis collatum fuit ex eo:

8 † quia impressum est in animam mulieris, tuoc virginis repræsentantis ecclesiam triumphantẽ, in qua non est ruga, nec peccatom: aliàs inferretur iniuria sacramento. vt infra dicet. Scias etiã,

9 qoòd † benedictio ista iteratur, com aliqnis secũdam ducit virginem, secundum consuetudinem locorũm, de qua Papa notitiã habeat, aliter non, vt tener glo. fi. in d. c. j. de secun. nop. in fi.

10 De extrema vnctione, † aliqoi voluerunt non esse iterandam, qnorum opinionẽ reprobat glo. in d. c. j. de secun. nnp. in verbo iterari. quæ sentit, qnòd extrema vnctio non sit sacramentum,

11 sed † tantum oratio super infirmom hominem. vt not. in cap. manos. j. quæst. j.

De pœnitentia verò eadem glo. sentit quòd

12 † si sit sacramentalis, sit iteranda, si verò † solem-

13 nis non iteretur. per tex. in c. in capite. & in c. quis. l. dist. dicit tamen Gratianum tenuisse, esse iterabilem secundum consuetudioem quorundam. per tex. in c. nihil prodest. io §. ex persona in fi. de pœnit. dist. iij.

De secundo verò dnbio, seu quæsito, videlicet

14 † quare sacramentorum iteratio sit prohibita, dicas secundum tex. in c. hanc regnlam. j. q. j. diceotem, haoc regulam cooseruandam in omnibns ecclesijs prædicamus, vt lauacrum sibi initum, nulla iteratione violetur. Dicente Apostolo, Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, cuios abolitio nolla iteratione violanda est. sed sola spiritus sanctificatio inuocanda: qoia sacramento

mento fit iniuria, vt dicit August. ad Parmenianum de hæreticis, & damnatis, & transumptiuè in c. quòd quidem. j.q.j. in j. col. ibi. Ideo nõ eis impositio manus imponitur, nec non hominis, sed vnde sacramento fiat iniuria, cui concordat tex. in c. ostenditur. de consecr. di. iiij. & c. quem admodum. xxiij. q. vij. & in l. j. & ij. C. ne sacrum bapt. iteretur. quia videretur, quòd prima vice non fuisset bene collatum, aut inefficax. vt no. j. q. j. sacramenta. ibi sacrilegam faciemus iniuriam, neque Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat.

Sed quia supradixi, quòd esset facere iniuriã
15 sacramento, quæro † quid sit facere iniuriam sacramento. Host. vbi supra, respondet, quòd animæ infigitur quædam imago, seu pictura preciosa. s. character spiritualis, dicẽs quòd sicut siquis vellet ponere imaginẽ super alia imagine, siue picturam super alia pictura, suprapingendo, prima pictura obscuraretur, vt interior, & ita hic. Sed videtur, quòd hoc exemplum non procedat, quo ad obscurationem: quia iteratio baptismi non offuscat primum baptismum, immò secundum nihil est, & non imprimitur, & primum est indelebile, & adeo est impressum
16 animæ, quòd † mortuus baptizatus resuscitans, non rebaptizatur, etiam hæreticus, etiam damnatus, & abnegans baptismum, & inde rediens
17 ab hæresi non rebaptizatur, sed tantum † reconciliatur ecclesiæ, potius ad terrorem, & aliorum exemplum, quàm de necessitate. vt habemus in Pontificali. & est tex. in c. neque in homine. j. q. j. & c. siquis hæreticè. & in d. c. hanc regulam. & quasi per totam illam q. vbi tractatur de baptismo. & vide bo. glo. in c. presbyteri. 48. di. in verbo non iteratur, in fi.

Sed quia supra dixi, quòd sacramento matrimonij non iteratur, sicut nec baptismus, nec ordo, nec confirmatio, cum imprimantur in animam. de matrimonio verò videtur sic posse di-
18 ci: quia † si coniuges mortui suscitarent, non essent coniuges; quia non esset illa caro: quia Deus illam coniunctam, morte dissoluit, & separauit. & sic posset cum alio, vel alia contrahere. vt notatur.

Dicas cõtrarium esse verum, sed ex hoc ideo
19 non iteratur sacramentum in muliere: † quia per eam figuratur ecclesia triumphans. Ideo propter defectum sacramẽti vnitatis cum carnẽ suam in plures diuiserit, vt in c. acutius. xxvj. di. & not. etiam Host. in sum. de biga. §. quare bigamus. Item quòd in bigamo est defectus sacramẽti: quia Christus non duas, sed vnam tantum sibi copulauit ecclesiam, vt in d. c. acutius. De vi-
20 tro verò, per † quẽ figuratur ecclesia militans, vt supra dixi in versi. de mrimonio aũt illud dicas.

De tertia verò. q. quæ sit pœna iterantium sacramenta, iterari prohibita.

21 De baptismo dicas, ꝙ † secundum leges est vltimum supplicium. vt in l. ij. C. ne sacrum bapt. ite. quod intelligas in patiente. In agente vero pœna depositionis imponitur, tãquàm indigno sacerdotio. vt in l. j. C. eo. tit.

22 Et hi qui † spontè, vel conditionaliter coacti sunt rebaptizari, promoueri non possunt. & idẽ
23 dicas † si ignoranter, & postea cum sciuerunt ratificent. & idem si ab hæreticis scienter ordinantur. vt habetur in c. confirmandum. L. di. & in c. ventum. in fin. j. q. j. & j. q. viij. qui in qualibet. & in c. conuenientibus vobis in vnũ. Hi tamen sic ordinati, si retinent habitum, & tonsuram, retinent priuilegium clericale. lxxxj. di. dictum. & de consecra. di. v. c. dictum.

Sed quæro, quid de infantibus expositis, qui interdum bis baptizantur ignoranter, & demũ appster bis baptizatos. Dicas absolute quòd
24 † possunt promoueri absq; vlla dispensatione, secundum vnam opinionẽ. Alij verò dixerunt, quòd tutius est secum dispensari.

De quarto, & vltimo quæsito, quis cũ his pos-
25 sit dispensare. Dicas absolutè quòd † cum ignorantibus episcopus dispensat, vt in c. placuit. j. q. iiij. tamen tex. ille, si bene ponderatur, videtur sentire, ꝙ talis non indigeat dispensatione, sed absolutè possit promoueri. Sed glos. ibi videtur sentire, ꝙ illud concilium Africanũ concesserit dispensationẽ, ibi, hoc ex dispensatione. Sed tex. in c. eos quos. de consecr. di. iiij. in fi. videtur sentire primum, & ibi etiam gl. in verbo impositione. tamen gl. sequens in verbo nec eorum, dicit, quòd eis iniungitur pœnitentia.

Sed quicquid dicant d. glos. ego semper tenerem primam partem, & tales non indigere dispẽsatione, ex authoritate Augustini in lib. retractationum, & transumptiuè in c. j. xv. quæst. j. ibi, vsque adeò peccatum voluntarium malum est, vt nullo modo peccatum sit si non sit voluntariũ.
26 peccatum † .n. nihil aliud est, nisi voluntas retinendi, vel consequẽdi, ꝙ iustitia vetat. vt definit tex. vbi supra. ex voluntate itaq; peccata expediũtur, quæ libero mentis arbitrio, & delinquendi proposito cõmittuntur. vt dicit idẽ tex. in princ.
27 Vbi † aũt est ignorantia peccati, non potest esse peccatũ, cum deficiat intentio peccãdi. In infantibus aũt, & ẽt puberibus dicendũ est, ętatem ipsos excusare, cũ quicquid vident ignorent. vt in l. j. in §. impuberes. C. de fal. monet. & idẽ dicas de dormientibus, si rebaptizẽtur, cum in eis cadat mens liberi arbitrij, nec liberũ arbitrium mẽtis habeant. vt etiã dicit tex. in d. c. eos quos. Nec obstat. c. qui bis ignoranter. de consecr. dis. iiij. quia ibi glo. j. soluit, ibi. sed bene hodiè possunt promoueri, & licet non dicat absolutè, vel dispensatiuè, tenerem tamen, vt supra dixi.

Sed quid de alijs sacramentis reiteratis? dicit
Host. in summa huius ti. in §. fi. in fin. quòd id,
quod dictum est de baptismo, idem dicendum
est de reordinato, & recófirmato. Allegat in arg.
tex. in c. 1. quod incipit sicut semel baptizatus.
lxviij. di. & c. dictum. de cósecr. dist. 5. pari róne.

Sed quia hactenus vidimus de reiterantibus
sacramenta ignoranter: quid modo de scienter,
& quis cum eis dispensare possit? Diximus
supra, quòd cum ignorantibus episcopus dispensat,
ergo videtur à contrario sensu, non posse per episcopum dispensari.

Pro clara intelligentia, & solutione quæsiti,
refert scire, vtrum scienter, vel ignoranter sit
1 quis rebaptizatus, vel reordinatus, aut reconfirmatus.
Si scienter, adhuc distingue, aut pro
hæresi, vt Nouatiani & Donatistæ, & alij hæretici,
qui aliter, & aliter baptizabant. de quibus
habetur in c. quidam. xxiiij. q. iij. vbi ponuntur,
lxx. sectæ hæreticorum; & in quibus errabant,
& vnde dicantur, & de earum origine. Donatiani
enim siue Donatistæ dicuntur à quodam Donato
Afro, qui de Numidia veniens, totam penè
Africam sua persuasione decepit, asserens filium
esse minorem patre, & Spiritum sanctum
maiorem filio. rebaptizans catholicos, & idem
faciebant Nouatiani de baptismo. vt ibi legitur.
Scias tamen, quòd si quis ratione naturali motus
falso opinatur, quòd pater sit maior filio,
vel quòd tres personæ sint tres res à se inuicem
distantes, & separatę, dummodo errorem suum
pertinaciter non defendat, non est hæreticus,
nec peccat. Vt dicit Inno. in c. firmiter. de sum.
Trin. in fin. vel fuit rebaptizatus pro corporis
sanitate recuperanda. vt not. & habetur in c. ij.
de apostat. in primo casu est apposita pœnitentia
à canone septem annorum, & trium quadragenarum.
In secundo verò casu trium annorum,
vt est tex. in c. qui bis ignoranter. de consecra. di.
iiij. & est ibi glo. in verbo, quòd vitio. & gloss.
fi. & tex. in c. eos quos. quod est c. sequens, ea. distinct.
vbi Nicena synodus talibus pœnam irregularitatis
perpetuæ imponit, ibi etiam oblationes
modis omnibus non sinantur offerre, sed
tantummodo popularibus in oratione socientur.
28 Episcopi † autem non possunt regulariter
dispensare contra concilium, nisi eis specialiter
29 concedatur. Ergo dicendum est † solum Romanum
Pontificem, in quo est plenitudo potestatis,
cum his dispensare posse.

Pręmissa tamen recipiunt temperamentum,
videlicet nisi tales sic reiterantes, & scienter fuerint
compulsi: quia tunc cum eis mitius est agédum,
pro quo facit text. in d. c. eos quos. & ibi
gloss. in verbo, seu coactos, quæ tamen in fin.
30 dicit, quòd † magis est eligenda mors, quàm
consentire rebaptizari, vt xxij. q. 5. si quis coactus.
& q. vj. sed pro primo excusabilis est text.
in c. sacris. de his quæ vi. not. ue causa fin. &
facit text. in c. presbyterus. l. dist. Et scias, quòd
sub pari disciplina sunt, tá rebaptizantes, quàm
rebaptizati, & assistentes, vt not. in c. ij. de bapt.

Cum verò ignoranter rebaptizantur, distinguendum
est, seu potiùs inquirendum qualis 1
fuerit ignorantia, vtrum videlicet iuris, vel facti,
aut ætatis. Primo casu si iuris, aliter non
punitur, nisi quòd vlterius non poterit promoueri.
vt in d. c. qui bis ignoranter. de consecrat.
distinct. iiij. & hoc est intelligunt quidam in personis,
quę aliàs iuris ignorantia excusantur. Sed
Barth. Brix. dixit de mente illius tex. qui. bis,
quòd hi non indigent alia pœnitentia, nisi quantum
alias pęniterent. Si autem facti ignorantia,
dic omnino excusari. vt not. in c. j. de bapt.

De ætatis ignorantia, dicas ipsam omnino
excusare. vt supra diximus in versi. de quarto
& vlt. quibus addo tex. in c. placuit. j. q. iiij. &
præallegat. c. eos quos, in fi. de consecra. di. iiij.

De iterantibus benedictionem nuptialem,
31 illud teneas, quòd † Sacerdos benedicens secundas
nuptias, debet suspendi ab officio, & beneficio.
& est canon ferendæ, & non latæ sententiæ
secundum aliquos. Alij vero dicunt, quòd
immò est canon latæ. & pro vtroque allegatur
32 tex. in c. j. de secund. nupt. Dispensatio † tamen
cum his, est sedi Apostolicæ reseruata. vt videtur
sentire dict. tex. ibi cum literarum tuarum
testimonio ad sedem Apostolicam nullatenus
destinare postponas.

Postremò pro complemento huius materię,
33 vt ipsam plenè habeas, scias, † q sacramentum,
nunquam intelligitur iteratum, vbi, vel quando
ambigitur, aut dubitatur, siue nescitur esse
factum. pro quo d. tex. in c. vnico. de cler. per
34 sal. promo. ibi, quia † non intelligitur iteratum,
quod factum esse nescitur.

S V M M AE.

1 *Quæcunque iniuria remissibilis est, & vbi est remissio ibi est dispensatio.*
2 *Episcopus an possit dispensare cum sibi, & suæ Ecclesiæ iniuriantibus. & dic quòd sic.*
3 *Non debet tamen esse nimis facilis.*
4 *Episcopus est in Ecclesia pater & etiam Procurator Ecclesiæ. nu. 7.*
5 *Pater potest remittere filio iniuriam illatam.*
6 *Episcopus an possit remittere iniuriam sibi & Ecclesiæ suæ illatam absque capituli consensu.*
8 *Fidem frangenti, fides frangatur eidem.*
9 *Faciens quod non debet, recipit quod oportet.*
10 *Vim etiam rebus illatam etiam inferendam repellere licet incontinenti, etiam collectis amicis.*
11 *Iniuriam repellere licèt incontinēti, non autem ex interuallo, quia tunc esset vindicta.*

DE.

De treuga, & pace, & earum violatoribus.

PELAGIVS Papa in epistola ad Mal
lum subdiaconum, de qua transum-
ptiuè in c.de benedicto.xxxij.q.j. in
1 fi.dicit, quòd † quæcunq; iniuria re-
missibilis est, vbi aũt remittitur, di-
spẽsatio est. de quo plenius dixi s̃. de dispẽsatione
mariti cum vxore. in vers. in adulterio, cum vxor
maculat. Sed quia violator pacis & treugę iniuria
tur, ideo videndum est quis cum huiusmodi viola
toribus dispensare possit.

Et scias, ꝙ quicquid sub hac rubr. continetur, non inducit peccatũ hodie, si prælati nõ seruant quia vsibus vtentiũ non fuit constitutio approbata. vt dicit gl. in c.j. tu hoc eo.tit. in verbo frangere. in fi. & idẽ dicit Inno. ibidẽ. de hac materia habetur xc.di. per totũ. & xxiij.q.iij. siquis Romipetas. & c.illi. & c.de furtis.

Et omissis solitis quæstionibus, videlicet, quid sit treuga, quid pax, quid iustũ bellũ, quæ treuga comprehendatur sub hoc tit. videlicet de quo bello, Quot sunt species treugæ, & quid treuga operetur, de quibus me remitto ad Summistas.

Dicã, ꝙ Alex.iij. in Concilio Lateranẽ. statuit treugas esse seruãdas, à quarta feria post occasum Solis, vsq; ad secundã feriam in ortu Solis, ab Aduentu Domini, vsque ad octauas Epiphaniæ, & à lxx. vsq; ad octauas Paschæ. siquis aũt ipsas frangere præsumpserit, post tertiã monitionem, si nõ satisfecerit, excommunicetur. vt in c.j. hoc eod.tit.

Hic quæritur de duobus.

Primo siqs treugã violauerit, quã pœnã incurrat.

Secundò, quis possit cum violatoribus pacis, aut treugæ dispensare.

Ad primum dicito, ꝙ huiusmodi pacis, & treugæ violatores veniunt excõicandi, & est canon ferendæ sentẽtiæ. vt dicit tex. in d.c.j. in §. siquis aũt.

Ad secundũ dicas, ꝙ ad eundẽ spectat absoluere, ad quẽ spectat ligare. sed ligare spectat ad epm, vt dicit tex. in d.c.j. ibi suus eps sniam excõicationis dictet. in eũ ergò & absolutio, siue dispẽsatio.

Sed vlterius quæro: quia tex. ibi in §. siquis aũt dicit, ꝙ postq̃ eps sententiã excõicationis dictauerit in frangentem treugã, & scriptã vicinis nunciauerit, nullus eorũ excõicatũ i cõmunione recipiat. imò scriptã sentẽtiã quisq; cõfirmet, siqs aũt hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiaceat, & gl. in verbo periculo dicit, periculo .i. excõmunicationi subijciat. & sic fit canon ferẽdæ sniæ cõtra casum. c. statuimus. de sen. excõ. in vj. vbi habetur, ꝙ cõicans, seu participans excom. maiori excõicatione incurrit minorem, quæ priuat à participatione sacramẽtorũ, & cõmunione hominũ, & hic dicit, ꝙ sic participãs subiaceat periculo sui ordinis .i. subijciatur excommunicationi.

Sol. dicas, ꝙ illa verba periculo subiaceat, non referuntur ad verbum, in cõmunione recipiat, sed ad sequentia proximiora, videlicet scriptam, sententiam quisque confirmet, & sic est planum.

2 Quæro etiã vtrum † episcopus possit dispẽsa-
re, cum sibi & suę ecclesiæ iniurianti. dicas, ꝙ sic,
per tex. in c. inter querelas. xxiij.q.iiij. Imò tene-
tur remittere iniuriã: quia ei sanctitas ignoscendi
gloriam dereliquit. vt C. de epi. & cler. l. si quis in
3 hoc genus. tamen in † dispẽsando cum his sibi in-
iuriantibus, & remittendo, non debet esse nimis
facilis: quia interest publicè pœnas facilè non di
mitti, ne ad iniurias, & maleficia temerè quisq;
prosiliat. vt not. in l. si operis. C. de pœn. Veritas
tamen euangelica dixit, dimittite & dimittetur
vobis. Lucæ.vj. Alioquin trademini in carcerem
infernalem. vt Matthæi. xviij. & in oratione Do-
minica. Dimitte nobis debita nostra, sicut &
nos dimittimus debitoribus nostris. cuius expo
sitionem posuit beatus Thom. in opusculis.

Sed pone, quòd Episcopus vult remittere in-
iuriam sibi, & ecclesiæ suæ illatam, capitulum
contradicit, nunquid poterit sine consensu capitu
li, videtur dicendum quòd sic.

4 Nã Eps pater est in ecclesia, dicit tex. in c. esto
5 subiectus. xcv. dist. Sed † pater iniuriã filio illatam
remittere potest. vt not. in l. sed & si vnus. in §. fi-
liofamil. ff. de iniur. Item actio iniuriarum nõ est
in bonis ecclesiæ antequam intẽtetur, & lis super
ea non sit contestata. vt in l. iniuriarum actio. ff.
6 eod. vnde cum non sit in bonis ecclesiæ, † potest
Episcopus eam remittere, sine consensu capitu-
li: pro quo videtur text. in c. cum Apostolica. de
his quæ fi. à Præla. sine consen. cap. Sed hæc non
videntur vera: quia licet Episcopus dicatur pater,
7 † est tamẽ procurator ecclesiæ, & nõ habet liberã,
vt not. in c.ij. de dona. & in c. sine exceptione. xij.
q.ij. & in c. casellas. x.q.ij. & ad c. cum apostolica.
dicas, ꝙ ibi fauor religionis attenditur: & est sum
ma ratio, quæ pro religione fit, vt not. in l. sunt
personæ. ff. de relig. & præcipuè, quia ibi melior
fit conditio ecclesiæ, vt ibi. & ita tenet Hosti. in
sum. de maled. in §. primo. in versi. siquis autem.
ibi, si Principi Ecclesiastico maledixerit. vbi ple-
nius vide.

Vltimò quæro si treuga pendẽte, tu mihi dam
num das, frangendo fidem treugæ, liceat mihi pa-
riter tibi damnum dare: videtur dicendum ꝙ sic,
8 † quia frangẽti fidẽ, fides frangatur eidem, vt in c.
peruenit. el ij. de iureiu. & l. si instituta. ff. de in-
offi. testa. & l. qui fidẽ. ff. de transac. l. cum propo-
nas. C. eo. & l. cum proponas. C. de pac. & xxviij.
9 q.ij. si infidelis. & † qui facit quod nõ debet, reci-
pit quod oportet, vt dicit glo. in l. si non fuerit.
ff. de iureiuran. Anto. de But. in d. cap. peruenit.
de iureiuran. el secondo. tenuit contrarium, & ꝙ
imò non liceat tibi damnum dare. Sed Ioã. And.
in addit. Spec. tenuit contrarium in hoc eo. titu.
super rubrica. in fine.

Sed quicquid dixerit vterq; ipsorũ patrum, possumus probabiliter distinguere, quòd aut inconti nenti, aut ex interuallo. primo casu liceat. secundo non, vt not. in l. j. ff. de vi, & vi armata, & in l. idem est. §. est igitur. eo. tit. qnia tunc fit causa defensionis, & nõ vltionis, vt not. in c. qđ culpatur. xxiiij. q. j. & c. significasti, el secondo. de homi. in fi. & in
10 l. scientiam. §. pen. ad legem Aquil. nam † licitum est vim etiam rebus illatam, etiam inferendam repellere incontinenti, imò etiam quàm citius sciuero, & potero, etiam collectis amicis, vt not. in l. j. in princ. §. fin. ff. de acquir. possess. & in l. clam postulatur. §. qui ad nundinas. eod. titu. & in c. olim. de restit. spol. in fi. Iniuriam verò factã post, repellere non licet interuallo, quia tunc esset vindicta, & vltio violenta, & ideo punibilis.

SVMMAE.

1 *Honestum, quomodo se habeat ad virtutem, ad decorem, ad vtile, & ad delectabile.*
2 *Honestas, an sit pars temperantiæ.*
3 *Præsul, quas virtutes habere debet.*
4 *Episcoporum, & Sacerdotum, eadem qualitas requiritur, & typus, quia vnus est Christi thalamus.*
5 *Abbas potest dispensare in omnibus casibus modum viuendi concernentibus: non tangendo tamen substantialia regulæ suæ religionis.*
6 *Honestas clericorum circa plura versatur, & circa quæ. & num. 7.*
8 *Super inhonestate clericorum, qui dispensare potest.*

De Vita, & honestate clericorum.

HÆc rubrica stat disiunctiuè, quia alia est vita, & alia est honestas. de hac secunda parte honestatis, beatus Tho. ij. ij. q. cxlv. per totum, latè di
1 xit, † quomodo honestum se habeat ad virtutem, ad decorem, ad vtile, ad delectabile,
2 & an honestas sit pars tẽperantię. Hosti. † verò in sum. hoc eo. tit. in ij. in versi. sed si de prędictis vis habere doctrinã pleniſſimã, distingue plura circa vitã clericorũ, ad quẽ breuitatis causa me remitto

Sed quia substantialia ipsorum vitæ versantur principaliter circa residentiam, castitatem, & continentiam, sobrietatem in cibo, & potu, & fugere comessationes, & fabulationes, & amatoria cãtica, ebrietatem, & crapulam, & malorum hoïum consortium: vnde dantur versus, quos idẽ Host. in sum. in tit. de temp. ord. posuit, dicens de ipsis.

3 *Primum † præcipitur, quòd sit sine crimine præsul:*
Magnanimus, sobrius, prudens, ornatus, & hospes:
Casta docens, non percussor, non litigiosus.
Non cupidus, bene dispositus, non neophitus.
Talis Apostolica, quòd præsit, regula iussit.

Quæ quidem ab Apostolo tradita sunt in Epistola ad Timoth. j. c. iij.

Nec dicas hæc tantum locum habere in Episcopis, cum dicat sine crimine prę̃sul, quia in primitiua ecclesia oẽs Apostoli tã primi duodecim, quã lxxij. & cæteri oẽs erant simplices sacerdotes, & postea fuerunt missi per prouincias ad prædicandum Euangeliũ. Et crescẽti fide, vidẽtes ipsi Apostolis messem esse multã, & operarios paucos, rogauerunt dominũ messis, vt mitteret operarios in messem suam. vnde ab eis electi sunt lxxij. Discipuli, quorũ typum gerunt presbyteri, atque in eorũ locõ constituti sunt in ecclesia. Hęc leguntur in c.
4 in nouo. xxj. dist. & ĩ c. cor Epi. lxviij. dist. Ex † quibus apparet, ꝙ Epõrum, & sacerdotũ vnus est typus, & sic eadem qualitas requiritur: qa vnus est Christi thalamus, vt dicit Pelagius in epistola ad orthodoxos, & transumptiuè. xxj. dist. quamuis. Fateor tamen maiores qualitates requiri in Epõ, quàm in simplici, vel etiam curato sacerdote: de quo per Innoc. in c. firmiter. de sum. Tri. in prin. ibi, hanc autem mensuram.

Videndum est de singulis his partibus, & quis possit circa eas dispensare. Et primò circa primũ de residentia attende, ꝙ hic non tractatur de residentia in beneficijs, de qua dicemus infra de cler. non resi. sed ad cohabitatione in cõmuni, in modum cœnobij: cum residere in cõmuni, etiã clericis sæcularibus in primitiua ecclesia esset de pertinentibus ad vitã clericorũ, vt dixit Host. vbi supra. Et de hac residentia hic tractatur, circa quã idem Host. multipliciter distinxit, cuius distinctiones hic non repetam, sed ad illas me remitto.

Secundum illas tamen quęro, quis cũ eis dispẽsabit in casu, ꝙ hodie, vel fm laudabilem consuetudinẽ, vel ex forma constitutionum, vel ex fundatione beneficij, aut alia rationabili causa clerici in certo loco beneficiati tenerentur in simul, & in communi viuere, ita ꝙ possint separatim, & segregatè viuere, & ab alijs segregari.

Probabiliter responderi potest, ꝙ eorũ superior poterit dispensare à maioritate rationis, tex. in c. monachus. & c. monachũ. xx. q. iiij. vbi dicitur, ꝙ Abbas potest dispensare in omnibus casibus mo-
5 dum viuendi cõcernentibus (non tangendo † substãtialia regulæ suæ religionis, nisi hoc etiã specialiter sibi sit à lege prohibitũ, vt etiã dixi ĩ. de dispen. Abb. in vers. in omnibus verò alijs, cũ tribus versi. seq.) multo magis ergo extra claustra potest supior dispẽsare, ex quo nõ reperic ei iure, phibitũ.

Circa reliqua concernentia honestatẽ, & sic se-
6 cundã partẽ rubricæ, de qbus Host. ĩ. de † qua materia habec. xij. q. j. xxj. q. iiij. in tex. & gl. summæ. xxiij. di. in §. clerici comã. vsq; ad fi. illius dist. & in di. xlj. xliij. xliiij. lxxxvj. xcj. & xcij. per totũ. & de consec. dist. v. c. nunquam. & vsq; ad c. de spiritu.
7 Dicas, † quòd vltra exemplificata per dist. sunt complura, in quibus versatur honestas clericorum, quorũ aliqua exprimuntur in iure, vt nõ intrare balnea delectationis causa, de quo in c. ois. xxiiij. q.

xxiiij.q.j.& in c.placuit.de confec. dist. iij.

Portare coronam, siue tonsuram, vt in c.fi.de cler.coniug.

Deferre habitũ cõgruentem, vt à fęcularibus cognoscantur, arg. c.nonnullis. de iudæ. contra quos nõ deferentes, si sunt in sacris, procedi potest, vt not.in c.ij.de apostat.qui si moniti nõ deferunt.& reassumunt, priuilegium amittunt secundum vnã opi.vt not.in c.fi.de apostat.& in c. ex parte.el primo.de priui. & in c. in audientia. de sent.excom.& in c.contingit.eo.tit. el ij. & in c.ex parte.de cler.coniug. Quibus autem vestibus & habitu vti debeant, not.in c.clerici.eo.tit. de vit.& hon.cler.& xxj.quæst.iiij.§.j.& ibi pulchrè in glo. summæ, vt supra.

Nil dare histrionibus, nec conuiuijs, quibus intersunt, nec instrumẽta lasciua tangere, vel audire.lxxxi.di.donare.& xxiij.di.his ergo.xxiij.di. presbyteri.de consecr.dist.v.non oportet.de quibus histrionibus Frater Ioannes de Friburgo in sua summa, lib.ij.titu.v.fol.lix.in fi. dicit, nedum clericos, sed & laicos peccare, qui histrionibus conferunt, secundum beatum Tho.in sum.quęs. clxviij.art.iiij.quod intelligit immoderatè: moderatè autem nõ improbat, modo histriones nõ vtantur obscœnis verbis, sed delectabilibus. ea: di.& honestis ad hominis recreationem. & hoc de mente beati Thom. vbi supra.

Beatus tamen Augustinus super Ioã.dicit, ꝙ donare histrionibus, immane vitium est. Et idẽ Io.de Friburg.de mente cuiusdam Vlderici Doctoris dicit, ꝙ si aliquis etiã malus histrionibus parcè dat ad conseruandam famam suam, ne à talibus vituperetur, ꝙ nõ credit talem mortaliter peccare: & hoc sæpe vidi fieri in Rom. Curia à magnis Cardinalibus, malè tamen viuentibus. Ideo cum dicere verum non sit peccatum, nõ video securitatẽ in hoc dicto in foro conscientiæ.

Ludis non interesse. & qui ludi sint etiam prohibiti, not.in c. cum decorem.eo.tit.nostro. & xxxv.dist. episcopus.& c.clerici.eod.tit.

Non venari, sed piscari, vt in c.Esau.lxxxvj.di. qui venatoribus. ea. dist. Et Gul. Duran. in suo aureo repertorio dicit, ꝙ à vertice vsq; ad plantam pedis versatur honestas clericorum, vt in c. capite. vj.quæst.j.

In capite, vt in c.j.de sacra vnct.

In tonsura, vt supra, & in c.nõ liceat. xxxiij.di.

In crinibus, seu capillis, vt in c.clericus. eo.ti. & xxiij.dist.prohibere.& xij.q.j.duo sunt. in verbo Corona.

In auribus, vt in c.ex merito.vj.q.j.

In supcilijs, vt i c.j.xv.di.circa fi.ibi, supcilia.

In fronte, vt in c. j. de sacra vnctio. in §. per frontis.& l.dist.domino, ibi verecundã frontẽ.

In oculis, vt in c.his igitur.xxiij. dist.ibi, non vngã oculis. & xxxij.quæst.v. nec solo.

In palpebris, & pupillis oculorum, vt in c. hinc etenim.xlix.dist.ibi, lippus, & ibi, albumẽ.

In naso, vt ibidem, ibi, in torto naso.

In labijs, vt in c.sacerdotibus. xj. q. j. & in c. diaconus. xciij.dist.

In ore, vt in c.nisi cum pridẽ, de renun. §. graui.v.q.v.§.fi.xj.q.iij.inter.xl.dist.per totum.

In dentibus, de consec.dist.v.nisi quid.xxxvij. dist.vino.in fi.xl.dist.per totum.

In lingua, moribus, corde, & mente. xxxij. di. si qui non sunt. xxxiiij.dist.his.v.q.v.§.fi.& in c. j.ne cler. vel mona.

In sermone.xliij.dist.sit rector.& in c.j.

In genibus, vt flectantur.xliij.distin. §. j. & §. qualiter.

In tota facie, vt in c.excommunicamus.de hæret.& l.dist.in c.in capite.in princip.

In barba.de vita, & honest. cler. titu. nostro. cap. clerici.

In gutture, & faucibus. xcij.dist.c.j.de conse. dist.v.c.fucare.

In collo.xciij.di.diaconi.in fi. de consec. dist. iiij.tres quos.& in c.nisi cum pridem, de renunciа. §.graui.

In humeris, & harmo, de pœn.dist.j.importuna, & de sacra vnct.c.vnico.

In dorso.xxxvij.dist.§.fi.xxxij.q.v.si Paulus.in fi.xlix.dist.hinc etenim.§.gibbus.

In pectore.xxxvij.di.§.ecce.de sacra vnct. c.j.

In brachijs & harmo. eod.c.j.

In manib.xcij.di.c.j.& ij.de cõse.di.v. nunq̃.

In ventre.xxxv.dist.§.j.lxiiij.dist.§.j. xij. q. ij. gloria.xlix. dist.c.j.in fi.

In lumbis, in quibus in viris luxuria designatur, iuxta illud Luc.xij. Sint lumbi vestri præcincti, & ibi Greg.in Homel.per lumbos enim in viris luxuria designat, in fœminis in vmbilico. testatur dñs, qui de diabolo ad B.Iob loquitur, dicẽs, virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. In lumbis ergò, & renibus consistit honestas clericorum. de pœni. dist.ij.si enim.de pœni.dist.j.qui sanctos.

In cute, & genitalibus.xlix.dist.c. ingenij. in versi.ponderosus, & in c.ij.xiij.dist.

In præputio.xxxv.dist.ab exordio.& in c.maiores.de baptis.in §.adeò autem.

In cruribus.xxxij.q.v.si Paulus.

In genibus, vt in c.ij.de ferijs. & in c. fin.xxx. dist.& lxxxvj.dist. scire.

In pedibus.v.q.v.§.fi. xxxij. dist. hospitiolum tuum.ibi, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. xlix.dist. cap.j.versi. pedes, & versi. claudus, & versi. fracto pede.

In veste, & ornatu.xxj.q.ij.per totum.

In incessu, & gestu. xxiij. di. de his igitur. xlj. dist.§.j.in fi. grauitas enim incessus denotat grauitatem mentis.

In multis quoque alijs consistit, & versatur honestas clericorum, de quibus etiam not. in c. j. ne cler. vel mon. & in c. cum decetem: hoc eo. tit. de vita & hon. cler. Spec. etiam quædam posuit in hac materia. in tit. de instru. 100. dist. c. j. in §. nunc autem.

8 Quis † autem super defectibus huiusmodi dispensare possit. Dicendum est quòd secundum qualitates defectuum datur dispensatio per superiores, seruata forma iuris circa reseruationes casuum, puta inchoando à capite, si quis haberet caput adeò deforme, q sine scandalo promoueri non posset, aut haberet os post aures, vel dētes aprinos, aut linguam adeò balbutientem, q difficilè posset intelligi, haberet guttur gottrosum, vt in pluribus in valle Tropię, & Camonicę Brixię. vbi fui Inquisitor hæreticę prauitatis, in quibus locis vt in pluribus sunt gutturosi, & adeò deformes, q guttur excedit faciem. vel in gibboso in pectore, & in humeris. vel esset hydropicus. vel in cute esset aspersus maculis lepræ. vel in virilibus: quia si ipsum secasset virilia, vel in cruribus, vt quia esset gambosus, ita q non posset honestè ad altaris ministerium accedere, vel haberet pedes conuersos, videlicet partem anteriorem posterius, vt vidi, vel oculos adeò strabos, quod non nisi scandalosè ad altaris ministerium videri posset. his & similibus casibus oportebit dicere, vt dixi supra in procemio huius operis, videlicet homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam non offeret panes, Et regulare hos omnes casus, secundum singularem eorum naturam. de quibus satis supra dixi in tit. de corp. vitia. vbi dixi, quòd hæ deformitates secundum plus, & minus relinquuntur arbitrio discreti Prælati. Ideo sacra pœnitentiaria in huiusmodi dispēsationibus circa defectus corporis, semper dat executores in partibus, nisi dispensandus præsens sit in curia: quia tunc committitur pœnitentiarijs ordinarijs. In partibus autem semper apponitur clausula, super quo cōscientiam tuam oneramus. Ideo in his non potest dari certa, aut determinata doctrina, cum relinquatur arbitrio cōscientiæ executorum: quorum conscientiam hodie videmus valde laxatā. Adeò q vidi Venetijs in ecclesia Sancti Io. noui, sacerdotem sine tibijs celebrantem ad altaris ministerium, qui dicebatur ex infirmitate, quæ ex incontinentia & lapsu luxuriæ prouenerat, tibias amisisse. cum eo tamen dispensatum fuit ad altaris ministerium & retentione beneficij. licet scriptum sit, q dignum est, q male meriti perpetua egestate laborent. cum eo enim dispensari potuisset, vt retinuisset beneficium, vnde se sustentaret, citra tamen altaris ministerium. Sed hoc credo fuisse culpa executoris, vt quotidie videmus.

S V M M Æ.

1 *Honestas clericorum consortio mulierum sæpe decoloratur.*
2 *Clerici cohabitantes cum mulieribus qua pœna, & quomodo puniuntur.*
3 *Et quis cum eis dispensare possit. & num. 4. & 5. & 8. & quæ requirantur. nu. 7.*
6 *Dispensatio facilius conceditur iam promotis quàm promouendis.*
9 *Pœnitentia vera non dicitur absque excisione causarum peccandi.*
10 *Notorium quando dicatur.*
11 *Fornicator notorius debet à suo Episcopo admoneri vt se corrigat, & in hoc interim à beneficio Ecclesiastico suspenditur, sed si erit incorrigibilis, perpetuo priuari debet.*
12 *Peccans mortaliter licèt sit suspensus quo ad se, non tamen debet in officijs uacari, nisi sit peccatum fornicationis.*
13 *Admonitio quæ debet fieri à prælato fornicatori notorio: an sufficiat quoad pœnæ impositionē. et 14.*
15 *Admonitio quæ à prælato fit fornicatori notorio, licèt fiat ad multitudinem, & fit synodalis, tamen dicitur personalis, cum fiat ad præsentes.*
16 *Constitutio pœnalis quando requirit trinam monitionem, non sufficit unam audiuisse vel duas.*
17 *Clericus tenens mulierem suspectam in loco suspecto, non tamen cognoscens eam, an puniatur.*
18 *Verbum retinendas quam habeat significationem.*
19 *Et quis cum istis dispensare possit.*
20 *Clericus retinens mulierem qui monitus cecidit in censuram, an liberatus si ad primum vomitum inciderit, iterum reincidat in censuras absque alia monitione.*
21 *Episcopus an possit dispensare cum excommunicatis se immiscentibus in diuinis officijs.*
22 *Pontifex solus cum irregularibus dispensat.*
23 *Fornicator publicus an incidat in pœnam fornicatoris notorij.*
Publicum quomodo dicatur.
24 *Infamatus publicè ob fornicationem an debeat à suis subditis uel parochianis euitari.*
25 *Ab Ecclesia tolleratus, à filijs Ecclesiæ honoratur.*
26 *Fornicator nolens se purgare excommunicatur.*
27 *In qua si steterit per annum, quomodo vt conuictus puniri poterit.*

De cohabitatione Clericorum & mulierum.

N CONCILIO Maguntino cauetur, vt nullus sacerdos fœminas, de quibus suspicio esse possit, retineat: sed nec illas, quas Canones concedunt. vt legitur in c. j. hoc eo. tit. &
1 † quia honestas clericorum cōsortio mulierum sæpe decoloratur. ideò tit. iste bene, & congruè subne-

Subnectitur tit. præcedenti, secundum Host. hic,
in sum. qui posuit quid sit cohabitatio cleric. &
mulierum. Vtrum cohabitatio toleranda sit?
Qua pœna puniantur cohabitantes, & quali-
ter imponatur. Et quæ dispensatio circa hos ad-
hibeatur. Et hæc erit portio nostra, quam Host.
leuiter pertransiuit, dicens in genere, videlicet
2 † ꝙ cum ijs fit dispensatio magna, maior, &
maxima. Magna, scilicet, vt non deponatur, vt
habetur in c. sanè sacerdotes. de cler. coniug. vbi
dicitur, ꝙ sacerdotes, qui nuptias contraxerunt
post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem
cótinentes, officio suo restitui poterunt. Maior,
vt ad sacros ordines promoueantur: quia defe-
ctus nostri temporis illius distinctionis non pa-
titur manere censuram, vt in cap. fraternitatis.
xxxiiij. dist. Maxima. s. vt ad dignitates ecclesia-
sticas admittantur, vt in c. habuisse. xxxiij. dist.
Sed circa has dispẽsationes, videlicet magnã,
maiorem, & maximam. in exemplis in eis posi-
3 tis quæro, quis † possit cum eis dispensare, cum
in magna dicatur dispensari, vt non deponatur.
In maiori, vt ad sacros ordines promoueatur.
In maxima, vt ad dignitates ecclesiasticas admit
tatur.
4 Ad primam responderi potest † ꝙ per solum
Papam, per tex. in c. præter. xxxij. dist. ibi. Ex par-
te omnipotentis Dei & auctoritate Principum
Apostolorũ Petri, & Pauli præcipimus, & omni
no contradicimus, vt Missas nõ cantet, nec Euã-
gelium legat, neque Epistolam ad Missam, neq;
in presbyterio cum his ad diuina officia, qui prę
fatæ constitutioni inobediens fuerit, maneat, ne
que partem ab ecclesia suscipiat. Quibus bene
conuenit tex. in c. fi. xxxiij. dist. Ex quibus appa-
ret ꝙ huiusmodi concubinarij nedum repellun-
tur ab altaris ministerio, verum etiam priuen-
tur beneficijs ecclesiasticis: propter verbum, ne-
que partem ab ecclesia suscipiat. Sed dicas quòd
5 † per suum Episcopum dispensari potest, si sint
emendati, & continentes, per tex. in d. c. sanè sa-
cerdotes. ibi, ex indulgẽtia sui Episcopi eius exe-
cutionem habere. & glo. quam omnino videbis,
in c. qui in aliquo. lj. dist. in verbo, concubinas,
& ad d. tex. c. fi. & c. præter. respondetur, quòd
loquitur de persistente in concubinatu, & noto-
riè, non autem de pœnitentibus. & qui post lon
gam pœnitentiam, & vitam laudabilem conti-
nent, & castitatem seruant, vt loquitur d. c. sa-
nè. el secundo, de cler. coniuga. & idem sentit d.
c. fi. ibi, permanere volueris.
Ad secundum videtur dicendum, ꝙ non sit,
per eundem tex. c. sanè. qui loquitur in iam pro-
motis: quia turpius eijcitur &c. & ibi Papa vti-
tur verbo restitui, quod videtur secus de promo
6 uendis: quia † cum iam promotis facilius dispen
satur, quàm cum promouendis. vt supra, per di-
scursum sæpe diximus. & pro his videtur tex. in
d. c. fraternitatis. xxxiiij. dist. ibi. & ætas illius, de
quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem
auferre dignoscitur. vt ad diaconatus ordinem
possit prouehi concessisse nos noueris. vsq; ad fi
nem tex. Ex quibus quidem verbis & auctorita-
te quatuor eliciuntur.
7 Primò, † ꝙ huiusmodi clerici, qui cum mulie
ribus habitarunt, & cum eis coinquinati sunt, vt
cum eis dispensetur, requiritur, vt vlterius non
sint suspecti de incontinentia, propter verba in
tex. posita, ibi, & ætas illius, de quo agitur, futu-
ræ incontinentiæ suspicionẽ auferre dignoscitur.
Secundò, ꝙ possunt promoueri vsque ad dia-
conatus ordinem, & non vltra, propter verbum,
vt ad diaconatus ordinem possit prouehi, ex quo
non dixit ad sacerdotium, quod bene Papa sci-
uisset dicere, si voluisset, ideo nec nos dicere de-
bemus. xix. dist. si Romanorum.
8 Tertiò, † ꝙ huiusmodi dispensatio debet fie
ri per solum Papam, propter verbum concessisse
nos noueris.
Quartò, ꝙ præmissa, partim ex dispensatione
misericordię, cũ dispẽsatio sit misericordia, vt s.
dixi in princ. in definitione dispensationis, par-
tim verò ex rigore disciplinæ intelliguntur, vt le
gitur in fi. d. c. fraternitatis. Quod bene cõfirma
tur auctoritate Concilij Aurelianen. in quo ca-
uetur, ꝙ non admittatur, non dico ad sacerdo-
tium, imò nec ad clerum, qui pręter vxorem aliã
cognouerit. vt legitur in c. si quis. ea. di. Quæ, si
vera essent, & sibi vendicarent locum, credo, ꝙ
pauci sacerdotes reperirentur, cum pauci repe-
riantur sine vitio incontinentiæ, vt supra dixi.
Sed quæro, clericus concubinarius vult abij-
cere concubinam, & etiam eam abiurare, quæ-
ro an debeat absolui, & secum dispensari. vt su
pra. Prima facie videtur dicẽdum quòd sic, quia
ecclesia non claudit gremium redeuntibus, &
quoties ingemuerit peccator, &c. & nedum se-
pties, sed septuagies septies. vt Matthæi xviij.
Sed distinguendum est, quòd si est periculum
recidiui, non debet absolui, nec dispensari, nec
admitti ad abiurationem, nescimus ancepe per-
iurij: quia non est contritus, vt not. in cap. le-
9 gatur. xxiiij. quæst. ij. Vera enim † pœnitentia nõ
est sine excissione causarum peccandi. vt in c. sa-
tisfactio. de pœnit. dist. iij. Si verò non est tale pe
riculum recidiui, quod sacerdotis dispensantis
arbitrio pensabitur. Distingue, quoniam si fa-
ctum est notorium, absolui non debet: quia tene
tur eam abijcere ad tollendum scandalum popu
li, maximè quando suspicio est violenta de in-
continentia. Alias verò si non est notorium te-
net indistinctè Frater Angelus in sua sum. quòd
possit absolui, sed aliqui reprehendunt: quia si
esset scandalum vni, vel duobus, tenetur eam di-
mittere,

mittere, sed si nullum est scandalum, aut recidi-
ui periculum, absolui potest, & quòd de concu-
binario, idem de concubina, pro quibus facit
tex. in c. audite. xxxiij. dist.

10 Sed quæro, † quãdo dicatur notorium in hoc
casu Ioan. de Friburgo in sua sum. hoc eo. tit. di-
cit, notorium in hoc casu esse, quando mulierem
suspectam domi publicè detinet. Et idem si eam
alibi, quàm in domo detineat. Vel fortè ex eis
sint etiam animalia supra terram gradiẽtia: quia
cum sit publicum, non ex fama, sed ex euidentia,
ita quòd non possit aliqua tergiuersatione cela-
ri, nec testes necessarij sunt, nec etiam accusator,
vt not. in c. vana. hoc eo. tit.

Et talis notorius fornicator debet per suum
Episcopum admoneri, vt se corrigat, & si se non
corriget, debet suspendi à beneficio ecclesiastico
vsque ad paritionem, & congruam satisfactio-
11 nem, & si erit † incorrigibilis, debet perpetuò eo
priuari, vt in c. sicut ad extirpandas. hoc eo. tit.
& secundum hoc intelligitur de perpetuis con-
cubinarijs notorijs, vt in c. nullus. xxxij. dist. &
c. propter hoc. & lxxxj. dist. si qui sunt presbyte-
ri. & not. in c. vestra. in fi. hoc eo. tit. & c. tua. &
not. in c. cum olim. de verbo. sign.

Hæc opinio confirmatur hodie per decreta-
lem quæsitum. eod. tit. in vj. vbi dicitur, quòd,
12 † quamuis mortaliter peccans sit suspensus quo
ad se, non tamen debet in officijs euitari: quia
nõ est suspensus quo ad alios, nisi sit peccatũ for
nicationis, quod sit notorium per sententiã, vel
confessionem factam in iudicio, aut per rei euidẽ
ntiam, quæ nulla tergiuersatione cælari possit.

De hoc autem, ꝙ præmissum est, videlicet, ꝙ
notorius fornicator admonendus sit ab Episco-
13 po, dicit glo. ꝙ † admonitio ab inferiori prælato
non sufficeret, quoad pœnæ impositionem, nisi
talis esset, qui haberet iurisdictionem Episcopa-
lem plenariam in his concubinarijs, & eorum
beneficijs.

Sed de admonitione huiusmodi attẽde: quia
14 duæ sunt opiniones. Quidam. n. dicunt, ꝙ † non
sufficit, nisi fiat specialiter ad personã super hoc
diffamatam. Alij dicunt, quòd sufficit generalis
facta in synodo, vel proclamata infra missa-
rum solemnia. Ita quòd verisimiliter ad noti-
tiam omnium peruenire potuerit, sicut de publi
co edicto dicimus, vt sit locus pœnæ constitutio
nis, & licet hæc admonitio fiat ad multitudinẽ,
15 & sit synodalis, nihilominus † dicitur personalis
cum fiat ad præsentes, & secundum hanc opinio
nem, huiusmodi generalis admonitio ad illos so
los extenditur, qui præsentes sunt, & ad alios nõ.
licet teneantur interesse in synodo, siue nõ. licet
ab his, qui interfuerunt in synodo, postmodum
audierint monitionem huiusmodi emanasse.
16 Et plus dicunt aliqui, ꝙ † quando constitutio
pœnalis requirit trinam monitionem, non suffi
cit vnam audiuisse, vel duas, nisi etiam tertia au-
diatur à præsente monitore.

Et dicunt, quòd huiusmodi admonitio non
extenditur nisi ad illos solos, qui à tempore mo-
nitionis concubinas cum scandalo detinebant.

Nec monitio canonica quæcunq; sufficit, nisi
præcedente causa facta sit: quia alias non dici-
tur legitima. & quamuis non exprimatur causa,
propter quam sit etiam vnica monitio pro om-
nibus, si subest illa causa, nihilominus incurri-
tur pœna hæc. Si autem non subest causa, secùs.
Prima opinio est benignior, & communior est.

Sed quid dicemus de clericis nostri tempo-
ris, qui cum scandalo passim, & publicè cum plu
ribus fornicantur, vtrum comprehendantur cũ
præmissis? videtur posse dici, quòd sic, cum gra-
uius peccent, quàm ille, qui cum vnica etiam pu
blicè fornicatur, cum multiplicentur peccata,
& scandala.

Contrarium tamen est verius, nec recurrunt
sententiam, nec pœnam prædictam. & est ratio
secundum eundem Fribur. quia constitutio illa
non videtur loqui, nisi de illis, qui tenent cũ scan
dalo focarias, aut alias mulieres, cum pœnæ sint
restringendæ, non extendendæ.

17 Sed iuxta præmissa quæro, clericus † tenet mu
lierem suspectam in loco suspecto, tamen non co
gnoscit eam, nec eam detinet pro concubina, nũ
quid incurrit præmissam pœnam? & dubium fa
cit: quia, vt proximè dixi, constitutio loquitur
de detinentibus cum scandalo. Dicit Friburgo,
quòd benigniori interpretatione dicere possu-
mus, quòd non incidat in illam pœnam, vel sen
tentiam, & quòd illa constitutio intelligitur de il
lis, qui eas in concubinatu detinent, propter ver
bum, focarias.

Alij tamen dicunt, quòd ex quo post legiti-
mam admonitionem cum scandalo tenent mu-
lieres huiusmodi, siue peccent cum illis, siue nõ,
incidunt in illam sententiam, post legitimam
monitionem.

Sed vlterius fortius quæro: quia canon vtitur
verbo, retinendas, vtrum per illud verbum ex-
cludantur illi, qui non retinent eas, sed illas ta-
men habent ad vsum carnis, licet non habitent
cum eis, nec suis sumptibus eas alant. Sed tan-
tum, vt vulgo hodie dicitur, habẽt in amasiam,
non tamen tanquam propriam, puta, quia habet
alium, cum quo stat in concubinatu, vel habet
maritum.

18 Idem Fribur. vbi supra respondet, quòd † ver
bum retinendas interpretatur. i. habendas quo
ad vsum carnis, & ex quo abutuntur eis ad pec-
catum carnis cum scandalo, post monitionem
prædictam incurrunt sententiam, quin etiam e-
xemplificat de muliere cohabitante cum mari-
to.

to, & dicit hanc fuisse mentem statuentis.

19 Postremò circa præmissa quæro, † quis poterit tales absoluere, & cum illis dispensare. Idem Io. dicit, quòd ex quo conditor canonis non retinuit sibi absolutionem, possint Episcopi absoluere subditos suos. Inferiores autem prælati non consueuerint dispensare, sequendo opinionem, quam supra posuimus sub tit. de dispensa. Episco. vbi diximus veram opinionem communem, & sententiam esse, quòd Episcopis sit permissum dispensare in omnibus casibus, modo non reperiantur eis à canone prohibiti. Inferiores verò prælati non, nisi in casibus sibi à lege, vel canone permissis. de dispésatione autem dicemus statim.

Sed ponamus, quòd clericus absolutus, & dispensatus in supra dictis casibus, reuertitur ad vomitum recidiuando in idipsum genus peccati cum eadem muliere, vel concubina, nunquid

20 † reincidat in censuras absque noua monitione, an verò debeat iterato moneri? vt supra. Respondeo, quòd si adhuc durat scandalum, reincidit in excommunicationem, quamuis non fiat noua monitio. Si verò non durat scandalum, sed creditur publicè, quòd sit correctus, non incidit in sententiam, donec iterum non sit ortum super hoc scandalum, quo orto Ioan. de Fribur. vbi supra dicit se credere, quòd non sit necessaria noua admonitio, per illam gl. in c. si quis Episcopus. & c. si quis clericus. & cap. presbyter. lxxxj. dist.

Sed quia supra proximè diximus, quòd Episcopi possunt absoluere, & dispensare super tali sententia, quid si post sententiam sic excommunicati celebrant, vel se miscent in diuinis, aut aliter contrahunt, & incurrunt irregularitatem?

21 nunquid † Episcopi poterunt dispensare circa eam cum subditis suis, sicut absoluere? dicas, quòd non, secundum Friburgum, vbi supra, qui nihil

22 allegat. sed tu dicito, quòd hoc ideo est quia † cû irregularibus solus Papa dispensat. vt dixit Inn. in c. cum æterni. de re iud. in vj. in sua gl. in verbo, irregularitas. Et diximus supra de dispensatione Papæ. in §. circa quartum. in fi.

Sed quia ad incursum pœnæ canonis in præ-

23 missis casibus requiritur notorietas, † quid si nô est notorium, sed est publicum ex sola fama viciniæ? dicas, quòd tunc non sufficit ad incursum pœnæ, sed requiritur accusatio, & deficiente accusatore, ex illa fama, vel potius infamia indicetur purgatio canonica infami, in qua si deficiet, vel se purgare recusauerit, per totam manum, quotam sibi per suum ordinarium indicetur, debet deponi. vt not. in c. tua nos. hoc eo. tit.

24 Sed quæro, † vtrum talis diffamatus debeat à suis subditis, vel parrochianis euitari, durante infamia ante accusationem, vel purgationis indictionem? dicas, quòd non, etiam in sacramê-

25 tis: quia † quandiu ab ecclesia toleratur, tandiu à filijs ecclesiæ honoratur. vt in c. consulendum. xxviij. dist. & in c. si. xv. q. vlt.

Sed quia dixi supra, quòd debet deponi, nunquid hodie sic fiet? dicas, quòd non: quia illud erat secundum rigorem iuris antiqui, hodie verò d. c. tua nos. eo. tit. dicit, quòd canonica animaduersione punietur. sed hoc incidit in idipsum: quia ex quo canonica animaduersio reperitur scripta, debet seruari, & sic erit pœna iuris antiqui, ex quo in iure nouo non inuenitur immutata. Ideo Host. in eod. c. tua nos. dixit, quòd canonica animaduersio erit, quòd si in purgatiô

26 ne deficiet, punietur, vt conuictus. Si verò † se purgare noluerit pro contumacia, excommuni-

27 cabitur, in qua si † steterit per annum punietur, vt conuictus de crimine, pœna, de qua supra diximus.

SVMMAE.

1 *Subdiaconatus ordo olim, an esset sacer ordo.*
2 *Petrus Apostolus fuit coniugatus.*
3 *Pontifex maiores ordines non habet quàm Episcopi, & se Episcopum appellat.*
4 *Pontifex potest dispensare cum omnibus criminosis, vt possint promoueri, & iam promoti ministrent.*
5 *Constitutus in sacris, si contrahat matrimonium, & consumet, incurrit irregularitatem.*
6 *Abiurationis forma, qualis sit.*
7 *Iuramento aliquid non fit, quando verisimiliter dubitatur de eius transgressione.*
8 *Et quando verisimiliter possit dubitari.*

De Clericis coniugatis, & coniugandis.

CLERICOS in minoribus ordinibus constitutos, coniugari posse non est ambiguum, vt de cler. coniug. in antiquis, & vj. & dicam latius infra, qui cler. vel vouen. Sed quærendû est de constitutis in sacris ordinibus, contrahentibus matrimonium de facto, qua pœna puniantur, & si cum eis dispensari possit, & per quem.

1 Primò sciendum est, quòd † Subdiaconatus olim non erat sacer ordo, nec autem Christi, aut Apostolorum fuerat sacer constitutus, sed tantum à Gregorio, & iure positiuo connumeratus est inter sacros ordines: ideo in illo Papa potest dispensare, tam in contrahendo, quàm in iam contracto. vt not. in c. lector. xxxiiij. dist. & Host. hoc eo. tit. dicit, quòd licet Papa possit cum Subdiacono dispensare, non debet tamen de facili hoc facere. & idem dicit Inn. in c. super eo. eo. ti.

Sed

Sed quòd etiam Papa possit dispensari, consueuit opponi, quòd immò Papa dispensat cum bigamo, quod est plus. vt supra dixi de bigam. quia Papa dispensauit cum Episcopo Panormitano. Et responderunt aliqui doct. antiqui, vt fuit Altisiodorensis, & Io. de Friburgo, quòd nõ quærimus quid factum sit, sed quid faciendum sit. Et idem Io. dicit, ꝙ quilibet baptizatus, si ordinatur, recipit characterem ex potentia baptismi, ideò supra in tit. de cler. non bapti. diximus, ꝙ baptismus est ianua omnium sacramentorũ. & ideò Io. dicit, ꝙ omnis baptizatus, est potens ad susceptionem omnium sacramentorum. Et Papa dispẽsando, etiam cum coniugato, vel etiã, vt supra dixi, in bigamo, non videtur nisi relaxare executionem, & exercitium ordinum: quia defectus sacramenti non obstat vsui ordinis, nisi in quantum obstat susceptioni ordinis. Et ideo cũ per dispensationem aboleatur delictũ commissum in susceptione ordinis inordinatè, potest ordinatus licitè exercere actus, quos prius exercere potuit, quamuis illicitè ex potentia characteris ordinis. Et hanc eandem opin. tenuit Hosti. in sum. de bigam. ita in proposito sicut Papa dispensat in his, quæ sunt maiora, videtur etiã posse dici, Papam posse dispensare cum constitutis in sacris ordinibus à Christo, & Apostolis constitutis. vt possit ducere vxorem, & contrahere de facto saltem, & post contractum secum dispẽsari per Papam tantum, ad exercendos suos sacros ordines. Et sicut videmus hodie in ecclesia Orientali apud Græcos, sed dices, ipsos contrahere ante sacerdotium, hic quærimus de contrahẽtibus post. sed dices eadem ratione de qua supra, ꝙ facilior erit dispensatio, cum iam habeãt sacros ordines, & nil dat dispensatio, nisi exercitij relaxationem, vt supra dixi de bigamo.

2 Sed quid dicemus † non ne & Petrus Apostolus fuit coniugatus? Et non legitur in sacra scriptura; ꝙ postquã fuit vocatus ad Apostolatum fecerit diuortium, nec abstinuerit ab vsu coniugis, qui imò videtur probari, ꝙ stetit in domo sua. vt Luc. iiij. ibi, surgens autem Iesus &c. ibi, Socrus autem Symonis tenebatur magnis febribus, & cœlibatus in sacerdotibus est introductus iure positiuo, non autem diuino, vt latius dicam infra qui cler. vel vouen. videmr ergo dicendum Papam posse dispensare in quocunq; ordine sacro, etiã cum Epo coniugato, vel coniugando. Quinimò dicunt aliqui, ꝙ posset etiã statuere, ꝙ liceret omnibus sacerdotibus contrahere matrimonium citra bigamiã, vt latè dixi supra, & dicam infra, qui cler. vel vouen.

Aliqui tamẽ dicunt, ꝙ etiã intra bigamia, & sic contra Apostolum. licet secus in alijs Epis, & assignant rationem Ambrosij dicẽtis. Petrus, & Paulus pares fuerunt meritis, & consecratione martyrij, & ordine: sicut & oẽs Apostoli, quorũ Apostolorũ loca hodie Epos tenere nõ est ambiguum. vt dixit Anacletus in c. in nouo. xxj. dist.

3 qui etiã Papæ pares sunt: quia † Papa non habet maiores ordines, ꝙ̃ Epi, & se Epm appellat. Tamen Petrus, cuius auctoritatem habet Papa, maior fuit in administratione, & ideo dicunt, Papã

4 posse dispẽsare cum oĩbus criminosis, vt promoueantur, & iam promoti ministrent in sua promotione, ꝙ tamẽ Paulus Apostolus prohibuit. Sed hæc nõ placent Friburgo, & dicit hæc nõ nisi stultè dici, tamen ipse loquitur de bigamia, de qua satis supra diximus in suo titulo. vbi vide responsionem ipsius Friburgi ad proximè dicta.

5 Sed ad quæsita nostra dicas, ꝙ † existens in sacris ordinibus, si cõtrahit, & generat prolem, videlicet cõsummat, incurrit irregularitatẽ, & venit deponendus, vt dixi s. hi sunt casus, in qbus promoti deponuntur, ibi clericus cõtrahens, & est casus. lv. in ordine, per tex. in c. cum multę. xv. q. vlt. & lxxxj. dist. Maximilianus cum seq. Potest tamẽ cũ eo dispensari, si separari vult: & in separatione debet eã, cum qua de facto cõtraxit, abiurare, secundum vnam opinionem.

Forma autem abiurationis talis est, videlicet

6 † ꝙ de cætero nullo modo accedet ad eam, nec cum illa ad vnam mensam comedet, vel bibet, nec sub vno tecto manebit, nisi in ecclesia, vel alio loco publico, vbi nulla mala suspicio possit esse, nec ibi etiam cum ea loquar, nisi corã idoneis testibus, & pro indubitata, & certa necessitate. hæc forma ponitur in c. ab ista die. xxxv. q. vj. Et hæc eadem forma abiurationis seruatur, quãdo fit separatio propter consanguinitatem vel propter aliud legitimũ impedimentum, vt not. in c. ex literarum. qui cler. vel vouen.

Huic tamen abiurationi contradicere videtur tex. in c. clericos. de cohab. cler. & mulie. vbi expressè dicitur, ꝙ à talibus non debet exigi iuramentum, nisi instinctu diaboli. vt in idem crimen reincidant, & reatum periurij incurrant, & fiat anceps periurij. Sed dicas hoc verũ esse, vbi cler. est suspectus, ꝙ non seruabit iuramentum: quia tunc verè non debet exigi, sed per suspensionis, & interdicti sententiam, vel alijs modis, ibi collectis, & notatis, est cogendus mulieres à se remouere, ne de eis sinistra suspicio haberi possit. vel dicas, ꝙ c. clericus. intelligitur, cum fit separatio à concubina. c. verò ex literarum, quando ab vxore, & vtrunq; intellectum posuit Host. in d. c. clericus, & præfert primum. Idem dixit glo. Ber. in d. c. clericos. in verbo reatũ periurij. Ex quibus possumus dicere, ꝙ malè faciunt sacerdotes, qui nolunt absoluere concubinarios dimittentes concubinas, nisi eas abiurent, secundum Host. vbi supra. Et ex istis est argumentum,

7 quòd † non est aliquid alicui iniungendum per iura-

iuramentum, de cuius transgressione verisimiliter dubitatur, simile habetur in c. si quis periurauerit. cum tribus. c. sequentibus. xxij. q. v.

8 Sed quæris, † quando verisimiliter potest dubitari in præmissis casibus? dicit Io. de Friburgo de mente Rayn. quod si clericus sæpe loquitur, vel disputet de formis mulierum, vt in c. hospitiolum tuum. xxij. q. ij. vel si mulieres suspectæ sæpe veniunt ad domum suam, vel ipse frequenter accedat ad matronatum domos, vel si solus in loco suspecto inueniatur loqui cum eis, vel si inspiciat eas sæpe oculo insatiabili. hæc colliguntur in c. clericus solus. lxxxj. distin. vbi dicitur, quòd ad tabernacula fœminarum non accedat clericus solus, nec presbyter solus cum sola, fabulas misceat, nec domos matronarum frequenter intret, & repetitur in c. in omnibus. ea. dist. & xxxij. q. v. nec solo. & in c. si quis viduam. ea. dist.

Dicas ergo, quòd tales contrahentes de facto puniuntur pœna dicti canonis, Maximilianus. lxxxj. dist. etiam supra alleg. & cum eis dispensari potest, etiam ad exercitium, & altaris ministerium: sed per solum Papam.

S V M M AE.

1 *Omne beneficium præbendatum de iure, & sui natura requirit residentiam. fallit, quando contrarium appareret. num. 6.*
2 *Beneficiatus, tanquam benemeritus ex fructibus Ecclesiæ, an teneatur ad residentiam.*
3 *Pensio, an possit imponi super beneficio solo consensu, absque superioris auctoritate.*
4 *Residentia, à quo debeat fieri, vel ab habente titulum, vel ab habente fructus, & vtilitatem.*
5 *Redditus ecclesiarum sunt stipendia militantium, & cibus pastorum, non luporum, & ratio quare.*
7 *Clericus, qualiter debeat residere.*
8 *Pœnitentiam sui exhibere, & curam Ecclesiæ negligere, turpe est.*
9 *Residentiam non faciens, quibus casibus excusetur. & 10. & 11.*
12 *Dispensatio, à quo concedenda sit, non residentibus.*
13 *Et quis cum habentibus duo incompatibilia, ex dispensatione Apostolica. & 14.*
15 *Deseruire quis potest per Vicarium absque peccato, & sine superioris dispensatione.*
16 *Quid tamen requiratur. & nu. 17. cum seq.*
18 *Consuetudo Ecclesiæ onerosa, & irrationabilis, non est tenenda.*
19 *Impeditus legitimè ad non faciendam residentiam, an indigeat in eius dispensatione, ministerio superioris, an verò talis sit ipso iure dispensatus.*

De Clericis non residentibus.

AD intelligentiam huius rubricæ, & contentorum sub ea, sex videnda sunt.

Primò, quæ beneficia requirant residentiam.

Secundò, quis clericus teneatur residentiam facere.

Tertiò, qualiter debeat residere.

Quartò, qui beneficiati non teneantur ad residentiam, sed excusentur.

Quintò, in quibus casibus quis possit per Vicarium residere.

Sextò, quis possit cum clericis dispensare de non residendo.

Ad primum, & secundum simul dicito, quòd
1 † omne beneficium præbendatum. i. habens certos redditus, quantumcunque exiles, de iure, & sui natura, requirit residentiam. vt not. in c. fi. eo. tit. Et ipsa rubrica satis indicat, dicendo de clericis non residentibus in patrochia, vel præbenda. & primum refertur ad curata, secundum verò ad simplicia. Et idem tenet Host. in hoc eo. ti. §. j. & consequenter quicunque possident talia beneficia tenentur ad residentiam, etiam si essent valoris viginti solidorum. vt not. in d. c. conquerente. eo. ti. Et si non vult residere, illud dimittat, aliàs quilibet debet manere in illa vacatione, in qua vocatus est. Alias si non resideret, nec interesit diuinis, priuandus est, vt not. in c. fi. xxj. dist. vbi de materia.

2 Sed hic congruè quæro, † an is, cui tanquam benemerito assignata est pensio super fructibus ecclesiæ, teneatur ad residentiam? Dicas, quòd non talis, tamen tenetur ad antidora ecclesiæ, vt dicit Io. de Friburgo, in tit. de aposta. in rub. de resi. cler.

3 Sed hic incidenter quæro, vtrum † pensio possit imponi super beneficio, solo consensu, absque superioris authoritate. gl. in c. audinimus. de collusi. in verbo, pensionem dicit, quòd hæc pensio constitui non potest sine authoritate Episcopi. Sed videtur sentire, quod si constituatur sine consensu, non excedit vitam eius, qui soluit, etiam si per collusionem facta non fuerit, quod est hodie dicere, quòd non transit ad successorem. & idem dicit Innoc. ibidem. hodie tamen pensiones non imponuntur, nisi authoritate Apostolica. Propè rubrum, & nigrum, vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conserantur, quod est insertum in corpore, cui Episcopus non derogat.

4 Sed quid dicemus hodie? cum † omnes fructus parrochialium monasteriorum, & etiam Episcopatuum reseruentur loco annuæ pensionis, & sic vnus habet fructus, & alter titulum beneficij,

neficij, siue fructibus. vt etiam dicam infra. vt ecclesiastica beneficia. & tamen non apponitur clausula in literis Apostolicis, huiusmodi reseruationis, quæ apponitur de stilo cancellariæ, in commendis apponitur clausula, ita tamé, quòd dicta ecclesia debitis, & consuetis propterea nõ defraudetur obsequijs, & cura animarum non negligatur. In hoc casu saluo saniori sensu semper tenerem, quòd habens fructus, de iure teneatur alere, habentem titulum. per not. in c. extirpandæ. de præben. ne cultus diuinus deseratur. Cum spiritualia diù esse non possint sine temporalibus. Aliàs esset spolium, & talis teneretur ad perceptorum omnium restitutionem. Red-
5 ditus † enim ecclesiarum sunt stipendia militantium, & cibus Pastorum, & non luporum. & hoc dico, quando debitum obsequium non impendunt ecclesiæ, nec per se, nec per alios: & licet tales non teneantur ad residentiam, cum nõ habeant titulum, sed fructus tantum, quicquid dicatur in foro contentioso, credo, quòd nõ sufficit ad salutem, sed tales teneantur suis expensis prouidere, quòd ecclesiæ decenter seruiatur, & populus sufficienter regatur.

Redeo ad primum, & secundum quæsitum, in quibus Innoc. in c. clericos. hoc eo. tit. dicit, q nedum beneficia, habentia curam animarum, requirunt residentiam. sed etiam simplicia, quibus hoc competit ex statuto, vel priuilegio, aut consuetudine approbata, in fi. tamen dicit, intel
6 ligo tamen, quòd † omne beneficium residẽtiam requirit, nisi contrarium constet, & ibi complita posuit ad materiam, vbi vide.

7 Ad tertium, qualiter † clericus debeat residere. Host. hoc eo. tit. §. ij. dicit, in propria persona, faciendo seruitium ecclesiæ. vt not. in c. quia nonnulli. cum c. seq. eo. tit. & in c. proposuit. de fil. presbyt. ad hoc enim constituta sunt ecclesiastica beneficia, vt seruitium inde fiat: parum e-
8 nim † est præsentiam sui exhibere, & curam, seu seruitium ecclesiæ negligere, vt not. in c. quia nonnulli. de cler. non resi. Et ex hoc Altisiodorensis in sua sum. & idem Fribur. reprehendunt consuetudinem nonnullarum ecclesiarum, quæ admittunt Canonicos pro residentibus, licet non sint in choro, nec in habitu residentibus congruo. vel non resident in choro, sed deambulant in atrio ecclesiæ, vel per ecclesiam, vt hodie videmus.

9 Ad quartum dico, quòd † in sex casibus quis excusatur non residendo.

Primus, si infirmatur sine culpa sua.

Secundus, absens causa studij.

Tertius, absens pro defensione rerum, & iurium ecclesiæ.

Quartus, qui est in seruitio Papæ.

Quintus, effectus impotens impotentia perpetua ad seruiendum ecclesiæ, etiam sine culpa sua. vt not. in c. cum dilectus. de cle. non resi.

Sextus, duo Canonici, aut beneficiati, seruientes Episcopo. vt in c. de cætero. ad audientiam. eo. tit.

10 Sed quæro, an hoc intelligitur, quòd † censeantur præsentes quoad fructus beneficij, an verò quoad distributiones quotidianas?

Dicito, quòd quoad fructus tantum, non autem quoad distributiones quotidianas, vt not. in c. de cætero. eo. tit. Quia illæ tantum interessentibus personaliter verè, non autem fictè dantur. vt ibi. Immo etiam si essent in seruitijs Papæ, non recipiunt tales distributiones. vt dixit gl. in c. cum dilectus. hoc eo. tit.

11 Ad quintum, quis † excusetur à residentia, & possit per Vicarium deseruire. Dicito secundum Host. hoc eo. tit. §. iij. versi. quæ sit pœna. q quilibet iustè impeditus, iux. not. in c. inter quatuor. hoc eo. tit. sed cessante impedimento redire teneatur ad ecclesiam. vt not. in cap. præsentium. vij. quæst. prima.

Ad sextum, & vltimum distinguendum est,
12 quod † aut quæritur de dispensatione perpetua, aut ad tempus, pro casu, solus Papa dispensat. in ij. verò Episcopus potest dispensare. vt est tex. in c. licet canon. de elect. in vj.

Sed quæro, si quis habet duo incompatibilia ex dispensatione Apostolica, quis secum dispensabit de non residendo.

13 Dicito, † quòd ille solus, qui dispensauit cum eo ad duo.

Quinimmo aliqui volunt, quòd dispensando ad duo tacitè dispensatur de residendo in altero tantum, propter clausulam, quæ in literis Apostolicis apponitur, dum prouidetur de secundo, vel dispensatur ad duo, vel tria. Videlicet, dum tamen animarum cura in eis non negligatur, & debitis propterea non defraudetur obsequijs, vel diuinus cultus non negligatur in ea. quæ clausula pariter ponitur in commendis, & perpetuis administrationibus quorumcunq; ecclesiasticorum beneficiorum, & dignitatum. & sic hodie seruat Cancellaria, & Camera Apostolica.

14 Tamen curia seruat, quòd † expressè dispensetur per sedem Apostolicam de non residendo, propter rationabiles causas, quæ exprimuntur in literis Apostolicis, & huiusmodi dispensationes possunt expediri per officium pœnitentiariæ. Pro curialibus verò datur per solam signaturã, absque aliarum literarum desuper expeditione, cum derogatione regulæ, qua cauetur, q in dispensationibus non confectis literis, gratia non suffragetur. & intellige illam regulam, q gratia non propterea perditur, sed eius tantum effectus retardatur, donec literæ expediantur, firma manente

manente gratia, suspenso vsu gratiæ. Et aliàs mihi respondit D. Mercurius de Vipera Beneuentanus Auditor.

Sed pro pleniori instructione huius materiæ,
15 dicto, quòd † xij. sunt casus, in quibus quis potest sine peccato per Vicarium deseruire sine superioris dispensatione, secundum Host. in sum. de offic. Vica. in §. iij. & in quibus dicendum est, quòd regulariter debet quilibet personaliter deseruire. vt not. in c. quia nonnulli. & c. relatum. hoc eo. tit. fallit tamen.

Primus ratione occupationis, & hac ratione excusatur Episcopus, qui habet sub se Vicarium, & excusatur quotidie non interessendo diuinis. Et idem dicitur de quolibet circa Rempublicam Ecclesiæ occupato. vt not. in cap. j. de celebrat.
16 miss. Requiritur tamen, quòd quolibet die Dominico sit in Ecclesia, & alijs diebus solemnibus, nisi necessitas eum excuset. vt not. in c. tem poris. in fi. vij. q. j.

Secundus, ratione consuetudinis, siue statuti. vt not. in cap. cum omnes. de constitut. in fine.

17 Tertius, † ratione priuilegij, seu dispensationis, vt supra diximus, vt not. in c. proposuit. de fil. presbyter. & hoc, vt dixi, tota die concedit D. N. Papa sub pluralitate beneficiorum cum clausula, de qua supra. Dummodo cura animarum non negligatur. &c. Et per Vicarios faciat ecclesiæ deseruiri. Sed attende, quòd contra hunc casum, videtur tex. in c. cum ad hæc. hoc eo. tit. vbi not. quòd prælatus potest venire contra huiusmodi dispensationem, si ecclesia sit
18 seruitoribus destituta. Et hoc casu † consuetudo non prodesset, cum in eo inciperet esse ecclesiæ onerosa, & irrationabilis, ideo non tenenda, nec seruanda. vt in c. j. & fi. de constit.

Quartus, ratione remotionis, & distantiæ locorum ob animarum periclitationis periculum, iuxta casum. & ibi not. in c. ad audientiam. el j. de eccl. ædific.

Quintus, ratione religionis. vt not. in capit. de monachis. de præbend. & in capit. in Lateranensi.

Sextus, ratione diuersitatis gentium, & idiomatis. vt not. in c. quoniam. de offi. ord. hodie tamen prouisum est per regulam Cancellariæ Apostolicæ de idiomate, & solet esse xix. numero, qua cauetur, quòd non prouideatur de curato ignoranti idioma.

Septimus, ratione prædicationis. vt not. in c. quòd ad Dei timorem. de stat. mona. in fi. ibi: tamẽ potius videtur esse socius, quàm Vicarius. Sed videtur melior tex. hoc probans in c. inter cætera. de offic. ordina.

Octauus, ratione perplexitatis, seu annexionis, vel vnionis, vt quando quis habet præbendam in Ecclesia Cathedrali, cui annexa est cura parrochialis ecclesiæ, vt in ecclesia Tridentina: quia tunc talis Canonicus tenetur residere in cathedrali, & deseruiri facere parrochiali per vicarium. vt not. in c. extirpandæ. de præben. §. qui verò. & in c. exposuisti. eo. ti. Idem dicito de omnibus vnitis, annexis, & incorporatis ad inuicem, & tunc habens titulum tenetur alere vicarium. vt not. in c. extirpandæ. de præben.

Nonus, ratione defectus, seu debilitatis superuenientis, vt not. in c. j. vij. q. j. vt supra diximus, sine culpa, & in c. j. de cler. ægrot. & ca. fin. quia tunc potest per vicarium deseruire: tamen in hoc casu dicerem, hunc esse coadiutorem, & non vicarium.

Et hodie huiusmodi coadiutores dantur per Papam cum successione de consensu ægrotantis. vidi etiam dari sine consensu senibus, & decrepitis reclamantibus, & aliàs omnes referendarij habitimus in mandatis, vt in supplicationibus resignationum semper apponeremus clausulam, citra regressus, & accessus, & coadiutores de consensu. Et hodie multi obtinent sibi dari coadiutores cum successione sine legitima causa, cum eis non egeant. sed vt tantum detur successio in beneficijs, & etiam in cathedralibus, vt pridiè vidi in Ecclesia Marsicana.

Decimus, ratione necessariæ profectionis, vt in cruce signatis, vt in c. fi. de voto, & in c. peruenit. de appell.

Vndecimus, est ratione voluntariæ perfectionis, vtilis tamen, & honestæ. puta causa studiorum, vt supra diximus, seu peregrinationis de licentia sui Prælati, vt in dicto cap. relatum. supra allegato, & in cap. non oportet. de consec. dist. j. Sed attende, quòd in his duobus casibus non datur perpetuus Vicarius, sed ad tempus studij, vel peregrinationis necessariè: quia cessat causa impulsiua.

Duodecimus, ratione augmenti diuini cultus, sanctitatis, & quietis, scilicet, quando Ecclesia bene abundat redditibus. argu. not. in capit. ex parte. de constit. faciunt etiam not. in cap. cum M. Ferrariensis. eo. tit. sed hoc casu non absoluitur rector à residentia: alioquin diuinus cultus non augeretur.

Tertium decimum addo, quòd vbicunque permissum est alicui habere plura beneficia, permissum est, & per Vicarium deseruire, vt etiam supra diximus, & hæc volui epilogasse pro faciliori huius materiæ extricatione.

19 Postremò quæro, an † in supra dictis casibus in dispensatione requiratur ministeriũ superioris, an verò tales sint ipso iure dispensati? credo, quòd ipso iure. vt videmus in Episcopo, & in consuetudine, in priuilegiato non est dubiũ. In remoto

O est

est text. in dicto c. ad audientiam. In religioso idem, vt in dicto c. de monachis. In diuersitate gentium idem, vt in dicto cap. quoniam. de offic.ordi. Et idem de prædicatione, & sequentibus, per iura supra allegata, in quibus à iure innuitur facultas residendi per Vicarium. Ergo non requiritur superioris authoritas, aut dispensatio, secundum Hostl.vt supra dixi.in princip.q. ante primum casum.

S V M M AE.

1 *Nemo potest in beneficijs ecclesiasticis esse pluralis sine dispensatione, etiam in simplicibus.*

De Præbendis, & Dignitatibus.

Vra sub hac rubrica ea omnia veniunt examinanda, & deducenda circa dispensationem, quæ in septima, & vltima parte huius operis, in qua de pluralitate beneficiorum, & dispensatione circa eam tractaturi sumus, continebuntur. Ideò, ne idem repetamus, reseruabimus sub dicta parte, hic tantum ponentes regulam,
1 quòd † nemo potest in beneficijs ecclesiasticis esse pluralis sine dispensatione, etiam in simplicibus. cætera ibi dicemus copiosius.

Sequitur rubrica, de clerico ægrotante, secundum ordinem decretalium in materia nostra irregularitatis, & dispensationis: sed quia est de irregularitatibus, prouenientibus sine peccato. Ideo posui supra, in quinta parte huius operis, in qua tractauimus de irregularitatibus prouenientibus sine culpa, & sine peccato, & di spensatione cum eis.

S V M M AE.

1 *Pœna malè instituendis, quæ sit.*
2 *Instituens malè, quem ad beneficium Ecclesiasticum, sed iusto impedimento, an puniatur, & qua le dicatur iustum impedimentum.*
3 *Pœna malè instituti, quæ sit.*
4 *Doctor semel approbatus, potest reprobari.*
5 *Institutus ad sacros ordines malè destituitur: & per quem, & quo ordine.*
6 *Episcoporum numerus, qui in depositione Episcopi interuenit, pariter quoque in restitutione interuenire debet.*
7 *Sic pariter eodem ordine.*
8 *Institutio fit solo verbo, scilicet, te instituo, sic pariter destitutio.*
9 *Absolutio, an possit fieri solo verbo, sicut excommunicatio.*
10 *Intrusus, quis dicatur.*
11 *Dispensare cum malè institutis, quis possit.*
12 *Congruens se non idoneum ad regendum beneficium, & sic possidet, quod suum non est, tenetur illud dimittere sub pœna peccati mortalis.*
13 *Nesciens, non valens, vel nolens deseruire beneficio, non facit fructus suos.*
14 *Habens amplum patrimonium, non deseruiens beneficio, tenetur illud dimittere, sub moderamine tamen, & temperamento.*
15 *Pontifex, an possit dispensare, vt quis contra propriam conscientiam teneat beneficium.*
16 *Pontifici obediendum non est, quando extat lex contra conscientiam.*

De Institutionibus.

Enefcium ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri. & hæc est prima regula iuris in sexto. super qua Petr. de Anchara. dixit, fore attendendum, quòd non dixit possideri: quia possessio cum proprietate nil habet commune inter se, vt plenè per Hostien.in sum.de causa proprietatis.in §. an quæstio possessionis, & proprietatis possit simul tractari, quamuis potest possidere sine titulo, vel institutione, & habere canonicam institutionem, sine possessione. vt quotidie videmus. ideo sex videnda essent sub hac rubrica, ante quam deueniamus ad subiectum materiæ nostræ dispensationis.

Primò, quid sit institutio.
Secundò, quis possit instituere.
Tertiò, quis possit institui.
Quartò, qualiter fienda sit institutio.
Quintò, quæ differentia sit inter institutionem, & inuestituram.
Sextò, quod ius acquiratur instituto.
Et demum descendere ad principale propositum nostrum. In quo duo principaliter videnda sunt.
Et primò, quæ sit pœna malè instituentis.
Secundò malè instituti ex eius defectu, & insufficientia: quia non sunt idonei. Et sub hac successiuè, similiter quatuor videnda sunt.
Primò videndum est de malè institutis, coloratè tamen institutis, & sunt idonei.
Secundò, de omnino non institutis.
Tertiò de intrusis.
Quartò, quis possit dispensare cum malè, coloratè tamen institutis, & hæc multipliciter.
Primò, super titulo.
Secundò, super fructibus malè perceptis, à die habitæ possessionis.
Tertiò, quid de fructibus non perceptis, quos verisimiliter percipere potuisset.

Quartò,

Quartò, an taliter dispensatus sit tutus in foro conscientiæ.

Quintò, an malè institutus absolutè, & non obtenta dispensatione à superiore, à quo obtinenda est de necessitate salutis æternæ, teneatur dimittere beneficium.

Sextò, an simoniacè institutus, bona fide tamen, quoad se in simonia, puta paterna, teneatur similiter de necessitate salutis illud dimittere, licet non habeat quoad se conscientiam læsam.

Septimò, an canonicè institutus, si agnoscit se indignum, & insufficientem ad illud regendum, teneatur de necessitate salutis illud dimittere, & resignare in manibus superioris collatoris.

Octauò, an canonicè institutus & idoneus, non tamen residens, nec per se, nec per vicariū, vel substitutum sine dispensatione faciat fructus suos. Et an teneatur ad illorum restitutionem. & quis cum eo super ipsorum retentione dispēsare possit.

Nonò, an super huiusmodi dispēsatione fienda, aliqui sint vocandi, puta illi, ad quos fructuum deuolutio de iure fit in casu malæ perceptionis.

Decimò, an camera Apostolica possit de iure succedere in huiusmodi fructibus, vt aliqui hodie tenent.

Sed quia de sex primis Hosti. in sum. satis dixit. Ideo super illis non instabimus, ne transplātemus. Sed capiendo illa duo principalia, videlicet quæ sit pœna malè instituentis, secundo de pœna malè instituti, & successiuè de reliquis.

1 Quæro, † quæ sit pœna malè instituentis? Hosti. in sum. de elec. in §. quam pœnam. Dicit, quod punitur iniustè promouēs ad beneficium, aut propter negligentiam, & delicti scientiam, aut propter solam negligētiam, aut propter delictū. Si propter delicti scientiam & negligentiam, puta, habens beneficium cum cura, recipit secundum, & cum eo primum tenet sine dispensatione contra Concilium Lateraneñ. & fructus recipit, est fur, & latro. vt not. in c. dudum. el secondo, de elect. primo responso. Sciente, & patiente, seu dissimulante Prelato, ad quem pertinet collatio ipsius primi beneficij. Et sic tacitè particeps est delicti. vt not. in c. consentire. & c. error. lxxxiij. dist. & si negligit per sex menses, in hoc casu propter negligentiam potestas conferendi ad proximum superiorem deuoluitur, & propter delicti scientiam ecclesiæ, quam conferre debuit, tantum de suis prouentibus restituere cogitur, quantum à tempore vacationis constiterit esse perceptum. sic not. in c. de multa. de præben. in §. & si vltra sex menses. quod intelligunt Doct. de suis. i. proprijs, per not. in c. reprehensibilis. §. penult. de appel. Alioquin non puniretur, cum delictum personæ sequatur personam. vt not. in c. cū venerabilis. §. intelleximus. de except.

Sed quid si prælatus de suo non sit soluendo? dicas, quòd punietur pœna arbitraria. arg. not. in c. illud. xvj. q. vj. Et hæc est pœna malè instituentis in his casibus.

Si verò propter suam negligentiam tantum, tunc aut in maioribus, aut minoribus beneficijs.

Si in maioribus, tunc, iusto impedimento cessante, elapsis tribus mensibus à die vacationis, & scientiæ numerandis, potestas ad proximum superiorem deuoluitur. vt not. idem Host. in sum. eo. tit. de elec. §. quanto tempore.

2 Sed quæro, † quale impedimentum dicatur iustum in hoc casu, dicas, quòd iustum impedimentum tunc dicitur, quando introducta esset electio, vel collatio, vt not. in c. fi. de elect.

Item etiam si canonici essent excommunicati, vel interdicti, aut suspensi, etiam culpa sua: quia tunc non ad Archiepiscopum, sed ad Papam potestas deuoluitur. vt not. in c. quia diuersitatem. de concess. præben. Item quia primus electus noluit consentire, nec secundus, nec tertius. vt not. in c. de Syracusanæ. xxviij. dist. & in c. bene nouit. lxj. dist. vel non reperitur aliquis idoneus, quo casu licitum est vni personæ habere plura beneficia, etiam sine dispensatione, vel poterit dispensari per suum Episcopum. vt not. in c. cum nostris. de concess. præben. in §. fin. & not. in §. j. xxj. q. j. & in c. suam. de ætat. & qualit. Et plenius dicemus infra in septima, & vltima parte huius operis, in qua tractabimus de pluralitate beneficiorum.

Si in minoribus beneficijs committitur negligentia, tunc elapsis sex mensibus, potestas ad superiorem deuoluitur, & proceditur, sicut not. in c. nulla. in §. cum vero præbendas. & §. sequenti. de concess. præben. & copiosius vide Hostien. in d. §. quam pœnam. per totum.

3 De secundo † quæ sit pœna malè instituti, dicas, quòd destituatur, prò quo est glo. in c. cum secundum Apostolum. de præbendis. in verbo

4 proponere, & ibi Doct. sicut dicimus, quòd † doctor semel approbatus potest reprobari vt indoctus. vt not. Docto. in cap. de illis. de despon. impub.

5 Sed quæro, per † quem destituetur, & quo ordine? dicas, quòd per eundem, vel eosdem, qui instituit vel eius proximum superiorem, causa malè institutionis emergente, & ad notitiam nouiter veniente. argu. glo. in c. cum aliquis. xij. quæst. vltima. in principio. ibi argumen. † quòd in restitutione Episcopi, tot interesse Episcopi, quot fuerunt in depositione, faciunt

ad præcedentia & sequentia ea, quæ not. in l. grāmaticos. C. de profes. & med. lib. x. & Abb. Siculus in cap. cum secundum. de præben. iij. col. in verbo præponere. & in c. j. de magis. in fin. & in c. de illis. in gloss. fin. de despons. impubē. faciunt not. in l. gradatim. § reprobari. ff. de muneri. & hon. & idem Siculus in c. cum venerabilis. in vlt. col. de excep. vbi ponit, an scholaris, approbatus in rectorem, possit reprobari.

7 De ordine autem, aliqui dicunt † quòd idem ordo, qui seruatur in institutione, seruetur & in
8 destitutione. Sed institutio † fit solo verbo, vt te instituo, sic & destitutio per verbum, te destituo, & exemplificant in fulminatione censurarum ecclesiasticarum, in quibus de iure sufficit dicere, excommunico te, aggrauo te, suspendo te à diuinis, & similiter, absoluo te, quòd est excommunicatus, aggrauatus, interdictus, & similiter absolutio solo verbo, ita tenet gloss. in c. comperimus in verbo muniris. & est glo. fin. iiij. q. iij. tamen ibi ille magnus, de quo in tex. nō erat excommunicatus, quia Laurentius, qui eū excommunicauerat, erat hæreticus: tamen ibi
9 gloss. tenet, quòd † solo verbo possit absolui, sicut excommunicari, tenet quamuis hodiè est tex. in c. j. de sent. excom. in vj. qui vult, quòd excommunicatio feratur in scriptis, cum expressione causæ, & imponit pœnam iudicibus contrafacientibus. Sed prius dictum potest saluari, & quòd vtrunque sit verum, & quòd solo verbo quis excommunicetur, & similiter absoluatur, vt practica Ro. curiæ nos docet. Nam videmus corā Auditore Cameræ Apostolicæ quotidie seruari, quòd si quis non paret monitorio, inde citatur ad videndum se excommunicari, & declarari: quia non paruit, & Auditor comminatur censuras, quòd nisi ad primam paruerit, ipsum excommunicabit, & hæc propriè est comminatio. Et si ad primam non paret, Auditor excommunicat, hoc modo, videlicet quia scribit manu sua in manuali notarij hæc verba, Excōmunicamus: & nihil vltra, nam verba præcedunt scriptis, vel saltē vno contextu fit: quia Auditor, seu eius locumtenens, parte petente aduersarium excommunicari, constito de citatione per relationem cursoris, Auditor respondet intelligibili voce, excommunicamus, & illico scribit in manuali, vt supra, videlicet excommunicamus, & inde notarius extrahit literas, seu instrumentum: quia quando prius citatur ad videndum se excommunicari, ad dicitur etiam in cedula citationis, & literas docetur. Et sic seruat practica curiæ, ex qua saluantur verumque dictum. In absolutione verò non sic, quia semper videmus excommunicatos à dicto Auditore, vel eius locumtenente absolutionem petentes, genibus flexis caput tenere, & iurare de parendo mandatis ecclesiæ. Et Auditor debet vti verbis absolutorijs, videlicet Absoluo te à vinculo excommunicationis, quo innodatus existis, & restituo te gremio, & vnitati Sanctæ matris Ecclesiæ &c. Quòd tamen hæc verba sint de necessitate, aut de substantia absolutionis, credo, quòd non, vt etiam tenet Petr. de Tarantasia, de sent. excom. in rubrica de forma absolutionis. Nec obstat his forma tradita in concilio Toletano, de qua in c. cum aliquis. xij. q. vlt. quia ibi loquitur de anathematizato & solenniter excommunicato, qui etiam solenniter est absoluendus.

Capio secundum membrum, videlicet de malè, coloratè tamen institutis, qui aliàs sunt idonei. Respondeo, quòd habentes titulum, seu institutionem coloratam, non sunt amouendi sine causæ cognitione, & donec deleatur color, & dum est in bona fide, facit fructus suos: quia ille dicitur habere titulum coloratum, qui habet ab eo, qui aliàs de iure conferre potest. vt not. in c. dudum. de deci. ibi intentione tua, de iure communi fundata. & glo. in c. si diligenti de præscrip. in verbo bona fides, & ibi doc. licet beneficium aliter sit affectum, quòd per ordinarium collatorem conferri non possit, puta, quia vacauit per obitum curialis in Ro. cu. vel extra, vel familiaris Papæ, vel officialis curiæ, vel collector, aut subcollector, vltrò in prouincia fructuum, & debitorum cameræ Apostolicæ, vel alicuius sanctæ Ro. Ecclesiæ Cardinalis familiaris, & continuus commensalis, vel erat prima dignitas post Pōtificalem, vel maior in collegiata, excedens valorem x. duc. Et hoc propter regulas cancellariæ à prima, vsque ad septimam inclusiuè. Et licet in his regula dicat, si beneficia huiusmodi familiarium fuerint acquisita, durante familiaritate, tamen hodiè curia, & Rota seruant de omnibus beneficiis acquisitis, tam ante, quàm durante familiaritate. De acquisitis tamen post familiaritatem, & ea finita audiui à dominis Auditoribus Rotæ, quòd illa non erant reseruata, tamen trahunt omnia ad reseruationem, licèt regula dicat, durante familiaritate: quia domini Cardinales dicuntur non subesse regulis cancellariæ, & sic non curant de regula, & ita iudicauit Rota pluries, vt vidi. Et sic tenet collatio ipsius primi beneficij.

De non institutis, & intrusis vero, dicendum est, ipsos non esse tolerandos in possessione, vt dicit Innocen. in cap. qualiter, & quando. el secundo, de accus. & Bald. in l. penul. C. de bonis auctor. iud. Immò omnes notoriè intrusi hodiè sunt excommunicati per extrauagantem Clemen. Quintam in concil. Viennen. quæ tamen non fuit redacta in corpore clementinarum.

10 Qui autem dicatur intrusus, dicas, qui intrusit se, qui absque superioris authoritate ingreditur beneficium.

Item

Item dicitur Intrusus, qui habet beneficium à superiore excommunicato suspēso, vel interdicto. ꝑ prima diffinitione, videto In. An. & alios post eum in c. cū satis. de offi. Archid. & in c. veniēs. de accus. & c. cum nostris. & c. literis. de cōcess. præbē. & Hpst. in c. in literis. de resti. spol. & Inno. in c. nihil. de elec. & in c. cum venissent. de resti. in integ. & not. in c. cum iandudum. de præben. & eundem Inno. & alios in c. transmissam. de elec. & tex. in c. quia diuersitatem. de concess. præbendæ.

Pro secūda est tex. & not. in c. tanta. de excess. præla. & in c. eum qui. de præben. in vj.

Dicitur etiam intrusus quicunq; propria auctoritate ingreditur ecclesiasticum beneficium, licet sit canonicè electus, dum tamen non sit cōfirmatus, vt not. Inno. in d. c. nihil. de elec. sed est text. in c. cum iandudum. de præben. & de materia intrusorum, vide Rotam in antiquis, deci. ccccxv. incip. nota, ꝙ intensus est. & Io. de Imo. consil. suo. cxxxij. incip. in Cantauriensi Archidiaconorum.

Intrusus pluribus modis dici potest, quos posuit Domi. de sancto Gemi. in c. propter ecclesiasticas. xix. dist. qui posuit sex modos intrusionis, quem refert, & sequitur Do. meus Fel. in c. iu no stra. de rescript. in ix. col. in §. primum corellariū. in versi. quot modis autem dicatur intrusus.

11 Sed descendendo ad principale propositum nostrum dispēsationis, circa tertium quęsitum, quis possit dispensare cum malè institutis, item cum malè, sed coloratè tamen institutis, tam respectu tituli, quàm fructuum malè perceptorū, & quos verisimiliter percipere potuisset à die, tā intrusionis, quàm malè institutionis in habenti bus titulum coloratum. Dicito, ꝙ solus Papa, tā respectu tituli, quàm fructuum malè perceptorum, etiā quos verisimiliter percipere potuisset. Et attende, ꝙ huiusmodi dispensatio habet compositionem cum Camera Apostolica super fructibus tantum, non super titu. tamen compositio Cameræ hodie est reducta ad Datarium. & ex his infertur, ꝙ fructus malè percepti cędūt Cameræ Apostolicę, quod mihi durum videtur, cum Camera nunquam de iure succedat in fructibus beneficiorum, tam vacantium, quàm vacaturorum, nisi Papa sibi specialiter illos reseruauerit, & successiuè donauerit, vel indulserit Cameræ suę Apostolicę. vt in terminis tenet Rota deci. dccclvj. in antiq. incipi. Camera Apostolica recipit spolia: quia fructus decedentium cędunt in vtilitatem successoris, si beneficium est curatum, vel sit dignitas personatus, vel administratio habens præeminentiam. si vero est simplex, vt canonicatus, vel aliud simplex, tunc aūt præbenda fuit instituta per capitulum, & tunc huiusmodi fructus cadunt capitulo, & eius mēsæ. Aut fuit instituta aliunde sine reseruatione iuris patronatus. Et tunc reseruātur successori, nisi decedens disposuerit de illis: quia talis potest disponere in vita, & morte. per ea quæ not. per Ioan. And. in c. cum esses. de testa. & in c. præsenti. de offi. ordi. in glo. in verbo reseruari. & per Martinum de Laud. post eum, in tractatu de conscientia. q. xv. In terminis autem nostris, in quibus malè institutus, vel intrusus nō habet bonorum administrationem, cessantibus distinctionibus prædictis, tam de constitutione præbendæ, quàm de successore. bene credo, quòd ad solum Papam immediatè spectet dispositio, qui in beneficialibus habet latissimas habenas, & maxime in beneficijs, quæ sunt introducta de iure positiuo, & per ecclesiam, non autem de iure diuino: quia in illis Theologi & Canonistæ satis dubitant, an Papa habeat plenitudinem potestatis, vt sunt Episcopatus & parrochiales ecclesiæ, propter tex. in c. in nouo. xxj. dist. ibi, vnde ab eis electi sunt lxxlj. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loco constituti sunt in ecclesia, dicentes, quòd rectores parrochialium, quoad curam animarum, successerūt loco illorum lxxij. Episcopi verò loco Apostolorum, vt dicit ille tex. & sic, quòd Papa non dispēset cum eis, quod credo falsum, cum imò in beneficialibus Papa habeat latissimas habenas. Imò posset etiam sine causa deponere multos Episcopos, non dico omnes Episcopos: quia tunc decoloraretur status vniuersalis Ecclesiæ, & sic ipse solus posset destruere ecclesiam, quod non est dicendum cum Christus ipsam ordinauerit, & fundauerit in sanguine suo, & dixit Apostolis. Ero vobiscum vsque ad consummationem sæculi. vt Matth. vlt. Et si solus Papa posset ecclesiam destruere, sequeretur vnum, quod est hæreticum dicere, videlicet, quòd ecclesia non esset bene fundata, contra illud Deuteron. xxxij. Date gloriam Deo vestro, perfecta enim sunt opera Dei. Potest ergo solus Papa dispensare super titulo infecto, tamen non dispensat, quòd malè institutus teneat beneficium sub titulo infecto, sed dispensat secum quod illud habeat ex nouo canonico titulo, & denuò prouidet, & sic seruatur quotidie in curia, quia vbi dubitatur de canonico titulo fit noua prouisio. De fructibus autem componitur cum Camera, vel Datario, vt supra dixi, & tam de indebitè perceptis, quàm de illis, quos verisimiliter percipere potuisset.

Et ex his respondetur ad quartum, & quintum, videlicet, quòd sic dispensatus, est tutus in vtroque foro, cum Papa sit dominus cunctorū beneficiorum ecclesiasticorū. ut not. in c. cuncta ꝑ mundū. ix. q. iij. & c. ꝑ principalē. Et aliter malè institutus, non dispensatus, nō facit fructus suos,

& de necessitate salutis tenetur restituere quicquid accepit, & beneficium dimittere, vt not. Pet. de Anchar. & alij in præalleg. regula prima.

Ad sextum, dici posset, quod est monendus, vt dimittat, non autem cogendus, cum non fuerit in dolo, nec culpa, nec habuit intentionem peccandi. Contrarium tamen verius est, vt dimittat, & resignet. sed tunc collator debet illi sine difficultate beneficium canonicè conferre. vt est tex. & not. in c. ex insinuatione. & c. seq. de symo. & ibi Abb. & omnes, vbi dicunt, quòd in hoc est dispensatio. de hoc latius dicemus infra de sym.

Ad septimum dico, quòd quicquid fit contra conscientiam ædificat ad gehennam. vt not. in cap. fi. de præscrip. & in cap. literas. de resti-
12 tu. spol. Sed sciens, † & cognoscens se non idoneum, & insufficientem ad regendum beneficium, & sic possidet quod suum non est, tenetur illud dimittere sub pœna peccati mortalis, propter quod punietur gehennæ, id est ignis æterni. vt dicit Abb. in c. per tuas. el secundo. in princi. de symo. & in c. & si quæstiones. eo. tit. in princi. faciũt, quæ not. in c. literas. de rest. spol. & Abb. in c. fi. in princ. de præscrip. Nam non sciens,
13 † non valens, vel nolens deseruire beneficio, nõ facit fructus suos. vt not. Ion. & Host. in c. Episcopus. de præben. & ibi Abb. & idem in c. postulasti. de præscrip. in ij. col. & ibidem copiosius per
14 And. Sicul. Quinimmo † habens amplũ patrimoniũ, non deseruiens bñficio, tenetur illud dimittere, sub moderamine tamẽ, & temperamento, de quo per Dom. Abb. Sicul. in sua disputatione incip. Titius clericus. & de hac materia, vide Archid. in c. statutum. de rescrip. in vj. Inno. in c. Episcopus. de præben. & ibidem per. And. Sicul. & per eundem plenissimè in c. postulasti. in glo. fi. de rescrip. & per Abb. ante eum ibidem. & per Io. de Lig. in cle. gratiæ. de rescrip. & bo. glo. in c. illi. xij. q. j.
15 Sed nunquid Papa † poterit dispensare, vt contra propriam conscientiam teneat beneficium.
16 Dic, quòd contra legem conscientiæ non est obediendum superiori, etiam Papæ. tex. & ibi Abb. in c. inquisitioni. de sent. excom. & ex his responsum fit ad octauum quæsitum.

Ad nonum, & decimum dico, quòd supposito id, quod supra dixi. videlicet, quòd hodie Camera Apostolica succedit in fructibus malè perceptis, & super dispensatione cum eis componitur, vt dixi, nemo est vocandus, quia Papa sua potestate dispensat. Et tunc quamquam agatur de præiudicio tertij, non tamen immediatè, sed mediatè. Et Papa supplet, vt si fructus cederent in tali casu in vtilitatem Capituli, vel futuri successoris, tunc Papa, & Camera eius est loco vtriusque. Quia omnia beneficia sunt Papæ, & recognoscuntur ab eo. Ideo nemo est vocandus, & hodie Camera succedit in spolijs, & fructibus malè perceptis. Et sic seruat curia, quicquid dixerit Rota in d. decisi. dccclvj. in antiquis. & hoc credo propter plenitudinem potestatis, quã solus habet, ergo nullus est supra eum. vt not. in c. licet. in fi. de elect. & ibi Abb. & idem in c. vnico. vt ecclesiastica beneficia, in decimo. nota. & idem Abb. in c. proposuit. de concess. præben. & c. significasti. de elect. & c. innotuit. eo. tit.

S V M M AE.

1 *Episcopus cum capitulo, an aliquando possit contra ius scriptum dispensare.*

2 *Pontifex solus potest separare pensionem à titulo, & etiam quòd pensionibus detur successor.*

3 *Consensus, qui præstatur in litteris Apostolicis, an referatur ad diem præstiti consensus in Cancellaria, vel Camera Apostolica, vel potius ad diem signaturæ, & datæ supplicationis.*

Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

HÆc rubrica continet regulam, vt dicit Host. hic, in sum. in principio. & repetitur in c. si quis præbendas. j. q. iij. & xv. q. j. si quis monachus. j. q. vij. quicunque. & in c. commissum. de decim. & in c. ex parte. & c. tua. & c. ex transmissa. eo. tit. & in c. auctatiæ. de decim. & c. de monachis. eo. tit. & in c. prohibemus. & c. gratuis. de censi.

Fallit hæc regula: quia prælatus potest cum capitulo suo, non tamen cum eo, cui daturus est beneficium, ante collationem factam publicè, & palam, vt omnis tollatur suspicio, pro iusta, & necessaria causa ad tempus dispensare. vt detineantur fructus beneficij sic vacantis. vt est tex.
1 in c. vnico. eo. tit. §. fi. & sic est hic casus † in quo Episcopus cum capitulo dispensat cõtra ius scriptum: sed dic, quòd idem ius, hoc ex causa permittit. vt in d. c. vnico.

Sed ex his videtur posse dici, quòd poterit similiter Episcopus dispensare in omnibus vacaturis, vel etiam vacantibus beneficijs, antequam conferantur, & sic regula de nihilo seruiet. Sol. dic, quòd non, nisi ex speciali gratia sedis Apostolicæ. vt est tex. in c. tua. quod est c. pen. de verbo. signific.

Sed quid dicemus de pensionibus, per quas nedum fit diminutio, immo interdum in totum fructus à titulo separantur. Cum Papa vni det titulum, & alteri fructus, loco annuæ pensionis, vt quotidie videmus fieri in curia, vt supra diximus, de cler. non residen. Dicas, quòd † solus 2
Papa

Papa hoc facit, immo etiam facit, quòd in pensionibus dentur successores, etiam in mortis articulo: & practica est, q in litteris pensionum apponatur clausula, videlicet quòd pensio huiusmodi transferri possit in vnam, vel plures personas in totum, vel in parte, etiam in mortis articulo. hoc tamen fit de consensu soluentis pensionem, & habentis titulum beneficij: ideò apponitur clausula in litteris Apostolicis, ad quod dicti N. videlicet cui datur titulus ad idexpressus accedit assensus, & in supplicatione dicitur, ad quod dicti N. ex nunc accedit assensus, & apponitur clausula absq; nouo consensu.

Et hic non omitto quæstionem quotidianam, 3 videlicet † an huiusmodi consensus referatur ad diem præstiti consensus in cancellaria, vel camera Apostolica: an verò ad diem signaturæ, & datæ supplicationis vt si consentiens moriatur ante præstitum consensum in cancellaria, vel camera, post tamen signaturam valeat prouisio, seu reseruatio pensionis. hæc quæstio fuit de facto in Ro. cur. tempore Pontificatus Alex. vj. in quodam Hispano. & idem Alex. ad perpetuã rei memoriam edidit cõstitutionẽ, qua cauet expressè, q huiusmodi consensus referatur ad diem datæ supplicationis, & non ad diem præstiti cõsensus in cancellaria, vel camera. & ratio decidẽdi fuit, vt tunc audiui à dominis de maiori præsidentia, quos de parco maiori curia noiat. ꝓpter illa verba in supplicatione posita. videlicet, resignare proponat, prout de præsenti resignat, quòd illud verbum, de præsenti resignat, signatura, in admissione resignationis, per Papam facta, sublecuta habet vim veræ resignationis. Et ille consensus, qui postea fit in cancellaria, vel camera, super quo fit instrumentum per notarium cancellariæ, vel cameræ, facit ad probandum illum cõsensum fuisse verum. cum si resignãs sit præsens in Ro. cu. teneatur illud per se præstare, non autem per procuratorem. vt extat regula cancellariæ, quæ consueuit esse num. xliiij. qua cauetur, quòd consensus præstetur per principalem, si est præsens in Ro. cu. alioquin per specialem procuratorem, aliàs quòd literæ Apostolicæ non expediantur, quia posset fieri fraus in impetrationibus sine consensu principalium, ideò regula hoc requirit ad tollendas fraudes, non autem ad veritatem, & essentiam gratiæ.

S V M M AE.

1 *Alienans bona Ecclesiastica contra constitutionem, de rebus eccle. non alienan. à quo possit absolui.*
2 *Alienans talia bona est excommunicatus, & si celebraret, an à solo Pontifice possit absolui.*

De rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVB hac rubrica plura fuissent deducenda secundum ius antiquum, sed quia hodie illud sublatum est, & emendatum, & omnes illæ solemnitates iuris antiqui, de quibus in c. siquis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. & hoc ius porrectum. x. q. ij. & fine exceptione. xij. q. ij. sunt extinctæ per duas speciales constitutiones, editas per Paulum Papam II. quæ hodie seruantur ad vnguem, per quas fit commissio duobus coniunctim in partibus, frustratorium est insistere, cum ab illis non liceat recedere, sub pœnis, & censuris ecclesiasticis, & decreto irritante, in constitutionibus illis contento. Et attende, quòd secunda inseritur, & seruatur.

1 Posset tamen quæri, † quis absoluet transgressores dictæ constitutionis: & dicẽdum est, quòd solus Papa, qui absolutionem sibi specialiter reseruauit.

Sed quid, si sic excommunicati celebrant, & incurrunt irregularitatem notam? Dicas etiam, 2 quòd † solus Papa super huiusmodi, & quibusuis alijs irregularitatibus dispensat. vt sæpius supradixi, per dic. Innoc. in c. cum æterni. de re iudic. in vj. quæ decreta est ipsius Innoc.

S V M M AE.

1 *Voluntas defunctorum modis omnibus seruari debet.*
2 *Et pro lege seruanda est.*
3 *Dispensari potest in vltimis voluntatibus octo modis.*
4 *Testamentum quodlibet potest esse, & non esse vltima voluntas.*
5 *Omnis vltima voluntas non est testamentum.*
6 *Disposita quot sunt, tot sunt voluntates, & è conuerso.*
7 *Sermo testatoris, quando est ambiguus, imprimis ad intentionem recurrendum est.*
8 *Et recurrendum est ad illam mentem, in qua verisimiliter iudicatur testatorem fuisse.*
9 *Intentio, quando exprimitur per verba inepta, vitiantia dispositionem testatoris, attenditur mens declarata.*
10 *Mens testatoris, quando est expressa, sed obscura, quid faciendum sit.*
11 *Declaratio iudicis circa mentem testatoris obscuram, habet vim dispensationis.*
12 *Mens dubia testatoris in legatis ad pias causas debet interpretari ab Episcopo.*
13 *In prophanis verò à iudice seculari.*
14 *Dispositio testatoris adeo obscura, vt non possit declarari, non valet.*
15 *Dispensatio circa defuncti voluntatem, quomodo, & à quo debeat fieri.*

16 Pon-

16 *Pontifex est gubernator insolidum universalis Ecclesiæ, cuius caput est Ecclesia Romana: ideo potest alterare vsum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.*
17 *Legatus de latere, an idem poterit facere.*
18 *Aliud est dicere sedis Apostolicæ, & aliud est dicere, Romani Pontificis.*
19 *Sedis Apostolicæ nomine intelligitur ipse Pontifex.*
20 *A sede Apostolica emanatum non dicitur, quod emanat à Legato eius.*
21 *Mandatum generale non comprehendit ea, quæ sunt quasi meri Imperij.*
22 *Episcopus, an possit dispensare, quòd non sacerdos instituatur ad præsentationem patronorum ad beneficium sacerdotale.*
23 *Et an possit dispensare, quòd Legata ad vnum vsum conuertantur in alium.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus.

1 VLtima voluntas † defuncti modis
omnibus seruari debet, ait beatus
Greg. de quo in c. vltima voluntas.
2 xiij. q. ij. & vltima † voluntas defun
cti pro lege seruanda est, vt in auth.
de nupt. §. disponat. col. iiij.

Sed si sic, quomodo ergo dispensabitur? Di-
3 cas, quòd † octo modis in testamentis, & vlti-
mis voluntatibus, & circa ea, vel eas potest dispensari.

Primò, super intelligentia, & interpretatione testamenti, vel vltimæ voluntatis in genere.

Secundò, super ambiguitate verborum testamenti, vel vltimæ voluntatis.

Tertiò, super voluntate, mente, & dispositione erronea.

Quartò, præsumpta voluntate testatoris, superueniente casu, quo existente, testator verisimiliter non disposuisset.

Quintò, quando verba sunt clara, & tamen probaretur aliam fuisse mentem testatoris, quæ tamen non colligitur ex verbis dispositionis in testamento.

Sextò, si dispositio exprimitur per verba inepta, & vitiantia dispositionem: quia tunc attenditur mens declarata à Principe.

Septimò, quando mens est expressa, sed per verba obscura.

Octauò, quando mens, & intentio, verba, & dispositio est clara, & expressa ad certum, & determinatum vsum.

Sed quia hęc rubrica est duplex. vt supra continetur. videtur, quòd aliud sit testamentum, & a-
4 liud vltima voluntas. Dicas, † quod omne testamentum potest esse, & non esse vltima voluntas,
5 sed † omnis vltima voluntas non est testamentum: quia post testamentum quilibet potest codicillare, & ordinare in codicillis, est vltima voluntas, & si pluries codicillaretur. Et in codicillis non fit hæredis institutio, sed in testamento tantum, & vbi non codicillatur, testamentum est vltima voluntas, vt bene posuit Abb. Sicul. in hac rubrica. in princ. & not. in l. vnica. de cadu. toll. qui reprehendit Io. And. dum dixerit, quod Papa in rubrica posuit, & vltimis voluntatibus, ad maiorem declarationem, cum immo sit maxima differentia inter testamentum, & vltimam voluntatem, vt supra. sed etiam posset dici, quod omne testamentum sit vltima voluntas, vbi, & quando in codicillis non mutantur, nec adimuntur legata: quia omnia, quæ sunt disposita in testamento, si non mutantur in codicillis, intelligendo citra hæredis institutionem, omnia continent vltimam voluntatem, quoad illa disposi-
6 ta: quia quot † sunt disposita, tot sunt voluntates, & è conuerso.

Ad primum modum dispensationis redeo, videlicet super intelligentia, & interpretatione testamenti, vel vltimæ voluntatis in genere.
7 Dicito, † quòd quando sermo testatoris est ambiguus, in primis ad intentionem recurrendum est. l. in ambiguis. la secunda. ff. de reg. iur.

Ad secundum verò, si significatio verborum vnum significat clarè, & apertè, & voluntas testatoris aliter appareat, non attēditur expressio, nec quod sensit: quia non fuit expressum. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j.

Ad tertium, quando constat de mente ex dispositione erronea, & tollerabili, tunc statur mēti, siue fuerit erronea facti, siue iuris. primum probatur in l. nimis. §. Lucius. ff. de liber. & posthu. & in l. fi. C. de posthu. secundum probatur in l. quòd fructus. & ibi Bart. ff. de vsufru. leg.
8 Ad quartum, super † præsumpta voluntate testatoris superueniente casu, quo existente, testator verisimiliter non disposuisset, vel aliter disposuisset, tunc talis mens debet attendi, vt not. in l. tale pactum. in fi. & in l. cum acutissimi. in tex. & gloss. C. de fideicommiss. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & substitu. sub bo. success.

Ad quintum dicas, quòd talis mens nihil operetur ad irritationem. vt probatur in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & glo. in l. Labeo. de supellecti. leg. in verbo, ex communi vsu.
9 Ad sextum, quando intentio exprimitur per verba inepta, vitiantia dispositionem, attenditur mens declarata. ita gl. in l. iiij. ff. de leg. j.

Ad septimum, quando mens est expressa, sed
10 per verba obscura. Dicito, quod † in hoc casu, & omnibus præcedentibus, semper recurrendum est ad declarationem, & interpretationem iudi-
11 cis ordinarij, ad quem spectat declaratio, † quæ habet

habet vim dispensationis in casibus supradictis,
ita quòd in omnibus casibus prædictis ordina-
rius dispensat. Et si sumus in legatis ad pias cau
12 sas, † tunc Episcopus est adeundus, vel alius
superior immediatus. Si verò in prophanis,
13 † iudex sæcularis, per ea, quæ habentur, & not.
in l. cum in testamento, ff. de reb. dub. & in l. vo-
luntas. C. de fideicommis. & circa pias causas fa
municiam no. per Hosti. in sum. de testa. §. fin.
in versi. sed quæ est ratio. Qui iudex declarabit,
& dispensabit ex coniecturis penes, quæ haben-
tur in l. si seruus plurium. in fin. ff. de leg. j. Et si
14 essent ita obscura, † quòd non possent decla-
rari, dispositio non valeret, nec tunc esset lo-
cus dispensationi. quod per l. duo sunt Titij. ff.
de testa. tutel. intellige, cessante verisimilitudi-
ne rationis, mouere debentis testatorem ad di-
sponendum, magis vno modo, quàm alio, per
dictam l. tale pactum, supra in quarto modo.
Ad octauum, & vltimum, à quo à maioritate
rationis, omnes alij supra dicti, etiam com-
prehendi possunt, videlicet quando mens, inten
tio, dispositio, & verba sunt clara, & expressa,
ita quòd non est locus hæsitationi, an fiat dispen
15 satio, dico, quòd † sic, non tollendo volunta-
tem testatoris, sed in melius commutando, &
hoc tantum per Papam regulariter fieri potest,
si in perpetuum commutatur. Ad tempus verò
in aliquibus casibus potest per Episcopum quo-
que dispensari, vt infra.
Pro primo, quòd solus Papa in perpetuum
commutet, & dispenset, facit text. in cle. quia
contingit. de relig. domi. ibi, salua sedis Apo-
stolicæ authoritate. & ibi glo. in verbo, Aposto-
licæ. cuius verba sunt hæc videlicet, Nota per
16 hanc literam, solũ † Papã alterare posse vsum il
lorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.
Laudi. in cle. dudum. §. pen. de sepultu. dicit, quòd
Papa hoc potest: quia est gubernator in solidum
vniuersalis Ecclesiæ, cuius caput est ecclesia Ro
mana. Ideò Papa potest disponere, & dispensa-
re de legatis ad pias causas, prout vult, quem re
fert, & sequitur D. Cardinalis in dict. cle. quia
contingit. in decimo not. & in secunda oppo-
sitione. & in vj. q.
17 Sed quæro, † nunquid legatus de latere hoc
poterit. Idem Cardinalis in dict. cle. vj. q. dicit
Io. An. tenuisse, quòd sic, cum text. in d. cle. quia
contingit dicat, salua sedis Apostolicæ aucto-
18 ritate: quia † aliud est dicere, Apostolicæ sedis,
& aliud Romani Pontificis, vel Papæ: quia in
primo casu legatus de latere potest, in secundo
non. sed cum in tex. dic. cle. quia contingit, dica
tur, salua sedis Apostolicæ auctoritate, videtur
quòd legatus sedis Apostolicæ hoc possit.
Sed Lap. quem refert dominus Car. ibidem di-
xit, verius videri, quòd legatus dispensare non
possit, cum hoc fiat de plenitudine potestatis,
quam legatus non habet. arg. cle. literas. de pro-
ben. in princip. & in fi. dicit tamen, quòd si hæ-
res consentiret, posset dispensare, & nedũ per le-
gatum, verum etiam per Episcopum, per no.
in c. de his. de testa. & in c. nos quidem. eo. tit.
vbi idem Cardinalis idem dixit. Et quare aliter
Legatus dispensare non possit, idem Lap. dicit;
quia facere contra voluntatem testatoris dispo-
nentis, agitur de eo, contra quod disponere, &
facere, est facere contra legem: quod soli prin-
cipi, vel Papæ permissum est. Nam dispositio
testatoris, facta ad pium vsum, pro lege seruari
debet. xiij. q. ij. vltima voluntas. supra allegã. in
19 princip. & ibi glo. & nomine sedis Apostolicæ
intelligitur Papa, & non legatus. dicit Innoc. in
c. dilectus filius. ff. de fil. presbytero. vbi dicit,
20 quòd † non intelligitur emanare à sede Apostolica,
quod emanat à legato eius, & tunc procederent
dicta Io. An. vt supra, & tunc etiam consentien-
te hærede, legatus, nec inferior à Papa hoc pos
set: & copiosè dixit idem do. Cardinalis. in d. c.
nos quidem. de testa. & Bar. in l. legatis. ff. de vsu
21 fruct. lega. tangit hanc. q. In † generali n. man-
dato, nunquam veniunt ea, quæ sunt quasi me
ri imperij, dicit glos. in c. quod translationem.
de offi. leg. sed hæc sunt quasi meri imperij, ideò
in generali commissione non transferuntur; cũ
in hoc casu secundum Lap. vt supra, Papa vtatur
plenitudine potestatis.
Sed videtur, quòd illa distinctio Io. An. non
procedat, videlicet quòd si dicatur, salua sedis
Apostolicæ auctoritate, legatus possit, si vero
Romani pontificis non, per tex. in c. dilect. fil.
ff. de fil. presbyter. ibi quæ à sede Apostolica non
emanauerint. & ibi Inn. qui dicit per illum tex.
quòd non intelliguntur emanasse à sede Aposto
lica quæ à legato eius emanant, nisi à Papa ema
net. & sic clarè tollitur illa distinctio, & sic solus
Papa dispensat in hoc casu. Quòd etiam clarius,
vsque & experientia curiæ docet, cum hæc facul
tas commutandi pias defunctorum voluntates,
& dispẽsandi legata ad pias causas, in alios pios
vsus, contra voluntatem testatorum, specialiter
concedatur, & extensiuè in indultis legatorum
Cardinalium recedentium de curia. vt vidi, &
legi in indulto Reuerendissimi patris D. Mat-
thæi Cardinalis Sedunensis, sibi concesso, per
fe. re. Iulium II. dum esset legatus Lombardiæ,
quam quidem facultatem Papa signanter non
concederet, si legati de latere ipsam à iure ha-
berent. video teneo opi. Lapi. videlicet quòd Le-
gatus non possit vigore generalis legationis, nisi
id sibi specialiter à sede Apostolica concedatur.
Inferiores, vt Episcopi ad tempus dispensant
multis casibus, contra ordinationes testatorum
ad pias causas, & interdum in perpetuum. Ad

tempus,

tempus, vt not. Do. meus Fel. post alios, in c. cum accessissent. de consti. in v. col. in fi. vbi hanc conclusionem limitat per tres integras col. vbi etiã ponit q. quotidianam, & practicabilem, vtrum

22 Episcopus possit dispensare, quòd nõ sacerdos instituatur ad præsentationem patronorum, ad beneficium sacerdotale, vbi dicit quòd sic, & an possit dispensare, quòd disposita, & legatą ad vnum certum, & determinatum vsum, conuertantur ad alium vsum, si ad vsum legatum voluntas exequi non possit, vbi etiam tenet, q sic. Item ponit multos alios casus, in quibus Episcopus ad tempus & in perpetuum potest dispẽsare, vbi vide omnino.

S V M M AE.

1 *Sepultura Ecclesiastica quibus interdicatur. & nume. 4. & 5.*
2 *An cum his dispensari possit.*
3 *Quis cum eis possit dispensare.*
4 *Paganis, iudæis, & hæreticis interdicitur Ecclesiastica sepultura.*
Etiam si in tormentis moriantur: & etiam si pœniteant & sacramentum recipiant. num. 27.
5 *Ad aliorum terrorem.*
6 *Item interdicitur vsurarijs.*
7 *Qui sibi mortem consciuit.*
8 *Qui presbyterum in testamento nominauit tutorem filio suo.*
9 *Conuictis post mortem de hæresi.*
10 *Excommunicatis maiori, vel minori excommunicatione.*
11 *Blasphemantibus nomen Dei, nolentibus pænitere.*
12 *Monachis proprium habentibus.*
13 *Transferentibus decimas in laicos: item etiam recipiens eas.*
14 *Recedentibus ab vnitate, & gremio ecclesiæ.*
15 *Fures, & latrones etiam priuantur.*
16 *Gratia est vberior quàm precatio.*
17 *Dominus plus tribuit, quàm rogatur.*
18 *Peccator notorius, mortali sepultura Ecclesiastica priuatur.*
Et quid si de facto sepelirentur.
19 *Sepultura Ecclesiastica nimis preciosa, ita non prodest catholicis, sicut prodesset peccatoribus notorijs, quibus prohibetur.*
20 *Voluntas testatoris, quòd ædificetur preciosa sepultura, non valet.*
21 *Peccator occultus, an sepeliendus sit in Ecclesiastica sepultura.*
Quid si dubitaretur, an sit iudæus, hæreticus, vel vsurarius: an interdicatur Ecclesiastica sepultura.
22 *Absolui an possit quis post mortem, quando cum amisisset loquelam, apparuissent signa pænitentiæ.*
23 *Qui testes erunt idonei ad probandum hunc animum pænitendi.*
24 *Et an unus sufficiat.*
25 *Paganus vel Iudæus in articulo mortis constitutus, si signis baptismum petat, an sit baptizandus, & concedatur Ecclesiastica sepultura.*
Et quid si non esset, qui sciret, vel posset baptizare; pro baptizato habetur.
26 *Et si feruore animi petierit, ad æternam patriam conuolare dicitur.*
28 *Faciens legem prohibitiuam, potest & permissiuam condere.*
29 *Cimiteria apud Ecclesiam cur construantur.*
30 *Defuncti quiescere dicuntur sub patrocinio sanctorũ, quorum reliquiæ in ecclesiis manent: & supplicationes, quæ pro defunctis fiunt, pro sanctis augentur.*
31 *Monumenta dicuntur, vbi humana corpora tumulantur: & dicuntur eo, quia mentem moueant ad defuncti memoriam.*
32 *Cadauera quomodo antiquitus, & sic gradatim de tempore in tempus, et in quibus locis sepelirentur.*
33 *Cimiteria in Francia distant ab ecclesiis ob cadauerum fœtorem.*
34 *Cimiterij origo.*
35 *Sepulturam emere, si ibi locus religiosus effectus sit, an liceat.*
36 *Terra iam cimiteriata pro sepultura effodienda, vendi non debet.*
37 *Loca non prosunt sepultis, neque nocent.*
Lucifer cum sequacibus è cœlo deiectus fuit, & fuit decima pars Angelorum: & Adam de paradiso.
38 *Humatus sit quis peccator, vel indignus, in loco religioso, locus ille ei obest.*
39 *Quibus peccata dimissa non sunt, à locis sacris adiuuari nequeunt.*
40 *Peccatores, quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem cumulum damnationis potius quàm ad salutationem eorum corpora in Ecclesiis poni iubent.*

De Sepulturis.

MISSIS quæ summistæ sub hac rubrica posuerunt, videlicet quid sit sepultura, quid ius sepulturæ, & cui hoc ius competat, quid sit ius sanciendi. de quibus copiosè per Hosti. in sum. huius tit. Tria hic tantum videbimus pertinentia ad materiam dispensationis.

1 Primum, †quibus à sacris canonibus interdicatur ecclesiastica sepultura.

2 Secundum, an cum his dispensari possit, vt tradantur ecclesiasticæ sepulturæ.

3 Tertium, †quis cum eis possit dispensare.

Ad primum dicit Hosti. vbi supra, q aliquando omnibus de eadem ciuitate. vt quia ecclesia, vel ciuitas tota est supposita ecclesiastico interdicto generali, vt not. in c. cum in partibus. de verbo.

bo.ſignif.quod fit, vel propter delictum ciuium,
vel maioris Domini, vt not.in c.ſanè quia.de officio deleg.& in c.ex reſcrip.de iureiu.& in c. nõ
eſt.de ſpon.dicam copioſius infra de eccleſiaſtico interdicto.

4 Item † paganis, iudæis, & hæreticis, vt not.in
c.eccleſiaſticam.& c.ſeq.de conſec. diſt.j.

Item his, qui in torneamentis moriuntur, qui
5 licet † pœniteant, & Euchariſtiæ ſacramentum
non denegetur, poſt pœnitentiam carebunt tamen eccleſiaſtica ſepultura ad aliorũ terrorem,
vt in c.j.de tornea.vt etiam ibi dicam, quod intellige de his, qui venerant cauſa torneandi.
vt in c.ii.eo.tit.& ibi gl. in verbo diſpenſatione.

6 Item † vſurarius iam per eccleſiã publicatus,
vt not.in c.quia in omnibus.de vſu.

7 Item † qui ſibi mortem conſciuit: quia ſeipſum interfecit, vt in c.placuit.xxiij.q.j.

8 Item † qui presbyterum in teſtamento nominauit tutorem filio ſuo.vt lxxxviij.diſt.cap.fi. vbi
dicitur, neque apud altare Dei, meretur nominari in ſacerdotum præce. qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros volunt auocare. & ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio à
ſacerdotibus datam, geminum Fauſtinum presbyterum auſus ſit tutorem conſtituere ob dormitionem eius, apud vos non fiat oblatio, neque aliqua precatio pro nomine eius.ſed glo.ibi
in fi.dicit credere, hoc ad terrorem inſtitutum
tunc fuiſſe, nec modo locum habere, & quod vltimo dicitur ſeruatur de facto, & hoc eſt illud
quod ſupra diximus, quod eſt rigor in rubrica
de differentia inter ius iuris rigorem, & diſpenſationem.

9 Item is † qui poſt mortem conuincitur de hæreſi.vt in c.ſanè.xxiij.q.ij. & in c. ſi Epiſcopus.
de hæret.

10 Item † excommunicatus maiori, vel minori
excommunicatione, pro primo eſt text. in c. ſicut.de hæret.pro ſecundo in c.ſanè. ſupra alleg.
xxiiij.quæſt.ij.

11 Item † blaſphemus Dei nolens pœnitere, vt
eſt text. in c.ſtatuimus. in fi.de maled. & ibi dicam in princip.

12 Item † monachus proprium habens, vt in c.
monachi.de ſtat. monach. & c. ſuper quodam.
eod.titu.

Item in caſu c.prohibemus.de decimis. vide-
13 licet † laici transferẽtes decimas in alios laicos,
& recipientes priuantur eccleſiaſtica ſepultura.

14 Et generaliter † quicunque ab vnitate, & gremio eccleſiæ receſſit, tanquam membrum pre-
15 ciſum, etiam † fures, & latrones.vt in c.fures.de
fur.quod intellige de nolente pœnitere: quia in
verè pœnitente ſecus: cum eccleſia nunquã claudat gremium redeuntibus. nam & latroni pœnitenti, & dicenti, memento mei Domine dum
veneris in regnum tuum, dixit Ieſus Saluator,
hodie eris mecum in paradiſo. ſuper quo paſſu
ſanctus Thom.in cathena aurea, hodie eris mecum in paradiſo.de quo Lucæ xxiij.referens Ambroſium ait, pulcherrimum autem datur affectandæ conuerſionis exemplum: quòd iam citò latroni venia relaxatur. Cito ignoſcit Dominus:
quia citò ille conuertitur. Et vberior eſt gratia,
16 quàm precatio. Semper enim Dominus † plus
tribuit, quàm rogatur, ille rogabat, vt memor
ſui eſſet. De Domino autem ſequitur, & dixit il-
17 li, amen dico tibi, hodie eris mecum. hæc ille.ex
quibus verificatur illa ſententia, quòd nunquã
claudit gremium redeuntibus. Ideo quod ſupra
diximus intelligendum eſt de pertinacibus, &
non pœnitentibus.

18 Item generaliter † nullus notorius peccator
mortalis ſepeliendus eſt in cimiterio, vt not. in
c.non extimemus.xiij.q.ij.& c. quæſitum. & c.
quibus. & c.pro obeuntibus.ea.cauſa & q.& in
c.placuit.xxiiij.q.v. & eadem ca.q.vij.c.quicunque clericus.

Hi omnes ſecundum canones priuati ſunt eccleſiaſtica ſepultura. vt in iuribus ſupra allegatis. ſed & vide, quæ dicam infra de ſent. interd.
in §. quibus caſibus eccleſiaſtica ſepultura interdicatur.

Sed quid ſi ſepeliantur de facto? dicas, quòd
exhumandi ſunt, ſi oſſa diſcerni poſſunt, aliàs
non: quia nõ prodeſt eis eccleſiaſtica ſepultura:
vt in c.ſacris.de ſepult.imò tunc eccleſia reconcilianda eſt aqua benedicta.vt not.in c. conſuluiſti.de cõſecratione eccleſiæ vel alt. & dicit Hoſt.
quòd ſicut eccleſiaſtica ſepultura non prodeſt ſupra
dictis, ſi de facto in cimiterio ſepeliuntur. ſic
19 nec † nimis precioſa prodeſt catholicis ad ſalutem.vt in c.animæ defunctorum.xiij. q. ij. & in
20 d.c.ſacris.in fi.hoc eo.tit. Ideo dicit, quòd † in his
precioſis ſepulchris fiendis, voluntas teſtatoris
non eſt ſeruanda, allegat.l.ſi quis.§.hæc actio. ff.
de reli.& ſump.fune.

21 Hæc in notorijs. Occulti † autem peccatores
ſepeliendi ſunt, niſi fortè eſſent hæretici: quia
cum quo communicamus viuo, communicare
debemus & mortuo.vt in c.ex parte. hoc eo tit.
el ſecondo. in fi. & cum quo non communicamus viuente, non communicamus in morte. vt
in c.ſacris.eo.tit.in fi. Quod intellige in primo
caſu, niſi poſt mortem appareret de hæreſi, vel
aliàs, quòd ei non erat communicandum. De ſecundo quòd cum quo non communicamus viuo, non
communicamus & mortuo. vide Hoſti. hoc tit.
in ſum.in §.quibus interdicatur.in verſi.in ſumma nota.

Sed quid dicemus in caſu dubio, puta paganus, iudæus, hæreticus, torneator, publicus vſurarius iam publicatus ſibi mortem conſciens,
qui

qui in testamento presbyterum filio tutorem no
minauit, excommunicatus, blasphemus, mona-
chus habens proprium, & hi de quibus supra in
articulo seu in agone mortis positi faciunt signa
pœnitentiæ, puta, quia vocat sacerdotem, vt au
diat confessionem suam, & ei administret eccle-
siastica sacramenta, & vult reconciliari, & redire
ad gremium ecclesiæ. Dicas vt s. ꝙ ecclesia nun-
quam claudit gremium. Et sicut istis administra
tur sacramentum cōfessionis Eucharistiæ, & alia
ecclesiastica sacramenta, ita & sepultura, quod
est minus. vt xiij. q. ij. c. quæsitū. & c. illud. xcv. di.

Sed quid si amisisset, loquelam, & in morte
apparuerunt signa manifestæ pœnitentiæ: Dicit
22 Ray. in sua sum. & idem Gosfr. ꝙ tunc & † post
mortem est absoluendus, & recipiendus ad ora
tionem, & alia ecclesiastica suffragia, per ea quæ
not. in c. à nobis. el secondo. de sent. excom.

23 Sed quæro † qui testes erunt idonei, cū dome-
stici sint suspecti? & quot non suspecti requiran
tur? Ray. quem Io. de Friburgo in sua sum. hoc
eo. tit. refert, & sequitur. q. j. versi. seu. §. hæc lo-
24 cum habent, dicens ꝙ † ad hæc signa probanda
sufficit vous testis. vt not. xxvj. quęst. vj. qui rece-
dunt. sed ille tex. hoc non probat. & glo. ibi nihil
dicit, nec ibi scribentes. Dicunt tamen Hostien.
Ray. & Friburgus, quòd hæredes tenebuntur sa
tisfacere pro defuncto, secundum ius canonicū.
per tex. in c. parrochiano. in fi. de sepulr.

Sed quid dicemus in hoc casu amissionis lo-
quelę in hæretico, qui tenetur abiurare hæresim?
Dic quòd si superuiuet abiurabit, & si moritur,
illa signa sufficient, & si quid erit exequendum
hæredes exequentur. vt supra.

25 Et quid in pagano, & iudæo? dic quòd † si fa
cient signa petitionis baptismi, debet baptizari,
& si moritur tradi debet ecclesiasticæ sepulturę.
Sed si non baptizaretur: quia non erat, qui sci-
ret, tunc dicetur baptizatus baptismate flami-
nis, sicut latro, de quo supra, & idem dixit Ho-
stien. in sum. de Baptis. in §. quot eius species. in
26 princ. vbi dixit, quòd huiusmodi, † qui deside-
rant baptizari cum summo seruore animi, sed
non inueniunt, qui eos baptizent, & sic morian
tur, ad æternam patriam conuolant, ex quo ba
ptismum non contempserunt religionis, sed ar
ticulus necessitatis excludit, vt legitur de iudęo,
qui seipsum baptizauit. vt not. in c. debitum. hoc
eo. tit. & in c. baptismi vicem. de consecra. dist.
iiij. & in c. cathecuminum. & in c. non dubito. ea
dem dist. Item legitur, quòd cum beatus Am-
brosius duceret Valentianum ad baptismum,
mortuus est Valentianus: tamen ille gratiam
quam poposcerat non amisit. vt legitur in c. apo
stolicam. de presbyr. non bapti. Sed quid dice-
mus de paruulis, qui dum deferuntur ad eccle-
siam pro baptismo moriuntur. Et quid de eis,
qui antequam deferantur moriuntur, cum tamē
parente essent fideles, & affectabant eos bapti
zari. pro primo casu multum facit casus Valen-
tiani.

De illis verò, qui in torneamentis moriun-
27 tur, vel lethaliter vulnerantur. Dic, † quòd
quantumcunque pœniteant, & suscipiant reue-
renter sacramentum Eucharistiæ, nihilominus
carebunt ecclesiastica sepultura ad terrorem. per
d. c. j. de torneamentis. & hoc est rigor, vt su-
pra dixi.

Sed quæro, an contra hunc rigorem, & con
tra casus suptadictos, possit dispensari cum cau
sa, vel etiam sine causa? Respondeo, quòd
28 † qui fecit legem prohibitiuam, potest & facere
permissiuam: quia eius est tollere, cuius est
condere, ex quo per neutram legem generatur
præiudicium animabus fidelium, nec suffra-
gium infidelium, vt dicitur in d. cap. sacris.
29 Nam † cimiteria apud Ecclesiam ideo constitu-
ta sunt, vt viuentes videntes sepulchra paren-
tum, & amicorum rogent, & preces fundant
Deo pro ipsorum animabus, & præcipuè cum
30 sanctorum reliquiæ in Ecclesia sint, † sub quo-
rum patrocinio defuncti quiescunt, & pro illis
etiam supplicationes augeantur. vt dicit Augu-
stinus 10 Libro de cura pro mortuis agenda. in
fine. & transumptiuè in c. cum grauia peccata.
xiij. quæst. ij. Quem refert Gul. in suo rationali
diuinorum offic. sub rubrica de cimiterijs, &
alijs locis sacris Libro primo. Nam & Isidorus
31 in Lib. Etymolog. xv. cap. xj. dicit, quòd † mo
numentum dicitur, vbi humana corpora tumu
lantur, & dicitur, eo quia mentem moueat ad
defuncti memoriam, & ibi ponit diuersa nomi
na sepulturarum, quæ etiam Durand. vbi supra
commemorat: & ab eodem Isidoro, vt credo,
assumpsit: quia sunt formalia verba eiusdem
32 Isidori. & dicit idem Isidorus, † quòd olim ca-
dauera sepeliebantur in proprijs domibus, &
postea in hortis proprijs, vel emptis, & posteà
in radice montium, vel in ipsis montibus, vt e-
tiam refert idem Gul. Durand. vbi supra.

Nunc autem apud Ecclesiam. licet Innoc. in
33 d. c. abolendæ. circa fin. dicat, † quòd secus in
Francia, vbi cimiteria distant ab Ecclesijs pro-
pter fœtorem cadauerum.

34 † Cimiterium autem initium habuisse dicitur
ab Abraham, qui emit agrum in Ebron, vbi e-
rat duplex sepultura, vbi & ipse sepultus est, &
Sarra, Isaac, & Iacob, & prius Adam, & Eua,
ideo ibi emit, vt sibi & suis sepultura esset. Du
plex enim ibi spelunca erat: quoniam duo ibi
sepeliebantur contignè, scilicet vir & vxor, vel
in vna viri, & altera mulieres. vt refert Durand.
vbi supra. qui assumpsit hæc ex Genesi xxiij.
35 & ex his infertur ad duo primum; † quòd lici-
tum

tum est emere sepulturā, etiam si locus sit effectus religiosus. vt in Ebron, vbi iam Adam, & Eua erant sepulti. contra id quod not. in c.
36 abolendæ. vbi habetur contrarium, quòd † terra iam cimiteriata pro sepultura effodienda vendi non debet. & in c. ad Apostolicam. de simo. & in c. j. de offi. ordi. idem repetitur, & vtrobique per do. Cardinalem Zaba.

Sol. emere locum sepulturæ, et effectum religiosum, non erat prohibitum neque in lege naturæ, neque in lege data, videlicet Mosis. In lege autem Euangelica. i. in ecclesia Christi prohibitum est à sacris canonibus: & ratio prohibitionis est, quia hodiè cimiteria nedum sunt loca religiosa, ratione sepulchri humani, vt etiam dicunt leges ciuiles, quæ vtuntur hoc vocabulo, religiosa loca vbi humanum corpus, vel saltem caput tumulatum est. vt in stit. de rerum diuisio. §. Religiosum. Sed etiã sunt sacra manu Pontificis, vt legitur in Pontificali. & legitur in c. ad hæc. de relig. domi. & copiosè per eundem do. Cardinalem in d. c. abolendæ. in prima oppositione, & per Guliel. Duran. in rationali diuinorum offic. in titu. de cimit. supra alleg.

Cum ergo hæc prohibitio sit de lege positiua, tolli potest per Papam, & sic per eum in prædictis casibus dispensari, etiam cum in torneamentis, vel duello defuncto. cum cimiteria Christianorum fuerint inuenta, & ordinata
37 ta apud ecclesias: ea ratione, qua supra. † Nam loca sepultis non prosunt, nec nocent. vt supra dixi, vt in d. c. sacris. de sepultu. Lucifer enim, vt ait idem Gul. Duran. fuit deiectus è cœlo cum sequacibus eius, & fuit decima pars Angelorum, vt dicit gloss. in cap. decimæ. xvj. q. j. in verbo, tu ad decimam. & Adam de Paradiso eiectus, & quæ loca his meliora sunt? Item Ioab in tabernaculo interfectus est, &
38 Iob in sterquilinio triumphauit. Immò † obesse dicitur, si quis iniustus, & indignus, & peccator in loco non sibi digno sepelitur. vt xiij. q. ij. c. cum graue. hæc Duran. vbi supra, vbi etiam ponit miraculum Beati Faustini Episcopi Brix. de flagitioso in ecclesia sepulto, ibi vide. Dicit enim Augusti. in c. quibus peccata di
39 missa non sunt, † à sacris locis post mortem adiuuari non possunt: quia quos grauiora peccata deprimunt, se in sacris locis sepeliri faciunt, restat vt de sua præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberant. sed de culpa temeritatis accusat. xiij. q. ij. quibus peccata. Et Beatus Grego. ait, cum grauia peccata non deprimunt, tunc prodest mortuis, si
40 in ecclesia sepeliantur. Nam † quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem cumulum damnationis potius, quàm ad saluationem eorum corpora in ecclesijs ponuntur. xiij. q. ij. c. cum grauia. De hac materia dicam infra, de senten. interdict.

S V M M AE.

1 *Decimæ omnes terræ de frugibus, siue de pomis arborum Domini sunt.*
2 *Decimæ dantur Clericis non tantum propter sui sustentationem, sed etiam vt cum eis subueniant pauperibus.*
3 *Consuetudo à Pontifice tolerata, inducit dispensationem absque expressa dispensatione, etiam in his quæ sunt de iure diuino. nu. 4.*
5 *Decima est in præcepto, quod potest dici morale naturæ, uel quasi: siue morale disciplinæ, siue iudiciale secundum æquitatem.*
6 *Decimæ ius ab Ecclesia dependet, & in hoc Papa est moderator, sicut in alijs iuribus Ecclesiasticis.*
7 *Super decimis, an valeat componi.*
8 *Pontifex potest liberare quos vult in totum, vel vel in partem à solutione decimarum.*
9 *Non soluens decimas integraliter, ex quo est monitus, peccat mortaliter: quia contradicit legi diuinæ, humanæ, & iudici.*
Neque cum istis potest Papa dispensare.
10 *Decimæ quando cum dispensatione non soluantur. vsque in fine.*
Clerici Clericis decimas non soluunt.
13 *Pauperes mendicantes ab onere decimarum sunt exempti tam prædialium quàm personalium.*

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

1 OMNES † decimæ terræ de frugibus, siue de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur, vt Leuit. c. vltimo, & Hieronymus supra Ezechi. de quo transumpti uē in c. j. hoc eod. tit. ait: Decimam partem omniū frugum Leuitæ tribui populus ex lege debebat. & Numeri xviij. Filijs autem Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis. Nil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum, & necessaria separaui. & Deute. xviij. Non habebunt sacerdotes, & Leuitæ, & omnes, qui de eadem tribu sunt, partem & hæreditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de possessione fratrū suorum. Dominus enim ipse est hæreditas eorum, sicut locutus est illis. Quæ omnia retulit Dominus Cardinalis in

P Rubri-

Rubrica hoc eod. titu. Ex quibus authoritati-
bus patet, decimas eſſe de iure diuino, & con-
ſequenter dici poſſe, quòd ſupra illis non poſ-
ſit diſpenſari, etiam per Papam, cum regula-
riter non diſpenſet contra ius diuinum.

Sanctus Thom. ſecunda ſecundæ.q. 87. per
totum longè, lateque declarauit quatuor arti-
culos in hac materia decimarum.

Primus, verū hoïes teneātur ex præcepto, &
ex præcepti neceſſitate ad ſolutionē decimarū.

Secūdus, de qbus rebus ſint decimę ſoluēdę.

Tertius, quibus pſonis ſolui, & dari dēant.

Ponens quartò an hodiè debeantur, cum in
teſtamento nouo clerici habeant patrimoniū,
& alios fructus eccleſiaſticus, & habeant pri-
mitias, & oblationes pro uiuis & defunctis.
& funeralia. Et ſic videtur, quòd hodiè cleri-
cis decimæ non debeantur, cum eis non indi-
geant, vt etiam dicunt aliqui Theologi moder
ni de ſolutione mediæ annatæ, quæ fuit re-
ſeruata pro neceſſitate Papæ & Cardioalium,
qui hodiè abundant in ſuis redditibus ſine fi-
ne, vt videmus: quam reſeruantiam hodiè di-
cunt tendere, potius ad ſaginationem, quàm
ad neceſſitatem, & Io. Baptiſta de S. Blaſio.
ideo Prædicatores, & Minores prædicabant
decimas hodiè non deberi ex præcepto. Quo-
rum opin. Gregorius IX. reprobans, ſcripſit
dictis fratribus decretalē primam, hoc eo. tit.
in 6. & ibi Io. An. in gl. i verbo decimarū refert
opiniones ſcribentiū in hoc paſſu. Sed B. Tho.
vbi ſ. tenens ꝙ oīno debeantur dicit, ꝙ eſt hoc
ideo hodie etiam debentur: quia in noua lege
decimæ dantur clericis, nō tantum pp ſui ſub-
ſtentationem, ſed etiā vt ex eis ſubueniant pau
peribus. & præcipuè proximioribus ſuis, vt di
cit text. in cap. ſtudeat. I. diſtinct. in fio. ibi
præcipimus, vt tale beneficium ſibi, & eccle-
ſiæ ſuæ concedatur quo & ipſe & ſui ſufficien-
ter poſſent habere ſuæ ſubſtentationis ſolatiū.
2 & ideo † oon ſuperfluunt, ſed ad hoc oeceſſa-
riæ ſunt etiā poſſeſſiones eccleſiaſticæ, & obla-
tiones, & primitiæ ſimul cū decimis. hæc ille.

Sed hæc hodiè malè ſeruantur, cum & poſ-
ſeſſiooes eccleſiaſticæ, & oblationes, & primi-
tiæ ſimul cum decimis malè regantur, & peius
diſtribuantur, vt experientia docet, tam in ca-
nibus innumeris paſcendis, cum eorum mini-
ſtris, quàm in id quod dicere nolo, nec licet,
nec tutum eſt, vt vidi, & vt vtar verbis Pij Pa-
pæ II. in ſuo tractatu de Fortuna. Nolo refer-
re quot aſioos viderim ſuper cedros libani exal
tatos, & hodiè multiplicatos, ignorantes, quot
digitos in manibus habeant, quos vtilius foret
Eccleſiæ mortuos habere, quàm viuos, poſ-
ſidentes, vel potius occupantes infinitos eccle
ſiaſticos redditus, & ſupremas dignitates
nedum malè diſpenſantes redditus eccleſiæ.
Immò malè, & hæreticè ſentientes de fide:
quos Deus ad ſenſum ſanioris intellectus, &
frugem melioris vitæ reducat, quoniā hi ſunt,
propter quos eccleſia ſcandalizatur: quos per
concilium generale in Spiritu ſancto legitimè
congregatum reformare, vt putrida membra
expediret eccleſiæ Dei. cum ſint omnino inuti
les, & oneroſi ipſi eccleſiæ.

Sed his omiſſis proſequendo de pluribus,
quærendum eſt.

Primò, vtrum ſuper non ſolutione decima-
rum poſſit diſpenſari.

Secundò, vtrum poſſit omnino diſpenſari
ſuper non ſolutione integra, & in totum: an
verò ſuper quota, ſiue parte tantum.

Tertiò, vtrum poſſit diſpenſari cum omni-
bus indifferenter, ita quòd totus mundus ab-
ſoluatur à dicta ſolutione: an verò cum mul-
tis, & non cum omnibus: an verò nec cum
omnibus, nec cum multis: ſed cum aliquibus,
arbitrio tamen moderato diſpenſantis.

Quartò, quæ ſit aut eſſe poſſit cauſa huius
diſpenſationis.

Quintò, & vltimò, quis poſſit in præmiſſis
diſpenſare.

Ad primum, ſecundum, & quintum quæſi-
tum reſolutè dicito, quòd ſic: per tex. in c. dile-
cti. c. ſuggeſtum ex parte, el primo, & ſecundo,
& c. ad audientiā. hoc eo. ti. in quibus locis per
docto. & maximè per do. Cardinalem Butr. &
Abb. Sicul. copiosè hæc materia tractatur, ita
quòd non eſt dubium diſpenſari poſſe. quin-
3 immò † conſuetudo tolerata per Papam indu-
cit diſpenſationem ſioe expreſſa diſpenſatione,
vt tenet Hoſti. in ſum. hoc eo. titu. in §. vtrum
præſcribi poſſint, in verſi. reſtat vt reſpondea-
mus, per tex. in c. ad apoſtolicæ. eo. tit. & c. cum
4 ſint. Et ſic tolerantia videtur inducere diſpen
ſationē, etiam in his quæ ſunt de iure diuino.
Do. Cardinalis in c. à nobis. hoc eo. ti. in ij. col.
in ij. q. quærit, ſi decimæ ſint de iure diuino,
quomodo remitti poſſit, & an & quando hæc
ſint vera, & remittit ſe ad gl. Hoſt. ibidem, quā
ipſe Cardinalis examinat ibi per ſubſequentes
q. ſuas, & in vij. q. notabiliter diſputandò con
cludit, poſt Hoſt. in ſum. hoc eo. ti. §. vij. & §. fi.
dicit per prædicta per eum ibi, innuere, quòd
5 † decima eſt in præcepto, & quòd hoc præce-
ptum poteſt dici morale naturæ vel quaſi, ſiue
morale diſciplinæ, ſiue iudiciale ſecundum
æquitatem. Sed ſiue ſit morale diſciplinæ, ſiue
naturæ, vel quaſi, ſiue iudiciale, ſiue ſic vel ali-
6 ter dicatur, certum eſt † quòd decimarum ius
ab eccleſia dependet, & in hoc Papa eſt mode-
rator, ſicut in alijs iuribus eccleſiaſticis, vt le-
gitur & not. in c. j. de trāſlatione Prælat. & in c.

per

per venerabilem. qui fil. sint legiti.

Sed quæro cum valeat consuetudo supra so-
lutione decimarum tacitè tolerata per Papam,
7 vt supra dixi, An † super ipsis valeat compo-
ni? Dic quòd sic, per text. & ibi not. in cap. ex
multiplici. hoc eod. titu. & in c. ij. de translat.
prælat. & idem Cardinalis in c. à nobis, in pri-
ma quæst. & in septima. in ij. col. Et ex prædi-
8 ctis infert Hostien. † quòd Papa potest eximo-
re quos vult, in totum vel in parte, à solutio-
ne decimarum, per not. in cap. ex parte, el pri-
mo, & secundo. & in c. suggestum. Et de his
disponere prout placet, dummodo totum ius
non tollat, quem refert, & sequitur Do. Car-
dinalis in dicto cap. à probis. in vij. quæst. in ij.
col. circa medium. & idem dixit idem Hostië.
in sum. in titu. de rescript. in §. & super qui-
bus. & §. potest autem quis impetrare. Et hoc,
quia talia non sunt contra fidem, ideo ei indi-
stinctè parendum est, vt in c. proposuit. de cõ-
cess. præben. Et ex his infert Dom. Cardinalis
9 vbi supra, quòd † non exemptus, non soluens
decimam integraliter, ex quo est monitus, pec-
car mortaliter: quia contradicit legi diuinæ,
& humanæ, & iudici. vnde etiam potest ex-
communicari. vt in c. ex parte. supra eod. titu.
el secundo. in fi. & cap. peruenit. & ex his fit re-
sponsum ad primam, secundam, & quintã q.

Ad tertium videtur etiam satis responsum
in d. c. ex parte, dicente q Papa potest eximere
quos vult in totum, vel in parte, prout placet.

Sed contrarium credo verius, quòd omnes
& totum mundum non posset eximere, nec
cum eo dispensare, ne decimæ soluantur, cum
tale ius in totum tollere non possit. vt sentit
idem Hostien. & Do. Cardinalis, & Abb. Sicu.
vbi supra. qui tamen non allegãt rationem, quã
credo esse, quia decoloraretur vniuersalis sta-
tus ecclesiæ, quo casu Papa non habet potesta-
tem: quia alias sequeretur, quòd ipse solus pos-
set destruere & decolorare vniuersalem eccle-
siam. quod est hæreticum dicere, vt dixi supra
de dispensatio. Papæ, referendo dicta Petri de
Alliaco Cardinalis Cameracensis, qui edidit
tractatum de potestate Papæ, & concilij gene-
ralis in concilio Constantiensi. Et sicut dicunt
quòd Papa posset deponere multos Episcopos
etiam sine causa, nõ tamen omnes Episcopos,
vt not. Abb. Sicu. in c. translato. de constitu.
quia esset decolorare vniuersam ecclesiam. Sic
etiam in tollendo omnes decimas.

Aliqui tamen tenent contrarium, videlicet
quòd nec vnum Episcopum sine causa possit
deponere solus, sicut nec solus hodie creare
sine consensu Cardinalium, qui hodie successe-
runt Episcopis ob Episcoporum absentiam à
latere Papæ, fundantes se super Act. Apost. I.
vbi Petrus proposuit Apostolis electionem
fiendam ad Episcopatum in locum Iudæ,
in quo præuaricatus erat, non autem elegit,
sed fuit processum ad sortes. Et sic videtur, q
nec Petrus, nec successores Petri soli possint
eligere, nec deponere Episcopos: cum eius sit
tollere, cuius est & condere. Et videmus ob-
seruari, quòd in promotione Episcoporum
Papa semper promouet in Concistorio præsen-
tibus Cardinalibus. Sed dicas quòd Papa hoc
potest de plenitudine potestatis, non iure or-
dinario. Immò in depositionibus semper vi-
di procedi ordinariè, præcedente inquisitio-
ne, & formato processu, instante procurato-
re fiscali, vt vidi seruari tempore Alexandri
VI. in vno Archiepiscopo Cussentino eius se-
cretario, & in pluribus Cardinalibus tempo-
re Iulij II. & Leonis X. res est notificata satis.

Vel posset dici ex hoc, ideo Papam non di-
spensare vniuersaliter super non solutione de-
cimarum: quia Papa non potest dispensare cõ-
tra præcepta decalogi, in quibus versatur ho-
nor Dei irremissibilis, vtilitas vniuersalis, pu-
blica, & humana indispensabilis. vt in præce-
ptis primæ tabulæ Mosis, vt in præcepto, Nõ
habebis Deos alienos. Honora parentes. Sab-
bata sanctifices, & similibus. nec in totum,
nec in parte dispensat. Sed in præcepto deci-
marum est duplex consideratio. Prima, quam-
uis versatur honor Dei, qui decimas sibi reti-
nuit in signum vniuersalis dominij: quia Do-
mini est terra, & plenitudo eius orbis terra-
rum, & vniuersi qui habitant in ea: Quia ip-
se super mare fundauit eam, Psalm. xxiij.
Pro primo facit text. in c. tua nobis. de deci. &
ista nõ possunt per Papam vniuersaliter dimit-
ti. Secunda consideratio est vtilitas, quã pro-
uenit ex solutione decimarum, quã concernit
commodum ecclesiarum & clericorum, & Pa-
pa hac consideratione potest tanquam vniuer-
salis Vicarius & administrator Christi hãc vti-
litatem aliquibus remittere, & dispensare, &
priuilegium super his impendere. vt in cap. ex
parte. & c. suggestum. de decim. nec in hoc ve-
nit Papa contra præceptum Dei, sed contra
constitutionem ecclesiæ, quæ distribuit de-
cimas inter particulares ecclesias, vt dicit gl.
in c. à nobis. de deci. & ibi Abb.

Ad quartam. q. respondeo, q possunt esse
plures rationabiles causæ dispensandi super
10 non solutione, quas possumus colligere ex di-
uersis canonibus, vt † Religio, vt in c. nouum
genus. hoc eo. titu. vbi clerici clericis decimas
non soluunt. & in c. ex parte. el primo. vbi Ci-
sterciẽ. Templarij olim, nunc Hierosolymita-
ni, & Hospitalarij non soluunt decimas, vbi
Carthusienses eximunt.

11 Item †raritas, vt in c. suggestum. hoc eo. titu. ibi, nam quando Romana ecclesia ordini vestro priuilegia de decimis dedetat, ita erant raræ Abbatiæ vestri ordinis &c.

12 Item †sedis Apostolicæ benignitas, vt in c. licet. de benignitate. eod. tit.

13 Item † paupertas, vt hodie videmus in omnibus mendicantibus, qui omnino sunt exempti à solutione decimarum, tam prædialium, quàm personalium, & hortaliciorum ex speciali priuilegio sedis Apostolicæ, & tamen possident proprium, vt videmus ex dispensatione.

SVMMAE.

1 *Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre.*
2 *Decima non dabatur minus quadragesima parte, ne plus sexagesima, & inter quadragesima et sexagesima arbitrarium erat. & num. 4.*
3 *Solutio primitiarum est ex lege diuina, & de decimis dicimus.*
5 *Primitiæ possunt redimi quod declaratur.*
6 *Omnis mutatio, & redemptio, est dispensatio.*
7 *Deus plus pensat voluntatem offerentium, quàm oblata.*
8 *Dispensatio non cadit in oblationibus in præcepto non existentibus.*
Oblationes de præcepto quales sint.
9 *Denegantes soluere oblationes, quæ sunt de præcepto, vt oblationes defunctorum, & oblationes festiuas: videntur malè sentire de resurrectione, & de purgatorio, ac de animarum salute.*
10 *Offerre pro mortuis, & offerre festiua in priuatis diebus est consilium: sed in festiuis præceptum.*
11 *Sacerdos pauper, qui non dederit tales oblationes, poterit diuino officio priuari.*
12 *Parrochianus, qui de consuetudine solet offerre in festiuitatibus pro mortuis: si non obtulerit, poterit cogi seruare hanc piam consuetudinem. & num. 14.*
13 *Dispensari an possit, & per quem, super oblationibus mortuorum, tam ex testamento, quàm ex laudabili, & pia consuetudine.*
14 *Eleemosyna non debetur de necessitate legis, sed est arbitraria, voluntaria, & consilio.*
15 *Ecclesia non admittit oblationes de notoriè illicitè acquisitis, vti à publico vsurario, vel meretrice, & alijs.*
16 *Eleemosyna an possit fieri de turpi lucro, cuius non competit repetitio.*
17 *Meretrix licèt turpiter agat, non tamen turpiter recipit.*
18 *Meretrix, an possit facere eleemosynã ex lucro meretricio: & an contra præmissa possit dispensari.*
19 *Oblatio de turpiter acquisitis, licèt non possit fieri: potest tamen dispensari per solum Pontificem.*
20 *Præceptiua non tolluntur per Pontificem, quia continetur in prima tabula Moysis: contenta autem in secunda dispensantur.*
21 *Cerimonialia possunt per Pontificem in totum tolli, ergo multo magis dispensari.*

De Primitiis, & Oblationibus.

1 DECIMAS, † & primitias tuas non tardabis offerre. primogenitum tuum dabis mihi. De bobus quoque, & ouibus similiter facies. Exodi xxij. Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum domini Dei tui. Exod. xxiij. Ex quibus quidem auctoritatibus videtur dicendum, quòd † primitiæ, sicut & decimæ debeãtur de iure diuino, quam sententiam tenere videtur Hostien. in sum. eo. titu. §. fin. versi. fin. qui etiam quærit quota dari debeat, dicens non inueniri cautum in Pentatheuco, videlicet in quinque Libris Mosis: refert tamen beatum Hieronymum supra Ezechielem, & transumptiuè in cap. primo, hoc eod. tit. quòd non dabatur minus quadragesima parte, nec plus sexagesima, & inter quadragesimam, & sexagesimam arbitrarium erat, & hoc in aridis, & liquidis. Et Nicolaus de Lyra in dicto xxij. cap. Exodi. dicit, quod in Hebræo habetur, plenitudinem tuam, & lachrymam tuam non tardabis reddere. Et secundum quod dicit Rabbi Samuel, pro plenitudine intelliguntur primitiæ in aridis, sicut est triticum, & ordeum. & per lachrymam in liquidis, & sic est vinum, & oleum, & huiusmodi, quæ debent reddi tempore statuto, & non retardari. Primogeniti filiorum: quia consecrati erant Domino, eo quòd percutiens Dominus primogenita Ægyptiorum, saluauit primogenita Hebræorum, vt habetur vigesimotertio Exodi. De bobus quoque, & ouibus similiter facies offerendo Domino primo genita. Dicit tamen idem Nicolaus quòd primitiæ hominum redimebantur pecunia, videlicet quinque siclis argenti, declarans etiam quòd quilibet siclus valet quinque solidos, nõ tamen dicit cuius monetæ. Ideo dicit, quòd valor est nobis incertus. Ex præmissis possimus inferre ad tria.

3 Primum, quòd † solutio primitiarum est de lege diuina, sicut & decimarum.

4 Secundum, quòd † huiusmodi solutio est determinata, videlicet inter quadragesima, & sexagesima.

5 Tertium, quòd † primitiæ possunt redimi, quod est intelligendum de bobus, & ouibus, & alijs animalibus, tam de his quæ poterant immolari, quàm quæ non poterant. vt de primogenito asini, qui debebat redimi oue, & de alijs, vt dictum est Exodi decimotertio. & si re-

6 ·ß redimi, ergò & dispensari. cum † omnis mu
tatio, & redemptio sit dispensatio, vt supra di-
ximus sæpius. Et cum supra in titulo de deci-
mis dixerimus, Papam in eis dispensare posse,
idem dicendum de primitijs, cum sint species
decimarum, vt dixit Hostien. in dicto §. fin.
versi. ß. in principio.
Sed hæc omnia videntur tolli ex eo tex. Exo-
di xxv. in principio. Loquutus est Dominus ad
Mosem dicens, loquere filijs Israel, vt tollant
mihi primitias ab omni homine, qui offert vl-
troneus, accipies eas, designans etiam ibi Do
minus, quæ accipi debebant. & dicit ibi Nic.
de Lyra ab omni homine, qui offert vltroneus
.i. spontaneus, & non aliter. nam & hilarem
datorem diliget Deus. xxvj. q. vj. Ex quibus pa
tet primitias esse voluntarias, & arbitrarias, &
non necessarias: & de consilio, & non de præ-
cepto. Et omnia supra in contrarium facien-
tia sic esse intelligenda. Fallit tamē hoc, vbi pri
mitię dantur loco decimarū, vt in multis locis
Italiæ, in quibus decimæ appellantur primitiæ,
& soluuntur ex certa parte fructuum, & non
de primis fructibus, & in quantitate consuetu
dinaria loci, quæ vt plurimū est vnum de qua-
draginta, & in his attenditur consuetudo loci,
vt supra dixi de decimis, & tunc non sunt pro-
priè primitiæ, sed decimæ: & eo modo tol-
luntur, & cum eis dispensatur sicut in decimis,
vt supra diximus, secundum Host. & alios.
De oblationibus quoq; Dominus dixit Exo
di xxiij. Non apparebis in conspectu meo va-
cuus. quæ verba sunt consilij, & non præcepti
dicunt theologi, vt Beatus Tho. in sum. q. 86.
artic. quarto. dicens, quòd in noua lege diffi-
nitur per determinationem ecclesiæ, ex qua
homines obligantur, quòd primitias soluant
secundum consuetudinem patriæ, & indigen-
7 tiam ministrorum ecclesiæ. Quia † Deus plus
pensat voluntatem offerentium, quàm obla-
ta. vt dicit Hieronymus in Amos prophetam.
Nā non sacrificiorū magnitudinem, sed offerē
tiū merita causasq; diiudicat. vnde & vidua,
quæ in corbonam duo minuta miserat, omni-
bus à Saluatore præfertur: quia Dominus non
ea, quæ offeruntur, sed voluntatem respicit of
ferentium, & transumptiuè xxiiij. q. j. odi, &
proieci. & ibi gl. fin. dicit, Affectum dantis pen
sat natura tonantis Iupiter, vt centum tauro-
rum sanguine fuso: sic capitur minimi thuris
amore Deus. pro quo est bo. text. Grego. in re-
gistro, & transumptiuè in c. scriptum. xiiij. q. v.
& xv. q. vj. sacerdotibus. in fin. Oblatio enim
ex iniquo est maculata, ideo infructuosa dicit
tex. August. in c. immolans. xiiij. q. v. Immo-
lans ex iniquo, oblatio est maculata. Dona
iniquorum non probat Altissimus, nec respi-
cit in oblationes iniquorum. Ideo Deus non
cogit ad offerendum, sed oblationes volun-
tarias, & immaculatas suscipit, vt iij. q. vij.
in grauibus. §. ad Chaim verò. sed respexit
8 ad Abel. Ideo dicamus, quòd † in oblationi-
bus huiusmodi, quæ non sunt de præcepto,
non cadit dispensatio.
Sed aduertendum est, quòd aliquæ oblatio
nes sunt de præcepto, vt sunt oblationes de-
functorum, & oblationes festiuæ, si sacerdos
sit pauper. Pro primo est text. in c. qui obla-
tiones, el primo, & secundo. xiij. q. ij. qui obla-
tiones defunctorum aut negant ecclesiis, aut
difficulter reddunt, tanquàm egentium neca-
tores excommunicentur. Et dicit ibi Archid.
9 quòd † huiusmodi denegantes soluere viden-
tur malè sentire de resurrectione, & de purga-
torio, ac salute animarum.
De festiuis habetur in c. omnis Christianus.
de consecra. dist. j. Omnis Christianus procu-
ret ad missarum solemnia aliquid Deo offerre,
& ducere ad memoriam, quod Deus per Mo-
sem dixit, Non apparebis in conspectu meo va
cuus, vt supra dixi in princip. Et in eo. c. om-
nis Christianus. in §. in collectis, dicitur in
collectis sanctorum patrum liquidò apparet,
quòd omnes Christiani offerre aliquid ex vsu
sanctorum patrum debent, & ibi gloss. dicit,
quòd ibi non apparebis vacuus bonis operi-
10 bus, vel intelligendo ad literam, † est consi-
lium in diebus priuatis, sed in festiuis est præ-
ceptum. Et ita videtur, quòd oblationes sint
ex debito exigendæ, & ad eas dandas parro-
chiani sint cogendi. Allegat in arg. tex. in cap.
statuimus. xvj. q. j. sed contra xij. q. cap. duo
demum dicit credere, vt supra dixi. Quòd si
11 † sacerdos sit pauper, possit eis diuina officia
subtrahere, nisi dent ei oblationes. & allegat c.
cum sit. de simo. & xij. q. ij. charitatem. Archid.
in d. cap. omnis Christianus. supra dict. gloss.
ibi, sed credo dicit, quòd illa gloss. non fuit Io.
Sed Lau. & quòd Hugo. idem sentit, qui dicit,
quòd non credit, quòd oblationes, quæ volun
tariè & ex deuotione fiunt, cui conuenit illud
propheticum, Voluntariè sacrificabo tibi Psal.
liij. in festiuis diebus sint debitæ, vel possint de
iure peti, & dicit Ray. ita sensisse, videlicet
quòd hoc enim intelligatur de oblatione inte-
riori, vel bonorum operum, vel de consilio, &
secundum Hug. ꝙ dictum est in veteri testamē
to non apparebis in conspectu meo vacuus. su
per quo passu Nicol. de Ly. nihil dixit cerimo
niale fuit. Et tunc temporis ad literam ita in-
stitutum & præceptum, sed non ad literam se-
cundum Ray. Nec obstat di. cap. statuimus.
xvj. q j. supra alleg. & c. præter hoc. xxxij. dist.
quoniā intelligitur de alijs oblationibus. s. q̄n

est facta donatio ecclesiæ inter viuos, vel Deo, vel Deo & ecclesiæ facta est donatio causa mortis, quæ duę species oblationū necessariò sunt soluendæ. vt colligitur xij. q.ij. nulli. & c. qui abstulerit. & xiij. q.ij. qui oblationes. supra alleg. cum duobus c. sequent. Credit tamē Ray.
12 † quòd si de consuetudine solent parrochiani in festiuitatibus offerre, possunt cogi ad tenendum piam consuetudinem, sed non à presbytero per subtractionē officij, sed ab episcopo, cuius officium est in talibus implorandum, vt not. in c. ad Apostolicam. de simo. supra alleg.
13 Sed his conclusionibus retentis, quæro † nū quid super oblationibus debitis tam ex testamento, quàm ex laudabili, & pia consuetudine possit dispensari, & per quem?

Et dicendum est, quòd legata propriè non dicuntur oblationes, sed impropriè: quia de sui natura dicuntur legata ad pias causas, de quibus supra dixi, in tit. de testa. & vlt. voluntatibus. quæ in melius commutari possunt per Papam tantum, non autem Episcopum, vel alium inferiorem à Papa, nisi ex speciali concessione Papæ, vt supra diximus. vel quia volū tas testatoris non posset exequi in illos usus, vt testator iussit, de quo vide per do. Fel. in c. cum accessisset. de constit.

Et pro complemento huius materiæ tam circa obligationem solutionis, quàm ipsarum diuisionem, & cui de iure competant, & qui cogi possit ad illarum solutionem, tam de iure communi, quàm de consuetudinario vide per Host in sum. de parrochi. in §. in quibus cō sistit in versi. hic tamen sciendum est, per duas col. & Frib. in sua sum. lib. I. in Rubricella de oblationibus. titul. xv. vbi refert quasi ad literam dicta Host.

Sed tene, quòd hodie oblationes non debentur de necessitate legis, nisi extet consuetudo in parrochia, vel sacerdotis vrgeat necessitas, vt supra dixi, sed † sunt arbitrariæ, &
14 voluntariæ, & de consilio, sicut & eleemosyna iuxta illud Danielis quarto. ô Rex placeat tibi cōsilium meum, & eleemosynis redime peccata tua, & misericordiis pauperum, & ignoscet forsan Deus delictis tuis, Et eleemosynæ, & oblationes differunt tantum in modo porrigendi: quia oblatio fit publicè, & palàm ad altare. Eleemosyna verò clàm & secretè, & dicitur eleemosyna, sola, siue secreta traditio, ab elos quod est dans, & monos quod est solus. Ideò euangelica veritas dixit, cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt
15 in abscondito reddet tibi. Math. v. Et † ecclesia non admittit oblationes de notoriè illicitè acquisitis, puta à publico vsurario, vel meretrice. vt not. in c. miror. xvij. q. iiij. & per Archi. in c. non est. j. q. j. Item non admittit oblationes notoriè diffidentium, nec illorum, qui pauperes opprimunt, vt in c. oblationes. sc. dist. nec raptorum, aut vsurariorum. vt not. in c. lupra. eo. de rap. & in c. quia in omnibus. de vsur. Et hos casus posuit Goffr. & Holt. in titu. de deci. in §. sunt tamen.

Eleemosynas autem ab huiusmodi criminosis ecclesia recipit: quia non iudicat de occul-
16 tis, & est regula, † quod de turpi lucro cuius nō competit repetitio, potest fieri eleemosyna, vt ex tex. in c. qui habetis aliquid de malo. xiiij.
17 q. v. Meretrix † autem licet turpiter agat, non tamen turpiter recipit. Bar. in l. non dubium. C. de leg. & in l. iij. §. quod meretrici. ff. de cōdi. ob tur. causam. Ideò potest facere eleemosynam. Quod limitat Archi. in cap. qui venatoribus. lxxxvj. dist. & idem in c. non est. j. q. j. Di-
18 cens, quòd † ex lucro meretricio, post ceptum meretricium, meretrix potest facere eleemosynam: sed ex acquisitis, vt incipiat meretricari, non.

Sed nunquid possit dispensari contra præmissa, videlicet, quòd huiusmodi prohibiti offerre, possint offerre, & eorum oblationes per ecclesiam admittantur, & per quem, & videtur posse dici, quòd non: quia lege diuina expressè prohibetur oblationem de scorto fieri posse, vt Deuter. xxiij. ibi, non offeres mercedem prostibuli, nec precium carnis in domo Domini Dei tui. Et ibi Nicol. de Lyra dicit, quòd ex sic turpiter acquisitis potest fieri eleemosyna, licet non oblatio, sed quòd possit dispensari, sed per solum Papam, potius
19 videtur dicendum: Quia † cerimonialia legis gratiæ per aduentum Christi sunt soluta, & sublata. vt supra diximus titul. proximo, de
20 decimis & primitijs. Præcepriua † autem non tolluntur per Papam: quia continentur in prima tabula Mosis, contenta autem in secunda dispensatur, vt etiam supra dixi in tit. de voto per discursum materiæ. Sed cerimonialia, quæ continentur in penthateuco sunt valdè inferiora contentis in decalogo, etiam in secunda tabula. Ergò longè melius Papa potest cum eis dispensare, & potest assignari bona ratio: quia omnia pia opera, etiam apparentia tantum, non sunt respuenda, sed solius Dei iudicio relinquenda, qui scrutator est cordium, & non prouerbiorum: qui noscit corda hominum, vt dicit glos. in tit. de actio. §. aliæ.

§.aliæ.de quo Angel.consil.suo, mihi lxxxviij. quod incipit, Visis. & consil.lxxvj.quod incipit. Non est. & consil.cccxxj. quod incipit, Fa
21 ctum tale est. sed cum hæc† sint cerimonialia, potest per Papam nedum contra illa dispensari, sed etiam in totum tolli.

S V M M AE.

1 *Ingrediens religionem ante xiiij.an. non obligatur religioni in terra, exire potest. nu.5.*
2 *In insulis autem ante xviij.non suscipiuntur.*
3 *Religiosus, qui extitit per annum, & emisit professionem, vel habitum professorum, quomodo astringatur.*
4 *Ingrediens inuitus religionem, potest exire, nisi pro lapsum temporis ratificet.*
6 *Impetus omnia mala ministrat.*
7 *Deus cor interrogat, & non manum, si quid inuenisti, & non reddidisti.*
8 *Ecclesia non debet in suis contractibus fraudes committere.*
9 *Contractus dolo initus, ipso iure est nullus.*
10 *Assumens habitum professorum absque approbatione, non obligatur religioni.*

De Regularibus, & transeuntibus ad religionem.

QVIA in hac materia quatuor tempora consideranda sunt, videlicet tempus ingrassus religionis, tampus egressus religionis, tempus emissæ professionis, & tampus petitæ dispensationis.

De primis duobus tantum hic videbimus, cum alia duo tempora magis conueniant titulo de voto. Ideo de tempore ingressus, dicen
1 dum est, quòd † ingrediens religionem ante xiiij. ætatis annum, non obligatur religioni in
2 tarra. In † insulis autem ante xviij. non suscipiuntur. Pro primo ast tex.in c.j.pro secundo in c.qnia insulis.hoc eo.titu. Ideo Host.in sum.hoc eo.tit.in §.& vtrum exire. Dicit, ꝙ
3 † qui stetit per annum, vel professionem emisit, vel habitum professorum, siue professionis assumpsit, vel sæculo, & beneficio ranunciauit, religioni astrictus est, tex.in c.non solũ. eo.tit. in vj.
4 Sed † inuitus intrans, exire non potest, nisi per lapsum temporis ratificet, vt in c. j. & ij. eo. tit.
5 Itẽ minor† xiiij.annis axire potest cum venerit ad annos legitimos. vt in c. significatum. eo.tit.& c.postulasti.& c.cum scimus. & xx.q. j.illud. Et hoc infra tres dies postquam deuenerit, vt in c.ad nostram. eod.tit. Sed hoc dictum aliqui improbant dicentes, quòd hoc casu etiam infra annum exira possunt: quia secundum Goffre. tunc concurrunt quinque rationes.

Prima est: quia impetuosè, & sine delibera-
6 tione intrauit, vnde dicitur† quòd impetus omnia mala ministrat. Ideò non fuit obligatus
7 quo ad Deum,† qui cor interrogat, & non manum. vt dixi supra de deci. & xiij. q. v. si quid inuenisti, & non reddidisti. & xv. q.vj.c.j.

Secunda, quia illectus fuit.xx. q. iij. cap. si. quod incipit, Constituit sanè.sed ibi tenet obligatio quo ad personam. non obstante dolo, vt in c.dubium.de conuers. coniug. & in c.quod metus causa: & d.c.constituit.est glo. quæ vi-
8 detur reprobare illum tex.quia †ecclesia debet fraudem facere in suis contractibus, vt not.in c.per tuas.de dona.& in d.c.constituit.& con tractus dolo initus est ipso iure nullo. vt xv.q. vj.c.j. & in l.eligantur. ff. de dolo. quæ etiam ibi soluit: tamen ibi glo. dicit asse mirum, ꝙ in spiritualibus contractus dolo initus teneat. ibi vide.

Tertia, quia prope pueritiam intrauit.
10 Quinta, quia † sine approbatione habitum professorum assumpsit.xix.q. iij. monasterijs. fallit hoc in professis apparentibus per ea, quæ dixi supra proximè, in §.item minor, per tex.in c.significatũ.& c.postulasti. & c. cum scimus. eo. tit. cum ibi not.

Quinta, qui intrauit, & infra triduum exiuit, qui est, ac si non intrasset. vt not.in l.iij. C.de hæred.aduoc.& l.fi.C. de iud.& not.in c. in causis. de elect.

Da oblatis autem apparẽtibus religioni, an astringant. Host.notabiliter distinguit in sum. aod.§.& vtrum exire, vbi vide, ne id idem repetam.

Sed sit conclusio pro expaditione primi, & & secundi temporis, videlicet ingressus, & egressus relgionis, quòd tales sic ingredientes, & egredientes non subiacent obligationi religionis, ideo non indigent dispensatione.

De ingredientibus autem in ætate legitima, & profitentibus tacitè, val expresè: & sic de tempore emissæ professionis, & de apostatantibus, dicemus copiosè infra, in tit.de voto.& in tit.de apost.& aliquid dixi supra de dispensatio. Pap. in quibus locis materia hæc magis conuenit. Et pariter dicemus de tempore petitæ dispensationis, & à quo peti possit actiuè, & passiuè. Et quis cum eis dispensare possit, etiam in voto solemni castitatis, & religionis, & an ad tempus, vel in perpetuum latè, & copiosè videbis in tit. da voto.

De Episcopis autem, & alijs prælatis, an transire possint ad religionam, dicemus pariter infra da voto.

SVM-

SVMMAE.

1 *Matrimonij definitio.*
2 *Consensus facit matrimonium indiuisibile.*
3 *Eremita non est persona religiosa, nisi specialiter se deuoueat alicui religioni.*
4 *Eremita habet proprium.*
5 *Paulus Eremita fecit testamentum: & cui reliquerit bona sua.*
6 *Matrimonium est sacramentum, & primum à Deo indiuisibile institutum. Religio autem per se non est sacramentum, sed obligatio diuisibilis, et reuocabilis.*
7 *Conuersio coniugatorum, quomodo possit fieri, cum matrimonium non possit diuidi.*
8 *Coniugatorum status vsque adeo ab Ecclesia est approbatus, & illum damnans, anathema est.*
9 *Vxorati olim promouebantur ad sacerdotium, & Episcopatum.*
10 *Matrimonium spirituale per translationem Episcopi, non dissoluitur propriè, sed impropriè, & cur hoc sit.*
11 *Spirituale est dignius, sed carnale fortius.*
12 *Deus non permittit Ecclesiam errare.*
13 *Pontifex non debet dispensare, vt vxorata (licet consummatum non sit matrimonium) possit ingredi religionem.*
14 *Matrimonium per ingressum religionis coniugatorum non dissoluitur, sed vsque ad mortem remanet.*
15 *Natus ex coniugatis ad religionem conuersis post emissam professionem, seu votum castitatis, an sit legitimus.*

De Conuersione Coniugatorum.

GREGORIVS in epistola Theoteste patritiô scribens, ait. Sunt, qui dicunt coniugia religionis, gratia dissolui debere, verum sciẽdom est, si hoc lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit, per se enim dicit veritas, Quos Deus coniunxit, homo nõ separet. qui etiam ait, Non licet dimittere vxorem, excepta fornicationis causa. Quis ergo huius latori legis contradicit. Scimus, quia scriptum est, Erunt duo in carne vna. & transumptiuè. xvij. q. ij. c. sunt qui dicunt. quæ sunt ex Gen. c. ij. in fi. & Matth. xix. quæ quidem authoritates valde videntur vrgere contra hanc rubricam, cum illæ sint de lege diuina. & deriuatiuè de lege Euangelica: hæc autem rubrica est à lege positiua, & ab ecclesia ordinata. Nam certum est, quod per ingressum religionis alterius coniugum duo sequuntur de necessitate contra matrimonium, alias essent repugnantia regulæ, videlicet, carnis separatio, quia non erunt duo in vna carne, sed singuli in sua carne, contra dictum Dei, vt Gene. ij. & caro, & religio insimul sunt repugnantia ad inuicem, cum vnum de substantialibus regulæ sit castitas.

Secundum, sequeretur diuidua vitæ consuetudo, quod est contra definitionem matrimonij, quæ est, quòd Matrimonium est maris, &
1 fœminæ coniunctio indiuidua vitæ continens consuetudinem diuini, & humani generis cõmunicatio, vt probatur insti. de patria potest. in princ. & l. j. ff. de ritu nup. & xxix. q. j. c. j. in princ. & in c. illud. de præsump. in fi. & l. aduersus. C. de cri. expil. hæred. & in l. j. ff. rerum amot. & xxvij. q. ij. in cap. j. in §. inter hos autem fuit coniunctio.

Et Isydorus ait, consensus facit matrimo-
2 nium † indiuisibile, vt copiosè dicemus infra de spon. in illa q. vtrum Papa possit dispensare supra matrimonio rato non consummato, vbi ponemus diuersas, & multiplices definitiones matrimonij. Videtur ergo ex his, quòd hæc rubrica malè sit formata, quia deberet stare negatiuè, videlicet de prohibita conuersione coniug. & Archid. in d. c. sunt qui dicunt. videtur annuere, quòd Gregorius sentiebat matrimonium adeo esse indiuisibile, quòd etiam conuersionis causa separari non posset. Sed demum idem in glo. j. dicit, quòd Grego. se correxit in secunda parte d. tex. ibi. Si verò vtrisque conueniat continentem vitam ducere. Et forte dici potest, quòd Grego. non malè sentiebat, & quòd eius tunc opinio poterat substentari consideratis infra dicendis. Et primò, quod sacramentum matrimonij fuit primum sacramentum à Deo ordinatum, & institutum, vt supra Gen. ij. in cuius institutione Deus indeterminatè dixit, Adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: nec excepit aliquem casum, nec adulterij, nec religionis, quos Deus facilè excepisset, si voluisset: quòd in his, vel alio casu, aut causa posset dissolui. Sed ex quo Deus non dixit, nec nos dicere debemus. Nec obstat, quòd Moses concessit Iudæis libellum repudij, vt Deuter. xxiiij. in princ. quia illud fuit propter eorũ duriciem. Ideo Iesus Christus saluator noster reuocauit repudiũ, & concessit diuortiũ propter adulteriũ, non aũt soluit sacramentũ matrimonij, sed thorum tantũ, & carnem: adeo, quod non licet ducere aliam, sicut licet Iudæis facto repudio, vt Matth. v. ibi. Dictum est autem, Quicunque dimisit vxorem suam, det ei libellum repudij. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari; & qui dimissam duxerit, adulterat. Ex qua

quidem

quidem authoritate Iesu Christi saluatoris, videtur posse dici, quòd ex quo vnicum tantum casum saluator excepit, scilicet fornicationis, ꝙ præceptum in omnibus alijs maneat firmum: nam & ipsa euangelica veritas bene sciuisset dicere, excepta causa religionis, sicut dixit fornicationis, cum in lege veteri iam essent religiosi, vt erãt Sacerdotes, Doctores legis, & pharisæi præcipuè, qui confitebantur religionem.

Præterea omnia futura erãt Deo præsentia, vt dicit tex. in c. Deus omnipotens. & glo. sum mæ. de consec. dist. j. & diuina bonitas videbat Ecclesiam futuram, nunc institutam, & fundatam in sanguine suo, & adauctam, & firmatam in sanguine Sanctorum Martyrum, & videbat religiones hodie etiam per sanctos religiosos fundatas, vt per Cyrillum, Manolium, Basilium, Benedictum, Dominicum, Franciscum, & alios sanctos patres, vt & nũc nos videmus. potuisset ergo facilè dixisse & religionis, sicut dixit fornicationis. Nec est contra, quod legitur de sancto Machario, & sancto Alexio, de quibus in c. scripsit nobis. in §. ecce. xxvij. q. ij. quia ibi glo. fi. respondet dupliciter. primò, ꝙ Macharius, & Alexius fuerunt Eremitæ, & vita Eremitica non soluit matrimonium: quia
3 Eremita † non est persona religiosa, nisi specia
4 liter se deuoueat † alicui religioni, siue ordini.
5 Nam Eremita habet † proprium. xix. q. iij. c. pręlatum. in §. contra. vbi Paulus Eremita in testamento collobium suum Athanasio Episcopo Alexandrino legauit: tunica verò beato Antonio, quod facere non potuissent, si in monasterium ingressi essent. Sed aliud est de his, qui vitam solitariam ducunt, & se nulli ecclesiæ tradiderunt.

Secundò respondet, quòd alij dicunt, quòd immo Eremita est persona religiosa, & talis religio habet votum annexum, si tamen in propria domo vellet religiosam vitam ducere, talis religio non dissoluit spõsalia, vt in c. ex parte, hoc eo. tit.

Sed credo, quòd possit dari clarius responsum tam de Machario, quàm de Alexio, videlicet, ꝙ neuter consummauerat matrimonium, quod patet in tex. d. §. ecce. xxvij. q. ij. ibi, vt. n. refert beatus Hieronymus: Macharius præcipuus inter Christi Eremitas, celebrato nuptiarum conuiuio, cum vespere thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petijt, & Eremi solitudinẽ sibi elegit. Et sequitur, Item beatus Alexius Epiphanij clarissimi filius similiter ex nuptijs diuina gratia vocatus sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cœpit.

Horum exemplo patet, quòd sponsi sponsarum suarum, non exquisito consensu continentiam valent profiteri.

Quod etiam Eusebij Papæ authoritate probatur, dicentis, Desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi sibi monasterium eligere. Hic autem loquimur de matrimonio rato, & cõsummato, quia de rato non cõsummato satis clarum est per iura supra proximè alleg. & per tex. in c. ij. eo. tit. & c. ex publico. & in hoc non est hæsitatio, sed de consummato. Pro quo etiam facit, ꝙ cum matrimonium sit sacramentum, & primum à
6 Deo indiuisibile institutum. Religio † autem per se non sit sacramentum, sed obligatio diuisibilis, mutabilis, & reuocabilis, & dissolubilis, sequeretur, ꝙ minus dignum traheret ad se magis dignum contra regulam iuris. Sed ꝙ religio non sit sacramentum per se patet, quia quilibet solutus potest se religioni ascribere vbicunque, & quandocunque, absque alicuius authoritate, vt dicemus infra de voto.

Et ꝙ sit diuisibilis, mutabilis, & reuocabilis, & dissolubilis, patet, quia de vna religione fit transitus ad aliam, vt diximus supra titulo proximo.

Quòd reuocabilis, & dissolubilis, patet, quia Papa ex magna causa potest facere de monacho non monachum. vt plenè dixit Io. And. in regula, actus legitimi. & in regula, semel Deo dicatum. in Mercur. Innocen. & Ioan. And. in c. cum ad monasterium. de stat. regul. & ibidem per Dom. Card. & per eundem in cle. ij. in §. j. in tertio not. de pœnit. & remiss. & ibidem in viij. q. & Dom. meus Fel. in c. si quando. de rescrip. in §. j. in iij. col. circa fi. & vt copiosius dicemus infra, in tit. de voto. Papa autem non potest nec tollere, nec dispensare contra matrimonium cõsummatum, obstante præcepto Euangelico. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quomodo ergo fiet cõuersio coniugatorum ad religionem, soluto voluntariè
7 matrimonio cõsummato? † quod est sacramentũ indissolubile, & sic fortius matrimonio spirituali. In hoc casu, licet tex. in c. inter corporalia. de translat. prælat. ꝙ fortius sit matrimonium spirituale, quàm carnale, sed est ibi secũdum quid, vt infra, posito etiam, ꝙ contrahatur vinculum, & matrimonium spirituale inter quemlibet profitentem religionem, sicut contrahitur inter Ecclesiam, & prælatum. vt not. de transla. prælat. inter corporalia, proximè alleg. & in c. sicut vir. vij. q. j.

Præterea status coniugatorum est vsque a-
8 deo ab ecclesia approbatus, ꝙ † illum damnãs anathema fit. vt no. in c. si quis propter Deum. & c. frequens. & c. si quis nuptias. & c. hæc scri
9 psimus. xxx. dist. Immo & vxorati † promouebantur ad sacerdotium, & Episcopatum, sicut

sicut hodie faciunt Græci ante prohibitionem, vt dicit tex. in c. Cœnomanensis. lvj. distin. quæ prohibitio hodie etiam posset tolli per Papã, sicut fuit facta per Papam, cum sit eius tollere, cuius est condere. iux. regulã iuris, & vnaquæq; res, per quascunq; causas nascitur, per easdem dissoluitur, vt dicã latius infra. qui cler. vel vouẽtes. Et in hoc casu fortior videtur causa permissionis, quàm prohibitionis, cum vtraque fuerit nota Deo, vt supra dixi. Qui tamen dixit ex sola causa fornicationis. & sic ista dictio sola stat exclusiuè aliarum causarum.

Præterea videmus, q̃ huiusmodi coniugum conuersiones, vt in pluribus pariunt malos euentus, vt dixi supra, de fil. presbyter. in §. sed quid si ipsi coniuges, vbi posui duo exempla, quæ vidi.

Contraria videntur stringere, quæ tamẽ omnia vnico verbo tolluntur, videlicet per authoritatem ecclesiæ, cui standum est de necessitate salutis æternæ propter symbolum, & in vnam sanctam catholicam, & Apostolicam Ecclesiã. Dicendum est coniugatos de eorum mutuo cõsensu, etiam post consummatum matrimonium: quia in non consummato non est dubiũ, vt in c. ij. & c. ex publico. hoc eo. ti. vt supra dixi, posse conuerti ad religionẽ, & vouere mutuam, & perpetuam castitatem, Ecclesia sic permittente, & authorizante absque alia dispensatione, seu ministerio hoĩs, vt habetur in toto titu. de cõuers. coniug. & in d. c. sunt qui dicunt.

Ad contraria verò Greg. in d. c. sunt qui dicunt. xxvij. q. ij. respondet ibi. Si verò vtrisque conueniat cõtinentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? cum certum sit, q̃ omnipotens Deus, qui minora concessit, maiora non prohibuit. Duobus enim modis sancti viri etiam à licitis abstinere solent. Aliquando, vt merita apud Deum omnipotentem sibi augeant. Aliquando, vt ante actæ vitæ culpas detegant. Proinde, cum boni coniuges, aut meritum augere desiderant, aut ante actæ vitæ culpas delere, aut astringant se, & meliorem vitam appetant, licet sic enim multos nouimus cum suis coniugibus, & prius continentem vitam duxisse, & postmodum ad sanctæ Ecclesiæ regimina migrasse. Si verò continentiam, quã vir appetit, mulier non sequitur, aut quam mulier appetit, vir recusat, diuidi coniugum non potest. Scriptum est, Mulier potestatẽ sui corporis nõ habet: similiter & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. Et Innoc. III. in d. c. inter corporalia. in §. cum ergo. dicit, cũ ergo fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin oĩpotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopũ, & Ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendũ, qui dissolutionem etiam carnalis coniugij, quod est inter virum, & fœminam suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, dispositionem, aut cessionem authoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, ab Ecclesia remouetur. & ideo hæc tria, quæ præmisimus, non tam constitutione Canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata. Præterea matrimonium spirituale per trãslationem Episcopi non dissoluitur propriè, sed impro-
10 priè: quia † non mutatur sacramentum, sed administratio tãtum, cum vna sit Ecclesia catholica, iuxta illud Canticõ. Canticorum vj. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matris suæ electa. & in symbolo dicitur, Et in vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. & glo. ibi, in verbo, fortius. in d. c. inter corporalia, idest dignius: quia carnale est fortius, quia dissolui non potest, etiam si interueniat authoritas Papæ. Immo manet coniugiũ etiam post separationem, propter fornicationem, allegat xxxij. q. vij. c. j. & ij. & c. tua nos. de iureiur. quia durat vsque ad mortem, vt in c. sicut alterius. vij. q. j. & in c. de vxore. de sepult. nisi in casu ante carnalem copulam, vt supra diximus, quod non est sic in matrimonio spirituali, quod in multis casibus dissoluitur authoritate Papæ, vt translatione, renunciatione, depositione, & alijs casibus. vt not. in c. j.
11 de translat. præla. Ideo spirituale † est dignius, sed carnale fortius. Host. verò in d. c. inter corporalia, quem & refert Dom. Card. ibidem in tertio not. in iij. & viij. oppositione dicit, quòd illud homo non separet, scilicet inferior à Papa non separet, idest non præsumat constitutionem, interpretationem, vel glosam facere, per quam separentur, vel coniungi non possint. allegat in arg. c. licet ex quadam. de testi. & c. non debet. de consang. & affin. Cardinalis autem in d. viij. oppositione. in versic. de ipso autem carnali. remittit se ad not. in regula actus legitimi, in vj. sed ibi tractatur de dispensatione super matrimonio contrahendo per religiosum, per ingressum religionis, vt hic: non autem dirimendo. Item ad notata per ipsum, in c. ex publico. hoc eo. tit. in j. q. & copiosius in tertia oppositione, vbi latè ponit solutionem huius quæst. Quod exemplis sanctorum patrum Ec-
12 clesia sic declarauit, † quam Deus non permittit errare, vt xxiiij. q. j. à recta. & ibi bona glo. quæ dicit Ecclesiam non posse errare, licet Papa possit, & vlterius dicit ibidem Dom. Card. quòd cessantibus exemplis Sanctorum, de qui

bus

bus supra dixi de Machario, & Alexio, & alijs de quibus per Grego. in d. c. sunt qui dicunt. xvij. q. ij. non deberet Papa dispensare, etiam in rato non consummato, quod mulier possit in-
13 gredi religionem, & plus dicit, † quòd etiam in consummato, si quod exemplum, vel reuela
14 tio contingeret, dispensaret Ecclesia: sed † per ingressum religionis coniugatorum, non dissoluitur matrimonium. Immo manet vsque ad mortem, vt dicit prælleg. glo. in d. c. inter corporalia, in verbo, fortius, & ibi copiosè per Butr. & Abb. vbi omnino vide.

Sed ponamus, quod huiusmodi conuersi post emissam professionem, seu votum castitatis ge
15 nerant, † an sic geniti sint legitimi, videtur posse dici, quod sic: quia vt supra diximus, per ingressum religionis, & professionem castitatis, non tollitur vinculum, nec sacramentum matrimonij: immo durat vsque ad mortem, vt supra dixi, & sic geniti sunt in vero, & legitimo matrimonio. Sed contrarium est verius, vt copiosius dixi supra de fil. presby. in §. sed quid si ipsi coniuges. vbi dixi casum de facto, & expediuisse bullas dispensationis, ad omnes etiam sacros, & presbyteratus ordines, & cum istis solus Papa dispensat. ibi vide.

SVMMAE.

1 *Dispensari, an, & per quem possit cum voto.*
2 *Dispensari non potest per hominem in his, quæ sunt de lege naturæ, & in præceptis naturæ.*
Obligatio voti fundatur super fidelitate, quam homo debet Deo.
3 *Homo ad id, quod vouit ex necessitate tenetur, dummodo sit aliquid, quod ad Deum pertineat.*
4 *Voluntas communis firmior dicitur, quàm specialis.*
5 *Vouens, quodammodo sibi statuit legem ad aliquid faciendum, vel dandum, quod est secundum se. & num. 154.*
6 *Terminatio, quòd votum non seruetur, est voti dispensatio.*
7 *Commutare votum est minus, quàm in voto dispensare. & num. 32.*
8 *Vtrunque tamen in potestate Ecclesiæ consistit, & num. 33.*
9 *In voto solemni continentia perpetuò, an possit dispensari. & quid si esset temporale. num. 15.*
10 *Et an dicatur solemne.*
11 *Latria est nobilior virtus, quàm castitas.*
12 *Votum solemne continentiæ est indispensabile, quia continentia non recipit condignam compensationem.*
13 *Homo per continentiam triumphat de domestico inimico, & per eam perfectè Christo confirmatur, secundum puritatem animæ, & corporis.*
14 *Solemnitas voti, in quibus consistat.*
Continentiæ effectus.
15 *Professi religionem mortui sunt mundo, & viuunt Deo. & nu. 24.*
16 *Religiosus, qui fit Episcopus, sicut non absoluitur à voto continentiæ, ita nec à voto paupertatis.*
17 *Nec à voto obedientiæ, licèt aliquando per accidens obedire non teneatur.*
18 *Continentia animæ, non carnis dici debet.*
19 *Prælati authoritas ad commutationem, vel dispensationem voti, an requiratur.*
20 *Ingressus religionis solus tollit omnia vota: & cur hoc sit. & num. 83.*
21 *Votum quid sit.*
22 *Prælatus in Ecclesia gerit vices Dei.*
23 *Dispensatio qualibet à Prælato petita, debet fieri ad honorem Christi, in cuius persona dispensat, vel ad vtilitatem Ecclesiæ, quæ est eius corpus.*
25 *Votum subditi conditionaliter intelligitur, si domino, vel patri placuerit. & nu. 96. 97. & 99.*
Prælatus non potest imperare ea, quæ secundum se Deo displicent, neque prohibere, quæ Deo placent.
26 *Dispensatio Prælati in manifestis, non excusat à culpa.*
Pontificis maxima, & absoluta authoritas.
27 *Vota continentiæ, & peregrinationis terræ sanctæ, quo ad dispensationem, sunt Summo Pontifici reseruata.*
28 *Commutatio, vel dispensatio contra Deum, nulla est.*
Pontifex verba sacræ scripturæ interpretari potest.
29 *Vota voluntatis, quæ possunt redimi, vel commutari.*
30 *Votum debet esse melioris boni.*
31 *Determinatio absolutè facta, quòd votum non obseruetur, dicitur dispensatio voti: si verò aliud pro alio ponitur, dicitur commutatio voti.*
33 *Redemptio, vel commutatio voti non permittitur, nisi duobus concurrentibus. & 34.*
35 *Pontifex, an possit dispensare in solemni voto continentiæ, & quid in alijs.*
36 *Vota vaga, & indeterminata recipiunt interpretationem à iure.*
37 *Voti exequutio, quotiescunq; contineat peccatum, non est implendum.*
38 *Episcopi, cum quibus vouentibus dispensari possint. & 44. & 45.*
39 *Castitas tanto magis Deo accepta est, quanto pauciores reperiuntur sine incontinentiæ vitio.*
40 *Ephigenia virgo Deo dicata, noluit nubere Regi, cum se Christianum fieri cum toto Regno suo Rex promisisset.*
41 *Pontifex de plenitudine potestatis in quocunque voto dispensare potest, quod ab initio voluntarium fuit.*
42 *Peccat tamen si hoc faciat absque causa.*

Neque

Neque obediendum est, si liqueat sine causa dispensare.

43 In necessario voto nullo modo dispensat.

46 Votorum triplex diuisio.

47 Vota à furioso mente capto, aut simplicissimo facta non tenent.

48 Deliberatio omnino in voto requiritur.

49 Defectus conditionis appositæ voto, irritat votum.

50 Conditio duplex, quæ voto apponitur.

51 Omnia fiunt, vel Deo iubente, vel Deo permittente.

52 Vouens ire ad Sanctum Iacobum in Compostella, nullo præfixo tempore: si antequam vadat decedat, an teneatur mittere alium, an verò morte dispensetur sine superioris ministerio.

53 Vouens sub conditione spirituali, tenetur, adueniente conditione: aliter nequaquam.

54 Voluntas alterius, an possit irritare votum, & in quibus verum sit. num. 55.

56 Episcopus habens animarum curam, non potest vouere peregrinationem dimittendo Episcopatum, secus si voueret de religiosè viuendo.

57 Clerici beneficiati, cur non possint peregrinationem vouere.

Quid de non beneficiatis.

58 Lex iusto non imposita, quia vbi spiritus Dei, ibi libertas.

59 Ductus spiritu Dei, non est sub lege.

60 Votum sicut iuramentum debet habere annexum iudicium, scilicet discretionem.

61 Vouendum non inconsulte, & indiscretè.

62 Honor cœlestis Regis iudicium diligit.

63 Sal, quod in omni sacrificio olim offerebatur, quid significaret.

64 Impotentia, et infirmitas semper consideratur in abstinentiæ voto.

65 Vouens ieiunare, si ægrotus fregerit votum, reus voti non habetur.

66 Vota, & iuramenta non extenduntur, nisi ad ea, de quibus verisimiliter cogitatum est.

67 Coniuges aliquando non possunt vouere sine mutuo consensu. & nu. 98.

68 Impuberes in multis casibus non vouent, nec facta reddunt absque parentum, vel tutorum consensu. & nu. 97.

69 Filiusfam. qui cum sit sub patria potestate, non potest vouere, si tamen vouerit, an illud teneatur exequi, postquam est liberatus à patria potestate, si votum sit tale, quòd emitti non potuit absque patris consensu.

70 Serui non vouent absque Domini consensu. & 96.

71 Redemptio, commutatio, dispensatio, & irritatio voti differunt.

72 Dispensatio, & absolutio differunt.

73 Dispensatio, & irritatio differunt.

74 Votum non obligat vltra vouentis possibilitatem. & num. 138.

75 Impedimentum, quod impedit votum, licèt post factum oriatur, impedit tamen votum.

76 Voluntas bona perficit votum.

77 Voluntas, an, & quando pro facto habeatur.

78 Inferiores prælati Episcopo non dispensant.

79 Prælatus citra Episcopum non potest absoluere à sententia excommunicationis à canone promulgata, & an semper verum sit.

80 In voto solemni continentia nemo dispensat.

81 Episcopus, in quibus casibus dispensare possit, & in quibus non.

82 Reseruata Pontifici in bulla in cœna Domini.

84 Voti commutatio pendet ex arbitrio diœcesani.

85 Personæ qualitas in commutatione voti considerari debet.

86 Laici ratione voti efficiuntur de foro Ecclesiastico.

87 Propositum voti, & votum differunt.

88 Conceptio voluntatis ad vouendum absque firma deliberatione non est votum.

89 Votum tria tempora habere dicitur.

90 Vouens cum proposito tantum in animo non obligatur quo ad Deum, neque quo ad Ecclesiam.

91 Quid cum proposito deliberato, & ore expresso.

92 Expressio oris requiritur ad complementum obligationis voti. & quomodo intelligatur.

93 Matrimonium, an possit cōtrahi per signa, et nutus.

94 Episcopus non potest uouere sine licentia Pontificis, & suæ Ecclesiæ.

95 Abbas non potest uouere absque Episcopi licentia.

99 Debitor nō potest uouere in præiudicium creditoris.

100 Furiosus durante furore non potest uouere.

101 Votum ab initio est uoluntarium, sed ex post facto necessarium. & num. 159.

102 Votum per alium impleri potest.

103 Pater potest cogere filium implere uotum paternum sub pœna exhæredationis.

104 Absoluere nemo potest à uoto ultramarino sine speciali mandato Pontificis.

105 Quid in Legato de latere.

Et summo pœnitentiario.

106 Votum religionis impedit promotionem ad Episcopatum.

107 Votum intrandi religionem ipsa non expressa, intelligitur de approbatis arbitrio ipsius uouentis.

108 Inferiores Prælati, etiam professi possunt uotum ultramarinum emittere.

109 Vouens religionem ingredi, si non inueniat religionem, quæ eum uelit, potest in manibus Episcopi profiteri, & erit monachus Episcopi, & monachus absque monasterio.

Et an talis monachus possit stare sine habitu.

110 Habitus non facit monachum.

111 Votum, & propositum æquiparantur.

112 Votum solemne dirimit matrimonium postea contractum, etiam sequuta copula ex constitutione Ecclesiæ, non autem iure diuino.

113 Votum simplex quo ad Deum, ita obligat sicut solenne.

114 Emissio

114 *Emissio voti solemnis de intrando religionem facta ab eo qui in veritate non habebat animum ingrediendi, non obligat in foro conscientiæ.*
115 *Votum simplex impedit, at non dirimit, matrimonium, solemne vero impedit, & dirimit.*
116 *Omne votum recipit dispensationem, sed non solem ne continentiæ.*
117 *Fractio voti non est species infidelitatis.*
118 *Votũ non põt mutari in melius propria authoritate.*
119 *Vouens nunquam carnes comedere, potest in infirmitate comedere.*
120 *Authoritas Pontificis semper excepta intelligitur in quocunque voto.*
121 *Votum dubium à vouente interpretatur.*
122 *Vouere quis per alium non potest.*
123 *Neque pœnitentiam accipere.*
124 *Voluntas sola, & propositum sine verborum prolatione sufficit ad obligationem voti in foro con scientiæ.*
125 *Appellatione voti de quo intelligatur.*
126 *Religionis votũ excedit omne genus satisfactionis.*
127 *Votum coniugum vouentium castitatem, non soluitur si se cognoscunt.*
128 *Imò incestus committitur.*
129 *Votum emissum metu mortis, est nullum, nec ligat, nisi cessante metu ratificetur.*
130 *Item de emisso mente turbata, adeò ut sapiat mentis alienationem.*
131 *Votum infirmorum non tenet, nisi in sanitate recuperata ratificetur.*
132 *Votum per me factum pro te, non obligat te.*
133 *Votum factum ad impulsum alienum non obligat.*
134 *Votum pro sanitate recuperanda obligat.*
135 *Votum generale obligat.*
136 *Voti solemnitas est de iure positiuo.*
137 *Votum emissum non obligat vouentem superuenien te impedimento, fallit tamen nu. 138. et 140.*
139 *Votum pro subsidio terræ sanctæ debet adimpleri eo meliori modo quo potest.*
141 *Religiosus voto obligatus, magis ex voto meretur quàm laicus sponte vouens.*
142 *Votum licèt sit de iure diuino, potest tamen in melius commutari cessante causa, in vouente autem Episcopi solius.*
143 *Ius diuinum magis obligat, quàm ius positiuum.*
144 *Ieiunium quare certis temporibus introductum sit.*
145 *Claustralis religiosus potest emittere votum pro subsidio terræ sanctæ, etiam sine consensu superioris, & an in alijs locum habeat. num. 147.*
146 *Votum vltramarinum per mulierem emissum, si in terræ sanctæ subsidium sit emissum, etiam coniugata, compellitur exequi, & an semper hoc sit verum.*
148 *Monachus potest deserere monasterium & insistere publicæ vtilitati Ecclesiæ vniuersalis.*
149 *Sollicitudo, labor, et disciplina præferuntur contemplationi, & quieti.*
150 *Verbum succurrere quam habeat significationem.*
151 *Prædicare crucem spectat ad solum Pontificem, nisi sit negligens, quia tunc ad concilium spectaret.*
152 *Quid si Concilium non esset congregatus. & 153.*
155 *Deus semp et vbiq; præsens ẽ, et semp recipit vota.*
156 *Regula si non valet vt ago, valet vt valere potest: an in voto procedat.*
157 *Different executionem voti, dicit uoti transgressor.*
158 *Melius est non vouere, quàm vota non reddere.*
160 *Commutatio seu redemptio voti nedum facienda est sine superioris licentia, sed etiã ipsius uoti dilatio.*
161 *Episcopus non potest secum dispensare in uoto dispen sabili per Episcopum.*
162 *Authorizare nemo debet in causa propria.*
163 *Vota quo animo, & sinceritate sint reddenda.*
164 *Violans uotum simplex incurrit pœnam triennalis pœnitentiæ.*
165 *Pontifex ita variè dispensat sicut varia sunt vota.*
166 *Vouens ingredi religionem nullo adiecto tempore debet ingredi quãto citius commodè potest, alias mortaliter peccat.*
167 *Votum religionis tollit quamcunq; ingratitudinẽ, propter quam filius veniret exhæredandus.*
168 *Votum speciale præcisè obligat, si per uerba de præ senti emittitur.*
169 *Votum impeditur per publicam utilitatem.*
170 *Votum minus tollitur quàm maius.*
171 *Votũ tollitur per contrariã superioris inhibitionẽ.*
172 *Votum incautum non obligat.*
173 *Melius est non uouere, quàm uotum non soluere.*
174 *Votum potest commutari sine necessitate, dummodo sit utilitas in commutatione.*
175 *Omne uotum est dispensabile cum causa urgente, inchoanda à uoto castitatis, & religionis usque ad minimum.*
Pontifex an possit dispensare cum religioso professo super uoto continentiæ.

De voto, & voti redemptione, commutatione, & dispensatione.

NARRAVIT Moses filijs Israel omnia quæ ei dominus imperauerat, & locutus est ad Principes Tribuum filiorum Israel. Iste est sermo, quem præcepit Dominus. Siquis virorum votum domino vouerit, aut se cõstrinxerit iuramento, non faciet irritum ver bum suum, sed omne quod promiserit adimplebit. Num. xxx. & Propheta Psal. lxxv. Vouete, & reddite Domino Deo vestro. super quo Beatus Antoninus Archiepiscopus Florent. in sua sum. par. ij. tit. xj. in principio, seu proœmio primi capituli, ante primum §. assumens ex illo psalmo thema, bene examinat significationem illorum verborum. Vouete, & reddite,

per tres §. & in c.ij.per x.§.ponendo satis ordi
natè hanc materiam,& in vij. §. decimum. in-
clusiuè ponit de dispensatione, & commuta-
tione votorum, sed omissis quæ nō faciunt ad
materiam dispensationis,ea tantum referam,
quæ ad materiam nostram conueniunt.

Beatus Thom.ij.ij.q.lxxxviij.per totum, vi
delicet per xij.articulos,etiā examinauit,quo-
rum x.xj.& xij.faciunt ad materiam dispensa-
tionis, & idem q.vlt.per totum,vbi latè ponit
de voto Religionis Hosti.in summa examinat
hunc tit.per vij. §. quorum quintus & sextus
similiter faciunt pro nobis.Et idē posuit Goff.
parum tamen , aut nihil dicens ad materiam
nostram.

Io.de Friburgo in hoc eo.tit.lxxxv.quæstio-
nes,quarum xv.faciunt ad materiam nostram
hos omnes itaque seriatim referam , addendo
etiam quę doctores sparsim dixerunt,Cum ma
teria hæc dispensationis votorum sit frequens
in ecclesia, & necessaria. de qua etiam vide in
iiij.sent. per beatum Tho.dist. xxxij.

Et descendendo ad materiam nostram di-
spensationis, primo quæro,vtrum & per quem
in voto valeat dispensari.beatus Thom.ij.ij.q.
1 lxxxviij.art.x.supra allegato.dicit quòd † in vo
to videtur non posse dispēsari, minus enim est
commutari votum,quàm in eo dispensari: sed
votum nō potest commutari.dicitur enim Le-
uitici xxvij. Animal,quod immolari potest do-
mino,si quis vouerit,sanctum erit, & immuta
ri non poterit,nec melius malo,nec peius bo-
no.ergo multo minus potest dispēsari in voto.
2 Præterea in † his ,quæ sunt de lege naturæ , &
in præceptis diuinis non potest per hominem
dispensari, & præcipuè in præceptis primæ ta-
bulæ quæ ordinantur directè ad dilectionem
Dei, quæ est vltimus præceptorum finis. Sed
implere votum est de lege naturæ, & est præce-
ptum legis diuinæ , vt ex supra dictis patet, &
pertinet ad præcepta primæ tabulæ, cum sit a-
ctus latriæ: ergo in voto dispensari non potest.

Præterea obligatio voti fundatur super fide-
litate , quam homo debet Deo , vt dictum est,
sed in hac nullus potest dispensare, ergo nec in
voto, vnde Gregor. in epistola ad Bonifacium
dicit,si inter homines solent bonæ fidei contra
ctus nulla ratione dissolui , quanto magis ista
pollicitatio, quam cum Deo pepigit,solui sine
vindicta non poterit? Ideo dicit beatus Tho.
3 ij.ij.q.vlt.art.iij. quod † implere id, quod ho-
mo vouit, ex necessitate tenet, dummodo sit
aliquid , quod ad Deum pertineat, & idem no-
ta.in c.viduas.xxvij. dist.

4 Sed contra † maioris firmitatis esse videtur,
quod procedit ex communi voluntate , quàm
quod procedit ex singulari voluntate alicuius
personæ: sed in lege, quæ habet robur ex com-
muni voluntate potest per hominem dispensa
ri,ergo videtur, quòd etiam in voto possit per
hominem dispensari. Respondeo, quòd dispē
satio viri intelligenda est ad modum dispēsa-
tionis , quæ fit in obseruantia alicuius legis:
quia, vt supra dictum est, lex ponitur respicien
do ad id , quod est vt in pluribus bonum. Sed
quia contingit huiusmodi in aliquo casu non
esse bonum, oportuit per aliquem determina
ri, in illo particulari casu legem non esse ser-
uandam: & hoc propriè est dispensare in lege.
Nam dispensatio videtur importare quandā
commensuratam distributionem, vel applica-
tionem communis alicuius ad ea, quæ sub ip-
so continētur , per quem modum dicitur ali-
quis dispensare cibum familiæ. Similiter autē
5 ille, † qui vouet, quodammodo sibi statuit le-
gem, obligās se ad aliquid, quod est secundum
se, & vt in pluribus bonum, potest tamen con-
tingere, quòd in aliquo casu sit, vel simpliciter
malum, vel inutile, vel maioris boni impedi-
mentum, quod est contra rationem eius, quod
cadit sub voto , vt ex prædictis patet: & ideo
necesse est, ꝙ determinetur, in tali casu votum
6 non esse seruandum, & si quidē † absolutè de-
terminetur aliquod votum non esse seruandū,
dicitur esse dispēsatio voti. Si autem pro hoc,
7 † quod seruandum erat, aliquid aliud impona
8 tur, dicitur commutatio voti. vnde minus † est
votum commutare, quàm in voto dispensare:
vtrunque tamen in potestate ecclesiæ cōsistit.

Ad primum ergò dicendum est, quòd ani-
mal, quod immolari poterat, ex hoc ipso ꝙ vo
uebatur , sanctum reputabatur , quasi diuino
cultui mancipatum: & hęc erat ratio, quare nō
poterat commutari. vt Leuiti.xxvij.ibi,animal
autem quod immolari poterat , sicut nec mo-
do posset aliquis rem, quam vouit iam conse-
cratam, puta calicem, vel domum, commuta-
re in melius, vel in peius. Animal autem, quod
nō poterat sanctificari: quia non erat immola-
ticum, redimi poterat, & debebat , sicut ibidē
lex dicit, & ita etiam nunc commutari possunt
vota , si consecratio non interueniat.

Ad secundum dicendum est, ꝙ sicut ex iure
naturali , & præcepto diuino tenetur homo
implere votum, ita etiam tenetur ex eisdem o-
bedire superiorum legi, vel mandato. Et tamē
cum dispensatur in aliqua lege humana , non
fit vt legi humanæ non obediatur , quod est cō
tra legem naturæ, & mandatum diuinum, sed
fit, vt hoc, quod erat lex, non sit lex in hoc ca-
su , ita etiam auctoritate superioris dispensan-
tis fit, vt hoc quod continebatur sub voto , nō
contineatur inquantum determinatur in hoc
casu, hoc non esse congruam materiam voti. &
ideo

Ideo cum prælatus ecclesiæ dispensat in voto, non dispensat in præcepto iuris naturalis, vel diuini, sed determinat id, quod cadebat sub obligatione deliberationis humanæ, quæ nó potuit omnia circunspicere.

Ad tertium dicendū, ꝙ ad fidelitatem Deo debitam non pertinet, quòd homo faciat id quod vitandum est malum, vel inutile, vel maioris boni impedimentum. ad quod tendit voti dispensatio: & ideo dispensatio voti non est contra fidelitatem Deo debitam, secundum beatum Thom. vbi supra hæc ille.

9 Secundo quæro, vtrum† in solemni voto cō
10 tinentiæ possit dispensari. † ꝙ autem votum dicatur solemne, habes tex. in c. j. eo. tit. in vj. & vide glo. in c. sicut bonum. in verbo sub testimonio. xxvij. q. j. Beatus Tho. ca. q. lxxxviij. art. xj. dicit quòd in voto solemni continentię possit fieri dispensatio, vna enim ratio dispensandi in voto est, si sit impeditiuum melioris boni, sicut dictum est, sed votum cōtinentiæ, etiā si sit solemne, potest esse impeditiuum melioris boni: nam bonum commune esse diuinius quàm bonum vnius. potest autem per continētiam alicuius impediri bonum totius multitudinis, puta si quando per contractum matrimonij aliquarum personarum, quæ continentiam vouerint, posset pax patriæ procurari, ergo videtur, quòd etiam in solemni voto continentiæ possit dispensare.

11 Præterea † latria est nobilior virtus, quàm castitas, sed si quis vouerit aliquem actum latriæ, puta offerre Deo sacrificiū, potest in illo voto dispēsari. Ergo multo magis potest dispēsari in voto cōtinētię, qđ est de actu castitatis.

Præterea sicut votum abstinentiæ obseruatum, potest vergere in periculum personæ. Ita est obseruatio voti continentiæ, sed in voto abstinentiæ, si vergat in corporale periculum vouentis, potest fieri dispensatio. ergo pari ratione in voto continentiæ potest dispensari.

Præterea sicut sub professione religionis, ex qua votum solemnizatur, continetur votum continentiæ, ita est votum paupertatis, & obedientiæ: sed in voto paupertatis & obedientiæ potest dispensari, sicut patet in illis, qui post professionem ad Episcopatum assumuntur. ergo videtur, quòd in solemni voto continentiæ possit dispensari.

Sed contra est quod dicitur Ecclesiast. xxvj. Omnis ponderatio nō est digna animę cōtinētis, prętere a in c. cum ad monasterium. de sta. mon. in fi. dicitur abdicatio proprietatis, sicut etiā custodia castitatis, adeo annexa est regulæ monachali, vt contra eā nec summus Pontifex possit indulgere. respōdetur dicendū est, ꝙ in solemni voto cōtinētiæ tria possunt cōsiderari.

Primò quidē materia voti, s. ipsa cōtinentia.

Secundò perpetuitas voti. s. cum aliquis voto se astringit ad perpetuam continentiæ obseruantiam.

Tertiò ipsa solemnitas voti.

12 Dicunt ergo quidam ꝙ† votum solemne est indispensabile, ratione ipsius continentiæ, quę non recipit condignā compensationem, vt patet ex authoritate inducta, cuius rationē quidā
13 assignant: quia † per continentiā homo triumphat de domestico inimico, vel quia per continentiā homo perfectè confirmatur Christo secundum puritatem animę & corporis, sed hoc non videtur efficaciter dici: quia bona animæ vt potè contemplatio, & oratio sunt multò meliora bonis corporis, & magis nos Deo confirmant, & tamen potest dispēsari in voto orationis, vel contēplationis, vnde non vr esse ratio, quare non possit dispensari in voto continētiæ si respiciatur absolutè ad ipsam continentię dignitatem: præsertim cum Apost. j. ad Cor. vij. ad continentiā inducat propter contemplationem, dicens ꝙ mulier innupta cogitat quę Dei sunt, finis autem potior est his, quæ sunt ad finem. Et ideo alij rationem huius assignant ex perpetuitate, & humilitate huius voti, dicunt enim ꝙ votum continentiæ non potest prætermitti, nisi per id, quod est omnino contrariū, ꝙ nunquàm licet in aliquo voto. sed hoc est manifestè falsum: quia sicut in carnali copula est continētiæ contrariū, ita comedere carnes, vel bibere vinum est contrariū voto abstinētię à talibus, & tamen in huiusmodi votis potest dispensari. Et ideo alijs videtur, ꝙ in voto solemni continentię possit dispensari propter aliquam communem vtilitatem, seu necessitatē, vt patet in exemplo præmisso de pacificatione terrarum ex aliquo matrimonio contrahēdo. Sed quia decreta. inducta dicunt expresse, ꝙ nec summus Pontifex potest contra custodiā castitatis monacho licentiā dare, ideo aliter videtur dicendum, ꝙ sicut supradictum est, & habetur Leuit. vlt. c. illud quod semel Deo sanctificatum est, non potest in alios vsus commutari, cui cōuenit regula, quod semel Deo dicatū est. de re iud. in vj. non autem potest facere aliquis ecclesiæ prælatus, vt id quod est sanctificatum sanctificationē amittat, etiā in rebus inanimatis, vt puta, ꝙ calix consecratus desinat esse consecratus (si maneat integer) vnde multò minus potest hoc facere aliquis prælatus, vt homo Deo consecratus quandiu viuit cōsecratus
14 esse desinat. Solēnitas † aūt voti cōsistit in quadā cōsecratione, seu benedictione vouētis, vt dictū est, & ideo nō potest fieri p aliquē prælatum ecclesiæ, ꝙ ille qui votum solemne emisit, desistat ab eo, ad quod est consecratus, pu-

ta quòd ille qui est sacerdos, non sit sacer-
dos, licet possit prælatus ob aliquam cau-
sam executionem ordinis prohibere. Et si-
mili ratione Papa non potest facere, quòd ille
qui est professus religionem non sit professus,
licet quidam contrarium dicant. Est ergò con-
siderandum, vtrùm continentia sit essentiali-
ter annexa ei, ad quod votum solenuizatur:
quia si nõ est ei essentialiter annexa, potest ma-
nere solemnitas consecrationis sine debito cõ-
tinentiæ, quod non potest contingere si sit es-
sentialiter annexum ei, ad quod votum solen-
nizatur: Sed non est essentialiter annexum de-
bitum continentiæ ordini sacri, sed ex statuto
ecclesiæ. vt latiùs dicam infra, qui cler. vel vo-
uent. vnde videtur, quòd per ecclesiam possit
dispensari in voto continentiæ solẽnizatæ per
susceptionem sacri ordinis. Est autem debitum
continentiæ essentiale statui religionis, per quẽ
homo renunciat sæculo, totaliter Dei seruitio
mancipatus, quod non potest simul stare cum
matrimonio, in quo incumbit necessitas pro-
curandæ vxoris, & prolis, & familiæ, & rerum,
quæ ad hoc requiruntur, vnde Apostolus dicit
primæ ad Corinthios 7. quòd qui est cum vxo-
re, sollicitus est, quæ sunt mundi quomodo
placeat vxori, & diuisus est, vnde nomen mo-
nachi ab vnitate sumitur per oppositum ad di-
uisionem prædictam, & ideo in voto solenni-
zato per professionem religionis non potest
per ecclesiam dispensari. Et rationem assignat
decretalis, quia castitas est annexa ordini mo-
nachali.

Ad primum ergo dicendum est, quòd peri-
culis rerum humanarum est obuiandum per
res humanas, non autem per hoc, quòd res
diuinæ in humanum vsum conuertantur: pro-
15 fessi † autem religionem mortui sunt mundo,
& viuunt Deo. vnde non sunt reuocandi ad vi-
tam humanam occasione cuiuscunq; euentus.

Ad secundum dicendum, quòd in voto tem
poralis continentiæ dispensari potest, sicut &
in voto temporalis orationis, vel temporalis
abstinentiæ. Sed quòd in voto continentiæ per
professionem solennizato, non possit dispensa
ri, hoc non est in quantum est actus castitatis,
sed inquãtum incipit ad latriam pertinere per
professionem religionis.

Ad tertium dicendum, quòd cibus directè
ordinatur ad conseruationem personæ, & ideo
abstinentia cibi directè potest vergere in peri-
culum personæ, vnde & hac ratione recipit vo
tum abstinentiæ dispensationem. Sed coitus
non ordinatur directè ad cõseruationem per-
sonæ, sed ad conseruationem speciei, vnde nec
directè abstinentia coitus per cõtinentiam ver
git in periculum personæ, sed si per accidens
ex ea aliquod periculum personale accidat,
potest aliter subueniri. s. per abstinentiam, vel
alia corporalia remedia.

16 Ad quartum dicendum, quòd † religiosus,
qui fit Episcopus, sicut nõ absoluitur à voto cõ
tinentiæ, ita nec à voto paupertatis: quia nihil
dicitur habere tanquam proprium, sed sicut di
spensator communium bonorum ecclesiæ. Si-
17 militer etiam non † absoluitur à voto obedien
tiæ, sed per accidens obedire non tenetur, si su
periorem non habeat, sicut nec Abbas mona-
sterij, q̃ tñ non est ab obediẽtię voto absolutus.

Authoritas verò ecclesiæ, quæ in contrariũ
obiicitur intelligenda est, quantum ad hoc, ꝙ
nec fęcunditas carnis, nec aliquod corporale
bonum est comparandum bono continentię, q̃
inter bona animæ cõputatur. vt Augusti. dicit
18 in lib. de Sancta virginitate, vnde † signanter
dicitur animæ continentis, non carnis continẽ
tis. Io. An. post Inno. in c. cum ad monasteriũ.
de sta. reg. & D. Car. ibidem, & in cle. ij. in §. j.
iij. not. & in viij. q. de pœn. & remis. & in c. j. de
voto, tenent, ꝙ in voto conscientiæ ex causa Pa
pa possit dispensare, & idẽ Io. An. in regula se-
mel Deo dicatum, in Mercur. vbi refert ad lite
ram dicta B. Tho. & idẽ Io. An. in regula actus
legitimi, in Mercur. videtur sentire, ꝙ Papa pos
sit dispensare cum monacho, vt contrahat do-
nec susceptat filiũ, & sic ad tempus, ibi vide, &
d. meus Fel. copiosè in c. si quando. de rescrip.
in §. j. in iij. col. circa fi. Cætera ad materiam fa-
ciẽtia, vide infra sub tit. qui cler. vel vouen. sub
illa. q. vtrùm Papa possit dispensare, ꝙ constitu
tus in sacris possit cõtrahere matrimoniũ, vbi
multa bona, dicam ẽt aliquid sub tit. de spõsal.

19 Tertiò principaliter quæro, vtrũ † ad cõmu
tationem, vel dispensationem voti requiratur
Prælati authoritas, & videtur posse dici, ꝙ nõ,
per ea quæ habẽtur Leuiti. vltim ò, ibi, animal
autem, quod immolari potest Domino, siquis
vouerit sanctum erit, & mutari non poterit, &
sic authoritas superioris nihil facit. Et solus
20 ingressus religionis tollit omnia vota: q̃a reus
fracti voti non censetur, qui temporale obse-
quium in perpetuam noscitur religionis obser
uantiam commutare, vt in c. scripturæ. eo. tit.
nõ ergò necessaria est sibi certa satisfactio pec-
cati, cuius totum vitæ tempus impenditur sui
obedientiæ conditoris, dicit text. in c. quis ali-
quando. in §. non ergò necessaria. de pœn. di. j.
Idem B. Tho. ea. q. lxxxviij. art. xij. dicit, ꝙ vide
tur ꝙ non requiratur Prælati authoritas. Ali-
quis. n. potest intrare religionẽ absq; auctorita
te alicuius superioris Prælati, sed per introitũ
religionis absoluitur homo à votis in sęculo fa
ctis, etiam à voto terrę sanctæ. Ergo voti com
mutatio, vel dispensatio potest esse absque au-
ctoritate

ctoritate superioris Prælati.

Præterea dispensatio voti in hoc consistere videtur, φ determinatur in quo casu votum sit obseruandum, sed si Prælatus malè determinēt votum, videtur esse vouens absolutus à voto: quia nullus Prælatus potest dispensare contra præceptum diuinum de implendo, vt dictū est. Similiter etiam si quis propria auctoritate determinet in quo casu votum non sit seruandū aut implendum, non videtur voto teneri: quia votum non obligat in casu, in quo habet priorem euentum, vt dictum est, ergo dispensatio voti non requirit auctoritatem alicuius Prælati. Præterea si dispēsare in voto pertinet ad potestatem Prælatorum, pari ratione pertinet ad omnes, sed non pertinet ad omnes dispensare in quolibet voto, ergo non pertinet ad potestatem Prælatorum dispensatio voti.

Sed contra, sicut lex obligat ad aliquid faciendum, ita & votum, sed ad dispensandum in præcepto legis requiritur superioris authoritas, vt supra dictum est, ergo pari ratione est in dispensatione voti.

Respondeo dicēdum φ sicut supra dictum
21 est, votū† est promissio Deo facta de aliquo, quod sit Deo acceptum, quid sit autem in aliqua promissione acceptum ei, cui promittitur
22 ex eius pendet arbitrio. Prælatus autem † in ecclesia gerit vices Dei, vt in c. habet hoc. ij. q. v. & in c. sicut vir. vij. q. j. & in c. j. de sacra. vnc. & in cle. j. de pœn. & in c. oues. vj. q. j. & in commutatione, vel dispensatione votorum requiritur Prælati authoritas, qui in persona Dei determinat quod sit Deo acceptum, iuxta illud secundæ ad Corinth. secundo. nam rogo condonaui si quid donaui propter vos in persona Christi, & signanter dictum propter vos: quia
23 † omnis dispensatio petita à Prælato debet fieri ad honorem Christi, in cuius persona dispēsat, vel ad vtilitatē ecclesiæ, q̄ est eius corpus.

Ad primum ergò dicendum, φ omnia alia vota sunt quorundam particularium operum, sed per religionem homo totam vitam suā Dei obsequio deputat, particulare autem in vniuersali includitur. & ideo decretalis dicit, φ reus fracti voti non habetur, qui tēporale obsequiū in perpetuam religionis obseruantiam cōmutat, vt supra. Nec tamen religionem ingrediēs tenetur implere vota, vel ieiuniorum, vel orationum, vel aliorum huiusmodi, quæ in sæculo
24 existens fecit: quia† religionem ingrediens moritur priori vitæ, & etiam singulæ obseruantiæ religioni non competunt, & religionis onus satis hominem onerat, vt alia super addere nō teneatur, vt in d. c. scripturæ, & d. c. si quis aliquādo. in §. non est ergo necessaria. de pœn. di. j. de hoc etiam infra dicam in §. ad tertiam principalem quæstionem, vbi referam dicta Friburgi.

Ad secundum dicēdum, φ quidam dixerūt, φ ideo Prælati possunt in votis pro libito dispēsare: quia in quolibet voto includitur conditio naliter voluntas Prælati, sicut supra dictum est,
25 φ in votis subditorum, puta serui, vel filij intelligitur conditio si placuerit patri, vel domino, vel si non renitantur, & sic subditus absq; omni remorsu conscientiæ posset votum prætermittere, quandocūq; sibi à Prælato diceretur. Sed prædicta positio falso innititur: quia cum potestas Prælati spiritualis, qui non est dominus, sed dispensator, sit in ędificationē data, & non in destructionem, vt patet secundæ ad Corinth. x. sicut Prælatus non potest imperare ea, quæ secundum se Deo displicent. s. peccata, ita non potest prohibere ea, quę secundum se Deo placent. s. virtutum opera. & ideo absolutè po-
26 test homo vouere ea: ad Prælatum † tantū pertinet iudicare quid sit magis virtuosum, & Deo magis acceptum, & ideo in manifestis dispensatio Prælati non excusaret à culpa, puta si Prælatum dispensaret cum aliquo super voto de ingressu religionis, nulla apparēti causa obstāte, si autem esset causa apparens, per quam saltem in dubium verteretur, posset stare iudicio Prælati dispēsantis, vel cōmutantis, non tñ iudicio proprio, qa ipse nō gerit vices Dei, nisi fortè in casu, i quo id qd vouisset eēt manifestè illicitū, & nō posset opportunè ad superiorē recurrere.

Ad tertiū dicendū, φ quia summus Pōtifex gerit plenariè vices Christi in tota ecclesia, ipse hȝ plenitudinem ptātis dispensandi in oībus dispensabilibus votis, cūcta per mūdū. ix. q. iij. & c. per principalē. Alijs aūt inferioribus Prælatis cōmittitur dispensatio in votis, quæ cōiter fiunt, & indigent frequenti dispēsatione, vt habeāt de facili hoīes ad quē recurrant, sicut sunt vota peregrinationū, ieiunorū, & aliorū hmōi:
27 vota verò† maiora, puta, cōtinentię, & peregrinationis terræ sanctæ reseruantur summo Pontifici, ēt in cœna Domini, vt in bulla legitur.

Io. de Friburg. in sum. hoc eod. tit. posuit, & examinat has tres. q. referēdo dicta Ray. & primò circa primā, vtrū in votis possit dispensari, ex dictis Ray. dicit, φ quædā sunt vota, q̄ nullo mō possunt redimi, vel cōmutari, vt oīa vota
28 necessitatis: qa † nō est cōmutatio, vel dispēsatio contra Deū. xxv. q. hi sunt quidā, licet Papa possit verba sacræ scripturæ interpretari, extra de testi. licet, el primo, in fi. Inter voluntaria autem, votum continentiæ non potest commutari: quia vix vel nunquam posset aliquid melius inueniri, in quo fieret cōmutatio, & est expressum in c. cum ad monasteriū. de stat. monac. Ni-
29 hilominus, si quis † post votū simplex cōtrahit matrimoniū, tenet: sed peccat mortaliter cōtra-
30 hēdo. Vota † aūt alia volūtaria possunt redimi, vel cōmutari, quod probat B. Th. in sum. art. x.

votum autem debet eſſe melioris boni, id au-
tem, quod vouetur, aliquando eſt malum, vel
inutile, vel maioris boni impedimentum. qđ
eſt contra rationem eius quod cadit ſub voto,
& ideo neceſſe eſt, ꝙ determinetur votum in ta
li caſu non eſſe ſeruandum, dicens eſſe notan-
31 dum ſecundum Tho. ibidem, ꝙ † ſi abſolutè
determinetur aliquod votum non eſſe ſeruan-
dum, tunc dicitur eſſe diſpenſatio voti. Si autẽ
pro hoc, quod ſeruandum erat aliquid aliud
imponatur, dicitur commutatio voti. vnde mi
32 nus † eſt votum commutare, quàm in votis di
ſpenſare. vtrunque tamen in poteſtate eccleſiæ
33 conſiſtit. Sequitur ergo, ꝙ † duo exigantur ad
hoc, vt talium votorum fiat redemptio, vel
commutatio, ſ. cauſa, & ſuperioris authoritas.
34 cauſa † vt vouens ſit ſenex, debilis, vel infirmus,
vel ſi ex ipſius abſentia guerra, vel turbatio ti-
meretur in terra, vel veriſimiliter redemptio,
vel commutatio melior videatur, vel magis ac
cepta Deo quàm peregrinatio, vel abſtinentia.
verbi gratia, emiſit quidã votum Hieroſoly-
mitanum, qui non eſt vtilis, cum non poſſit
ibi pugnare propter debilitatem, vel conditio
nem perſonæ, puta quia clericus eſt, nec talis,
qui prędicatione videatur ibi vtilis, vel mulier
quæ non poteſt ſecum ducere bellatores: quia
pauper eſt, nec eſt artifex, vel agricola, qui de
laboribus ſuis poſſit alijs acquirere neceſſa-
ria, & terræ ſanctæ ſubſidia miniſtrare.

Conſiderandum eſt etiam, vtrum vouentes
habeant cauſam redimendi, ſeu commutandi
temporalem, vel perpetuam. vt in primo caſu
indulgeatur dilatio. in ſecundo redemptio. vt
in c. quod ſuper his. §. j. eo. tit.

Superioris authoritas exigitur, quia nemi-
ni licet propria authoritate redimere, aut com
mutare vota huiuſmodi, ſatis dixit concord.
Tho. ibidem. ſed poſtmodum dicit Ray. in ſua
ſum. hoc eo. tit. §. ix. ponit plures opiniones cir
ca diſpenſationem voti, quas omnes poſuit Ho
ſtien. vt infra dicemus. Et demum idem Fri-
burg. dicit. Ego quantum ad votum continen
tiæ ſentio cum prima & ſecunda opinione. ſ.
35 † ꝙ Papa non poſſit diſpenſare in ſolemni vo-
to continentię. In alijs autem votis diſtinguo,
vtrum vouens, vel iurans, ſimpliciter & inde-
terminatę vouebat, nec excludendo authorita
tem Papæ: quia fortè nec ipſe cogitabat, aut de
terminatè.

In primo caſu poteſt venire contra authori
36 tatem Papæ: quia † talia vota vaga, & indeter-
minata recipiunt interpretationem à iure. vt
in c. veniens. de iureiur. & in c. quintauallis. In
ſecundo caſu ſi intendebat ſe expreſsè obliga-
re in omnem euentum, & ita diſcretè vouit, cõ
ſulo, ꝙ obſeruet, niſi ex obſeruantia immine-
ret periculum mortis ſuæ, vel alterius, quia
tunc nullo modo tenetur, quia quantum ad il
lam partem eſſet illicitum, & votum ineptum.
37 Addens & breuiter quoties † peccatum depre
henditur in executione voti, non eſt implen-
plendum. vt in c. in malis propoſitis. xxij. q.
iiij. Sed vbicunque intendebat ſe obligare di-
rectè ad licitum, ſi ſubeſt cauſa redimat, vel
commutet authoritate ſuperioris, vt ſupra di-
ctum eſt. Aliàs ſi non ſubeſt cauſa non eſt tu-
tum, ꝙ ſe excuſet per aliquam diſpẽſationem,
niſi opere compleat quod promiſit, demum re
fert concluſionem Hoſtien.

Ad ſecundam verò partem quæſiti, videli-
cet per quem in voto valeat diſpenſari, dicit ſe
cundum Ray. in ſum. in §. quarto, ꝙ eſt diffe-
rentia de voto terræ ſanctæ redimendo, com-
mutando, vel differendo, in quibus nullus po-
teſt ſe intromittere, niſi Papa, vel alius ex ſuo
ſpeciali mandato. vt in c. ex multa. de voto. In
alijs autem votis redimendis, commutandis,
vel differendis, licet aliqui aliter dixerint, dico
quòd ſuus Epiſcopus diœceſanus, conſiderans
cauſis, poteſt authoritatem præſtare, per text.
in c. j. eo. tit. & allegat beatum Thom. in Sum.
arti. xij. arg. ſi. dicentem, ꝙ licet Papa habeat
plenariam poteſtatem diſpẽſandi in omnibus
diſpenſabilibus votis, tamen alijs inferioribus
prælatis committitur diſpenſatio in votis,
quæ communiter fiunt, & indigent frequenti
diſpenſatione, ſicut ſunt vota peregrinationis,
& ieiuniorum, & aliorum huiuſmodi. Vota
verò maiora, vt continentiæ & terræ ſanctæ, re
ſeruantur ſummo Pontifici, & ſumpſit à bea-
to Tho. ij. ij. q. lxxxviij. art. xij. in fi. ſuperius al-
38 leg. Addens etiam Alber. dixiſſe, † ꝙ Epiſcopi
poſſunt diſpenſare in votis in quibus expreſsè
iure non prohibentur, ſicuti prohibiti ſunt in
voto terræ ſanctæ.

In omnibus autem alijs votis temporalibus
poſſunt diſpenſare, penſata qualitate perſona
rum, & neceſſitate, vel vtilitate Epiſcopi, vel
Archiepiſcopi. In votis autem perpetuis, quæ
ſunt religionis & huiuſmodi, non poſſunt. Nã
licet omne votum temporale commutari poſ-
ſit propria auctoritate per votum religionis,
ſecus tamen eſt de alijs votis à religione.

39 Ad ſecundam verò quæſtionem principalẽ,
videlicet † an in ſolemni voto continentiæ poſ
ſit diſpenſari, idem Friburgo dicit, ꝙ illi proba
bilius dicunt, qui dicunt ꝙ ſi communis vtili-
tas totius Eccleſiæ, aut vnius Regni, vel Pro-
uinciæ expoſceret, poſſet in voto continentiæ,
religionis diſpenſari, quantumcunq; eſſet ſo-
lennizatum: quia continentia non eſt annexa
eſſentialiter ordini ſacro, ſed ex ſtatuto eccle-
ſiæ. ideo videtur, ꝙ per eccleſiam poſſit diſpẽ
ſari in voto continentiæ ſolemnizato per ſuſce
ptionem ſacri ordinis, ſed non poteſt in voto
ſolemni

solemni religionis dispensari : quia castitas est annexa religioni.i.regulæ monachali. i. debitũ castitatis est ei annexum effectualiter. Alber. verò super quarto sententiarũ simpliciter dicit, ꝙ votum continentiæ non recipit dispensationem: quia nihil melius, vel vtilius potest com-
39 pensari, & † tantò magis castitas est Deo accepta, quantò pauciores reperiuntur sine vitio incontinentiæ, vt dicit tex.in c.quia sanctitas. 1.dist.& dixi supra in §.dicunt ergo quidam. Et dicit idem Io.ꝙ non valet illud, quod dicitur de regno, vel vtilitate regni, aut prouinciæ, quia non sunt facienda mala, vt eueniãt bona. Vnde dicit, quòd tempore beati Matthæi Apo-
40 stoli, † Efigenia virgo Deo dicata noluit nubere Regi cum se Christianum fieri cum toto regno suo rex promisisset, nec Matthæus adhoc consentire voluit, ita etiam ꝙ potius mortem voluit sustinere, vt refert Albert.ꝙ autem Papa possit dispensare cõsentit Io. Teutb. Hugo Cardinalis,& antiquiores, vt dicit Io.Inno.& Host.in c.cum ad Monasterium.de sta.regu.vt infra dicemus, referendo dicta eorum.

Ad tertiam quæst.principalem, de qua supra dixi, videlicet, An in dispensatione requiratur superioris authoritas, idem Io.dicit satis ex supra dictis fuisse responsum. Dicit tamen referendo dicta Ray.in sum.in §. iiij. ꝙ omne votum temporale, siue terræ sanctæ, siue aliud, commutari potest in votum religionis, sine arbitrio & sine licentia superioris:quia illud indubitanter melius est. Vnde Alex. iij. in c.scripturæ, hoc eo.tit.ait, reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis obseruantiã commutare, vt supra etiam dixi: imò non mutat aliud propositum, cum pro salute animæ suæ vtilius aliquid meditatur. Item secundum Ray. in redemptione, seu commutatione voti debet superior habere cõsiderationem ad facultatem vouentis, & expensas, quas posset facere vel facturus esset, si votum impleretur ineundo, morando,& redeundo. Et etiam ad laborem, si votum erat Hierosolymitanum, & simile, puta si erat contra hæreticos, vel aliud tale, omnia sine diminutione transmittant per aliquem, vel aliquos viros religiosos in vsus, & subsidium terræ sanctæ, seu catholicorum pro fide pugnantium totaliter transferenda, iuxta not.in c.magnæ,& c.super is.eo.tit.In votis verò aliarum peregrinationum, puta sancti Iacobi in Compostella, & similium, dicit idẽ excepto ꝙ ad locum peregrinationis mittat oblationem, quam ibi esset facturus, alias expẽsas cum omni compensatione laboris in alijs, quæ Deo magis placere debeant, credit saluo meliori iudicio conuertendas. per not. in c.j. & cap.scripturæ. eo.tit.

In voto autem abstinentiæ habenda est ratio asperitatis ieiuniorum panis & aquæ, & aliorum omnium, quæ in voto fuerunt comprehensa, considerari etiam debet affluentia vouentis, per not.in d.c.j.eo.tit. Hoc exemplum posuerunt antiqui summistæ dicentes, ꝙ qualitas personæ semper debet attendi. Nam in diuite, & paupere non est idem modus redimẽdi idem votum, ideo dicit, ꝙ glo.in d.c.j.in verbo affluentia vouentis, quam hodie non habemus, vltima ꝙ hodie certa doctrina vel etiam generalis circa huiusmodi votorũ redemptionem dari nõ potest de facili, cum ex varijs circumstantijs personarum huiusmodi redemptiones variè sint taxandæ. vnde tex. in c. presbyter.lxxxij.dist.dicit quòd pauperi operario conceditur redimere ieiunium sextæ feriæ vno denario.

De commutatione autem voti transmarini Hosti.specialiter dixit in §. quinto, ꝙ in voto transmarino consideranda est intentio vouentis, vtrum videlicet intendat bellari, vel peregrinari. Nam in primo casu inhabilis ad pugnãdum quantũ habilis ad eundum redimat, nisi consilio strenuus sit, vel secum possit ducere bellatores: talis enim non est omnino impotens. secundo casu habilis ad eundum quamuis non sit habilis ad pugnandum non redimat. Inhabilis verò ad eundũ redimat. Tales enim non sunt sic omnino impotentes, cum vnus lingua, alter verò per alios pugnare possit. vt not.in c.ꝙ super his.in §.pen.in fin. eo. tit. vel nisi sit agricola, vel artifex, qui ibi sit vtilis : sed hæc hodie de nihilo seruiunt: quia non est qui cogitet de redemptione terræ sanctæ ex nostra infidelitate. Considerandum est etiam vtrum ex facilitate, vel leuitate animi iuuenilis votũ emissum sit, & tunc remittitur, & redimitur redemptione competenti recepta. vt not.in c. venientis.eo.tit. vt etiam infra dicemus, de regularibus vouere non valentibus, sine superioris authoritate.

Considerandum quoque est, quòd licet votum terræ sanctæ sit magni fauoris, vt not. in d. cap. ex multa. in §. quod autem. si tamen propter absentiam vnius personæ, puta Regis vel Principis periculum immineret toti prouinciæ vel Regno, votum remittitur, vel differtur : nec talis dicetur voti transgressor accedẽte authoritate sedis Apostolicæ, vt not. in cap. non est. eod. titu.

Considerandum etiam est secundum Albe. ꝙ in votis aliarum peregrinationum satis de facili potest dispensari: quia in talibus peregrinationibus non est magna emendatio peregrinantium. Sed in voto continentiæ cautius agẽ-

dum

dum est: quia nō ita cum diuite, sicut cum paupere est dispensandum: quia diuiti magna eleemosyna, vel aliquid magni est iniungendū, quo compenset dolorem famis, quod nō sic in paupere, ut supra dixi, per not. in d. c. j. eo. tit. & c. presbyter. lxxxij. di. de paupere operario. Host. in sum. hoc eo. ti. in §. vij. incip. Verum, & per quem in uotis ualeat dispensari, post relationē trium opi. antiquorum circa hanc materiam, in iiij. dicit, Quarti dicunt, & uerius, & hoc o-
41 mnino teneas, ꝙ † Papa de plenitudine potestatis in omni uoto dispensare potest, quod ab initio uoluntatium fuit.
42 Peccat † tamen, si sine causa dispensat, nec ei obediēdum est, si manifestè liqueat, ꝙ sine causa dispenset, uel in præiudicium ualentis impedire executionem uoti, ut infra dicemus. in uersi. seu. §. uoluntas quoque alterius.
43 In necessario † autem uoto nullo modo dispensat, si licitum sit, nec si illicitum sit aliquatenus est seruandum.
44 Episcopus † uerò, & superior in omni uoto uoluntario, excepto uoto continentiæ, & cru-
45 cis, ex causa dispensat, sine † causa autem non. Allegat c. nisi rigor. j. q. vij. cum c. sequen. in §. utilitatis intuitu. remittens se ad dictam per eum, eo. tit. in §. qualiter, & cuius authoritate. uersi. testatur ergo. & in §. in quibus. & §. ætas. per eundem, de æta. & qual. Cætera dicta per eundem Host. descendentem ad particulares quæstiones, ibi uide.

Petr. de Taran. hoc eo. ti. dicit circa supra dictas tres q. à quibus tota uis huius materię de-
46 pendet, † quòd uotorum triplex est diuisio, uidelicet, quia quædam sunt uota, quæ illicita sunt, & statim ab initio non tenētia, ut ea, quæ fiunt de malis promissis, quæ potius uota dicenda non sunt, ut ex definitione uoti colligitur, de qua Host. in sum. in §. j. & beatus Tho. in locis supra alleg. & do. Flo. & Fribur. & omnes. & per Ioan. And. in regula non est obligatorium. in Mercur.

Secūda diuisio est talis, uidelicet licitorum uotorum, quædam statim ab initio tenent, quędam non, ut illicita uota, & indiscreta, & sine deliberatione, uel calore iracundiæ emissa, quibus tamen sine authoritate superioris non debet, qui uouit conuenire.
47 Item uota † à furioso, uel mente capto, aut simplicissimo, qui talibus comparatur, non tenent: quoniam tales non habent usum liberi arbitrij, uel rationis: & sic non est in eis deliberatio, quæ omnino requiritur in uoto, ut no. in c. consaldus. xvij. q. ij. & in c. sicut tenor. de regu. non obligat.
48 Tertia diuisio est † uotorum licitorum, & quæ statim ab initio tenent, quædam tenēt simpliciter, sed ex aliqua causa possunt redimi, uel mutari: quædam, quæ non tenent simpliciter, sed quo ad quid. Prius ergo de uotis licitis, quæ tenent simpliciter permutandis ex dispensatione, uel redimendis dicendum est.

Ad quod duo sunt necessaria. s. causa, & superioris authoritas: causa, ut si uouēs sit senex debilis, aut ualetudinarius, uel ex ipsius absentia dirum bellū, uel turbatio patriæ teneatur, redemptio, vel commutatio melior uidebitur, & magis accepta Deo, quàm peregrinatio, uel absentia: & demum ea omnia refert, tam circa primum, quàm secundum, & tertium uotorum genus, quæ dixit beatus Thom. & Rayn. quæ etiam relata sunt per Fribur. ut supra, ideo non repetam. Dicit demum, quòd in uotis licitis, quę non tenēt simpliciter, sed quo ad quid, facilè potest dispensari, & irritari quo ad illud quid, qualia sunt vota conditionalia. Item uota pendentia ex alterius arbitrio, & uoluntate. Nam uota conditionalia tenent quo ad quid, non autem simpliciter: quoniam ea potest aliquis irritare.
49 Sciendum est igitur, ꝙ † defectus conditionis appositæ uoto irritat uotum.
50 Est autem duplex † conditio una generalis, alia specialis: generalis, ut si uixero: si Deo placuerit: si potero: quæ semper subintelligitur ēt si non apponat. ut not. in c. in parrochia. xvj. q. j. qui tex. etiam probat, ꝙ cōsiliarij Papæ, quos hodie Cardinales appellamus, poterāt esse laici, ut in princ. tex. ibi, filij, & consiliarij nostri, uiri magnifici Theodori, & in c. beata Maria. tamen non est putandum, ꝙ per tales conditiones subintellectas, uotum dicatur conditionale. ut etiam not. in l. conditiones. ff. de cond. & demonst. nam qui moritur, omnia soluit cum morte, & qui non potest, nō cogitur, ultra quā facere possit. Ideo impotentia tollit in hoc casu obligationem, ut etiam supra dixi de paupere, sene, infirmo, inutili, de fœmina, & simili-
51 bus. si Deo placuerit, similiter, quia † omnia fiunt, aut Deo iubente, uel Deo permittente, ut xxvj. q. v. c. nec mirum. & est tex. Aug. de ciuit. Dei. lib. xviij. Ideò hic quæri potest de casu
52 quotidie accidente. Quidam † uoluit ire ad sanctum Iacobum in Compostella nullo tempore præfixo, nec habita consideratione ad tēpus determinatum, moritur antequā uadat, uūquid tenetur mittere alium, an uerò morte dispensetur sine superioris ministerio.

Dicas, quòd non tenetur quenquam mittere, nec hæres tenetur ad hoc: quia uiuens non se arctauerat ad certum præfixum, & determinatum tempus. Nec obstat tex. in c. licèt uniuersis. eo. tit. quia ibi filius Regis Vngariæ expressè se obligauerat pro patre.

Si verò viuens præfixit tempus, infra quod,
vel in quo vouit ire, tunc aut tempus erat ela-
psum, aut non, primo casu tenetur, secundò ve
rò non: quia tunc tempus est de substantia vo-
ti, vt ante illud nollet teneri, & in illo teneri
quasi venerit conditionis dies, quod sanè intel
lige, si labitur tempus negligentia, vel culpa vo
uentis, aliàs non.

Sed in tali casu negligentiæ ad id vouens te
nebitur. Dicit idem Pet. q; si peregrinatio erit
talis, in qua industria personæ requirebatur,
mittet vnum pro se. vbi autem non erat ne-
cessaria persona, mittet oblationem, quam ibi
vouens erat facturus. De alijs verò expensis
itineris pro more dixit, vt cæteri supra dicti di
xerunt, & aliquid dicemus infra de generali-
bus conditionibus, itaque.

Specialis conditio est, puta si intrauero Ro-
mam, vel si euadam naufragium, vel carceres,
53 ibo ad sanctum Iacobum, dicas† q; adueniente
conditione tenetur, aliter non, vt not. in c. non
solum. xxxij. q. viij. & in c. olim causam. de re-
stit. spol. quod sanè intellige, vbi tota obligatio
dependet à conditione. Aliàs si fuerit cum
causa, vel votum fecerit ex causa, & publicè,
nec tamen expressit causam, sed votum tãtum:
tunc & propter scandalum voti publici tene-
tur implere, vt not. in d. c. magnę. & in c. ex par
te tua. de conuers. coniugat. in fi. nisi dispen-
satione tollatur, redimatur, vel commutetur.

54 Voluntas† quoque alterius irritat votum in
quibusdam personis, quæ non habent liberam
55 vouendi potestatem, vt† Episcopi, professi clau
stra religionis, clerici seculares, habentes cũ-
ram animarum, dignitatem, personatum, ad-
ministrationem, vel officium perpetuum, vel
præeminentiam.

De simplicibus etiam sacerdotibus aliquid
infra dicam.

Maritus, & vxor, de quibus satis dixi supra,
de dispen. mar. cum vxo. & etiam impubes, ser
uus, coloni, ascriptitij, quorum in Episcopatu
meo Nimosien. Insulæ Cypri, copiosum nume
rum habeo, qui etiam non possunt maritare
filias suas extra casalia Episcopatus, sine licen-
tia Episcopi, vel Vicarij, habentis ad hoc spe-
ciale mandatum.

Episcopi ergo non possunt emittere votum
peregrinationis, vel etiam religionis sine ex-
pressa dispensatione Papæ. vt not. in d. c. ma-
gnæ. & in c. licet. de regul. Et dum dixi de reli-
gione, intellige, quando vult Episcopatum di-
mittere: si verò nolit dimittere, sed religiosè
viuere secundum regularem vitam alicuius ap
probatæ religionis, etiam vouendo, credo, q;
56 † possit sine alicuius superioris licentia. Si ve-
rò vellet assumere habitum illius religionis,
puta sancti Francisci, vel sancti Dominici, aut
alterius, non legi hoc eis prohibitum. Credo
tamen, q; de iure congrui tenerentur consulere
Romanum Pontificem, vt aliàs vidi tempore
Pontificatus Alex. VI. Quod bo. me. Reueren-
dissimus Dom. Ardicimus de la Porta, Noua-
riẽsis, Cardinalis Aleriẽsis, nuncupatus Insalu
tato, & inscio Papa cõuolauit ad Insulam Mar
re existentem in lacu Volsino, vt latiùs dicam
infra de spons. in q. vtrum Papa dispenset super
matrimonio rato, non consummato.

57 Clerici ideò † beneficiati non possunt voue-
re peregrinationem sine licentia sui Episcopi,
etiam ex iusta causa, cum non possit se absenta
re à sua ecclesia, vt not. in c. relatum. de cler.
non residen. & in c. præsentium. vij. q. j.

Sed quid dicemus de non beneficiatis, & vi
detur esse dicendum sicut de beneficiatis, per
not. in d. c. magnæ. vt tenent omnes. tamen re-
ctè ponderanti, tex. ille non videtur hoc proba
re, sed tantum de beneficiatis, & idem videtur
sensisse glo. ibi. in verbo, astrictus, dicens, quia
sicut clericus sine licentia sui Episcopi non de-
bet ab Ecclesia abesse, vel recedere ab eadem,
vt in c. præsentium. vij. q. j. & de renunc. admo
net sic, & Episcopus de licentia Papæ: tamen
glo. in c. non oportet. de consecr. dist. v. quæ est
prima glo. tenet, q; sufficiat Patriarchæ licen-
tia, sed nihil allegat. Et sic clarum est, q; lo-
quitur de beneficiato, æquiparando obligatio-
nem, quam habet beneficiatus suæ Ecclesiæ,
& Episcopi obligationi, quam habet suo E-
piscopatui, & Papæ. Sed hoc melius pro-
bat tex. in c. non oportet. de consecr. dist. v. vbi
in Concilio Leodicen. statuitur, q; clericus, vel
laicus sine consensu Episcopi non peregrine-
tur, sub hac verborum forma, videlicet, Non
oportet ministros altaris, vel quoslibet cleri-
cos præter iussionem Episcopi ad peregrinan-
dum proficisci. Laicum etiam sine literis Ca-
nonicis, idest formata, non oportet similiter
alicubi proficisci.

Sed de laicis intelligendum est de crucesi-
gnatis, qui debẽt ire vltra mare, vt dicit ibi gl.
in verbo, literis. la prima. & sic tex. ille simpli-
citer loquitur de clericis non distinguendo, &
hoc intelligo tantum de votis peregrinationis,
& impeditiuis ordinis clericalis, propter ver-
bum, ministros altaris. ibi, in princ. illius tex.
positum, quia de alijs votis, vt abstinentiæ, &
religionis, credo clericum non teneri petere
alicuius superioris licentiam, argum. tex. d. c.
scripturæ. & de pœnit. dist. j. c. quis aliquando.
in §. non ergo. supra alleg. & argum. c. tuæ. xix.
q. ij. Raymundus tamen in sum. tenuit contra
rium, sed nihil allegat, contra quem facit tex.
in d. c. duæ sunt. vbi dicitur, quod monachorũ

propo-

propositum appetit, & inuito Episcopo susci-
piendus & in fi.illius tex.dicitur quisquis igi-
tur hoc spiritu ducitur, etiam Episcopo suo cō
58 tradicente, eat liber nostra authoritate. †Iusto
enim lex non est posita, sed vbi spiritus Dei, ibi
libertas: & si spiritu Dei ducimini nō estis sub
59 lege. Ecce modo ꝙ †non requiritur in his casi
bus Episcopi licentia, & sic seruat cōsuetudo,
vt videmus quotidie.

Regulares vero ideo nō possunt vouere absti
nētiā, vel peregrinationem, vel aliud simile, &
si vouet nō tenet votum, nec tenetur illud exe
qui propter scandalum confratrum sine sui su
perioris licentia, si vellet excedere consuetudi
nes generales monasterij, vel ne detur materia
vagandi, per not. in c.monacho.xx.q.iiij. ibi re
uertendi interdicimus ad mundum, quinim-
mò intrantes religionem, vel regularem vitā
absoluimus à voto, vt supra dixi, & plenius su-
pra de dispensatione per ingressum religionis.
Immò & ingressus religionem approbatam,
& professus in ea, potest ad arctiorem se voue
re, obligare, & transferre petita, licet non obtē
ta licentia sui superioris, vt in c.licet.de regul.
trans. & in d.c.duæ sunt.xix.dist. Nec obstat c.
j.ij. & iij. xix.q.iij. vbi indistinctè prohibetur
canonicis regularibus ad monasterium transi-
re absque consensu superioris suæ congrega-
tionis: quia debet intelligi secundum illud.c.li
cet.de his qui leuitatis causa traniciunt.

60 Ideo consueuit dici, † ꝙ votum sicut iura-
mentum debet habere annexum iudicium.i.di
scretionem.

61 Non †indiscretè, nec leniter est vouendum,
62 sicut nec iurandum: honor † enim Regis cœle
stis iudicium diligit. Ideo in Leuitico præcipi-
63 tur †in omni sacrificio sal offerri, quod discre
64 tionem significat. Ideo dicitur, †ꝙ in voto ab-
stinentiæ semper subintelligitur cōditio casus
impotentiæ, exceptis, vt infirmitatis, & si non
ab homine, saltem à iure, vt not. in c. quod nō
65 est licitum.de verb.sign. vbi dicitur, †ꝙ siquis
ieiunium fregerit, ægrotus reus voti nō habe
66 tur, quia vota, † & iuramenta non extendun-
tur nisi ad ea, de quibus verisimiliter cogitatū
est. vt xxij.q.ij. ne quis. & ff.de translat. l. cum
Aquiliana. & in l.tres fratres.de pac. & in c. de
viduis.xxvij.q.j.dicitur, quòd votum non leui
ter, sed cū deliberatione emitti debet, & tunc
sic factum, siue voce exprimatur, siue non, obli
gat apud Deum. vt in c.qui bona.xvij.q.j.

67 Coniuges † etiam in plerisque casibus non
possunt sine mutuo consensu vouere, ut plenè
dixi supra de dispen.mariti cum uxore, & ali-
quid de conuer.coniug.

68 Impuberes †in multis casibus non possunt
vouere, nec vota facta reddere sine parentum,
vel tutorum consensu, vt etiam dixi supra. de
dispen. patrisfamilias cum filijs.

69 Sed quæro verum †filiusfamilias vouens te
neatur exequi votum, postquàm est liberatus
à patria potestate, si uotum est tale, quòd emit
ti non potuit sine cōsensu patris. Abb. Sicu. in
c.quidam.de conuers.coniug. per illum tex. di
cit posse dici, quòd non: quia ubi uotum impe
ditur aliquo facto intrinseco, uouens non obli
gatur ad implendū, etiā impedimēto cessante.

Contrarium tamē tenent Inno. in c.scriptu
ræ, hoc eo.tit. & idem Abb. ibi dicit dubitare,
per d.c.quidam. & c.placet, ubi patet, ꝙ si ma
ritus intrauit religionem inscia, uel contradi-
cente uxore, & ad eius instātiam reuocato ma
rito, mortua uxore, maritus non tenetur ingre
di religionem. & est ratio: quia emisit uotum
tempore inhabili. ergo dicendum est idem in
filiofamilias, ex quo executionem uoti non cō
tulit ad tempus habile, & dicit credere hanc
partem ueriorem: licet opinio Inno. sit tutior.
Dicit tamen Inno. quòd cum talibus facilè est
dispensandum & commutandum, quod tamē
intelligit de uouente impubere, doli tamen ca
pace, & nisi sit secuta ratificatio uoti tempore
maioris ætatis, de quo uide elegans consil. Bal.
in j.uol. consil.xlvij. incipi. ad intelligentiam
quæsitorum.

70 Serui sine †domini voluntate non uouent,
ut in c.si seruus sciente, uel absente.liiij. distin.
quod sanè intelligendum est de uoto impediti
uo seruitutem domino debitam, ipsam defrau
dando. argu. not. in c.mulieres.de sen. excom.
& dixi plenius supra de ser. non ordi. ibi uide.
Et de his omnibus casibus supradictis & impe
dimentis dependentibus à uoluntate alterius,
uide copiosius per beatum Anton. Flor. in sua
sum. in ij.parte.titu.xj.c.ij. §.vj.incipien. not.
quòd sunt quædam personæ, quarum uota nō
sunt obligatoria, cuius dicta non refero breui
tatis causa, qui etiam fecit rubricam de redem
ptione, commutatione, & dispensatione uoti,
ibi uide.

Hic successiuè subnectam septuaginta bre
ues conclusiones in modum regulæ pro instru
ctione huius materiæ.

71 Prima conclusio sit, quòd †redemptio, com
mutatio, dispensatio, & irritatio uoti differūt:
nam redēptio ex causa, fit eleemosynis in aliud
pietatis opus, iuxta illud Dani. iiij. ibi, O Rex
placeat tibi consilium meum, & eleemosynis
redime peccata tua, & misericordijs paupe-
rum, & ignoscet forsan Deus delictis tuis. &
satis diximus supra, de uoto peregrinationis,
legitimè impedito, aut ratione ætatis, imbe-
cillitatis, sexus impotentiæ, non tuti accessus,
& similibus.

72 Secunda conclusio, † dispensatio, & abso-
lutio differunt: quia dispensatio fit cōtra ius,
cum sit relaxatio iuris. Absolutio verò fit se-
cundum ius: Ideo dispensatio intelligitur pro-
hibita, nisi inueniatur concessa, dixit Cardina-
lis Zabar. in c. dilectus. in j. col. ibi. iij. oppo. in
fi. de temp. ord. Absolutio verò est contrariò,
quia semper intelligitur permissa, nisi inuenia
tur prohibita, vt idem Cardin. dixit in c. si cle-
rici. in §. de adulterijs. in j. q. de iud. vbi Andr.
Siculus copiosius dixit more suo.
73 Tertia conclusio, † dispensatio, & irritatio
differunt: nam irritatio potest fieri sine cau-
sa, & solo nutu irritantis, puta mariti cum vxo
re, & vxoris cum marito, vt satis supra dixi, de
dispens. mari. cum vxo. & supra etiam de voto
coniug. in proximis q. Item solo nutu patrisfa-
milias cum filio, cum seruo. Cum creditore
autem, & obligato ad ratiocinia secus, vt su-
pra dixi, de obligans ad ratiocinia. Nam in
marito, patre, & domino sufficit sola volun-
tas, quia nemini iniuriam facit, qui vtitur iure
suo, cum votum inefficax fuerit à principio.
Sed dispensatio in voto non fit propter ineffi-
catiam voti, sed propter aliam legitimam cau-
sam, vnde requiritur non solum authoritas su
perioris, vt supra dixi, in iij. q. principali. sed
etiam legitima causa ex parte dispensari, scili-
cet necessitatis, vel talis causa, quæ tempore e-
missi voti verisimiliter nō fuit excogitata, quæ
si fuisset, vouens verisimiliter non vouisset, vt
infra in proxima cōclusione dicetur, vel causa
publicam omni genere dispensationis, & in
omni dispensante, etiam in Papa, per ea, quæ
allegaui supra in secunda parte huius operis.
in §. dispensatio & irritatio differunt, vbi vi-
de. & per Abb. in c. j. hoc eo. tit. in j. col. ante fi.
ibi, sed pro declaratione. & vide per beatum
Anto. in secunda parte suæ sum. tit. xj. c. j. §. vj.
circa fi. vbi etiam dicit, quòd dispensatio, com
mutatio, & redemptio differunt, in §. vij. vbi
dicit, quòd commutatio, & redemptio diffe-
runt, sicut emptio, & permutatio.
74 Quarta, † votum non obligat vltra possibi-
litatem vouentis, vt not. omnes, & præcipuè
Dom. Cardin. Zabar. in c. venientis. de voto.
vnde Archid. in c. qui bona. xvij. q. j. referens
beatū Tho. non dicit vbi, sed est secunda secun
75 dæ. q. lxxxviij. art. iij. Dicit, † quod omne impedi-
mentum superueniens, quod habuisset à prin-
cipio impedire votum, si oritur post factum,
habet auferre obligationem voti. quos etiam
allegat Abb. Sicul. in c. j. hoc eo. ti. dicens huic
dicto obstare. c. super his. hoc eo. tit. concludit
tamen primum dictū posse substentari, dum-
modo nulla culpa reperiatur in vouente: nam
76 † si per me nō remanet, quominus votum ad-
impleam, subsistente bona voluntate, debeo
reputari uotum perfecisse. De qua quidem uo-
luntate, an, & quando habeatur pro facto, ui-
de copiosè per Do. Archid. ubi supra, qui exa-
77 minat hanc materiam, an † & quando uolun-
tas habeatur pro facto, tam in actu meritorio,
quàm punibili.
78 Quinta † inferiores Prælati Episcopo non di
spensant. Ita Innoc. & omnes post eum in c.
j. hoc eo. tit. & in c. ij. de eo, qui fur. ord. susce.
ubi facit regulam, dicens nullum Prælatum ci
tra Episcopum posse dispensare in aliquo ca-
su, nisi in casibus iure expressis: quam regulā
Doct. sequuntur in c. fi. de postul. prælat. & fa-
79 cit tex. in clem. ij. de priui. ubi probatur, † quod
Prælatus citra Episcopum non potest absolue
re à sententia excommunicationis à canone
promulgata, nisi in casibus iure expressis, de
quo Abb. Sicul. in c. significasti. de fori comp.
& in d. cap. j. satis dixit. sed fallit hæc regula in
Prælatis inferioribus Episcopo, qui habent de
iure speciali ius Episcopale in personis: quia
tunc potest dispensare sicut Episcopus, etiam
in uoto: quia talis potest exercere iura Episco-
palia, dicit glo. in cle. j. de reb. eccl. non alie. &
Innoc. in c. statuimus. de maior. & obed. & Si-
cul. in c. significasti. de for. compet. & in c. j. de
uoto.
80 Sexta † in uoto solemni continentiæ nemo
dispensat secundum Innoc. in d. c. j. eo. titu. de
hoc satis supra dixi in secunda q. principali.
81 Septima † Episcopi dispensant in omnibus
uotis, excepto uoto peregrinationis ultrama-
rinæ, quod soli Papæ reseruatur, ut in c. ex mul
ta. eo. tit. & Innoc. in d. cap. j. satis supra dixi in
tertia q. principali. ibi ad tertium, in fi. allegan
do beatum Thom. hodie in bulla, quæ legitur
82 in cœna Domini, Papa † sibi reseruat quatuor
casus, uidelicet Hierosolymitanus, sancti Ia-
cobi in Compostella, Limina Apostolorum
de urbe, & continentiæ. Sed sanctissimus D.
N. Leo X. sibi etiam in eadem bulla reseruauit
sanctam Mariam de Laureto, ut sæpius audi-
ui in publicatione dictæ bullæ. Causa autem
satis patet. & isti casus sunt prohibiti Episco-
pis: quia sūt Papæ reseruati, & reseruati: quia
prohibiti Episcopis: & cessante reseruatione
Episcopi possent dispensare in omnibus casi-
bus, in quibus potest & Papa. Dicente Do-
mino omnibus Apostolis, Quodcunque liga-
ueritis super terram, ligatum erit & in cœ-
lis, &c. ut Matth. xviij. Episcopos autem ho-
die Apostolorum loca tenere non est ambi-
guum, ut est tex. in c. in nouo. xxj. dist. supra sæ
pe alleg. Sed ex eo, quod Papa sibi reseruauit in
signum superioritatis, inferioribus nō est per-
missa: immò prohibita hæc dispensatio: nam
Domi-

Dominus soli Petro dixit, Duc in altum, & pasce oues meas. Fallit tamen hæc conclusio, seu regula si quis vouet visitare sepulchrum deuotionis causa, vel ire ad Sanctum Iacobum, quo casu Episcopus loci vouentis, potest dispensare, secundum Sicul. in d. c. ex multa, in principio, ibi, ex quo infero duo.

83 Octaua, † omne votum cõmutatur per ingressum religionis, vt not. in c. scripturæ. eod. ti. Aliqui tamen dicunt, quòd in votis non potest dispensari, sed possunt commutari. sed Inno. in d. c. j. eo. ti. dicit non videre hanc distinctionem, cum commutatio non sit sine dispensatione, sentiens quòd omnis commutatio sit dispensatio. vt etiam supra dixi.

84 Nota, † voti commutatio pendet ex arbitrio diœcesani. vt not. in d. c. j. per Cardinalem Zaba. in iij. not. quod intellige, vt ibi.

85 Decima, † qualitas personæ consideratur in cõmutatione voti. Cardinalis, & alij i d. c. j.

86 Vndecima, † laici efficiuntur de foro ecclesiastico ratione voti, vt not. in c. venientis. eo. ti. & ibi Car. in j. not.

87 Duodecima, † inter propositum voti, & vo-
88 tum differt: quia † sola conceptio voluntatis ad vouendum sine firma deliberatione non est votum, vt no. in Rubrica qui clerici, vel vouen. & ibi per doct. Præpos. in versi. sed circa secundam, in ij. col.

89 Votum † habet tria tempora, videlicet initiationis, confirmationis, & consummatio-
90 nis. Initiatur enim cum † propositum in animo seminat, & ex hoc nõ obligatur quis quo-
91 ad Deum, vel ecclesiam. confirmatur † cum firmatur super proposito deliberatio, & ex hoc obligatus est quo ad Deum, consummatur cum propositum deliberatũ ore exprimitur, & tunc cogit ecclesia, vt not. idem Cardinalis in c. per tuas. eo. ti. & in c. literaturam. in ij. not. Et ex
92 hoc vltimo sequitur corollarium, ꝙ † ad complementum obligationis requiritur oris expressio: quod intelligo in valentibus loqui. In mutis autem tene, vt no. d. Præpos. in c. proposuit. & melius in c. cum apud. de spons. in gl. in ver-
93 bo surdos, in iij. col. qui per † signa, & mutus possunt contrahere matrimonium, & alios cõtractus facere, vt ibi, & per eundẽ in c. contracto, de cogna. spirituali. in quibus locis habetur materia surdorum, & in quibus casibus, & per quæ signa obligentur, & quæ ecclesia sacramenta suscipere possint.

94 Decimatertia, † Episcopus non potest vouere sine licentia Papæ, & suæ ecclesiæ. vt not. in c. licet. hoc eo. ti.

95 Abbas † nõ põt vouere sine licẽtia Episcopi, quod intellige de subditis Episcopo, & hoc hodie nõ procedit: quia oẽs Abbates sunt exẽpti.

96 Seruus † non põt vouere sine cõsensu domini, vt s. dixi, & in Rubrica de seruis nõ ordi. qđ intellige de voto domino ꝑiudiciali, vt supra.

97 Pueri † non possunt vouere sine licentia parentum, uel tutorum.

98 Maritus † sine consensu uxoris, & contra, vt ẽt s. dixi, de dispensa. mariti cum vxo. quod intellige similiter in præiudicium matrimonij. Fallit in uoto ultramarino iu marito, vt no. in c. ex multa. in §. in tanta. hoc eo. ti. vt s. dixi.

99 Debitor † in præiudicium creditoris, vt dixi supra. de oblig. ad ratiocinia ordi. vel nou, qui est seruus creditoris, de quibus omnibus vide not. in c. scripturæ. hoc eo. titu. & ibi per do. Cardinalem, & alios post eum.

100 Furiosus, † durante furore, vt no. in Rubrica qui clerici, vel vouentes, & ibi do. Præpos. in ij. colum.

101 Decimaquarta, † votũ ab initio est volũtariũ, sed ex post facto necessariũ. vt in c. licet. eo. tit.

102 Decimaquinta, † votum per alium impleri potest, ibidem.

103 Decimasexta, † pater potest cogere filium implere votum paternum, sub pœna exhæredationis. ibidem.

104 Decimaseptima, † nemo potest absoluere à voto vltramarino sine speciali mandato Papæ,
105 vt in c. ex multa. hoc eo. ti. in prin. † ẽt si sit legatus de latere, vel ẽt summus pœnitentiarius, vt ibidẽ per Car. in ij. no. & uo. iu c. ꝗ translationem. de offic. deleg. dixi supra in vij. conclus.

106 Decimaoctaua, † votum religionis impedit ꝓmotionẽ ad Episcopatũ. c. per tuas. hoc eo. ti.

107 Decimanona, † votum intrãdi religionem, ipsa non expressa, intelligitur de approbatis arbitrio ipsius vouentis, vt not. in c. ex parte. de censi. & ibi Io. An. secundum Inno.

108 Vigesima, † inferiores Prælati, etiam professi, possunt votum vltramarinum emittere, vt in c. si. hoc eo. ti.

109 Vigesimaprima, † vouens religionem ingredi, si non inueniat religionẽ, quæ eum velit, põt in manibus Episcopi profiteri, & erit monachus Episcopi, & monachus sine monasterio. ita not. d. Præpos. in c. commissum. versic. quid si. in iij. col. de spons. per no. per Inn. in c. porrectum. de regul. Et sic tale impedimentum non excusat vouentem, nec propterea datur dispen-
110 satio. & talis † monachus potest esse sine habitu. Ideo dicitur ꝙ habitus non facit monachũ, sed sola professio, & semper consueuit allegari tex. d. c. porrectum.

111 Vigesimasecũda, † votum & propositũ æquiparãtur. vt not. in c. commissum. de spon. & ibi per d. Præpos. in v. no. j.

112 Vigesimatertia † votum solemne dirimit matrimonium postea contractum, etiam secuta copula,

pula, ex constitutione ecclesiæ, non autem iure diuino, vt no. in c. meminimus. qui cler. vel vouētes. & ibi do. Præpos. in ij. no. & in c. rursus. in ij. no. in ij. col. & ibi gl. in verbo apud Deum. in versi. habetis. in viij. col.

113 Vigesimaquarta, † votū simplex quo ad Deū ita obligat, sicut solēne, consideratis respectibus, de quibus p do. Præpos. in d. c. rursus ij. no.

114 Vigesimaquinta, † emissio voti solēnis de intrando religionē, facta ab eo, qui in veritate nō habebat animū intrandi religionē, non obligat in foro conscientiæ: quia votū consistit in solo ꝓposito volūtatis, vt per B. Th. ij. ij. q. lxxxviij. art. j. Ideò Papa cum eo dispensat. vt no. in c. veniēs. qui cler. vel vo. in versi. imò plus. in fi. col.

115 Vigesimasexta, † votū simplex impedit, sed nō dirimit matrimoniū, solēne verò impedit & dirimit. Spec. in ti. de iur. iur. in fin. & dixi supra.

116 Vigesimaseptima, † omne votū recipit dispēsationē, sed nō solēne continentiæ, secundum B. Th. ij. ij. q. lxxxviij. art. vij. & i iiij. di. xxxviij. art. x. & ea. q. art. iij. Tamen doct. & præcipuè Abb. Sicul. in c. veniens. qui cler. vel vouen. tenuent, ꝙ ex magna causa Papa possit. An solēni voto videt, ꝙ Episcopus possit, per illū text. vbi datur licentia illi mulieri, ꝙ non obstante voto continentiæ emisso, in manibus illius heremitæ possit nubere. sed aliqui volūt, ꝙ illa dispensatio fuerit ex delegatione Apostolica, nō autē ordinaria Episcopi, licet nō fuerit votū solēne.

117 Vigesimaoctaua, † fractio voti non est spēs infidelitatis secūdū B. Th. ij. ij. q. lxxxviij. art. 3.

118 Vigesimanona, † nō licet mutare votū in melius propria auctoritate, fm Inn. in c. peruenit, el secundo. de iur. iur. & Io. An. in c. j. de voto.

119 Trigesima, † vouens nunquā comedere carnes, pōt in infirmitate comedere, secūdū Arch. in c. ij. xxxij. q. viij. sed est tex. expressus in cap. quod nemo allegat, in c. carnē. de consec. di. v.

120 Trigesimaprima, † in quolibet voto semper intelligitur excepta authoritas Papæ, quod intellige de votis dispensabilibus, nō aūt prohibitis dispensari. Hosti. in c. rursus. ne cler. vel mona. & bona gl. in c. Deus qui. de vita & ho. cler. & in c. cum Dei. de immunit. ecclesiarum.

121 Trigesimasecunda, super † interpretatione voti statur interpretationi vouentis secundum Io. An. in c. veniens. qui cler. vel vouen. & gl. in c. j. de sta. regul. in vj. & est rō quia vt supra dixi xxv. conclus. votū consistit in solo ꝓposito, hoc tñ intellige, qñ vouens est certus, ꝙ nō est obligatus, alias nō pōt votū suū interptari sicut nec sacramentū. vt dicit gl. j. in c. magnæ de voto. & in c. venerabilē. de elec. & alijs not. in d. glos. j.

122 Trigesimatertia, † qs non pōt vouere p aliū
123 sicut nec pœnitentiā accipere, gl. in c. sciendū est omnibus. xxvij. q. j. in verbo ꝓprie, ꝗ est prima.

124 Trigesimaquarta, † ad obligationē voti in foro conscientiæ sufficit sola voluntas, & propositum sine prolatione verborum, gl. in c. sufficit. xxxvij. q. ij. facit tex. & glos. in c. literaturam. de voto. & gl. in c. neq; viduis. xxij. q. 1. & gl. summæ. xix. q. j. Et sic verba non sunt de substantia voti: attende tamen ad ea, quæ supra dixi.

125 Trigesimaquinta † appellatione voti in dubio intelligitur de simplici, vt in c. rursus. & in c. meminimus. qui cler. vel vouen.

126 Trigesimasexta, † votum religionis excedit omne genus satisfactionis, secundum B. Tho. secunda secundæ. q. lxxxviij. ar. iij.

127 Trigesimaseptima, † non soluitur votū coniugum vouentiū castitatē, si se cognoscunt. Im
128 mò committitur incestus, dicit gl. j. in c. ministri. lxxxj. distin. & magis peccat si cognoscat aliam, vel si cognosceretur ab alio.

129 Trigesimaoctaua, † uotum emissum metu mortis est nullū, nec ligat, nisi cessante metu ratificetur, iuxta tex. in c. j. de his quæ met. causa.

130 Et idē dicas † de voto emisso mente turbata, si talis & tāta sit turbatio, ꝙ sapiat mētis alienationē, fm Io. And. in c. dudū. de couers. cōiug.

131 Trigesimanona, † votum infirmorum non tenet, nisi in sanitate recuperata ratificetur, ut in c. consaldus. xvij. q. j.

132 Quadragesima, † uotum per me factum pro te, non obligat te, vt no. in c. quicquam. xx. q. j. quod intellige de uoto, per te non postea ratificato, ut ibi, & Cardinalis. in cle. j. de sum. Tri. §. ad hoc, in fi. fallit in baptismo, ut ibi.

133 Quadragesimaprima, † uotum factum ad impulsum alienum non obligat, ut xvij. q. iiij. sunt qui opes, & ibi glo.

134 Quadragesimaseptima, uotum † pro sanitate recuperanda obligat secūdum Host. & alios, in c. scripturæ. de uoto. & Inno. ibi in gl. sua, in uerbo religionis, & ibi Abbas. & oēs: vbi etiā dicunt, quòd restitutus sanitati potest compelli ad executionem uoti, & Panor. in c. sicut te nor. de regul. in xvij. q. & Spe. in tit. de sta. monac. versi. xxij.

135 Quadragesimatertia, † uotum generale obligat. Panor. in c. ex parte. de censi.

136 Quadragesimaquarta, † voti solēnitas est de iure positiuo, fm oēs, & copiosè per Io. An. in regula, quod semel Deo dicatum est, de reg. iur. in Mercur. & extat elegās consiliū Aegydij Bellameræ numero mihi xxviij. incip. in facto mihi tradito, in iiij. col. versi. nō obst. ꝙ Papa.

137 Quadragesimaquinta † votum emissum, licet non obliget vouentem superueniente impedimento omnino impeditiuo, vt not. in c. j. de
138 voto. Cum † semper in voto intelligatur conditio generalis, si potero. vt no. in c. non est. de uoto. & per Inn. in c. scripturæ. eo. ti. & dixi supra

139 conclusione iiij. Fallit † tamen hæc conclusio
in voto vltramarino, vbi quis vouit pro subsi-
dio terræ sanctæ: quia illud debet impendere
eo meliori modo quo potest, vt no. Inno. & Si-
cul. in c. liceat. de voto. Nam si non potest vo-
tum soluere in forma specificata, debet illud
implere per hæredes, vel alio modo, quo po-
test. vt no. in c. q super his. eo. ti. Et idem dici-
to in omnibus obligationibus factis, quarum
executio transit ad hæredes, vt no. in l. veteris.
C. de contrahen. & committen. stipul.

140 Quadragesimasexta, vouens † excusatur ex
impedimento supraueniente, si ex illo de iure
tollitur obligatio, vt quando vouens prius non
fuit in mora in executione voti, alias autem vo
tum est commutandum, uel redimendum. arg.
no. in l. ij. ff. si quis cauti. & in c. fin. de iniur. &
Siculus in d. c. licet, copiosè, circa fin.

141 Quadragesimaseptima, † ex voto magis me
retur religiosus obligatus voto, quàm laicus
spontè vouens, glos. in cle. si domini in sanctis
eius. de reliq. & ven. sanctorum, in verbo sei-
psum, & Sicul. in capit. magnæ. eod. titu. de
voto.

142 Quadragesimaoctaua, votum † licet sit de
iure diuino, potest tamen in melius commuta
ri, cessante causa in vouente, auctoritate Epi-
scopi solius, vt no. in c. j. de voto.

143 Quadragesimanona, † votum ieiunij licet
sit indictum per ecclesiam, nó potest in melius
commutari per Episcopum cessante causa: vt
no. Inno. in Rubrica, de obserua. ieiu. Et ratio
est, quia licet ius diuinum longè magis obliget
quàm jus positiuum, vt no. in c. fi. de consue-
tu. & in c. sunt quidam. xvj. q. j. tamen Sicul. in
c. magnæ. de voto, circa fi. soluendo dicit, quòd
vota emittuntur purè in seruitium & compla-
centiam Dei, vnde si cómutatur in melius non
soluitur complacentia Dei, immo augetur. Ie-
144 iunia † tamen indicta sunt ab ecclesia, non tan-
tum ad carnis macerationem, sed ad deuotio-
nem certi temporis: nam sunt qualificata in
tempore, vel ob reuerentiam Dei, vel sancto-
rum, vel mandatorum ecclesiæ, ideo non suf-
ficit aliud soluere, qui per solutionem, vlterius
non satisfacit causæ institutionis ieiuniorum,
ita dixit Sicul. in d. c. magnæ, in fi.

145 Quinquagesima cóclusio † votum pro subsi
dio terræ Sanctæ religiosus claustralis potest
emittere etiam sine consensu superioris, secun
dum Sicul. in c. ex multa. & c. fin. de voto. hoc
intellige si est vtilis ad prædicandum. religiosi
autem simplices hoc non possunt sine licentia
sui superioris, vt per Sicul. ibidem.

146 Quinquagesimaprima votū † vltramarinū per
mulierē emissum, si in subsidiū terræ Sanctæ sit
emissum, etiam cóiugata compellitur exequi,
quod intellige si sit senex, & non suspecta, & si
sit potens ad ducendū secum bellatores. vt no.
in c. quòd super his. & c. ex multa. de voto,
satis supra dixi, in titulo de dispen. mariti cum
vxo. vbi latè.

147 Quinquagesimasecunda, votū † pro succur
su terræ sanctæ quilibet Prælatus emittere po-
test, etiam sine licentia superioris, & etiam
148 vt supra dixi religiosus: quia potest † ad tem-
pus deserere monasterium, & insistere publi-
cæ utilitati ecclesiæ vniuersalis. vt not. in cap.
nos autem. xvj. q. j. & in c. licet de regul. vbi
149 † sollicitudo, labor, & disciplina præferuntur
contemplationi, & quieti. vt not. Sicul. in ca-
pit. fin. de voto. & hæc intellige, & tempora
non semper licere, sed tantum quando fit pas-
sagium generale, & crux sit prædicata per Ro.
Pontificem, vt ibi per eundem Abb. alias se-
queretur, quòd quilibet claustralis posset di-
cere vouisse succurrere terræ sanctæ, vt clau-
150 stra exiret. & verbum succurrere † denotat pre
cedentem cursum, sed ubi non est cursus non
cadit succursus, ideo rectè dicitur cum fit pas-
sagiū generale, & crux sit prædicata per Ro-
151 ma. Pontificem, † ad quem solum talis prædi-
catio spectat, & pertinet, nisi esset negligens
& demissus: quia tunc concilium solum po-
test. & si concilium non esset congregatum,
152 Prælati, † & Principes Christiani hoc possunt,
153 vrgente necessitate: quia tunc † in eis præsu-
mitur Spiritus sanctus. dicente Domino, vbi
vnus, duo, aut tres in nomine meo &c. vt
Matth. xviij. & latè dixit d. Cardinalis Za-
ba. in suo tractatu de conuocatione concilij
generalis.

154 Quinquagesimatertia, votum † efficaciter
obligat vouentem, licet votum ab aliquo non
fuerit receptum: quia votum fit Deo, qui
155 † semper vbique præsens est, & semper reci-
pit vota, vt not. Sicul. in c. ex parte. de censib.
in principio.

156 Quinquagesimaquarta, in † materia voti pro
cedit illa regula, si non valet quod ago vt ago,
ualeat ut ualere potest, vt not. in cap. j. de de-
spons. impub. in §. idem quoque, in fin. lib. vj.
& Abb. Sicul. in capit. quidam, de conuer.
coniugat.

157 Quinquagesimaquinta, voti † executionem
differens dicitur transgressor voti, quod intel-
lige si tempus sit adiectum voto: quia tunc est
pars uoti, ut supra dixi, & Abb. Sicul. in cap.
non est, de uoto. & idem in c. per tuas. eo. ti. Et
si etiam tempus non sit adiectum, differés pec-
cat, ut legitur Deute. xxiij. ibi, cum uotum uo
ueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere:
quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si
moratus fueris reputabitur tibi in peccatum,
subdens

ſubdens ſi nolueris polliceri, ſine peccato eris:
158 quaſi dicat, †melius non vouere, quàm vota
non reddere: quia vouere eſt voluntarium, red
dere autem eſt neceſſarium, vt ſupra dixi, &
159 †melius eſt viam Domini nõ agnoſcere, quàm
agnitam deſerere. vt in c. quidam. de apoſtat.

160 Lvj. voti commutatio, †ſeu redemptio ſine
ſuperioris auctoritate, nedum facienda nõ eſt,
vt not. in c. j. de voto. ſed nec etiam ipſius voti
dilatio. Ideo proximè dixi, ꝙ differens execu-
tionem voti, eſt trãſgreſſor voti, & iuxta ſupra
proximè allegata, vide Abb. in d. c. non eſt.

161 Lvij. Epiſcopus non poteſt ſecum diſpẽſare
162 in voto diſpenſabili per Epiſcopum: quia †nõ
deſeret quis authorizare in facto proprio, vt in
cle. ij. de rebus eccle. non alien. & in l. j. ff. de au
to. tuto. & Abb. in c. magnæ. de voto, in princ.

163 Lviij. vota †reddenda ſunt cum celeritate,
cum perfecta ſolutione, cum recta diſcretio-
ne, ſecundum beatum Antoni. in ſua ſumma.
in ſecunda parte, titu. xj. c. primo. §. ſecundo.
per totum.

164 Lix. violans † votum ſimplex incurrit pœ-
nam triennalis pœnitẽtiæ ſecundum antiquos
canones pœnitentiales, iuxta text. in cap. ſi vir.
xxvij. diſtinct.

165 Lx. in votis †varijs, variè etiam per Papam
diſpenſatur, iuxta not. per beatum Anton. Flo.
in tertia parte ſum. tit. c. vj. ibi duodecimus, de
voto continentiæ. vbi bene tangit, licet breui-
ter materiam diſpenſationis, voti ſolemnis
continentiæ.

166 Lxj. † vouens intrare religionem non ex-
preſſo tempore, debet intrare quàm citius po
teſt commodè, alias peccat ex mora, ſecun-
dum beatum Anton. in ſua ſumma, tertia par-
te, titu. xvj. c. ij. §. iij. in ij. col. ante medium ibi,
& §. vouit ſimpliciter.

167 Lxij. votum † religionis tollit vitium ingra
titudinis, propter quod filius, vel filia potuiſ-
ſet exhæredari, quorum vitiorum aliqua po-
nit glo. in c. quintauallis. de iureiur. & pro cõ
cluſione eſt tex. in c. non liceat parentibus. xix.
q. iij. & ibi bo. gl. in verbo ingratitudinis. & eſt
vnica gloſa.

168 Lxiij. votum † ſpeciale præciſè obligat, ſi
per verba de præſenti emittitur. fallit ſi maior
ætas impedit, vt in c. puella. xx. quæſt. ij. & c.
precij. xxij. quæſt. v. & cap. mulier. xxxiij. quæ
ſtio. v.

169 Lxiiij. †votum impeditur per publicam vti
litatem, vt in c. qualiter. vij. q. j.

170 Lxv. votum † minus tollitur per maius, vt
in c. dno. xix. q. ij.

171 Lxvj. †votum tollitur per contrariam ſupe
rioris inhibitionem, vt in c. manifeſtum. xxxiij.
quæſt. v.

172 Lxvij. †incautum votum non obligat. xxij.
quæſt. iiij. per totum.

173 Lxviij. melius † eſt non vouere, quàm vo-
tum non ſoluere. xij. quæſt. j. ſimus. faciunt
not. in c. quidam de apoſt.

174 Lxix. †Votum poteſt commutari ſine neceſ
ſitate, dummodo ſit vtilitas in cõmutatione,
vnde in commutatione voti non requiritur ne
ceſſario, quòd cauſa ſit in vouente, ſatis enim
eſt, quòd commutatio fiat in id, quod magis
vtile, & Deo magis acceptũ. fallit in voto ſub-
ſidij terræ ſanctæ in eo, qui auxilium imparti-
ri poteſt actualiter, ſecundum Abb. Sicul. in
d. c. ex multa. in ij. col. de voto.

175 Lxx. omne † votum eſt diſpẽſabile cum cau
ſa vrgente, inchoando à voto caſtitatis, & reli
gionis vſque ad minimum per ea, quæ ſupra di
ximus: nam in voto caſtitatis & religionis, etiã
ſolemniter emiſſæ, Papa cum cauſa diſpenſat.
vt tenent beatum Thom. in iiij. ſenten. diſtin.
xxxviij. art. vlt. q. j. art. iiij. circa medium, vbi
latè. licet contrarium dixerit. ij. ij. quæſt. lxxx-
viij. art. vlt. vbi voluit, Papam non poſſe diſpẽ
ſare cum religioſo profeſſo ſuper voto continẽ
tiæ, per d. c. cum ad monaſterium. de ſtat. regu.
in fi. cum tamen poſtea in iiij. ſenten. vbi ſupra
contrarium dixerit, & hæc ſecunda opin. ꝙ
Papa poſſit, eſt communior, quàm ſequitur
Ioan. And. in d. regula quod ſemel Deo dica-
tum, in Mercur. & in regula actus legitimi,
etiã in Mercur. & Pet. de Ancha. conſi. cccxlj.
incipi. pro maiori intelligentia, & Dom. meus
Fely. in d. c. ſi quando. de reſcript. vbi refert
omnes ſic tenentes, vbi latiſſimè.

SVMMAE.

1 *In iuramentis promiſſionis poteſt diſpenſari ſicut in votis, quia in aliquo caſu poteſt eſſe illicitum, & nociuum.*
2 *Secus quando eſt manifeſtè licitum & vtile, fallit tamen quandoque. num. 10.*
3 *Irritare quiſque poteſt iuramentum à ſubditis ſuis factum circa ea, quæ ſubduntur eius poteſtati.*
4 *Abſolutio à iuramento & à voto à pari procedunt.*
5 *Pontifex ſolus concedere poteſt, ut quis poſſit contra licitum iuramentum venire.*
6 *Epiſcopus non poteſt ſimpliciter abſoluere à iuramento, & an ſaltem in melius commutare poſſit.*
7 *Cognitio an iuramentum ſit licitum, nec ne, ſolo Pontifici ſpectat.*
8 *Declaratio ad c. venerabilem. de elect.*
9 *Imperator eſt vaſallus Pontificis ſeu ſancta Romana Eccleſia.*
11 *Iudex ſecularis inter ſuos ſubditos poteſt de periurio cognoſcere, & punire. & 13.*
12 *Crimen periurij eſt crimen commune & mixti fori.*

vel mutare in aliud, licet hoc possit in iuramé-
to priuatæ personæ.
Item illa decret. venerabilem, loquitur de re
8 gno Alemaniæ, quod † qui habet eo ipso futu-
rus est Imperator, quod sine approbatione Pa
9 pæ fieri non debet, cum † Imperator sit vasallus
Papæ, siue Romanæ ecclesiæ, vt in c. ego Ludo
uicus. lxiij. dist. & c. tibi Domino. ea. di. Dicas
etiam ꝙ fortè circa magnas personas, & ardua
negocia propter scandalum solus Papa potest
interponere partes suas in huiusmodi iuramē
tis, pro quo alleg. Inno. in c. debitores. de iure
iur. in verbo soluet, ibi credimus tantùm, & ꝑ
c. nos sanctorum. xv. q. vj. vbi omnino vide, &
10 d. c. cum contingat. quinimò & † in licitis iura-
mentis quandoque dispensari potest ex vrgen-
ti causa, vt in d. c. nos sanctorum. & ibi bona
glo. quod intellige de causa emergente, culpa
illius in cuius fauorem iuratur. c. vt ibi dicitur
de vasallo, qui absoluitur à iuramēto culpa do
mini, & idē tenet Host. & omnes. Beatus quo-
que Anto. Flo. in sua sum. parte ij. tit. x. c. iij. §.
iiij. & v. in iiij. colum. latissimè ponit hanc
materiam.
Nec prætermitto quod voluerunt domini
de parlamento Delphinati in decisiõ. suis, col-
lectis per Guidonem Papę, decis. clxxviij. inci.
si laicus possit cognoscere, alias incipit de per
iurio potest iudex laicus cognoscere, vbi dixe-
11 runt † iudicem sæcularem inter suos subditos
12 posse de periurio cognoscere & punire: † quia
est crimen commune, videlicet mixti fori, vt
in Auth. de man. principũ. §. si verò. & per Ioã.
And. in c. licet. de iureiur. in nouel. in vj. & no.
in l. nulli. C. de testi. & ibi Bal. & in l. ij. C. de fi-
de instr. & ita tenuit Bal. in extrauagante Impe
rialis clementiæ. de pace Constan. in glo. in ver
13 bo tam vassalli, vbi etiam idem Bal. tenuit † ꝙ
iudex secularis potest punire de periurio. pro
quo facit lex si quis maior. C. de trãsac. nec ob-
stat c. venerabilibus. de elec. & c. cum sit gene-
rale. de so. compe. quia loquuntur de clerico, in
dictis autem iuribus de laico, & ita intelligi-
tur d. lex si quis maior. C. de trãsac. de laico, sa
crilego, & adultero. de clerico autem periuro,
adultero, & sacrilego iudex ecclesiasticus de-
bet cognoscere, & ita loquuntur contraria.
Et ita tenendo ius in quolibet foro suo, nihil
est contrarium, & ita tenet glo. in c. cum sit ge
nerale. de foro compe. quæ numerat casus, in
quibus cognitio spectat ad ecclesiam, quomo-
do autem puniatur periurus, vide Bal. post Cy.
15 in l. iusiurandum. in versi. iuxta hoc, vbi † po-
nit viij. modos puniendi periurium.
16 Sed quæro † an iudex secularis possit di-
spensare super iuramento, ex quo potest puni-
re, cum superius per discursum dixerim, quòd
qui potest punire, potest dispensare super pœ-
na. Dicti domini de dicto parlamento Delphi
nati in ea. quæst. clxxviij. tenuerunt quòd sic,
per l. fin. in princip. ff. ad municipal. quod in-
tellige quoad pœnam, vt satis dixi supra, de iu
dici. seu de dispensatione iudicum circa pœ-
17 nas, non autem quo ad reatum periurij: † quia
hoc solum pertinet ad potestatem clauium:
18 quia tanta est vis iuramenti † quòd inducit ir-
regularitatem talem, quòd nedum impedit
promouendum, sed & repellit iam promo-
tum. vt in c. fi. de tempo. ordi. & in c. querela.
de iureiur. & c. sequenti.
19 Ratio autem huius est, quia † periurium ir
rogat infamiã, vt in d. l. si quis maior. C. de trã
sact. dixi supra tit. proximo, & infra, de excom
munic. per discursum, & in cap. infames. vj.
quæst. j.
20 Sed quæro vtrum periurium † infamet ip-
so iure, an requiratur sententia, videtur quòd
ipso iure, vt in d. l. si quis maior, supra proxi-
mè allegata. sed contra videtur quòd immò re
quiratur sententia, per l. Lucius. ff. de his qui
not. infam.
Sed pro solut. est distinguendum: quia aut
fuit iuramentum assertorium, aut conditiona
21 le, siue promissorium. Assertorium † autem di
citur, quia iurauit de præsenti, puta rem esse
suam, vel fuisse, & tunc non est infamis, vt col
ligitur ex l. ij. ff. de crimi. stelliona. licet videa-
tur arg. contra in auth. vt liceat matri, & auię.
§. quod autem à nobis, & argu. in authen. vt li
tigantes iurent, in §. si quis autem litigantium.
Si autem fuit iuramentum promissorium &
de futuro, non est infamis, nisi & contra sa-
cramentum & contra pactum veniat, puta, iu
rauit se daturum vel facturum, vt in d. l. si quis
maior. Alioquin si contra sacramentum tan-
tum venit, & non contra pactionem, non est
infamis, puta, si iuret quòd hodie vel cras nõ
bibet, vel ieiunabit. Sed secundum canones
videtur aliter esse dicendum, secundum Ray.
videlicet quòd periurus iuramento assertorio
infamis non sit ipso iure, sed per sententiam:
nam si alicui probatur in modum exceptionis
periurium, nisi directè de hoc actum fuerit
contra ipsum, & pronunciatum sit, non est in
ter infames habendus, vt in c. cum dilectus.
de ordi. cogna. in fi. & in c. j. de except.
22 Periurus † autem in promissorio iuramen-
to licito, & cum solemnitate facto, ipso iure
23 infamis est, licet, ergo † non omnis periurus
sit infamis, vt dictum est, tamen repellitur à
testimonio: quia præsumitur & alias facilè pe
ierare. l. Cassius. ff. de senat. & de accu. si cui. §.
illud. & ij. q. vij. non potest. & c. quicunque. &
xxij. q. v. si quis conuictus. Illud etiam credo,

quòd & si aliquando, secundum quòd distinxi, periurus non sit infamis, si tamen eius opinio fuit grauata, licet iam promotus non deijciatur, tamen repelli debet promouendus: quia hic est vnus infamiæ effectus. vt dixi latè supra in tit. præcedenti.

De temerario autem iuramento, & de re illicita quæritur an infamet, vel an inducat depositionem: videtur, quòd sic.vj. q.j. quicunque sciens. & c.infames.& xxij. q. v. c. si quis conuictus.& c.querelam.de iureiur. Sed vide contra, de iureiur.c.sicut Sol. Io. glo.non credit tale iuramentum diffamare, vel impedire electionem factam, vel fiendam: sed Barth. Brix.tenet contrarium in c.Florētinum. lxxxv. dist.& c.definitio.xxij. q.iij.

Et licèt in principio dixerim aliquid, quòd Episcopus aliquando possit in iuramento, & periurio dispensare, dic tamen hic plenius, quòd sic dispensari potest post perfectam pœnitentiam cum periuris à proprijs Episcopis, cum non inueniatur eis prohibitum, iuxta regulā, quam supra posui de dispensatione Episcoporum, in principio.

24 Ad euitandum autem † pœnam periurij notandum est, quòd plerunque in iuramentis promissorijs intelliguntur conditiones, vt hic, scilicet si placet Papæ, vt in c.venientes. de iureiur.& ideò placuerit.xxij.q.ij.beatus. Item si res in eodem statu permansit.xxij.q.ij.ne quis. & ff.de solut.l.cum quis. Item si mihi seruabis fidem, vt in c.peruenit.eod. tit. & l. quæro. ff. locati.Item hoc, si mihi numeraueris pecuniā, tum eo casu cum quis iurauit se solnturum pecuniam sub spe futuræ numerationis.l. indubitatè.C.de non nume.pecu. Item hoc, si nuptiæ fuerint secutæ, casu cum quis stipulauerit pecuniam dotis causa, vt ff. de iur. dot.l. stipulationem. Item hoc, si non immoderatum quid præcipietur in eo casu, cum quis iurauerit alterius mandato parere, vt in c.veniens.de iure iur.& c.quintauallis. Item intelligitur honesta, vt si quis iurauerit mulieri, quando contraxit cum illa, quòd eam semper pro legitima habebit vxore. Nam si fornicatur postea nihilominus eam poterit accusare, nam subintelligēda erat conditio illa, si in legem coniugij non peccaret, vt in c. quemadmodum. de iureiur. in princ. Item subintelligitur facultas, vt in c.

25 breui.eo.tit.nam † difficultas à periurio excusat, vt in c.ego enim. de iureiur. ibi, nisi præ-

26 peditus, &c. Item † necessitas subintelligitur, vt in c.querelam.eo.tit.& in l. si.ff. qui satisd. coga. Item commoditas, vt ff. quarum rerum rerum act.non datur.l.j. §. quæ honorandè.

27 Speciales autem † conditiones non subintelliguntur, nisi exprimantur, licèt mente concipiantur, si hoc feceris, vt xxxij.q. vlt.c. vlt. in fi.& C.de condit.ob causam. l. si repetendi. & ff.de verb.obl.l.qui quid.nisi, vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter contrahentes, tunc enim illud pro expresso habetur, vt de stipulatione dotis.l.cum quid.ff.si cer.pet. & in l.tantum.ff.de verbo. oblig. Item hæc vera sunt in iuramentis promissorijs, vt xj.dist.per totum. In assertorijs autem nulla conditio subintelligitur,& de tali intelligitur.C.de iur.dot.l.similiter. Illud tamen sciendum est, quòd si aliqua istarum conditionum, vel etiam omnes in iuramento intelligantur, non tamen propter hoc dicendum est iuramentum esse cōditionale, vt ff.de condi.& demonst.l. conditiones.

SVMMAE.

1 *Ius patronatus Ecclesiæ datur etiam laicis patronis cum omnibus qualitatibus, & conditionibus dispensandi appositis à fundatore, sed cum Episcopi consensu.*

2 *Conditio, vel qualitas in Ecclesiæ fundatione non potest per patronum apponi absque Episcopi consensu.*

3 *Et an ita tolli possit.*

4 *Episcopus pro vna vice tātum potest de consensu hæredis patroni dispensare, & conferre beneficium, non habenti qualitates in fundatione appositas.*

5 *Episcopus plus iuris habet in instituendo, quàm patronus Ecclesiæ in præsentando.*

6 *Episcopus potest disponere de beneficio patronali contra naturam qualitatum, & conditionum in fundatione Ecclesiæ iurispatronatus appositarum, quando immineret Ecclesiæ necessitas.*

7 *Etiam sine consensu patroni, immo & ipso nolente consentire.*

Et in alijs casibus, vsque num.10.

8 *Patronus habens ius patronatus Ecclesiæ, potest per literas præsentare instituendum.*

9 *Episcopus dispensat, ut collatio, siue prouisio facta per ordinarium, spreto etiam ipso patrono, ualet, quæ alias ipso iure esset nulla.*

10 *Canonicus, an possit quis fieri præstito tantum consensu Canonicorum non collegialiter, siue alia electione.*

11 *Præsentati à masculo, & fœmina patronis Ecclesiæ discordantibus, qualis eorum præferatur.*

12 *Valet argumentum de pupillo ad fœminam.*

De Iure patronatus.

LAICIS quoque Ecclesiarum patronis, cum præsentandis, & alijs qualitatibus, & conditionibus, beneficio, seu Ecclesiæ, in fundatione eius a fundatore adiectis, & appositis de ordinarij

1 ordinarij consensu, dispensandi potestas † â iure permissa est. & dixi de ordinarij siue Episco
2 pi consensu: quia alias † conditio vel certa qualitas in fundatione per patronum apponi non potest sine consensu Episcopi. vt not. Do. Ant. de Butr. in c. cum dilectus, in xj. col. in versi. sed quæritur an ex statuto, de consuetu. & Ioan. de Imo. post eum ibidem, in xj. etiam col. in versi. item aduerte, dicentes hoc esse bene notandum pro istis, qui ordinant capellas, & disponunt de modo conferendi aliter, quàm ius disponat: quia non possunt sine consensu Episcopi, per illum tex. cum concord.

Vbicunque tamen conditio est apposita in fundatione iuris patronatus de consensu Epi
3 scopi à patrono & fundatore, † talis conditio dispensatiuè tolli potest per patronum de consensu Episcopi, vel etiam alterari. ita tenét omnes Doct. in c. cum accessissent. de constitu. & ibi per Feli. & hæc est dispensatio.

Sed magis dubium videtur, quòd in hærede fundatoris cum vltima voluntas testatoris modis omnibus seruãda sit, vt in c. vltima. xiij. q. ij. & vltima voluntas defuncti pro lege seruãda sit, vt in auth. de nupr. §. disponat. col. iiij. & dixi supra de testa, in princi. Dicas idem in hærede patroni si cõsentiet: ita expresse tenet do. Abb. in d. c. cum accessisset. quod est bene notandũ.

Et do. meus Fely. in d. c. cum accessissent. in ix. col. in princ. dicit, quòd ex hoc dicto Abb. probatur, quòd si Episcopus ex toto vellet cum suo capitulo illas conditiones tollere ex causa id posset de consensu patroni, vel hæredis, quod dicit etiam esse notandum.

Et ibi dicit se alias consuluisse Ferrariæ, &
4 obtinuisse vt pro vna vice posset † Episcopus de consensu hæredis patroni dispensare & conferre beneficium non habenti qualitates in fundatione appositas, pro quo allego glo. quæ videtur hoc expresse sentire, in c. cum ex eo. de elec. in vj. in verbo subdiaconatus. ibi, vel per præsentationem patroni.

Nec mirum si hæres hoc casu venit contra factum testatoris contra iura supra allegata: quia cum auctore Episcopo hoc facit, non videtur imputandus: quia nõ est mera voluntas defuncti vel testatoris, sed est mixta cum voluntate Episcopi, quæ est dignior: quia plus iuris habet Episcopus in instituendo, quàm patronus in præsentando. argu. l. iuste possidet. ff. de acquir. possess.

Sed hoc dictum impugnari potest per not. per Do. Cardinalem. in cle. quia contingit. de relig. domi. in x. not. & in v. q. & ibidem per Io. de Imo. & omnes, vbi dicunt quòd licet de consensu eius qui ordinauit aliquid ad pium vsum, possit Episcopus legatum mutare, tamen secus de consensu sui hæredis: quia hic non agitur de voluntate defuncti seruãda. faciunt not. per Bart. in l. legatum. ff. de vsufruc. leg. & in l. legatum. ff. de adminis. ad ciui. pertinen. secundum Imol. vbi supra. & dicit do. Cardinalis ibidem se pluries ita dixisse in c. nos quidẽ. de testa. & quamuis termini illi videantur aliqualiter diuersi, à nostris tamen vtrobiq; videtur eadem ratio. Ideo do. meus Fel. in d. c. cum accessissent. in ix. col. post principium, conside rauit tres casus, qui bene faciunt ad materiã nostram dispensationis, quos alibi non reperies ita extensos, in quibus patronus laicus cũ Episcopo dispensat super iure patronatus contra naturam fundationis & conditionem à fundatore appositam.

Primus est quando de cõsensu patroni vult Episcopus conferre beneficium aliter quàm eius natura dictet, dispensando pro illa vice, & tunc videtur quòd consensus hæredis sufficiat. pro hoc inducit quod not. Ant. de Butr. in c. fi. ante medium. in versi. Vincentius. auth. de testa. vbi dicit, quòd ex causa vtili, reiectum pro anniuersario potest vna vice in aliud pium opus expendi, & redire postea ad solitum debitum, & quando Episcopus vellet dispensare in proposito ex causa necessaria ecclesiæ, hoc videtur posse & inuito patrono, vt infra dicetur.

Secundus casus est quando Episcopus vellet in totum supprimere beneficiũ patronale, vel in torũ tollere conditiones illi annexas, & tunc illi, aut hoc non fit ex causa necessaria, & dicit credere quòd nõ possit etiam cũ consensu hæredis patroni, per rationem tex. in d. clem. quia contingit. & per dicta prædictorum Doc. ibidem, licet Abb. in d. c. cũ accessissent, aliter sentiat. Aut ex causa necessaria, puta in casu Doctorum hic, quando adeo decreuerunt facultates, quod opus est illam dignitatem, vel præbendam tollere, vel est impotens ad illas conditiones, tunc & nõ reperitur persona idonea, quæ eam velit sic conditionatam accipere vel regere, & tunc credit quòd restrictio procedat adeo quòd etiam inuito hærede forte fieri posset, & mouetur per id quod not. Imol. in d. cle. quia cõtingit. in v. col. in vers. Lapus hic limitat, vbi dicit illum textum non procedere quando legata conuerti non possunt ad vsum deputatum, & idem Do. Ant. in d. c. fi. de testa. in versi. hoc dictum quotidie contingit. Et idem in proposito cessantibus redditibus, cessare debet ordinatio testatoris, & pro hoc facit sequens restinctio.

6 Tertius casus est, † nisi immineret necessitas, per quam pro vtilitate ecclesiæ moueretur Episcopus ad disponendum de beneficio patronali aliter quàm eius natura exigat; quia

etiam

etiam patrono inuito hoc poterit, secundum
Abb.in d.c. cum accessissent. per ea, quæ not.
per Dom. de Rota in no. decisi. cccvij. incip.
Permutatio facta per ordinarium, vbi dicitur,
quòd si patronus sine causa non vult consenti
7 re † permutationi beneficij, potest Episcopus
hoc facere sine eius consensu, quia patronus
non debet impedire magnam vtilitatem Eccle
siæ. faciunt not. in c.j. in §.nec constitutio. ibi,
quæ contra vtilitatem, de his, quæ fi. à maiori
par. capituli; & ex his habes vnum casum, in
quo patronus de consensu Episcopi dispensat
super iure patronatus, & duos, in quibus solus
Episcopus dispensat sine consensu patroni.

8 Possumus addere & alium casum, in quo
fit dispēsatio per Episcopum: nam clarum est,
in iure, quòd patronus potest per literas præ-
sentare instituendum, vt in c. ea noscitur. de
his, quæ fi. à præla. sine consensu. capit. in prin.
& ibi Abb. in ij. not. præsentandus autem de-
bet esse pręsens, vt vult glo. in clem. dudum. de
sepult. in verbo, præsentati, quia non dicitur
præsentari, nisi exhibeat se sensibus corporis
illius, cui fit præsentatio, vt dicit dicta glo. quę
allegat l.j. in princ. ff. de verbo. oblig. tamen si
præsentandus est notus, cui præsentatur, po-
test Episcopus si vult instituere præsentatum
per solas literas absque corporis exhibitione,
ita Abb. in d.c. ea noscitur. in ij. not. per tex. in
c. accedens. de præben. & c. si tibi absenti. eod.
tit. in vj. & intellige notus, videlicet per noti-
tiam qualitatis personæ super idoneitate, &
sufficientia, pro quibus faciunt not. per Innoc.
& Abb. post eū in c. in Lateranensi. in finalibus
verbis. de præben. Immo. & Abb. dicit hoc esse
notandum, quia quotidie accidit in facto.

9 Episcopus † quoque dispensat, vt collatio,
siue prouisio facta per ordinarium, spreto etiā
ipso patrono, valeat, & teneat, quæ aliàs esset
ipso iure nulla. Pro primo est dic. Host. in sum.
hoc eo. tit. §. fi. in versi. quid si ecclesia vacante
prælat. in fi. versi. faciunt not. in c. cum con-
suetudinis. de consuet. & Innoc. in c.j. de reb.
eccl. non alien. lib. vj. bene facit decisi. Rotæ,
ccccxlj. incip. Fuit dubitatum. in fi. quæ vult
per dic. Innoc. in c. ex parte. de concess. præb.
quòd etiam ex solo consensu Canonicorum,
etiam non collegialiter præstito, sine alia ele-
10 ctione efficiatur quis verus Canonicus, & † idē
dixit Innoc. in d.c. j. de reb. eccl. non alien. in
ij. col. in fi. dicens, quòd in actibus, qui depen
dent ex solo consensu, quòd etiam si ab initio
non teneant, tamen ex post facto per subseque̅
tem consensum confirmantur, allegat l. per fun
dum. ff. de serui. rusti. prædio. & l. receptum. ff.
commu. præd. & not. in c. prudentiam. de offi.
deleg. Pro secundo, videlicet, quòd collatio
facta spreto patrono, sit ipso iure nulla, est tex.
in c. ex insinuatione. & ibi Abb. in ij. not. &
idem in c. illud. in iij. not. hoc eo. tit.

11 Postremò non omitto, quòd † si sint patro-
ni ecclesiæ masculus, & fœmina, & discordent
in præsentando, aliqui dixerunt præsentatum
à masculo esse pręferendum dispensatiuè, ac si
esset locus gratificationi. Quorum opin. in
hoc Bald. in l.j. ff. de senat. reprobat quo ad di-
spensationem, dicens, quòd immo de iure, &
non dispensatiuè, quia præsentatus à masculo
est præferendus, & instituendus, quòd est bē-
ne notandum, & ita tenet Francis. de Aretio
in c. quoniam. de testi. in finalibus verbis, & sic
sæpe respondi Venetijs in contingentia facti:
ratio autem decidendi mouens Bal. vltra dicta
per eum ibidem, potest esse defectus sexus,
cum masculinum concipiat, & trahat fœmi-
ninum, pro quo possunt induci, quæ notan-
tur per Doct. & præcipuè Abb. in c. j. hoc eo.
tit. dicentem, quòd ius patronatus pariter in
fœminas transfertur, sicut in masculos, quia
iura non distinguunt, ideo nec nos distingue-
re debemus. l. de pretio. de publici. c. in Roma-
norum. xix. dist. j. pro quo facit c. fi. de concess.
præben. & sentit glo. in c. quoniam inuestitu-
ram. xvj. q. vij. & Io. And. in clem. fi. hoc eo. tit.
& omnes post eum, & Abb. in c. fi. de con-
cess. præben.

Sed contra hæc videntur facere not. per Ar-
chid. in c. decernimus. xvj. q. vij. dicentem, ꝙ
per literam d.c. decernimus. videtur, quòd si-
ue pupillus, siue puer, qui est patronus, habēs
septem annos, & vltra præsentat idoneum, &
eius tutor pręsentat alium, ēt idoneum, quam
uis æqualem præferri debet, & admitti, qui
præsentatus est à pupillo, & est ratio secun-
dum Tancredum, vt refert idem Archid. quia
ipse pupillus dominus est.

Et hanc sententiam tenuit Barth. Brix. in q.
dominicalibus mihi lxxvij. incip. tutor cuius-
dam pupilli præsentauit; vbi tenet, quòd si
puer sit maior septennio admittatur præsen-
tatus ab eo, etiam si præsentatus à pupillo, &
tutore sint æquales.

Ex quibus ponderatur, quòd de pupillo ad
fœminam potest facilè inferri, immò à maio-
ri argui, cum fœmina adulta possit esse sagacis
ingenij, quæ facilè posset comparari viro etiā
ingenioso, & longè magis idonea, quàm puer
septem annorum ad discernendum inter ido-
neum, & non idoneum. Ideo possemus im
pugnare dictum Bal. vel saltem limitare habē-
re locum, dum concurreret maior idoneitas
in præsentato per masculum, quàm in præsen
tato per fœminam, aliàs non videtur dictum
Bald. aliqua ratione probari, arg. de maiori ad
minus

minus, cum maius sit iudicium mulieris adul tæ, quàm pueri septem annorum.

Si verò fœminæ essent plures per stirpes, vel per capita, dictum Bald. non esset verum per ea, quæ dixit idem Franciscus in eodem c.quo niam, vbi dicit, quòd maioris fidei sunt testes masculi, quàm fœminæ, quod dicit bene probari per tex. in c. forus. de verb. sign. vnde dicit posse inferri, quòd data paritate numeri, plus creditur masculis, quàm fœminis: ergo data disparitate, non sic. & dictum Bal. si bene ponderetur, loquitur in casu paritatis, dum dicit, quòd si sint patroni masculus, & fœmina, & discordent in præsentando, præfertur præsentatus à masculo: & sic loquitur in paritate vocum, vel etiam personarum; & sic siue per stirpes, siue per capita. Sed quia hodie iam duo tractatus de iure patronatus in lucem prodiere, qui cussi, siue impressi sunt: ideo vlterius hanc materiam non sequar, ad illos me remittens, contentus his, quæ iam diximus.

SVMMAE.

1 *Præuaricatio in cerimonijs sacrificij est dispensabilis.*
Præuaricari potest circa substantialia ante sacramentum confectum quatuor modis.
2 *Materia sacrificij altaris hodie est panis triticeus aqua naturali confectus, & vinum vitis. & ratio tur.*
3 *Græcus conficiens sacrificium in azimis, peccat mortaliter.*
4 *Rationabilius est conficere sacrificium altaris in azimis, quàm alio modo.*
5 *Græcus conficiens sacrificium in pane, qui incipit corrumpi, peccat mortaliter.*
6 *Sacrificari minimè potest in pane corrupto, in quo deficit species panis.*
7 *Neque in pane cum aqua rosacea composito.*
8 *Quid si panis sit de mera spelta, ordeo, farre, vel mileo.*
9 *Quid de pane ex amito confecto.*
10 *Consecrari minimè potest cum vino aceto facto.*
11 *Quid si adhuc non sit acetum, sed acetosum.*
12 *Consecrari, an possit cum vua matura.*
13 *Quid cum agresta.*
Dispensatio, an detur contra præuaricatores in sacrificio.
14 *Orientales conficiunt corpus Christi in pane fermentato.*
Tolerare dicitur dispensare.
15 *Prohibitio in materia sacrificandi in diuersa materia est de iure positiuo ab Ecclesia introducto.*
16 *Latinus sacrificando in pane fermentato peccat.*
Possunt tamen ab Episcopo suo absolui, non autem dispensari.
17 *A traditione Apostolorum non est recedendum.*
18 *Post sacramentum confectum, multis modis præuaricari potest.*
19 *Infirmus in stomaco alterato, non debet sumere tantum sacramentum.*
20 *Vomitus factus statim post sumptum sacramentum, debet diligenter colligi, comburi, & cineres iuxta altare reponi, & recondi.*
21 *Corpus Christi tandiu durat, quandiu remanet substantia panis in stomacho.*
22 *Enomi non potest nisi id, quod in stomachum traiectum est.*
23 *Sacerdos non celebrans cum calice vncto, & consecrato: an conficiat sacramentum calicis.*
Et si conficit, an peccet.
24 *Sacramentum per quæ verba conficiatur.*
25 *Dispensatio cum sacerdote incauto, qui in officio suo peccat, ad quem pertineat.*
26 *Quæ pœna ei detur.*
27 *Dispensari an possit, vt possit celebrari cum calice non consecrato, non vncto, vel ligneo, vel vitreo. & 28.*
29 *Sacerdos, an possit celebrare sine sacramento calicis, si esset in loco, vbi non reperiretur vinum, & multi infirmi languentes, & peregrini adessent petentes viaticum Eucharistiæ.*
30 *Corpus Christi non est absque sanguine.*

De Celebratione Missarum, & defectibus in Missa, & dispensatione cum deficientibus.

NIMA si præuaricans cerimonias per errorem in his, quæ domino sunt sanctificata, peccauerit, offerat pro delicto suo, vt Leuitic. v. Ex quibus datur intel-
1 ligi, quòd præuaricatio † in cerimonijs sacrificij est dispensabilis, sed sciendum est circa hoc, quòd aliqua fuerunt sacra, quibus non erat licitum vti, & de abusu talium per errorem facto ibi scriptura loquitur, vt dicunt aliqui.

Alij verò dicunt, quòd ibi loquitur de abusu primitiarum, quæ erant sanctificatæ domino, eo quòd sacerdotes domino ministrantes, debebant inde sustentari: & ideò si aliquis per errorem talium aliquid suis vsibus applicaret, debebat facere sacrificium, quod ibi determinatur, & huic consonat litera sequens, cum dicat; ipsumque quod intulit dam ni, restituet: & ideò hæc authoritas non conuenit subiecto nostro, in quo quærimus de præuaricatione cerimoniarum ad altaris ministerium,

non ſunt vnius ſpeciei, & dicit hoc eſſe verum,
nec de ipſis poteſt confici, quia huiuſmodi va-
riæ ſpecies generantur per accidens, & via cor
ruptionis, ſicut ex vino generatur acetum, vel
ſicut ex ſudore animalis perfecti generatur ani
mal imperfectum, vt vermis, ſed far, & ſpelta,
& ordeum via generationis ex tritico, ſicut ex
ſeminatione animal producit animal. hæc Pet.

Et dicit Ant. ꝙ dum ergo certum non ſit, v-
trum ſint eiuſdem ſpeciei ante conſecrationẽ,
tenenda videtur opinio ſancti Tho. in iiij. diſ.
xj. q. ij. ar. ij. q. j. in corpore. q. vt ſcilicet nõ con
ficiatur ex eis, ſed ſi confectum ſit, opinio Pet.
eſt, ꝙ pro ſacramento habeatur præſuppoſito,
ſi eſt confectum. Et idem dicit, ꝙ de farina a-
9 miti, cum ſit paſta † cruda, & nondum panis
confici non poteſt, ſed ſi inde fiat panis, cum ſit
farina tritici purgatiſſima, ſacramentum con-
fici poteſt.

Quartus modus præuaricandi eſt in vino,
10 quod ſi factum eſt † acetum, non poteſt de ipſo
confici ſacramentum ſanguinis Chriſti, quia
differunt vinum, & acetum, vt mortuum, &
viuum ſecundum Philoſophum.

Si verò vinum nondum ſit acetum, ſed ace-
11 toſum, dicẽdum eſt, ſicut ſupra diximus de pa
ne putreſcente, & putrefacto, videlicet, quòd
de putreſcente poſſit confici, de putrefacto au-
tem non.

Sed quid ſi ſacerdos apponat acetum, nun-
quid conficit ſanguinem? Ric. in iiij. dicit, ꝙ
conficit, ſed peccat propter irreuerentiam ſa-
cramenti. Idem tenet S. Th. & Alber. dicentes
etiam, ꝙ de muſto poteſt confici, non tamẽ re-
centi, & nunc expreſſo propter impuritatem.
12 De vua † matura autem nequaquam poteſt
confici, quia non eſt ſub ſpecie potabili, ſed
edibili.

De agreſta non poteſt confici, quia differt à
13 vino, † ſicut in completum à completo, ſecun-
dum Riccar. in iiij. diſt. xj. hoc idem habemus
de conſecr. diſt. ij. c. didicimus.

Modo quæro, an circa huiuſmodi præua-
ricationes, & cum præuaricantibus detur di-
ſpenſatio, & per quem?

Credo poſſe probabiliter diſtingui, videli-
cet, aut quæritur, an ante factum, aut poſt
factum.

Ante factum, videlicet, quòd poſſit confici
corpus Chriſti inter Latinos in pane fermen-
tato, credo ſolum Papam poſſe diſpenſare.
14 Ratio eſt, quia, ſicut tolerando † orientales
cum eis diſpenſat, vt celebrent in fermentato,
15 ita poteſt & cum latino, & ante factum, † &
poſt factum, quia prohibitio eſt de mero iure
poſitiuo ab eccleſia introducto, ſuper quo po
teſt omnia Papa. Immo omnes Orientales di-
cunt, quòd cum omnis Chriſti actio noſtra ſit
inſtructio, & Chriſtus fecerit, & conſtituerit
hoc ſacramentum in fermentato latini, non
imitantur Chriſtum.

Item dicunt, quòd nedum in mane, & ieiu-
no ſtomacho confici poteſt. Immo etiam poſt
cœnam, ſicut fecit Chriſtus, & etiam quan-
docunque propter verba Chriſti dicentis, hoc
quotieſcunque feceritis &c. Contraria hæc fa-
tenda ſunt quo ad confectionem ſacramenti.
Sed ex quo eccleſia, quam errare Deus non per
mittit in his, quæ pertinẽt ad eccleſiam trium
phantem, in qua non eſt, nec eſſe poteſt ruga,
neque peccatum, cum ſpiritu ſancto regatur,
ſupponimus conſuetudines, & ordinationes
ab ipſa eccleſia approbatas conformes eſſe Dei
voluntati, ideò ei parendum eſt, & ſtatodum
eius ordinationi, & licèt Latinis conficiens in
16 fermentato † peccet, conficit tamen, & simi-
liter Orientales in azimo, & vterque peccans,
vt ſupra diximus, indiget abſolutione, & nõ di
ſpẽſatione poſt factũ, ante verò diſpenſatione.

Et à peccato credo poſſe abſolui à ſuo Epi-
ſcopo, quia caſus iſte nõ eſt de reſeruatis Papę,
& hoc quo ad primum modum pręuaricandi.

In ſecundo verò caſu præuaricationis cele-
brãdo in pane mixto alijs granis ſeruata diſtin
ctione poſita ſupra in ij. caſu non peccatur.

In ſecunda verò diſtinctione non conficci-
tur, ſecundum præallegatos Theologos, pec-
cant tamen mortaliter ſic tentantes, vt ſupra.

In tertio verò caſu, & q. ſequenti ſimiliter
eſt dicendum, quòd in talibus caſibus, in qui-
bus non conficitur corpus Chriſti, non accidit
diſpenſatio, ſed abſolutio, vt proximè dixi.

Sed vtrum Papa poſſit diſpẽſare, vel potius
declarare, quòd in illis ſpeciebus panis poſſit
conſecrari. Videtur poſſe rationabiliter dici,
quòd non; quia, vt ſupra dixi in primo modo
præuaricationis eccleſia credit Chriſtum con-
feciſſe in tale materia, quia Apoſtoli fuerunt
præſentes, qui poſtea tradiderunt nobis hunc
modum ſacrificandi, & conficiendi corpus
Chriſti. Ideò à traditione Apoſtolorum vi-
detur non eſſe recedendum, & licèt dicatur, ꝙ
Apoſtolicus ſit maior Apoſtolo. Tamẽ omnes
Apoſtoli, qui poſt reſurrectionem, & aſcenſio
nem Chriſti tenuerunt typum fidei, & eccle-
ſiæ, fuerunt longè maioris authoritatis Apo-
ſtolo, cum in eis contineretur vniuerſalis ec-
cleſia. Et ſic Concilium Apoſtolorum hoc
nobis tradidit, & in his, quæ pertinent ad ſta-
tum fidei Concilium eſt ſupra Papam, aliàs ſe-
queretur, quòd ſolus Papa poſſet deſtruere or
dinationem fidei à Chriſto traditam tanquàm
non bene ordinatã, quia ſi bene ordinata non
eſſet immutanda. Quòd autem non bene eſſet
ordinata

ordinata hæreticum esset dicere, quia Deute-
ro.32.dicitur, Date gloriam Deo uestro: perfe
cta enim sunt opera Dei. Ideo concilium Con-
stantiense per suam constitutionem, quæ inci-
pit Frequens, & assidua, editam in quarta Ses-
sione, statuit, quòd quilibet, quacunque digni
tate prçfulgeret, teneatur parere cõcilio in his,
quæ pertinent ad fidem, & extirpationem scis-
matis, & reformationem ecclesiæ in capite, &
in mẽbris, vt s̃. dixi supra, de dispensatione cõ-
cilij generalis in principio. Ex quibus apparet,
quòd concilium sit supra Papam in concernẽ-
tibus fidem catholicam. Fides autem catholi-
ca est, vt credamus ea, quæ in Euangelio Chri-
stus nos docuit. Docuit autem sic, vt Apostoli,
& Euangelistæ dixerunt nobis. Ergo videtur
dicendum, quòd Papa non possit contrarium
declarare, eò quòd Apostoli ex verbis Christi
declararunt.

An autem hæc vera sint, remitto me deter-
minationi, & diffinitioni ecclesiæ.

Et idem dicendum est in quarto casu præua
ricationis in vino, per acetum, per distinctio-
nem in eo à dictis theologis traditam, quia in
dictis casibus datur absolutio, & non dispen-
satio post factum, ante vero non per proxime
supra dicta.

18 Post sacramentum † verò confectum mul-
tis modis prænaricari potest, vt post commu-
nionem per vomitum, quo casu dicit canon in
c. si quis per ebrietatem. de consecra. dist. ij. ꝙ
si quis per ebrietatem, hoc est, quòd hoc acci-
dat propter ebrietatem, vel uoracitatem, si est
laicus. xl. diebus pœniteat, si clericus, vel mo-
nachus. lxx. si Episcopus. xc.

Si vero hoc accidat causa infirmitatis, vij.
diebus pœniteat. & hoc casu dicit ibi gl. quòd
infirmo imponitur pçnitentia ad cautelam per
19 c. in lectum. xxiiij. q. ij. Quia † stomacho alie-
rato infirmus non debet sumere tantum sacra
mentum, & Ray. dicit, quòd ille vomitus de-
ber diligenter colligi, comburi, & cineres iux-
20 ta altare reponi, & recondi.

Et Pet. de Pal. & illo c. si quis per ebrietatẽ
arguit, & reprobat gloss. c. tribus gradibus. de
consecr. di. ij. in verbo miscere. quæ est si. dicit,
quòd certum est, quòd species videlicet panis,
quàm cito dentibus teritur, tam cito in cœlũ
rapitur corpus Christi, quod dicere dicit etiam
hæreticum, quia dicit ipse, quòd quamdiu re-
manet substantia panis, tam diu ibi manet cor
21 pus Christi, subdẽs, † quòd quamdiu manet ibi
substãtia vini, sic etiã tam diu sanguis Christi.

Sed substantia panis manet nõ solum attri-
ta dentibus, sed etiam in stomacho traiecta, &
deglutita. vnde ille tex. si quis per ebrietatem
ibi euomuerit, est contra illam glo.

22 Non enim potest euomi, nisi id, † quod in
stomachum traiectum est, quæ omnia bene &
copiosè posuit Beatus Anton. in sum. in d. iij.
parte tit. xiij. c. vj. §. pro notitia formæ. in vij.
col. in medio. in versi. si quis autem euomeret,
vbi per discursum examinat defectus, qui in ce
lebratione missarum occurrere possunt. & po
nit pœnas à sacris canonibus impositas contra
prçuaricantes, vbi vide ne idẽ transplantemus.

Quæro tamen de duobus, primo quia in c.
vngitur. de sacra vnc. dicitur, cum benedicitur
calix non solum ex mandato legis diuinæ, verũ
etiam ex exemplo Beati Syluestri, qui cum con
secrabat altare, illud chrismate perungebat:
præcepit enim Dominus Mosi, vt faceret oleũ
vnctionis, de quo vngeret tabernaculum testi-
monij, & archam testamenti, mensamq; cum
vasis, vt supra dixi de non ordinato ministran-
te, in principio.

23 Quæro † nunquid sacerdos celebrans cum
calice non vncto, nec consecrato conficiat sa-
cramentum calicis.

Et si conficit, an peccet.

Et qua pœna veniat puniendus.

Dicas, quòd omnino conficit, quia cerimo-
nialia non sunt de substantia, vel ad esse sacra-
24 menti. Sed † tantum illa verba, Hoc est enim
corpus meũ: & ĩ calice, Hic est enim calix &c.
vt copiosè posuit idem Beatus Anton. in d. iij.
parte in d. c. ij. in §. pro notitia formæ, vbi bene
examinat has. q. dicens, tales sacerdotes graui-
ter peccare, & esse per suos ordinarios graui-
ter puniendos.

Nam dispensatio cum sacerdote incauto,
25 † qui in officio suo peccat, pertinet ad Episco-
pum, vt not. in c. fi. de celeb. mis. & Spec. in tit.
de lęg. de dispen. Episcopi. versi. cxxxviij.

26 Pœna † autem erit arbitraria iudici, cum iu
re expressa nõ reperiatur sicut in pluribus alijs
præuaricationibus, vt in d. c. si quis per ebrieta
tem. & c. tribus gradibus. de consecr. dist. ij.

27 Secundò quæro, † nunquid dispensari pos-
set, quòd celebraretur cum calice non conse-
crato, vel cum calice vitreo, uel alias de mate-
ria hodie prohibita, videtur dicendum, quòd
non, propter præceptũ Syluestri Papæ, de quo
in d. §. ungitur quo ad calicem nõ consecratũ.

Et similiter de calice ex materia hodie pro-
hibita propter prohibitionem concilij Tribu-
riensis, & concilij Remensis prohibentis cali-
ces vitreos, quibus Zephirinus Papa usus fue-
rat, & ligneis, quibus sacerdotes alias uteban
tur, ut ibi ait Bonifacius, sed ex auro, uel argen
to, uel stagno, si quis tam pauper sit, fieri Re-
mense concilium iussit. De ære autem aut ex
auricalcho fieri prohibuit, ut ibi legitur.

28 Dicito, † quòd Episcopus non potest dispen
sare,

ſare vt etiam ſentit Pet. de Palu. quem refert & ſequitur idem S. Anton. vbi ſupra. Papa autem ſic; cum prohibitio fuerit de iure poſitiuo, licet per illa concilia prohibeatur, quia Papa eſt ſupra concilium in his, quæ concernunt cerimonialia, & moralia non tangentia vniuerſale ſtatum eccleſiæ, nec legalia fidei.

29 Tertiò quarto ponamus, † quòd ſumus in loco, vbi nullo modo poteſt haberi uinum, & ibi eſt populi multitudo, & infirmi, & languentes, quæ petunt viaticum eucbariſtiæ, & nullũ ibi extat ſacramentum confectum, vel particulę conſecratæ; nunquid ſacerdos ex diſpenſatione Epiſcopi poterit celebrare, & conficere ſacramentum corporis Chriſti ſine ſacramento calicis. Alber. vt refert B. Anto. vbi ſupra in §. de vino primo ſciendum eſt, in ij. col. circa medium dicit, quòd hoc caſu debetet haberi conſultatio ad Romanam curiam, quid ibi faciendum; tamen propter intolerabile damnum animarum, quod incurritur ex defectu ſacramenti dicit, quòd cum talibus eſſet diſpenſandũ, ut corpus Chriſti ſine calice conficerent, quia cor

30 pus Chriſti non eſt ſine ſanguine, & anima, & deitate, quamuis non ſit ibi ſanguis in hoſtia ex virtute conſecrationis ſacramenti. Et ſic videtur expreſſe ſentire, quòd huiuſmodi diſpenſatio ſit permiſſa inferiori à Papa, tamen propter intolerabile damnum eſſet diſpenſandum ſine conſultatione Ro. Pontif. hæc ille.

Sunt complures alij defectus, qui in celebratione miſſarum occurrere poſſunt, ſed quia hodie emanauit quidam tractatus de defectibus in miſſa, qui hodie impreſſus eſt, ideo vlterius hãc materiam nõ proſequor, ibi me remittés.

S V M M AE.

1 *Ieiunium ab ipſo primordio mundi praecepit Deus in paradiſo Adæ, & Euæ.*
Moſes obſeruauit ieiunium etiam ante legem.
Moſes poſt ieiunium cum Deo locutus fuit, qui ante ieiunium ad Deum accedere auſus non erat.
Hieroſolyma à Senacherib tempore Ezechiæ Regis, & Sizare per ieiunium liberatur, cum alijs vtilitatibus aduerſus hoſtes.
2 *Ioſue ieiunauit, & curſum ſolis pluſquam per diem temperauit, & hoſtes ſuperauit.*
3 *Ieiunia Eccleſiæ non poßunt redimi niſi ex magna cauſa.*
4 *Redemptio eſt diſpenſatio.*
5 *Ieiunia voluntaria authoritate ſuperioris, & cauſa maioris vtilitatis poßunt redimi.*
6 *Ieiunium omitti poteſt quando adeſt neceſſitas quæ tollat poßibilitatem omnem ad ieiunium, & hoc abſque aliqua diſpenſatione.*
Vel neceſſitas repentina num. 8.
7 *Idem propter publicam vtilitatem, quam quis adimplere non poßet.*
9 *Ieiunium omitti poteſt in loco ubi non eſt cõſuetum, quia per diſſimulationem Prælati videtur tacite diſpenſaſſe.*
10 *Scientia, & taciturnitas Prælati ſæpe diſpenſationem inducit.*
11 *Peregrinatio ad loca ſancta pro die præfixo indulgentiæ ieiunium impedire poteſt.*
12 *Ieiunium poteſt omitti propter ſcandalũ euitandũ.*
13 *Ieiunia non poſſunt redimi pecuniam, vel alio modo niſi vrgente cauſa neceſſaria.*
14 *Ieiunia quæ ſint indicta.*
Ieiunare an dicatur comedens bis, ſed parum.
15 *Ieiunare non dicitur comedens oua, & caſeum.*
16 *Conſuetudo locorum comedendi oua, vel lacticinia tempore ieiunij excuſat à peccato.*
Diſpenſatio an petatur ſuper ſolutione ieiunij.
17 *Infirmi à ieiunio ſunt ſoluti.*
18 *Alemaniæ vſus ieiunandi.*
19 *Ieiunium quibus caſibus poſſit rectè omitti.*

De Obſeruatione ieiuniorum, & diſpenſatione ſuper eis.

AVGVSTINVS in ſermone de ieiunio ad heremitas xxv. incipi. ſcire naq; debetis: ait ſcire nanque debetis fratres dilectiſſimi, ꝙ hoc ſolẽ

1 ne † ieiunium à creatione hominis in ipſo mundi primordio præcepit Deus in paradiſo Adæ, & Euæ, vt à fructu arboris abſtinerent. Hoc etiam ante legem Moſes ſanctus obſeruauit, & legem ſuſcepit. hoc ſub lege Helias aſtrinxit, & ad cœlũ in curru euolauit. Eua, quàm diu abſtinuit, virgo fuit, & in paradiſo permanſit: ſed dum ieiunium violauit in miſeriam corruit, & libidinis corruptiones perſenſit, & de paradiſo expulſa eſt.

Moſes etiam poſt ieiunium cum Deo locutus eſt, qui ante ieiunium ad Deum accedere nõ fuit auſus. Hieroſolyma à Senacherib tempore Ezechiæ regis, & Sizare p ieiuniũ liberatur, & centũ, & quinquaginta millia celitus interfecti ſunt nocte una. Tpe ẽt Ionæ ieiunium prædicãtis ĩ cinere, ieiunio, & cilitio veniã impetrauit.

2 Et Ioſue ieiunauit, † & curſum ſolis pluſquam per diem temperauit, & hoſtes ſuperauit. Hæc Aug. vbi ſ. & propterea Io. An. in c. conſilium quod eſt c. ij. hoc eo. ti. in nouel. dicit ieiunia ec

3 cleſiæ † non poſſe redimi niſi ex magna cauſa; ergo ex tali cauſa poſſunt redimi, & ſic diſpenſari,

4 cũ † redẽptio ſit diſpenſatio, vt ſ. dix. mus in definitione diſpenſationis, & p diſcurſum.

5 Sed † ieiunia voluntaria authoritate ſuperioris, & cauſa maioris vtilitatis poſſunt redimi, & ibi declarat, quæ ſint ieiunia voluntaria, vt ex voto, & neceſſaria ex pœnitentia.

S Dicens

Dicens quòd ille, qui est obligatus ieiunio ex voto, vel ex generali constitutione, vel institutione ecclesiæ, si nulla adest necessitas, vel vtilitas, non potest redimere.

Si autem adest necessitas, tunc, si est necessitas, quæ tollat omnem possibilitatem ad ieiu-
6 nium absque † aliqua dispensatione, vel redemptione omittere potest. Sed si sit talis necessitas, quæ non tollat omnem possibilitatem, sed inducit magnam difficultatem, puta, quia ieiunans caderet in capitis debilitatem, vel corporis lassitudinem, ita quòd alijs bonis operibus vacare non posset, hoc casu ieiunium eleemosynis, & misericordiis pauperum redimi posset, authoritate tamen superioris, quia eleemosynis omnia peccata possunt redimi, iuxta illud Daniel. iiij. O rex placeat tibi consilium meum, & eleemosynis redime peccata tua, & misericordijs pauperum. Rex autem Nabuchdonosor commiserat ea omnia peccata horribilia, quæ committi possunt, & præcipue idolatriam, & tamen Daniel, cui nomine erat Balthasar consuluit sibi, vt eleemosynis, & misericordijs pauperũ rediméret peccata sua, vt ibi.
7 Et idem si adesset publica vtilitas, † quã aliquis ieiunando adimplere non posset, quia tũc est locus dispensationi, vel redemptioni in ieiunio, authoritate tamen superioris, & maxime
8 diœcesani. Ricardus tamen in iiij. dicit, † quod si necessitas repentina emergat aliquid operandi, quod ieiunium impediat, puta peregrinandi, vel multum laborandi, vel aliud impedimentum, impeditiuum vitam spiritualem, vel vtilitatem publicam, non obligatur talis ad ieiunium, quia non videtur intentio ecclesię statuentis fuisse per ieiunia hæc impedire, vnde recurrendum esse dicit ad superioris dispensationem, quod etiam dicit non habere locum,
9 vbi non est consuetum; † quia ex hoc ipso, quod Prælati dissimulant, videntur annuere, & taci-
10 te dispensare, cum scientia, † & taciturnitas Prælati sæpe de iure dispensationem inducat, vt pluries supra dixi per discursum, & dicam infra in fine huius operis, vbi tractabo de tacita dispensatione. Item dicit, quòd peregrinatio ad loca sancta ex deuotione, quæ differri non
11 potest, vt † quia hodie est dies ieiunij, & indulgentia in tali ecclesia, ad quam si hodie non accessero, vel aliud simile, vel maius bonum amittam, non teneor ieiunare, si ex inedia, & fame propter ieiunium non possem laborem itineris sustinere, sed de hoc vide plenius per Beatum Tho. ij. ij. q. cxlvij. artic. iiij. vbi de hoc, & de hac materia per totam q.
12 Propter † scandalum quoque euitandum legitima est dispensatio in ieiunio dicit Inno. in c. j. hoc eo. ti. in j. col. ibi mulieres, & dixi supra in secũda parte huius operis in euidẽtialibus, sine conclusionibus, & Inno. in præalleg. loco dicit, quòd mulieres propter prohibitionem virorum non debent dimittere in dicta ieiunia licet votiua, & voluntaria dimittere debeant, allegat. c. manifestum. xxxiij. q. vlt. licet ibidem dicat, quòd cum his forte propter scandalum euitandum posset sacerdos (quod intelligo de parrochiali) dispensare, etiam in dictis addens, quòd propter scandalum legitima est dispensatio, vt in c. vt constitueretur. l. di. & c. latores. de cler. excomm. ministr. Satis supra dixi quæ sint causæ dispensandi.
13 Dicens, etiam idem Inno. non credere, † quod huiusmodi ieiunia possint pecunia, vel alio modo redimi, nisi causa, vel necessitas in ieiunantes sit; voluntaria autem ieiunia etiam sine causa, quæ in ieiunante subsit, dummodo sit aliàs vtile redimi possunt, authoritate tamen superioris, vt in c. fi. lxxxij. di.
14 Quæ † autem ieiunia sint indicta ibidem ponit idem Innoc. & similiter quæ dicantur voluntaria.

Dicit vlterius idem Inno. vbi supra, quòd licet ieiunia indicta non debeant commutari, vel redimi sine causa; ea possunt commutari sicut ieiuniũ festi, qđ est die lunæ fit in sabbato.

Dicit etiam, quòd credit circa hæc in dicta ieiunia posse statui, quòd bis, sed parum comedatur in die exemplificat in Cisterciẽsibus. qui ad remouendum scandalum, & charitatem cõseruandam statuerunt, quòd illi, qui faciunt aliquid possint aliquid prægustare, nec propterea soluunt ieiunium ab ecclesia indictum.

Dicit etiam non credere solui ieiunium indictum, si quis comedat excepta quadrage-
15 sima oua, & caseum, dicit tamen peccare, † sed nomine ieiunium solui.
16 Dicit tamen † quòd locorum, & prouinciarum consuetudo excusat peccatum; ideo pœnitentiaria ordinarie concedit licentiam comedendi laticinia tempore ieiuniorum, & idem dat Papa in confessionalibus in forma Beatissime Pater, vt animarum saluti, &c.

Io. de Friburgo in sua sum. in Rubricella de ieiunio, quærens, an petenda sit dispensatio supra solutione ieiunij, quando homo habet aliquod impedimentum dicit, quod si constat omnibus vicinis de causa, propter quam ieiuniũ soluendum est, non est necessaria licentiæ petitio, aut dispensatio, & præcipue consuetudine interueniente secũdum B. Tho. in sum. q. cxliiij. art. iij. & iiij. Si autem dubium sit ex illis, à quibus ieiunium soluendũ est, & alijs quoq; vtrũ subsit causa necessaria, tunc petenda est dispensatio ab Episcopo loci si commodè haberi possit copia personæ suæ, & sit timor periculi pro

pter mort. Si vero non timetur de periculo, expectetur; alias sufficit licētia proprij sacerdotis, quia authoritate propria non debet quis in dicta ieiunia soluere. Infirmi autem sunt soluti ab huiusmodi licētia nisi verisimiliter scandalum ex fractione ieiunij est oriturum, quia tunc debet proprij sacerdotis licentiam petere, alias non tenetur.

Plus dicit idem Fribur. vbi s. de mente beati Tho. in sum. art. iiij. q̄ hoc in ieiunijs obseruandū est etiā indictis, & institutis ab Ecclesia ad quæ oēs cōmuniter obligantur, nisi in eis fuerit aliquod speciale impedimentū, q̄ essent obsessi in bello, qd intelligendum est de bello iusto, in similibus necessitatibus carnibus in huiusmodi ieiunijs, & etiam quadragesimalibus vesci possunt, & hoc dicit esse etiam vsu ie iunantium approbatum in Alemania.

Host. vero in d. c. consilium in fi. dicit, q̄ in dispensatione s. ieiunio nō sufficit licentia simplicis sacerdotis etiā ex iusta causa, nisi magna necessitas immineat, q̄ ad Episcopum sine periculo recursus haberi non possit.

Et est causa sufficiens ad dispensandum infirmitas, naturæ debilitas, ciborum caristia, siue penuria vel paupertas, peregrinatio, labor, sera seu protractio mensæ, vt paret in seruientibus mensis nobilium & huiusmodi. hæc ille.

De hac materia ieiuniorum vltra canonistas vide sanctum Tho. ij. ij. quæst. clxvij. per totum: & præcipuè art. v. & p d. Fribur. vbi s.

S V M M AE.

1 *Dispensare nemo potest super matrimonijs inter affines, consanguineos, et cognatos, tam ante consummationem quàm post, nisi solus Pontifex, & an in omnibus indifferenter. num. 2. in fi. & 3.*
2 *Matrimoniū seu sponsalia inter quos esse nō possint.*
4 *Pontifex potest dispensare super matrimonio inter consanguineos, uel affines lineatam æquali quàm inæquali dummodo adsit causa, & non adsit prohibitio à lege diuina.*
5 *Et etiam in gradu primo affinitatis, sed ex causa.*
6 *Nepos an possit in uxorem ducere relictam patrui sui, ex Pontificis dispensatione.*
7 *Constitutus in sacris ut sacerdos & monachus an cum Pontificis dispensatione possit matrimoniū contrahere. & num. 11.*
8 *Quid in professo magna vrgente causa.*
9 *Et quæ causa magna dici possit.*
10 *Pontifex de plenitudine potestatis super quolibet voto continentiæ etiam solennizato etiam absq; causa potest dispensare.*
12 *Pontifex an possit dispensare super matrimonio rato, & non consummato, vt liceat cum alia contrahere, & de eius ratione. num. 14.*
13 *Potestas Pontificis maior est in dispēsando circa matrimonium contrahendum, quàm in dissoluendo iam contractum.*
14 *Matrimonium aliud significat ante consummationem, & aliud post.*
15 *Sacramentū vocatur matrimoniū. i. rei sacræ signū.*
16 *Matrimonium denotat vnitatem qua consistit in spiritu inter Deum & fidelem animam, qua vnitas aliquando dissoluitur.*
17 *Definitio est ratio quam sequitur nomen. Et debet conuerti cum suo definito.*
18 *Dispensatio non conceditur in his, quæ sunt iuris naturalis, & diuini, & quæ fit ratio.*
19 *Pontifex non potest dare nouam legem in his quæ apertè à Domino nostro, uel eius Apostolis, uel eos sequentibus sanctis patribus definita sunt.*
20 *Peccata per sacramenta delentur.*
21 *Potestas quā dedit dominus hominibus circa sacramēta, est potestas ministerij, nō aūt authoritatis.*
22 *Deus in baptismo et alijs sacramentis dat spiritum sanctum.*
23 *Minor non potest tollere id, quod superior fecit.*
24 *Potestas quæcunq; inferioris dependet à superiore.*
25 *Institutio ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministri, uti opus creationis præsupponit operationem naturæ à Deo.*
26 *Pōtifex nō pōt dispēsare vt nō baptizatus saluetur.*
27 *Minister in ecclesia constitutus non potest in dissoluendo attingere ea, quibus fundatur ecclesia.*
28 *Minister non datur, ubi administratio non est. Papa est minister in Ecclesia.* (cramentorum.
29 *Baptismus est fundamentum, & ianua aliorum sa-*
30 *Sacramēta per quæ saluata est Ecclesia affluxerunt ex latere Christi.*
31 *Sacramenta Ecclesiæ fluxerunt ex latere Christi in cruce pendentis. s. sanguis et aqua, per quæ intelliguntur præcipua sacramenta. s. Baptismus, Eucharistiæ, & alia.*
32 *Mandati fines diligenter sunt attendendi.*
33 *Hostia sicut est sacramentum, ita & matrimonium contractum.*
34 *Dicens in nullo, omnia excludit præter id quod expresse excipit.*
35 *Coniugij sacramentum, compositionis vel dispensationis remedium non admittit, sed licet consummatum non sit, est tamen sacramentum.*
36 *Voti solennitas ex consecratione Ecclesiæ inuenta est, at matrimonij vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore.*
37 *Copula non est de essentia matrimonij, sed consensus uinculum producit.*
38 *Vinculum spirituale dicitur esse inter coniuges ante copulam carnalem, post copulam vero, uinculum corporale.*
39 *Religio est species mortis spiritualis, quia seculo moriens uiuit Deo.*
40 *Mors omnia soluit, et quō intelligatur hæc regula.*
41 *Matrimonium in paradiso, & in statu innocentiæ*

S 2

centiæ indissolubiliter accepit principium.

42 *Matrimonium inter virum, & vxorem æquiparatur matrimonio inter Christum, & Ecclesiam.*

43 *Vnitas vxoris sicut est de necessitate matrimonij, ita & indiuisibilitas.*

44 *Matrimoniũ ratum est verum sacramentũ Ecclesiæ.*

45 *Matrimonij duæ partes, aut plenum est, aut neque principium nec speciem sacramenti.*

46 *Contrahens matrimonium si intendat tamen ingredi religionem, neque descendere ad carnalem copulam, quid iuris.*

47 *Christus uocauit Ioannem ad Apostolatum ex nuptijs.*

48 *Pontifex potest dispensare in sponsalibus iuratis, non autem in matrimonio contracto non consummato.*

49 *Matrimonium etiam dicitur inter infideles at non ratum, inter fideles vero dicitur ratum, quia est sacramentum fidei.*

50 *Votum simplex non dirimit matrimonium, secus in voto solemni.*

51 *Pontifex dispensat in his quæ sunt de iure diuino, & à Deo instituta vel ordinata aut præcepta.*

52 *In ore duorum vel trium stat omne verbum.*

53 *Reddere votum est de iure diuino.*

54 *Obseruatio iuramenti est de iure diuino, & est præceptum Dei.*

55 *Scripta ab Apostolis etiam sunt de iure diuino.*

56 *Pontifex potest dispensare in omnibus quæ nõ sunt contra articulos fidei, siue quæ non sunt contra Euangelium, vel contra vniuersalem statum Ecclesiæ.*

57 *Soluere matrimonium ratum non consummatum non est contra articulos fidei, quia nullus articulus est de matrimonio, nec contra vniuersalem statum Ecclesiæ.*

58 *Vir, & vxor aliter vna caro fieri non possunt, nisi carnali copula sibi cohæreant.*

Copula carnalis vbi non est perfectum matrimonium esse non dicitur, sed initiatum.

59 *Homo quo ad copulam carnalem potest esse maleficiatus quo ad unam mulierem, non autem quo ad aliam.*

Matrimonium inter infideles consummatur, licet sit de iure naturali & diuino, Pontifex tamen potest illud dissoluere.

60 *Pontifex est in Ecclesia, & Ecclesia in Pontifice.*

61 *Vrbanus quintus desertauit domum cuiusdam comitis inhabilitando eum, & filios eius ad matrimonium contrahendum, ut Episcopatum eius acciperet alter.*

62 *Bonum commune præfertur bono particulari, & cõmunis vtilitas præfertur priuatæ.*

63 *Episcopari est maius bonum quàm religio.*

64 *Religio est bonum particulare, Episcopale vero commune, siue vniuersale.*

Cui conceditur maius, potest concedi & minus.

65 *Signum debet respondere signato.*

66 *Coniunctio corporum in coniugio significat charitatem inter Deum & animam iustam, vel conformitatem quæ cõsistit inter Christum, et ecclesiã. Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo.*

67 *Coniunctio quæ est inter Christum et Ecclesiam nunquam tollitur: & num. 69.*

68 *Ecclesia nunquam à Christo separatur.*

70 *Corporalia facilius destruuntur quàm constituantur, spiritualia ve ro è conuerso.*

71 *Homo non separat quos Deus coniunxit.*

72 *Verbum volumus declaratur.*

73 *Dictio de cætero, qualis sit naturæ.*

74 *Factum iuxta morem, crimen non est.*

75 *Argumentum ab esse, & posse valet: nam si factum est, fieri potest.*

76 *Arg. de potestate vnius Pontificis ad potestatem omnium subsequentium ualet.*

77 *Matrimonium ratum non consummatum an dissoluatur per sacrum ordinem, seu per promotionẽ, & consecrationem Episcopalem, sicut per ingressum religionis.*

78 *Intrans religionem præsumitur uoluisse mutare vitam, & prima die dicitur religiosus, & professus reputatur.*

79 *Episcopus transiens ad religionem non potest amplius redire ad Episcopatum.*

Religio datur ad pœnitentiam, non autem ad quietem.

80 *Episcopus non potest transire ad religionem absque speciali concessione, seu dispensatione sedis Apostolicæ.*

81 *Episcopus antequam Episcopus fiat, debet fieri sacerdos.*

De Sponsalibus, & Matrimonijs.

1 Sponsalia & matrimonia interdum impediunt promouendos, & deijciunt iam promotos, vt supra vidimus, de cler. coniug. & infra, qui cler. vel vouentes, & de conuersione coniugato. vbi Docto. ponunt hanc materiam, sed de huiusmodi impedimẽto ex contractu matrimonij proueniente non est tractandum hic, sed tantum videbimus de tertia parte rubricæ huius nostri operis, videlicet de dispensatione supra sponsalibus, & matrimonijs in gradu, seu statu prohibito cõtractis & contrahẽdis, & dirimendis tam ante cõsummationem quàm post, in quibus stat firma conclusio, quòd in eis tam supra gradibus affinitatis quàm supra gradibus consanguinitatis, & cognationis spiritualis, aut impedimento iustæ & publicæ honestatis solus Papa dispensat, dicit Gregorius in Registro, & transumptiue in cap. de gradibus. xxxv. quæstio. viij. ibi donec

donec nos ad hos domino permittente ore ad os loquemur.

Sed prius vidêdum est, qui gradus sint prohibiti. Dic q aliqui sunt lege diuina, alij lege positiua prohibiti. Lege enim diuina, vt in Leuitico propter hominum raritatem duæ tantum personæ excludebantur à coniugio, videlicet vt nec filius matrem, nec pater filiam duceret, postea eadem lege & sub ea dominus excepit matrem, sororem, nouercam, neptem, amitam, materteram, sororem patrui, vxorê fratris, sed hoc recipit determinationem nisi pro suscipiendo semine fratris, vt Deuteron. xxv. ibi, quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit vxor defuncti non nubet alteri, sed suscipiet eã frater eius, & suscitabit semen fratris sui: de his permissis vel prohibitis habetur Leuit. xviij. & xx. In lege autem Euangelica, & non dico per legem Euangelicam, plures personæ per Ecclesiam militãtem excluduntur, vt dicit glo. in c. literas. de resti. spol. in verbo diuina lege, & glo. in c. gaudemus. de diuort. in glo. j. Excluduntur enim omnes consanguinitate, & affinitate coniuncti vsque ad quartum gradum inclusiuè, vt in c. non debet. de consang. & affin. & ibi glo. magistra in verbo, in ij. & iij. & ad inueniendum hos gradus est etiam bo. glo. in c. fi. eo. tit. in verbo remotior, & idem dicitur de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, & tex. & glo. in c. duo pueri. de desponsa. impu. & in cap. ad audientiam. & in c. iuuenis. de sponsal.

Et quia supra dixi, q in gradibus solus Papa dispensat, quæro vtrum in omnibus indifferenter? Ioã. And. Ant. de But. & alij post eũ in c. literas. de resti. spol. supra alleg. & in c. gaudemus. de diuor. dixerunt, q Papa potest dispensare in secundo consanguinitatis grado in linea æquali, non in linea inæquali, sine causa; sed ex causa potest etiam in linea inæquali, & in quolibet gradu diuina lege non prohibito, & de hoc secundo dicit idem Io. And. in c. per venerabilem, qui fil. sint leg. supra glo. ij. in fi. dicit tamen, q debet esse magna causa, & idem dixerunt Inno. Hosti. & Archid. ibidem.

5 Potest etiam Papa dispẽsare in primo gradu affinitatis ex causa, vt habetur tex. in c. fi. de diuor. Nec obstat, quòd sit prohibitum lege diuina quæ dicitur, quòd tolli non potest per humanam, quia non tollitur, sed ex causa distinguitur, quod fieri potest, vt not. Inno. in c. quę in ecclesiarum. de consti. & optimè facit, quod not. Io. And. in rubrica actus legitimi. in fi. de reg. iu. in vj. in Mercu.

6 Sed iuxta proximè dicta quæro, nunquid Papa possit dispensare, q nepos possit ducere in vxorem relictam patrui sui? Pet. de Ancha. cõsil. suo ccclxxiij. incipi. reuocatur in dubium posuit hanc quæstionem, & concludit, quòd sic. ibi vide.

Dixi supra in principio tertiæ partis huius operis in titu. de dispensatione Papæ, q Papa non potest dispensare contra substantialia religionis, remittendo me ad ea quæ hic dicenda sunt, & quæ dixi supra, de voto, in §. ij. quæro.

Quæro itaque primo, vtrum Papa possit dispensare, vt cõstitutus in sacris ordinibus possit contrahere matrimonium.

Et consequenter possit dispensare contra votũ continentiæ, glo. in c. de illo clerico. xxxij. dist. tenet, quòd sic, & not. in c. cum olim. de cler. coniug. Sed de hoc plene dixi in d. §. ij. quęro, supra de voto, vbi multa dixi, quibus hic quædam addam pro pleniori complemento materiæ: de hac materia scribunt Doc. in d. c. de illo, & in c. cum olim. de cler. coniug. Archidia. in c. sunt quidã. xxv. q. j. Quòd potest dispẽsare ex causa, non autem sine causa, & quæ dicatur sufficiens causa idem Archid. ibidem declarat exemplificando, & idem dixerunt Inno. in c. nisi cum pridem in verbo malitiã, & Hostien. in sum. de voto. §. qualiter. in fi. & Ioan. And. in c. cum ad monasterium. de stat. regul. Hosti. tamen in sum. qui cler. vel voue. in §. si voues. in versi. videtur ergo q Summus Pont. dicit etiam ibidem q ex causa potest Papa dispensare in contrahendo, & demum concludit cum sancto Thom ij. ij. q. lxxxviij. art. xj. cuius dicta retuli supra de voto. in d. §. ij. quæro, & hi concludunt, q cum cõstituto in sacris Papa potest dispensare, vt cõtrahat matrimoniũ. dicam latius infra, titulo proximè sequenti. secus dixerunt in professo aliquam religionẽ approbatam sed formam. c. j. de

Sed Io. An. post Inno. & Host. tenuit, quòd etiam cum professo Papa ex causa possit dispẽsare, sed dicit quòd debet esse magna causa.

Causam autem magnam appellat quando p dispensationem succedit pax patriæ, vel patria infidelis ad fidem conuertitur, vt ipse etiã not. in regula semel Deo dicatum, in vj. in Mercur. & in c. cum ad monasterium. de sta. regul. supra glo. fi. & in c. j. de voto. in vj. in gl. fi. & per eundem. in c. placet. de conuers. coniug. vbi dixit Papam ex magna causa posse dispẽsare etiã cum professo, & Archi. in c. sunt quidam. xxv. q. j. dicit idem tenuisse magistrum senté: vide ibi omnino Archidiaconum, qui specificat plores causas, ex quibus fieri potest dispensatio puta pro magna guerra sopienda, vel pro vitanda strage gentium, vel communis vtilitas vniuersalis ecclesiæ, & dicit ista procedere de potestate ordinaria Papæ.

10 . Sed de plenitudine potestatis videtur, ꝙ
Papa posset super quolibet voto continentiæ
etiam solemnizato dispensare etiam sine cau-
sa, vt tenuisse videtur Host. in sum. de voto. §.
qualiter. circa fin.& in sum. qui cler. vel voue.
§. quis voueas. versi. si quis disputabit; quin-
immo videtur, quòd Papa hoc idem possit ex
mera sua ordinaria potestate, etiam sine ma-
11 gna causa dispensare possit, ꝙ sacerdos & mo-
nachus possint contrahere matrimoniũ, quia
contra tales prohibitio nõ est de lege diuina;
sed ex cõstitutione canonica tãtum: ideo si cõ
stitutio ecclesiæ non obstaret, vel non emanas
set, teneret matrimonium per sacerdotem vel
monachum contractum, vt etiã not. idem Ho
stien, Io. And. Ant. de But. Abb.& omnes, in c.
rursus. qui cler. vel vouen.& in c. meminimus.
eo. tit. votum ergo continentiæ, nec solemni-
tas impediunt matrimonium, sed sola consti
tutio ecclesiæ, vt est tex. in c. j. de voto, in vj. &
etiam ibi not. Io. And. in nouel. vide etiam per
eundem in regula semel Deo.& in regula actus
legitimi, in vj. in Mercurial.
. Sicut enim ecclesia sua voluntate statuit, ꝙ
tales non possint cõtrahere, & ꝙ si contrahãt,
non valeat contractus, ita & contraria volun-
tate posset statuere, quòd de cætero matrimo-
nia per tales contracta valeant, & ita tenent
Host.& Io. And.& But. in d. c. rursus. Ergo sic
potest Papa statuere, ꝙ omnes presbyteri, &
monachi, & moniales possint contrahere, vt
not. Host.& Io. And. in d. c. cum ad monaste-
rium. vnde ibi concludunt, ꝙ requiratur ma-
gna causa.
. Sed ratio,& arg. concludunt, ꝙ talis causa
non requiratur, quia eius est reuocare, cuius
est statuere.
Nisi dicas, ꝙ cum ecclesia ex magna causa
statuerit siue prohibuerit, ita ex magna causa
debet posse reuocare, sed non sine causa. ita Io.
And. in d. c. j. de voto. in vj. in nouel. arg. l. nil
est tam naturale. ff. de re. iur.& gl. in l. minor.
ff. de euic. in princ.& hæc sint in supplementũ
positorum, supra de voto. in d. §. ij. quæro. Re-
liqua dicã infra, tit. qui cler. vel vo. vbi latius.
12 Modo hic quæro de varia illa q. inter theo-
logos, & Canonistas, videlicet vtrum Papa
possit dispensare super matrimonio rato, &
non consummato, vt liceat cum alia contrahe
re, de qua omnes in c. ex publico, de conuersi.
coniug.& ibi glo. vbi Hosti.& Io. And. dicunt,
ꝙ de potestate absoluta potest, de ordinaria au-
tem non, nisi, vt supra dixi, subsit causa. Dicit
ergo Nicol. Mil, ꝙ maior est potestas Papæ in
dispensando circa matrimonium contrahen-
13 dum, quàm in dissoluendo iam contractum.
Quia liberè dispensat, ꝙ cõtrahatur contra le-
gem canonicam, etiam sine causa & contra le-
gem diuinam cum causa, vt satis supra dixi: in
contrarium autem in dissoluendo, si est sim-
pliciter ratum, & si à lege canonica validum,
dispensat liberè sine causa de potestate absolu-
ta, sed si est consummatum, quia per ipsum re-
præsentatur & reponuntur conformitas car-
nis, & vnitas inter Christum & Ecclesiam, nul
la ex causa tolli, aut rumpi potest, & Io. And,
in d. c. ex publico, in fin. dicit, quòd, qui aliter
sentiret, hæreticus esset; tamen & ipse aliter po
stea videtur sensisse in regula actus legitimi. de
reg. iur. in vj. in Mercur. in fi. vide glo. in c. fin.
de transac. D. Abb. in d. c. ex publico. supra gl.
fi. in versi. not. ij. ex glo. Dicit, quòd ex hoc ideo
Papa dispensat supra matrimonio rato non cõ
summato, quia aliud significat matrimonium
14 ante consummationem, & aliud post, & dicit
patere de significatu, quia per copulam carna-
lem dicitur confirmari, Dicit enim ꝙ interce-
dente copula significat rem indiuisibilem, sci-
licet vnitatem consistentem inter Deum, & Ec
clesiam, vt proximè dixi per assumptionem car
nis humanæ in vtero virginis, vt in c. debitum
de biga.& ob hoc Apostolus dicit, matrimo-
nium esse magnum sacramentum in ecclesia
Dei,& dicit sacramentum. i. rei sacræ signum,
vt j. q. j. multi. vnde sicut signatum est insepara
bile, ita & ipsum matrimonium significãter;
quæ ratio nõ contingit ante consummationẽ.
16 Nam licet sit verum matrimonium quoad
sui essentiam, non tamen significat rem indiui
sibilem, sed diuisibilem, quia denotat vnitatẽ
quæ consistit in spiritu inter Deum, & fidelem
animam, quæ quidem vnitas sæpe dissoluitur
intercedente peccato. Et hæc ratio est, quare
non est firmum ante copulam carnalem. nam
matrimonium quatenus est res, non est sacra-
mentum. ideo potest dissolui sicut & cæteri
contractus, l. si vnus. §. pactus, ff. de pac. sed qua
tenus est sacramentum regulariter à natura &
significato ipsius rei signatæ, non potest dissol
ui: & sic intelligas principi. d. glo. & vide glo.
clariorem in c. quapropter. xxvij. q. ij.
Theologi tenentes contrarium primo fun-
dant se super definitione matrimonij dicẽtes,
17 ꝙ definitio est ratio, quam sequitur nomen, vt
dicit Philosophus in iiij. Metaphysicæ,& Iuri-
sconsultus in l. omnis definitio. ff. de reg. iur. di
cit, ꝙ omnis diffinitio debet conuerti cum suo
diffinito, ideo prius recurrunt ad ipsam diffi-
nitionem.
Pet. de pal. supra iiij. sent. dist. xxvj. art. ij. po
nit quatuor diffinitiones, quarum prima est,
quã ponit Iurisconsultus in l. j. ff. de ritu nupt.
secunda est, quã posuit Imperator institu. de
patria pot. in princ. in qua theologi ponderãt
illa

illa verba indiuiduam vitæ continens consue-
tudinem dicentes indiuiduam.i.non aptam di
uidi, quę definitio canonizatur. xxvij. q. ij. in
themate, in.§.sunt enim nuptiæ.

Tertia definitio est, quam posuit Hugo de
Sancto Victore, qui definiuit, quòd matrimo-
nium est duarum idonearum personarum le-
gitimus de coniunctione consensus.

Quarta est, quam posuit magister Sen. qui
definiuit, quòd matrimonium est viri & mu-
lieris coniunctio maritalis.

Sed rectè ponderantis, omnes tendunt ad
idem, communior tamen est, quam posuit Im
perator, quam Hosti. in sum. in tit. de matri-
mo. declarauit in principio, & ipsi Theologi
attendentes ad insolubilitatem declarant pro-
lixè vnumquodq; verbum definitionis.

Et descendētes ad speciales rationes, & cau-
sas, quare Papa non dispensat, vel dispensare
non potest, assumunt rationem, & fundamen-
tum Sancti Tho. quam ponit iiij. quolibet.q.
xiiij. dicentis quòd, licet Papa habeat plenitu-
dinem potestatis in ecclesia, non tamen propte
rea potest omnia, sed solum circa ea, quæ sunt
instituta per ecclesiam, siue prælatos ecclesiæ,
quia hæc sunt, quæ dicuntur esse iuris positiui
vel humani.

Circa ea autem, quæ sunt iuris naturalis,
vel diuini dispensare non potest, quia hæc effi-
caciam habent ex institutione diuina: lex qui-
dem noua constituta est præceptis moralibus
iuris naturalis articulis fidei, & sacramentis ec
clesiæ, in quibus Papa non potest, quia hæc nō
pertinent ad ius humanum, sed diuinum, ex
quibus verbis dixit Dominicus de Dominicis
olim Episcopus Brixiensis, in quodam suo tra
ctatu de matrimonijs, ꝙ ratio formari potest,
quòd Papa nihil tollere, vel immutare, vel di-
spensare potest, quòd sit de iure diuino, infe-
rens, ꝙ matrimonium est de iure diuino; ergo
nec tollere, nec immutare, nec in eo dispensa-
re potest.

Maior probatur secundum eum per c. non
liceat.x.dist.vbi dicitur, Non liceat cuique pie
tatem custodienti contra diuina mandata prę-
sumere, nec quicquam, quod Euangelistis Pro
pheticis, aut Apostolicis regulis obuiet contra
ire. & in c.is, qui præest.xj. q. iij. dicitur si is,
qui præest, fecerit, aut cuiquam, quod à domi-
no prohibitū est, facere iusserit, vel quod scri-
ptum est, prætererit, aut præteriri mandaue-
rit, supra Apostoli Pauli sententia ei ingerenda
est: etiam si Angelus de cœlo aliud vobis e-
uangelizauerit. quàm quod vobis euangeliza-
uimus, anathema sit, & ibidem: is qui præest,
si præter quod in scripturis sanctis euidenter
præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat tan-
quam falsus testis, vel sacrilegus habendus est.
& in c.sunt quidam.xxv.q.j. sic dicitur, vbi a-
pertè Dominus, vel eius Apostoli, aut eos se-
quentes sancti Patres sententialiter aliquid de-
19 finiuerunt, ibi nouam legem Romanus Ponti-
fex dare non potest, & in c.contra statuta.ead.
causa. & q. dicitur contra statuta Patrum con-
dere aliquid, vel immutare, nec huius quidē se
dis potest authoritas, quod tamen non intelli-
gitur de omnibus statutis, alioquin non pos-
set mutare statuta prædecessorum, contra c.si-
gnificasti.& c. innotuit. de elect. Ideò, vt di-
cit sanctus Tho. in tractatu contra impugnan-
tes religionem, intelligitur in his, quæ sancti
Patres definiuerunt tanquam de iure diuino:
ea enim potius declarant ius diuinum, quàm
ius nouum faciant. Non in his, quæ Patres
definierunt tanquam de iure positiuo.

Minor autem, scilicet, quòd matrimonium
sit à Deo institutum, & per consequens de iu-
re diuino vltra ea, quæ allegata sunt etiā decla
ratur, quia instituere sacramēta, pertinet ad pt͂ā
tem authoritatis, vel excellentiæ, quæ nulli pu
ro homini cōmunicata est, & si cōicata fuisset
alicui, fuisset Petro, vel Paulo, qui fuerunt ex-
cellentiores alijs, & Petrus fuit primus voca-
tione, & maior potestate, & à quo ipsa pote-
stas in alios deriuauit: hæc patent xix. distin.
(ita Dominus, & xxj.dist.in nouo. & xxij.dist.
sacrosancta) sed hoc non fuit, scilicet, quòd ei
data fuerit potestas excellentiæ, quod proba-
tur, quia ad illam potestatem pertinet, quòd
virtute illius, qui eam habet, sacramenta effica
ciam sortiuntur, ꝙ nomine eius sacramenta
dari debeant, vt declarat beatus Thom. in iij.
parte, sed contra dicitur ad Corint. j. illis, qui
dicebant, Ego sum Pauli, ego autem Apollo,
ego verò Cephe, nunquam Paulus pro nobis
crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati
estis, & similiter Petro dici poterat, quasi dicat
neque baptismus, quo estis baptizati, efficaciā
habuit ex passione mea, vel Cephe.i.Petri, ne-
que in nomine meo, vel Petri baptizati estis.
Ergo illis Apostolis non fuit data potestas ex-
cellentiæ in sacramentis, & multò minus po-
testas authoritatis, quæ conuenit soli Deo,
qui dixit, Ego sum, qui deleo iniquitates ve-
stras, vt Esay. vij. Per sacramenta enim delen-
20 tur† peccata, dicit gl. in c. quomodo. in verbo,
per sanctos. de consecratione, dist. iiij. & si-
militer de hac potestate, quam sibi dominus
retinuit, dicitur in c.aliud.de consec. dist.iiij.
21 Sed potestas, †quam dedit Christus homini
bus circa sacramenta, est potestas ministerij,
22 & non† authoritatis, vt in baptismo, & alijs sa
cramentis, in quibus Deus dat spiritum san-
ctum, dicit tex. in d.c.quō.in §. Deus ergo dat.

Secun-

cramenti, & quod non sit ibi res sacramenti, idest res, quæ est sacramentum, scilicet vinculum sacramenti matrimonij, & sicut non potest facere, quod hostia illa desinat esse consecrata, ita hic, quod desinat esse sacramentum, & matrimonij vinculum.

Sexta principalis eorundem ratio est ex sacrorum canonum authoritate; ex quia apertè colligitur huiusmodi matrimonium esse indissolubile per Papam, & primo per tex. in c. ex parte. el secundo. de conuers. coniug. qui videtur satis clarè hoc decidere non cauillando. tex. ibi enim dicitur, & si possit non inconsultè videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de præsenti contrahitur illis viuentibus, in nullo possit casu dissolui, vt viuente altero, alter ad secunda vota transmigret, etiam si vnus fidelium, inter quos ratum est coniugium labatur in hæresim, & no lit cum alio permanere sine contumelia creatoris, nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina, quæ separat omnem legem, sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen volentes à prædecessorum nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consulti antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum licere alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari.

Ex quibus clarè patet, quod in dissolutione matrimonij Papæ non excipit, nisi casum ingressus religionis, & hunc vix quidem, & sic intelligit glo. in c. licet. de translat. prælat. dicens, quod per consensum animorum contrahitur, & efficitur ratum, ita quod nunquam postea dissoluitur, nisi causa religionis ante carnalem copulã: ecce quod non dicitur propter sedanda scandala, vel pacẽ vnius regni, vel alias similes causas, quas quidam dicunt, propter quas dicunt Papam posse illud dissoluere: nam qui dicit in nullo

34 omnia excludit, præter id, quod expresè † excipit, facit tex. in c. statutum. in §. in nullo quoque. de rescrip. in vj. facit glo. in cle. vt hi, qui. de æta. & qualit. lex enim generaliter loquens, generaliter debet intelligi. xix. dist. c. si Romanorum. l. de pretio. de publici. & vbi tex. non distinguit, nec nos distinguere debemus. c. solitæ. de maio. & obed. & l. j. §. generaliter. ff. de legat. præstan.

Septimam rationem principalem assumunt ex tex. in c. fi. de transact. vbi dicitur, quod sacra-

35 mentum coniugij † compositionis, vel dispensationis remedium non admittit, sed licèt non sit consummatum, est tamen sacramentum, vt supra dictum est, & clariùs infra dicetur in sequenti ratione, ergo in dissoluendo non cadit dispensatio Papæ.

Octaua est in eo, quod dicitur in c. j. de voto. in vj. videlicet, quod solemnitas voti ex consecratio-

36 ne † ecclesiæ est inuenta, matrimonij verò vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso in statu innocentiæ, instituente vnionem, & indissolubilitatẽ accepit: ecce ergo, quod matrimonium accepit indissolubilitatem à Deo, & certum est, quod loquitur de matrimonio contracto, & non consummato, quia loquitur de eo, quod dirimitur post votum solemne, sed si in hoc non comprehenderetur matrimonium ratum, tunc post ingressum religionis, vel susceptionem sacri ordinis quis posset cõtrahere matrimonium, & sic non consummare; quod est falsum, ex quo etiam tex. apparet, quod habuit à Deo indissolubilitatem, quæ ab ipso solo potest dissolui, & non ab homine, iuxta illud Actuum. c. .... Si ex Deo est, non poteritis dissoluere, & benè intelligitur dictum Matth. xx. Quos Deus coniunxit, &c.

Et est etiam notandum, quod dicit vinculum matrimonij: hoc enim est ante copulam, vt supra declaratum est in prima ratione, quia

37 copula non est de † essentia matrimonij, & consensu ipso consensu præstito Deus vinculum producit, vt supra ostensum est, & cum hoc matrimonium ratum soluitur per religionis ingressum, & professionem, vel etiam apud infideles per hoc, quod vnus veniat ad fidem, & alter non, & contrahat fidelis cum alia dimissa priori, quæ non vult conuerti, nec est dispensatio ab homine introducta, sed à Deo, vt infra dicam, sicut & libellus repudij, & pluralitas vxorum, iuxta notata in c. gaudemus. de diuor. nec sufficit hoc dicere, quod cum Papa dissoluit hoc matrimonium, tunc fungitur vice Dei, sicut in dissolutione matrimonij spiritualis, & sic Deus dicatur dissoluere, & non purus homo, vt de transl. prælat. supra alleg. quia in hoc expresè ponit Papa differentiam inter id, quod est ab ecclesia, & id, quod est à capite, & conditore ecclesiæ, scilicet Deo vero, vbi etiã Papa includitur in ecclesia, quia in hoc casu ecclesia non dicitur facere, quod solus prælatus ecclesiæ facit, vt in c. scire. vij. q. j.

Nona ratio principalis eorum est per rationem, quam innuit sanctus Thom. iiij. sent. dist. xxviij. q. iij. art. ij. vbi inquit, Ante carnalem copulam inter coniuges, est tantum spirituale vinculum, sed post est etiam inter eos vin-

38 culum † corporale. Ideò, sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem corporalem, ita per ingressum religionis ante carnalem copulam soluitur, quia religio est species mortis, & est mens spiritualis, quia ali-

39 qs sæculo moriẽs † viuit Deo: hęc ille sanctus.

Ex

Ex quibus potest sic argui, sicut se habet carnale, idest consummatum ad mortem corporalem, ita se habet matrimonium per solum consensum contractum ad mortem spirituale: sed illud carnale non dissoluitur, nisi per mortem corporalem, ergo nec istud, nisi per mortem spiritualem, antecedens patet, quia in carnali matrimonio est vinculum carnale tantum perpetuum durante vita, vnde Apostolus ad Romanos vij. Quæ sub viro est mulier viuente viro alligata est legi, si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri, igitur viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro, si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est, & similiter prima ad Corinth. vij. Mulier alligata est, quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit, liberata est: nec mirum, cum omnia mors soluat omnia, scilicet corporalia, & corrupti-
40 bilia, † vt authē. de nup. §. deinceps. col. iiij. vbi autem est vinculum spirituale tantum, quod fit consensu animorum, non corporali coniūctione, debet similiter morte spirituali dissolui, nō aliter sicut nec corporale, nisi morte corporali: non ergo Papæ dispensatione, vel aliā causa.

Sed dices, quod matrimonium ratum dissoluitur in solo casu religionis, quæ est mors spiritualis, sed authoritate propria, secus autem superioris, quia tunc etiam in alio casu, quàm religionis: contra, quia in illo casu nunquam authoritate dissoluitur, sed solum per mortem corporalem: ergo & spirituale vinculū, quod est in matrimonio rato non dissoluitur cuiusquam authoritate, sed solum morte spirituali, cuius nomine religio est, siue intelligitur. Vnde descendunt ad decimam rationem.

Decima itaque eorundem ratio est, arguendo ex prædictis, quia si matrimonium ratum aliquando posset dissolui per Papæ dispensationem, similiter sequeretur, quod posset per similem dispensationem dissoluere matrimonium carnali copula consummatum, vt relicta illa, cum qua cōsummauit, acciperet aliā, vel etiā simul primam, & secundam ex aliqua magna causā, sed consequens est absurdum, & contra dictū Euangelij Matth. xx. de inseparabilitate vxoris, & ad Romanos vij. & ad Cor. vij. ergo antecedens est falsum, consequentia autem pro-
41 batur, quoniam matrimoniū † in Paradiso, & in statu innocētiæ indissolubiliter accepit principium, vt supra dictum est per c. j. de voto. in vj. vbi autem non fuit carnalis copula secus: vnde sicut vnū est de iure diuino, ita & aliud, vt etiam concedit Host. in c. inter corporalia. de translat. prælatorum, vbi dicitur, quod non est maius vinculum inter Episcopum consecratū, & ecclesiam, quàm inter ipsum confirmatum, & comparat ibi matrimonium inter virum, & vxorem illi, quod est inter Christum, & ecclesiam, quod dicitur initiatum in electione, &
42 † ratum in confirmatione, & consummatum in consecratione, ergo similiter non est maius vinculum coniugum consummatum, quàm ratum, & propterea nullum eorum potest dissolui, nisi Dei authoritate, vt idem doct. dicit, quod dissolutionem per ingressum religionis solus Deus facere potuit, & in sua lege dispensare, quod facit ipse, & non ecclesia, vt etiam infra clarius declarabitur.

43 Vndecima est, † quod sicut vnitas vxoris est de necessitate matrimonij, sic & pariter indiuisibilitas, sed circa vnitatem vxoris, scilicet, vt homo possit habere plures vxores simul Papa non potest dispensare, ergo nec circa diuisibilitatem, vt relicta sua alteram accipiat, hæc ratio eliciatur ex dictis Petri de Pal. in iiij. distin. xxxiij. q. j. art. j. in probatione. iij. q. sicut dictū est Matt. xx. Adhærebit vxori suę, & erunt duo in carne vna: & non dixit tres, aut plures: & licet in veteri lege, & repudium, & pluralitatem dominus concesserit, & permiserit, in nouo tamen testamento Moisaycum repudium prohibuit, & similiter pluralitatem. Vnde si tunc non licebat nisi Dei authoritate, vel dispēsatione pluralitas, nec separabilitas, multò minus neutrum horū in nouo testamento, nisi Dei authoritate, vel dispēsatione licebit, & copiosius videbis per dic. Dom. Pet. vbi supra, vbi etiam quærit, an dispensat super hac pluralitate vxorum, & soluit.

Duodecimam assumunt ex authoritate, & doctrina omnium Theologorum, qui in hac q. scripserunt (de præceptis loquor) tenuerunt,
44 quòd matrimonium ratum † est verum sacramentum ecclesiæ, quod, aut plenum est, aut nullum est, quia matrimonium carnale est res indiuidua, vt dixit Ambr. de quo per glo. in c. licet. de translat. prælat. & glo. in c. cum initiatur. xxvij. q. ij. dicit, quod cum primum est perfectum, & consummatum; & sic, quod consummatio non referatur ad carnis copulam, sed ad verum consensum, quo ad sui essentiam, nec recipit separationem, vel interstitia temporum. vide d. gl. quæ videtur multum stringere, & dicit ibi Archid. quod hæc fuit sententia Hugutionis dicentis, quod matrimonium, aut plenum est, aut nec principium habet, nec speciem sacra-
45 menti. † hanc puto fortiorem rationem ipsorum Theologorum, quam tamen non vidi per aliquem eorum ad hoc adductam, & sacramentum à Deo institutum est, ad quod in essentialibus sacramentorum Papæ potestas nō extenditur, & hoc tenet expresse sanctus Thō. in iiij. dist. xxvij. q. iij. art. ij. quod tale matrimoniū est

est indissolubile nisi in casu ingressus religionis, vnde cum dicitur, quòd non habet omnimodam indissolubilitatem patet ex præcedentibus, & sequentibus, vt supra dictum est, ꝙ non intendit ipsum solubile nisi in casu prædicto, vnde prius dixit in art. præcedenti, quòd in quantum sacramentum ecclesiæ est, habet omnimodã indiuisibilitatem. Beatus vero Bonauentura idem dixit ibidem, quando quæritur, vtrum matrimonium ratum non consummatum sit dissolubile, respondet, dicens quòd vtrunque est indissolubile, sed matrimonium ratum habet quandam indissolubilitatem minorem, quàm consummatum habet tamen insolubilitatem sibi competentem sicut & illud.

Sicut enim matrimonium consummatum viuentibus cõiugibus est indissolubile, nec soluitur nisi morte corporali, sic & matrimoniũ quod est contractum coniunctione animorum non potest dissolui, nisi homo moriatur spiritualiter huic mundo, & hoc fit intrando religionem, & emittendo votum.

Et ex his est notandum, & ponderandum, ꝙ dicit non potest solui nisi in illo casu, cum enim dicat solui non intelligitur pius authoritate Papæ, quàm cuinsq; alterius. Vnde si diceres, verum est, quòd est insolubile excepto casu religionis nisi authoritate Papæ; idem eodem modo poterimus dicere de matrimonio iam consummato, ꝙ est insolubile ante mortem, nisi authoritate Papæ, & idem dixit Scotus in iiij. dist. xxvj. q. j. in iiij. q. principali, qui concludit ꝙ in illo contractu gratia confertur, & quòd inibi est sacramentum propriè dictũ, ꝙ coniungitur contractui & quod est signum efficax gratiæ collatæ, & ibi etiam dicit, ꝙ fuit institutum à Christo sicut & alia sacramenta.

Et quærens quis sit effectus eius. dicit, ꝙ in eo datur gratia animabus contrahentium, & ibi etiam dicit, ꝙ insolubilitatem matrimonij instituit Deus ex lege sua, & instituit imprimendo legem naturæ in mentibus hominum, non solum quantum ad euidẽter necessaria de lege illa, sed etiam quantum ad euidenter consona illi legi, & ibi in fi. quæstionis ꝙ ecclesia non mutat aliquid quod sit substantiale, vel essentiale contractui præsupposita idoneitate personarum, & in di. xxxj. q. j. dicit quòd indissolubilitas matrimonij nõ venit ex carnali copula, & quòd in illo qui contrahit matrimonium, & tantum intendit intrare religionem & non descendere ad carnalem copulam est verum matrimonium nouæ legis, & habet vinculum indissolubile, nisi per mortem naturalem alterius coniugum, vel reuocationem, seu relaxationem illius qui istam indissolubilitatẽ induxit, Matth. xx. reseruans lege sua repudiũ Mosaycum ipse relaxauit istam indissolubilitatem, quando alter coniugum conuerteretur ad religionem, nec ecclesia attentasset, postea ista matrimonia rata non consummata dissoluere, nisi hoc Christus instituisset, quod habe-

47 tur facto Christi vocantis Ioannem ad Apostolatum ex nuptijs, vt Ioan. ij. cuius exemplum imitati sunt sancti patres Alexius & Macharius & complures alij, vt infra.

Concludit ergo quòd ista indissolubilitas est à domino superiore, & determinante contractum debere fieri per semper, & obligationem esse perpetuam, & indissolubilem, nisi ipsemet in aliquo casu dispensasset. hæc omnia Scotus vbi supra.

Ecce modo quo modo tollit dispensationẽ ecclesiæ & reliquit solam dispensationem Dei, & ostendit quòd illud matrimonium est solubile in solo casu religionis. non autem hominis, sed solius Christi. Et similiter ostendit, ꝙ ista insolubilitas sine ratitudo est à solo Deo sic instituente. contra Host. vbi supra. Ostendit etiam quòd circa essentialia contractus ecclesia nihil potest.

Petrus de Pal. q in materijs mixtis. i. quę tractantur in theologia, & in sacris Canonibus, scripsit excellentius cęteris in iiij. sent. di. xxvj. q. j. art. ij. dicit, quòd coniunctio quæ est effectus matrimonij non est corporum, cum illa sequatur matrimonium, nec fuit in beata Virgine, nec in multis alijs, & sæpe in eo. iiij. vbi supra dictum est, sæpius dixit, quòd circa essentialia sacramentorum non potest Papa aliquid tollere vel mutare, & di. xxvij. q. j. art. ij. conclusione ij. dicit quòd Papa potest dispensare in

48 sponsalibus iuratis, non autem in matrimonio contracto non consummato, licet aliqui aliter dicant, quòd Papa nõ potest facere, quòd non maneat ligamen, & ea. dist. q. iij. art. vlti. dicit hæc verba formalia, videlicet Papa nõ potest dispensare in matrimonio non consummato, vt contrahat cum alia pro pace firmanda, aut tota gente ad fidem conuertenda, quia Papa non potest tollere verum vinculum matrimonij sicut non potest facere, quòd hostia consecrata desinat esse consecrata, & idem dixit dist. xxxj. q. j. art. iij. q. iiij. quòd ecclesia non potest hoc facere nec tollere vinculum matrimonij, & inter doctores canonum aliqui tenuerũt cum theologis, & in suis scriptis imitati sunt eos, inter quos fuit Gaspa. Cal.

Positis duodecim rationibus dominorum theologorum pro parte negatiua huius quæst. totidem subsequenter ponam pro parte affirmatiua dominorum Canonistarum, quarum prima sit, quòd omnis res per qualcunq; caus-

cas

ſas naſcitur,per eaſdē diſſoluitur,ſed hoc matrimonium ratum non conſummatum ſumit ratitudinem,ſiue indiſſolubilitatem ex conſtitutione eccleſiæ,ergo per eandem conſtitutionem poteſt diſſolui:maior eſt regula iuris, de qua etiam habetur in c.omnis res. xxvij. q.ij. alias eſt.§. c.ſufficiat. ea. cauſa & q. nec obſtat glo.ibidem,quæ expreſſe dicit,ꝙ illa regula ſal lit in matrimonio, quia immo ad propoſitum matrimonij rati, non conſummati inducitur per Io.Chriſoſt.ſupra Matth.xx. Minor autem colligitur ex c.verum,& c.ex parte. & c.ex publico.de conuerſ.coniu. vbi Papa ratificat tale matrimoniū excepto caſu ingreſſus religionis.

Item & ſecundo,ſi tale matrimonium haberet ratitudinem à Deo immediate, Papa non poſſet excipere caſum,quem ibi excipit, vel alium.xxj.di.inferior. Excipit autem caſum profeſſionis in religione , ergo ab ipſo Papa, & non immediate à Deo ratitudinem habet.

Item & iij.in c.quanto.de diuortio,dicitur,
49 ꝙ inter infideles eſt matrimonium, ſed non ratum, inter fideles vero ratum,quia ſacramentum fidei,videlicet baptiſmus,quod ſemel impreſſus eſt in animā, & eſt ianua omnium ſacramentorum,& ſine eo cætera ceſſant, vt copioſè dixi ſupra de æta.& qua.nunquàm amittitur,facit ratum ſacramentum coniugij inter fideles ad vitā,& ſic videtur quòd eccleſia per ſacramentum baptiſmi efficiat inter fideles ratum eſſe matrimoniū,quod apud infideles ratum nō eſt.& hoc videtur eſſe motiuum Hoſt. per quod dixit matrimonium non conſummatum habere ratitudinem ab eccleſia.

Item & quarto,ad idem ſignum eſt,quia votum ſolemne dirimit matrimonium poſtea cō
50 tractum,quod non facit votum ſimplex, vt in c.meminimus.& c.conſuluit.& c.rurſus. qui cler.vel vo.hæc autem ſolemnitas voti introducta eſt ab eccleſia.vt in c.j.de voto.in vj.Ergo eccleſia per ſuam conſtitutionem irritat matrimonium non conſummatum,& conſequenter ſequitur vt ratificet ea,cum eiuſdem ſit condere,cuius eſt deſtruere,& econuerſo.

Item & quinto ad idem arguo ex c. licet de ſpon.duorum. Nā apparet,quòd aliqui pontifices matrimonium ratum per verba de præſenti non conſummatum irritauerunt,poſtquàm contractum fuit aliud matrimonium, & conſummatum. Et aliquādo alij pontifices primū ratum eſſe voluerunt, & legem condiderunt, vt ibidē c.ſi.ergo huiuſmodi matrimonium ab eccleſia habet ratitudinem immediatè, & non adeo immediatè.

Secunda principalis eorū ratio eſt,quia ēt ſi tale matrimonium à Deo immediatè haberet ratitudinem,tamen in his,quæ ſunt de iure diuino,& à Deo inſtituta, vel ordinata aut præ
51 cepta Papa diſpenſat,& ſoluit ; ergo & in iſto pariter poterit diſpenſare, etiam ſi immediatè à Deo haberet ſuam ratitudinem antecedens, apparet ex multis vt infra. Decimę enim debētur iure diuino.vt patet Exod.xxij.& Leuit.xxvij.& Num.xviij.& Deutero.xxiiij.& de eiſdē etiam videtur eſſe dictum Chriſti in nouo teſtamento,Matth.xxiij.hæc oportet facere,& illa non omittere.& xvj.q.j.reuertimini ad me. & in c.parrochianos.de deci.& c.tua. & tamē Papa aliquando ſuper non ſolutione decimarum diſpenſat,vt colligitur ex tex. iuncta glo. in c.à nobis.de deci.etiam concedendo priuilegium de non ſoluendo, vt in c. ſuggeſtum.eo. tit.& hodie videmus ꝙ monachi Benedictini, tam nigri quàm albi,& Carthuſienſes vtuntur tali priuilegio,vt vidi & ſæpius habui in facto Venetijs,& per hoc argu. videtur moueri glo. in d.c.à nobis ad dicendum, ꝙ Papa poteſt cōtra ius naturale diſpēſare, cum decimæ ſint de iure diuino,& naturali, vt poteſt colligi ex verbis Apoſtoli .j. ad Cor.ix. Quis militat ſuis ſtipendijs &c.tamen non dico, ꝙ Papa poſſet in totum tollere ſolutionem decimarum, nec ius naturale,vt.j. diſt. c. ius naturale. Quia immo non poſſet ſtatuere vniuerſaliter, ꝙ non ſoluerentur decimæ,ſed particulariter eximere illū vel iſtum à ſolutione earum bene poteſt, vt ſatis ſupra dictum eſt de diſpenſatione Papæ, & de decimis.

Præterea Chriſtus in Euāgelio dixit, In ore
52 duorum vel trium ſtat omne verbū: vt Matth. xviij.& Ioan.viij.& Deutero.xviij.& xix.& xl. diſt.ſecundum illud.& de indi.c.nouit.& in c. in omni.& c.licet. de teſti.& de teſta. c.cum eſſes.& c.relatum,& tamē Papa aliter diſpoſuit, videlicet,vt quandoq; vnus teſtis ſufficiat, vt in c.placuit.de cōſecra.di.iiij. & ibi glo.j.& c. paruulos.& c.itaq;.ea.di.& ibi etiam glo.Ioā. Bertachini in ſuo Tractatu de ipſo. in viij. lib. poſuit xxxix.caſus,in quib.ſufficit vnius teſtis. Et cōtra etiam ꝙ nec duo,nec plures ſufficiāt, ſed etiam plures requirātur quinimmo & Imperator ſtatuit, vt in teſtamento nuncupatiuo ſeptem,inſti.de teſta.in princ.& C.eo.glo.in l. hac conſultiſſima. in codicillis vero quinque teſtes requirantur,vt Doctores in locis ſupradictis & in c.præſul.ij.q.iiij.

53 Item reddere votum eſt de iure diuino, vt plenè dixi ſupra de voto. & Nume.xxx. & Prouerbio. xx. & Eccleſiaſt.v.& Pſalm.lxxv. Vouete, & reddite.& xvij.q.j. in ſumma . & in c.j. & tamen Papa in omni voto poteſt diſpenſare, vt etiam not.in c.magnæ,de voto.& cap.j. eo.tit.vide quòd plenius dixi ſupra de voto. in lxx.cōcluſione,quæ eſt vltima. vbi poſui concluſionem,

clusionem, quòd omne votum est dispensabile cum causa vrgente ibi vide, & vide omnino gl. in c. sunt quidā. xxv. q. j. quę bene facit ad hoc, & ad infra dicenda, quo ad dispensationem iu ramenti, & contra Apostolum, & contra quatuor concilia, & in Euangelio dispensando & circa votum continentiæ, & contra vniuersalē statū ecclesiæ, sed non contra articulos fidei.

54 Item † iuramenti obseruatio est de iure diui no, & est præceptū Dei, vt Exo. xx. & Matth. j. & c. & si Christus. de iur. iur. & xxij. q. iiij. c. nō periurabis, & c. necesse, & tñ Papa circa illud dispēsat & absoluit ab illo. xv. q. vj. c. authorita tē, & ibi gl. sumit arg. q̄ Papa dispēsat cōtra ius naturale, vt etiam supra dixi: ad hoc faciunt quæ notantur in c. constitutos, de rescript. iun cta glo. in c. quanto. de iur. iu. & gl. ibi in verbo absolui, dixi etiam satis supra de iuramento & periurio.

55 Item † quæ scripserunt Apostoli sunt de iure diuino, vt in c. quo iure. viij. dist. enumerantur enim Epistolæ eorum inter diuinas scripturas: Apostolus autem prohibet bigamum ordinari in Episcopum, vel presbyterum, vt ad Timo. iij. & ad Tit. j. & in c. cum cognoscamus. xxxiij. di. & de biga. c. j. & per totum, & copiose dixi supra de biga. & corrupt. ma. Et tamen Papa contra hoc dispensat, vt ibi dixi. & in c. lector. & ibi glo. xxxiiij. dist. & contra canones Apostolorum dispensat, vt in c. presbyterum. xxxii. di. faciunt ad hoc quæ notātur de amplissima potestate Papæ in glo. ordinaria in verbo vice domini, in c. quanto. de translat. prę lat. & in c. proposuit. de concef. præben. & ibi glo. & omnes in verbo dispensare, & in c. cum ad monasterium. de sta. reg. in gl. fi. quæ omnia allegaui supra de biga. Cum ergo tanta sit potestas Papæ, quanta ibi ostenditur à docto. & præcipue à Spec. in titu. de leg. sequitur, quòd non sit restringenda, vt non possit contra hoc, cum possit contra ius naturale, & diuinum dispensare, vt supra ostensum est, vnde possumus formare sequentem rationem sic, vt sequitur & tertio.

56 Tertiò igitur & principaliter dicunt, quòd Papa potest in omnibus dispensare, quæ non sunt contra articulos fidei, siue quæ non sunt contra Euangelium, vel quæ non sunt contra vniuersalem statum ecclesiæ, gl. est in terminis secundum Bart. Brix. in d. c. sunt quidam xxv. q. j. licet Io. ibi dixerit contrarium & in c. quæ ad perpetuam, & c. sicut. xv. di. & ibi gl. in verbo præsumit. sed certum est quòd soluere huiusmodi matrimonium ratum non consum-

57 matum non est contra articulos fidei, † quia nullus articulus est de matrimonio, nec contra vniuersalem statum ecclesiæ, maximè cum non faciat legem generalem, nec contra Euangelium, quod probo, quia si esset contra Euangelium, esset potissimè propter illa verba, vide licet, Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: quos Deus coniunxit, homo non separet: sed dissoluere tale matrimonium non consummatum non est cōtra verba Christi ex eo, q̄ illos quos Deus cōiunxit &c. refertur ad p̄cedentia, & ab illis recipit intellectū q̄bus dr̄, & erunt duo in carne vna. Et qūo erūt duo vna caro, vel in una carne, cū nunq̄ fuerit secuta copula, nec coniunctio carnis, nec dicatur vna ca ro nisi per legitimam copulam carnalē. xxvij. q. ij. c. lex diuina. vbi expresse dicitur, non aliter virum, & mulierem posse fieri vnam carnē

58 nisi carnali copula † sibi cohæreant, licet text. ille sit palea, sed idem dicitur in duobus c. seq. videlicet c. sunt qui dicunt, & c. agatosa, & in c. Martinus. de cogn. spiritu. & ibi bo. glo. & c. laudabilem, de frig. & malefic. Sequitur ergo, quòd separare tales nō est separare quos Deus coniunxerat, nec existentes in carne, una & per consequēs non est cōtra verba Euangelij, & cre do hoc fundamentum bene procedere contra Theologos, cui addo quod dixit Aug. in c. non est dubium etiam. xxvij. q. ij. cuius verba sunt hæc videlicet, Nō est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua cōmixtio sexus non docetur fuisse. & ibi glo. no. dicit hoc ideo esse, quia habet in se sacramentū coniunctionis Christi, & ecclesiæ, & animæ fidelis ad Deum per charitatem, per c. debitum. de biga. & in cap. cum societas. ea. causa & q. quod est c. sequens d. c. non est dubium: clarius Leo Papa dixit, cum societas nuptiarum ita à principio sit instituta, vt præter commixtionem sexus non habeant in se nuptiæ coniunctionis Christi, & ecclesiæ sacramentum, non enim dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur nō fuisse nuptiale mysterium.

Ex quibus quidem authoritatibus videtur patere, quòd ubi non fuit copula carnalis, ibi non sit perfectum matrimonium, sed tantum initiatum, & quòd ad complementum verbi Euangelici, & erunt duo in carne vna, requiratur copula carnis inter coniuges, cum matrimonium, ēt ratum, nō tamen consummatum, habeat vnam significationem non plenam, con summatum vero plenam, sed non dicitur factum cum aliquid superest ad agendum, & perfecta dicitur illa res, quæ ex omnibus suis partibus constat: sed vbi deficit copula carnalis, non potest dici perfectum matrimonium, per iura supra proximè allegata. Ergo dissoluere matrimonium ratum non consummatum non

T est

est soluere perfectum, & verum, sed initiatum matrimonium tantum.

Præterea, si matrimonium ratum recipit ratitudinem immediate à Deo, & insolubilitatē, ita quòd solo cōsensu contrahentium esset perfectum matrimonium, de necessitate sequetur, quòd ecclesia errasset edendo titulum de frigidis & maleficiatis, & impotentia coeūdi, per quem soluitur matrimonium ratum, data frigiditate, maleficio, vel impotentia coeundi, ex quacunque causa proueniat, vt in d. tit. per totum, & præcipue in c. fraternitatis. dicere autem ecclesiam errasse, male sonat, & offendit pias aures, q̄a Deus non permittit ecclesiam suam errare, vt in c. arrecta. xxiiij. q. j. pro qua orauit. xxj. di. c. j. §. j. & facit illud Deut. 32. Perfecta sunt opa Dei, & ego pro te oraui Petre Luc. xxij. Verisimile autem & credibile est, q̄ mulieres arctæ & inhabiles ad amplexus viriles, de quibus in d. c. non est dubiū. 27. q. ij. & c. nō est dubiū. ea. causa & q. ignorauerint earū rectitudinem & incognoscibilitatem, de quibus in d. text. cum non fuerint expertè amplexus viriles. Possibile quoque est, † quòd homo fit maleficiatus, quo ad vnam mulierem, & non quo ad alias, & tamen vtroque casu in contrahendo potest interuenisse verus consensus in matrimonium de præsenti cum osculis, & amplexibus citra copulam carnalem, ex quibus si fieret verum matrimonium, & tales cōprehenderentur sub verbis Euangelij de quibus supra, & præcipue ibi, & erunt duo in carne vna.

59

Dicere possemus ecclesiam manifestè errasse, & multo decepisse, & totus ille titul. de frigi. & maleficiatis, & impotentia coeundi, sub quo comprehenditur etiam mulieris arctitudo, vel aliud impedimentum vasis naturalis ad vsum matrimonij esset male positum, & situatum in corpore uxoris: quod dicere crudele est, nec licet.

Nec hic prætermitto referre, quod habui in facto Venetijs anno Domini 1507. de mense Iulij. Duo contraxerant legitimè per uerba de præsenti subarratione, & traductione, & mutua cohabitatione per biennium, & vltra secuta, & mulier erat formosa valde, quam maritus vnicè diligebat, sed erat arcta, & penitus incognoscibilis à viro, qui diues erat, & cupiebat effici pater, vt dicit Host. in sum. de frigi. in §. quæ impotentia coeundi. post princip. in tantum quòd cōcorditer adiuerunt d. Patriarchā Venet. partium ordinarium, iudicialiter experiendo supra ipsa arctitudine, fuerunt vocatę obstetrices, quæ mēdio iuramento dixerunt puellam arctam, adeo quòd vix mingebat, sed quòd signa naturæ integrè apparebant, licet labia naturæ essent consolidata: & medici etiam vocati testabantur, quòd nonnisi cum euidenti periculo mortis poterat incidi, & his rationibus motus Patriarcha nullum fuisse, aut esse potuisse matrimonium inter eos, tamen iugales ipsi non contēti adiuerunt quendam chirurgum Patauium Morādinum nuncupatum, qui ipsam incidit, & claustra pudoris adaperuit, & facta fuit cognoscibilis, & maritus, qui eam nunquam deseruerat cognouit eam, & ante finem anni peperit filium, quem suscepi ego ad sacram fontem in ecclesia Sancti Leonis cui Ventura ab effectu nomen imposui.

Et hinc orta est quæstio inter peritos, vtrū stante sentētia declaratoria Patriarchæ, ex quo iugales ipsi semper mente, animo, & voluntate perstiterunt in amore coniugali ipsa cognoscibili reddita deberent denuo contrahere de iuris necessitate, attento quòd sententia transierat in rem iudicatam. Aliqui doct. inter quos erat D. Nicolaus Borgasius frater meus germanus in. vtriusq. doct. dicebant quòd non, quia consensus semper vtriusque fuit, qui consensus etiam fundamentum matrimonij, qui semper in eis permansit, & secuta copula remansit perfectum & verum matrimonium, nō indiget nouo contractu, quia illa continuata mutua volun tas cum copula subsecuta perficiebat uerum matrimonium. Alij uero dicebant forede nouo contrahendum, quia primus contractus fuerat omnino euacuatus, & delectus per dictā sententiam, ex qua fuerat data licentia uiro cōtrahendi cum alia quàm mallet muliere, & sic erat liber perinde, ac si cum illa nū quàm contraxisset, & sententia fuerat lata eo instante, ex qua instantia uidebatur impugnare matrimonium, nec illud gratum, aut ratum habere, ego ad omnem hæsitationem tollendā dicebam quòd isti de nouo contraherent in faciem ecclesiæ sub hac formalitate uerborum, uidelicet, quia semper animo uoluntate & consensu habui te in uxorem, licet ecclesia etiam me instante aliter iudicauerit, nihilominus ad omnem hæsitationem tollendā si non es uxor mea nūc accipio te in uxorem legitimam meā per uerba de præsenti, & mulier. per eadēm et uerba pariter accipiet in uirum.

Hanc practicam dicebam assumi ex tex. Grego. in c. paruulos. cum tribus. c. sequenti. de cōsecr. di. iiij. ubi dicitur quòd dum dubitatur de sacramento baptismi, an sit collatum, uel nō, deber homo baptizari sub conditione si nō est baptizatus &c. & idem dicendum est de omnibus alijs sacramentis, ut dixi supra de cler. per: sal. promoto, & idem dicebam in hoc coniugij sacramento ad oēm hæsitationē tollendā.

Quarta eorum principalis ratio est, quia matrimo-

trimonium consummatum inter infideles est
de iure naturali, & diuino, & tamen Papa illud
dissoluit, magis ergo poterit dissoluere non cõ
summatum inter fideles, etiã si sit de iure diui,
no, consequentia patet à simili vel maiori pri-
ma pars antecedentis. s. ꝙ sit de iure diuino pa
tet in l. ius naturale. ff. de iusti. & iu. & insti. eo.
tit. in prin. ibi hinc descẽdit maris & fœminæ
cõiunctio, quam nos matrimoniũ appellamus
quod etiã declarat S. Tho. In iiij. sent. di. xxvj.
q. j. art. j. est etiã de iure diuino, quia à Deo in-
stitutum est matrimonium, vt sæpius supra vi
dimus, & not. in c. deinde opponitur. xxvj. di.
& in c. fi. de frigi. & malef. quia illa verba pro-
pter hanc relinquet homo patrem, & matrem,
& adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne
vna, per quæ verba in lege Euangelica matri-
monium institutum fuit: licet etiam ab Adam
prius dicta fuissent, tamen fuerunt ei inspirata
à Deo, & sic prophetico ore dixit, vt not. In c.
lex diuina. xxvij. q. ij. Et spiritussanctus dicitur
locutus p Prophetas, vt in Symbolo patet ibi,
Qui locutus est per prophetas. propter qđ po-
nuntur esse verba Dei Christo Deo nostro pro
ferente Matth. xx. quæ non fuerunt dicta fideli
bus tantum, sed & infidelibus, ergo inter eos
quoq; videtur esse verũ matrimonium. xxviij.
q. j. §. his itaq;. & est de iure diuino, vt in c. de
infidelibus. de consang. & affi. quòd autem Pa
pa illud dissoluat, patet ex c. quanto. de diuor.
60 Quinta † Papa est in ecclesia, & ecclesia est
in Papa, vt in c. quodcunq;. & in c. directa, &
ibi glo. xxiiij. q. j. & vij. q. j. c. scire debes, & Io.
And. in c. proposuit. de conces. præben. & in c.
magnæ. de voto. Ecclesia itaque sine Papa facit
& fecit constitutiones super matrimonio, habi
litando siue inhabilitando personas ad illud,
vt patet in toto tit. de cogna. spirituali, & de co
gni. leg. & de eo qui cogno. consang. vxo. suæ,
& de consang. & affi. non decet. & in cle. vnica.
eo. tit. & de adult. & stu. & de voto, & de dispẽ
sa. Papæ dixi per discursum. in quibus locis pa
tet ꝙ ecclesia facit constitutiones super matri-
monio contrahendo, permittendo vel prohi-
bendo, vt etiam not. in c. licet ex quadam. de te
stib. & xxxv. q. ij. & iij. & v. & ferè per totum,
& præsertim in c. quædam lex Romanorum.
xxxv. q. iij. vbi personæ coniunctæ vsque ad se
primum gradum prohibebãtur cõtrahere, po-
stea in c. nõ debet. de consang. habilitãtur vsq;
ad quartum gradum inclusiuè, & sicut hoc fa-
ctum est à Papa generaliter, ita potuit facere le
gem specialem & localem, vt fecit Gregorius
solum Anglicis, vt in d. c. quædam lex Roma-
norum. In §. quod scripsit Augusto. immo etiã
facere posset legem personalem, vt in c. scien-
dum est. & c. sequenti. xxix. dist. vt legitur in Hi
storijs de Vrbano Quinto, qui Comitem Bar-
61 nabonem de Vicecomitibus Domini Mediola
ni, & eius filios per legem specialem inhabili-
tauit eos ad matrimonium cõtrahendũ, vt do
mus eorum fieret deserta, & Episcopatum eo
rum acciperet alter, & semen eorum nõ hære-
ditaret terrã, vt legitur in ipsa inhabilitatione,
quæ fuit facta Anno Domini. . . . . . . &
hoc ex eo, quia fuerunt rebelles Ecclesiæ.
Ex quibus assumitur arg. ꝙ cum verba sacra
menti sit essentialia sacramento, si Papa variat
materiam. s. ipsos contrahẽtes, nec oportet hic
distinguere, vt dicunt Logici, & Philosophi, in
qua & ex qua, vt infra declarabo, variat dico fa
ciendo de personis legitimis ad contrahendũ
inhabiles, & illegitimas, & è conuerso. Per cõ
sequens poterit dissoluere ipsum matrimoniũ,
cõtractum per personas inhabilitatas, quia ma
trimonium non est nisi vinculum inter perso-
nas legitimas per diffinitionem eius, quam po
suit Hugo de sancto Victore, & Host. vt s̃. dixi.
Sexta ratio sic est, Papa matrimonium non
consummatum dissoluit per religionis ingres
sum, sed multa alia opera sunt meliora, quam
talis religionis ingressus, ergo & sic per aliam
meliorem causam poterit dissoluere, & dispen
sare: cõsequentia patet per regulam quam Lo
gici dicunt Topicam, Iuristæ autem dicunt de
maiori ad minorem, vt si de quo minus vide-
tur inesse & inest. ergo & de quo magis, antece
dens pro prima parte patet per c. ex publico. ve
rum & ex parte. de conuer. coniug. Pro secun-
da vero parte videlicet multa alia sint meliora,
patet primo, quia quanto bonum cõmunius,
62 tanto diuinius, quia dicit Philosophus Ethi-
corum primo. Bonum commune præfertur
bono particulari, & communis vtilitas præ-
fertur priuatę, vt in c. scias. vij. q. j. & in c. bene.
de postu. præla. el j. & in c. licet. de regu. modo
sic. Si vnus Rex, vel Princeps cõtraxisset p ver
ba de præsenti, nõ secuta copula, postea vellet
cõtrahere cum alia, vt de Mose legitur in histo
ria scholastica, si ex isto secũdo ꝯtu sequere-
tur pax vnius regni, vel si illa, cum qua vult se-
cundo loco contrahere esset regina multarum
gentium, & ad hoc vellet effici christiana cum
regno suo, hoc esset bonum commune, & con
sequenter absque dubio maius, & ad hoc acce
dat, ꝙ Papa dissoluit matrimoniũ iam cõsum
matum, vt lucretur vnã animã tantum inter
infideles, si alter eorũ ad fidem conuertatur, à
fortiori poterit dissoluere, vt regnũ, & sic plu-
res veniant ad fidem, cum fides plurimorum
sit maius bonum, quàm fides vnius.
63 Præterea episcopari est maius bonũ quàm re
ligio, quia vt videmus extrahuntur à religio-
ne, vt promoueantur ad maius bonum cum

64 religio sit bonum particulare, † episcopale ve
ro commune siue vniuersale, & sic pariter pos-
set Papa dissoluere ratum non consummatum
pro promotione ad Episcopatum maiori ratio
ne, non est ergo vera regula, ꝙ pro solo ingres-
su religionis fiat huiusmodi dispẽsatio: plus di
co, ꝙ per promotionem ad Episcopatum mo-
nachus vel religiosus omnino liberatur à iugo
regularis ꝓfessionis. vt est tex. in c. vnico. xviij,
quæst. j. & ibi glo. & est date maius bonum,
propter quod Papa tollit iugum professionis,
poterit ergo etiam dispensare in matrimonio
rato non cõsummato pro maiori bono, quàm
sit religio, & sic casus religionis non est solus
nec singularis, non dicas tamẽ ꝙ propterea ꝙ
religiosus factus ipse liberetur à tribus votis re
ligionis, vt supra dixi per discursum.

Septima qui potest maius, potest & minus,
seu cui conceditur maius cõceditur & minus,
quia quod plus est, vtique tanti est, & hæc est
regula iuris, sed maius ligamen, & maius bo-
num est solemne votum religionis quàm matri
monium non consummatum, ergo qui potest
tollere, seu soluere votum religionis solemne,
poterit etiam matrimonium non consumma-
tum dissoluere, consequentia patet: maior est
quasi pro maxima, & colligitur etiam ex tex. in
c. per venerabilem, qui fil. sint legit. & in c. ex
parte. el terzo. de deci. Minorũ vero probatur;
quia matrimonium non consummatum dis-
soluitur per professionem religionis, vt in iuri
bus supra sæpe allegatis, sed non econuerso, quia
votum solemne religionis nõ soluitur per ma
trimonium: ergo maius est uinculum profes-
sionis quàm matrimonij non consummati, ꝙ
autem Papa dispenset in hoc casu maiori, &
sic dissoluat ipsum, patet, quia dispensat cum
monacho professo, vt possit contrahere matri-
monium, & sic nõ teneri voto solemni, vt no.
in c. cum ad monasteriũ. de sta. regu. Dixi satis
supra, de dispẽs. Papę, & de voto, & ibi p Inno.
& est cõmunis opi. Et Pet. de Palu. in iiij. sent.
dicit ꝙ Papa dispensauit cum Rege Aragonũ,
qui erat monachus ob prolẽ suscipiendam, &
idem legitur de quodã monacho, qui erat ordi
nis S. Benedicti nigrorum in monasterio S. Ni
colai de littore Venetijs, de domo Iustiniana,
qui in ea erat solus, cum quo Papa dispẽsauit,
& duceret vxorem, & susciperet prolẽ, qua su
scepta reuerteretur ad monasteriũ, qui genuit
septem filios vtriusq; sexus, demum factus se-
nex ipse redijt ad monasterium & vxor monia
lis effecta est, vt legi in chronicis & præcipue
in vita Beati Laurentij Iustiniani olim Patriar
chæ Veneti, vt etiam dixi supra de voto.

Item ad prædicta potest adduci illud, vinco
vincentem te, à fortiori vinco te, vt. ff. de diuer.
& temp. præscrip. l. de accessionibus, sed Papa
vincit votum solemne religionis ipsum dissol-
uẽdo cum de monacho faciat nõ monachum,
quod votum vincit matrimonium non cõsum
matũ, quia ipsũ dissoluit, vt in iuribus supra al
legatis, ergo Papa põt vincere ipsum vinculũ
mrimonij nõ cõsummati, & ipsum dissoluere.

65 Octaua principalis eorum ratio est, quia si-
gnũ debet respondere signato, vt sit illi simile.
Sed mrimonium non cõsummatũ signat vnio
nẽ causæ fidelis cũ Deo, & hæc est dissolubilis,
ergo & ipsum mrimonium solubile est: maior
patet in c. sacrificiũ. de consec. di. ij. & c. signũ.
& c. species. minor autem colligitur ex c. debi-
tum. de biga. vbi dicitur cum duo in coniugio
sunt. s. cõsensus animorũ, & coniunctio corpo
rum vnum significat charitatem, quæ est inter
Deũ, & animã iustam, iuxta illud Sapien. Qui
66 adhæret Deo, vnus spiritus est cũ eo. Reliquũ
vero significat conformitatem, quæ cõsistit in
carne inter Christum, & Ecclesiam, ad quod
pertinet illud; Et verbum caro factum est. &
coniugium illud, quod non est coniunctione
corporum consummatum, nõ pertinet ad con
iugium illud quod inter Christum & Ecclesiã
per incarnationis mysterium est contractum,
coniunctio vero inter Deum & animã dissolu-
bilis est, quia tollitur per peccatum, vt vj. q. iij.
c. audi denique. ex xxiij. q. iiij. c. certum. Vnde
Hieremias ait, Peccata nostra diuiserunt nos à
67 Deo. sed † coniunctio, quæ est inter Christum
68 & Ecclesiã nunquam tollitur, quia † ecclesia
nunquam separatur à Christo. xxiiij. q. j. c. pu-
denda, vel & diuinitatis ab humanitate, quę fa
cta est, dum verbum caro factum est & habita
uit in nobis; super quo Damascenus dixit, qđ
69 semel assumpsit, nunq̃ dimisit, & B. Leo in ser-
mone de passione dicit, ꝙ tanta fuit huiusmo
di vnio, vt non potuerit nec passione, nec mor
te dissolui, & hæc ratio sumitur ex glo. c. qua
propter. xxvij. q. ij. quæ assignat rationem, qua
re matrimonium consummatum non dissolui
tur sicut nec vinculum diuinitatis ab humani-
tate. Et consequenter nec conformitas carnis,
quæ est inter Christum, & Ecclesiã, quę signan
tur per matrimonium consummatum.

Dicitur autem non consummatum nõ per-
tinere ad hoc sacramentum inter Christum &
Ecclesiã per carnis conformitatem; vbi etiam
glo. in cap. non dubium. xxvij. q. ij. dicit ꝙ hoc
non cõsummatum nõ pertinet ad mrimoniũ,
quòd habet in se sacramentum coniunctionis
Christi, & Ecclesiæ.

Nona ratio fit per adductionem tex. diuer-
sorum, ex quibus apparet hoc in iure determi
natum esse per c. inter corporalia, cũ duobus
cap. sequentibus, de translatio. prælato. vbi
dicitur

corporalia,& ſpiritualia hoc intereſt,quòd cor
poralia facilius deſtruuntur,quàm conſtituan-
tur. Spiritualia verò èconuerſo, & ſubditur,
quod cũ vinculum ſpirituale ſit fortius, quàm
carnale,ſi Deus ſuo tantum reſeruauit iudicio
matrimonium carnale dicendo, Quos Deus
coniunxit,&c. à fortiori reſeruauit ſibi diſſolu
tionem matrimonij ſpiritualis, vt quos Deus
coniunxit, ſcilicet Epiſcopum ab eccleſiam ho
mo non ſeparet,& ſubditur, ꝙ nõ humana po
teſtate, ſed potius diuina diſſoluitur ſpũale cõ
iugium, cum per tranſlationem, depoſitionẽ,
aut ceſſionem authoritate Papę,qui eſt Christi
Vicarius,Epiſcopus ab eccleſia remouetur. Et
conſequenter in c,quanto.eo.ti.dicitur, ꝙ Epi
ſcopus Hilerdẽ.propria authoritate ſe ad eccle
ſiam Erbipolen.tranſtulit,non attendens,ꝙ ve
ritas in Euangelio proteſtať,ꝙ quos Deus con
iunxit,homo non ſeparet poteſtatem transfe-
rendi Epiſcopos,ita ſibi retinuit Deus, dñs, &
magiſter,quod ſoli Petro vicario ſuo,& ſucceſ
ſoribus ſuis ſpeciali priuilegio præbuit, & con
ceſſit; & ibidem in tex.dicitur, Non.n.homo,
ſed Deus ſeparat,cũ Ro. Ponti. qui non ſolum
puri hominis, ſed etiã vices Dei gerat in terris
eccleſiarũ vtilitate, vel neceſſitate penſata non
humana, ſed potius diuina authoritate diſſol-
uit,& conſequenter in c.licet.eo.ti.dř ſicut ma
trimonij vinculũ,quod eſt inter virũ, & vx. ho
mo nõ diſſoluit, dicente dño,Quos Deus con
iunxit, &c. ſic ſpũale fœdus coniugij, quod eſt
inter Epiſcopũ,& eccleſiam,quod in electione
initiatũ eſt,& in confirmatione ratũ, in conſe-
cratione conſummatũ eſſe intelligitur ſine au-
thoritate illius ſolui non pőt, vt ſ.dixi, & gl.ibi
dicit,ꝙ ſimile eſt in matrimonio carnali,quod
in ſponſalibus per promiſſionem nuptiarũ ma
trimoniũ initiatur in conſenſu fit ratum,& per
carnalẽ copulã cõſummatũ, vt etiã ſupra dixi.

Et ex his dictis elicio incidenter tres ratio-
nes,ſeu argumenta,quorũ vnum tactũ eſt.ſ.in
ſeptimã rõne,licet aliter q̃ hic. Horũ itaq; pri-
mũ ſit per locũ à minori, vt ſi de quo minus vř
in eſſe,& ineſt,&c. Sed minus vř de matrimo-
nio ſpũali, ꝙ poſſit diſſolui, quã de carnali, &
tñ diſſoluitur, ergo à fortiori poterit diſſolui,
& matrimoniũ carnale maior eſt,vt ſupra dixi
regula topica, & apud iuriſtas allegatur aurẽ
multo magis. Minor aũt declaratur, quia cor-
poralia facilius deſtruuntur, quàm cõſtituanť,
& è cõuerſo ſpiritualia, vt ſupra dixi. Et ſic ſeq
tur,ꝙ maius eſt diſſoluere vinculũ ſpũale, quã
corporale,& tñ hoc vinculũ ſpũale diſſoluitur
per Papam, transferendo, vel deponendo Epi-
ſcopũ,vel Epiſcopo,cedente, & renũciante,&
Papa ceſſionẽ,vel renũciationẽ admittẽte. Di-
camus ergo,ꝙ qui põt maius,poteſt & minus,
vt ſupra dictum eſt,ſed vinculum ſpirituale eſt
maius, quàm carnale, vt dixi ſupra, & Papa
illud diſſoluit, ergo & minus.

Secundum argumentum poteſt ſic formari,
Deus reſeruauit ſibi diſſolutionem matrimo-
nij ſpiritualis, ſicut & carnalis per illa verba,
Quos Deus coniunxit,&c.ſed licet hanc diſſo
lutionem ſibi reſeruauerit,tamen ſua authori-
tate Papa diſſoluit, ergo eodem modo licet re-
ſeruauerit ſibi diſſolutionem matrimonij car-
nalis, tamẽ fungens vices Dei, vt eius vicarius
Papa poterit illud diſſoluere, maior eſt expreſ-
ſa in tex.d.c.quanto. dicens, Spirituale coniu-
gium, quod eſt inter Epiſcopum,& eccleſiam,
Deus ſuo tantum iudicio reſeruauit diſſoluen
dũ, qui diſſolutionem carnalis coniugij, quod
eſt inter virum, & vxo. ſuo etiam tantum reſer
uauit iudicio,præcipiens. Quos Deus coniun-
xit &c. Minor etiam ponitur ibidem, cũ ſubdi
tur,ꝙ cũ Epiſcopus ab eccleſia remoueť autho
ritate Rom.Pont.tũc nõ authoritate humana,
ſed diuina fit hæc diſſolutio à vicario Ieſu Xpi.

Tertium atq. poteſt ſic formari: ſi prohibeť
diſſolutione matrimonij carnalis fieri per Pa-
pam,id maximè eſt propter hoc,quia non licet
Papæ, qui homo eſt, & vt homo poteſt errare,
vt dicit gl.in c.arrecta fide,xxiiij.q.j.hos diſſol
71 uere†quos Deus cõiũxit. xxiij.q.j.quos Deus.
Sed hoc non obſtat, quia quando Papa diſſol-
uit,non vt homo,ſed vt Deus dicitur diſſolue-
re, quia id facit authoritate diuina, vt vicarius
Dei. Minor patet, quia Theologi hoc conce-
dunt,ꝙ à Papa non poſſit,quia illud vinculum
eſt à Deo, ſiue authoritate Dei dicentis, Quos
Deus coniũxit &c. hæc.n.cauſa ponitur xxxvij.
q.ij.c.ſunt qui dicũt. minor autem declaratur
in tex.d.c.quanto.ibi,non homo, ſed Deus ſe-
parat, cum vices Dei teneat in terris.

Sed contra hanc poſſet dici,ꝙ hic modo Pa
pa poterit ea omnia, quę poſſet Deus, ſi eſſet in
terris, quod videtur abſurdum.

Decimũ principale fundamentum eorũ eſt
per c.fi.de ſponſ.duorũ, vbi dicitur,ꝙ licet con
ſuetudo fuerit in dioc.Mutinen.ꝙ ſi contractũ
fuerit matrimoniũ per verba de pñti copula nõ
ſecuta, & ijdẽ ꝯhẽtes ꝯherẽt ſcđo loco ꝑ verba
de pñti ſecuta copula, ꝙ manebat ſcđm mr̃i-
moniũ cõsũmatũ ex illa cõſuetudine, tñ ibi Pa
pa dicit de cætero hoc nõ ꝑmittere, nec ſic vult
obſeruari, vbi veniũt duo notãda, primum ſm
opi.Hoſt. dũ dicit volumus, quaſi dicat, ſi vo-
luiſſemus,ſtatuiſſemus cõtrariũ,vř ſtatuere po
tuiſſemus, vñ Hoſt.in d.c. tua. & c. ſicut. & c.
ex publico ſæpius alle. videtur tenere, ꝙ Papa
potuiſſet approbare illam conſuetudinem, &
cõdere legem generalem de hoc, ſicut legimus
in c.j. & cap.ſuper eo. de cognat.ſpir. facit ad

hoc, quod ponitur in e.cum inhibitio.de clandest.despon. vbi ponitur de eodem verbo, volumus, cuius natura est denotare intentionem
72 illius, † φ dictum, cuius verbi vim not. glo. in clem.j.de rerum permut.& in clem.j. de offic. vica. & per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum.Trin.& in c.ex ratione.de appell.vbi dicitur, φ inducit dispositionem nouam, seu ius nouum.

Prius ergo vigore dictæ consuetudinis soluebantur matrimonia contracta per verba de præsenti ex tolerantia, vel iudicio Romanorum Pontificum, qui fuerunt ante Innoc. III. qui edidit dictum decretalem per tuas, videlicet c.fi.supra allegatum, vt not.in c.licet.eod.tit. Vnde dicendum est, φ si consuetudo hoc introduxit, scilicet, φ matrimonium ratum non consummatum tollatur per matrimoniũ ratum, & consummatum posterius, multo fortius Papa hoc facere poterit.

Secundum notandum est in eod.tex. ibi, de
73 cætero, quæ dictio respicit † futura, & non præterita, vt not.gl.magna.in procem.clem.super verbo, de cætero.& in cle.j.de elect.tex.& glo. in c.ij.de concess.præben.in vj.& in c.j. de postul.prælat.eo.lib.& in c.oportet.viij.q.j. & in cap.j.& ff. de offi. deleg. Et attendendum, seu ponderandum etiam est per dictionem illam, de cętero, non reprobatur illa consuetudo quo ad præterita, & sic patet, quòd sic licuit vigore dictæ consuetudinis, & cum mos sic erat, crimen non erat, vt iiij.dist.c.denique.& aliquando dissolubile fuit.

74 Vndecima Canonistarum † ratio est ex glo. in d.c.ex publico, quæ dicit, φ omnes antiqui Doct.post Vincen.& Alanum tenuerunt, & signanter Host.tenuit in sum.& lect.& alij secuti sunt eum, vt Io. And.Cardin.Butr.& omnes dicentes, φ circa hoc matrimonium ratum nõ consummatum, Papa habet magnam valde, & latam potestatem.

Et inter Theologos, Henricus Andegauen. qui inter Theologos appellatus est Doctor solemnis in suis Quolibetis, Quolibeto quinto, dicit, quòd matrimonia ex natura rei efficaciã non habent in quantum matrimonia, sed solũ ex diuina institutione: ipse aũt Christus Deus, & homo sic instituit cõiongi per cõsensum aio rũ sicut & instituit aiorũ p dissensum posse dissolui, dum tamẽ ad copulam vlterius non esset processum, & hoc in casibus ab ecclesia constitutis, vel constituendis, licet forte sit alios, φ religionis ingressus, φ dici posset, vt quis vellet episcopari, quod est maius bonum, quàm religio, quia est bonum vniuersale. Et vt quotidie videmus extrahuntur à religione, vt promoueantur ad Episcopatum: ecce ergo, φ ecclesia non potest alium casum instituere vltra ingressum religionis, in quo tale matrimonium dissoluatur.

Duodecima ratio est fundata non solum in Theorica Doctorum, sed etiam in practica, & obseruantia diuersorum Romanorum Pontificum, & inchoando à proximioribus nostri tẽporis, videlicet à centũ annis citra Martinus Papa Quintus, qui fuit creatus Papa in Concilio Cõstãtiensi, anno Dñi M CCCCXVI. & sedit an.xiiij.obijt anno M CCCCXXX. dispensauit in hoc casu, vt legi in quodam libello instructionum officij referendariorum, qui fuerat bo.mem.Dom.mei Fel.cuius exemplum extraxi, in quo sic continebatur, videlicet Papa dispensat ex magna causa super matrimonio rato non consummato. Et Martinus Papa Quintus sæpius dispensauit, & idem fecit D.Eugenius Papa Quartus, & dum huiusmodi dispẽsatio peteretur à sanctissimo D. N. Sixto Papa Quarto fuerunt præsentatæ multæ copiæ bullarum eorundem Pontificum, coram Reuerẽdissimis dominis Cardinalibus, & alijs Prælatis, & Doctoribus ad hanc materiam per eundem D. N. Sixtum deputatis, & erant ad minus quatuor copiæ, quibus apparebat D. Martinum Papam Quintum, & D.Eugenium Quartum dispensasse in vno propter lepram superuenientem, in alio verò propter odium, & maleuolentiam, quæ emerserat inter virum, & vxorem ad scandala vlterius euitanda, & beatus Ant. in sua sum. de statibus Principum, circa principium dicit, se vidisse bullas Eugenij supra hoc: dicitur etiam, φ Nicolaus Papa V. qui successit Eugenio idem fecit, vnde si factũ est, præsumitur fieri posse, quia ab esse, & pos-
75 se, † valet argumentum, secundum Dialecticos: vnde etiam ob hoc dici posset, φ Papa potest dispensare cum bigamo, vt promoueatur ad Episcopatum, licet sit contra Apostolum, vt in c.debitum. & c. super eo. de bigam.quia inuenitur, φ Lucius Papa hoc fecit, scilicet dispensauit cum Archiepiscopo Panormitano, vt dicit gl.in c.lector.xxxiiij.dist. & sic argumẽtum assumi potest, φ id, quod vni Pontifici li-
76 cuit, † & successoribus liceat etiam, si lex humana diceret contrarium, quia Papa est super talem legem, & ipse est lex animata in terris, & φ vni Rom. Pontifici licuit, & omnibus successoribus liceat, faciunt not.in c.in causis. de re iudi. Et propterea non debet hoc amplius in dubium verti, ant de eodem iterum iudicari per c. crimina. de collus.

Hæc sunt vigintiquatuor fundamenta ad vtranque partem dubij, seu quæstionis per dominos Theologos, & canonistas deducta, quibus singulis, & singulariter singulis responde-

re

re opus esset nouo integro & longo tractatu, sed pro finali solutione quæstionis assumo authoritatem Inn. in d. c. ex publico in finalibus verbis super verbo consummatum, & est vltima glo. dicentis, & sic nota circa matrimoniū non consummatum valere constitutiones ecclesiæ quibus standum est, vide hodie consil. Philippi Decij in j. vol. nu. cxij. incip. proponitur in casu occurrenti.

Sed quia supra proxime in vndecima canonistarum ratione in fin. referendo Henricum Andegauen. dixi matrimonium ratum non cōsummatum posse dissolui nedum per ingressum religionis, verum etiam in omnibus casibus ab ecclesia constitutis ponendo exemplū in volente episcopari.

77 Quæro † an matrimonium ratum non consummatum dissoluatur per sacrum ordinem, seu per promotionem, & consecrationem episcopalem, sicut per ingressum religionis. Ant. de Butr. in Rubrica. de spons. dicit, quòd non, & allegat pro se opi. Io. An. in sua sum. de spon. & glo. in c. vnico. de voto in vj. & Abb. etiam in c. j. & ij. de conuers. coniug. tenet, quòd per presbyteratum nō dissoluatur matrimonium dicens hoc iam esse decisum per extrauagantē Io. xxij. quæ incipit antiqua, & fatentur omnes doct. vnde quæstio hæc hodie sine dubitatione relinquitur in simpliciter ordinato ad sacros ordines, vt etiam tenet Franciscus Aretinus quodam suo consi. de quo infra, qui etiam dicit in pen. col. d. consilij, quòd dicta conclusio patitur fallentiam, si promotio sit facta de consensu vxoris, & sic dicit dict. extrauagantem esse intelligendum.

Sed per hæc nō remanet soluta quæstio quo ad episcopatum, & munus consecrationis illius. Nam Ant. de Butr. Abb. & alij tenentes opinionem, quòd quis non possit esse Episcopus nisi prius sit sacerdos, & quòd Episcopatus non sit ordo; salua tantorum patrum correctione non faciunt bonum fundamentum, nec verum: nam certum est, & si matrimoniū, (& si pro quia dissoluitur per ingressum religionis, à fortiori per promotionem, & consecrationem episcopalem) & pro hoc fundamento adduco authoritatem Euangelij Io. ij. vbi ipse Io. ex nuptijs, siue post matrimonium ratum non consummatum à Iesu Christo ad Apostolatum, & Episcopatum vocatus fuit, & sic solutum fuit matrimonium ratum non consummatum. Sed ne forte in me retorqueas, quòd ex hoc ideo tale matrimonium non fuit solutum, quia tempore eius contractus Ioannes iā fuerat vocatus à Christo, & sic iam Apostolus, & Episcopus factus contraxerat, dico quòd cū pateat, quòd Christus vocauit Ioannem, dum vocauit, & Petrum, & Andream, vt Matth. iiij. ibi ambulans autem Iesus iuxta mare Galileæ vidit duos fratres Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis, venire post me, & faciam vos fieri piscatores hominum, at illi continuo derelictis retibus secuti sunt eum, & procedens inde vidit alios duos fratres Iacobum Zebedei, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedeo patre eorum reficientes retia sua, & vocauit eos: illi autem statim relictis retibus, & patre secuti sunt eum, & sic quòd matrimonium fuerit cōtractum post susceptum Apostolatum, & Episcopatum, & clare consequenter fuit nullum, non autem dissolutum.

Pro huius oppositi solutione videndum est de vocatione Ioannis, & dico, quòd de Ioanne, & alijs quoque Apostolis reperiuntur variæ vocationes à domino factæ, & ad diuersa vocati sunt, licet omnes vocationes tenderent ad ipsorum Apostolorum, & aliorum per ipsorum medium saluationem, sed quia loquimur de vocatione Ioannis, aduertendum est, quòd Ioannes in sacra scriptura ter reperitur vocatus à Christo: primo enim legitur ipsius Io. c. j. qualiter homines duo audiuerunt Christum loquentem, & conuersus Iesus, & videns eos sequentes dixit, quid quæritis: dixerunt Rabi, vbi habitas, & hunc locum nonnulli male sortesentientes impugnant dicentes, quòd cum Ioannes, & Iacobus essent fratres domini, iuxta illud Io. ij. descendit in Capharnaum ipsa, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius, & ibi glo. Nic. de Ly. in verbo, & fratres eius, declarat quomodo intelligatur illud, & fratres eius, non est verisimile quòd ignorarent mansionem eius, sed respondetur, quòd eo tunc non erant in Nazareth, vnde erat Christus existens extra patriam, vel locum domicilij proprij, vel originis, hi etiam ignorantes locum habitationis, vt aduenæ, vt etiam hodie; & quotidie inter fratres, & amicos extra patriam accidit, & ita videtur sentire Nico. de Lyra ibi Io. j. in verbo dixit eis venite. Aliqui etiam dicunt, quòd detinebantur oculi eorum, ne cognoscerent Iesum loquentem, & facientem miracula, & signa magna, de quibus Matth. etiam iiij. & ibi sanans omnes langores, & omnes infirmitates in populo, & abiit opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes varijs lāguoribus, & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paraliticos, & curauit eos, ideo oculi eorum detinebantur, ne cognoscerent eum in principio operum suorum, vt messiam, & filium Dei, pro quo facit in simili, quòd

quòd legitur Lucæ xxiiij. ibi & factum est dum ambularent, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis, oculi autem illorum tenebantur, ne cognoscerent eum; facit etiam illud Io. xxj. ibi, Mane autem facto stetit Iesus in littore, non tamen cognouerunt discipuli, quia Iesus est, & sic non fuit inconueniens, quòd ignorarent vbi habitaret Iesus qui dixit venite, & videte, & apud eum manserunt, & dicunt doctores Theologi, quòd cũ exprimeretur in litera, quòd vnus esset Andreas, & alter qui fuit Ioannes non exprimitur, noluit seipsum nominare, ac si alter fuisset, sicut scripsit, & nominauit Andream nominasset alium; nec obstat, quòd pluries Ioannes in suis Euangelijs nominat seipsum, quia sic fuit post vocationem ad Apostolatum, cum dicat, & ille discipulus, quem diligebat Iesus; quòd ante aliquam vocationem hoc dicere non poterat, vt dicit ibi Nicolaus de Lyra super verbo erat autem Andreas. Item & secundo vocatus fuit, vt supra diximus ad mare Galilææ Matth. iiij.

Tertiò vocatus est Ioannes de nuptijs, vt Io. ij. ex quibus vocationibus Ioannis, & aliorum Apostolorum clarè constat, quòd vocati sunt Apostoli ad perfectam, & veram religionem continentem tria substantialia religionis, videlicet paupertatem, & castitatem, & obedientiam, vt Io. j. & Matth. iiij. Ideo distinguẽdo has vocationes soluetur quæstio.

Prima nanque uocatio fuit simpliciter ad fidem, & non ad Apostolatum.

Secunda ad religionem, vt præfertur.

Tertia ad sacerdotium, & deinde ad Apostolatum, & Episcopatum.

Et quòd Apostoli, & Ioannes fuerunt vocati ad veram religionem, & eius tria substantialia; probatur j. Matth. xix. Petrus ait, Ecce reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis. vbi doc. dicunt ibi, reliquimus omnia non solum bona temporalia, sed etiam nostrum velle, & nolle, summittendo se obedientiæ Christi.

Castitatem autem seruasse probatur per tex. in c. omnino. xxxj. dist. referentem verba Apostoli dicentis, Apostoli post Apostolatum habuerunt vxores in sorores.

Et plus dicit ibi litera; non fuit inter eos carnale coniugium.

Et habuerunt paupertatem, & sic constat, quòd Apostoli dimiserunt omnia, quæ habebant, dum venerunt ad Christum, & cũ Christo nihil habebant nisi ex Christi administratione, & dispensatione, & post passionem nihil habebant, quin omnibus Apostolis, & pauperibus esset commune, vt ait B. Tho. ij. ij. q. clxxxiij. artic. vij. dicens, ꝙ renunciatio propriarum facultatum dupliciter considerari potest, vno modo, secundum ꝙ est in actu, & sic in ea consistit perfectio essentialiter. Alio modo secundum præparationem animi, vt homo sit paratus, si opus fuerit omnia dimittere, & primo & secundo modo Apostolis fuit abrenunciatio proprietatis, & legitur in actibus Apostolorum iij. quòd Petrus dixit, dũ ingrederetur templum cum Andrea, aurum, & argentum non est mihi, ex quibus omnibus supra dicti doctores dicunt, quòd status religionis, & tria eius substantialia non à Petro homine, sed ab ipso Christo fuerunt instituta, cum ius contrarium reperio dixisse do. Abb. Sicul. & sic male in c. cum ad monasterium. de stat. regul. vbi dicit, quòd talia fuerunt instituta ab ecclesia, & Romanis Pontificibus, cum immo à Christo, vt supra patet, fateor tamen, ꝙ nulla religio fundari, aut institui potest sine approbatione Papæ, vt not. in c. fi. de relig. domi. & c. j. eo. ti. in vj.

Nec obstat, si diceretur, quòd nusquàm apparet, quòd Apostoli emiserint professionẽ, vt hodie faciunt religiosi, quia ista forma, ꝙ fiat in scriptis, & aliæ solemnitates, sunt introductæ à iure positiuo, tamen eodem iure cautum est, quòd professio tacita, & sine solemnitate facta teneat, vt est tex. in c. ad Apostolicam. & c. ex parte. de regul. & in c. j. & c.

78 eos. eo. ti. in vj. † Et sic ex animo, & operibus, quòd intrans religionem omnino voluit mutare vitã ex prima die dicitur religiosus, & reputatur professus, & maximè si assumit habitũ professorũ, vt habetur in c. j. de regul. in vj. & per Host. in sum. eo. ti. de regul. §. vtrum extre possit. in princ. in tantum, quòd si habet beneficia ecclesiastica possunt impetrari tanquam vacantia per ingressum religionis iuxta regulam cancellariæ super hoc editam, quæ consueuit esse nu. xlv. & incipit. Item quòd non debetur literæ.

Fuerunt autem vocati omnes Apostoli ad presbyteratum, & sacerdotium quo ad consecrationem corporis Christi in cœna Domini ab ipso Domino, vt Lucæ xxij. ibi, Hoc facite in meam commemorationem.

Ad vsum vero clauium & potentiæ soluendi, & ligandi, & pontificaba exercendi fuerunt vocati, dum dixit eis, Accipite Spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata &c.

Quo verò ad prædicationem, & eorum missionem fuerunt vocati per illa verba Christi; Euntes ergo docete omnes gentes baptizãtes &c. ut legitur Marci ulti. c.

Et licet tex. in c. cleros. xxj. dist. dicat, quòd in primitiua ecclesia nulla erat differentia inter Episco-

Episcopum, & Presbyterum, & idem dicatur in c.legimus.xciij. dist.& in c. in tribus gradibus.de consec.dist.ij.& idem dicat Hieron. in epistola ad Panutium contra Ioannem Episcopum Hierosolymitanum, & transumptiuè, vt supra,intelligendum est, quòd nulla erat differentia in nomine, secus in re, vt legitur Actuũ Apostolorum viij.vbi Apostoli aliter, & aliter assumebantur, quàm presbyteri, & etiam alia ministrãt Episcopi, quàm presbyteri ministrare non possunt,vt in c. perlectis.in §.ad Episcopum.xxv. dist. & in c. quamuis. lxviij. dist. & in c.quãto.de consue.sed pro hoc allego melio rem tex.in c. in nouo. xxj. dist. vbi bene ponitur iste ordo Apostolorum, Episcoporum, & sacerdotum, quem vide.

Ad propositum itaque quæstionis nostræ Apostoli primo ad fidem, secundo ad religionem,tertio ad sacerdotium,& Episcopatum à Christo vocati fuerũt, & successiuè ab ecclesia ordinatum est,vt de religione ad Episcopatum peruenire valeant, vt not.in c. statutum. viij. q.j.& in c.hinc est.in §.non sine consilio.xvj.q. ij.vbi legitur, ꝙ quidẽ Augustinus monachus factus est Anglorũ Episcopus, & beatus Gregorius, & beatus Martinus, & complures alij ex monachis effecti suntEpiscopi,pro quo etiam allego tex. in c.religiosus.de ele.in vj. Et sic vĩ iure decisum, quòd de religione ad Episcopatum peruenire possit tanquam ad magis dignum, & ad frugem melioris vitæ, & statum magis proficuum, in quo,& sub quo stat,& cõprehenditur vera religio: nam beatus Thom. secunda secundæ.q.clxxxiiij.art.vij.allegat August.super Gen. dicentem, quod agens semper est præstantius agente. In genere autem perfectionis, & secundum Dionysium Episcopi se habent,vt perfectiores,& religiosi, vt perfecti, quorum vnum pertinet ad actionem, alterum verò ad passionem; vnde manifestum est, ꝙ status perfectionis potior est in Episcopis, quàm in religiosis, quod facilè demonstratur vltra præcedentia,& sequentia,quia non datur exitus de religione magis bona ad minus bonam, sed è conuerso, videlicet de arcta ad arctiorem,iux.not. in c. . . . . . Vnde manifestum est, quòd status perfectionis potior est in Episcopis, vt prædixi.

Propterea beatus Thom. & omnes Theologi ex sacra scriptura dicũt,quòd status ille perfectior est, in quo homo magis accedit ad dilectionem Dei,& proximi,sed nulli dubium est, quòd status Episcoporum magis accedit ad dilectionem Dei,& proximi,quàm status religionis,ergo &c.& quòd status Episcoporum magis accedat,probatur. Nam Episcopus secundum doctrinam Euangelicam, vt bonus pastor non solum bona temporalia,& fortunæ,sed & naturæ,scilicet vitam debet ponere pro ouibus suis,iuxta illud Io.c.x. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, mercenarius autem, qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem,& dimittit oues, & fugit, &c. Mercennarius autem in hoc cõparari possunt simplices religiosi:qui Deo seruiunt, vt animam suam lucrentur,non vt custodiant gregem domini,quia non præsunt gregi, sed animæ suæ, quæ in eorum manibus posita est,iuxta illud Dauid Psal. cxviij. Aĩa mea in manibus meis semper. Nam dicit text.in c.demens.viij.q.j. quòd officium Episcoporum est omnibus prodesse,omnes iuuare,& singulos releuare,& sollicitudinem omnium portare, hospitalitatem seruare, doctorem esse oportet, ipsum iudicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, & cætera, quæ leguntur in consecratione Episcopi, quæ non requiruntur in simplici religioso: ex quibus datur intelligi, quantum dignitas Episcopalis sit dignior, vtilior, & fertilior, quàm simplex religio in ecclesia Dei, & loquẽdo de monachis, clarum est, cum sibi soli viuant,iuxta tex.in c. placuit. xvj. q.j. qui ponit, quid significet monachus, & cuius sint actiones, & modus viuendi; de alijs quoque mendicantibus idem, & fortè strictius dicendum est propter mendicitatem eorum. Et Apostolus, Qui Episcopatum desiderat,bonum opus desiderat,& transumptiuè in c. qui Episcopatum.viij. q.j. & interpretatur bonum opus. i. meritorium, in quo quis multa potest mereri.

Nec obstat, si dicatur, quòd etiam de Episcopatu transiri possit ad religionem, vt in c. temporis qualitas.§. cum aliquis.vij. q. j.quia illud est causa humilitatis, & inhabilitatis, & insufficientiæ personæ, & potius causa pœnitentiæ propter insufficientiam, quàm ob perfectionem status, vt in c. hoc nequaquam.ea.

79 causa & q. † vbi cauetur, ꝙ qui de Episcopatu transit ad religionem, amplius non possit redire ad Episcopatum, & sic apparet, quòd religio datur ad pœnitentiam agendam: ita dicit tex.in d.c.hoc nãque.in §.fi. vbi dicitur hoc ad pœnitentiam agendum,non ad quietem seruandam quibusdam conceditur: hoc idem not. in c.peruenit.xvij. q.j. nam Episcopis vtilibus ecclesiæ non conceditur licẽtia, nec cum eis dispensatur, vt transeant ad religionem:aut renuncient Episcopatui, vt not. in c. nisi cum pridem.de renunc.& in c. suggestum. vij. q. j. vbi Liberius Papa scribens omnibus Episcopis, eos hortatur,ne labores fructuosos fugiãt, nec Episcopatum dimittant,vt quietem in mo

80 nasterio inueniant. † Et pondera, verbum conceditur

ceditur, quia sine speciali concessione, seu dispensatione sedis Apostolicę talis transitus nō est permissus, vt est tex. in d.c. temporis. in eo. §. item cum aliquis. in princip. ibi, Apostolica concessione, & sic vidi de facto, quòd Reuerendissimus Dom. Ardicinus de la porta, Nouarien. Cardinalis Alerien. nūcupatus, qui habebat vtranque signaturam sub Pontificatu Innoc. VIII. ipso Papa defuncto, postquam Alex. VI. fuit assumptus ad Pontificatum, recessit ex vrbe, & contulit se ad Insulam maritimam, quæ est in lacu Volsino, in qua est monasteriū Minorum de obseruantia, & ibi assumpsit habitum dictæ religionis (inscio Papa) qui ipsum illico reuocauit per monitorium sub pœnis, & censuris ecclesiasticis, qui paruit, & rediuit, & hoc fuit anno Domini MCCCCXCII. Pontificatus ipsius Alexandri VI. anno primo, vt vidi, sed post paucos menses obijt: erat enim vir magnæ literaturæ, sed maioris experientiæ curiæ Romanæ, & exemplaris vitę, non alebat domi, nisi literatos vsque ad famulos stabularios inclusiuè, vt vidi etiam.

Et ex his videtur dicendum, quòd per munus cōsecrationis Episcopalis possit solui matrimonium ratum non consummatum, nec obstare videtur opinio quorundam Doct. in c. ex parte. el secundo. & c. sanè. de conuer. coniug. tenentium contrarium: quia verè rectè intuenti. c. sanè, propriè intelligitur de matrimonio rato. & consummato.

Dominus Franciscus de Accoltis Aretinus Iurisconsultorū ætatis suæ facilè princeps subtilis, & īgeniosus, vt colligitur ex scriptis eius, in hoc casu consuluit in contingentia facti, & est consilium lix. in volumine consiliorum suorum, & incipit in facto dicitur euenisse, ꝙ quidā clericus in minoribus ordinibus cōstitutus vxorem per verba de pñti desponsauit, vbi luculenter examinat hanc q. vbi relatis dictis Io. An. in d.c.j. de voto. in vj. in nouel. & Anto. de But. in d.c. ex parte. el secundo. de conuers. coniug. non tamen firmando pedes ante finem secundæ col. dicit, quòd potius inclinaret in partem negatiuam, videlicet, quòd per promotionem ad Episcopatum, non dissolueretur matrimonium: hoc tamen dicit, quòd tunc relinquebat indecisum, quia non pertinebat ad id, de quo tunc quærebatur, cum quæreretur de promoto de consensu, & licentia vxoris non cognitæ, & in q. nostra quæratur de promotione etiam inuita, vxore non cognita facta.

Non referam vlterius eius dicta, ne transplantem, sed vide ibi copiose, vbi tandem firmando pedes super consensu expresso, vel tacito vxoris concludit promotionem valere.

1 Sed si mihi licere contra opiniones tantorum patrum loqui, auderem dicere, quòd eorum fundamentū nō esset bonū, quod est † quia
81 oportet, vt antequam quis fiat Episcopus, fiat sacerdos: sed sic est, quòd coniugatus ante copulam nō potest presbyterari, vt expressè not. in d.c. ex parte. el secundo. de conuers. coniug. & in d. extrauagante Io. xxij. ergo nec episcopari, sed hoc non sequitur de iure, quia iure non cauetur, quòd presbyteri tantum assumantur ad Episcopatum: nam licet sit prouisum in c. à nobis. de ætate. & qual. quòd non eligatur in Episcopum, nisi in sacris constitutus, non propterea imponit lex Papæ, quin possit promouere ad Episcopatum, & etiā in Metropolitanū Patriarcham, vel primatem non constitutum in sacris, licet talis promotus postea necessitetur de iure, vel à iure promoueri ad omnes sacros ordines, vt sit verus Episcopus, & munus consecrationis Episcopalis suscipere possit, vt quotidie videmus fieri in Rom. curia per Papam, qui assumit ad Episcopatum, immo ad Cardinalatum simplices clericos; immo & ad Papatum simplices clerici, & anachoritę assumuntur, vt fuit Amadeus de Sabaudia, qui in sua obedientia fuit vocatus Fœlix Papa Quintus, qui fuerat vxoratus, & non erat clericus, sed anachorita, seu eremita, & idem dico de Petro Maroneo, qui fuit Papa Cœlestinus huius nominis Quintus, qui postea cessit Papatui, cui successit Bonifacius VIII. Vidimus etiam diebus nostris Diacones Cardinales promoueri, immo euehi, & assumi ad Apostolatus apicē, & hoc pro tanto dixi, quòd ad promotionem ad Episcopatum de iuris necessitate non requiritur, quòd promouendus sit sacerdos. Sic ergo dici posset ex his satis constare, quòd regulariter de religione ad Episcopatum transiri possit, sic etiam de matrimonio rato non consummato ab authoritate maioris boni, à qua possumus dicere, quòd licet sacerdotū ad esse Episcopi requiratur de necessitate tanquam antecedens necessarium, ad quod perueniri nō potest, inuita vxore etiam non cognita, per d. c. ex parte. el secundo. de conuers. coniug. vt supra conclusum est de mente omnium Docto. tamen, ex quo sic vxoratus iam est promotus ad Episcopatum, Papa ratione maioris boni potest dispensare tanquam in accessorio, quod sequi debet suum principale, non è conuerso; ad quod accedat illa inconuincibilis ratio, videlicet, ꝙ matrimonium ratum non consummatum soluitur per ingressum religionis, & talis sic ingressus potest vocari, & promoueri ad Episcopatum non requisita vxore, cum iam non sit vxor, & matrimonium per ingressum religionis sit solutum per maius bonum.

Prætereà si Papa potest dispensare super ra-

to

to nõ consummato pro pace seruanda, immo, vt supra dixi, pro odio tollendo, & rancore iã orto euitando post cõtractum nõ consummatum inter coniuges. Item propter lepræ superuenientis abominationem, quæ sunt oĩno causæ priuatæ, vt supra dixi in præcedenti quæst. vbi retuli dispẽsationes factas p Martinum V, & Eugenium iiij. & Nicolaum etiam V. quæ ratio diuersitatis assignari posset in Epo, cũ, vt sæpe dixi, episcopari sit maius bonum, quam simplex religio, vel ratio aut consideratio odij, quæ particulares sunt rationes seu cõsiderationes. Ideo crederẽ opinionem hãc, videlicet ꝙ Papa possit dispensare ad Episcopatum super matrimonio rato non consummato esse probabiliorem, & veriorem, etiã si promotus non extrahitur de religione ad Episcopatum, sed simpliciter de matrimonio rato non consummato ad Episcopatum. & sic. ꝙ promotio ad episcoparum tollat matrimonium ratum non consummatum.

S V M M AE.

1 *Clericus in minoribus constitutus an matrimonium contrahere possit.*
Clerici in sacris ordinibus constituti matrimonium contrahere nequeunt.
2 *Et an cum talibus dispensari possit, vt contrahere possint. & per quem.*
3 *Castitas an sit annexa sacro ordini, aut ex proposito, aut ex voto tacito vel expresso, aut alijs modis. & num. 7.*
4 *Gregorius sanctus indixit castitatem ministris. i. subdiaconibus. idem fecit Syritius. num. 5.*
Opus bonum absque castitate, neque castitas absq; bono opere non reperitur.
6 *Apostoli non iusserunt castitatem, sed docuerunt exemplo, opere, & administratione.*
8 *Subdiaconatus olim non erat sacer ordo, sed hodie secus ex constitutione Ecclesiæ.*
9 *Causa falsa non uitiat dispensationem.*
10 *Pontifici omnia licent præter peccatum.*
11 *Votum non expresse emissum neque solemnizatum à Pontifice tolli potest, & super eo dispensari.*
12 *Votum solemne quale dicatur.*

Qui Clerici, vel vouentes matrimonium contrahere possint.

HAE c. Rubrica est bipartita, quia aliqui sunt clerici contrahentes, & aliqui non clerici, sed vouentes, quibus contrahere prohibitum est. Ideo sequendo ordinem rubricæ, videbimus primo de prima parte ipsius, videlicet de clericis contrahentibus.

1 †Clerici itaque in minoribus ordinibus constituti matrimonium contrahere possunt, secundum licentiam ab Apostolo datam, vt ait Gofre. in sum. huius tit. in prin. & xviij. dist. c. de his, & xxxij. dist. c. seriatim.

In sacris autem ordinibus prohibentur, vt in c. j. in fi. hoc eo. tit. & in c. erubescant. xxxij. di. & in c. nemo, & in c. si quis eorum. xxj. dist. Et si cõtrahunt dirimitur, vt in d. c. erubescãt, & in c. decernimus. cum c. sequenti. xxxviij. di.

2 † Modo videndum est, an cum talibus dispensari possit, vt contrahant: vel si contraxerint, ꝙ remaneant in contractu.

Secundo videndum est per quem dispensari possit. Hæc est difficilis quæstionis.

Ad cuius intelligentiam prius considerandum est †vtrum castitas sit annexa sacro ordini, aut ex proposito, aut ex voto tacito vel expresso, aut ex constitutione ecclesiæ, aut ex ipsa ordinatione, à primæua eius institutione sacer-
3 dotij in lege veteri, aut à Christo in lege Euãgelica. Gregorius in Epistola ad Petrum subdiaconum & trãsumptiuè in c. nullum. xxviij. di. ait. Nullum facere subdiaconum præsumãt Episcopi, nisi qui castè victurum promiserit, quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata, & ibi glo. dicit super verbo promiserit tacitè, vel expressè. In Concilio autem Toletano statutum est, quòd quãdo presbyteri, & Diacones per parrochias cõstituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere, vt castè, & purè viuant sub timore Dei, vt dum eos talis professio obligat, vitę sanctæ disciplinam retineant. Ex quibus quidam authoritatibus datur intelligi, quòd castitas sacro ordini annexa sit ex constitutione ecclesię, non autem ex voto. Pro quo bene facit tex. in c. cum in preterito. cum c. sequenti. lxxxiiij. di. ibi. Ab omnibus dictum est, placet. Et sic tex. ille probat, ꝙ ante illud Concilium Carthaginense secundum, castitas nõ erat indicta aut annexa ordini sacro. Immo ibi glo. in ver-
4 bo, qui sacris, dicit † ꝙ ipse Gregorius indixit castitatem ministris. i. subdiaconibus, qui in Homelijs supra Luc. xij. dixit, ꝙ non est bonũ opus sine castitate, nec castitas sine bono ope.
5 †Syritius autem diaconibus castitatem indixit. vt est tex. in d. c. cum in præterito, vbi gl. dicit aliquos dixisse, quòd ante Syritium, & editam constitutionem prædictam sacerdotes contrahere poterant, ponentes exemplum in Mose, qui iam sacerdos, & postquam vnxerat Aaron & filios eius, contraxit.
6 † De Apostolis autem dicunt, ꝙ non iusserunt castitatem, sed docuerunt exemplo opere & administratione, non autem institutione, aut

aut constitutione. Glo. tamen in c. cum olim.
de cler. coniuga. in verbo votum dicit, ꝙ ille
tex. facit in argumentum ꝙ clerici occidenta-
les voto ad continentiam tenentur, dicit tamẽ
nonnullos tenuisse contrariom, & ꝙ immo ex
constitutione ecclesię edita in concilio Cartha
ginensi, de quo in d. tex. cum in præterito su-
7 pra allegato: † Et ex istis videtur responsum,
ꝙ castitas non sit ex voto tacito, vel expresso,
aut ex præcepto veteris, vel nouæ legis annexa
sacro ordini. Quibus veris existẽtibus, solutio
ad quæsitum redditur facilis. videlicet ꝙ Papa
cum talibus in sacris ordinibus constitutis di-
spensare possit. Cum prohibitio sit de lege po-
sitiua. Eadem tamen glo. in d. c. cum olim. di-
stinguit, quòd si promouẽdus est iurisperitus
tenetur ex voto. si autem, ex sola cõstitutione.
Dicit tamen, ꝙ cum talibus non dispensat, &
quòd qui vult promoueri ad sacros ordines;
prius expresse continentiam profiteri debet,
aut tacitè, vt in c. diaconi. xxviij. di. Immo ꝙ si
ne fiat mentio de castitate, siue non, in ipsa pro
motione semper promotus intelligitur eam
vouere.

Sed ex dictis huius glo. non deciditur q. qa
licet dicat, ꝙ cum talibus Papa non dispenset,
non tamen dicit, an possit, vel non possit di-
spensare. Et licet tetigerim hanc q. supra de di
spẽsatione Papæ, & de voto, & de sponsalibus,
nihilominus hic latius prosequar supplendo,
& adducendo alia iura ibi non allegata. Et pri
mo glo. in c. de illo. xxxij. dist. dicit, quòd si vo-
tum obligat ordinatum, ꝙ tunc cum eo Papa
non dispensat, secus autem si constitutio obli-
gat, & est glo. Io. Barth. vero Brix. addendo il
li glo. dicit, Ego credo quòd Papa possit dispẽ
sare, cum hoc non sit contra articulos fidei,
& ipse habeat plenitudinem potestatis.

8 De subdiacono autẽ non est dubium, † quia
subdiaconatus olim non erat sacer ordo, sed
hodie est ex constitutione ecclesiæ, vt in c. le-
ctor. xxxiiij. di. Et ꝙ cum illo dispenset, est tex.
in d. c. de illo. xxxij. di. & per Io. And. in regula
semel Deo. in Mercur. & not. in c. inter mona.
de stat. regu. & ibi per Inno. & in c. sunt quidã.
xxj. q. ij. & in c. j. de voto. & alias sic dispensari
obtinui per officium Pœnitentiariæ in perso-
nam vnius canonici Teruisini in subdiacona-
tu cõstituti expressa causa, ꝙ fecerat se promo-
ueri ad suasionem amicorum, vt haberet vo-
cem in capitulo, non autem ex proposito igno
rans, ꝙ per talem ordinem impediretur, quin
posset matrimoniũ contrahere, & sic obtinui.

An autem causa fuerit vera, vel falsa sit su-
9 per caput eius. † Tamen falsa causa non vi-
tiat dispensationem secundum glo. in c. quia
circa. de consang. & affin. in verbo falsa causa.

Præterea Inno. Host. & Io. And. & commu
niter omnes in c. magnæ, de voto, faciunt regu
10 lã, videlicet † quòd omnia licent Papę præter
quam peccatum: quam Io. And. ibi limitat, vi-
delicet quando peccatum surgit ex conuentio
ne legis diuinæ tantum. Quia secus, si ex con-
stitutione legis positiuæ, vt etiam dixi supra,
de dispens. Papæ, sub rubricella de casibus, in
qbus Papa nõ potest dispensare, nec dispẽsat.

Præterea hodie videmus, quòd in promo-
tionibus nulla fit professio, aut votum conti-
nentiæ, sed tantum hortantur promouendi
ad castitatem, vt legitur in Pontificali in instru
ctione, & admonitione promouendorum ad
diaconatum ibi. Estote ab omni illecebra car-
nis alieni. Et ibi. Cogitate beatum Stephanũ
merito præcipuę castitatis ab Apostolis ad of-
ficium istud electum. Quæ verba non stant iussiuè sed suasiuè.

Et si dicatur, quòd immo hodie in subdia-
conatu indicitur castitas, vt etiam legitur in
admonitione subdiaconorum. in Pontificali
Castitatem illo adiuuante seruare oportebit, at
que in ecclesia semper esse mancipatos, & ver-
bum oportet, inducere necessitatem, vt in c. j.
de libel. obla. Respondetur, ꝙ immo ibi verbũ
debet, inducit honestatem, vt dicit ibi glo. in
d. c. j. Vel esto, quòd induceret necessitatem,
talis necessitas esset introducta à iure positi-
uo, cui Papa derogat, vt supra dictum est.

11 Præterea cum votum expresse non emitta-
tur, nec solemnizetur, Papa illud tollere po-
test, & super eo dispẽsare. Et licet simpliciter,
& non solemniter vouentes prohibeantur cõ-
trahere, tamen si contrahunt, tenet contra-
ctus, vt dicit tex. in c. meminimus. qui cler. vel
vouen. Sequitur ergo quòd Papa cum his po
terit dispensare.

12 † Quale autem votum dicatur solemne: vi-
de plene per Hosti. in sum. hoc eo. titu. §. quis
vouens, quis non. in versi. Ioannes dixit.

Sed pro solutione huius q. do. glo. in termi
nis decidentem in c. quæ ad perpetuam. xxv. q.
j. dicentem, quòd Papa non potest dispensare
contra generalem statum Ecclesiæ, nec contra
articulos fidei, sed contra statum ecclesiæ, qui
non est ita generalis, exemplificando præcisè
de continentia sacerdotum, bene potest dispẽ
sare, cui glo. concordat dicta additio Barthol.
Brix. in d. c. de illo, superius allega. Cum vere
nullo iure caueatur, quòd castitas sit annexa
ordini sacro iure diuino, aut veteris, aut nouæ
legis, immo glo. in c. nullum. xxviij. dist. dicit,
quòd continentia est res voti, & non præcepti,
vide eam ad materiam.

Sequitur ergo clarè, quòd Papa potest di-
spensare super castitate cum Subdiaconibus,

Diaconibus,

Diaconibus, & sacerdotibus.

Ad secundam vero partem Rubricæ, uideli cet de vouentibus, satis dixi supra de votò, & de dispensatione Papæ, ideo hic non repetam. vide ibi.

SVMMAE.

1 *Dispensatio super gradibus diuina & positiua lege prohibitis, & vtriusque cognationis, & consanguinitatis, & affinitatis, soli Papæ reseruata est. fallit tamen in certis casibus. vt nu. 5.*

Legatus à latere non potest dispensare super talibus personis.

2 *Cognatio legalis non habet gradus.*

3 *Pontifex potest dispensare in omni gradu lege positiua prohibito.*

Gradus inter quos prohibitum est matrimonium de iure positiuo.

4 *Et quales sint prohibiti de iure Diuino.*

6 *Pontifex non dispensat contra præcepta diuina neq; contra vniuersalem statum ecclesiæ.*

7 *Et quid cum causa.*

8 *Pontifex an dispensare possit in secundo gradu consanguinitatis in collateralibus.*

De Cognatione spirituali, legali, consanguinitate, & affinitate.

EX cognatione spirituali, quæ cõtrahitur in baptismo, nouem pro pinquitates nascuntur, quas posuit Goffr. in sum. huius tituli, de quarum effectu, & ipse, & Host. etiam in sum. eo. titu. latè posuerunt, quorum dicta vlterius non referam, cum non faciant ad materiam nostram irregularitatis, aut impedimentorum, de quibus in titulo huius operis vel dispensationis, sed tantum descendam quærere, quis super cognationibus huiusmodi, & consanguinitate, & affinitate, & earum gradibus dispensare possit.

1 † Scitote, quòd dispensatio super gradibus tam diuina, quàm positiua lege prohibitis, & vtriusque cognationis, & consanguinitatis, & affinitatis, soli Papæ reseruata est, vt habetur in c. fi. de transact. & glo. in c. quia circa. de consang. & affi. In uerbo apostolica. Et vsque adeo illi soli reseruata est, quòd etiam legatus de latere non potest super illis dispensare, nisi ex speciali indulto. ita dicit ea. glos. Et hoc est indubitabile, & ex dictis iuribus colligitur, quòd ipsæ cognationes sunt dispensabiles, & super illis officium pœnitentiariæ dispensat. sed sunt aliqui casus, qui habent compositionem cum Datario, sicut etiam dispensationes super secundo, & tertio coniunctim, & super tertio, & quarto etiam coniunctim consangui-

2 nitatis, vel affinitatis. † Cognatio legalis non habet gradus, aut eius arbor nõ habet ramos, vt dicit Goffr. vbi supra tamen, & in illis gradibus dispensatur, & in cognatione spirituali solus Papa dispensat super illis nouem propinquitatibus, & prima, videlicet inter commatrem, & patrem leuati, & inter leuatum, & filiam leuantis componitur cum Datario. In reliquis autem non, sed datur dispensatio cum expressione causæ, quæ vt in pluribus hodiè falsæ, & simulatæ sunt, licet falsa causa non inficiat dispensationem, vt supra dixi.

Sed uidendum est in quibus gradibus Papa

3 possit dispensare: † Dicendum est, quòd in omnibus gradibus lege positiua prohibitis, & olim vsque ad septimum gradum stabat prohibitio, vt legitur xxxv. q. iij. c. contradicimus, Hodiè autem vsq; ad quintum inclusiuè, quia in quarto prohibetur, vt xxxv. q. viij. per totũ, vide bo. glo. in c. non debet. de consang. & affi. in verbo in secundo, & tertio, & aliam in verbo secundis nuptijs.

In gradibus autem diuina lege prohibitis regulariter non dispensat. sed ne ignotũ per ignotius deducatur, primo videndum est, qui sint

4 gradus diuina lege prohibiti. † Dicas, quòd gradus diuina lege prohibiti sunt xij. qui ponuntur, & enumerantur Leuiti. xviij. incipiendo ibi, Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, vt reuelet turpitudinem eius, vsque ibi, ad mulierem, quæ patitur, quos etiã refert glo. in c. litteras. de rest. spol. in verbo diuina lege, vide elegans consilium Io. de Imo. num. iij.

Sed quia supra proximè dixi, quòd in casibus diuina lege prohibitis, Papa regulariter non di

5 spensat, † quæro qui sint casus fallentiæ à regula gl. in d. c. litteras. in verbo non potest dispensare, dicit, quòd Papa in omnibus dispẽsare potest, quæ non sunt contra articulos fidei, vel generalem statum ecclesiæ, vel contra substantiam monachatus, nec in his quæ sui natura sunt mala, puta vt quis possit sine peccato adulterari, vel plures vxores insimul habere: tamẽ in fine dicit idem credere de gradibus diuina lege prohibitis: Doctores moderni ibi multum insudarunt. solutio est, quam ponit Abb. in dict. cap. litteras, in iiij. col. ibi: oppono, videtur enim malè dicere, dum dicit Papam non posse dispensare in gradibus prohibitis, vbi referendo mentem gloss. transeundo cum

6 ea tenet, † quòd Papa non dispenset contra ius diuinum morale, maxime contra præcepta negatiua, quæ obligant semper, & ad semper, nec contra vniuersalem statum ecclesiæ, de quo satis dixi supra, de dispensa. Pap. Innoc.

7 tamen in c. quanto. de consue. † tenet quòd

V cum

cum causa possit contra vniuersalem statum
ecclesiæ statuere, cum quo Abb. ibi videtur
trãsire, pro quo facit text. i c. memor. xxiiij. q. j.
Dixi copiosius supra de dispen. Papæ, & aliqd
supra de spons. vbi dixi, quòd in secũdo gradu
consanguinitatis in collateralibus Papa dispẽ
8 sat. † Et Inno. in Concilio generali in eo gradu
dispensauit, vt habetur in c. non debet. de con-
sang. & affin. Et idem dixit But. & Abb. in d. c.
literas. & in c. fi. de diuor. Vide quæ supra di-
xi in locis præallegatis, ne idem repetamus.

S V M M Æ.

1 *Quilibet qui non prohibetur à lege accusari potest.*
2 *Fœminæ pp sexus fragilitatem accusare nequeunt.*
3 *Fallit tamen in casu simoniæ.* *(possunt.*
4 *Prosequentes suã uel suorum iniuriam accusare nõ*
5 *Pœna talionis à lege veteri habuit originem.*
6 *Princeps aliquando potest tollere & abolere pœ-*
nam talionis. Item & infamiam iuris.
7 *Infamia uero facti nequaquam.*
8 *Neque circa eam aliquis potest dispensare.*
9 *Infamia facti quomodo consideretur.*
10 *Princeps potest tollere pœnam talionis si accusator*
iusto errore ad accusationem processit.
11 *Transigi potest in quolibet crimine, in quo ueniat*
ingerenda pœna sanguinis. fallit in adulterio.
12 *Secus è contra fallit in crimine falsi.*
13 *Vbi transigi potest, & dispensari poterit.*
14 *Accusator quãdo cogatur prosequi accusationem*
uel ab ea desistere.
15 *Dispẽsatus pro pœna talionis, et infamia iuris: an si*
deficiat in accusatione, sic dispensatus possit ac-
16 *Calumniator qualis sit. & seq.* *(cusari.*
17 *Calumniator in quibus differat ab accusatore falso.*

De Accusationibus, Inquisitionibus, & denunciationibus, ac calumniatoribus.

IN HAC materia tres tantum di
spensationũ species reperio, qua
rum vna ad iudicem seu princi-
pem, vna accusato, & tertia ad le-
gis scriptæ beneficium ex causa
1 pertinet. † Dicamus itaq; prius, ꝙ quilibet, q
non prohibetur à lege, accusare potest: sicut in
edicto de procuratoribus, de testibus, de ma-
trimonio consueuit dici, qđ quidem edictum
est permissiuũ, vt in l. Mutius. ff. de procur. &
in l. j. ff. de testi. & in c. cum apud. de spons.
2 † Fœminæ aũt propter sexus fragilitatẽ accu
sare à lege prohibent, vt in c. prohibẽtur. ij. q. j.
& in c. de crimine. x. q. iij. & in l. fi. ff. de accus.
3 † Fallit tamen hæc regula in casu simoniæ,
& in casu l. Iulię maiestatis, & in l. Corne. & hę
re. fraudati census, fraudatæ annonæ, & suspe-
cti criminis, xv. q. iij. c. sanè nemini. & in l. fi. ff.
ad l. iuliã de anno. & ad l. iul. maiestatis. l. in
quæstionibus, & in l. ij. ff. de accusat. & institu.
de suspec. tut. §. j.
4 Et qui suam vel suorum iniuriã prosequun-
tur semper admittuntur. l. j. & ij. ff. de accusat.
qui autem dicuntur, vel veniant appellatione
suorum ibidem declaratur.
Ita etiam dicendum est, ꝙ quicunque potest
accusare differẽs in accusatione, vel denuncia-
tione puniri potest, vt infra videbimus.
5 † Ordo autem iuris est, vt accusator inscri-
bat ad pœnam talionis, quæ pœna ortum ha-
buisse videtur à lege veteri, vt Deuterono. xix.
ibi cumq; diligentissime perscrutantes inue-
nerint falsum testem dixisse contra fratrem su
um mendacium, reddent ei, sicut fratri suo fa-
cere cogitauit, & hoc pertinet ad iniuriam per
sonæ accusatæ, & postea ibidem quo ad iniu-
riam rei publicæ: cuius princeps, vel iudex est
minister, vt infra dicemus. Subditur, & aufe-
res malum de medio tui, vt audientes cæteri
timorem habeant, & nequaquam audeant ta-
lia facere. Ideo quantum ad iniuriam illatam
personæ accusati si ipse accusatus innocẽs fue-
rit, potest accusatori si vult, iniuriam remitte-
re. Et hæc remissio erit dispensatio, quod ali-
qui intelligunt si accusatio fuerit ex leuitate
animi, secus autem si calumniose, quia eo ca-
su accusati remissio nihil prodesse videtur ac-
cusatori, quia non tantũ ipsi accusato, sed etiã
reipublicæ iniuriam facit, quæ per accusatum
remitti non potest, quo ad ipsam rempublicã
læsam, quam pœnam talionis meretur accusa-
tor in recompensationem nocumenti, quod
proximo & reip. inferre intentauit, propter
malitiam autem, ex quo alium calumniosè ac-
cusat, pœna infamiæ ei debetur, vt in c. si quis
iratus. in fi. ij. q. iij.
6 † Sed hanc pœnam princeps quandoque
abolere, & tollere potest.
Item & infamiã iuris, & cõtra ipsam dispẽ
sare. Et hæc est vna ex dispẽsationibus ad prin
7 cipem pertinentibus. † Infamiam autem facti
nemo potest tollere, nec cum ea dispẽsare, iux-
8 ta illud Gelasij Papæ † quanuis animas per pœni
tentiã saluare possumus, infamiã tamen abole
re non possumus. Et sic patet, ꝙ nec etiã Papa
eam abolere possit, licet pœnam remittere va-
leat. Et Beatus Thom. ij. ij. quæst. lxviij. in fi. di
cit, quod dictum Gelasij intelligendum est de
infamia facti, quæ sm Io. An. in regula infami-
bus. in vj. in Mercur. est læsio opinionis hoĩs
9 apud bonos & graues † qđ diuersis modis con
tingit, vt dicit tex. & glo. in c. infames. iij. q. vij.
in verbo, porro infamia. & nemo pręter Deum
potest facere, ꝙ ego non male sentiam de ali-
quo, & mea opinio sit grauata de eo ex aliquo
facto

facto, vel dicto, aut alijs diuerſis modis contingentibus, infamiam verò iuris princeps tollere poteſt, & hæc eſt diſpenſatio.

10 Pœnam † quoque talionis princeps tollit, ſi accuſator iuſto errore ad accuſationem proceſſit, vt ij.q.iij.paulum.& ibi bo.glo.& c.ſi quis frater.in §.ſed aliud.& c. Euphemium. ſed dictis, quòd non princeps, ſed lex tollit, & hęc eſt iuris diſpenſatio, & non hominis.

Sed videtur, ꝙ pęna talionis etiam per principem tolli non poſſit, cum quicquid iuſſit, vetuit ve Deus, legis habeat vigorem longè magis, quàm iudex, ſed Deus dixit Deuter. vbi ſupra, Reddet ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & ſubdit, vt audientes cęteri, timorem habeãt, & nequaquam talia audeant facere, & hæc pars reſpicit vtilitatem publicam: videtur ergo, ꝙ id, quod Deus iuſſit, homo non tollat: ſed dicas, quòd in Deuterono. non continentur præcepta legis, ſed moralia, ſicut in Leuitico cerimonialia, quæ omnia lege euangelica ſublata ſunt.

11 Et † hodie in omni crimine capitali, quod irrogat pœnam ſanguinis, licet transigi præter,
12 quã in crimine adulterij. Sed † in alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam ſanguinis, non licet transigi, niſi in crimine falſi, vt in l.transigere.C.de tranſact.

Sed in priuatis criminibus poteſt transigi,
13 ſed † ſi poteſt transigi, poteſt & diſpenſari: de hac materia vide bo.glo.in c.ſi quem pœnitet. in verbo, in omnibus.ij.q.iij.

14 Et an, & † quando plus poſſit impune ab accuſatione deſiſtere, vel transigere, & quando, vel poſſit cogi accuſatione perſequi. not.in c.j. de colluſ.detreg.& c.licet.de accu.& ĩ c.Epiphaniam.v.q.vij.& in c.prohibentur.ij.q.j.& in c. ſtudendum.xc.diſt.& in c. cum olim. de accuſ.

15 Sed † quęro, fuit diſpenſatum ſuper pœna talionis, item ſuper infamia iuris cum deficiente in accuſatione, an ſic diſpẽſatus, vel abſolutus valeat accuſari de eo delicto.gl. in c. cum dilecti.de ele. in verbo iudicatum, relata ad tex.in fi.ibi, qui ſe ad hanc pœnam, ſi forſan in probatione deficeret, obligauit, poſt multa diſtinguit, ꝙ licet res inter alios acta, alijs nõ noceat tamen ꝙ abſolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus etiam abſentibus, niſi in duobus caſibus, vnus eſt, ſi quis ſuam iniuriã proſequitur, & probet ſe ignoraſſe accuſationem ab alio inſtitutam ſuper defectu approbationis accuſationis, ob quem incidit in pęnam talionis, & infamiæ, l.ſi cui.§.j.de accuſ.

Secundus, cum vult docere de colluſione prioris accuſationis.ff.de præuaricat.l.iij. & l. eum qui.§.popularibus.ff.de iureiur.ex quibus videtur eſſe cõcludendum, quòd exceptis duobus præmiſſis caſibus diſpenſatus, vel abſolutus accuſari non poſſit.

De hac materia accuſationum, inquiſitionum, denunciationum, & præuaricatorum tractatur.ij.q.vij.& q. viij.& iij.q.iiij.& q.v. & q. ix.& iiij. q.j. & per totam illam cauſam.

16 Calumniator ſecundum Inno.in c.j. de calum.nihil aliud eſt, quàm calumnioſus accuſator: ſed de calũnioſo accuſatore ſatis diximus ſupra: videtur ergo dicendum, ꝙ iura diſponẽtia de accuſatore in accuſatione deficiente vendicent ſibi locum etiam in calumnioſo, ſeu calumniatore. Ideo gl.in d.c.j.in verbo, culpabiles, relata ad tex.dicit, ꝙ iudex, qui non punit deficientem in accuſatione, peccat, & culpa cõtrahit, cum puniri debeat pœna talionis. Et ꝙ illa decretalis competentius debebat ſituari in tit. de accuſ. ſicut erat in antiqua compilatio-
17 ne. Sed † dicas, ꝙ differt calumniator ab accuſatore, quia accuſator inſcribit ſe ad pœnam talionis, & ſi deficit, habet ſuam pœnam paratã: calumniator verò non, quia ſe non inſcribit, cũ denunciet, & non accuſet. Et hæc differentia dicitur ex tex.in c.dilectus.de calum. ibi nunciaſſet, & aliter proceditur per viam denunciationis, & aliter accuſationis: denunciatori non eſt ſtatuta pęna, ſi deficit, vt dixi, ſed ſibi indicitur purgatio, quæ hodie ẽ arbitraria iudici, ex quo non determinatur à lege, vt not.in c. de cauſis. de offi.dele.& in c.inquiſitionis.in fi. de ſimo. ibi, ſecundum arbitriũ iudicis, & in hoc iudex poterit arbitrio ſuo moderari, & relaxari, & hoc eſt diſpenſatio, vt ſupra dixi in definitione diſpenſationis, iudex ergo diſpenſat cum calumniatore.

De materia calumniatorum tractatur ij. q. viij.per totum.& v.q.v.etiam per totum. & ij. q.ij. in ſum. in §. notandum. & in c. Paulum. & per beatum Thom.ij.ij. q. lxvij. & ix.

Quomodo autem differant inter ſe accuſator, calumniator, tergiuerſator, & præuaricator, vide de primo Hoſt.in ſum.de accu.de reliquis verò etiã in ſum.in tit. de calumniatorib.

S V M M AE.

1 *Epiſcopi, qui tradunt eccleſias, quibus non oportet, vendunt columbas, ideſt gratiam Spiritus ſancti, quorum cathedras Chriſtus euertit.*

2 *Crimen ſimoniæ non tantum reprehendit Saluator noſter verbis, ſed etiam verberibus. neque aliud crimen ita ſeuerè correxit, ſicut hoc peccatum ſimoniæ.*

3 *Quos ſimoniacos ſolos de templo eiecit, alios verò peccatores ſtare permiſit.*

4 *Simonia dicitur hæreſis, & quomodo.*

5 *Et eſt peccatum in Spiritum ſanctum.*

6 *Blaſphemans in Spiritum ſanctum nõ remittitur ei.*

7 *Simonia tripliciter accipitur, latè, strictè, & strictissimè.*
8 *Simonia quid sit. & 9.*
10 *Crimen simoniæ sola voluntate committitur, siue stet in finibus suis, siue progrediatur ad actum, in his s. quæ probibita sunt, quia simoniaca.*
11 *In his verò, quæ sunt simoniaca, quia probibita non committitur voluntate tantum.*
12 *Pactum simoniacum quomodo dicatur.*
13 *Pontifex, an possit incurrere simoniam, sicut quilibet alius. & nu. 17.*
14 *Res ecclesiæ sunt Pontificis, vt principalis dispensatoris, non tamen vt Domini, & possessoris.*
15 *Pontifex licet sit legibus solutus, secundum tamen leges debet viuere.*
16 *Et est subditus legi diuinæ, & naturali sicut alij.*
Simonia est contra legem diuinam, & naturalem.
18 *Donans biretum omnibus Canonicis, vel pastum post receptionem in Canonicum, committit simoniam ex constitutione ecclesiæ.*
19 *Simoniacus in curia cum scientia Pontificis non dicitur peccatum commisisse.*
20 *Emens simoniacè beneficium à Pontifice pœnam iuris non incurreret: sed contra num. 23.*
21 *Pontifex potest concedere alicui priuilegium, quòd verberando clericum non esset excommunicatus contra cap. si quis suadente Diabolo. xvij. quæst. quarta.*
Pontifex, quando aliquod beneficium concedit alicui cum pecunia dicitur dispensare.
22 *Noe fuit primus sacerdos, qualis in lege naturæ, qualis in Mosaica, & qualis in lege Euangelica.*
24 *Vendere, & emere sunt correlatiua, & dispositum in vno, censetur in alio dispositum.*
25 *Prohibitum dare propter publicum bonum, prohibitum est recipere à sponte dante.*
26 *Dans pecuniam pro Papatu, vel principatu, an committat simoniam.*
27 *Electio Pontificis per pecuniam fieri non debet, cum illa potestas sit à Deo data. & quomodò procedat. num. 28. & quæ sit ratio. nu. 29.*
29 *Anima non debet cæteris animabus præesse, quas Deus omnes æquales fecit.*
30 *Pontifici electo per simoniam potest opponere quilibet Cardinalis, licet eiusdem electioni interfuerit, sicut de vera, & indubitata hæresi.*
31 *Pontifex quid si fuerit simoniacè electus, dic electionem non valere.*
32 *Quid si contra hoc dispositum fuerit à sacro Cardinalium collegio. & 33.*
34 *Emere Cardinalatum, an sit simonia.*
35 *Sacerdotes principales olim in quacunque ecclesia dicebantur Cardinales, idest principales.*
36 *Prælatio debet esse, quorum prior est institutio, seu ordinatio.*
37 *Dignioribus quanto quis præest, atque iure oneris maioris, tanto ipse dignior est.*
38 *Candor quid significet.*
39 *Purpureus color in habitu principis quid significet.*
Episcopatus ordo singulis maior est.
Pontifex se ipsum Episcopum appellat.
40 *Ecclesia vniuersalis Romana præest administratione omnibus.*
41 *Dignitatis maioritas apparet ex maiori decore ornati.*
42 *Cardinales in eorum titulatis Ecclesiis ius Episcopale obtinent.*
43 *Cardinalatus origo.*
44 *Euangelium conscriptum à Joanne cognomento Marco Petri discipulo, & in baptismo filio, ipso Petro dictante.*
45 *Viæ Apiæ origo.*
46 *Roma est locus, quem elegit Dominus pro vrbe sacerdotali.*
47 *Clemens Episcopus à Petro creatus, accepit illam potestatem, quàm Christus Petro dederat.*
48 *Paulus Apostolus capite truncato: & Petrus crucifixus mortui sunt ex Neronis iussu.*
49 *Clemens noluit Pontificatum post Petrum, ne iudicaretur ei à Petro vti eius familiari per testamentum relictum esse.*
50 *Linus primus post Petrum Pontifex ordinauit, & prohibuit mulieres nudato capite templum ingredi: fecitque xviij. presbyteros, & xi. Episcopos. & de alijs eius gestis.*
51 *Pontifex Romanus solus habet iurisdictionem ordinariam in vrbe Romana, & hoc ex declaratione Bonifacij VI.*
52 *Emens clericatum cameræ Apostolicæ, an dicatur simoniacus.*
53 *Quid de ementibus legationem, cum facultatibus conferendi, dispensandi, ad instar legatorum Cardinalium, qui de latere vocatur.*
54 *Dans pecuniam pro vicariatu, alia administratione rerum spiritualium, vel Ecclesiasticarum, an sit simoniacus.*
55 *Mutuum de officio in Rom. curia pro beneficio Ecclesiastico, an sit simoniacum.*
56 *Resignans beneficium, vt conferatur Titio, nihil tamen dato, vel promisso, an sit simonia.*
57 *Renuncians sibi beneficium, vt tuum renuncies nepoti meo; an sit simonia.*
58 *Dans pecuniam, ne beneficio suo spolietur, vel ne in beneficio suo sine cognitione causæ violentiam patiatur: sit simonia.*
59 *Soluens pecuniam pro solutione habenda à sententia excommunicationis: an sit simonia.*
60 *Simonia non committitur, quando pro re spirituali aliquid temporale soluitur ex vi statuti, & non pacti.*
61 *Simonia non dicitur, quando in spiritualibus deducitur pactum, ad quod erat de iure debitum.*
62 *Idem si de consuetudine, vel statuto, vel priuilegio.*

63 *Resi-*

63 *Resignans beneficium Titio mihi concessum à Pontifice, cum quo Titio prius conueneram vt consentiat in mei fauorem reseruationi, & constitutioni annuæ pensionis x. an sit simoniacum.*
64 *Pro ingressu monialis in monasterio non licet aliquid ex pacto dare, quia simoniacum est, sponte autem licet.*
65 *Preces humiles emissę à digno pro beneficio spirituali consequendo non indueunt simoniam.*
66 *Canonicus vadens ad horas canonicas vt percipiat distributiones, committit simoniam materialem.*
67 *Simonia materialis per solam pœnitētiam tollitur.*
68 *Neque obligat ad restitutionem licet sit simonia.*
69 *Pœna simoniæ qualis sit non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniæ punitur. & num. 88. & 92.*
70 *Simoniacus est ipso iure suspensus ab executione ordinis.*
71 *Item conferens ordinem per simoniam.*
72 *Simoniacus in beneficio quando suspendatur, & quo casu.*
73 *Emens Episcopatum licèt non ordinem, non potest validè clericos ordinare, imò nullum titulum in tali beneficio habere dicitur.*
74 *Simoniacus in beneficio, inhabilis est ad omnia beneficia obtinenda: nisi secum dispensetur.*
Et per quem dispensetur.
75 *Plures ordines vnicum ordinis sacramentū dicitur.*
76 *Simonia est enorme crimen.*
77 *Simoniacus à quolibet accusari potest, & qualiter intelligatur.*
78 *Sacerdos quilibet peccator potest missam cantare, fallit in simoniaco.*
Simoniacus etiam occultus est suspensus quo ad se, & quo ad alios.
79 *Simonia pestifera morbi species.*
80 *Simoniacus tenetur ad omnes fructus quos ex beneficio simoniacè accepto acquisiuit.*
81 *Simoniacus in beneficio vel dignitate per accusationem deponitur, per inquisitionem vero amouetur, idemq; per denunciationem.*
82 *Simoniacus ipso iure à beneficio cum cura vel dignitate suspenditur.*
Quid in simplici beneficio.
83 *Recipiens sacrum ordinem simoniacè recipit characterem ordinis propter efficaciam sacramenti, non tamen recipit gratiam, neque ordinis executionem.*
84 *Recipere ordinem quis non debet ab Episcopo simoniaco.*
85 *Simoniacus voluntariè non tantum punitur beneficio simoniacè accepto, sed etiam punitur, quia notatur infamia.*
86 *Pecunia simoniacè expensa debet restitui Ecclesiæ, in cuius iniuriam data fuit.*
87 *Monachus in monasterium simoniacè receptus debet abrenuntiare, si ipso sciente commissa est simonia, et repellitur à monasterio: & alia. et 92.*
88 *Voluntas sola quo ad Deum facit simoniam.*
89 *Perditio propter simoniam est multiplex.*
90 *Nemo potest retinere quod vendidit.*
91 *Iudas qui Christum vendidit commisit simoniam. Iudas vendidit Christum quantum ad humanitatem tantum.*
92 *Hieronymi Beati miraculum contra monasterium monialium simoniam committentium in receptione monialium pacto dotis præcedente.*
93 *Dispensatio in crimine simoniæ an fieri possit, per quem, & cum quibus.*
94 *Episcopus non potest dispensare cum illis qui ordines simoniace receperunt, fallit cum ignorantibus.*
95 *Dispensatio cum simoniaco quadrupliciter fit, & nume. 103.*
96 *Et an concedatur ignoranti.*
97 *Episcopus dispensare potest cum illo qui sola intentione vel voluntate occulta simoniam commisit.*
98 *Similiter cum mediatore simoniæ dummodo occultum sit.*
99 *Similiter cum eo qui carnales interposuit preces etiam pro indigno.*
Papa an dispensare possit cum simoniaco in ordine.
100 *Episcopus an dispensare possit in simonia commissa in exequijs mortuorum, benedictionibus nubentium, cimiterij concessione, in chrismate recipiendo, in sacrorum uasorum siue vestimentorum benedictione, & in similibus minoribus speciebus simoniæ.*
101 *Sacerdos an sine metu simoniæ locare possit operas suas.*
102 *Episcopus cum capitulo dispensat in simplici beneficio cum causa & sine causa.*
103 *Papa solus potest dispensare cum simoniaco scienter.*
104 *Rigor disciplinæ aliquando relaxare dicitur peccatum, quod per dispensationem non relaxaretur.*

De Simonia, & Simoniacis, & dispensationibus cum eis.

T cum intrasset Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens, Quis est hic? populus autem dicebāt, Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galileæ, & intrauit in templum Dei, & eijciebat omnes vendentes, & ementes in templo, & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & dixit eis; scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum. Matth. xxj. & Marc. xj. & Luc. xix. & Io. xx. ibi, Nolite facere domū patris mei domum negotiationis. & Esa. xvj.

xvj. & Hierem. vij. & super hoc Euangelio Origenes, vt refert beatus Thom. in cathena aurea dicit, quòd mysticè templum Dei est ecclesia Christi, sunt autem multi in ea, non sicut decet viuentes spiritualiter, sed secundum carnem militant, qui domum orationis ex lapidibus viuis constructam, faciunt speluncam esse latronum actibus suis.

1 Episcopi † autem, qui tradunt ecclesias, quibus non oportet, ipsi sunt, qui vendunt columbas, idest gratiam Spiritus sancti, quorum cathedras Christus euertit, vt in c. hæc diximus. xvj. q. vij. Hyla. autem ibidem dicit, Obserua propter auaritiam sacerdotū altaria Dei nummulariorum mensas appellari, quod autem de ecclesijs vnusquisque de se intelligat: dicit.n. Apostolus ad Cor. ij. c. vj. Vos estis templum Dei. Et beatus Ant. in sua sum. parte secunda. tit. j. c. iiij. dicit has, & alias, quas ibi allegat authoritates loqui de simoniacis: omnia enim peccata Deus correxit in lege Mosis per Prophetas, in lege autem Euangelica per Apostolos,
2 los, & Ioannem Baptistam: † crimen autem simoniæ per seipsum, & filium eius Iesum Christum dominum nostrum, nedum reprehendit verbo, videlicet verberibus, locutusque est per seipsum contra simoniacos, dicens, Nolite facere domum meam domum negotiationis: Domum suam ecclesiam vocat, & templum, quod fit domus negotiationis per simoniam, dum spiritualia traduntur, emuntur, & venduntur, addens nec Christus vtiq; aliquod vitium ita seuerè correxit, sicut hoc peccatum simoniæ verberans, simoniacos flagellando, manu sua eijciens eos de templo, & quo tempore? in principio suæ prædicationis: Et subdit, Locutus est mundo per Apostolos, & præcipuè per principem Apostolorum Petri, cum dixit Simoni mago, Pecunia tua tecum sit in perditione, quia extimasti domum Dei pecunia possideri, vt Actuum Apost. viij. cathedras autem per seipsum euertit, & ementes, & vendentes in templo flagellauit, & ex eo eiecit. Et
3 † solos simoniacos eiecit de templo. Alios verò peccatores stare permisit. Gregorius Nazanzenus, de quo est tex. in c. qui studet. j. q. j. dicit, quòd ex his datur intelligi, qualis, quantaque, ac quàm detestabilis sit labes simoniæ, quæ propter ea dicitur hæresis, & præcipuum peccatum, vt in c. patet. j. q. vj.

4 Et † quomodo dicatur hæresis, cum habeamus titulum de hæret. & simon. disiunctum, not. in c. quotiens. de simon. & ibi per Inno. & omnes, & beatus Tho. secunda secundæ. q. c.
5 art. j. dicit † quòd est peccatum in Spiritum sanctum, qui autem blasphemauit in spiritum san
6 ctum, non remittitur ei, † & hoc dictum etiam intelligitur, iuxta nota. per Abb. in dicto cap. quotiens. de mente Innoc. vbi supra, videlicet quòd ille esset hæreticus, qui crederet gratiam Spiritus sancti posse pretio acquiri. Alij verò hoc non credentes, sed dantes pecuniam pro ecclesiastico beneficio consequendo, vel consequendo ordinem ecclesiasticum, non sunt hæretici, sed simoniaci, sed propter immanitatem criminis appellatur hæresis.

Tractaturi itaque de hac pestifera simoniaca labe, quæ hodie irrepsit per vniuersam ecclesiam Dei, adeò impudenter, quòd quasi dissimulatur, ac si nō esset reproba, adhibebimus illam, quam poterimus diligentiam circa quatuor, in quibus consistit vis totius materiæ nostræ dispensationis, videlicet.

Quæ personæ possint inuolui crimine simoniæ, & quæ non.

Secundo loco ponemus aliquos casus, vt ab eis cæteri deriuentur, & decidantur, aut à pari, aut à maioritate rationis, in quibus committatur simonia, ne hic inseramus totum titulum de simo.

Tertio loco, quæ pœna sit à lege imposita simoniacis.

Quarto loco quis cum eis dispensare possit, & hoc attinet ad subiectum nostrum. Omissis, quæ posuit glo. sum. j. q. j. quæ posuit, quid sit simonia, vnde dicatur, in quibus modis contrahitur, quis ad accusandum, vel testificandū in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur. Quæ dispensatio circa simoniacos adhibeatur; de quibus omnibus tractauit, & posuit Goff. Host. & omnes summistæ, & beatus Thom. secunda secundæ. q. c. ar. j. per totum. & Fribur. in sua sum. prima parte. arr. j. & beatus Ant. in secunda parte sum. tit. j. c. v. per xxv. §. & per totum. & glo. in c. si. j. q. v. in verbo, fratrum, quæ est si. multa bona posuit ad materiā, quæ non repeto, sed tu ibi vide.

Sed antequam descendamus ad membra, videndum est de capite.

Et ad euidentiam præmitto, quod dixit Ar
7 chid. in c. quicunque. j. q. j. videlicet, quòd † simonia accipitur latè, strictè, & strictissimè.

Primo casu, vt comprehendat voluntatem emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel paciscendi super eo, licet non progrediatur ad aliquem actum exteriorem, sicut mechia largè appellatur concupiscentia mulieris, iuxta illud Matth. v. Qui viderit mulierem ad concupiscēdum eam, &c. vt in c. qui viderit. & c. sic. xxxij. quæstio. v.

De secundo sic appellatur, secundum quòd
8 quidam Doc. eam definiunt, † sic scilicet quòd simonia est spiritualium acceptio, vel collatio non gratuita.

De

De tertio accipitur simonia, quòd est pa-
9 ctio † temporalium propter spiritualia danda, vel accipienda, aut facienda, addens idem Archid. quòd duplex est actus, scilicet actus vendendi, & emendi spiritualia, quæ est actus reprobus, vel actus renunciandi beneficio ad opus alterius, & actus paciscendi super talibus,
10 & dicit, † dic ergo, quòd in his, quæ prohibita sunt, quia simoniaca, de quibus not. in c. ex parte. de offi. deleg. el secundo. & in c. pridem. de pact. sufficit voluntas ad introducendum peccatum, siue stet in finibus suis, siue progrediatur ad actum emendi, vel vendendi, siue etiam paciscendi, sed non sufficit ad introducendum irregularitatem, si non egreditur ad actum paciscendi.
11 In † his autem, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, de quibus etiam not. in dictis decretalibus non sufficit voluntas ad introducendũ peccatum renunciandi beneficio ad opus alterius, etiam si progrediatur ad actum renunciandi, nisi progrediatur ad actum paciscendi, quia non est peccatum alicui renunciare beneficio ad opus alterius, quod intelligas nomine
12 expresso, † quia tunc simoniacum esset, vt infra dicemus, & pactum non intercederet, licet Archid. dicat; si alias sit idoneus.
13 Quæro † itaque primo, vtrum possit incurrere simoniam, sicut & quilibet alius homo Christianus, beatus Thom. secunda secundæ. q. c. art. j. in versi. ad septimum dicit, quòd peccatum tanto in aliqua persona est grauius, quãto maiorem obtinet locum. Quamuis enim
14 res ecclesiæ sint Papæ, † vt principalis dispensatoris; non tamen sunt eius, vt domini, & possessoris, & ideò si reciperet pro aliqua re spirituali pecuniam de redditibus ecclesiæ alicuius non careret vitio simoniæ, & similiter etiam posset simoniam committere recipiendo pecuniam ab aliquo laico, non de bonis ecclesiæ. hæc ille. Potest etiam considerari, quòd licet Papa sit solutus legibus, debet tamen vi-
15 uere secundum leges suas, † sed simoniaca, quæ prohibita sunt de lege positiua, ergo. Sed melius dicas, quòd Papa est subditus legi diuinæ, & legi naturali, sicut & cæteri homines.
16 † sed simonia est contra legem diuinam, & naturalem, vt supra in principio. Ideo videtur, quòd possit incurrere labem simoniæ, & in illa non possit secum, vel cum alio dispensare in his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, sed tantum in puris positiuis simoniacis, quia prohibita, in quibus habet plenitudinem potestatis, vnde idem beatus Thom. in iiij. dist.
17 xv. dicit, quòd illa opi. † quæ dicit, quòd in Papa non cadit simonia, est erronea.
Qui autem dicitur in Papam non cadere simoniam Host. Dom. Ant. de But. Dom. Card. Abb. & Dom. meus Fel. post Io. de Ana. in c. j. hoc eod. tit. sentiunt, & tenent, vt supra dixi, quòd in simoniacis, quia prohibita Papa dispensat, quia sunt de iure positiuo, in prohibitis autem, quia simoniaca secus.

Dom. Cardin. dicit hanc distinctionem probari per tex. & not. in c. ex parte. el primo. de offi. deleg. & ibi glo. in verbo dimittere, quæ benè declarat hos terminos, videlicet, quæ sint simoniaca, quia prohibita, & quæ prohibita, quia simoniaca, videlicet, quia prohibita, quia simoniaca sunt illa, quæ in veteri testamento, & nouo erant prohibita sui natura, vt vendere sacramenta.

Simoniaca verò, quia prohibita sunt illa, quæ per constitutionem ecclesiæ facta sunt si-
18 moniaca, † & ponit exemplum, vt pactum dare post receptionem in canonicum. Et idem dicendum est de dantibus biretum omnibus con canonicis, vt in multis ecclesijs Italię, & in his requiritur factum, & sola voluntas, inferens ex his Do. Cardinalis, ꝙ Papa potest vendere titulum beneficij, quia tituli sunt de iure positiuo, sed tamen res est mali exempli, dicens, ꝙ curia deberet abstinere, & boni Põtifices abstinent, dicens etiam per hoc facere no. in c. cum ab omni. de vita, & honest. cler. Io. de Lign.
19 ibidem dicit, † quòd nec Papa, nec alij existentes in curia committũt simoniam, si Papa scit, & ex certa scientia tolerat: Dom. Pet. de Palu. in iiij. dicit, quòd in quibuscunque simonijs, & si peccatum non euitet, pœnam tamen iuris positiui, cui non subest, semper euitat: vnde nec suspensionem, nec huiusmodi pœnas iuris positiui timet, sicut nec est excommunicatus si percutiat clericum ex permissione, vel concessione priuilegij Papæ, hoc tamen nõ videtur verum, quia etiam in veteri testamento clerici gaudebant prærogatiua specialis exẽptionis, quia non suberant iudici seculari. Immo iudicium secularium erat in manu clericorum, & sacerdotum, vt Deuter. xvij. ibi. Si difficile & ambiguum &c. & ibi veniens ad sacerdotem Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quæresq́; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Dicit etiam idem Pet. ꝙ ille, qui emeret simoniacè beneficium, vel ordinem à Papa, pœnam iuris non incurre-
20 ret, † quia sicut Papa potest dispensare in pœnis iam incursis, ita etiam quòd non incurrat. Sicut vt supra dixit posset alicui priuilegium
21 concedere, † ꝙ verberando clericum non esset excõmunicatus, quia ille canon si quis suadente diabolo. xvij. q. iiij. fuit Innoc. II. & sic est lex positiua, quam Papa potest tollere, sed huic dicto obstare videtur illud Euãgelicum,
Nolite

nolite tãgere Christos meos.sed aliqui dicũt, ꝙ licet dixerit Christos meos, non tamen dixit tristes meos. Ideo hinc oritur illa dubitatio videlicet, quòd clericus possit puniri in illo habitu, in quo captus est per iudicem illius habitus, sicut mulier repetta in habitu meretricio posset impune tentari, licet non cogi.

Quando autem Papa dat beneficium ecclesiasticum pecunia, videtur dispensare, ꝙ possit retinere sicut quando scienter dat irregulari, dispensat cum eo, vnde q habuit beneficiũ per simo. in Rom. Curia, si habet conscientiã læsam, ꝙ emanauerit prouiso ex certa scientia Papæ pœnitendo de peccato, non tenetur resignare: hæc Petrus de Pal.

D. Abb. in d.c.j. & c.extirpandæ. in §. quia vero. de præben. cõcludit distinguendo, ꝙ aut beneficium est curatum, vel habet administrationem ordinis, vel executionem clauium. Et tunc etiam Papa inuoluitur vitio & peccato simoniæ.

Si autem beneficium non habet dictas qualitates secus, & exemplificat, vt sunt hospitalia, & aliæ administrationes tẽporales, & eius primum dictum probat, dicens, ꝙ licet titulus sit de iure positiuo, vt tenuit do. Cardinalis, eo.c.j. quo iure Papa vtitur, & in istis non ligatur, vt in c.proposuit. de concess. præben. tamẽ executio ordinis seu potestatis clauium est de iure diuino: nam & ordo erat in veteri testamẽto, pro quo nihil allegat: sed dico, ꝙ in lege naturæ Melchisedech, qui vt dicunt Theologi,

22 & historia Scholastica † fuit Sem primogenitus, Noe fuit primus sacerdos, in lege vero Mosaica primus sacerdos fuit Aaron. In lege Euãgelica primus sacerdos fuit Iesus Christus. Iuxta illud Pauli ad Hebr. iiij. dicentis de Christo habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos Iesum filium Dei teneamus spei confessionem: non enim habemus Pontificẽ, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Et Psal. cix. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Post Christum vero primus sacerdos, & Pontifex fuit Petrus Apostolus, vt in c. in nouo. xxj. di. & in c.translato. de consti. & Host. & Io. And. in nouel. in c.j. de homi. vbi omnino vide.

Et licet multi sacerdotes & prælati fuerint, & sint mali, & pessimi, de quibus dicitur Hieremiæ xij. dicentis, Pastores demoliti sunt vineam meam. s. malis exemplis, tamen monitis & sacramentis custodiunt vineam ecclesiæ. De primo probatur Gen. xiiij. ibi, at vero Melchisedech Rex Salem proferens panem, & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit eis. De secũdo probatur Exodi. xviij. in principio, & nedum ordo sacerdotij ibi designatus est, sed etiã vestimẽta & vasa sacra, ibi, Faciesq; vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem, in quibus sanctificatus ministret mihi. hæc autem erant vestimẽta quæ faciant rationale, & superhumerale, tunicam, & linei strictam, cydarim, & baltheum. Et iterum, Facient autem fratri tuo Aaron, & filijs eius vestimenta sancta, vt sacerdotio fungantur mihi.

De tertio autem planũ est Io. xxj. & Math. xvj. ibi, Pasce oues meas. & in d.c. translato. & cap. in nouo.

Ex quibus opinio Abb. bene probatur, ꝙ vẽdentes executionem ordinis, videntur vendere ipsum ordinem, & gratiam Dei. Ideo Abb. ibi dicit, ꝙ ista sunt simoniaca ĩ se, & ideo prohibita. j.q.j.c. qui studet: subdens idem Abb. ꝙ debemus scire, ꝙ quãdo aliquis ordinatur, recipit tantum potestatem soluendi, & ligãdi habitu, & non actu. xij.q.j.c.ecce sufficienter. cum c.seq. hinc est, ꝙ non potest quis absoluere, vel ligare parrochianum alterius, quantumcunq; sit sacerdos, tamen potest tali non subdito conferre beneficium ecclesiasticum, tunc datur sibi illa executio ordinis, quæ quidẽ executio est mere spiritualis, & de iure diuino: & allegat glo. in c.licet. de pœn. in verbo pœnam pecuniariam. & tex. cum glo. in c. ex diligenti. de simo. & sic dicit se intelligere. c. presbyter. j.q.j. & c. altare. j.q. iij. dicens, ꝙ in promotione ad episcopatum nulli dubium est, ꝙ Papa committeret simoniam, vt. j.q.j. quia episcopatus est ordo, & cum ista sint connexa, non excusantur, dicendo se recipere pecuniã pro temporalibus, quia vendito vno ex connexis, neutrum innenditum relinquitur, vt in c. si quis obiecerit. j. quæst. iij. & hæc bene faciunt ad sequentem quæstionem de ementibus Papatum & Cardinalatum.

Sed in alijs beneficijs non habentibus executionem ordinis Papa non committit simoniam, quia prohibitum est in illis tantum de iure positiuo, quo Papa non ligatur. Addit tamen, quòd debet abstinere rationibus prædi-

23 ctis, & in omnibus casibus putat † quòd ille, qui dedit ex pacto pecuniam Papæ non sit tutus quo ad Deum, nec possit ministrare sine peccato in beneficio, dicens etiam, quòd in casu, in quo Papa nõ committeret simoniam, ex quo extabat cõstitutio ꝓhibitiua, subditus tamen incidit in pœnam, vt in simili disputat Io. An. in sua disputatione incipiẽte, episcopi statuto cauetur, quòd ludens ad azardum, posita in regula cui licet in mora, quam dicit facere ad propositum, vbi Papa non committeret simoniam, ex quo recipiendo pecuniam ex peccato non suspendit constitutionem prohibitiuam, dans pecuniam committit vitium simoniæ,

moniæ, & sic non potest agere pœnitentiam
retento beneficio, vt not. in c. inquisitionis, de
accusat. in princ.

Hunc etiam articulum idem Abb. plenius
prosequitur in reper. d. c. extirpandæ, in §. quia
vero, supra allegat. de præben, vbi videbis, &
glo. in c. si Papa. xl. dist. tenentem Papam pos-
se illaqueari vitio simoniæ, de cuius intellectu
infra proximè videbimus, & Archid. in c. j. xiij.
dist. & ibi Domi. de Sancto Gemi. in ij. col. &
Angel. in l. j. ff. ad l. Iul. de amb. & Io. An. in c.
humani. de homi. in vj. & glos. in c. presbyter.
lxxxj. distin. & Abb. in c. cum pridem, mihi iij.
col. de pac. Io. de Ana. in d. c. j. insurgit contra
Abb. in quantum in fi. dicit, quòd dans ligabi-
24 tur, & non Papa recipiens, opponens, † quòd
in correlatiuis idem est iudicium: vendere au-
tem, & emere sunt correlatiua. & dispositum
in uno censetur dispositum in alio, ita Domi.
de Sancto Gemin. in c. j. de tempo. ordi. in vj.
vbi dixit, quòd si emēs eximitur à gabella erit
exemptus, & vendens, de quo vide per d. glo.
in d. c. si Papa. xl. dist. mordens Abb. quòd im-
mo executio ordinis nō consistit in beneficio,
immo quòd poterit absoluere præmissa licen-
tia parrochiani secundum Domi. in c. omnis
vtriusque sexus. de pœnit. & Host. ante eum
eo. tit. de pœn. reprobando gloss. in c. j. cle. j. de
priuil. in verbo speciali, concludens opinioné
Abb. non esse veram, & allegat tex. in c. consti-
tutus, de relig. domi. vbi illa pensio refertur ad
temporale, & hanc partem tenet Pet. de An-
cha. in repet. c. canonum statuta, in ij. carta,
de constit.

Dn. meus Fel. in d. c. j. referens sub breuita-
te, vtriusque dicta concludit, & tenet primam
partem, videlicet opinionem domini Abb. es-
se tenendum tanquam communem, & dicit
Beatum Th. ij. ij. q. centesima, art. j. supra alleg.
ita tenuisse, & idem in iiij. sent. dist. xxv. q. xvi.
& idem do. Cardinalis S. Sixti, qui fuit Io.
de Torrecremata Hispanus in suo tractatu de
potestate Papæ, q. lxv. & dicit probari per ratio
nem, quia simonia dicitur hæresis, vt supra
dixi per c. presbyter. & c. j. si quisquis, & c. stu-
deat. j. quæstio. j. & Papa inuoluitur crimine
hæresis, vt in d. c. si Papa, & ibi glo. xl. distinct.
ergo &c. addens, quòd possemus tamen dice-
re, quòd est hæresis largè secundum Innoc. in
c. in quæstionis. de accus. dicentem, quòd tūc
demum simonia propriè est hæresis, quando
quis crederet sacramentum posse vendi, sed di
cit, quòd fortius vrget tex. cui responderi non
potest in c. ex multis, post prin. j. q. iij. & ad hoc
allegat illum tex. Abb. pro singul. in repeti. c.
extirpandæ. §. quia vero, in xxxvj. col. de præb.
ad tex. in c. constitutus in cōtrarium alleg. per
Io. de Ana. & alios tenentes contrariam opinio.
respondet, quòd ibi pensio non fuit imposita
ex pacto, sed liberaliter, & sponte data per ip-
sum Abb. de quo ibi, & ita intelligunt doc. ibi.
Postremo idem do. Fel. respondet tacito quæsi-
25 to dicens, † quòd qui non potest ab initio ex-
torquere, non potest à sponte dante recipere,
quia prohibitum dare propter publicū bonū,
prohibitum est recipere à sponte dante, ad hoc
allegat Bal. in auth. sed hodie. C. de epi. & cler.
idem tenentem, & gl. in c. statutum, de rescrip.
in vj. in verbo recipere.

26 † Secundo quæro vtrum dans pecuniā pro
Papatu, vel Imperio cōmittat simoniam? Hos. &
Io. An. quos refert Domi. de S. Gemi. in c. pro
humani. de homic. in vj. in §. cum igitur, quos
etiam ad literam refert Io. de Ana. in c. j. de si-
mo. in ij. col. in fin. dicunt, quòd committit
simoniam.

Et ideo iniustè agit, qui iniustè incidit, in l.
Iul. de ambitu, pro quo inducunt tex. in d. cap.
27 pro humani, qui dicit, † quòd talis potestas
est à Deo, ergo non est acquirēda per pecuniā,
pro quo facit, quod habetur in c. si quis pecu-
nia. lxxix. dist. expressè hoc decidit, quòd pe-
cunia, vel gratia non fiat electio Papæ, & ibi gl.
magistra, & respondent præfati doc. ad d. l. j.
28 ad l. Iul. de ambit. quæ dicit, † quòd non ha-
bet locū in Ro. curia, quia debet intelligi quo
ad principem canonicè iam electum, qui super
omnes est, vt in c. licet, de elect. vnde quod si-
bi placet disponere potest, claue non hortante,
& illa placeant quæ sibi sunt permissa, non quæ
sibi placent, vt dixit Zaba. in suo Tract. de scis-
ma. vt in c. cuncta per mundum, & cap. per
principalem. ix. q. iij. Et sic secus in eligendo.
Sed Angel. in dict. l. j. ad l. Iul. de ambi. conclu-
dit, quòd quis potest assumi ad honorem sine
postulatione per l. j. & per totum. ff. de muner.
& honor. & si se ingerit, & petat, vt quòd sit
dignitati etiam habenti spiritualitatem anne-
xam peccat, & dicit sic intelligi posse c. si quis
episcopatum desiderat, vt proutt. viij. quæs. j.
Sed si est dignitas temporalis, tunc non licet
clàm postulare precibus, vel precio hodie pro-
pter ius nouissimum prohibens, quòd neque
clàm, neque palàm liceat postulare, vt in au-
thentico, vt iudices sine quoquo suffra. §. nota-
dum. & §. cogitatio. & per totum. & hoc facit
contra principes, & potentatus, qui pecunia
dant magistratus, contra quos Beatus Tho. edi-
dit opusculum, & Angel. vbi supra subdit, quòd
in curia Romana venduntur omnia officia, di-
cens, Nec mirum, quia hodie illa curia est esse
ctionionaccha simoniæ: hæc sunt verba forma-
lia Angeli.

Sed cetus verò in Rubrica. C. ad l. Iul. de am
bi.

bi.dicit, ꝙ illud, ꝙ dicitur, ꝙ in curia Romana non habet locum simonia, debet intelligi si nemini detur pecunia, si vero detur Papæ, pro honore, vel officio habendo, tunc cum ipse præsit legi, non est dicendum simoniam cõmittere, aut ambitum, sed si detur eis qui circa latus Papæ assistunt, vt ipsis suffragantibus officium, vel beneficium habeant, tunc ambitus, & simonia committitur: dicit etiam idem Salicetus, quòd ideo non est prece, vel precio quærere dignitatem spiritualem verbo, vel precio, quia non licet velle præesse animabus,
29 †quas Deus omnes æquales fecit, vt in authen. de mona. in principio.

Sed quicquid dixerint domini canonistæ, & legistæ disputando, credo quo ad fundamentum quæsiti non esse recedendum à tex. & glo. d.c. si quis pecuniam. videlicet, quòd si pecunia Papa ab alijs quàm à Cardinalibus eligatur, sit repellendus, secus si ab ipsis Cardinalibus, quia Papa etiam simoniacè electus non deponitur, sed pro hæresi tantum, vt ibi tenet d. gloss.

Sed hodiè etiam hoc sublatum est per specialem constitutionem Iulij Papæ II. cuius constitutionis tenorem hic duxi inserendum de verbo ad verbum. IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam: Cum tam diuino, quàm humano iure in spiritualibus præcipuè detestabiliter simoniæ sit labes prohibita, & longè magis in electione Rom. Pontificis Vicarij Iesu Christi Domini nostri abominabilis sit, & vniuersali ecclesiæ perniciosa, Nos qui regimini eiusdẽ vniuersalis ecclesiæ meritis licet imparibus au thore domino præsidemus, cupientes quantũ cum Deo possumus in præmissis pro tanto rei necessitate, ac periculi magnitudine, vt tenemur in posterum salubriter prouidere, de fratrum nostrorum Sanctæ Rom. Eccl. Cardinalium consilio, & vnanimi consensu, hac nostra perpetuo valitura constitutione Apostolica authoritate, & de potestatis nostræ plenitudine statuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus, quòd si (quod Deus pro sua clementia, & in omnes bonitate auertat) contigerit postquàm nos, vel successores nostros successiuè ipse Deus ab huiusmodi vniuersalis ecclesię regimine absoluerit humani generis inimico procurante, & ambitione, vel cupiditate ad hoc inclinante, seu impellente electionem Roma. Pontificis ab eo quem eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Cardinalium quomodolibet votum dantibus per simoniacam hæresim in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiusque generis, castra, officia, vel beneficia, seu promissiones, & obligationes commissam per se, vel alium, seu alios quomodocunque, & qualitercunque, etiam in duarum partium, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia quomodolibet, etiam per viam assumptionis vnanimiter, nemine discrepante, etiam sine scrutinio factę celebrari, vel fieri, non solum huiusmodi electio vel assumptio, eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo, vel assumpto administrandi in temporalibus, & spiritualibus facultatem
30 tribuat, † sed etiam contra dictum sic electũ, vel assumptum de simoniaca labe à quocunque Cardinali qui eidem electioni interfuerit opponi, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata hæresi. Ita quòd à nullo pro Romano Pontifice habeatur, quinimmo ipse sic electus à priori suo cardinalatus, & alio quocunque honore, ecclesiis cathedralibus, & metropolitanis, & patriarchalibus monasterijs, dignitatibus, & alijs quibuscunque beneficijs, & pensionibus, quæ tunc obtinebat in titulum, vel commendam, aut alias quomodocunque eo ip
31 so absq; alia declaratione priuatus existat, † & idem electus non apostolicus, apostaticus, & tanquàm Symon magus, & heresiarcha, & ad prædicta omnia, & singula perpetuo inhabilis habeatur, & sit: Nec huiusmodi simoniaca electio per subsequentem ipsius intronizationem, seu temporis cursum, aut etiam omnium Cardinalium adorationem, seu obedientiam vllo unquam tẽpore cõualescat. Liceatq; omnibus, & singulis Cardinalibus etiam illis, qui huiusmodi simoniacæ electioni, seu assumptioni cõsenserint, etiam post intronizationem, & adorationem, seu obedientiam, ac etiam vniuerso clero, populo Romano, necnõ subditis, & sancti Angeli de vrbe, ac quarumquis aliarum Romanæ ecclesiæ arcium præfectis, castellanis, capitaneis, & alijs officialibus, quocunque homagio, seu iuramento, vel cautione præstitis non obstantibus à talis electi etiam intronizati obedientia, & deuotione impune, & quandocunque discedere ipsis fidei Romanæ ecclesiæ & obediẽtiæ futuri Romani Pontificis canonicè intrantis, nihilominus astrictis permanentibus, & eum, vt magum ethnicum, & publicanum, & hæresiarcham euitare. Ad cuius quoque confusionem posuit Cardinales, qui præfatæ electioni se opponere voluerunt, si præsumpserit se regimini vniuersalis ecclesiæ prætextu talis electionis ingerere auxilium brachij sæcularis contra eum implorare. Nec tales ab eius obedientia discedentes tanquàm tunicæ domini scissores aliquarum propter dictum discessum pœnarum, seu censurarum vltioni subiaceant.

Car-

Cardinales vero qui eum sic simoniacè elegerunt à suis ordinibus, & etiã Cardinalatus titulis,& honore,ac quibuscunq; Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & alijs prælaturis, ac dignitatibus,& beneficijs, quæ in titulum vel commendam tunc obtinebãt,vel in quibus, seu ad quæ ius tunc habebunt absq; alia declaratione priuati existant, nisi ab illo penitus,& cum effectu discesserint, & reliquis Cardinalibus,qui huiusmodi simoniæ non consenserint infra terminum octo dierum postquàm fuerint ab eis requisiti personaliter,si fieri poterit,aliàs per edictum publicũ se absq; fictione,vel fraude vniuerint, & coniunxerint: & tunc si præfatis alijs Cardinalibus se vniuerint & coniunxerint in pristinum statum,& ad pristinos honores,& dignitates, etiam Cardinalatum,ac ecclesias, & beneficia quibus præerant, & quæ obtinebant reintegrati, rehabilitati,ac restituti,& repositi ab huiusmodi simoniæ labe,& censuris ac pœnis ecclesiasticis,quibuscunq; absoluti eo ipso existant.

Mediatores vero, proxenetæ, trapezitæ tã clerici, quàm laici cuiuscunq; dignitatis,qualitatis,& ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiscopali,siue Episcopali, vel alia sæculari,mundana,siue ecclesiastica dignitate præditi etiam quorumcunque Regum, & Principum,oratores, vel nuncij simoniacæ huius electionis participes sint omnibus suis ecclesijs, beneficijs,prælaturis,& feudis,ac alijs quibuscunque honoribus, & bonis,eo ipso priuati, & ad similia inhabiles ac etiam actiuè,& passiuè intestabiles & eorum bona ipso facto ad instar reorum criminum læsæ maiestatis fisco Apostolicæ sed.applicentur,deuoluanturq;, si prædicti delinquentes ecclesiastici fuerint, vel alias Romañ.ecclesiæ subditi: Bona vero, & feuda taliter delinquentium non subditorum sæcularium in partibus existentia fisco, sæcularis principis,in cuius territorio bona sita fuerint,ipso facto similiter applicentur.Ita tamẽ, quòd si infra tres menses à die quo notum fuerit illos simoniam cõmisisse, vel participasse, principes dicta bona fisco suo actualiter non applicauerint,extunc illa fisco ecclesiæ Romanæ applicata censeantur,& sint eo ipso absque aliqua similiter declaratione.

Promissiones quoque,& obligationes, siue sponsiones, propterea quandocunq; etiam ante tempus dictæ electionis, etiam extra personas Cardinalium per quoscunque alios quomodocunque factæ cum quauis inexcogitabili solemnitate, & forma etiam iuratæ conditionales, siue euentuales, & in forma excommissarum ex quacunque causa,& depositi, mutui, cambij, confessionis de receptis, donationis, stredamenti, vel venditionis, permutationis, vel alterius cuiuscunque contractus etiam in ampliori forma Cameræ Apostolicæ factæ sint nullæ,& inualidæ,& ad agendum inefficaces, nullusq; illarum vigore cogi, vel constring possit in iudicio, vel extra, liceatq; omnibu ab illis impune absq; aliquo metu siue periurij nota recedere.

Et insuper liceat Cardinalibus qui electioni prædictæ simoniacæ interfuerint,& à præfato sic electo discesserint adhibitis secum alijs Cardinalibus,etiam illis,qui huiusmodi simoniacę electioni consenserunt,& postea eisdem Cardinalibus in dicta simonia non complicibus se vniuerint, si se cum eisdem vnire voluerint,alioqnin sine eis ad alterius nihilominus Pontificis electionem non expectata alia sententia declaratoria simoniacæ electionis huiusmodi,eadem tamen præsente nostra constitutione semper in suo robore permanente liberè alias tamen canonicè deuenire, & concilium etiam generale indicere,& conuocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire non obstan.constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis, & præcipue fe.re. Alex.Papæ III.quæ incipit, licet de euitanda discordia,& aliorum Romañ.Pontificum prędecessorum nostrorũ, etiam in concilis generalibus editis, cæterisq; contrarijs quibuscunque inhiben. postremo omnibus,& singulis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui pro tempore erunt, & eorum sacro collegio ne apostolica sede vacante prædictis contrauenire, vel contra præmissa, vel aliquod præmissorum statuere, disponere, ordinare,vel aliquo modo facere,seu attentare præsumant quocunque exquisito colore,vel causa sub excommunicationis latæ sen-

32 tentiæ † pœna,quam ipso facto incurrant, & à qua non nisi per Rom. Ponti. canonicè electũ absolui possint,nisi in mortis articulo.

Decerneñ.ex tunc irritum & inane,si secus super his, vel aliquo pręmissorum à quocunq;

33 scienter,uel ignoranter † etiam per nos contigerit attentari.

Vt autem pręsentis constitutionis,decreti, statuti,ordinationis,ac inhibitionis nostrę huiusmodi tenor ad omnium notitiam deducat, volumus præsentes literas nostras in valuis basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ ac in acie Campi Floræ affigi, nec aliam earundem literarum publicationis solemnitatem requiri, aut expectari debere, sed huiusmodi affixionem per solemni publicatione, & perpetuo robore sufficere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum cõstitutionis,ordinationis,statuti, decreti, definitionis, applicatio-

nis,

nis, appropriationis, & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datum Romę, apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ. M D V. decimo nono Kal. Februarij, Pontificatus nostri anno tertio. Franciscus Argentinensis. Sygismundus.

Hæc itaque noua constitutio quatuor facit: Primò tacitè fatetur, quòd ante eius editionẽ, Cardinales aliquando simoniacè eligebant Romanum Pontificem, & hoc dedit causam huic edicto. nam dum Alex. Papa VI. fuisset assumptus ad Papatum, quidem Academicus edidit hunc disticum, videlicet.

Vendit Alexãder claues, altaria, Christum.
Emerat ille prius, vendere iure potest.

Et verè credo, q̃ ipse Iulius memor talis electionis ediderit hãc constitutionem in odiũ ipsius Alexandri, sub cuius Pontificatu semper exul ab vrbe fuit, & cui quasi immediatè successit cum Pius Tertius, qui Alexandro successit, superuixerit xxvij. diebus tantum.

Secundò restringit tex. & glo. d. c. si quis pecunia, & omnia iura dicentia, quòd Papa simoniacè electus, non possit propter hoc accusari; nec condemnari, cum pro solo crimine hæresis verè modo interpretatiuè possit accusari, vt dicunt d. tex. & glo. in d. c. si quis pecunia. cum concord.

Tertiò aperit viam scismatici, ita quòd ex hac constitutione perfacilè posset ad eam perueniri etiam per vnicum Cardinalem, & dum fuit edita tota curia, vt vidi, & audiui quia adeo tam subrisit, atque indoluit ob paratam viam scismati.

Quartò soluit, & explanat quæstionem nostram, & ipsam reddit indubitabilem.

Sed quid dicemus de Cardinalibus, vtrum
34 emere † Cardinalatum sit simoniacum.
Aliqui dicunt, quòd non: quia Cardinalatus per se non est ordo in ecclesia Dei, sed officium honorabile, quia Cardinales successerunt loco consiliariorum, & satraparum, quos Constantinus recedens ex vrbe reliquit Syluestro, qui erant laici, & similiter eorum successores, vt probat tex. in cap. in parrochia. xvj. q. j. ibi in possessione filij, & consiliarij nostri viri magnifici Theodori, & est tex. Pelagij Papæ, qui fuit XXVIII. Papa post Syluestrum Primum, cui Constantinus dicitur donationem fecisse, & effluxerunt à Pontificatu Syluestri, vsque ad Pontificatum Pelagij anni CV. & tamen vsque ad illa tempora Consiliarij Papæ erant laici. Et idem probat tex. Gregorij in c. ecclesiasticis. xij. q. ij. ibi, quia igitur Theodorum virum eloquentissimum, Consiliarium nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum, & credo, quòd idem fuerit Theodorus, de quo in tex. Pelagij; quia Gregorius Primus Romanus successit Pelagio Secundo, & licet etiam fuisset Pelagius Primus, idem esse posset, quia à Pelagio Primo vsque ad Gregorium fuerunt tres intermedij Romani Pontifices, videlicet Io. III. qui vixit annis xij. mens. xj. diebus xxv. Benedictus Primus, qui vixit annis quatuor, mense vno, & diebus viij. & Pelagius Secũdus; qui vixit annis x. mensibus duobus, diebus x. & sic effluxerunt anni xxvij. menses tres, & dies xiij. & sic potest verisimiliter esse, quòd fuerit idem Theodorus.

De Consiliatijs Papæ etiam fit mentio in c. conuenientibus. j. q. vij. in ij. col. post medium. Innoc. in c. cum te. de re iud. in verbo, infamia: videtur idem sentire, videlicet, quòd Cardinalatus ortum habuerit à Constantino, & quòd Cardinales, & eorum Collegium habet authoritatem Senatorum per c. Constantinus. xcvj. dist. Ideò dicitur, quòd ecclesia habet Senatum, & idem dixit in c. cum I. & A. de re iud. hoc idem sentit Oldr. consil. suo lxiij. dicens, quòd, quando Constantinus fecit donationem Syluestro, non erãt Cardinales, quia non fecit mentionem de eis, sed de clericis tantum, sed postea cum fecit Syluester generalem synodum iam erant Cardinales, vt in c. præsul. ij. q. iiij. sed mihi est q. v.

Aliqui dicunt Cardinales ortum habuisse, tempore Pontiani Papæ, qui fuit anno Christi CCXXXVII. & fuit XIX. Papa, post Petrum.

Aliqui à Marcello, qui fuit XXXI. Papa à beato Petro, & fuit anno Domini CCXCIIII. vt patet in chronica Martiniana.

Quidem verò Claudius Parisiensis in suo tractatu de origine Cardinalatus sub hac verborum forma dixit: Cardinales vices Apostolorum tenere, manifestissimè demõstratur: ipsi enim Apostoli tripliciter possunt considerari, primò vt Christo principaliter astiterunt ante eius Ascensionem, in quo quidem statu omnes pares fuerunt, neque Petrus eis præerat, sed omnes erant simplices sacerdotes, tex. est de pœnit. dist. j. in c. è contra. & §. quem pœnitet. dum dicit Petrum, & Ioannem, & cæteros Apostolos viuente domino sacerdotes fuisse. Ordinati enim fuerunt sacerdotes à Christo, dum eis dixit, Hoc facite in meam commemorationem, vel dum dixit eis Iesus, Ite, & baptizate, vt not. glo. ordinaria super verbo, pari. xxj. dist. c. in nouo.

Secundò post passionem Christi astiterunt Petro, tanquam primo pastori ante Apostolorum

lorum diuisionem, & separationem ab ipso Petro, in quo quidem statu Petrus præerat in nouo testamento post Christum Dominum. A Petro enim sacerdotalis cœpit ordo post Christum, & ei Pontificatus est traditus, vt in d. cap. in nouo. xxj. distinct. per illa verba, Pasce oues meas. & de elect. cap. significasti. de maior. & obedi. cap. solitæ. viij. q.j. c. in scripturis. & gloss. in cap. considerandum. l. di. & in c. fidelium. In hoc quidem duplici statu Cardinales Apostolos repræsentant, in hocq; assistunt Papæ, qui est Christi Vicarius, & Petri successor. hæc tamen dicunt aliqui sunt apocripha.

Tertio, vt ex præcepto Christi postea à Petro separati per mundum se prædicantes diuiserunt, in quo quidem statu Apostolorum hodie vices gerunt Episcopi dicit text. in d. c. in nouo. xxj. distinct. & xij. q.j. c. videntes. & lxviij. distinct. c. quorum vices. & in c. manus. de consecr. distinct. vj. & hoc notauit Paulus Apostolus dicens, alias dedit Apostolos, alios piscatores, alios doctores, alios prophetas &c. cuius verba refert tex. in cap. cum ex iniuncto, de hæret. distinxit enim statum Episcopalem, cui incumbit cura animarum particulariter à statu Apostolico, ad quem spectat regimen, & ordinatio totius ecclesiæ regulariter, alias generaliter: fuerunt enim omnes Apostoli Episcopi, quòd patet in c. loquitur. xxiiij. q.j. & dict. cap. in nouo. & text. in c. cor Episcopi. lxviij. di.

Ex his autem luculentissime demonstratur non rectè dixisse Archi. in cap. vbi periculum. de elect. in vj. referentem ex Chronica Martini Cardinales initium habuisse tempore Pontiani, & Marcelli Papæ, qui fuit anno Domini. ccciij. in vrbe Roma constitutus propter baptisma, & sepulturas mortuorum, nec etiã recte dixisse Oldra. consil. suo lxiij. tenentem, quòd cum Constantinus donationem fecit Sylnestro, non erant Cardinales, quia nulla dè eis mentio fit, sed tantum de clericis Romanæ ecclesiæ, vt colligitur ex text. d. cap. Constantinus. xcvj. distinct. Sed postea cum fecit generalem synodum Syluester, iam constat fuisse Cardinales, vt est text. in cap. præsul. ij. q. iiij. & in c. à subdiacono. xciij. distinct. si enim intellexerunt de Cardinalibus. i. Romanæ ecclesiæ consiliarijs, & Papæ coadiutoribus in executione Pontificalis officij, illi semper fuerunt, licet non sub Cardinalium nomine, sed sub alio vocabulo, primo enim tempore veteris testamenti vocabantur sacerdotes Leuitici, hoc enim denotatur in Deuterono. cum dicitur, Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, recurre ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: Ipsi enim iudicabunt tibi iudicij veritatem. sunt autem dicit Papa Leuitici generis, qui nobis iure Leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt, qui vero super eo, siue iudex existit, ille est cui Dominus inquit in Petro, Quodcunque ligaueris super terram, &c. hic est tex. singularis in c. per venerabilem, qui fil. sint legit. in §. rationibus.

In nouo autem testamento priusquàm Cardinalium nomine baptizati extitissent, comperio eos primum vocatos simpliciter consiliarios, ita eos in persona Theodori viri eloquentissimi, quem eius consiliarium dicit Beatissimus Gregorius in c. ecclesiasticis. xij. q. ij. & idem dicit Pelagius in c. in parrochia. xvj. q. j. Ipsi autem Papæ consiliarij hodie vocantur Sãctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, vt in c. fundamenta, de elect. in vj. ibi decet nanque ipsi Romano Pontif. per fratres suos Sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, qui sibi in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt libera prouenire consilia &c. Igitur autem nouissime Cardinales nuncupantur, quia dignitas ipsa cardinalatus solum in Romana ecclesia cõperitur, quæ est cardo, & caput aliarum. xxj. q.j. §.j. & in l. inter claros. C. de sum. Trinit. & xxij. di. c. sacrosancta. vnde eleganter dixit Archid. in c. omnis. xxij. dist. quòd quamuis de dignitatibus per Romanam ecclesiam constitutis possit Episcopus cum suo capitulo in sua ecclesia constituere dignitatem, vt in cap. cum olim, de consuet. & in c. cum accessissent, de cõstitu. Cardinalatum tamen non posset instituere sine authoritate Romanæ sedis, cum non sit per Roma. ecclesiam ordinatum cardinalatus dignitatẽ in aliis ecclesiis fore, quàm in eadẽ. Sicut enim hostium per cardinem regitur, sic Ro. ecclesia per istos, vt dicit glo. in cap. ij. de offic. archipresbyteri in verbo Cardinalium; quæ est j. glo. & Archi. in d. cap. sacrosancta.

35 † Olim autem, in quacunque ecclesia principales sacerdotes, siue Episcopi Cardinales dicebantur. i. principales, vt not. in c. relatio. xxj. q. j. & in cap. pastoralis. vij. q. j. & in cap. fraternitatem. lxx. dist. in fin. & in c. presbyteri. xxiiij. di. Non ergo dedignentur alij vniuersalis ecclesię celeberrimi gradus ecclesiastici Ro. ecclesiæ Cardinales fore sibi plãtos, hácẽt prælationem prius extitisse inferiora demonstrabunt.

36 Primum est, quia quorũ est institutio prior, seu ordinatio, prior debet esse prælatio. xviij. di. c. verũ & c. placuit. & in c. Dñs noster. xciij. di. in c. j. de maio. & obe. sed Cardinaliũ prior est institutio, vt superiora demonstrant, ergo &c.

37 † Secundo, quia, quanto quis dignioribus præest, atque curæ oneris maioris, tanto

ipse dignior est, primum dicit text. in auth. de desensio.ciuit.§.nos igitur.& in cap. j. de priuil.& glo. in c. statutum. de rescript.in vj. super verbo, Canonicis. Secundum verò dicit, tex.nor.in c. per singulas.ix.q. iij. dum dicit. Igitur placuit Metropolitanum Episcopos prę cedere quamuis ipse cum eis eiusdem sit ordinis, quia curam sollicitudinemque totius prouinciæ suscepit, vbi Episcopus solius ciuitatis &c. Sed Rom.ecclesiæ Cardinales præsunt curæ vniuersalis ecclesiæ dicit tex.in c. bonæ. de postulat.prælar. Episcopi verò, & alij eminentiores eiusdem ordinis Christi vicarij in eo loco particulari eius onerosæ curæ præsunt, dicit tex.in c.mulier.xxvij.q.v. & text.in c.accusat.ij.q.vij.& in c. in nouo. xxj.dist.& in cle.j. de pœn.& in c.sicut. vij. q.j. cum & ipse Christus verus extitit Pontifex, vt in c.dominus.lvj. dist.& in c.sancta.xv.& quia Petrus vices Christi tenet in terris, dicuntur & ipsi Petri vicarij, vnde Petri vicarius Episcopus loquens, sic dicit. Ipsa nanque Rom.ecclesia, quæ prima est, ita reliquis vices suas credidit largiendas, vt in partem vocentur sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, vt in c. decreto.ij. q.vj.& c.qui se scit.ij.q.vij.& in c.sancta.iij.q. vj.& in cap.ad honorem. de authoritate, & vsu pal.

Tertiò, quia Episcopis Romanæ ecclesiæ concessum est culmen illud singularis potentiæ, atque præcellentiæ habere Cardinales, quo amplissimus Senatus, patritijque ordinabantur, dicit text. in dicto cap. Constantinus. xcvj. dist. Sed patritiatus dignitate nulla maior post Imperium reperitur. l. nemini. C. de consul. libro xij. Ergo pariter inter dignitates ecclesiasticas, nulla maior Cardinalatu debet comparari, vnde non immeritò dicunt Hostien.& Ioan. And.in cap. dilectus. el primo. de præben. nullam dignitatem ecclesiasticam post Papatum maiorem Cardinalatu existere. Ipsi enim Cardinales vnà cum Papa iudicant totum orbem. Ipsi quoque Romanæ ecclesiæ Consultores dicuntur pars corporis Papæ. l. quisquis. C. ad legem Iulia. maiest.vj. quæstio. prima. si quis cum militibus. & gloss.in cap. excommunicatis. de offic.lega. vnde cum ad prouincias regendas mittuntur, dicuntur legati de latere, & vltra hæc denouo apparet ex canone Gregorij, ita eos nominantis in cap. decreto. ij. quæstio. sexta. Ita etiam appellantur in Concilio Sarden. & idem dicit Canon, quem refert Gratianus in cap. si Episcopus accusatus. ij. quæstio. sexta. qua ratione determinant singulariter Hostien. & Ioan. And.in cap.antiqua.de priuileg. presbyteros, & diacones Cardinales non astringi Papæ præstare iuramentum fidelitatis, aut obedientiæ, quia licet Papa tanquam Christi vicarius sit caput vniuersalis ecclesiæ, vt in cap. rogamus.xxiiij. quæstio prima. & singuli fideles membra eius generaliter, tamen sicut est specialecaput Cardinalium, & ipsi eius specialia membra pater, quia dicuntur filij spirituales, & speciales.lxxix.distinc. si quis ex ipsis dicuntur etiam Romanæ ecclesiæ gremium, vt in capit. in nomine domini. xxiij. distin. quod quidem corpus est adeò vnitum, quòd ab ipsis specialibus membris Papa fidelitatem non exigit, sicut nec à seipso, vt sit inter dantem,& accipientem differentia, vt in cap. fina. de institu.ipsi Cardinales Papam eligunt, vt nota sunt iura in cap.vbi periculum.de elect.in sexto. & in clemen.ne Romani.de electio. Si ergo, qui Imperatorem eligunt propter tantam eligendi potestatem præcipua. dignitate pollere dicuntur, vt dicit text.in c. venerabilem. de electio. quare non potius isti singulari dignitate splendere censentur? quibus facultas est Romanum Pontificem eligendi, & ex ipsorum Cardinalium gremio? vt in cap. oportet.lxxix.distin.& cap.nullus. &, vt demententium Cardinalium fiat depositio, Concilium congregat tanquam pro re ardua, vt not. in c. ex gestis.de cleri.non residen. licet hoc non sit de necessitate, vt not. in cap.primo, de scism. in sexto.sine eorum quoque consilio ardua gesta per Papam cassari sunt solita, vt not. Ioan. Monachi, & Ioan. And. in c. super eo. de hæret.in sexto. & Archidia. referens hanc opinionem dicit ipsam fuisse Laurentij, in cap. sunt quidam.xxv.quæstio. v. & quia ipsi in ecclesia vicem Senatus obtinent. xvj. quæstio.j. ecclesia habet Senatum, quem quidem Canonem loqui de Cardinalibus interpretatur Innocen.in c.cum I.& A. de re iudic. Igitur eleganter dixit Archidia. xxij. distinct. sacrosancta, quòd erubescere non debet Papa se inter Cardinales connumerare, cum & Imperator in Senatorum numero se connumeret, dicit tex.in l.ius Senatorum. C.de dignit. libro xij. vtuntur enim ipsi subpellectilis, veste candida ad vitæ iucunditatem demonstrandam, &
38 denotandam, † candor enim munditiæ denotat. Item vitæ innocentiam, & puritatem dicit tex.in c.quem non alligat.de consec. dist. iiij.in pileo colore rutilantis purpurei sanguinis ad denotandum eos arctari vitam exponere pro Christiani sanguinis augenda posterita-
39 te: hoc† enim denotat purpureus, sanguinisque color, vt Isidorus refert, & dicit Gratianus.xxx.q.v.c.fœminę.Ex his ergo liquidè manifestatur verum dixisse tex. August.referentis. ij.q.vij, quāquā ita dicentem, Quamquam sm

vocabula

vocabula, quæ vsus obtinuit, Episcopatus sit maior presbytero. Augustinus tamen Episcopus Hieronymo presbytero Cardinali, minor est &c. quamuis enim maior ordine fuerit Augustinus, quia Episcopatus ordo singulis alijs maior est. xxxij. dis. c. omnium. propter quod Papa appellat se Episcopum, vt legitur in proœm. v. tamen Hieronymus fuit maior ra
40 tione maioris administrationis, † cum Rom. ecclesia vniuersalis præsit administrationi, hęc autem simul compatiuntur alium alio maiorem esse ordine, alium verò maiorem administratione, & dignitate; hoc patet in Petro, quia licet alijs Apostolis par fuerit ordine, tamen is maior fuit administratione, & dignitate. ij. q. vij. cap. primo. patet etiam in archipresbytero, & archidiacono, licet enim archipresbyter maior sit ordine; quia presbyter; & archidiaconus maior, quia diaconus. de æta. & qual. c. j. tamē ratione maioris administrationis, quā habet archidiaconus, archipresbyter se sciat huic esse subiectum, vt in c. j. de off. archipres. & in c. perlectis. xxv. di. Idem dicitur in Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo, quamuis. n. omnium idem sit ordo, dicit tex. xxj. dist. c. cleros. tamen ratio maioris, digniorisq; administrationis Archiepiscopis, Patriarchæ, Episcopis Archiepiscopi præferūtur, vt in d. c. cleros. & d. c. per singulas. hoc quidem respectu ordinis ratione Episcopi, cum summi dicant sacerdotes. de conse. di. v. C. de his. & etiā hoc secundū locum in ecclesia tenere. xl. di. c. ante omnia.
41 Quartò † quia ex maiore decore ornatus maioritas apparet dignitatis, dicit tex. not. in c. ad apostolicæ. de priuil. in vj. Sed maiori quotidiano ornatu Episcopis vtuntur Ro. ecclesiæ Cardinales, vt docet experientia, igitur superest, vt vtamur verbis. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. quibus alludit c. j. de off. leg. in vj. sic dicentis, nōne immeritò statuimus, vt qui die, noctuque quotidianis curis pro toto terrarum orbe laborant, dignam habeant suæ prærogatiuæ fortunam.

Nec immeritò refert Io. Mona. in c. j. de maior. & obed. in vj. & alij sequūtur in c. his quis de capel. mona. c. dilectus: Papam respondisse
42 † Cardinales in eorum titulatis ecclesijs ius obtinere Episcopale.

Plura de Cardinalibus not. Host. & Ioan. And. in c. ad liberandum. de iude.

Plura ipse Host. de pœn. & remiss. c. cum ex eo. plura glo. de scism. c. cum l. in vj. multa traduntur. de elect. c. ecclesiæ. & c. fundamenta supra alleg. & dicit. c. vbi periculum. in vj.

Ea autem, & talia hic non intersero causa breuitatis: hæc omnia ille Claudius, quæ originaliter fuerunt Augustini de Anchona in suo tractatu, de ecclesiastica potestate, quoniam ad literam refert, & sequitur beatus Anton. Archiepiscopus Florentinus in sua sum. tertia parte. cap. j. & ij. per totum. & omnium eorum dicta tendunt ad demonstrandum Cardinalatum esse de iure diuino, & idem tenet Dom. Abb. Sicul. in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. dicens eos esse de genere Leuiticorum, & hæc tendunt ad partem affirmatiuam nostri quæsiti, videlicet Cardinalatum esse de iure diuino, & habere annexum clauium exercitium.

Quod autem huiusmodi Cardinalatus dignitas ortum habuerit à Christo, & de Christo à Petro etiam figuratiuè non tenent, qui dicunt, quòd etiam Episcopi appellabantur Cardinales, vt est text. in c. relatio. xxj. quęst. j. supra alleg.

Et ad illa quatuor fundamenta supra posita dicunt, quòd sunt suasiua, sed non approbantia, nec concludētia, & primo ad primum, quòd omnes Apostoli astiterunt Christo ante Ascensionem, & omnes erant pares. respondetur, quòd aliud est assistere in partem sollicitudinis, vt Consiliarij, vt ipse met supra dixit, & aliud assistere vt discipuli, & vt docerentur, & instruerentur à Christo, vt legitur in omnibus Euangelistis dicentibus, Dixit Iesus Discipulis suis, & Matt. quinto. Et cum sedisset, accesserunt ad eum Discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos. Et August. in Homel. super Ioan. ix. quam legimus quarta feria post Dominicam quartam Quadragesimæ, super verbo, rabbi, dicit, Scitis, quia rabbi, magister est, magistrum appellabant, quia discere desiderabant, quæstionem quippè domino proposuerant tanquam magistro. Quis peccauit hic, an parētes eius &c. Et si eos docebat, quomodo erant eius Consiliarij. Ideò hoc dictum non subsistit ratione.

Præterea diuinitas adiuncta humanitati in Christo non indigebat consilio humano, quia Christus quoad diuinitatem erat ęqualis patri, licet minor secundum humanitatem, vt in symbolo Athanasij, & Matth. xiiij. Philippe, qui videt me, videt & patrem meum.

Contra secundum, quòd Apostoli astiterint Petro post Ascensionem nusquam legitur, sed oppositum colligitur ex actis Apostolorum. viij. ibi, Cum audiuissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cum venissent, orauerunt pro eis &c. Sed nulli dubium est, quòd maior est mittens quàm missus, quomodo ergo Apostoli assistebant Petro? si ipse Petrus fuit missus ab

ab eis, ad quod bene facit illud Matth. viij. ibi. nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit, & alij veni, & venit, & seruo meo, fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus miratus est. quomodo ergo assistebant Apostoli Petro si miserunt Petrum?

Ad tertium, videlicet quòd Apostoli fuerunt missi à Petro per mundum ad prædicandum, & hodie Episcopi ipsorum Apostolorũ loca tenent; qui vero remanserunt cum Petro, vt assistes ei vt consiliarij, sunt, quos hodie Cardinalis appellamus.

Hoc etiam fundamentum fuit eiusdem Augustini de Anchona, vt supra, quod fundamentum etiã Beatus Antoninus refert, ponens exemplum de Angelis Cherubin, & Seraphin, qui assistunt in conspectu Dei, & mittuntur sæpe ad nos, & vnus ex illis missus fuit Beatæ Virgini, inferentes, quòd Apostoli fuerunt missi per mundum ad prædicandum, quorum loca hodie tenent Episcopi.

Qui vero remãserunt, hodie repręsentantur per Cardinales, vt supra. Respondetur hoc nullo iure, nullaue ratione probari, primo, quia Apostoli non fuerunt missi per mundum ad prædicandum per Petrum, sed Christus misit eos, dum ascendit in cœlum dicens, Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ, & dixit sj. Apostolis, & dominus quidem Iesus postquàm locutus est eis, assumptus est in cœlum, & ex hac auctoritate infertur ad dno.

Primo, quòd Christus prius ascenderat in cœlum, quàm Apostoli irent ad prædicandum, & fungerentur officio Episcoporum.

Et sic non potest dici, quòd aliquis remanserit cum Christo, & quòd hodie Cardinales figurentur in eis.

Secundo, quòd Apostoli non fuerunt missi per Petrum, sed per Christum: illi autem profecti prædicauerunt vbiqu Domino cooperante, vt Marci vltimo cap. vt Ioan. xx. Sicut misit me pater, ego mitto vos. & Matth. vltimo, Eũtes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. & actuum Apostolorum primo ibi, conuersus præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissioné patris.

Præterea Christus dixit illis discipulis, quos misit per vniuersum mundum ad prædicandũ Euangelium, Vos estis sal terræ, & iterum Vos estis lux mundi, vt Matth. v. cap. & prædicationes per sortem ceciderũt super Apostolos, non sponte iuerunt, vt legitur actus Apostolorum aj. ibi peruenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis super istis, & miserunt Barnabã vsq; ad Antiochiam, & actus xiiij. ibi, & postea die profectus est, videlicet Paulus cũ Barnaba in Derben, & actuum. xv. ibi tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba.

Et ibi placuit nobis collectis in unum eligere uiros, & mittere ad uos.

Et in vitis Apostolorum, quas ecclesia recepit, legitur, quòd Simoni Cananeo ad distinctionem Simonis Petri, & dicebatur zelotes in sortem prædicationis Aegyptus euenit, & ex consensu omnium Apostolorum Hierosolymitanæ ciuitatis ecclesiæ est constitutus Episcopus, & ordinatus.

Iudas vero, qui & Thadeus scribitur post Ascensionem Domini ex commonitione diuina iuit ad Edessam ciuitaté pdicator verbi Dei.

Bartholomęus vero Lycaoniam in sortem prædicationis accepit.

Philippus cum discipuli ad prædicandũ verbum Dei diuiderent post Ascensioné Dñi per annos xx. prædicauit per Syriam Euangelium.

Iacobus ab Apostolis Hierosolymorũ Episcopus ordinatus est.

Matthęo Aethiopia in sortem prædicationis euenit.

Andreæ vero Patrassium.

Thomæ autem Parthis, Medis, & Persis Euangelium prædicare contigit.

Hæc omnia recitat ecclesia in agendis ipsorum Apostolorum, quorum nemineῄ à Petro missum ad prædicandum inuenio contra id, quod dixit ille Claudius.

Quod autem aliqui ex Apostolis remanserunt cum Petro, non legitur, nec dicitur de Paulo, quoniam nunquam fuit eum Petro nisi in passione, in qua fuit socius, & ex hoc forsan Claudius uult inferre, quòd Paulus etiam fuerit Cardinalis.

Nec procedit illud fundamentum, quòd Cardinales, etiam in lege Mosis fuerũt propter illud Deutero. xvij. si difficile, & ambiguum &c. quia illud non potest applicari ad iudicium iudicis ecclesiastici tantum, sed etiam sæcularis, & nõ ad omnes causas, sed in aliquibus tantum, vt ibi no. gl. propter verbũ si quid, quod denotat partem, & non totum. Sed Claudius iste non claudicando melius potuisset adducere illud Exodi vigesimitertij, ibi altera autem die, vbi Moses habuit consiliarios, & coadiutores in executione iudicij, & hoc magis facit ad propositum, licet etiam ad Cardinales nisi sualiqe applicari non possit, sed

ſed Chriſtus de hoc in lege Euangelica ni-
hil dixit, nec videtur cogitaſſe, quòd antem
in Romana eccleſia tantum ſint Cardinales,
falſum eſt. cum in eccleſia Rauennate ſint Ca-
nonici Cardinales ſnb ritulis presbyterorum,
& cantornm. qnos tamẽ glo. in c. pudor. in ver
bo præcipuè. xxxij. q. ij. ſuadet. dicens, ꝙ Cano
nici Rauẽnates ſic ſunt Cardinales, ſicut Rex
Ithacorum eſt Rex.

Videtur etiam figuratiuè poſſe dici ipſos
Cardinales ſucceſſiſſe loco illorum ducento-
rum quinquaginta virornm procerum ſinago
gæ, qui ſtabant cum thuribulis, & thiamone
cum Moſe, & Aaron ad oſtium tabernaculi,
qni tempore Concilij per nomina vocabãtnr,
vt legitur Nume. xvj. in principio, & per totũ,
de quibus dicemus infra de ſciſma. Immo de
neceſſitate dicendum videtnr ipſos eſſe, cum
ſciſma nõ niſi à Cardinalibus oriatur, loquen
do de ſciſmate eccleſiæ, cauſat in electione
Rom. Pont. aut ex receſſa à Romano Pontifi-
ce, cum etiam ſciſma & ſciſſura cuiuſlibet vni
tatis poſſit cadere.

Ad cuius deciſionem anteqnàm deuenia-
mus referam de origine Cardinalatus, quæ le-
gi apud Malonem Hiſtoricum antiquũ chri-
ſtiannm tamen, quem Romæ vidi in ſacrario
Lateranenſi, ponentem originem ipſorum, cu
ius verba ſnnt hæc.

Petrus itaqne audiens Simonem magum
43 Samaritanum ſuis præſtigijs populum Roma
num ſeduxiſſe, vt ipſum in Deum colerẽt, qui
dum in Samaria eſſet, ſe in Chriſtum credere
ſimulanerat, vt à Philippo baptizaretur Ro-
mam venit, quem Simon miraculis prouoca-
re auſus eſt, & ſuis carminibus puerum mor-
tunm ſuſcitare pollicitus eſt, cumq́; puer iam
moneretur & ſuſcitatus appareret, pręſente Pe
tro iacuit mortuus, vt erat. Petrus autem in
nomine Ieſu Chriſti Nazareni eum verè ſuſci
tauit. Indignatns Simon ſe in cœlum volatu-
rum exclamauit ſi Petrns ſubſequi vellet, cũq́;
eleuatus eſſet, & iam volaret, & à dæmonibus
exportaretur Petro extenſis manibus in cœlũ
Deum rogãte ne præſtigijs, magicisq́; artibus
populum deludi ſineret, Simon decidit & cõ
fractis cruribus moritur.

Petrus autem ad Enangelij prædicationem
verbo, & opere conuerſus, tantæ approbatę vi
44 tæ & morum habitus eſt, † vt Romanornm de
Chriſto credentinm rogatu Ioanni cognomẽ-
to Marco eius diſcipulo, & in baptiſmo filio
conſcribendi Chriſti euãgelium ipſo Petro di-
ctante curam impoſuerit.

Petrus vero dum pluribus intentus oratio
ni, prædicationiq́; commodè vacare non poſ-
ſet, Linum & Cletum eius diſcipulos in pres-
byteros ordinauit, qni ſacerdotale miniſteriũ
Romano populo & adnenis in Chriſtum cre-
dentibus exhiberẽt, his itaq; operibus vir Dei
intentus tantnm nominis apud Romanos ſi-
bi comparauit, vt iam pro Deo coleretnr, hãc
ob rem Nero Imperator indignatus mortem
hominis conſcinit. Vnde Petrus ad iram Ne-
ronis cęterorumq́; innidiam declinandnm vr
45 bem exiliẽs, via Appia ad primnm lapidem, vt
refert Egeſippns, Chriſto fit obuiam, quem a-
dorans dixit, Domine qno vadis? cui Chri-
ſtus, Romam iterum crucifigi. Ex qnibus ver
bis datur intelligi, quòd locus, quem elegit
46 dominus † Roma eſt. De qua dixit vrbs ſacer
dotalis, gens ſancta, popnlus electus, de quo
. . . .

47 † Tunc Petrns de ſe dictum exiſtimãs in vr
bem redijt, & ſtatim Clementem in Epiſcopũ
conſecrat, eiq́; tradidit illam, quam Chriſtus
ſibi ligandi, & ſoluendi poteſtatem dederat.

Cumq́; ſic diſpoſuiſſet, non multo poſt Ne
ronis iuſſu necatur in cruce, euerſis pedibus
ad cœlum capite ad terram.

Paulus vero eodẽ die capite truncato obijt,
ciuis enim Romanus erat, Petro crucifixo,
48 † non Clemens, ſed Linus in Pontificatu ſuc-
ceſſit Clementis rogatu: qui tantæ modeſtiæ,
49 & ſanctitatis fuit † vt ipſum Linum, & Cle-
tũ ante ſe Pontificatus onus ſnbire coegerit,
ne poſteris huius Pontificatus ambitio mali
exempli haberetur, ant Petrum ex teſtamento
ſucceſſionem tradidiſſe putarent.

Dicunt tamen aliqui fratribus nõ placuiſſe.

Et hæc Platina de vita pontificum quaſi ad
literam refert, qnem Malonem vidiſſe, & ab
eo hęc excepiſſe credendnm eſt, licet de eo nul
lam fuerat mentionem, propterea ad præmiſ
ſa gl. in c. ſi Petrus. viij. q. j. ponit verſus, vide-
licet. Diſputat hic mundus qnartus fuerit, vel
ſecundus loquendo de Clemente.

50 Subdit deinde idem Malon. † Linus vero ex
mandato Petri prohibnit mnlieres nudato ca
pite templum ingredi: hic fecit ordinationes
dnas, presbyteros xviij. epiſcopos xj. creauit
ordinauitq́; hic Petri vitam, & cnm Simone
mago certamen conſcripſit, demnm à Saturni
no conſule, cuius filiam à dæmonibus ob-
ſeſſam liberauerat, capitali ſupplicio afficitur:
huic Cletus einſdẽ Clementis precibus in Pon
tificatu ſncceſſit, qni etiam ex ſacris xxv. pres-
byteros ordinauit, iuſſuq́; Domitiani interfici
tur. Sicq́; per presbyterorũ, epõrum, diacono
rũ, & clericorũ ordinationes eccleſia pullulãs
conſtituta eſt, quæ tñ quinquies dnriſſimas p-
ſecutiones diuerſis Imperatoribus paſſa eſt.
Quarũ prima fuit ſub Nerone Caliçula, ſecun

da sub Domitiano, tertio sub Traiano, quarta sub , : quinta sub Senero Imper. & ad illa vsq; tempora Romani Pontifices cum suo clero per antra deserta, & criptas latitauerunt, ipsisque Rom. Pontificibus morientibus, clerus ipse sibi Pontificem deligebat, sicque vsque ad Syluestri primi, & Constantini Magni tempora ventum est, qui fidem Christi agnoscens &c. & hic conuersionem Constantini, & Basilicarum in vrbe ab eo etiam suis manibus, suoque ære constructarum, & munerum species, quibus ipsas donauit seriosè, refert ipse Malon. dicens deinde, Syluester autem quadraginta & duobus presbyteris, quadraginta & quinque Episcopis, Diaconibus triginta sex, ex sacris ordinatis moritur: Marcus verò Romanus presbyter Prisci Romani filius ab vniuerso clero, populoque Romano in Romanum Pontificem vno omnium consensu deligitur, sicque Romanorum Pontificum electio vsque

. . . .

tempora processit, qui electionem sibi deferendam, confirmandamque iussit. Ea propter multi Imperiali potentia Papatum indebitè occuparunt, sicq; ad Ottonis, & Ludouici Imperator. tempora seruatum est, demũ Ludouicus ipse Imperator huius nominis primus Paschali huius nominis etiã primo Romano Pontifici obedientiam, & reuerentiam iurauit, prohibuitq; ne vacante sede Apostolica vllus suo Imperio subditus electioni Romani Pontificis interesse præsumeret, sicque in primam electionis formam reddita sibi Roma est, quæ ad pristinam eligendorum Romanorum Pontificum formam à clero, vniuersoque populo Romano rediẽs: demum statuit, vt electio per vniuersum clerum tãtum fieret excluso populo, cum id indignum videretur, vt tam sanctæ electioni laici authorizarent, quod quidem seruatum, donec moderãtibus visum est, vt per solos presbyteros, & diaconos vrbis Romæ electio fieret: octo enim & xx. presbyteri, & xviij. diaconi erant. In hos itaque vniuersa Romani Pontificis electio constituta est, & hi sunt quos cardines appellamus. hæc Malon. Pont. deinde idem distinctionem ecclesiarum vrbis, & modum in eis per donum Apostolicum, & septem Episcopos eius collaterales celebrandi, quæ prætermitto; tum breuitatis causa; tum quia ad materiam nostram non pertinent.

Præmissos itaque ordo, vsque ad hæc nostra tempora seruatus, vt videmus, ipsique presbyteri, & diaconi sine habitu, & pompa pileo, aut ornamentis fuerunt vsque ad Põtificatum Innocentij huius nominis Quarti, nostri iuris canonici luminis splendidissimi, qui Cardinalium sedes iampridem vacuas, optimo quoq; in Collegium cooptato ordine repleuit, statuitque; vt Cardinales æquo in publicum vecti galero rubeo vterentur honestandi ordinis causa, prius enim sine honore incedebant.

Fuit autem Innoc. ad Apostolatus apicem assumptus anno Domini 1242. & anno Domini 1244. Lugduni habuit concilium, in quo ipsos Cardinales creauit, & ornauit, sicque ad illa tempora vsque simplices sacerdotes, & ecclesiarum rectores sine honore, sine pompa, sine crista incesserant. Ecce modo, quomodo meditationes Augustini de Ancona, qui temporibus illis claruit, & Claudij Parisiensis dicta procedunt, qui Cardinales, Cherubin, & Seraphin compararuerunt: mirum enim est, vt hæc visio, hæc meditatio tandiu humanum genus, & Christianam religionem, ecclesiamq; Catholicam latuerit, si ordo iste Cardinalium fuerat sic diuinitus præfiguratus, & Romani Pontificis in suis epistolis decretalibus semper præposuerint Patriarchas Cardinalibus, vt legi in suprascriptione. c. constitutis. de appella. sed Maloni fortè veram historiam retulit, in hoc tamen me in sinum sanctę ecclesię reduco.

Ad quæstionis itaque nostræ decisionem descendendo, planè videtur dici posse, si non retenta opinione Augustini Claudij, & Abb. Sicul. in d. c. per venerabilem. dicentium, quòd Cardinalatus sit de lege diuina, siue quòd sit de lege positiua, ex quo habet ordinem annexum, videlicet presbyteratum, vel diaconatum, & exercitium clauium, quòd illum vendere, & emere sit simoniacum, & hæc est simonia prohibita à lege diuina, ideo prohibita, quia simonia, per hoc faciunt quæ dixit idem Claudius, dicens, quod etiam & omnes dicunt, videlicet quòd Cardinales in eorum titulis obtinent ius Episcopale, & idem dicit, quod ipsi Cardinales sunt vicarij Papæ ad regimen vniuersalis ecclesiæ, & dum Papa creat Cardinalem, confert etiam ei ecclesiam cum suo ordine annexo presbytero ecclesiam matricem, diacono verò filialem, & ipsi dant indulgentias centum dierum; quod expressè denotat exercitium clauium, vt est tex. in c. fundamenta. in §. decet. de elect. in sexto. de iurisdictione verò ordinaria in suis titulis, vt tenent omnes, videtur posse dici de iure communi non esse verum: de speciali verò, siue priuilegio taceo, quia Arch.
51 in c. experientiæ. xj. q. j. †dicit Bonifacium Papam VII. declarasse publicè nullum habere iurisdictionem ordinariam in vrbe Roma, præter Romanum Pontificem, & vide eũdem Archid. in c. conquestus. ix. q. iij. Immo in quantum Claudius dixit, quòd sunt vicarij Papæ, non videtur benè dixisse, quia immo in nullo

casu

casu gerunt vices Papæ etiam sede vacante, vt supra dixi de authoritate collegij Cardinaliũ, Apostolica sede vacante, nisi in casu repentinę prouisionis fiendæ pro statu ecclesiæ, vel in casibus eis, vel eorum Collegio specialiter reseruatis.

Contraria supra allegata, quòd tunc Cardinales essent Consiliarij Papæ, etiam tamen erãt laici, vt in d.c.in parrochia.xvj.q.j.& in c. ecclesiasticis.xij.q. ij. & in c. quæ mentibus. j. q.vij.supra allegata non obstant, quia secundum illa tempora sic seruabatur, & si Cardinales successerunt loco ipsorum Consiliariorum, Cardinalatus non est ergo de iure diuino, nec per se, aut sui natura habet ordinem annexum,& hoc modo etiam hodię Papa posset creare tales Consiliarios Cardinales laicos sine titulo ecclesiastico, & sic posset emi, & vendi sine metu simoniæ, cum in hoc nil spirituale concurreret: hodie autem concurrit & ordo, & titulus ecclesiæ cum exercitio, & administratione clauium, & hoc inficit, & coinquinat hominem.

De alijs autem officijs Romanæ curiæ, an illa vendere, aut emere sit simoniacum credendum, quòd non, quia nihil habent spiritualitatis annexum, sed manu, & actu exercentur, & omnes officiales curiæ: vide Io. de Ana. in d.c.j.de simo.

52 Sed quid † dicemus de clericis Cameræ Apostolicæ, qui denominantur ab ordine clericali, & habent exercitium clauium, quia excommunicant, aggrauant, regrauant, suspendunt, & interdicunt pariter, & absoluunt.

Qui si non essent clerici talia exercere non possent, cum laici non possint nec soluere, nec ligare, & sint incapaces exercitij clauium, & tamen clericatus venduntur palàm, & publicè, credo quòd per proximè dicta soluatur & hæc quæstio.

53 Et † quid de ementibus legationem cum facultatibus conferendi, dispensandi, ordinandi, excommunicandi, & absoluendi ad instar Legatorum Cardinalium, qui de latere nuncupantur, potest dici, vt supra pari ratione, faciunt ad hæc notata in c. consulere. de simo.

54 vbi expressè dicitur, quòd † simoniacum est dare pecuniam pro vicariatu, vel alia administratione rerum spiritualium, vel ecclesiastica rum, & dicit ibi Abb. quòd dantes, & recipientes sunt simoniaci, faciunt not. in tit. ne prælati vices suas. per totum. & j.q.iij.in §. j. & c. si quis. & c. Saluator. & c. quæsitum. & c. quæ sit. ea. can. & q. & c. quicunque. j. q. vij.

55 Sed † nunquid dare officium in Rom. curia pro beneficio ecclesiastico, vt quotidie fit Romæ sit simoniacum, nulli dubium, quòd sic, quia talia officia, vt supra dixi, non habent ordinem ecclesiasticum annexum. Immo etiam hodie mulieres habent officia portionum ripæ, & participant in Cancellaria. Ideò in hoc casu datur temporale pro spirituali, quod improbat Innoc. in c. cum pridem. de pact. & Io. An. in c.j. de rerum permu. in vj. in ij. col. post princ. ibi. & nota, quòd dicit beneficia in nouel. & idem in cap. postulasti. de rescript. in glo. tertia.

Ideò Concilium Lateranen. posterius sub sanctissimo D. N. Leone X. prohibuit huiusmodi dationes, quas permutationes appellabant, quia simoniaca, vt constat in bulla desuper edita in vndecima sessione.

56 Vtrum † autem sit simonia, si nihil dato, nec promisso resigno beneficium; vt conferatur Titio hoc expresso, dic quòd sic, sed secus est si tacitè in mente habeo, dicit glo. in c. ex parte. de offic. deleg. el primo. in verbo, dimittere, & Innoc. in c. tua. de simon. quando autem sola mentalis, & tacita voluntas simoniam inducat. vide Io. An. in c. fi. de simo. & hoc intellige verum in resignantibus in manibus inferioris Papæ, quia secus si resignatio fit in manibus Papæ, quia tunc fit expressio, in cuius fauorem fit resignatio, & sic seruat hodie curia, quia in Papa hæc simonia non notatur, cum habeat in his latas habenas, & potestatis plenitudinem.

57 Sed quid † si renuncio tibi beneficium meũ, vt tuum renuncies nepoti meo? Io. An. in c. j. de rerum permut. in vj. in verbo suo, in nouell. in fi. primæ col. dicit, quòd non licet: quia esset simoniacum, & allegat glo. in d. c. ex parte. el secondo. de offi. deleg.

58 Sed † nunquid simoniam committit, qui pecuniam dat, ne beneficio suo spolietur, neue in beneficio suo sine cognitione causæ violentiam patiatur, dic quòd non, sed secus si iam spoliatus pecuniam dat, vt beneficium recuperet, quia illud non est vexationem redimere, sed possessionem recuperare, secundum quosdam, vt not. Ioan. And. post Innoc. in cap. ad aures. in verbo, redimatur. de simon. dicit tamen ibi Io. And. super j. gl. quòd non licet aliquid dare pro re spirituali etiã pro redimenda vexatione, quãdo potest habere recursum ad superiorem, & ab eo consequi iustitiam, nisi periculum vel damnum immineret ex dilatione vel mora, sed idem Io. And. in c. dilectus. de simo. in verbo promisit post Hosti. dixit, quòd in spiritualibus licitum est aliquid dare pro vexatione redimenda, quando fit ex cõpositione accedente superioris authoritate, & idem dicit glo. in d. c. dilectus, quòd ad redimendum vexationem nunquam, licet aliquid dare pro iure quærendo, sed pro iure iam quæsito

to conseruando, & idem etiam ibidem dicit
But.qui etiam dicit, quòd pro habenda abso-
59 lutione.de sent.excom.† nunquam licet aliqd
dare, si sententia sit aliqua, licet iniusta. Secus
si esset nulla. Inno.autem in c.ij.de transac.di-
cit, ꝙ in spiritualibus licita est transactio dum
modo detur vtrinque spirituale, & nihil tem-
porale. Idem etiam quando petitur iure pro-
prietatis, secus si petatur in titulum, quia tunc
non licet transigere, etiam si vtrinq; detur spi-
rituale. Sed compositio bene potest interueni-
re, ita tamen, quòd is, qui ius habet renunciet
sine aliqua datione. Et dicit ibi But. ꝙ quando
agitur de recuperando iure ecclesiæ deperdi-
to quod spectabat ad ecclesiam de iure com-
muni, licet illo casu transigere, & aliquid dare
etiam sine authoritate superioris per cap. pri-
mum.de pac.in vj.

60 Simoniam non committit qui pro re spiri-
tuali id soluit ex vi statuti, & non pacti ad ali-
quid temporale præstandum, quia licet statu-
tum per se sit iniquum, tamen non inducit si-
moniam, vt not. But.in c.cum M.Ferrariensis.
de constitut. & post eum per do. meum Fely.
ibidem in sua repeti.in versi.venio.sed Archi-
diaconus dixit contrarium, si illud præstandũ
vtitur in vsum priuatũ, sed secus si in publicũ.

61 †Simonia non committitur, quando in spi
ritualibus deducitur pactum ad quod erat de
iure communi debitum, quia concursus iuris
62 facit licitum quod alias erat illicitum, † idem
si erat debitum ex consuetudine, statuto, vel
priuilegio, dummodo sit applicabile actui po
nibili vel conuertibili in vtilitatem publicam
spiritualem, secus si in priuatam, vt not. Butr.
in d.c.cum M.de constit.in xxx.col.in vers.ve-
nio ad sextam.

63 †Sed quæro, Papa mihi prouidit de benefi-
cio, aut dignitate, vel episcopatu, & literis non
confectis vel etiam confectis resigno in fauo-
rem Titij, cum quo prius conueneram, vt con-
sentiat in mei fauorem reseruationi, & consti-
tutioni annuæ pensionis.x.vel fructuum reser
uationi. An hoc sit simoniacum, Abb.in c.ad
audientiam, & ibi glo.de rescript. dicit, quòd
sic.fallit tamen secundum eum, si quis renun-
ciat literis, quod intelligo titulo ex officio su-
perioris, vel interuenientibus amicis, & postea
assignatur sibi pensio, quia tunc transit sine vi
tio secundum eum. Io.de Ana.in rubrica de si
mo.in iiij.col.non videtur distinguere per cõ-
silium Gaspar.de Calde.consilio vnico in hoc
titulo, de simo.

64 Pro ingressu monialis in monasterium nõ
licet ex pacto aliquid dare, quia simoniacum
sponte autem offerre licitum est: nec sufficit di
cere, quòd sicut dos datur pro oneribus matri
monij carnalis, ita licere pro oneribus matri-
monij spiritualis, vt monasterium possit suffer
re onera ingredientis, quia canon hoc prohi-
bet, vt not.in c.j.& fi.& per totam causam.j.q.
ij.& iij.& tenet Bal.in l.si quẽquam.C. de epi
scopis & cler.quem refert & sequitur Ioan. de
Ana.in rubrica prædicta, in iiij. col.in fi. bene
faciunt no.per But. Abb.& do.meum Fel.post
alios in c.cum M.Ferratien.de consti. vbi etiã
loquuntur de receptione in canonicum. Inno.
in c.tua.de simo.& in c.non satis.eo.tit. & ibi
Abb.& Io.An.in c.quoniam.de simo. Et attẽ-
de quòd Inno.in d.c.tua.videtur sentire cõtra
glo.d.c.non satis, vbi vide. Sed Ray. fecit ru-
bricam in sua sum.de recepto in monasterium
per simoniam, vbi longè lateq; disputat hanc
materiam, & quem postea omnes secuti sunt,
vt Goffre.Host.& omnes summistæ, & aliqd
vltra hoc infra dicam, vbi tractabimus de pœ
na simoniacorum in .§.quarta perditio.

65 †Humiles preces emissæ à digno pro bene-
ficio spirituali consequendo non inducunt si-
moniam, neque peccatum ambitionis, per tex.
& ibi not.per Abb.& omnes in c.tua nos. de
simo.in primo notabili.

66 †Canonicus vadens ad horas canonicas, vt
percipiat distributiones, committit simoniam
67 mentalem, & non veram simoniam, †quæ per
solam pœnitentiam tollitur. pro primo est gl.
in c.j.de cler.non resi.in vj.in verbo receperit.
pro secundo glo.in c.fi.de simo.& ibi Doct. &
glo.in c.nisi cum pridem. de renunci. & Abb.
in c.ex parte.el primo.de offi.deleg. & in c.sal-
uator.j.q.iij.& per do.Cardinalem.in cle.j. de
68 vsur.in xxv.q. vbi dicit, † ꝙ simonia mentalis
non obligat ad restitutionem, & tamen est si-
monia, secundum Host.in c.olim.de verbo.si-
gnifi.& Archidia.in c.presbyter.lxxxj. dist. &
in c.quid proderit lxj.di.& doc.in c.significa-
tum.de præben.& ibi Card.& idem in cle.j.in
vj. not.de celebr.miss.

Sed his expressis casibus contenti ne totum
titulum de simo. trãsplantemus, descendo ad
tertium quæsitum, videlicet, quæ pœna sit à le
ge, vel canone imposita, vel veniat à iudice im
ponenda simoniacis.

Io.de Ana.in rubrica de simo. in iiij.col.an-
69 te medium dicit, quòd † non potest dari certa
doctrina, quæ sit pœna simoniæ, sed quòd se-
cundum qualitatem simonię aliter & aliter pu
nitur, quia aliquando imponitur pœna excom
municationis, aliquando detrusionis in mo-
nasterium ad perpetuam pœnitentiam pera-
gendam, aliquando expoliationis omnium be
neficiorum, aliquando depositionis, aliquan-
do pecuniali ter centum aureorum, & infa-
miæ, vt probat tex.& gl.in l.j.ff. ad leg. Iul. de
ambi.

ambi. vbi dicit litera, q̄ ille qui per pecuniam
ſacerdotium petit punitur dicta pœna, & licet
ibi verbum ſacerdotium ponatur pro quadā
dignitate ſæculari. glo. tamen ibi dicit idem, &
multo magis in dignitate eccleſiaſtica dicens,
quòd etiā interdum imponitur pœna quadru-
pli, & deportationis, vt patet in l. j. ad leg. Iul.
de ambit. allegans Bal. in l. eos. ff. de tutel. titu.
generali dicentem, quòd tutor per ſimoniam
creatus remouetur, & punitur. Ideo vulgare
patrimonij beati Petri in Thuſcia, & in tota il
la prouincia eſt, quòd officialis ſæcularis terra
rum, & locorum, ſi per ſordes, & munera, iu-
dicant, accuſantur de ſimonia, & dicuntur ſi-
moniaci, vt ſæpius habui in facto hic Viterbij.
Dicit etiam idem Bal. ibidem, quòd ille, qui cō
miſit ſimoniam debet puniri extraordinarie
per inquiſitionem officio iudicis.

Sed glo. in c. per tuas. el ſecundo. de ſimo. in
70 verbo ſecurè tenet, † quòd ſimoniacus ſit ipſo
iure ſuſpenſus ab executione ordinis, quod ali
qui intelligunt, vt ibi refert niſi ſit ſimoniacus
in ordine. Sed quòd alij dicunt contrarium, vi
delicet quòd omnis ſimoniacus ſit ipſo iure ſu
ſpenſus per c. reperiuntur. j. q. j. & c. quibuſdā.
& hoc tenet ibi glo. quæ expreſsè dicit, quòd il
lud videtur verum, quòd ſiue ordinem, ſiue
beneficium adeptus eſt per ſimoniam impedit
ordinis executionem etiam poſt peractam pœ
nitentiam, per tex. & not. in c. inquiſitionis, de
accuſ. primo reſponſo. Et ibi Abb. poſt But. fa-
cit tria membra, ſiue tres diſtinctiones. Prima
eſt quòd aut eſt ſimoniacus in ordine recipien
do, aut in conferendo, aut in beneficio ſuſci-
piendo, & conferendo. primo membro cū ſit
ſimoniacus in ordine, dic quòd eſt ſuſpenſus
nedum ab ipſo ordine ſimoniacè ſuſcepto. ſed
etiam in omnibus alijs ordinibus licitè ſuſce-
ptis, & per conſequens eſt etiam remotus ab
adminiſtratione temporalium bonorum bene
ficiorum prædictorum & etiam ſuorum alio-
rum. quanquàm enim multi ſunt ordines; vnū
tamen eſt ſacramentum ordinis. Ideo ſi com-
mittit ſimoniam in vno, vulnerat totum ſacra-
mentum ordinis, & reus vnius eſt reus omniū,
ideo eſt ſuſpenſus ab executione omnium, &
per conſequens ab adminiſtratione bonorum
ſic dixit Inno. in d. c. per tuas. & in c. tanta. hoc
eo. tit. facit tex. in c. verum, alias eſt. §. xxxij. di.
& j. q. j. reperiuntur. & in c. eos. lxxxj. di. & glo.
in cle. cupientes. in verbo non nouam. de pœn.
vbi generaliter tractatur, an ſuſpenſus ab offi-
cio ſit ſuſpenſus à beneficio, pro quo faciunt
not. in ſimili in c. nullus. & c. præter. xxxj. diſt.
Et hæc vera intelligenda ſunt ſecundum eun-
dem Abb. in eo, qui commiſit ſimoniam;
ſed ſecus in eo, qui recipit ordinem ab alio ſi-
moniam committente, ſeu alio ſoluente ſuſci-
piente ignorante, quia tunc talis eſt tantum ſu
ſpenſus ab illo ordine ſic ſimoniace ſuſcepto,
non autem ab alijs prius legitime ſuſceptis,
nec à beneficijs prius legitime adeptis: faciunt
ad hoc not. in c. de ſimoniace. hoc eo. tit. vbi In
no. hæc late, vbi Abb. tenet, quòd idem ſit in
eo, qui recepit ordinem ignoranter à ſimonia
co ſuſpenſo: allegat tex. in c. ſi quis à ſciſmati-
cis. j. q. j. ſed de his copioſius dicam infra in
quarta quæſtione principali, in qua tractabi-
mus de diſpenſa. cum ſimoniaco referendo di-
cta Ray. in ſua ſumma.

Secundo membro principali quando quis
eſt ſimoniacus in ordine cōferendo, dicit doc.
variè ſenſiſſe. Nam Goffre. tenuit talem non eſ
ſe ſuſpenſum quo ad alios, quod etiam ſenſit
Inno. in d. c. per tuas. quo ad triennium tantū,
vt in c. pen. eod. tit. & vt ſic plus puniatur reci-
piēs ordinem ſimoniace, quàm conferens, qa
recipiens habet ordinem vitioſum, non ſic cō
ferens, licet conferendo indigne grauiter pec-
cet. ſed ipſemet Inno. ſenſit oppoſitum in d. c.
pen. & Abb. illud dicit credere verum: conclu
71 dit ergo † quòd conferens ordinem per ſimo-
niam eſt ipſo facto ſuſpenſus perpetuò ab ordi
nibus. Et dicit, quòd pro hoc eſt tex. in d. c. ſi-
quis à ſimoniacis, iuncta glo. ibi, & facit etiam
tex. in d. c. per tuas. & melius tex. & glo. in §. ve
rum. xxxij. di. vnde dicit, quòd à tali ſimoniaco
quantumcunque occulto non debemus recipe
re aliqua ſacramenta, niſi baptiſmum, & cor-
pus Chriſti, & hoc tempore neceſſitatis tan-
tum, vt in præalleg. §. tantum.

Tertio membro principali, quando quis eſt
ſimoniacus in beneficio, aut eſt notorius ſimo-
72 niacus, † & eſt ſuſpenſus ipſo iure, vt not. in
dicto. §. verum. & not. Innoc. in dicto cap. per
tuas. & in cap. tanta. hoc eo. titu. aut eſt occul-
tus, & non eſt ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus,
argu. j. q. iij. c. j. & ij. Dicit tamen Inno. in d. c.
per tuas. quòd reſpectu illius beneficij, quod
ſimoniacè acquiſiuit, eſt ſuſpēſus ab omnibus
73 ordinibus, † vnde ſi quis emit epiſcopatum, li-
cet non ordinem non poteſt valide clericos or
dinare, quia illa collatio, & ordinatio proce-
dit ex illa emptione epiſcopatus, & ideo ordi-
nati ab eo non habent executionem ordinis,
quod dicit Abb. eſſe bene notādum, & ad hoc
allegat tex. in c. ex quæ. j. q. iij.

Sed contra has diſtinctiones videtur tex. ro
tundus, in c. cum ſuper. de confeſſ. ibi ipſum p
definitiuam ſententiam duximus ab omni be-
neficio & officio eccleſiaſtico deponendum, &
ſic videtur, quòd pœna ſimoniæ ſit depoſi-
tio ab officio, & beneficio, ſed diſtinctiones ſal
uantur, quia ipſæ loquuntur in ſimoniaco oc-

culto

eulto,& de pœna à canone ipso iure inflicta, vt
loquuntur iura supra allegata. Dic vero c.cum
super. loquitur de sententia Papæ, & sic aliud
est de pœna à iure imposita, & aliud à iudice
imponenda,& Papa ibi facit ex officio, vt sen-
tit ibi glo.& doct.

Veritas autem est quòd simoniacus in bene
ficio est ipso iure priuatus illo beneficio, imo
verius nullum titulum in tali beneficio acqui-
rit, quando simonia per eummet fuit commis-
sa, secus si per alium eo ignorante, quo casu ti
tulum acquirit, nec priuatus est ipso iure, sed
venit priuandus. Ita not. Ant.de Butr.& Abb.
in c. nisi cum pridem.de renunci.in prin. plus
dicit Io. And.& But.post eum in c.pen.de elec.
74 † quòd simoniacus in beneficio inhabilis est
ad omnia beneficia obtinenda, nisi secum di-
spensetur.

An autem,& per quem dispēsetur dicemus
infra in vltima quęst.principali. Et intelligo de
simoniaco, qui per seipsum simoniam commi
sit, quia secus si per alium eo inscio simonia
fuisset commissa, quia tunc, si eo ignotante ha
bilis est ad alia beneficia, non tamen ad illud
simoniacè acquisitum, quia in illo requiritur
dispensatio, vt colligitur & not.per Io. And.&
But.in c.de simoniace.de simon. Et quia supra
dixi, quòd simoniacus per se est inhabilis ad
quæcunque beneficia obtinenda in posterum,
quia secus est in iam obtentis, in quibus nō est
suspensus, quin in alijs ministrare possit secun
dum Io. An.in c.per tuas.el secundo. de simo.
Sed secus est in simoniaco in ordine, quia ta-
lis, vt supra dixi, perdit executionem omnium
ordinum, & consequenter administrationem
75 temporalium, & † licet sint plures ordines,
vnum tamen est ordinis sacramentum secun-
dum Io. And.in d.c.per tuas. Simoniacus au-
tem in ordine conferendo, qui non est ipso iu-
re suspensus, vt in d.c.per tuas. Sed venit suspē
dendus. Abb.vero in c.pen.de simo.dicit, ꝙ ta
lis est ipso facto suspensus à collatione ordinū,
& ordinatus est suspensus ab illo ordine simo-
niacè recepto, cuius contrarium tenuit Io. An.
supra proximè.
Qualiter autem suspēdatur ibidem posuit An-
to.de But.& alij post eum. Et Spec. in titu. de
lega.in §.nunc ostendendum.versi.xxiiij.& se
quen. & qualiter etiam puniantur simoniaci
posuit Abb.in c.de hoc.in ij.col.de simo.

Raymundus in sum.quem refert Goffr.etiā
in sua sum.Host.Pet.de Taranta.Et Friburgo,
& beatus Anto. Archiepiscopus Flor. In eorū
sum.hoc eo.tit.copiosè examināt supradictas
tres distinctiones. Quorum dicta, vt potero
breuius referam.

Nam Ray. qui in hac materia formauit x.
rubricas principales, sub quibus luculentissi-
me examinat hanc materiam, in principio di-
cit, quòd pœna simoniæ est depositio,& infa-
mia, si aliqualiter constat suo iudici de crimi-
ne aliquo modo, siue per inquisitionem, vel
denunciationem, vt not.in c.super his.de accu
sa. Subdens, quòd qui simoniacè recipiunt
vel recipiuntur, si per modum accusationis cō
uicti fuerint, tam recipientes quàm recepti, de
ponuntur ab ordine, & beneficio.

Et infamis est simoniacus in beneficio, sicut
simoniacus in ordine, vt in c.inquisitionis.de
accusat.addens quòd Io. dicit de depositione
à beneficio & non ab ordine crimine probato
in modum denunciationis, vel inquisitionis,
& debent recepti simoniacè amoueri à locis,
vbi simoniacè recepti sunt, & in monasterijs
arctioribus collocari ad pœnitentiam, etiam si
constiterit hoc per inquisitionem.

Recipientibus autem iniungitur pœniten-
tia, & donec eam peregerint, ab executione sa-
crorum ordinum suspenduntur, vt in c. dile-
ctus. de simonia.
76 † Goffr.vero, quem etiā refert Host.dicit, ꝙ
77 simonia est crimen enorme, † & ad accusatio
nem simoniaci quilibet admittuntur ad accu-
sandum, dummodo, qui accusatur, sit male
78 famæ. † Et quilibet peccator Missam cantare
potest præter simoniacum, vel dic solum simo
niacum etiam occultum suspensum esse quo
ad se, & quo ad alios.

Et si quæratur, quare iura canonica sic per-
sequantur hæc duo, scilicet simoniam & forni
cationem, respondetur. Simonia est morbus
79 cancrosus, † ideo ferro ignito opus est, est etiā
malum vsitatum, sicut fornicatio est commu-
ne vitium. ideo pœna exacerbari debuit in vtro
que. Et quia dixi, quilibet peccator potest mis
sam cantare præter simoniacum, sic intellige,
quilibet non præcisus, ab ecclesia toleratur, &
sic tollitur obiectus de suspensis, & excommu
nicatis, qui excluduntur à participatione sa-
cramentorum. hæc Goffr. allegans iura super
omnibus prædictis. Sed vide glo. relatam ad
tex. in c.accusatum. de simo. ibi. Simoniacus
autem in ordine, quantumcunque sit occultus
est ipso iure suspensus, nec potest missam can-
tare, & allegat concordantia iura, & assignat
causam. Subdens de pœna simoniaci sic dicen-
dū est. Aut quis est simoniacus in ordine, au-
tem in beneficio suscepto, si in ordine, suspen
sus est ipso iure, habet enim characterem fur
tiuum, aut vitiosum, vnde ordo intus ortus
cecidit, & qualitercunque de hoc crimine
constiterit, siue per modum accusationis, seu
denunciationis, vel inquisitionis, & allegat
iura, vt ibidem subdens, & quòd dixi de

simoniaco

simoniaco in ordine, quòd sit suspensus ipso inre, puto locum habere etiam in simoniaco in dignitate, qui executionem dignitatis retinet impeditam, vnde quicquid facit gerendo officium dignitatis, suspensus agit, & decipit animas subiectorum, & idem dico in beneficio curam animarum habente, quia de his duobus idem iudicium est, subdens, si vero aliquis sit simoniacus in receptione simplicis beneficij, vel in collatione cuiuscunque beneficij, tunc aut eius delictum est occultum, aut notorium, si notorium, aut de iure, aut de facto, Primo casu simoniacus est ipso iure suspensus, sicut & quilibet in peccato mortali constitutus. In secundo vero est suspẽsus quo ad se, & quoad alios. nam & accusatus de simonia prohibetur exequi officium suũ accusatione pendente.

80 † Postremo dicit idem, Goffre. quòd is, qui beneficium simoniacè acquisiuit, tenetur ad omnes fructus, quos recepit aut verisimiliter percipere potuisset, quia fur, & latro: ideo, sicut fur semper est in mora, & ad damna tenetur tanquam sine titulo possidens, & idem si habet titulum, sed talem, qui pro non titulo sit habendus.

Host. ea ferè omnia, quæ dixit Goff. sub breuitate repetit, dicẽs, quòd simoniacus in ordine est deponendus, qualitercunque de hoc constiterit siue per modum accusationis, siue inquisitionis, seu denunciationis.

81 † Simoniacus autem in beneficio, vel dignitate per accusationem deponitur, per inquisitionem vero amouetur, & idem per denunciationem.

82 † Simoniacus etiam in dignitate suspensus est ipso iure, & idem in beneficio habente curam animarum, quia de his idem iudicium est habendum.

In simplici vero beneficio, aut est occultũ, & sic suspensus est quo ad se tantum; aut notorium, & tunc suspensus est quo ad se, & quo ad alios: sed hæc omnia faciunt quasi ad literam Raymun. & Goffr.

Vltimo dicit idem Host. Tu vero, si placet de pœna simoniacorum sic notabis, quòd simoniaci diuersas pœnas patiuntur: Nam simoniaci pœnam patiuntur ipso facto, item puniũtur per iudicem aliquando ad tempus, alioquin in perpetuum, declarando per discursum dic. modos puniendi per tres col. cuius dicta aliter non referam breuitatis causa.

Io. de Fribur. in sua sum. quæst. xxj. quærens, quæ pœna sit simoniaci refert ad literam dicta Ray. & Innoc. in c. tanta. hoc eod. titu. & format lxxix. q. ex dictis diuersorum doctorum, q̃ oia tanguntur per Host. ideo aliter nõ referã

Petrus de Tarantasia in sua sum. hoc eo. tit. sub Rubrica de simonia in ordine cõmissa in §. item qui simoniacè recipiunt, & recipiuntur, dicit, quòd in quantum in c. inquisitionis, de accus. notatur, quòd si per modum accusationis conuicti fuerint, tam recipientes, quàm recepti deponuntur ab ordine, & beneficio, & infamis, tam simoniacus in ordine, sicut in beneficio; dicit, quòd Io. intellexit de depositione à beneficio, & non ab ordine crimine probato in modum denunciationis, vel inquisitionis, & debent simoniacè recepti amoueri à locis, vbi simoniacè recepti sunt, & in monasterijs arctioribus detrudi, & collocari ad pœnitentiam peragendam, & donec eam peregerint, ab executione sacrorum ordinum suspenduntur, per not. in c. dilectus, hoc eo. ti. Et demum ponit rationem, quare id in Abbate non habeat locum, & non remoueatur ab administratione, vt quærunt omnes. Respondet, quòd hoc ideo, quia simonia fuit commissa in dignitate, & non in ordine, vel quia multitudo erat in causa, & vtile non erat monasterijs veteres prælatos amouere, per not. in c. j. de renunci. & sic d. c. dilectus contineret casum specialem: & vlterius materiam prosequẽ do dicit ea omnia, quę antiquiores doc. & sum mistæ dixerunt.

Beatus Tho. ij. ij. q. centesima, art. 6. quasi epilogando totam materiam pœnæ simoniacorum, postquàm arguit ad partes, facit septem conclusiones, quarum sex faciunt ad pœnam prædictam, septima vero & vltima facit ad materiam dispensationis cum simoniacis, de qua infra suo loco dicemus.

83 † Prima itaque conclusio est, quòd ille, qui simoniacè recipit sacrum ordinem, recipit characterem ordinis propter efficaciã sacramenti, non tamen recipit gratiam, neque ordinis executionem, eo quòd quasi furtiuè suscepit characterem contra voluntatem Domini principalis, videlicet Dei, & ideo est ipso iure suspensus quo ad se, & quo ad alios.

84 † Secunda conclusio est, ꝙ nullus debet recipere ordinẽ ab Episcopo simoniaco in Episcopatu, vel in ordine, & ab eo ordinatus nõ recipit ordinis executionem, etiam si ignoret ipsum esse simoniacum, & indiget dispẽsatione.

85 † Tertia, quòd sponte simoniacè accipiens ordinem, vel beneficium non solum priuatur, eo quod accepit, vt supra, sed etiam punitur vlterius, quia notatur infamia, & tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum, & quos quilibet diligens percipere potuisset: & declarat hoc esse intelligendum deductis expẽsis in colligendo ipsos fructus, & illis, qui expensi sunt in vtilitatẽ ecclesiæ, secus dicit quo ad fru-

ctus

ctus in eo, qui ignoranter per simoniam promotus est.

86 † Quarta conclusio, ꝙ pecunia simoniacè expensa debet restitui ecclesię, in cuius iniuriam data fuit.

87 † Quinta conclusio, ꝙ recepti simoniacè in monasterium debent abrenunciare, si ipsis scientibus cõmissa est simonia post concilium generale, & repellitur de monasterio sine spe restitutionis, & in arctius monasterium ad perpetuã pœnitentiam peragendam detruduntur, vel in aliquo loco eiusdem ordinis, si strictior ordo non inuenitur, & si hoc fieri non potest, debẽt dispensatiuè recipi, ne in sæculo vagentur, mutatis tñ priorib. locis, & iferioribus assignatis.

88 † Sexta cõclusio est, ꝙ quo ad Deũ sola voluntas facit simoniam, sed quo ad pœnam ecclesiasticam exteriorem non punitur vt simoniacus, vt abrenunciare teneatur, sed debet de mala intentione pœnitere. Septima vero, conclusionẽ ponemus in sequenti quæstione de dispensatione, quia ad ipsam pertinet.

Beatus Anto. in sua sum. parte ij. c. iiij. & c. v. per vigintiquinq; §. luculentissime examinat hanc materiam simoniæ vltra omnes.

De pœna autẽ simoniæ in §. ij. d. c. iiij. dicit, ꝙ pœna huiusmodi est determinata per Petrũ Apostolum dicentem contra Simonem magũ; Pecunia tua sit tecum in perditionem. s. tuam

89 addens, † ꝙ multiplex est perditio, quæ incurritur per simoniam.

Primo est perditio gratiæ diuinæ, per quã peruenitur ad perditionem gehennæ, allegans auctoritatem Gregorij Nazanzeni dicentis, Iudas omniũ redemptorem vendidit, mox laqueo suspensũ, tandem gratiam redemptionis non obtinuit, meritò, quia nemo potest retine

90 re, quod vẽdidit. † Simon magus cum eandem spiritussancti gratiam emere vellet, damnationis suæ sententiam à Petro audiuit: Pecunia tua sit tecum in perditionem, & habetur. j. q. j. c. qui studet.

Christus enim erat filius Dei, & nedum spi-

91 ritualis, sed ipsa spiritualitas, † ideo ipsum vendendo Iudas simoniam commisit, cũ diuinitas esset in eo cum spiritu sancto, vendidit enim filium Dei quantum ad humanitatem.

Sed spiritum sanctum quantũ ad diuinitatẽ, & sic ostendunt se esse dominos spiritussancti, & propterea dicuntur esse maximi hæretici.

Vlterius dicit, ꝙ secunda simoniacorũ perditio est suspensio executionis ordinum, & officiorum suorum, quo ad simoniacos in ordine simoniacè recepto, vel etiam in dignitate, & beneficio curato, etiam si sit occultum vitium, quia sunt suspensi quo ad se & quo ad alios, & sequitur dicta Host. quasi ad literam, Ideo vlterius non prosequor.

Tertiam pœnam simoniacorum dicit esse bonorum, seu substantiæ temporalis perditionem, nam licet pecunia per simoniam recepta retineri non possit, non tamen debet restitui conferenti, quia turpiter dedit, sed debet pauperibus erogari, vel illi ecclesiæ dari, in cuius iniuriam data fuit, & hoc in omni simonia secundum beatum Tho. in iiij. senten.

Quarta perditio est secundum eundem Anto. aliquando perditio sanitatis, vel vitæ corporalis, sicut patet exemplum Giezi, qui cum exegisset peccatum à Naam Siro propter sanitatem receptam. s. mundationem lepræ per Helisæum propheram magistrum suum ad deprecationem ipsius Helisei, ipse percussus est lepra cum posteris eius, vt habetur Regum iiij. c. v. Et demum ponit aliud miraculum de beato Hieronymo contra monasterium monialium simoniam committentium in receptione mo-

92 nialium pacto dotis præcedente, † quod miraculosè ruit funditus, & omnes moniales simoniacas oppressit, vna excepta, quam beatus Hieronymus præmonuerat, & quæ alias correxerat sæpius dę huiusmodi simonia, ex quibus possumus facile inferre, quòd simoniaci, vt sæpe videmus malè in hoc sæculo perduntur.

Postremo idem beatus Anto. in d. tit. v. in §. fi. dicit, ꝙ pœna contra simoniacos in iudició ecclesiastico, & secundum iura est principaliter triplex. Prima est suspensio ab executione ordinum, vt supra dixit remittens se ad dicta per eum in tertia parte suæ summæ, & ad ea, quæ dicuntur per doct. in corpore iuris.

Secunda pœna est, quia debet puniri, si de crimine constiterit in iudicio pœna depositionis, & infamiæ, vt etiam supra vidimus per not. in c. inquisitionis. de accusat.

Tertia est pœna excommunicationis, & hęc introducta est per constitutiones extrauagantes quo ad quasdam simonias, tamen sic excõmunicati non sunt euitandi etiam in diuinis secundum constitutionem in Concilio Basiliensi editam, quam ipse beatus Anto. inseruit in d. sua sum. in iij. parte, tit. xxvj. c. iij. cuius tenorem ego pariter inserere volui pro potiori materiæ declaratione: tenor ergo sequitur de verbo ad verbum, & est talis.

Ad euitandum scandala, & multa pericula, quæ cõscientijs timoratis contingere possunt Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps occasione alicuius sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliquibus alijs quibuscunq; diuinis intus & extra prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur

tur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia ecclesiastica, vel censura huiusmodi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersitatem ecclesiæ, communitatem, vel locum certum, vel certam à iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse, constitutionibus Apostolicis, & alijs in contrarium facientibus nõ obst. quibuscunque, saluo, si quem pro sacrilega manuum iniectione in clericum in sententiam latam à canone notoriè constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo suffragio excusari. Nam à communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri iuxta canonicas sanctiones in concilio Constantiensi sub Martino Quinto.

Et inde idem Beatus Anto. subdit, & nota quòd quidem dicebant istam constitutionem fuisse in concilio propositam, sed non acceptatam præcipue ab Italica natione, alij dicebant fuisse temporalem .s. per quinquennium vsq; ad concilium sequens, quod Senis celebratum fuit, dicens, quòd nullum horum est verum, sed quòd duo venerabiles viri famosi vita, & scientia, quorum vnus doctor in Theologia, alter in iure, & Episcopus, videlicet d. Ni. de Chascherelis, & d. Andreas, qui fuerunt præsentes in concilio Constantiensi, vbi facta fuit dic. constitutio, dicunt ipsam acceptatam in perpetuum. hæc ille.

93 † Ad quartam vero principalem. q. quæ concernit conclusionem intentionis nostræ irregularitatis, & dispensationis, videlicet, quæ dispensatio fieri possit, & per quem, & cum quibus in crimine simoniæ, Ray. in sua sum. hoc eo. ti. sub §. quæ dispensatio erga simoniacum fiat, & per quem dispensetur, dicit quòd cum simoniaco in quatuor casibus probibita est dispensatio, non tamen Papæ, sed alijs, & ponit illos versus, quos supra posui sub rubrica, seu titulo de tempo. ordi. videlicet, siue bis ordo datur baptismus sine repetatur, &c. alias dispensare potest in ordine Papa de plenitudine potestatis cum prædictis, & cum illis, quibus scientibus commissa est simonia etiam in ordine secundum aliquos per c. nobis, hoc eod. ti. & j. q. j. erga simoniacos: Dicunt tamen aliqui Papam non posse dispensare in illis quatuor casibus, quia longè difficilius, & rarius dispensat in illis, quàm in alijs.

94 Dicas etiam, † quòd Episcopus non potest dispensare cum illis, qui ordines simoniacè recipiunt, vt in c. at si clerici, de iudic. Sed si hoc crimen nescientibus ordinatis perpetratum est, potest cum eis dispensare, postquàm renunciauerint executioni ordinis, per cap. de simoniacis. de simo. Et hoc nisi pecunia data fuerit ipsi Episcopo, quia tunc ipse dispensare non posset, sed bene successor illius Episcopi, aut alius superior ordinarius iudex illius ordinarij, & exemplificãdo dicit, vt pote si haberet beneficium, vel domicilium in diœce. alterius Episcopi, & hoc etiam posset metropolitanus, vt in d. c. erga simoniacos. j. q. j. & c. si quis, & j. q. v. c. præsentium.

Si verò data fuit pecunia collaterali Episcopi eo ignorante, tunc ipse Episcopus posset dispensare. j. q. j. c. præsentium, & dispensare quidem potest, quòd habeat illud idem beneficium, vt dicunt quidem: ita videtur sensisse Hug. qui notauit super illo c. imprimis. j. q. j. quòd dictus qui adeptus est ecclesiam eandem per simoniam, si nõ potest illam retinere de iure, aliam tamen prohibetur habere, credunt tamen quidem, quòd nec in illo, nec in alio beneficio possit Episcopus dispensare cum tali remanente in sæculo, & hoc satis potest colligi ex hoc, quòd aliqui dicunt, quòd solus Papa possit in hoc casu dispensare, nec distinguunt, vtrum in eodem beneficio, vel alio: vnde intelligendum est, quòd in nullo; hoc etiam videtur notasse Tancr. in c. nobis, hoc eo. tit. de simo. hoc etiam haberi potest per hoc, quod dicit decretalis quoniam simoniacè eo. ti. quia regulares qui per simoniam ingrediuntur monasteria, seu religionem scienter retrudendi sunt in arctius monasterium ad agendã pœnitentiam, sed facilius dispensatur cum regularibus, quàm cum sæcularibus, cum autem non dispensetur cum huiusmodi regularibus, quòd remaneant in illis locis, sed retruduntur alibi ad pœnitentiam agendam, multo fortius cum sæculari dispensandum non est in beneficio, nisi sit talis quòd videatur ibi esse locus pœnitentiæ: sed talis non est ecclesia, vel præbenda, sed potius locus honoris: ergo non potest dispensari cum tali in beneficio nisi per Papam.

95 Sequendo vlterius dicit, quòd dispensatio cũ simoniaco in beneficio fit quadrupliciter, scilicet parua, magna, maior, & maxima:

Parua, vt laycam habeat communionem, vt j. q. vij. c. j.

Magna, vt post pœnitentiam in alia ecclesia in suo ordine remaneat.

Maior, vt etiam remaneat in eadem, sed in minoribus ordinibus.

Maxima, vt etiam maiores ordines in eadem exequatur, non vt habeat prælaturam: de his tribus habetur. j. quæstio. v. cap. j.

Item licet quidam dicãt, ꝙ nullo casu possit Eps cũ simoniaco dispẽsare, arg. c. nobis, hoc

eo.titu.tamen secundum alios, cum is dicatur simoniacè ordinatus, vel promotus, non tamē est simoniacus, quo ignorante, & ratum non habente à consanguineis familiaribus, vel amicis commissa est simonia, quia cum tali ignorante, cui ecclesia vel beneficium acquiritur p simoniam potest Episcopus dispensare, vt etiā conferatur eidem de nouo idem beneficium, postquàm ei simpliciter, ac purè renūciauerit, quia tales non sunt simoniaci, vt in c.de simoniacis.hoc eo.tit.hoc autem intellige, si Episcopus simpliciter ignorauit, nam si scienter contulisset beneficium tali, non ipse, sed superior, & etiam successor dispensare posset, vt in d. c. j.j.q.v. & in c.diuersis fallacijs.de cleri.coniuga.in fi.

Si vero beneficiato sciente, tunc solus Papa dispensat, ꝙ habeat idem beneficium secundū aliquos.vt in c.de regularibus, hoc eo.tit.

Item dispensare potest episcopus cum illo, qui sola intētione, vel voluntariè occultam cōmisit simoniam, cū hoc nō inueniatur sibi prohibitum, immo forsan per solam condignam pœnitentiam talis liberatur ex toto absque alia dispensatione, arg.1.di. c. de his vero. & c. nuper. de senten. excommun. & cap. fin. hoc eo. titulo.

Similiter episcopus cum illo dispensat, qui ordinem, vel beneficium contulit simoniacè, vel fuit mediator simoniç, dummodo sit occultum.

Similiter cum eo, qui carnales interposuit preces etiam pro indigno dispensare potest, secundum iura prædicta, nulla alia interueniēte conditione, vel pacto, quæ si interuenirent, nō posset tunc episcopus dispensare.

Item episcopus cum illo dispensare potest, qui ordinem recepit simoniacè in rite, similiter cum eo, qui recepit beneficium simoniacè, postquàm resignauit executioni ordinum: hæc omnia Ray.vbi supra, qui fuit compilator decretalium in hac vltima compilatione Gregoriana, vt ipse Gregorius attestatur in suo proemio.in §.sanè, & alij scribentes post eum vltra eius dicta parum, aut nihil dixerūt tam in summis, quàm glo. vel lecturis.

Sed glo.fi.in c.nobis.de simonia.facit vnam conclusionem, videlicet quòd cum eo, qui simoniam commisit, solus Papa potest dispensare.

Cum ignorantibus vero dispensant episcopi, & allegat concor. Et infra dicemus.

Goffr.in sum.in §.vltimo videndum est quærens, an in simonia valeat dispensari distinguit, ꝙ quidam sunt simoniaci, quidam simoniacè promoti vel ordinati, non tamen sunt simoniaci,

Cum simoniacis nullus præter Papam dispē sare potest, vt. j.q.j. c. erga simoniacos.& in c. nobis hoc eo.tit.

Papa vero ex plenitudine potestatis dispēsare potest, vt in c.dilectus filius.A.eo.tit.& j.q.vi c.quicunque.Cum simoniacè promotis & nō simoniacis potest Episcopus dispensare, vt in d.c.nobis.j.responso.& c.ex insinuatione.& de elec.si alicuius.& j.q.v.c.præsentium. & in c. de simoniacè.de simo.& c. de regularibus. & quòd dixit posse dispēsari cum simoniaco promoto, vel ordinato. verum intelligit eo prius resignato, quod est simoniace acquisitum, vt in decretali si alicuius. & j.q.v.c.quicunque.in principio.Et quòd dicunt iura illa in beneficio & dignitate, putat & in ordine locum habere, vt resignetur executio: characteri autem resignari, aut renunciari non potest, eo quòd animæ est infixus.

Quidam tamen dicunt Papam non posse dispensare cum simoniaco in ordine, & hoc tali ratione, quia necessaria est renunciatio, sed simoniacus in ordine characterem resignare nō potest; executioni non, quia non habet ad qd modo renunciare, nisi quantum in eo est, offerēdo se perpetuæ depositioni, vt xxj.di.c.nunc autem.Item quòd dixit posse episcopum dispēsare, intelligit, si nō episcopo, sed alicui de suis comitibus pecunia data sit, quia si sibi, sua simonia eum indignum redderet, & dispensare non posset, & hoc innuit canon ille.j. q. v.cap. præsentium in princip.vbi dicit per pecuniam non episcopo, sed cuidam principium eius datam.Et demum prosequitur materiam per eundem sensum, & quasi per eadem verba sicut Raymundus.

100 Sed vnum magis specifice ponit, videlicet, vtrum Episcopus possit in simonia commissa in exequijs mortuorum, & in benedictionibus nubentium, in cimiterij concessione, in chrismate recipiendo, in sacrorum vasorum siue vestimentorum benedictione, & consimilibus minoribus speciebus simoniæ.

Et dicit, quòd credit, quòd sic, post peractā pœnitentiam, eo quòd non prohibetur, arg. c. nuper. de sent. excom. nec dicit obstare. j. q. j. c.erga, quia loquitur in simoniaco in dignitate, ita dicir loqui.c.nobis, hoc eo.tit.in fi.

101 † Demum prosequitur an sacerdos licitè, & sine metu simoniæ possit locare operas suas, & offerre, & donare omnia sua bona ecclesiæ, vt possit p bona tēporalia adipisci bona spūalia, sed quia hæc faciunt ad mare magnum, & spaciosum huius materiæ simoniæ, non autem ad irregularitatem, vel dispensationem, nisi in consequentiam aliorum casuum maiorum supradictorum, ideo hic prætermitto, ne vt supra

vt supra dixi miseram hic totam materiam simoniæ, sed descendam ad dicta Hosti. & aliorum successiuè per ordinem ea, qua potero breuitate.

Hosti. in sum. hoc eo. ti. in §. quæ dispensatio quærit, quæ dispensatio, & à quo circa simoniacos adhibeatur, & per eademmet verba dicit, quæ dixit Goffr. ad literam, sed clarius, & apertius dicit, quòd si quis est simoniacus, in ordine. s. quia dedit pecuniam, vt ordinaretur in subdiaconum, vel diaconum, aut sacerdotem, cum his non potest Episcopus dispensare, vt in d. c. nobis, quem omnes allegant, & ad eum recurrunt, quia non possunt dispensare nisi in adulterijs, & minoribus criminibus, vt supra de iudic. cap. at si clerici. Quinimmo cum tali secundum aliquos dispẽsare non potest, quia simoniacus necesse habet renunciare ei, quod simoniacè acquisiuit, vt supra dixit Ray. & Goff. & deinde sequitur per omnia, & quasi per eadem verba, vt dixit Ray. à quo omnes exceperunt.

102 † Dicit etiam Hosti. quòd in simplici beneficio dispensat Episcopus cum capitulo cũ causa, & sine causa, dum tamen prærogatiua meritorum istud exposcat, & dicit sic esse intelligendum. c. si alicuius. & c. ex insinuatione. eo. ti. quæ etiam supra dicta fuerunt, ideo vlterius eius dicta non prosequor.

Io. de Fribur. in sua sum. ad literam refert dicta Raymundi per omnia, vt supra dixi, & retuli, & in xxiiij. incipit tractare materiam dispensationis, & ipsam prosequitur per plures q. ipsas extrahendo ex dictis Rayn. Host. & Innoc. quas prætermitto, ne idem repetam.

103 Beatus Tho. ij. ij. q. centesima, art. 6. in fi. facit vnam conclusionẽ, quæ est septima in ordine dicẽs, quòd dispensare cum simoniaco sciẽter solus Papa potest, in aliis autem casibus potest etiam Episcopus dispensare, ita tamen, quod prius abrenunciet, quod simoniacè acquisiuit, & tunc dispensationem consequitur, licet paruam, videlicet, vt laicam habeat communionem, vel magnam, vt post pœnitentiam in alia ecclesia in suo ordine remaneat, vel maiorem, vt in eadem ecclesia in minoribus ordinibus remaneat, vel maximam, vt in eadem ecclesia maiores ordines consequatur, non tamen prælationes accipiat, quæ omnia etiam supra per alios tacta sunt.

Beatus vero Anto. in sua sum. parte ij. ti. 1. c. v. §. xviij. xix. & xx. longè lateque examinat hanc materiam, referendo omnia supra dicta tam Theologorum, quàm canonistarum, quẽ non referam breuitatis causa, tu ibi vide.

Petrus autem de Tarantasia longe clarius licèt compendiosius tractat hanc materiam tamen nihil dicit, quod prius supra dictum non sit, adeo quòd omnes scribentes conueniunt, ipse tamen Petrus post illam regulam, quam faciunt omnes, videlicet, quòd dispensatio cum simoniaco in ordine sit quadrupliciter, videlicet semiplenè, vt in minoribus possit, tantum ministrare, aliquando plene, aliquando plenius &c. vt supra dixi, dicit, quod cum simonia co sit similiter quadruplex, videlicet parua, magna, maior, & maxima; parua, vt habeat laicam communionem, & tamen reincidit in prius dicta, vt supra, ideo vlterius non prosequar, cõtentus sola relatione authoritatis Leo

104 nis, de qua in cap. requiritis. j. q. vij. † vbi dicit hoc peccatum esse indispensabile, nisi rigor disciplinæ quandoque relaxetur, & dispensatione misericordiæ multorum crimina etiam damnabilia, quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore, & persona intuitu pietatis, & pro euentu rei, sed his contentus capiam sequentem rubricam, in qua cadit irregularitas, & dispensatio, dicendo.

SVMMAE.

1 *Deus odit hæreticorum sacrificia, & qui congregati sunt in nomine eius detestatur fœtorem eorum, & claudit nares suas.*
Hæresis quid sit.
2 *Hæreticorum pœnæ multæ sunt.*
3 *Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata.*
4 *Hæreticus morte punitur, nisi in casu.*
5 *Dispensatur cum hæretico quadrupliciter.*
6 *Episcopus an cum eis dispensare possit.*
Quid in relapsis in quibus apparent manifesta signa pœnitentiæ.
7 *Papa solus potest reconciliare hæreticum, alius autem absque speciali mandato, & licentia nequaquam.*
8 *Excommunicatio ex ore Pontificis non potest ab inferioribus absolui.*
9 *Communicatus in sacris cum excommunicato ore Papæ, est excommunicatus excommunicatione minori.*

De hæreticis, & hæreticorum pœnis, & dispensatione cum eis.

DIT Deus sacrificia hæreticorũ, & à se proiicit, & quicũq; congregati sunt in nomine eius detestatur fœtorẽ eorum, & claudit nares suas Hieronymus in Amos, & transumptiue. j. quæstio. j. c. odit. Cumque detestabilius sit peccatum hæresis cæteris peccati-

ſequentibus, ſic & circa illud plurima tractãda eſſent. Sed quia doctores tam theologi, quã canoniſtę, & tam in ſummis, quàm in corpore iuris materiã hanc copioſè deduxerunt, vt Ray. Goff. Hoſt. Pet. de Tarãt. & Fribur. in ſuis ſum. hoc eo. tit. & B. Tho. ij. ij. q. xj. per totum. & B. Anto. in ij. parte. tit. xij. c. iiij. vbi copioſè vltra omnes, & idem Tarant. in quarto, quę ipſe beatus Anto. refert & ſequitur. ideo nos de his tãtum agemus, & ea tantum requiremus quæ ad officia eccleſiaſtica, & beneficia, irregularitates, & diſpẽſationes videbimus pertinere, nec excedemus materiam in titulo huius operis propoſitam, & oblatam.

Et omiſſa diffinitione hæreſis quæ ponitur in c. hæreticus. xxiiij. q. iij. videbimus de hæreſi q̃ intelligitur de opinionib. contrarijs fidei, nõ autem de contrarijs ſcientiæ, vt philoſophiæ, vel geometriæ, quia in his non verſatur hæreſis prout hæreſis eſt ſpecies infidelitatis, ſecundum beatum Tho. ij. ij. q. xj. per totũ. vtſ. Quia vno modo directè & principaliter ad fidẽ pertinet credere, vt ſunt art. fidei. Alio modo indirecte, & ſecundario ſicut ex quibus ſequitur corruptio alicuius articuli. Sicut dicere, ꝙ aliquid contentum in ſcriptura ſacra non ſit verum, qđ eſt corruptio articuli in ſpiritu ſancto qui locutus eſt per Prophetas, vt B. Tho. dixit ij. ij. q. xj. art. ij. vel dicere, ꝙ aliquid determinatum ab eccleſia in fide non ſit verum, quod eſſet corrumpere articulum illum in vnam ſanctam catholicam & apoſtolicã eccleſiam, quia hæreſis ſecundum Hieronymum eſt ſermo Græcus, & ab electione dicitur, eo ꝙ vnuſquiſq; diſciplinã eligit, quam putat meliore, vt in d. c. hæreſis. xxiiij. q. iij. & intelligitur de doctrina fidei, nã ſecundum B. Tho. ij. ij. q. xj. art. ij. ſicut qui rectam fidem habet chriſtianam voluntate ſua aſſentit Chriſto, & exinde his, quæ verè ad eius doctrinam pertinẽt: ſic à rectitudine fidei chriſtianę dupliciter quis poteſt variare, vno modo quia ipſi Chriſto non vult aſſentire, & hic habet quaſi malam voluntatem circa ipſum finẽ, & hoc pertinet ad ſpeciem infidelitatis iudæorum, & paganorum. Alio etiam modo, ꝙ licet intendat Chriſto aſſentire, tamen nõ eligit ea, quæ ſunt verè à Chriſto tradita, ſed quę ſibi ſua mens ſuggerit, & hoc pertinet ad hæreſim, per quã quis profitetur fidem Chriſti, ſed dogma eius corrumpit.

Circa pertinacia vero in voluntate dicit Auguſtinus. Quòd in eccleſia Chriſti morbidum quid, prauumq; qui ſapiunt, ſi correcti vt ſanũ rectumq; ſapiant reſiſtunt cõtumaciter: ſuaq; peſtifera & morbida dogmata emẽdare noluerint, ſed defendere perſiſtunt hæretici ſunt, vt in c. qui in eccleſia. xxiiij. quæſt. iij.

Errans autem in materia fidei putans eccleſiam ſic credere paratus corrigi, & emendari, dum audierit veritatem non eſt hæreticus, vt exemplificat Inno. in c. firmiter. de ſum. Tri. Vt ſi quis crederet patrem maiorem filio, & ante filium credens eccleſiam ſic tenet, non eſt hæreticus, vt etiam per B. Tho. ij. ij. q. ij. art. v.

Videndum modo eſt, an hæretici reuertentes ad fidem ſint admonendi.

Secundò, ſi reuertuntur, ſint puniendi.

Tertiò, ſi non reuertuntur, ſint tolerandi, an puniendi, & qua pœna.

Quartò, ſi reuertuntur, indigeant diſpenſatione, & quali, ſiue quanta.

Quintò, per quem vel quos poſſit ſecum diſpenſari.

Ad primum dicas, ꝙ ſic, per tex. in c. firmiſſimè, hoc eo. tit. & in c. ad abolendam. & per B. Tho. ij. ij. q. xj. art. iiij. vbi pulchre.

Ad ſecundum dicas, ꝙ ſi ſponte reuertuntur non puniuntur, ſed reconciliantur, & infra dicetur.

Ad tertium dicas, ꝙ non ſunt tolerandi, ſed igne puniendi, vt latè per B. Tho. ij. ij. q. xj. articulo tertio.

Et dicendum eſt, ꝙ hęreticorum pœnę multæ ſunt.

Aliæ enim quæ clericis.

Aliæ quæ laicis infliguntur.

De pœnis laicorum hæreticorum habetur in c. quicunque, de hæret. in vj. in §. hæretici, cũ ſequen. & in c. filij. eo. titu. & libro de quorum diſpenſatione infra dicemus.

Pœnæ autem clericorum hæreticorum multæ ſunt, ſicut & laicorum, in quibus clerici includuntur. Et præter illas ab omni officio, & beneficio eccleſiaſtico ſunt deponendi, & ſi ſæculari poteſtati, vel officialibus fuerint tradendi, prius ſunt à ſuis ordinibus degradandi, & ſi beneficiati fuerint, eorum bona illis eccleſijs, in quibus beneficiati erant, applicabuntur, vt in c. vergentis. hoc eo. tit. & c. excommunicamus. el primo. in principio.

Pœna autem hæreticorum eſt, quia poſt vulnus ſanatum, id eſt eius remiſſionem, & abiurationem remanet cicatrix irregularitatis, vt habetur in c. ventum. j. quæſt. j. vnde prohibentur à promotione, & deijciuntur promoti.

Poſt abiurationem autem hæreſis recipiuntur de iure communi ad laicam communionẽ, poſtquàm fuerint reconciliati, vt j. quæſt. vij. cap. daibertum.

Pœna etiam hæreticorum eſt excommunicatio, quia citra omnes hæreticus eſt excommunicatus ipſo iure, & ſimiliter relapſi, de primo habetur in c. ſicut ait, & c. excommunicamus. el primo & ſecundo, hoc eo. tit.

De secundo habetur de consecrat. dist.ij.c. Ego Berengarios. & in c. ad abolendam, in §. laicus. & §.qui vero,hoc eo. tit. & pulchre per beatum Anto.in sum.parte ij. tit. xij. §. in puniendo,ibi,quòd autem hęretici sint ipso facto excommunicati,vsque ad finem §.& in §. seq. incipi.puniuntur hæretici.

Dicit quòd quadruplici pœna hæretici puniuntur secundum Ray.

Primo, quia vt prædiximus sunt excommunicati.

Secundò, quia deponuntur etiam si Papa vel Imperator esset,vt in c. qui contra pacem. xxiiij.quæst.j.& lxj.dist.c.si Papa.

Et clericus debet degradari, & alias hæreticè credentes puniuntur, vt not.in c.ij. & c.statutum. & c.vt commissi,hoc eo. tit.in vj. & c. cum secundum.

3 Tertio rerum ablatione † Omnia enim eorum bona sunt confiscata ipso iure,vt in c.quo iure.viij.dist.& c.j.& ij.xxiij.q.vij.& in d. c.cũ secundum.& in c.excõmunicamus, el primo. supra allegatus.& c. vergentis.

4 Quarto punitur morte,† nisi ad fidem sine difficultate reuertatur,& vellet hæresim suam abiurare,& satisfactionem canonicam exhibere, quia tunc debet illico comburi.Clericus autem post solemnem degradationem relinquitur curiæ sæculari occidendus, si autem clericus reuertitur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem de rigore iuris per tex. in d. c.excommunicamus.el secundo.in fi.

Aliqui volunt hoc esse de rigore iuris, sed mitius tamẽ agit ecclesia cum istis,quia admittuntur ad abiurandum suam hæresim , & promittendum per scripturam quòd firmiter tenebunt fidem catholicam, vt in d. c.ego Berengarius.& in c.quotiẽs.j.q.vij. & in d.c. ad abolendam.Ray.quẽ refert Goffr.Host. & Fribur. hoc eo.tit.q.iiij.dicit quòd etiam manu militari,sed hoc intelligo verum,quando ecclesia inuocat auxilium brachij sæcularis, & non aliter propter tex.in d. c. ad abolendam. in §. laicus. & in c.vergentis.in prin.ibi iubemus fieri per potestates & iudices sæculares.

Tamen Clemens Quintus sua manu militari puniuit hęreticos Dulchinates nullo brachij sæcularis auxilio inuocato , vt legitur in eius vita.

5 Ad quartum sciendum est, quòd circa eos quadruplex fit dispensatio, † quia

Quandoque semiplena.

Quandoqne plena.

Quandoque plenior , &

Quandoque plenissima.

Semiplena. s. vt recipiantur solum in ordinibus antea susceptis,& dico antea. i. antequã in hæresim laberentur,vt j.q.j.si quis hæreticè.

Plena vt sacerdotes effici possint.vt in c.cõuenientibus.j.quæst.vij.

Plenior vt possint esse Episcopi. vt in c. nos consuetudinem.xij.dist.

Plenissima , vt promoueri etiam possint ad superiores dignitates, vt in Archiepiscopum, primatem, vel Patriarcham.vt in c.ipsa pietas. xxiij.q.iiij.vt omnes summistæ dixerunt.

6 Ad quintum, & vltimum dici potest † quòd regulariter Epi possunt dispensare, nam licet scriptum sit, q in maioribus criminibus adulterio non possint episcopi dispensare.vt in c.at si clerici.in §.de adult.de iudi. Canonice tamẽ Petr.Tarant.credit, q si in aliquibus casibus inueniatur iure expressum , possunt Episcopi in eis dispensare.Inuenitur autem expressum secundum eum de hæresi,& sacrilegio, vt in c. presbyteros.& c.si quis presbyter.l.dist.

Sed hoc dictum non credo simpliciter verũ propter tex.in c.excommunicamus. el primo. in §.credẽtes.& c.vt officium.eo.tit. in vj.propter decretum irritans.in fin. appositum, quia tunc in casu in quo fautores non resipiscant, & officiales non satisfaciant illi constitutioni, & labantur in hæresim, credo q cum illis Episcopus non dispensat. Item nec cum relapsis , in quibus apparent manifesta signa veræ pœnitentiæ, quia licet tex.in c.super eo.eo.tit. & lib. dicat, quòd huiusmodi relapsi sine vlla pœnitentia, audientia sæculari iudicio sunt relinquẽdi. Credo tamẽ, q Papa cum eis posset dispẽsare, non autem Episcopus, vt alias habui in facto: dum essem Inquisitor, seu verius Cõmissarius Apostolicus à sãctissimo D.N.Leone X.specialiter deputatus ad inst. Illustrissimi D. Vener. vna cum Fratre Dominico de Brixia Inquisitore hæreticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ,& per prædecessores nostros , quidã enim vallis Monicæ debito formato processu,quem vidi,fassus fuit errorem , vt fuerit disciplinatus & abiurasset suam hæresim,veniens ad me (secretè tamen,& in modum consilij,non autem in confessione sacramentali)confessus fuit se relapsum & recisum, eo quia diabolus ipsum acriter verberauerat, adeò quòd timore & dolore ipsum adorauerat, sic eo iubente, & denuo Christum & eius fidem abnegauerat,& baptismo renunciauerat. Petens cum lachrymis abundantibus , & affluentibus quidam tum veniam , tum remedium, tum auxilium, & cum in eo apparerent manifestissima signa verę pœnitentiæ nolui communicare hoc cum ipso Inquisitore,nec seruare dictam constitutionem.c.supra eo.Sed scripsi præfato Sanctissimo D.N. mediante Illustrissimo Do. & sua Sanctitas per suas litteras in forma breuis

commendauit discretionem, qua vsus fueram mandans, quod ex eo, quod delictum erat occultum, & delatum per ipsummet peccantem, & misericordiam, auxilium, & consilium ab ecclesia petentem, quòd tolerarem, ipsum denuò pœnitentiando, & abiurando etiam secretè, sed in euentum relapsus, quòd tunc seruarem constitutionem illam, & sic feci, & ipsum accinxi stola, cum qua ea die celebraueram, & accinctam dimisi, donec fui in partibus illis. Et ille pauperculus affirmabat, quòd à die accinxionis, citra nunquã à Diabolo fuerat vexatus, & iussi, quòd quotidie audiret missam, & frequentaret & ecclesiam, interessetque horis canonicis, & sic faciebat. Cum isto itaque Papa dispensauit, quod Episcopus verè non posset, cum non habeat potestatem, vel authoritatem per supra dictam cõstitutionem, cum alijs verò incurrentibus pœnam d.c. excommunicamus, in d.§.credentes. glo.ibi posita super verbo Apostolicæ dicit, quòd licet Episcopus non possit dispensare, cum Papa id sibi specialiter reseruauerit, poterit tamen Episcopus tales reconciliare.

Dom. Card. ibi dicit hoc verum esse quo ad sententiam canonis, sed quo ad sentẽtiam oris Papæ, quàm profert ter, hodie verò semel tantum in cœna domini, videtur secus per c. cum inferior. de maior. & obed. Ex quo dicit in-
7 ferri, secundum Host. † quòd nullus citra Papam potest ad plenum reconciliare hæreticum sine speciali licentia Papæ, quòd dicit nota. dignum, nisi dicamus talem sententiam esse canonem generalem, & sic tolli potest per inferiorem, ex quo Papa sibi non reseruauit per c. nuper. de sent. excom. & glo. in d. verbo Apostolicæ, videtur idem sentire: ibi, ex quo sibi non reseruat, alijs indulgere videtur.

Et dom. Cardinalis allegat per hoc, quod not. in c. vt officium. eo. tit. in vj. & dicit, quòd seruatur de facto, quòd inferiores absoluunt.

Dicas non esse verum, quòd sententia oris Papæ sit canon. differt enim inter sententiam canonis, & sententiam vocis viuæ, vt dixit idẽ Card. in c. à nobis. de sent. excom. & in c. j. de rapto. & in c. ij. de constit. in vj.

Dom. meus Fel. in d. c. excommunicamus. in iij. col. in versi. excommunicatione. notans similiter tenere videtur, quòd ab hac excommunicatione poterunt inferiores absoluere per regulam d. c. nuper. dicit tamen Host. di-
8 xisse, quòd† quos Papa viua voce excommunicat, alij inferiores non possunt absoluere, dicit hoc ideò esse, quia horum absolutionem communiter Papa sibi reseruat, & idem etiam dicit, si non reseruat.

Ex quibus dicit domi. Cardinalem habere vnam singularem limitationem ad d.c. nuper. vt procedat in excommunicatione à Papa viua voce, pro quo allegat. l. celsus. ff. de arbit. vbi mitius agitur cum lege, quàm cum ministro legis, vel homine, sed considerat idem dom. meus, quòd hoc non est verum, quia excommunicatum ab homine alius non absoluit nisi ipse excommunicator, vt not. in c. graue. de præben. & per eundem dom. meum Fely. in d.c. nuper. nisi isti ponderent, quòd hæc est excommunicatio generalis per viam constitutionis, quam singulariter à se ipso Papa innouat,
9 & ad quòd communicans† in diuinis, cum excommunicato voce Papæ incurrit excommunicationem minorem, vt est tex. singularis secundum communem intellectum in c. significauit. de sent. excommunication. Et demum de hoc remittit ad summam Astesanam. lib. vij. titu. xj. ar. xxxiij. De hac materia tractatur xxiiij. q. j. per totum. & q. iij. §. quia verò. vsque ad fi. & j. q. vij. & xj. q. j. & xxiij. q. vij. per totum. & viij. dist. c. quo iure. & c. aliquid. j. q. j.

SVMMAE.

1 *Tunica inconsutilis significat vnitatem, quæ charitatis vinculo continetur in ecclesia.*
Et quid inconsutilis.
2 *Scismatici dicuntur, qui volunt scindere ecclesiam.*
3 *Scisma vnde ortum habuerit.*
Et quid hodie.
4 *Scismatici qua pœna puniantur.*
Et qua hodie, infra sub num. 9.
Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.
5 *Scisma, an sit maius crimen, quàm hæresis.*
6 *Scisma, & hæresis inter se differunt, vti genus à specie.*
7 *Scisma quomodo definiatur.*
8 *Discessus est triplex.*
9 *Ecclesia nunquam claudit gremium redeuntibus.*
10 *Scismatici violenti, & coacti non puniuntur pœna ordinaria sicut voluntarij.*
Et an proprij sint scismatici.
11 *Amor animæ propriæ, cæteris anteponendus est.*
12 *Voluntas coacta est tamen voluntas.*
13 *Gesta à scismaticis non valent.*
14 *Scismatici redeuntes ad vnitatem ecclesiæ, an indigeant aliqua absolutione, seu dispensatione.*
15 *Scisma vix, vel nunquam potest esse absque hæresi.*
Et an requiritur in scisma reuocatione abiuratio vti in hæresi dicimus.
16 *Abiuratio, seu iuramentum quando scismatici redeunt ad vnitatem ecclesiæ, à quo sit præstanda.*
17 *Papa solus dispensat cum eo qui in apostasia ordinem suscepit.*

18 *Dispen-*

18 *Dispensatio in scismaticis, à quo debeat fieri.*
19 *Absoluere, & dispensare differunt.*

De Scismaticis.

Cce autem Chore filius Isaar filij Caat filij Leui, & Datam, atque Abiron filij Eliab, Hon quoque filius Phelet de filijs Ruben surrexerunt contra Mosem, alijque filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, qui tempore Concilij per nomina vocabantur. Cumque stetissent aduersum Mosem, & Aaron dixerunt, &c. & deinde, Confestim igitur, vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum; descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis, sed & ignis egressus à domino interfecit ducentos quinquaginta viros, Nu. 16. Ex qua quidem authoritate tria dantur intelligi.

Primum vnde scisma sumpserit originem.

Secundum quàm graue sit peccatum scismatis, & quantum Deo displiceat: quod etiã figuratur in lege euangelica, vt Io. xix. ibi, Erat autem tunica incõsutilis desuper contexta per totum, dixerunt ergo adinuicem non scindamus eam. Vnde beatus Tho. in cath. aurea super

1 per isto passu dicit, quòd † tunica illa inconsutilis omnium partium allegoricè significat vnitatem, quæ charitatis vinculo continetur in ecclesia; inconsutilis autem, ne aliquando dissuatur: & subdit, & ad vnum peruenit, quia in vnum omnes colligit, vnde scismatici dicũt,

2 qui † quærunt scindere tunicam, idest ecclesiam Dei, & eius vnitatem.

De hac materia vide copiosè per Franc. Paruinum super extrauaganti, vnam sanctam. Bonifac. VIII.

Tertium, quæ sit pœna scismaticorum.

Prima ibi, surrexerunt contra Mosem.

Secunda ibi, in text. separamini de medio congregationis huius, vt eos repente disperdam.

Tertia ibi, dirupta est terra sub pedibus eorum. Et ibi, sed & ignis egressus est à domino interfecit ducẽtos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

3 Habuit † itaque scisma ortum à sacerdotibus præsidentibus synagogæ, & habentibus vocem in concilio, quod hodie secundum Aug. de Anchona sunt Cardinales, vt supra diximus de simo. vbi diximus de origine Cardinalatus, & hoc probatur ex verbis illis Num. ibi, ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, qui tempore Concilij per nomina vocabantur, & erant de genere Leuiticorum, quod probatur ibidem ibi, multum exigimini filij Leui.

Hodie autem scisma non potest procedere, nisi à Cardinalibus, ad quos electio Papæ pertinet, loquendo de scismate per electionem Papæ, cum etiam scisma fieri possit in quacunq; vnitate, vt not. summistæ: & de ecclesiæ Cardinalibus copiosè dixit Io. de Ligna. in suo tractatu de planctu, eccle. & dom. Card. Zabar. in suo tractatu de scismate tollendo, & diuersi Doct. tam Theologi, quàm Canonistæ copiosè dixerunt, & scripserunt tempore horrendi scismaticis Vrbani VI. vt legi.

4 Pœna † autem scismaticorum est, vt viui sepeliantur, vel viui comburantur, & coronentur, & est in hoc similis pœna pœnæ hæreticorum. Pro mensura enim peccati erit & plagarum modus, vt Deuter. xxv. In mensura cum adiecta fuerit iudicabis eam, Esa. xxvij. & dixi supra de dispen. iudicum circa pœnas: pœna. n. est commensuratio culpæ, vt c. famæ. de sent. excom. in fi. nec dubitandum est sceleratius esse delictum, quod grauius est vindicandum, vt in c. non afferamus. xxiiij. q. j.

5 Et sic videtur, quòd crimen scismatis † sit grauius crimine hæresis, cum grauius punitur.

Et Christus funiculo flagello facto eiecit de templo, & sic excommunicauit vendentes columbas in templo, & subuertit cathedras nummulariorum, vt diximus supra de simo. in principio. Pro peccato verò scismatis pœna maioris imponitur, ergo maius est peccatum scisma, quàm hæresis. Item extra tribus, quæ recesserunt à Roboam filio Salomonis eo mortuo datæ fuerunt in discrepationem.

Itẽ Abdo Propheta à Leone occatus est, vt legitur Regum iij. c. xiij. & xiiij. vt ponunt summistæ.

Host. in sum. hoc eo. tit. in §. quæ pœna soluit, dicens, quòd non obstat, quòd alibi dicatur hæresim esse maius inter crimina, eo quòd primum locum tenet in pœnis, vt xxxij. q. vij. Nam si crimen hæresis maius sit nouo scismate, tamen ex quo scisma iudicatum, & confirmatum fuerit, idem est crimen, & vtriq; est pœna eadem infligenda, & idem dixit idem Hostien. eo. tit. in §. & vnde dicatur, in versi. differt autem ab hæresi; Nam hæresis in sui principio habet peruersum dogma, quod non habet scisma, sed si perdurat, cadit in hæresim, vt xxiiij. q. iij. c. inter scisma. Et omnes dicunt, vt Ravn. Goffr. Host. & omnes, quòd hæresis,

6 & † scismã differunt, vt genus, & species, vel dispositio, & habitus, sed Tarant. hic, qui repte

heudit,

hendit, dicentes, quòd hæresis, & scisma dif-
ferunt, vt genus, & species, quia definiẽdo scis-
7 ma dixit, quòd † scisma est illicitus ab vnitate,
seu vniuersitate discessus, quia dixit, quòd tri-
8 plex est discessus, † vnus pietatis. & talis est lici
tus, vt in c. iuratus. xxiij. dist.

Alter opinionis, & iste similiter est licitus,
vt in c. in cœna. xxxj. dist.

Tertius est præsumptionis, & iste est illici-
tus, vt in c. qui contra mores. viij. dist. & c. qui
contempta. Ideò dicit, quòd alia est differen-
tia inter hęresim, & scisma, quia ad hoc, vt quis
dicatur verè scismaticus, necesse est, quòd &
corpore, & mente ab ecclesia recedat, sed quan
doque corpore in eccclesia remanet, vt legitur
xxiiij. q. vlt. c. quidem. in fi. dicens, quòd secun-
dum hoc patet, quòd non omnis hæreticus est
scismaticus propriè, nec quilibet scismaticus
est hæreticus, & sic dicit, quòd nõ videtur vera
quorundam differentia, qui dixerunt, quòd hę
resis, & scisma differunt, vt genus, & species, vt
omnis hæreticus sit scismaticus, & non è con-
tra: nam ostendimus, ꝙ propriè non omnis hæ
reticus est scismaticus, & hodie per hoc dicto
bene facit dicta cõstitutio Iulij de electione Pa
pæ, quam supra in tit. de simo. inseruimus. Et
omnis hæreticus est scismaticus, sed non è con
uerso, nisi scisma durauerit, vt dixit idem Ho-
stien. in sum. in tit. de hæret. in §. quis dicatur,
in versi. item excommunic. & versicu. dicitur
autem. Quòd autẽ Christus solo flagello funi-
culi eiecerit ementes, & vendentes in templo,
& subuertit mensas nummulariorum, non au
tem eis imposuit pœnam mortis. Respondet
idem, ꝙ per hoc non fuit sublata pœna à Deo
iam in Giezi demonstrata, quæ fuit pœna le-
præ, vt legitur j. q. j. c. qui studet. & c. cito tur-
pem. & per Host. in sum. de simo. in §. & vade.
dixi supra eo. tit. Immo Christus eijciendo de
ecclesia simoniacos ipsos excommunicauit, &
ipsa eiectio significat excommunicationem,
& pœna est addita pœnæ, & est medicinalis in
præsenti vita, quia quando vna pœna non suffi
cit ad cohercendũ hominẽ, superadditur alia.

Sicut medici diuersas medicinas corpora-
les apponunt, quando vna non est efficax; sic
& hic secundum beatum Tho. secunda secun-
d. e. q. xxxix. arti. iiij. Et vt ordinata à Deo ex-
tra ecclesiam pęna mortis punirentur, si essent
incorrigibiles eorum correctionem, expectans
9 hinc. Propterea dicitur, quòd ecclesia † non
claudit gremium redeuntibus, vt in l. fi. C. de
sacrosan. eccle. & in cap. super. de hæret. in vj.
iuxta illud Matth. xviij. Quoties peccauerit
in me frater meus, dimittã ei vsq; septies &c.
& Christus non venerat soluere legem, sed
adimplere, vt Matth. v.

Puniuntur autem hodie aliter, tum quia ec-
clesia est satis fundata, & non indiget miracu-
lis, tum quia non meremur videre miracula:
Ideò puniuntur scismatici ab homine spiri-
tualiter, & materialiter, spiritualiter per ex-
communicationem, & depositionem, vt not.
in cap. j. hoc eodem titu. & xxiij. dist. c. in no-
mine domini, pecuniariter. xxiij. quæstio. vij.
quòd autem, & manu militari, seu armis ma-
terialibus data incorrigibilitate, secundum
beatum Thom. vbi supra. in fi. & xvij. distin. c.
nec licuit. xj. q. j. c. petimus.

Et demum Tarantasiensis in summa dicit,
quòd scismati si perseuerant, vt superius di-
ctum est, eisdem pœnis sunt puniendi, qui-
bus & hæretici, quod intellige secundum eun
10 dem de voluntarijs: nam † si compulsi sunt,
non imponeretur eis tanta pœna, vt not. in di
cto cap. j. hoc eodem tit. nec tales dicuntur es-
se hæretici, cum de sancta Romana ecclesia in
aliquo male non sentiant; sed verè non dicun-
tur tales scismatici; cum aliquando hæresim
confingant, licet largo modo scismatici nun-
cupentur, vt not. in cap. inter scisma. xxiiij. q.
iij. Errant tamen, quia nulla conditione ad
hoc debent adduci, vt aliquos contra Roma-
nam ecclesiam foueant, nec enim quis tam
11 aliquem † diligere debet, quantum animam
suam, iuxta illud Propheticum, Anima mea
in manibus meis semper, vt Psal. cxxiiij. & cap.
j. xxij. q. v. & de pęnit. dist. ij. §. ergo si charitatẽ.

Potius enim debet quis mortem sustinere,
quàm tam graui peccato consentire, vt in cap.
ita ne. xxxiij. q. v. nec quis hoc casu potest per
12 coactionem excusare, cum † coacta voluntas
sit voluntas, vt not. in c. meritò. xv. q. j. & in l.
si patre. ff. de ritu nup. Excusat tamen coactio
absoluta, vt in c. presbyteros. L. dist. & in c. sa-
cris, quod metus causa: hæc Tarantasiensis.

13 Ponunt † successiuè summistæ, quæ gesta à
scismaticis valeant, & quæ non valeant, tam
in ordinationibus, quàm beneficiorum colla-
tionibus, & rerum ecclesiasticarum alienatio-
nibus. Sed quia non faciunt ad subiectam ma
teriã nostram, ideò vlterius non sequor, remit-
tendo me ad eorum scripta.

14 Sed † modo quærendum est de pluribus, pri
mò vtrum scismatici redeuntes ad vnitatem
ecclesiæ indigeant aliqua absolutione, vel di-
spensatione, & similiter ordinari ab eis. Ad
primũ respondet Tarant. ꝙ cum omne scisma
intendat sibi constituere ecclesiã, & vniuersalẽ
ecclesiam impugnare, vix, vel nunquam potest
15 esse sine hæresi. Et † ideò debet admitti cũ abiu
ratione scismatis, sicut hæreticus, & satisface-
re mandatis ecclesiæ, & debent recipi cum ma
nus impositione, vt recipiant Spiritum san-
ctum

ctum, quem qui extra ecclesiam est, nec habet, nec dare potest, vt in c. dicimus pudenda sciſma. xxiiij. q. j. & in hoc est dispensatio.

16 Sed † quæro, per quem fiet huiuſmodi admiſſio, id est cuius manibus præſtabitur abiuratio, & iuramentum, & illis imponetur manus, vt accipiant Spiritum ſanctum, & videtur dicendum, quòd per ſolum Papam, quia vbi vnum propter aliud, illud quoque magis. Sed ſolus Papa diſpenſat cum eo, qui ſcienter à ſciſmatico ordinem accepit ſecundum Bern. vt refert Tarant. argum. c. quòd diligentia. de elec. ergo multo magis cum ſciſmatico ordinante,

17 ſicut etiam ſolus Papa † diſpenſat cum eo, qui in apoſtaſia ordinem ſuſcepit, vt in c. fi. de apoſtat. & ibi dicemus.

Alij dicunt, quòd poteſt diſpenſari cum ſciſmaticis, vt in c. ij. eo. tit. in fi. & ab Epiſcopis poteſt diſpenſari, quia Papa in d. c. ij. non reſeruat ſibi diſpenſationem: videtur ergo alijs inferioribus permiſiſſe, alias ſibi reſeruaſſet, vt no. in c. excommunicamus. in §. ſanè. de hæret. Io. tamen dixit, quòd Epiſcopus diſpēſat cum ſciſmatico, argu. L. diſt. c. vt conſtitueretur. tamen gl. ſecunda. c. fraternitatis. hoc eo. tit. videtur expreſsè ſentire Epiſcopum non poſſe cum ſciſmatico diſpenſare, ſed ſolum Papam. Sed po-

18 tius credo, quòd † ſolus Papa poſſit diſpenſare cum eo, qui ſcienter ordinem à ſciſmatico recepit, licet in fi. dicat, quòd Io. dixit, quòd Epiſcopus diſpenſat cum ſciſmatico, quòd vtique plus eſt, quàm diſpenſare cum ordinato ab eo, vt ſupra dixi, quia intelligo, ꝙ Epiſcopus diſpēſet ſuper reatu ſciſmatis, non ſuper reatu ſuſceptionis ordinis à ſciſmatico, quia aliud eſt ab-

19 ſoluere, & † aliud diſpenſare ſuper ordinibus ſic à ſciſmatico ſuſceptis, tamen tex. d. c. fraternitati. in fi. videtur expreſsè innuere cum talibus inferiorem à Papa, & ſic Epiſcopum poſſe diſpenſare.

Cum Epiſcopo autem ſciſmatico ſolus Papa diſpenſat, vt in d. c. quia diligentia. de elec.

Et credo idem dicendum de alijs prælatis immediatè ſuppoſitis ſedi Apoſtolicæ. Et anno domini MDXIII. de menſe Iunij Pontificatus ſanctiſſimi D. N. Leonis X. vidi Reuerendiſſimos Dom. Bern. Cargeual, Cardinalem ſanctæ Crucis in Hieruſalem, & Federicū de ſancto Seuerino diaconum Cardinalem ſancti Theodori redeuntes, quos Iulius Secundus dignitate Cardinalatus priuauerat, ex eo, quod receſſerant ab eo, & conuocauerant Concilium Piſis auxilio regis Francorum contra ipſum Iulium, qui propterea conuocauit Concilium Lateranē, & caſſauit Piſanum, & præfati Cardinales redeuntes venerunt ſine habitu, & ſine bireto rubeo, & in veſtibus breuibus more ſimplicium ſacerdotum, & in illo habitu acceſſerunt ad præſentiam ſanctiſſimi D. N. Leonis in Conſiſtorio, vt vidi. Quos idem Leo ad priſtinam dignitatem reſtituit, ſine vlla ſolemnitate.

S V M M Æ.

1 *Apoſtaſiæ peccatum, quantum graue ſit.*
2 *Superbiæ hominum initium eſt apoſtaſia.*
3 *Apoſtaſia hæreſi æquiparatur.*
4 *Apoſtaſia vnde ortum habuerit.*
5 *Apoſtaſia eſt multiplex.*
6 *Apoſtaſiæ pœna qualis ſit.*
7 *Apoſtata ad dignitatem, ſeu ordinem promoueri non poteſt, etiam poſt pœnitentiam niſi habuerit diſpenſationem.*
8 *Apoſtatæ ipſo iure ſunt excommunicati.*
9 *Diſpenſatio cum Apoſtaſis, quomodo fieri ſoleat.*
10 *Epiſcopus ordinarius, quando cum apoſtatis diſpenſare poſſit.*
11 *Et quid ſi monaſterium exemptum eſſet ab ordinario, & mediatè, & immediatè ſub ſede Apoſtolica.*

De Apoſtatis.

HOMO apoſtata vir iniquus graditur ore peruerſo: annuit oculis: terit pede digito loquitur: prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat huic, ex templo veniet perditio ſua, & ſubito conteretur, nec habebit vltra medicinam; Prouerbiorum vj. vbi Nicolaus de Lyra dicit, ꝙ

1 tanta † eſt huius peccati grauitas, quòd vix poteſt homo ad bonum reparari, & idem ſenſit Apoſtolus ad Heb. vj. dicēs, Impoſſibile enim eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiā donum cęleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq́; ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, renouari ad pœnitentiam, quoniam

2 initium ſuperbiæ † hominis eſt apoſtatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit eum, cor eius receſſit, vt Eccleſi. x. & ex iſtis deteſtatur apoſta-

3 ſia, quæ † æquiparatur hæreſi, ſecundum quid, vt per beatum Thom. ſecunda ſecundæ. q. xij. art. j. Vnde Auguſtinus ad Vincentium Donatiſtam, & tranſumptiuè in c. quātumlibet. xlvij. diſt. ait: ſimpliciter autem fateor charitati veſtræ coram domino Deo noſtro, qui eſt teſtis mihi ſuper animam meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quoniam ſicut difficile ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterio perfecerunt, ita non ſum expertus deteriores, quàm qui in monaſterio defecerunt, hinc arbitror dictum

in

in Apocalypsi iustus iustificetur adhuc.

Sub hac itaque rubrica videmus primum, vnde habuit ortum apostasia.

Secundo quæ sit pœna apostatarũ, vt cognoscamus, quæ dispẽsatio secũ adhiberi possit.

Tertio, quæ dispensatio cum apostatis adhibeatur.

Quartò, per quem possit dispensari.

4 † Ad primum possumus dicere ortum habuisse ad Adam, & Eua, vt etiam dixit Ioan. de Deo super rubrica, quid sit dispensatio, ibi, à quo habuit ortum, vt etiã posuit beatus Tho. ij.ij.q.lxiij.art.j.& per totum, cũ duabus seq.q. & Nico.de Lyr.ecclesiast.x. in verbo apostatare, vbi expressè dicit, quòd hoc peccatum incepit ab Eua, quam tentando dixit ei serpens; Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradisi, cum sitis innocentes, non debetis tali præcepto astringi.

In lege vero Euangelica ortum habuit à falsis discipulis Christi, vt legitur. Ioan.vj. vbi apparet, quòd multi discipulorum eius abierunt retro, ibi sunt quidam ex vobis, qui non credunt, & ibi, ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrorsum, & iam cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duodecim, nunquid & vos vultis abire, & Nicolaus de Lyr. ibi, & ex hoc multi dicit, quòd ex hoc concluditur recedentium obstinatio per apostasiam.

5 † Ad secundum cũ diuersæ sint species apostasiæ, vt perfidiæ.

Inobedientiæ.

Et irregularitatis, qua quis à statu religionis sponte recedit, vt cum apostatat monachus, clericus, vel conuersus, cuiuscunq; approbatæ religionis, de qua apostasia habetur in c.quantumlibet.xlvij.dist.& in c.legi. xvj. q.j. de hac vltima tantum videbimus.

6 † Huius autem apostasiæ pœna est, quòd interim ab accusatione, & testimonio remouetur apostata, tanquàm infamis, vt nor. in c.alieni.ij.q.vij.& in c.beatus.& c. sequẽti.iij. q.iiij.

7 Item interim † ad ordinem, vel dignitatem promoueri non potest, vt in c.legi.xvj.q.j. & c. fi.L.di. Et si recipit sacrum ordinem, licet postea sit reconciliatus suo superiori, & suscipit pœnitentiam, sine tamen dispensatione, nõ potest in suscepto ordine ministrare, vt infra in quarto quæsito dicemus, vt not. in c. consultatio. de scismat. & latius per omnes summistas, ad quos me remitto, & præcipuè ad Friburgũ, qui in hac materia formauit xvij. quæstiones.

8 † Ad tertium & quartum quæsitum dic primo, quòd huiusmodi apostatæ sunt ipso iure excommunicati per extrauagantem grauis & dolore non vacua, quæ fuit Innoc. iiij. hodie per c.ij.ne cler.vel mona.in vj.

9 Dispensatur † tamen cum eis pro modo culpæ, quia si receperunt sacrum ordinem in apostasia, licet postea sint reconciliati, & receperint pœnitentiam, non possunt ministrare in suscepto ordine, nisi præuia Apostolica dispensatione, vt est glo.in c.ij hoc eo.tit.in verbo, potestate. ibi, sicut solus Papa dispensat, vt supra dixi.

10 In † omnibus autem alijs casibus apostasiæ Episcopus ordinarius dispensat secundum eandem glo. secus autem secundum Host. si transeat ad aliam religionem, & ibi in presbyterum ordinetur, vt in c.ex parte. de temp.ordi.

11 Sed † quid si monasterium sit exemptum ab ordinario, & immediatè sub sede Apostolica, vt hodie omnia ferè monasteria sunt.

Dic, quòd aut eius prælatus habet iura, & iurisdictionem Episcopalem, aut non.

Tunc solus Papa dispensat, cum non habeat alium superiorem. Et hoc idem sentit Fribur. hoc eo.tit.q.iij.

Si verò habet, tunc ea potest prælatus, quæ potest Episcopus.

SVMMAE.

1 *Medici imperiti, qui vno collirio diuersos morbos sanant.*

2 *Homicidij duplex species corporale, scilicet & spirituale.*

3 *Homicidium pluribus modis committitur.*

4 *Dispensatio in homicidio iustitiæ, quomodo fieri soleat.*

5 *Et quomodo in homicidio necessitatis.*

6 *Item quid in homicidio casuali.*

7 *Magister verberans discipulum correctionis causa, licet det operam rei licitæ, si tamen mors sequatur, incurrit homicidium casuale, & irregularis efficitur.*

8 *Sæuitia nimia præceptoris culpæ numeratur.*

9 *Vim vi repellere licet.*

10 *Occidens transeuntem dum se defendebat ab aliquo, an irregularis efficiatur, adeo vt promoueri nequit.*

11 *Voluntas in lege promotionis non attenditur, sed opus.*

12 *Occidens aliquem semper videtur in culpa fuisse.*

13 *Occidens in prælio, an efficiatur irregularis.*

14 *Dispensatio aliquando fit ad beneficium, licet non ad ordines.*

15 *Dispensatio cum homicida voluntario, an sit debita, vel potius gratiosa.*

16 *Superior pati non debet clericum delinquẽtem mendicare in opprobrium cleri, dummodo corrigibilis sit. & de veritate.*

17 *Clericus pro homicidio, & pro alio grauissimo crimine debet deponi, & detrudi in monasterio per*

petuo

petuò ad agendam pænitentiam.

18 *Dispensatio cum homicida circa simplex beneficium, à quo concedatur.*

Et quis circa curata.

19 *Verba in materia dispensationis, strictè sunt interpretanda.*

20 *Dispensatio concessa in dubio dicitur concessa Episcopo non inferiori prælato, nisi aliud exprimatur, & qua ratione. & num. seq.*

21 *Episcopus quasi semper potest dispensare circa beneficia.*

22 *Homicida est ab omni altaris ministerio remouendus, & quomodo intelligatur.*

Episcopus an possit cum homicida voluntario in minoribus dispensare.

23 *Homicidium committens necessitate inevitabili, cur vlterius non promoueatur, secus autem in casuali homicida.*

24 *Homicida ante baptismum, an post poterit promoueri.*

25 *Dispensationem cum homicida voluntario non reperiri, sed potius depositio cum aspra pœnitentia.*

26 *Papæ etiam non licet dispensare cum homicida voluntario, & quomodo intelligatur. num. 29.*

Etiam si Paganum interfecisset, quod declaratur.

27 *Papa licet possit statuendo imponere pœnam mortis, non tamen potest exequi etiam mandando.*

28 *Papa interficiens hominem propijs manibus efficitur irregularis.*

Et quid de alijs superioribus clericis.

30 *Papa potest supra ius dispensare, & de intelligentia huius dicti.*

Et an possit contra Apostolum, & canones Apostolicos, vel vetus testamentum.

31 *Et quid in articulis fidei.*

Et quid sine causa in his, quæ non sunt puri iuris positiui.

32 *Et quid in his, quæ sui natura sunt mala, vt puta, vt quis sine peccato possit adulterari.*

33 *Et an solus dispenset in casibus homicidij.*

34 *Homicida, an post peractam pœnitentiam suspendatur in executione ordinum susceptorum, & suscipiendorum, adeò quòd vlterius promoueri prohibeatur.*

35 *Sacerdos, qui rixæ interfuit cum armis clamans amazza, ammazza, an si vnus de eius complicibus fuerit occisus, incurrat irregularitatem.*

36 *Homicidium quatuor modis committitur.*

De Homicidio.

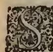

VPRA in principio huius operis vbi tractauimus de irregularitate, & eius origine vidimus, an irregularitas ex homicidio voluntario proueniens sit de iure diuino, an verò de lege positiua, vbi etiam vidimus, quod plures sunt species irregularitatis, quæ secundum varietates diuerso iure iudicantur ad instar peritorum medicorum, qui diuersos mor-
1 bos diuersis collyrijs sanant, † imperiti autem vno collyrio dicit tex. in c. necesse. xxxix. dist. & glo. in l. filium quem habentem. C. fam. ercisc. Ideo hic vlterius non dicemus de huiusmodi irregularitate, sed tantum illis addendo, & materiam dispensationis prosequendo quærendũ est, quando, & qualiter, & à quo in homicidio dispensetur.

2 Sed quia plures sunt species homicidij, videlicet spirituale & corporale, nos tractabimus de corporali tantum, quod etiam pluribus modis committitur, vt ponunt summistæ, videli-
3 cet † iustitia iubente, necessitate cogente, casu eueniente, sola voluntate instigante, & procedam per conclusiones.

4 Sciendum est igitur de primo, quòd in homicidio iustitiæ dispensatur, nõ vt possint promoueri, sed vt promotus dispensatiue in ordinibus toleretur, vt in c. aliquantos. L. dist.

5 † Circa homicidium necessitatis distinguitur, quia aut fuit necessitas euitabilis, aut ineuitabilis, si euitabilis, non facile dispensatur, secundum Ray. sed secundum alios remanet in iã susceptis ordinibus, vt L. di. de his clericis. el secondo. & c. qa vero, & no. in c. ij. de homi.

Et idem dicunt, si fuit necessitas ineuitabilis, sed sua culpa, consulit tamen ei. vt si ministret in susceptis. L. di. c. de his, supra alleg.

Si autem fuerit ineuitabilis, & incidit in eã sine culpa sua, non deponitur, sed in suo officio de iure remanet absq; dispensatione, vt in d. c. ij. hoc eo. tit. & in c. quia vero. L. dist.

Sed Hugu. tenuit ꝙ nõ sine dispensatione.

Prima tamen opinio secundum Tarantasiẽsem est communior, dicens, quòd tamen ad superiores ordines non debet ascendere, vt in d. c. de his clericis. L. dist. el primo. & c. clerico.

6 Circa homicidium casuale † distinguitur, quia si insistebat rei licitæ, puta incidebat arborem, & adhibuit cautelam voce aut manu, vel signo: tunc nõ est necessaria dispensatio. Et de iure communi remanet in susceptis, & ad superiores promoueri poterit, vt in c. dilectus. hoc eo. tit. & c. literis, & c. significasti. & c. Ioannes. & c. fin.

Si vero dabat operam rei illicitę, vel in licitę, & non adhibuit diligentiam, & tunc necessaria est dispensatio, vt in magistro verberante
7 † discipulum correctionis causa, qui dat operã rei licitæ, si tamen mors sequatur, homicidiũ casuale incurrit, & irregularis est, eo ꝙ debitã diligentiam non adhibuit, vt in c. presbyter. de homicid.

8 Præceptoris nimia sæuitia † culpæ numeratur,

tur, vt not. l. sed & si. §. fi. cum l. sequen. ff. ad l. Aquil. vide beatum Thom. secunda secundę. q. lxiiij. art. viij.

Sed vlterius quæro, dans operam propriæ defensioni, & sic rei licitæ vim vi repellendo,
9 quod † de iure licet, vt in c. calomniam. de pœ-
10 nis, volens se tueri, & offendere † offendentem, offendit, & interficit transeuntem, an talis sit irregularis, ita quòd à promotione repellatur, & videtur quòd non, quia est homicidium casuale, & ille dabat operam rei licitæ, vt dixi, ergo ei non est imputandum, cum Ioannes. hoc eo. titu.

Sed contrarium videtur signari in c. si quis non iratus. xv. q. j. vbi habetur, quòd in lege pro-
11 motionis opus † attenditur, & non voluntas, cui concordat tex. in c. ille autem. xxij. q. v.

Præterea semper in culpa fuisse videtur, qui
12 † alium occidit, vt. ff. ad l. Aquil. l. sciētiam. in fi. & l. sed & si. & in cap. ad audientiam hoc eod. titu.

Bartho. Brixiensis, soluendo dicit Tancredum tenuisse, quòd ei imputetur, nec sine dispensatione poterit promoueri, & idem sensit Tarantasiensis hoc eo. ti. vide sanctum Tho. ij. ij. q. lxiiij. art. vij.

Sed quid de occidente in prælio, dixi supra de irregularitate, distinguendo inter bellum iu-
13 stum, & iniustum, tamen vtroque † casu incurritur irregularitas, sed facilius dispensatur in vno, quàm in alio. Irregularitas tamen incurritur vtroque modo, ita quòd ea durante non licet accedere ad sacrorum administrationem, vel contactionem, vt vidimus supra, quod etiā sentiebant gentiles, iuxta illud Virg. Æneid. ij. vt dixi supra in proœmio huius operis. Et tunc poterit adhiberi triplex dispensatio, vide licet magna, maior, & maxima. Magna vt promotus ad maiores ordines non in ipsis, sed minoribus ministret, vt not. in c. continebatur. de homic.

14 Item † aliquando dispensatur etiam beneficium, licet non ad ordines, vt in c. Henricus. de cler. pugnantibus in duel. vbi Abb. Sicul. bene examinat hanc materiam vltra dicta per ipsum in c. at si clerici. in §. de adulterijs. de iudi. dicens per illum tex. c. Henricus esse notandū, quòd cum homicida voluntario potest dispensari circa beneficia obtinenda, pro quo etiam allegat tex. in c. studeat. l. dist. quærens successi-
15 uè, an talis dispensatio † tunc dicatur debita, an permissa, siue gratiosa, vt vtar eius verbis, ita quòd superior peccet, si eam deneget non dispensando: & pro solutione dicit Host. dixisse,
16 quòd si est corrigibilis, est † debita, alias secus. Nam non debet superior pati istum mendicare in opprobrium cleri, ex quo corrigibilis est, vt in c. diaconi. xciij. dist. facit quod not. in c. vt constitueretur. l. dist. & in c. domino sancto, dicit tamen Abb. hoc dictum sibi non pla-
17 cere sic indistinctè: nā pro homicidio † & pro alio grauissimo crimine debet clericus deponi, & detrudi perpetuo in monasterio ad agendam pœnitentiam, vt in c. tuæ. de pœnit. ergo cessat ista ratio, ne cogatur mendicare, cum in monasterio sit sibi prouidendum de victu, vt in c. nouimus. de verb. sign. Ideò dicit esse concludendum, quòd est omnino gratiosa, quàm alij permissam appellant, pro quo dicit facere tex. illum ibi misericorditer remittens se ad ont. per ipsum in dicto c. at si clerici. §. de adulter.

Et vlterius quærens ibidem quis poterit di-
18 spensare † circa homicidium, referendo dicta Host. dicit, quòd circa simplex beneficium homicidia dispensat Episcopus, ad curata autem solus Papa. argum. c. fi. de fil. presbyt. dicens, quòd Goffr. sensit, quòd poterit fieri hæc dispensatio, etiam vt habeat beneficium in titulum, & ex hoc dicto Host. Abb. ibi not. duo, primum, quòd vbi conceditur Episcopis dispensatio circa beneficium, debet intelligi de simplici, & non de curato: quod dicit esse menti tenendum, quod dictum Abb. dicit sibi placere, ea ratione, quia in materia dispensationis verba
19 † debent strictè intelligi, & allegat not. in c. j. & ij. de fil. presbyter. in vj. vbi optimè videtur probari primum dictum, & dicit, quòd etiam facit c. in illis. de præb. eo. lib. dixi satis suprade interpretatione, & . . . . . dispensationis.

Secundum not. quòd vbi in iure dicitur, quòd pote-
20 rit † dispensari, tunc potestas intelligitur concessa Episcopo, & Innoc. in c. ij. de cler. non or
21 di. minist. singulariter dicit Episcopum † quasi semper posse dispensare circa beneficia, arg. d. c. Henricus, vbi dispensat cum homicida, & idem Innoc. in c. ij. de eo qui fur. ord. susc. dixit singulariter, quòd vbi conceditur dispensatio intelligit semper cōcessa Episcopo, & non inferiori prælato, nisi aliud exprimatur, quia ista ardua reseruantur Episcopis, & dicit Abb. ista esse menti tenenda, quia communiter approbantur, & multum solent allegari.

Et vlterius idem Innoc. dicit, quòd ex quo quis
22 est homicida † est ab omni altaris ministerio remouendus. vt in c. presbyterum. de homic. quod dictum etiam Host. dicit esse verum quo ad facultatem ministrandi, sed in minoribus poterit Episcopus suo iure ordinario dispensare: adducit not. in c. ad audientiam. & c. continebatur. de homic. & Abb. dicit hoc esse notandum, quia si est verum, est valde singulare, quòd cum homicida voluntario possit Episcopus in minoribus dispensare. Nā iura sæpius allegata loquuntur

loquuntur de homicidio casuali, & non volun
tario. Et contra dictum Hostien. facit tex. in c.
j.de cler.pugnan. in duel. vbi indistinctè pro-
hibita est dispensatio episcopo, vbi secutum est
homicidium vel membrorum mutilatio, vel
diminutio. vide Abb. in d.c.j. & ij. vbi plenius.
Sed quæro, quia supra dixi, quòd com-
mittens homicidium necessitate ineuitabili,
vlterius non promouetur, & in casuali promo
uetur, quæ sit ratio diuersitatis.
23 Respondet Ray. † ꝙ hoc ideo est, quia in
homicidio necessitatis interuenit volũtas quo
quo modo, licet turbata, & non discreta.i.non
ex firmo proposito, vt xv. quæst. j.c. merito.
In casuali vero nulla interuenit voluntas, vt
not. in c. dilectus. hoc eo. ti. & ideo propter me
tum duplicitatis, debet à superioribus ordi-
nibus abstinere, & est pro hoc bonus tex. in c.
excommunicatorum. xxiiij. q.v.
24 Sed quæro, an qui commisit homicidium
ante baptismum, post baptismum possit pro-
moueri Barth. Brix. posuit hanc questionem in
suis veneralibus. q. xiij. incip. aliqs ex officio,
vbi arguendo partes, demum concludit ꝙ sic.
25 † In homicidio voluntario non inuenitur
cum aliquo dispensatum, sed potius inuenitur
depositio cum aspera pœnitentia, dicit Ray.
quem etiam allegat Goffre. & alij Summistæ
per text. in c. miror. l. di. & c. si quis viduam.
& in c.j.lj. dist. & xxiij. quæst. v. c. de his, & c.
primo. & c. significasti. de homicid.
Hostien. in sum. hoc eo. tit. in §. fin. apertius
26 loquitur dicens, quòd in homicidio † volun
tario etiam Papæ non licet dispensare, per d.c.
miror. & cap. si quis omnem traditionem. j.
quæst. vij. etiam si paganum interfecisset, vt in
cap. clericum, qui paganum. l. dist. quòd non
est intelligendum de homicidio iustitiæ, cum
quo ex causa in susceptis ordinibus tolleratur
per Papam, licet non dispenset, quòd ad supe
riores ascendat, vt in d. c. quantos. lj. distinct.
vt supra diximus.
Plus dixit Bald. in cap. fi. de maior. & obe-
27 dientia, quòd licet Papa † possit statuendo im
ponere pœnam mortis, non tamen potest exe-
qui etiam mandando.
28 Addens, quòd si † Papa proprijs manibus
interficeret hominem, statim esset irregularis,
quem refert etiam domi. Fely. in c. si quando.
de rescrip. in §.j. & pro primo dicto de statuen
do imponendo pœnam mortis, vide eundem
Bald. in auth. habita. C. ne fil. pro patre. vbi etiã
dixit, quòd prælati possunt esse consiliarij prin
cipum, & consilijs eorum interesse, in quibus
fiant leges, vel statuta cum impositione pœnæ
mortis contrafacientibus, etiam sine metu ir-
regularitatis, & idem tenuit Martinus de Lau
de, in Tractatu de principibus, sub rubrica de
consiliarijs. versi. xxxij.
Vidi tamen millies Romæ Episcopos vrbis
gubernatores per seipsos iussisse, & fecisse tom
suspendi, tum decapitari in numeros delinquẽ
tes, qui postea Cardinales creati sunt. Et simi-
liter vidi Prothonotarios, etiam gubernatores
sanguinum sententias protulisse, & executioni
ad mortem demandasse, qui postea in Episco-
pos promoti sunt. sed ego proximis his diebus
cum quidam Perusinus incola montis Flasco-
nis fuisset per curiam meam in flagranti crimi
ne deprehẽsus suppositus cani, qui ipsum sub-
agitabat, & sine tormentis confessus fuerat, ꝙ
per triennium antea fecerat se cognosci in po-
sterioribus à dicto, & etiam alio cane, iussi au
ditori meo, vt faceret iustitiam, quantum ipsa
iustitia pro delicti atrocitate, & abominatio-
ne patiebatur, & dum rogarer, vt misericor-
diter agerem cum eo, respondi, quòd fiet ius,
& fuit incineratus vna cum cane. Dumq; San-
ctissimus D. N. Leo esset hic Viterbij interro
gauit me de hoc horrendo casu, quo exposito,
quia mens mea fuit, vt nequã ille omnino cõ-
bureretur, nec euaderet mortem, petiui à sua
Sanctitate & absolutionem, & dispensationem
tã à spirituali seu mentali, quàm corporali ho-
micidio. Et Sanctitas sua clementer exaudiens
me, benedixit animæ meæ sæpius tanti sceleris
abominationem & atrocitatem detestando,
& vltionem pro iustitia laudando, & sic patet,
quòd in homicidio iustitiæ Papa ad omnes or
dines tam susceptos, quàm suscipiendos, & etiã
ad supremas dignitates dispensat.
29 Sed dicito, † quòd Papa in quocunq; homi-
cidio etiam voluntario potest dispẽsare si vult,
etiam ad altaris ministerium. Et iura quæ di-
cunt, quòd non licet Papæ dispensare in volun
tario, interpretantur nõ licet.i. non decet eum
vt dispenset, potest tamen si vult; ita dixit Ho-
stien. in sum. huius tit. in §. fi. versi. cum volun-
tario autem, per tex. in c. proposuit. de concess.
30 præbẽ. & est ratio per illum tex. quia Papa † po
test supra ius dispensare, quod aliqui intelligũt
de iure positiuo. Sed irregularitas proueniens
ex homicidio, introducta est de iure positiuo,
vt s. vidimus in principio huius operis, vbi tra
ctauimus de irregularitate, & eius ortu siue ori
gine secundum communem opin. licet Alb. te
neat contrariũ, cuius opinionem sum secutus
per noua iura ibi deducta legis Euangelicæ. Ta
men gl. in d.c. proposuit, in verbo dispẽsare, di
cit, ꝙ Papa etiã dispensat cõtra Apostolum, &
contra canones Apost. & ꝯ vetus testamentũ,
vt in decimis nõ soluẽdis, vt etiã dixi s. de deci.
Itẽ in voto, vt etiã s. dixi in tit. de voto. Itẽ in iu
ramẽto, vt etiã s. dixi eo. tit. Et demũ idẽ Host.

ponit nonnullos casus, in quibus non dispen-
sat, vt contra vniuersalem statum ecclesiæ, nec
vt monachus habeat proprium, nec cōtra qua
tuor Euangelia, nec contra Apostolum in his,
quæ spectant ad articulos fidei secundum d. gl.
Item secundum quosdam non dispensat in se-
cundo consanguinitatis gradu, quod glo. non
dicit esse verum, sed pro intelligentia d. glo. vi
de omnino ibi Sicul. qui in fi. iiij. col. dicit, ꝙ
est in potestate Papæ dispensandi. Vincen. ibi
31 dicit, † quòd in omnibus Papa potest dispensā
re, præterquàm in articulis fidei, quod dictum
sibi dicit placere. & dicit esse dictum valde no-
tabile, & dicit esse intelligendum de dispensa-
tione proprie sumpta, videlicet quam facit ex
causa rationabili secundum Inno. in c. cum ad
monasterium. de stat. regu. vbi dicit not. quòd
Papa sine causa non dispensat in his, quæ non
sunt puri iuris positiui, quod etiam dixit idem
Sicul. in c. de multa. de præben. tamen limitat
dictum, Vincentij, nisi immineat peccatum
mortale, quia tunc non dispensat intelligen-
do, quòd sit peccatum mortale ex lege diuina,
& non ex lege positiua: quia illi non subijci-
tur, & glo. in c. literas. de restitu. spolia. in ver
bo non potest dispensare bene conuenit huic
32 dicto, dicens, quòd † Papa non potest dispen-
sare in his, quæ sui natura sunt mala, puta vt
sine peccato quis possit adulterari, vel quòd
quis simul habeat plures vxores, & idem di-
cit glo. credere de omnibus gradibus diuina
lege prohibitis, & in his verbum non potest
dispensare stat proprie affirmatiuè & disposi-
tiuè. In alijs autem casibus lege positiua pro-
hibitis interpretatur, nō potest. id est non vult,
non expedit, non conuenit, vt supra dixi: vi-
de eundem Abb. & alios supra d. glo. & bona
glo. in eo. c. literas, in verbo diuina lege. quæ
ponit casus in quibus in gradibus ecclesia non
consueuit dispensare, & Ægid. Bellamera. con
silio xiiij.

Sed redeundo ad materiam nostram dispen
sationis in casu homicidij. Tarantas. dicit hoc
eo. tit. in fi. ꝙ in casibus homicidij, in quibus
33 datur dispensatio † solus Papa dispensat, per d.
c. mutare. L. di. supra alleg. Quod aliqui volunt
ꝙ id intelligatur in homicidio: sed dicit, ꝙ hoc
& melius est intelligendum indistinctè: quod
etiam generali ecclesiæ consuetudine expressè
roboratur, vt in c. presbyterum, hoc eo. titu. &
& in c. continebatur.

Et sic videmus hodie seruari, quia ordinarij
circa dispensationes huiusmodi nō impediunt
se, immo sacra pœnitentiaria non dat literas in
foro pœnitentiali, nisi in forma discreto vero
confessori, aut dat declaratorias non fuisse ho-
micidium, aut declaratorias perpetratum per

supplicantem homicidium, sed gratiosè super
retinendis ecclesiasticis beneficijs, & minori-
bus ordinibus, ad altaris vero ministerium, &
ad obtinenda pœnitentiaria nunquam dat, sed
solus Papa, qui etiam dat dispensationes solus
in homicidijs generalibus, puta in libello iu-
sto, vel iniusto, iussiue, & permissiue perpetra-
to, vt in & cum legatis Apostolicis, qui interdū
etiam in castris instruunt aciem, & tormenta,
& conflictibus assistunt, in quibus millia mil-
lium hominū interficiuntur, vt fuit nuper pro-
pe Rauennam, vbi S. D. N. Leo. tunc Car-
dinalis, & in castris Legatus sed. Apo. præerat,
& etiam captiuatus fuit, & tamen ad Apostola
tus apicem fuit eodem anno assumptus.

Et demum Tarantasien. dicit, speciale es-
34 se in crimine homicidij † quòd etiam post per-
actam pœnitentiam suspenditur homicida in
executione ordinum susceptorum & suscipien
dorum, adeò quòd vlterius promoueri prohi-
betur, vt in c. fi. de tempo. ordin.

Quæ omnia intellige sine speciali Papæ di-
spensatione, per ea, quæ supra dixi.

Sed quæro de quæstione quotidiana: Sacer
35 dos † interfuit rixæ etiam cum armis, etiam
exclamando. *amazza amazza*. Et fuit interfe-
ctus vnus de complicibus sacerdotis claman-
tis. An propterea sacerdos aliquam incurre-
ret irregularitatem, Philip. Franc. in cap. fi. de
homicid. in vj. dicit, quòd sic, & malè, quia
in lege peccati, & promotionis requiruntur
duo: videlicet intentio, & opus subsecutum:
sed vtrunque hic deficit, & vidi in facti con-
tingentia declarari per officium pœnitentiariæ
talem sacerdotem nullam propterea incurrisse
irregularitatis notam.

Io. de Friburgo in sua summa reduxit totum
hunc titulum per lxvj. quæst. quas elicit ex di-
ctis Rayn. quem quasi ad literam Goffre. &
Hosti. secuti sunt in suis summis.

Beatus Anto. de Flo. etiam in sua summa pō
suit hanc homicidij materiam.

Primo, in secunda parte, tit. vij. c. viij. vbi tra
ctauit de homicidio ex ira, rixa, & bello perpe-
trato, vbi etiā posuit quomodo intelligatur il-
lud decalogi, Non occides: vbi multa bona ad
hanc materiam posuit.

Secundo, posuit in tertia parte, tit. xxix. c. ij.
§. v. de homic. & mutilationibus, quō clerici se
regere habeāt, ne incurrant irregularitatem.

Tertio, posuit in prima parte, tit. xiiij. c. iij.
36 §. nono, per totum, ꝙ quatuor † modis commit
titur homicidium, vbi vide copiosè.

Quarto, in tertia etiam parte posuit de pœ-
na homicidæ secundum canones, tit. xvij. §. iij.
versi. vndecimus. & eadem parte posuit etiam
titu. xxix. c. ij. ante. §. homicidium. verbo quō

ex homicidio quis efficiatur irregularis, vbi etiam posuit de homicidio verbo causato.

Spec. in suo aureo repertorio etiam multa posuit ad materiam. Reliqua ad materiam huiusmodi facientia, vide supra de irregularitate, vbi copiosius.

De hac materia in decretis habetur in c.homicidiorum vsq; ad c. homicidium inclusiuè. de pœnit.d.j.& c.periculosè.& c. noli. & xxiij. q.viij.c.quicunq;. & c.si quatuor.& xxxij.q.ij. c.aliquando.& c.quod verum.vbi tractatur de procurantibus abortum, de quo infra dicemus in tit.de veneficis.& in c.quicunq; percutit.xxiij.q. vlt. & ea.ca.q.iiij.c. ille gladium.& xxiiij.q.v.c.cum minister. Et in c.si quis semet ipsum.lv.dist. vbi tractatur de abscindentibus semetipsos,& in c.nõ est.& in c.displicet. xxiij. q.iiij.& q.v. per totum & xxiij.q.v.c. si non licet,in fi.vbi habetur de homici.Sansonis,& ea. ca. & q.c. placuit, vt hi. vbi habetur de illis, qui seipsos occidunt, & eadem ca.q.viij.c.si in motte Longobardorum.& ea.ca. & q.c. si non licet.& c.sunt quidem.& xxxiij.q.ij.c.noli.& c. sequ.& eadem causa.q.v. de occidendis. & per totam illam.q.Et eadem causa & q.c.nullus.& c.iudex.& xxiij.q.vlt.c.quicunq; percutit.& eadem causa.q.iiij.c. vindicta.& q.v.c.remittuntur.& q.viij.c.legi,cum c.sequen.& xv.q.j. nec is qui. vbi dicitur quòd cum impius interficitur, Christus dilatatur,quæ abominatio aboletur. & xxxiij.q.v. excõmunicatorum.& ea. ca. q.viij.igitur,& quasi per totum.& L.dist.c. mirror,& quasi per totũ.& xv. q.j.illud. §.vt itaq; vsque ad c. si quis insaniens. & L. dist.c. hi qui arborem.cũ c.seq.& xv.q.j.c.necis.& c. si quis. & L.dist. de clericis.& c. studeat. cum quatuor c.sequenti.& xv.q.j.c.si quis non iratus. & ea. ca.& q.c.illud.§.itaque.& L.dist.cap.sæpe.& hi qui.& xxiij.q.v.nõ est iniquitatis.& lxxxvj.dist. c.pasce.& vj.q.j.c.decimæ, in fi. & liiij. dist.c. Ephesis.& xij.q.ij.c.qui Christi.& c.qui abstulerit.& xxvj.q.vj.c.cognouimus.& xxij.q.v.c.il le.& xxiiij.q.iij.itaq;. & xxiij.q.v.cũ homo. & L.dist.si qua.& xvj.q.iiij.q occiderit.& xxxiij. q.ij.c.latorem.& xxxij.q.ij.c.admonere.vbi tractatur de vxoricida.& c.interfectores,cum duobus c.sequentibus.

De mutilatoribus & membrorum detruncatoribus, ex quibus mutilationibus sequuntur irregularitates, dicemus infra de sicarijs, & de physicis, & chyrurgis.

S V M M AE.

1 *Homicidium veneno commissum, maius est homicidio gladio facto.*

2 *Venefici capite puniuntur.*

3 *Et idem est in venenum præparante, vt propinet, quia punitur ac si propinasset.*

4 *Venenum offerens, licet nullum offenderit, punitur tamen, quia obtulit extremam vindictam.*

5 *Veneno vti potest quis in medicinis.*

6 *Veneficatio est crimen qualificatum, & longe deterius homicidio.*

7 *Et est species perditionis.*

8 *Veneficus an ueniat appellatione homicidæ.*

Qualitas superueniens enti qualificat illud, & ponit in diuersam speciem.

9 *Irregularitas homicidæ voluntarij, & venefici aquiparatur.*

Idem quo ad dispensationem dicimus.

10 *Venenum propinans mulieri prægnanti, vt faciat abortiuum, an dicatur irregularis vel homicida.*

Percutiens mulierem prægnantem & abortiuum faciente, quomodo puniatur.

11 *Abortiuum secundum hebræos quale dicatur.*

12 *Raptor, & seditiosus efficitur irregularis, neque promoueri potest.*

13 *Anima quando dicatur introire in puerperium. & seq.nu.*

14 *Conceptio fœminæ minorem caliditatem requirit, quàm in masculo.*

15 *Dispensatio facienti abortiuum à quo concedatur.*

De Veneficis.

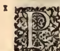

1 PLvs est enim hominem veneno contingere, quàm gladio occidere. l.j.C. de veneficis & mathematicis: quam rubricam canonistæ non habent, sed materia tractatur in c. homicidis.xxiij. q.v.& ibi bo. glo.
2 quæ ponit pœnam veneficorum, quæ dicit † q capite puniuntur, per l.iij.ad l. Cor. de sicar.& Barth.in l.j.§ ad l.Pompeiam,de parrici.dicit,
3 quòd venenum præparans, † vt alteri propinet, punitur, ac si propinasset:& Io.Chrisost.in lib. de cõpunctione, quem refert Io. An.in regula
4 ea quæ,de reg.iur.in vj.in Mercur.dicit † quòd venenum offerens, licet nullũ offenderit, quia obtulit, extremam vindictam sustinebit. Et Host.in sum.de homici.in §. quis dicatur homicida.in versi. Item is qui homines. Dicit venenum emens præparans, conficiens, habens, dans, vendens, vel quantum in se est ministrans, vt alteri propinetur homicida est, & vt homicida punitur.Inno.tamẽ in c.j. ne cler. vel monac.& ibi Abb.post omnes dicit, q etiã
5 in veneno licet negociari, quia admixtũ, † põt esse vsui in medicinis, iuxta illud.

Crudel veneno posto in medicina,

Piu fiate campa l'huom da morte à vita.

Vel ẽt purum pro bestijs occidẽdis, sicut de gladio dicimus pp defensionẽ, sed hæc in materia nostra non sunt applicabilia, in qua non nisi

de malo veneni vſu quærimus, in quo dicen-
6 dūm eſt, quòd venenatio eſt † crimen qualifi-
catum, & longe deterius homicidio, quia vt
ſupra dixi in principio, plus eſt, quàm gladio
occidere, cum ſit crimen occultum. l. cum fra-
trem. C. de his quibus, vt indign. & ibi Bald.
7 qui etiam dicit, † quòd eſt ſpecies proditionis,
& idem Bald. in l. nemo in ij. col. C. de ſum.
8 Trinit. in verſi. ſimile eſt, & Salice. dicit, † ꝙ
appellatione homicidæ non venit veneficus, vt
ipſe not. in dict. l. j. C. de venefi. & mathemat.
propter atrocitatem delicti, & eſt ratio, quia
qualitas ſuperueniens enti qualificat illud, &
ponit in diuerſam ſpeciem, vt ait Philoſophus
in ij. Topic. & omnes in c. at ſi clerici in §. de a-
dulterijs, de iudi. vbi diſputant, an habens po-
teſtatem diſpenſandi cum adultero, item cum
inceſtuoſo poſſit diſpenſare in vtroque ſimul,
ita quòd an in ſimplici veniat mixtum.

Sed in veneficis eadem eſt irregularitas ſicut
in homicidis voluntariis, de quibus ſatis ſupra
diximus in proximo tit.

9 Et idem modus circa diſpenſationem ſerua
bitur, qui eum homicidis prædictis ſeruatur,
ſed difficilius propter atrocitatē, & perditionē.

10 † Sed quæro ſi aliquis mulieri prægnanti
venenum propinauerit, vt faciat abortiuum,
an talis dicatur homicida, vel irregularis.

Dicas ꝙ ſi puerperium iam in vtero erat for
matum. i. animatum, homicida eſt, ſi ſequatur
ex hoc abortiuum, ſi vero nondum erat anima
tum, licet ſemen eſſet coagulatum in embrio-
ne, non dicitur homicida quo ad irregularita-
tem, ſed dicetur quo ad pœnitentiam; & idem
dicendum eſt de illo, qui dat, vel accipit vene-
num, ne fiat generatio, vt ſæpe faciunt innuptę
quæ ſæpe Veneris furta celare quærunt, quia
celari vult ſua furta Venus, vt dicit Ouid. de ar
te: & Hoſt. in ſum. de homic. in §. quis dicatur.
in verſi. ſed & ſi quis per laſciuiam. dicit hos à
tanto, & non à toto excuſari: ſed vidi in ciui-
tate Feltrenſi de facto occurriſſe, quòd dum
quidam iuuenis proiecto lapide percuſſiſſet in
lumbis mulierem prægnantem in hortis exiſtē
tem, & feciſſet abortum maſculum, maritus
reum criminis iudicialiter cōuenit coram præ
tore petens intereſſe, quòd cum neſciret ipſe-
met extimare, prætor definiuit reum teneri
ſuis ſumptibus mulierem totiens prægnantem
reddere donec pareret maſculum in refectio-
nem abortus.

Sed iuxta dictum Hoſti. Idem dicito quo ad
primum de quolibet quoquo modo cauſante
abortiuum, etiam ludendo, vt eſt tex. in c. ſi-
cut ex literarum, & in c. ſi aliquis. de homic.
& xxxij. q. ij. c. aliquando, cum tribus c. ſequen.

Nec ſignabis contrarium Exodi. xxj. ibi ſi ri-
xati fuerint viri: vbi dicitur, quòd ſi rixās per-
cuſſerit mulierem prægnantem, & abortiuum
fecerit, ſed ipſa uixerit, ſubiacebit damno, quā
tum maritus mulieris expetierit, & arbitri iu-
dicauerint, & ſic videtur, quòd pœna ſit pecu-
niaria ſimpliciter, & non homicidij, vel irre-
gularitatis, quia Nicol. de Lyra ibi dicit, quòd
11 ſecundum † hebræos abortiuum propriè dici-
tur fœtus conceptus ante animationem deſtru-
ctus, ideo diſtinguit tex. & glo. in c. quòd vero,
xxxij. q. ij. inter fœtum animatum, & non ani-
matum, quia per huiuſmodi abortum animati
contrahitur irregularitas, vt expreſſe dixit Ar-
chi. in c. Moſes. xxxij. q. ij. qui etiam ibi notat
aliquos caſus, per quos contrahitur irregulari
12 tas, & per quos † quis repellitur à promotio-
ne, vt raptum, & ſeditiones: vide omnino d. c.
Moſes, & ibi gloſ. in verbo inſcio, quæ dicit ꝙ
ſanguis eſt ſedes animæ.

13 † Sed quærendum eſt, an, & quando dica-
tur animatum puerperium: Nic. de Lyra in ſua
gloſ. Leui. xij. in verſi. ſin autem, dicit, quòd in
14 fœmina animatur puerperium † duplo tempo-
re, quàm in maſculo, quia in conceptu fœmi-
næ eſt minor caliditas, ideo tardius digerit ma
teriam: & Pet. de Taranta. dicit quòd maſcu-
lus in xl. diebus organizatur, & infunditur ani
ma, in fœmina vero lxxx. Beatus vero Augu-
ſtinus in lib. lxxxiij. quæſtionum dicit, quòd ho
mo organizatur, & formatur ſpacio xlv. dierū,
non diſtinguendo inter maſculum, & fœminā;
ſic dicens: Conceptio humana ſic dicitur pro-
cedere & perfici, vt in primis ſex diebus quaſi
lactis habeat ſimilitudinem, ſequentibus no-
uem diebus conuertitur in ſanguinem, deinde
duodecim diebus ſolidatur: reliquis xviij. die
bus formatur vſq; ad perfecta lineamenta om-
nium membrorum, reliquo tempore vſque ad
tempus partus, magnitudine augetur. Nouem
autem, & ſex, & xij. ac xviij. faciunt xlv. vnde
verſus.

Susceptum ſemen ſex primis crede diebus
Fit quaſi lac, reliquisq́ue nouem fit ſanguis.
& inde
Conſolidat duodena dies. bis nona deinceps
Effigiat: tempusq́ue ſequens producit ad ortum:

Hæc ſunt carmina Rayn. in ſum. hoc eodem
titulo.

Ad quæſtionis itaque propoſitum, ſi du-
bitatur de conceptu, in quem ſuperiora ma-
leficia perpetrata ſunt, attendatur abortiuum,
quòd ſi lineamenta omnium membrorum
habebit, tunc anima erat in eo infuſa, ſi-
ue in fœmina, ſiue in mare: ſi ſecus au-
tem, quæſtio remanet ſoluta, vt ſupra di-
xi: peccat tamen grauiter talis, qui procurat
abortiuum.

Sed

15 Sed quæro quis cum istis dispensabit, dicas,
quòd si puerperium iam erat animatum, ille so
lus dispensabit, qui cum homicida volunta-
rio potest dispensare, vt supra satis dixi in pri-
ma parte huius operis, in principio: & supra
de homicidio, & aliquid dicam infra tit. proxi-
mo. si vero non erat animatum non indiget di
spensatione, sed absolutione à reatu peccati.

S V M M Æ.

1 *Medicorum imperitia sæpe mortis periculũ inducit.*
2 *Clericis probibetur studere in Physica, ut etiam de*
arte chyrurgiæ dicimus.
3 *Et an saltem aliquando possint promoueri absque*
alia dispensatione.
4 *Medicus, qui mala medicamenta dedit, et mors in-*
de sequatur, excusatur à tanto, sed non à toto.
Et an ei imputetur euentus mortalitatis.
5 *Clericis qualiter sit probibitum artem physica exer*
cere.
6 *Sed omninò probibitum est eis exercitium Chyrur-*
giæ, quando necessaria est abscisio membrorum.
7 *Physicus, seu Medicus qui ob salutem matris*
ægrotantis procurat abortum, & interficit par-
tum iam animatum, an sicut irregularis effici-
tur, etiam debeat puniri.

De Physicis; & Chyrurgis.

1 MEDICORVM imperitia, vel in-
curia sæpe mortis periculum in-
ducit, vnde & culpabiles inueniũ
tur, ex qua culpa irregularitatem
contrahunt, quæ interdum impe
dit promouendum, & deijcit iam promotum.
Quare post duos præcedẽtes titulos, in quibus
vidimus de diuersis speciebus homicidij, ex q-
bus irregularitas contrahitur, conueuit subne
ctere de physicis, & chyrurgis, quorum culpa
interdum homicidia, interdum membrorum
mutilationes sequuntur.

Sed in primis sciendum est, quòd clericis nõ
licet nedum operari seu exercere artem physi-
cè, immo nec in scholis audire physicam, vt in
c. non magnopere, ne cler. vel mona. quod est
verum in professis. In clericis aut sæcularibus;
2 quid iuris sit, infra dicemus: † Ars autem chy-
rurgiæ in sacris ordinibus constitutis omnino
prohibita est, vt in c. sentẽtiã sanguinis, eo. tit.

De his autem sciendum est, ꝙ tales si periti
erant in arte sua, & nihil omiserint de contin-
gentibus, secundum artem. Et habeant super
3 hoc probabiliter conscientiã serenam, † pote-
runt promoueri sine dispensatione, alias non,
vt not. in c. ad aures. de æta. & qual. Et not. in l.
si medicus. ff. de var. & extraor. cogni. & Host.
in sum. de homici. in §. quis dicatur homicida.
in versi. sed & si quis per lasciuiam. dicit, quòd
medicus, qui mala medicamenta dederit, &
inde sequatur mors, excusatur à tanto, & non
4 à toto. † Et idem dicit de dante ad impediendũ
cõceptionem. Glo. in c. si quis à medicis. lv. di.
dicit, quòd medicus licitè promouetur, si eũ
conscientia non remordet. vt etiam not. in c.
ad aures. de æta. & qual. ei enim non imputatur
euentus mortalitatis. vt in l. illicitas. §. sicuti. ff.
de offic. præsid.

Sed quia dixi supra nõ licere clericis artem
physicæ exercere, nunquid hoc indistinctè sit
verum. Dicito, quòd clericis in sacris ordini-
bus constitutis, vel etiam in minoribus, dum
5 tamen sint sufficienter beneficiati, † non licet
nisi gratis pro miserabilibus personis, vel suis
confratribus, vel consanguineis: nec etiã tunc
si posset ibi esse periculum, qđ longe strictius
est seruandum in professis claustralibus.

6 † Exercitium autem chyrurgiæ, quæ adustio
nem, & cauteria, vel abscissionem membrorũ
inducat, est sine omni exceptione talibus inter-
dictum, vt in d. c. sententiam. & c. tua nos. de
homici. Et Host. in sum. de homi. in §. quæ di-
spensatio, in prin. Et quia supra dixi, quòd pos
sunt pro miserabilibus personis, vel confratri
bus aut consanguineis, probatur argu. eorum,
quæ not. in c. j. de postul. vbi regulariter prohi
betur clericis postulare, fallit tamen pro mise-
rabilibus personis, & coniunctis, vt ibi.

De his autem, qui seipsos quoquo modo ab
sciudunt, dixi supra de corp. viti. & de homici.
vbi allegaui Innoc. eo. tit. in §. quis dicatur ho
micida. in versi. is autem qui hominem castra-
uerit.

Sed quæro de quotidiana quæstione, physi-
cus vt adiuuet matrem ægrotantem procurat
abortum, & interficit partum iam animatum,
quoniam certum est teneri, & effici irregularẽ,
vt supra. de homici. & in titu. proxime præce-
7 denti, nunquid debet puniri, vt homicida. † vi-
detur posse dici, ꝙ non, quia partui in vtero e-
xistenti multa incommoda possunt occurrere,
per quæ posset causari abortus, ideo debeat pu
niri de tanto, & non de toto. Sed in contrariũ
videntur quæ s. diximus de venefic. & homic.
Itẽ, quia nõ licet facere malum, vt inde fiat bo-
num, sed potius in hoc casu sit expectanda mi-
sericordia Dei in matre, quã partum occidere.
Ideo duo in hoc casu credo, primũ, ꝙ tales sint
veri homicidæ, secundo, quòd sint puniendi, si
non de toto, saltem de tanto.

Cum his autem eadem & per eundem adhi
betur dispensatio, quæ & per quem adhibetur
cũ homicida, vt not. Host. in sum. de homic. in
§. quæ dispensatio, qui est §. fi. versi. j.

SVMMAE.

1 *Mortuis in duello ab Ecclesia sepultura denegatur.*

2 *Miles accedens ad torneamentum animo pugnandi, & pugnat non tamen occidit, nec percutit, tamen alij ab alijs occiduntur, an tales irregulares efficiantur, adeo vt promoueri nequeant.*

Quid in militibus nostri temporis. nu. 4.

3 *Committens se periculo peccati mortalis voluntariè, peccat mortaliter.*

Opinio in materia peccati præualet veritati. et quid in lege promotionis.

5 *Clericus pugnans in duello qualiter puniatur.*

Homicidium committitur tam manu propria, quàm etiam consilio.

6 *Dispensatio cum clericis pugnãtibus in duello à quo concedatur, quando neque mors, neque membrorum mutilatio est sequuta.*

7 *Et à quo quando est sequuta.*

8 *Et an talis dispensatio ad beneficium concedatur in titulum uel in stipendium.*

9 *Papa solus dispensat ad beneficia quando in duello et prælio sequuta est mutilatio membri vel mors.*

10 *Idem in homicidio voluntario dicimus si vult.*

11 *Duellans, offerens, recipiens, assessor, & omnes in illo interuenientes, irregulares efficiuntur.*

12 *Sagitarij, an sint excommunicati quando mors sequitur.*

Et quid de sclopeterijs, seu bombarderijs.

13 *Ductor belli non est ipsius auctor, sed minister.*

14 *Bellum iussum quale dicatur, & quis iudex in hoc esse possit.*

De Torneamentis, & clericis pugnantibus in duello, & sagittarijs.

QVIA in torneamentis, ac pugna duelli, & sagittis sæpe homicidia & membrorum mutilationes, & debilitationes sequuntur, ex quibus irregularitas contrahitur, vt etiam supra dixi in prima parte huius operis sub Rubricella hæ sunt irregularitates, quæ impediunt promouendos, & deijciunt iam promotos, & iã vidimus supra de diuersis speciebus homicidij: bene conuenit, vt sequantur de tribus sequentibus speciebus, cum causa, culpa, & peccato prouenientibus.

Host. in sum. posuit causam prohibitionis harum trium rubricarum, quas ideo breuitatis causa copulauimus, cum eadem sit prohibitionis causa propter identitatem delicti, & pœnæ, ac irregularitatis prouenientis ex delicto voluntario, eademque pœna secundum canones, & eadem dispensatio.

Sed videtur, quòd maius sit delictum homicidij in torneamentis commissi, quàm alia cu-
iuscunque homicidij species, cum his ab eccle-
1 sia sepultura † denegetur, vt in c. j. eo. tit. in fi,
sed ibi gl. dicit hoc ad terrorem inductum esse à canone, & est simile in raptore, vt infra dicemus de raptoribus.

Sed quia certum est, quòd occidens in torneamentis, & occisus puniuntur secundum canones, quia occidens efficitur irregularis, quia est homicida voluntarius, vt dicit Goff. hic in sum. in versi. pœna concertantium. & occiso denegatur ecclesiastica sepultura.

2 Quærendum est modo, † an miles, qui accedit ad torneamentum contra ecclesiæ prohibitionem animo pugnandi, & pugnat, non tamen occidit, nec percutit, tamen alij ab alijs occiduntur, nunquid tales non occidentes, nec percutientes incurrant irregularitatem, ita quòd non possunt promoueri.

Goffr. vbi supra tenet, quòd tales non possint promoueri, ex eo quòd ad rem damnatã, & prohibitam accesserunt, & cum eo etiam transit Host. eo. ti. in sum. in §. quæ pœna. versi. quid de militibus.

Sed hoc videtur impugnari posse, quia alia est lex peccati, & alia lex promotionis, quia in
3 lege peccati est regula Theologica, † quòd quicunque committit se periculo peccati mortalis voluntariè peccat mortaliter, licet id quod agit per se non sit peccatum mortale, & sic in lege peccati opinio præualet veritati, vt in c. cũ voluntatem. de cler. excom. minist. In lege vero promotionis factum requiritur cũ voluntate, & non opinio, vt xv. q. j. c. fi. xxvj. q. v. c. ille autem; & gloss. in c. si cuius vxorem, circa fin. xxxiiij. dist. & Barth. Brix. in q. dominicalibus. q. xvj. videtur ergo, quòd ille, de quo quæritur, licet peccauerit mortaliter, non tamen factus est irregularis.

De militibus autem nostri temporis, qui accedunt ad bellum, & descendunt in aciem, non tamen occidunt, nec mutilant, sed in illa acie,
4 & conflictu alij occidunt, & occiduntur, † nunquid poterunt promoueri.

Goffr. in sum. hoc eod. titu. in fi. dicit, quòd si quis interfit bello iusto, nec occidat, nec mutilet, nec causam mortis præster, si aliàs sit idoneus poterit promoueri, si vero sit bellum iniustum, tunc impeditur propter culpam præcedentem, allegat d. c. fi. xv. q. j. & c. si quis cum telo. de pœniten. distinct. j. & c. præsentium. & capit. continebatur. de cler. percus. de materia vide Beatum Tho. secunda secundæ. q. xl. per totum.

5 † Pœna autẽ clerici per seipsum pugnantis
in duello est irregularitas, & depositio secundũ Hosti. hoc eod. titu. in sum. in §. quæ sit pœna: & hoc certamen dicitur monomachia, dicitur.

tex. & ibi Archi. in c. monomachiam.ij.q.iiij. Et tales dicuntur homicidæ, & iudicantur, licet non in propria persona, sed per alios pugnent, quia homicidium tam præcepto, quàm facto, & consilio non est dubium posse committi, vt in c. Henricus, hoc eo.tit. in fi.

Cum istis autem, qui non per se, sed per alios pugnant, si non sequatur mors, vel mutilatio, poterit cum eis, & cum pugnatoribus pariter quo ad beneficium ecclesiasticum misericorditer dispensari, vt not. in c.j. & ij. hoc eod. tit.

6 Quis† autem cum eis dispēsabit, dic, quòd eorum Episcopus, vt in d. c. j. ibi, si cum ipso suus Episcopus duxerit misericorditer dispensandum.

Si autem ex duello mors, aut membrorum diminutio, seu mutilatio esset secuta, solus Pa-
7 pa† posset dispensare: quod idem tex. expressè probat in sequentibus verbis, dummodo ex ipso duello homicidium, aut membrorum diminutio non fuerit subsecuta.

8 Quærit† hic etiam Host. in sum. in §. fi. in fi. nunquid talis dispensatus ad beneficium illud habebit in titulum, an in stipendium: & dicunt quidam, q. vt stipendium, vt sic habeat tanquam laicus, & extra ecclesiam, vt xxxij. distin. c. si qui verò. Et hoc dicit satis innui in c. studeat. L. dist. Alij contra, vt est Goff. dicunt, quòd in titulum, per d. c. j. & ij. & credo opinionem istorum esse veriorem, vbi non est secuta mors, neq; membrorum mutilatio, etiam per ea, quæ supra dixi, quòd in lege promotionis requiritur factum cum voluntate, & nō opinio.

Præterea in laico, quādo datur beneficium in subsidium, vel stipendium non fit dispensatio, sed mera gratuita donatio, & sic idem dicendum esset in huiusmodi pugilibus, si vt laici iudicentur, alij dicunt, vt refert Tarantasi. quòd ipsa traditio beneficij, est dispensatio.

Vbi autem est secuta mors, vel membri mu-
9 tilatio† solus Papa ad beneficia dispensat, vt supra dixi de homic. & Host. vbi supra proximè, in eo. §. fi. in versi. si tamen neque mors dicit, quòd licet cum homicida voluntario non dispensetur, vt idem dixit de homic. in §. quæ dispensatio. versi. cum voluntario. illud esse verum quo ad officium, sed secus quo ad benefi-
10 cium, non tamen curatum. Papa† tamen etiam in homicidio voluntario quo ad officium, & beneficium etiam curatum, & dignitates potest dispensare si vult, vt copiosius diximus supra de homicidio, in fine.

Petr. Tarantas. hoc eo. tit. in fi. dicit illud in summa esse notandum, quòd si homicidium
11 in duello fieri contingit, omnes † irregularitatem putat contrahere, scilicet offerentem, suscipientem, deferētem, seu authoritatem præstantem, & assessorem ad duellum, consilium dantem; nihil tamen allegat, sed possent allegari notata in c. sententiam sanguinis, ne cler. vel mona. per Lanfran. vbi hæc omnia discurrit in sua repetitione.

De sagittarijs autem Host. eo. ti. dicit, quòd
12 † sagittarij non sunt excommunicati ipso iure, & sic illud c. j. eo. tit. non est canon latæ, sed ferendæ sententiæ.

Sed quæro, quid de tormentarijs nostri temporis, quos à sonitu scloperterios appellamus, vel bombarderios à bombo, qui iam seuè irreparabiliter Christianos interficiunt, an sint excommunicati, & irregulares, posset dici, quòd non, quia non est canon hoc dicens: lex ergo non dixit, nec nos dicere debemus. c. si Roma norum. xix. dist. L. de pretio, de publici.

Sed credo contrarium, & quòd omnes sint irregulares tali irregularitate, quæ nedum prohibeat promouendos, sed etiam deijciat iam promotum, arguendo à maioritate rationis eorum, quę proximè diximus de pugnantibus in duello: Cum ex sola pugna etiam sine morte, & mutilatione incurratur irregularitas. Imò ex solo consilio, si sequatur mors, & ars istorum sit adeò mortifera, quòd illi vix reparari possit, adeò quòd possumus dicere, quòd hi omnes, qui talem artem exercuerunt, sunt interfectores de necessitate, & maximè si descenderunt in aciem, vel fuerint in obsidione: Nec distinguo de bello iusto, vel iniusto inter Christianos, ex quo sunt homicidæ voluntarij studentes morti tantum. Nec obstant, quæ præcepit dominus Iosue viij. Pone insidias vrbi, post eum, & illud Augu. quem refert Frib. hoc eo. tit. de sagit. q. j. dicentis, cum quis iustum bellum susceperit, vtrum apertè pugnet, aut ex insidijs, nihil ad iustitiam interest, vt in c. dominus. xxxiij. q. ij.

Quia patet solutio in eo. tex. ibi, sed hoc ge
13 nus belli sine dubio iustum est: quod † Deus imperat, qui nouit, quòd cuique fieri debeat, in quo bello ductor exercitus, vel ipse primi pilus non est author belli, sed minister, & sic hæc exempla hodie ad bella nostri temporis non sunt trahenda. Præterea Innoc. III. in illa decretali vnica, non distinxit inter bellum iustum, vel iniustum quo ad vsum balistariorum, & sagittariorum: ideò nec nos distinguere debemus, sed stare constitutioni.

14 Quod † autem dicatur bellum iustum, vide Goff. in sum. de homic. vbi ponit quinque qualitates, quæ requiruntur ad esse belli iusti.

Sed quis erit iudex, an sit iustum, vel iniustum,

stum, & an illę qualitates concurrant. Ideo tutius est tenere prohibitionem indistinctè procedere.

Et idem credo dicendum de balistarijs & sagittarijs concertantibus, in aciem mittentibus sagittas in hostes, etiam si non videatur, an occidant, vel vulnerent, quia in dubijs tutior pars est eligenda, & fieri interpretatio animæ salubrior.

Contra paganos autem dicit Ray. in sum. q Christiani contra eos hia armis pugnare licet, contra Christianos autem nequaquam licet, vt in d. cap. j.

S V M M AE.

1 *Adulter seu dormiens cum vxore alterius maledictus est, & nu. seq. ubi de alijs pœnis.*

2 *Adulterij crimen est ex mixti fori quoad pœnam, quia est locus præuentioni, quo vero ad separationem thori est meri fori Ecclesiastici.*

Et an hoc sit verum.

3 *Ecclesia pro stupro potest imponere pœnam corporis afflictiuam.*

4 *Transigi licet in quocunque casu, in quo venit ingerenda pœna sanguinis, præterquàm in adulterio.*

5 *Diuortium nō potest fieri sine auctoritate ecclesię.*

6 *Dicta in materia adulterij de vno coniugum, dicta censentur & de alio.*

Pœna adulterij inter coniuges qualis sit.

7 *Et qua sit pœna adulterantis, sed est solutus, adeò quòd non est duplex adulterium.*

8 *Dispensatio cum adulteris à quo concedatur.*

Dispensari non potest nisi cum pœnitente.

9 *Episcopus an poterit dispensare sine consensu capituli in causa adulterij.*

10 *Et quid de electo confirmato, non tamen adhuc consecrato.*

11 *Dispensatio est actus iurisdictionis, non autem ordinis.*

12 *Dispensandi potestas commensuratur à potestate pœnam imponendi.*

13 *Electus confirmatus, sed non consecratus venit in materia iurisdictionis appellatione Episcopi.*

14 *Episcopus an possit dispensare in casu quo reus petit dispensationem contradicente accusatore.*

Dispensandi potestas in Episcopo est libera, & de mero iure arbitrario inspecta iusta causa.

15 *Beneficium iuris nemini est auferendum.*

16 *Episcopus cum possit dispensare cum adultero, an similiter possit cum adultero, & incestuoso.*

17 *Fornicatio quid sit, & qua pœna puniatur.*

Item quid stuprum, & eius pœna.

Item quid adulterium, & eius pœna. & num. 22.

Item quid incest. & eius pœna.

& quale istorum maius dicatur.

18 *Clericus potest pro delicto pecuniariter puniri.*

Et committens vnum ex supradictis criminibus qua pœna puniatur.

19 *Dispensatio in stupro à quo concedatur.*

Moderatio legis reseruata est legislatori, nisi inferiori relaxetur.

20 *Argumentum ab inscriptione Epistolæ valet.*

21 *Christus dedit omnibus Apostolis indifferēter usum clauium neque Petro aliquid reseruauit plusquā a ijs, licet ipse sit caput.*

22 *Adulterium & maius delictum stupro.*

Argumentum ab ordine rubricarum valet, & ab ordine literæ.

23 *Pollutus in somnis debet à sacrificijs abstinere.*

24 *Pollutio nocturna procedens ex infirmitate, non est peccatum.*

25 *In Eucharistia sanctissima est verax corpus Christi, & non figuratiuè.*

26 *Ecclesia est castra sacerdotum hoc nostro tempore.*

27 *Pollutio proueniēs ex crapula, est veniale peccatū.*

28 *Dormiens, furioso æquiparatur.*

29 *Pollutio quæ ex frequēti meditatione prouenit, quale peccatum sit.*

30 *Pollutio cum consensu est peccatum mortale.*

31 *Pollutus an indigeat dispensatione vel absolutione.*

De Adulteriis, & Stupro, & Pollutione nocturna.

SI MOECHATVS quis fuerit cū vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui, morte moriatur & mœchus, & adultera, Leuit. xx. † Maledictus qui dormit cū vxore proximi sui. Deuteron. xxvij. hic enim pœna est commensuratio culpæ, & pro mensura peccati erit & plagarum modus. Deuterono. xxv. Et in decalogo prohibet dominus vxorem proximi concupisci, & repetitur Deuterono. v.

2 In primis sciendum est quòd crimen † adulterij est mixti fori, & est locus præuētioni quo ad pœnam, quo vero ad separationem thori, & diuortij est meri fori ecclesiastici secundum Ioan. And. de foro compe. c. fi.

Aliqui tamen dicunt, quòd quo ad omnia ecclesia cognoscit, quia pro adulterio multiplex pœna imponitur, pro pœna separationis thori, & hoc proculdubio ad ecclesiam tantum pertinet: casus est in c. tuæ. de procurat. Item imponitur pœna intrusionis in monasterium. vt in auth. sed hodie. C. de adulr. & hoc etiam pertinet ad ecclesiam, sicut & iudici laico tex. est in c. gaudemus. de diuor.

Item est pœna abscissionis vestimentorum, & capillorum ante, & retro, & per hoc etiam potest adiri iudex ecclesiasticus, tex. est in c. de benedi-

benedicto. xxxij. q. j. Quarta pœna est excommunicatio, vt in c.ij.& c.intelleximus. de adulte.& hoc ad solam ecclesiam pertinet, sed hæc iura non contradicũt, quin sint mixti fori in his pœnis infligendis, quarum iudex secularis est capax, de quo vide Io. Papiensem in sua practica, seu glo. in verbo, *che hai adulterato la mia donna*.& vbi est pęna statutaria pro adulterio, vterque iudex potest procedere, alter secundum canones, alter secundum statutum, nec propterea dicitur duplici pœna puniri, cum vna non impediat aliam, & maximè cum ecclesia, non imponat pœnam neque pecuniariam, neque corporis afflictiuam pro adulterio: licet pro

3 stupro ecclesia † possit imponere pœnam corporis afflictiuam, vt est tex. in c.ij. de adult. ibi, corporaliter castigatus.

4 Et nota, † quòd in omni crimine capitali, quod irrogat pœnam sanguinis, licitum est transigi, præterquam in crimine adulterij, dicit glo. in c. si quem pœnituerit. in §. præuaricator. in verbo in omnibus. ij. q. iij. & not. in l. transigere. C. de transac. & Alb. & omnes in c. j.

5 de coluf. deteg. Cuius quidam ecclesiæ † authoritas de necessitate requiritur ad thori separationem. Alioquin maritus diceretur spoliare vxorem, & è conuerso, si prætextu adulterij se deserèrent, & subtraherent seruitia maritalia sine authoritate ecclesiæ, vt dicit glo. in c. si cuius vxorem. xxxiij. dist. & Barth. Brix. in q. Dominicalibus. q. xvj. Host. tamen in sum. hoc eo. titu. in §. quæ pœna. versi. sed nunquid hoc fieri possit sine licentia ecclesię dicit, quòd Hugutio, & quasi omnes Moderni dicunt, ꝙ non, dicens, Tu dicas, ꝙ hoc aliquando potest fieri, non tamen necesse, quia dominus dominorum hoc permisit, & non iussit secundum Aug. xxxij. q. vij. c. j. & ij. & c. Apostolus. & per totum, & secundum Io. Vbicunque est fornicatio, vel fornicationis suspitio, liberè vxor dimittitur. xxxij. q. j. dixit dominus: ad idem, de eo, qui cognouit consanguineam vxori suæ. discretionem. §. nam & si.

Alias si eam adulteram cognosceret scienter non reconciliatam, nec pœnitentem puniretur, vt in cap. si quis vxorem. xxxij. quæst. j. & cap. sequenti: ergo quo ad carnale debitum reddendum non reconciliatæ, & in pœnitenti iubet dominus ipsam dimitti per interpretationem Sanctorum, qui dicta capitula fecerũt, & vt apparet in his, quæ not. per eundem Hostien. eo. tit. §. qualiter. versi. repellit, vbi vide, quæ vera intelligo, si adulterium possit incontinenti probari, alias si indigeret alia indagine, & plena rei discussione, tunc Doct. dicunt secus: tamen Barth. Brix. in d. q. xvj. dicit in solutione, ꝙ maritus potius debet pati excommunicationem, quàm reddere debitum, licet peccet non reddendo. Et est ratio, quia incurrerer bigamiam, & forsan intendit promoueri ad sacros ordines secuto diuortio, ibi vide.

Vnum non omitto in crimine adulterij, vi-

6 delicet, ꝙ † quicquid de vno coniugum dicitur, intelligitur etiam de alio quo ad permissa, & prohibita, vt plenius dixi supra de dispensatione mariti cum vxore in principio, & not. in l. illud. ff. ad legem Aqui. & in c. nihil iniquius. xxxij. q. vj. & in c. Christiana. ea. ca. q. v. & in c. intelleximus, hoc eo. tit. ibi, cum matrimonij ius in vtroque consistat, & mutua delicta pari compensatione tollantur. & in c. præcepit dominus. xxxij. q. v. sæuius tamen puniuntur mulieres, quàm viri pro crimine adulterij, vt in cap. Christiana. xxxij. q. v. vbi redditur bona ratio.

Pœna autem adulterij inter coniuges est separatio thori secundum canones, & aliæ pœnæ, de quibus supra diximus in principio, vbi etiam diximus de pœnis legalibus.

7 Sed † modo quæro, quæ sit pœna adulterantis vxorem alienam secũdum Canones, si adulter sit solutus, ita ꝙ nõ sit duplex adulterium. Respondeo distinguendo, ꝙ aut adulter est clericus, aut laicus.

Primò casu suspenditur à diuinis, vt est tex. in c. significasti. de adult. in fi. vbi Innoc. dicit, quòd est Canon ferendæ sententiæ. Immò clericus adulter venit deponendus, vt plenè not. in c. cum non ab homine. de iudi. & ibi omnes. & in c. at si clerici. §. de adulterijs. eo. tit. Si verò laicus, punitur pœna legali, vt supra dixi, & copiosè per Host. in sum. eo. tit. in §. quę pœna sit imponenda. vbi Laur. & Io. Papiensem in dicta sua glo. super verbo, *che hai adulterato la donna mia.*

8 Sed quæro quis † possit dispensare cum adulteris. dic ꝙ Episcopus, vt est tex. in d. §. de adulterijs. ꝙ intellige post peractam pœnitentiam, & intellige, ꝙ dispensat Episcopus in adulterio, & minoribus cum suspenso, & suspẽdendo, aut deponendo, & requiritur in eo, cũ quo dispensatur, ꝙ pœnitentiam egerit de crimine, super quo Episcopus dispensat, quia cũ impœnitente, & in peccato perseuerante, Episcopus non potest dispensare, ita Butr. in d. §. de adult. in ij. not. qui ibi facit regulam.

9 Vlterius quæro, nunquid Episcopus † in hoc casu poterit dispensare sine consensu capituli: dicit idem Butr. in eo. §. in ij. col. in versi. ad primum quæro, ꝙ videtur dicendum, ꝙ non, quia Episcopus nihil agit sine consensu capituli, vt de his, quæ fi. à præla. per totum. & L. dist. c. de pœnitentibus. & tex. in d. §. de adulterijs. probat hoc, intelligendo, quòd verbum cum clericis

ticis notet causam agentē, ad hoc faciunt not. in c.quod de timorem. de stat. mona. in glo. & lxxxj. di. c. si quis. & j. q. v. c. si. & in c. ex eo quòd de elec. in vj. in verbo episcopi. communnis tamen conclusio est, quòd solus & sine capitulo dispensare possit, per tex. in d. §. de adulterijs. intelligendo, quòd verbum cum clericis deno ter causam patientem, vt in c. j. & ij. de ordinatis ab episcopo. & in c. sane. de cler. coniug. Et hoc ideo, quia ius dispensandi competit episcopo de iure speciali, in quo non habet communitatem, nec participationem cum capitulo, vt not. in c. cum in cunctis. de elec. & in c. verum. de for. compet. & in c. j. ne sede vacan. Et hanc opi. sequitur Spec. in tit. de leg. in §. ante pen. in principio. & posito, quòd teneres, quòd nō possit, tamen hodie consuetudo est in cōtrarium, quæ hoc potest operari, quòd absque consensu capituli episcopus dispenset, vt not. in c. ij. de cōsuet. in vj. & in c. ea noscitur. de his quæ fiūt à prælat. & per Archid. in c. j. de fil. presbyt. in vj. dixi plenius supra de dispensatione episcopi. & de dispensatione capituli sede vacante, & non vacante.

10 Et quia diximus de episcopo, † quid de electo confirmato nondum consecrato, nunquid poterit dispēsare? Cardinalis Zaba. Butr. Abb. & omnes tenent, quòd sic, quo ad pœnam, quā imponere posset, sed non in eam, quam imponere non posset, per ea quæ not. in c. cum illorum. de sent. excom. Ratio est: quia dispensatio est de lege iurisdictionis, vt supra dixi in principio secundæ partis huius operis, sub rubrica, an dispensatio sit de lege diocesana, an

11 de lege iurisdictionis: & dispensatio † est actus iurisdictionis, & non ordinis, sicut & excommunicatio. vt not. in c. ex multiplici. de voto. & in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. in versi. insuper. & vide not. in c. transmissam. & c. ꝙ sicut. de elec. vbi videbis, de quibus cognoscat electus, non confirmatus, & quantum se extēdat eius iurisdictionis.

Sed in casu dispensationis potes facere re-

12 gulam, quòd † potestas dispensandi commensuratur à potestate pœnam imponendi. Et hanc regulam assumpserunt doct. es not. in c. licet. de pœnit. & c. ij. de constit. & ibi per Inno. & in l. quod ergo. §. pœna granior, de his qui not. infa. & in l. etiam si seuerior, ex quibus causis infa. irroga.

Ex qua regula infertur ꝙ in materia iurisdictionali appellatione episcopi comprehendi-

13 tur † electus confirmatus, vt colligitur ex d. §. de adulterijs, & ibi per Butrig. & alios.

Ponamus, quòd pendeat accusatio super crimine dispensabili, reus petit secum dispensari

14 super crimine, accusatore contradicente, † nunquid episcopus poterit dispensare? quia de Papa non est dubium, dicas quòd sic, quia potestas dispensandi in episcopo est libera, & de mero iure arbitrario inspecta legitima causa. Ideo supra dixi in secunda parte huius operis, quòd dispensatio est de lege permissiua, & non iussiua, & non datur actio, sed querela, seu potius supplicatio ad superiorem: vbi euidens vtilitas publica imminetet, vt ibi dixi.

Et ꝙ sit libera in episcopo tenuit Io. de Deo in dicto suo Tractatu de dispēsatione, sub rubrica, an si dispensatio sit debita an permissa, quē But. allegat, sed non allegat locum, sed forte dixit in d. §. de adulterijs.

Et dicit But. de mente Pet. & Abb. antiqui, quòd hoc est adeo verum, quòd etiam si iam accusator probasset delictum, dummodo accusans egerit pœnitentiam, poterit episcopus cum eo dispēsare. Et est ratio: quia habet hoc

15 à iure, & nemini † beneficium iuris est auferendum, vt in regula indultum, in vj. nec facit iniuriam, qui vtitur iure suo, vt in c. cum ecclesia. de elec. & in c. si quis presbyter. l. dist. Et Spec. in tit. de aboliti. §. j. versi. sed cum super hoc. Host. tamen in c. clerici. de cler. excomm. ministr. tenet contrarium, sed Archidia. tenet primam opin. in c. si quis præpostera. l. dist. Inno. & Io. And. post eum in c. dudum. el primo. de elec. in glo. in verbo talis electio. vide Butr. in d. §. de adulterijs. in ij. col. in versi. tertio, an in viro.

Sed quia dixi, quòd cum adultero episcopus

16 dispensat, nunquid poterit † dispensare cum adultero, & incestuoso simul? Satis dixi supra de fil. presbyt. & alijs illegitimè natis: & hæc materia longè, lateq; examinatur per Cardinalem, Butr. Abb. & And. Sicn. vltra omnes in d. §. de adult. in iij. col. Ideo hic vlterius nō prosequor, cum sit materia nota, maxime in scholis. Sed descendendo ad secundam partem rubricæ, videlicet de stupro.

De materia adulterij vide beatum Tho. ij. ij. quæst. cliiij. artic. viij.

Definitionem stupri posuit Hostien. hoc eo. tit. in §. quid sit stuprum, cum tribus sequentibus §. in quibus ponit materiam, nihil tamen ponit de dispensatione in eo. Spec. in suo aureo posuit tres versus, in quibus declarat quid sit fornicatio: quid stuprum: quid adulteriū: & quid incestus dicens.

17 † *Fornicor in viduis, in virgine perpetro stuprum.*
Alterius lectum violando dicor adulter.
Incestum facio consanguinitas violando.

Prędicta omnia sunt extracta ex tex. Gelasij. xxxvj. quæstio. j. in capitu. lex illa præteritorum.

Si seduxerit quis virginem nondum despon satam

ſtatam, dormieritq́ne cum ea, dotabit eam, & habebit eam vxorem, ſi pater virginis eam dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quàm virgines accipere conſueuerunt. Exo.xxij. & tranſumptiuè in c.j. hoc eo.tit. Et ſic ſecundum legem Moſis pœna ſtupri erat pecuniaria.

Secundum verò leges ſæculi erat pœna relegationis. Et ſi vilis perſona erat ſtuprans, fuſtibus cedebatur, vt inſtitu. de pub. iudi. §. ſecundo.

Si autem per vim hoc fecerit, capite punitur, vt inſtit.eo.tit.§. fin antem.

De iure autem Canonico, aut ſtuprator ſtupratam ducat in vxorem, ſi autem renuerit eã ducere,& tunc corporaliter caſtigatur, excommunicetur, & in monaſterio, in quo agat pœnitentiam, retrudatur. Et ſic pro vno delicto triplici pœna punitur; ex qua pœna colligitur, quàm graue ſit adulterij delictum: cum pœna ſit commenſuratio culpæ: quia pro modo peccati erit & plagarum modus. Deuter.xxv. vt ſupra ſæpius dixi de diſpenſatione iudicum.

Cardinalis in c.peruenit.hoc eo.tit.in principio, dicit, ꝙ ex hoc ideò grauis imponitur pœna, vt illius metu ſtuprator ſtupratam ducat in vxorem, ſed verè rectà ponderanti hæc ratio non videtur bona: quia tex. ille non diſtinguit inter clericum, & laicum ſtuprantem, ſed indiſtinctè loquitur, ideò indiſtinctè debet intelligi, ſed in ſacris conſtitutus ſtuprans non poſſet, & ſi vellet ſtupratam ducere vxorem, ergo talis ratio ceſſat: ſed dom. Abb. ibidem dicit, & fortè melius, quòd talis in ſacris ordinibus conſtitutus, poterit cogi ad ipſam

18 dotandam, quia † clericus poteſt pecunialiter pro delicto puniri, maximè pro intereſſe tertij, vt not.in c.fi.de dolo, & contum.& in c.dilectus.de offi.ordin.& in c. licet.de pœn.

Sed probabilius poteſt dici, quòd clericus in ſacris ordinibus conſtitutus pro huiuſmodi delicto puniatur ea pœna, cuius eſt capax, capax autem eſt excommunicationis, & fuſtigationis, ſeu caſtigationis. Nec obſtat, ſi diceretur, quòd caſtigatio, & excommunicatio ſuccedunt in euentum, quod ſtuprator nolit ſtupratam ducere in vxorem, qua ducta ceſſant aliæ pœnæ. Et ſic, quòd tex.ille nihil faciat ad probandum pœnam ſacerdoti, vel in ſacris conſtituto ſtupranti virginem.

Quia immo Io. And. de mente do. Marſilij præceptoris ſui, vt ipſe dicit in c.querelam.de elec.dicit, ꝙ etiam in ſacerdotibus,& in ſacris conſtitutis procedit pœna d.c.peruenit quo ad caſtigationem, excommunicationem,& intruſionem in monaſterium. Ideò dixi, ꝙ in ſacris conſtitutus ſtuprans punitur pœna à iure expreſſa, cuius eſt capax.

Sed quæro, an huiuſmodi pœnæ excõmunicationis, & detruſionis erunt perpetuæ, an ad tempus? dicito, ꝙ ad tempus, vt probat tex.in d.c.peruenit.in fi.ibi, de quo nulla ſit egrediendi ſine præceptione licentia. Et do. Card.ibi, in principio exponit præceptione, id eſt reuocatione, & dicit ad tempus, donec pœniteat ſecũdum Hoſt. quem impugnat, dicens ſibi videri, quòd immo ſit pœna perpetua, donec reuocetur, tacitè inferendo, quòd ſi nunquam reuocaretur erit perpetua, vt dicit finem tex.probare, & in valente ſtupratam ducere in vxorẽ, non dicitur pœnituiſſe, niſi ducat: & ſic durante contumacia, durat pœna. In alijs verò non valentibus ducere, vt quia eſt in ſacris, aut vxoratus probabiliter dici poteſt. Quod ſi apparent ſigna pœnitentiæ, arbitrio boni iudicis cõſideranda, poterit reuocari: quæquidem reuocatio erit diſpenſatio: dicam etiam aliquid infra, in proxima quæſtione.

19 Quærendum † modo eſt quis cũ his ſtuprantibus poterit diſpenſare: videtur dicendum, ꝙ ſolus Papa, quod videtur probari per tex.in d. c. peruenit, in quo Papa mollit legis duriciem per ſe ipſum diſponens, vt in conſtitutione cõtinetur: vbi autem Papa aliquid diſponit cum pœnæ appoſitione, pœnæ ſublatio, vel moderatio videtur legiſlatori reſeruata, niſi eã inferiori relaxet, quia oĩa, quæ facit Papa, aut vbi authoritatem ſuam impartitur ſua facit, c.Apoſtolicè.de præb.in vj. Inferior autem non poteſt apponere manum, vbi appoſuit, & ſic videtur, quòd ſolus Papa poſſit diſpenſare.

Contrarium tamen credo verius, & ꝙ ordinarius Epiſcopus poſſit diſpenſare, primo facit

20 ſupraſcriptio† d. c. peruenit, quæ dirigitur Sipõtino Epiſcopo, qui hodie eſt Archiepiſcopus. Secundò facit finis illius tex.ibi, ſine præceptione, licentia.i.reuocatione, vt ſupra dixi: vbi Papa non dicit licentia, ſeu reuocatione noſtra, & glo.fi.ibi dicit licentia.i. quouſque ſuperiori viſum fuerit.

Et demum in fi.dicit, quòd eo, quia virginem ſtupro decepit, ad tempus punitur: quod quidem tempus, ex eo, quòd Papa non reſeruauit ſibi moderandum cenſetur ordinariæ iuriſdictioni remiſiſſe, per ea, quæ ſupra dixi de diſpenſatione Epiſcopi, vbi dixi, quòd duæ fuerunt opiniones, vna, quòd Epiſcopus non diſpenſat, niſi in caſibus ſibi expreſſè à lege, vel canone conceſſis, vel expreſſis.

Alia verò, quæ eſt verior, & communis, ꝙ Epiſcopus diſpenſat in omnibus caſibus, niſi ſibi fuerit prohibitum.

21 Et hoc eſt verum, quia poteſtas, & vſus † clauium fuit Apoſtolis omnibus à Chriſto indiffe-

renter

renter attributa, & nihil reseruauit Petro plus quàm alijs, licet ipse Cephas, idest caput.

Et dicunt sic tenẽtes, quòd nisi obstaret huiusmodi reseruatio singuli Episcopi, ea omnia possent in suis dioc. quę potest Papa per totum orbem: Quod Boemi in suis erroribus tenuerunt, quòd, ex quo Christus sic non reseruauit Petro, quòd etiam successores Petri non possunt reseruare, addentes etiam ꝙ Petrus, & successores Petri vsque ad tempus Syluestri, nihil sibi reseruarunt in signum superioritatis.

Quibus frater Io. de Ragusio in Concilio Basiliensi, satis respondit, dicentes prædicti impugnatiuè, quòd tamen postea Rom. Pont. quædam sibi reseruarunt in signum supremæ potestatis, quod tamen potuerunt catholicè loquendo; & eis parere tenemur de necessitate salutis propter illud symboli, Et in vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam ecclesiam, licet alij dicant, ꝙ huiusmodi Catholica ecclesia est ipsa vniuersalis, & non Romana tãtum, propter illud Matt. xviij. si peccauerit in te frater tuus &c. dic ecclesiæ. Et quòd appellatione fratris in illo casu venit etiam Papa: & si diceretur, dic ecclesiæ. i. Papæ, nõ esset sanus sensus. Ideò dicunt, quòd intelligitur de vniuersali ecclesia, quæ tamen non repræsentatur, nisi per concilium generale, legitimè congregatũ, idest in Spiritu sancto. An autem Episcopi possunt dispẽsare in omnibus casibus, nisi sint eis specialiter prohibiti, satis dixi supra de dispensatione Episcopi referendo dicta Spec. & aliorum sic tenentium.

Præterea arguendo à maioritate delicti, dicendum est Episcopum posse dispensare; nam adulterium est maius delictum stupro, quod probatur ab ordine rubricæ, & valet argumen
22 tum † ab ordine literæ, vt in prima constitut.
C. §. quibus, in ij. col. ibi Bal. & in l. conuenticula. in iiij. col. ibi. Item est argumentum ab ordine literæ. C. de epis. & cle. Sed in rubrica præponitur adulterium stupro.

Præterea pro modo culpæ erit & plagarum modus, vt supra dixi, quia pœna est commensuratio culpæ, & vbi minor est pœna, minus est delictum, vt ibi; sed maior pęna imponitur pro adulterio, quàm pro stupro, ergo. Primò probatur, quia secundum legem Mosis adulter, & adultera lapidabantur, vt dixi supra in princ. huius tituli per dictum Leuit. xx. Pro stupro verò imponitur pœna tam à lege, quàm à Canone citra mortem. De iure verò canonico pro adulterio etiam imponitur maior pœna, quàm pro stupro, vt etiam supra diximus: ergo adulterium maius est peccatum stupro.

Præterea stuprum potest matrimonio reparari, etiã sine timore bigamiæ, vt tenuit Barth. Brix. in q. Dominical. q. xvij. Adulterium autẽ nullo modo, ergo maius est peccatum, sed cum adultero dispensat Episcopus, ergo & cum stupratore à maioritate rationis, vt in auth. multo magis. C. de sacrosan. eccl. Et Paul. de Cast. consi. suo cccxliiij. cum vulgaribus, & And. Sicu. i §. de adulterijs. hoc expressè tenet. de hac materia vide beatum Thom. ij. ij. quæst. liiij. artic. vj.

Descendo ad tertiam partẽ rubricæ nostræ, videlicet de pollutione nocturna, de qua Deuter. xxiij. dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somno, egredietur castra & nõ reuertetur, plus quàm ad vesperam lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. vbi Nico. de Lira ibi, in verbo egredietur extra castra, dicit, extra castra deitatis, & leuitarum, quæ erant in medio exercitus, non tamen oportebat egredi castra communis populi. Et idem dicit esse intelligendum de alijs immundicijs, quæ quandam irregularitatem inducunt, & ponit hanc immunditiam pollutionis in exemplum, cum frequentius accidat.

23 Ex quibus datur intelligi, quòd † pollutus in somnis debet à sacrificijs abstinere, non tamen à communione hominum: quod Tibullus in j. elegia catholicè potius quàm gentiliter loquendo dixit.

Este procul moneo, sacris discedite ab aris,
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus,
Casta placent superis, pura cum veste venito,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Et licet Tibullus ibi loquatur de pollutione voluntaria, & nos de casuali per somnia, tamen satis facit ad docendum, quòd in sacris requiritur munditia, & puritas, vt etiam satis supra dixi in proœmio huius operis.

Host. in sum. huius tituli, in §. quæ sit pœna
lenocinij, dicit, ꝙ quidam dixerunt, ꝙ quan-
24 do nocturna † pollutio ex infirmitate procedit,
non est peccatum, vt in c. j. vj. dist. & hæc pollutio non est timenda, quia Greg. dicit, quòd hæc pollutio est passio, & potius imputatur ad pœnam, quam ad delectationem. Et ideò in hoc casu non prohibetur quis à confectione Eucharistiæ, & multo minus à perceptione, secundum Hugut. Credo tamen, quòd abstinere sit laudabilius ob tanti sacramenti reuerentiam, & pollutionis sorditatem, & ad hoc possumus allegare illud Deuter. supra allegatum à maioritate rationis, quia ibi in castris erat
25 archa domini, quæ † erat figura ecclesiæ Christi, quàm ipse suo sanguine fundauit: In sacramento autem Eucharistiæ est verax corpus Christi, & non figuratiuè, sed ob reuerentiam archæ repellebantur de castris Leuiticorum, videlicet sacerdotum, ergo videtur, quòd ne-

dum

dum tales polluti debeant abstinere à confe-ctione, & perceptione eucharistiæ, sed etiam ab ingressu ecclesiæ arguendo de minori ad
26 maius: † castra autem sacerdotum nostri tēporis est ipsa ecclesia, in qua militant cœlesti militia, & eredo hanc esse tutiorem partem, & honestiorem, fateor tamen, si id contingeret rectori parrochialis ecclesiæ, & non posset sine scandalo se abstinere à celebratione, quòd tunc excusaretur excusatione necessaria.

De pollutione autem, qui procedit ex cra-
27 pula dicit idem Hosti. † quòd est veniale peccatum, quòd intelligo saluis his, quæ notantur in c. à crapula, de vita & hone. cle. Aliàs fateor, quòd dormiendo nullum peccatum committitur, vt not. in l. ex maleficijs. ff. de actio. & oblig. in §. si quis absens: & melius in c. si concupiscentia. xv. q. j. vbi dicitur, quòd dormiens non peccat.

28 Et dormiens furioso æquiparatur, vt in l. j. ff. de acquir. possess. in §. adipiscitur, & sic non peccat.

29 † Pollutio autem, quæ ex frequenti meditatione prouenit, peccatum est: sed Hosti. dicit esse distinguendum, videlicet, quòd si illa cogitatio non processit ad consensum: tunc veniale est, aliàs mortale; vbi ergo in nocturna pollutione homo non venit ad cōsensum, nullo mo-
30 do peccat, † sed si venit, peccat mortaliter: & dicit ibi Hosti. quòd Hugutio tenuit hanc opinionem, vide ibi Hosti. qui in d. §. quæ sit pœna lenocinij, in versi. fi. epilogando prius dicta, dicit, quòd si vigilando, & ex propria sollicitatione accidat, mortale est: si vero dormiendo, non peccat mortaliter, nisi sequatur consensus, vt supra: quia tunc reputatur mortale, non tamen ipsa pollutio, quæ dormiendo accidit, sed ipse consensus. Sed vide Beatum Tho. ij. ij. q. cliij. art. v. vbi plenius, & subtilius.

31 † Sed quæro in casu peccati, an sic pollutus indigeat dispensatione, an absolutione; dicas, quòd absolutione, sicut de alijs peccatis mortalibus: quia peccata confessione, & pœnitentia cōdigna tolluntur, omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss. & ibi doc. & Beatus Tho. ij. ij. q. iij. art. ij.

SVMMAE.

1 *Raptores sunt infames.*
2 *Et duo sunt genera.*
3 *Rapina quæ propriè dicatur.*
4 *Raptorum rerum pœna qualis sit.*
Et quid de raptoribus mulierum.
5 *Rapta si in vxorem ducat, rapientem tollitur omnis pœna.*
6 *Raptores virginum, an sint tuti in Ecclesia.*
7 *Pœna sanguinis non infligitur de iure canonico.*
8 *Dispensatio cum raptoribus, à quibus concedatur.*
9 *Punire qui potest, potest & absoluere.*
10 *Dispensatio magis est, quàm absolutio.*
11 *Episcopus quomodo dispenset cum raptore.*
12 *Raptor post pœnitentiam peractam an possit promoueri ab Episcopo ad ordines.*
13 *Filij nati ex matrimonio contracto cum rapta, an possint absque dispensatione ad ordines promoueri.*
Et quis cum eis poterit dispensare.
14 *Incendiarij quibus pœnis puniantur.*
15 *Incendiarij locorum religiosorum, & locorum priuatorum differunt quo ad pœnas.*
16 *Et hodie an sit differentia.*
17 *Incendiarij locorum religiosorum an sint adeò irregulares, vt quamuis sint à reatu absoluti, non possint promoueri absque dispensatione.*
18 *Violatores Ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, neque ab aliquo possunt absolui, præterquam à Pontifice.*
19 *Et quid de violatoribus aliorum locorum priuatorum.*
20 *Et quis cum eis dispensare poterit.*

De raptoribus, incendiariis, & violatoribus ecclesiarum.

1 RAPTORES sunt infames, quos leges sæculi interficiunt, sed nos misericordia præeunte sub infamiæ nota ad pœnitentiam recipimus. iij. q. iiij. cōsanguineorum. & q. v. c. constituimus.

2 † Raptorum duo sunt genera. alij enim rerum, & alij personarum, vt plenè posuit Hosti. post Goffr. in sum. hoc eod. tit. in principio.

3 Propriè autem dicitur rapina rerum, & raptus mulierum, vt ibi: De vtroq; itaque genere videbimus quo ad pęnas, & quo ad dispensationem, seu absolutionem.

4 † Raptorum enim rerum pœna est secundum leges, quòd infra annum in quadruplum puniuntur, si ciuiliter agatur; post annum vero in simplum, re ipsa in quadruplum computata, vt. ff. vi bono. rapto. l. prima & secunda.

Si autem criminaliter: tunc distinguitur inter vim illatam armis, & sine armis: prima inducit deportationem, secunda vero tertiæ partis bonorum amissionem, vt instit. de public. iudic. §. Item lex Iulia.

de vi publica uel priuata. vnde versus.

Vis priuata rerum deponit ab ordine rerum.
Sed deportatur, si vis armata probatur.

Secundum vero canones pœna est, vt raptor excõmunicetur ab illo episcopo, in cuius diœces. rapium fecit, vt in c.j. hoc eo.ti. & vj.q.iij. c.placuit: quia ratione delicti quis sortitur forus.de for.compet.c.licet.&de sen.exco.c.à nobis,& in authen.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi oport.& talis excommunicatus non absoluitur,nisi præuia condigna satisfactione. vt in d.c.j.& c.ex parte.de verbo signi. & ei denegatur ecclesiastica sepultura, si pertinaciter satisfacere renuit, cum possit: de materia rapinæ rerum vide Beatum Tho. ij.ij.q.lxvj. articulo iiij.& viij.

Raptores vero mulierum secundùm leges capite puniuntur, & eius bona raptæ applicantur, modo mulier rapta sit honesta, secus si rapiat meretricem, vt not.in l.j.C.de raptu virg. in princi.& l.verum.ff.de furt.

Secundũ vero canones raptor efficitur seruus raptæ, nisi velit se redimere, vt in c. de raptoribus.xxxvj.q.j. Et debet cum suis fautoribus excommunicari, & est canon ferendæ sententiæ.xxxvj.q.j.§.j. castigatur etiam corporaliter,vt dicit tex.in c.ij.de adulte.si stupratam in vsorem habere renuerit,& sic est casus,in quo ecclesia punit corporaliter alium: habemus ẽt in c. ad audientiam de crim. fal. vbi etiam imponitur pœna perpetuæ relegationis de prouincia, & alium habes in c. in archiepiscopatu de rapt.ibi,& flagellis affligere.

5 Si autem rapta † contrahit matrimonium cum raptore,quod de iure potest, tollitur omnis pœna secundùm notata in c. dominus, de secun.nup.& ita tenet Goffr.vbi supra: nec obstat dispositio concilij Meldensis, de quo in c. si autem,& c. sequenti.xxxvj.q.ij. in quo canetur expressè, vt hi qui rapiunt fœminas, vel furantur, vel seducunt eas, nullatenus habeant vxores: quia loquitur in vim illius raptus. sed de consensu parentum eas nuptialiter ducere possunt.de primo habetur ĩ c. de puellis.xxxvj. q.ij.de secundo habetur in c. tria,ea.ca.& q. & in c.accedens,hoc eo.ti.Sed vide glo.in d.c.de puel.in verbo nullatenus.

Sed quęro an huiusmodi raptores virginum sint tuti in ecclesia, glo. in c. sicut antiquitus. xvij.q.iiij.dicit,quòd sic,per tex.in c.de raptoribus.xxxvj.q.j.

Raptores autem puerorum abscissionis causa exquisitis pœnis capitalibus puniuntur secũdùm leges, vt C. ad l.Iul.de adult.l.cum vir. & in l. iij.§. libidinis.ff.ad legem Cor. de sicar. sed vbi hoc scelus prælato committit, videlicet delegatur, vt dicit Hosti. in sum. hoc eo. ti. in §.de pœnis raptorum corporum,in versi. potest etiam cohabitatio rapinæ vindicand.
7 quia pœnam † sanguinis infligere non potest,
vt in c.sententiam sanguinis,ne clèr.vel mona.
& in c. quis, & à quibus.xxiij.q.viij. in flagella
commutat, vt in c. archiepiscopatu, hoc eo.ti.
& idem not.in c.j.xiiij.q.vj.& xij.q.ij.c.fraternitas,& in c.postulasti.de Iudæ.

Et sic patet, quòd ecclesia potest imponere pœnam corporis afflictiuam citra mortem, aut membrorum mutilationem, puta ad fustigationem: similem pœnam imponit tex.c.perueniт, supra de adult. ibi corporaliter castigatus escommunicetur, & dixi supra titulo proximo.

De hac materia vide per beatum Tho.ij.ij. q.cliiij.art.vij. vbi ĩ genere tractatur de raptu. q.lxvj.art.iiij.& viij.sed de raptu puerorum vide eundem, ea.q.art.xj.& xij.

Visis pœnis quibus iam rerum quàm corporum,seu personarum raptores affliguntur, videndum est, quis eas tollere, aut cum eis dispensare possit.

8 Dicito †quòd qui potest punire potest absoluere,& cum causa dispensare.

Punire autem potest episcopus, in cuius diœces.rapina seu raptus factus est, ergo & absoluere.

Prima probatur in c.j.hoc.eo.ti.

Secunda probatur in c.verbum Dei,de pœnit. dist.j. vbi Ambrosius dicit: dominus par
9 ius & soluendi,& ligandi esse voluit;qui vtrunque pari ratione permisit: nec obstat, quod legitur in c. sanctum est baptisma, de consecr. dist.iiij. vbi quidam pœnitens absoluit alium pœnitentem tempore periculi mortis imminẽtis, quem tamen ligare non posset.

Item secundùm quosdam primates & Metropolitani possunt subditos sibi absoluere, ab episcopatu tamen deponere non, sine apostolicæ sedis authoritate, vt iij.q.vj.c.quamuis.

Sed hæc exceptio non obstat: nam licet non possit eos deponere, potest tamen eos ligare, videlicet excommunicare, sicut & absoluere: cum sit eorum iudex ordinarius. fallit etiam hoc secundùm aliquos in eo, qui sua confitetur peccata alieno sacerdoti in necessitate: qui licet possit eum absoluere, non tamen potest ligare. Sed hæc exceptio similiter non videtur procedere: nam talis autem habet licentiam à suo sacerdote, aut non: si habet;tunc in eo, in quo potest soluere, potest & ligare,scilicet in iniunctione pœnitentiæ, vel relaxatione.

Si vero nõ habet; neq; eũ absoluere põt,neque ligare, vt in c. oĩs vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss.nisi in casu necessitatis, vt in c.si.eo.ti.

Et

Et sic episcopus, in cuius diœcesi commissum est delictum, poterit dispensare.

Sed magis videndum est, in quo poterit dispensare, quia quo ad reatum nõ requiritur dispensatio, sed absolutio.

10 Et plus est dispensatio, quàm absolutio: quia absolutio nunquam potest denegari, vt supra dixi in tit. de dispensatione. Dispensatio autem potest: cum sit arbitraria, & non debita, sed permissa, vt satis etiam supra dixi in j. parte huius operis, an dispensatio sit debita, vel permissa.

Dicas, quòd Episcopus poterit dispensare,
11 † quòd raptor post publicam pœnitentiam peractam, & mortua rapta.

Vel contra, quòd superstes possit iterum ducere aliam: quod aliàs sine dispensatione non posset: vt est tex. expressus in c. si autem. xxxvj. q. ij. ibi, sed si vnus ex coniugatis obierit, & is, qui pœnitentiam publicam egerit superstes exstiterit, iterare coniugium non præsumat, nisi episcopus aliquam concesserit indulgentiam.

12 † Quòd autem ad ordines promoueatur post publicam pœnitentiam, nequaquam dispẽsatur nec per episcopum, nec per eius superiorem: quin immo & dispensans, & dispensatus, & promouens, & promotus deijciuntur, vt in c. ex pœnitentibus. l. dist. vt dixi supra. per discursum, & dicam infra de sortilegijs.

13 Sed quæro, nunquid filij geniti ex matrimonio contracto cum rapta possint sine dispensatione promoueri: tex. in c. tali cõiugio, j. q. vij. dicit, quòd non, dicit enim tali coniugio generati ecclesiasticis ordinibus non applicentur. Et ibi glo. dicit, quòd hoc hodie non tenet: vel dic, quòd loquitur de filijs monialium raptarum, cum quibus matrimonium non tenet: tamen tex. addit, nisi forte eos aut maxima ecclesiæ vtilitas, vel necessitas postulet, vel euidens meritorum prærogatiua cõmendet, quia Deus non est acceptor personarum, de quibus copiosius dixi supra sub tit. quæ sint causæ dispensationis.

Sed quis cum his dispensabit, dicas, quòd, qui dispensat cum alijs illegitimè natis, vt supra dixi de fil. presbyt. & alijs illeg. nat. videlicet, ꝙ ad minores dispensat ordinarius, ad sacros autem solus Papa.

Cum incestuosis autem, vel adulterinis vel mixtim, de vtroq; etiã dixi ibi allegando notata per omnes in c. at si clerici, in §. de adulterijs, de iudi. vbi vidimus, an in hoc casu in simplici veniat mixtum, ita quòd habens potestatem dispensandi cum adultero, possit dispensare etiã cum incestuoso, & adultero simul.

De incendiarijs autem, & sic de secunda parte rubricæ dicendum est, quòd incẽdiariorum
14 variæ sunt pœnæ: nam sunt excommunicati, & morientes carere debent ecclesiastica sepultura: vt in c. pessima. xxiij. q. viij. quod intelligendum est de incendiarijs ecclesiarum, vt infra in fi. dicam.

Sunt & incendiarij omnibus suis bonis perpetuo priuati, & perpetuis carceribus mancipati. xxiij. q. vlt. c. si quis membrorum. & de diuersis pœnis incendiariorũ habetur in c. si quis domum, de iniur. & dam. dat. & in c. in literis de rapto. & in l. ædes, & in l. fi. ff. de incendi. rui. naufr. & xij. q. ij. c. cũ deuotissimam. & ibi bo. glo. & in c. tua. & c. conquesti, de sent. exco. & in l. j. & l. si quis dolo. ff. ad l. Cornel. de sica. & per Bal. plenè in l. data opera. C. qui accusare nõ possunt. qui ibi bene distinguit, & ponit singulos casus, & pœnas eorum: sed ordinaria pœna secundum leges est capitalis.

Sed pro præmissorum omnium intelligen-
15 tia dicas, † quòd ecclesiarum, vel locorum religiosorum incendiarij, licet sint ipso iure excommunicati, non tamen alij incendiarij locorum priuatorum ante denunciationem. Et tunc omnes tales possũt à reatu à suo episcopo absolui.

Postquam vero fuerint denũciati, ad sedem apostolicam remittuntur. xj. q. iij. c. canonica, & in d. c. deuotissimam. xij. q. ij. & xvij. q. iiij. c. omnes ecclesiæ, & in c. literis, de rapto. & c. tua nos, & c. conquesti, de sen. exco. Hosti. tamen in sum. de sen. exco. in §. qui possit, versi. si vero sententia lata sit ab homine, versi. tertio fallit, tenet, quòd etiam post denunciationem potest episcopus incendiarium priuatarum rerum absoluere à reatu incendij; cum à sua sententia possit absoluere, licet non à sententia canonis: quod Io. An. videtur approbasse in c. tua nos. de sen. exco. tamen Henricus Boic. in c. conquesti, eo. ti. tenet contrarium. Abb. vero Sicul. in d. c. tua nos, referendo opiniones scribentium, distinguit multipliciter: & aliquid dixit in d. c. cõquesti, & c. cum quidam, de sen. exco. faciunt not. in c. conquestus, de foro compet. & glo. in fi. & ibi copiosè per Andream Sicul.

16 Sed hæc omnia hodie cessant propter bullam, quæ in cœna domini legitur, in qua Papa excommunicat omnes incendiarios indifferenter, non distinguendo inter incendiarios ecclesiarum, vel rerum ecclesiasticarum, aut priuatarum, absolutionem sibi, & Apostolicæ sedi tantummodo reseruando.

17 Sed quæro nunquid huiusmodi incendiarij ecclesiarum, & præcipuè piorum locorum, sint irregulares, ita ꝙ promoueri non possint, ẽt si sint à reatu absoluti sine dispensatione.

Dicas, quòd non, quia hoc non reperitur iure cautum, nisi, quòd nota incendiarijs ecclesiarum, & locorum sacrorum,

& piorum, qui sunt ipso iure excommunicati cum sit canon latæ sententiæ; si essent sacerdotes, & postea celebrassent: quia tunc efficerentur irregulares deriuatioè, non principaliter propter incendium, sed propter celebrationē in excommunicatione.

18 † De violatoribus autem ecclesiarum, & sic de iij. parte robricæ dicendum est, quòd sunt ipso iure excommunicati, sicut & ipsarum incendiarij, nec possunt absolui nisi per Papam, vt in d.c.tua nos.de sent.excom.nisi in articulo mortis, vt in c.super eo.hoc eo.ti.& in c.literis.

19 † Violatores autem aliorum locorum non sunt excommunicati, nisi sequatur incendium, & tunc non sunt excommunicati, sed excommunicandi, vt supra dixi, nisi sint iam publicati. Host. tamen in sum. de rapto.in versi. seu.§. de incendiar.in §.fin.versi.fi.dicit, quòd hodie consuetudo approbata reddit ipsos excommunicatos ipso iure, quamuis denunciati nō sint, sed loquitur de incendiarijs, vt patet per exemplum ibi positum, dicendo, siue in villis incendium commiserunt dolo malo: quam dicit esse seruādam, cum optima sit legum interpres: cessante autem consuetudine dicit esse standū opinioni Abb. qui tenuit, quòd hi non sunt excommunicati, sed excommunicandi, & sic non latæ, sed ferendæ sententiæ: An autem sit irregulares, dicas, quòd non, vt supra proximè dixi de incendiarijs, cum non reperiatur iure cautum.

20 † Quis autem cum eis dispensabit? dicas, ꝙ solus Papa, vt in dicta bulla, quæ legitur in cęna Domini, in qua Papa reseruat sibi absolutionem: ergo multo magis dispensationem; & hoc intelligo de publicè accusatis, vel denunciatis, vt supra, aliàs Episcopus dispensabit iuxta constitutionem extrauagantem Benedicti XI. quæ incipit, inter sollicitudines, de priuil.de quo aliquid infra dicam in titulo de sortilegis, in §.circa huiusmodi dispensationem: vbi vide.

S V M M AE.

1 *Fur manifestus non potest, cum sit irregularis, promoueri ad sacros ordines.*
2 *Peccator notorius promoueri non potest.*
3 *Fur vt promoueri possit, quinque requiruntur.*
4 *Peccata occulta non inducunt irregularitatem. & num. seq.*
5 *Dispensatio requiritur in peccato occulto.*
6 *Dispensatio cum fure à quo concedatur.*
7 *Verbum, non dubites, dicitur stare excitatione, & relatione ad potentiam, & voluntatem excitati.*
8 *Fur ad hoc, vt promoueri possit, an requiratur præter dispensationē etiā, & absolutio pœnæ legalis.*
9 *Et quid in foro conscientiæ.*
10 *Eleemosina an sit facienda de furto.*

Et de eo sit recipienda decima.
11 *Creditor si aliquo pacto non potest consequi creditum suum à debitore, an possit furari tantum de bonis suis, vt satisfiat ei.*
12 *Furari an liceat propter necessitatem.*

De Furtis.

1 FVR est irregularis, intelligendo de fure manifesto, † ita quòd promoueri non potest ad sacros ordines sine dispensatione, vt videtur probare tex. in c. fi. de furt. & ibi Io.de Ana.in iiij. col. post medium dicens idē
2 esse in quolibet notorio peccato, vt not.in c.fi. de tempo. ordi.& idem sentit Abb. Sicul. ibidem à contrario sensu, qui dicit, quòd quinq;
3 requiruntur, † vt fur possit promoueri per illum tex.

Primum, quòd fur spontè fuerit confessus furtum.

Secundo, quòd satisfecerit læso.

Tertio, ꝙ infamia non surrexerit ex furto.

Quarto, quòd peregerit pœnitentiam, vel eius partem.

Quinto, quòd aliàs sit idoneus.

His itaq; cessantibus nō potest promoueri. Tamen glo. fin.d.c.fi. videtur tenere contra text. cum immo sufficiat, quòd furtum, & sic peccatum sit occultum;

4 Cum peccata occulta, † non inducant irregularitatem, vt sæpius supra dixi, & not. Inno. in c.tanta, de simo.in fi.& gl.in c.de his, in verbo seruando. L.di. & gl.in c. ex pœnitentibus. ea.dist.in verbo non perdidit, & in c. non erubescant.xxxij.dist.& ij.q.v.c.consuluisti. & faciunt notata in c. ex tenore, de tempo. ordin. vbi dicit tex. quòd quidam clericus adeo deliquerat, quòd si eius peccatum esset publicum degradaretur ab ordine, quem susceperat, & non posset ad superiores ordines promoueri, mandatur tamen prælato suo, vt, quia eius peccatum occultum est, ei coudignā pœnitentiam imponat, & suadeat, vt ipsius pœnitentiæ parte peracta ordine suscepto vtens ad superiores non ascendat.

Tamen, quia peccatum occultum est, si promoueri voluerit, non debet eum aliqua ratione prohibere, pro quo optime faciunt, quæ notantur in c. ij. de apostat. benefacit ratio. c. si sacerdos. de offic. ordin. tamen dict. gloss. fin. dicit, quòd dict. cap. fin. loquitur de dispensatione, & sic destruit sensum Abbas, & quòd, licet quinq; dicta requisita concurrant, non poterit tamen fur promoueri sine dispensatione secundum alios, qui dicunt, ꝙ de iure commu-

communi fur est irregularis, etiam si furtum,
5 & sic peccatum sit occultum, † & in occulto etiam requiratur dispensatio, & cum hoc sensu transiuit do. Cardinalis Zaba. in d. capit. fina. in fin. qui dicit, quòd Melendus, & Host. tenuerunt peccatum occultum inducere irregularitatem, sicut & notorium, seu publicũ, de hoc satis copiosè dixi supra in j. parte huius operis sub rubrica, de irregularitate in iiij. col. versi. sed tex. & glo. ibi vide, dixi etiam supra, de homic.

Sed, quia in fure manifesto omnes consentiunt irregularitatem præter Molédum, & Host. vt refert Cardinalis in d.c. fin. cuius con-
6 trarium tenuit Abb. vt supra diximus, † quæro quis cum fure poterit dispensare, vt promoueatur ad ordines: videtur posse dici, quòd Episcopus ordinarius propter verbum, nõ du-
7 bites, appositum in fi. d.c. fin. † Quod verbum non dubites, videtur stare excitatiue, & relatiue ad potentiam, & voluntatem excitati, ita quòd per semetipsum id possit, in quo excitatur absque alterius adminiculo, seu suffragio: & ex hoc etiam infertur, quòd concurrentibus quoque qualitatibus in fure, de quibus supra non sit necessaria dispensatio, quibus cessantibus sit omnino necessaria à contrario sensu, vt supra dixi: & tunc, quia huiusmodi dispensatio non videtur esse de maioribus, dici potest, quòd Episcopus possit dispensare, arg. eo. quæ not. in dic. sæpe alleg. c. at si clerici. in §. de adulteriis, & aliis criminibus, quæ sunt minora.

Sed contra hoc videtur facere text. decalogi arguendo ab ordine litteræ, quod argum. est validum in iure, vt no. Bal. in j. constitu. C. in §. quibus. in ij. col. in versi. & ex hoc colligo, & in l. quotiens. ff. de vsur. & idem Bald. in l. conuenticula, in iiij. col. de epis. & cler. ibi, item est argumẽtum ab ordine litteræ: bene faciunt no. in institut. de tutel. §. j. & sequenti. & Bald. in l. idẽ Labeo. & in fin. ff. rerum amot. & in l. j. versic. sed contra videtur, in fi. ff. de confit. tuto. & in l. ij. versi. ij. no. ff. si certum pet. & in l. j. in j. no. ff. de sta. hom. & in rubrica, de eo, quòd cum eo fac. est, vbi signatur, quòd valet argumentum ab ordine titulorum.

Sed amplectendo vtrunque moditm ordo litteræ decalogi præponit furtum mœcho, & adulterio; ergo furtũ est maius delictum adulterio: in adulterio autem, & minoribus dispensat Episcopus, de maioribus autem adulterio non: ergo Episcopus non poterit dispensare.

Sed possumus dicere, quòd licet text. d.c. §. de adulterijs dicat, de adulterijs vero, & alijs criminibus, quæ sunt minora potest Episcopus cum clericis post peractã pęnitentiã dispẽsare.

Non tamen sequitur, quin etiam Episcopus possit in alijs criminibus dispensare, licet sint maiora, dummodo ei non sit specialiter prohibita dispensatio per ea, quæ dixit Inno. in cap. nisi cum pridẽ, de renũc. in iij. col. post mediũ, vbi dixit, quòd generaliter Episcopi possunt cum omnibus dispensare, nisi eis specialiter prohibeatur: alleg. de temp. ord. c. dilectus.

Papa autem in omnibus irregularitatibus dispensat, quia ipse irregularitates sunt de iure positiuo: hæc Innoc. ibi, quem etiam supra per discursum retulimus in diuersis locis: & sic Episcopus poterit cum fure dispensare.

Sed, quia supra in principio dixi, quòd inter cætera requisita in fure, vt possit promoueri, est restitutio.

8 † Quæro, vtrum sufficiat restituere rem furatam, An vero requiratur etiam solutio pœnæ legalis, quæ est in quadruplum in re ecclesiæ, & duplũ in alia, vt in c. pecuniæ. xvij. q. iiij.

9 Dicas, † quòd in foro conscientiæ satis est satisfacere, de delicto sine pœna: sic tenet glo. in c. fraternitas. xij. q. ij. in verbo, cum augmento, in fi. & idem tenet Abb. in c. quia ingredientibus, de testa. in fi.

Sed quæro, nunquid de furto sit facienda,
10 † eleemosyna, vel recipienda decima. vide gl. not. in c. decimæ tributa sunt. xvj. q. j. in verbo negocio, in versi. sed nunquid de furto: quæ tãdem tenet, quòd sic: ibi vide.

Sed quæro: sum creditor ex iuxta causa, sed
11 propter † potentiam debitoris non possum consequi iustitiæ meæ complementum. Nunquid possum furari tantundem de bonis suis? Videtur dicendum, quòd sic, si creditum est iudicatum, secus si non: vide in terminis S. Tho. ij. ij. q. 66. artic. v.

12 Vlterius quæro, vtrum liceat furari † propter necessitatem: tex. est, quod sic. in c. si quis propter necessitatem, hoc eo. ti. sed vide Beatũ Tho. ij. ij. q. lxvj. art. vij.

SVMMAE.

1 *Vsurariorum pœna de iure canonico est triplex, sed verius quadruplex, vt nu. 9.*
2 *Et an imponantur ipso iure, vel potius imponantur. Admittentes vsurarios quomodo puniantur.*
3 *Vsurarij publici, an incurrãt aliquã irregularitatẽ.*
4 *Dispensatio à quo concedatur publicis vsurarijs.*
5 *Pœnæ quæ apponuntur publicis vsurarijs, an debeant publicari.*
6 *Publicum quod est non indiget publicatione.*
7 *Gesta, & facta per excommunicatum, vel suspensum, licet de iure non valeat, secus tamen est si tolerantur.*
8. *Participes cum excommunicatis, an sint excommunicati,*

Verbum publicè verificatur in eo contra quem lata est sententia, licet denunciatum non sit.

9 *Irregularitas dicitur resultare ex infamia Canonica.*

10 *Clerici conuicti de vsura, deponi debent.*

11 *Vsurarius an per uiam dispensatiouis possit promoueri, vel si ex tali crimine esset detectus, reponi possit.*

12 *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*

13 *Episcopus tollit infamiam, & restituit famæ in omnibus casibus in quibus potest dispensare.*

De Vsurariis.

1 CANONICA vsurariorum pœna
triplex est. Prima enim est, quòd
vsurarij manifesti ad communio-
nem altaris non admittuntur. Se-
cunda, si in tali peccato decedunt, ecclesiastica
sepultura eis denegatur. Tertia, eorum oblatio
nes nõ admittũtur, hæc statuuntur, in c. quia de
vsur. Et fuit cõstitutio Alex. iij. cõcilij Lateran.
2 † Quærit do. Cardinalis, an huiusmodi tres
pęnæ imponantur vsurarijs ipso iure, an veniãt
imponendæ: & dicit Inno. dixisse, ꝙ ipso iure
si sunt publici, quod dicit esse verum per d.
c. quia.

Quærit etiam de pœna clericorum admittentium vsurarios contra dictam constitutionem dicens, quòd incurrit pœnam dic. constitut. ipso iure secundùm Innoc. quod Cardinalis putat verum propter verbum, maneat suspẽsus, in tex. appositum: putat tamen requiri admonitionem, cum possit euitari pœna reddendo acceptum, vel satisfaciendo, vt etiam idem dixit in c. excommunicationi, de rapto. in tertio not. vbi dixit esse notandum ex illo tex. iuncta glo. quòd, quãdo pęna imponitur ipso iure reseruato aliquo, quod si fiat, pœna non incurritur, debet semper intelligi monitione præcedente: Hosti. autem intelligit opus esse sententia per c. cum tu, in glo. ij. hoc eo. ti. quia dicit decretalem d. c. quia in omnibus, quoad vsurarium esse canonem ferendæ sententiæ: ergo dicit fortius in sepelientibus: sed respondet do. Cardinalis. Ibidem, ꝙ immo & quo ad vsurarium est canon latæ sententiæ, si est publicus, vt supra dixi. Sepelientibus autem hodie est aliter prouisum per Clementem Quintum in cõcil. Vieneñ. de quo in clem. j. de sepul.

3 Sed quæro vtrum † publici vsurarij incurrãt
aliquam irregularitatem? dico, quòd cum sint
ipso iure excommunicati, si se ingerũt diuinis,
irregularitatem, quã quilibet excõmunicatus
se ingerendo incurrunt, de iure incurrunt siue
in contemptum, siue non, ex quo sunt in canone latæ sententiæ.

4 Sed quis cum eis in hoc casu dispẽsabit; dic,
quòd solus Papa: quia solus supra irregularitatibus dispensare potest, aut alius de eius speciali mandato. vt summus pœnitentiarius, aut alij de eius mandato, ex mandato sibi specialiter facto per Papam viuæ vocis oraculo, vt etiam hodie seruat officium pœnitentiariæ.

Et quia proximè dixi, quòd solus Papa supra irregularitate, & cum irregularibus dispensat: vide ad hoc Inno. in sua glo. in c. cum æterni. de re iudi. in vj. in verbo irregularitas, qui etiam dicit, quòd ita seruat ecclesia Ro. dixi etiam supra in tit. de dispensatione Papæ in iij. col. in fi.

Sed quia supra vidimus, quòd publici vsura
rij sunt ipso iure excommunicati. Quæro vtrũ
ad incursum pœnarum, de quibus supra requi-
5 ratur publicatio de iuris necessitate, † & canon
latæ sententiæ indigeat declaratione iudiciali,
vel publicatione episcopi, vel alterius ordina-
rij? Doc. in d. c. quia in omnibus specificè non
tangunt hoc, sed Abb. ibi extra glo. in ij. col. vi
detur sentire, ꝙ non, propter verbum non ad-
mittantur quo ad vsurarios, & verbũ maneant
suspensi quoad clericos: Sed ex hoc non solui-
tur. q. quia non inficiot hoc. Sed dubitatur, an
declaratio sit necessaria firma existente excom-
municatione, & suspensione, sicut dicimus de
incidente in canonem, si quis suadente diabo-
lo. xvij. q. iiij. ita quòd non teneat euitare excõ-
municatum à canone ante publicationẽ: & cer
te videtur dicendum, ꝙ sic: quia tex. in d. c. quia
in omnibus loquitur de publico vsurario & nõ
6 de occulto: † quod autem est publicum non
indiget publicatione. Ideo credo, quòd publi-
cus vsurarius satis sit publicè excommunica-
tus, ita quòd non indigebat alia publicatione,
vel declaratione: licet secus dicerem de inci-
dente in canonẽ d. c. si quis suadente. quia tunc
crederem, quòd ad hoc, vt omnes eum euitare
tenerentur, esset necessaria declaratio, & publi
catio, seu denunciatio ordinarij: pro quo addu
co, quod voluit Inno. in c. cum dilectus, de con
suet. in ij. col. in glo. in verbo suspensus in vers.
Item dicunt quidam, vbi dicit, quòd quidam
7 dicunt, quòd † quicquid facit excommunica-
tus, vel suspensus, valet, & tenet, quamdiu tole
ratur ex ignorantia, ponens exẽplum, quia for-
te sunt excommunicati à iure, & non per sen-
tentiam: ideo omnia eorum facta tenent: arg.
viij. q. iij. c. non ne: dicit tamen illud esse ve-
rum in his, quæ faciunt ratione publici officij.
arg. l. Barbarius. ff. de offi. præto. aliàs dicit se-
cus, vt ibi. Sed hæc non tollunt obstaculũ vni-
uersalis ignorantiæ excommunicari, cum ne-
mo præsumatur excommunicatus, nisi de ex-

commu-

communicatione constet, de qua cum constat, semper præsumitur excommunicatus, nisi de absolutione constet, vt dicit Inno. in c. proposuit. de cler. exco. mini. & in c. super his. de accus. Et idem Inno. facit differentiam vt etiam omnes inter nominatim excommunicatum in genere, vel generaliter excommunicatum, quia nominatim excommunicati, uel interdicti dicuntur quicunque, de quibus certum est, quòd sint excommunicati, uel interdicti.

Non nominatim autem excommunicati, vel interdicti dicuntur, quando sic fertur sententia: Excommunico talem cum suis fautoribus, uel participibus.

8 †Participes. n. non sunt nominatim excommunicati vel interdicti, ideo non tenetur quis euitare eos: allegat. vj. q. ij. c. ij. & iij. Nisi forte esset notoria eorum participatio, ita quòd non esset locus inficiationi, vt not. in c. tua de cohab. cler. & mul. Sed in casu manifesti vsurarij hæc uerificantur; ergo uidetur, quòd declaratio, seu denunciatio non sit necessaria: facit ad hoc decisio cle. j. de sepul. supra alleg. vbi in tex. dicitur: qui excommunicatos publicè. aut nominatim interdictos, uel usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt, decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere.

Ex quibus uerbis vnumquodq; ponderando deciditur quæsitum: Nam verbum excommunicatos intelligitur tam à iure, quàm ab homine: dicit ibi glo. in d. verbo excommunicatos, & uerbum publicè uerificatur in eo, contra quem lata est sententia, licet denunciatus non sit. Et ibi glo. exemplificat de excommunicato per iudicem in loco, in quo consueuit iudicare præsentibus officialibus suis, ut ibi, & publicatio non auget, nec minuit sententiam excommunicationis.

Sensus tamen dic. glo. rectè ponderanti uidetur esse, quòd ubi uerisimiliter præsumitur scientia excommunicationis, quòd tunc teneamur euitare excommunicatum, uel saltem sit casus, in quo sit participandum ignorantibus, si ignorauerunt, quod publice sciebatur. xij. q. ij. c. qui in humanis, & dicit ibi Io. An. quòd ad hoc mouet mens; & ratio iuris præponenda est uerbis: ex quibus possumus concludere, quòd ubi, & quando quis est excommunicatus siue ab homine, siue à iure, & talis excommunicatio uerisimiliter est, uel esse potest notoria, seu publica; quòd tunc teneamur euitare excommunicatum, & non est necessaria denunciatio, seu declaratio, secus, ubi non esset, nec esse potuisset notoria: dicam plenius infra de sent. exco. sub rubricella quis dicatur publicè excommunicatus, ubi latè.

Et quia supra dixi in principio, canonicam vsurariorum pœnam esse triplicem, inuenio in
9 iure esse quadruplicem: quia † quarta est infamia canonica, propter quam resultat irregularitas, & talis, quę prohibet vsurarium promoueri, vt est tex. in c. maritum. xxxiij. dist. Immo iam promoti deijciuntur, & repelluntur à dignitatibus, ut not. in c. inter dilectos. de excess.
10 prælat. & † tales conuicti de usura deponi debēt, ut in c. quoniam multi. & c. de Petro. xlvij. dist. & glo. in c. ij. de vit. & hon. cler. in verbo vsurarij.

Sed modo quæro, vtrum cum vsurario di-
11 spensari possit, † vt promoueatur, & quòd iam promotus, & deiectus propter crimen vsurarū reponatur? Dico, quòd ipso perseuerante in cri-
12 mine vsurarum nemo secum dispensat, † quia nō dimittitur peccatū, nisi restituatur ablatū.

Si verò ipsum pœniteat post peractam pœnitentiam (& integram satisfactionem) potest episcopus dispensare: ita tenet Hosti. in c. præterea, de vsuris.

13 Et ex hoc infertur, quòd † episcopus tollit infamiam, & restituit famæ in omnibus casibus in quibus potest dispensare, vt ij. q. iij. c. Euphemium in §. hinc colligitur, & ibi glo. dicit: vnde benè dico, quòd episcopus potest tollere infamiam in omni crimine, in quo potest dispensare: dicā infra in fine quæstionis sub rubrica de infamibus, & sententiam passis.

In quibus autem casibus, & quomodo committatur vsura, nostrum non est hic quęrere, cū non conueniat subiecto nostro, & materia sit satis superq; per scribentes deducta vsq; ad vmbilicum, & præcipue per Host. in summa, & Laurentium de Rodulphis de Florentia in repeti. c. consuluit. & per Io. Cal. in repeti. c. nauiganti, & in c. in ciui. de vsur. & per Beatū Tho. ij. ij. q. lxxviij. per totum, & per eūdem in sum. q. lxxviij. art. j. & ij. & vj. & xlvj. dist. per totum. & xiiij. q. iiij. & v. & vj. per totum, & Fribur. in sua sum. eo. ti. vbi examinat lxxij. q. Et per Ray. in sua sum. eo. tit. vbi examinat materiam, ponendo x. rubricas sub x. speciebus vsurarum.

S V M M AE.

1 *Falsificatio multiplex describitur.*
2 *De ponderibus & mensuris scriptum est in sacra pagina.*
3 *Falsum multipliciter committitur in scripturis, sigillis siue bullis papalibus, & instrumentis.*
4 *Scribentes & fabricantes litteras apostolicas falsè quomodo puniantur.*
5 *Quid de alijs principum litteris.*
6 *Falsarij quomodo puniantur. & nu. 8.*
Clericus fabricans falsam scripturam debet deponi.

7 *Falsificans*

7 *Falsificans priuatam scripturam an ita puniatur, ac si falsificasset publicam.*
8 *Falsificans acta causæ debet amittere causam.*
9 *Moneta non potest cudi sine permissu Principis. Et quibus casibus non habeat locum.*
10 *Redimens terras & loca è manibus inimicorum suorum infidelium, non subest Imperatori.*
11 *Moneta multis modis falsificari potest. & sub num. 13.*
12 *Moneta tantum debet ualere in forma quantum in materia, deductis tamen expensis.*
13 *Princeps potest minuere suam monetam de consensu populi. Et quando hoc sit verum.*
14 *Emens pecuniam in vno loco, in quo minus valet, quàm in alio, causa vendendi in alio loco in quo plus ualet, an sit peccatum.*
15 *Expendens pecuniam falsam scienter an peccet. Falsificatio in partu quomodo committatur.*
16 *Spurius siue adulterinus an sine dispensatione promoueri possit.*
17 *Falsitas multipliciter lingua committitur. Iudex, testis, aduocatus, siue procurator, & similes ex falso iudicio, pro testimonio, siue procuratione tenentur ad æstimationē litis, si victor non sit soluendo, vel nolit restituere, & sunt infames.*
18 *Actor in agendo tripliciter potest committere fraudem, & falsitatem.*
19 *Reus etiam tripliciter committit falsum.*
20 *Damnatus ad mortem, si potest aufugere & euitare pœnæ executionem, an in carcere debeat manere, uel aufugere, stante regula quòd impediens executionem peccet. Et quid si iniustè sit condemnatus.*
21 *Aduocatus, procurator, seu iurisconsultus multipliciter falsitatem committere possunt.*
22 *Testis in iudicio tripliciter peccat.*
23 *Testis quando iurat dicere ueritatem, an teneatur respondere ad interrogata tantum, uel etiam super tota causa, licèt non interrogetur.*
24 *Testis deponens id quod ei est dubium peccat.*
25 *Et quid si deponeret falsum credens verum & firmum esse. Et an teneatur restitutionem damnum passo.*
26 *Testis an possit licitè recipere expensas, si conducatur de loco ad locum ad examinandum, vel operas suas, cum solitum lucrum dimittat.*
27 *Testis recipiens pecuniam à parte, an incurrat aliquam irregularitatem.*
28 *Iudicans iniuste ex quadam ignorantia, quomodo peccare dicatur.*
29 *Iudex ecclesiasticus quis esse non potest, nisi habeat mediocrem scientiam. Et quid de layco, & quomodo procedant prædicta.*
30 *Comittens delictum capitale, vt falsum debet deponi, si est promotus.*
31 *Periurij maxima est vis, & quanta sit.*
32 *Iuramentum aliud est assertorium aliud promissorium, & qualia sint singula. Et iurans falsum quomodo, & quando infamis intelligatur.*
33 *Iuramentum temerarium vel de re illicita an inducat depositionem uel infamiam.*
34 *Dispensatio periuris à quo concedatur.*
35 *Pœna periurij quomodo euitetur.*
36 *Conditiones speciales non subintelliguntur nisi exprimantur.*

De crimine falsi & falsariis.

1 ALSIFICATIO † multipliciter describitur, videlicet in ponderibus, in mensuris, in scripturis, in sigillis siue bullis, in instrumentis, in monetis, in partu filiorum, & in lingua: & hoc multipliciter, videlicet testificando, aduocando, procurando, iudicando, & omittendo.

2 † In ponderibus & in mensuris scriptum est Deutero. xxv. Non habebis in sacculo diuersa pôdera, maius, & minus: nec erit in domo tua modius maior, & minor, pondus habebis iustum, & verũ, & modius æqualis, & verus erit tibi, vt multo viuas tempore super terram, quã dominus Deus tuus dederit tibi: abominatur enim dominus eum, qui facit hæc, & aduersatur omnem iniustitiam. Et in concilio Maguntino, de quo in c. ij. de emp. & ven. statuitur, vt mensuræ & pondera iusta fiant, cõtra faciẽtibus pœnam statuendo, & idem repetitur in c. j. ne cler. vel mona. ibi pondera iniusta, vel mensuras habere. ſ. prohibemus. & Hier. ait, non afferamus stateras dolosas, de quo xxiiij. q. j. c. non afferamus. & Psal. lxj. Mendaces filij hominum in stateris. de quo dicemus etiam infra in vltima descriptione, videlicet in iudicando.

3 † In scripturis, sigillis, siue bullis, etiam Papalibus, & instrumẽtis multipliciter describitur, & committitur falsum, tam videlicet fabricando, quàm vtendo, vel impetrando per falsi suggestionem: hi tamen vt falsarij nõ puniuntur, sed carent quomodo impetratis, de quo not. in c. super literis, de rescrip.

4 Fabricantes † autem literas apostolicas quoquomodo, aut in scriptura, aut bulla, aut alio quocunq; modo, & falsis sic literis vtentes sciẽter, puniuntur pœna canonica. c. ad falsariorũ. & c. quàm graui. de crimi. fal.

Falsificantes autem literas, vel sigilla aliorũ principum supremorũ, puta Imperatoris, vel Regum, puniuntur pęna. c. ad audientiam, hoc eo. ti, videlicet degradantur, bullantur, & perpetuo de prouincia eijciuntur, quam abiurare coguntur,

coguntur,& sic est casus,in quo ecclesia imponit pœnam corporis afflictiuam, & duos alios etiā habemus, vnum videlicet in c.sj. de adult. alterum in c. in archiepiscopatu; de rapto. vt etiam dixi supra de adult. Et de hac materia plenè etiam habetur in c. in memoriam.xix. dist. & ibi Arch.& d. Præpos.post eum.

6 Pœna † autem falsariorum, sed leges est depositio,& omnium bonorum confiscatio in homine libero,in seruo vero mors est pœna, vt in l.j.ff. de fal.

Et hoc uerum in falsante per se rescriptum principis,falsantes autem aliàs literas ecclesiasticas inferiorum prælatorum excommunicantur. Clerici autem,qui instrumentum, vel chartam falsauerit, debet deponi, & perpetuis carceribus mancipari. L. dist.c.si episcopus, & sic falsarius non traditur semper curiæ sæculari vt not.in c.nouimus.de uerbo.signifi.tamen in l.pen.C.de fal.dicitur,quòd falsans priuatā scripturam punitur,sicut falsans publicam.

8 † Falsans autē acta causæ debet perdere causam,dicit gl.in l.in fraudem.§.neq;,& §.quod; ff.de iure fis.& in c.olim,de rescrip.

Tenetur autem in foro conscientiæ falsarius vltra graue peccatum commissum,siue sit in testamento, siue in instrumento quocunque, vel scriptura, aut libris mercatorum, & scienter vtens talibus ad omne damnum,quod inde alicui sequitur,siue sit notarius, vel testis,vel socius, aut quicunq; alius particepās de falsitate, vt not.in c.si culpa, de iniur.& damn.da.quod est c.fi.& omne emolumentum , quod inde recipit tenetur restituere,quia fur ē, & latro.xiiij. q.6.c.si res. Qui autē scienter vtitur falsis bullis, incidit in canonem.c. quàm graui,ad falsariorum, vt supra dixi, & tenetur ad restitutionem,& ad emendam.

In monetis:nam non licet sine cōsensu principis † cudere monetam.l.ij. & iij. de fal. mone. secundùm Bar. & alios ibi. Et hoc verum, nisi ciuitas, vel princeps inferior præscripsisset tanto tempore,& per tantum tempus,de cuius initio memoria non extaret, vt not.in c. super quibusdam, de verbo. signi. vel nisi esset talis, qui præscripsisset iura Imperij, vt dicit glo. in c. Adrianus,el secondo.lxiij.dist. de Rege Hispaniæ, quòd non subsit Imperio, quia de hostium faucibus eruit regnum,& ex illa glo. elicitur argum. † quòd quicunque eruit terras, aut loca de manibus hostium, quod intelligo de infidelibus, & inimicis Christiani nominis, non subsunt Imperatori,nec alteri principi,sed ab omnibus sunt immunes, & in illo loco erepto habent iura Imperialia.

11 Falsatur autem moneta multipliciter, vt dicit glo. in c. quanto. de iur. iu. vbi omnes ponunt,& tractant hanc materiam falsæ monetæ, & sicut diuersimode falsatur, sic diuersimode falsans punitur.

Vno itaq; mō falsatur moneta principis de nouo cudendo, & huiusmodi cudentes secundùm leges debent comburi. vt in d.l.ij. de fal. mone. Et idem dicito de cudente monetam ciuitatis, vel cuiuscunq; inferioris à principe, per l.j.C.eo.ti.

Secundo,cum quis nō fabricat de nouo monetam, sed fabricatam minuendo cudit, vel tingit, vt ærea, vel argentea appareat aurea, vel ærea, argentea, & tales etiam vltimo supplicio puniuntur, vel dātur ad bestias secundùm personæ qualitatem, vt in d.l.j.& l. quicunque.C. de fal.mo.

Habentes autem ius cudendi monetam, possunt & ipsi ipsam fraudare tribus modis. Primo quando certū pondus à principio pro quolibet denario dimittitur de mandato principis, & illam sic diminutā mandat recipi in suo dominio,ac si esset primi pōderis. Ita dixit Inno. in d.c.quanto.

Secundo modo, quādo cuditur moneta minoris ponderis, vel valoris vilioris, quàm esset antiqua & solita moneta, deductis tamen expēsis factis pro ea cudenda. Quia Inno. vbi supra

12 dicit,quòd tātum debet valere moneta † in forma, quantum in sola materia,deductis tamen expensis, quas de suo facere nō tenetur; immo si princeps indigeat, poterit habere inde aliquod lucrum, vt sic minus valeat, quam materia deductis etiam expensis. Et hoc credo verum, si pecuniæ non exirent regnum, vel territorium regis, vel principis cudentis. Aliàs sequeretur damnum subditis, quia non reciperentur monetæ ab exteris: Inno. enim vbi su-

13 pra tenet,quòd princeps † possit minuere suam monetam de consensu populi; quia quilibet potest renunciare suo iuri, & suo damno consentire, vt in c.quàm periculosum.vij.q.j.& dicit in hoc sufficere consensum magnatum regni, vel prouinciæ, seu ciuitatis, quia ad eos spectant negocia vniuersitatis. Sed Inno. vbi supra demum dicit, quòd quando moneta esset spargenda, vel expendenda extra regnum, vel dominium cudentis, quòd tunc non sufficit consensus populi, vel magnatum propter interesse vniuersale, sed hoc non videtur obstare quoad suos subditos; quia exteri non tenentur admittere tales monetas, nisi quantum valent.

Tertio modo fraudatur moneta secundum Hosti. quando princeps reprobat bonam monetam, vt inde illam emat, & de nouo aliam minus bonam cudat.

Sed scitote, quòd tribus modis falsatur moneta

vbi supra.quòd tunc iniungatur mulieri, quòd de sponsalitio suo, & alijs rebus, quas habet, vel io futurum habere poterit, satisfaciat iuxta posse suum, addens etiam de peccato, quòd si non potest plenè satisfacere, proponat firmiter in animo, quòd satisfaciet, cum citius poterit, & sic erit io bono statu. Hæc dicit ille sanctus pater.& allegat xxij.q.v. videtur & d.c. officij. de pœn. & re. vbi hæc materia suppositionis partius tractatur.

Sed forte quæres, quomodo fiet hæc satisfactiò sine scandalo? Dicit idem sanctus, quòd fiet mediante persona discreta, secretè, & cautè sub huiusmodi verborum substantia, videlicet: quidam persona tenetur vobis in hoc Accipite. Et Hosti.dicit, quòd hæc satisfactio, etiam fiet hæredibus ab iotestato, vel etiam in scriptis, vel testato, & Inno.plus dicit in d.c. officij, quod hæc restitutio fiet illis, quibus verisimiliter credetur, quòd sua reliquisset: vel si hoc nesciretur, detur pauperibus.

Sed si mulier non habet, quid det: dic secundùm Inno. quòd mulier per testes, si habet, vt supra dixi, debet reuelare successores prędictos à damno, quod habent sua culpa, nisi graue scãdalum verisimiliter esset proventurum. Tunc enim debet abstinere, quia minus malum est damnum in rebus, quàm io corporibus, & animalibus: si verò non habet probationes, tunc sileat, vt ij.q.vij.c. plerunq;. Addens ille sanctus, quòd filius ille spurius, vel suppositus nõ tenetur credere soli mulieri, pręcipuè cum multę sint malitiæ, & fallatiæ mulierum, vnde si insana conscientia perseuerat, credit, quòd in toto excusetur per ignorantiam iouincibilem factæ deceptionis. Si verò honestas fœminæ, & aliæ probabiles circumstantiæ faciunt ei probabilem cõscientiam de veritate facti, etiam vult tutiorem viam tenere, nil vlterius percipiat.de perceptis autem, & iam consumptis, quamdiu habuit bonam fidem, Ray. conсluit, quòd restituat, vel cõponat, vel remissionem petat per aliquam aliam personam tacito negocio. Dicit tamen talem non esse agendum, sed hortandum, vt inducatur ad hoc, sed de iam consumptis dicit non teneri. Et idem Beatus Anto.dicit, quòd Ioannes de Neapoli dicit in quodam suo quolibeto, quòd non solùm si periculum personæ immineret, sed etiam amissionis famæ, & sine periculo vitæ, non videtur, quòd teneatur manifestare hoc, si probari non posset.

16 Sed iuxta præmissa quæro de duobus. primò, vtrum talis spurius, vel adulterinus, siue suppositus possit sine dispensatione promoueri, cum sciuit se talem. Secundo postquam sciuit, an si vult promoueri, teneatur reuelare inhabilitatem suam, si est secreta.

Sæpius supra dixi io discursu, quòd occultum peccatum non inducit irregularitatem, etiam in atrocibus, vt dixi supra de irregularitate, in prima parte huius operis, vbi latè examinaui io homicidio voluntario secreto. vbi retuli opiniones dicentium, quòd occultum peccatum nõ inducit irregularitatem præter reos homicidij, quorum contrarium tenuisse videtur Inno. in sæpe alleg. c. tanta. de simo. io fi. & glo. in c. ex literis, de furt. & glo. in c. de his. in verbo, seruato. l. dist. & xxxij. dist. erubescant. quia ecclesia non iudicat de occultis. & in c. ex tenore, de temp. ordi. vbi hoc quasi expressum videtur, cuius cõtrarium tenuit. Goffr. io sum. de tempo. ordi. in iij. & iiij. col. in fi. Sed communis opinio est, quòd non in occultis. Et sic videtur in casu nostro, quòd non teneatur reuelare impedimentum secretum, sed benè credo, quòd secum debeat secretè dispensari in foro conscientiæ, & potius talis debeat abstinere, quàm sine dispensatione promoueri, quia nihil Deo secretum, sed omnia palam habet diuina potentia. & licet quis dicatur, quòd taliter nasci non est peccatum nascentis, nec suppositi, sed concipientis, & generantis, & supponentis, vt in c. nasci de adulterio. & c. nunquam. de vitijs parentum. xlvj. dist. & quasi per totam illã dist. & sic non sit peccatum: sed nota tamen, quia sic ecclesia prohibuit, debemus parere mãdatis ecclesiæ. Alij tamen dicunt, quòd sic geniti, vel suppositi sunt hortandi, non cogendi, vt petant secum dispensari: secretè tamen, & sic in facto ego seruaui io personã cuiusdam presbyteri Sebastiani Rigeti de Cauelerio Leone Taurinensis diœcesis, cui mater dixerat, quòd erat genitus ex adulterio, cui credidit. Et fuerunt sibi per pœnitentiariã concessæ literæ clausæ io forma discreto viro, confessori super dispensatione.

17 Postremò lingua committitur falsitas multipliciter, videlicet in actore agendo, in reo se tuendo, in teste deponendo, in aduocato aduocando, & consulendo: & pro malo consilio ad uocatus punitur, dicit glo. io c. si quis Episcopus. xxvj. q. v. in procuratore procurando, & in iudice iudicando.

De singulis Beatus Anto. in ij. parte, tit. j. c. xix. in §. iiij. Vsq; ad fi. capituli plenè tractauit, concludens, quòd iudex, testis, aduocatus, siue procurator, omnes ex falso iudicio, falso testimonio, & falsa defensione tenentur ad extimationem litis, si victor non sit soluendo, vel nolit restituere, & sunt infames, vt de primo est glo. io c. hoc etiam placet. ij. q. vj. pro eo habetur in l. ij. C. de pęu. iudi. qui malè iudi. addens, quòd quamuis io foro iudiciali non cogantur ad restitutionem, uel alias pœnas, nisi conuictus,

ctus, vel confessus: tamen in foro pœnitentiali, seu conscientiæ absq; conuictione tenetur ad restitutionem omnis damni læso secundum Ray. Hosti. Vincen. & omnes, addens etiam, quòd talibus debet imponi grauis pœnitentia tanquam pro grauissimo crimine, vt in c.quicunque.ix.q.iij.

18 In actore agendo, tripliciter committitur falsitas. primò calumniosè agendo, & ex malitia, vt not. in c. sed si culpa. de iniur. & dam. dat. & xiiij q.v.c.non sanè.in fi.& q.vj.c.si res. Secundò peccat, si falsò desistat à prosecutione iustæ causæ reum adiuuando, in criminali præcipuè, & in quacunq; causa, vbi agitur de interesse tertij. Et dicitur tunc præuaricator, & collusor, de quo vide Beatum Tho.ij.ij.q.lxvij. per totum, & xxij.q ij.faciat. Tertio modo actor offendit reum, vtendo falsis instrumentis vel testibus, aut probationibus, vel mendacijs, vt in iuribus proximè alleg.

19 Reus quoque tripliciter committit falsum. primo dicendo falsitatem, vel occultando veritatem iudice quęrête, etiam in articulo mortis, etiam in criminali. & est ratio secundùm Beatum Tho.ij.ij.q.lxix. quia facit contra debitum iustitiæ. Et hoc est mortale: pertinet autem ad debitum iustitiæ, vt quis obediat suo superiori in his, ad quæ ius suæ prælaturæ, siue superioritatis se extendit.

Secundò reus peccat mortaliter, & committit falsum, calumniosè se defendêdo. Nam isto modo, etiam si iustam causam foueret, peieraret, quod semper est mortale. Nam in causa etiam criminali iuramentum de calumnia præstandum est, vt in c. inhærentes. de iuramento cal. pro cuius declaratione dicit Beatus Tho. ij.ij.q.lxix.art.ij. quòd aliud est veritatem tacere, & aliud falsitatem proponere, vbi plenè videbis.

Tertiò peccat reus per appellationem iniustam, videlicet cum quis appellat à sententia interlocutoria; vt negocium principale differatur, & à diffinitiua, vt executio impediatur, quod est calumniosè se defendere. talis enim agit contra iustitiam, quia officium iudicis impedit, vnde ei iniuriam facit, & etiam aduersario suo, cuius iustitiam, quantum potest, perturbat: & ideo sicut dicitur ij.q.vj. omnino puniendus est, cuius iniusta appellatio pronunciatur: & tenetur etiam ad satisfactionem in damnis, & expensis. Sed secus si appellat ex confidentia iustæ causæ, quia scilicet credit se fouere iustam causam. Hæc Beatus Tho. vbi supra.

Sed iuxta prædicta quæro, quia ex supradictis patet, quòd non licet appellare à sententia iusta, etiam vt executio retardetur. vtrum iustè damnatus ad mortem, si potest aufugere, & sui tare pœnæ, seu sententiæ executionem: vt puta, quia inuenit carcerem apertum, teneatur manere in carcere, & expectare sententiæ executionem? Dicit Beatus Tho. vbi supra art.iiij. quòd non debet fugere.

Sed quid si est iniustè condemnatus? dicito, quòd ei licet resistere iudici, sicut & latroni, quòd in telo, etiam vi, & armis, prout latroni, cui non nisi vi, & armis resistere possumus. fallit hoc propter imminens scandalum euitandum, cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur, secundum Beatum Tho.ij.ij.q. prædicta lxix.art.iiij.

21 †Aduocatus, & procurator, ac iurisconsultus multipliciter peccare possunt. & primò aduocatus, si scienter defendit causam, quam nouit iniustam, secundum Beatum Tho.ij.ij.lxxj. per totam illam q. & est ratio secundum eum, quia illicitum est cooperari alicui ad malum, consulendo, adiuuando, vel aliter cõsentiendo. vnde dicitur ad Ro.j. Digni sunt morte non solum, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. vnde canon, seu decretalis Alex.iij. de qua in c.j.de offi. deleg. dicit, quòd agentes, & consentientes pari pœna puniuntur. & ibi glo. in verbo, pari allegat concordantias. Quæ etiam dicit, quòd magis puniuntur cõsentientes, quàm agentes, quæ demum ponit, quòd quadruplex est consensus, ibi vide.

Similiter etiam cum à principio credit causam iustam, & in deductione causæ, siue processu cognoscit eam iniustam, quia tunc grauiter peccat eam defendendo, non tamen debet eam prodere, vt.s. iuuet aliam partem, vel secreta causæ alteri parti pandet, seu reuelet: quia esset contra fidelitatê. sed debet eam deserere, dicendo clienti, non foues iustitiam, & eum ad credendum inducere, vel concordandũ, seu cõponendum cum aduersario, aliàs procurator, aduocatus, & consultor tenetur ad omne damnum, arg. not. in l. rem. C. de iudi. & idem Beatus Tho. vbi supra. & sic statuit Gregorius X. in sua constitutione.

22 †Testis in iudicio tripliciter potest peccare, & falsum committere. primò dicendo falsitatem scienter, & talis peccat mortaliter secundũ Beatum Tho.ij.ij.q.lxx. tũ quia facit contra iustitiã lędens bonum cõe, vel proximum: tũ quia facit côtra octauã legem decalogi dicentê expresè, non loqueris contra proximũ tuũ falsum testimoniũ, vt Exo.xx. tũ quia peierat, nam testis iurat, aliàs non crederetur sibi, quantũcunq; religiosus sit, vt dicit. c. nuper. de testi. licet Philip. Corneus in suo consi. dixerit, ꝙ etiã vni digno testi, puta bono Carthusiẽsi, credi potest: quod non credo verũ in arduis, in quibus rigor iuris seruan-

seruandus est, cum in ore duorum &c.

In summarijs autem, & leuis praeiudicij cũ iuramento in supplementũ fortè illud dictum procederet, etiã si esset plus quàm summaria, non tamen ardua, vel quando ageretur de nullius praeiudicio, vt dixi supra de sepult. alias esset destruere verbum euangelicum, nec sufficeret dicere, ꝙ verba euangelij non stant exclusiuè, sed affirmatiuè, videlicet, ꝙ licet in ore duorum, vel triũ stet omne verbũ veritatis, non tñ excludit, ꝙ etiam in vno teste non possit esse veritas, quia fateor contrariũ, videlicet ꝙ vnus tãtum testis potest scire, & dicere veritatem, non tamen illi soli iudex credere tenetur, nisi alijs probationibus concurrentibus, ex quibus causetur plena probatio, vel plus, quàm semiplena, cum suppleméto iuraméti in causis, in quibus deferri potest, alias non, iux. materiã anih. nisi breuiores, & in quibus non datur libellus, vt C. de sent. ex peric. recit. & l. si quis oleum. ff. de dolo. in fi. in verbo illustrium. de re iudi. in vj. & in l. nec quidam. §. de plano. ff. de offi. proconf. & in l. j. ff. de constit. princ. & quis ordo in bon. poss. ser. l. j. §. dies. & l. iiij. §. pen. de dam. infec. alias euangelica veritas offenderetur.

Et quia dixi, ꝙ testis debet iurare dicere veritatem, hoc intellige non tantũ super articulis, & cõmentis in eis ac interrogatorijs partis, sed etiam super tota causa, etiam si non interroge-

23 tur, quia † non debet celare veritatem, vt supra dixi per dictum beati Thom. sed hoc est expressum per docto. & pręcipuè Inn. in cap. j. de testi. cogen. vbi bene limitat. & idem Innoc. in cap. per tuas. de testi. in ij. glo. in verbo, capitulis, alias tacens, seu supprimens veritatem, tenetur ad emendam laeso. xiiij. q. vj. c. si res. & ij. q. j. c. notum.

24 Secundò † peccat testis, si id, quod est sibi dubium, & incertum, dicit sibi esse certum. iiij. q. iiij. §. sola. & in auth. de testi. & licet. & beatus Th. ij. ij. q. lxx. per totum.

25 Sed ponamus, quòd testis † ex debilitate memoriae humanae, vt contingit, quòd quia reputat se, quandoque certum de eo, quod falsum est: ideo si quis cum debita sollicitudine recogitans, existimat se esse certum de eo, quod falsum est, non peccat mortaliter: hoc asserens, quia non dicit falsum testimonium per se, nec ex intentione, sed per accidens contra id, quod intendit, vt dixit beatus Tho. vbi supra.

Sed quaero, vtrum talis teneatur ad restitutionem damnum passo? dic, ꝙ non, per not. in c. de occidendis. xxiij. q. v.

Tertiò peccat testis pecuniam acceptando, etiam pro veritate dicenda, quia expresse facit contra iura, quae hoc prohibent, & valde iustè, ad euitandum corruptionem veritatis pecunia. vnde dicit Aug. & transumptiuè in c. non sanè. xxiij. q. v. ꝙ non licet testi vendere verum testimonium.

Et multò magis peccat testis, dum recipit pecuniam, vt dicat falsum testimonium, vel veritatem occultet. Potest tamen testis accipere expensas ab eo, qui eum conducit de loco ad locum, puta de partibus ad Rom. curiam.

Item potest exigere operas suas, cum solitũ lucrum dimittat, vt iij. quaestio. iij. testes in §. venturis.

Quartò peccat in omissione testimonij, cũ ferri debet in vtilitatem proximi, si requiritur, de quo vide per beatum Thom. ij. ij. q. lxx. ar. j. vbi pulchrè.

Modò circa praemissas falsitates, & peccata,

27 quaero an homo sic † peccãdo incurrat aliquod vitium irregularitatis, siue notam?

Et primo à iudice inchoando dicas, ꝙ si iudex est ecclesiasticus, vltra praemissas poenas incurrit & poenam suspensionis ab executione officij per annum. Sed hodie de hoc habemus tex. in c. cum aeterni. de re iudi. in vj. & si interim se ingerit in diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non nisi per Ro. Pontificem absoluitur, vt ibidem, & dixi supra de dispen. Pa

28 pae; & praedicta intellige de iudicante † per sordes, quia si per ignorantiam iniustè iudicat, distinguit idem beatus Ant. quia, aut ex se indicat sine assessore, aut de consilio assessoris: primo casu si ignorantia fuit crassa, & supina, quia per se ignorabat, quod scire debebat, nec ab alijs curauit instrui: tunc secundum omnes tenetur laeso arbitrio boni iudicis, vt C. de var. & extra ordi. cogn. l. fi. In iudicio autem animae dicit Rayn. credidisse, quòd teneatur ad restitutionẽ, sicut in primo casu, & ratio huius dicti est, quia in culpa fuit; cum sciuit, vel scire debuit se insufficientem, & tamen iudicare praesumpsit, argum. not. in cap. si culpa. de iniur. & damn. dat. Si autem fuisset ignorantia probabilis in eo, vt quia facta debita diligentia ad inuestigandum à peritis de consilio eorum tulit sententiam iniustam pro iusta, siue scientes mala, & iniustè consulentibus, siue quia erat materia variarum opinionum inter doct, scribentes, & illi secundum suam opinionem, quam rectam putabant, consuluerunt, excusatus est iudex praecipuè delegatus, & etiam ordinarius nil omittendo de contingentibus ad inuestigandam veritatem. Si. n. iudex hoc fecerit de concilio assessoris, qui asserebat talem sententiam iustam, excusatur, quia in eo fuit ignorantia probabilis, quae excusat, vt xxxvij. dist. c. si. & §. fi. dantur enim assessores iudici-

bus propter eorum scientiam, vt consulatur, quid iuris in causis iudicibus ignorantibus. & de hoc satis dixi supra de iudicijs, & iudicib.

29 Sed oppones, quòd non potest †esse iudex ecclesiasticus, nisi habens saltem mediocrem scientiam, per ea, quæ not. in c. cum nobis. de elec. & ibi bona glo. in verbo literatura. & in c. j. xx. dist. & ibi glo. in verbo exempla, & in verbo à pluribus. Sed dicas, quòd si in sæculari iudicio iudex habet consuetudinem causarum siue peritiam iudicandi, causæ possunt committi ignoranti iura, si alias sit qualificatus, iuxta formam c. statutum. de rescr. in vj. Et potest talis ignorans esse iudex ordinarius, vt l. certi. C. de iudi. vbi dicitur, quòd milites possunt esse iudices, & videmus in Rom. cu. quòd vt in pluribus procuratores non sunt graduati, & multi eorum nunquam viderunt ius scriptum, sed tantum habent experientiam causarum, & stilum Rom. curiæ, & Rotę: & tamen excellunt, & eorum iudicium firmius est in causis præcipuè beneficialibus, quàm plurimorum doctorum, etiam excellentissimorum extra curiam.

In aduocato, & procuratore, qui non iurant, nisi in animam sui principalis, dico, quòd talem incurrunt irregularitatem, qualem quis peccando post baptismum incurreret. Diximus supra in secũda parte huius operis, in principio. per c. quemadmodum. xlviij. dist. & xxv. dist. c. primum. & l. dist. c. illud. & j. q. vij. c. si quis crimen. Et licet illa regula secundum nostra tempora videatur dura, & hodie non amplectatur, teneas, quòd tales, licet non incurrãt irregularitatis notam, cum iure cautum non reperiatur, & maximè, quia hoc delictum semper in aduocato est occultum, tum propter infra partium, tum iuris communis ambiguitatem, grauiter tamen peccant, & tenentur ad emendam extimationis litis, vt supra dixi. Et sic licet hinc non oriatur irregularitas, oritur tamen impedimentum, retardans promotionem vsque ad integram satisfactionem, & hoc facit ad secundam partem primæ rubricæ, seu tituli huius operis. ibi, de irregularitatibus, & impedimentis ecclesiasticis &c.

De actore, reo, & testibus, qui iurant tam de credulitate, puta ad positiones, quàm de veritate dicẽda super articulis, & tota causa, vt supra

30 dixi: facito regulam, ꝙ committens †crimen capitale, vt est crimen falsi, si est promotus, venit deponẽdus, vt in c. si Episcopus. l. dist. & in c. ad audientiam. hoc eo. ti. de crim. fal. & in c. nouimus. de sent. excom. & in c. de his verò. l. di. Periurium. n. voluntarium, & assertorium inducit irregularitatem, nedum promotionem impedientem, sed iam promotum repellẽtem, vt in c. querelam. de iureiu. & c. tua eo. ti. tales enim infames sunt, vt xxij. q. v. c. si quis conuictus. & c. infames. vj. q. j. Nec potest Papa dispensare, vt si quis iurauit dicere veritatem, ꝙ illam taceat vel falsum dicat, aut cõtra propriũ iuramentũ licitũ veniat, vt not. Inn. in c. venerabilem. de elec. & in c. quanto. de iureiu. licet aliqui tenuerint contrarium ibidem, sed plenius vide per glo. in c. authoritatem. xv. q. vj.

Sed clarius dicito, ꝙ tanta est vis periurij, ꝙ

31 †promouẽdũ repellit, & iam promotũ deijcit, vt supra dixi, & not. in c. si. de temp. ord.

An autem infamet ipso iure, vel per sententiam, videtur, ꝙ per sententiam, vt not. in l. si quis maior. C. de transa. sed alij contra, ꝙ non ipso iure, per l. Lucius. ff. de his, qui not. infa. Et aliquid per d. Card. Zaba. consi. suo xxxv. in ei. Quidam habens vnum filium. in iiij. col. in versi. sed certum est de iure. Sed distinguendũ

32 est, ꝙ aut fuit †iuramentum assertorium, aut conditionale, siue promissorium.

Assertorium autem dicitur, quando quis iurauit de præsenti sic esse, puta rem tuam, vel meam esse, vel fuisse, & tunc non est infamis, vt not. in l. ij. & fi. ff. de crim. stellio. Sed tamen aliqui notant contrarium in auth. vt liceat matri, & auię. §. quòd autem nobis. & arg. in auth. vt litigantes iurẽt, in §. si quis autem litigantiũ.

Si autem fuit iuramẽtum promissorium, & de futuro non est infamis, nisi & contra iuramentũ, & contra pactionem veniat, puta iurauit se quid dicturum, vel facturum, vt in d. l. si quis maior. C. de transac. Si autem veniat contra iuramentum tantum, & non contra pactionem, non est infamis, vt puta si iurat, ꝙ hodie, & cras ieiunabit, vel non comedet carnes, tamen videtur, ꝙ secundũ canones non sit dicendum, ꝙ periurus in iuramento assertorio non sit infamis, non tamen ipso iure, sed per sententiam: Nam si alicui probatur in modum exceptionis periurium, nisi directè de hoc actũ fuerit cõtra eum, & pronũciatũ, non est inter infames habendus, vt not. in c. cum dilectus. de ordi. cogn. in fi. & in c. j. de except. Periurus autẽ iuramento promissorio licito, & cum solemnitate facto, ipso iure infamis est, & secundũ beatum Th. in sum. ar. iiij. quem refert, & sequitur Fribur. lib. j. tit. ix. de iuramento, & periurio. xxv. q. licet autem non omnis periurus infamis sit, vt dictum est, tamẽ repellitur à testimonio quia præsumitur, ꝙ alias facilè peieraret. l. Cassius. ff. de senato. & in c. si cui. in §. idem. de accusa. & ij. q. vij. non potest. vj. q. j. c. quicunque. & xx. q. v. c. si quis conuictus. & in regula semel malus. in vj.

Illud ẽt non omitto, ꝙ etiã si aliqñ ſm quod distinximus periurus non sit infamis, si tñ eius opinio

opinio apud bonos, & graues grauata sit, licet non deijciatur iam promotus, tamen repelli debet à promotione, quia hic est vnus effectus infamiæ facti, vt latius dicam infra de infamibus, & sententiam passis.

33 De temerario autem iuramento,& re illicita, quæro † an infamiam, vel despositionem inducat? videtur primo dicendum, quòd sic, per ea, quæ habentur in c. quicunque sciens. vj. q. j.& c.infames.& xxij.q.v. c. si quis conuictus. & dicto c.querelam.de iureiur.sed contrarium signat in c.sicut.eo.tit. Io.glo. ibi non credit ta le iuramentum infamare, vel impedire electionem iam factam, & fiendam, & idem tenet Bart.h. Brix.in c. Archidiaconum Flotetinum. lxxxv.dist.& in c.diffinitio. xxij.q.iij.

34 Sed † modo quæro, quis cum huiusmodi periuris dispẽsare poterit? dic, quòd proprius Episcopus post peractam pœnitentiam, cum ei non inueniatur iure prohibitum secundum regulam, quam posui supra de dispensatione Episcopi, in principio, & ita tenuisse reperio Petrum de Tarant.hoc eo.tit.

35 Non † prætermittam ad euitandum pęnam periurij notandum esse, quòd plerunque in iuramentis promissorijs intelliguntur conditiones, videlicet, si placebit papæ, vt in cap. venientis.de iureiur.c.si Deo placuerit. xxij.q.ij. beatus.

Item si res in eodem statu permansit. xxij.q. ij.nequis.& l.cum quis.ff. de solut.

Item si mihi fidem seruabis, vt in c.peruenit.de iureiur.& l. quæro.ff.locati.

Item si mihi solues in casu fiendæ solutionis.l.indubitati. C. de non numerata pecu.

Item si nuptiæ fuerint secutæ in eo casu, in quo quis stipulauerit pecuniam, dotis causa.l. stipulationem.ff. de iure dot.

Item si quid non immoderatum, præcipietur eo casu, quo quis iurauerit alterius mandato parere, vt in dicto c.veniens.& c.quiuta uallis.

Item intelligitur cõditio honesta, vt si quis iurauerit mulieri tempore contractus cum illa, quòd eam semper pro legitima vxore teneret, nam si adulteretur, postea nihilominus eã accusare poterit, quia subintelligenda erat conditio, videlicet si illa legem coniugij seruaret, vt in c. quemadmodum. in princ.

Item subintelligitur facultas, vt in c.breui. eo.tit.nam difficultas à periurio excusat.c.ego. ff.eo.tit.tamen ibi iuramentum fit conditionaliter, videlicet nisi præpeditus fuero canonica præpeditione. Sed dicunt doct. quòd tamẽ subintelligitur, sed ibi habet emphasim.

Item necessitas subintelligitur, vt in c.querelam.eo.tit. & in l. si. ff. qui satisdare cogan. Item commoditas, vt in l.j.§.quæ honorandæ.ff.quarum rerum actio. non dat.

36 Speciales autem conditiones, non † subintelliguntur, nisi exprimantur, licet mente concipiantur, vt in c.si.in si.xxxiij.q.si.& in l. si repetendi.C. de conditio. ob causam. & l. quicquid.ff.de verbo.obligat. fallit, nisi vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter contrahentes, quia tunc illud pro expresso habetur, vt præmissi de stipulatione dotis. & l. cum quid. ff. si certum per. Et hæc vera sunt in promissorijs iuramentis. In assertorijs autem nulla conditio intelligitur.l. similiter. de iure dot.

Illud tamen sciendum est, quòd si aliqua ista rum conditionum, vel etiam omnes in iuramento intelligantur, non tamen propter ea dicendum est iuramentum esse conditionale, vt in l.conditiones. ff. de condit. & demonstrat. Sed quia supra in tit.de iuramento, & periurio satis dixi, hic vlterius non prosequar.

SVMMAE.

1 *Diuinatores, & præscientes futura sortilegijs, quomodo puniantur.*
2 *Sortilegium, an sit peccatum punibile.*
3 *Sors quid sit.*
4 *Sortilegi, qua pœna puniuntur.*
5 *Diuinator vltore gladio feriri debet de iure ciuili, & quid de iure canonico.*
Et quid in clericis.
6 *Et quid de illis, ad eum currentibus pro diuinationibus.*
Qui non admittuntur ad accusandum.
7 *Infamis est irregularis irregularitate, impediente promotionem.*
8 *Diuinatores, vel ad eos accedentes sunt infames, adeò vt essent damnati per sententiam, etiam post peractam pœnitentiam remanerent infames.*
9 *Sortilegus, & in circo sortilegij positus est irregularis, & à promotione prohibetur.*
10 *Et quis cum eis dispensare poterit.*
11 *Dispensare quòd non deponatur, concernit iurisdictionem potentiæ, & non clauium.*
Qui potest absoluere, non potest dispensare in foro conscientiæ.
12 *Episcopus, in quibus casibus possit dispensare.*
13 *Malefici, quomodo puniantur, & quid de auguris.*

De Sortilegiis, & diuinationibus, & maleficijs.

Vir, siue mulier, in quibus phitonicus, vel diuinationis fuerit
1 spiritus† morte moriatur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super illos, Leuit.xx.in fi.qd intelligendum est, si id fuerit per procurationem directè, vel indirectè, non autem de arreptitijs à dæmonibus in eis loquentibus absque eorum procuratione, in quibus sunt tales spiritus: quia tunc tale quid, est pœnale, non culpabile, dixit Nicol.de Lyra ibidem, vnde phitonissa, de qua legitur Regum primo. xxviij.c. dixit Saul. sibi ignoto; ecce tu nosti, quanta fecerit Saul, & quomodo erasit magos, & ariclos de terra, quare ergo insidiaris animæ meæ? Ex quibus patet, quod proprie dixi de culpabili. Et ibi etiam Nicolaus, & omnes interpretes ponunt quæstionem, vtrum in tali suscitatione apparuerit Samuel, an malignus spiritus, & ibi multa ponunt facientia ad hanc materiam, & beatus Thom.secunda secundæ. q.xcv. artic. iiij. ponit materiam de diuinationibus per habentes phitonem, & per totam illam quæstionem, per viij.articulos ponit octo species diuinationum, quas hic non repetam. Ioan.de Friburg. in sua summa posuit hunc titulum in libro j.titu.xj. per xxv. quæstio. quas extraxit ex dictis Rayn. Goff. & Host.

Et beatus Ant.in sua sum.parte secunda.titu.xij.cap. j. per totum, & in §.iij. vsque ad §. xv. posuit de superstitionibus.

De nicromantia.

De inuocatione dæmonum pro consilio, & auxilio.

De astronomia, seu mathematica.

De diuinatione per somnia, de augurijs, de sortibus.

De obseruantia, & arte notoria.

De obseruantia per incantationes.

De obseruantia per breuia,& abiutationes.

De obseruantia temporum, vel diernm.

De mulieribus, & alijs credentibus se cum Diana, vel Herodiade nocturnis horis equitare, vel se in alias creaturas transmutari, de quibus in c.Episcopi.xxvj.q.v.& copiosius per Aug.de ciuitate Dei,lib. xviij,cap.xvij.& xviij, vbi omnino videto, vt miranda legas. Sed hodie duo fratres, Ordinis Prædicatorum, de partibus Germaniæ ediderunt tractatum, qui malleus maleficarum inscribitur, in quo laté, abundeque posuerunt hanc materiam per tres libros, seu tres partes.

In prima ponendo theologicè de potentia diabolica.

In secunda exempla, & casus secutos.

In tertia, modum contra tales procedendi, & puniendi.

Cum itaque his in locis per hos sanctos patres materia hæc lucidè tractetur, sufficiat nobis ipsa loca significasse, vltra titulum nostrum ordinarium, in corpore iuris clausum, & dicta per Docto. nostros, tam legistas, quàm canonistas, cum etiam leges, sortilegia, & diuinationes prohibeant, & puniant. vt C.de malefi.& mathemat.per totum. & tantum descendere ad videndum de tribus, videlicet.

Primum quærere, an sortilegium sit peccatum punibile.

Secundò, posito quòd in aliquibus casibus prohibitis sit punibile.

Quæ sit pœna sortilegorum,& diuinatium.

Tertiò, quis cum talibus dispensare possit.

2 Ad primum videtur dicendum, quòd† non sit punibile, immo permissum vtraque lege. Exemplis, & authoritate probatur: Cum enim Achor de anathemate furti surripuisset, & ob eius peccatum populus cæsus. Apud Hayn hostibus terga dedisset, præcepit dominus Iosue, vt sortibus exquireret, quo peccante populus in manibus hostium cadere me ruerat, Iosue præceptum accipiens misit sortes, & sors cecidit super Achor.

Saul quoque cum pugnaret contra Philisteos, & iurasset se interfecturum quandocunque, qui ante solis occasum comederet, sorte deprehendit Ionatam filium suum mel comedisse.

Ionas quoque, cum à facie domini fugeret, à nautis diuino iussu sorte deprehensus, in mari deiectus à cete, est absorptus.

De Zacharia etiam legitur, quòd sorte exijt, vt incensum poneret. Mathias etiam ab Apostolis sorte in Apostolatum,& Iudæ successorem eligitur.

Quod autem tantorum exemplis probatur, patet malum non esse, vnde Aug.in libro
3 Psalmorum ait, Sors † non est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinam indicans voluntatem: hæc leguntur xxvj. quæst.j. ij.iij,iiij,& v.

4 Sortilegorum † pœna, secundum leges est pœna capitalis, & confiscationis.

5 Diuinator.n.vltore† gladio feriri debet.C. de malef. & mathe.l. nullus.l. nemo. & l. culpa.Secundum verò canones imponitur pœnitentia xl.dierum, vt in c.j. hoc eo. titu. & hæc pœna habet locum in occultis.

Si autem peccatum notorium sit, priuatur à cõione sacramenti Eucharistię, vt in c.pro dilectione.

ctione. de consecr. dist. ij. & hoc in laicis.

In clericis verò est pœna depositionis, & detrusionis in monasterio, quę vera esse Host. dicit, si sortilegus pœnitentiam prædictam xl. dierum agere renuerit.

Item si criminaliter accusetur, & sic dicit esse intelligendum tex. c. oportet. xxvj. q. v. & c. si quis Episcopus, aut presbyter. & c. aliquâti. ea. ca. q. vij. & c. admoneat.

Addens, quòd si pœnitentiam renuit, ab excommunicatione est inchoandum.

Sed crescente contumacia, augeri debet & pœna etiam in laicos.

Si verò serui sint, verberibus castigentur.

Si liberi, carcerentur, vt in c. contra idolorum. xxvj. q. v.

Episcopus etiam tales turpiter dehonestatos de parrochia sua eijcere debet, vt in c. Episcopi. xxvj. q. v. quia decaluare eos potest, idest vestes, & capillos ante, & retro incidere, sicut dicit in quibusdam locis seruari ex consuetudine, de quo not. in c. de benedicto. xxxij. q. j. Ta-

6 les etiam infames sunt, vt not. in c. quisquis. ij. q. viij. & non solum ipsi, sed † etiam qui ad eos currunt pro diuinationibus.

Et tales ad accusandum non admittuntur,

7 vt ibi dicitur, Omnis † autem infamis est irregularis irrigularitate impediente promotionem, vt not. in c. accedens. de accus. & c. Episcopus. & in c. accusatum. de limo. & in cap. j. xxvj. dist.

Quinimmo plus dicẽdum est, quòd si hi per

8 sentẽtiam damnati sunt, etiam † post peractam pœnitentiam remanẽt infames, vt in c. fi. xxv. dist. & j. q. vij. c. j. & c. si quis omnem.

De his latius dicam infra de infamibus, & sententiam passis, vbi ponemus lx. casus, in quibus quis efficitur infamis.

9 Et non solum sortilegus, sed † etiam à sortilegis in circo positus est irregularis, & à promotione prohibet, vt in c. præcipimus. xxxiiij. dist. & lxvj. dist. per totum.

10 Cum † sortilegis autem Episcopus dispensat, vt est gl. in terminis. in c. ex tuarum. in verbo liberum. hoc eo. ti. & idem videtur tenuisse glo. in c. si Episcopus. in verbo reseruantur. de pœnit. & remiss. in vj.

Sed rectè intuenti nec tex. nec gloss. in dicto cap. ex tuarum. videntur hoc probare, cum sacerdos ille, de quo in tex. consuluerit sortilegos ex simplicitate, & bono zelo, & intuitu ecclesiæ. Ergo pœna in dicto cap. apposita, non est ordinaria, quinimmo rectè ponderanti finem dictæ gloss. potest inferri, quòd sacerdos consulens sortilegos, potest priuari officio, & beneficio, sed iste sacerdos dignus fuit misericordia, quia ex simplicitate fecit, vt dixi. Cessãte ergo simplicitate, & voluntate præcedente, erit locus dictæ pœnæ. Et sic ille textus continet casum specialem, videlicet simplicitatis. In alijs ergo erit locus prædictæ pœnæ priuationis officij, & beneficij, quam sententiam expresse sensit Abb. in dicto cap. ex tuarum. super glo. j.

Sed pro solutione idem Abb. dicit ex illo text. & gloss. colligi, quòd in pœna imponenda sortilegis, vel eos consulentibus, debet animaduerti ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ad animum delinquentis, & secundum hoc pœna imponi debet, quandoque acerrima, quandoque grauis, quandoque leuis. Allegat ad hoc not. in l. hodie. & in l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergo. in §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. facit text. in c. non afferamus. xxiiij. q. j.

Addens posttremo ex fi. dictæ glo. Episcopum posse cum sortilego dispensare, scilicet, vt non deponatur, sed vt sibi alia pœna imponatur, & sic dispensat circa pœnam.

Sed quid modo, vt promoueatur, vel ordinetur, idem credo pari ratione, seu verius à maioritate, quia, qui potest absoluere, potest dispensare, quod intelligo extra forum conscientiæ, per ea, quæ supra dixi per discur-

11 sum, quia † dispensare, quòd non deponatur, concernit iurisdictionem potentiæ, & non clauium. In foro autem conscientiæ, qui potest absoluere, non potest semper dispensare, vt supra dixi de dispensatione rectorum parrochialium, cum suis parrochianis, & supra de dispensatione simplicium sacerdotum, quia absolutio est debita, dispensatio autem est permissa, vt supra.

Et ad quæsitum dicas, quòd quicunque sit, qui dispensat, vt non deponatur, siue Episcopus, siue superior (Papa excepto) si solemnis pœnitentia fuerit delinquenti imposita, non potest dispensare, vt promoueatur. Quinimmo & promouens, & promotus deponendus est, vt in d. c. ex pœnitentibus. l. distin. nec cum his postmodum dispensatur, non propter defectum sacramenti, quia omnino talis recipit characterem, sed decoloraretur status ecclesiæ. Quod esse non debet, vt in cap. & si illa. j. quæst. ij. de quo copiosius dicemus infra de solemniter pœnitentibus, in principio, & aliquid etiam infra de infamibus, & sententiam passis. Et dixi aliquid supra de raptoribus, incendiarijs, violatoribus, in §. dicit, quòd, qui potest punire, & in §. sequenti.

12 Circa huiusmodi dispẽsationem varię sunt opiniones doctorũ, quia Benedictus XI. in sua extrauaganti, quæ incipit, Inter cunctas sollici-

 tudines,

tudines, & habet rubricam de priuil. declarauit quatuor casus Episcopales de iure.

1 Primus, peccatum clerici, propter quod potuisset incurrere irregularitatem.

Secundus, de incendiarijs.

Tertius, de peccato, propter quod esset inducenda solemnis pœnitentia, si peccatum esset notorium.

Quartus, de excommunicatis maiori excommunicatione.

Sed & ponuntur alij quinque casus reseruati Episcopo ex approbata consuetudine.

Primus, homicidium voluntarium.

Secundus, falsarij.

Tertius, violatores libertatis ecclesiasticæ.

Quartus, violatores immunitatis ecclesiæ.

Quintus, sortilegij, & diuinatores.

Et beatus Ant. Floren. in sua sum. iij. parte, tit. xvij. c. iij. dicit, quòd hi casus sunt reseruati Episcopo in foro conscientiæ circa absolutionē, & nihil dicit de dispensatione, addens, quod illa extrauagās fuerit reuocata per Cle. Quintum. in cle. dudum. de sepult. Tamen quo ad dictos casus nihil fuit immutatum, & sic illa adhuc remanent, & ibi successiuè ponit plures casus Episcopo reseruatos, quos excerpsit ex Hosti. dicens non legisse aliquod peccatum præcisè ita enorme, à quo non possit absoluere Episcopus sibi subditum, dummodo non habeat sententiam annexam.

Casus autem Episcopo reseruatos copiosius posuit Spec. in suo aureo repertorio post titulū de pœnitentijs, & remiss. in aureo memoriale sacerdotum, vbi formauit rubricam, scilicet, quòd quibus culpis pœnitens ad Episcopum remittatur, vbi posuit lvj. casus: dixi plenè supra de dispen. Epis.

Sed circa dispensationem cum sortilegis, & diuinatoribus teneas, quod supra dixi in d. tit. de dispensatione Episcopi, tenendo illam regulam, tanquam magis communem, & approbatam, videlicet, quòd Episcopi dispensant in omnibus casibus, in quibus eis à iure dispensare non sit prohibitum.

Item teneas, quod etiam supra dixi, quòd in occultis non est necessaria dispensatio: Occulta enim peccata in hoc sæculo non habent vltorem, sed solius Dei iudicio reseruantur, quia hæc ecclesia non iudicat de occultis.

Sed si sortilegus, & diuinator in foro conscientiæ confiteatur Episcopo, ad quem, vt supra dixi, de hoc crimine fit remissio, credo, quod absoluet, & dispensabit, ex quo non reperitur à iure ei prohibitum.

13 De maleficijs autem † scriptum est: Maleficos non patieris viuere, vt Exod. xxij. vbi Nicolaus de Lyra dicit, quod in Ebraico habetur, Sortilegam non patieris viuere, & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra, sed scriptura exprimit illud, quòd frequētius accidit, scilicet, quòd mulieres sint sortilegæ. Ex hoc etiam patet, quòd cum dicitur maleficorum &c. intelligitur specialiter de maleficio, quod consistit in sortilegijs: ponitur autem ista lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnalem: quia sortilegia frequenter fiunt in ijs, quæ pertinent ad actum carnis: hæc idem Nicolaus vbi supra, ideò teneas, quòd omnia iura loquentia, vt sortilegis habent locum in maleficis: quid autem de augurijs dicas, quod scriptum est Leuit. xix. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia.

SVMMAE.

1 *Puerilis ætas, quicquid vidit ignorat.*
2 *Peccatum non cadit in pueris, nisi malitia suppleret ætatem.*
3 *Peccatum non dicitur, vbi non est voluntas.*
Quid in homicidio casuali.
4 *Puer committens homicidium, etiam casuale efficitur irregularis.*
5 *Et qua ratione.*
Intentio, seu voluntas in lege promotionis non attenditur, sed factum, vel opus.
6 *Occidens aliquem, semper in culpa fuisse dicitur.*
7 *Dispensatio cum pueris, à quo concedatur.*

De delictis puerorum.

1 PVERILIS † ætas, quicquid videt ignorat, vt in l. j. C. de fal. mone. Ideò in pueris non cadit peccatum, cum careant vsu rationis:
2 fallit † nisi malitia suppleret ætatem, vt legitur in dialogo Gregorij, de puero decem annorum, qui nutricem prægnantem reddidit.

3 Et dicimus, quòd non est voluntas † peccandi, ibi non est peccatum, quia vsq; adeo peccatum voluntarium est, quòd vbi non est voluntas peccandi, ibi non est peccatum, vt xv. q. j. c. j. §. quòd autē. & in c. sic enim. xxxij. q. v. Fallit etiam hoc in homicidio etiam casu, vbi omnino deficit voluntas peccandi, vt plenè dixi supra de homic. in §. circa homicidium casuale, & tamen homicida casualis est irregularis.

4 Ideò puer † committens homicidium, etiam casuale, efficitur irregularis, dicit glo. in c. ij. hoc eo. tit. in verbo, inultum. in fi. ibi, irregularis tamen fuit effectus.

Hic itaque videbimus duo.

Primum, quare pueri homicidium cōmittentes

tentes

tentes incurrant irregularitatem stante regula d.l.j. cum ignorent quicquid videant.

Secundum, qui cum puero homicida dispensabit.

5 Ad primum dicito, † quòd in lege promotionis non voluntas, vel intentio, sed factum sine opus attenditur, vt in c. si quis non iratus. xv. q. j. cui cõcordat tex. in c. ille autẽ. xxxij. q. v.

Et semper in culpa fuisse videtur, qui alium occidit, vt in l. scientiã. in fi. ff. ad legem Aquil. & in l. sed & si. eo. tit. & not. io c. ad audientiã. de homicidio, & dixi supra, de homic. in §. sed vlterius quæro dans operam propriæ defensioni, vbi plenius vide.

7 Ad secundum dicito, quòd † qui dispensat cum adultis in homicidio casuali, multo magis dispensabit cum pueris, vbi autem malitia suppleret ætatem, ita quòd in homicidio etiã per puerum perpetrato adesset malitia, tunc dicito, quòd idem ius erit, & seruabitur in puero, quod in adulto seruabitur, de quo plenè dixi in d. tit. de homic. & idem dicito in omnibus irregularitatibus per puerum dolosè vel malitiosè perpetratis, & incursis pari ratione cum adultis.

S V M M AE.

1 *Dictio, maxime, quid importet.*
2 *Percussor si est incorrigibilis punitur pœna depositionis, si non corrigibilis arbitrio iudicis.*
3 *Clericus & maxime Episcopus proprijs manibus nõ debet percutere: quia hoc est alienũ à sacerdotio.*
4 *Percutiens Clericum vel personam Ecclesiasticam est separatus à sacramentorum participatione, neque ingreditur Ecclesiam, & limitatur pluribus modis. vt num. sequenti.*
5 *Excommunicatus propter percussiones datas clericis, non potest absolui ab inferioribus Papæ.*
6 *Et limitatur sex casibus.*
Percutiens clericũ ignoráter, quomodo probabitur.
7 *Recusans iurare, habetur pro conuicto, & præsumitur contra eum.*
8 *Percutiens clericum in habitu, non credens tamen quòd sit clericus, an sit excommunicatus.*
9 *Quid si volens percutere clericum percussit laicum.*
10 *Voluntas & propositum distinguunt maleficia.*
11 *Actio iniuriarum an detur illi quem verbero, vel illi quem verberare intendo.*
12 *Percutiens clericum volens percutere laicum, an excommunicatus sit.*
Percutiens clericum repertum cum vxore vel sponsa de præsenti, vel de futuro, vel cum sorore, an excommunicatus sit.
13 *Percussus à clerico ludendo, si eum repercutit, an sit excommunicatus.*
14 *Coertio corporalis licita est omnibus potestatem habentibus in subditos suos. fallit tamen in Episcopo, quia neminem suis manibus percutere debet.*
15 *Episcopus cum non possit proprijs manibus aliquem verberare, an si per alium verberaret aliquem efficiatur irregularis.*
16 *Fallit hoc vno casu.*
17 *Clerici quales, & quomodo possunt verberari.*
18 *Laicus potest capere clericum occasione falsæ administrationis.*
19 *Laicus non debet clericos auocare à diuinis officijs.*
20 *Ecclesia tenetur tueri clericos oppressos ab oppressione laicorum.*
21 *Percutiens clericum excommunicatum, an incidat in excommunicationem.*
22 *Priuilegium conceditur ordini non personæ.*
23 *Verberans seu percutiens clericum depositum, non tamen adhuc traditum curiæ sæculari, an excommunicatus sit.*
24 *Percutiens clericum, an indigeat absolutione, vel dispensatione.*
25 *Episcopus potest dispensare in casibus reseruatis Pontifici, cum scribit Episcopo vt dispenset.*

De Clerico percussore.

IN CONCILIO Agathense cauetur, quòd si quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, corripiatur à crimine, & , si nõ emendauerit, deponatur, de quo in c. j. hoc eo. tit. Et ex verbis in gradu sacro potest inferri, quòd simplex clericus non compreh datur, quod est contra rubricam, sed Doct. dicunt hic, & Host. in sum. de tempo. ordi. in §. & cui sub §. x. regula, quòd subintelligitur maxime, quæ dictio ex sui natura stat implicatiuè, vt est tex. in c. ad hæc. el primo. de appel. Et omnes, & præcipuè do. Præpositus. Philip. & dominus meus Fely.

Hæc tamen dictio, maxime, quãdo ponitur propriè. ponit idem in casibus contrarijs, quãdo vero ponitur pro tantum, stat impropriè, vt dicit Abb. post glo. in c. auditis. in iij. col. de elec. & per eundem in c. damnamus. in iij. col. de sum. Trin. glo. & Doct. in c. ad abolendam. de fil. presbyt. & Ioã. And. io c. j. de renunci. in vj. Inno. & Hosti. in c. quoniam frequenter. in §. si vero, vt lite non contest. & ibi copiosè per And. Barb. & per Abb. in c. charissimus. de cõuers. coniug. & per Albericum de Rosa. in suo Dictionario, in verbo maxime. & per Bart. & alios in l. illud. ff. ad legem Aquil. Et sic dictum Concilium comprehendit vniuersum ordinẽ clericalem, quod aperte probat tex. in c. continentia, hoc eo. tit. ibi cum P. acolitus.

2 † Pœna autem percussoris incorrigibilis est depositio, vt supra. Si autem sit corrigibilis, videtur ex illo tex. q aliter non sit puniendus, sed

sed ponderando verbum corripiatur, in tex. ap
positum, videtur, quòd hoc relinquatur arbi-
trio sui ordinarij. Et ita videtur sensisse Abb.
ibi in primo not. qui videtur tenere, ꝙ text. ille
vendicet sibi locum, nisi in clerico assumente
percussionem in consuetudinem: quia tunc tã
quam inhumanus, & ferus non debet in man-
suetudine clericali permanere. Immo vult, ꝙ
tex. ille intelligatur in his, qui sunt multum fa-
ciles in percutiendo, vt qui pro minimis ver-
bis procedunt ad verbera, in eo autem, qui se-
mel percussit non est locus huic pœnæ, secun-
dum Innoc. in d. c. j. per tex. in c. euangelica. lv.
dist. Et idem Abb. ibi in suo summario intelli-
git ipsum tex. habere locum monitione præce
dente, alias quòd non sit deponendus.

Dominus Cardinalis quęrit, quid de episco
3 po, dicens, ꝙ † episcopus quenquam proprijs
manibus non debet percutere, quia hoc est alie
num à sacerdotio, nec clericũ per laicum, nec
crudeliter, vt per eundem in c. ij. eo. titu. & la-
tius dicam infra post sextum casum. in §. illud
autem quod dixi.

Postremo idem Cardinalis in c. fi. eo. tit. di-
cit dispensationes esse arbitrarias, & in casu. c.
j. & fi. continetur dispensatio. Sed glo. fi. d. c. fi.
adhuc clarius loquitur, sed vere recte intuenti
videtur, quòd illud c. fi. potius faciat ad titulũ
de homici. quàm ad hunc titulum.

Sed quia simpliciter satis hæc materia hic
deducitur per scribentes, plura videnda sunt,
circa simplices pcussores, ideo hic annectemus
nonnullas q. ad materiam facientes.

Et primo circa percussionem clerici, vel reli
giosæ personæ duæ regulæ sunt notandæ.

4 Prima † quòd percutiens clericum, vel per-
sonam ecclesiasticam est separatus à participa
tione sacramentorum, & ab ingressu ecclesię.

5 Secunda regula est † quòd excommunica-
tus propter huiusmodi percussionem non po-
test absolui. Et consequenter nec dispensari ab
inferiori à Papa.

Prima tamen regula fallit moltipliciter. Et
ad eius expositionem Gratianus videtur sensis
se, quòd qui percutit clericum, non sit separa-
tus à sacramentis, & ab ingressu Ecclesiæ. Nec
quòd obstet canon ille, si quis suadente diabo-
lo. xvij. q. iiij. ibi anathema sit, quia anathema
idem est quod separatio, sed ecclesia hoc nõ te-
net de anathemate, & de hoc do tex. in c. perue
nit. de appel. sed Io. Fauentinus dixit talem es-
se excommunicatum, sed non euitandum, an-
tequam denuncietur. Sed contra eum videtur
tex. in c. cum non ab homine. de iudi. in primo
responso. Et sic hodie seruatur, nisi delictum,
& percussio esset notoria.

6 Secunda regula fallit in xvj. casibus infra sin

gulariter notandis.

Primus ergo est, cum quis ignorat eum esse
clericum, vt in c. si vero. de sentẽ. excom. el se-
cundo. hoc tamen sanè intelligendum est. cum
ignorantia fuit probabilis, alias non excusat,
vt in c. j. & ij. de ord. ab epis. qui renun. episco
pat. & in c. apostolicæ. de cler. excom. ministr.

Sed quæres, quomodo hoc probabitur? Di-
cas, quòd in foro poli stabitur confessioni sa-
cramentali confitentis. In foro vero fori si du-
bium fuerit, an ignorauerit propria manu dun
taxat, videlicet proprio iuramẽto probabitur,
quòd eum esse clericum ignorauit: Quod si
præstare noluerit, quia violentas manus cõstat
eum in clericum iniecisse. Ab ipso sicut excõ-
municato, donec fuerit absolutus, conuenit ab
stinere, vt in d. c. si vero. de senten. excom. Nam
7 eo ipso † quòd iurare noluit, præsumitur con-
tra eum, vt in c. excommunicamus. §. qui vero
de hæret. Et sic pro conuicto habetur, qui se nõ
purgat, vt de simo. de hoc, & de purg. can. cũ P.

Et hic est specialis casus, in quo quis probat
ignorantiam, cum alias, qui scientiam allegat,
illam probare tenetur, vt instit. de lega. §. quòd
autem. & in l. verius. ff. de probationibus.

Circa tamen hanc ignorantiam multa quæ-
ri possunt, quæ quotidie occurrunt in facto:
ideo seriosius ponam.

8 Pone enim, quòd vidit † tonsuram & habi-
tum clericales, & tamen eum clericum nõ cre
didit, nunquid erit excommunicatus. Respon-
deo quòd sic, dummodo talis clericus in veri-
tate sit.

Si autem in veritate non erat clericus, licet
tonsuram deferret, & habitum clericalem, &
eum percussit credens esse clericum, & verbe
rauit, seu percussit vt clericũ, tenetur propter
conscientiam, nisi postea certus effectus: quia
tunc deponet conscientiam. arg. xj. quæst. iij. c.
quoniam multos, secundum vnum casum.

9 Sed pone, quòd † percutiens errauit in per-
sona, quia intendebat percutere clericum, &
percussit laicum: nunquid incidit in canonem.
Dicit Petr. de Pal. quòd licet de maleficijs regu
lariter attendatur intentio, cum, vt sæpius di-
xi, ad esse peccati requiratur voluntas, alias ꝙ
10 non sit peccatum, † quoniam voluntas, & pro-
positum distinguunt maleficia, vt in c. cum vo
luntate. de sent. excom. tamen iste non est excõ
municatus, quia litera illius canonis tria copu
latinè requirit, videlicet intentio siue voluntas
ibi suadente diabolo, secundo violentiam, ibi,
manus violentas. Tertio requirit ordinem, ibi,
in clericũ vel monachum. Item quia dicit lex,
quòd si credens verberare Titium verbero Se-
11 ium † non illi, quem verberare intendo, sed il-
li quem verbero teneor iniuriarum, vt ff. de in-
iur.

fur. l. eum qui. §. si iniuriarũ. & l. si cum seruo, & l. præcedenti. in fi. & in l. j. §. diuus. ibi enim iudicatur quod fit, & non quod faciens intendit. ff. ad leg. Cor. de Sicar.

Sed contra videtur in c. nuper. de biga. & c. fi. Sed non videtur contra, quia licet teneatur ad iniuriam laico verberato, non tamen est excommunicatus, vt in d. l. eum qui. ff. de iniur. & in c. in audientia. de sent. excom. & potest esse ratio, quia priuilegium canonis est concessum ordini clericali, & non personæ.

12 Sed quid dices in casu conuerso. s. credens verberare Titium laicum, verbero Martinum clericum: Alanus dicit, q incidit in canonem, quia mens erat iniuriandi. arg. d. l. eum qui. §. iniuriarum. & in c. fi. de iniur.

Tancre. tamen tenuit contrarium, quòd nõ incidat, q probat per tex. in c. si vero. de sent. excom. el secondo. vbi dicitur de eo, qui percutit clericum, quem credebat laicum, quòd non est excommunicatus. Sola enim temeritas, & violentia in hoc consideratur, arg. c. j. de sent. excom. & c. veniens, & dictum Tancredi approbat Ber. in c. si vero. de sent. excom. el secondo.

Secundus casus est, in quo non incidit in canonem clericum verberans, est; dum reperit eũ turpiter agentem cum matre, vel vxore, vel sorore, aut filia, vt in c. si vero. de sent. excom. el primo. Ex hoc ideo canon hunc excipit: quia tam iustum dolorem compescere non potest, vt in l. Gracchus. ff. ad leg. Iul. de adult. Et lex permittit illum sic in fragranti crimine inuentum occidi. l. quod ait lex. §. quod ait lex. ff. de adult. Ex interuallo autem non licet: sed quod dixi de vxore, intellige etiam de sponsa de præsenti, quia lex illam accusari permittit iure mariti. l. si vxor. §. j. ff. de adult. Et idem dicendum esse videtur de sponsa de futuro. Nam id, quod de vxore dicitur prorogatur ad sponsam. l. si sponsa. ff. de iure doti. & l. Iulia. de fundo dot. & l. nõ fine. in fi. C. de bonis quæ lib. & c. quemadmodum. de iur. iu. & l. fi. qui poti. in pigno. habeantur, & in c. inter corporalia. de translat. prælat. quod dicitur de episcopis prorogatur ad electos confirmatos. Similiter ecclesia non consecrata eadem immunitatis priuilegio gaudet cum consecrata, vt in c. si ecclesia. de consecra. ecclesiæ vel alta. & in c. ecclesiæ, de immunita. ecclesiarum.

Tertius casus est, cum quis inuenit apostatantem post trinam monitionem sibi ab episcopo, vel hodie suo Abbate, vel prælato factam; vt se corrigat, & reuertatur ad claustra, vt in c. in audientia. de apost. & in c. contingit, & c. fi. Et idem etiam dicas sine monitione, si cum armis habitu clericali omisso seditionem facit, vel se guerræ applicat, aut tyrannidi, & sceuibus vel enormitatibus se immisceat. c. cum non ab homine. de sent. excom. & c. perpendimus. Alij qui tamen tenuerunt in hoc quoque casu monitionem prælati esse necessariam: sed hoc hodie non seruat, vt vidi sæpius in Roma. curia seruari.

Quartus casus est proximus præcedẽtibus, videlicet cũ clericus transfert se ad actum prorsus contrarium clericatui, vt quia facit se militem, vel contrahit bigamiam, vel quid simile, vt in c. quisquis. lxxxiij. dist.

Quintus casus est cum iocosa leuitate percutitur, vt in c. j. de sent. excom. §. j.

13 Sed hic quæro de frequenter occurrenti casu, videlicet quid de illo, †qui iocosè percussus à clerico, sed grauiter, repercutit eum etiam grauiter, & cum ira eadem tamen leuitate iocosa? Petrus de Tarantas. in suo tractatu, de sent. excom. Dicit quòd licet in hoc casu interuenerit ira, ex quo tamen secundum conditionem ludi repercutit sine dulo malo, non incidit in canonem: quia ea videtur conditio ludẽtium, q grauiter percussus percussorem grauiter repercutiat, ne videatur inferior ipso in ludo, aut minus strenuus, nec propterea dicetur manus violenta, nec suasu diabolica. Si autem fuerit percussus à clerico grauiter, & propterea non irato, & vindicando repercutit grauiter: idem Petrus dixit, quòd ex quo libidine vindictæ, & non iocosa leuitate fecit, non potest dici hoc fecisse sine deliberatione, ideo incidit in canonem.

Sextus casus est, cum correctionis causa magister percutit discipulum, prælatus subditũ, pater filium, dominus famulum, propinquus propinquum, Officiales & clerici seniores pueros, vel adolescẽtes correctionis causa, vt quia turbant officium in choro, vel alijs diuinis actis, vel seruitijs ecclesiasticis, vt not. in c. veniens. & c. vniuersitatis. c. cum voluntate. §. si vero: quæ omnia intelligo cum leuiter percutiunt, & percussi sunt in minoribus ordinibus constituti, vt expresse dicitur in illa decretali cum voluntate, & c. consultationibus. cum ab huiusmodi iniectionibus arceãt manus suas, nedum propter munera priuata, tunc occasione vel excessus, vel corruptæ intentionis in culpam, vel sententiam incidant, & quod prouisum est ad concordiam tendat ad noxam. A prædictis ergo personis, nec minores grauiter, nec maiores in sacris ordinibus constituti, etiam leuiter verberari debẽt: honorabiliora enim membra exceptis grauioribus culpis verberibus subijci non debent. xlv. di. c. cum beatus. Puniantur ergo alijs admonitionibus, & tunc, si se nõ correxerint, possunt suspendi, arg. c. dolentes. de celebrat. missa.

Illud

Illud autem, quòd dixi de prælato verberā-
te subditum non est leuiter prætereundum, &
quia supra dixi in §.do.Cardinalis, qui est §.ij.
quòd episcopus non debet quenquam suis ma
nibus percutere, quia hoc à sacerdorio alienū
14 est. Debes ergo notare,† ꝙ omnibus potestatē
habentibus licita est in suos subditos corpora-
lis coertio, vt in c.ante omnia.xxxv.dist. & xlv.
dist.cum beatus, supra alleg.

Fallit autem hoc in episcopo, vt supra dixi,
qui neminem suis manibus percutere debet, vt
in c.non liceat episcopo.lxxxvj. dist. potest ta-
men peccātes subijcere verberibus per alium.
v.q.v.c.illi qui, non tamen per laicum, sed per
clericum, si clericus est verberandus, si enim p
15 laicum verberaret clericum † ambo & episco-
pus, & laicus inciderent in canonem latæ sen-
tentiæ, vt in d.c.vniuersitatis.de sent. excom.
16 Fallit tamen hoc, si clericus verberandus † es
set incorrigibilis, quia tunc posset per laicum,
vt in c.vt famæ.§.fi.de sent.excom.& xvij.di.c.
non licuit.

Caueat tamen laicus sic percutiens, ne am-
plius sua violentia se extendat, quàm rebellio,
& delicta exigunt clericorum, iuxta no. in d.
c. vt famæ.

Et quia sæpe in clericos nostri temporis oc-
currit castigatio, Ideo ponam hic circa subdi-
tos, & crimina talem distinctionem. Nam
pueri & in minoribus ordinibus constituti li-
citè verberantur, etiam pro minoribus cul-
17 pis.† Maiores vero, & positi in sacris ordi-
nibus non debent verberari, nisi pro maio-
ribus criminibus, vt in capit. ante omnia.
xxxv.distinct.& xlv.distinct. c. cum beatus su-
pra alleg.& in §.Salomon.nisi in casibus, quos
prædixi, & inferius dicam: hæc autem distin-
ctio locum habet in clericis sæcularibus tantū
quia regulares secundū suas regulas subijciun-
tur verberibus, etiam pro lenibus culpis frater-
li more, vt not.in c.reprehensibilis.in fi.de ap-
pel.& de accus. c.qualiter & quando. el secun-
do.in fi.vbi de hoc,& in c.per tuas. de simo. in
fi.hoc tamen vigilanter caueant prælati regulā
res, ꝙ ex charitate, & causa regularis discipli-
næ verberēt subditos fratres, vel conuersos, &
non canina rabie vindictæ causa, & hoc per se-
ipsos, vel alios regulares, vel clericos: nam si
per laicum, nisi in casu incorrigibilitatis supra
not.vel etiam per clericum, vel regularem, sed
non ex charitate regularis disciplinæ, seu cor-
rectionis. Et ipse mandans, & verberans inci-
derent in canonem latæ sententiæ: & iste est ca
sus illius Decretalis vniuersitatis. de sen.excō.

Septimus casus est, cum quis incontinenti
vim vi repellit, vt in c.si vero. in §. si vero. de
sent.excom.& c.calumniam.de pœn.vim enim
vi repellere omnes leges, omniaq; iura permit
tunt: quia talis repulsio est de lege naturæ, quę
tolli non potest, vt j.dist.c.ius naturale.in fi. &
in c.significasti.de homici.& l.vt vim. ff.de iu-
sti.& iu.& l.scientiam.§.qui cum aliter.ff. ad le
gem Aquil.& contra l.j.§.vim vi.de vi & vi ar.

Signatur tamen contrarium in c.seditiona-
rios.xlvj.dist.& xxiij.q.j. c.j. & ij. & q.iiij. c.j.
& c.inter querelas. de homic.& c.suscepimus.
& in l.si quis in hoc genus. C.de episc. & cler.
Sed soluunt doc.ꝙ vim vi repellere licet, vt pri
ma iura dicunt, tamen quædam sunt in repul-
sione tali, de quibus solet dici de moderamine
inculpatæ tutelæ, quod si defuerit, non licet sic
vim vi culpatæ tutelæ repellere, & sic intelli-
guntur iura in contrarium allegata.

Octauus casus est in eo, qui de mandato ec-
clesiæ, vel prælati verberat, vt s̄. dixi, pro quo
allego.c,ex tenore. de sent. excom. hoc tamen
intellige, si mandatum sit iustum, vel saltem
dubitetur, vt in c.quid culpatur.xxiij.q.j.in fi.
si autem sit iniustum, non est obediendum, vt
in c.Iulianus.xj.quæst.iiij.

Nonus casus est secundum Goffr. quem re-
fert Pet.de Pal.& Tarantas.vbi supra in clerico
qui gerit administrationē psonę sæcularis, vel
est æris procurator generalis, & gerit æris ne-
gocia, vt in c.sacerdotibus, ne cler. vel mon.cu
ius canonis authoritate Bart.Brix.Io. & Gual.
doc.antiqui dixerunt, quòd laicus sine metu ca
18 nonis, si quis suadente, † possit clericum cape-
re occasione administrationis, quia indignum
est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in
ecclesia scādalum generari; vt ibidem dicitur.

Tamen dic. Doctores hoc non admittunt,
19 quorum ratio est, quia laicis † non licet cleri-
cos auocare à diuinis officijs, vt xj.q.iij.c.Cy-
prianus, & in c.fi.lxxviij.di.vnde si contrafe-
cerint non debent ex delicto proprio commo-
dum reportare, vt not.in l.iij.§.j. de donat. in-
ter vir.& vxo.& in l.non fraudetur.§.nemo. ff.
de reg.iur.& in l.itaque fullo. ff.de furt.& in §.
sed nemo, & in c.legi.xvj.q.j. & vnde sunt pu-
niendi, priuilegium habere non debent, vt in
c.didicimus.xxiiij.q.j. Intellige ergo quod di-
cit d.c.sacerdotibus, vt tali clerico non subue-
niatur ab ecclesia, postquā legitimè monitus
est, vt ibidem dicitur in principio, & in c. in au
dientia, eo.tit. Cum pro hoc delicto tertio ad-
monitus ab ecclesia sit alienus, si non desistat,
vel uerius non deberet ei ecclesia subuenire in
fraude commissa in administratione, nec pecu
20 nia, nec alio auxilio, licet alias ecclesia † tenea-
tur defendere clericos oppressos ab oppressio-
ne laicorum. Et ita tenuit Ber. ut refert Taran-
ta.ubi supra in uersi. nonus casus, circa fin. qui
addendo dicit se magis credere quod proximè

dictum

dictum est, scilicet si clericus monitus nõ desistat, quòd non gaudeat subuentione ecclesiæ. Et dicit sic sensisse Guil. Naso. Nec putat idem Tarantas. necessariam esse in hoc casu specialẽ monitionem, sed sufficere synodalem, & in synodo factam, & sic iudicaui Venetijs.

Decimus casus est in eo, qui mittit manus in clericum percutiendo in articulo angustæ necessitatis, vt qui fugit inimicos persequentes volentes fugientem interficere, qui obuiando clericum equestrem petit equum, vt fugiat, quẽ negantem equum accommodare, proiecit de equo, & in equo sedẽs fugit, & in tuto positus reddit equũ: hic uõ incidit in canonem. Et hãc quæstionẽ posuit Barth. Brix. in q. dominical. q.lxxxij. quę incipit quidam cum fugeret inimicos suos, quam etiam posuit Archid. in d.c. si quis suadente. in princ. vbi refert Tancredum tenuisse contrarium, & hunc esse excommunicatum, sed tamen nullam esse ei pœnam imponendam, quem etiam refert, & sequitur idẽ Bart. Brix. Sed Archid. ibi tenet contrarium, & idem tenuit Pet. de Tarantas. vbi supra, cuius verba sunt hęc. Ego sine tantorum virorum præiudicio primam sententiam veriorem puto: voluntate enim, & proposito maleficia distinguuntur, vt in c. cum voluntate. de sent. excom. & vbi deficit voluntas peccandi, ibi non est peccatum. xv. q. j. c. j. & xxij. q. v. c. sic enim. Quia vsque adeo peccatum voluntarium est, vt nisi voluntarium sit, peccatum non sit, vt ibi dicitur. Præterea cum excommunicatio in hoc casu sit pœna, non debet succedere, vbi uõ processit culpa, quam in casu isto non video: item non credo aliquem sapientem dicturum talem mortaliter peccasse, ergo necesse habebit credere non esse excommunicatum. Nam cum excommunicatio sit æternæ mortis damnatio, vt xj. quæst. iij. nemo non infligitur nisi pro mortali peccato.

21 Quæsiuit etiã idem Pet. de Tarant. vtrũ percutiens clericum excommunicatum incidat in canonem, & primo dicit videri, quòd non, per tex. in c. excommunicatorum. xxiij. q. v. vbi modica pœna dicitur iniungenda interfectoribus excommunicatorum, sed pœna excommunicationis est maxima pœnarum in ecclesia, ergo non est excommunicatus. Et multo minus hoc videtur, si erat excommunicatus ob iniectionẽ manuum, quia frustra auxilium legis inuocat, qui committit in legem, vnde vsurarius, nisi prius vsuras restituat, vsuras repetens non auditur. vt c. quia frustra. de vsur.

Præterea quomodo potest quis expelli de ecclesia pro eo, qui est extra ecclesiam. Et demum soluendo dicit saluo meliori iudicio, credo, ꝙ talis sit excommunicatus. Et ad illud c. excommunicatorum, dico quòd loquitur de penitus incorrigibili, arg. c. in audientia. de sent. excom. & c. contingit, & c. fi. Et ad illud c. quia frustra, dico quòd non est ibi magnum periculũ, si interim vsurarius nõ auditur: ibi enim ei differt repetitio, non tamen aufertur: hic autem, si non statim excõmunicatio incurreretur, non penitus auferetur. Nusquã enim inuenisse me mini effectum excommunicationis à iure infli ctæ in pendenti esse, licet inueniatur secus in excommunicatione hominis. Ad vltimum dico, ꝙ licet talis sit extra ecclesiam quo ad communionem, non tamen quo ad intentionem, quia agnoscit ecclesia etiã in talibus signa sua, vt dicere possit, vas vacuum, sed signatum. hæc ille. sed Inno. in c. si verè. de sent. excom. ponit hanc quæstionem, & concludit ꝙ talis percutiens sit excommunicatus: quia vt dixi priuilegium est concessum ordini, & non personę, ibi vide.

22 Vndecimus casus est in eo, qui percutit clericum depositum, degradatum, & curiæ sæculari traditum, vt not. in c. cum nõ ab homine. de iudi. & xvij. q. iiij. c. si quis deinceps.

23 Sed quod dicendum de deposito, non tamẽ curiæ sæculari tradito, idem Tarantas. ibidem dicit, quòd videtur, quòd non incurrat: quia talis non perdidit gradum clericalem, vt in c. dictum. lxxxj. di. & ibi glo. in verbo gradu amisso: quę tamen hoc nõ firmat, sed dicit arg. pro illis, qui dicunt exauctoratum posse verberari: ibi vide cum glo. seq. & degradatus à sacerdotio dicitur ex presbyteratus, vt in c. accedens. l. dist. ergo non retinet ordinem arg. liiij. dist. ex antiquis, nec tenetur viuere clericaliter, vt xxxij. di. si qui vero. & lxxxj. di. c. dictum est nobis. in fi. ibi, si autem amisso gradu sæculariter viuere voluerint, & ix. q. iij. eos. dicas tamen, ꝙ nisi sit incorrigibilis, ecclesia debet eum tueri, vt in d. c. cum nõ ab homine. de iudi. quod Io. cõsentit hac ratione, & alia, videlicet, quia characterem retinet, per id quod habetur. j. q. j. c. quòd quidam. & xxij. q. vij. c. licite.

Præterea in memoriam pristinæ dignitatis retinet priuilegium, vt in l. fin. ff. de decurio. & in c. ostenditur. de consecr. dist. iiij.

Sed Barth. Brix. tenuit contrarium, quando degradatus exauctoratus est, & omni priuilegio nudatus, neq; credit, quòd conficiat, quia omnem potestatem amisit, vt in d. c. dictum est nobis. lxxxj. dist. hæc ille.

De verberante clericum bigamum, satis dixi supra, de biga. & corruptarum maritis.

In omnibus autem supradictis casibus videndum est,

24 an tales percutientes indigeant absolutione, an vero dispensatione: dicito breuiter, quòd clerici percussores indigent vtroq; secundum

dum distinctionem supra deductam per c. primum, & c. præsentium, & c. continentia, quę secundum do. Cardinalem continent dispensationem, & præcipuè c. præsentium. & c. continentia. & episcopus dispensabit, cui Papa scri-
25 bit, & sic in his casibus episcopis †permissa est dispensatio per illos tex.

Percutientes autem clericos gaudentes priuilegio canonis, & incurrentes pœnam ipsius canonis debet seruare formam ipsius canonis, & pro enormi lęsione accedere ad sedē Apostolicam, vt ibi dicitur, siue sint clerici verberantes, siue laici: quia huiusmodi absolutio, & omnis dispensatio in huiusmodi casibus soli Romano Pontifici reseruata est, vt ibi.

S V M M AE.

1 *Sanctitas loci ordinatur ad sanctitatem hominis.*
2 *Sacrilegium est quoddam peccatum speciale & distinctum, & est species irregularitatis.*
3 *Sacrilegium definitur.*
4 *Et quomodo committatur.*
5 *Committens publica officia Iudæis committit sacrilegium.*
6 *Sacrilegus multipliciter punitur. & nu. 8. & 10.*
7 *Deprædantes ecclesias tempore nocturno, quomodo puniantur.*
8 *Pœna qualibet quæ imponitur à iure statutario pro furto, habet locum etiam pro sacrilegio.*
9 *Sacrilegus est ipso iure excommunicatus.*
10 *Sacrilegium impedit promotionem ad dignitatem secularem, etiam ad Imperium.*
11 *Sacrilegium an sit crimen mere ecclesiasticum vel mixti fori.*
12 *Sacrilegus à quo possit recipere dispensationem.*
13 *Episcopus pro quo sacrilegio dispensare possit.*
14 *Et quid in hæresi, & in magnis delictis occultis.*

De sacrilegis, & sacrilegiis.

VIA ex percussionibus, & præcipuè in personas ecclesiasticas cōmittitur sacrilegium. Quod grauius est commissum in personā, quàm in locum sacrum, †cum san-
1 ctitas loci ordinetur ad sanctitatem hominis, vt dixit beatus Anto. in sua sum. parte ij. titu. j. c. xvj. §. j. de quo habetur in c. si quis suadente. xvij. q. iiij. ibi in hoc genus sacrilegij, hic subne-
2 ctam rubricam de sacrilegijs, & sacrilegis. †cū sacrilegium sit peccatum speciale, & distinctū, & sit species irreligiositatis, vt dicit B. Thom. ij. ij. quæst. cliiij. art. x.

Hæc rubrica non fuit in corpore iuris posita per compilatorem, nec summistæ posuerunt eam, tanquam satis examinata sub suis titulis competentibus, in quibus delinquentes sacrilegium incurrunt, vt de immunit. ecclesiarū. de hæret. de sent. excom. de rapto. de adulte. & stup. & similibus.

Ego autem ponam aliquos casus, in quibus sacrilegium committitur, & successiuè quærā de pœnis eorum, & dispensatione cum eis sub hoc ordine, quærens primo.

Quid sit sacrilegium.
Vnde dicatur.
Quot modis committatur.
Qua pœna puniatur.
Et quis cum sacrilegio dispensare possit.

3 Sacrilegium secundum Ray. †est sacræ rei violatio, vel vsurpatio, & dicitur sacrilegium quasi sacra lædens, s'm eundem etiam omnes.

4 Committitur autem sacrilegium auferēdo sacrum de sacro: non sacrum de sacro, sacrum de non sacro. vt in c. quisquis. xvij. q. iiij. committitur etiam per violentam manum in clericum, vt in d. c. si quis suadente diabolo.

Committitur etiam, si quis, quod venerabilibus locis datur, sibi studet retinere, vt in c. sacrilegium. xvij. quæst. iiij.

Sed dic clarius secundum Ray. quòd sacrilegium committitur

Quandoque ratione personæ.
Quandoque ratione loci.
Quandoque rei.

Ratione personæ, vt cum quis verberat clericum, vel personam religiosam, vt supra.

Ratione loci, vt cum ecclesiæ, vel cimiterij, emunitas violatur.

Ratione rei, vt cum res consecrata, vel vsui sacro deputata vsurpatur: vnde circa hoc mem brum distinguitur sic. vt supra distinxi, videlicet sacrum de sacro &c. Large tamen dicitur committere sacrilegium, iuris publici trāsgressor, quod consistit in sacris, sacerdotibus, & magistratibus, de quo in c. ius publicum. j. dist.

Item qui articulos fidei, & pręcepta, vel prohibitiones Dei negligendo, vel nesciendo violat, vel offendit secundum beatū Tho. in sum. tit. ij. ar. j. quod intelligendum est, quando legem Dei impugnat, sicut hæreticus.

Et quando blasphemus, ex hoc, quòd Deo non credit, incurrit infidelitatis peccatum, ex eo quòd diuinæ legis verba peruertit, sacrilegium committit.

Item committit sacrilegium, qui disputat de iudicio Principis, & præcipuè Papæ, de quo vide consil. do. Cardinalis Zaba. consil. cxliij. incip. statuit ciuitas Viterbieu. nisi euidenter constaret illud esse contra Deum.

5 †Item qui publica officia committit iudęis, vt xvij. q. iiij. c. qui autem. & c. nemini. & c. cōstituit. & xij. q. ij. c. nulli. Et idem dixit beatus Tho. vbi supra. art. j.

Com-

Committitur etiam sacrilegium pauperts in eleemosynis defraudando, vt in c.multi ædificant. xij. quæst.ij.

Qui etiam mentiunr, dicitur committere sacrilegium, vt in cap.serpens decepit. de pœnit.dist.j. Et sacrilegium est occidere quenquã in loco sacro, & furari: vel aliquem arripere de loco sacro, & de mandato iudicis sæcularis, vt laté per beatum Thomam, secunda secundæ, quæst.xcix.art.ij.

Et cognoscens carnaliter monialem, etiam concorditer committit sacrilegium, vt dicit glo.in cap.fin.xxvij. dist. Sed est melior tex. & glo.in c.virginibus sacris.xxvij.q.j.

Committitur quoque sacrilegium imponẽdo collectam non debitam, etiam secundum leges, vt not.in l.pen. C. de sacrosanct. eccles. Pluribus quoque modis committitur sacrilegium, vt not.Inno.in c.cum pro causa.de sent. excom. & per Abb. in c.cæterum. in v. col. de iudi. & per Lap. allega. clxvj. & per eundem Abb.in cap.conqnestus. de foro compet. & in c.ad hæc. de relig.domi.& c. de Xenodochijs. eo.ti.& in l.omnia.C.de episc.& cler.& c.cum sit generale.de for.comp.& ibi Abb.circa principium. Et Io.de Ana.in rubrica de furt.& in c.ex literis. eo.tit.& in c.j. de maled. in princ. & Petrus de Anchar. consil. suo xv.mihi,alias xiiij. incipi.spiritualis iudex. & idem in reper. regulæ ea quæ. de reg.iur.in vj. Et Ægid. Bellam.in suo consil. xl. incipi.factum tale est,anno Domini M. CCC. LXXXIII. §. ad tertium in allegationibus domini Viuiani Thomæ. committit qnoqne sacrilegium suscipiẽs sacra de manu laici, vel etiam ecclesiastica, vt dicit Card.Zaba. in c.dudũ.de deci.in iiij.col.

6 Sacrilegij autem pœna † multiplex est. Et secundum Raynu. si personæ ecclesiasticæ sit atrox iniuria, pœna est decapitatio secundum leges, vt in l. si quis in hoc genus. C. de episcopis, & cleric. alias iudicis arbitrio reseruatur pro qualitate personæ, rei, temporis, & loci, moderanda, vt in l.lege. §. j.& l. sacrilegij.ff.ad legem Iul.pecul.

7 † De pœna sacrilegorum nocturno tempore ecclesias deprędantium. vide per Ioan. de Ana.in c.significasti. de homici. & in rubrica
8 de furt.dixit,quòd † omnis pœna, quæ per legem municipalem imponitur pro furto,habet locum in sacrilegio, etiam si sit pœna furcarũ.

Secundum vero canones pœna sacrilegij duplex est, alia spiritualis, vt excommunicatio, alia pecuniaria.Excommunicatio propter pœnitentiam cum distinctione tamen, quia pro sacrilegio in personam ecclesiasticam commissо est minor, quàm pro fractura ecclesiæ, de quo est tex. in c. si quis in atrio. xvij.quæst.iiij. & c. si quis contumax, & c. quisquis inuentus est. & cap. si quis deinceps. Et beatus Thom. in sum. arti.iiij. & vlt. in fi. in qnibus canonibns diuersæ pœnę sacrilegis imponuntur.nam in cap.si quis in atrio, dicitur, quòd pœna fractæ emunitatis ecclesiæ est pecuniaria, & soluenda ecclesiæ, in c. vero si qnis contumax dicitur, quòd pœna violatæ ecclesiæ debet esse octuaginta solidorum, cum publica pœnitentia. & in c.quisquis inuentus dicitur,quòd pœnæ debent esse triginta librarum examinati argenti soluendarum Episcopis, vel Abbatibus, aut alijs personis, quibus, vel ad quas sacrilegij quærimonia iustè pertinet. Et c. si quis deinceps dicit, qnòd bona illius, qni percussit Episcopum, in manus ecclesiæ tradantur, & si presbyterum, vel clericum, pœnitentiæ, & depositioni subiaceat, & si contumax fuerit, excommunicetur.

Ad solutionem huius contrarietatis, & varietatis. Dic, quòd diuersæ sunt pœnæ, secundum diuersas cõsuetudines ecclesiarum. Ideo Ioan.de Fribur. in fi.huius tit. de mente Vlderici dicit hoc esse arbitrarium iudici. pro quo allego tex. in terminis.in cap.si quis presbyter. L.distinct.

Sed specialius ad pœnas sacrilegorum, descendendo dicito, quòd sacrilegus est ipso iu-
9 re excommunicatus, † si est incendiarius, vel violator ecclesiæ, secus in alijs, vt in cap. tua. de sent. excom. & cap. conquesti, & cap. omnes, & ibi glo. xvij. quæst. iiij. dixi supra, de incendiarijs: vide Ioan.de Ana. in c.ex literis. in v.col.de furt. vbi idem tenet, quòd sacrilegus non sit ipso iure excommunicatus.

10 † Sacrilegium quoque impedit promotionem ad dignitatem sæcularem etiam ad Imperium, vt in c.venerabilem.de elec. & in aliquibus casibus inducit depositionem, vt lxxx.dist. cap. Apostolns.

Itẽ impedit promotionẽ ad ecclesiasticã, vt ibidem,& est etiam glo. in c.nõ in perpetuum. xxiiij.q.ij.Itẽ impedit promotos in minoribus ordinibus ad altiores promoueri, vt in cap. si quis presbyter. L. dist.

Quæ autẽ sit pœna sacrilegij secundũ leges, vide in l.sacrilegij capite.& ibi glo.& Bal.ff.ad leg.Iul.pecul.& l.diuus Seuerus,& ibi Bar.eo. tit.vbi ponuntur ea,quæ requiruntur,vt secundum leges fiat sacrilegium.

Sed iuxta proximè dicta quæro, an sacrilo-
11 gium † sit crimen merè ecclesiasticum, an mixti fori? Hostien.in cap. cum sit generale, de foro compe.& alij post eum dixerunt esse de sui natura ecclesiasticũ,fallit vbi agitur ad pœnã corporis afflictiuam: ideo dicunt esse mixti fori.de quo vide per Abb.in c.si clericus laicũ.

CC de

de for.compet.& in c.cæterum. de iudi. in vj. col. & in d. c.cum sit generale. & in cap. quisquis. xvij.quæst. iiij. vbi bon.text. Domini de parlamento Delphinati in decisionibus suis, decisi. clxxviij. incip.si iudex laicus tenuerunt iudicem sæcularem inter laicos posse de hoc crimine cognoscere tanquam de crimine communi, & mixti fori.

12 De vltimo autem, videlicet quis cum sacrilego † dispensare possit, dicito, quòd sicut plures sunt species sacrilegiorum, ita & dispensationum circa eas: nam in aliquibus casibus solus Papa dispensat, vt in casu c.fœlicis, in vj. Et cle. si quis suadente diabolo. de pœnit. primo responso. & idem in enormi, graui, & violenta manus iniectione in clericum, vel monachum d.c.si quis suadente. xvij. quæst.iiij. Et idem in incendiario ecclesiæ, vel loci sacri, si est denunciatus, vt supra dixi de incendiarijs. Idem in fractore ecclesiæ, similiter postquàm est denunciatus, fallunt hi omnes casus in articulo mortis constituto, cum quo quilibet sacerdos absoluit, & dispensat, etiam super irregularitate, & idem dicito in omnibus alijs casibus, in quibus solus Papa absoluit.

In alijs autem specialiter sedi Apostolicę nō reseruatis episcopus dispensat, vt cum incendiarijs non publicatis, seu denunciatis.

Pro simplici autem sacrilegio, videlicet nō qualificato, puta furto de ecclesia, vel in ecclesia, de re sacra vel non sacra episcopus dispensat, vt dicit tex. in terminis in d.c.si quis presbyter. L. dist. ibi in iudicio, tamen episcopi dimittendus est, & ibi glo. dicit, quòd episcopo permittitur dispensare in sacrilegio, & in hæresi, & etiam in magnis delictis occultis: allegat. c.de his.ea.dist. fallit nisi sit magnum sacrilegium, & enorme, vt xij.quæst.ij. c.de viro, & quia dixit de occultis, intellige de non publicis, vel intellige in foro conscientiæ, propter ea quæ sæpius supra diximus, videlicet quòd occulta delicta non indigent dispensatione, quia non irrogant irregularitatem, vt in c.erubescant.xxxij.dist.& Innoc.in c.tanta.de simo. in fi. & glo. in c.fi.de furt.& ibi Io. de Ana. & glo.in c.ex pœnitentibus. L. dist. in verbo non procedit.

SVMMAE.

1 *Qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suū.*
2 *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur.*
3 *Absenti non detrahes.*
4 *Blasphemans nolens pœnitere, priuatur Ecclesiastica sepultura.*
5 *Blasphemia, & maledictio aliquando etiam est in spiritum sanctum.*
Aliquando tamen est meritorium.
6 *Maledicorum duo sunt genera.*
7 *Maledicus dicitur etiam ille qui blasphemat.*
8 *Dispensatio an admittatur cum maledicis, & blasphemis.*
9 *Blasphemare publicè, qui dicatur.*
10 *Confessio facta cum impedimento vini non praeiudicat.*
11 *Ebrij æquiparantur sepultis.*
12 *Dormiens furioso æquiparatur.*
13 *Peccata, quæ absque deliberatione committuntur, non sunt mortalia.*
14 *Peccata, quæ fiunt mente alienata, non sunt imputanda, quia ex voluntate proueniunt.*
15 *Primi motus non sunt in potestate hominis.*
16 *Lex indeterminata, seu pœna imposita, non potest tolli ab inferiore legislatoris.*
17 *Episcopus non potest dispensare contra canones, cum dispensatio sit contra ius.*
18 *Episcopus potest dispensare in casibus noniter emergentibus & necessarijs, in quibus alias non posset dispensare.*
Et ex magna causa potest quem fame restituere.

De maledicis, & blasphemis.

1 Homo † qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen domini, morte moriatur. Lapidibus opprimat eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.

2 † Qui blasphemauerit nomen domini, morte moriatur. Leuit.xxiiij. & Leuit.xix.

3 Surdo non maledices. i. † absenti non detrahes. & xj. quæst.iij. c.cum in tantis, vbi bo. tex. Gregorij, hodie vero secundum Canones

4 blasphemus Dei † nolens pœnitere priuatur ecclesiastica sepultura, vt est tex.c.statuimus. de maled.in fi.& dixi supra de sepult.

5 † Blasphemia enim & maledictio interdum etiam est peccatum in spiritum sanctum, vt copiosè per beatum Thom.secunda secundæ, q.

6 xiij. & xiiij. per totum. † Interdum etiam est meritorium, iuxta illud Gregor. in Moral.lib. iij. dicentis, quòd sancti viri non ex voto vltionis, sed amore iustitiæ aliqua maledixerunt, de quo transumptiuè in cap. cum sancti.xxiiij. quæst.iij. Ideo glo. fin.in cap.in nomine domini. xxiij.dist.dixit, quòd maledicere interdum nō est peccatum, quia maledicorum duo sunt genera allegans d.c.cum sancti.

Et attende, ꝙ licet rubrica decretalium dicat de maledicis, tamē in ea includitur blasphemia & etiā maledicto facta Deo, vel sanctis eius, vt patet in diuersis capitulis sub hac rub. in qbus ponitur

ponitur de blaſphemis, vt patet in cap. ſtatuimus, vbi maledicus appellatur blaſphemus: pro quo etiam facit, quia ibi dicitur maledicus oon ſolum imprecatór mali, ſed etiam mali enunciator, vt eſt detractor, vt patet ibi in
7 glo.iu c.j. eod.tit. † & ſic maledicus aſſumitur pro quocuuqoe maledicente: & conſequenter etiam ibi ſumitur blaſphemus pro qoocunq; dicente mala de Deo, vel ſanctis eius enunciatiuè.

Vt proprie eſt blaſphemus, & imprecator mali, vel deteſtator loquens deteſtatiuè, ſiue deprecatiuè. Et dicitur eſſe proprie maledicus: ſumitur etiam blaſphemus iuxta vulgarẽ vſum loquendi pro ipſa blaſphemia probata, quæ cõuertitur cum iuridica, vt intelligamus, quòd legiſlator colluſit locutioni vulgari, quæ locutio deſcendit à iuridica, dixi de maledicis, & blaſphemis, attẽtis his, quæ dixit Hoſt. iu ſumma huius tituli, io principio primi §. & beatus Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. lxxvj. arti. j. dicit, quòd maledicere idem eſt, quod malum dicere, & de hoc, & tota materia vide copioſius per beatum Aoto. Flor. iu ſua ſum. parte ij. tit. vij. c.v. & c.vj. per totum.

Summiſtæ, vt Goffr. Ray. Friburgo, & antiquiores ponunt quis dicatur maledicus.

Quot ſunt genera maledicorum.

Qui admittantur ad accuſationẽ cuiuſlibet.

Et qualiter quodlibet genus maledicorum puoiatur. De quibus etiam copioſius theologicè per beatom Tho. vbi ſupra. & ſecunda ſecundæ. qoæſt. lxxvj. per totum, non tangentes tamen qualiter cum eis diſpenſetur, & per quẽ vel quos, excepto Hoſti. vt infra dicemus. Et illis dimiſſis, quæ per eos dicta ſunt, hic deducemus ea, quæ ad materiam noſtram diſpenſationum conoeniunt, vnice quærentes,

8 † Vtrum cum maledicis, & blaſphemis ſit locus diſpenſationi. Et videtur dicendum, ꝙ non, propter tex. in c. ſtatuimus. eo. tit. io fi. ibi nullam io hoc miſericordiam habiturus.

Sed diſtioguendum eſt, quòd maledicus, ſiue blaſphemans, aut eſt clericus, aut eſt laicus.

Item, an blaſphemia fuit publica, an ſecreta, & occulta.

Item an calore iracundiæ, furore, vel ebrietate ſit prolata blaſphemia, vel maledictio.

Aut deliberate, & penſate.

Primo caſu tex. in d. c. ſtatuimos, non habet locum, quia clericus non agit publicam pœnitentiam, vt uot. in c.j. de biga. & tex. io c. ex pœnitentibus. L. diſt. & tex. io d. c. ſtatuimus. in verſi. temporalem. dicit, quòd debet puniri per iudicem temporalem pœna pecuniaria, ſed cõtra clericos non recurritur ad iudicẽ ſæcularẽ.

Punitur ergo clericus in caſu maledicentię, vel blaſphemiæ, pœna arbitraria, & ſic pœna crimiois ſtellionatus. Poſſet tamen blaſphemia, & maledictio eſſe adeò atrox, quòd induceret etiam depoſitionem, vt videtur innuere tex. io c. ſi quis per capillum. xxij. quæſt. j. ita dixit Sicul. in d. cap. ſtatuimus. ſed fuit originale dictum Hoſtien. iu lectura, quæ refert & ſequitur etiam do. Cardinalis ibidem, quem Sicul. io hoc oou refert, nec allegat.

Si vero laicus erit locus d. conſtitutioni. c. ſtatuimus.

Secundo caſu, ſi blaſphemia fuit publica, punietur pœna dicti canonis: ſi ſecreta, & occulta, poterit per presbyterum abſolui, vt de pœnit. & remiſ. c. omnis vtriuſque ſexus. ſecundum omnes, & præcipuè do. Cardinalem in d. cap. ſtatuimos. io ij. col. io princ. qui dicit, ꝙ poteſt etiam intelligi in foro non pœnitentiali, vnde putat per cap. Deus qui. de pœnit. di. prima. quòd ſi maledicus vel blaſphemus etiã publicus recuſet ſubire pœnitentiam, de qua iu d. c. ſtatuimus. debebit in aliam pœnam cõmutari. ſed in foro iudiciali indiſtinctè ſtari oportet illi textui. Ideo, oe erres, intelligas de publico maledico, vel blaſphemo non delato, vel accuſato epiſcopo, vel iudici ſæculari in vim ſtatuti, de quo in d. tex. alias eſſet cõtra tex.

Et quis dicatur publicè blaſphemare, vide do. Cardinalem in d. c. ſtatuimus. in ij. col. in j. quæſt. qui refert Hoſtien. dixiſſe, quòd publicè blaſphemare dicitur, qui in platea, vel camera multis audiẽtibus blaſphemat, per quos refertur epiſcopo.

Vel ſecundum eundem Hoſti. dicitur publicus blaſphemator, quando eſt vulgatiſſimus, & ex hoc peccato multi ſcandalizaotur.

Tertio caſu, ſi calore iracundiæ, furore, vel ebrietate, do. Cardinalis dicit Abb. aotiquum, quem etiam refert Sicul. in d. c. ſtatuimus. tenuiſſe pœnam dicti canonis non habere locum licet grauiter peccauerit, pro quo dicit facere tex. illum ibi, relaxare præſumpſerit; quòd ſonat calorem, & iracundiam, vel vioo neſcit,
10 quid agat. † Cum confeſſio etiam tuoc facta noo præiudicet, vt dixit glo. ſingularis, in c. ex literis. de diuor.

Et dicit idem Sicul. quòd hoc dictum ſatis ſibi placet, arg. l. omoe delictum. ff. de re milit. vbi dicit eſſe tex. oot.

Sed iu accenſo calore iracundiæ forte oon procederet ſecundum eum, oiſi maximus eſſet calor iracundiæ: & ex iuſta cauſa prouocatus, argu. l. ſi adulterium. §. imperatoris. ff. de adulterijs.

Secus autem, ſi ex inioſta cauſa erat prouocatus, vt puta ex amiſſione facta in lodo, quia tunc dabat operam rei illicitæ, vt notatur

in cap. inebriauerunt filiæ Loth. xv. quæst. j. hæc Sicul. ibi.

Sed contra hanc videtur cōtrarium determinatum Leuit. v. in fi. vbi dr aīa quæ peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnum ex his, quæ lege domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti iuxta mensurā, extimationemq; peccati, qui orabit pro ea, quia nesciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in dominum.

Ebrius autem æquiparatur ignoranti: Ignorans autem puero, qui quicquid videt, ignorat.
11 †Quinimmo ebrij æquiparātur sepultis, & sic mortuis. Mortui autem non possunt peccare.
12 Sicut dicimus de dormiente, †qui furioso cōparatur: vt not. in l. j. §. adipiscuntur. ff. de acq. poss. Ideo non peccant, & idem dixit gl. sum mæ. vj. dist. quæ bene declarat hunc casum, pro primo, & vltimo est tex. Ambrosij in lib. de Patriarchis. & transumptiuè in c. sanè diximus, xv. q. j. Sane diximus vitandam ebrietatem, per quam crimina cauere non possumus: nam, quæ sobrij cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus. Nesciunt quid loquantur, quinimmo qui vino indulgent, iacent sepulti, Ideoq; siqui per vinum deliquerint apud sapiētes iudices venia quidam facta donantur, sed leuitatis damnantur authores.

Pro secundo est tex. in l. j. C. de fal. mon. vbi dicitur, quòd quicquid videt talis ætas, ignorat.
13 † Præterea peccata, quæ absque deliberatione committuntur, non sunt mortalia. Quia vsque adeo peccatum voluntarium est, vt nisi voluntarium sit, peccatum non est: dicit tex. in c. j. in princ. xv. quæst. j. vbi dicitur quòd secundum Augustinum, in libro primo Retractationum, quòd voluntas est animi motus ad aliquid imitandum, vel non imitandum, vel adipiscendum: & Gratianus ibi dicit, ꝙ hoc propterea dictum est, vt hac definitione volens à nolente discerneretur. Sed quæ mente alienata fiunt, non sunt imputanda, †quia ex volun-
14 tate peccata procedunt, quæ voluntario, & voluntatis mentis arbitrio, & delinquendi proposito committuntur. vnde glo. in c. cum ergo, in verbo distinguendum, dicit, quòd qui ex pertinacia maledicit, punitur, qui ex remeritate, vel leuitate, meretur veniam, quia venialiter peccat, qui ex insania, miseratione dignus
15 est: quam vide. Propter quod dicimus, †quòd primi motus non sunt in potestate hominis, nec sunt peccata mortalia, quia deliberationē rationis præcedunt: sed blasphemia quandoq; absque deliberatione procedit, ergo non semper est peccatum mortale, quia dupliciter potest absque deliberatione procedere ex surreptione uno modo, quòd aliquis non aduertat, hoc quod dicit esse blasphemiam, quod potest contingere, cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorum significationem non considerat, & tunc est peccatum veniale, & non habet proprie nomen, nec rationem blasphemiæ. Alio quando aduertit hoc esse blasphemiam consideras significata verborum, & tunc non excusatur à peccato mortali, sicut nec ille, qui subito motu iræ aliquem occidit iuxta se sedentem: hæc omnia beatus Tho. ij. ij. q. xiij. articulo ij. per totum. Ex quibus videtur posse inferri contra Sicu. ꝙ siue in ludo dolore amissionis, siue ebrietate, siue alio calore iracundiæ, si non ex proposito, quòd semper sic peccans sit excusabilis, tanquam ignorans, quid faciat, & sic non incidat in pœnam dicti canonis statuimus, nec indigeat dispensatione, sed absolutione tantum à suo sacerdote, quia leuitate ad instar ebrij iux ta d. tex. c. sanè. in fi. ibi, sed leuitatis damnantur authores.

In illis autem, qui ex proposito blasphemāt, vel maledicunt, extenditur ille canon statuimus propter verbum præsumpserit, vt supra.

Et inquantum Host. quem referunt, & cum eo trāseunt do. Cardinalis, & Sicul. dixit, quòd si blasphemans esset persona nobilis, vel honorabilis, quam non decet sic publicè pœnitere, & vult pœnam huius canonis eleemosynis redimere, quòd eo casu poterit adhiberi misericordia cum eo.

Sed dici posset hoc dictum Hosti. non probari iure pluribus rationibus: prima, quia immo qualitas personæ peccantis aggrauat peccatum, vel potius peccantem, quia quantitas peccati pensatur secundum qualitatem peccantis, dicit tex. in c. quisquis. xxiij. quæst. j. & in c. gloria. xij. quæst. ij. & c. mouet. xxij. quæst. j.
16 & c. nuptiarum. xxvij. quæst. j. † Quia vbi à lege, vel canone imponitur certa, & determinata pœna indistinctè, vt in casu d. c. statuimus; in quo pro eodem delicto imponuntur duæ pœnæ copulatiuè, videlicet publicæ pœnitentiæ, & pecuniaria. Inferior legislatoris illam non tollit, nisi sibi specialiter concedatur, vt not. in l. j. §. primo. ff. ad Turpil. & glo. cum tex. in c. si quem pœnituerit. ij. quæst. uj. in verbo voluntati, & ibi in tex. pœnæ vero persecutio non eius voluntati mandatur, sed legis authoritati reseruatur. Et copiosè per do. meum Fel. in cap. qualiter & quando. el secondo, in §. ad corrigendos. in v. col. ante finem. de accusa. post omnes. Nam si Papa voluisset temperare talem pœnam respectu nobilium, & honorabilium personarum, bene sciuisset dicere, iuxta illud c. de multa. de præbend. in fin. ibi,

ibi,circa sublimes vero, & literatas personas,
vbi Papa expressit respectu personarum. Sed ex
eo quòd in d.c.statuimus.non dixit,nec nos di
cere debemus per c.si Romanorum.xix.dist.l.
de precio.de publici.cum simil.

Nec sufficit dicere,ꝙ ex quo Papa in tex. cõ
mittit executionem episcopo,& sibi non reser
uauit dispensationem,ꝙ sit permissa episcopo,
quia non sequitur, ꝙ cõmittendo executioné
concedat dispensationem,ex quo expressit pœ
nam determinatè in canone,& sic est pœna le-
gis,quæ per inferiorem legislatoris tolli nõ po
test,vt supra dixi. Dictum tamen ipsius Hosti.
est æquum,& continet æquitatem.

Et pro confirmatione præmissorum Andr.
Sicul.in c.at si clerici.in §.de adult. in xvj. col.
circa medium dixit, ꝙ quando lex imponitur
episcopis, dispensatio per episcopos fieri non
potest,sed in casu d.c.statuimus,proprie impo
nitur lex episcopo loci, vt in tex. ibi per episco
pum suum,& ibi coactione episcopi, ergo eps
non poterit dispensare, sed solus legislator.

Et Bal.in eo.c.at si clerici dicit,ꝙ vbi lex aut
statutum iubet certam pœnam imponi pro de
licto,non potest dispensari,& allegat,quod ha
betur in auth.de iudi.in §.oportet.

Si vero non arctat iudicem ad imponendũ
certam pœnam,& tunc iudex siue ordinarius,
siue delegatus dispensare potest,antequàm pœ
na ordinaria sit imposita, sed post definitioné
nõ potest:allegat.l.quid ergo.§.pœna grauior.
ff.de his,qui not.infa.

Præterea dixit tex.in c.ꝙ super,de maiot. &
17 obed.†ꝙ contra canones non potest episcopus
dispensare, quia dispensatio est contra ius, ve
sæpius diximus,& Inno.in d.c.dilectus. de tẽ-
po.ord.luculenter posuit in quibus casibus e-
piscopi possint dispensare, ad quem omnes se
remittunt.

Do. Cardinalis simpliciter trãsit cum Host.
Et idem And.Sic.in d.§.de adult.in xv.col. cir
ca mediũ dicens,per hæc verba,videlicet. Plus
videtur mihi dicendum, ꝙ etiam si esset casus
reseruatus, de quibus habetur per glo. in c.ij.
de pœni.& rem.in vj. tamé ex causa necessaria
de nouo insurgente posset episcopus dispésare,
arg.l.si hominem.ff.mandati.& arg.eius quod
dixit Bal.in l.omnes populi. de iusti. & iur.vbi
voluit,quòd episcopus facere possit constitu-
tionem contra ius canonicum in tali casu,mul
to fortius dicemus,ꝙ poterit dispensare in fo-
ro pœnitentiæ sacerdos:hæc ille ad literam.

Sed videtur variare valde in conclusione re
spectu primi dicti,in quo locutus est de episco
pis,& in fi.dicit de sacerdotibus,& in foro pœ
nitentiæ,sed Abb.Sic.in d.c. at si clerici. tenet
18 ꝙ †ex causa nouiter emergenti, & necessario
potest episcopus dispensare in casibus alias si-
bi non permissis. Et Bal.in c.cum te,de re iud.
dixit, quòd episcopus ex causa potest aliquem
ex magna causa restituere famæ,pro quo faciũt
not.in c.suggestum. de deci.& in c. ad hæc. de
cler.non resi.& in l.ex facto. de vulg. & pupil.
Sed pro his omnibus allego tex. Isidori in cap.
sciendum est.xxix.dist.vbi dicitur, quòd scien-
dum est,quòd pleraq; capitula ex causa, ex per
sona,ex loco,ex tempore consideranda sunt.nã
non debet reprehensibile reputari, si secundũ
varietatem temporum statuta variantur huma
na,dicit tex.in c.non debet.de consang. & affi.
in princ. præsertim cum vrgens necessitas, vel
euidens vtilitas id exposcit, vt ibi,Cum male-
dicis ergo publicis ex magna causa episcopus
dispensabit. De hac materia tractatur xlvj.dist.
per totum,& j.q.vij. c.si quis omne. prope fin.
& in c.vniuersitas.de sent.excom. & lxxxvj.di.
c.non liceat.& xxxv.dist.c.ante omnia.

S V M M AE.

1 *Suspenditur persona quandoque ab officio, quandoque à beneficio, & quandoq; ab vtroq; & quõ.*
2 *Depositio dicitur perpetua suspensio ab officio.*
3 *Ordinatus qui est in maiori excommunicatione, an sit suspẽsus ab illo tantum ordine quem in excommunicatione suscepit, an vero ab omnibus alijs quos prius susceperat.*
4 *Et quid in suscipientem ordinem in minori excommunicatione.*
5 *Excommunicatus an semper celebrans efficiatur excommunicatus.*
6 *Quid si constitutus in minoribus legat epistolam nõ solenniter in missa non solenni.*
7 *Excommunicatus tenetur dicere horas, cum hoc sit onus & seruitus.*
8 *Pœna non habet immunitatem.*
Neq; delictum quicquam habet cõmune cũ uenia.
9 *Monitio pœnæ imponendæ excommunicato celebranti an præcedere debeat.*
10 *Celebrans ignorans se esse excommunicatum, an efficiatur irregularis.*
11 *Et quid in his qui credunt se excommunicatos cum non sint, distinguitur.*
12 *Veritas præualet opinioni.*
13 *Lex peccati, & lex promotionis differunt.*
14 *Committens se periculo peccati mortalis, peccat mortaliter.*
15 *Factum, & voluntas requiritur in lege promotionis non opinio.*
16 *Excommunicatus qui prætendit iniustè se esse excõmunicatum, an celebrans efficiatur irregularis.*
17 *Excommunicatus iniustè dicitur excommunicatus, sicut etiam dicimus, quòd.*
Absolutus iniustè est absolutus.

18 *Probans sententiam excommunicationis iniustam, non est cogendus ad aliquam satisfactionem.*

19 *Sententia pastoris nostri siue iusta siue iniusta tenenda est.*

20 *Excommunicatus, suspensus, interdictus, vel depositus, an benedicendo mensam vel legendo ad illam efficiatur irregularis.*

Et an in necessitate solenniter possit baptizare.

21 *Excommunicatus an in diuinis possit se immisceri, nouem casus figurantur ad videndum an se immiscens irregularis efficiatur.*

22 *Sciens secrete te esse excommunicatum, te hoc ignorante, vel etiam sciente, si sim in Ecclesia vbi diuina celebrantur, et possum exire te nō vidente vel sciente, sed ignorāte quòd propter ipsum exeo, an exire tenear.*

23 *Celebrans videns excommunicatum an teneatur cessare à celebratione.*

24 *Interdictus celebrans an efficiatur irregularis.*

25 *Quid de suspenso, & declará vt num. seq.*

26 *Quid de fornicatore notorio vel simoniaco.*

27 *Quid de deposito. & num. 29.*

28 *Episcopus in omni casu potest dispensare quando est multitudo delinquentium.*

29 *Degradatus an celebrans efficiatur irregularis.*

30 *Episcopus an possit dispensare cum deposito ab omnibus ordinibus, vel ab vno tantum.*

31 *Et an cum suspenso à iudice.*

32 *Dispensatio cum deposito à quo concedatur vel ab Episcopo, vel à solo Pontifice.*

33 *Præses prouinciæ nō potest restituere quē dānauit.*

34 *Episcopus quomodo cum deposito dispenset.*

35 *Depositus ex iusto crimine non potest restitui nisi à solo Pontifice, vel à Synodo de mandato ipsius legitime congregato.*

De Clerico excommunicato, deposito, interdicto, vel suspenso ministrante.

IN PRIMIS notanda est differētia inter ista nomina: Nam proprie excommunicatur persona, vt in c. engeltrudam. xj. q. iij. & in c. ex parte, de verbo. sign.

1 † Suspenditur persona quandoque ab officio, quandoque à beneficio, quandoq; ab vtroque, vt in c. presbyter. ij. q. v. & in c. inter sollicitudines. de purg. cano. de quo latius dicemus infra de sen. suspensionis.

Interdicitur locus, vt prouincia, diocesis, ciuitas, castrum, ecclesia, regnum, vt in c. cum in partibus. de verbo. signifi. Interdum tamen vnum pro alio ponit, quia & persona dicitur interdicta, & ciuitas excommunicata. vt in c. cum & plantare. de priuil. Et in c. responso nostro. de sent. excom. vt dicemus latius infra, de sententia interdicti.

2 Depositio autem dicitur perpetua suspensio ab officio, vel beneficio, vt not. in c. j. hoc eo. tit. Et de his omnibus seriosius dicam infra de sent. excom. vbi melius cadet materia, cum in hoc tit. agatur de impedimentis personæ celebrantis.

Sciendum est itaq; de excommunicato, ꝙ aut recepit ordinem in excommunicatione cōstitutus, aut celebrat.

Si ordinem, distingue, aut in maiori, vel minori excommunicatione, si in maiori, etiam distingue secundum Innoc. in c. cum illorum. de sent. excom. vbi dixit, ꝙ tales aut scienter, aut ignoranter se excommunicatos ordines suscipiunt, vel factum scientes, sed iuris ignari nesciunt exinde se teneri primi, si fuerint sæculares, sunt perpetuò deponendi à susceptis ordinibus, pro quo facit tex. in c. latores. hoc eo. tit. Et idem dicito de iure in beneficijs in excōmunicatione obtentis, vt in c. postulastis. in princ. eo. titu.

In reliquis autem casibus solus Papa dispensat, ita ꝙ tam Archiepiscopi, quàm episcopi absque speciali mandato sed. Apost. non possunt dispensare, ſm Petr. de Pal. & Tarant. hoc eo. titu. in princ. Si autem sunt claustrales ab executione ordinis, & officij sic suscepti sunt suspēsi.

In alijs autem duobus casibus pensata monasteriorum vtilitate. Et post iniunctā, & peractam regularem pœnitentiam Abbas poterit dispensare, nisi graue, & enorme fuerit, siue notabile factum, aut is, qui fecit sit adultus, & discretus, vt sit violenta præsumptio contra eum de obliuione, vel ignorantia, vt in d. c. pro illorum. de sent. excom. Et in eo, quod dictum est, quòd obliuione, vel ignorantia præsumitur, dicit Gul. ꝙ debet intelligi, quando agitur in forma iudicij contra eum; quem dicit ignorasse, vel non meminisse ad impediendum dispensationem faciendam, vel factam, dicit non valere, si autem in secreto confiteatur in foro pœnitentiali, & sacramentali dicens obliuionem, vel ignorantiam: debet ei credi, cum in facto suo in tali foro cuilibet credatur: poterit tunc Abbas dispensare, si tamen talis sit confitens, de quo non sit suspicio, vt in confessione mentiatur.

Sed quid dicemus de alijs claustralibus, qui non habent Abbatem, sed priorem, vel alium prælatum. Idem dicito, si sit prælatus conuentualis: quia secus in non conuentualibus, vt in prioribus, qui ponuntur per Abbates in prioratibus non conuentualibus.

Et quia supra dixi in beneficijs acqsitis in excōmunicatione locū esse huic pœnæ, attēdo, qa

hodie

hodie cancellaria apostolica apponit in oībus literis gratiarum, & prouisionibus, vel mandatis de prouidendo clausulā absolutionis ad effectū, & idē fit in supplicationibus, & primus baculus in eis est sēp clausula absolutionis ad effectū, quā cācellaria postea ponit extēsiuè à iure, vel ab hoīe, q̄uis causa, vel occasione latis sub hac verborum formalitate, videlicet ipsumq; P. quibuscunq; excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsq; ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis causa, vel occasione latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium dūtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutū fore censentes, ex qua clausula hodie hæc quæstio cessat, quam clausulam cancellaria non ponebat vsq; ad Pontificatum Pauli Secundi inclusiuè; vt vidi: à tempore aūt Sixti citra semper indifferenter ponitur.

Sed retentis primis terminis, quia illa decretalis per illorū loquitur de illis, qui inciderant in canonem propter violentam manuum iniectionē in personam ecclesiasticam ordinandis, vel non, quæro, an idem sit de iam ordinatis sub alia excommunicatione maiori citra iniectionem manuum? credo, quòd sic per tex. in c. postulastis. hoc eo. tit. in princ. vbi videtur expressum, quòd sic.

3 Modo quæro nunquid, qui† ordinatus est in excommunicatione erit suspensus ab illo tantum ordine, quem in excommunicatione suscepit, an vero ab omnibus alijs, quos prius legitimè susceperat? Et videtur dicendum, ꝙ ab omnibus, quia reus vnus est reus omnium peccatorum. Nam qui in vno ordine suspensus celebrat excommunicatus, vel suspensus, in omnibus irregularis efficitur.

Sed solui potest, ꝙ cū hęc iuris positiui sint, in quibus pœnæ sunt restringendæ, non extendendæ. In illo solo ordine erit suspensus, & irregularis, quem excommunicatus suscepit, & hoc videtur dicere illa decretalis pro illorum, ibi, ab executione suscepti ordinis, & officij decernimus manere suspensos. per quæ verba innuitur; quòd ab executione aliorum non sit suspensus: non. n. dicit ordinum, & officiorum in plurali, sed ordinis, & officij in singulari. Et hoc confirmāt verbum suscepti sequens supplendo sic, suscepti in excommunicatione, & hoc videtur planum. de hac quæstione dixi supra de simonia in ordine.

Sed continuando quæro, nunquid, quod hic dicitur habeat locum in ordinibus sacris tantum, an verò ēt in minoribus ordinibus in excōicatione maiori susceptis? credo indistinctè, ꝙ sic, nec sit distinguendū inter sacros, & minores quantum ad irregularitatem contrahendam, & dispensationem sedis Apostolicæ, quia dic. decretalis cum illorum, nō distinguit, nec nos distinguere debemus. xix. dist. c. si Romanorum. l. de pretio de publici. Nam Papa si secus intellexisset, facilè dixisset, & distinxisset.

Et quia dixi supra in excōmunicatione ma-
4 iori, quæro† quid de recipiente ordinem in minori excommunicatione constitutus an idem sit, quod in maiori? credo, ꝙ non, per tex. in c. si celebrat. hoc eo. ti. Nec obstat, ꝙ ibidē videtur arg. contra. in eo, ꝙ dicit, ꝙ à perceptione sacramētorum à sanctis patribus est remotus: ordo. n. sacramentum est, sed potest dici, ꝙ ibi loquitur de sacramentis altaris, vt Eucharistię, non autem de sacramentis ecclesiæ, vt est confirmatio, pœnitentia, ordo, & extrema vnctio. Credo tamen, ꝙ siue irregularis sit, siue nō, ꝙ in hoc casu Episcopus potest cum tali dispēsare, cum non inueniatur prohibitum.

5 Vlterius† quæro, an indistinctè quilibet excommunicatus celebrans, efficiatur irregularis? credo esse distinguendum, vtrum in minoribus ordinibus erat constitutus, an in maioribus: si in minoribus, dici potest, ꝙ siue celebret cum solēnitate; siue nō, ꝙ sit irregularis, quia tex. in c. si quis Episcopus. el j. & ij. xj. q. iij. vbi de hoc loquitur de diacono, & supra, & nō de minoribus, & idem dicendum est de subdiacono, cum hodie sit sacer ordo, licet non tunc, cū hodie in multis parificentur, vt in c. erubescāt. xxxij. dist. & in c. à multis. de æta. & qual.

6 Sed† quid si in minoribus constitutus legat epistolam non solemniter, sed in missa priuata sine solemnitate? Cum etiam laicis de consuetudine permittatur sic legere, ac etiam lectiones legere in choro: Credo idem, vt supra. Et idem etiam videtur posse dici, si sacerdos, vel diaconus taliter absq; solemnitate legeret epistolam, quod expresse tenuit Per. de Taran. hoc eo. ti. de mente cuiusdam fratris Guil. de Rhemis, Doct. antiqui, quem refert ita tenuisse in summa de sent. excom. addens, ꝙ etiam si dicatur, ꝙ tam in hoc casu, quàm in præmissis incurratur irregularitas, credit tamen, ꝙ Episcopus possit cum talibus dispensare, cum non inueniatur prohibitū, vt supra dixi, sed non supra irregularitate, quia solus Papa hoc potest; de hoc plenius dicam infra de sent. minor. excō.

Si autem in maioribus ordinibus constitutus quis excommunicatus celebrat, distinguēdum puto, vtrum maiori excommunicatione, an minori fuerat innodatus: si maiori, subdistinguitur, vtrum in modum priuati suffragij dicat horas suas extra ecclesiam, aut officiādo in ecclesia, primo casu nec peccat, imo potius ad illud tenetur: legendo. n. non cantando, & sic submissa voce, vt a nemine audiatur, potest

&

7 & debet† dicere horas ad quas excõmunicatus
tenetur, cũ hoc sit onus, & seruitus, vt in c.j.
de celeb. miss. ideò hoc onus non tollitur, alias
ei excommunicatio prodesset, quod esset ini-
quum, vt ei prosit sententia, contra quem lata
est, vt in l. euidenter. ff. de excep. rei iudi.

8 Et† pœna non habet immunitatem. l. relega
torum. §. fi. ff. de interdic. & releg. Nec aliquid
commune habet delictum cum venia. l. Papi-
nianus. ff. de minor.

In secundo vero casu. s. quando solemniter
celebrat, iuxta solitã consuetudinẽ, & vt prius;
debet deponi, vt in c. si quis Episcopus damna
tut. xj. q. iij. vbi gl. dicit, q Episcopi nõ possunt
dispensare cum talibus, qui post excõmunica-
tionem celebrant, cum nec concilium hoc pos
sit: tamen signat ibi contrarium de concilio, &
in c. illud. & c. fraternitati. hoc eo. tit.

Distinguitur tamen, vtrum regulares sint,
an sæculares, quia alia pœna imponitur sæcula
ribus, & alia regularibus: nam sæculares eccle-
siasticis beneficijs sunt priuandi, regulares ve-
ro vtriusq; sexus in arctioribus monasterijs ad
pœnitentiam peragendam detrudendi sunt, vt
in d. c. postulastis. & c. fi.

9 Sed† quæro, an monitio huius pœnæ impo
sitionẽ debeat præcedere, & videtur dicẽdum,
q sic, per tex. in c. clerici. hoc eo. ti. ibi, nisi mo-
niti, sed illud intelligi debet quantum ad dispẽ
sationem, non quantum ad depositionem. s. q
qui post monitionem talia facere præsumpse-
rint, absq; vlla spe dispensationis perpetuo de
positi maneant, crescentem cõtumacia, cresce
re debet & pœna. Auth. quoniam frequenter.
vt lit. non contest. in §. fi. & simili pœnæ cum ex-
communicatis celebrantibus subiacẽt illi, qui
excõicati diuinis se ingerũt, vt in c. illud. eo. tit.

10 Sed† videndum est, an hæc vendicent sibi lo
cum in his, qui ignorant se esse excommunica-
tos, & dicẽdum est, q non, quia ignorantia pro
babilis eos excusatos reddit, vt est tex. in c. apo
stolicæ. hoc eo. ti. Nam & Apost. ait, Misericor
diam merui, quia ignorans feci. & idem viij. di
stin. c. consuetudo.

11 Quæro autem, quid in his, qui se credunt ex
communicatos, cum non sint, an incurrãt hãc
pœnam celebrando, vel se diuinis miscẽdo. Re
spondeo, q aut in contemptũ ecclesiæ, aut sub
spe veniæ celebrant, & tunc grauiter peccant,
quia ex contemptu, vel sub spe veniæ credunt
peccare, vt in c. illud. §. licet. hoc eo. titu. credo
tamen nullam incurrere irregularitatem,
per ea, quæ dixi supra in discursu huius operis,
12 quia† i hoc casu veritas præualet opinioni, pro
quo facit tex. in c. nuper. de biga. & c. referente.
qui fil. sint legit. & instit. de lega. §. si quis rem
suam. & in l. j. in princ. ff. de leg. iij. Ideò distin-
13 guitur† inter legẽ peccati, & lege promotionis.
In lege. n. peccati opinio præiudicat veritati, vt
in c. cum voluntate. de sent. excom.

14 Ideò† est regula theologica, q quicunq; com
mittit se periculo peccati mortalis peccat mor
taliter, licet in veritate id, quod agit nõ sit alias
peccatũ mortale, vt expuere in ecclesia, vel pa-
leam de ecclesia eas portare, vel aliquid de so-
lio ecclesiæ eleuare.

15 In lege vero promotionis† factũ requiritur,
& voluntas, & non opinio, vt in c. ille autem.
xxvij. q. v. & c. fi. xv. q. j. Dic itaq; q illi, de qui-
bus quærimus, licet grauiter peccent, vt dixi,
non tamen fiunt irregulares.

16 Vlterius quæro, de q. quotidiana † Titius
sacerdos iurisperitus excommunicatur, & tam
suo, quàm aliorum iurisperitorum iudicio, di
cit se iniustè excommunicatus, ideò celebrat,
non tamen in cõtemptum clauiũ, seu ecclesiæ,
sed fretus sola nullitate, vel iniustitia sententię,
puta quia contraxit debitum in Ro. cur. & obli
gauit se in forma cameræ nũmulario, seu theo-
lenario, seu barcherio ad xx. vel xxx. pro cente-
nario, vt quotidie Romæ fit. Ita q contractus
est omnino fęneratitius, & à sacris canonibus
reprobus, vt no. in c. significauerunt. de appel.
& bo. gl. in arg. in c. non debet. xj. q. iij. quæ mo
uit hanc q. & in fi. soluit: nũquid incidat in pœ
nam irregularitatis? hæc q. indigeret altiori in
dicio nostro. Tamen salua semper maiorũ meo
rum sententia dicerem semper sentẽtiam esse
seruandam in foro fori. Adeò q excommunica
tus, & declaratus etiam iniustissimè apparẽter
à suo iudice. i. ab habente iurisdictionem, puta
ab auditore cameræ in Ro. cur. tenetur parere,
17 quia† iniustè excommunicatus est excõmunica
tus, sicut iniustè absolutus in tali foro, est abso
lutus, quia in hoc versatur potestas clauium iu
risdictionis, & potentiæ, licet deficiat clauis di
scretionis: quia sicut materialiter depingi vide
mus, q ecclesia habet duas claues. Et Christus
dixit Petro, Tibi dabo claues in plurali, & non
dixit clauem in singulari, vt Matth. xvj. tamen
ex quo non deficit iurisdictio, nec intentio iu-
dicantis, tenet sententia in ipso foro fori, quan
tumcunq; esset lata contra ius litigatoris, & ab
ea postea appellatum.

In foro vero poli. i. coram Deo, cuius iudi-
cium non fallit, nec fallitur modo in secretis ce
lebret, & sine scandalo secus forsan dici posset.

Ad sic sentiẽdum mouet me tex. in c. cui est
illata. xj. q. iij. vbi Gelasius de damnatione Dio
schori ait, cui illata est sententia deponat erro-
rem, & vacua est, sed si iniusta est, tanto eam cu
rare non debet, quanto apud Deum, & eius ec
clesiam neminem potest grauare iniqua senten
tia. Ita ergo se non absolui desideret, qua se nul

latenus

latenus perspicis obligatū, ita Aug. de summo bono,& transumptiuè in c. secundum catholicam fidem.xj.q.iij. ait, Secundum catholicam fidem,nec Dei naturę nocere quisquam potest; nec natura Dei iniustè nocere cuiquam potest; nec nocere iniustè patitur quemquam. Qui.n. nocet(vt ait Apostolus)recipiet hoc,quod nocuit,& idem Aug.in sermone, & transumptiuè in c.temerarium.ea.ca.& q. ait: Temerariū iudicium plerunq; nihil nocet ei,de quo temerè iudicatur,& Greg. in registro, de quo transumptiuè,ea.causa.& q. Non debet de his pœnam sustinere canonicam, in cuius dānatione non est canonica prolata sententia,quibus addo ho.gl.xxiiij.q.j.c. in themate.i.verbo qui vero, quam omnino vide.Nec obstant not.in c. si Episcopus forte iratus. quia ibi loquitur in foro fori,& contentioso,vt ibi glo.nos in foro poli; præmissa tamen intelligo vera secundū exempla supra posita,si capitale esset solutum,& vsuræ non. licet dicatur q qui iurauit non repetere vsuras,prius debet absolui à iuramento ante quam petat,vel ipsas soluere, & postea repetere;de quo est elegans consilium Federici de Senis,consi.suo ccc.inci.Debitor promisit.Prete

18 rea † qui probat sententiam excommunicationis iniustam, non est cogendus ad aliquam satisfactionem, vt in c.ad reprimendam. de offi. ordi. Sed pro opinione mea vr tex. expres.in c. ad præsentiam.de appel.ibi,licet R. presbyter non esset excommunicatus de iure,nec constat q R. ibi appellauerat ante excōmunicationē, quinimmo firmat opi.meam, quæ est, q suffi cit,q constet de nullitate, vel iniquitate senten tiæ per iura supra allegata,nec obstat, quod vo luerunt antiqui Doc.dicentes,q pœna non ser uantis iniustā excōmunicationem est,quia propter contemptū incipit esse excōmunicatus: Et sic de iniusta sententia facit iustam quoad se.Et

19 † sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timē da est.xj.q.iij.sent.quia ad primū respondetur, q loquitur de eo, qui celebrat in cōtemptum, non autem loquimur de celebrante non in con temptū,sed deuotionis causa,& secretè,& sine scandalo.Ad secundum respondetur, q tex.ille dicit timenda, non tamen seruanda,si iniusta: & similiter loquitur de contemnentibus propriè, vel in contemptum clauiū. Et reperio Petrum de Tarant.in tit. de sent.exc.in versi.quæ sit pœna non seruantis excommunicationem, dixisse hæc formalia verba, videlicet,si sententia excommunicationis esset ipsoiure nulla, nō esset irregularis quis in ea celebrādo,& ibi loquitur in foro contentioso. Multo magis autē in foro pœnitentiali, in quo attenditur veritas, & non fictio: & his addo,quod supra dixi, videlicet,q in lege promotionis,veritas,& voluntas requiritur,& non opinio,& in hoc casu deficit veritas excōmunicationis,& voluntas peccādi,pro quo allegaui tex.in c.fi.xv.q.j.& xxvij.q.v. c.il le autem: Dico ergo, q ille,de quo quæritur, nō efficitur irregularis, immo nec peccat,& sic sentio in foro conscientiæ: secus autem in foro contentioso, saluo tamē maiorum meorum sa niori iudicio, & sensu,cui me subijcio.

20 Quero † modo, vtrum excōmunicatus suspē sus, interdictus, vel depositus benedicēdo mēsam, vel legēdo ad illā efficiatur irregularis? videtur posse dici,q sic,quia talia ex officio sacerdotali incumbūt: vt in c.pro reuerentia. xliiij. dist.& c.non liceat,& in c.in omnibus. de con sec.di.v.Goff.tenet,q non,quia constitutiones pœnales ad illa non debent extendi.

Sed nūquid excōmunicatus possit in necessitate cū solemnitate baptizare?& videtur dicē dū,q sic.arg.c.si diaconus.lxxxj.dis. nā & laico conceditur baptizare in necessitate, vt j.q.j. c. q quidem.& de consec. dist. iiij. sanctū est baptisma.Immo & hæreticus baptizat, qui est omnino separatus ab ecclesia, & excommunicatus loquendo de vera hæresi, & non interpretatiua, vt in c.firmissimè.de hære. & dicitur corpus abscissum, vt in c.quēadmodū.xxiij. q. vij. & in c.conuenientibus.vers. item Io.j.q.vij.& xxiij.q.v.c.vas.& xxiiij.q.v.c.hæretici.& c.alienus.& c.omnis qui.& c.quicunq; : quod intel lige in casu necessitatis, vt de cōsec.dist.iiij.c.à quodā.& dūmodo in forma ecclesiæ, vt in c.si quē freto.xxiiij.q.j.& in c.j.§. sacrum. de sum, trin.& gl.in c.j.de cler.excom.minist.

Pro conclusione autem quæsiti, vide in c.fra ternitatis. de hæret. & ibi omnes.

Et licet supra in secunda parte huius operis posuerim casus in iure, in quibus incurritur irregularitas: hic tamen ad facilius inueniendas irregularitates circa excōmunicationem inci-

21 dentes,distinguam nouem †casus,quorum sex recipiunt auditionem, & interessentiam diuinorum, tres vero celebrationes eorum.

Primi.n.sex hi sunt,videlicet,aliquando excōmunicatus audit, vel recipit à non excōmunicatis diuina. Aliquādo excōmunicatus cum excōmunicatis à non excōmunicato, aliquādo excōmunicatus ab excōmunicatis, aliquando, vt omnia mala concurrant excōmunicatus cū excommunicatis ab excommunicato, aliquan do non excommunicatus cū excommunicatis & non excommunicato , aliquando non excommunicatus ab excommunicato.

Primi quatuor casus sunt de excōmunicato, duo vltimi sunt de non excōmunicato, sed tamen participante cum excommunicato.

In primis quatuor videtur inesse irregularitas, quia in quolibet illorū excōmunicatus sa-

cele-

celebrationi ingerit diuinorum, quare vide-
tur eſſe irregularis, vt in d.c.illud. hoc eo.ti.in
fi.vbi dicitur, cum eó misericordiã faciẽtes pœ
nam, quam canon his, qui poſt excommunica
tionem diuina præſumpſerint officia celebra-
re, vel ſe celebrationi ingeſſerint diuinorũ ei
non duximus infligendam, de quo aũt canone
loquatur tex.ille, dicit gl.ibi, ꝙ de canone.c.ſi
quis Epiſcopus damnatur cum ſequẽti. xvj.q.
iij.vel de c.fraternitati, eo.tit.quæ etiã videtur
ſentire, ꝙ d.c. illud contineat meram diſpenſa
tionem, dum dicit hãc miſericordiam ſolus Pa
pa poteſt facere, ſed Pet.de Tarã.dicit, ꝙ loqui
tur de tex.c.placuit.xj.q.iij.& puto etiã, ꝙ gra
uius peccatur, & difficilius diſpenſatur in ſecũ
do caſu, quàm in ptimo, & in tertio, quàm in
ſecundo, & in quarto, quàm in tertio.

In quinto autem caſu nõ inueni in iure irre
gularitatẽ, credo tamen, ꝙ ſit peccatum ſi ſciẽ
ter, quia debet potius exire eccleſiã, ſi ſine ſcan
dalo poteſt, alias non; & hoc intelligo, qñ ex
cõmunicatio eſt ſecreta, & tunc conſilium eſt,
ꝙ talis excõmunicatus moneatur ſecretè, vt e-
xeat ſaltem rubore perfuſus latenti exceſſu ſa-
tis facere compellatur; hæc probantur in c.ſi tã
tum Epiſcopus.vj.q.ij.vbi eſt bo. textus, & bo
na glo. faciunt notata in c. cum non ab homi-
ne.de ſent. excom.

22 Sed iuxta prædicta † quæro de quotidiana q.
ſcio ſecretè te eſſe excõmunicatum, vt quia in-
terfui excõmunicationi, & declarationi, tu au
tem ignoras me ſcire, neq; ego tibi dico, ꝙ ſciã,
vel forte etiam ſcis me ſcite, & ſum in eccleſia,
vbi diuina celebrantur, & in tali loco eccleſiæ,
ꝙ ſi voluero exire, ipſe excõmunicatus nõ vide
bit, vel ſi videat, nõ intelliget, ꝙ propter ipſum
exeã, nunquid teneor exire? videtur, ꝙ nõ; quia
hæc euitatio medicinalis eſt. Medicina autem
non debet adhiberi, vbi non eſt ſpes curę, &
ſanitatis: hic autem non poteſt eſſe ſpes, ꝙ pro
pter me erubeſcat ſtare, & quòd exeat & cure-
tur. Ideò ſaluo ſaniori iudicio ſatis crederem;
quòd in his caſibus nõ debeat exire, vel poteſt
dici, quòd ſi mihi oportunum ſit, ſecreto de-
beam ei dicere, monendo fraternè, amice vade
foras, quia ſcio te excommunicatũ, & deinde
procedere, vt proximè ſupra dictum eſt.

Et continuando iuxta præmiſſa, quæro retẽ
23 tis proximis terminis † ſum ad altare, & cele-
bro, & ipſum, de quo proximè dixi, video, nun
quid debeam ceſſare à celebratione: tex.in c.ni
hil.vij.q.j.dicit. Nullus abſq; prouentu paten-
tis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdus, cũ cœperit
in perfecta officia præſumat omnino relinque
re, ſi quis autẽ temerariè hoc præſumpſerit ex
communicationis ſentẽtiam ſuſtinebit. Dicas,
hoc verum eſt, vbi eſt occultũ. Si verò eſt mani
feſtum, debeo ipſum publicè monere, vt exeat,
quòd ſi noluerit, ſi eccleſia habet iuriſdictionẽ
temporalem, poteſt ipſum violẽter excludere,
ſi verò non habet, nec vult exire, ſi ſe pertinaci
ter ingerit, & proterue, brachiũ ſæculare inuo
cari poterit: hæc probantur in d. c. ſi quis Epi-
ſcopus.xj.q.iij.el ij.& c.quidam monachi.xvj.
q.j. Si verò nec ſic pertinaciter exit, ſtatim de-
bent omnes exire, & clerici officio demiſſo, vt
xj.q.iij.c.ſicut Apoſtoli. & ibi gl.in verbo, vel
orauerit, quæ nõ vult, quòd ſacerdos exeat per
d.c.nihil.vij.q.j.quod verum intelligo, ſi iã ca-
nonem inceperat, alias debet exire, vt in c. om
nis q.xxiiij.q.j. Si vero canonẽ inchoauerat, &
viderit poſtea excõmunicatũ, quẽ prius nõ vi-
derat, licet eſſet in eccleſia, procedat ad ſacrifi-
cium, & terminet, eo tamen prius admonito.
Suſcepto autem ſacramẽto corporis, & ſangui
nis Ieſu Xpi amplius in miſſa non procedat, eo
præſente.arg.c.relatum.de conſe.diſt.ij. Ratio
eſt, ne excommunicatum ſalutet dicens, Domi
nus vobiſcum, cum alijs aſtãtibus miſſæ, & ſic
videatur admiſſus ab eccſa, cũ ſit extra, vt ſ.dixi.

In vj.verò caſu dicit Pet. de Pal.non memi-
niſſe aliquid determinatum ſuper eo legiſſe pu
tat, tamẽ ibi irregularitatem eſſe. Sed ſecurius
eſſet, quòd ſuper eo ſum. Pontifex cõſuleretur
tanquam de non determinato, & dubitabili in iure.

Tres alij caſus, qui reſpiciunt celebrationẽ,
ſunt iſti, aliquãdo non excõmunicatus celebrat
excommunicatis, aliquãdo excommunicatus
nõ excõmunicatis, aliqñ excõicatus excõicatis.

Primo caſu incurri videtur irregularitas,
per tex.quaſi expreſsũ in c.qui & humanis.xij.
q.ij.ibi.Cœleſtinus vero.

In ſecundo verò ſine dubio incurritur irre-
gularitas, vt in d.c.illud.hoc eo.tit.

In tertio quoq; caſu ſimiliter incurritur irre
gularitas, & hoc dupliciter, tũ videlicet ex par
te celebrantis, vt in d.c.illud, tũ ex parte illius,
cui celebratur ſecundum Io. de Deo: hic eſt tñ
differẽtia ſimiliter in iſtis, vt in præmiſſis. Pet.
tamen de Pal.putat eum grauius peccare, & dif
ficilius ſecum diſpenſari in hoc tertio, quàm
in ſecundo, & ptimo.

Si vero minori excõmunicatione ligatus ce
lebrat, licet grauiter peccet, nullam tamen irre
gularitatis notam incurrit, nec eligere prohibe
tur, nec eã, quæ ſibi iuriſdictionis ratione com
petunt exercere ſi inſcienter talis effectus fue-
rit, talis electio erit irritanda. Et eſt ratio, quia
ad ſuſceptionem eorũ eligitur, à quorum parti
cipatione à ſanctis patribus eſt priuatus: Pec-
cat tamen conferendo eccleſiaſtica ſacramẽta.
Collata tamen non carẽt virtutis effectu, cum
non videatur à collatione, ſed à participatione
ſacramentorũ, quæ in ſola cõſiſtit perceptione
remo-

remotus: dũmodo non in cõtemptum clauiũ,
& nerui ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet ꝓ pro
hibitionẽ superioris cõmunioni excõicatorum
pertinaciter se ingesserit, quo casu etiã anathe
mate feriẽdus est, vt in c. si celebrat. de sen. exc.
24 Modo quærendũ est, quid de interdicto † ce
lebrante? Refert vtrum sciat se interdictũ, quia
probabiliter ignorans non tenetur, quia igno-
rãtia probabilis eum reddit excusatũ, crassa au
tem, & supina, vel erronea, non vt est tex. in c.
Apostolicæ. hoc eo. ti. & ibi gl. ordinaria in ver
bo probabilis, quã omnino vide ad materiam,
& tunc indiget dispensatione, vt ibidem.
25 Quid† autem de suspenso? idẽ vt supra dici-
to hodie, alias autẽ distinguebatur inter suspen
sum ab officio, & beneficio, & inter suspensum
ab homine, vel à canone, per d. decretalẽ, si ce-
lebrat. Sed hodie est in vtroq;, vt in c. cum æter
ni. de re iudi. in vj. & in c. cum medicinalis. de
sent. exc. eo. lib. Nam secundum ius antiqnum
suspensus ab homine nõ poterat eligere. Et ita
loquitur c. cum dilectus. de consue. Suspensus
verò à canone sic, vt in d. c. si celebrat. quod est
c. fi. hoc eo. ti. Et fecerunt antiqui hanc differẽ
tiã ea ratione, quia mitius agitur cũ lege, quàm
cũ ministro legis. l. celsus. ff. de arbi. sed hodie
non est differẽtia, vt supra. Nã sicut irregularis
est suspensus ab homine, si celebrat; ita & suspẽ
sus à canone, vt in d. decretalibus, quæ infligũt
irregularitatẽ suspensis ab eis, si celebrãt: vnde
idẽ intelligo in omnibus alijs effectibus suspen
sionis. Nullus. n. tam grauis est effectus eius, q̃
irregularitas. Si ergo hanc efficit suspẽsio cano
nis, multo fortius alios.

Sed quæri posset, quare non similiter distin-
guitur inter excõmunicatum maiori excõmuni
catione ab homine, & excõmunicatũ à canone,
vt alios effectus habeat ab homine, quã à cano
ne: hoc nunquã legi, nec vidi in iure. Inuenio ta
mẽ vnum casum, qui est de minori excõicatio
ne, vt taliter suspensus differat ab alijs suspẽsis,
siue ab homine, siue à canone, quia inuenio ex-
pressum in d. c. fi. hoc eo. ti. Potest aũt esse ratio
quia licet excõicatio minor dicat suspensionẽ,
licet nõ ẽ cõuerso, tamen non explicitè dicit su-
spensionẽ, sed implicitè, & secundariò, & non
principaliter: primus. n. & principalis actus ip
sius est remotio à participatione sacramẽtorũ,
vt in c. à nobis. de excep. & in c. si quem. de sen.
exc. Implicitus verò, & secũdarius actus eius ẽ
suspẽsio, siue exclusio à celebratione sacrorũ,
vt patet in clerico minori excõicatiõe ligato, q
nõ solũ nõ debet sacr̃m percipe, vt quilibet lai
cus, sed ẽt peccat celebrãdo, vt i d. c. si celebrat.

Suspensio verò ab officio expresse dicit, &
principaliter exclusionem à celebratione sacra
mentorũ. Expressa ergo, & principalia, si plus
nocent, quã implicita, & secũdaria, non est mi-
rum, quia plus timeri debet, quod spãliter pol
licetur, q̃ quod gñali sponsione cõcluditur, vt
in c. qnãquã. xxiij. dist. Quod aũt suspensus à ca
none sit irregularis, si celebrat, tenuit expresse
Inn. in d. c. cũ medicinalis. & est decretalis eius
dem in verbo à diuinis. in fi. per d. c. Apostoli-
26 cæ. hoc eo. tit. Notorius† aũt fornicator, & etiã
simoniacus, si celebrant, sunt irregulares, quia
ipsi à canone sunt suspẽsi, licet nõ ab homine:
dixi de simo. & de vita, & hone. cle. Illud tamen
teneas, quòd dixi suspensum, si celebrat irregu
larem esse, intelligitur, si similiter est suspen-
sus ab executione ordinum.

Si aũt specialiter ab executione vnius ordi-
nis, vt sacerdotalis, vel diaconalis, non erit irre
gularis in alijs celebrando, siue ministrando.
27 De deposito aũt† dicẽdũ est, ꝙ si celebrat di
uina, debet anathematizari, & si anathemati-
zatus nõ cessauerit, regali iudicio ad requisitio
nẽ ecclesiæ exilio deponatur, vt ĩ c. ij. hoc eo. ti.

Illud aũt non prætermitto ad prædictas pœ
nas euitandũ, ꝙ si illi, qui excõicati, vel interdi
cti celebrãt, ĩ numero nõ effrenato, puta xl. vel
pauciores, oẽs sunt in perpetuũ deponendi, si
aũt amplior sit multitudo, & effrenata illi, qui
causam magis delicto dederint, sunt perpetuo
deponendi. Reliqui verò ab officio ad tempus
sunt suspendendi de alia pęna arbitrio Episco
pi est eis imponenda, vt in c. latores. hoc eo. ti.
Dicam infra de sententia interdicti.

Non prætermitto, an per d. c. latores Papa
28 concedat Episcopis† cũ talibus dispensare, vel
non, videlicet, ꝙ vbi est multitudo delinquen-
tiũ Episcopus dispẽset, dicit gl. in c. clerici. hoc
hoc eo. tit. in verbo moniti, quæ est glo. j. ꝙ nec
Episcopus, nec Legatus, nec synodus, sed solus
Papa. & in c. latores Papa commisit specialiter
dispensationem Archiepiscopo Toletano.
29 Quæro de deposito, & degradato, † an cele
brando conficiat corpus Christi? & videtur di-
cẽdũ ꝙ sic, quia nec ordinẽ, nec characterẽ am-
mittit, vt j. q. j. ꝙ quidam. & xxj. q. iij. c. eos. &
xxiij. q. vij. c. licitè. & de conse. di. iiij. oñditur.

Sed contrariũ videtur signari in c. accedẽs.
l. dist. & liiij. dist. ex antiquis. & lxxxj. dist. c. di
ctum. & xj. q. iij. Episcopus. & xxij. q. viij. cleri
cis. Goff. in sum. tenet ipsum non conficere, vt
in sua sum. hoc eo. ti. in fi. ea rõne, quia potuit
ecclesia ei auferre potestatẽ conferẽdi, quã con
tulit ordinando, quãuis character, qui in aĩam
impressus est, auferri non possit. Et idem tenet
Bart. Brix. in c. accedens super alleg. in fi. gl. j.
cuius totũ oppositũ ibidẽ tenet Io. in j. par. gl.
& idẽ tenet gl. j. in fi. c. si quis presbyter. hoc e.
ti. quã omnino vide Pet. de Tar. hoc eo. ti. dicit
interrogasse fratrẽ Raymũdũ, qui sibi respõdit

totum

totum contrariũ in deposito, vt dixi etiam supra de hæret. In degradatio autem dicit scire ipsum sibi respondisse distinguendo, videlicet, quod aut ecclesia intendit degradando eum exautho rare, siue auferre ei potestatẽ conficiẽdi, & ablata est, & postea non conficit, alias conficit. Et pro primo inducit, seu allegat ad hoc, quod dixit Guil. Episc. Parisi. in sua sum. in tit. de sacramentis sic ait, Exauthoratio autem, & depositio sicut sacerdotes omnino à clero, & priuilegio clericali, ita ab officio sacerdotali amouet, & deponit. Et ꝓpter hoc illi de cætero, nisi falso, & fallaciter ingerere se nõ possunt. Necesse igitur est, quicquid de sacerdotali officio acceperunt sic amori à sacerdotio penitus, & abiecti irritum esse, & hoc indicat forma exauthorationis, qua vestimentis sacerdotalibus sigillatim inuersis exuuntur, per quod indicat ecclesia, nihil eis officij sacerdotalis relinqui: hoc autem dicimus, si ecclesia intendat sic, sicut forma exauthorationis, & degradationis ostendit. hæc ille.

De hac autem forma hodie habemus tex. in c. degradatio. de pœn. in vj.

Dixi supra, quòd solus Papa cum bis dispẽsat, vt dicit d. glo. c. clerici. hoc eo. ti. & c. accedens. L. dist. cum concordantijs, quas ibi glo. allegat. Et Innoc. in c. cum æterni. in verbo, irregularitas, dicit, quòd cum irregularibus solus Papa dispensat. & in c. ex tuæ. de cleri. non resid. dicit, quòd solus Princeps dispensat cum deposito, quod dictum Hostien. in sum. huius tituli intelligit, quando ab omnibus ordinibus

31 est depositus, secus † si ab vno, quia tunc Episcopus potest secum dispensare, vt supra dixi.

Modo quæro, quid de suspenso à iudice. Petrus Taran. dicit credere, quòd Episcopus pos-

31 sit † cum eo dispensare, eo quòd non reperitur ei prohibitum, sed quia iura videntur contraria, dicendum est ea loqui de suspenso à iudice, & non à iure: Cum iura soleant benignius agere, quàm homo, & mitius agatur cum lege, quàm cum ministro legis, vt supra: sed contra eum videtur expresse dic. c. cum æterni. & cum medicinalis: in illis enim casibus incurritur suspensio à iure, & tamen nullus præter Romanum Pontificem dispensat, vnde idem videtur in omni à iure suspenso.

Posset tamen dici secundum eundem Taran ta. ibidem, quòd cum suspenso à iure celebrante, possit in omni casu Episcopus dispensare, exceptis illis duobus casibus. c. cum medicinalis, & c. cum æterni. quos Papa sibi specialiter reseruauit: quare videtur alios cõcessisse, quod non credo verum per illud dictum Innoc. in d. c. cum æterni, cuius verba sunt hæc, videlicet: Hic colligitur, quod cum irregularibus solus Papa dispensat, & idem videtur de corpore vitiatis, & illegitimè natis, de publicè pœnitentibus, & bigamis, & idem seruat ecclesia Romana: hæc ille.

Hostien. autem in sum. huius tituli. §. fi. dicit. dic, quòd cum illo, qui monitus desistit, potest Episcopus (si voluerit) dispensare, quo ad hoc, quòd non deponatur, non tamen quo ad irregularitatem contractam, sicut tenet consuetudo.

32 De deposito quæritur, vtrum cum eo † possit Episcopus dispensare, an verò solus Papa? Videtur dicendum, quòd Episcopus, per tex. in cap. contumaces. L. distin. quia Episcopus pœnitentiam pro tali reatu iniungere potest. Item, quia senatus restituit, vt in l. j. §. de qua autem. ff. de posi. & princeps æquiparatur senatui. & contra l. quòd principis. ff. de aqua pluu. arcen. & ecclesia habet senatum. xvj. quæstio. prima. c. ecclesia. faciunt not. in l. placet. C. de epis. & cler. & in cap. clericus maledicens. xluij. dist.

Sed contra, quòd immo solus Papa, vt in c. si quis presbyter. vij. q. j. & ij. q. vj. cap. ideo. el primo, & secundo. & in c. ex tuæ. de cleric. non resid.

33 2 Et præses prouinciæ † non potest restituere, quem damnauit, vt in l. j. ff. de quæsti. Soluendo Hugu. dixit, quòd solus Papa potest per d. c. si quis presbyter. vij. q. j. & c. si quis presbyter. hoc eod. titu. & ibi glo. j. Distinguendo tamen, vt si Episcopus ipsum deposuit cum

34 alijs Episcopis à sacerdotio, potest † eum restituere alijs ordinibus inferioribus. argum. cap. qui admiserit. xv. quæst. viij. & in dicto c. si quis presbyter.

Si verò depositus est ab omni ordine, solus Papa tunc ipsum restituit, & reponit.

Sed contra hoc facit tex. in c. episcopus, presbyter, vel diaconus. xj. q. iij. vbi dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non põt esse, quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu Episcoporum, ergo Episcopi dispensant: sed non obstat, quia ibi constabat eum iniustè depositum, puta per falsos testes, vel falsa instrumẽta, ideò dr ibi, si innocens inueniatur.

35 Sed vbi † iustè pro crimine depositus est, solus Papa eũ restituit, vel synodus de mãdato ipsius legitimè congregato, vt in d. c. Episcopus, presbyter. xj. q. iij. lo. ibi tamen distinguit, quod si sit solemniter degradatus, solus Papa dispẽsat, vt in c. j. in fi. de pœnit. dist. ij. Si verò depositus per episcopũ, ipse episcopus poterit reponere: quod ita intelligo citra irregularitatẽ celebrando cõtractã, vt supra dixi. De hoc dicam latius infra de sententia depositionis, quæ erit sub rubrica de sententia excommunicationis.

SVM-

SVMMAE.

1 *Non ordinatus ministrans sacra officia deponitur si habet ordines, & si non habet non potest promoueri.*

2 *Episcopus cum clerico dispensare potest circa beneficium, & cum eo qui ministrauit non ordinat in ordine in quo ministrauit.*

3 *Episcopus quasi semper potest dispensare in beneficijs, fallit tamen cum homicida.*

4 *Dispensatio an concedatur non ordinatis celebrantibus, quo ad ordines, & quo ad dignitates.*

5 *Episcopus an possit dispensare cum constituto in sacris ordinibus vnum ad simplex, ita quòd nullam habeat curam animarum.*

6 *Episcopus potest dispensare post peractam pœnitentiam cum ordinato consecrante, vt ad sacerdotium promoueatur.*

De non ordinato ministrante.

OMNIA vnctionis oleo consecrabis, vt sint sancta sanctorum, applicabisque Aaron, & filios eius ad fores tabernaculi testimonij, & lotos aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi, & vnctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat, Exodi xl. & est c. vltimum: & ex hoc loco propter verbum sempiternum, assumitur illa conclusio, quòd sacerdos mortuus, si resurgit, semp est sacerdos: quia hæc vnctio, & character imprimitur in animam, vt not. ... Tunica linea vestietur fœminalibus lineis, verēda celabit, accingetur zona linea. Cydarin lineā apponet capiti: Hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis cū lotus fuerit induetur, Leuit. xvj. & transumptiuè in c. j. de cōsecra. dist. j. in §. Tabernaculum enim moses.

Ex his quidam authoritatibus allegoricè ordo ecclesiasticus demonstratur.

Et propterea statuit ecclesia, vt non ordinati non ministrent. Et idē ordinati non loti, vt infra mes, pœna etiam apposita, vt in duobus capitulis huius tit. seu rubricæ, quæ non placuit Ray. nec Petro de Tarant. cum dicat de clerico non ordinato: cum etiam reperiantur multi, qui nō clerici ministrant. Ideo, vt omnes cōprehenderentur, dixerunt de non ordinato ministrante.

Et totus iste titulus tria facit.

Primo prohibet, ne quis non ordinatus ministret in eo ordine, in quo non est ordinatus.

Secundo apponit pœnam contrafacienti.

Tertio limitat dispēsationem cū prædictis.

Et dixit cum lotus fuerit inferens, quòd vnctio, consecratio, & applicatio ad tabernaculum non sufficiat.

Nisi Aaron, & filij eius, in quibus figuratur vniuersalis status ordinis clericalis, seu ecclesiastici inchoando ab Aaron vsq; ad filios eius, videlicet à summo sacerdote, quem hodie summū Pōtificem appellamus, vsq; ad vltimum gradum ordinis ecclesiastici fuerit lotus: dicēs primo, & lotos aqua indues sanctis vestibus, vt ministrent mihi: & repetendo secūdo dixit, cū lotus fuerit induetur: ex quibus verificantur ea, quæ supra in prœmio huius operis dixi, qui maculā habuerit non offerat, & per totum: & ibi, cū lotus fuerit, facit, parentesim: & ad præmissa faciunt, quæ dixi supra tit. proximo, & quæ dicā in tribus titulis proximè sequētibus.

Pœna autem non ordinati ministrantis est depositio, ita quòd vlterius non ordinetur, vt in c. j. Et hoc intelligo de ordinato in aliquo ordine inferiori, quòd ad superiores non promoueatur, & à minoribus eijciatur. † Si verò haberet, idem dicitur, quòd ad nullum ordinem pro mouebitur, nec secū etiam ad vnum simplex ecclesiasticū beneficium dispensabitur, quia cessaret ratio dispēsationis, de qua in c. ij. eo. ti. Quę ēst, vt misericorditer agatur cum eo, ne substentatione priuatus ad sæculi negocia reuertatur.

2 Et episcopus potest dispensare cū clerico circa beneficium, & cum eo, qui ministrauit non ordinatus in ordine in quo ministrauit.

Et dicit Innoc. in d. c. ij, quòd episcopo quasi semper licet dispensare in beneficijs, † fallit tamē cum homicida, vt not. in c. ij. de cler. pugn. in duel. & in c. studeat. l. dist. vt satis dixi.

Et quia dixi, quòd episcopus potest dispensare cū eo, qui ministrauit in ordine, quē non susceperat, intellige in minoribus, non autem in sacerdotio celebrando propter idolatriā, quia tales degradantur, & traduntur curiæ sęculari, vt vidi Romæ in vno fratre Hispano ordinis Eremitarum, qui iussu Alexandri Papæ VI. fuit incineratus. vide, quæ dicam infra titulo proximo.

4 † Sed quæro vtrum cum istis etiam quo ad ordines, & dignitates possit dispensari: Hosti. in sum. hoc eo. ti. §. fi. dicit, quòd sic, sed solus Papa, quē sequitur Lapus allegat. xxxix. incipi. an dispenset episcopus, & se credere, quòd episcopus cum talibus dispensare possit, vt in ordine suscepto remaneat, ipso tamen primitus iuxta arbitrium biennio, vel triennio, vel secundum quòd placuerit, suspenso: & sic beneficium poterit retinere: Et tamen sibi discreta pœnitentia imponatur, ita quòd in sæculo securus remanere valeat: quamuis eidem religionem intrare tutius sit ad salutem, vt dicit finis dicto capit. secundo huius tituli: Goffredus tamen dicit, quòd episcopus dispensare non potest in hoc, vt suum officium

exequatur, sed circa beneficium obtinēdū sic, ne vt supra dixi ad sęculum reuertatur, & quòd sic plerunq; dispensatur in beneficio, & non in officio, vt in c. studeat. l. dist. & xxviij. dist. c. presbyterorum, & c. diaconi xciij. dist. vbi dicitur Mendicat infęlix in plateis clericus, & seruili operi mancipatus publicam à quolibet pōscit eleemosynam, qui ex eo magis despicitur à cunctis, quo miser, & desolatus iustè putatur ad hanc ignominiam deuenisse.

Petrus de Tarantasia hic dicit credere epi-
5 scopum posse †dispensare cum constituto in sacris ordinibus ad vnum simplex, ita quòd nullam habeat curam animarum, ne, vt scilicet mendicare cogatur, qui dicit hoc probari per tex. in c. ij. hoc eo. ti. vbi glo. fi. expressè dicit, quòd episcopus potest dispensare post peractam pœnitentiam, vt ad sacerdotium promoueatur, cum Papa expressè hoc non prohibuerit, nec sibi reseruauerit, vt sæpe dixi.

S V M M AE.

1 *Non ordinatus si promoueatur ad sacerdotium uel alium ordinem sacrum, an recipiat characterem.*
2 *Episcopalem dignitatem nemo recipere potest, nisi sit in sacris constitutus.*
Apostoli omnes fuerunt sacerdotes, & postea Episcopi.
3 *Episcopus ordinatus prætermißo diaconatu vel subdiaconatu, an Episcopus dicatur.*
Minor xiiij. an. si promoueatur ad sacros ordines, an teneatur continere dum peruenit ad legitimam eius ætatem.
4 *Promotus ex certa scientia per saltum, quomodo puniatur.*
5 *Quid si ignorauerit ignorantia probabili.*
6 *Episcopus quomodo dispenset cum promoto per saltum, sed non administrante.*
7 *Et quid si credens rite se esse promotū ministrauerit.*
8 *Papa vnica die potest omnes ordines conferre tanquàm vicarius Christi.*

De Clerico per saltum promoto.

ROMOTIO per saltum est transpositio, vel anticipatio ordinum in suscipiendo: Hosti. in sum. in hoc tit. posuit quatuor §. in primo ponit materiam glo. fi. c. j. hu
1 ius tit. quærentis †an nullum ordinem habens si promoueatur ad sacerdotium, vel alium ordinē sacrum recipiat characterem, & refert Hugo tenuisse, quòd non, quia si laicus ordinetur in sacrum ordinem, nihil recipit, arg. c. sicut. xl. dist. vbi dicitur: sicut viri, & mulieris coniunctio vnum facit corpus, ità clericatus, & sacerdotium vnum faciunt episcopum. Sed si alsquē de minoribus habeat, recipit sacrum. Dicit tamen glo. Vincen. tenuisse contrarium, videlicet quòd benè recipit quis ordinem sacrū, et si nullū habeat de minoribus, præter epalē, quem
2 †nemo recipere pōt, nisi sit sacerdos, vt in c. ex literis. de excess. prælat. ibi, cum igitur pontificale officium, sine altaris ministerio non valeat adimpleri &c. Et istud verius esse videtur dicit ibi glo.

Præterea omnes Apostoli fuerunt sacerdotes, & postea episcopi sacerdotes, dum dixit Iesus discipulis, hoc quotiescunq; feceritis, &c. Epi autem effecti sunt, dum post resurrectionē dixit. Accipite spiritum sanctum, & quorum remiseritis peccata, vt Matthei xviij. Et ite, & docete, & ite, & prædicate euangelium hoc omni creaturæ, vt Marci vlt.

Et vlterius quęrit ibi Hosti. etiam secūdum
3 eandem glo. †quid si ordinatur in epm præter misso diaconatu, vel subdiaconatu, dicit, ꝙ eps est, dū tamen fuerit sacerdos etiam per saltum.

Ordinem tamen quem non habet, alteri conferre non poterit, arg. c. gratia. j. q. j. & c. ventū, & j. q. vij. c. daibertum, & de consecr. dist. iiij. c. quando, & c. ꝙ autem, de iur. pat. vbi habetur, ꝙ nemo dat, quod nō habet, & pro nō dato habetur, qd datur ab illo, qui de iure dare nō pōt.

Dicit vlterius idē Hosti. sibi videri secundū Beltrandū, ꝙ qualiscunq; ordo conferatur siue gradatim, siue per saltum, quòd charactœr cōferatur, nō tamen executio, dūmodo cui confertur Christianus sit, aliàs non, cum baptismus sit fundamentum, & ianua omnium sacramentorum; vt in c. veniens, de presbytero nō bapti. vbi et de hoc dixi copiosè: vnde fundamento deficiente superædificari nō pōt, ergo à contrario postea potest. s. quoad characterē, non tamē quo ad executionē, vt supra. & ideo quod omissum est incautè, cautè suppleri potest, & dispensari, vt in c. sollicitudo. lij. dist. & in c. vnico, hoc eo. ti. & c. quòd translationem, & c. consultationi, & c. literas, & c. electus de tempo. ordi. & in c. j. & ij. de sacra. non iter. dummodo in forma ecclesiæ conferatur, nec obstat quod not. in c. sicut. xl. dist. Nam quòd ibi dicitur, clericatus, & sacerdotium faciunt sacerdotem, verum est: sed intellige, ritè ordinatum cum alijs ordinibus gradatim, & canonicæ receptis: hæc Hosti. qui vlterius quærit.

Quid si minor xiiij. promoueatur ad sacros ordines, an teneatur continere: dum peruenit ad legitimā ætatem: refert duas opiniones, remittens se vt ibi. Sed de hoc copiosè dixi supra in principio huius sextæ partis huius operis, sub rubrica de tempor. ordinan. & æta.

&

& qua l. in §. ij. conclusio. gl. in c. j. hoc eo. tit. in verbo discretionis arguit ad partes, & demum concludit, quod non: si cōtradicat ante xiiij. annū.

4 Sed quæro, quid si quis ex certa sciētia† pro motus fuerit per saltum? Petrus Tarant. hic dicit se non inuenisse determinatum in eo. pœnam c. j. & ij. tituli præcedentis habere locum, de qua satis supra proximè dixi in §. pœna autē est depositio, sed tenere totum contrarium per tex. Siliterij Papæ, de quo xxv. q. ij. si deceat fidē sanctorū patrū in ecclesia catholica, vt qui habuit amittat, qui improbabili temeritate, quod non accepit, assumpserit, & sic punietur pœna dic. proximi præcedentis tituli, cum non sit recte ordinatus, vt supra vidimus.

5 Si autem ignoranter: ignorantia† probabilis eum excusat, vt dicit tex. in d. c. j. hoc eo. ti. & in hoc etiam credi debet honestis personis: hæc Hosti.

Dispensatur autē, si scienter promoueatur per saltum, si non ministret, iniungetur pœnitē
6 tia,† & supplebitur cautè, quod incaute omissum est, & sic per episcopum dispensabitur, vt in c. sollicitudo. lij. dist. & c. j. de sacr. non iter.

Et idem dico, si ministrauit, sed credebat se rite promotum, licet vicini contrarium asse-
7 rerent,† & ordo omissus supplebitur, & discreta pœnitentia iniūgetur, & id quod factum nescitur, non videbitur reiterari, secundū Hos. in sum. hoc eo. ti. in §. à quo dispensetur. alleg. c. vnicum, hoc eo. ti. & de consecr. di. j. c. solēnitatis ecclesiarum. & in c. nulla, de consecr. di. iiij.

Sed contra hoc videntur obstare ea, quæ supra dixi in rubrica, de sacra. non iter. in §. sed quæro quid de infantibus, vbi in casu ignorantiæ baptismi baptizatur, & si successiuè apparet quis bis baptizatus, nihilominus promouetur sine aliqua dispensatione, licet aliqui dixerint tutius esse, quòd cum talibus dispensetur, quorum opinio multis, nec mihi placet per rationem, quam etiam supra in di. rubrica de sacra. nō iter. dixi in §. de secūdo vero dubio. cum §. sequēti. quia omnino secundus baptismus nihil est, & non imprimitur, & est quædam iniuria primi, vt ibi dixi.

Sed quia ecclesia seruat, quòd baptismus cōferatur in casu dubio, an sit baptizatus, an nō, posset probabiliter dici cætera sacramenta posse conferri, vbi dubitatur non esse collata, quia cum sint collata sacramēta, iterata nihil operatur, & non potest dici, quod iniuria inferatur per secundum, vbi ignoratur primum, & abundās cautela nō noceat, ideo, nisi obstaret text. d. c. j. tenerem contrarium ea ratione, qua de baptismo dicitur: Nec obstat, quòd hoc ideo sit in baptismo, quia illud sacramētum est ianua, & fundamentum omnium sacramentorum, sine quo ad alia non patet aditus, quia potest responderi, quòd ex quo non constat, quòd sit iteratum, tutius est, quòd ordinetur in eo, in quo non apparet ordinatus. Tamen acquiescendum est illi capitulo vnico.

Lapus alleg. sua xxix. incipi. an dispenset episcopus, dicit, quòd cum ignoranter promoto post peractam pœnitentiam episcopus dispensat, dummodo scienter non celebrauerit, alias autem solus Papa dispensat, vbi vide. Ratio autem est, quia sic celebrando scienter efficitur irregularis: cum irregularibus autem solus Papa dispensat, vt dixit Inn. in sæpe alleg. c. cum æterni. de re iudi. in vj. in verbo irregularitas, qui dixit, quod cum irregularibus solus Papa dispensat, & idem dicit videri de corpore vitiatis, de illegitime natis, de publicè pœnitentibus, de bigamis, & dicit ecclesiam Romanam sic seruare, vt supra sæpius dixi, & verè loquitur, quia officium pœnitentiariæ hodie in his casibus dispēsat, & intellige de bigamis ad vnum simplex, & in minoribus ordinibus, & sic practicauit in facto, in maioribus aūt ordinibus pœnitentiaria non dispēset, & de hoc satis supra dixi de big.

Sed retentis omnibus conclusionibus prędictis ab ecclesia ordinatis, à quibus non est recedendum, inuestigationis causa, in quantum supra dictum est, quod nullum habēs ordinem ecclesiasticum si ordinatur ad sacerdotium non recipit characterē, videtur obstare promotio Domini nostri Iesu Christi in Apostolos, quos in vltima cœna oēs ordinauit sacerdotes, nullis alijs ordinibus prius collatis, sed tātum dicendo, hoc facite in meam commemorationē, vt Luc. xxij. Nec obstat de Stephano, quòd fuerit ordinatus in diaconum, quia nō à Christo, sed ab Apostolis, fuit tamen repletus spiritu sancto, sicut & cæteri Apostoli.

8 Dico, quòd sicut Papa potest vnica die omnes ordines conferre tanquam Vicarius Christi, multo magis & ipse Christus, cum maior sit dominus, quàm minister, siue Vicarius: & Christus eo tunc contulit Apostolis omnes ordines, quòd omnes Apostoli simul facere non potuerunt, ideo ordinauerunt Stephanum, & socios in diaconos, & quòd Christus eos ordinauerit post cœnam stat demonstratiuè consummationis legis veteris, & initij nouæ.

SVMMAE.

1 Ordinis quot modis furtiue suscipiantur.

2 Ordinatus ab alieno Episcopo sine literis dimissorijs, & sine licentia sui Episcopi, de iure deponi debet, nisi multitudo, vel alia causa inducat dispensationem, vel tolerantiam.

3 Episcopus qui ordinat subditum, potest etiam illum

lum confirmare.

4 *Et etiam dispensare.*

5 *Ordinatus cum quis est à suo Episcopo sine examine, an rite sit ordinatus.*

6 *Ordinatus uno eodemque die duobus ordinibus, de iure debet suspendere executionem.*

De eo, qui furtiuè ordinem suscepit.

Vrtiva ordinum susceptio cum peccato impedimentum ad officium, & beneficium inducit.

1 Videamus itaq; quot † modis furtiuè ordines suscipiantur, & quidem tribus modis.

Et primo, si sine scientia sui episcopi ab alieno episcopo ordinatur, & sine literis sui episcopi, quas dimissorias hodie appellamus, & de quibus habetur in c. sanctissimo. lxxiij. dist.

Secundo, si etiam à suo episcopo ordinatur sine examine. de vita, moribus, literatura, & cantu. xxiiij. dist. c. quando eps, & c. si quis presbyter. & est c. fi. illius tit. & arg. c. extra conscientiam. lxiiij. dist.

Tertio, si duos sacros ordines eodem die recipit, vel minores, & vnum sacrum, vt in capit. cum H. hoc eo. tit.

2 Circa primum sciendum est, † quòd ordinatos ab alieno episcopo sine literis dimissorijs, & sine licentia sui epi debet de iure deponi, nisi multitudo, vel alia causa inducat dispẽsationẽ, vel tolerantiã, vt habetur in c. eps. vij. q. j. & in c. in diœcesi. & ix. q. ij. c. episcopum.

Immo non recipiunt executionem, vt dixi supra in rubrica de tempo. ordin. per c. quòd translationem, eo. tit.

In hoc tamen casu duo cõpetunt remedia: vnum est, quia si eps ordinans non sui subditũ habet spẽ ratihabitionis epi, cuius subditũ or-

3 dinat, † poterit ipse proprius eps confirmare, quod factũ est per suam ratihabitionem, arg. l. si quis offerenti. ff. de soluti.

Et Pet. de Ancha. in repeti. regulæ ratihabi-

4 tio: aliud remedium est, † q etiam præter ratihabitionem potest eps cũ talibus sibi subditis dispensare, vt in c. Lugdunensis. ix. q. ij.

Aliqui tamen intelligunt de ratihabitione, vt videtur ibi sentire glo. in verbo, q sanctus, facit. c. salonitane. lxiij. dist. & xvj. q. j. c. fi.

5 In secundo vero articulo, † cum quis ordinatur à suo episcopo sine examine, distinguitur: quoniam si ab Episcopo, vel Archidiacono nõ fuit prohibitus sub interminatione anathematis, ne quis furtiuè promoueatur, post condignam satisfactionem, poterit cum eo etiam in sęculo remanẽte suus episcopus tã in susceptis, quàm suscipiendis ordinibus dispensare.

Si autem sub interminatione prohibitum fuerit, adhuc similiter subdistinguitur, quia si vult in sæculo remanere non poterit cum eo suus episcopus dispensare in suscipiendis, per tex. c. j. hoc eo. ti. per quem tex. videtur innui, quòd in iam susceptis possit dispensare. Si autem religionem intrauerit, poterit episcopus dispensare, vt in d. c. j. & fi. eo. ti.

6 In tertio autem casu scilicet cum duos † sacros ordines eodem die quis suscepit, debet eorum executione carere, & hoc de rigore iuris.

Tamen, si ad religionem se transtulerit post peractam pœnitentiam, poterit episcopus cum eo dispẽsare in executione ordinum iam susceptorum, vt in c. fi. hoc eo. ti.

Quidam tamen intelligunt illum tex. quòd episcopus hoc non possit suo ordinario iure, sed de licentia Papæ propter verbum in tex. ap positum ibi, de nostra licentia: per hoc autem, quòd dicitur de susceptorum ordinum &c. datur intelligi, quòd non poterit in hoc casu episcopus dispensare in suscipiendis.

Cum vero quis minores ordines, & vnum sacrum eodem die suscepit, poterit etiam si in sæculo remanserit ex dispensatione episcopi sui in minoribus ordinibus ministrare.

Si vero religionem intrauerit, vel laudabiliter vixerit, poterit cum eo non solũ episcopus, sed & Abbas vel alius eius superior claustralis in executione aliorum sic susceptorum ordinum dispensare, vt in c. ij. hoc eo. ti.

SVMMAE.

1 *Argumentum ab ordine littera licitè sumi potest.*

2 *Ordo intellectus arguitur ex ordine scripturæ.*

3 *Excommunicationis pœna est vltima & grauior cæteris.*

4 *Incohandum est à leuioribus, non autem à difficilioribus.*

5 *Interdictum inter quas pœnas sit connumerandum.*

6 *Ecclesia cum interdicitur censentur interdicta & cætera eius sacramenta.*

7 *Interdictus quilibet dicitur suspensus non è contra.*

8 *Interdictum & grauior pœna suspensione.*

9 *Interdictũ, & suspensio quomodo inter se cõueniant.*

10 *Suspensio ab officio est grauis pœna homini spirituali.*

A beneficio verò homini carnali.

11 *Suspensio ab officio an sit grauior suspensione à beneficio.*

12 *Clericus contumax quinq; pœnis punitur.*

13 *Censura Ecclesiastica est triplex.*

14 *Superbus nolens sacerdotis imperio obedire & decreto indictis, morte moriatur.*

De

De sententia excommunicationis, suspensionis, interdicti, depositionis, degradationis, & alijs censuris ecclesiasticis, & dispensatione cum eis.

QVAERENTI quid per censuras ecclesiasticas debeat intelligi. Innocentius Tertius respondit, quod per eas non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia va
1 let intelligi, † vt discretus iudex rerum, & personarum circunstantijs indagatis ferat, quam magis viderit expedire, ex qua quidem responsione arguendo ab ordine litterae, quòd à iure permissum est, vt C. de nouo co. compo. in §. quibus, & ibi Bal. in ij. col. versi. & ex hoc collige, & l. quotiens. ff. de vsuris. & idem Baldus in l. conuenticulam, in iiij. col. in versi. Item
2 est argumentum ab ordine, † ex ordine enim scripturae arguitur ordo intellectus, vt in d. l. quotiens, & ibi glo. ij. doct. ff. de vsufruc. & Baldus in l. aduersus. C. de furt. Videtur quòd haec rubrica sit malè concepta, cum prius minor, secundo maior, tertio maxima poena infligenda sit, vt crescente contumacia crescat & poena. Auth. vt lit. non conte. §. quoniam, in fi. deberet dicere de interdicti, suspensionis, depositionis, degradationis, & excommunicatio
3 nis sententia, quae † videtur, quòd debeat esse vltima poena tanquàm grauior, pro quo do tex. in terminis, in c. ij. qui incipit, ego presbyter. de clerico excom. minist. vbi post degradationem, & suspensionem excommunicatur, vt etiam dicit gloss. in c. cum non ab homine. de iudi. in verbo postmodum, gl. in c. honoratus. lxxiiij. dist. in verbo adhuc, & in l. relegatorum. ff. de interdic. & relegat. Et per Specul. in titu. de senten. §. vj. versi. verum, & in titu. de
4 contumacia. §. iiij. † à leuioribus, non autem grauioribus inchoandum est etiam in censuris ecclesiasticis, pro quo do tex. in terminis in c. ij. de testi. cogen. ibi, si vero non veneritis, sciatis vos ab officio, & beneficio ecclesiastico apostolica auctoritate suspensos, & si, nec sic veneritis, excommunicationis, & depositionis sententiam poteritis formidare, & glo. in d. c. honoratus in verbo adhuc, dicit, quòd iste ordo est seruandus, quum aliquis punitur pro contumacia, vt post monitionem suspendatur, secundo excommunicetur, tertio deponatur, quarto, curiae saeculari tradatur: si autem pro crimine quis puniatur, primo deponitur, postea excommunicatur, vt in d. c. cum non ab homine. de iudi. & lxxxj. dist. j. dictum.

Pet. de Taran. de ordine istarum poenarum infligendarum dicit esse distinguendum sic, videlicet quòd, aut incipit culpa à contumacia, aut à crimine, si à contumacia, distinguit inter clericum, & laicum, quia laicus primo est ab ingressu ecclesiae arcendus, secundo excommunicandus, clericus autem primo est suspendendus ab officio, secundo à beneficio, tertio excommunicandus, quarto deponendus, vel degradandus: nihil allegat, sed est tex. in d. c. ij. de cler. exco. in quo iste ordo continetur, & melius per Inno. in c. qualiter, & quando, de accusat. el secundo, & ibidem per Io. de Anan. in verbo diminutionem capitis, & per Spec. in tertia parte in princ. in titu. de accusatore, in §. ij. loco, in princip. in versi. sed degradatio, depositio, & versi. qualiter poenae succedant, seu comparentur.

5 Sed quia in praemissis non fit mentio de interdicto: quaero, in quo ordine collocabitur interdictum? potest probabiliter dici, quòd in tertio ordine, quia, vt supra dixi à leuioribus, seu minoribus poenis inchoandum est. Minor aut poena est suspensionis ab officio, vel beneficio, quàm sententia interdicti, ratio est in promptu, quia omnis interdictus, est ab officio suspensus, & sic per consequens à benefi
6 cio: † quoniam, quum interdicitur ecclesia, interdicta sunt & ipsius ecclesiae sacramenta, vt v. q. ij. c. praesenti, & ibi gloss. in verbo communione, quae expresse dicit, quòd cum ecclesia interdicitur, interdicta est sacramentorum perceptio, multo magis & confectio, vel celebratio, & haec est proprie suspensio secundum Tarantasiensem.

7 Sequitur ergo conclusio, † quòd omnis interdictus est suspensus, sed non est conuerso, quia nulli suspenso ab officio interdicitur ecclesia, vel ecclesiastica sacramenta, quantum
8 est ex ui suspensionis, † & ex ijs videtur, quòd poena grauior sit interdictum, quàm suspensio, & quòd adinuicem se habeant, vt maius, & mi
9 nus, seu superius, & inferius, † Conueniunt tamen inter se suspensio, & interdictum in tantum, sicut dicunt aliqui quantum ad personam, nam interdictum idem est, quod suspensio, vnde si dicat praelatus interdico talem, hoc est dicere, suspendo talem: sed de hoc dicemus infra, vbi tractabimus de differentijs suspensionis, & interdicti.

Sed quia impugnamus huius rubricae formam, & supra dixi, quia à leuioribus sit inchoandum, videtur posse dici, quòd quis prius debet suspendi à beneficio, quàm ab officio, quia omnis suspensus ab officio, est suspensus à beneficio, sed non econtra, grauior est ergo suspensio ab officio.

Pro solutione dicas, quòd quatuor modis

hoc potest esse. Primo modo, quia homini
10 spirituali † grauior est suspensio ab officio, carnali vero à beneficio.

Secūdo, quia dupliciter dicitur aliquid grauius. S. Re. vel reputatione, quantum ad veritatem igitur grauior est suspensio ab officio, vt ostensum est, si tamen esset, qui iura exequeretur, vt suspensum ab officio statim de facto suspēderet à beneficio: sed quia pauci ad hoc ius aduertunt, vel exequi curant, ideo habita consideratione ad qualitates clericorum nostri tēporis suspēsio à beneficio, quum expresse profertur, est grauior pœna, quàm ab officio, enim libenter vacent ab officijs, sed non à beneficijs, & eorum fructibus. Tertio potest dici quòd d. c. ij. de testi. cogen. non imponit pœnam suspensionis à beneficio post suspensionem ab officio, quia sit grauior: sed quia per eius additionem fiat accumulatio pœnæ. hæc sunt verba Tarantasien.

11 Quarto potest dici, † quòd in veritate grauior est suspensio ab officio, quàm à beneficio, quando infligitur à canone, & non ab homine, quia tunc suspensio à beneficio eam sequitur, vt supra dixi, ideoque est, quòd si ab homine simpliciter non excepta suspensione à beneficio, sed quia, vel ius, vel homo potest vnam sine altera infligere, si hoc exprimat, reputatione clericorum grauior est secunda.

12 Erunt ergo in clerico contumace † quinq; pœnæ, videlicet suspensio ab officio, suspensio à beneficio, interdictum, excommunicatio, postremo depositio, potest & addi curiæ sæculari traditio secundum delicti atrocitatem, de quibus singulis, infra singulariter dicam.

Et ex istis verificantur opposita contra ipsam rubricam, cum appareat in iure, quòd à lenioribus pœnis sit inchoandum, & successiuè crescente contumacia crescat & pœna, & excommunicatio vltimo loco reseruatur tanquàm grauior, quia depositio est potius executio actualis excommunicationis verbalis data incorrigibilitate. Ergo rubrica videtur peccate, cum excommunicatio debuisset postponi non anteponi, pro quo do tex. in terminis, in c. presbyter, vel diaconus. lxxxj. di. ibi deponatur, non tamen communione priuetur.

Ex cōtinuatione huius rubricę ad duas proximas pręcedentes elicitur solutio quæstionis, cum in ea omnes dixerint, quòd ista rubrica ponitur post rubricas de pœnis, & de pœnit. & remissionibus, ex eo quia in dictis duabus pręcedentibus rubricis visum est de pęnis, quę imponuntur tam in foro contentioso, quàm pœnitentiali, veruntamen, quia excommunicatio est pœna delicti, quum fertur à iure, quū vero ab homine est pœna contumaciæ, merito post dictas rubricas præcedētes subiicitur ista, & sic patet, quòd author, seu compilator informatione huius rubricæ non habuit respectum ad ordinem pœnæ infligendæ, sed iam inflictæ à iure: & quum inter iam inflictas mitior sit excommunicatio, ideo ab ea inchoauit, tanquàm à magis vigenti, & potiori medela indigenti, quum sit maius vulnus.

Summistæ, & præcipuè Hosti. post Raymundum, & Goffre. examinat luculenter hanc materiam, & similiter Friburgo, qui in ea formauit ccxviij. quæstiones, deducendo totum hunc titulum per quæstiones.

Tarantasiensis quoque in sua summa, parte iij. tit. xxv. exclusiuè examinat hunc titulum, quorum dicta non referam, sed ad illa me remittam procedendo per quæstiones nouas, vel non ita tactas per eos.

13 Dicemus itaque primo, † quòd triplex est ecclesiastica censura diuini cultus amica iustitię ecclesiasticæ gladius: sordium spiritualium expurgatrix: quæ tanto est ab omnibus charius amplectenda, & reuerentius obseruanda, quanto per eam saluti animarum, & nequitiæ contra spiritualia noscitur prouideri in cęlestibus, sed sunt quidam, qui eius virtutem ignorantes, nec libenter eam in se suscipiunt, nec salubriter aliis imponunt: hac enim censura iudices nostri temporis, vt in pluribus miserabiliter, immo & damnabiliter abutuntur, qui de gremio matris ecclesiæ indiscrete, & præcipitanter per eam euellunt innocentes, & eis interdum magis catholice credentes, etiam ad nefandorum vsurariorum, & simoniacorū publicorum instantiam, vt sæpius vidi tam in Ro. Cu. (in qua est excommunicationis prodigalitas) quàm extra: in illorum igitur ore censura hæc est, sicut gladius in manibus furiosi, qui cum gladio suo semetipsum interficit: ex ea enim illicitè vocatus, siue innodatus non læditur, sed arcus, & spicula instar dolosi conuertuntur in damnantem, iuxta illud prophetæ Psal. lxiij. Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum, & infirmatæ sunt contra eos linguę eorum, conturbati sunt omnes, qui videbunt eos.

14 † Econuerso autem, qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, & decreto iudicis, morte moriatur homo ille, vt Deut. xviij. & in cap. ij. de maioritate, & obedi. quomodo autem hic intelligatur, dicam infra, de iniusta, vel nulla excommunicatione, & ibi tractabo, quomodo iniustè excōicato sit consulendum.

Ne igitur præmissa censura incautè contempta feriat innocentem, vel incautè iacula tedeat in iactantem, cum vtroque casu irregularitates contrahantur, vt not. in capit. cum

æterni

æterni de ro.iudi.in vj.in §.scituri, & in c.cum medicinalis,de sent.exco.eo.lib.quod etiam in telligo in vtroq; foro, hanc materiam tanto studiosius examinabimus, quanto periculosius hodie practicatur,& frequentatur.

In hac igitur materia sequentem ordinem seruabo: nam primo tractabimus de excommunicatione.

Secundo de suspensione.

Tertio de interdicto,quum sint hæ tres partes principales nostræ rubricæ.

Sed primam diuidam in septem partes,siue distinctiones excommunicationis.

Et in prima distinctione ponam in genere de maiori excommunicatione.

In secunda ponam de excommunicatione iuris.

In tertia de excommunicatione hominis.

In quarta de excommunicatione iniusta.

In quinta de excommunicatione per participationem excommunicatorum.

In sexta de absolutione à maiori excommunicatione.

In septima & vltima tractabo de excommunicatione minori, & sub vnaquaque ponã suos §.vt quod quæritur facilius inueniatur.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio vnde habuerit originem.*

2 *Immundi non ingrediebantur tabernaculum ante purificationem.*

3 *Maria soror Mosis, & Aaron lepra percussa, quia murmurauit contra Mosem, iussu Domini stetit septem diebus extra castra, quibus mundata est.*

4 *Fornicator, incestuosus, & blasphemus pro pœna peccati debent excommunicari.*

5 *Episcopi & cæteri religiosi possunt intrare balnea lauandi causa, hodie tamen prælatis scandalosum esset.*

Vnde habuit ortum excommunicatio.

NTEQVAM vlterius progrediar, quæro de tribus.

Primo vnde habuit ortum excommunicatio.

Secundo quid sit.

Tertio propter quid fiat, siue pro quibus peccatis.

Ortum habuit excommunicatio, & auctoritatem excommunicandi assumpsit ecclesia ex his, quæ iussa, vel facta sunt à Deo vel sanctis suis in tribus suis statibus.

1 Videlicet † in primo, ante legem enim dominus emisit Adam propter peccatum de paradiso deliciarum, vt Gen.iij. in signum eiectionis peccantium ab ecclesia, vt legitur in c.in capite.L.dist. Deus quoque proiecit Caym à se propter fratricidium, vnde dixit ipse mei, Maior est iniquitas mea,quàm vt veniam merear: ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra, omnis qui inuenerit me occidet me, vt Genesis iiij.

2 In secundo,scilicet sub lege,† immũdi enim non ingrediebantur tabernaculum ante purificationem, vt Numer.xix. Leprosi quoque ex-
3 tra castra manere iussi sunt, vt Nume.v.† vnde & Maria soror Mosis,& Aaron lepra percussa, quia murmurauit contra Mosem iussu domini, stetit septem diebus extra castra,quibus mũdata est, vt Num.xij.quod est hodie extra ecclesiam sanctam, quæ terribilis est demonibus, vt castrorum acies ordinata, vt Cantic. vj. Orias etiam rex Iuda, quando voluit adolere incensum domino,quod non erat officij sui,lepra in frõte percussus est, & statim de templo eiectus est ab Azaria pontifice,& cæteris sacerdotibus, vt legitur Paralipomen.ij.xxvj.c.

In tertio autem statu,scilicet legis euangelicæ,dixit Iesus de eo, qui corripi non vult, si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus, qui non participant fidelibus in sacramentis, vt Math. xviij. & statim subiunxit tradens apostolis potestatem excommunicandi per clauium traditionem dicens, Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo,& quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Paulus quoque excommunicauit Corinthium quendam incestuosum, tradens ipsum Sathanæ in interitum carnis, vt ipse saluus sit in die domini, vt ad Corin. prima.c.v. & transumptiuè in c.audi deniq;.xj.q.iij. Addens generale præceptum de alijs peccatoribus subiũxit dicens, scripsi vobis non commisceri, siquis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus: cum eiusmodi nec cibum sumere, vt legitur ad Corinth.prima c.v.proximè allegato. Item in epistola ad Gal.primo cap. si quis vero euangelizauerit, præter id, quod accepistis, anathema sit, quod est dicere separatus: idem dixit in secunda epistola ad Thessalon.c.iij.ibi,denunciamus vobis in nomine domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate.Et in epistola ad Titum iij. c.hæreticum hominem,post vnam,& secundã correctionem deuita sciens,quia demersus est, qui eiusmodi est. Excommunicauit quoq; angelos,

gelos, vt in epistola ad Gal. prima dicens, Licet nos, aut angeli de cœlo euangelizarent vobis, præterquam quod euangelizamus vobis, anathema sit, sicut prędixi, & nunc iterum dico, Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit: excommunicauit quoque Hymeneum, & Alexandrū tradens eos sathanæ, vt discant non blasphemare, vt in prima epistola ad Thimot. j. c. Et ex his datur intelli-
4 gi, quòd †fornicator, incestuosus, & blasphemus pro pœna peccati debent excommunicari, & sic habemus tres casus vltra alios, in quibus excommunicatio infligitur citra contumaciam, sed in pœnam.

Beatus quoq; Ioannes in tertia epistola canonica sic ait. Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam scilicet Christi non affert, nolite eum recipere in domum, nec ei dixeritis aue: qui enim dixerit ei aue, participat operibus illius malignis. ex quibus verbis videtur etiam ipse hæreticos excommunicare: vnde venerabilis Beda super illo passu dixit, hic Ioannes de scismaticis siue hęreticis deuitandis, quæ verbis docuit, etiam factis exhibuit: Narrat quoque idem Beda de Policarpo Smyrneorum antistite eiusdem Ioannis discipulo, & martyre, quia tépore quodam, quum apud Ephesum balnea fuisset ingressus, & vidisset ibidē Cherintum, exiuit continuo, & discessit non lotus dicens, fugiamus hinc, ne & balnea ipsa corruant, in quibus Cherintus lauatur veritatis inimicus: hæc omnia transumptiuè habentur in c. omnis, qui recedit. xxiiij. q. j. & ex supradictis po-
5 tes per accidens notare, quòd †episcopi, & cæteri religiosi possunt intrare balnea lauandi causa: credo tamen, quòd hodie esset scandalo suis prælatis, qui in die timent vitulos, in nocte autem & vitulos, & vaccas vorant, vel furantur. Sed glo. in dic. cap. omnis qui, in verbo ingressus, in primo, dicit licere in necessitate, quam vide.

S V M M AE.

1 *Excommunicatio multipliciter diffinitur.*
2 *Communicare est commune aliquid cum alio vel alijs habere.*

Quid sit excommunicatio.

De secundo quęsito: quid sit excommunicatio Hosti. in summa posuit tres diffinitiones, quarum tertia placuit Tarātasiensi, quam
1 clarius posui dicens. †Excommunicatio est censura ecclesiastica à qualibet licita communione, vel actu legitimo separans, vnde & Adam dicitur ab esu ligni vitæ excommunicatus dicente domino ad angelos, videte ne forte sumat de ligno vitæ, vt Gen. iij. & transumptiue. xj. q. iij. c. ad mensam, in §. euidenter. & dicitur excommunicatio extra communionem positio, secundum Isydorum, lib. primo
2 etymologiarum: †communicare enim est commune aliquid cum alio, vel alijs habere, vnde, qui ab eo, quod alij possunt separatur, rectè nominatur extra communionem, atq; ideo dicitur excommunicatus, & hanc diffinitionem posuit etiam dominus Cardinalis in c. si celebrat, de sent. excom. in princi.

S V M M AE.

1 *Excommunicatio propter quas causas soleat fieri.*
2 *Communicare possum excommunicato correctionis causa.*

Propter quas causas fiat excommunicatio.

De tertio, videlicet propter quas causas fit. Possunt autem multæ
1 †causæ assignari, propter quas fit hæc separatio, à peccatoribus. prima est propter eorum indignitatem. immundi enim sunt, vt supra dixi de leprosis à castris, & sanctuario expulsis, vt de Maria, & Ozia rege Iuda dixi supra in secundo statu. Ideo non digni habitare cum mundis. vnde Esai. lij. c. ait. Recedite recedite. exite. inde pollutum nolite tangere, exite de medio eius.

Secunda est propter sanctorum conseruationem, ne ex conuersatione trahant ad se eorum mores, quoniam, qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo, induet superbiam, vt Ecclesiast. xiij. vnde Ioannes, Putridæ carnes resecandæ sunt. & scabiosa ouis à caulis arcenda est, ne tota domus corruat, & pecora ardeat, & corrumpatur, putrescat, & intereat: iuxta illud vulgare, Morbida sola pecus totum corrumpit ouile. in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim fuit compressa, per totum orbem eius flamma populata est, vt dicit Hierony. & transumptiuè in c. resecandæ. xxiiij. q. iij.

Tertia ratio est propter incutiendum ruborem excommunicato, & hanc Paulus reddit in epistola secunda ad Thessalonic. c. iij. dicens, siquis non obediuerit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur.

Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem, & ex hoc dicto Apostoli assu-
2 mitur argumentum, quòd† possumus communicare excommunicato correctionis causa, & hinc

hinc assumptum est illud hodiernum, & vulgare dictum dicentium, excommunicato loquor in conuertendo, & glo. in supradicto verbo dicit conuertatur, & erubescat abiectus ab omnibus, vt sic se subijciat apostolo, & ecclesiæ præceptis.

Quarta ratio est propter timorem incutiendum excommunicato, vt qui se videt ad tẽpus ab omnibus Christi remotũ, timeat se perpetuo ab eis, nisi resipuerit separandum, & inter hœdos fœtidos damnatorum collocandum: hæc Tarantasiensis. & hæc expresse faciunt contra HÆRESIM lutherianam dicentem, ecclesiam aliquem excommunicare non posse, neq; debere, cum nec Christus, nec Apostolus quenquã excommunicauerit: quod est falsum, & malè dictum.

S V M M Æ.

1 *Excommunicatur quis tantum pro peccato mortali non veniali. & declaratur nu. sequentibus.*

2 *Excommunicatio est æternæ mortis damnatio.*

3 *Et quomodo erit medicinalis.*

Et an pro contumacia & quomodo, nu. 6.

4 *Excommunicari quis debet pro tribus criminibus.*

5 *Anathema est æterna mortis damnatio, & non nisi pro mortali crimine debet imponi, & illis qui aliter non potuerunt corrigi.*

7 *Contumacia cuiuscunque conditionis digna est excommunicatione.*

8 *Et tanto magis quando agitur de causa minori, & minima re.*

9 *Canon latæ sententiæ reperitur in corpore iuris sub discursu lxxiiij. casuum.*

10 *Faciens contra canones latæ sententiæ iam contumax est.*

11 *Non venisse quis non dicitur ex eo quòd casu oppressus non venit.*

12 *Citatus si compareat, & iudex absit, si amplius non comparet, non incurrit pœnam.*

Pro quo peccato debeat ferri excommunicatio.

DE quarto quæsito, videlicet pro quo peccato debeat fieri excommunicatio. nam ex præcedentibus dictis apparet, quòd peccatores excommunicari possunt, † sed
1 pro peccatis mortalibus tantum, non autem pro venialibus: pro quo dõ tex. in c. episcopi si sacerdotali. xj. q. iij. ibi, aut minimis causis, & vide ibi bo. glo. quæ bene declarat, pro quibus culpis quis excõmunicatur. & tex. in c. nemo, & in c. nullus sacerdotum. ea. ca. & q. & est ratio,
2 quia † excommunicatio est æternæ mortis damnatio, vt dicit tex. in d. c. nemo, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis, qui aliter non potuerunt corrigi. Et ibi glo. in verbo mortis quærit, cum sit perpetua damnatio, quomodo dicatur medicinalis: & soluit,
3 quòd † cum contemnitur, est damnatio: dum obseruatur, & timetur, est medicina.

Sed quòd dixi pro peccato mortali posse aliquem excommunicari, intelligo pro præsenti, nõ autem pro præteritis, aut futuris. vt est tex. in c. Romana. in §. caueant. de sent. excõ. in vj.

Sed videtur, quòd non pro omni mortali, sed tantum pro contumacia, sed nec pro omni contumacia, sed pro ea tantum, quæ circa iudicia consistit, vt not. xj. q. iij. in summa. sed certũ
4 est pro peccato in † tribus casibus seu criminibus aliquem excommunicari debere, videlicet cum ad synodum canonicè vocatus venire cõtempsit, aut si postquam illhuc venerit, sacerdotalibus respuit obedire præceptis, aut ante examinationis causæ suæ finem à synodo abire præsumit.

Sed immo videtur contrarium, & q̃ qs pro omni mortali possit excommunicari per dictũ Apost. ad Corinth. j. c. v. supra alleg. si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut raptor, aut ebriosus, cum eiusmodi nec cibum sumere debes: solus Tarantasien. dicit, quòd pro sola contumacia debet quis excommunicari, vt expressè probatur in d. c. nemo. xj. q. iij. & ibi glo. su-
5 pra alleg. vbi dicitur, quòd † anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali crimine debet imponi & illis, qui aliter nõ potuerũt corrigi, arg. xlv. dist. c. sed illud, & xxiij. q. iij. c. tam sacerdotes, sed hoc melius probatur ex forma fraternæ admonitionis euangelicæ, quam ponit Christus Matth. xviij. vbi prius præmittit monitiones, quàm dicat, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. & ad illud Apostoli dico, quòd intelligitur de incorrigibilibus, & contumacibus in illis, vel alijs mortalibus peccatis, ad illud vero certum est, per quod videbatur probari, quòd pro contumacia tantum circa iudicia quis sit excommunicandum, dico, quòd si benè ponderetur, nõ apponitur aliqua dictio exclusiua, videlicet tantum, vel solũ pro his tribus criminibus, & ideo non sequitur, quod etiam pro contumacia aliorum criminũ ferri possit excommunicatio. sed de illis tunc agebatur, vbi relata fuit quæstio facti de episcopis, qui talia committunt, vnde dico, quòd sub illis tribus comprehenditur omnis criminis contumacia, pro quo quis dignus est excommunicari: nam cuiuslibet criminis contumacia deprehenditur ab aliquo istorum modorũ, in quolibet statu causæ seu iudicij, scilicet in principio causæ, cum vocatus ad causam venire

re contempsit, vel in medio causæ, cum ante tẽ
pus non licentiatus recedit, vel in fi. causæ, cũ
latæ sententiæ parere contemnit, vnde verus
sensus est pro his tribus criminibus, & pro con
tumacia aliquorum istorum trium modorum
præcedente: sic ergo his tribus modis apparet
contumacia in iudicio, extra iudicium vero, cũ
post admunitionem legitimam non corrigitur
quis: sequitur illud, vnde apud hæreticum ho-
minem post vnam, & secundam correctionem
deuita.

Sed adhuc quæro, quomodo sit verum, ꝙ
6 †nullus sit excommunicandus nisi pro cõtuma
cia? cum tex. in c. ex parte, el primo, de verbo. si
gnifi. dicat, quòd potest quis excommunicari
pro manifesta offensa: sed soluunt doc. dicen-
tes, quòd tunc demum potest excommunicari
pro offensa, cum est incorrigibilis.

Sciendum quoq; est, quòd licet pro mini-
mis causis non sit quis excommunicandus, cu-
ius contrarium hodiè fit Romæ, vt in d. c. epi-
7 scopi. xj. q. iij. tamen quælibet †contumacia di-
gna est excommunicatione, quinimmo tanto
maior videtur, quanto ex re vel causa minori
8 consurgit, †& hęc est excusatio iudicum nostri
temporis, & præcipue Ro. curiæ: qui passim ex
communicant contumaces pro quacunq; mi-
nima re, vel causa, ẽt quinq; duc. & sic breuio-
ri, iuxta Auth. nisi breuiores.

Sed si sic est, quòd pro sola contumacia quis
excommunicatur, videtur ergo, quòd nullus sit
canon latæ sententiæ, sed ferendæ: cum tamen
9 reperiantur †lxxiiij. casus in corpore iuris, in
quibus est canon latæ sententiæ, quos seriatim
posuit Spec. ĩ suo aureo repertorio sub hoc eo.
ti. Hosti. in summa, in §. quis possit excommuni
care, cum in illis nulla præcesserit citatio, vel
monitio, vel si sunt canones latæ sententiæ pos
sunt dici iniusti, cum monitio semper præcede
re debeat pœnam, vel vindictam, vt dicit tex. in
c. indigne. xij. q. ij. in princ. ibi, de quibus debet
esse tanta prouisio, vt vindictam admonitio pręe
cedat, & ibi bo. glo. in verbo admonitio.

Sed dico, quòd qui facit contra canones latæ
10 sententiæ † iam contumax est, cum prohibitio
sit expressa in iure, cuius ignorantia non excu-
sat, iuxta regulam, ignorantia facti non iuris ex
cusat: admonitio enim præmissa est ab ipsa le-
ge, vel canone, seu à legis vel canonis latore,
quæ etiam hodie durat, & perseuerat.

Vel dic secundum quosdam, quòd ab homi-
ne non est excommunicatus, nisi pro contuma
cia, sed à canone bene, vt dicitur xvij. q. iiij. c. si
quis suadente diabolo, & in alijs canonibus,
de quibus supra dixi esse latæ sententiæ: quia
conditores canonum, & iuris, & quilibet, qui
potest ædere canonem latæ sententiæ non inci
dit in pœnam excommunicantium sine moni-
tione præcedente, per tex. & not. in c. reprehen
sib. lis, & ibi per Abb. in secunda col. & copio-
sius per Phil. & dominum Præpositum post
alios, de appell.

Circa autem hanc contumaciam quæro po-
nens, quòd iudex citet partem dicens, si non
comparueris, vel veniens die tali, sis excommu
nicatus, & non venit die illa, quia iusto impedi
mento detentus venire non potuit, nunquid e-
rit excommunicatus? videtur quòd nõ, per tex.
in c. quisquis episcoporum. iiij. q. v. vbi allegans
causam absentiæ auditur, sed non absoluitur,
sed remanet excommunicatus quo ad vsq; pro
babit iustum impedimentum, vbi dicit glo. pri
11 ma, tamen non exeat conditio, † quia non di-
citur non venisse, ex eo quòd casu oppressus nõ
venit, vt not. in l. ij. ff. de condi. & demonstra.
nec iudex tamen proposuit excommunicare ip
sum in omni causa contumaciæ, ar. l. si seruus
decem, in fi. & cum non fuit contumax, pœnas
contumacis non patitur. l. contumacia. ff. de
re iudi.

Hanc. q. Io. insolutam dimisit, Barthol. au-
tem Brix. dicit, quòd excommunicatus est, sed
absoluitur sine expensis, quia excommunicatio
tenet, nisi in duobus casibus, vt in c. per tuas,
de sent. exco. Taranta. tenet, quòd non sit excõ
municatus per iura superius alleg. credit tamẽ
talem esse euitandum tanquàm excommunica
tus, donec impossibilitatis causam iustam &
suæ absentiæ cõprobauerit, vt in d. c. quisquis
episcoporum. iiij. q. v. & in c. ij. de testib. cogẽ.
12 † Sed quid si die illa iudex absens fuit, & ta-
men monitus non comparuit iusto impedimẽ-
to detentus, vel etiam iniusto, ex quo non ha-
buisset copiam iudicis, etiam si comparuisset:
Barth. Brix. posuit quasi similem. q. in venera-
bilibus. q. xix. & per iura ibi allegata possumus
dicere, quòd citatus non comparens, ex quo iu
dex non aderat, nullam incurrat pœnam: vide
tamen iura ibi alleg.

Redeo seu venio ad primam partem ru-
bricæ, scilicet.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio quare dicatur sententia, & quot modis capiatur.*

2 *Sententia est nomen æquiuocum, quia multipliciter capitur.*

3 *Iudicium quod plurimorum sententia comprobatur, firmius est.*

De maiori excommunicatione in genere.

1 PRIMO † quæro, quare excommu
nicatio dicatur sententia, & quot
modis accipiatur hoc nomen sen-
tentia.
Excommunicatio dicitur sen-
tentia, quia sicut sententia, siue interlocutoria,
siue diffinitiua ligat eum, contra quem fertur,
ad aliquid faciendum, vel non faciendum, di-
cendum, vel non dicendum, sic & excommuni
catio. Archidia. & Io. An. post eum in c. j. quòd
metus causa, in vj. in nouella, dixerũt, quòd ex-
communicatio, suspensio, vel interdictum non
sunt propriæ sententiæ, quia puniunt, & non
definiunt: sed soluendo Io. An. ibidem dicit,
quòd hoc potest intelligi, quòd sit sententia, si
purè, vel in diem, vel sub conditione lata sit.
Hoc autem nomen sententiæ multipliciter
2 † accipitur: aliquando enim sententia dicitur
cuiuscũq; orationis significatio; vnde dicimus
hæc est lectionis sententia, & sensus, & intelle-
ctus. Dicitur etiam interdum profunda rerum
significatio, vel determinatio, vt accipitur in
lib. Iob xxxviij. in princi. c. cum dixit dominus
ad Iob, loquẽs de Heliu, Quis est iste inuoluẽs
sententiam sermonibus imperitis, & hoc mo-
do dicitur liber sententiarum. Sententia etiam
dicitur opinio, vnde dicimus hæc est opinio
Augustini, Hieronymi, & aliorum, & tunc dici
3 tur à sentio sentis, & dicimus, quòd † firmius
est iudicium, quod plurimorum sententia com
probatur, vt dicit tex. in c. de rescrip. & hoc mo
do dicitur liber sententiarum, quia in eo conti-
nentur plurimorum sententiæ & opiniones.
Sententia etiam assumitur pro deportatione,
vt in l. ff. de sent. pas. & restitutis: assumitur quo
que hoc nomen sententia pro libito voluntatis
cuiuscunq; in re sua, vt in l. hac consultissima.
C. qui testamen. fac. poss. in §. ac cum humana
natura. Assumitur etiam sententia pro præce
pto cuiuscũq; superioris, iuxta illud Daniel. ij.
c. præcepit rex, vt perirent omnes sapientes Ba
bylonij, & egressa est sententia, sapientes inter
ficiebantur. Dicitur etiam sapientis præceptũ
non naturæ, non bonis moribus, non iuri con-
trarium, & tunc diuiditur in diffinitiuam, & in
terlocutoriam, & conuentionalẽ, & amicabilũ
cõpositionem, & sic accipitur Daniel. iiij. c. in
sententia vigilũ decretũ hoc est: dicitur etiã ali
quãdo spiritualiter aliqua de tribus cẽsuris ec-
clesiasticis: vnde hodie increbuit, vt de excõmu
nicato, suspenso, vel interdicto dicatur iste est
innodatus sententiæ, vel subiacet sententiæ, &
de hac est intentio nostra videre curiosè.

SVMMAE.

1 *Sententia excommunicationis quid differat ab alijs sententijs, & nu. seq.*
2 *Sententia excommunicationis præstita cautione de parendo reuocatur.*
3 *Et an possit reuocari per appellationem, & an præcedere debeat vel sequi.*
4 *Sententia excommunicationis interdum extenditur ad futura.*
5 *Et qua ratione trahat secum executionem.*

In quo differat sententia excommunicationis, ab alijs sententijs.

VIDENDVM est itaque primo,
1 quid differat † hæc sententia ab
alijs sententijs. Dicas, quòd in pri
mis tribus modis supra positis,
quibus hoc nomen sententia acci
pitur, non ligat, nec à communione separat, si-
cut quartus deportationis, quintus quoque,
sicut sextus ligat, sed non separat: nam testator
hæredem arctat, & similiter prælatus, siuè iu-
dex in sententia.
Septimus modus differt in distinctione su-
pra facta, quia prætermisso iuris ordine non te
net. ij. q. vj. §. diffinitiua. hæc tamen secundum
aliquos tenet. xj. q. iij. c. sententia pastoris: de
hoc tamen latius dicam infra vbi tractabimus,
quot modis dicatur sententia excommunica-
tionis iniusta.
Item illę transeunt in rem iudicatam, nec re
uocari possunt, vt in c. cum ęterni, de re iudi. in
2 vj. & hæc † non transit, sed præstita cautione de
parẽdo reuocatur, vt in c. Pisanis. de resti. spol.
& de iure iur. c. ad nostram, el primo, de consti.
tu. ex literis.
3 † Item ille reuocantur per appellationẽ sub-
sequentem; hæc non, nisi per præcedentem, vt
in c. cum inter vos, & c. pastoralis, de appel. nisi
lata sit sub conditione, vt de appel.
Præterea Archidi. in c. nemo. xj. q. iij. ponit
quatuor differentias, seu discordantias inter
sent. excommunicationis, & aliàs sententias:
4 prima est, quia hæc sententia interdum extendi
tur ad futura: secũda, quia trahit secum sui exe
cutionẽ, vt dixi hic: tertia, quia super hac sent.
specificatur causa, quare quis excõmunicatur.
quarta, differt hæc sent. siue iusta, siue iniu-
sta tenet, vt latius dicam infra, vbi ponam in-
tellectum Gregorij dicentis, sententia pasto-
ris siue iusta, siue iniusta timenda est, & ibi ante
hancq. ponam etiam quæstionem, quæ sic ra-
5 tio, † quare hæc sententia trahat secum execu-
tionem: vide Archidi. vbi supra, qui allegat iu
ra ad prædicta, quæ breuitatis causa omitto.
Sed

Sed quare per appellationem subsequentẽ, sicut per præcedentem non reuelatur sententia excommunicationis, dicam infra, vbi de hoc principaliter tractabimus.

Sed hic tantum dicimus, quòd aliæ sententiæ non debent ferri sub conditione, vt in §. biduum. 11. q. vj. hæc autem potest, vt supra dixi: conditionalis seu amicabilis compositionis sententia, licet liget, non separat tamen à communione: & aliter ligat illa, & aliter ista, quia illa ligat ex voluntate propriæ subiectionis, hæc vero ex necessaria iurisdictione, plurimæ quoq; differentiæ possent assignari à curiosis, & subtilioribus: sed hæc pro nunc sufficiant.

Sed modo videamus de differentijs, & conuentionibus, seu commutationibus sententiarum, quæ pertinent ad censurã ecclesiasticã, videlicet in quo, vel quibus inter se conueniant, & inter se differant, & de alijs compluribus vtilibus ad materiã censurarum ecclesiasticarũ, & impedimentorum ecclesiasticorũ ad officia, & beneficia ecclesiastica, ac dispensationes facientibus.

S V M M AE.

1 *Excommunicationis duæ sunt species, & de earum effectu.*

2 *Excommunicatio maior, & minor, quæ sit.*

De diuersis speciebus excommunicationis.

Dixi supra in §. in hac igitur materia, duas esse species excõmunicationis, videlicet maioris, & minoris, vt de minori infra dicam specialius: sed potius videtur dicendum, quòd excommunicatio sit genus generalissimũ, quod diuiditur sub diuersis speciebus: ideo possumus dicere, quòd excommunicatio-
1 nis infinitæ sint species: tot enim sunt, † vel esse possunt, quot sunt species cõmunionis, sed de duabus frequentius tractat ecclesia, de quibus hic agemus, quarum vna separat à sacramentorum participatione, & ingressu ecclesiæ, non tamen orandi causa certis temporibus (de quo infra dicemus) & à fidelium communione, &
2 hæc est illa, quã † maiorẽ appellamus, alia est, quæ separat à participatione sacramentorũ tantũ: & hæc illa est, quam minorẽ appellamus, vt not. in c. si celebrat, de cler. excom. minist. & de vtraq; tractatur in c. Engeltrudam. iij. q. iiij. & in c. à nobis, de excepti.

S V M M AE.

1 *Excommunicationis maioris duæ sunt species.*

2 *Item & minoris duæ aliæ.*

3 *Anathema quandoq; dicitur simplex excommunicatio.*

Duæ sunt species excommunicationis maioris, & duæ minoris.

1

Excommunicationis autẽ maioris duæ sunt species, vna, quæ imponitur sine vlla solemnitate, & tamen dicitur excommunicatio: altera, quæ imponitur cũ solennitate, & dicitur anathematizatio, de qua dicemus infra sub suo §. speciali.

2 † Excommunicationis etiam minoris duæ sunt species, de quibus etiam infra dicam, vbi signantur per §. specialem, tractabimus ipsarũ materiam. Hic autẽ primo tractabimus de excommunicatione maiori, & anathemate, quæ se habẽt, vt totum, & pars, vt genus, & species: nam omnis anathematizatus est excommunicatus, sed non ex aduerso: nam neq; minor excommunicato est anathema, neq; quælibet maior, quandoq; etiam anathema largè sumitur: itaq; parificatur excommunicationi, vnde ana-
3 thema † dicitur quandoq; simplex excõmunicatio, vt in c. reperiuntur. 3. q. 4. & de consecr. dist. 2. c. nemo per ignorantiã. quandoq; econtra cõuertitur excommunicato, & restringitur, & opponitur anathemati, & accipitur pro simplici excommunicatione, & tunc nulla excommunicatio est anathema, vel econtra, sed determinatur ex adiuncto, quia hæc dicitur simplex excommunicatio, illa vero solemnis, sed propriè habent se (vt dixi) vt genus, & species.

S V M M AE.

1 *Excommunicatio & Anathema inter se differunt.*

2 *Anathematizationis forma qualis sit.*

3 *Et quomodo conueniat excommunicationi.*

De differentia & conuenientia, seu communitate excommunicationis, & anathematis.

Sed sumpta excommunicatione, & anathemate in suis veris significatibus, quæro quid commune habẽt inter se excõmunicatio, & anathema, & in quo differant.

Differunt quidẽ vt dixi, quia alia est excõicatio, & aliud est anathema, ꝙ pro quo est tex. in d. c. Engeltrudam. iij. q. iiij. vbi dicitur, ꝙ illa non solum percussa erat excommunicatione, sed etiam anathemate, & in c. cum non ab homine, de iudi. de incorrigibili dicitur, quòd primo sit excõicãdus, deinde anathematizandus.

1 Hoc et rõne probatur: nã si idẽ esset, & non differret diuersa vocabula nõ sortirentur, sicut dicimus de codicillis, qui effectualiter cõtinẽt volun-

voluntatem testatoris, & tamen diuersum nomen sortiuntur à testamento, vt in l.ij.C.de codicillis. Differunt etiã in forma proferendi, qa excõmunicatio, vt supra dixi, sine solemnitate profertur, sed solo verbo, anathema verò cum quadam solemnitate, de quo infra dicemus, sic itaq; differunt quo ad nomen, & solẽnitatem.

1 Item differunt secundũ quosdam† quantum ad personam proferentis: volunt.n.aliqui, ꝙ inferior episcopo non possit anathematizare, qa propriè dicitur mucro episcopalis, vt est tex.in c.visis.xvj.q.ij.in fi. Alij tamen dicunt, ꝙ etiã inferiores hoc possunt, per c.primum.de eo, q fur.ord.suscep. vbi dicit, si fuerit vel ab aliquo archidiaconorum, vel prelatorum suorum sub anathematis interminatione prohibitum, tñ Doc.antiqui, vt Taran. tenent primam opi. & dicunt facere pro ea literã canonis, in qua ponitur forma anathematizationis, de qua habetur in c.debent.xj.q.iij.vbi dicitur; debẽt xij. sacer

2 dotes episcopum circunstare, & lucernas ardẽtes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excõicationis proijcere debent in terram, & pedibus cõculcare. Et sic videtur, ꝙ episcopo competat, & ad illam decr.c.j.de eo, qui fur.ord.susce. Rñdetur, ꝙ ibi ponitur anathema pro excõmunicatione, quod plerunq; in iure reperitur, & alterum pro altero ponitur.

3 Conueniũt autem in effectu, ab omnibus.n. à quibus separat vnum, & reliquũ quoque. Et ideo omnes differentiæ, quæ adsignabuntur infra in proxima quæstione inter excommunicationem, & alias ecclesiasticas cẽsuras, possunt assignari inter anathema, & illas.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio maior separat ab omnibus sacramentis à communione hominum, & ab ingressu ecclesiæ.*

2 *Minor vero à sacramentis tantum.*

De differentiis, & communitatibus maioris excommunicationis, & minoris.

Est similiter differentia inter maiorem excõmunicationem, & minorem. Nã maior separat ab om-
1 nibus† sacramentis à cõmunione hominum, & ab ingressu ecclesię, & sic ab omnibus legitimis actibus tam tempo
2 ralibus, quã spũalibus. Minor † verò à sacramẽtis tantum, vt in c.si quem.de sent.exc.& in c.à nobis.de excep. item excommunicatus maiori excommunicatione, si celebrat, est irregularis, vt in c. si quis Episcopus.xj.q.iij. minori verò non.c.si celebrat, de cler. exc. minist.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio maior, in quo conueniat cum minori.*

2 *Electio excommunicati excommunicatione minori non valet neque actiua, neque passiua.*

In quo conueniant excommunicatio maior, & minor.

1 Conveniunt autem, & cõmunicant inter se, ꝙ vtraq; separant à sacramentis. Item cõicant, quia sicut excõmunicatus maiori excõmunicatione non potest eligi, sic minori. Et ex hac cõione sequitur, ꝙ cum excommunicatus minori sit à sacramẽtis separatus; ideò non valet eius electio neq; actiua, no-
2 que† passiua. Ratio est, quia ad ea eligiť, à quorum participatione à sanctis patribus est remotus, vt in d.c.si celebrat.

1 *Excommunicatio maior, in quibus differat, seu conueniat cum suspensione. & num. seq.*

2 *Suspensio dicitur quandoque à multis, quandoque à re certa.*

3 *Excommunicatio non infligitur, nisi pro contumacia, quid autem de suspensione.*

4 *Excommunicatio tenet post appellationem, ita quoque & suspensio.*

In quo differant inter se excommunicatio maior, & suspensio, & in quo conueniant, siue communicent.

Vlterius quæro, in quo differant inter se, & in quo communicent, seu participent excommunicatio maior, & suspensio? Dicas,
1 quòd differunt inter se, quia vt supra† excommunicatio priuat à communione hominum. Suspensio verò ligat, sed non separat à tali communione, licet separet à quibusdam alijs. Item excommunicatio separat ab omnibus, & non distinctè à† re certa, vt dicam infra, vbi tractabimus de effectu excommunicationis. Suspensio verò quandoque à multis, quan-
2 doque† à re certa, vt infra dicam, vbi tractabimus de suspensione. Item excommunicatio non infligitur, nisi
3 pro† contumacia, vt supra dixi, & xj.q.iij.c.nemo. Suspensio verò irrogatur etiam volenti satisfacere, & de cuius crimine non constat, vt ij.q.v. c. presbyter, & c. si à plebe. & c. si mala fama.

Cõueniunt aũt in hoc, quia sicut excõicatio nõ tenet post appellationẽ, vt in c. per tuas. de sent.

4 sent.excommunicationis,ita & † suspēsio,vt in c.cum venerabilis.de sen.exc.& in c.Apostoli cæ.de excep. & c. adhæc qm̄. de appel. & c.dilectis filijs. de cano.& c.dilecti. de relig. dom.

Ideóq; est ex aduerso, vt appellatio post hæc, non valeat,nisi feratur sub conditione, vt d.c. ad hæc qm̄. de appell. & c.præterea quæsiuisti.

Item conueniunt in solemnitate pronunciādi,quam solemnitatem habemus in c. cum medicinalis.hoc eo.tit.in vj. Sed attende, quia in excommunicatione requiritur ordo,& scriptura,vt in d.c. cum medicinalis, in suspēsione autem nō requiritur ordo, vt latè dicam infra de sent.suspensionis.in §. sed quæro nunquid sine ordine iudiciario, vbi distinguitur inter suspensionem ad tempus,& perpetuam.

Conueniunt ēt,sicut excōmunicatus non potest eligi,vt dixi supra,ita nec suspēsus,vt ē tex. in c.cum dilectus.de consuet.& d.c.si celebrat.

Item conueniunt,quia sicut excommunicatus non potest diuina celebrare,sic nec suspensus,vt in c.ij.& c.postulasti.de cler.exc.minist. & ibi dixi.& c.postulasti.e. ti. sed hoc intellige de suspenso ab officio,quia secus de suspenso à bñficio,vt ibi latius,vel iurisdictione,vel administratiōe,& dicā aliqd infra,vbi & dū tractabimus de suspēsiōe,ponem⁹ de effectu suspēsiōis.

Item communicant, & conueniunt in hoc, quòd sicut excōmunicatus non absoluitur sine iuramento de parendo mandatis ecclesiæ, vt not.in c.ex tenore.de sent.exc.sic nec suspēsus, vt in c.venerabili.de sent. excommu.

S V M M AE.

1 *Excommunicatio maior, & interdictum, in quibus differant.*

2 *Excommunicatio propriè fertur in personam, non in locum.*

De differentiis, & communitatibus inter maiorem excommunicationem,& interdictum.

Ec prætermitto successiuè quærere,in quo differant,& communicent, seu participent inter se excōmunicatio maior, & interdictū. Dicas,φ differunt,quia excom

1 municatio † ligat, & separat à cōione hominū, interdictum verò ligat,sed non separat à tali cōmunione,licet separet à quibusdam alijs, vt dicam infra, vbi tractabimus de effectibus interdicti personæ. Itē excōmunicatio propriè fer

2 tur † in personam, & non in locū,& hoc est verum,dixi aliquid supra in princ. huius titu.

Interdū tamen secundum quosdam propriè fertur in locū,& non personā, vnde impropriè dicitur persona interdicta, videtur tñ posse dici,φ licet interdictū dicatur de loco,non tamē impropriè dicatur de persona:quòd.n.ad personam se extendat interdictū, patet in c. respōso nostro.de sent.exc.ibi excōicationis,& inter dicti sententijs sint ligati. Aliqui tñ dicunt, φ verbum interdicti refertur ad ciuitatē propter verba posita in §.præterea.ibi:cum M.Ferrariēsis ciuitas sit interdicto supposita. Sed non est bona solutio: quia tex.in c. cū & plantare. in §. excōicatos verò. & nominatim interdictos. & ibi gl.expresse dicunt de interdicto personæ,& idem dicit tex.in c.φ nōnullis.eo.ti.& tex.in c. φ in te.de pœnit.& remiss.& tex.in c. ex parte. el j.de verb.sig.& latius dicemus infra,vbi tractabimus de differentijs, & cōitatibus suspensionis,& interdicti. Item excōicatur homo sua culpa, locus autē non interdicitur propter suā culpam, sed culpa hominum : homines enim delinquunt,& non res, vt in authen. de mand. & præcep.§.oportet.col. iij.

S V M M AE.

1 *Excommunicatio maior, & interdictum, in quibus conueniant.*

2 *Interdictus celebrans, est irregularis.*

In quo conueniant excommunicatio maior, & interdictum.

ONVENIVNT autem,quia sicut excommunicatus non potest celebrare diuina, sic nec interdictus: cum ecclesiam intrare nō debeat, quæ propriè diuinorum locus est.

1 Item † sicut ille non potest eligere,neq; eligi, ita nec iste: quia vt supra dixi, cū sit remotus à diuinis,adeo non potest eligi, à quorū celebratione est à sanctis patribus remotus, vt in c. si celebrat.de sent. excom. & dicam latius infra, vbi tractabimus de effectu interdicti personæ.

Item sicut excōicatio post appellationē non tenet,vt in c. per tuas.hoc eo.ti.supra allegato, ita & interdictū,vt in d.c.ad hæc.de appel. nisi sub conditione feratur, vt not.in c.præterea.& c.requisisti.eo.ti.& ēt supra dixi.Item sicut excōicatus maiori, si celebrat, est irregularis, sic

2 & † interdictus, vt in c.cū medicinalis.hoc e. ti. in vj.Itē cōueniūt in solēnitate pronūciādi,quā hēmus in d.c.cū medicinalis.& dicā infra, vbi tractabimus, quo ordine, & quib. obseruātijs ecclēo interdicto supponat, vbi copiosius.

S V M M AE.

1 *In diuinis, & circa ea dantur quatuor actus, & quales sint.*

2 *Diaconus in casu necessitatis confert sacramenta*

3 Suspensus

3 *Suspensus si celebrat efficitur irregularis.*

De differentia maioris excommunicationis ad suspensionem, & interdictum.

EXPEDIT quoq; videre differentiã maioris excõmunicationis ad suspensionem, & interdictum, cum iam diximus differentiã eius ad maiorem excommunicationem.

1. Sciendum est itaque, quod in† diuinis, & circa ea dantur quatuor actus. s. celebratio, siue confectio, sacramenti collatio, & perceptio: & hæc sunt correlatiua necessaria, & auditio. tres primi actus bene distinguuntur in d. c. si celebrat. de cler. exc. minist. celebratio, vel confectio, cũ dicit, si celebrat: collatio. n. subdit, peccat antẽ conferendo, & infra, cum non videatur à collatione perceptio. Ideò tex. subiungit, sed à participatione sacramentorum, quę cõsistit in facta perceptione. Puto igitur posse distingui sic, videlicet maior excõmunicatio prohibet ab omnibus generaliter, & nescio à quo magis.

Minor excõmunicatio licet ab omnibus sacramentis separet, proprie tamẽ, & specialiter à participatione sacramentorum, vt videntur innuere tres tex. primus in c. si quẽ. hoc eo. tit. secũs est in c. à nobis. de excep. tertius est in d. c. si celebrat. licet antẽ dixerim, quod ab omnibus separat, credo tamen, quod minus peccat excõmunicatus maiori excõmunicatione audiendo, quã conferendo, & conferendo, quã participando, & participando, quã celebrando, vel conficiẽdo.

Suspensio verò licet non impediat ab auditione, vel perceptione, tamen à celebratione, & collatione impedit.

Et si quęras à quo horum magis propriè puto, quod principaliter à celebratione, secundario verò à collatione. nam cuicunq; habenti populum, licet conferre, siue celebrare, licet & conferre, non tamen sequitur, vt cuicũq; liceat cõ-

2 ferre, & celebrare. † nã diaconus in casu necessitatis cõfert sacramẽta, vt in c. diacones. xxiij. dist. & c. præsente, & de consec. dist. iiij. c. constat. qui tamen in nullo casu conficit, vt in d. c. diacones. & c. non oportet. ea. dist.

Interdictum verò licet (vt puto) prohibeat ab omnibus, ẽt à participatione, de qua minus videretur, cum possit fieri extra ecclesiam, vt tempore infirmitatis, vt dicam infra, vbi tractabimus de effectu interdicti personę, puto tamẽ quod primo, & principaliter separet ab auditione & ingressu ecclesiæ, vt ibi dicam.

Secundo autem ab alijs.

3 Item suspensus† si celebrat, puto quod incurrat irregularitatem per tex. expressum in d. c. cum medicinalis. & idem dico de interdicto, vt ibidem, sed non sic in excommunicato maiori ex communicatione, si in illa celebrat, per d. c. si celebrat. Hæc Tarantas.

SVMMAE.

1 *Interdicitur tam clericus, quàm laicus.*
2 *Suspensio in laicum, an in iure reperiatur.*
3 *Suspensus potest ingredi ecclesiam, & officio audire, sacramentaque percipere, celebrare autem nequaquam, non sic interdictus.*
4 *Interdictus est suspensus, non è contra.*
5 *Perceptio sacramẽtorum si interdicatur, multo magis censetur interdicta confectio, seu celebratio.*
6 *Ecclesia si alicui suspenso ab officio est interdicta, an ecclesiastica sacramenta interdicta censeantur.*
7 *Interdicti pœna est grauior pœna suspensionis.*

De differentiis, & communitatibus suspensionis interdicti inter se.

SICVT autem differentias, & communiones habet excõmunicatio ad suspẽsionem, & interdictum, sic & ipsa inter se. Differunt. n. in

1 † his. Nam interdicitur tam clericus, quàm laicus. Suspenditur autem solus

2 clericus. Suspensionem. n. in † laicum nũquam memini me legisse, & sicubi inueneris, dic verbum suspensio impropriè sumi, vel nimis largẽ, vt sumitur in d. c. cum medicinalis, vbi accipitur etiam pro interdicto.

Item suspenditur proprie persona, & non dicas ad furcas tantum, sed à diuinis, vel ingressu ecclesiæ. Interdicitur verò non solum persona, sed locus.

Item vbi persona interdicta est, non licet ei

3 intrare in ecclesiam, vbi† verò suspensa est, potest intrare, & officium audire, & sacramenta percipere, sed non celebrare, nec cõficere sacramenta, nec ea conferre, nec officium dicere publicè.

4 Item omnis clericus interdictus est † etiam suspensus, sed non contra, & quod omnis interdictus sit suspensus, patet: cui interdicitur ecclesia interdicta sunt, & ei ecclesiastica sacramenta, vt v. q. ij. c. præsenti. & ibi gl. in verbo communione, quæ allegat concordantias.

Cui autem interdicta est sacramentorum

5 perceptio† multo magis & confectio, vel celebratio, & hæc est suspensio. Omnis ergo interdictus est suspẽsus, non tamen conuertitur.

Nulli enim suspenso ab officio interdicitur

6 † ecclesia, vel etiam ecclesiastica sacramenta, quantum ex vi suspensionis.

Et de hoc copiosius dicam infra, vbi tractabimus de effectibus interdicti personæ.in versi. tertius effectus. cum sequenti.

Ex his autem videtur, quod sequatur alia differentia, videlicet, quod grauior sit pœna interdicti,
6 † quàm suspensionis, & quod habeant se, vt maius, & minus, seu superius, & inferius: cum illam totam, & amplius complectatur, quod expedit scire propter ordinem istarum infligendarum, de quo ordine statim quæram in sequenti quæstione.

S V M M A E.

1 *Interdictus, an sit suspensus, & suspẽsus interdictus.*
2 *Interdictum, & suspensio, in quibus conueniant.*
3 *Lutherij opinio praua, quòd male ecclesia excommunicet, reprobatur.*
Excommunicationis pœna, an infligenda sit delinquenti, & num. seq.
4 *Malum pro malo; ab ecclesia reddi non debet.*
5 *Pœna homini infligitur, vt ab errore reuocetur.*
Ecclesia debet iuuare hominem contra diabolum, & non illi relinquere.
6 *Christianus nihil debet sic formidare, quàm separari à corpore Christi.*
Excommunicatio maior est pœna in ecclesia Dei.
7 *Excommunicationis pœna non est comparanda temporali, seu corporali.*
8 *Thesaurus ecclesiæ non consistit in meritis sanctorum, nec in meritis passionis Christi.*
9 *Excommunicatio non solet infligi, nisi pro delicto in spiritualibus commisso, secus in temporalibus.*
10 *Inobedientia est peccatum, & species superbiæ, & an maius sit peccatum quocunq; alio spirituali.*
Contumax quomodo puniatur in spiritualibus.
11 *Pœna vnius est metus multorum.*
12 *Pœna dat intellectum auditui, & qui stultus est in culpa, sapiens fit in pœna.*
13 *Homo, quòd in vita non desperet, semper præsumendum est.*
14 *Peccator, qui per se non potest discedere à peccato, debet procurare excommunicari, vt demum parere possit ecclesiæ.*

In quo conueniant suspensio, & interdictum.

CONVENIVNT autem suspensio, & interdictum in tantum, quod sicut dicunt aliqui quantum ad personam, idem est suspensio, & interdictum, vnde si dicat prælatus interdico talem, hoc est suspendo talem secundum aliquos, sed
1 hoc non credo. immo puto, quod etiam † propriè, & strictè persona dicatur interdicta, quæ non est suspensa, vt supra dixi, & similiter è contra; aliquando.n. persona est suspensa, & tamen nõ est interdicta, vt patet in clerico, cui aliquãdo prohibetur celebratio diuinorum, sed nõ auditio, nec ingressus ecclesiæ, concedo tamen, quod aliqñ interdictũ vocatur suspensio, sed hoc fit extensiuè, siue extẽso nomine, vt infra latius dicã, vbi, & dũ tractabo de forma suspensionis.

2 Conueniunt etiam † suspensio, & interdictũ in omnibus, in quibus dixi suspensionem conuenire cum excommunicatione, & interdictũ similiter conuenire cum eadem, hoc tamen excepto, quòd licet locus dicatur interdictus, non tamen dicitur suspensus. Item sicut interdictus rediens, non recipitur ab ecclesia sine iuramento de parendo mandatis ecclesiæ, sic & excõicatus, vt not. in c. venerabili. hoc eo. tit.

Sed quia peruersum dogma damnati nomi-
3 nis Lutherij † reprehendit ecclesiam catholicam, quod malefaciat excommunicando, quia punit in spirituali, qui peccauit in temporali, sed, spiritualia multo digniora, & meliora sunt omni temporali, & sic punit hominem plus quàm mereatur, quod est contra illud Deut. xxv. Sæpius supra allegatum, vt iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus, sed hic maior est pœna, quàm peccatum, ergo ecclesia iniustè facit excommunicando, sed iniustè excommunicatus non est excommunicatus quo ad Deum, vt supra dixi, & dicam infra, vbi tractabimus de iniusta excommunicatione.

Item cum ecclesia excõmunicat, reddit ma-
4 lum † pro malo, ergo facit contra mandatum Apostoli ad Rom. vij. dicentis, non reddentes malum pro malo, & contra euangelium dicente domino, Diligite inimicos vestros, & benefacite his; qui oderunt vos. Matth. v. & illud Luc. xx. dixit, Dilige proximum tuum sicut teipsum. & contra illud Deutero. xxxij. mihi vindictam, & ego retribuam dicit dominus. & Iudas Apostolus in epistola sua canonica dicit, quòd cum Michael Archangelus disputaret cum diabolo, & altercaretur de corpore Moysis, non est ausus inferre blasphemiæ, sed dixit imperet tibi dominus: præterea per hanc pœnam homo traditur diabolo, vt supra dixi in §. vnde habuit ortum excommunicatio, sed quãto magis homo est in potestate diaboli, tanto minus potest ei resistere, sed nulli per ecclesiã debet auferri potestas resistendi diabolo, maxime cum per baptismum, & confirmationẽ ecclesia talem potestatem conferat, ergo pro quocunq; peccato non debet quis excõicari in hoc sæculo, quia peccatorum pœnæ sunt Deo in alio sæculo reseruatæ.

5 Præterea pœna † homini infligitur, vt ab errore reuocetur, & dum reuocatur, magis est cõtra diabolum, sed cum sit in potestate diaboli, non potest illi resistere, & sic excommunicatio est

est causa æternæ damnationis, cum tamen ecclesia debeat iuuare hominem contra diabolum, & non illi relinquere.

Præterea dicit August. super Iob, nihil debet
6 † sic formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi: si.n. ab eius corpore separatus fuerit, nō est membrum eius, sed abscissum. xj. q. iij. c. nihil. nec vegetatur spiritu eius, vt ibidem, cum ergo hæc sit maxima pœna, immo talis, q nulla maior sit in ecclesia Dei, vt dicit gl. in c. corripiātur. xxiij. q. iij. videtur, quòd nulli sit infligenda.

Præterea regula est, quod tibi nec feceris, alijs fecisse caueto, vt legitur Thobiæ iiij.

Præterea videtur, q ecclesia potius deberet peccatum corporaliter punire, vel etiam tradere peccantem curiæ sæculari, vel mutilare, & aliam quamcunq; pœnam infligere temporalem peccatori, quàm excōmunicare, cum nulla
7 pœna † temporalis, aut corporalis sit comparāda spirituali, aut pœnæ animæ, iuxta dictū Apostoli ad Ro. viij. existimo.n. q non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ renouabitur in nobis. Ideò Theolo-
8 gi dicunt, q thesaurus † ecclesiæ non consistit in meritis sanctorum, nec in meritis passionis Christi. Ideò eorū gloria non est de condigno, sed de congruo: quia amissio vitæ humanæ nil habet congrui cū vita æterna: cum de finito ad infinitum nō sit proportio, de passione aūt Xpi dicunt Theologi, q gloriæ Christi filio Dei nō potest addi, quia perfectio perfecto. Immo verius perfectissimo addi nō potest, sicut dicimus de vase pleno, cui superaddi non potest. has hæreses tenuerūt etiam Ioannes Gus, & Io. Aless. & Hieron. de Plaga in Concilio Basil. Qui Ioānes ambo postea fuerūt, vt hæretici incinerati, Hieron. autē aufugit. Pessimus.n. error est iste, quem hodie multi sequūtur, spernentes propterea censuras ecclesiasticas, tenentes in eis clauē ecclesiæ errare, nisi pro maxima, & euidēti causa fulminentur exemplificantes in hæresi manifesta, aut in decolorante vniuersalem statum ecclesiæ, vel in vtente aperta tyrannide contra ecclesiam, & his similibus casibus.

Fateor solutionem huius contrarij, nō meo, sed altiori ingenio, & doctrinæ competere, cui me subijcio: pro tenuitate tamen mea dicā ecclesiam excommunicationis mucrone in merentes vti posse, respondendo ad contraria allegata, & primo ad primum, q ecclesia nō punit illum, quem excōmunicat plus quàm meretur, & hoc ostēdo duplici ratione, prima ratio est, quia est falsum, q ecclesia puniat eum spiritualiter, qui peccauit temporaliter, immo ecclesia
9 quem † non excōmunicat, nisi peccet in spirituali, vt dixi supra in §. pro quo peccato debeat fer-ri excommunicatio, vbi dixi, q excōmunicatio non debetur ferri, nisi pro inobedientia: contumacia autem nihil est aliud, quàm inobediētia aduersus prælatum, vel iudicem, quod est idē.
10 Inobediētia autē est † peccatum, & est species superbiæ, vt dicit beatus Th. ij. ij. q. . articu. quæ inter peccata spiritualia obtinent principatum: ergo excommunicatio est pœna spiritualis pro peccato spirituali, & sic non plus, quàm mereatur peccatum.

Secunda ratio est, quia cōtumax meruit pœnam æternam, quæ in infinitum maior est, quā pœna excōmunicationis, nec ecclesia aufert ei bona spiritualia, sed omnino dat ei, quia est indignus eis. Ideò etiam non dat, vt melius postea possit dare, cum conuersus redierit ad vnitatem ecclesiæ.

Ad secundum oppositū dico, q ecclesia non reddit malum pro malo, quia nō excōmunicat liuore vindictæ, sed zelo institiæ, sicut nec magr verberans discipulū, nec medicus secās mēbrū inutile, & putridū, ne totū corpus putrat.

Ad tertium dico, q Angelus sciebat diabolum obstinatū, & incorrigibilem in malo, & iō non maledixit ei, quia nihil prodesset maledictio, nec etiam alijs: & idem faceret ecclesiā, si sciret, q excommunicatio sua nulli prodesset. Sed sæpe si non prodest illi, in quē fertur, pro-
11 dest tamen alijs, qui ex ea terrentur. † Pœna.n. vulnus metus est multorum, & Salomō ait pestilente flagellato, stultus sapientior erit.

Ad quartum dicimus, q ecclesia excōmunicādo non relinquit, sed adiuuat hominem, peccatū.n. excæcat, pœna verò illuminat, sicut do-
12 minus per Esayam dicit, Vexatio † dabit intellectum auditui, & qui stultus est in culpa, sapiēs fit in pœna. Cum ergo semper præsumendū sit,
13 q homo † in vita non desperet, vt ait Leo in c. ancillam. xxxij. q. ij. ferre potest ecclesia sententiam, vt quis erubescat, & conuertatur, si autē non erubescit, nec cōuertitur, non credit in ecclesiam, ergo incidit in casum, quē dicti hæreti. ci fatentur esse legitimā causam excōicationis.

Ad quintum, quod tibi ne feceris &c. dico, quòd illud retorquetur ad ius naturale, & exponitur sic, quòd tibi non vis fieri. i. nolle, debes, & intelligitur de homine bene disposito, & absq; peccato: hic autem de existente in peccato, primus autem nec vult, nec velle debet sibi peccatum: & sic nec pœnam necessario consequetur, nec peccatum.

Secundus verò, scilicet ille, qui est in peccato, si ei videretur, quòd aliter non liberaretur, nisi per pœnam huius vinculi, bene posset velle, immo & deberet procurare, vt excommunicaretur, vt infra dicam in proxima sequenti
14 quæstione, & sic vidi quendam † nobilem

manentem in concubinatu publico, dum non posset per se à peccato recedere, procurauit excommunicari, vt demum pareret ecclesiæ: hęc Tarantasien.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio, an ab aliquo sit petenda, & optanda.*
2 *Excommunicatio est medicinalis, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen ijs, in quem lata fuerit, non contemnat.*
3 *Fur anathema est.*
4 *Excommunicationis pœnæ potestas data fuit Apostolis à Domino nostro.*
5 *Blasphemantes tradendi sunt sathanæ, vt discant blasphemare.*
6 *Omnis Christi actio, est instructio nostra.*

An excommunicatio sit ab aliquo petenda, siue optanda, aut procuranda.

1 ET consequenter hic quęro, an excommunicatio† sit ab aliquo petẽda, aut optanda, siue procuranda? Et videtur, quòd non, quia multa mala, & incommoda affert homini, ideò debet formidari.

Sed in oppositum videtur, quia vt supra di-
2 xi, excommunicatio† est medicinalis, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen ijs, in quem lata fuerit, non contemnat, vt ij. q. j. c. multi. & xxiiij. q. iij. c. notandum. & in c. cũ medicinalis. hoc eod. tit. in vj. dico ergo, quòd potest ab aliquo appeti, si cognoscit se aliter nõ posse tolerari.

Ad cætera contraria deducta respondeo, ꝙ si excommunicatio nõ fuisset bona, aut fuisset
3 prohibita. Acor propter furtum †non incurrisset anathema, vt Iosue vij. c. & transumptiuè. c. ecclesiæ. j. q. iiij. & Iesus Christus nõ dixisset in euangelio, si ecclesiam non audierit, sit tibi, vt ethnicus, & publicanus, qui non participabant fidelibus in sacramentis, Matth. xviij. subdens,
4 & tradens† Apostolis potestatem excommunicandi per traditionem clauium, dicens, Amen dico vobis, quęcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo, & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. nec Paulus excõmunicasset Corinthium incestuosum tradens ipsum sathanæ in interitum carnis, vt ipse saluus sit in die domini, vt in prima epistola ad Cor. c. v. & transumptiuè in c. audi denique. xj. q. iij. & idẽ in epistola ad Gal. j. c. ait, Si quis euangelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit, quod est dicere separatus, & idem in epistola ad Titum iij. c. hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita: Excommunicauit quoq; Angelos, vt ad Gala. prima dicens, Licet nos, aut Angelus de cœlo euangelizaret vobis præter quàm, quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Excommunicauit quoq; Hymeneum, & Alexandrũ tradens
5 † eos sathanæ, vt discant non blasphemare, vt in prima ad Timo. j. c. de quibus omnibus tuo sumptiuè, vide bonum tex. in c. cum ergo. in singulis. xxiiij. q. iij. & ex his catholicè apparet ipsorum hęreticorum peruersum dogma damna
6 ium, cum omnis† Christi actio nostra sit instructio, & præcepta Apostoli, tam iussiua, quàm permissiua faciant legem in ecclesia Dei, de primo habetur in c. de secundo & de his satis diximus supra hoc eo. titu. in §. in tertio autem statu.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio non debet ferri, nisi eos, qui aliter non possunt corrigi.*

An aliqui possint excommunicari, & aliqui non.

SED quia vidimus, quòd excommunicatio est tam à lege Mosis, quã à lege euangelica permissa ecclesiæ, non obstante peruerso hæreticorum dogmate contratio. Quęro an quilibet ex causa supra dicta possit, & debeat excommunicari? an verò aliqui non debeant excommunicari, & qui non? Dixi supra, ꝙ excommunicatio nunquam sit inferẽda, nisi pro contumacia, non tamen semper, vbi est cõtumacia est inferenda, puta cum timetur scandalum, vel scisma, aut vbi multitudo est in causa, vel vbi potens est persona delinquentis, quæ factã habet multitudinẽ, vt xxiij. q. iiij. c. cum quisquis. & in c. Romana. item in vniuersitatem. hoc eo. tit.

Sed pro solutione huius quęsiti, dicat, & seruet practica, & obseruãtia Ro. cu. quicquid ve-
1 lit, dico ꝙ non debet ferri excõmunicatio† nisi in eos, qui aliter non possunt corrigi, pro quo do tex. in c. sed illud. xlv. dist. & xj. q. iij. c. nemo. & xxxiiij. q. iij. c. tam sacerdos. Ideò tex. in c. tuæ fraternitatis. vt lite non contest. dicit, quòd vbi talis est causa, vt actor in possessionẽ non valeat remitti, non est per censuram ecclesiasticam contumax compellendus, secus autem, si esset talis, in quo non posset fieri missio in possessionem, vt si esset criminalis, siue ciuiliter, siue criminaliter interpretaretur, vel etiã matrimonialiter, vt in c. j. in fi. vt lite non contest. & xj. q. iij. rursus. & c. quicunque.

SVM-

SVMMAE.

1 *Episcopi, an possint excommunicari, & qua pœna puniantur.*
Et quid de alijs Prælatis inferioribus.
Et quid obseruetur in Rom. cur. num. seq.
2 *Episcopalis dignitas longè maior est quàm Regalis.*

An excommunicatio ex causa indifferenter infligi debeat in quoscunque.

IN EPISCOPOS quoque excōmunicatio, suspensio, aut interdictum non facilè inferenda est, & hoc propter executionem pontificalis officij, quod frequenter exercent, vt est tex. in c. quia periculosum, hoc eo. tit. sed hæc ratio non militaret contra Episcopos, & prælatos existentes in Rom. cur. & alias extra eorum ecclesias, ideo dicerem, quòd ces-
1 sante † etiam dicta ratione, & causa, quòd propter eorum dignitatem, & dignitatis excellentiam, cum Apostolorum locum teneant, vt latè dixi supra in tertia parte huius operis, sub rubrica de dispensatione episcoporum in principio, non suot de facili excommunicandi, interdicendi, aut suspendendi: & idem dico de alijs venerabilibus prælatis etiā inferioribus, sed contra episcopos procedendum est ad alias, collationes ecclesiasticas, & ad interdictum ecclesiarum, & locorum, & ciuitatum, & huiusmodi: pro quo allego tex. in terminis, in c. non est votis. de spons. vbi Papa non excommunicat Regem Angliæ, sed interdicit loca propter excellentiam regiæ dignitatis, sed longè maior
2 est dignitas † Episcopalis, quàm Regalis. c. solite. de maior. & obed. in §. fecit Deus. Auditor autem cameræ Apostolicæ, & tota curia indifferenter suspendit, interdicit, & excommunicat episcopos, sicut & cæteros simplices homunculos, etiam pro minima re se tuentes, ꝙ propter contumaciā & inobedientiam faciunt, non aduertentes interdum.

SVMMAE.

1 *Principalis excommunicari potest ob contumaciam procuratoris.*
2 *Et quid si Dominus ignoraret contumaciam procuratoris, neque ipsam ratificaret, & tamen esset excommunicatus. Et de veritate, num. 4.*
3 *Fieri id posse dicitur, quod de iure fieri potest.*
4 *Excommunicatus ob contumaciam procuratoris licet hoc ignoraret, tamen dicitur excommunicatus, & qua ratione.*
5 *Familia an pro atrocissimo delicto domini excommunicari possit.*
6 *Pœna est triplex, æterna, corporalis, & spiritualis.*
7 *Pœna corporalis est duplex, circa corpus, & circa statum rei.*
8 *Pœna spiritualis quadruplex, excommunicatio, interdictum, remotio ab oblatione, & remotio ordinis.*

An vnus pro alio possit excommunicari.

HIc non prætermittam quærere, an vnus pro alio possit excommunicari: quod est pulchrum quærere, & dico, quòd non solum propter suam, sed etiam alterius contumaciam potest quis excommunicari, vt est
1 in principali † ob contumaciam procuratoris, si eam dominus sciens non purgauit eandem, vt est tex. in cap. j. in fi. vt lite non contest.

Sed quæro, quid si propter contumaciam procuratoris dominus tantum excommunica-
2 tur à iudice ipso domino † ignorante contumaciam procuratoris, nec eam ratam habente (vt sæpe contingit) an erit excommunicatus. Et videtur, quòd non, per tex. in d. c. j. §. fi. quia ibi dicitur, quòd potuit excommunicari propter suā contumaciam, vel procuratoris, si sciens non purgauit eandem: ergo ignorans eam non po-
3 test excommunicari, quia id fieri † posse dicitur, quod de iure fieri potest, vt in c. faciat homo. xxij. quæst. ij.

Sed contrarium verius videtur, & quòd immo sit excommunicatus, cum in eum per iudicem sit lata sententia, cum sit suus iudex, siue iustè, siue iniustè lata sit. xj. q. iij. c. sententia pa-
4 storis: nam in culpa † etiam videtur, qui talem procuratorem constituit, qui iuri, & iudicis mandato non paruit, ideo tenendum est, ꝙ sit excommunicatus, vt tenuit Ber. in glo. c. sacro. de sent. excom. in verbo probabilis, licet non deberet excommunicari, sed debet absolui sine vlla difficultate, aut satisfactione, aut grauamine: credit etiam, quòd iudex ei teneatur ad interesse, qui illum excommunicauerit sine citatione, ideo iniustè.

5 Videtur etiam, quòd familia † propter delictum domini possit excōmunicari: quod doc. cōcedunt propter atrocitatem delicti domini, vt xxiiij. q. iij. c. si habes. ibi glo. in verbo commonere propè verbum, nisi grauissime commoueret, ibi in tex. adpositum, & facit etiam ad hoc tex. in c. miror. xxiiij. q. iiij. vbi tota familia Bonifacij fuit excommunicata propter ipsum, nec oblationes eorum recipiebantur.

Sed in veritate dicēdum est, quòd alius pro alio non est excommunicandus, quia peccata tenent suos auctores, & anima nostra in manibus nostris, iuxta illud Propheticū Psal. cxviij.

Anima

Anima mea in manibus meis semper. Ad illud nisi grauissimè commouerer dicit Tarantas. q est modus loquendi, vt etiam dicere hoc non facerem, nisi fatuus essem, non ergo innuit, q deberet fieri, sed quòd posset contingere quòd fieret, solent quippe motus animorum recentioribus factis turbulētius excitari, vt xj. q. iij. c. cum ad Thessalonicam.

Ad illud autem Bonifacij dicendum est, q ad confusionem domini non recipiebantur oblationes familiæ, sicut nō recipiebantur oblationes raptorum, & discordantium, & pœnitētium, licet non essent excommunicati, vt xx. dist. c. oblationes: posset tamen familiæ prohiberi, ne domino communicaret propter atrocitatem delicti, vt in c. inter alia, hoc eo. tit. in fi.

Sed, vt hæc materia clarius pateat, sic distinguendum est secundum Ioannem Theutonicū in sua glo. sum. j. q. iiij. videlicet, quia triplex est

6 pœna † videlicet æterna, corporalis, & spiritualis: æterna pęna nunquā vnus pro alio punitur.

7 Corporalis † autem pœna duplex est, quædā circa corpus ipsum, & illa sæpe punitur vnus pro alio.

Quædam circa statum rei, vt est seruitus, vel insania, & illa etiā punitur filius pro patre.

8 Spiritualis † autem quadruplex est: nam quædam est excommunicationis, & illa nunquam punitur vnus pro alio.

Alia est interdictum, & illa punitur vnus pro alio

Alia est remotio ab oblatione, & illa similiter vnus pro alio punitur.

Alia est ordinis, & illa similiter vnus pro alio punitur, vt in marito, qui propter adulterium vxoris efficitur bigamus, & repellitur à promotione.

Item si pater nesciente filio emerit ei ecclesiam, ille pro peccato non remonetur à promotione, sed perdit ecclesiam. hæc glo. illa.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio an sit facienda certa, præcisa, & determinata forma verborum obseruata.*
2 *Verba hæc, scias, teneas, vel habeas te excommunicatum, an inducant excommunicationem.*
3 *Excommunicatus si celebrat, sed non in contemptu, an efficiatur irregularis. & num. seq.*
Interpretatio benignior sumitur in pœnalibus.
4 *Vbi maius periculum ibi cautius agendum.*
5 *Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta obseruanda est.*
6 *Conscientia fectāda est dum durat, licet eronica sit.*
7 *Episcopus qui excommunicauit illum, qui furtum commisit, an cum plures sint etiam alij censeātur excommunicati, & an celebrantes irregulares efficiantur.*
8 *Excommunicatio in genere potest ferri.*
9 *Sententia, quæ non continet quantitatem, non habet auctoritatem rei iudicatæ.*
10 *Excommunicans Titium, cum ei sit prohibitum talem excommunicare sub pœna excommunicationis, an ipse sit excommunicatus & Titius, vel excommunicans tantum.*
11 *Excommunicare incipiens hoc modo, excommu, & non finiat nico, an excommunicasse dicatur.*
12 *Appellare prohibitus à sententia contra eum lata ab eodemmet iudice prohibente, an si appellauerit, incurrat pœnam excommunicationis ei impositam.*
13 *Excommunicans conditionaliter si decedat antequam adueniat conditio, an veniente postea conditione excommunicatus dicatur.*

An in excommunicatione, vel anathemate requiratur certa, & determinata forma verborum.

CVM autem s. dixerimus de multiplici specie excommunicationis: cōsequenter an in actu excommunicationis, vel anathematis requiratur certa, & determinata forma verborum? Et dicendum est, q cum sit duplex excommunicatio, vt supra dixi in §. de diuersis speciebus excommunicationis, videlicet simplex, & anathema, sic diuersas habent formas.

1 FORMA † autem simplicis excommunicationis est hæc, videlicet, Excommunico Titium, vt in c. si quem, hoc eo. tit. & in c. excōmunicamus. de hæret. & SIMILITER de anathemate: Anathema sit illi, vt xxx. di. per totū, & Apost. in prima Epistola ad Corinth. c. fin. Siquis nō amat dominum nostrum IESVM Christum, sit anathema. Ideo dico, quòd tam in maiori, quàm in minori sufficit dicere excommunico Titium, vel te; & tūc semper intelligitur de maiori excommunicatione, nisi aliter exprimatur, non autem de minori, vt in d. c. si quem, hoc eo. tit.

Circa autem hanc formam verborum, & aliorum modorum per quam, & quos ecclesiasticæ censuræ fulminantur, multa quærenda sunt, quæ quotidie occurrunt in practica, & obseruantur in iudicijs, tam in Rom. cur. quàm extra.

2 Quæro primo † an per hæc verba, videlicet fiat excommunicatio, vel scias, vel cognoscas, vel repotes, vel teneas, vel geras, vel habeas te excommunicatum, vel pro excōmunicato, sic quis excommunicatus. & videtur dicendum, quòd sic, per textum in c. ij. de testi. cogen. vbi Papa dicit, si non veneritis, sciatis vos ab offi-cio,

cio, & beneficio Apostolica auctoritate suspensos. Item expresse facit ad hunc text. in c. præterea requisiti, de appell. vbi est casus, ꝙ nisi appellatio suspendisset, ille esset excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus: Goff. in summa, in §. qualiter proferatur: tenet, ꝙ non, quia talia verba habent vim denunciandi, & non ligandi, & stant enunciatiuè, nõ dispositiuè: sed denunciatio non ligat, vt in c. pastoralis, in fin. de appella. cum concordantijs ibi per eum allegans, sed Host. & Petr. de Tatant. tenent contrarium, vt per Host. in summa. in d. §. qualiter proferatur, latè disputat hunc articulum: ibi videto, quia faciunt satis ad materiam irregularitatis, & dispensationis. sed vide hodie Fely. in c. Rodulphus. in §. vlt. quia tex. in vij. col. in princ. de rescrip. post Butrig. in c. j. de iudi. in versi. oppono, quòd per hæc verba.

Et ideo quæro retentis terminis proxime præcedentis quæstionis, an si talis sit, vt præ-
3 mittitur pronunciatus celebrat, † non tamen in contemptum efficiatur irregularis? & retenta opin. Goffr. dicendum esset, quòd sic: retenta vero Hostien. & etiam Tatantas. dicendum esset, quòd non: sed quid in casu dubio? videtur posse dici, quòd non: quia in dubijs pœnalibus benignior est interpretatio facienda, vt in regula in dubijs. in vj. sed videtur contra:
4 quia vbi maius † est periculum, ibi cautius est agendum. c. vbi periculum. de elec. in vj. bene faciunt, quæ dixit Abb. in c. ad audientiam. de homici. quem etiam retuli supra de irregularitate. in principio, qui tenet contra Innoc. dicens, quòd in dubio semper quis debet potius reputari irregularis; ideo dicerem sic, videlicet, quòd aut talis celebrat in contemptũ, & tunc esset, si non esset excommunicatus, credens se excommunicatum, & in contemptum celebrat, incipit peccare non parendo senten-
5 tiæ sui pastoris, cui † siue iustæ, siue iniustæ parendum est, c. sententia pastoris. xvij. quæst. iij. & copiosè dixi supra de cleri. excom. ministr. vbi posui hanc quæstionem & conclusi distinguendo inter legem peccati, & legem promotionis, quòd in lege peccati opinio præualet veritati, in lege vero promotionis factum requiratur, non opinio: hic autem agitur de peccato, ergo &c. ibi vide.

Secundo vero casu si celebrat, sed non in contemptum, quia probabiliter poterat credere ipse excommunicatum, propter variam doctorum opin. & tunc posset adduci illa regula theologica, de qua etiam supra dixi, supra tit. de cleri. excom. ministr. vbi dixi esse regulam theologicam, ꝙ quicunq; committit se periculo peccati mortalis, peccat mortaliter, licet in veritate id, quod agit non sit peccatum mortale, vt expuere in ecclesia, vel ventris crepitum facere in ea, quare similiter videtur, ꝙ, qui committat se periculo irregularitatis, efficiatur ir-
6 regularis, quia sectanda est conscientia † dum durat: licet erronica sit, vt in decretali per tuas, el secundo. de simo. videtur itaq; ꝙ in hoc casu prævalere debeat opin. veritati. ar. c. j. de presby. nõ bapti. & c. consulit, & c. cum inter. qui fil. sint legit. & l. Barbarius. de offi. præto.

Sed hæc nõ tollunt dubium, quia iura locantur in habente conscientiã timoratam, hic autem loquimur, quãdo in celebrante cessat omnis timor, & omnino credit se non teneri monitorio, seu pronunciationi, de qua in themate quæstionis, & tunc distinguo, ꝙ aut superueniẽte cognitione seu declaratione cõstat hunc fuisse excommunicatũ, aut non fuisse, aut adhuc sub iudice lis est, primo casu indiget & absolutione, & dispensatione simul, & hoc est indubitabile, & similiter per oppositũ, in secundo casu, in tertio vero erit impendenda absolutio ad cautelã sine difficultate, vt dixi supra in §. pro quo peccato debeat ferri excommunicatio, de cõtumacia procuratoris, propter quam dominus fuit excommunicatus, & idem tenet Host. in sum. hoc eo. tit. in §. qualiter proferatur. vel si, ideo consulo tibi, vbicunq; dubitas, sed latius dicam infra, vbi tractabimus de absolutione ad cautelam: ibi videto.

7 Vlterius quæro: episcopus † excõmunicat illum, qui tale furtum fecit iuxta formã c. si sacerdos. de offi. ordi. & plures sunt qui factum fecerunt, nunquid eorum aliquis erit excommunicatus, an omnes, & si quilibet eorum habet cõscientiam læsam ex hac excommunicatione celebrando efficiatur irregularis?

Ad primum quæsitum videtur dicendum, ꝙ saltem vnus illorum sit excommunicatus, quia
8 in genere † potest ferri excommunicatio, vt est tex. in c. si sacerdos. de offi. ord. vbi videtur etiã casus præsentis quæstionis, ar. ad hoc in l. iij. §. ex duobus. ff. de adim. leg. & l. qui duos. ff. de rebus dub.

Sed in contrarium videtur, ꝙ immo nullus sit excommunicatus, quia, cum ex pluribus seruis eiusdem nominis vnus liber esse iussus est, neuter erit liber, vt est casus in l. cum ex pluribus. ff. de manumis. testa. & l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tutel. & nominatim quis est excõmunicandum, vt in c. sane. xxviij. q. ij.

Solutio. dicunt quidam, ꝙ vnus illorum est excommunicatus, sed à nullo sit abstinendum, donec appareat, de quo episcopus excommunicans intellexerit, sed Ber. dixit, ꝙ nullus est excõicatus, quia sentẽtia incerta est, & ideo rei iudicatæ auctoritatem non continet, sicut sen-
9 tentia, † quæ sine quantitate prolata est, vt in l. pen.

pen. & vlt. C. de sent. quæ sine certa quantitate refer. & xj. quæst. iij. c. audi denique, in §. cum ergo, & sic celebrando nullam incurret irregularitatem, tutius tamen, & sanctius erit abstinere, quia fur semper est in peccato mortali, donec furtum restituat, & à reatu furti absoluatur: quia fur manifestus est irregularis secundum vnam opinionem quam posui supra, de furt. in principio. EXCOMMVNICO TE, SI TITIVM EXCOMMVNICABIS, ET EXCOMMVNICAT, an ambo, an alter sit excommunicatus, an nullus?

10 Subsequenter quæro: episcopus mādat† prælato sibi subdito habenti auctoritatem excommunicandi, ꝙ Titium non excommunicet, & si excōmunicas, excōico te, & prælatus non obstante mandato excōicat, an Titius sit excōmunicatus, & videtur, ꝙ non: quia cū primus prælatus incipit excōmunicare, ligatur sententia episcopi, ideo non potest excōicare, vt latius infra dicam, vbi tractabimus, an excōicatus possit excommunicare, & xxiiij. q. j. c. audiuimus. sed contra: quia, si non potest Titium excommunicare, quia ipse est excōicatus, ergo Titius non est excōmunicatus, & si non est excōmunicatus, nec subditus prælatus est excommunicatus, & sic neuter erit excōmunicatus: quia conditionalis fuit sententia episcopi, nec extat conditio: ergo, si nō est excōicatus, potest ipse aliū excommunicare, & sic Titius ligabitur sententia prælati, si ipsum excōmunicat, ꝙ est contra præmissa: hanc quæstionem aliqui dicunt insolubilem, mihi autem videtur, ꝙ vterq; sit excōmunicatus simul, & semel, quia tempore ponderato naturaliter intelligenda est excōicatio Titij præcessisse, & sic excōicatur ab eo, qui nō dum erat excommunicatus, hanc solutionem elicio ex dictis per Pet. de Tarantas. hoc eo. tit. vbi tractat de pœna indiscretè excōicantis, & infra dicemus, vbi tractabimus quot modis fiat, qui non seruato iuris ordine, vel alias iniustè aliquem excommunicat: nec est verum, ꝙ s. dixi. s. ꝙ quàm citius incipit excōicare, ligatur sentētia episcopi: quia, immo postquàm excōicationem cōsummauit, exemplū pone, ꝙ

11 incipiēs† excōicare dixit Titium excōmu, & in tentione mutata nō profert nico, & sic nō dixit excōico, & certe nō erit excōicatus, nec dicendū est ipsum proferentem ea mutata intētione pœnitentem incidisse in sñiam sui superioris propter hanc inchoationem, & non perfectionem: clarum est igitur, ꝙ non, nisi postꝙ consummauit excōmunicationem, erit ipse excommunicatus, & sic oportet, ꝙ prius Titius sit excommunicatus: ipse vero subditus postea erit.

Excōmunico te, si APPELLES A SENTENTIA MEA, & ille appellat, an sit excōicatus.

Consequenter quæro de quæstione quā de facto vidi coram fatuo, & ignorante iudice dicente: excōmunico te trina canonica monitione præmissa, si appellas ab hac sententia mea:

12 an talis † sit excommunicatus, si appellet: hæc quoq; quæstio videtur insolubilis, sed mihi vt solubilis sic distinguendo, videlicet, quia aut fatuus iudex intelligit de appellatione frustratoria, aut de iusta: primo casu credo, ꝙ si ille appellauerit frustratoriè, extabit conditio, & erit bona excōmunicatio: quia talis appellatio non eximit appellantem à iurisdictione iudicis, à quo: Si autem de iusta appellatione intellexit, tunc dico excommunicationem ipso iure nullam, tanquàm manifestum iuris errorem in se continentem, vt latius infra dicam, vbi tractabimus, in quibus casibus excommunicatio sit ipso iure nulla.

Et si dicas, ꝙ iste error non fuit expressus in sententia, quia non dixit, Excōmunico te, si appellaueris iustè, sed tantum, si appellaueris, nō distinguendo iustè vel iniustè, & tunc dico, ꝙ tenetur hoc exprimere, vel distinguere: vel dic sm Tarantas. vbi s̄. videlicet, quia, quando ille intellexit de iusta excōmunicatione, aut ipse appellat iustè, aut frustratoriè, si frustratoriè, non est excōmunicatus, quia intentio excommunicari ex hypothesi debemus dicere, ꝙ iudex non intellexit excommunicare, si autem iustè appellat, non est similiter excōmunicatus, de hoc tamen vide Inno. in c. præterea. el secondo. in prima col. ante medium ibi. Item si dicas, excommunico te si appellas, de appell.

13 Sed iuxta præmissa pone casum, ꝙ excōmunicans † moriatur, priusquam extet conditio, nunquid erit excommunicatus adueniente conditione? Io. in c. salonitane. xliij. di. dicit, quòd sic, & est casus secundum ipsum, in quo quis excommunicatur à mortuo: vide glo. in d. c. salonitane. in verbo sub communis ibi, sed quid si excommunicans moritur, quam omnino vide. De hac autem forma excommunicationis, & anathematis, de qua fit supra principalis quæstio, hodie extat text. in c. cum medicinalis, de sententia excom. in vj. & ibi, an excommunicatio operetur suos effectus, si excommunicās sub conditione moriatur ante cōditionis euentum: de hoc etiam dicam infra, vbi tractabo, de ordine, & obseruantia seruandis in excommunicationis & anathematis inflictione.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio quot effectus habeat.*
2 *Orari an possit pro excommunicato.*
3 *Ecclesia vniuersalis errare non potest.*
4 *Communicans seu participans cum excommunicato,*

to, quomodo sit excommunicatus.
Et an idem sit in participante cum Pagano, vel Iudæo.
5 *Excommunicati erubescunt cum euitantur.*
6 *Excommunicati non debent celebrare diuina officia, & celebrantes deponuntur.*
Et quomodo hæc intelligantur.
7 *Excommunicati tenentur dicere officium.*
8 *Pœna non habet immunitatem & delictum, nihil habet commune cum venia.*
9 *Excommunicati qui Ecclesiæ deseruire nequeunt, amittunt fructus beneficiorum suorum durante excommunicatione.*
10 *Qui extra ecclesiam est, nihil ecclesiæ nomine possidere potest.*
11 *Excommunicato cui aufertur vtilitas ecclesiæ vsq; quo adest in excommunicatione, quomodo prouideatur. & num. seq.*
12 *Excommunicatus comparatur relegato ad tempus, cui bona non subtrahuntur, nisi in sententia exprimatur.*
13 *Stipendia quando delinquenti nõ sint subtrahenda.*
14 *Stipendia non restituuntur reuerso ab hostibus iure postliminij.*
15 *Pœnæ repeti non solent.*
16 *Excommunicatus iniustè potest repetere fructus, quos non exegit tempore excommunicationis, alias secus.*
17 *Et quid si iniustè esset excommunicatus, sed fuisset in mora petendi absolutionem.*
18 *Fructus beneficij, tempore quo canonicus iniustè erat excommunicatus, sed non restituuntur, cui spectent.*

Quot sunt effectus excommunicationis.

SED quæro, quot sint effectus excommunicationis, & posset dici, φ satis supra in diffinitione excõmunicationis, & supra in §. de diuersis speciebus excõmunicationis maioris, & minoris, & de differentijs earũ dictum sit. Sed hanc materiã seriosius hic tra-
1 ctabo: † Dicas, quòd effectus excõmunicationis multiplex est, tam quoad spiritualia, quàm temporalia. Quantum ad spiritualia dicit Altissiodorensis, quem refert Tarantasien. hoc eo. tit. quoniam qui iustè, ac pro suis demeritis excommunicantur, gratia Dei, & illius protectio illis protrahitur, ac sibiipsis relinquuntur, vt eis liberum sit ruere in interitum peccati, in illos etiã diabolo maior potestas datur sæuiẽdi: & orationes quoq; ecclesiæ, & benedictionũ, ac meritorũ suffragia eis nequaquã suffragari putantur, & hæc quatuor his versibus continentur, quos Tarantas. posuit hoc eo. tit. videlicet.

Gratia subtrahitur magis, ac magis obijce rupto,
De vitio ruit in vitium, suffragia perdit
Ecclesiæ traditur sathanæ vexandus & ille,
Quẽ ligat ex proprijs anathematis vltio culpis.
Tamẽ pro pleniori materiæ deductione ponam infra sexaginta quinque effectus.

Sed circa hoc, φ dictũ est, φ excõicatus per-
2 dit suffragia ecclesiæ, quæro an † pro eo possit orari? videtur φ non, sicut nec pro hæretico. xj. q. iij. c. si quis episcopus, vel abbas, & idem de excõmunic. vt iiij. quæst. j. c. ij. Sed videtur contra, quia ecclesia etiam pro hæreticis, & paganis, ac etiam Iudæis, & etiã scismaticis orat, vt in parasceues dicẽs, & pro hæreticis, scismaticis, paganis, & perfidis Iudęis: sed certum est
3 φ ecclesia † vniuersalis non errat. Solutio. distinguendum est secundum Ioã. Teu. Inter viuos, & defunctos, quia pro hæreticis viuis, & alijs malis hominibus, de quibus supra, licitũ est orare etiam speciali oratione, vt in c. falsas. de pœnit. di. v. & in c. corripiantur. xxxiiij. q. iij. pro mortuis vero nõ licet speciali oratione, vt in c. pro obeuntibus. xiij. q. ij. sed generali oratione licitum est orare, pro omnibus defunctis ecclesia tamen addit fidelibus, de quo vide tex. in c. non extimemus. xiij. q. ij. eodem ergo modo, quo orari potest pro hæreticis, eodẽ & pro excõmunicatis, cum hodie omnis hæreticus sit excõmunicatus, vt in c. excommunicamus. de hæret. φ autem dixi, φ excõmunicatus perdit suffragia ecclesiæ, intelligẽdum est quoad alia, quæ prosunt non excommunicatis, nõ autem quoad primam gratiam impetrandam.

Alius effectus est, quia quicunque scienter
4 communicat † cum excommunicato, nõ tamẽ in crimine, ipso iure est excommunicatus minori excõmunicatione, est enim quoad hoc canon latæ sententiæ, de quo in c. cum excõicato. xj. q. iij. excipiuntur tamen quædam personæ, de quibus in c. quoniã tam multos. xj. q. iij. & in c. cum desideres. hoc eo. tit. & latius, & copiosius dicam infra, vbi tractabimus, in quibus casibus, & quibus personis licitum sit communicare excommunicato. Sed hic conuenienter quæro, quare prohibemur participare cum excommunicato, & non cum pagano, vel Iudæo: cum ipsi sint extra fidem: excommunicati vero in fide gl. reddita ad tex. in c. cum ad mensam, xj. q. iij. dicit, quòd hoc ideo est vt ipsos lucremur, item quia nõ curant, vt eos euitemus, sed
5 excommunicati † erubescunt, cum euitantur, vt dicit tex. in c. audi denique.
6 Tertius quoq; effectus est, φ excõicati † diuina officia celebrare non debent, & celebrantes deponũtur, vt in c. latores. de cler. excõ. minist. quod sane intelligendum est, vt ĩ. solemniter, vt in c. illud. de cler. excõ. minist. & xj. q. iij. c. si quis

qnis episcopus damnatus, & c. sequenti, quod intellige semper citra altaris ministerium, sed in alijs, vt dicendo horas canonicas secreto, nō tamen cantando, sed legendo submissa voce, ita ꝙ organa vocis eius non audiantur, quia excōmunicatus ad hoc etiam tenetur, alias com modum reportaret ex sua excommunicatione.

7 Ideo tenetur † dicere officium, vt xxvij. dist. c. presbyterum, & dixi ṡ. de cler. excom. minist. clericus enim etiam excommunicatus tenetur ad pensum seruitutis suæ, vt in c. j. de celebra. miss. alias sententia esset ei ad commodum, &

8 prodesset, quod esse non debet, cum pœna † non habeat immunitatem. vt ff. de interdict. & rele. relegatorum. §. fi. nec aliquid commune habeat delictum cum venia. l. Papinianus. ff. de maio. & idem dico de suspensis, & interdictis: differunt tamen: nam isti bini, & terni possunt dicere horas canonicas, sed extra ecclesiam excom municati vero soli, & extra.

9 Quartus effectus est, ꝙ excōmunicatus † qui ecclesiæ deseruire non potest perdit fructus beneficiorum suorum durante excommunicatione, vt in c. præter hoc. xxxij. di. nam in c. pastoralis. de appel. dicitur, ꝙ illi prouentus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui ecclesiæ cōmu-

10 nio denegatur: qui † enim extra ecclesiam est, nihil ecclesiæ nomine possidere potest, vt in cap. quo iure. viij. di. & c. eos. & c. præter hoc. xxxij. di. & in c. ij. & iij. xxiiij. q. vij. sibi tamen prouidendum est de redditibus ecclesiæ, quia etiam deposito prouidetur, vt l. di. c. studeat: habenda enim ratio est, ne egeat. l. inter eos. ff. de re iudi. in fi. & ne cogatur in opprobrium ordinis clericalis medicare, vt in c. diaconi. xciij. dist. text. tamen in l. bona fides. ff. depositi, dicit, ꝙ dignum est, vt male meriti perpetua egestate laborent.

Sed quia circa subtractionem fructuum beneficiorum excommunicato variæ sunt opiniones, videamus an hoc indistinctè sit verum, stātibus verbis d. c. pastoralis. in fi. quidam duxerunt, vt Ioā. glossator, quòd excommunicato

11 † prouidendum est ne egeat, & quòd illa decretalis pastoralis potest intelligi in eo casu, quando in sententia exprimitur, vt a beneficio pari-

12 ter sit suspensus, cum excommunicatus † comparetur relegato ad tempus, cui bona non subtrahuntur, nisi in sententia exprimatur, vt C. de pœn. deport. l. j. ergo nec excommunicato debent fructus subtrahi, Imperator in l. stipendia. C. de executione rei iudi. dicit, quòd quandiu potest quis alijs rationibus constringi, nō

13 sunt ei stipendia † subtrahenda: idem tenuit tex. in c. illud. xvj. quæst. vj. & hæc opinio placuit nonnullis antiquis Doct. Alij tamen dixerunt fructus ei subtrahendos, habita tamen cō-sideratione, ne egeat: sed glo. Ber. in d. c. pastoralis in verbo subtrahuntur versus finem expressè tenet, quod excommunicato in nihilo sit succurrendum, cum claues ecclesiæ contempserit non parendo, nisi fame periret, quia adhuc posset resipiscere, & redire in gremium ecclesiæ, & cum hac opin. glo. transeunt omnes: sed hoc vltimum dictum, ne fame periret, posset etiam moderari, videlicet, nisi ex tali confidentia malignaretur, quia tunc vtilius esurienti panis tollitur, si de eo securius negligit, quoniam ex viuenti panis frangitur, vt iustitiæ seductus acquiescat, vt legitur in c. non omnis. v. quæst. v. quinimmo, si reconciliatus fuerit, fructus illius temporis non recuperat, si tamen iuste fuerit excommunicatus, aliter si iniuste,

14 nihil perdit, sicut regressis † iure postliminij non restituuntur stipendia illius temporis, quo fuerunt apud hostes, vt in l. cum allegatis. C. de

15 re milit. lib. xij. & dicimus, quòd pœnæ † repeti non solent. l. pœnæ. ff. de condit. indebi. & in l. qui proprio. §. vt cæteris. de procurat. alioqui spe restitutionis facilius delinqueretur, vt in c. j. l. dist. quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi.

16 Si autem iniustè † fuerit excommunicatus, potest fructus repetere, vt in c. super eam. ij. quæst. v. & in l. penult. ff. de re milit. & in cap. quoniam diuersitatem. de concess. præben. faciunt etiam not. in c. sacro, hoc eo. titu. si vero

17 fuisset iniustè excommunicatus, & fuisset † in mora petendæ absolutionis, dicit Raymundus quòd non fiet restitutio, vt in d. cap. quia diuersitatem.

Sed hic non prætermitto quærere in casu,

18 in quo non fiet † restitutio, cui applicabuntur dicti fructus Ioan. glossator credit, quòd episcopo simul, & canonicis, si de eorum cōmuni percipiebat, alias canonicis tantum: ar. l. j. & ij. de hæredi. decurionum: Bartho. vero Brix. tenet, quòd debent applicari vni sacerdoti, qui medio tempore excommunicationis celebret, & deseruiat ecclesiæ loco excommunicati, qui hoc facere nequit: & id, ne ecclesia debitis fraudetur obsequijs, allegat not. in cap. peruenit. el secondo. de appell. arg. l. j. C. de secund. nupt. vbi dicitur ne in quibus corruptionem morum induximus, fisci rationem habere videamur: vt xxj. dist. c. cleros.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus ab vno episcopo in cuius diœcesi est beneficiatus, an sit priuatus etiam fructibus beneficiorum, quæ in aliena diœcesi obtinet.*

2 *Beneficium an censeri possit excommunicato.*

Beneficium datur propter officium.

Excommunicationis effectus.

3 *Excommunicatus an possit excommunicare.*

4 *Episcopus excommunicatus, licèt non ferat ordines, & characterem imprima, tamen executio ordines est suspensa.*

5 *Excommunicatio, an operentur aliquid circa temporalia.*

6 *Excommunicatio irrogat infamiam quãdiu durat, ideo non habet vocem in actibus publicis, vt in electionibus.*

7 *Collegij maior pars, si esset excommunicata: an ceteri non excommunicati possint eligere exclusis excommunicatis.*

Sententia iudicum, quorum vnus erat excommunicatus: an valeat. & num. 17. vbi ponitur quomodo intelligatur.

8 *Excommunicatus non potest in iudicio stare neq; impetrare rescriptum, tam in ciuili, quàm in criminali.*

9 *Excommunicatus non potest reconuenire, nec quo ad defensionem sustinetur, vt ad impugnationis materiam extendatur.*

10 *Excommunicatus non potest dicere compẽsationem, nec de illa excipere, vel opponere, & an regulariter sit verum, num. seq.*

Compensatio cur inuenta.

11 *Compensatio in odium depositarij super re deposita non admittitur.*

12 *Excommunicatus potest soluere quod debet imo cogitur.*

Compensatio est species solutionis.

13 *Excommunicato conceditur omnis legitima exceptio.*

14 *Actor petendo sibi satisfieri, sed repellendo exceptionem compensationis, non vult alijs satisfacere.*

15 *Actor semper videtur petere quod sibi debetur.*

16 *Compensatio peti potest licet petitio nõ admittatur.*

17 *Excommunicatus non potest esse iudex.*

18 *Diuinare nemo tenetur, hinc est quòd nemo tenetur euitare occultum excommunicatum.*

19 *Opinio communis cum tolerantia dat ius non habenti.*

An excommunicatus ab vno Episcopo perdat fructus beneficij in aliena diœcesi constituti.

1 SED quæro an excommunicatus † ab vno episcopo, in cuius diœcesi est beneficiatus, sit priuatus fructibus beneficiorum, quæ in aliena diœcesi obtinet: dicas quòd sic, quia vnica est ecclesia Dei, à qua excõmunicatus eijcitur per excommunicationem, ar. vij. q. j. si quis presbyter, & xxxij. q. v. c. præceptum, licet secus sit in suspenso à beneficio, vt latius infra dicã, vbi tractabimus de effectibus suspẽsionis in princ.

2 Successiuè quæro, an beneficium † conferri possit excõmunicato, & dicas, quòd non, de iure communi, vt in c. cum bene, de ætat. & qualit. & est ratio, quia propter officium datur beneficium, sed excommunicatus non potest dicere officium in ecclesia, nec deseruire altaris ministerio, vt supra dixi: cessante ergo causa, cessat effectus. c. cum cessante, de appel. Et si datur, illud retinere non poterit sine dispensatione, vt in c. postulastis, de cle. exco. minist. curia tamẽ, siue cancellaria Apostolica, & camera in collationibus beneficiorum semper, & in mandatis de prouidẽdo apponit clausulam absolutionis ad effectum: & hęc clausula idẽ importat, quod dispensatio: & iste est quintus effectus excommunicationis. & de hoc dicam infra, vbi tractabo de absolutione ad cautelam.

3 Sextus aũt effectus est, ꝙ excõicatus † nõ potest excõicare, vt in c. audiuimus. xxiiij. q. j. & ibi in summa, & in c. ad probãdũ, de re iud. sed de hoc latius dicã infra, vbi signanter de hoc faciã unam regulam, & in c. j. de ordin. ab epõ.

4 Septimus effectus est, ꝙ episcopus excõicatus licet cõferat ordines, & characterem imprimat, tñ ordinis executio est suspẽsa: de primo est tex. in c. ordinationes. ix. q. j. de secũdo in c. fi. de ordi. ab epi. qui renunc. episcopatui, ibi supra dixi, an cum talibus dispẽsetur. & per quẽ.

Octauus effectus est, ꝙ excõicatio est interdicta eccl'iastica sepultura, de quo plenius dicã infra, vbi tractabo de iterdicto ecclesiasticę sepul.

5 Excõicatio † quoq; circa tẽporalia operatur varios effectus: tollit enim hominum cõionẽ, vt satis supra dixi, vbi tractaui de ortu excõicationis cum sequentibus, & vsq; adeo efficax est hic effectus, vt qui excõicatus est ab vno episcopo, vel p̃lato, est excõicatus quo ad oẽs, vt not. in c. quisquis. iij. q. v. & in c. ij. xj. q. iij. & not. in c. cũ replantare, in §. excommunicatos, de priuil. & iste est nonus effectus excõmunicationis.

Decimus effectus est, quòd quilibet excommunicatus est suspẽsus ab officio, & beneficio: de beneficio dixi supra in quarto effectu, & seriosius dicam infra, vbi tractabimus de effectu supensionis in principio.

Vndecimus effectus est, quia excommunica-
6 tio † irrogat infamiam, quamdiu durat, vt vj. q. j. c. illi qui.

Duodecimus est, quia remonet excõicatum ab omnibus legitimis actibus, quia excõicatus non habet vocem in actis publicis, aut electionibus neque actiuam, neque passiuam, vt in c. cum dilectus. de consuetu. & in c. cum inter. R. de elec. & in c. illa quotidiana, eo. tit. & in c. constitutus, & ix. q. j. c. nos in hominem.

FF Sed

Sed hic quæro, quid ſi maior pars collegij
7 eſſet excommunicata, † an alij poſſint eligere
excluſis excommunicatis? & Io. in c. quia di-
uerſitatem, de conceſſ. præben. arguit, ꝙ non,
& idem dicit, ſi vnus tantum de çollegio ſit ex-
communicatus, quòd electio ſit nulla, niſi alij
communicet conſentiendo, ar. l. j. §. j. ff. quòd
cum falſo tut. vbi dicitur, quòd non obeſt ſi tu
tor falſus interpoſuit authoritatem cum vero
tutore, ſed contra videntur not. in c. ad probā
dum, de re iud. vbi caſſatur ſententia iudicum,
ex eo, ꝙ eorum alter erat excommunicatus: fa
ciunt etiam no. in c. cum ſuper, de offi. deleg. &
ix. q. j. c. nos in hominem ſupra alleg.

Decimustertius effectus eſt, quòd excōmu-
8 nicatus † non poteſt ſtare in iudicio, nec impe-
trare reſcriptum, vt in c. intelleximus, de iud.
& in c. j. de reſcrip. in vj. niſi forte impetretur
ſuper ſua excommunicatione, vt ibi, & hoc in-
telligendum eſt nedum in ciuili, verum etiam
in criminali actione, vt not. in c. à nobis. de ex-
cep. & in c. j. iiij. q. & vj. q. j. c. illi qui.

Decimusquartus effectus eſt, quòd excom-
9 municatus † non poteſt reconuenire, nec quo
ad defenſionem ſuſtinetur, vt ad impugnatio-
nis materiam extendatur, vt in c. cum inter, in
§. fin. de except. quandoque tamen admittitur
reconuentio, vbi non admittitur conuentio, vt
in c. cuius in agendo. iij. q. viij. & in l. ij. ff. de iu
di. §. ſed ſi agant.

Decimusquintus ſecundum Tancre. & Io.
10 gloſſatores excommunicatus † non poteſt dice
re compenſationem, nec de illa excipere, vel
opponere, quia compenſatio eſt à lege introdu
cta in fauorem coniuncti, quia eius intereſt re-
tinere, potiusquàm ſoluere, vt in l. iij. ff. de cō
penſationibus, & quòd non debetur, venit in
compenſa. ff. de compenſa. l. etiam. cum ergo
in fauorem eius ſit introducta diſpenſatio, nō
eſt reo excommunicato concedenda. Præte-
rea excommunicato ſola legitima defenſio eſt
reſeruata, vt in c. cum inter, de except. ergo ei
compenſatio non competit, nec concedi po-
11 teſt: præterea compenſatio † in odium depoſi-
tarij ſuper re depoſita non admittitur, vt in l.
fi. in fi. C. de compenſa. ergo multo minus de-
bet admitti in odium excommunicati.

Sed in contrarium facit, quia excommuni-
12 catus † poteſt ſoluere, quod debet: immo ad
hoc cogi poteſt, vt in c. ſi vere, hoc eo. tit. ſed
compenſatio eſt ſpecies ſolutionis, & qui com
penſat ſoluit: ergo ei permiſſa eſt compenſa-
13 tio. Item excommunicato † conceditur quæli
bet legitima exceptio, vt in d. c. cum inter, de
excepti. ſed exceptio compoſitionis à iure con
cediť, vt. ff. & C. de compenſ. per totū, ergo hæc
exceptio erit excōmunicato concedenda. Præ-
14 terea actor † petendo vult ſibi ſatisfieri, ſed re-
pellendo exceptionem compenſationis nō vult
alijs ſatisfacere, cōtra id, qđ not. diciť in proœ.
decretorum, humanum genus, ibi omnia quę-
cunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos
eadem facire illis: hoc enim eſt lex prophetæ,
vt Matthæi ſeptimo.

Sed Bart. Brix. dicit contrarium, cum actor
15 † videatur petere, quod ſibi debetur: ſi. n. age-
ret excommunicatus, repelleretu per exceptio-
nem, ergo non poteſt compenſare. l. quicunq;.
ff. de compenſ. immo, & ſi vellet compenſare,
etiam ſi ab aduerſario admitteretur, iudex ex
officio ſuo ipſum debet repellere, vt in c. exce-
ptionem, de except. in fi. Sed omnino in con-
16 trarium eſt, quòd licet quis non poſſit † pete-
re, tamen compenſare poteſt, vt in naturali de-
bito, vt in l. etiam. ff. de compenſa. & iiij. q. j. c.
in ſumma, & in c. fi. §. fi. de excepti. & cum hac
opin. tranſit Pet. de Tarantaſ. hoc eo. ti.

Decimusſextus: non poteſt excommunica-
17 tus † eſſe iudex, vt xiiij. q. j. c. ait Celeſtinus, nec
valet ſententia per ipſum lata, quod adeo bene
eſt, quoniam ſi ex pluribus iudicibus vnus e-
rat excommunicatus: omnium ſententia caſ-
ſatur, vt in c. ad probandum, de re iudi. qđ in-
telli ge verum, ſi erit publicè excōmunicatus,
ſecus ſi occultè, vt in d. c. ad probandum: & eſt
ratio: quia occultum excommunicatum nemo
18 euitare tenetur, cum nemo † diuinare teneatur,
vt in cap. vt noſtrum, vt eccleſia benefic. & l.
ſi putator. ff. ad leg. Aquil. & ff. de mand. in l. ſi
fideiuſſor. §. cum debitor: tūc ergo communi
opinio ne liber, & ſolutus habetur, & creditur:
quicquid ergo interim facit, valet, vt in l. Bar-
barius. ff. de offi. præto. & in c. . . . . §. ve-
rum ſi ſerius. iij. q. vj. communis enim opinio
19 † cum tolerantia dat ius non habenti, vt in c.
conſultationibus. de iu. pat. de quo vide, quæ
latè dixit Lap. allegat. lxxxix. factū ſupra quæ
conſilium petitur, in ix. col. in princip. & Pet.
de Ancha. in ſuo conſil. cxj. & Siculus in c. cum
venerabilis, verſi. an autem agens, de except. &
Rota in no. deciſi. cix. alias ſub titulo de rerum
permuta. deciſi. x. agenti & petenti, & Aegidi.
Bellam. deciſi. xciiij. licet poſſeſſio, & doct. in
c. cum inter, qui fil. ſint legit. & in c. ſi quis à ſi-
moniacis. j. q. j. & per Feder. de Sen. conſil.
ſuo cxxxvij.

S V M M AE.

1 *Excommunicatus publicè, ſed ab omnibus reputa-
tus abſolutus: an gerere poſſit iuriſdictionem
ſuam, & an geſta, ſeu ſententia valeat.*

2 *Excommunicatus ſemel, ſemper excommunicatus
præſumitur, donec doceat de abſolutione.*

Excom-

An qui semel fuit publicè excommunicatus, & postea communiter habetur pro absoluto, possit exercere iurisdictionem, & valeant gesta per eum.

1 Nec prætermitto quærere de eo, quod quotidie accidit; quidã † fuit aliàs publicè excõicatus, & pro eo habitus, tẽtus, & reputatus, sed tractu tẽporis habebatur pro absoluto, & sic tenebatur, & reputabat ab omnibus: cũ tamen verò adhuc esset excõicatus, nunquid

hæc cõis opinio præualet veritati: ita φ senten
tia ab eo lata teneat: credo, φ nõ, quia semel ex-
2 cõmunicatus † semper præsumitur excõicatus
donec doceat de absolutione, dicit glo. in c. pro
posuit, de cler. exco. minist. in verbo de absolu-
tione, ibi, & ita colligitur hic, φ qui fuit excõi-
catus, adhuc præsumitur excõicatus, nec credi
tur asserenti se absolutũ, nisi ostendat literas ab
solutionis, vt no. in c. ex parte, de offi. ordi. vbi
hoc est decisum, & glo. in c. miramur. xxiiij. q. j.
3 præterea hodiè solo verbo quis † excõmunicari
nõ põt, sed in scriptis, vt in c. cum medicinalis,
hoc eo. ti. in vj. ergo nec absolui, vnde est text.
Ambros. in c. verbum de pęnit. dist. j. dicit do-
minus, par ius esse voluit & soluendi, & ligan-
di: qui vtrunq; pari cõditione permisit: nec ob-
stat prædictis glo. in c. cõperimus, in verbo mu
nius. xxiiij. q. iij. quæ expressè dicit, quòd solo
verbo quis excõmunicatur, & solo verbo absol
uitur, quia dic. glo. in hoc non residet, sed trãsit
ad aliã solutionẽ dicens, quòd ibi sententia nõ
tenuit, quia excõicatus erat hæreticus: ideo ibi
non fuit absolutio, sed potius declaratio, φ nõ
erat ligatus, & vltra præmissa, quòd in absolu-
tione requiratur scriptura, sicut in excõmuni-
catione, videtur tenere dic. glo. in c. proposuit
de cler. exco. minist. sed verè rectè ponderanti
textus ibi videtur innuere, quòd absolutio pos
sit per testes probari, & licet dicatur, quòd de-
4 beat fieri in scriptis, † sicut excõicatio, tamen si
sine scriptis fiat, & per testes probari possit, te-
net, pro quo est tex. in c. pia. §. si quis igitur, &
ibi glo. in verbo documentis, de except. in vj.
Barth. Brix. in c. ad probandum, de re iud. dicit
per illũ tex. φ licet iudex excõicatus haberetur
publicè pro nõ excõicato: φ nõ tamẽ valet eius
sententia, & dicit nõ esse bonũ argumẽtũ de ser
uo ad iudicẽ per d. l. Barbarius. de offi. prę. quia
seruus in multis casibus habet personã stãdi in
iudicio, vt in l. si sine venia. ff. de in ius vocan.
canonizata in c. eps mancipiũ, in §. qui manu-
mittitur. xij. q. ij. sed excõmunicatus in nullo,
5 immo plus idẽ Bar. Brix. dicit d. l. Barbarius,
non esse simpliciter intelligẽdã de seruo pro li-
bero habito, & tento: sed debet intelligi, & il-
la iura de seruo intelliguntur, cum eius senten-
tia fuit à principe cõfirmata, aliàs non valuis-
set secundũ eum, quia sicut cõis opinio habet
iura pro se, sic & contra se, vt not. in c. per tuas.
qui fil. sint legiti. & in c. si. xxiiij. dist. & in c. ve-
ritati. viij. dist. & in c. si quis ingenuus. xxix. q.
ij. & in l. ij. de iudi. i princi. sed hæc dicta Barth.
non placent Tarantasien. propter tex. & glo. in
d. c. pia, vbi tex. expressè dicit in §. si vero. φ ge
sta per excõicatum tenent, donec non constitit
de excõicatione proposita. & ibi glo. in verbo
duraturis dicit, etiam si cũ publicè excõmuni-
cato actũ fuerit, licet secus sit in iudice, per d. c.
ad probandũ, de re iu. licet olim processus habi
tus cum actore excõicato non validat, per c. ex
ceptionẽ, de excepti. & dicit non obstare. c. j. de
rescrip. in vj. vbi processus habitus cũ actore ex
cõicato est ipso iure nullus sine ope exceptio-
nis, quia Host. intellexit. d. c. pia habere locũ in
occulto excommunicato, φ non placuit Io. An
dreæ: ideo dicit, quòd d. decretalis pia habet
locũ in processu habito corã iudice ordinario,
vel delegato: quando excõicatus fuerat actor
post impetrationẽ: illa aũt, quando actor erat
excommunicatus tempore impetrati rescripti.

Decimus septimus effectus est, quia excõica
6 tus † non potest esse procurator, vt in c. post ces
sionem, de proba. tex. & glo. in c. decernimus,
hoc eodem titulo, in vj.

Decimus octauus effectus est, quòd non
potest constituere procuratorem nec ad agen-
dum, nec ad impetrandum, vt est tex. in c. si. de
procu. sed secus ad defendendum.

Sed quæro, dixi ad impetrandum, quæro de
quæstione, quam vidi in facto: quidam non ex-
7 communicatus † scribit excommunicato, quẽ
ignorabat excommunicatum, vt impetret à Pa
pa rescriptum nomine suo, nunquid valeat ta-
le rescriptum sic impetratum? & illius vigore
procedi possit? videtur dicendum, quòd sic per
l. vniuersis. C. de precib. Imperatori offer. vbi
dicitur, quòd non refert per quẽcunq; preces
delatæ sint. nam & mulier, quæ in iudicio pro
alio non admittitur, ad impetrandum cum ad-
mittitur, vt in l. j. ff. de reg. iur. & l. alienæ. C. de
procur. quidam dicunt, quòd valent literæ: cõ-
trarium tamẽ verius esse videtur: & hoc teneo,
quia est impetratum ab excommunicato, & ex-
communicatus non potest esse procurator, vt
supra dixi. in xvij. effectu, & indignum est illius
8 scripturam † admitti, cuius author damnatur,
vt in c. fraternitatis, de hæret. Nam si Papa, vel
Imperator, qui concessit rescriptum sciuisset
impetrantem excommunicatum, repulisset eũ:
ergo & iudex, & pars, pro qua impetrauit ip-
sum repellere debet cum suis instrumentis, vt
in c. excommunicamus, de hæret. in §. creden-
tes, versi. tabellio: quia eadem ratio, quę mouet
delegantẽ, mouere debet & delegatum, & vbi
delegans suas literas denegaret, delegatus etiã
suæ cognitionis officium nullatenus interpo-
nat, vt in c. super literis, de rescrip. in si.

Decimus nonus effectus est, quia excõicatus
9 nõ põt esse testis, vt in c. veniens, el ij. de testi. in
si. vbi hr, φ si cuius testimoniũ desideratur, sed
an sit excommunicatus, dubitatur, absoluen-
dus est ad cautelam, ne veritas pereat, dicit
glo. in c. decernimus, hoc eo. titu. in vj. in ver-
bo testificando, vbi plenè, & sic seruari vidi,

&

& seruaui Romæ in auditorio Rotæ.
Vigesimus effectus est, excommunicatus
10 †non potest condere testamentum secundum
Io. An. in c. decernimus, de sent. excommun.
in vj. Archid. in cap. pia, de except. in vj. Bar.
in l. si quæramus, in fi. ff. de testa. Bal. in l. si is
qui. C. si penden. appell. mors interuene.
11 Vigesimus primus, excommunicatus † non
potest esse arbiter, sicut supra dixi, nec iudex,
& hoc pari ratione, cum arbitraria reducta sint
ad instar iudiciorum, & eadem sit communi-
catio cum arbitro, sicut & cum iudice, secun-
dum Io. An. in c. ad probandum, de re iudica.
& in regula dolo facit, de regul. iur. in vj. in
Mercur. & Barth. in l. cum pater. §. hæredita-
tem. ff. de leg. ij. & Barth. idem in l. si societa-
tem. §. arbitrorum. ff. pro soc. & doc. in c. Quin
tauallis. de iu. iur. secus est de arbitratore, & a-
micabili compositore, secúdum d. Iasoné in l.
Vigesimus secundus effectus excommuni-
12 cationis † est, quia excommunicatus (secundú
aliquos) repellitur à triplicando, vt per Spec.
in titul. de except. §. j. versic. item quæritur.
13 Vigesimus tertius effectus est, † quia verbe-
rans dictum excommunicatum, non incidit in
canonem si quis suadente. xvij. q. iiij. & sic ex-
communicatus perdit beneficium dicti cano-
nis secundum unam opinionem, per tex. in c.
excommunicatorum. xxiij. q. v. cuius contra-
rium tenet gl. in c. si quis deinceps. xvij. q. iiij.
Vigesimus quartus effectus excommunica-
14 tionis est, quia excommunicatio † non est dan
da eleemosyna, nisi in casu, quo fame periret,
iuxta distinctionem gloss. in cap. quiescamus.
xlij. distinct. in verbo postulat, an autem ab
eo possit recipi, dicam infra in liiij. effectu.
15 Vigesimus quintus, quia occidens † excom-
municatum, licet puniendus sit, non tamen
punitur vt homicida, vt in c. excommunica-
torum. xxiij. q. imo Tancre. in sua compen-
diosa, parte vltima, in viij. q. incipiente, quid si
aliquis offendit exbannitum, tenet, quòd ex-
communicatus æquiparetur exbannito, & ni-
si obstaret illud Euangelij, uidelicet, non licet
interficere quenquam teneret, quòd posset im
punè offendi, dicens etiam ibidem, quòd au-
thoritates diuinas, tanquam leges allegare pos
sumus, vt in auth. vt iudi. sine quoquo suffra-
gio. §. est quoque. collat. ij.
16 Vigesimus sextus, excommunicatus † non
potest doctorari secundum uerum indictum,
vt dicit do. Car. Zaba. in repet. c. perpendimus.
de sent. excó. sed Io. de Ana. in rubrica de ma-
gistris in ij. col. in medio, in versi. vtrum autem
excóicatus, dicit, ꝙ non deberet doctorari excó
municatus, sed si doctoratur tenet doctoratú,
& materiá vide doc. in j. constit. C. vbi dicitur,
ꝙ doctoratus non est dignitas, nec actus, qui
competat alicui ratione publici officij, sed
competit iure priuato.
Vigesimus septimus effectus, excommuni-
17 catus † non potest fieri monachus, si tamen
fit, valet monachatus secundum Innoc. in c. cú
illorum, de senten. excom. vbi expresse dicit, ꝙ
tenet monachatus excommunicati, sed melius
facit, qui scit, & non recipit, nec in probatio-
ne absoluere potest.
Vigesimus octauus effectus est, quia excóica
18 tus † æquiparatur deportato, vt per Inn. in c. cú
contingit, de officio deleg. vbi ét dicit, ꝙ æqui-
paratur relegato, facit etiá gl. in c. decernimus.
de sent. exco. in vj. & not. in c. pastoralis. de ap-
pell. & glo. in c. licet. de offi. deleg.
Vigesimus nonus effectus secundum vnam
19 opinioné est, ꝙ excóicatus † non pót contrahe-
re matrimoniú, cú matrimoniú sit vnum ex se-
pté sacramentis ecclesiæ, vt not. Feder de Senis
consi. suo cxj. in c. an diœcesanus, in iij. col. in
medio, róne sacraméti, cuius excóicatus est in-
capax, & est actus legitimus, à quo excóicatus
20 repellitur; cum † repellatur ab omnibus legiti-
mis actibus, vt no. in c. decernimus. de sen. exc.
in vj. & in c. pia. de except, eodé libro. & doc. in
c. veritatis. de dolo: sed in contrarium videtur
tex. in c. significasti. de eo q duxit in matr. quá
pollu. & no. per do. Cardinalé. in d. c. veritatis.
de dolo. per Spec. in ti. de spon. §. j. versi. sed nú-
quid. & Archid. cxv. dis. c. illud, & xxviij. q. j. c.
non oportet. & idé Cardinalis in clem. j. de pri
uilegijs, in xiij. q. & bona gl. in c. nullus, de con
secr. di. iiij. Aliqui dicunt, ꝙ ille tex. in c. signifi
casti, loquitur in iam contracto, & non contra
hendo: crederem posse dici non exprimi iam
contractum, sed impedi contrahendum, sicut
supra dixi, de doctorando, cogita.
21 Trigesimus effectus est, ꝙ excóicatus † nó ad
mittitur ad oblationes, sed repellit᷑ ab ecclesia,
Inno. in c. super his. de accusat. & ibi omnes.
Trigesimus primus effectus est, ꝙ excóicatus
22 † nó pót cópromittere: Spec. in ti. de arbi. in §.
restat in fi. & §. differt versi. secundum eum.
Trigesimus secundus effectus est, ꝙ contra
23 excóicatú † in sordescentem in censuris datur
brachiú sæculare, ét sine deuétu ad aggrauatio
né, & reaggrauationé, vel interdictú, & hæc est
vna fallentia ad regulam, qua cauetur, ꝙ túc de
mum imploratur auxilium brachij sæcularis,
cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, vt in
c. pen. in gl. fi. de eo qui duxit in matrimoniú. ꝙ
aút ecclesia túc inuocet brachium sæculare, dú
non habet vltra quid faciat, habetur in c. signi-
ficasti. de offi. deleg. & in c. j. de offi. ordi. & in
c. j. de statu regul. in vj. & in c. vt officium.
de hæret. eodem libro.

Xxxiij. effectus est, quòd excommunicatus
24 †constitutus procurator cum potestate substituendi nō potest alium substituere, vt in c. post cessionem de probationibus, & in cle. religiosus de procu. in glo. fi. & per Inno. in c. consulti. eo. ti.

25 Xxxiiij. effectus est, quòd suffragia †ecclesiæ non suffragantur excommunicato, vt in iiij. sententiarum. dist. xviij.

26 Xxxv. effectus est, quòd excōmunicato †non est seruandum iuramentum fidelitatis, vt est tex. in c. iuratus, qui est fi. xv. q. vj. & c. nos sanctorum. ea. cā. & q. & xj. q. iij. c. quem multos.

27 Xxxvj. effectus est, quòd debitum † non est soluendum excommunicato. vt in d. c. nos sanctorum. xv. q. vj. & ibi glo. in verbo constricti, quam omninò vide, quæ vult, quòd etiam si debitor iurasset, soluere non tenetur, sed deponet pecuniam.

28 Xxxvij. effectus, quòd excōmunicatus †non potest effici notarius, sicut nec doctor, sed nunquam durante excommunicatione potest conficere instrumentū. vt in c. decernimus, de sent. excom. in vj. & Butri. in c. sicut: ne cler. vel mona. & doc. in c. veritatis. de dolo, & cōtu. & Cardinalis in repeti. c. perpendimus. de sent. excō. & in cle. j. de excepti. in vij. & viij. q.

Xxxviij. effectus est, quòd licet in articulo
29 mortis quilibet excommunicatus † possit absolui à quocūq; sacerdote exceptis casibus, qui notantur infra de absolutione, tamen iam mortuus non potest absolui nisi à solo Papa, vt in c. à nobis, el secundo, de sent. excom. & glo. in c. si aliquis. xxvj. q. vj.

30 Xxxix. effectus est, quòd excōmunicatio †repellit à dignitate sæculari, sicut ab ecclesiastica, vt est casus in c. venerabilem. de electi.

31 Xl. effectus est, quòd bona †excommunicati possunt post annum per episcopum excommunicantem exponi, vt not. in c. pro humani, de homici. in vj. & in c. excommunicamus, de hæreti. in §. si vero.

32 Xlj. est, quòd excommunicatus †definit esse membrum vniuersitatis durante excommunicatione. Inno. in c. illa quotidiana, de electi.

33 Xlij. effectus est, quòd excommunicatus †nō potest petere debitum ab vxore, sed reddere tenetur, vt in c. quem multos. xj. q. iij. & Hosti. in c. inter alia, de sen. excom.

34 Xliij. effectus est, quòd hæres † non tenetur præstare legatum excommunicatione durante, Bal. in l. j. C. de his qui pœn. no. & Bal. in l. nullus. ff. de adult.

35 Xliiij. effectus est, quòd excōmunicatus †durante excommunicatione est membrum diaboli, & eius seruus, primo quo est glo. in c. dilectus. de appell. pro secundo est tex. & glo. in c. audi, & c. omnis christianus. xj. q. iij.

36 Xlv. effectus est, quòd diabolus †potest licitè vexare excōmunicatus in corpore, Deo permittente, vt in c. absit. xj. q. iij.

37 Xlvj. effectus est, quòd excōmunicatus †non potest esse executor vltimæ voluntatis ad pias causas, secus in alijs secūdum Bal. in l. id quod pauperibus. C. de epi. & cler.

38 Xlvij. excommunicatus † non potest petere executionem sententiæ in eius fauorem latę ante excommunicationem, dicit Inno. in c. cum venerabilis de excep.

Xlviij. effectus est, quòd quicquid acquirit
39 excommunicatus †durante excommunicatione, acquirit pauperibus, & non sibi: quia sic acquisita eroganda sunt pauperibus secundum Hosti. in summa de pœnit. & remis. in §. siqua pœna, & doc. in c. ad liberandā de Iudæ. & glo. iij. in verbo per totum.

40 Xlix. excommunicatus † non potest petere restitutionem in integrum secūdum Io. An. in c. significauerunt, de excep.

41 L. effectus est, quòd excommunicatus †constituens, vel dotans ecclesiam durante excōmunicatione non acquirit ius patronatus, vt in c. à nobis, de iu. pa.

42 Lj. excommunicatus † violenter spoliatus non potest agere super spolio ante secundā absolutionem secundum Inno. in c. pia, de excep. in vj. & ibi etiam Archid. & docto. in c. decernimus, de sent. excommuni. eo. lib. & melius in primo, in fi. xiiij. dist. & in c. ex insinuatione, de procu. & ibi glo. in verbo canonicam, & in c. dilectus, de rescrip. & ibi glo. super verbo hoc iure, in fi. & Io. An. in c. à nobis, de excep. & glo. in c. omnibus. iiij. q. vj. & copiosè per Fedē. de Senis consi. cxvj. incipi. mirandum est.

43 Lij. effectus est, quòd excōmunicatio †prolata in modum exceptionis inducit euitationem sine alia denunciatione, & sic est casus, in quo tenemur euitare excommunicatum occultum, vt not. in c. cum dilectus. quod est c. secūdum, de ordi. cogni. super verbo totum in modum exceptionis.

Liij. effectus secundum Garf. doc. anti. quòd si excommunicatus cedit actionem suam alteri,
44 cessionarius † non potest agere durante excommunicatione cedentis, quia nemo potest esse melioris cōditionis, quàm sit auctor suus, à quo ius in eum transit, vt in l. in his. §. non debeo. ff. de reg. iu. Item, quia nemo plus commodi in alium transfert, quàm ipse habeat, vt in l. nemo plus, de reg. iur. & idē in vj. c. nemo plus, & c. quod autem, de iur. patr. sed qui cedit non potest agere, ergo nec cessionarius, faciunt not. in c. consulti, de procur. præterea res transit cū sua causa, & suis vitijs, vt de deci. c. cum nō sit, in

in fi.& xvj.q.j.c.si quis laicus.item quia succes
45 sor †cum eo, cui successit pro eodẽ reputatur;
vt in c.vniuersus, de immuni.ecclesiarum,& de
offic.ordi.c.pastoralis. ergo partibus eius fun-
gi debet.l. hæres absens.ff.de iudi.l.quidam.§.
nihil interest.ff.de eden.contrarium tamen cõ-
clusit Barth.Brix.in quæstionibus suis venerea
libus xvj. incipi. quidam cum esset excommu-
nicatus,illa potissima ratione,quia cum vitium
excommunicationis sit personale non extendẽ
dum ad res, adhęret ipsi excommunicato, vt j.
q.j.c.cito turpem,& tunc res transit sine vitio;
vt:ff.de diuers.& tempo. præscrip.l.an vitium
prima rubrica, vbi videtur esse casus, quem re-
fert,& sequitur Io.An.in c.j.de iur. pat. in vj.
in glo. sua in verbo in semestre, & idem tenet
Spec.in tit.de procur.§.fi.versi.quid si excom-
municatus.

Liiij. effectus est, quòd sicut non licet facere
46 eleemosynam †excõmunicato (nisi in casu quo
fame periret, vt supra dixi in xxiiij. effectu, sic
ab eo recipere eleemosynam prohibemur pari
ratione,cum dare,& recipere sint correlatiua.
47 Præterea eleemosyna †mixta cum fele non pla-
cet Deo,vt ait Greg.in regesths,& transumpti-
uè in c. scriptũ.xiiij.q.v.scriptum est Prouerb.
xv. victimæ impiorum abominabiles factæ
sunt Deo, sed excommunicatus est sibi ipsi im-
pius excommunicationem sustinendo animo
indurato, ergo &c. & longè est dominus ab im
pijs, sicut propè innocentibus eum, & dona
quippe iniquorum non probat altissimus.iij.
q.vij.c.in grauibus,& in c.immolans,xiiij.q.v.
prætereà oblationes discedentiũ fratrum neq;
in sacrario, neq; in gezophilacio recipiantur.
xc.dist.sed ibi glo.in verbo dona videtur senti-
re contrarium de excommunicato, vt infra di-
cam, & facinorosus, qui sacrificat mihi vitu-
lum, quasi canem occidat, & qui coquit symi-
laginem, quasi sanguinem porcinum, vt per
Esay. . . . . & transumptiuè in cap. per
Esayam.j.q.j. sed in contrarium faciunt dicta
beati Greg.in homel.loquendo peccatori, in te-
rim sic fac quicquid boni poteris, vt Deus cor
tuum illustret ad pœnitentiam: nam dicendo
quicquid, eleemosynam,& quicquid boni, ac
omnia bona includere videtur:nam qui omnia
dicit, nihil excludit.

Prętereà cũ Nabuchodonosor Rex & se, &
vitulum aureum adorari fecisset,totq; enormia
peccata, & scelera perpetrasset, Daniel hoc v-
num consilium præbuit dicens, ò Rex placeat
tibi consilium meum, & eleemosynis redime
peccata tua,& misericordijs pauperũ,& igno-
scet forsan Deus delictis tuis, vt legitur Da-
niel.iiij.& August.in sermone, Dũ facitis elee-
mosynam ait, qui pauperem clamantem exau-
dierit, & ipse clamans à domino exaudietur,
& qui miseretur pauperi, beatus erit,Prouer.
iiij.& Luc.xj. Date eleemosynã,& ecce omnia
munda sunt vobis. ex quibus quidam authori-
tatibus facilè datur intelligi, quòd magis pec-
catoribus, quàm iustis expedit pauperibus, &
egenis date eleemosynam.
48 Quin etiam eleemosyna †indigenti videtur
esse debita, Ecclesiast.iiij.eleemosynam paupe-
ris ne defraudes, & oculos tuos ne transuertas
à paupere,& nõ auertas oculos tuos ab egeno:
declina pauperi sine tristitia aurẽ tuam, & red-
de debitum tuum.ex quibus quidam authorita
tibus potest inferri, quòd excommunicatus te-
netur ad eleemosynam tanquam de iure debi-
tam, excommunicatus autem tenetur soluere
debitum,& ab eo exigi potest, vt not.in c.si ve-
rè de sent.excom. & c.intelleximus, de Iudę.&
dixi supra in xlij.effectu.
49 Præterea licitum est dare eleemosynam †ex-
communicato, ne pereat fame, vt not.in d.c.quã
multos.xj.q.iij. & pari ratione, immo maiori
recipere ab excommunicato: præterea vbi est
necessitas, ibi cessat lex, vt in c.quanto, de con-
suetu.sed cum necessitas non habeat legem, li-
citè possumus ex necessitate dare, & recipere
eleemosynam ab excommunicato, & tempore
necessitatis omnia sunt communia: ergo indi-
genti, quod suum est à detentore recipere licet:
immo si dare nollet extorquere: vnde dicit bea
tus Bernardus i suo sermone xxiij.in lib. meo,
Clamant pauperes, clamant nudi, clamãt fame
lici, conqueruntur,& dicunt, dicite pontifices,
quid metus in inferno facit, expellit, quod ex-
penditis, nobis subtrahitis crudeliter,& expen
ditis inaniter. Item Ambro.neq; minus est cri
minis habenti tollere, quàm, cũ possis,& abun
des, indigentibus denegare: esurientium panis
est, quem tu detines, nudorum indumentum,
quod tu recludis, miserorum redemptio est pe
cunia, quam tu in terra fodis: tantorum ergo te
scias inuadere bona, quatenus possis præstare,
si velis: hæc Ambr.supra euangelio
& transumptiuè in c.sicut hi, qui per in-
sanam mentem.xlvij.dist.

Quòd autem prædicatoribus, & ceteris sa-
50 cerdotibus hoc liceat. videtur tex.expresè †in
c.cum voluntate, de sent. excom.in §.prædica-
tores: quin immo per illum §.ex sui ratione vi-
detur permitti cuilibet egenti ab excommuni-
cato eleemosynam recipere per illa verba, præ-
sertim si aliàs non valeant in illo loco sustenta
tionem habere. Petr. autem de Tarantasia in
hac quęstione distinguit sic, videlicet, quòd qui
dam sunt pauperes necessarij,& quasi singula-
res,& priuatæ personæ, vt sæculares, & quidã
voluntarij,& quasi serui publici,& communes
perso-

personæ, vt sunt prædicatores minores, & cæteri mendicantes approbatæ religionis: primi, si nō possunt alias sustentationem habere, possunt eleemosynam excommunicati gratis oblatam recipere, & non oblatam petere. Alios autem etiam si aliunde habere possint non posto, siue gratis recipiant, siue non oblatam exigant, peccare: cum quasi eis ea debito seruitij communis debeatur iuxta authoritatem Apostol. ad Ro. xv. si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent & in carnalibus eis ministrare: ecce quòd Apostolus expressè vocat debitum, dum dicit debent: sed iam dixi supra excommunicatus cogi posse debitum soluere creditori, etiam si creditor non egeat, ergo, &c. ad idem facit dictum Apostoli ad Corinth. j. c. ix. si nos vobis spiritualia seminamus, parum est, si carnalia vestra metamus. & ad Galath. vj. c. communicet autem is, qui cathetizatur ei eo, qui se cathetizat in omnibus bonis: de talibus enim pauperibus loquitur dicta decret. cum volontate. §. pro quibus traosumptiuè faciunt not. in c. secundum Apostolum, de præben. & in ipsis prædicatoribus dicit idem Taranta. quòd non est distinguendum, vtrum aliunde habere possint, vel non: quod dupliciter ostendi posse dicit, primo ex eo, quòd ibi subditur, præsertim si alias nō vales in illo loco sustentationem habere, ergo à contrario sensu, etiam si alias possent habere, dicit etiam apponendum esse dictā dictionem præsertim. i. maxime, & non in tantum, quia si ita exponeretur, cum in eo casu quibuscunque indigentibus liceat ab excommunicato recipere, vt xj. q. iij. c. quoniam multos, supra alleg. & c. quoniam & c. quare, non esset differentia inter prædicatores, & alios panperes, & sic nullum daretur eis priuilegium per prædictam decretalem: frustra ergo specialiter loqueretur, de eis, sicque, de nihilo vanas membranas occuparet. aia. di.
5 si Romanorum: dictio † autem præsertim de sui natura stat augmentatiuè, de quo vide per Spec. in titu. de testi. §. j. versi. sed nunquid, & de natura huius dictionis habetur in c. ex susceptio, & c. licet. de fo. compe. & in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. & in c. continebatur, de spon. impub. & c. audiui. de excep. & in c. j. de confis. & Io. Cardinalis sub tit. de verb. signifi. consilio suo. iij. & in l. in ambigua. ff. de legi.

Præterea si eodem casu, scilicet necessitatis licet dare excommunicato, vt in d. c. quoniam multos. versi. & si quis excommunicatus: nulla ergo esset differentia inter ipsos prædicatores, & excommunicatos quoad hoc: quod satis indignum videtur: plus enim aliquid indulgendum in quacunque re iustitiæ, quàm pecca-
52 to . . . cum malè † meritis perpetua egestate laborare permittendum sit. ff. de depoli. l. bona fides. & si dicas, quòd secundum hanc rationem nō erit differentia inter indigentes excommunicatos, & alios pauperes necessarios indigentes, cum illis liceat in necessitate dare, istis in necessitate accipere, & tamen plus aliquid debeant illis in quacunque re, tanquàm iustis, quàm peccatoribus illis: dico, quòd inter eos erit differentia, nam leuiori necessitate licebit pauperi ab excommunicato recipere, quàm liceat non excōicatis excōicato dare: huius autem rei mēsuram cuiuscūq; arbitrio existimo relinquendam: ad obiecta autem in contrarium sic existimo respondendum, quòd illi tres canones, videlicet cap. oblationes eorum qui pauperes, & c. miror, loquuntur de oblationibus, quæ fiunt publicè in ecclesia, & infra missarum solennia, alij vero loquuntur de eleemosyna, quæ secreto fit iuxta illud Matthe. vj. cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut faciunt hypocritæ in synagogis. & iterum, te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito: alia tria obiecta loquuntur de eleemosyna reprobata, & Deo displicente quantum ad recipientem, de quo præsens quæstio non est. hæc Tarantasiensis, vbi supra.

Quinquagesimus quintus effectus est, quòd
53 excommunicatus † litem contestando non interrumpit præscriptionem, vt no. in c. significauerunt, de exceptio.

Quinquagesimus sextus effectus est, quòd licet dicatur, quòd excommunicatus sit admit-
54 tendus † ad defensionem, intelligi debet de voluntaria, non autem necessaria, vt not. Bal. in l. de pupillo. §. seruo. ff. de noui operis nuncia.

Quinquagesimus septimus effectus est maxi-
55 mus, quia excommunicatus † est inter homines, & consortio hominum caret, vt in l. hi qui sanctam. C. de apostat.

Quinquagesimus octauus effectus est, quòd
56 cum dicatur, quòd excommunicatus † debet admitti ad proponendum iniuriam suam, debet intelligi de concernētibus suam excommunicationem, & non de alijs iniurijs secundum Fede. de Senis consil. cxvj. supra alleg. vbi breuiter, sed bene concludit.

Quinquagesimus nonus est, quòd licet dica-
57 tur, quòd excommunicatus † possit appellare: illud verum est in concernentibus suam excommunicationem, & in iudicio, in quo inuitus stare tenetur, non autem extraiudicialiter Io. An. in c. j. de except. in vj. ratio est, quia appellatio extraiudicialis est quædam prouocatio ad causam, sed excōicatus non potest quenquam ad iudiciū euocare, cū ipse ab eo reprobatur, vt ī.

Quin-

Sexagesimus effectus est, quòd licet dicatur,
58 quòd sententia † ex falsa causa lata sit nulla, fallit tamen in sententia excómunicationis, quæ ex falsa causa lata tenet, vt in c. ex parte, de offic. deleg. & Inno. in c. in præsentia, de renunc.

Sexagesimusprimus effectus est, quòd senten-
59 tia excommunicationis † trahit secundum executionem, quòd non sic in alijs. c. pastoralis. de appell. & Bart. in l. qui vltimo. ff. de pœn.

Sexagesimussecundus excommunicationis
60 effectus est, quòd iudice † excommunicato existente non currunt tépora vtilia partibus, Bal. in l. C. qui ad bo. poss.

Sunt etiam plures effectus his in corpore iuris sparsi, sed hos tantum ad præsens mihi attulit studium.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio vt videatur recte facta, & à quo possit fieri, vide octo regulas.*
2 *Minor quo casu possit maiorem ligare.*
3 *Archiepiscopus propter crimen efficitur de foro episcopi suffraganei sui, in cuius diœcesi deliquit.*

Quis possit excommunicare, & hic nota octo regulas in hac materia.

SED quia satis supra diximus de excommunicatione, & eius multiplicibus effectibus, Nunc videndum est quis possit excommunicare. & videtur dicendum, quòd episcopi, & eorum superiores, & non inferiores: quia excommunicatio est specialis mucro episcopi, vt dicit tex. in c. visis, in fi. xvj. q. ij. vt dicit Host. in summa in §. quis possit excommunicate, in versi. sed quis est hic minister, vbi late tractat hanc materiam, sed resecando fa-
1 cio † octo regulas.

Prima regula est, quòd minor maiorem, vel inferior superiorem ligare non potest.

Secunda, qui potest soluere, potest ligare.

Tertia, qui potest ligare, potest & soluere.

Quarta, par parem non potest ligare, nec soluere.

Quinta, qui est ligatus, non potest soluere, vel excommunicatus nó potest excómunicare.

Sexta, nullus potest se ipsum excommunicare, nec soluere.

Septima, laicus nó potest excommunicare.

Octaua, nemo potest excommunicare non subditum suum.

Prima itaque regula, quòd minor maiorem, vel inferior superiorem ligare non possit probatur per textum in c. inferior, & ibi gl. & c. in tantum. xxj. di. & per tex. in c. cum inferior, de maior. & obedi.

2 Sed hæc regula fallit, cum maior † minori se submittit, quod fieri potest iuxta tex. in cap. ego Berengarius, de consecr. di. ij. & tex. in c. P & G de offi. deleg. & in c. nos incompetenter. ij. q. vij. & in l. excerptum. ff. de iurisdict. omnium iudic. & in c. cum dilectus, de elect. & in cap. fi. de crimi. fal. vnde Bart. Brix. & Hugut. tenuerunt, quòd Archiepiscopus
3 † propter crimen efficiatur de foro episcopi suffraganei sui, in cuius diœcesi deliquit, per iura supra proxime alleg. quorum contrarium tenuit quidem frater Garsias de remis, vt refert Pet. de Tarantasia hoc eo. tit. qui tamen fatetur, quòd si archiepiscopus delinquit in diœcesi alterius archiepiscopi, vel suffraganeorum suorum efficiatur de foro suo, & possit ab illis iudicari dummodo delictum non inducat depositionem per l. est receptum: de iurisdict. omni. iudi. sed hæc iura hodie de nihilo seruiút, quia hodie omnes archiepiscopi, & episcopi quoad eorum personas subsunt immediate sedi Apostolicæ ratione specialis reseruationis, & vigore regulæ cancellariæ Apostolicæ, quæ consueuit esse secundanu. per quá Papa reseruat suæ dispositioni omnes ecclesias patriarchales, archiepiscopales, & episcopales: sed quicquid sit, sic seruari videmus, quia contra episcopos, & superiores habetur recursus ad sedem Apostolicam, & præcipue in criminalibus, quia tales non possunt deponi nisi à Papa, vt iij. q. vj. cap. quamuis, vt infra proximè etiam dicam.

SVMMAE.

1 *Ligare, & condemnare is potest, qui potest & soluere, sed fallit octo modis, vt ibi.*
2 *Depositio ab Episcopatu est sequela excommunicationis, & est quid facti descendens à iure.*
3 *Præses potest absoluere Senatores, vel Clarissimos accusatos, non tamen condemnare.*

Quod qui potest soluere possit ligare.

SECVNDA REGVLA.

1 SECVNDA regula † probatur per tex. in c. verbum, de pœnit. dist. j. vbi dicit Ambrosius, dominus pares esse voluit & soluendi, & ligandi, qui vtrunque pari conditione permisit, ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi.

Hæc regula fallit in octo casibus, primo in sacerdote absoluente excommunicatum in articulo mortis, qui potest soluere, sed non ligare.

re, & absoluit à quacunque excommunicatione, vt in c. si quis presbyter.xxvj.q.vj.& de pœnit. di. iij. c.quicunque presbyter.dixi plenius supra de dispensatione rectorum parrochialium in ij. parte rubricæ, de simplicibus sacerdotibus, versi. sed his præmissis.

Secundo fallit in casu. c. sanctum est bapt. de consecr. di.iiij. vbi quidam pœnitens absoluit alium tpe periculi, cum tñ ligare nó posset.

Tertio fallit secundum quosdam, quia metropolitani,& primates possunt subditos suos absoluere, non tamen ab episcopatu deponere sine Apostolicæ sedis auctoritate, vt iij. q. vj. c. quamuis.& dixi supra proximè. sed hæc fallentia posset impugnari, quia licet metropolitanus, & primas non deponat, tamen excommunicat, sed depositio est sequela excommunicationis, & est quid facti descendens à iure, & non tollitur excommunicatio per depositionem, immo augetur.

2 Quarto fallit similiter secundum quosdam in eo, qui confitetur alieno sacerdoti, qui licet ab eo absolui possit, non tamen ligari: sed hæc fallentia similiter posset impugnari, quia talis sacerdos, aut habet licentiā à suo sacerdote videlicet confitentis, aut non: si habet, tunc in quo potest soluere, potest & ligare, si non habet, tunc non potest soluere, nec ligare: casus est in c. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss. ibi proprio sacerdoti nisi in necessitate, vt supra, & in c. dixi, & est tex. melior in c. si. de pœnit. & remiss.

Fallit quinto in casu periculi mortis, vt dicam infra hoc eo. ti. vbi tractabo de absolutione ab excommunicatione, in q. vtrum in articulo mortis quilibet à quolibet possit absolui.

Fallit sexto in episcopo, quem metropolitanus cū alijs episcopis prouincialibus absoluere potest, sed non condemnare, vt in c.quamuis. iij.quæst.vj. sed Io.glo. ibidem dicit, quòd non possint.

Septimo fallit in Senatore, vel Clarissimo,
3 quos accusatos præses † absoluere potest, sed non condemnare, vt in l. quotiens. C. de Senat. vel Claris.

Fallit octauo in visitatore monachorum, qui potest Abbatē accusatū de negligentia, & crimine absoluere, sed non condemnare, sed debet denūciare episcopo, vt c. si. de stat. mona.

S V M M AE.

1 *Condemnare qui potest, potest & absoluere.*
2 *Incendiarius postquàm est denunciatus ab ecclesia pro excommunicato, nō ab excommunicatore sed à solo Papa absolui potest.*
3 *Index delegatus à Papa, vel ab alio inferiore quomodo possit absoluere excommunicatum.*

Qui potest ligare, potest & soluere.

TERTIA REGVLA.

1 TERTIA regula † est correlatiua ad proximam præcedentem per authoritatem Ambrosii in d. cap. verbum Dei, & in c. inferior. xxj. dist. q qui potest ligare, potest & soluere, & ex hac necessario sequitur alia regula, videlicet q quilibet potest absolui à suo excōicatore, sed fallit hæc regula in xj. casibus.

2 Primo fallit in incendiario,† qui postquàm denunciatus est ab ecclesia pro excommunicato, non ab excommunicatore, sed à solo Papa absoluitur. de sent. exc. c. nos tua. & dixi supra de incendiarijs, & ibi dixi, quis cum incendiario possit dispensare.

3 Secundo fallit in iudice delegato † à Papa, & idem credo in delegato à quocunque inferiore, qui excommunicauit à se ob nō paritionē executorialium, potest absoluere infra, vel intra annum, vt in c. quætenus, de offic. deleg.

S V M M AE.

1 *Index delegatus ante diffinitiuam excommunicat ex legitima causa, duratque iudicium coram eo per annum, vel vltra antequam deueniatur ad definitiuam, nunquid ab eodem post annum absolui possit.*
2 *Excommunicatio, an possit tolli alicui post tempus præfixum commissum ad decidendam causam quando ipsa excommunicatio facta est ante illud tempus.*
3 *Prælatus non sacerdos, licèt possit excommunicare non tamen absoluere.*
4 *Excommunicatus non potest absoluere excommunicatum à se.*
Idem in degradato dicitur.
5 *Legatus potest excommunicare dum est in prouincia, secus postquàm exiuit.*
6 *Incendiarij possunt declarari excommunicati ab Episcopo, sed non absolui.*
7 *Sacerdotes qui ministrant hæreticis Ecclesiastica sacramenta, & cum eis participat, possunt declarari excommunicati ab Episcopo, non tamen absolui.*
8 *Delegatus potest excommunicare, sed post annum finita iurisdictione, non potest absoluere.*
9 *Excommunicatio lata per inferiorem, confirmata per superiorem, an tolli possit per solum superiorem.*
Et de veritate discutitur.
10 *Confirmatio est veteris, vel præcedentis iuris comprobatio, & qui confirmat, nihil de nouo facit.*
11 *Absolutio quando possit fieri à confirmante solos distinguitur.*

An excommunicatus à delegato ante diffinitiuam, & post annum tulit diffinitiuam ab eo possit absolui.

1 NEc prætermittetur quotidiana quæstio occurrens in iudicijs: Iudex † delegatus ante diffinitiui, ex legitima causa excommunicat: durat iudiciom coram eo per annum, & vltima antequam deueniatur ad diffinitiuam nunquid ab eodem post anoum absolui possit? & videtur casus, quòd non, in dic. decretali qoærenti, qui præfigit annum post sententiam ad exequendum, sed in contrarium est veritas, vt dicit glo. io d. c. quærenti, in verbo aote litem cootest.

2 Tertio fallit, cum alicoi † infra certum tempus causa committitur decidenda, quia, si interim excommunicat, post tempus præfixom non poterit absoloere, per ea, quæ not. in c. de causis, & io c. consuluit, de offi. deleg.

Quarto fallit in eo, qui suspensus est à beneficijs conferendis per concilium prouinciale ex eo, qoòd conferebat indignis, nam huiusmo di suspensionis sententia non nisi proprij patriarchæ, vel sommi pontificis relaxari authoritate potest, vt not. in c. graue nimis, de præb. in fin.

3 Quinto fallit in prælato † non sacerdote, qui potest excommunicare, non tamen potest absoluere absolotione sacramentali, nisi efficiatur sacerdos, vt in c. nuper, de sent. excommu. sed caue, quia non sacerdos delegatus, vel etiam ordinarius, vt sunt archidiaconi, & electi in episcopos, & confirmati diacones, & subdiacones excommunicant, & absoluunt iudiciali absolutione, non autem sacramentali, quæ exigitur in absolutione à minori excommonicatione, quæ infertur à iure ex participatione cum excommuoicatis: sed si iudex non sacerdos sententialiter suspenderet aliquem à participatione sacramētorum, bene posset eum absoluere: hæc Io. de Deo, sed nihil allegat.

4 Sexto fallit in excommunicato † quia nō potest absoluere excommunicatus à se, si post excommunicationem fuit excommunicatus, vt in c. j. de secun. oupt. & idem de suspenso, vt in c. graue, de præben. & idem dicas in degradato ab episcopo, qui ab eo non potest restitui, & idem in sacerdote benedicente secundas ou ptias, vt in d. c. de secun. nup.

5 Septimo fallit in legato, † qui potest excommunicare, dum est in prouincia, qui postquam exiuir eam, non potest absoluere.

6 Octauo fallit in incendiarijs, † qui possuor declarari excōicati per epm, sed non absolui.

7 Nono fallit in sacerdotibus, † qui hæreticis ecclesiastica sacramēta ministrāt, & eis participanr, qui possunt ab epo declarari excōicati, sed non absolui, vt in c. excōicamus, de hæret.

8 Decimo fallit in delegato, † qui potest excōicare, sed post annum finita iurisdictione non potest absoloere, vt in c. quęrenti, de offi. deleg.

9 Vndecimo fallit, cum excōicatio † lata per inferiorem confirmatur per superiorem, tunc enim à solo superiori relaxari poterit, vt not. in c. j. & ij. de confirm. vti. vel inuti. quia omnia nostra facimus, quibus authoritatem nostram impartimur. c. cum apostolicæ, de præb. in vj. & C. de vet. iu. enuc. §. in omoibus, sed si Papa excommunicasset, inferior absoluere non posset, vt io c. venerabilem, de elec. in §. sunt enim ootoria, & in c. pastoralis, de offi. ord. in §. edoceri, & sic alios iudex non poterit absoluere.

Sed contrarium videtur expressum in c. ex frequentibus io fi. de instit. vbi ille, qui tulit sententiam, absoluit, licet Papa illam cōfirmasset: præterea, vbi Papa sibi absolutiooem oō reseruat, eam alijs permittere, & relaxare videtur. c. nuper, de sen. excom. & sopra per discursum diximus, quòd in omnibus casibus episcopi possunt absoluere, & dispensare, in quibus Papa sibi in signum superioritatis nō reseruauit.

10 Præterea confirmatio † nihil aliud est, quàm veteris, vel præcedentis iuris comprobatio, & qui confirmat, nihil de nouo facit. c. inter dilectos, de fide instrum. ergo, qui ante confirmationem poterat absoloere, poterit & post, & potest, cum nihil noui est additum, arg. d. c. ex frequentibos, de instit. sed contra hæc etiam opponi posset: quia si per confirmationem Papæ non alteratur res confirmata, talis confirmatio est inutilis, & superuacua, cum nihil operetur, sed hoc non est verum, quia iudex, qui tulit sententiam à Papa confirmatam, eam reuocare nō potest, & sic confirmatio operatur effectum irreuocabilem, oisi in confirmatione Papa appo suisset clausulam, quam hodie cancellaria apostolica apponit in similibus, videlicet mandamus qoatenus clericos, qui dictam sententiam damnabilem incurrerunt, nisi condigne satisfecerint, absoluere minime præsumatis. per quam clausulam coodignè satisfacientibus absolutio relaxatur excommunicatori: faciunt ad hæc not. in cap. j. & secundo, de confir. vti. vel inoti. & in c. cum in distribuendis, de tempor. ordina. & de consecra. di. ij. c. fi.

Sed pro veritate indaganda posset distioguі,

11 † an excommunicatio sit lata in modum constitutionis, an in modum sententiæ.

Primo caso credo eum non solum ab eo, qui tulit, vel confirmauit, sed etiam à quolibet cuius-

SVMMAE.

1 *Excommunicatus non potest excommunicare.*
2 *Fallit in excommunicato minori excõmunicatione.*
3 *Excommunicare est actus iurisdictionis & non ordinis. & sub num. seq.*
4 *Vicarius Episcopi, licet non sit sacerdos, potest tamẽ excommunicare & absoluere.*

Excommunicatus non potest excommunicare.

QVINTA REGVLA.

1 QVINTA regula est, quòd excommunicatus, † non possit excommunicare, quod idem intelligo de suspẽso, & interdicto. verificatur in c.audiuimus.xxiiij.q.j.& , ꝙ ibi dicitur, te, & tuos absoluendos, expono, & absolutos esse ostendẽdos, & nõ ligatos: similis expositio habetur in l.ij.C.de leg.hære.

2 Hæc regula vnam habet fallentiam, videlicet in eo, † qui etiam excommunicatus minori excommunicatione, cum excommunicare
3 † sit actus iurisdictionis, & non ordinis, vt in c. transmissa.de elec.& in c.cum ab ecclesiarum, & Doct.in c.cum contingit. de for. compet.& glo.in c.canonica.de sent.excom.& c.à nobis. el primo.eo.tit.vbi Host.& Io. And. post eum
4 dixit, ꝙ vicarius † episcopi, licet non sit sacerdos, potest excõicare, & absoluere.& Barbatias in c.quoniam.de vita & hone.cler.& in c.cum in ecclesijs.de maior.& obed.& glo.in cle. grauis.in versi.exerare. de celebr. miss. & glo.in c. cum in cunctis.in §.inferiora.de elec.sed Host. in c.cum satis.de offi.archid. videtur tenere cõtrarium, cuius opinio in hoc communiter reprobatur.& glo.in c.nemo episcopus.ij. q.j.& glo.in c.de persona.xj.q.j. dicunt, ꝙ excommunicare est actus iurisdictionis, & non ordinis, & idem dicit glo.in c.ex parte. de verbo. signi. el terzo.& Cardinalis in c.cum ab ecclesiarũ. de offic.ordi.& in c.nouit.de offic.leg. excommunicatus autem minori excommunicatione potest exercere ea, quæ sunt iurisdictionis, vt dixi supra.de cler.excom.minist. per tex.in c. si celebrat.eo.tit.vbi patet, ꝙ potest excõmunicare, & consequenter absoluere, & hæc regulariter plana sunt per tex.in d.c. verbũ Dei.de pœnit.di.j.licet in quibusdã casibus aliquando aliter cõtingat, vt latius dicam infra, vbi tractabo de absolutione à minori excõicatione, & idem dico de suspẽso, & interdicto, vt etiã latius dicam, vbi tractabo de effectibus suspensionis, & de effectibus interdicti, vbi copiosè.

SVMMAE.

1 *Excommunicare seipsum nemo potest.*
2 *Paulus Apostolus videtur seipsum excommunicasse.*

Nullus seipsum excommunicare potest.

SEXTA REGVLA.

1 SEXTA regula est, ꝙ nullus seipsum excõmunicare † potest, quia alius esse debet, q illum excõicet. Ita ꝙ inter excõicantem, & excommunicatũ differat persona, sicut inter præsentantem, & præsentatum, baptizantem, & baptizatum, vt de instit.cap.fin.

2 Hæc tamen regula fallere videtur, quia Paulus † Apostolus videtur seipsum excõicare ad Galath. vbi ĩ. tbi, si nos, aut angelus de cœlo euangelizauerit vobis &c. anathema sit. & xj. quæst.iij.c.si quis præest, vbi de hoc: ad idem videntur facere canones, non liceat Papæ. xij. quæst.ij.& c.nunc autem.xj.dist.

Solutio. Nullus potest seipsum anathematizare, quia nullus potest ligare, nisi minorem, vt in c.inferior. xxj. dist. sed nullus est minor seipso, nec maior: nec par cum sit identitas in eo, & in eodem non datur imperium in semetipso.l.pen.ff.de arbit.ergo non potest se ligare, nec soluere. & ad illud Apostoli dicitur, ꝙ non est excommunicatus, vel excommunicatio, sed quædam detestatio, vel imprecatio, vel ostendit se anathematizandum, si hoc faceret, & bene potest quis facere.s.ostendere se esse excõmunicandum, quamuis non possit seipsum excommunicare. & secundum hunc modum loquendi loquitur illud.c.non liceat. nam Papa docet, vel potius excitat successorem suum, quid facere debeat. Ad cap. nunc autem dico, quòd non loquitur.de sent. excommunicationis, nec de sent.depositionis, quia non seruabatur ibi ordo iudiciarius: sed illi episcopi tantum monebant Papam ad renunciandum dicentes, tuo ore indica causam tuam, quando ex te iustificaberis, aut ore tuo cõdemnaberis.

SVMMAE.

1 *Episcopus aliquid statuens sub pœna excommunicationis, an contrafaciens incidat in eandem pœnam, & sic an statuens ligetur suo statuto.*
2 *Iudex sui ipsius nemo dicitur.*

An Episcopus veniens contra suam constitutionem ligetur pœna suę constitutionis.

1 Sed quæro, pone, quòd episcopus aliquid iustè & necessario statuat sub pœna excõmunicationis, ita ꝙ excõmunicatio est iusta, & tenet: nunquid episcopus contrafaciens suæ constitutioni ligetur suo statuto, & constitutione? & videtur quòd non, immo quòd quæstio sit satua, & de casu indubitabili, qui statuens non ligatur suo statuto, & nemo sibi legem imponit. d.l.peu. ff. de arbit. Ideo dicunt Grammatici, quòd imperatiuus modus caret prima persona, vt supra dixi inter iudicantem, & iudicatum. c. nullus. iij. quæst. iiij. & par in parem, &c. c. innotuit. de elect. ergo nec in se. Sed contra, quòd quisque iuris in alterum statuit, eodem ipso iure vtatur. ff. quod quisq; iuris in Rubro, & nigro, & in c. j. de mut. pet. & illud edictum locum habet in constitutione. ff. quod quisq; iur. l. ij. in princip. & in sententia, vt in fine dictæ legis. Sed eodem iure vti non rectè diceretur, nisi incideret in sententiã excommunicationis, sicut qui contrafaciunt, & dicit Altisiodorensis, quod quidam dimiserunt hanc quæstionem insolutam, ipse autem dicit, quòd eius solutio potest elici ex eo, ꝙ
2 nullus potest esse iudex † suiipsius, vt iiij. q. iiij. c. j. & d. l. pen. ff. de arbit. & l. Iulianus. de iudi. & l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Treb. sed hoc soluto non videtur sufficere, ideo latius soluam infra, vbi tractabo, an excommunicans excommunicato à se sit excommunicatus, & de hac regula vide beatum Tho. in iiij. sententiarum distinctione xviij art. v. & glo. in c. qui merito. xj. quæst. iij. & glo. in c. quotiens. j. quæst. vij.

SVMMAE.

1 *Laicus quomodo non possit excõmunicare. & nu. 6.*
2 *Papa potest laico committere excõmunicationem.*
3 *Et etiam cognitionem cuiuscunq; causæ spiritualis.*
4 *Laicus potest ex commissione papę recipere purgationem episcopi, siue ab episcopo.*
5 *Iudex sæcularis potest prohibere aliquem ab actu temporali.*

Laicus nõ potest excõmunicare.

REGVLA VII.

1 Septima regula est, ꝙ laicus † non possit excommunicare, verificatur in c. benequidem. vers. maximus episcopus. xxvj. distinct. vbi, licet dicatur, quòd laico non licuit anathema dictare in ordine ecclesiastico, illud intelligo, si in laicum, vt expressè dicitur de pœnit. dist. j. c. verbum Dei. sæpe allegatum, vbi dicit Ambrosius, quòd ius soluendi, & ligandi solis sacerdotibus permissum est, quibus authoritas, & vsus clauium gradatim conceditur, iuxta text. in cap. in nouo. xxj. distinct.

Et in hac nullam inuenio fallentiam in corpore iuris, licet bene reperiam, quòd Papa † po-
2 test laico committere excommunicationem, vt dicit glo. in c. præter hoc. in §. verum. in verbo ducibus. xxxij. di. & idem dicit Io. And. in cap. ij. de præben. in vj. in sua glo. in verbo laico. & glo. in c. bene quidem. supra alleg. xvj. dist. & glo. in c. peruenit. vij. quæst. j. & xxxv. q. v.
3 ad sedem, & similiter cognitionem † cuiuscunque causæ spiritualis, vt not. in c. decernimus. de iudi. & in c. cum contingat. de arbit. & glo. in c. j. xciij. dist. & in c. minam. ij. quæst. iiij. vbi
4 ex commissione Papæ laicus † recipit purgationem Episcopi, siue ab episcopo, & idem dicit glo. in d. c. præter. §. verum. xxxij. dist. Item re-
5 perio quòd iudex † sæcularis potest prohibere aliquem ab actu temporali, quam prohibitionem glo. in c. ad mensam. §. euidenter, in verbo sententia appellat excommunicationem, & allegat l. moris. ff. de pœn. Videtur tamẽ tex. aper-
6 tus probans, quòd laici † possint excommunicare, & anathematizare. in c. si quis pecunia. lxxix. dist. & ibi glo. in verbo laicis, in prima sui parte, quam Abb. Sicul. in suis reportatis, quæ compilauit, dum esset auditor Cameræ Apostolicæ antequàm accederet ad Concilium Basiliense missus ab Eugenio Papa IIII. repottato decimo, incip. vide casum singularẽ, dicit esse mirabilem probans, quòd laici possunt anathematizare, & dicit esse casum specialem in occupatione Papatus Do. Præpositus, alias Reuerendissimus Cardinalis Alexandrinus super d. glo. tenet, ꝙ tales sint ipso iure excommunicati, & anathematizati, sed ꝙ laici, & simplices clerici nullam habentes iurisdictionem possunt tales denunciare, & declarare, seu publicare excommunicatos, & anathematizatos, & sic, qui declarat, nihil de nouo facit: Archid. transit ibi simpliciter cum glo.

SVMMAE.

1 *Excommunicare non subditum non licet. Et quomodo intelligatur.*
2 *Sententiæ nullitas nulla maior est, quàm quæ prouenit ex defectu iurisdictionis.*
3 *De iurisdictione alterius quomodo quis efficiatur.*

Nemo

Nemo potest excommunicari non sibi subditum.

REGVLA VIII.

OCTAVA, & vltima regula est, quòd nemo possit excommunica-
1 re † non sibi subditum: verificatur per c.j.xj.q.iij.sententia enim à non suo iudice lata nulla est, &
2 nulla maior est nullitas † quàm, quæ prouenit ex defectu iurisdictionis, vt not.in cle. vt calumnijs. de re iud. de primo habetur i c.imprimis. ij. quæst.j. vi peregrina.& quæst. viij.cap.j. & xj. quæst. j. c.in clericorum.

Hanc regulam nullam exceptionem pati inuenio, quia aut quis originaliter subest suo iudici, aut ratione domicilij, aut his cessantibus aut ratione delicti efficitur de iurisdictione iudicis, sub quo deliquit, vt in c. placuit. vj. q. iij. & iij. quæst.vj.& bo.glo.iij. q. vj. in sum-
3 ma, quæ ponit casus, in quibus quis † efficitur de iurisdictione alterius, & ponit tres versus, quos ibi vide. & C.vbi de crimi. agi opor. auth. qua in prouincia indirecte etiam incidit aliquando alterius diœcesanus. In sententiam non sui episcopi, sed alieni, puta si ego excommunico diœcesanum meum propter crimen, & parrochianus alterius ei communicat in delicto impartiendo sibi consilium, auxilium, vel fauorem, videtur in me delinquere, & eadem sententia ligatur, & non sententia canonis, quia tunc solum ab episcopo, vel proprio eius parrochiali sacerdote absolueretur, vt in c.nuper.& c.si concubinæ. de sent. excommu. hic autem propter delictum ligatur sententia mea, & à me debet absolui, & cum iuramento. de parendo mandatis ecclesiæ, iuxta c. nuper. & c.à nobis.eo.tit. vbi ratione delicti quis appellatur subditus.

SVMMÆ.

1 *Excommunicationis sententia extenditur ad alium parrochianum, non sic indulgentia, et de ratione.*
2 *Excommunicatio non est mortalis, sed medicinalis.*

Quare in indulgentia non fit extensio sicut in excommunicatione.

ALTERIVS hic quæro, cum sen-
1 tentia excõicationis † extendatur ad alienum parrochianum, quare non similiter indulgentia, vel remissio, vt in c.quod autẽ.de pœn. & remis. dicit ibi glo.in verbo vt prosint, quæ est magistra, ꝙ hoc ideo est, quia vtrobique cõsulitur animæ, & ideo in indulgentijs illud obtinet, vt diutius quis affligatur pro peccatis, & similiter in excommunicatione, nec excommu-
2 nicatio † est mortalis, sed medicinalis, vt ij. q. j.c. multi. & xxiij.q.iij. c. corripiantur, vt dic aliam rationem, videlicet indulgentia non trãsit ad alienum parrochianum, quia episcopus in eum non habet iurisdictionem: vnde sua indulgentia, vel remissio non potest illum soluere, vt dixi supra in prima regula: sed in sententia excommunicationis secus est, quia ibi ratione delicti efficitur quis de foro excommunicãtis, vt in c.fin.de foro compet. vnde per hoc potest ipsum ligare, & soluere: vnde incidit in sententiã eius, & ab eo debet absolui, & quod quidem prouisum fuit à lege ad pœnam, non debet trahi ad gratiam, vt in c. inter corporalia. de translat. prælato.

Hic consequenter quæro de tredecim quæstionibus, quæ à præmissis dependere videtur, quæ bene conueniunt materiæ nostræ irregularitatis impedimentorum, & dispensationis, de quibus tractare principalis intentio nr̃a est.

SVMMÆ.

1 *Excommunicatio an possit fieri à Prælato non existente tunc in sua diœcesi, de subdito in diœcesi existente, vel à prælato existente in diœcesi de subdito suo absente à sua diœcesi.*
2 *Subditus quis semper dicitur quocunque ierit.*
3 *Paulus Apostolus, quam iurisdictionem habuerit excommunicandi.*
4 *Ephesus Ciuitas gentilium.*

QVÆSTIO I.

Vbi Prælatus possit ligare, & soluere.

PRIMA itaque quæstio est, vbi prælatus possit ligare, & soluere, videlicet an vbiq; existens, pone præ-
1 latus † existens in diœcesi sua vult excommunicare subditum suum extra diœcesim suam constitutum, nunquid potest? vel econtra, Prælatus extra suam diœcesim constitutus vult excommunicare subditũ suum in diœcesi existentem, vel illum qui etiã est extra: & videtur dicendum in duobus vltimis casibus, quòd non: quia tamdiu episcopus in suos subditos iurisdictionem habet, quã diu in sua diœcesi sunt. ff. de offic. præsid. l.iij. & l.fi. de iurisdict. om. iudi. & idem videtur dicendum in primo casu per eandem l.fi.

Sed contrarium videtur, videlicet quòd aliud sit in sententia excommunicationis, quã

in alijs sententijs, quia illà quocunque modo feratur semper tenet, nisi in casibus, quos infra dicã, vbi tractabo, in quibus casibus excõicatio sit ipso iure nulla, in quibus nullus illorum videtur comprehendi: ad idem facit in arg. tex. in c. episcopus forte. xj. q. iij. Item exemplum de Paulo, qui excõmunicauit Corinthium absentem, vt supra dixi, & transumptiuè. xj. q. iij.

Solutio. Ad primum dico, quòd prælatus intra suam diœcesim potest excommunicare subditum suum, siue intra, siue extra illam existat:
2 sufficit enim ꝙ eius subditus † sit quocunq; ierit, vnde potest iurisdictionẽ exercere. In alijs vero casibus dico, ꝙ non potest, quia extra territorium iusdicentis non paritur impunè, vt in c. primo, & secundo. de const. in vj. & in c. nouit. de offi. leg. & in l. fin. ff. de iurisdict. om. iu. & bona glo. in c. suspicionis in verbo ad quos omnia. circa medium, de offi. deleg. Et ad primum ipsorum duorum casuum dico, ꝙ iste casus comprehenditur in illis, quòd sententia à non suo iudice lata: quia in tali casu episcopus non est iudex, & c. si episcopus forte supra allega. nihil facit, quia intelligendum est de episcopo existente intra suam diœcesim. Ad illud
3 autem de Paulo † excommunicante Corinthiũ absentem, dico, quòd exemplum est falsum, quia ipse non erat extra prouinciam suam, quã do excommunicauit illum, & super omnes gẽtiles extendebatur iurisdictio Pauli: vnde in epistola ad Galat. c. ij. dixit, qui operatus est Petro in Apostolatu circuncisionis, operatus est & mihi inter gentes. & in epistola ad Romanos. xj. c. quoniam diu quidem siue apostolus gentium ministerium meum honorificabo. & in epistola ad Timoth. ij. c. doctor gentium, in fide, & veritate, ꝙ autem tunc, cum excõmunicauit Corinthium esset inter gentes, arguitur per epistolam primam ad Corinth. in qua dicit se illum excommunicasse, vt in quioto c. misit
4 ab Epheso. sicut ibi dicit glo. Ephesus † autẽ erat ciuitas gentilium: vnde est arg. quòd indè excommunicauit: Certè & si ponemus, quòd existens in Iudæa, vbi erat Petri iurisdictio excommunicasset Corinthium, sententia adhuc tenuisset, nõ enim erat localis iurisdictio eius, sed personalis, & super cunctas personas habebat iurisdictionem, super gentiles, non autem super certum locum tantum: vnde non vocat se Apostolum Corintbium, vel Ephesianum, sed gentium. Prælati autem nostri temporis sunt certorum locorum, vnde dicor ego de episcopis Nimosiensis, licet Plinius appellet Nemesium, & extra locum nulla mihi competit iurisdictio contentiosa: locus ergo Paulo non impediebat iurisdictionem suam, quoniã vbique in personas habebat iurisdictionem.

SVMMAE.

1 *Iurisdictio contentiosa quæ dicatur.*
2 *Iudex non potest erigere tribunal, vel iudicialiter disponere in aliena diœcesi.*
3 *Iurisdictio voluntaria quæ sit.*
4 *Vrbs non dicitur habere diœcesim.*
5 *Causæ voluntariæ iurisdictionis an delegari possint.*

QVÆSTIO II.

Quæ iurisdictio dicatur contentiosa, & quæ voluntaria.

SED quia dixi supra, quòd extra locum iurisdictionis non competit iurisdictio cõtentiosa, quæ ioquę dicatur contentiosa iurisdictio, & quæ voluntaria, & quæ ad vtrã
1 que pertinent. Potest dici, ꝙ cõtentiosa † iurisdictio est, qua quis potest cognoscere, & iudicare inuitum, & ad hanc spectat citare, seu vocare ad iudicium: excommunicare, contumaces punire, mulctare, testes recipere, dilationes dare, interloqui, diffinire, de appellatione cognoscere, suspendere, deponere. Et glo. in c. nouit. de offi. deleg. dicit, ꝙ ea omnia, quæ cognitionem iudiciariam desiderant, sunt contentiosæ iurisdictionis: vnde illa prælatus exercere non potest extra suam diœcesim, quia talis cognitio debet fieri iudice sedente pro tribunali. ij. q. iij. c. notandum. versi. si quis. & ij. q. iij. §. spacium. versi. à iudice, sed in aliena diœ-
2 cesi quis † non potest erigere tribunal, nec iudicialiter disponere, vt ix. q. iij. c. episcopum, quia in sua tantum diœcesi habet iurisdictionem, vt supra. ar. xxij. dist. c. si quis episcopus. xj. q. iij. c. si quisquã. & ff. de bo. auctorit. iud. possid. l. cum vna. §. pen. Cum ergo excommunicatio debeat fieri cum causæ cognitione, vt in c. nemo. ij. q. j. non poterit prælatus extra suam diœcesim excommunicare.

3 Voluntaria vero iurisdictio † dicitur, quæ tribuitur alicui à sua mera voluntate, vt manumittere, emancipare, adoptare, vt not. in l. ij. ff. de offic. præto. Item legitimare, & omnia illa, quæ causæ cognitionem non desiderant, vt conferre beneficia, vt in cap. post electionem. de concess. præben. licet aliqui dicãt, & male, ꝙ fallit in Rom. cur. in qua nullus potest conferre ob reuerentiam præsentiæ Papæ, & sic hodie seruatur in d. curia: vt vidi à nõnullis Epis illiteratis, qui extra mœnia vrbis con-
4 ferunt: cum vrbs † non habeat diœcesim, contra quos est decisio Innocentij in cap. quia diuersitatem

diuersitatem. de conceß. præben. in fin. vbi expresse dicit, quòd etiam Romæ, & in via beneficia conferri possunt.

5 An autem causæ† possint delegari? videtur, quòd sic, quia, qui delegat imperat, vt de officio delega. c. pastoralis, & similiter dispensare: & in hoc dicerem, quòd dispensatio non fit sine cognitione causæ, vt supra dixi in prima parte huius operis, & tamen est voluntariæ iurisdictionis, vt supra dixi, vbi tractaui de dispensatione debita & permissa, & fit extra diœcesim dispensantis, & similiter confirmatio electionis, arg. not. in c. ne pro defectu. de elec.

S V M M Æ.

1 *Absoluere ab excommunicatione an sit voluntariæ vel contentiosæ iurisdictionis distinguitur.*

2 *Dilationes euitandæ ubi periculum adest.*

Q V Æ S T I O III.

An absoluere ab excommunicatione sit voluntariæ, an contentiosæ iurisdictionis.

1 SED quæro, an absoluere† ab excõmunicatione sit voluntariæ, an contentiosæ iurisdictionis, distinguo, an sit excommunicatus contentiosè, aut non contentiosè: cõtentiosè, vt cum excõmunicatur in iudicio propter contumaciam, vel delictum, non contentiosè vero cum incurritur excommunicatio ipso iure.

Primo casu non fit extra diœcesim, secundo vero sic.

Tarantas. de mente fratris C. Remensis dicit, quòd posset dici, quòd vtroq; casu posset fieri absolutio extra diœcesim ꝑpter periculũ excommunicationis, vt xvij. q. iiij. c. si quis suadente, & c. nuper. de senten. excom. & c. sacro. eo. tit. & c. ad reprimendam. de offi. ordi. & vbi

2 cunq; periculum timetur, dilatio† est vitanda, vt in c. Siracusana. xxviij. dist.

S V M M Æ.

1 *Ratihabitio an possit conualidare sententiam à non suo iudice latam.*

Et de veritate. num. 5. & seq.

2 *Adoptio iniusta potest confirmari.*

Ita & sententia serui, vel fœminæ.

3 *Nullum quod est per appellationẽ cõfirmari potest.*

4 *Ratum haberi non potest, quod meo nomine gestum non fuit.*

5 *Sententia plus iuris habet quàm facti.*

6 *Princeps solus potest confirmare sententiam quæ nulla est.*

7 *Donatio facta à laico non nomine Episcopi, an per episcopum confirmari possit.*

Q V Æ S T I O IIII.

Vtrum per ratihabitionem sui iudicis valeat sententia excommunicationis à non suo iudice lata.

SECVNDA principalis quæstio est, (quia s. dixi, ꝙ sententia à nõ suo iudice lata nulla est) vtrum per ratihabitionem sui iudicis valeat senten-

1 tia† excõmunicationis à non suo iudice lata? & videtur dicẽdum, ꝙ sic, arg. ix. q. ij. c. Lugdunensis, & iij. q. vj. c. hoc quippe, & c. salonitanæ. lxiij. di. nam factum falsi procuratoris ratũ habere possum. c. cum olim. de offi. deleg. l. licet. ff. de iudi. & electionem, quæ nulla est possum

2 ratã habere, c. ꝙ sicut. de elec. & adoptio† iniusta potest confirmari. l. adoptio. ff. de adopt. Itẽ sententia fœminæ, & serui potest confirmari, licet nulla sit. iij. q. vj. §. ij. l. Barbarius. de offic. præto. & c. dilectus. de arbit. & per appellatio-

3 nem confirmari potest quod† nullum est. l. iij. §. falsus. ff. rem ratam haberi.

Sed in cõtrarium videtur tex. in c. ad nr̃am, de consue. vbi dicitur, ꝙ sententia à non suo iudice lata nullam obtinet firmitatem. Item qđ

4 meo nomine non est gestum, ratum habere† nõ possum. l. si pupilli. §. si ego. ff. de neg. gest. & in regula ratum quis. in vj. & instit. de autoritate tut. in princ. dicitur, ꝙ per ratihabitionem nõ confirmantur actus, vbi præsentia desideratur. præterea si per ratihabitionem sententia excõmunicationis posset ratificari, sequeretur, ꝙ sententia nulla in odiosis reuiuisceret per ratihabitionem, & prius non fuisset excommunicatus, quod est absurdum dicere.

Solutio, dicas, quòd sententia, quę nulla est, non potest ratihabitione confirmari, quia sen-

5 tentia† plus iuris habet, quàm facti, nec obstat illa lex iij. §. falsus, quia ibi sententia lata fuit à suo iudice, sed contra ius, & sufficit, quòd litigator credat se condemnatum ad hoc, vt teneat iudicium, vt in l. putarem. ff. fam. ercisc.

6 Princeps† tamen solus potest confirmare sententiam, quæ nulla est, vt iij. quæst. vj. c. hoc quippe, qui & ipse mutat substantialia rei, vt in l. j in princ. C. de rei vxo. actio. alia autem, quæ plus habent facti, quàm iuris, vt emptio, locatio, traditio, transactio, & similia possunt confirmari, vnde texr. in cap. quoniam quicquid. xvj. quæst. j. dicit, quòd donationem

7 † factam à laico nó nomine episcopi, potest episcopus confirmare, & ibi glo. in verbo consen sudicit, ꝙ ratihabitio episcopi retrorrahitur, & cófirmat illud, quod per se inualidum erat, idem not. in c. cura pastoralis. de iur. patr.

S V M M AE.

1 *Ordinans, benedicens, vel alia similia exercens in aliena diœcesi, an peccare dicatur.*
Et an ratificatio admittatur.
2 *Distinguuntur aliqua capita ad hoc.*

QVÆSTIO V.

An liceat Episcopo exercere Pontificalia in aliena diœcesi sine licentia diœcesani.

Sed quæro incidenter, quid in spiritualibus dependentibus à mera voluntate, puta in ordinationibus clericorum, dedicationibus ecclesiarum, benedictionibus, & recóciliationibus cimiteriorum, confirmationibus puerorum, benedictionibus Abbatissarum,
1 & monialium, & similibus, an ordinans † benedicens, & exercens talia in aliena diœcesi, & personis alijs subiectis peccet? & in illis sit locus ratificationi.
2 Distinguo, ꝙ aut † talis exercens credit episcopum suum ratum habiturum, aut non credit. Primo casu possunt talia confirmari per ratihabitionem, vt in d. c. Lugdunensis. ix. q. ij. Secundo vero casu, si non habet spem in ratihabitione illius, secus, arg. l. si quis offerenti. ff. de solut. Sed vide glo. in clem. c. Archiepiscopo. de priuil. in verbo, simili modo.

QVÆSTIO VI.

An sententia excommunicationis nomine meo lata à non habente iurisdictionem in subditos meos, possit per me ratificari.

Sed quid demum in sententia excommunicationis nomine meo lata? dicas, ꝙ possum eam confirmare, & ratam habere secundum Tancredum, sed Barth. Brix. tenet contrarium per rationem, quia sententia excommunicationis purè lata incontinenti aut ligat, cum trahat secum executionem, vt in cap. pastoralis. de appella. aut non ligat, & tunc nihil est, vt supra dixi.

S V M M AE.

1 *Mortui, an excommunicari possint.*
2 *Religiosus professus inuentus post mortem cum peculio, non debet inter fratres, sed in sterquilinio sepeliri, nec oblatio pro eis fieri.*
3 *Hæretici post mortem possunt inquiri, & eorum ossa exterminari.*
4 *Mortuus non subijcitur nisi diuino examini.*
5 *Crimina & delicta morte extinguuntur, neque post mortem accusantur.*
6 *Mortui quo casu excommunicari possint.*
7 *Ecclesia non potest peccati culpam abolere.*
8 *Excommunicatio ligat corpus, & animam, & quomodo.*
9 *Mortuus an baptizari possit, sicut potest ab excommunicatione absolui.*
10 *Intellectus Euangelij in illis verbis, quodcunq; ligaueritis super terram, &c.*
11 *Mortuus quomodo, & quando, & quibus casibus possit excommunicari, vel super eius statu inquiri.*
12 *Et opinio auctoris circa hoc refertur.*

QVÆSTIO VII.

An mortui possint excommunicari.

Svccessive tertio principaliter quæro, vtrum quis post mor-
1 tem † possit excommunicari. & videtur dicendum, quòd sic, cum cótrariorum eadem sit disciplina, vt in c. hospitiolum tuum. xxxij. di. sed potest quis post mortem absolui, pariter quoque excommunicari, pro primo est tex. in c. à nobis. de sent. excom.
2 præterea regula est, quòd religiosus † professus inuentus cum peculio post mortem nó debet inter fratres, sed in sterquilinio sepeliri, nec oblatio pro eis fieri debet, vt in c. monachi. c. super quodam, & c. cum ad monasterium. de stat. mona. & hæc est excommunicatio, item in multis casibus post mortem interdicitur ecclesiastica sepultura, quos dicam infra, vbi tractabo, in quibus casibus interdicatur ecclesiastica sepultura, & erit sub tertia parte rubricæ, vbi tractabo de ecclesiastico interdicto. Item post mortem inquiritur de statu defuncti secundú ius canonicum, licet secundum ius ciuile sit ru-
3 brica ne de statu defunct. C. quia hęretici † post mortem possunt accusari, & damnari, & corú ossa exterminari, si agnosci possunt, vt dixi s. de hæreticis. & quod inquiratur de statu defuncti, habes tex. in c. omnis. qui fil. sint legit. & in c. literis. de rapt. & in c. si episcopum. xvj. q. vj.

Sed contrarium videtur verius: nam ex quo
4 quis mortuus est, diuino † examini reseruatus
est, vt xxiij. dist. c. quorundam. & xj. q. iij. c. qui
cunque intra anni spacium, & xxiij. q. ij. cap. j.
Item dixit Iesus Discipulis suis, Quodcunque
ligaueritis super terram, & non sub terra, vt
Matth. xvj. & . . Sed mortui sunt sub
terra, ergo non est data potestas ligandi mor-
tuos. vnde Gelasius in c. legatur. xxiiij. q. ij. di-
cit, quòd dominus in dicto euangelio dixit sol
uendum, defunctum autem in legatione nun-
quam dixit absoluend. vnde gloss. ibi, in ver-
bo, & in cœlis. & habetur de sepulr. ex parte. &
c. sanè, quòd supra Riccardo filio Boreli. Item
5 crimina † morte extinguũtur. ff. de bo. eorum,
qui ante mortem. l. fi. nec accusatur quis post
mortem, vt C. si reus, vel accusatus mortuus
fuerit. l. j. & ij. & in l. si quis. C. si pendeu. appel.
mors interuenerit. Solutio.

Tancredus dicit, quòd post mortem potest
6 quis excommunicari, & excommunicatio † ha
bet in eo virtutem suam quantum ad hoc, vt
ab alijs euitetur, sicut hæreticus in viuente, &
leguntur multi sanctorum patrum fecisse, pro
quo est tex. in c. sanè. xxiiij. q. ij. el secundo. &
ibi glo. j. Nec obstat, quòd mortui diuino iu-
dicio reseruati sint, & illud euangelicũ, Quod
cunque ligaueritis super terram, & non dixit,
sub terra, quia primum intelligitur quantum
ad discernendum, vtrum sit eius peccatum re-
missum, an non, non autem quantum ad ab-
solutionem, quia ecclesia bene potest reddere,
quod abstulit, scilicet suam communionem, li-
7 cet peccati culpam † non possit abolere, si in ip
sa decessisset. Præterea iste talis, de cuius pœ-
nitentia quoquo modo constat, præsumitur
esse in purgatorio, & sic est adhuc de ecclesia
militante, quia adhuc viator est, & ideo sub iu-
dicio ecclesiæ militantis esse potest, & eius the
sau ro adiuuari. Præterea excommunicatio
8 † d uo facit: ligat animam, & corpus, ne trada
tur ecclesiasticæ sepulturæ, animam verò, ne
oretur pro eo, licet ergo poneremus, quòd nõ
prodesset absolutio quo ad animam, prodes-
set saltem quo ad corpus, & hic surgit ratio,
quare quis post mortem absolui possit ab ex-
communicatione, non autem potest baptizari
post mortem: quia sententia ecclesiæ ligat cor
pus, & animam, & licet sit iniusta, aufert sepul
turã. Baptismus verò est character animæ, vn-
de post mortem non est, quòd valeat baptiza-
ri. ar. xxxij. q. vij. c. licet. & ad illud, Quodcun
que solueritis super terram, potest dici, quòd
non refertur ad id, quòd dicitur super terram
ad homines tantum viuentes, quasi post mor-
tem absolui non possint. Sed sensus est, vide-
10 licet † quicquid solueris in ecclesia militante,
cuius magna pars est super terram, idest in cor
pore viuente, vnde nihilominus potest iurisdi-
ctionem suam exercere super alteram partem,
quæ iam est, vel esse præsumitur in purga-
torio.

Sed Tarantasi. concordando contraria hinc
11 inde deducta dicit, quòd pro nullo † peccato
debet quis excommunicari post mortem, nec
pro omni peccato, sed altius esse distinguen-
dum. videlicet, aut agitur ciuiliter de statu de-
functorum, scilicet propter eorum bona, aut
agitur criminaliter: primo casu dicit, quòd agi
potest de statu eorum, sicut gratia successionis
filiorum, cum quæritur de adulterio defuncti,
vt in c. causam, qui fil. sint legit. & gratia rerum
restituendarum de vsura, & rapina, vt in c. in
literis, de rapto. & de vsur. c. tua nos. & hoc ve
rum est generaliter, secundum canones, crimi
naliter verò ad pœnam non agitur contra de-
functum secundum canones, quia reseruatur
iudicio diuino. Fallit in tribus casibus in iure
expressis, primus est in hæresi. xxiiij. q. ij. c. dã-
nationis. §. his authoritatibus. & in d. c. sanè. el
ij. ca. causa, & quæst. secundus in episcopo, vel
quolibet alio, qui hæreticos instituit heredes,
vt in c. si quis episcopus. de hæret. tertius vbi-
cunque in manifesto peccato mortali quis mo
ritur, vt lxxxviij. dist. c. neque apud altare, vide
tur etiam, quòd possit addi quartus casus, vi-
delicet in religioso proprietario, vt supra di-
xi. & idem est etiam secundum leges: nam cri-
mina cum mortuis, vel potius morte extinguũ
tur: fallit etiam hoc in tribus criminibus, sci-
licet læsæ maiestatis, vt in l. fi. C. ad l. Iul. maie.
& apostasiæ, vt in l. vnica. C. de hæret. & Mani
chæis, & repetundarum. l. ex publicorum. ff. de
12 accus. sed hoc nihil est: nam † licet sit verum, ꝙ
in casibus his agatur contra defunctum etiam
criminaliter, non tamen sic agitur, vt pœna
criminalis imponatur ipsi corpori, sed ciuilis,
scilicet pecuniaria, vel bonorum amissio, vnde
eadẽ ratione possemus excipere omnes casus,
in quibus propter bona agitur, & erit verum
quo ad hoc: in illis ergo primis quatuor casi-
bus credo, quòd possit agi criminaliter contra
defunctum, & in illis tantum poterit excom-
municari, de illo autem, quod pro contraria
parte allegabatur, scilicet cui communica-
mus viuenti. &c. latius dicam, vbi signanter
tractabo, in quibus casibus fallunt illæ regulæ.
cui communicamus viuo, & mortuo debe-
mus communicare, & contra.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio, & anathema quo ordine, & forma fieri soleat.*

2 *Excom-*

2 *Excommunicatio non debet fieri absque clara, & manifesta.*
3 *Monitio legitima dicitur præcedere excommunicationem, & quæ.*
4 *Secundum tamen Paul. Apost. bina videtur, soluitur tamen.*
5 *Impugnantes legem per verba legis hæreticus dicitur.*
6 *Monitiones de quibus supra per quantum temporis spatium possint differri.*
7 *Et an vna peremptoria per tribus fieri possit.*
8 *Et quantum temporis continere poterit.*

QVÆSTIO VIII.

Quo ordine, & quibus obseruantijs excommunicatio, & anathema infligi debeat.

1 SED quæro quarto, quo ordine, & quibus obseruantijs excommunicatio, & †anathema infligi debeat, qđ omnino hodie non attenditur, sed censuræ huiusmodi passim præcipitãtur. Ideo vilescunt. Aduertendum est, quòd iudex antequam aliquem excommunicet, aut anathematizet, debet ipsum legitimè monere, etiam per nuncium, vel personam publicam, aut coram honestis personis, per quas si necesse fuerit, possit eo mottuo comprobari, vt in c. sacro. de sent. excommunic. & xij. q. ij. c. indignè,
2 nec debet excommunicare †sine manifesta, & rationabili causa, vt ibi Host. idem dicitur, & repetitur in c. cum medicinalis. eod. tit. in vj. & huiusmodi monitio, siue in specie, siue in genere pro culpis præsentibus, vel præteritis, aliter certum est excommunicationem iniustam esse. c. Romana. §. sed neque. eo. tit.
3 Est autem legitima† monitio trina, vt xvj. q. viij. c. omnes decimæ. xvij. q. iij. c. de presbyterorum. xxiiij. q. iiij. c. de illicita. similiter hæc forma à domino in euangelio traditur, vt Math. xviij. c. dicẽte. si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum: ecce prima monitio. si te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos: ecce secunda monitio: quòd non audierit, dic ecclesiæ: ecce trina monitio. si autem non audierit, sit tibi, sicut ethnicus, & publicanus: ecce excommunicatio. & de hac forma habemus etiam tex. in cap. nouit. de iudi.

Sed obijcitur, quòd Paulus videtur nos contra hanc formam docuisse in Epistola ad Titũ,
4 vbi duas† tamen monitiones ponit, dicens, hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem de vita, quinimmo absq; omni admonitione videtur excommunicari posse: nam c. Romana. de appell. dicit fornicatorem absentem, & irrequisitum, vel raptorem manifestum non esse vocandum, allegans dictum Apostoli.

Sed soluitur, quia dominus loquitur de his, de quibus correctionis species haberi potest. Apostolus autem de incorrigibilibus, vel potest dici, quòd Apostolus non loquitur de euitatione condemnati per sententiam, seu conuicti, sed de euitatione quantum ad disputationem cum hæretico, de qua supra immediatè dixerat ibi stultas quæstiones, & geneologias, & contentiones, & pugnas legis deuita: sunt enim inutiles, & vanæ. & ibi hæreticum hominem &c. Dicit Ambrosius, quòd hære-
5 tici† sunt, qui per verba legis legem impugnãt. proprium enim sensum astruunt, & legis verba non intelligunt, qui euitandi sunt, quia frequentius correcti exercitatiores sunt ad malũ, ex quibus verbis innuitur, quòd non expedit disputare cum infidelibus, ne accusatores reddantur. ad illud autem c. Romana. dicendum est, quòd non fuit requisitus per edictum peremptorium ad iudicium, quia crimen erat notorium, & sic regulariter est necessaria trina monitio.

Sed quæro id, quod prætermittendum non
6 est, videlicet quantum temporis †erit inter vnam monitionem, & aliam? dico per d. c. Romana, quòd hoc tempus erit arbitrarium bono iudici, consideratis personarum, ac negocij circunstantijs, qui poterit vel prolixius, vel te[illegible]sius spacium moderari.
7 Sed nunquid vna peremptoria † per tribus fieri poterit? dico, quòd sic, per tex. in . de illicita. xxiij. quæst. iij. & l. contumacia. ff. de re iudic.

Sed quæro, quantum temporis illa vnica cõ
8 tinebit? dicunt quidam, quòd tantum, quantum illæ tres canonicæ monitiones, si [illegible]gulatim fierent, vt in authen. qui semel. quo. & quã. iud. sed omnes credunt, & tenent hoc esse arbitrarium iudici.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio quibus verbis debeat fieri.*

De forma verborum excommunicationis.

1 DE forma autem verborum, & modo, ac instituto publico super excommunicationis prolatione seruandum hodie habemus †tex. in c. cum medicinalis. hoc eo. tit. in vj. de quo dixi supra, vbi tractaui, an in excommunicatione,

municatione, vel anathemate requiratur certa, & determinata forma verborum.

SVMMAE.

1 *Anathema quibus verbis declaretur.*

De forma anathematis.

1 De forma autem anathematis † habemus tex. in c. debent. xj. q. iij. & xvj. q. iij. in fi. & Host. in summa, hoc eo. tit. in §. quot sunt species. vbi ponit practicam.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio qua forma publicetur.*
2 *Instrumentum excommunicationis est conficiendū, & quid continere debeat.*
3 *Literæ solius Episcopi, an probent excommunicationem factam.*
4 *Scripturæ tabellionis non creditur, dicenti de excommunicatione, nisi sit subscripta à testibus.*

De publicatione excommunicationis.

Consequenter quæro, & quinto principaliter de publicatione excommunicationis, videlicet, quæ forma sit seruanda in ipsa publica-
1 tione †. Mos erat antiquorum patrum, vt excommunicator scriberet per parrochias epistolam continentem nomen excommunicati, vt à fidelibus cautius euitarentur, pro quo est tex. in c. curæ. & c. debent. xj. q. iij. hodie autem seruatur modus, & ordo traditus in d. c. cum medicinalis. & de excommunicatione fit publicū
2 instrumentum † continens nomen iudicis excommunicantis, nomen excommunicati, & nomen ad euius instantiam excommunicatur, & causam quare excommunicatur, & hoc instrumentum roboratur testibus, & sigillo excommunicantis, & affigitur in locis publicis, puta valuis ecclesiæ parrochialis, sub qua excommunicatus degit, iuxta tex. d. c. curæ. ibi, foribus ecclesiæ.

In Ro. cur. autem affigitur in acie campi Floræ, vel valuis audientiæ, aut ad limina Apostolorum per publicum cursorem, & exinde fiunt cedulæ ab ipso originali, quæ subscribuntur etiam per cursorem, & hæ affiguntur in locis publicis arbitrio partis, nec fiunt aliæ epistolę. Et hæc obseruantia, & practica successit in loco epistolæ, & supra dixi testibus, & sigillo, quia aliqui voluerunt, quòd credatur literis
3 † solius episcopi dicentis se excommunicasse, vel anathematizasse aliquem, per d. c. curæ. xj. q. iij. & xviij. dist. & c. post cessionem. de probat. & c. peruenit. de fideiuss. & c. ij. de fide instrum. & c. in nomine patris. xij. dist. Alij dicunt contra, quòd verbo, Episcopi, non creditur, vt vj. q. ij. c. placuit. & c. si tantum Episcopus. & c. quoniam contra. de probat. multo
4 minus eius literis, immo nec scripturæ † tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem, vt in auth. de hære. & fal. §. sancimus. sed circa hoc dicatur, quòd non creditur literis episcopi, & suo sigillo signatis in præindiciū tertij, nisi habeat testium inscriptionem, & notarij inscriptionem, ita Rota in nouis decis. xxij. fuit dubitatum. & decis. cccxlviij. incipiente, Voluerunt, & ordinauerunt. vide glo. primam in d. c. curæ.

SVMMAE.

1 *Executio, an impediatur per appellationem interpositam. & nu. 8.*
2 *Sententia excommunicationis statim ligat, vel statim nulla est.*
3 *Error probabilis excusat.*
4 *Appellans non dicitur damnatus.*
5 *Appellans, si infra debitum iuris tempus appellationem suam non prosequitur, fingitur, non appellasse, sed valida remanet sententia.*
6 *Et an hoc procedat in excommunicatione.*
7 *Condemnatus pro furto, qui appellauit, si non prosequatur appellationem, notatur infamia. Declara tamen, vt ibidem infra.*
8 *Effectus omnium sententiarum per appellationem suspenditur, non ita in sententia excommunicationis.*

QVAESTIO IX.

An appellatio præcedens, vel subsequens suspendat excommunicationem.

Quæro sexto, quoniam excommunicatio, & appellatio adeò ad inuicem sibi præiudiciales sunt, vt sequens, nullum impedimentum afferat præcedenti legitimæ, quia nec ap-
1 pellatio impedit excommunicationem † legitimam præcedentem, nec excommunicatio legitimam appellationem etiam præcedentem, vbi legitimè constat alteram præcessisse. vtrū excommunicatus post appellationem probabilem, & quæ probata est legitima reputanda, erit excommunicatus; videtur dicendum, ꝙ non, per tex. in c. per tuas. de appel. & in c. dilectus. [illegible] appel. sed videtur contrarium verius: [illegible], quòd iudex appellantis pronunciet appel-

Quæ sit ratio, quare sententia excommunicationis trahat secum executionem.

SED quia supra dixi, & omnes clamant, quòd sententia excommunicationis trahit secum executionem†, vt in c. pastoralis. in
1 fi. de appel. quæro, quæ sit ratio: Petrus Hispanus, vt refert glo. in c. nemo. xj. q. iij. dixit, quòd hoc ideò est, quia Christus ligat excommunicatum, à cuius sententia non potest appellari, quia à supremo Principe non appellatur, sed glo. non contenta illa solutione ad aliam transit, dicens, quòd nulla excommunicatio fertur nisi pro contumacia, sed con
2 tumax† appellans non auditur, & demum dat
3 tertiam causam, videlicet ab executione† non appellatur, sed hanc impugnat, & bene: quarta ratio est, secundum Io. glo. quem refert Tarant. hic, videlicet, quia constitutio ecclesiæ hoc facit, vt magis ecclesiastica censura timeatur, nec per appellationem retardatur, vt in alijs causis, vt supra dixi: sed Petrus de Tarantasia his non contentus dicit, quòd rectè considerandi potius dicendum est, quòd excommunicatio sit executio, quòd non est in alijs
4 sententijs: quia in alijs aliud est sententia†, & aliud executio sententiæ: pones exemplum. Nam in condemnatione latronis dicit iudex iudico, vt decapiteris, vel tibi manus, vel pes amputetur, vel oculus eruatur, non autem dicit, decapito te, tibi oculum eruo, vel pedem, aut manum amputo, nec fit vt dicitur, sed vt fiat, demandatur. In excommunicatione verò aliter est, quia ipsa excommunicatio est ipsa executio. Non enim dicit iudex, pronuncio te excommunicandus, idest à communione hominum arcendum, sed excommunico te, idest separo te à communione hominum: & idem dicit de suspensione, & interdicto, vt de appell. c. ad hæc quoniam. vnde in eis non dicitur, vt fiat, sed fit; & sic de præsenti, & nó de futuro.

SVMMÆ.

1 *Sententia excommunicationis non trahit secum executionem, quando lata est sub conditione.*
2 *Vel lata ad tempus.*

QVÆSTIO XI.

An regula illa, quòd sententia excommunicationis trahit secum executionem, patiatur fallentiam.

NEC prætermitto quærere, cum regulare sit, quòd excommunicatio trahit secum executionem, an hoc patiatur fallentiam? Et reperio, quòd sic, in duobus
1 casibus; vnus est, si feratur sub conditione†, iuxta casum c. præterea requisiti fuimus. de appel. Et hodie auditor cameræ seruat talem practicam, & est illa, quam quotidie videmus, quod auditor cameræ excommunicat, nisi debitor ad primam, vel secúdam, vel ad viij. aut x. dies satisfecerit, & de hoc fit innotatio debitori per cursorem, quòd dominus excommunicauit eum, nisi ad primam, vel secundam, aut in termino præfixo per ipsum auditorem satisfecerit, & tunc interim potest à comminatis censuris appellari, & suspendetur executio excommunicationis, vt ibi dicitur.

Alius casus in c. dilectis filijs, decano. in §. quia verò. ibi, cuius effectus duxerat ad tem-
2 pus† suspendendum. & ibi gloss. not. in eo. verbo.

SVMMÆ.

1 *Intellectus ad c. sententia pastoris. xi. q. iij. cum nume. seq.*
2 *Sententia continens intolerabilem iuris, vel facti errorem, non attenditur.*
3 *Excommunicatus pro indebitis exactionibus, non tenetur parere excommunicationi.*
4 *Papa mandans mihi, vt sibi dem, puta libros meos: an ei parere tenear.*
5 *Condemnatus pro leuibus causis, ac paruis, an teneatur parere condemnationi.*
6 *Sententia continens in se notoriam iniustitiam non est exequenda.*
7 *Sententia, an & quando dicatur iusta, vel iniusta.*
8 *Delegatus percipiens aliquid iniustè fieri non exequitur, secus si ordinarius.*
9 *Sententia semper iusta potius quàm iniusta debet interpretari.*

Quo-

participare sacramentis sine peccato, nec admitti ad legitimos actus.

Præterea, si est excommunicatus, est extra ecclesiam, & si etiam suspensa excommunicatio, & non sublata, excommunicatus erit in ecclesia, & extra eodem tempore, & sic concurrent duo contraria in eodem subiecto contra regulam iuris.

Præterea, vt supra dixi, excommunicatio semper secum trahit executionem, ergo dicendum est, quòd excommunicatus semper est extra ecclesiam, nec suspendi potest eius effectus.

Sed contrarium videtur verius, & quòd immo
2 possit suspendi, quoniam excommunicatio † & interdictum quo ad releuationem pari passu ambulant, vnde neutrũ potest post factum per appellationem suspendi, vt in c. ad hoc. de appell. cuius ratio est, quia vtraque sententia secum trahit executionem, sed de facto vidimus sub prædicta forma interdictum sępe ab episcopis relaxari, cum de similibus idem sit iudiciũ, vel dic rationem diuersitatis. Nec solum videmus hoc de facto in interdicto seruari, sed etiam videtur de iure, vt in cap. dilectus. de appellat. vltra medium. Præterea effectus abso-
3 lutionis † suspenditur, vt ij. quæstio. v. c. quanto. ergo etiam effectus excommunicationis potest suspendi. Præterea inuenio in multis casibus, in quibus possumus participare cum excommunicato sine metu excommunicationis, de quibus infra dicam, vbi signanter tractabo de prædictis casibus. Non est ergo inconueniens excommunicatum admitti etiam ad legitimos actus, & circa huiusmodi ad missionem complura adduci possent, quæ reseruantur infra, ibi.

Pro solutione quæsiti primum referam dicta antiquorum, deinde distinguam, vt veri-
4 tatem facilius attingamus. Tancredus † in sua compendiosa dixit, quòd non potest suspendi eius executio, ita quòd remaneat excommunicatus, cum impossibile sit, vt supra dixi, quòd quis sit in ecclesia, & extra ecclesiam eodem tempore, sed dicit, quòd eo ipso, quòd suspenditur, est absolutus, ita quòd suspensio, & absolutio idem sit, secus tamen esse dicit in interdicto, quia si suspenditur eius effectus, remanet tamen interdictum, vnde non potest releuari per appellationem, & dicit, quòd Papa solus posset suspendere excommunicationem, & non inferior. Guilelmus Naso, vt refert hic Tarantasiensis dixit, quòd nullus effectus, scilicet excommunicationis, vel suspensionis suspendi potest. Sed Tarantasiensis dicit quæstionem hanc sibi difficilem videri, & in eius decisione vellet potius peritiores audire, quàm audiri addens, quòd quicquid dicere attentauerit, non facit tanquam soluere sufficiens. Sed pro lectore in memoriam reducendo, & pro veritate subtilius inquirenda, sic prosequendo. videtur ergo sine præiudicio sic posse distingui: quædam sunt sic contraria excommunicationi, quòd nullatenus sese compatiuntur, quòd sicut est participatio sacramentorum ecclesiæ, atque colloquium, & per consequens electio in ecclesiasticis pro eo, quòd ad participationem eligitur, à quorum perceptione à sanctis patribus est priuatus, vt in c. si celebrat. de senten. excommu. ergo exclusio à sacramentis tanquam substantiale, quid adhæret ossibus excommunicati, sicut lepra leproso. j. quæstio. j. cap. ci-
5 to turpem. sublatis autem † substantialibus res non est: ergo si ab excommunicato auferetur exclusio à sacramentis, non esset excommunicatio: quantum ad talia ergo dico, quòd non potest suspendi excommunicatio, sed ipsam necesse est penitus amoueri per absolutionem: sunt & alia, quæ non videntur ita annexa excommunicationi, vt est exclusio à communione fidelium, & per consequens amotio à legitimis actibus quantum ad talia potest suspendi, sicut enim conditor canonis quasdam personas excludit, quæ possunt participare excommunicato sine peccato, vt ix. quæstio. iij. cap. quoniam multos. & quosdam actus pariter, vt appellare, & excipere, vt supra dixi, vbi tractaui de effectibus excommunicationis: sic credo, quòd possit quædam excipere, vel excommunicationem quo ad illa suspendere ille, qui excommunicauit.

Sed contra hoc obijcietur, quòd prædicta non sunt ita annexa excommunicationi, aut sunt substantialia maiori excommunicationi: (de illa enim loquimur) aut accidentalia pro-
6 bo, quod substantialia; nam accidentalia † non mutant speciem: non enim alterius speciei est homo albus, quàm niger, sed eiusdem: sed diuersæ species excommunicationis sunt maior, & minor: vtrique tamẽ specialis est exclusio à sacramentis, ergo in ea non differunt, nec secundum eam diuersas species constituunt, ergo secundum alia non sunt accidentalia, sed substantialia: illis ergo sublatis non remanebit maior excommunicatio: sed tantum minor: nostra autem quæstio non est de minori excommunicatione, sed tantum de maiori: in illis ergo cum sint ei substantialia excommunicatio suspendi non potest, sicut nec in exclusione à participatione sacramentorum, & hoc similiter sine præiudicio veritatis, dico, quòd sicut substantiale est minori ex-
7 communicationi exclusio † à sacramentis, sic

& maiori : & propter hoc est ei substantiale, vt probatur exclusio à participatione fidelium, & à legitimis actibus ; sed duplex est participatio , quædam generalis , quædam specialis. Dico ergo , quòd exclusio à participatione generali est substantiale maiori excommunicationi : vnde non posset fieri , vt quis esset excommunicatus , & ei liceret omnibus communicare , & ad omnes legitimos actus admitti, quia esset de directo contra diffinitionem excommunicationis, & omnis diffinitio conuerti debet cum suo diffinito . Addens idem Tarantasien. quòd propter hoc errauit quidam iudex, qui excommunicauit illos , qui talem rapinam fecerunt , & addidit , non tamen euitentur ante denunciationem : non enim credo , quòd hoc potuerit facere .

8 Exclusio † verò à speciali participatione fidelium, vel à quibusdam actibus nõ credo, quòd sit substantialis maiori excommunicationi , & propter hoc inueniuntur in iure excipi quidam actus, & quædam personæ, nusquam verò omnes , & ex his forte posset dici , quòd is , qui excommunicauit aliquem , posset concedere alicui personæ, vt sine peccato communicaret illi excommunicato in omnibus, sed de hoc dicam infra, vbi signanter firmabo quæstionem, vtrum excommunicator possit cõcedere hoc, & sic dicit ipse Tarantasiensis , quòd est respõsum ad illud , quod obijciebat de illis casibus, in quibus sine peccato communicatur excommunicato . Ad illud verò , quòd obijciebatur de interdicto, quòd relaxatur ad tempus, dico quòd non est expeditum vsquequaque , an verum sit, quòd interdictum ita possit suspendi: Et fortè verius est, quòd non, vt idem sit in eo, quod in excommunicatione, & sic falsa sit obiectio. Sed hodie hæc quæstio satis soluta est per obseruantiam Rom.cur.quę loca suspensionis absoluit cũ reincidentia ad tempus, & interdũ citatur pars ad videndum se reintrudi, sed de suspensione interdicti setiosius infra dicam, vbi signanter de hoc formabo quæstionem .

Diximus de iusta excommunicatione, & eius speciebus , nunc successiuè videndum est.

Primò de pœna non seruantis excommunicationem iustam .

Secundò de pœna illius, qui per annum excommunicationem animo sustinuit indurato .

Tertiò de aggrauatione , & reaggrauatione sent. excommunicationis .

S V M M AE.

1 *Excommunicans iniustè, quomodo puniatur .*

2 *Dispensare quis possit cum iniustè excommunicante .*

3 *Perseuerans nimium in excommunicatione, quomodo puniatur .*

4 *Maritus cognoscens impedimentum canonicum, propter quod non præstat debitum vxori , si propter hoc esset excommunicatus , quid facere debeat .*

Pœna non seruantis excommunicationem iustam .

1 POENA autem non seruantis † excommunicationem iustam est , quod si non seruans sit clericus, & ingerat se diuinis , vel celebrando, vel audiendo deponitur , nisi secum misericorditer dispensetur , vt xj.q.iij.c.si quis presbyter.& in c.illud.in fi.de cler.excom.ministr. & c.si celebrat.

2 Sed quæro, quis cum isto † dispensabit ? dixi satis supra de cler.excomm. minist. vbi dixi Innoc.tenuisse in cap.cum æterni.de re iud.in vj. quòd cum irregularibus solus Papa dispensat, & idem dixi supra de dispensatione Papæ , ante finem .

Si verò non seruans est laicus, tardius absoluitur, vt habetur in c.qui iubente.xj.q.iij.item grauatur, & reaggrauatur, interdicitur locus, & contra ipsum inuocatur brachium sęculare, vt infra dicam , vbi de hoc .

Punitur etiam nõ seruans iustam excommunicationem per suum superiorem sæcularem dominum feudi , qui eum non seruantẽ potest priuare feudo.arg.præceptum.xxij.q.v.ibi, ipsi se suis meritis à Palatinæ dignitatis officio separabunt, & in c.fi.de pœni.& in c. nos sanctorum iuratos.xv.q.vj.

3 De secundo autem quęsito dicas, quod † quemadmodum is punitur, qui excommunicationem non seruat, vt supra proximè dictum est, sic punitur, qui in excommunicatione nimiũ perseuerat . Distinguendum tamen est, quoniam si propter suspicionẽ hæresis fuerit quis excommunicatus, & per annum in excommunicatione perdurauerit , nolens infamiam expurgare, postea tanquam hæreticus condemnabitur , vt in c. excommunicamus. de hæret. in §.j.pro conuicto.n.talis habetur , vt in c.recessus.xj.q.iij.& c.quicunque. licet aliud sit in alijs criminibus, quia si bona alicuius contumacis propter crimen annotata sunt , si infra annum non venit , deuoluuntur ad fiscum , sed quo ad crimen non obest , quin post annum possit expurgare innocentiam suam, vt ff.de requiren.reis.l.annus.si autem pro alio crimine, vel contumacia steterit, quis in excõicatione, siue per annũ, siue per plures, non cõputabitur inter hæreticos, sed alias procedetur contra eũ . Itẽ si quis

fuit

4 fuit † excommunicatus ob non redditionem debiti vxoris, & maritus cognoscat impedimentum canonicum inter eos, debet patienter tolerare censuras, quando contra Deum, & conscientiam iudici obediret, vt not. in c. literas, in §. porrò. de restitu. spol. hęc tamen intelligenda sunt secundum distinctionem cap. inquisitioni. de sent. excom. & ibi per Innoc. & alios post eum.

Præmissa tamen restringuntur hodie per regulam cancellariæ Apostolicæ, de clausula absolutionis, quòd non suffragetur insordescentibus vltra iiij. menses, & consueuit esse regula lxxiiij. incip. Item ne personæ, pro quibus literæ suæ &c.

SVMMAE.

1 *Aggrauatio multis modis fieri dicitur.*

De aggrauatione, & reaggrauatione excommunicationis.

De aggravatione, & reaggrauatione sententiæ excommunicationis, & sic de tertio quęsito dicendum est, quòd multis
1 modis fit † aggrauatio, aliquando circa personam excommunicati tantum, & hoc multis modis, primo modo reperio, quòd aggrauatio fit circa personas participantium excommunicato, quia quando subijciuntur minori excommunicationi ratione huiusmodi participationis, vt in cap. statuimus. de senten. excommunic. in vj. hoc tamen fieri non debet ante canonicam monitionem, saluis constitutionibus contra tales legitimè promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato, vt ibi. Item cum excommunicantur participantes, non ligantur personæ illæ, quæ excipiuntur. xj. quæstio. iij. cap. quoniam multos. similiter per dilationem absolutionis, de quo latius infra dicam, vbi de dilatione absolutionis tractabo.

SVMMAE.

1 *Iniustitia nulla maior nulla dicitur, quàm ipsa nullitas actus.*
2 *Excommunicatio, quibus casibus ipso iure sit nulla.*
3 *Excommunicatio lata post iter arreptum ad Papam pro tali negocio, non valet.*
Et quid de arripiente iter ad alium superiorem, vel inferiorem. num. 4.
Demonstrare facto, plus est, quàm verbis.
5 *Archiepiscopus, an possit adiri per viam querela.*
6 *Arreptio itineris ad superiorem tantum valet, quantum appellatio.*
Et quomodo hoc intelligatur.
7 *Remedium ordinarium, quãdo competit, nunquam datur extraordinarium. & quomodo intelligatur.*
8 *Error intollerabilis qualis dicatur.*
9 *Decretum de datione tutoris, vbi error facti est expressus, non valet.*
10 *Sententia lata à iudice non habente illam iurisdictionem, cuius vigore tulit sententiam, non valet.*
11 *Hereticus non potest excommunicare.*
Et quid in suspenso.
12 *Inhibitio aufert iurisdictionem iudici, adeò vt non possit amplius ea pendente ferre sententiam.*
13 *Excommunicatio contra priuilegium non valet.*
14 *Excommunicatio lata contra curiales curiæ Romanæ; an valeat, distinguitur.*
15 *Auditor cameræ non potest citare perturbatores suæ iurisdictionis extra curiam.*
16 *Auditor prædictus, quam dicatur habere potestatem.*

De excommunicatione ipso iure nulla.

Hactenvs vidimus, quid iuris de iusta excommunicatione, & dependentibus ab ea, tam in forma, quàm in substantia, seu eius effectu. Nunc consequenter videndum est similiter quid iuris de iniusta excommunicatione, sed quia nul
1 la maior est † iniustitia, quàm nullitas, dicit Rota per Ægid. decisio. cccxliij. incipien. Appellans non tenetur. quæ allegat Innocen. in capit. dilecto. de appellat. ideò prius

videndum est de excommunicatione, quæ est ipso iure nulla, & successiuè de iniusta, & super hac materia formabo sex quæstiones principales, & ipsas singulariter per singulas examinabo.

Primo itaque videbimus, in quibus casibus excommunicatio sit ipso iure nulla.

Secundò, videbimus de iniusta excommunicatione, vtrum sit excommunicatio, & liget.

Tertiò, ad præcedentes videbimus, quot modis sententia excommunicationis dicatur iniusta, & in quibus casibus liget, & in quibus non.

Quartò, quot modis puniatur, qui excommunicat iniustè, vel non seruato iuris ordine.

Quintò, qualiter consulatur iniustè excommunicato.

Sextò, & vltimo, an, & quando iniusta sententia fiat iusta propter contemptum, de qua quæstione supra pollicitus fuit hic dicere.

Ad primum itaque dico ea, quæ supra posui in quæstione, quomodo intelligatur illud Gregorij: sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est, hic esse repetenda, & applicanda, quibus addo decem alios casus, in
2 quibus excommunicatio † est ipso iure nulla: dixi ibi supra, quòd excõmunicatio lata post post appellationem non ligat, per c. per tuas. de senten. excommunic. cui nunc addo capit. ad præsentiam. de appellatio. & addo, quòd hoc fallit, si quis ignorante iudice appellauit, & deinde citatus ab eo non comparuit, quia tunc tenebit sententia, si fuerit lata ob talem contumaciam, vt in cap. cum parati. de appellatio. & l. si quis ex aliena. ff. de iudic. Scriptum est enim in lege, quòd ex quacunque causa quis vocetur ad prætorem, ire tenetur. ff. si quis in ius vocat. l. ij. & de hoc aliquid dicam infra, vbi tractabo de denunciatione excommunicationis.

Primus itaque casus dictorum decem casuum vltra præmissos, in quibus sententia excõmunicationis est ipso iure nulla, qua similis præmisso, videlicet cum fertur excommunica-
3 tio † post iter arreptum ad Papam, vel sedem Apostolicam pro eodem negocio, vt in cap. dilecti filij, de appellatio. quia plus est prouocare facto, quàm verbo, vt ibi dicitur, sicut dicit lex si tantum. §. si qui. ff. de ædil. edic. & l. de quibus. in fi. ff. de leg. & senat. cõsul. quòd plus est facto demonstrare, quàm verbis, & idem probatur in c. vnnostrum. & cap. ad audientiam. de appel.

Sed hic incidenter quæro, quid de arripien-
4 te † iter ad Metropolitanum, vel alium superiorem, inferiorem tamen à Papa? dicunt quidam, quòd non sit idem, quia solus Papa est vocatus in plenitudinem potestatis, cæteri verò in partem sollicitudinis, vt ij. quæstio. vj. c. qui se scit. & cap. ad honorem. de vsu pal. Alij dicunt, vt fuit Ioannes, quòd, qui non potest adiri per viam querelæ, non prodest itineris arreptio ad illum, sed Archiepiscopus non potest adiri per viã querelæ, sicut Papa, ergo &c. sed hoc fundamentum est falsum, quia immo
5 Archiepiscopus † potest adiri per viam querelæ, vt not. in cap. ad reprimendam. de officio ordin. & in cap. sollicitudinem. de appellatio. Idem ergo dicendum est in Archiepiscopo, sicut in Papa in hoc casu: vbi enim eadem ratio est, idem ius esse dicitur: supposito quòd itineris arreptio non habeat vim veræ, sed fictæ appellationis, vel simplicis querelæ. Nec obstat, quòd Papa habeat plenitudinem potestatis, quia nusquam iure cautum reperitur, quòd hæc itineris arreptio sit priuilegiata ex sola plenitudine potestatis Papæ, immo est inuenta à iure, vbi ex simplicitate, vel ignorantia iuris, non interponitur appellatio formaliter, sed additur superior, ad quem erat appellatio formaliter referenda, vt infra dicam in sequẽti casu, quia (vt supra dixi) plus est facto, quàm ver-
6 bo prouocare. Teneas ergo, quòd † arreptio itineris ad superiorem, ad quem erat appellandum, tantum valet, quantum ipsa appellatio s quod omnino intelligendum est de arrepto ante sententiam, sicut de appellatione. arg. c. à nobis. de sent. excom.

Secundus casus, cum quis supponit se tuitioni, & protectioni sedis Apostolicæ omittendo ex simplicitate viam appellationis, quia etiam tunc sententia excommunicationis non valet, vt est casus in cap. ad audientiam. de appellatio. nec obstat, quòd dicatur, quòd vbi
7 competit remedium † ordinarium, non datur extraordinarium, vt in l. in causç. ff. de mino. & in j. & ij. de offic. iudi. & Rota in nouis decisi. ccxxiiij. incipien. sed contra absentem, & indefensum, quia illud habet locum, vbi adhuc potest appellari, quia tunc non datur restitutio, hic autem loquimur, quando fecit actum æquipollentem appellationi, per dict. cap. ad audientiam, nec vlterius poterat appellare, cum iam esset excommunicatus, & appellatio sequens non suspendat executionem.

Tertius casus est, quem supra posui intellectu dicti Gregorij, videlicet sententia pastoris, &c. videlicet, vbi sententia continet in se intollerabilem iuris errorem, sed hic quæro,
8 quis error † dicatur intollerabilis. Dic,

quòd

quòd si continet in se peccatum, continet errorem intollerabilem, vt excómunicat, quia quis non percussit, vel non furatur, vel non mœchatur, vel non adulteratur, vel quid simile turpe, vel impossibile non facit, tunc enim nulla est, vt in c. in patriam. in fi. de procur. & talia nec de facto, nec de iure inducunt obligationem, vt in c. fin. de pactis. Vincentius tamen intelligit de errore iuris. Vnde secundum eum in prædictis exemplis tenet excommunicatio, cuius opinio communiter reprobatur. Quidam etiam dicunt, tunc demum esse errorem intollerabilem, cum est contra substantiam excommunicationis, puta excommunico te, quia paruisti mihi, vel superiori meo, & tuo: vel quia comparuisti citatus, & es obediens. prima opinio verior est, & probatur apertè per text. in cap. si is qui præest. xj. quæstio. iij. in §. cum igitur subditi. cum duobus cap. sequentibus: si tamen sit error in facto, vt excommunico te, quia spoliasti Titium, vel quia non satisfecisti Titio in centum, in quibus ei tenebaris, licet hoc manifestè sit falsum, tamen tenet sententia, quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, & tunc in possibilibus siue iusta, siue iniusta sit timenda, est vt supra.

Sed contra videtur, quòd talis error faciat eam nullam, sicut error calculi. ff. de quæstio. senten. sine appellat. rescind. l. j. §. j. & talis error facit exhæredationem nullam. l. si posthumus. ff. de liber. & posthu. cum l. sequenti, si-
9 cut dicimus, quòd non valet decretum † de datione tutoris, vbi error facti est expressus. l. tutor. & l. sciæ ff. de tutor. & curator. dat. Sed & allegatio per errorem facta non tenet. ff. si quis cautio. l. sed & si. §. fi. & ff. de fideiusso. l. si quis.

Solutio. Potest dici, quòd in excommunicatione lata per errorem facti tutius sit dicere, quòd teneat, vt supra dixi, & quòd absoluatur quo ad ecclesiam militantem, quo verò ad triumphantem, & Deum, non est ligatus. In dubijs autem his fit absolutio ad cautelam, sine difficultate, & sic seruat curia, quia vbicunque hæsitatur de validitate, vel inualiditate excommunicationis, nunquam fit contentio, sed absolutio ad cautelam, & in magis dubijs fit absolutio ad effectum agendi cum reincidentia in euentum validitatis excommunicationis, & sic quotidie seruatur etiam in auditorio Rotæ.

Quartus casus est, cum præcipitur alicui tale quid, quod ad iurisdictionem præcipientis non spectat, licet alias non sit peccatum, vel impossibile, vel turpe: exemplum mandatur alicui, vt prouideat mihi de simplici, & prouidet de curato, vel dignitate ferens excommunicationem in contradictores, & rebelles,
10 vt quotidie videmus, & non tenet † sententia, si contra dicitur, quia in potestate conferendi simplex non venit curatum, vel dignitas, & sic non est de comprehensis sub iurisdictione excommunicantis, vt not. in cap. fina. de præbend. in fi. Et idem dicendum est in casu, in quo præcipiens nō habet iurisdictionem, quia vt supra dixi, & infra dicam, non tenet sententia à carente iurisdictione lata, & à non suo iudice.

11 Quintus casus est, cum hæreticus † excommunicat, vel excommunicatur, vt xxiiij. quæst. j. cap. audiuimus. & in c. ad probandum. de re iudi. Sed an idem sit in suspensō, dicam infra, in secunda parte huius rubricæ, vbi de hoc.

Sextus casus, cum quis ante canonicam monitionem excommunicat maiori excommunicatione eos, qui participant excommunicato in locutione, & alijs, in quibus participare prohibetur, vt in c. statuimus. de sent. excommu. dicam latius, vbi tractabo de pœna iniustè excommunicantis, & non seruato iuris ordine.

Septimus casus est, si feratur post inhibi-
12 tionem † à Papa, vel alio superiore, vt in capit. cum ad quorundam. de excess. prælat.

Octauus casus est, si Papa dicat, si qua contra hæc sententia lata fuerit, ipsam decernimus non tenere, quia si post eam feratur, non tenet, vt in dicto c. cum ad quorundam. de excess. prælat.

Nonus casus est, si prælatus excommunicat ob denegatam procurationem excessuram, & statutam in concilio Lateranensi, de qua in dicto cap. ad quorundam. & in c. cum Apostolus. de censi.

Decimus casus est, cum fertur excommu-
13 nicatio † contra priuilegium, vt not. in cap. frater noster. xvj. quæstio. j. & cap. cum olim. el primo. de priuileg. & hinc est, quòd hodie cancellaria Apostolica apposuit clausulam in fi. literarum Apostolicarum, & præcipuè mandatorum de prouidendo, & gratiarum expectatiuarum etiam in forma pauperum, videlicet, si alicui sit à sede prædicta, loquendo de Apostolica concessum, quòd suspendi, interdici, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam de indulto huiusmodi mentionem alia dictæ sedis indulgentia generali, vel speciali, de eiusq; toto tenore habenda sit mentio specialis, & hoc ad tollendum huiusmodi priuileg. quibus tamen pro illa vice tantummodo derogatur.

Vndecimum casum affirmatiuè ponere non sum ausus, de eo tamen quæram: quid de sen-
14 tentia excommunicationis † lata contra curiales curiæ Romanæ? credo hodie esse distinguendum inter officiales curiæ, & alios secundum extrauagantem Eugenij IIII. in fauorem curialium editam, qua expresse cauetur, quòd officiales dictæ curiæ non possint vocari coram ordinarijs aliorum locorum, etiam dum sunt extra Romanam curiam, Nec alij quicunque accedentes ad Romanam curiam pro negotijs suis exequendis, & illis durantibus, Nec tales ipsi ordinarij, vel etiam delegati præsumant contra tales procedere, aut in eos suspensionis interdicti, vel excommunicationis officiorum, seu beneficiorum, seu quamuis aliam sententiam promulgare cum interpositione decreti, irritantis cum appositione pœnæ excommunicationis in contrafacientes, & sic de officialibus dictæ curiæ, & accedentibus ad eam pro eorum negocijs, clarum est, sed ex his non est soluta quæstio, quia non omnes sunt officiales, nec omnes curiales habent causas, quid ergo de alijs, qui nihil agunt in curia, sed tantum comedunt, videtur esse dicendum, quòd comprehendantur omnes sub dispositione. c. per tuas. de maiorit. & obedien. tamen tex. ille loquitur de promotis per Papam, & non de curialibus. glo. tamen prima ibi, in versicu. sed nunquid videtur sentire, quòd episcopus contra curialem possit procedere propter crimen, sed non punire? sed debet mittere causam instructam ad Papam, sed in fi. dicit, quòd quidam dicunt, quòd episcopus eos disponere potest: sed Innoc. tenet expresse contrarium: de familiaribus autem Papæ, & aliorum dominorum Cardinalium, dum sunt in Romana curia, & ad seruitia eorum, credo, quòd extra curiam vocari non possint, & sic seruatur, dum autem sunt extra curiam, credo locum esse dispositioni dictæ glo. licet loquatur, vt dixi de promotis à Papa, & non de alijs, & hoc intelligo, si sunt extra curiam animo redeundi ad eũdem, alias credo omnes subesse ordinarijs locorum tam ratione contractus, quàm beneficij, & delicti, salua dispositione. c. primi. de priuile. in vj. sed hodie inoleuit contra præmissa nouus stilus, quia eo ipso, quòd curiales conueniuntur coram suis ordinarijs, ex quauis causa recurrunt ad auditorem Cameræ Apostolicæ, & obtinent inhibitiones in modum monitorij pœnalis sub prætextu generalis commissionis, & indulti per sedem Apost. facti, qui cum aliàs haberet ambitum vrbis sub sua iurisdictione, hodie etiam habet ambitum orbis. Et Domini de Rota in collectis per Ægid. Bellamera decis. ccx. incip. In causa D. Sy. dicunt, quòd au-
15 ditor cameræ † perturbatores suæ iurisdictionis, non potest citare extra curiam, quia non est generalis auditor Papæ, licet prætendat, ideò prohibitus fuit per Papam, ne in causis beneficialibus se impediret, quia officium est tantum audire causas curtisanorum, & de pote-
16 state dicti auditoris † vide etiam aliam decisionem eiusdem Ægidij, num. cxcvj. incip. Vtrum auditor cameræ Apostolicæ, & aliam num. 5. incip. Conclusio, quòd auditor cameræ, quæ dicit, quòd auditor cameræ nullo modo potest citare extra curiam, nisi habeat ad hoc à Papa speciale mandatum, vel nisi super hoc in aliquo casu speciali habeat specialem consuetudinem, quia per se esset contra ius, vt not. Io. Mo. in regula in generali, contra quod non potest auditor cameræ, immo nec camerarius, vel alius, præter Papam. Item quia curia est sibi, vt supra dixi, pro territorio: ergo non potest citare personaliter, & addit d. decisio hæc formalia verba, videlicet, & in hoc arguitur eius temeritas, quia prætendit se executorem processuum, qui sunt in cœna domini, immo omnium constitutionum Papalium tanquam ordinarius, & per hoc omnem iurisdictionem ordinariorum, immo potius Apostolicam occupare nititur. hæc ibi.

S V M M Æ.

1 *Sententia iniusta, an semper sit nulla.*
2 *Excommunicatio iniusta, an sit excommunicatio.*
3 *Excommunicatus iniustè, ab ipsa non recipit detrimentum.*
4 *Excommunicatio iniusta, quam habeat effectum.*

De iniusta excommunicatione.

VIDIMVS de nullitate sententiæ excommunicationis, nunc consequenter videndum est de iniustitia sententiæ excommunicationis, licet omnis sententia nulla sit iniusta, & nulla maior sit iniustitia, quàm nullitas, vt dicit Rota supra alleg. decisi. Ægid. decisi. cccxliij. incip. Appellans non
1 tenetur, tamen omnis † sententia iniusta non est nulla. Ideò videamus de iniusta excommunicatione, pro cuius visione primo quæro, an
2 iniusta excommunicatio † sit excommunicatio? & videtur dicendum, quòd non, quia qui ex-
3 communicatur, si † non meruit excommunicari, non nocet ei, dummodo non contemnat. xj. quæstio. iij. c. audi denique. §. cum ergo. & in capi. si quis non recto. & cap. notandum. in fine. xxiiij. quæstio. iij. & in cap. per suas.

de

de sentent. excommu. Igitur non est præcisus ab ecclesia immo est particeps orationum ecclesiæ, & est de ea merito, licet non numero, & sic non est separatus à bonis spiritibus, vnde nec excommunicatus. Item, vt habetur in iiij. sententiarum dist. xviij. & Hieronymus super Matth. vbi dominus ait Petro, Tibi dabo claues &c. & quicquid ligaueris &c. hũc (inquit) locũ quidem non intelligẽtes, aliquid sumunt de supercilio pharisæorum, vt damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, cum apud Deum non sacerdotum sententia, sed reorum vita quæratur, ex quibus verbis videtur innui, quòd iniusta excommunicatio non ligat, & sic non sit excommunicatio.

Sed contra not. in c. de illicita. xxiiij. quæst. iij. ibi, si quis autem aduersus causam excõmunicauerit aliquem, ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat, ergo erat excommunicatus, licet iniustè.

Solutio. iniusta excommunicatio non separat à fructu ecclesiæ, quia, qui timet dominum in mãdatis eius, beatus est, & particeps est omnium timentium eum. Priuat tamen iniusta
4 † excommunicatio speciali oratione ab ecclesia, quia ecclesia specialiter non orat pro excõmunicato, & priuat à participatione hominũ, vt satis supra dictum fuit, & hoc quo ad ecclesiam militantem, quo vero ad triumphantẽ secus, & mala excommunicatio non contemnitur, vt infra dicam. Ad auctoritatem vero Hieronymi dicẽtis, quòd intelligitur de illis sacerdotibus, qui credebant excommunicationem iniustam tenere, & nocere innocẽtibus quo ad omnia, cum in veritate non noceat, nisi tantũ quoad aliqua, vt prædixi, immo potius, si humiliter sustinetur prodest ad salutem.

Ad illud autem quodcunque ligaueris &c. intelligitur secundum Tarantasiensem, ẽt omnes claue non errante, & sic intelligit. in sentẽ. in dicta dist. xviij. & hoc quo ad ecclesiã triumphantem, quo vero ad militantem, etiamsi clauis erret, remanet ligamen.

S V M M Æ.

1 *Excommunicatio quibus casibus iniusta reddatur.*
2 *Iudicium humanum quatuor modis peruertitur.*
3 *Sententia potest esse iusta & iniusta.*

Quot modis sententia excommunicationis dicatur iniusta.

SED, vt magis articulus iste de iniusta excommunicatione elucescat, quæro, quot modis senten-
1 tia † excommunicationis dicatur
iniusta, & in quibus liget, & in quibus non. Dicas, ꝙ tribus modis dicitur iniusta per oppositum iustæ, quæ propterea dicitur iusta tribus modis, videlicet ex ordine, ex animo, & ex causa, puta quando in excommunicato subest peccatum, vt s. dixi, vbi tractaui, pro quo peccato ferri debeat excommunicatio. Ex ordine, quando seruatus est in causa ordo iudiciarius, vt etiam supra dixi. quo ordine, vel quibus obseruantijs ferri debeat excommunicatio. ex animo, quando non timore, vel precio, odio, vel amore fertur: sicut enim ait Gregorius, his qua
2 tuor modis, † iudicium humanum peruertitur. xj. q. iij. in c. quatuor. vnde Tarantasi. ponit hos versus, videlicet.

Quatuor ista timor, odium, dilectio, census
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

Similiter quoque totidem modis contrarijs dicitur iniusta. Igitur si excommunicatio his tribus modis fuerit, non est tenenda, nec ab ea appellandum, cum nulla sit.

Si autem ex causa, & ordine fuerit iniusta, nulla est, & similiter ab ea non est appellandũ.

Si autem fuerit iniusta ex causa, & ex animo sed ex ordine iusta, tenenda est, & est appellandum ab ipsa.

3 Similiter, si fuerit iusta † ex causa, & ex animo, iniusta vero ex ordine, firmitatem nõ obtinet, vt ij. quæst. vj. c. si quis appellat. §. diffinitiua. cum. §. seq. & xj. q. j. §. pen. & sic tenuerunt antiqui, vt refert Ray. qui tamen dicit, ꝙ quocunque modo sit iniusta, etiam illis tribus modis, tenet, & ligat, quoad ecclesiam militãtem, dummodo lata sit ab habente iurisdictionem excommunicandi, & in excommunicatum, & allegat. c. si episcopus forte iratus, vbi dicitur, cito, & aspere. xj. q. iij. nam cum dicit, cito, videtur loqui de sententia iniusta ex ordine, & in hoc tamen discrepare, & differre videtur ab antiquis in eo, quòd dicit sententiam iniustam ex ordine tenere, quorum tamen sententiam secutus est Gofft. & hodie not. in c. cum medicinalis. de sent. excom. in vj. ibi sententiam ipsam sine difficultate relaxans, vbi dicitur, quòd sententia lata ordine iudiciario prætermisso nulla est ipso iure, & idem not. in l. cum iudex. & l. probatam. C. de sent. & interlocut.

S V M M Æ.

1 *Excommunicans iniustè, quibus pœnis puniatur. Limita & intelligas vt nu. 7.*
2 *Excommunicans iniustè tenetur excommunicato ad expensas, & interesse, & quale, & quantum erit.*
3 *Quid si excommunicato esset aliquod beneficium collatum, & priuatus fuisset propter talem excommunicationem: an teneatur excommunicans ad*

hoc

hoc etiam interesse.
4 *Sententia tripliciter dicitur iniusta.*
5 *Excommunicatio iniusta an possit priuare aliquem ab ingressu ecclesiæ.*
6 *Peccato non dimittuntur absq; gratia.*

Quot modis puniatur excommunicans non seruato iuris ordine, vel aliàs iniustè.

DE QVARTO principali quæsito, videlicet quot modis puniatur, qui non seruato iuris ordine, vel aliàs iniustè aliquem excom-
1 municat. dicas, ꝙ pœna † ipsius
multiplex est. Prima enim est pœna sacrilegij, vt xxiiij.q.iij.c.non in perpetuum.

Secunda, quia excommunicato contra excõmunicatorem datur actio iniuriarum, vt in c. temeraria, & c.illud.xj.q.iij.

Tertia, est priuatio per mensem ab ingressu ecclesiæ, & priuatur communione aliorum arbitrio superioris, alias nibilominus mulctandus, si ei visum fuerit expedire.

Quarto tenetur excommunicato ad expensas, & interesse, vt xxiiij.q.iij.c.de illicita.& c. sacro. & c. cum medicinalis. de senten.excommunic. in vj.

Sed hic incidenter quæro, quia hoc quoti-
2 dianum est, quale, & quantum † erit illud in-
teresse? Dicas, ꝙ erit secundum damna, quę sustinuit circa sumptus litis, & in illius dependẽtibus, & illa declarabit cum iuramento, & tũc iudex illo delato moderabitur, & taxabit, vt ij. quæst.j.c.imprimis.& l.quando.C.vnde vi. & de taxatione iudicis not.in c. fi.& in c. constit. de procura.

Sed non prætermitto quærere, quod quotidie accidit. Iudex excommunicat Titium clericum non seruato iuris ordine, vel aliàs iniustè: excommunicatus eligitur, vel ei confertur beneficium aliàs canonicè ab ignorãtibus ipsum excõmunicatum, cassatur electio, vel collatio, declaratur nulla ob talem excommunicationẽ,
3 nunquid hoc interesse † extimabitur, quòd be
neficium non sit assecutus? tex.in c. super causa.ij.q.v.videtur sentire, quòd sic, ibi, in fi. vbi dicit, ꝙ presbyter quicquid, iniustè amiserat, ac sacerdotium accipiat, & integra beneficia, & illud interesse est circa rem: facit text. & ibi gl.in verbo quicquid in c. si quis. de cler.el primo.xij.q.ij. Facit l. Iulianus.in princ. ff.de act. empt.secus si interesse esset extra rem, per l.cũ sterilis.§.cum per vẽditorem. sed credo esse di-
4 stinguendum: nam cum sentẽtia tripliciter † di
catur iniusta, vt s.dixi, videlicet ex causa, ex ordine, & ex animo præsupposita semper iurisdictione, aliàs semper nulla, per not. in cle. vt calumnijs.de re iudi.& per modernos in c.dilecto. de appella. præcipuè per d.Præposit. & Philip.Fran.ibidem in versi.z. quæritur in prima col.ibi, quarto limita, nisi sit talis nullitas: primo casu videlicet ex causa, debet, qui eam tulit ad mandatum superioris sine difficultate relaxare, & tenebitur excommunicato ad interesse, alias nihilominus, si culpæ qualitas postulauerit superioris arbitrio puniendus, & sic intelligo.§.caueat etiam.c. sacro. de sent. excõ. Item debet per tantum tempus à sacra communione abstinere, quantum maiori sacerdoti visum fuerit, & sic etiam intelligo. c. de illicita. in princ.xxiiij.q.iij.supra alleg.

Secundo vero casu, videlicet, si ex ordine sit iniusta, distinguo sic, videlicet, quia si ille ordo, de quo in c.sacro.in princ.non sit seruatus, vt præmissa competenti monitione, & præsentibus personis idoneis, tunc lator eius, etiam si alias iusta fuerit excommunicatio, erit suspensus, siue interdictus per mensem ab ingressu ecclesiæ, alia nihilominus pœna puniendus, si visum fuerit expedire superiori, vt supra: & sic intelligo d.c.sacro.in prin.& d. c.de illicita. in §. cassatis, vbi subiungitur, ꝙ nemo præpostere uel præproperè, videlicet non monitus, nec cõuictus est iudicãdus. Si autem sit ex ordine sententia iniusta, quia non sit seruatus ordo ille, qui ponitur, & traditur in c.cum medicinalis, tunc dico latorem excommunicationis teneri de iure ad pœnas ibidem expressas.

Tertio vero, & vltimo casu, videlicet si ex animo fuerit iniusta, quia propter odium, aut gratiam, aut sordes, vt quotidie fieri videmus. potest distingui sic, videlicet quia, aut ille, qui erat excommunicatus, poterat iustè excommunicari, ob quam causam fuit excõmunicatus, aut non. primo casu distinguo, quia si per odiũ, vel gratiam est excommunicatus, tunc non inuenio aliam pœnam, nisi quia credo excommunicatorem peccasse mortaliter à simili eius, qđ dixit Augustinus in quæstionibus Exodi dicentis, ꝙ si minister iustitiæ occidit eum, quem iudex iusserat occidi, sed non ei iusserat, sed sponte fecit, profecto homicida est, etiam si interficiat eum, quem scit à iudice debuisse occidi, vt dicit tex.in c.si minister.xxiij.q.v.

Si autem propter sordes puta pecunia, aut muneribus, vel alio iniusto modo, vt aiunt malis artibus, sit excommunicatus, licet alias posset iustè excommunicari, tunc excommunicator est ab executione officij per annum suspensus de iure, vt in c.cum æterni.de re iudi. in vj. si autem aliàs iustè non poterit excommunicari, & nihilominus per gratiam, odium, vel sor-

dibus

dibus fuerit excommunicatus potest probabiliter dici, quod vltima quòd peccauerit mortaliter, teneatur ad aliàs pœnas, quia ex iniusta causa excōmunicauit. vt supra dixi, quia vero per sordes excommunicauit, tenebitur ad pœnam per sordes iudicāti imponendam, vt supra proximè dixi, pro quo facit lex prima. C. de pœn. indi. qui male iudi. & l. si filius fam. ff. de indi. saluis alijs constitutionibus, quæ malè indicātibus pœnas imponunt, vt dicit tex. in d. decretali. cum æterni. in fi. constitutiones autem prędictæ, vide in auth. de litig. §. quod accepit. col. ix. Sed illud durum nimis videtur, quòd iniusta
5 excommunicatio † ex ordine tantum priuerali quem ab ingressu ecclesiæ, tum quia veritas, & non ordo quoad Deum attendenda est, tum etiam, quia hoc non fit nisi post latam sententiam excommunicationis, aliter ante non excō municatus, sed tantum post: qualiter ergo, qui priuatus est ab ingressu ecclesiæ, alium priuare potest, cum simul incipiant. s. priuatio priuantis, & priuati, ex eadem sententia, & sic videtur quod quis possit contra seipsum iudicare, quod est contra ius, cum nemo se soluere, vel ligare possit, nec sibi ius dicere.

Solutio, ad primum dico Petr. de Pal. quem refert Tarātas. & Friburg. quòd licet prælatus excommunicet subditum, & consequenter priuatio ab ingressu ecclesiæ videatur eodem tempore simul esse cum illa prælati, tamen illius excommunicatio præcessisse naturaliter intelligenda est, & si. A. nondum suspenso facta est excommunicatio, sicut dicimus, quòd gratiæ infusio, & peccati dimissio fit simul eodē tempore: naturaliter tamen infusionem gratiæ ne-
6 cesse est anteire, quia impossibile est sine † gratia dimitti peccata.

Ad aliud autem dicendum est, quòd per eandem sententiam non priuatur vterque, sed per diuersam, quia subditus per sentētiam sui prælati suspenditur, prælatus autem per sententiā canonis, & sic diuersimodè: vnde non est verum, quòd per eandem sententiam quis agar, & patiatur, quòd autem dixi de his pœnis, tūc maxime verum est, quando absque manifesta, & rationabili causa quis tulit sententiam. Item
7 intelligas † eum non incidere in has pœnas, quando non errauit ex causa probabili, maxime si iudex bonæ famæ, & opinionis existat, & bene doctus, & iudiciorum expertus.

Contra vero, si excommunicatus conquerēs de iniusta excommunicatione nihil rationabile contra eam proponat, vel probet, compellēdus est similiter soluere interesse, vel aliquam pœnam superioris arbitrio ipsi excōicari, quē, indebitè fatigauit, nisi forsan & ipsum probabilis error excuset, vt in d. c. facto. hoc eo. titu.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus iniustè quid facere debeat.*
2 *Approbans sententiā an ipsam impugnare possit.*
3 *Non appellans à sententia infra tempus designatū à lege, ipsam approbare dicitur.*

Qualiter consulatur iniustè excommunicato.

NVnc cōsequenter quæro de quinta principali quæstione, videlicet qualiter consulatur iniustè excō-
1 mnnicato: dico, quod † in casibus, in quibus sententia excommunicationis est iniusta, non tamen nulla propter supradicta, est obseruanda, & excommunicatus debet eam patienter, humiliter, & deuotè sustinere. Debet tamen se præsentare excommunicari, & illi satisfactionem offerre, addendo canonicam satisfactionem, quatenus offenderit, & sic successiue instanter postulet absolutionē, quòd si fecerit, hoc erit sibi ad meritum, aliàs si contemneret, peccaret mortaliter, vt infra dicam, vbi tractabo de pœna non seruantis excommunicationem.

Sed quia proximè dixi, quod excommunicatus debet petere absolutionem à suo excommunicatore, quæro incidenter, nunquid idem poterit petere à superiore? puta à metropolitano? Dicas, quòd sic, vt plenè infra dicam, vbi tractabo de absolutione, vbi formabo xl. quæstiones in materia absolutionis ab excommunicatione, vbi signanter ponam quæstionem, vtrum, & qualiter excommunicatus ab episcopo absolui possit, vel ab Archiepiscopo, vel à primate, circa quod etiam non est omittendum illud, quod notaui supra de effectu excōmunicationis. Item poterit adire per viam querelæ ipsum metropolitanum de iniusta excommunicatione, vt condamnetur iniustè excommunicans ad alias pœnas, vt supra dixi in præcedenti quæstione principali.

Sed quia supra dixi, quòd iniustè excommunicatum debet patienter sufferre excōmunicationem, & offerre satisfactionem, & humiliter petere absolutionem. Quæro non ne eo ipso, quòd petit absolutionem, & iurat de parendo mandatis ecclesiæ, nonne acquiescit senten-
2 tiæ? vt eam † postmodum impugnare non possit, quomodo ergo petet interesse, & impugnabit eam? videtur enim non posse per not. in c. gratiam. de offi. deleg. & c. ex ore. de his quæ fi. à maiori parte cap. & in c. sollicitudinem. de appell. & in l. si. ff. de in offi. testa. Item, si non ap-
3 pellat † à sententia excommunicationis vsque ad

ad decem dies, videtur acquieuisse sententiæ, vt in c.ad consultationem, de re iudi.

Solutio. Dicas, ꝙ ex eo, quòd petit absolui, non acquiescit sententiæ iniustæ, nec fatetur ipsam iustam, & ad iura in contrarium adducta respondeo, quòd non obstant: nam in illis aliquid factum est cum secundo, quod est contrarium primo facto, per quod illi renunciare videtur, hic autem petendo absolutionem nō facit contrarium querelæ iniustæ excommunicationis. Ad illud autem de appell. dico, quòd non est simile de sententia excommunicationis & alijs sententijs: aliæ enim sententiæ trāseunt in rem iudicatam per silētium decem dierum: hæc autem non, & licet trahat secum executionem, vt supra dixi, quod non faciunt aliæ sententiæ, ab ea tamen excommunicatus post decem dies potest absolui, vnde talis sententia per lapsum temporis non adsumit aliquam firmitatem, & ideo de iniusta excommunicatione potest quis conqueri quandocunque.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus iniustè si aliquo tempore non obseruauit sententiam: an postmodum possit petere absolutionem.*

2 *Voluntates hominum ad inobedientiam pronæ sunt potius quàm ad obedientiam.*

Quomodo intelligatur illud, quòd sententia iniusta propter contemptum fit iusta.

Via supra dixi, quòd sententia excommunicationis iniusta, si cōtemnitur, est iusta, aliter non declarando, sed me remisi ad hic dicenda, quæro, quo modo fiat istud? pone quòd excō-
1 municatus aliquo † tempore non seruauit sententiam ex contemptu, nunquid poterit petere absolutionem à superiore sicut ab iniusta? vt supra dixi, qualiter sit consulendum excommunicato iniustè, vel nunquid nō poterit agere contra excommunicatorem ad pœnas, quas supra dixi?

Solutio. Potest dici, quòd cum aliàs iniusta sententia non liget quantū ad ecclesiam triumphantem .i. non excludat ab ea, sed liget quo ad debitum obseruantiæ, vt supra dixi, vbi tractaui de iniusta excommunicatione, propter contemptum, tamen incipit ligare, & ab ecclesia triumphante excludere. Non tamen incipit propterea esse iusta propter hūc contemptum quo ad militantem, vnde nihilominus post cōtemptum, & absolutionem à superiore petere & ad pœnas, de quibus supra dixi contra excōmunicatorem agere potest. Nam aliàs de facili non possent iudices pœnas iniustæ excommunicationis euadere, cum ex fragilitate vo-
2 luntates † hominum ad inobedientiam pronæ sint, facileq; possent illius constitutionis, cum æterni sententiam eludere, quæ dicit, vt pœna docente discant iudices, quàm graue sit excommunicationis sententiam sine debita maturitate fulminare, vt etiam dicit tex. in d. c. cum medicinalis. Illa enim pœna, quæ est priuationis ab ingressu ecclesiæ, ac diuinis, quibusdam iudicibus placeret, & parum per eam coercerentur, vel prohiberentur, nisi aliæ timerentur. hæc Friburgo de mente Pet. de Palude.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus à iure differt ab excommunicato ipso iure, & quomodo.*

2 *Excommunicatio contingit tripliciter.*

De excommunicatione iuris, & ipso iure.

Hactenus diximus de sententia excommunicationis maioris ab homine lata, nunc consequenter videndum est de excommunicatione iuris. Et sciendum est, ꝙ
1 aliud est esse excōmunicatum † à iure, & aliud ipso iure, & non conuertitur exemplum: facit quis aliquid, ex cuius facto ius infligit excōmunicationem, vt per iniectionem manū violentarum in clericum, talis est excommunicatus ipso iure, non tamen quicunque est excommunicatus ipso iure est excommunicatus à iure, quia potest esse excommunicatus à iudice, & sic ab homine. exemplum. dicit prælatus, quicunque tale quid fecerit, sit excommunicatus: certè ille, qui illud facit, non est excommunicatus à iure, quia forte illi facto nō est imposita pœna excommunicationis à iure: quæ si esset imposita, pœna prælati esset superuacua; ideo erit excommunicatus ab homine, & tamen ipso iure, quod aliqui dicunt ipso facto, quod est idem.

Sed sciendū est, quòd tripliciter incidit
2 in sententiam † excommunicationis ipso iure, non dico à iure, de quo signanter infra dicā, vbi ponam casus, in quibus contrahitur excōmunicatio maior, sed dico ipso iure, & hoc tripliciter, vno modo cum participatur crimini, contra quem lata est sententia, vt in illo, qui percutit clericum, & in similibus casibus. Alio modo cum participatur tantummodo criminoso, vt, quando quis excommunicatur cum

omnibus

omnibus sibi communicantibus. Tertio modo, cum participatur crimini & criminoso.

SVMMAE.

1 *Canonem latæ sententiæ quis facere possit.*
2 *Episcopus cum sua Synodo, & sine, potest facere constitutionem in sua diœcesi.*
3 *Populus quilibet statuere sibi potest.*

Quis possit facere Canonem latæ sententiæ.

QVIA supra proximè diximus de excommunicatione iuris, quod est idē dicere, quod canonis, quæro quis
1 possit facere canonem † latæ sententiæ? Dicas, quòd summus Pontifex. Item Concilium generale in spiritu sancto legitimè congregatum, de quo latius infra dicam, vbi tractabo, vt prædixi de casibus, in quibus contra huiuscemodi excommunicatio maior. Item Archiepiscopus, Patriarcha, & primas cum sua Synodo, vt not. in c. sicut olim. de accus. ibi, Et quæ statuerunt, faciant obseruari. Item & Episco-
2 pus cum † sua Synodo, & etiam sine, vt in c. ij. de maior. & obed. quia etiam potest facere cōstitutionem in sua diœcesi, vt de consecr. di. iij. c. j. & ij. & in c. à nobis. el primo. hoc eo. titu. Item Legatus sedis Apostolicæ in prouincia sibi commissa, vt in c. nemini, quod est fi. de offi. leg. & in c. j. de locato.
3 Item quilibet populus † & quælibet Ecclesia potest statuere sibi, vt j. di. c. ius ciuile, & in c. quę contra mores. viij. dist. & c. catholica. xj. dist. & c. illa. xij. dist. Hæc tamen nō extenduntur ad maiora negocia, super quibus statuere Principi reseruatum est.

In quibus casibus quis incidat in canonem latæ sententiæ.

SVBSEQVENTER videndū est, in quibus casibus quis incidat in canonem latæ sententiæ, & sit ipso iure excommunicatus. Spec. in aureo, connumerat infrascriptos, quorum primus est incidens in factum damnatum per sententiam canonis, vel hominis constitutione, vel alio modo, vt in c. à nobis. el primo. de senten. excommunic.

Secundus asserens Rom. Ecclesiam non esse caput vniuersale, vt xix. dist. c. nulli. & in c. damnamus. de summa Trini. & xxij. dist. c. omnes. & ix. quæst. iij. c. patet.

Tertius, Episcopus communicans subdito, cuius crimen sibi notum asserit, sed non probat, vt in c. placuit. vj. quæst. ij.

Quartus, recipiens inuestituram prælaturæ de manu laici, xvj. quæst. vij. c. si quis, & c. præterea. de iure patr. in §. j. licet videatur signari contrarium in c. cura. eo. tit. vbi dicitur, quòd talis venit excommunicandus si solus, quia illud intelligitur de maiori excommunicatione, sed præmissa iura loquuntur de minori.

Quintus, dans, vel recipiens pecuniam pro licentia docendi, vt in c. placet. de magist. quod non placet Durando propter verbum fiat, ꝙ est eo. tit. c. j. §. pro licentia.

Sextus, in casu. c. j. de locato.

Septimus, spoliantes christianos nauigātes, vel naufragantes, nisi moniti satisfecerint, vt in c. excommunicationi. de rapto.

Octauus portantes arma ad infideles in dispendium christianorum, vt in c. ad liberandā. de Iudæ. & c. quod olim.

Nonus, excommunicans Papam. xxij. dist. c. fin. & xxj. dist. c. in tanta. & xxiij. quæst. ij. c. sane proferatur.

Decimus, scismaticus. vj. q. j. c. Nouatianus, & in c. j. de scismat. & de hac materia tractantur. ix. quæst. j. c. ordinationes. & xiij. quæst. j. & q. iij. §. quia vero, & c. seq. & vij. q. j. c. denique. de consecr. dist. ij. c. prima inquit. & in c. alienationes. xij. q. ij. & xxiij. quæst. iij. c. in multis casibus. & j. q. vij. c. qui in qualibet. & de consecr. dist. iiij. c. hi qui apud, & c. offenditur.

Vndecimus, rapiens oblationem de altari, vt in c. sanctorum. x. q. j. secundum Io. de Deo: alij vero tenent, quòd sit canon ferendæ, & nō latæ sententiæ.

Duodecimus, extrahens aliquem violenter de ecclesia. xvij. q. iiij. c. frater. & c. si quis: quia est sacrilegium. Alij autem, vt Gratianus ibi tenent, quòd sit canon conferendæ.

Decimustertius, Græcus rebaptizans baptizatum à latino, vt in c. fi. de bapt.

Decimusquartus, Græcus lauans altare, in quo Latinus celebrauit tanquàm fœdatum, & maculatum, vt in c. fi. de baptis.

Decimusquintus, falsarij literarum Apostolicarum, vt in c. ad falsariorum. de crim. fal.

Decimussextus, vtens scienter falsis literis, vt in eo. c. ad falsariorum.

Decimusseptimus, clericum detinens, ne liberè ire possit inserens ei violentiam.

Decimusoctauus, qui iniecit manus violentas in clericum, & de vtroque notatur in c. si quis suadente diabolo. xvij. q. iiij. Sed quæro nunquid talis sit euitandus, antequàm denuncietur? videtur dicendum, ꝙ sic, per text. in c. cum

cum non ab homine.de sent.excom.& idem te net glo.in c.ad mensam.xj.quæst. iij. in verbo ab ingressu.

Decimusnonus.qui innituntur alienationi bus rerum ecclesiasticarum factis ab hæreticis, vt in c.j.§.alienationes.de scismat.

Vigesimus.cum quis scienter trahit aduersarium vltra tres dietas. Idem quoque dicito de iudice hoc patiente, nisi infra octo dies reuocauerint.

Vigesimusprimus.vsurpans Papatum. c.licet.de elec. & in c.j.lxxix. dist. & in c. si in nomine. xxiij. dist.

Vigesimussecundus. in casu.c.pro humani. de homicd.

Vigesimustertius. in casu c.qui cathedram. xciij. dist.

Vigesimusquartus. relapsus in hæresim. de consec.dist.ij.c.ego Berengarius.

Vigesimusquintus.incidés in casus,de quibus in bulla,quæ Romæ legitur in cœna Dñi.

Vigesimussextus.credentes hæreticis.c.excó municamus.de hæret.& c.sicut ait.

Vigesimusseptimus .audientes physicam, siue leges, si clerici sint, nisi infra mensem redeant. c.super specula.ne cler. vel mona.

Vigesimusoctauus. violatores,& incendiarij ecclesiarum,vt in c.canonica. xj. quæst. iij. xvij.quæst.iiij.c.omnes.xij.quæst.ij.c.deuotissimam.xxiij.quæst.j.c.pessimam.

Vigesimusnonus. faciens constitutionem contra libertatem ecclesiasticam, & scribens eam,& facientes eam seruari,& rectores,& có sules locorum, vbi sunt,& qui secundum eam iudicant, vel iudicari demandant, & qui iudicia scribit, vt in c.nouerit,& c.gratiam. eo. tit. ne cler.vel mona.

Trigesimus.cognoscens concubinam excó municatam, eo quòd non recedebat ab ea, vt in c.si concubinæ.de senten.excom.

Trigesimusprimus, participans excommunicato in crimine,vt in c.nuper. de sen.excom.

Trigesimussecundus. Episcopus græcus à latino deputatus, cui non obedit, vt in c.quoniam.de offi. ordin.vt est in omnibus ferè episcopatibus Græciæ, & præcipuè in insulis Cretæ & Cypri, in quibus duo sunt episcopi, sed Latinus, & Græcus, & sic in episcopatu meo.

Trigesimustertius. mittens literas in conclaui, vbi Papa eligendus est, nisi de consensu omnium Cardinalium, vt in c.vbi periculum, de elec.in vj.§.in eodem autem conclaue.

Trigesimusquartus.rectores, & officiales ciuitatis, in qua Papa moritur, nisi obseruent, quæ in dicta constitutione. cap. vbi periculum continentur.

Trigesimus quintus. in casu. c. sciant cuncti.de elect.in vj.

Trigesimussextus.in casu c.generali. eo.tit. & lib.

Trigesimusseptimus. extorquens absolutionem,vel reuocationem sententiæ excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, vt in c.j. de his, quæ vi, metusve causa fi.in vj.

Trigesimusoctauus. spolians ecclesias,vel psonas ecclesiasticas, vel eorum consanguineos, ob id, quia non conserunt beneficia,quibus volunt, vt in d.c.sciant.

Trigesimusnonus.singularis personas concedens,vel extendens repræsalias contra personas ecclesiasticas,vel ecclesiarum bona.

Quadragesimus. fratres religionis cassatæ alios fratres de nouo recipientes, vel domos, seu loca talia quærētes, vt in c.j.de relig. dom. in vj.

Quadragesimusprimus. exercens artem balistariorum contra Christianos, vt in c.primo. de sagittarijs.

Quadragesimussecundus.in casu.c.innocamus.de censi.in vj. hos collegit Gulielmus in dicto aureo repertorio dicés, ꝙ ex his casibus multi alij formari possunt, prout studiosus lector poterit inuenire, cum non omnes articuli possint in iure inueniri: sed est de similibus ad similia procedendum, vt.ff.de legi.l.non possunt.& in c.inter cætera.de rescript. & in c. in causis.de re iud.& c.inter corporalia.de transl. præla.nō enim interdictum est, vt plura sint negocia, quàm vocabula: supradicti autem casus intelliguntur de maiori excommunicatione. Sed pro complemento istorum casuum, vide glo.in cle.j. hoc eo.tit.in verbo excommunicationis, quæ etiam enumerat quinquaginta casus. Et Host.in summa huius titu.§.iij.in prin. & glo.in c.eos qui. hoc eodem tit.

S V M M AE.

1 *Verbum sit, quandoque interpretatur pro fit.*
2 *Pœna sunt molienda.*

In quibus casibus ipso iure incurratur in minorem excommunicationem.

SED minor quoque excommunicatio ipso iure quo ad Deum, & quo ad ecclesiam in octo casibus incurritur.

Primus, quando quis excómunicat excommunicato.

Secundus, notorius fornicator.

Tertius, recipiens ecclesiam de manu laici.

Quartus, sacrilegus.

Quintus, manifestus raptor.

Sextus, pauperum oppressores.

Septimus,

Vij. publicæ meretrices, & publici vsurarij. Octauus decedens in torneamentis.

Posuit quoq; idē Durandus in eodem aureo casus, in quibus quis venit excommunicādus, & sic canones ferendæ sententiæ, quos hic inserere non est inutile.

Dicit itaque Durandus nō esse prætermittē dum, q pro quolibet peccato mortali, & contumacia, & incorrigibilitate potest excōicationis sententia fulminari, vt in c. nemo. xj. q. iij.

Notandum esse quoq; dicit, q vbi ponitur hoc verbū anathema sit, non est canon latę, sed 1 ferēdæ sententiæ, & verbum sit† interpretatur, fiat, vt xxx. di. quasi per totum, dicit glo. in c. si quis ex clericis, anathema sit. de vita, & honest. cler. vnde Durand. ponit versum, videlicet

Præsens confusum, præsentis non tenet vsum.

& sic dicit intelligere. c. primum. de magistris, licet alij aliter intelligant.

Et idem esse dicitur, vbi ponitur verbū de futuro, vt tale quid faciens excōmunicetur, vt habetur in pluribus cōcordantijs in tit. de vita & honest. cler. & dicit, q ratio est, quia pœnæ 2 † sunt molliendæ, vt in §. pœnæ. de pœnit. dist. j. & l. si præsens. ff. de pœn.

Dicit etiā sciendū esse, q cū dicitur compelles per censuras ecclesiasticas, intelligitur de excōmunicatione, & suspēsione, & interdicto, vt in c. quærenti. de verbo. signi. sed sciendum est, quòd hodie curia Rom. per clausulam generalem in commissione contentam, videlicet compellas per censuras ecclesiasticas, non dat interdictum, sed requiritur specialis commissio ad supponendum locum ecclesiasticum interdicto, & sic seruat palatium apostolicum.

In quibus casibus quis venit excommunicandus.

CANONES autem ferendę sentētię continētur in casibus infrascriptis quos numeratim ponā pro faciliori retentione memoriæ. & erunt numero CXVII.

Primus itaq; est, q eps immoderatè versans cum propria filia, & magis cū alijs mulieribus ætate suspectis venit excommunicandus, vt in c. quorundam. xxxiiij. dist.

Secundus. nolens ad pacem redire venit excōmunicandus, vt in c. placuit, & c. si. xc. dist.

Tertius. iudex sæcularis nolens repellere excōmunicatos ab agēdo, à testificando, vel ab aduocando, vt in c. quia nonnulli.

Quartus. in casu. c. cum quidam sæculares. de except. in vj.

Quintus diffamans epm eo nō præmonito, vt ij. q. vij. c. accusatio quoq;. in fi. cū c. sequen.

Sextus. dimittens ecclesiam sine consensu episcopi, vt in c. admonet. de renunciat.

Septimus. præferens Iudæum Christiano in præstādo testimonio, vt in c. iudæi. de testi.

Octauus. impediens testes, ne veritatem dicant, vt in c. constitutis. el primo. de testi.

Nonus. nolens ferre testimonium veritatis, vt in c. cum super. de testi. cogen.

Decimus. clericus arma portans, vt in ij. c. de vita, & honest. cler.

Vndecimus. vsurarij veniunt excōicandi, vt in d. c. ij. de vita, & honest. cler.

Duodecimus. psonus volens diuidere bona liberti ꝯ iura. vt in c. j. ij. & iij. de succ. ab intest.

Decimustertius. impedientes fraternitates pauperes Christi sustentātes. vt in c. j. lxv. dist.

Decimusquartus. episcopus nō concordās, sed deuians à ritu aliorum in sacramentis celebrādis, vt in c. fi. xc. di. quod incipit perlatum.

Decimusquintus. impediens legi literas delegati, vt in c. ex literis. de offic. deleg.

Decimussextus monitus nolens dimittere concubinam, vt in c. ij. & iij. de cohabit.

Decimusseptimus recipiēs alienū parrochianū ad sepulturā nolens parrochiano ecclesię de canonica portione respōdere, vt in c. j. de sepul.

Decimusoctauus. supponens libellum famosum, vt v. quæst. j. per totum.

Decimusnonus. prohibens, quod dominus iuber, vt in c. si qui præest. xj. quæst. iij.

Vigesimus. laicus ingerens se electioni episcopi. lxiij. dist. cap. nullus.

Vigesimusprimus. in casu. c. in sancta Romana ecclesia. xcij. dist.

Vigesimussecundus. diminuens legata ad pias causas. xxxij. dist. præter hoc etiam. xiij. quæst. iij. c. oblationes.

Vigesimustertius. non soluens decimas, primitias, vel oblationes debitas ecclesiæ, vt xvj. q. j. c. decimæ. & q. vij. c. decimas.

Vigesimusquartus. nolens parere mandatis absoluentis ab excommunicatione, vt iurauit, vt in c. quoniam. de absol.

Vigesimusquintus in casu. c. ad reprimendam. de offi. ordin.

Vigesimussextus. nolens computare in sortem fructus rei pignoratæ, vt in c. ad nostram. el primo. de iureiur.

Vigesimusseptimus. contrahens in sacris ordinibus constitutus, vt in cap. primo. de cleri. coniuga.

Vigesimusoctauus. celebrans post cibum, vel potum. vij. quæst. j. c. nihil. & c. illud. & de consecr. dist. j. c. nullus.

Vigesimusnonus. Missam incipiens, & inexpletam deserens, vt in d. c. nihil. & illud. de consecr. vt supra.

Trigesimus. veniens contra ordinationes Papæ, vt lxiij.dist.c.in Synodo.

Trigesimusprimus.impediens legatum Romanæ ecclesiæ.xciiij.dist.c.ij.

Trigesimussecundus.violans treugas, vt in c.j.de treug. & pace. & c.qui contra, xxiiij.q.j.

Trigesimustertius. negans procurationẽ. de iure debitam prælato visitanti, vt in c. cum ex officij.de censi.c.nuper.& c.sopitæ.

Trigesimusquartus. occupans beneficium, vt in c.ex frequentibus.de insti.

Trigesimusquintus. cõtrahens post votum solemne, si non redeat ad monasterium: vt in c.ex parte.el primo.de conuers.coniugat.

Trigesimussextus. clericus non residens, & monitus non rediens ad ecclesiam, vt in c. ex tuæ.de cler.non resid.& xxj.quæst.j.per totum, & vij.quæst.j. c.peruenit.

Trigesimusseptimus. suspensus celebrans, vt in c. si quis presbyter. ij.q.iij. & in c. ij. de cler.excom.mino.

Trigesimusoctauus. episcopus damnatus à Synodo celebrans.xj.q.iij.c.si quis capitulum.

Trigesimusnonus.inuadẽs res ecclesiæ. xij. q.ij. c.nulli liceat, cum c.sequenti.

Quadragesimus. inuadens res episcopi, vel presbyteri.xj.q.iij.c.de laicis.

Quadragesimusprimus. non obediens epõ suo in licitis præceptis.xj.q.iij.c.si autem.

Quadragesimussecundus. qui ecclesiam sibi commissam non vult adire. xciij. dist. c. si quis episcopus.

Quadragesimustertius. clericus nolens interesse diuinis.vt xciij.dist.c.si.

Quadragesimusquartus. sæcularis iudicans clericum.xj.q.j.c.continuarius.& c.nullus.

Quadragesimusquintus.inuadens res ecclesiæ potentia regali, vt de reb. eccle. non alien. c.qui res.

Quadragesimussextus. vsurarius faciens iurare debitorem,de vsuris non repetendis,de iureiuran.c.ad nostram. el secundo.

Quadragesimusseptimus. deferens causam accusationis ante litem finitam, vt in c. olim. de accus. & vij.q.iiij. c.nonne.

Quadragesimusoctauus.in casu c. in canonibus.xvj.quæst.j.

Xlix. in casu c.si quis vituperat.xxxj.dist.

Quinquagesimus. ieiunãs die dominico in contemptum Dei, vt in c.si.de obseruat. ieiun.

Quinquagesimusprimus.in casibus. ant. in c.j.cum omnibus sequentibus. xxxj. dist.

Quinquagesimussecundus. bigamus habitum,& tonsuram deferens clericalem, vt in c. j.de bigam. in vj.

Quinquagesimustertius.impediens electionem Papæ.lxxxix.di.c.si quis episcopus. hodie autem iure nouo declaratum est, vt in c. vbi periculum. de elec. in vj.

Quinquagesimusquartus. ininstè alium excommunicans.xxiij.q.iiij.de illicita.de hoc satis s.dixi, vbi tractauimus de iniusta excõmunicatione,& pœna iniustè excommunicantis.

Quinquagesimusquintus. cõtumax in quolibet genere contumaciæ, vt in c.j.de iud. & vj. q.ij.c.præsenti.& xj.q.ij.c.forte.& xxiiij.q.iij. c.certum, & c.veritatis.de dolo,& contum.

Quinquagesimussextus. dominus propter contumaciã procur.vt in c.fi.vt lit. non cõtest.

Quinquagesimusseptimus.in casu.c.si duobus,& c.cum parati.de appella.

Quinquagesimusoctauus. debitor, qui est soluendo,& non soluit. c.fin.

Quinquagesimusnonus.nõ obediens sacerdoti, vt in c.absit.& c.nihil.xj.quæst.iij. & c. p venerabilem,qui fil.sint legit.

Sexagesimus.supprimens,vel occultans institutæ ecclesiæ, vt in c.si quis.xij.q.ij. & in casu.c.visis.xvj.quæst.ij.

Lxj.eps extorquens aliquid à monachis cõtra canones, vt in c.hoc cautum.xviij.q. ij.

Sexagesimussecundus. nutriens comã post habitum religionis susceptum.xx.q.iij.c.eos.

Sexagesimustertius.dans fidem adulteræ,qui eam ducet in vxorem.xxx.q. j.c.relatam.

Lxiiij.in casu.c.sacerdote.de consecr.dist.j.

Lxv.in casu.c.qui solemnit.de consecr. dist.j.

Sexagesimussextus.qui festis diebus relictis diuinis tendit ad spectacula, vt ibi proxime s.

Sexagesimusseptimus.in casu. c.transmisse. qui fil.sint legit.

Sexagesimusoctauus.iurans per creaturas. xij.q.j.c.clericum. & xxvj.q.vij.c.erga.

Sexagesimusnonus.iurans per capillũ Dei, vt in c.si quis per capillum.xxij. quæst.j.

Septuagesimus.obseruãs auguria, vel aruspices, vel ariolos.xxvj.q.v. c. si quis ariolos. & c. non oportet.& c.aliquem. & c. sortes. cum sequent, dixi satis. s.de sortilegijs.

Septuagesimusprimus. in casu. c.si quis intrat.de consecr.dist.ij.

Septuagesimussecundus. patronus ecclesiã grauans. xvj.quæst. vij. c.filijs.

Septuagesimustertius.Mulier nolens à consanguineo recedere iuxta casum.c.& si necesse, de donat. inter virum. & vxor. & dote post diuort. restitu.

Lxxiiij. in casu.c.primi.xvj.quæst.vj.

Septuagesimusquintus.nolens pœnitere de crimine publico.xxij.quæst.j.

Septuagesimussextus.male sentiens de corpore Christi,de cõsecr.di.ij. c.ego Berẽgarius.

Lxxvij.in casu.c.non minus.de immu. eccl.

Septuagesimusoctauus.in casu.c.postulasti. de

de foro compet. & c. primi. de rapto, & vj. q. iij. cap. placuit.

Septuagesimusnonus. Medicus consulens infirmũ, vt peccet pro salute corporis, puta vt fornicetur, vt in c. cum infirmitas corporalis. de pœnit. & remis.

Octuagesimus. clericus supponens se verberibus pro satisfactione iniuriæ, vt in c. contingit. de senten. excommunic.

Octuagesimusprimus. Patriarcha, vel Episcopus excommunicans exemptum. de maior. & obed. c. graue.

Octuagesimussecundus. recipiens hæreticos, c. excommunicamus. de hæret. & c. sicut.

Octuagesimustertius. exercens in ecclesijs iudicia sæcularia. vt in c. j. & c. cum ecclesia. de immunit. ecclesiarum.

Octuagesimusquartus. princeps publica officia cõmittens iudæis. xvij. q. iiij. c. constituit.

Octuagesimusquintus. qui contra iuramentum machinatur in mortem domini, vt in c. si quis laicus. xxij. quæst. vj.

Octuagesimussextus. Laicus locãs domum ad exercendum fœnus, vt in cap. de vsurarum. de vsur.

Octuagesimusseptimus. truncator mẽbri, vel per se, vel p alinm. c. clericos. ne cle. vel mo.

Octuagesimusoctauus. violans desponsatã proximi sui. xxij. q. vij. c. qui desponsatam.

Octuagesimusnonus. interficiens vxorem suam, vt in cap. admonere. xxxiij. quæst. ij. & c. quicunqne.

Nonagesimus. Monachus negociator. vt in c. ij. ne cler. vel mona.

Nonagesimusprimus. communicans Iudæo in prohibitis, vt in c. & si iudæi. de Iudæ. & de vsur. c. quanto.

Nonagesimussecundus. participans iudæo clericum verberãti, vt in c. postulasti. de Iudæ.

Nonagesimustertius. Insidiantes nauibus catholicorum, vt in c. excõmunicationi. de rapt.

Nonagesimusquartus. cogens clericos soluere pedagia pro suis personis, c. quia nonnulli. de immunita. ecclesiarum.

Nonagesimusqnintus. in sacris constitutus exercens artem chirurgiæ, vt in c. j. ij. & iij. ne cler. vel mona.

Nonagesimussextus. Moniales recipientes hospites in suis cellis, & cameris, per mensam. xviij. quæst. ij.

Nonagesimusseptimus. consanguinei malè cõiuncti, si nolunt separari. xxxv. q. vj. c. si duo.

Nonagesimusoctauus. dicentes Adam moriturum, si non peccasset, de consec. dist. quarta. c. placuit. el secondo.

Nonagesimusnonus. dicentes grãm Dei nõ valere ad remissionem peccatorũ, vt in c. pen. de consecr. dist. iiij.

Centesimus. dicens, quem sine gratia Dei saluari posse, vel mandata legis seruari posse, vt in c. fi. de consecr. dist. iiij.

Centesimusprimus. dicentes nihil remitti in baptismo, vt in d. c. placuit.

Centesimussecundus. negans pueros baptizandos, vt ibidem.

Centesimustertius. in casu. c. significasti. de eo qui in matrimonium duxit, quam poll.

Centesimusquartus. faciens canonicum regularem monachum. c. nullus. xix. q. iij.

Centesimusqnintus. Monachus se non abstinens ab accessu ad moniales. xxiij. quæst. iij. c. subdiaconus.

Centesimussextus. assumens medicinas à iudæis. c. nullus. xxv. qnæst. j.

Centesimusseptimus. raptores mulierum. c. eos qui furantur. xxxvj. quæst. j.

Centesimusoctauus. violans mandata, dogmata, & interdicta ecclesiæ. c. si qui dogmata. xxij. quæst. v.

Centesimusnonus. coniuges leprosi nõ reddentes debitum, vt in c. primo, & secundo, de coniug. leprosorum.

Centesimusdecimus. instituens hæreticos hæredes etiam post mortem. c. si quis. de hæreti. & c. sane. xxiij. quæst. ij.

Centesimusundecimus. violans interdictũ Papæ. de exces. prælat. c. tanta est clauis Petri.

Centesimusdnodecimus. in casu. c. relatum. de iur. patr. cui conuenit. c. nullus. xvj. quæst. vij. sed fallit hoc, vbi consuetudo esset in contrarium, quæ in hoc casu præualet. de elect. c. cum ecclesia.

Centesimusdecimustertius. defendens monachos fugitiuos, ne ad claustra reuertantur, vt in c. procliuis. xx. q. iij. & in c. ne religiosi. de regul.

Centesimusdecimusquartus. cõtrahens matrimonium cum sorore spirituali, vt xxx. quęst. iij. c. non oportet.

Centesimusdecimusquintus. erigens altare in ecclesia non consecrata sine licentia episcopi diœcesani, vt in c. nullus. de consecr. dist. j.

Centesimusdecimussextus. contrahens matrimonium post inhibitionem factam per iudicem lite pendente. super alio matrimonio, vt in c. j. & ij. de matrimonio contracto contra iur. ecclesiæ.

Centesimusdecimusseptimus. audiens, vel docens leges Parrhisijs, vel in locis circumuicinis, vt in c. super specula. de priuileg.

Nec prætermitto quærere, nunquid iudæi, & cęteri infideles possint excõicari, vbi dicendũ ꝙ non, quia, qui non sunt de gremio ecclesiæ, non possunt ab ea separari, & in non ente

non fit passio, & iudæi quo ad ecclesiam pertin de sunt, ac si non existant, & de his, quæ foris sunt, nihil ad nos, vt ij.q.j.c.multi.& c.gaudemus.de diuer. Sed imnio videtur, quod possint ex cõmunicari, & priuari participatione fidelium per subtractionem cõmunionis in mercimonijs, & alijs, iuxta text. c.post miserabilem. de vsur.& c.quanto, quæ subtractio potest trahi ad partem effectus excõmunicationis maioris priuantis communione hominum.

Complures sunt casus in corpore iuris clausi, & sparsi, quos diligens scrutator, & lectorem meminere poterit.

Cum autem complura viderimus circa materiam excommunicationis, tam respectu excommunicationis, & eius potestatis, quàm de forma excommunicationis, & effectu, tam iuris, quàm ab homine. Necessarium admodũ esse reor videre, quomodo possimus scire aliquem excommunicatum, vt ipsum merito euitare valeamus. Ideo hic subnectam xxviij. quæstiones vtiles ad materiam, cum nemo teneatur, nec debeat quemquam euitare, nisi sciat ipsum excommunicatum esse.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus quomodo cognoscatur, vt euitari possit.*
2 *Sacerdos sciens aliquem excommunicatum, ex confessione excommunicati: an ipsum euitare debeat saltem in occulto.*
Et quid si illud dixisset extra confessionem sacramentalem. num. 4.
3 *Confessor non est tanquã homo, sed tanquam Deus.*
4 *Excommunicatus incognitus, si dicat mihi esse excommunicatum: an teneat ipsum euitare.*
5 *Scire quem excommunicatum quomodo dicatur.*
6 *Excommunicatus asserens se non esse excommunicatum: an & quando ei credatur.*
7 *Excommunicatus ex facto occulto non publicata sententia, sed secrete inter aliquos de hoc discutitur: an sit euitandus.*
8 *Quid si esset publica vox & fama.*
9 *Cõscientia boñum nõ debet formari super leui fama.*
10 *Excommunicatus publicè, quomodo quis dicatur.*
11 *Excommunicatus publicè Romæ quem ego vidi & omnia scio, si eum viderem in alia ciuitate, in qua nihil penitus scitur de eius excommunicatione, an ipsum ego publicè euitare tenear, & sic reddere ipsum notabilem.*
12 *Excommunicatio ita sequitur excommunicatum vti lepra leprosum.*
13 *Excommunicatus publicè, & nominatim, inter se differunt.*
Et quõ, quis dicatur nominatim excommunicatus.
14 *Nomina, hominũ assignandorũ gratia reperta sunt, Sed si constat de persona non curandum de nomine.*
15 *Quid agendum sit, quando dubitatur an quis sit excommunicatus nec ne.*
16 *Et an debeat ingerere se communioni.*
17 *Excommunicatus, quando ignoratur an sit excommunicatus ante vel post legitimam appellationem: an sit euitandus.*
18 *Testes quorum alij dicunt ante sententiam quid factum esse, aliqui post, an sint periuri, & an infames dicantur.*
19 *Excommunicatus appellauit à tali sententia, si dubitaretur de validitate, & inualiditate appellationis, an in hoc interim euitetur.*
20 *Appellans tenetur probare sententiam iniustam.*
21 *Excommunicatus in dubio quis dici debet quandò dubitatur, sed quo iure istud ita præsumatur.*
22 *Excõmunicatus ante denũciationem an sit euitãdus. Denunciatio, an sit de substantia excõmunicationis.*
23 *Certus non debet amplius certiorari.*
Denunciatio sit pro nescientibus non pro scientibus.
24 *Excommunicatio à Deo fit, sed ministerio hominis.*
25 *Denuncians excommunicatum iussu Episcopi, an ante denunciationem teneatur ipsum euitare.*
Et quid de ipso Episcopo. num. seq.
26 *Mandatum iudicis ordinarij vel delegati de publicãdo quem excommunicatum in foro contentioso, an sufficiat, ut pro excommunicato quis euitetur nisi appareat de excommunicatione.*
27 *Excommunicatus semel & publicatur quandiu euitari debeat.*
28 *Excommunicatus asserens absolutum esse, an sit euitandus antequàm doceat de absolutione, vel potius ei credatur.*
29 *Et quid si ostendat literas absolutionis non continentes facti seriem.*
30 *Causa propter quas quis fuit excommunicatus, an omnes sint exprimendæ in instru. absolutionis. Præcator falsus caret impetratis.*
31 *Excõmunicatus ostendens literas absolutionis in quibus habetur absolutio ab omni excommunicatione in quam incurrere posset toto uitæ suæ tempore: nulla causa expressa: an sufficiant ad hoc vt dicatur absolutus.*
32 *Excõicatus narrans pro absolutione obtinenda partem veritatis: an verè dicatur absolutus.*
33 *Excõicator an possit concedere licentiã alicui, ut participet cum excommunicato sine metu peccati.*
34 *Papa an possit statuere quòd participantes cum excommunicatis non peccent.*
35 *Papa potest priuare Episcopos absque causa, sed nõ omnes, & qua ratione.*
36 *Clerici subditi, an teneantur euitare Prælatum suum excommunicatum.*
Et sic de Monachis erga Abbatem.
37 *Papa communicans excõmunicato: an incidat in eã nonem, vel videatur ipsum absoluere.*
38 *Papa est solutus legibus, tamen debet viuere secundum leges.*

39 *Papa vnico casu incurrit excommunicationem.*
40 *Superior participans excommunicato ab inferiore: an sit excommunicatus.*
Et dato quòd sic, à quo erit absoluendus.
41 *Excommunicans participans, seu communicans excommunicato à se, an sit excommunicatus.*
42 *Quid si communicat ei in illo crimine pro quo ipsum excommunicat, vel excommunicauerat.*
43 *Participans crimine deliquit in eum qui damnauit.*
44 *Excommunicatio maior, quomodo possit contrahi per solam participationem excommunicati.*
45 *Sententia quomodo possit ligare illos, de quibus non fuit dictum vel cogitatum neq; in processu neq; in sententiâ.*
46 *Obligatio ex post facto non augetur, & quomodo intelligatur. num. seq.*
47 *Non citatus, vel monitus non potest excommunicari.*
48 *De similibus ad similia proceditur.*
49 *Excommunicatio si fuerit prolata per modum exceptionis, vt puta quòd talis repellatur ab agendo: an in alijs propter hoc debeat euitari.*
50 *Testis contra quem probatur crimen in modum exceptionis, an pœna ordinaria puniri debeat.*
51 *Testis quorum testimonium reprobatur: an sint infames.*
52 *Excommunicatus an aliquo tempore possit ingredi Ecclesiam.*
Et si intrauerit an cæteri catholici teneantur exire, vel quid sit faciendum.
Et quid si excommunicatus se esse excommunicatum ignoraret. num. 54.
53 *Clerici an debeant dimittere diuinum officium statim viso excommunicato ingrediente ecclesiam.*
54 *Sacramentum sanctissimum an ingredi possit domum excommunicati pro aliquo infirmo.*

QVÆSTIO I.

Quomodo sciamus aliquem esse excommunicatum.

PRIMO itaque quæro quando quis dicatur scire aliquem esse excõmunicatum, vt teneatur ipsum euitare? dicendum est, quòd tunc
1 † demum, cũ viderit eum facere aliquid ex his, per quæ incurritur excommunicatio ipso iure, vt in aliquo quadraginta triũ casuum superius annotatorum, vbi posuimus canones latæ sententiæ; vel si erat præsens, & audiuit sententiam excommunicationis, vel si ipsemet excommunicatus dixit ei.

QVÆSTIO II.

SED circa hoc quæro, quid si dixit ei in cõfessione sacramentali, & hoc dico propter tex. c. si sacerdos. de offi. ordin. nunquid tenebitur
2 ipsum † euitare saltem in occulto? quidam dixerunt, quòd non, per d. tex. c. si sacerdos, quia
3 non sit † hoc tanquam homo, sed tanquam Deus, vt in d. tex. ne odiosa reddatur confessio, quæ est durius præceptum totius Ecclesiæ Catholicæ: & in eo versatur maior obedientia. Alij dicunt contrarium, & quòd omnino sit vitandus. arg. vj. q. ij. in c. si tamen episcopus. cõtra quos d. tex. in fi. videtur sentire, ibi, in communione hominum permanebit.
4 Si autem extra sigillum † confessionis sacramentalis dicat mihi se esse excommunicatum, secundum omnes teneor eum in occulto euitare, non autem in publico, nisi sit publice excommunicatus.
5 Tunc etiam dicitur quis † scire, quando prælatus ipsius excommunicati, maxime si erat episcopus, ita quòd de eius iurisdictione hæsitari non possit, dicat ei, vel per litteras significet, vt supra dixi, vbi tractaui de publicatione excommunicationis, ibi vide.

QVÆSTIO III.

DICITVR etiam quis tunc scire cum laborat publica vox, & fama, quòd quis sit excommunicatus, & idem dicito fecisse factum, propter quod incidit in excommunicationem: tunc enim debet vitari. Ideo si horum aliquid audiui à fide digno debeo eum publice euitare, & etiam priuatim, donec per quæsierim veritatem, vel oriatur similis vox contrarij, vel absolutionis.

Sed quid si non possum certificari per alios, puta quia sum vltra montes, & excommunicatio sit Romæ publicata? Dicunt omnes, quòd
6 † non teneor eum euitare, si ipse dicit se non esse excommunicatum, quia non tenetur alicui, ad cuius instãtiam dubitet excommunicari: & hoc intelligo verum, si probabiliter existimem ipsum dicturum veritatem, puta quia est homo timoratus, & bonæ conscientiæ, & non aliter, puta si scandalizaretur ex interrogatione mea, ita quòd negaret veritatem.
7 Si vero audiui ab aliquibus magis eo fide dignis, quòd esset excommunicatus † ex occulto facto absque publicatione sententiæ, nunquid teneor ipsum euitare, & de hoc inquirere? Respondet Tarantasiensis quòd non, nec etiam ab ipso, nisi sit talis, qui credatur laborare ignorantia, puta quia nescit esse peccatum, quòd se ingerat communioni hominum, & tunc quamuis non teneat inquirere de facto eius, vel excommunicatione, teneor tamen ipsum instruere, ne se ingerat commu-

communioni hominum, si sit excommunica-
8 ti, si autem publica † fama est aliquem esse excommunicatum ex facto occulto, contra quê non est publicata sententia super hoc, non teneor talem euitare, nisi tunc demum cum super hoc se purgare recusauerit, vel in purgatione defecerit, & in hoc casu loquitur tex. in c. cũ desideres. §. secundæ quæstioni de senten. exc. & facit in arg. c. si vero. eo. ti. el secundo, & tex. in c. ad abolendum. in §. si vero. de hæretic. & hoc intelligo sane, vbi contra aliquem est fortis, & vrgês excommunicationis forma. Alias
9 propter leuem famam † non debet quis sibi formare conscientiam, arg. c. si quid vero. lxxxvj. di. & ij. q. j. c. j. super omnia diligenter, & xj. q. iij. c. non solum, & c. cur æ. xij. q. v. & hæc videntur notari in c. inter dilectos. de excess. prælat. & in c. illud, de cler. excom. minist. & in c. cum desideres, de senten. excommu. licet contra notari videatur in c. cum venerabilis, de elect. & in c. ad hoc, de postulat. prælat. & x. q. iij. c. si quis abstinet, sed non est contra, quia ibi loquitur præcedente monitione à prælato, ne illi communicent tanquam excommunicato.

QVAESTIO IIII.

Sed quia dixi illum nos scire esse excommunicatum, cum audiuimus pronunciari excommunicatum audiendo sententiam excommunicationis, vel vidimus instrumentum, vel audiuimus ab eodem, & prout supra. Modo quæro, quomodo quis dicatur publice excom
10 municatus. Et dico † quando in loco publico, & vbi iudex iudicare consueuit præsentibus officialibus suis, etiam partibus, vel altera absente propter contumaciam tulit sent. excõicationis contra eum, vt no. in l. si vt proponis. C. quomodo, & quan. iud. la secunda, & in c. j. ibi, cum Cardinalis idem &c de postulat. Item si publice incidit in factum ipso iure damnatũ, vt si publice verberauit clericum, vt supra dixi, vbi tractaui, in quot casibus incurritur excommunicatio maior, & tunc demum quis dicitur publicè excommunicatus, quando iudex declarat quem excommunicatum, & mandat ipsum publicari in locis publicis per affixionê cedularum, vt supra dixi.

QVAESTIO V.

Sed retentis terminis prædictis: Quis
11 fuit Romæ † excommunicatus declaratus, & publicatus per affixionem cedularum, vt dixi, quæ omnia vidi, & præsens fui, dum agerentur, & in Viterbio vnde excõmunicatus est oriũdus, vel alias notus eum video, vbi nihil scitur de eius excommunicatione, quæro an de iure tenear ipsum euitare publicè, & sic reddere eum notabilem de excõmunicatione, vt digito mõstretur pro excommunicato, vt quotidie accidit, & de hac. q. fui pridie interrogatus à quodã Reuerendo prælato in contingentia facti, qui eo tunc fuerat iudex, rogabatur de nullitate sententiæ. Pet. de Palude dicit, quòd Huguitio in c. quidem maligni. v. q. j. dixit, quòd, quando solus scio aliquem esse excommunicatum, teneor eũ euitare in publico, etiã vbi nihil scitur de eius excommunicatione, nec dicor eum publicare, nec crimen eius detegere, vbi iam ali-
12 bi publicatum est, quia sicut lepra † leprosum sequitur, sic excommunicatio excõmunicatũ, vt in c. cito turpem. j. q. j. Dicens tamen quòd benignius dici posset, quòd, si possum facile probare excommunicationem, teneor vbicunque eum euitare, alias non, nisi inueniam eum in illa diœcesi, in qua audiui sententiam contra eum publicari, ar. cap. cum in tua. qui in at. acc. pos.

QVAESTIO VI.

Qværo vlterius, an differat inter publicè excommunicatum, & nominatim? & dico,
13 quòd sic, quia nominatim † excommunicatus dicitur, quando non solum nomen excommunicati nominatim exprimitur, sed etiã per circunstantijs. Exemplum, cum excommunicentur, vel interdicuntur omnes homines Viterbiẽses, vel Feltrenses, aut alterius loci eorum nominibus, vel cognominibus non expressis, vel si dicatur, quicunque sic fecit, vel fecerit sit excommunicatus iuxta casum. c. si sacerdos. de officio ordi. hac forma verborum omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui tale quid fecerint, ac si eorum nomina, & cognomina essent expressa, vt l. nominatim ff. de cou di. & demonstra. & instim. de hæredi. liber. §. masculos, quia satis est, quòd de personis con-
14 stet, quia nomina † assignandorum hominum gratia reperta sunt, & si de persona constat, satis est, nec nomen aliter requiritur, vt instit. de legat. in §. si quis in nomine.

QVAESTIO VII.

Vlterivs quæro de quo quotidie quæritur, videlicet quid agendum, dum dubitatur
15 † an aliquis sit excommunicatus? Petrus Hispanus, quem refert Tarantas. distinxit, quòd aut ambigitur de facto, aut de iure, quia de facto potest accidere multipliciter, primo, quia cum esset contumax, comminatum sibi fuit à iusto iudice, ac rigido, quòd tali die ipsum excom-

communicaret, & publicaret, & hanc practicam etiam hodie seruat curia, & præcipuè auditor cameræ, qui iudicialiter comminatur debitori, vel contumaci, quòd nisi ad primã, vel secundam audientiam satisfecerit, excommunicabit, & sic hæsitari posset post terminũ, de excommunicatione. Alio quoque modo dubitari potest, vt quia in veritate scit se fuisse excommunicatum, tamen, quia scit iudicem benignum, vel ex alia causa credit, quòd absoluit eundem, vel sententiam relaxauerit; tertio etiam modo, cum ignoratur, vtrum ante appellationem legitimam, vel post fuerit lata sententia, in primo casu potest dici, ꝙ donec certum sit de sententia, non debet ab alijs euitari: An
16 autem ipse † se communioni fidelium debeat ingerere, suæ conscientiæ relinquendum est, arg. c. mederi. de iur. iur.

In secundo autem casu credo, quòd nec ipse debet se communioni ingerere, nec alij debent ei communicare, quoadusque de ipsius absolutione legitime constiterit, vt in c. sicut nobis, de sentent. excommunicationis. & vj. q. vlt. c. fi.

In tertio autem casu distinguo, quia aut taliter excommunicatus est certus de ipso facto, aut incertus, si certus, subdistinguo, quia aut scit appellationem legitimam non præcessisse, & tunc debet à communione hominum abstinere, aut scit præcessisse, & tunc siue probare possit, siue non, credit Pet. de Tarantasia, quòd possit communicare cum fidelibus, non tamẽ in publico ne alios scandalizet, si autem incertus est, siue dubius, credit potius, quòd indistinctè debeat abstinere.

QVAESTIO VIII.

Sed quærendum est, vtrum ab alijs debeat
17 euitari ille, de quo ignoratur, vtrum ante † appellationem legitimam, vel post fuerit excommunicatus. Et idem Petr. credit, quòd non, vt in cap. cum tu fili. de testi. vbi quidam testes
18 † iurauerant, quòd post appellationem lata fuerat excommunicatio. Alij autem, quòd antea, & ibi Papa iudicat, quòd sententia non teneat, quia vtrunque patuit. s. ꝙ post appellationem, & ante sententiam lata fuerat, per quod prouidetur & ipsis, contra quos fuerat lata sententia, cum possent postmodum absolutionem petere ad cautelam etiam pro testibus, ne de periurio notarentur, vt in c. cum dilectus. de ordi. cognitione. l. Lucius. ff. de his qui not. infam. hi tamen re ipsa in opinione hominum non effugiunt infamiæ notam, vt ff. de obsequi liber. l. ij. & c. testimonium, de testi. quia sic distinguendum dicit esse idem Pet. vbi dubitatio de facto emergit.

Si autem de iure sit dubitatio, puta quia certa est excommunicatio, sed incertum, vtrũ
19 teneat † appellatio potius existimat Pet. eo talem euitandum quàm sibi in dubio communicandum, vt in c. illud. de cler. excommun. minist. magis enim præsumendum est pro sententia, quàm pro appellatione, quod patet ex eo,
20 quia appellans † tenetur probare sententiam iniustam, vt in c. cum in ecclesia, de appellat. & est simile, in l. minor vigintiquinque annis in fi. ff. de minor. licet in c. dilectus filius. de appell. videatur notari contra, vbi videtur quòd magis statur in dubio appellationi, quàm denunciationi excommunicationis, vel etiam ipsi excommunicati, si quod erat ibi dubium, qđ patet ex eo, quòd ibi dicit Papa: Senonenses canonicos, qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositæ, magis quàm denunciationi ab Archiepiscopo factæ deferrent, inculpabiles iudicamus, vel si erat dubium, non erat dubium iuris, sed facti.

Sed & tenendum est, quòd nõ solum in hoc casu, sed etiam semper in iudicio animæ, & sic in foro conscientiæ, & foro poli tutior via est eligenda. s. vt præsumatur quis excommunica
21 tus, † vbi de iure dubitatur, & sic petet absolutionem ad cautelam: melius enim est, vt sic excommunicatus faciat se absolui, quàm quòd decidat non petita absolutione. xiij. q. iij. cap. non extimemus.

Et dixi in iudicio animæ, & foro conscientiæ, & poli, quia in contentioso secus, immo contrarium p̃sumendum est, pro quo do tex. quasi expressum in cap. cum tu. de testi. & hoc ideo est, quia excommunicatio est odiosa, & damnosa: odia vero sunt restringenda, vt in re gula odia. in vj. & c. pœnæ, de pœnit. di. j. sicut etiam dicimus in mortuo, pro quo est sperandum & præsumendum, & pro eo orandum, arg. c. ij. de presbyter. non bapti.

QVAETIO IX.

Qvaero successiuè similiter de vtili, & quotidiana quæstione, videlicet utrum excom
22 municatus † ante denunciationem sit euitandus, cum iam sit verè excommunicatus, & sic an denunciatio sit de substantia excommunicationis, & absolutè dico, quòd sit euitandus, nec sit de substantia denunciatio: eo enim ipso, quòd scio te excommunicatum, teneor te euitare, pro quo alleg. tex. in c. cum non ab homine. in primo resp. de sentent. excommun.
23 & est ratio, quia, qui † certus est, certiorari non debet, & denunciatio fit pro nescientibus, non autem scientibus, vt. ff. de acti. emp. l. in

l. in fin. & in c. si inimicus. xciij. dist. Item quia excommunicatio secum habet executionem, vt supra dixi, & in c. pastoralis. de appell. &
24 Deus † est, qui ligat, & non homo. xj. q. iij. c. nemo, & ibi bon. glo. & hoc verum est quo ad Deum, si est iusta, & nisi solus scit te esse excómunicatum, quia tunc non teneor te euitare, vt in d. c. cum non ab homine; quod intellige in publico, quia in priuato teneor, quia tunc non generatur scandalum tibi nociuum, vt in d. c. cum non ab homine, & satis supra dixi, pro quo facit tex. in c. si tantum. vj. q. ij. & ibi bo. glo. quam ad hoc omnino vide. cum alleg. ad materiam. & licet hæc de iure vera sint, tamen Martinus Papa V. in Concil. Constan. statuit, & ordinauit, quòd de cætero nullus participans cum excommunicato maiori excommunicatione incurrat minorem, nisi fuerit publicatus nominatim excepto casu notorio Canonis, si quis suadente. xvij. q. iiij.

QVAESTIO X.

CONSEQVENTER quæro etiam de quotidiana quæstione. Episcopus demandat sacerdoti, vt pronunciet Titium excommunicatum infra missarum solemnia, nunquid idem sacer-
25 dos † ante denunciationem tenetur eum euitare viso mandato? Garsias dixit, quòd si index ordinarius hoc mandat, statim eum euitare tenetur & publice, & priuatim, quia credendum est suo ordinario, licet aliter non constet de excommunicatione.

Sed quid in delegato, dico idem esse, nisi probabiliter dubitetur de eius iurisdictione, quia tunc non tenetur parere, arg. c. cum in iure peritus. de offi. deleg.

QVAESTIO XI.

SED magis, & vtilius quæro, nunquid in foro contentioso huiusmodi literæ, seu man-
26 data † ordinarii, vel delegatis sufficiant, nisi alio modo constet de ipsa excommunicatione. Idem Garf. vt refert Tarantas. dicit, quòd nó, de quo supra satis dixi, vbi tractaui an, & quádo quis dicatur scire aliquem esse excommunicatum.

Sed quid si episcopus mandat sacerdoti, vt Titium excommunicet, an antequam pronunciet, teneatur ipsum euitare saltem secreté. Idem dicit eundem dixisse, quòd non.

QVAESTIO XII.

QVAERENDVM est vlterius, quandiu sit euitandus, qui semel fuit excommunicatus, &
27 publicatus, & † dicendum est, quòd tamdiu, donec iuxta formam ecclesiæ fuerit absolutus, & propterea, licet excommunicatus iurasset parere mandatis ecclesiæ, vel satisfacere iniuriato, vel creditori, ad cuius instantiam fuerat excommunicatus, non propterea est absolutus, ideo euitandus, vt in d. c. cum desideres. primo responso, & in §. fina. & in c. sacris. de sent. excommunicationis.

Sed quia hæc materia frequens est, & quotidiana, circa eam ideo quæram de pluribus vtilibus quæstionibus.

QVAESTIO XIII.

QVAERO itaque primo quid si excommu-
28 nicatus dicat † se fore absolutum à superiore excommunicantis, nunquid erit euitandus, an credatur sibi asserenti? dico non esse credendum, nisi ostendat literas suæ absolutionis, vel aliter per idoneos testes, aut documenta eam probet, vt in c. si cum nobis. de sent. excommun. & ix. quæstio. j. cap. fina. & xxiiij. quæstio. j. cap. miramur. & ibi gloss. & in capitu. didici. j. quæstio. vij. & in cap. ex parte, de offic. ordin.

QVAESTIO XIIII.

29 SED quid si ostendit literas suæ † absolutionis, sed facti seriem non continent, quare fuerit excommunicatus, Dicas ei non prodesse, vt in cap. super eo. de coha. cle. & mul.

QVAESTIO XV.

SED quid si pro pluribus causis fuerit ex-
30 communicatus, nunquid † omnes debent exprimi? dicas, quòd sic, quòd si aliter, non est habendus pro absoluto, vt in c. cum pro causa, de sentent. excommun. & in c. ex parte. de offi. delegati. & ratio est, quia preces veritati non nituntur, & falsus precator caret impetratis tacita veritate, vt in c. super literis. & c. dilectus. de rescript.

QVAESTIO XVI.

SED strictius quæro: excommunicatus
31 ostendit † literas suæ absolutionis, vbi continetur, quòd absolutus est ab omnibus excommunicationibus, quasque vnquam incurrit toto tempore vitæ suæ, vel à tali tempore citra, nulla causa specialiter expressa de aliqua speciali excommunicatione, nunquid tales literæ sufficiant, etiam hoc vidi in facto præponi in signaturæ iustitiæ, vbi impugnabatur quædam

quædam similis absolutio, impensa per audito sem cameræ, dicebatur esse distinguendum, quod aut ante impetrationem literarum erat sibi mota quæstio super aliqua speciali excommunicatione, aut non, si mota, dictum fuit, quod huiusmodi literæ non sufficiebant, nisi de absolutione illius specialiter contineatur, si verò non mota, fuit dictum, quòd sufficiant: consultius tamen agitur si de vnaquaq; excommunicatio ne fiat specifica, & indiuidua mentio, si de eis recolit, & postea subiungit clausulam generalem sic, videlicet, remittimus ad vos Titium absolutum à tali, & tali excommunicatione ob talem, & talem causam in eum fulminatam, & ab omnibus alijs, quas vsque ad hanc diem incurrit, vel potuit incurrisse.

QVÆSTIO XVII.

SED successiuè prosequendo quæro, quid
32 si excommunicatus narrauit † pro absolutione obtinenda partem veritatis facti suæ excommunicationis, & non totam veritatem, nunquid excommunicator poterit ipsum repellere, vt suspectum, quòd non dixerit superiori absoluenti veritatem? Respondeo, quòd superior poterit ipsum compellere ad præstandum purgationem, quòd confessus sit veritatem, vt in c. ex parte. de offic. ord. hoc tamen moderando, quatenus infamia laboraret publica, quòd veritatem non dixerit, alias non, vt in c. nos inter alios. de purga. can. & ibi gl. j.

QVÆSTIO XVIII.

NEC me prætertibit quæstio hæc, vt vtrum
33 excommunicator † possit concedere licentiam alicui, vt participet cum excommunicato sine metu peccati? puta minoris excommunicationis, participando cum excommunicato maiori: & videtur dicendum, quòd sic, nam Papa dat licentiam multis personis, participandi cum excommunicatis sine metu peccati, vt legitur xj. q. iij. c. quoniam multos. & in c. inter alia. & c. si verè. de sent. excom. sed contra videtur notari in c. nulli. eo. tit. vbi dicitur, nulli se possint priuilegio Apostolicæ sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare debeant: sed ad hoc dici posset illud esse de iure communi, sed secus de iure speciali, & priuato, vt ex speciali priuilegio, de quo quæstio nostra intelligit, dum in ea dicitur posse concedere, ex quibus verbis innuitur, quòd nisi contrarium concedatur, firma stat iuris dispositio in contrarium. Dicendum est ergo Papam hic concedere posse, inferiores autem non.

QVÆSTIO XIX.

SED consequenter quæro, vtrum Papa po-
34 test † statuere, quòd participantes cum excommunicatis non peccent, nec incurrat minor excommunicatio. Aliqui dicunt, quòd non, cùm canon iste datus sit ab Apostolo ad Corinthios, vt supra dixi in principio huius tituli, si quis frater nominatur, &c. & à tota ecclesia sit confirmata, vsque ad animam, & sanguinem ipsum defendere tenetur. argu. xxv. q. j. c. sunt qui dicunt. Præterea alij dicunt Papam hoc non posse cum decoloraretur vniuersalis status ecclesiæ, quòd Papa non potest facere, si-
35 cuti diximus, quòd Papa † potest sine causa priuare multos episcopos, sed non omnes propter talem decolorationem. Præterea Papa potest dispensare contra Apostolum, saltem ex causa, vt supra dixi de dispensatione Papæ. Hugutio, quem refert, & sequitur Tarant. tennit, quòd Papa possit etiam statuendo ius commune, cum hoc non tangat articulos fidei, & hoc possit ex plenitudine potestatis, & dicit Tarant. meminisse videre se transcriptum Innoc. Papę Quarti. literarum eiusdem directarū fratribus Prædicatoribus, quos mittebat ad prędicandū infidelibus nationibus, & scismaticis, in quibus inter alia dicebatur cōstitutis ibi dem, nō obstāte, si aliqua sunt excōmunicatio ne ligati, in verbis, officio, & cibo, ac in alijs securè communicare possitis. Sed hæc non videntur sufficere benè ponderanti, quia vnicuique hæc licere videtur, cum participat excommunicato causa reducendi eum ad gremium ecclesiæ. Vnde ortum est quasi prouerbium, & vulgaris sermo, dum participamus excommunicato; loquor in conuertendo, quia in conuertendo errantem acquirimus meritum. In conuertendo enim captiuitatem Syon, facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione: huius itaque quæstionis decisionem dimittam maioribus meis, ne videar ponere os in cœlum, cum ipsam difficilem repperim admodū, sed pro eius solutione videntur ea, quæ supra dixi in quæstione, vtrum excommunicatio possit suspendi ad tempus.

QVÆSTIO XX.

CONSEQVENTER quæro, vtrum cle-
36 rici † subditi teneantur euitare prælatum suum excommunicatum? videtur dicendum, quòd non: hi enim sunt de illis personis, quæ in c. quoniam multos. xj. q. iij. & c. cum desideres. de sen. excom. continentur. Sed contrarium est verius, vt in c. miratur. xxiij. dist. quia non ita

astricti

astricti sunt episcopo, vel prælato suo, sicut filij, & rustici suis superioribus, ideò isti non comparantur illis; si tamen clericus est ad seruitia domestica episcopi, vel prælati, temporalis seruitij ratione non tenetur euitare dominum excommunicatum, sicut nec rustici, aut filij, & alij, de quibus in d.c.quoniam multos, & idem dixerunt antiqui doct. de monachis, & alijs claustralibus, qui sunt quasi filij abbatis, & continui contubernales, ideò pariter excusantur in hoc.

QVÆSTIO XXI.

37 Sed curiosius quæro, an Papa † communicando excommunicato incidat in canonem, an videatur ipsum absoluere? Dicas, quòd non, licet non benefaciat communicando, di-
38 cit Pet.de Tarant, hic, quia Papa † est solutus legibus, tamen debet viuere secundum leges, ideò non benefacit participando, licet non incurrat in canonem, & dicit vnicum esse casum,
39 in quo Papa † incurrit excommunicationem, videlicet in casu excommunicationis latæ contra hæreticos, vel fautores eorum, sed nihil allegat, sed videtur tex.apertus, & ibi glo. in verbo hæresim, in c.acatius.el primo.xxiij.q.j.

An verò per salutationem Papa videatur absoluere excommunicatum? dicam infra, vbi tractabimus de absolutione excommunicationis, hodie vide tex.in clem.fi. incip. Si Rom. Pontifex.de sent.excom.

QVÆSTIO XXII.

Hic consequenter quæro, an participans
40 † excommunicato à suo inferiore sit excommunicatus, Pone, Archidiaconus excommunicat suũ subditum, an episcopus participãdo incurrat excommunicationem? dicendum est, quòd sic, quia ligatur à canone.xj. quæst.iij.c. qui meritò.

Sed quæro, à quo soluetur, cum canon, quæ autem.de pœnit. & remiss. dicat, quòd nullus potest ligari, vel solui, nisi à suo iudice? dicas, quòd absolui poterit à simplici sacerdote, nisi communicauerit excommunicato in crimine, vt in c.nuper.de sent.excom, & c. qui meritò. xiij.quæst.iij.

QVÆSTIO XXIII.

Qværo etiam consequenter, an com-
41 municans † excommunicato à se sit excommunicatus? ad quòd dico, quòd sic, quia incurrit minorem, quoniam illa à iure, non autem ab homine infligitur, vt in d.c. qui meritò.xj. q.iij.vt supra dixi, & in d. c. nuper. vnde non dicitur ligari sua sententia, sed sententia iuris, & sic tenet Host. in summa huius tituli, in §. & quæ sit pœna.in versi.quid si episcopus.

Nec obstant, quæ in contrarium adduci possent, videlicet nemo potest esse iudex suipsius, nec seipsum ligare, vel soluere, vt supra dixi in illis octo regulis, per tex.i c.j. iiij.q.iiij. & l.penul.ff.de arbit, & l.Iulianus. de iud. & l. ille à quo.§.tempestiuum.ff.ad treb. Sed quid
42 si communicat † ei in illo crimine, pro quo eũ excommunicat, vel excommunicauerat eum, cum fautoribus, vel communicantibus suis, & ipse postea illi communicat. Rayn. in his duobus casibus dixit excommunicatorem esse ligatum excommunicatione maiori, non sua sententia, sed iuris, vt etiam supra dixi per d. decretalem nuper, & absolui debere à suo superiore, quia sicut etiam supra dixi, veluti nemo potest seipsum ligare, ita nec soluere. Sed hoc non placuit Goffr, qui immo dicit, quod in neutro istorum casuum participans excommunicato incurret excommunicationem maiorem, de quo infra proximè, & sequenti quæstio.latius dicam incurrere: in primo quidem non, quia cum dicit Innoc. III. in illa decreta-
43 li nuper, quòd participans † in crimine delinquit in eum, qui damnauit, & ideò eo, vel eius superiore debet absolui, vt in illa decret. nuper: patet ergo, quòd communicans in crimine, incurrit excommunicationem à iudice, & non à iure; ergo ille, qui tulit sententiam, non incurrit excommunicationem maiorem, quia esset excommunicatus à semetipso, quod esse non potest, vt etiam satis supra dixi in dictis octo regulis, & idem dicit in secundo casu, nam cum quis excommunicatur cum communicatoribus suis, pari excommunicationis vinculo cum ipso principali astringuntur, vt not.in c.excellẽtissimus.xj.q.iij. vnde & in hoc casu, cum nullus sua sententia ligari possit, vt dictum est, contrahit minorem excommunicationem: illa enim à iure contrahitur, vt supra, maiorem autem in hoc casu contrahit nullo modo.

QVÆSTIO XXIIII.

Hic itaque consequenter quæro illud, de
44 quo proximè dixi, quomodo potest quis † ex sola participatione excommunicati contrahere maiorem excommunicationem.

Mirum enim videtur, qualiter sententia
45 † excommunicationis liget illos, de quibus nõ fuit dictum, vel cogitatum, neque in processu, neque in sententia, cum res iudicata illi soli noceat, & illos comprehendat, contra quos iudicatur,

dicatur, vt in c. inter dilectus. de fideiuss. & c. pen. & l. cum quæritur. ff. de excep. rei iud. nec
46 ex post† facto potest augeri obligatio, vt ff. de dam. infect. l. damni. §. si is qui. & ex quo post sententiam noua interpellatione opus est. l. nõ potest. ff. de re iud. Item inconueniens esset, quòd
47 quis non citatus† non monitus excommunicaretur, vt in c. sacro. de sent. excom. & si secus fieret, hæc sententia secundum hoc non differret à canone latæ sententiæ, cum tamen hæc sententia non sit generalis, sicut canon, cum tantum vnam personam comprehendat.

Solutio.

Dixerunt antiqui doct. quòd nullus participans excommunicato incidit in maiorem, nisi cum sub hac forma fit excommunicatio, videlicet, excommunico te cum omnibus communicantibus tibi, siue tecum, & sic intellexerunt illam decretalem nuper. de sent. excom. vbi de hoc, sed hoc expresse reprobatur in c. si concubinæ. eo. tit. Tu ergo dic ad duo prima, quòd immo cogitat excommunicas de participantibus, & contra eos indicat, vel si ipse non cogitat, & iudicat, ipsum ius sic statuit, & Apostolus dixit, Agentes, & consentientes pari pœna punientes, & transumptinè in c. . . . . de offic. deleg.

Ad tertium dico, quòd reuera non augetur obligatio ex post facto, vbi res permanet in eodem statu.

Ad quartum dico, quòd illud, quod dicitur, ex quo post sententiam aliquid accidit, noua interpellatione opus esse intelligitur, si prius nõ erat interpellatio facta, sed hic facta est, vt pra dixi per ipsum ius, & per Apostolum, & fortè per ipsum excommunicatorem.

Ad quintum dico, quòd participans iam videtur monitus in admonitione facta principali criminosè, & extimari debet in tẽtionem esse ipsius iudicantis, vt optimum effectum sua sententia sortiatur. Item cogitare debet, quòd vbi eadem ratio, ibi idem sit ius, & de simili-
48 bus†, idem sit iudicium, vt in c. translato. de constit. & quotiens ex vna radice vitium nascitur, consequens est, vt vna, eademque lege tollatur, vt in l. si libertam. C. de nup. & j. q. j. c. sicut Christus. & xxij. q. ij. c. si quis periurus.

Ad vltimum potest dici, quòd quo ad hoc non differt sententia talis à canone latæ sententiæ, vel dic melius, quòd immo differt, nam ibi contrahitur excommunicatio tantum ex participatione criminis illius, contra quem fertur, hic verò non ex hoc tantum, sed etiam ex participatione criminosi: tripliciter enim contrahitur excommunicatio ipso iure, vt supra dixi, vbi tractaui quot modis incurritur excommunicatio.

QVÆSTIO XXV.

Qværo de eo, quod quotidie in facto contingit dubitari, videlicet vtrum si prolata
49 fuerit† excommunicatio cõtra aliquem in modum exceptionis, puta vt repellatur ab agendo, impetrando, aut testimonium veritati prohibendo, siue eligendo actiuè, vel passiuè, & alias iuxta formam c. pia. de excep. in vj. nunquid in alijs propter hoc debeat euitari? videtur dicendum, quòd non, quia etiam spoliatione in modum tantum exceptionis prolata, non est propter hoc restitutio facienda. Item
50 si crimen† in modum exceptionis probetur cõtra testem, non propter hoc pœna ordinaria sibi infligitur, sed tantum eius testimonio non
51 creditur. Item testes† quorum testimonium reprobatur, inter infames quasi ex falso testimonio non habentur.

Sed contrarium videtur per quæ dixi supra hoc eo. tit. vbi tractaui, quando dicatur quis scire aliquem esse excommunicatum, ad hoc potest dici secundum Bernardũ, quem ad hoc refert Tarant. quòd si ex tali facto vox publica, & fama laborat, non est ei communicandum, vt in c. cum desideres. in §. secundæ quæstioni, & arg. c. multi. ij. q. j. versi. si quis frater nominatur &c. & de hoc habetur in cap. dilectus. de ord. cogna. in §. fi.

QVÆSTIO XXVI.

Qværo etiam, vtrum excommunica-
52 tus possit† aliquo tempore sine metu irregularitatis, vel peccati ingredi ecclesiam? vel debeat, & si intrauerit, an cæteri catholici teneãtur exire? Ad primum dico, quòd excommunicatus maiori excommunicatione, vel interdictus, vel suspensus ab ingressu ecclesiæ, non debet aliquo tempore intrare, vt xxxij. q. iiij. c. vir cum propria vxore. xxj. dis. c. cleros. in fi. de excommunicato autem minori excommunicatione dicetur infra, vbi tractabimus de minori excommunicatione.

Ad secundum dico, quòd excommunicatus intrans ecclesiam primo est monendus, vt exeat, quòd si noluerit, si ecclesia habet temporalem iurisdictionem, potest ipsum expellere violenter, si autem non habet, nec vult exire, sed se ingerit pertinaciter, potest inuocari brachium sæculare, vt xj. q. iij. c. si quis episcopus. el secũdo. & xvj. q. j. c. quidam monachi. quòd si nec sic exit, debent statim omnes exire, & e-
53 tiam clerici† diuino officio dimisso. xj. q. iij. c. sicut Apostoli. & ibi bo. glo. ad materiam, quã omnino vide. & c. excommunicatos. & ca. qui communicauerit. & c. omnes qui. xxiiij. q. j. & hæc intelligenda sunt, si excommunicatio sit notoria,

nutoria, quia si secreta, monendus est ab his, qui sciunt secreto, ne se ingerat; & exeat, quia se ingerendo, mortaliter peccat, vt supra dixi. Et si sic etiam, & in hoc casu noluerit exire, illi, qui sciunt secreto excommunicatum, exibunt cautè, ita quòd non fiat scandalum, vel perditio, aliter non exeat, quia in publico debet eum euitare, vt satis supra dixi. Euitatio autem hæc fit, vt rubore perfusus pro latenti excessu satisfacere compellatur. hæc probantur in c. si tãtum. & c. placuit. vj. q. ij. & c. cum non ab homine. de sent. excom.

QVÆSTIO XXVII.

54 SED quæro, quod quotidie occurrit, videlicet pone, quòd ego scio† secretè te esse excommunicatum, tu autem ignoras me scire, neque dico tibi, quòd sciam, vel fortè scio te scite, sed in tali loco sum, q non videbis, si exire voluero, vel etiam si videbis, non intelliges, quòd propter ipsum exeam, nunquid teneor exire de ecclesia? videtur dicendum, quòd non, quia hæc euitatio medicinalis est, medicina autem etiam spiritualis non debet adhiberi nolenti assumere, & in se sit spes curæ: hic autem non potest esse spes curæ, cum non petat absolutionem, & ipsum non pœniteat, nec exire erubescat, nec excommunicationem timeat se ingerendo diuinis. Solutio.

Sine præiudicio veritatis satis crederem, q in his casibus non debeam exire de ecclesia, vel potest dici, quòd si est mihi oportunum, secreto possum ei dicere me scire eum excommunicatum, & eum monere, vt exeat, alias seruare, quæ proximè supra dixi in proximo §. & de hac materia satis supra dixi per discursum, vbi tractaui de effectu excommunicationis.

QVÆSTIO XXVIII.

55 SED quæro de noua quæstione, quam hactenus non vidi, nec legi tactam, videlicet vtrum ecclesia† debeat intrare ad excommunicatum, exempli gratia, In domo excommunicati iacet infirmus, qui petit sibi ecclesiastica sacramenta exhiberi, & ministrari, nunquid dabuntur in illa domo, & intrabit sacerdos cũ corpore Christi in domum excommunicati? Solutio.

Sine præiudicio melius sentientis, cuius iudicio me subijcio, dico, quòd ipso excommunicato domi existente, non debet sacerdos ingredi domum excommunicati. Immo si excommunicatus viderit sacerdotem venientem cum sacramento Eucharistiæ, debet se ante ostium domus ponere, & dicere, Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabis filium, vel seruos meos, vel quicunque fuerit inferior eo infirmatus, sicut dixit Centurio, cum beato Petro dicente, Exi à me Domine, quia homo peccator sum.

Si verò excommunicatus non erit domi, distinguo, quòd aut infirmus est superior excommunicato, puta pater, vel dominus, & infirmus seruus, aut par, vt frater, aut subditus, siue inferior. In duobus primis casibus dico, q non debet ingredi sacerdos, nec in ea sacramenta ministrari, nisi exeat de domo excommunicatus, vel quum primum poterit, exire promittat, & multo minus debent sacramenta exhiberi, si sanus, vel infirmus præstitit cõsilium, vel auxilium excommunicato in eo, pro quo erat excommunicatus, vel etiam, si erat excommunicatus cum omnibus sibi participantibus, vt supra dixi in proximis præcedentibus quæstionibus, in quibus quidem casibus non sufficeret eum exire domum, cum ipse pariter esset excommunicatus, & deberet specialiter absolui à minori excommunicatione, ratione participationis, quæ remouet à participatione sacramentorum, saluis personis, de quibus in d.c.

In tertio verò casu subdistinguo, quia aut ille infirmus est de illis personis exceptis, & quę excusantur à participatione, per dictam decretalem cum voluntate. de sent. excomm. & tunc debent ei dari sacramenta, aut non est de illis, & tunc non debent, nisi vt supra dixi in primis duobus præcedentibus casibus, superius notatis.

Sed notandum est, quòd vbicunque dicitur non debere dari sacramenta excommunicato, semper intellige exceptis illis, de quibus in d. c. cum voluntate. & tunc non nisi participauerint in delicto operando, vel consulendo, vel fauendo, vt supra dixi.

SVMMÆ.

1 *Absolutio, an concedatur ab excommunicatione non petenti.*
2 *Venia peccati non datur nisi correcto.*
3 *Non petens absolutionem ab excommunicatione, est signum impœnitentiæ.*
4 *Excommunicatus potest compelli, vt petat absolutionem, & satisfaciat.*
5 *Ecclesia non est contemnenda, & propterea solet inuocari brachium sæculare.*
6 *Excommunicatus satisfaciens: an ex hoc dicatur petijsse absolutionem.*
7 *Excommunicatus, an in articulo mortis à quolibet à quacunque excommunicatione absolui possit.*
8 *Mortuus potest absolui ab excommunicatione dummodo*

8. *modo ex signis appareat de pœnitentia. Et an uerum sit.*
9 *Laicus, an possit absoluere in casu necessitatis habens confessionem prius.*
10 *Et quid operetur hęc absolutio.*
11 *Baptismus triplex dicitur.*
12 *Excommunicatus positus in obsidione, vel aciem ingressurus vel in mari, an uti constitutus in articulo mortis à quocunque absolui possit.*
13 *Excommunicatus regulariter debet absolui à quo ligatus fuit.*
Fallit tamen quindecim modis ibi enumeratis.
14 *Papa dicitur ordinarius ordinariorum.*
15 *Prælatus succedens in locum alterius dicitur succedere in iurisdictione, onere, & honore.*
16 *Cautio iuratoria quid sit.*
17 *Excommunicatus ob participationem, sed non in crimine, an sit necesse vt absoluatur ab excommunicante, vel sufficiat à quocunque.*
18 *Excommunicator maliciose non debet differre absolutionem de iure debitam.*
19 *Episcopus potest absoluere subditum suum excommunicatum à iure vel ab homine, vbi excommunicator non sibi reseruauit absolutionem.*

De absolutione ab excommunicatione.

Actenus diximos de modo, & forma, & personis, quibus permissum est excommunicare, & ligare: consequenter recto ordine videndum est econuerso de modo, forma, & personis, quibus absoluere à iure permissum est, in quibus quidem duobus figurantur duæ claues ecclesiæ, vt etiam supra dixi.

Circa hanc quoque materiam procedam per quæstiooes, in qua ponam quadraginta quæstiones exsorbentes vniuersam materiam absolutionis.

Prima itaque quæstio sit, Vtrum quis ab-
1 solui † debeat, si hoc ipse non petat, & videtur dicendum, quòd non, per textum quasi expressum in cap. significasti. in fine. de eo qui duxit in matrimonium, quam pollu. per adulterium. vbi dicitur excommunicato, absolutionis munus si petierit, impensurus, & impœnitenti ooo datur remissio. xxiiij. quæst. ij. c. legatum, & xxiij. quæst. vij. c. quemadmodum. & per Abb. in cap. Apostolicæ. in primo not. de except. & ad hoc bene faciunt illa notabilia carmina Francisci Petrarchæ dicentia,

Assoluer non si può, chi non si pente,
Et pentir, & voler insieme puossi
Per la contradittion, che nol consente.

2 Et peccati venia † non datur, nisi correcto, vt in regula peccati. & xxiiij. quæst. ij. c. legati. & quomodo gaudebis te fuisse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum? dicit tex. in d. cap. quemadmodum. xxiij. quæst. vij. & 1. dist. pœ-
3 nitentes. Est autem signum impœnitentiæ, † & non correctionis absolutionem non petere.

Sed videtur contra, & quòd immo sit compellendus. arg. xxiij. dist. c. diaconi. & xxij. q. j. c. prædicandum.

Tarantasiens. dicit, quòd potest dici, quòd non est absoluendus, nisi petat per iura proxime primo loco allegata, nec est contrarium, quod postea dicitur: nam vtrunque fieri potest:
4 compelli enim potest, vt † petat absolutionem & satisfaciat, & si quæris quomodo? respondet, quòd indicectè, scilicet compellendo alios ne communiceut ei iuxta casum. cap. post miserabilem. de vsuris. Sed verè hæc responsio non soluit quæsitum, quia illud cap. post miserabilem. loquitur de subtractione fienda iudæis, & illis, qui excommunicari non possunt, qui sunt extra ecclesiam, de quibus nihil ad ecclesiam, vt dicit ibi glo. quia de his, qui foris sunt oihil ad oos. Ideo aliter dicerem salno saniori sensu, videlicet quòd compellitur satisfacere inuocato auxilio brachij sæcularis, & tunc demum dum Ecclesia non habet vltra quid faciat, & eius censuræ cōtemnuntur, tunc nedum potest, sed debet inuocare tale auxi-
5 lium, ne censuræ † ecclesiasticæ contemnantur, & iurisdictio ecclesiastica deludatur, vt dicit glo. in c. significasti. in verbo resistentibus. de offi. deleg. & dum satisfecerit, venit consequenter de iure absoluendus, ex quo paruit in eo, pro quo erat excommunicatus, & hæc est via canonica, quæ probatur quasi in terminis per Inno. in d. c. significasti. de offi. deleg. & tex. expressus in c. principes Siculi. xxiij. q. v. & ibi gl. in verbo intra ecclesiam, ibi. Item & vbicunque ecclesiastica potestas deficit cum duobus c. sequentibus. & per Io. And. in c. j. de stat. reg. in vj. vbi etiam omnes, & in c. vt officij. de hæret. eo. tit. & in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cleri. & in l. episcopale. eo. titu. & in auth. si quis litigantium. C. eo. & do. Abbas in cap. j. de offic. ordin.

Sed hæc solutio potest etiam impugnari ex falsitate consequentiæ, quia esto, quòd vi brachij sæcularis satisfecerit, non tamen se-
6 quitur, quòd petat † absolui, quia posset etiam damnabiliter contemnere censuras, & animo indurato nolle petere absolutionem, ex quo iam satisfecerit, vt vidi multos, qui credunt

facta satisfactione non indigere absolutione, tanquàm factum in diem, donec satisfecerit, de quo dixi Anto. de Buit. & alij post eum in cap. ab excommunicato. de rescript. & in cap. significasti. de eo qui in matrimonium duxit quam pollu. per adult. tenent, quòd possit absolui, & beatus Thomas in quarto sententiarum, distinct. xviij. quæstione vltima, arti. vlt. & Do. Felyn. in cap. Apostolicæ. in ij. col. in principio. de exceptio. vbi solemniter vltra omnes distinguendo, & per Cardinalem Zaba. in cap. per tuas. in ij. col. & c. fin. de sent. excom. vbi tenent quòd non, & Do. Fely. & per Inno. in c. Romana. de sent. excom.

Quæro secundo, vtrum in articulo mortis,
7 † quilibet à quolibet à quacunq; excommunicatione possit absolui? Et dicendum est, quòd sic: & pro regula obseruandum, quòd ab omni excommunicatione, siue hominis, siue canonis, siue à maiori, siue à minori absolui potest in tali articulo à quocunque, siue clericus, siue laicus sit, & etiam clericus à laico. argu. xvij. quæst. iiij. c. si quis suadente diabolo. & in c. non dubium. de sent. excom. & c. de his, sed do text. in terminis, in c. sanctum est bapt. de consecr. dist. iiij. & in c. pastoralis. de offic. ordin. & in c. parrochiano. de sepult. Quidam tamen dicunt contrarium, scilicet, quòd non liceat laico absoluere ab excommunicatione,
8 cum etiam mortuus † possit absolui, si apparuerint in eo signa pœnitentiæ, & contritionis, vt in c. ægrotantes. de consecr. dist. iiij. & in c. à nobis. de senten. excommu. & latius infra dicam.

Sed hoc verè non videtur bene dictum, quia quis posset submergi in naufragio, in quo omnes submergerentur, & posset contingere, quod nullus posset testimonium perhibere de signis pœnitentiæ & contritionis; præterea laicus
9 † in necessitate potest iniungere pœnitentiam, & absoluere ab alijs peccatis mortalibus, dum recipit confessionem illius, vt in d. c. sanctum est. Quare ergo non eodem modo ab excommunicatione, cum non appareat ratio diuersitatis magis in vno, quàm in alio? Sed quia dixi, & absoluere, non tamen intelligas, quòd laicus habeat potestatem absoluendi etiam in casu necessitatis, cum non habeat vsum cla-
10 uium, sed illa † absolutio, & pœnitentiæ iniunctio fit in testimonium fidei, & obedientiæ confitentis, & sufficit ad salutem: vbi non datur copia sacerdotis, vbi autem superueniret copia peccatori, debet iterum confiteri sacerdoti, & absolui tanquàm ab habente vsum clauium, sicut dicemus de baptismo, quòd
11 † triplex dicitur: videlicet fluminis, flaminis, & sanguinis, & vbi in necessitate non potest fieri baptismus fluminis, sufficit flaminis, & sanguinis, vbi vero potest haberi fluminis, semper ad illud recurrendum est, nec potest sperni de necessitate salutis æternæ, alias autem desiderium sacerdotis sufficit, argumen. c. aurelius. ccl. quæst. vj.

Successiuè quæro de quotidiana quæstione,
12 vtrum in obsidione † positus, vel volens descendere in aciem, vel transfretare, possit absolui à quocunque etiam laico tanquam positus in articulo mortis iuxta supra positum quæsitum? distinguendum est, quòd aut imminet ineuitabile bellum, & necessarium, & tunc Tarantas. credit, quòd possit absolui, sicut dicimus de baptismo, vt de consecra. distinct. iiij. c. scis qui. Si autem intrat mare, debet prius absolui à suo sacerdore, si autem, postquàm ingressus fuerit, voluerit reconfiteri in articulo verisimilis mortis imminentis, tunc credit, quod laico confiteri, & absolui possit, vt supra dixi in testimonium fidei, & obedientiæ suę, sed vide glo. in c. pastoralis. in verbo præterquam in mortis. de offi. ordi.

Et ex quibus proxime dictis elicitur conclusio, quod aliquis potest absolui ab excommunicatione ab alio, quàm à suo excommunicatore, quòd est contra regulam; cum quilibet
13 debeat † eadem manu solui, qua ligatus est regulariter, sed hoc fallit in pluribus casibus, quorum tredecim annotabo.

Primo itaque, de quo proximè supra, videlicet in articulo mortis, vt in d. c. nuper. & c. sacro. de sent. excom. & c. ad reponendam. de offi. ordin.

14 Secundus est, quia quiliber à Papa † potest absolui, quia est ordinarius ordinariorum. ix. quæst. iij. cap. cuncta per mundum. & cap. per principalem.

Tertius in excommunicatis ab episcopo, qui possunt absolui ab Archiepiscopo, vel primate, si per viam appellationis, vel querelę ad eos deferatur excommunicationis quæstio, vt in cap. per tuas. de senten. excommunic. sed de hoc specialiter quæram infra, vbi tractabo, vtrum excommunicatus ab Episcopo possit absolui ab Archiepiscopo.

Quartus casus est excommunicato à Plebano, vel rectore parrochiali, de quo etiam dixi supra, vbi tractaui de dispensatione rectorum parrochialium, secundo ibi, quis possit excommunicare in duabus sequentibus regulis.

Quintus in excommunicatis ab Episcopo, vel prælato, qui eo mortuo possunt absolui à suo capitulo, de quo satis supra dixi, vbi tractaui

ctaui de dispensatione capituli sede vacante, & inferius in discursu aliquid dicam.

Sextus casus potest assignari in eo, qui po-
15 test absolui à successore † sui excommunicatoris, qui ei successit in iurisdictione, onere, & honore, vt de offic. ordin. c. pastoralis. Sed casus iste forte improprius, quia videtur eadem persona prædefuncti prælati, vt in cap. j. de solutio.

Septimus casus est in eo, qui communicat excommunicato in crimine, de quo, si difficile sit ex aliqua causa iusta, quòd ad suum excõmunicatorem absoluendus accedat, concedi-
16 tur dispensando, vt præstita iuratoria † cautione de parendo mandatis ecclesiæ, iuxta formã iuris à suo absoluatur Episcopo, vel proprio sacerdote, vt not. in c. nuper. in fin. de senten. excommu.

Hic autem non prætermitto quærere, nunquid hoc concedatur ad alios, qui excommunicati sunt maiori excõmunicatione, propter
17 † aliam participationem, quàm in crimine, puta quando quis est excommunicatus, cum sibi communicantibus, vt fieri solet in casu aggrauationis, & reaggrauationis, vt supra dixi, vbi tractaui de aggrauatione Garsi. dixit, quòd non, nec est simile, quia licet magis peccet, quã participat in crimine, quàm in loquendo tantummodo: peccat tamen: primus enim est ligatus nisi per sententiam iuris, secundus vero p sententiam hominis. Præterea huiusmodi sententia est accessoria principali, & ideo ab eodẽ relaxanda est, à quo & principalis.

Octauus casus est, cum reformatio monasterij demandata est, vel inquisitio contra prælatum. Et ipse negocio iam cœpto per se, seu alios iudices aliquem excommunicauit ex subditis negocium reformationis prosequentibus, vel suspendit iuxta casum. cap. olim. de accusation.

Nonus in casu. c. prudentiam. in §. sexta. de offic. delega. & in cap. pia. de exceptionib. in vj.

18 Decimus casus est, si excommunicator † maliciosè differt absolutionem de iure debitam, vt in d. c. prudentiam. & in cap. ad reprimendum, de offic. ordi. & in c. per tuas. & c. sacro. de senten. excommu.

Vndecimus casus est, in testibus excommunicatis, vt in c. veniens. el secundo. de testib. in fine.

Duodecimus, vbi mora absolutionis noceret ecclesiæ, vt in cap. apostolicæ. de excep. vbi Abb. ex illo text. quòd vbi imminet vtilitas ecclesiæ, siue impeditur eius ordinatio, potest iudex absoluere quem ab excommunicatione, licet non petat: allegat. c. veniens. el secundo. de testi. in fi. vbi vide, & dicam latius, vbi tractabo de absolutione ad cautelam.

Tertiusdecimus casus est, vbi per delegatiõnem demandatur potestas absoluendi in genere, vel in specie: in genere, quando Papa concedit cõfessionale in forma beatissime, vel etiam sub plumbo, aut per officium pœnitentiariæ, in quo ponitur potestas absoluendi à quibuscunque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, & alijs ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis causa, vel occasione latis, quibus, & quomodolibet innodatus existat: & hæc forma habet locum in foro conscientiæ, seu pœnitentiali.

Alio quoque modo, cum Papa in literis prouisionis, vel mandati ponit clausulam absolutionis ad effectum gratiæ consequendę, vt hodie seruat cãcellaria, & camera Apostolica: Specialis vero est, cum quis impetrat rescriptum ad lites, & scit, vel timet se esse excommunicatum, vel etiam si nesciat, nec timeat, apponit clausulam in suppositione, videlicet in baculis, quia tum iudex depntatus potest absoluere ad effectum agendi, de quo dicemus infra de absolutione ad cautelam. Hic tamen facio re-
19 gulam, quòd episcopus † potest absoluere suũ subditum excommunicatum à iure, vel ab homine, vbi legislator vel excommunicator absolutionem sibi non reseruauit, vt est glo. fi. in cap. sciant cuncti. de elect. in vj. & ibi omnes.

Potest addi, & quatuordecim casus, videlicet in incendiario, qui postquàm est accusatus, inquisitus, vel denunciatus non potest absolui ab excommunicatore, sed à solo Papa, qui etiam solus cum eo dispensare potest, vt in c. tua nos. de sent. excom.

Fallit decimoquinto in iudice delegato, quĩ post annum non potest absoluere excommunicatum à se, vt in c. quinti. de offic. deleg. dicam latius infra de sent. excom. vbi tractabo de absolutione ab excommunicatione.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus excommunicatione iuris siue maiori siue minori à suo Episcopo absolui potest, vel etiam à proprio sacerdote.*

Fallit tamen tribus casibus quibus Papæ est reseruata absolutio.

2 *Frangens Ecclesiam non potest nisi à Pontifice absolui.*

3 *Falsificator literarum Apostolicarum non potest nisi à Papa absolui.*

4 *Excommunicatus ab homine tribus casibus non potest nisi à Papa absolui.*

5 *Conquerens apud superiorem de iniusta, vel etiam nulla excommunicatione, an debeat audiri an-*

te absolutionem, an ante omnia absolui.

6 *Excommunicatus cum reincidentia, à quo debeat absolui.*

Distinguitur per autorem. num. 12.

7 *Metropolitanus in curia Romana, non potest adiri per viam querelæ, secus extra curiam.*

8 *Appellans eximitur à iurisdictione illius iudicis à cuius sententia interposuit appellationem, respectu scilicet illius negocij.*

9 *Iurisdictio non transfertur per viam querelæ.*

Contestatio litis in spiritualis quomodo soleat fieri.

10 *Agere quis non dicitur ante litis contestationem.*

11 *Ordinarium remedium quando competit, non datur extraordinarium.*

13 *Episcopus non tenetur remittere iniustè excommunicatum ad suum inferiorem excommunicatorem duplici ratione.*

14 *Episcopus inueniens sententiã excommunicationis iniustè latam contra aliquem absq; appellatione poterit ipsam iniustam proferre.*

15 *Excommunicatus iniustè præstita cautione ab Episcopo poterit absolui. Et quæ sit idonea cautio in hoc casu.*

16 *Asserens coram superiore se absq; monitione excommunicatum esse, si superior remittat eum ad suum excommunicatorem vt illum, si ita est, absoluat, ad alios mittat cõmissionem, quòd in euentum qui excommunicator non absoluat ipsi absoluant, quid iuris sit.*

17 *Episcopus, an possit relaxare sententiam excommunicationis latam à subditis suis.*

18 *Absolutio ab excommunicatione non seruatis seruandis: an valeat.*

19 *Reconciliatio pœnitentium Episcopale officium est.*

20 *Absolutio ab Archiepiscopo facta in casu non permisso an teneat.*

21 *Archiepiscopus est iudex ordinarius omnium prouincialium suorũ, licet eius iurisdictio sit ligata.*

Fallit tamen ut ibi.

22 *Episcopus in quo differat ab Archiepiscopo, in materia iudiciali.*

23 *Archiepiscopus dicitur peregrinus, & extraneus iudex.*

24 *Capitulum mortuo Episcopo an possit absoluere excommunicatum ab ipso Episcopo.*

25 *Argumentum de potestate ligandi ad potestatem absoluendi valet.*

25 *Capitulum sede vacante procedit contra hæreticos, & eos damnat.*

27 *Leges sunt promptiores ad absoluendum, quàm ad condemnandum. & sub num. 39.*

28 *Verbum liceat stat permissiuè aliquando.*

29 *Vicarius cui commissum est ab Episcopo vt excommunicet Titium eius nomine: an poterit etiam ipsum absoluere, absque alio mandato.*

Mandatum de excommunicando continet, & sub se de absoluendo.

30 *Cognitio causæ quando est demandata, videtur & demandata excommunicatio.*

31 *Excommunicatus ab inferiore cum confirmatione superioris, à quo sit absoluendus.*

32 *Confirmans videtur de nouo facere.*

33 *Archiepiscopus potest confirmationem, non potest sententiam relaxare.*

34 *Confirmans non dicitur augere neque minuere quicquàm.*

35 *Papa salutando aliquem, an dicatur ipsum absoluere.*

Et dato quòd non sit absolutus, an Papa salutando dicatur excommunicatus. num. 38.

36 *Forma dat esse rei, qua sublata tollitur res.*

37 *Voluntas simplex Pontificis multum operatur, absque effectu rei.*

39 *Absolutio ex falsa causa facta an valeat.*

40 *Excommunicatio licèt iniusta, non tamen est contemnenda.*

41 *Excommunicatus iniustè notoriè, an possit statim ab excommunicatore absolui.*

42 *Excommunicans præcipitosè per mensem ipso iure est excommunicatus.*

De absolutione à maiori excommunicatione.

VM autem supra viderimus de vtraque excommunicatione, videlicet tam iuris, quàm hominis bene conuenit, vt cõsequenter videamus pariter de vtraque absolutione. Primo itaque videbimus de absolutione ab excommuni
catione iuris. A qua dicunt omnes, quòd siue
1 † à maiori, siue à minori quis absolui potest à
suo episcopo, vel proprio sacerdote, nisi conditor canonis absolutionem sibi specialiter reseruauerit, vtsupra, quod probatur in cap. nuper. de senten. excommu. vbi de hoc. Fallit in excommunicatione iuris in tribus casibus, in quibus absolutio Papæ reseruatur.

Primus est in percussore clerici, vel religiosæ personæ iuxta text. in cap. si quis suadente diabolo. xvij. quæst. iiij.

Sed casus iste etiam patitur fallentias, de quibus late dicam infra, vbi tractabo de absolutione excõmunicatorum propter iniectionẽ manuũ violenter in personas ecclesiasticas.

Secundus casus est in eo, qui ecclesiæ vim
2 infert, vel eam † frangit, vt xj. quæst. iij. cap. ca
nonica. xvij. quæst. iiij. cap. omnes ecclesiæ: & talis non potest absolui, nisi à Papa, postquàm denunciatus est excommunicatus, vt in c. conquesti. de sent. excommu.

Tertius

3 Tertius est in falsificatore † litterarum apostolicarum, vt in c. dura, & c. ad falsariorum, de crimine falsi, vbi satis dixi.

4 In excommunicatione autem hominis† fallit etiam regula in tribus casibus, in quibus soli Papæ absolutio reseruatur, quorum vnum posui supra de incendiario, videlicet in incendiario iam denunciato.

Secundus casus est in suspenso per conciliũ, vel synodum prouincialem à beneficijs, quo casu Patriarchæ etiam non absoluunt, sed soli Papæ absolutio reseruatur, de quo latius dicam infra, vbi tractabo de suspensione à collatione beneficiorum.

Tertius est in eo, qui scienter, & sponte participat excommunicatis à Papa, & eos in diuinis officijs admittunt, vt in c. significauit, de sen. excom.

Hic consequenter quæro de vtili, & quotidiana quæstione, videlicet vtrum conquerens
5 apud superiorem de iniusta, vel etiam nulla excõmunicatione audiri ante absolutionem debeat, an verò debeat ante omnia absolui ad effectum agendi, & dicendi de nullitate, vel iniustitia, vel ad cantelam? & hæc quæstio ponitur in c. per tuas. de sent. excom. vbi tex. & glo. in verbo in sardiniam. & in verbo intolerabilẽ, latè referunt ius antiquum, & nouum, distinguendo successiuè diuersos casus, vt ibi, & cõclusio est, quòd hodie absoluitur ad dictum effectum, & ad cantelam: postea cognoscitur de nullitate, vel iniustitia, & ita tex. ille sentit. Et attende quòd huiusmodi absolutio fit cũ reincidentia, quia in euentum validitatis excõmunicationis fit reintrusio in cẽsuris, donec satisfaciat, & pareat: in Romana curia tamen non datur huiusmodi absolutio sine speciali commissione Papæ, in qua semper apponitur clausula cum reincidentia in euentum, & clausula ad vrgendum de nullitate, vel iniustitia, & sic quotidie practicatur. Et quia tex. & glo. in d. c. per tuas latè ponunt hanc materiam, ideo vlterius non prosequor, cum scribentes nihil intactum, indiscursumq́ue dimiserint.

Sed tantum quæro, à quo talis excommuni
6 catus absolui debeat, videlicet an ab ipso superiore, qui aditus est per viam querelæ, an vero per remissionem ab ipso excommunicatore, tex. & glo. in d. cap. per tuas soluunt in §. quòd si absolutionis. dicentes, quòd metropolitanus debet eum absoluere, nisi duxerit suffraganeo suo deferendum, & ibi glo. quæ est fi. bene declarando ponit casum dic. cap. per tuas, à quo poteris elicere consimiles. Tamen in Ro. curia, si datur commissio cognoscendi de nullitate, vel iniustitia, nunquam fit remissio ad partes ad excommunicatorem, sed idem auditor, vel commissarius, cui fit commissio absoluit, & exequitur iuxta cõtinentiam signaturæ tam in viam querelæ, quàm appellationis. Sed extra curiam quid dicemus; cum metropolita-
6 nus † possit adiri etiam per viam querelæ, sicut per appellationem? videtur dicendum, quòd si ipse superior aditur per viam querelæ secundum antiqua iura, debet fieri remissio ipsi excommunicatori, qui si nolit absoluere, potest superior ipse absoluere, iuxta tex. c. ad reprimendam. de offi. ordi. Si vero per viam appellationis, secus videtur dicendum. quòd per ap-
8 pellationem appellans † eximitur à iurisdictione iudicis, à quo appellat quo ad illud negociũ, super quo appellat, vt in c. directæ. & c. pastoralis. de appel. per viam autem querelæ non trãs-
9 fertur † iurisdictio, nisi lis contestetur. contestatio autem litis in causis spiritualibus fit per primum actum subsequentem libellum, & super eã non requiritur iudicis pronunciatio, sicut in prophanis, sed tacitè tantum fit, vt not. in c. dispendiosam. de iudi. & cle. sæpe. de verbo. signifi. vbi repetentes latè longeq́ue di-
10 xerunt. nam ante litis † contestationem quis non dicitur agere, sed agere velle, vt notatur in l. amplius. ff. de rem rat. haberi.

Sed contra hoc dicitur, quia eundo ad superiorem per viam querelæ videtur appellare ipso facto, quod videtur plusquam per appellationem in scriptis, vt in c. dilecti. de appell. sed illud habet locum ante ordinarium iudicium, quia post, non est locus querelæ, sed appellationi, quæ tunc est remedium ordinarium, & vbi
11 competit † remedium ordinarium, non datur extraordinarium, vt in l. in causæ. ff. de minor. & in c. ij. de offi. ordi. & in c. ex literis. de resti. in integr. & Rota in no. decisi. ccxxiiij. incipi. si contra absentem. Querela autem est remedium extraordinarium, vel ante iudicia, & hæc vera erant secundum antiqua iura, sed hodie correcta sunt, vt siue per appellationem, siue per viam querelæ deferatur quæstio excommunicationis ad superiorem, potest ipsemet statim absoluere deferentem, siue excommunicatum, si periculum sit in mora, aliàs primo debet remittere ad suum excommunicatorem absoluendum, vt dicit tex. in c. sacro. de sent. excommu. Sed credo in hoc casu sic distingui
12 posse: quoniam aut conqueritur coram Papa, vel eius delegato, aut coram alio superiore. primo casu certum est quòd à Papa potest absolui, nec habet necesse eum remittere, cum sit ordinarius ordinariorum, vt in cap. cuncta per mundum. ix. q. iij. & similiter à suo delegato, si ei absolutio fuit demandata, & hoc est,

quòd ſupra dixi, quod ſeruat Ro. curia: prò
qua nunc allego tex. qui bene facit ad hoc, in
cap. cum contingat. de offic. delegat. ibi liceat
iudicibus excommunicatum abſoluere, ſi ve-
ro delegato non eſſet commiſſa abſolutio, ſed
alias incidit, quòd abſolutio excommunicato-
ri ſit fienda, debet prius ipſum ad ſuum ex-
communicatorem remittere abſoluendum,
qui ſi malitioſè diſtulerit, poteſt ipſe delega-
tus hoc facere, vt in c. prudentiam. in §. ſexta.
de offic. delega. & de hoc dixi ſupra, vbi poſui
caſus, in quibus quis abſolui poteſt ab alio,
quàm à ſuo excommunicatore, in nono caſu.

Si vero coram alio ſuperiore moueatur quę-
ſtio de nulla, vel iniuſta excommunicatione
diſtinguo. quia aut mouetur coram epiſcopo
de nulla, vel iniuſta excommunicatione ſui
inferioris, aut coram archiepiſcopo, vel
alijs ſuperioribus, puta Patriarcha, vel pri-
mate de nulla, vel iniuſta excommunicatione
ſuorum ſuffraganeorum.

Si coram epiſcopo, dico, quòd debet cau-
ſam examinare, & conſtito ſibi de validitate
excommunicationis debet eam facere inuiola-
biliter obſeruari, neque debet ab ea abſoluere
abſque congrua ſatisfactione: ſi tamen abſol-
uit, tenet abſolutio, licet maleſaciat, vt la-
tius infra dicam, ſi autem eam iniuſtam inue-
niet gloſſ. in c. cum ab eccleſiarum prælat. de
offic. ordin. dicit, quòd debet illum remittere
ad ſuum excommunicatorem abſoluendum;
per tex. in c. ad reprimendam. de offic. ordin.
tamen illa decretalis non loquitur in epiſco-
po, ſed in archiepiſcopo: vnde videtur, quòd
13 epiſcopus † non tenetur remittere iniuſtè ex-
communicatum ad ſuum inferiorem excom-
municatorem duplici ratione, vna, vt ſit dif-
ferentia inter archiepiſcopum, & epiſcopum,
vt infra latius dicam, alia, quia etiam iniuſtè
excommunicatum abſoluat, tenet abſolutio:
ergo multo magis non tenebitur remittere in-
iuſte excommunicatum, ſi vero coram alio ſu-
periore, puta archiepiſcopo, vel alius ſuperio-
ribus, vt dixi, moueatur quæſtio de iniuſta
excommunicatione ſui ſuffraganei, tunc di-
co, quòd debet de illa inquirere, & ſi inuene-
rit iuſtam eſſe, non debet ab illa abſoluere, niſi
ſuffraganeo requiſito, & abſolutionem mali-
tioſè differente, vt in d. cap. per tuas. in §. fi. de
ſent. excom. aliàs ſi abſoluet, abſolutio non te-
nebit, vt infra latius dicam. & ita in hoc dif-
fert ab epiſcopo.

14 Si autem inuenerit † ſententiam iniuſtam,
licet non ſit appellatum ad eum, poteſt pro-
nunciare ipſam iniuſtam, vt not. in cap. ſolli-
citudinem. de appell. & debet excommunica-
tum ad ſuum excommunicatorem remittere
cum termini præfixione, intrà quem excom-
municatum abſoluat, qui ſi noluerit, vel diſ-
15 ferret abſolutionem, tunc ipſe † per ſe, vel per
alium recepta prius cautione abſoluet, vt in d.
cap. ſacro.

Sed quæro quæ cautio in hoc caſu dicatur
idonea: tex. in d. cap. ad reprimendam, de of-
fic. ordin. dicit, quòd iuratoria, de quo la-
tius dicam infra, vbi tractabimus, quod ſit offi-
cium eius, qui abſoluit, in principio.

Et pro complemento huius materiæ non
prætermittendum eſſe duxi, notandum eſſe;
16 quòd, cum quis apud ſuperiorem aſſerit † ſe
ſine citatione, vel monitione excommunica-
tum, & ſuperior remittit eum ad ſuum ex-
communicatorem, vt illum, ſi ita eſt, abſoluat;
ad alios mittit commiſſionem, quòd in euen-
tum, quòd excommunicator non abſoluat,
vel malitioſè differat, ipſi abſoluant; & exe-
quantur per illam clauſulam: non excommu-
nicatori, qui debet eſſe certus de ſuo facto; ſed
alijs cognitio demandatur, vt not. in c. ab ex-
communicato. de reſcriptis. vbi de hoc.

Sed materiam hanc proſequendo, conſe-
17 quenter quæro, vtrum epiſcopus † poſſit re-
laxare ſententiam excommunicationis latam à
ſubditis ſuis, puta ab Archidiacono, vel ple-
bano, qui etiam de iure poſſunt ſuos ſubditos
excommunicare, vt dixi ſupra de diſpenſa-
tione Archidiaconorum, & aliorum inferio-
rum presbyterorum, & de diſpenſatione re-
ctorum parrochialium eccleſiarum, & de di-
ſpenſatione ſimplicium ſacerdotum; & dico,
quòd non, ſine congrua ſatisfactione, & ſci-
entia excommunicationis, vt not. in dicto ca-
pitu. cum ab eccleſiarum. in fine. de offic.
ordin.

Sed ne quid intactum dimittamus, quæro,
18 quid ſi abſoluat † inconſulto excommunica-
tore, vel abſque vlla ſatisfactione, vel cauſæ
militantis, vel iniuſtitiæ cognitione, an te-
neat talis abſolutio? glo. in dicto cap. cum ab
eccleſiarum. tenet, quòd ſic. ſed ego do text.
apertum in cap. j. xxvj. quæſtio. vj. vbi dicitur:
presbyteri nanque poteſtatem excommuni-
candi, ac reconciliandi ab epiſcopis accipiunt;
non epiſcopi à presbyteris, & ideò excommu-
nicatos à ſacerdotibus reconciliare poſſunt:
excommunicatos verò ab epiſcopis ſacerdo-
tes reconciliare non poſſunt, reconciliatio e-
19 nim † pœnitentium epiſcopale officium eſt; &
non ſacerdotale: quòd autem ſacerdotis offi-
cium dependeat ab epiſcopis; eſt tex. in c. in no
uo. xxj. diſt.

Sed hic competenter quæro, nunquid idem
dicen-

dicendum sit in Archiepiscopo? vt si absoluit subditum sui suffraganei in casu non concesso teneat absolutio? & respondeo, quòd sic secundum sententiam eorum, qui dixerunt, quòd ar
21 chiepiscopus † est iudex ordinarius omnium prouincialium suorum, licet eius iurisdictio sit legata præterquam in casibus not. in c. per singulas. ix. q. iij. el secundo. & ibi bon. gloss. in verbo totius. Alij vero dicunt, quòd Archiepiscopus iurisdictionem nō habet in subditos suffraganeorum suorum, nisi in iure expressis, & tunc secundum illorum opinionem non valeret absolutio, quorum opinionem tutiorem credo, & meliorem, quæ probarnt in c. sicut veniret. de exces. prælat. Et ratio differentiæ
22 inter episcopum † & Archiepiscopum est, quia Episcopus iudex est ordinarius omnium tam laicorum, quàm clericorum sui Episcopatus, vt ix. q. j. de persona. & arg. in authen. de defens. ciuit. in princip. vbi dicitur, quòd non prohibetur ciuitati, cui Episcopus comparatur cognoscere de causis inferiorū municipalibus magistratibus, magistratibus prætermissis, & ad hoc facit tex. in c. perlectis: xxvi dist. & xj. q. iij. c. qui resistit. & de offi. archid. c. cum satis. & in authen. vt clerici apud proprios episcopos conueni. col. vj. secus autem est in Archiepiscopo, nam ipse non est ita ordinarius iudex in omni prouincia in genere, sicut episcopus in specie in sua diœcesi. vide tex. & glo. in verbo ab extraneis. vj. q. iij. c. scitote. dicunt, quòd archiepiscopus † est peregrinus,
23 & extraneus iudex, & idem dicit tex. & glo. in c. peregrina. iij. q. vj. quod est verū quo ad subditos suffraganeorum suorum, in quibus non habet iurisdictionem, nisi in certis casibus, vt prædixi: quantum vero ad ipsos suffraganeos ordinarius eorum iudex est, vt in c. pastoralis. de offic. ordi. & in c. literas. de præbendis. & in d. c. j. xxvj. q. vj.

Vt videamus, plenissimè hanc materiam, vt pollicitus fui, quia dixi supra in tertia parte huius operis de auctoritate capituli sede vacante, quòd in pluribus casibus capitulum dispensat, & absoluit, cum omnibus, & omnis dispensatio sit absolutio, vt sæpius dixi per discursum. Ideo hic non prætermitto quærere,
24 vtrum capitulum † mortuo Episcopo possit absoluere excommunicatum ab eo? Et videtur dicendum, quòd non, sed à successore, qui est expectādus, nisi immineat periculum mortis, vt supra dixi, vbi tractaui de absolutione ab alio, quàm à suo excommunicatore, arg. xj. q. iij. Si episcopus ante. vbi expressè dicitur: si Episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum, & pœnitentem successori licebit absoluere. Doct. tamen antiqui, vt fuit Hugutio tenuerunt contrarium propter
25 periculum animarum, arguendo † à potestate ligandi ad potestatem soluendi, quod fieri potest, vt latè dixi supra in illis octo regulis, in quibus tertia fuit, quòd, qui potest soluere, potest ligare, & econtra. Sed sic est, quòd
26 capitulum † sede vacante procedit contra hæreticos, & eos damnat, vt in c. ad abolendam, de hæretic. ergo si potest condemnare, multo
27 fortius & absoluere, quia iura † promptiora sunt ad absoluendum, quàm ad condemnandum: faciunt ad hoc not. in c. his, quæ pro ecclesia sancti Laurentij in Damaso de vrbe. de maior. & obedien. vbi Papa dicit, quòd vacante ecclesia Sancti Laurentij in Damaso de vrbe (quæ est apud campum flore) capellani, & clerici capellarum ad ipsam ecclesiam pertinentium obedientiam, & reuerentiam, & honorificentiam exhibeant ipsi ecclesiæ Sancti Laurentij, tamen Papa pro bono pacis sibi reseruat correctionem, & suspensionem ipsorum, per quod patet expressè hæc etiam de iure communi ad ipsum capitulum pertinere (quibus addo etiam tex. in c. cum olim, eod. titu. & ibi bonam gloss. in verbo præsentent, quæ idem tenet: & similiter faciunt notata in cap. fina. lxv. distinct. & xxiij. cap. in nomine domini. & vj. q. j. capitu. pontifices. & ad capit. si episcopus. ante supra alleg. potest responderi, quòd licet ibi dicatur, quòd successori licet absoluere, non tamen negat, quin hoc possit
28 capitulum: nam verbum, liceat, † stat ibi permissiuè, non autem inssiuè, vel exclusiuè capituli: Credo igitur, quòd necessitate, vel vtilitate exigente possit absoluere, & non solum absoluere, quod est fauorabile, vt dixi, sed etiam poterit excommunicare subditos contumaces, inobedientes, & rebelles, argum. dict. cap. his quæ pro ecclesia Sancti Laurentij.
29 Modo hic quæro: mando † vicario meo, vt excommunicet Titium nomine meo, nunquid idem Vicarius poterit ipsum absoluere sine mandato meo? videtur dicendum, quòd sic, quia excommunicatio, & absolutio pari conditione censentur, vt cui unum committitur, & reliquum. xj. distinct. capit. inferior. & de pœniten. distinct. prima, capit. verbum. & ff. de regulis iuris. l. nemo. & dominus ligandi, & soluendi parem potestatem esse voluit, vt supra dixi in principio huius tituli: sed videtur argument. in contrarium in capitulo si homo. xxvij. quæstio. prima. vbi de hoc, & in capitulo in literis. de officio delegat.

Solu-

Solutio.

Puto distinguendum fore, vtrum sit ei tantum sententia delegata, & tunc si excommunicat, non poterit absoluere, nisi hoc in commissione committatur. Aut delegatur ei aliqua causa, & propter contumaciam excommunicat alteram partium, & tunc eam absoluere poterit, nisi esset commissa causa cum termini præfixione ad expediendum, & terminus esset elapsus. Goffre. hoc idem sentit in summa hoc eod. tit.

30 dicens, quòd si mandatur alicui cognitio † causæ, poterit excommunicare, & absoluere. Si vero iam de causa cognitum erat per superiorem, vel forte ratione notorij excessus excommunicatio demãdatur; talis non absoluet, quia partes iudicis non obtinet, quia non ei iurisdictio, sed nudum ministerium potius committitur, vt in c. qm̃ Apostolica. de offi. delegat. c. fin. præterea in hoc casu potest dici in hunc articulum executorem, vt in cap. super quæstionum. §. j. eodem titu.

31 Quæro vlterius, si prælatus† superior confirmat sententiam excommunicationis latam à suo inferiore, vter horum absoluet in casu absolutionis fiendæ. Videtur dicendum, quòd superior debeat absoluere, & non inferior, quia si Papa aliquid confirmat, de hoc nullus poterit cognoscere sine eius speciali mandato, vt in c. j. & ij. de confir. vti. vel inuti. Præterea vbi

32 Papa sententiam † confirmat, perinde est, ac si eam tulisset; quia dicit. c. si Apostolicæ. de preben. in vj. quòd omnia nostra facimus, quibus authoritatem nostram impartimur: & idem dicit Imperator. l. 1. §. omnibus. C. de vet. iur. enucl. sed si eam tulisset, nullus præter eum posset absoluere, vt not. in c. venerabilem. §. sunt enim notoria, de elect. & in c. pastoralis. §. edoceri. de offi. ordi. & sic alius inferior non poterit absoluere.

Sed contrarium videtur expressum in c. ex frequentibus, de instit. in fi. vbi ille, qui excommunicauit, absoluit, licet Papa confirmauerit excommunicationem. Præterea videtur posse dici, quòd vbi Papa non reseruat sibi absolutionem, inferior possit absoluere, per tex. in c. nuper. de sent. excom. facit tex. in c. ex præceptis. xij. di. & de fide instru. c. cum dilectus. Dicendum est ergo, quòd qui ante confirmationem poterat absoluere, poterit & post pariter absoluere.

Sed contra hoc videtur gloss. in terminis, in cap. ex frequentibus, in verbo confirmantes, quæ dicit, quòd post confirmationem archie-

33 piscopus † non potest relaxare sententiam, nisi illud, quod sequitur, fuisset appositum: videlicet, mandamus, quatenus clericos, qui ipsam sententiam incurrerunt, nisi condignè satisfecerint, absoluere minime præsumatis. per quod verbum præsumatis videtur Papa concessisse absolutionem Archiepiscopo; & gloss. allegat pro se in arg. dictum. c. j. & ij. de confirmat. vti. vel inuti. & c. cum in distribuendis. de tempo. ordi. & de consecra. di. ij. c. si. ideo credo posse distingui, vtrum excommunicatio sit contra aliquem lata in modum constitutionis, aut in modum sententiæ. Primo casu credo talem excommunicatum posse absolui non solum ab eo, qui tulit eam, vel confirmatore, sed à quolibet ordinario incidentes in eam absolui posse, quia in hoc casu tam lator ipsius, quàm confirmator videntur ius condidisse, & (nisi absolutionem sibi reseruauerint) videntur alijs concessisse, vt in d. c. nuper. hoc eod. titu. In secundo vero casu videtur posse distingui sic, videlicet, quòd aut confirmatio sententiæ facta est cum causæ cognitione, aut sine, & in forma communi, vt cum solita clausula, quam seruat hodie cancellaria Apostolica, videlicet, sicut iustè, & canonicè lata est, confirmamus, primo casu videlicet, cum causæ cognitione potest dici, quòd solus confirmator absoluet ab ea, arg. d. c. j. & ij. de cõfir. vtili, vel inu. Secundo vero casu videlicet, si sine causæ cognitione, tunc ipse idem, qui tulit, poterit absoluere, quia talis confirmatio nil noui attulit, aut nouum ius tribuit, nec vetus aufert, sed tantum confirmat, & conseruat. c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inuti. & in cap. ex parte. A. de

34 priuil. quia non intendit † Papa per talem confirmationem ius alicuius minuere, vel augere, vt in c. penul. de constit. & pro hac distinctione facit tex. in d. c. ex frequentibus. de institu. ibi enim excommunicatio per Archiepiscopũ fuit dupliciter lata, primo per modum sententiæ contra illos, qui beneficia ecclesiastica præter assensum Episcopi diœcesani, vel eius officialis scienter detinebant occupata, vnde ibi dicit text. tam in illos, qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent. Secundo per modum constitutionis contra illos. s. qui de cætero taliter occuparent; vnde subdit, quam in eos, qui de cætero occupare præsumpserint, excommunicationis sententiam protulisti: quantum ad primos Papa dicit, quòd illos, non absoluat Archiepiscopus, nec eius suffraganei, nisi congruè satisfecerint: Per quæ verba videtur sibi retinere absolutionem simpliciter, eis vero sub certa forma delegare, causa enim cognita confirmat sententiam, quantum vero ad alios, quia de eis nihil dicit, videtur de eis absolutionem permittere, vt in dict. capitulo nuper.

hoc

hoc eo.tit. ſic poteſt diſtingui, vt prædictum
eſt, vel ſi vis tenere primam opinionem, ſcili-
cet, quòd lator ſententiæ poſſit ab ipſa, & poſt
confirmationem abſoluere, poteſt tolerari;
quia mitior eſt, tamen non video, quid ſecun-
dum hoc operetur in hoc caſu confirmatio ſu-
perioris, tu quoque cogita, & pondera.
Quæro etiam, ſi Papa ſalutat excommuni-
35 catum† ex certa ſcientia, an propterea cenſea-
tur abſolutus. Videtur dicendum, quòd non,
per tex.in c.cum deſideres.hoc eo.tit.in fi.& c.
quod in dubijs.in princ.& c.ſatis.quia in abſo
lutione certa forma traditur, vt etiam infra di
cam, præter quam non videtur abſolutus, ideò
36 conſueuit dici, quòd vbi forma† dat eſſe rei, ſu
blata forma deſinit eſſe res, vt C. de liber. l.
iubemus.
Sed contra videtur facere tex. in c. cũ olim
eſſemus. in fi. de priuil. vbi dicitur, quòd qui
ad oſculum recipitur, non ſit excommunica-
tus facit etiam tex.in c.cum Adrianus.lxiij.di-
ſtin.vbi dicitur, quòd per ſalutationem fit indi
gnationis reconciliatio. Præterea, cum Papa
ſit ſolutus legibus, vt in l.digna vox.C.de legi.
videtur eo ipſo, quòd Papa communicat excõ-
municato, etiam ſalutando ſcienter, ſit abſolu
tus: Papa enim dat authoritatem canonibus,
& ab eo vigorem ſumunt, & non contra, vt in
c.ſignificaſti. de elect. Solutio.
Quidam dicunt, quòd non eſt abſolutus,
niſi dicat, Abſoluo te: videtur tamen ſecũdum
alios, quòd ex plenitudine poteſtatis ſit abſolu
37 tus, dummodo Papa voluerit† ipſum per ſo-
lam ſalutationem eſſe abſolutum (& quòd de
hoc conſtet) quibus magis credo. Alias, ſi non
conſtaret, clarum eſt non eſſe abſolutum per
tex.expreſſum. in c.ſi aliquando.de ſenten.ex-
com.vbi de hoc.& ibi bona glo.quam vide.
Sed quæro conſequenter, ſi talis non ſit ab-
38 ſolutus, an propterea Papa† communicando
in ſalutatione excommunicato, incurrat excõ-
municationem? clarum enim eſt in iure, quòd
excommunicati ſalutandi non ſunt.xj.q. c. ex-
cõmunicatos.& xxiij. q.j. c. omnis qui. ne per
ſalutationem excommunicato conſentire vi-
deamur, vt in c. Adrianus.lxiij.diſt.& idem di
cit d.glo.c.ſi aliquãdo.ſed in Papa dicas, quòd
non, quia vt dixi, Papa eſt ſolutus legibus, de
hoc not.in c.nulli.de ſent.excom. & ibi gl.& c.
ſi aliquando.
Et quia ſupra dixi in præcedentibus quæſtio
nibus, ꝙ aliquando in aliquibus caſibus tunc
expreſſis iniuſta abſolutio non tenet, vel etiam
nulla propter defectum iuriſdictionis abſoluẽ
tis, nunc quæro indiſtinctè, vtrum abſolutio
39 † impenſa per habentem iuriſdictionem abſol
uendi, iniuſtè tamen impenſa valeat? Dicunt
ferè omnes doct. quòd abſolutio ſiue iuſta, ſi-
ue iniuſta ſit, tenet quo ad eccleſiam militantẽ
per regulam omnes res per quaſcunque cau-
ſas &c. Item quia iura proniora ſunt ad abſol-
uendum, quàm ad condemnandum. l. diſt. c.
ponderet.& not.in c.ex tertio.de proba.vbi de
hoc.
Sed cõtra premiſſa videtur tex.in c.ex parte.
de offic.ord.vbi habetur, quòd abſolutio facta
ex falſa cauſa non tenet, & talis excommunica
tus habetur pro excommunicato, ſaltem quo
ad eccleſiam militantem.xj.q.iij. c.j. & ij. ex-
communicatio autem ex falſa cauſa tenet quę-
rendo de vtroque, primo quæro de ratione di-
uerſitatis, reſpondetur, quòd vtrobique conſu
litur animæ excommunicati, quia excommu-
40 nicatio† etiam, ſi ſit iniuſta, non eſt contemnen
da, ne ex contemptu incipiat eſſe iuſta, vt ſupra
dixi.xj.q.iij.§.cum ergo.in fi. & excommunica
tio eſt medicina animæ, ſi non contemnatur,
vt in c.notãdum.xxiiij.q. iij. & potius obeſt ei,
qui iniuſtè excommunicat, quàm excommuni
cato, ſi non contemnit, vt in c. illud.xj. q. iij.
alia quoque ratio aſſignari poteſt, quare non
proſit abſolutio ex falſa cauſa, quia fuit excom
municatus ex cauſa certa, & omnis res per quaſ
cunq; cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur,
vt in dicta regula omnis res. Sed cum de illa
cauſa nulla ſit facta mentio, illa intacta rema-
net, & eius effectus præterea priore cauſa du-
rante, ex alia cauſa, ex qua excommunicatus
non fuit, abſolui non poteſt, quia ab eo, quod
nihil fuit, abſolui non potuit: & ſic talis abſo
lutio eſt nulla, quia ab illa cauſa, pro qua fuit
excommunicatus, non intendebat abſoluere,
& ab alia non poterat abſolui, arg.c.inter cor-
poralia. de tranſlat. prælat. & c. cum ſuper. de
offi.deleg.contra tamen hæc omnia, quòd ab-
ſolutio ex falſa cauſa teneat, eſt tex.in cap.quia
circa.de conſang. & affin. de ſecundo verò ha-
bita conſideratione ad proximè dicta in præce
denti quæſtione dico, quòd in ea concurrit iu-
riſdictio, & intentio. Ideò aliud eſt dicere,
abſolutio eſt iniuſta, & abſolutio eſt ex falſa
cauſa: quia in iniuſta concurrit voluntas, ſi-
ue intentio, & iuriſdictio, in abſolutione autẽ
ex falſa cauſa deficit intentio.
Hic conſequenter quęro de quotidiana quę
41 ſtione. Tu excommunicaris † à tuo ordina-
rio, ſed notoriè iniuſtè, qui cognoſcens iniuſti
riam, ſtatim vult te abſoluere, vtrum poſſit?
Videtur dicendum, quòd non, quia præcipi-
42 tans excommunicationis† ſententiam, eſt ipſo
iure per menſem ſuſpenſus, vt in cap.ſacro. de
ſent.excom.& c.cum medicinalis. eo.tit.in vj.
quomodo ergo ipſe poterit excommunicatum
in eccleſia reponere, cum ipſe ſit excluſus ab
ea?

ea 3 Sed contra videtur, quia, vt supra sæpius vidimus iniustè excommunicatus est remittendus per superiorem ad excommunicatorem absoluendus, vt in sæpealleg c. sacro.

Soluendo quidam dicunt, quòd à superiore debet absolui durante suspensione excommunicatoris, quia suspensus, vt dixi non potest alium conciliare, argum. c. sanctum est baptisma. de consecr. dist. iiij. & intelligunt illam decretalem sacro. in §. caueant. quando admonitio præcessit, & excommunicatio alias erat iniusta: principium verò dic. decretalis vsq; ad §. caueant. intelligunt, quando admonitio non præcessit, vel dic, & fortè melius, quòd licet sit suspensus ab ingressu ecclesiæ, non propterea est excommunicatus, nec sua iurisdictione priuatus, immo ipsam retinet: vnde omnia potest, quæ ad iurisdictionem pertinent, & sic poterit absoluere. Sed de hoc latius dicam infra in secunda parte huius rubricæ de sententia interdic. & de effectu interdicti personæ.

SVMMAE.

1 *Verberans clericos non potest, nisi à Pontifice absolui.*
Fallit tamen in casibus. ibid. seq.
2 *Citatus ad locum, non totum licitè potest appellare.*
3 *Excusatio rationabilis, quæ dicatur.*
4 *Labor itineris in persona delicata ipsam à quamplu ribus excusat casibus.*
Et cui iudicium hoc spectare debet.
5 *Ecclesia nunquam claudit gremium redeuntibus.*
6 *Minores, & impuberes non dicuntur facere iniuriam.*
7 *Peccatum ibi non est, vbi non est voluntas peccandi.*
8 *Iniuria leuis, quæ dicatur.*
9 *Communio materiam discordiæ solet concitare.*
10 *Consulendum est, vbi maius est periculum.*
11 *Viuere in communi, quomodo quis dicatur.*
12 *Rigor mansuetudine, est temperandus.*
13 *Excommunicatus in articulo mortis absolutus cum promissione eundi ad Papam, & parere mandatis, an si factus fuerit sanus, neque accedat, reincidat in censuras ipso facto, vel veniat reintrudendus in pristino statu.*
Et an citandus est. num. 15.
14 *Obligatio semel extincta non reuiuiscit.*
16 *Excommunicatus iurans post absolutionem accedere ad Papam, si à iuramento appellauerit, non audiendus erit.*
17 *Verberans clericum, à quo sit absoluendus, distingue personas.*
18 *Percutiens se ipsum loquendo in regulari vsque ad sanguinis effusionem, an à suo prælato possit absolui.*
19 *Quid si fuerit valde modica sanguinis effusio.*
20 *Priores hospitaliorum presbyteri esse debent.*
21 *Moniales an ab Abbatissa absolui possint.*
Mulier, quibus casibus possit absoluere.
22 *Absens, an ab excommunicatione absolui possit.*
23 *Excommunicatus, vel delinquens, existens sub potestate, puta trium Episcoporum, á quo sit absoluendus.*
24 *Iniuria facta filio, tangit patrem.*
25 *Clericus regularis verberans clericum secularem, à quo sit absoluendus.*
26 *Excommunicatus propter manum illatam in clericum, an absoluatur per ingressum religionis. & num. 27.*
27 *Excommunicatus ingrediens religionem in casu pro misso infra annum professionis, possit absolui à suo prælato.*
28 *Iudex competens est ille, apud quem inuenio aduersarium meum domicilium aliunde non habentem.*
29 *Consuetudo sæpe dat iurisdictionem.*
30 *Potestas ligandi, & soluendi, æqualis debet esse.*
31 *Excommunicatus ab homine, qui non recordatus ingressus est religionem, postea confessus est, à quo erit absoluendus.*
32 *Satisfactio, quam debet facere verberans religiosum, cui debeat fieri.*
33 *Actio iniuriarum, an compensat religioso.*
34 *Remissio iniuriæ illatæ in clericum, à quo sit facienda.*
35 *Pater potest agere actione iniuriarum pro iniuria in filium illata.*
36 *Iniuria facta clerico, vt facienda sit satisfactio, à quo sit æstimanda, vel à iudice seculari, vel ecclesiastico.*

De absolutione excommunicatorum ob violentam manuum iniectionem in personas ecclesiasticas.

NVNC de absolutione excommunicatorum ob violentam manuũ iniectionem in personas ecclesiasticas, videndum est, de qua aliquid dicitur in c. ad mensam. xj. q. iij. in §. item ex anthoritate Sylnestri. Circa quam pro regula tenẽdum est, quòd omnes ta-
1 les † ad Papam pro absolutione mittendi sunt, vt in c. si quis suadente Diabolo. xvij. q. iiij. ibi. & nullus episcoporum illum præsumat absoluere, donec Apostolico conspectui præsentetur: hæc tamen regula fallit in xiiij. casibus, quos inferius seriatim ponam.

Primus itaque casus est in legato de latere, qui tales iure suæ legationis potest absoluere,

quod

quod intellige de legato Cardinali, vt est text. in c. ad eminentiam. de sent. excom. & c. ea noscitur. & c. quamuis. eo. tit. vbi de hoc cæteri verò Legati non Cardinales tenentur seruare, quod not. in c. penul. de offi. legati. dicit glo. in verbo legato. in d. c. ea noscitur. in d. authen. c. pen. quod incipit, excommunicatis dicitur, quod Legati, qui non mittuntur de latere d. Papæ extra prouinciam suæ legationis, sed existentes in ea, & non aliunde accedentes, sed qui sunt de ipsa prouincia, possunt absoluere. Alij verò Legati nati, qui ex priuilegio funguntur legationis officio, vt Eboracensis, Cantuariensis, Pisanus, & huiusmodi neminem possunt absoluere, nisi sibi speciali legationis priuilegio concessum sit, & idem not. in c. porrò. de priui.

Secundus casus est in articulo mortis, vt in d. c. si quis suadente, de quo dixi supra, vbi posui casus, in quibus quis potest absolui à non suo excommunicatore, dixi etiam, vbi tractaui de posito in obsidione, vel naufragio.

Tertius in hostiario principis, qui necessitate sui officij clericum læsit, non tamen grauiter, aut enormiter, quia tunc si deliberatè, & non fortuitè, ad Papam est mittendus, & inferior non absoluit, vt in c. si verò. el primo. de sent. excom.

Quartus in paupere.

Quintus in infirmo.

Sextus in sene, hi tres casus ponuntur in c. quòd de his. de sent. excom.

Sed contrarium videtur notari quo ad pauperes. in c. ea noscitur. eo. tit.

Sed solutio est, quòd in illa decretali de his agitur de illis, qui tanta paupertate grauati sunt, & laborant, quòd ad sedem Apostolicam accedere non possunt: in illa autem decret. ea noscitur. agitur de illis, qui ire possunt, licet pauperes sint, & ita soluit ibi glo. Ber.

Septimus casus est in illo, cui non est tutus accessus ad sedem Apostolicam propter inimicitias capitales, vel alias iustas causas, vt not. in c. de cætero. de sent. excom. quinimmo citatus

2 † ad locum non tutum per legatum, liberè potest appellare, licet in rescripto remota sit appellatio, vt est casus in c. ex parte. de appell. vbi notatum est, quòd in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio excepta, quæcunque præcisè scribantur, sicut in c. si quando. de rescrip. & de offic. deleg. c. ex parte.

Sed quæ dicetur in hoc casu rationabilis

3 † excusatio? doctores exemplificant in absentia Regis, vel Principis, propter quam timetur bellum, vt not. in c. non est. de voto. sed hoc exemplum non euacuat, quia etiam in priuatis personis potest causari rationabilis causa, & excusatio secundum locorum, causarum, temporum, personarum, ac diuersorum euentuum; qui præcogitari non possunt, qui tamen possunt rationabiles iudicari, pro quo allego tex. in c. sciendum est. xxix. dist. qui est tex. Isidori dicentis: sciendum est, quòd pleraque capitula ex causa, ex persona, ex loco, & ex tempore consideranda sunt, quorum modi, quia medullitùs non indagantur, in erroris laberinthum nonnulli intricando impingunt, cum ante iudicant, quàm intelligunt, ante increpât, quàm iterando lecta perlegant.

Octauus in muliere, vt in c. mulieres. hoc eo. tit.

Nonus in his, qui sui iuris non sunt, quod tamen non est intelligendum de filijs familias, qui dum sunt in prima potestate, non dicûtur sui iuris, quia tales ad curiam mittendi sunt, nisi sint impuberes, vt infra dicam. Hoc igitur intelligitur de seruis, & hoc in duobus casibus, iuxta distinctionem cap. relatum. de sen ten. excom. Primus est, si seruus verberauit clericum in fraudem domini, vt sic extrahatur à seruitio domini. Secundus est, si dominus propter hoc graue damnû sustineret, quod est oppositum primo: & hos duos casus intellige, nisi esset causa grauis, & excessus enormis, propter quem ob scandalum euitandum, & malum exemplum tollendum, esset ad Apostolicam sedem mittendus, & hoc relinquitur iusto iudicio ordinarij moderandum. Si autem ordinario videretur absolutionem per se impendendum rationabiliter, tunc aliqua alia pœna vltra ordinariam erit iniungenda in compensationem laboris, quem in itinere sustinuisset, vt notatur in dicta decretali relatum.

Decimus casus est in his, qui magnæ poten-

4 tiæ sunt, & ita delicati, quòd laborem † ad curiam eundi nequeunt sustinere. Quorum tamen status, & negocij veritas prius est Romano Pontifici intimanda, & iussio expectanda, & secundum eius iussionem, vel consilium eunt de commisso scelere puniendi, vt in dicto c. mulieres.

Sed quæro, quis cognoscet, vel arbitrabitur, an talis laborem eundi ad Rom. cur. sustinere poterit, vel non? Respondeo, quòd episcopus arbitrabitur. arg. ff. de verb. oblig. l. continuus. §. cum ita. & si ei videbitur, quod non possit accedere, propter periculum moræ poterit ipsum absoluere, recepta prius idonea cautione, quòd parebit iussioni, vel consilio Papæ, per hoc allego tex. in arg. optimum. c. de cætero. de sent. excom. & c. sacro. & c. fi. de pœnit. & remiss. ramen dic. decretalis mulieres, dicit, quòd non possunt absolui ante quàm Papa fuerit consultus, vt ibi in tex. quorum status prius, &c. sed dic prius, quàm. i. eis aliqua pœna

na imponatur, non prius quàm absoluetur, cũ
iam cognouerit discretus prælatus tales eos es
se, quòd ad Rom.curiam non possunt ire, qua
de causa non poterit eis absolutionem denega-
5 re, cũ ecclesia † nõ claudat gremiũ redeuntibus.
Vndecimus in pueris, qui si ante puberta-
tem clericum percusserint, & post possunt ab-
solui ab episcopo, vt in cap.pueris. hoc eo.tit.
quod intellige de pueris doli capacibus, vt in
6 cap.pueris.de delictis puer.alias minores † in-
iuriam facere non possunt, nec incidunt in ca-
nonem.xv.quæstio.j.cap.illud.& est ratio, quia
7 vbi non est voluntas † peccandi, ibi non est pec
catum; voluntas autem non est, nec esse po-
test in tali ætate, quæ quicquid videt, ignorat,
vt in l.j.de falsa moneta. quòd autem volun-
tas, & intentio requiratur in peccato, est tex.
in cap.j.xv.quæst.j.in §. vsque adeò. & in §.dif-
finitio.
Duodecimus in his, qui leuem iniuriam
clericis intulerunt, vt in cap.peruenit. hoc eo-
dem titu. quam decretalem antiqui docto.te-
nuerunt continere ius commune, licet Ala-
nus dixerit, quòd ius commune speciale con-
tra quem faciunt ea, quæ posui supra, vbi tra-
ctant, in quibus casibus sententia excommu-
nicationis ipso iure tenet, ibi vide.
8 Sed etiam quæro, quæ iniuria † dicatur le-
uis, ne ambulemus in tenebris, dicas, quòd il-
la, quæ fit modica percussione, aut repulsione
pugni, vel alapæ, manus, pedis, digiti, vel e-
tiam baculi, vel lapidis, citra liuorem, vel mu-
tilationem membri, fractionem dentis, depi-
lationem capillorum enormem, & turpem,
vel effusionem sanguinis etiam enormem, vel
notabilem: quia si ex næris, vel vnguis percus-
sione sanguis exiret, in atrocem iniuriam non
iudicatur solum factum, verum etiam facti
qualitas, & percutiendi, aut iniuriandi mo-
dus est diligentius attendendus, vt ex ipsius
facti circunstantijs, vel loci, temporis, &
personæ, quæ sit leuis, & modica, quæ gra-
uis, & enormis iniuria cognoscatur, vt su-
pra dixi. Loci quidem, vt si in plateis, &
coram magistratu, aut grauibus personis;
aut in ecclesia astante populi multitudine ad
diuina. Personæ, vt si esset persona publica,
vt iudex, dominus, aut prælatus, pater etiam,
aut patronus, vel alias in personatu, aut magi-
stratu constitutus, & ab inferiore, vel plebeio,
& humili iniuriam patiatur: per hæc enim co-
gnoscuntur, quæ faciunt grauem facere iniu-
riam. quæ autem sunt leues, & modicæ per op-
positum cognoscuntur; quæ omnia iudican-
tis arbitrio sano, & moderato committun-
tur, vt in d.c.peruenit. consilium tamen est, vt
in absolutione talium temperent se prælati, ita

vt pœna vnius pluribus sit exemplo, ne facili-
tas veniæ incentiuum tribuat delinquendi.
Tertiusdecimus casus est in omnibus regu
laribus, si se inuicem verberant, vt in c.mona-
chi. & in c. de monialibus. hoc eo. tit. hoc ta-
men intellige cum distinctione, quam ponam
infra, vbi tractabo de absolutiõe regulariũ pro
pter iniectionem manuũ excõmunicatorum.
Quartusdecimus est in omnibus in cõi vi-
uentibus, etiam si sæculares sint, vt notatur in
c.quoniam. de vita, & honest. cleric. quæ de-
cretalis loquitur generaliter de viuentibus in
communi, nec potest intelligi ex titulo, vel tex
tu, vtrum de regularibus, aut etiam de sæcu-
laribus loquatur: glo.tamen Bern.ibi eam in-
telligit de sæcularibus, vt ibi not. tamen hu-
manior, & æquior videtur sententia prima: nã
si vbi eadem est ratio, idem debet esse vis, cum
par esse causa videatur quantum ad facilitatem
incidendi in canonem in vtrisque, scilicet com
munitas vitæ: nam ex cõuersatione æquali con
temptus nascitur dignitatis, vt not.in l.obser-
uandum.ff.de offi.præsid.videtur, quòd & par
debeat esse iuris promptitudo, quantum ad
9 absolutionem. Item communio † materiam
discordiæ concitare solet.l. cum pariter.§.dul-
cissimus.ff.de leg.ij.vnde abundantius est illis
prouidendum, quia vbi maius periculum, ma
10 gis † consulendum est.l. j. §. sed & si quis. ff. de
carbo.edic.& c. vbi periculum. de elect.in vj.
Et pro hac opinione facit in argum.tex.in cap.
nullus clericorum.xvij.q.iiij. Item alia ratio-
ne, videlicet, vt hoc fauore inuitentur ad vi-
tam communem vagantes clerici.
Sed ne hæsitemus de iam dictis, quæro qui
11 dicantur viuere † in communi? prædicta decre
ta.quoniam.de vita, & honest.cler.dicit, quòd
illi, quorum bona veniunt in communi, in vna
domo vescuntur, & sub eodem tecto dormiũt,
& quiescunt. Sed præmissa intelligenda sunt
cum temperamento. Ideò sciendum est, quòd
inter hæc impedimenta quædam sunt tempo-
ralia, & mutabilia, vt in eo, qui in articulo
mortis absoluitur, & in infirmo, & paupere:
quædam verò sunt perpetua, vt sexus mulie-
bris, ætas senilis, sicut & huiusmodi.
Imprimis cum absoluuntur, debet eis tum
iniungi sub debito iuramenti, quòd præstant
iura in absolutione de parendo mandatis eccle
siæ, quòd reassumptis viribus, & impedimen-
to cessante accedent ad Papam, seu eius lega-
tum, mandatum sub talibus recepturi, vt in c.
de cætero.c.ea noscitur.c. quòd de his. & cap.
quamuis. hoc eo. tit. Et sic cessante impedi-
mento, debet cessare immunitas de non eun-
do ad Papam, saltem pro mandato recipien-
do, non dico absolutione, pro quo facit tex. in
c.quod

c.quod pro necessitate.j.q.j.& c. qui recedunt. xvj.quæst.vj. excipiuntur tamen ab hoc pueri doli capaces, quorum quamuis status mutetur, & cesset impedimentum, non tamen cessat immunitas de non eundo, quia propter de-
12 fectum ætatis, in qua incidit rigor † est mansuetudine temperandus, vt in cap. pueris. eodem titu.

In perpetuis vero, & immutabilibus impedimentis non fit huiusmodi mandatum.

Sed non prætermittam quærere, nunquid
13 impedimento cessante, si tales † non accedant ad Papam, reincidant in censuras ipso facto, an vero veniant reintrudendi? videtur dicendum, quòd reincidunt ipso iure, vt in dicto c. quod pro necessitate.j. quæst. j. & cap. qui recedunt. & cap. de his vero. xvj. quæst. vj. & C. qui bonis ced. poss. l.fin.& sic aliqui tenuerūt. Sed tu dic contrarium, quia semel absolutus semper est absolutus ab illo peccato, & excommunicatio semel deleta non redit, sicut nec o-
14 bligatio † l.qui res. §. aream. ff. de solut. & semel in abolitione missa punitio recidiuo dolore iterari nō debet, vt in c.sic ille.xxiiij. quæst. iij. & Ambrosius in c.quantumlibet. de pœniten.dist. j. alias erat. §.c. multiplex. ea. dist. & hodie est in aliquibus libris, quòd Iesus non reuocat beneficia, immo cumulos liberalitatis amplificat. Item libertas indebitè obtenta nō reuocatur, vt in l.j. C.si aduersus libert. tamē, si noluent adimplere mandatum cessante impedimento, debent, & possunt reintrudi in ex-
15 communicationem, ipsis † tamen citatis prius ad docendum se paruisse mandatis ecclesiæ, cum specificatione in citatione, & quòd se præsentauerint Apostolico conspectui mandatum recepturi, & ita hodie seruat stylus curiæ, quā do quis venit in censuras reintrudendus, qui non paruit mandatis ecclesiæ, argu. c. ex ratione. de appell.& ibi not. secundum opinionem Cyn. quam refert, & sequitur Domi. Cardi. in dict. cap. ex ratione. in fin. contra opinio. Innoc. & ita seruat cur. Romana, vt dixi, &
16 adde præmissis, quòd talis non † accedens ad curiam contra proprium iuramentum non audietur appellās, cum nullum subsit grauamen, alias si subesset, posset appellare, vt in cap. ad hæc. de appellat. Quinimmo si intrudnntur, non debent absolui, donec mandato plene paruerint, & ad Romana cur. iuerint pro contemptu, & periurio puniendi, vt in c.quæstioni. de appellat.

Sed quia ex præmissis non videtur factum satis circa absolutionem regularium propter iniectionem manuū violentarū, vt prædiximus propensius declarando decimumtertiū casum proximè deductum de absolutione regulariū, qui est prolixior, & magis quotidianus. Scien-
17 dum est, quòd aut † regularis verberat regularem eiusdem claustri, aut alterius, aut clericū sæcularem. In primo distinguendum est, quòd aut est prælatus, aut subditus. Si est prælatus, aut est exemptus, & sedi Apostolicæ immediate subiectus, aut non est in se exemptus, sed est ordinis exempti, & habet alium prælatum exēptum, vt inferiores abbates ordinis Cistertiensis. In primo casu est absoluendus secundum distinctionem, quam ponam infra, vbi tractabo de absolutione exemptorum. In secundo casu subditus reputatur. Igitur subditus regularis verberans regularem eiusdem claustri potest per proprium Abbatem absolui, & disciplinæ supponi, cuius si disciplina, & correctio non sufficit, erit prouidentia diœcesani Episcopi, & discretio adhibenda, vt in cap. monachi. hoc eo. tit. in hoc autem hodie est abrogatum per specialia priuilegia quibuscunque religiosis claustralibus concessa, & d.c.monachi. addo tex. in c.cum illorum.& c.canonica. eo.tit. nisi fortè excessus esset difficilis, & enormis, puta quia ad mutilationem membri, vel vulnus lethale processum est, aut in episcopū, vel abbatem violenta manus iniecta, cum excessus huiusmodi nequeant sine scandalo præteriri, vt not.in illa decretali cum illorum.

18 Sed quæro, si regulares † seipsos enormiter percusserunt vsq; ad sanguinis effusionem inclusiuè, vel alias enormiter? an à suo prælato absolui possint? & ex prædictis videtur dicendum quòd non, vt dicit tex. in d. decretali cum illorum, quæ expresse dicit, nisi excessus ipsorum extiterit difficilis, & enormis, facit etiam ad hoc c.canonica. eo. tit.

Sed pro pleniori intelligentia quæro quid si
19 modica, † valdè sanguinis fuit effusio, quia leuis fuit percussio, & de facili sanguis effunditur, nunquid idem erit, ac si enormiter lesisset. hoc satis credo relinquendum esse arbitrio discreti episcopi, vel abbatis, vel alterius superioris, de quo tamen possumus dicere, vt supra dixi, quæ dicatur lenis iniuria: hoc quoque extenditur etiam ad hospitalarios, quorum
20 priores † debent esse presbyteri, vt in dicto cap. canonica. secus autem est in illis religiosis, qui non habent aliquem prælatum clericum, nisi forte haberent ex priuilegio speciali, vt à suis clericis conductitijs, & manualibus, & amouibilibus possent absolui, vel ali quibus alijs.

Item quod dictum est de prioribus, vel prælatis conuentualibus cuiuscunq; ordinis, qui non habet supra se maiorem in eodem cōuentu: secus credo de prioribus omniū regularū, qui pro libito sui superioris sunt amouibiles.

LL Moniales

21 Moniales † tamen non absoluuntur ab Abbatissa, sed regulariter à diœcesanis episcopis, vel alijs secundum tenorem priuilegiorum suorum, vt supra dixi, & not. in d. c. de monialibus, poterit tamen episcopus eas absoluere virtute dicti canonis, vel ex iure, quo alias mulieres absoluit, quod intellige, si non sint exẽptę.

Exempti non possunt absolui ab episcopo.

Sed quæro, quid si sint exemptæ, nunquid poterunt absolui ab episcopo, credo, quòd nõ, vt supra dixi in principio huius quæstionis absolutionis regularum.

Sed quid dicemus, si longè essent ab illis, 22 qui eos possunt † absoluere? credo, quòd ab episcopo poterunt absolui, pro quo facit d. decretalis cum illorum, vt euagandi materia subtrahatur, & in c. nuper. in fi. eo. tit. vbi dicitur, verum si difficile sit ex aliqua iusta causa, quòd ad excommunicatorem accedat absoluendus, cõcedimus indulgendo, &c. & hoc satis potest tolerari: tu cogita.

Et quid dicemus, si non sunt exemptæ, sed monasteria sunt in diuersis episcopatibus, vt Cremæ, quæ subest tribus Episcopis, videlicet Cremonen. Placentino, & Lauden. & delinquẽ 23 tes † sunt similiter diuersorum episcopatuum. Respondeo, quòd conueniat vterque episcopus, vel alter alteri deleget vices suas, vt infra proximè dicam, nisi parrochię essent distinctę, ita quòd vnaquęq; cognoscat suum prælatum, vt etiam Cremæ. In secundo vero casu scilicet cũ regularis verberat regularem alterius claustri, absoluendus est per Abbatem proprium eius, qui iniuriam est perpessus, vt in d. c. cum illorum. §. si vero. cuius ratio est, quia ille videtur iniuriam passus, vt instit. de iniur. §. ij. sicut 24 dicimus, quòd iniuria † facta filio tangit patrem, videtur tamen, quòd hoc fieri non deberet per not. in c. ij. iij. q. vj. & vj. quæst. iij. c. placuit, sed non est ita in casu isto, & sufficiet, q̃ ita cautum est, vt in c. scriptum est. vj. quæst. iij. & ff. qui, & à quibus. l. prospexit.

In tertio casu, scilicet cum regularis subdi-25 tus verberat clericum † sæcularem, subdistingue, quòd aut leuis fuit iniuria, aut grauis: si leuis, de qua non fiat scandalum, puto, quòd potest absolui ab episcopo, & non ab Abbate, secundum illos, qui dicunt, quòd decretalis peruenit, hoc eo. tit. continet ius commune. vt supra dixi, si autem fuit grauis iniuria, subdistingue, quia aut verberauit eum ante ingressum religionis, aut post. Si ante ingressum religionis, cum cæteris peccatis cõfitebitur hoc, & vigore, siue virtute ingressus ex priuilegio Apostolico absolnetur, vt satis dixi supra, de dispensatione per ingressum religionis: Dicit tamen Tarantasien. quòd in prima compilatione habebatur decretalis Alexãdri, quam nunc non habemus, & incipiebat consuluit, quòd 26 tales † per ingressum religionis non poterant absolui, sed eorum absolutio erat reseruata soli Papæ, quam decretalem Innoc. iij. in fauorem religionis, & vt vagandi materia subtraheretur reuocauit indulgendo prælatis absolutionem ipsorum, nisi excessus sit difficilis, vt satis supra dixi.

Si autem post ingressum verberauit clericum sæcularem, non nisi per sedem Apostolicam absolui poterit, vt scandalum euitetur, vt in dict. c. cum illorum. §. si vero claustralis. ver si. quid si clericum.

Sed hoc obijci posset, quòd hic datur materia vagandi contra id, quod supra diximus: quare ergo non absoluit in hoc casu Abbas, sicut absoluit illum, qui ante monachatum deliquit.

Solutio est, vt ibi, videlicet propter scandalum, quia maius est scandalum de claustrali, si inijciat manus violentas in clericum, quã de sæculari.

Sed illud diligenter attende, quòd omnia, & quæcunque dixi de regulare verberãte alium regularem, vel clericum sæcularem, vera sunt de his, qui non sunt in scholis, quia si sunt scholastici, credo, quòd gaudeant priuilegio scholasticorum, vt scilicet absoluantur ab episcopo loci, si leuis sit iniuria, vel si super talibus episcopus studij habet specialem indulgentiam, vt Paduæ & Bononiæ, vt audini: Excipio tamen illos regulares, qui in locis studiorum habent suos conuentus, vt fratres prędicatores, & minores, heremitarum, seruorum, Carmelitarum, & humiliatorum Paduę: In his enim idem puto dicendum, quod in superioribus casibus est distinctum.

Circa primum autem casum quæritur, an si 27 aliquis veniens † ad monasterium confitetur se esse excommunicatum ob iniectionem manuum violentarum, vel aliam causam possit recipi? Credo probabiliter esse dicendum, quòd si sit excommunicatus publicè, non debet admitti. Si vero ignoranter fuit admissus, & receptus, tenet receptio, & tunc procedatur ad absolutionem, vt supra dictum est: Ratio autem primi est, quia excommunicato non debemus participare.

Sed continuando ad proximè dicta quæro, nunquid tempore probationis nouitij poterit 28 suus prælatus † eum absoluere? videtur dicẽdũ, q̃ non, quia adhuc non est filius suus, vel subditus ante professionem tacitam, vel expressam, maximè si fuerit protestatus, vt liceat sibi, si voluerit, ad sæculum remeare.

Præterea potest concedi, quòd quis intraue-rit,

tit, vt absolueretur, quo obtento recederet in elusionem sententiæ excõmunicationis, quod cederet in periculum animarum. Solutio.

Quidam dicũt indistinctè, quòd possit eum prælatus absoluere, si nõ redierit ad sæculum, vel si in ordine remanserit, alias ipso recedente redeat excommunicatio. Sed hoc non placet Ray. in sua summa hic, sed dicit, ꝙ licet forte de stricto iure dici posset, ꝙ non potest absolui ante professionem, credit tamen, ꝙ si nõ possit redire ad sæculum, possit eum absoluere: quia iam astrictus est religioni, saltem in genere: sortitur enim forum ratione dubij hic, vbi inuenitur de prælati iurisdictione censetur, sicut &
28 vagabundus, qui certum domicilium † non habet, dicitur habere illum in iudicem, apud quẽ inuenitur. l. hæres absens. ff. de iudi.

Præterea, quia non potest recipi ad professionem à scientibus ipsum excommunicatum, consulendum tamẽ illi est ad cautelam, vt post professionem faciat se iterum absolui ad cautelam ad omnem hæsitationem tollendã, & hæc maximè vera sunt, vbi de consuetudine obtentum esset ita in religionibus sciente Papa, &
29 non contradicente: nam sæpe consuetudo† dat iurisdictionem. ix. q. iij. c. conquestus. & Ray. dicit, ꝙ etiam nouitius, qui protestatur de reuertendo ad sæculum, si voluerit, possit à prælato absolui, cum pariter posset, si delinqueret, ab eo excommunicari: quare ergo & non ab
30 solui? cum & ligandi † & soluendi par esse debeat potestas: vt supra dixi in discursu, debet tamen prælatus à tali iuramentum recipere, ꝙ si reuertatur ad sæculum, præsentabit se Papæ, vel legato eius, vt etiam supra dixi de eo, qui absoluitur propter periculum mortis.

Sed quia s. diximus de eo, qui erat excõmunicatus à iure: non prætermittam quærere de vtili, subtili, & quotidiana quæstione, superius dixi de eo qui erat excõmunicatus à iure: pone
31 ꝙ fuit excõicatus † ab homine: & hoc celauit, vel nõ animaduertit, seu recordatur, & postea ingreditur religionem: hoc confitetur: quis poterit eum absoluere? Aliqui dixerunt, ꝙ talis sit ad suum excommunicatorem de iure mittẽdus. Ego credo per tex. in c. nuper. in fi. hoc eo. tit. posse dici si difficile sit ex aliqua causa, ꝙ ad ipsum excõmunicatorem absoluẽdus accedat, ꝙ data cautione iuxta formam ecclesiæ, ꝙ suo excõmunicatori & eius mãdatis parebit, possit à proprio epõ absolui, vel etiam proprio sacerdote parrochiali: quia si hoc sæcularibus cõcessum est cum c. illud indistinctè loquatur, multo fortius in religioso videtur licere, de quo prę sumendum est, ꝙ verius pœniteat, & veraciter promittat satisfacere. Verum tamen est, ꝙ illud c. loquitur in eo, qui ex participatione excõmunicati in crimine fuerat excõmunicatus, tamen idem puto, vt supra fauore religionis.

Quia s. dixi absoluendum teneri ad iuramẽtum de parendo mandatis iudicis excõmunicaturis. Item ad satisfaciendum pro iniectione
32 manuum violentarum, quæro, cui † debeat fieri? Respondeo distinguẽdo, ꝙ si læsus est clericus sæcularis, eidem fieri debet satisfactio, si autem clericus decedat, compositio emendæ solui debet suo episcopo, vt medietatem ecclesiæ, cui præfuit, tribuat, & alterã in eius ecclesiam iustè distribuat, vt in c. j. de pœnit. si autẽ iniuria facta sit claustrali, quoniam tales proprium non habent, fiat satisfactio monasterio, & ꝙ dicunt iura, vt læso satisfiat, non obstat, quia si datur monasterio, satis datur læso, & cõtra, vt in c. cum ad monasterium. de stat. mona.
33 Sed quæro nunquid religioso † competat actio iniuriarum? dic ꝙ non, sed monasterio, & aget syndicus mõnasterij, sicut actio iniuriarum competit domino, si iniuria fiat seruo, & aget dominus, & non seruus, vt instit. de iniur. §. seruus autem.
34 Quæro etiam de remissione, per† quem fiat, tene, ꝙ cui faciẽda est satisfactio, ab eodem potest fieri remissio, ergo, si monachus remittit iniuriam, nihil agit, quin monasterium agere
35 possit, sic licet filius † possit remittere iniuriã sibi factam, pater nihilominus agere potest iniuriarum, vt. ff. de iniur. l. j. §. vsque. monasterium autem iniuriam factam monacho remittere potest: sed secus in ecclesia sæculari, quæ non potest remittere iniuriam illatam clerico suo, arg. c. quisquis. xvij. q. iiij.
36 Nec prætermittendum est quærere † à quo æstimabitur hæc iniuria. Aliqui dixerunt à iudice percussoris, pro quibus est text. in stitu. de iniur. §. sed postea, & sic interdum à iudice sæculari. Alij dicunt, quòd ratione accessorij æstimabitur à iudice ecclesiastico ad similitudinem eius, quod dicimus de dote in cap. propos. de coniug. seruorum. in fin. & in c. j. ij. & iij. de dote post diuort. restit. sed hoc intellige, cum querela excõmunicationis defertur ad iudicẽ ecclesiasticum: tunc ab ipso æstimabitur iniuria, quia aliter non absoluetur, nisi prius fuerit iuramento de parendo satisfactum, vt in c. parrochianos. & c. ea noscitur. hoc eo titu. si vero clericus vult simpliciter conqueri de iniuria sibi irrogata, satis videtur, quòd debeat sequi forum rei. Tamen Papa quotidie dat literas clerico contra laicos, vt not. in d. cap. parrochianos.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus potest iterum excommunicari.*
2 *Et an absoluendus sit à pluribus & pluribus de cau*

 sis,

sis, vel ab vnico vnica de causa.

3 *Absolutio ab vna excommunicatione non debet pro parte valere, & pro parte non.*

4 *Interpretatio est facienda vt actus potius valeat, quàm pereat maxime in fauorabilibus.*

5 *Absolutio ab excommunicatione, an valeat non expressis omnibus casibus propter quas fuit excommunicatus.*

6 *Quot sunt accusationes tot esse debēt absolutiones. Sic quot denunciationes noui operis tot remissiones.*

7 *Habens rem cum moniali tria peccata committit. Et an vnica absolutione tollantur.*

8 *Acceptilatio vnica tollit plures obligationes.*

9 *Par in parem non habet imperium.*

10 *Absolutus in parte, & in parte non, an dicatur in parte absolutus, & in parte excommunicatus.*

De absolutione pluries, & à pluribus excommunicationibus.

1 IVRE cautum est, quòd excommunicatus potest iterum excommunicari, vt in c. Engeltrudam. iij. q.
iiij. & in c. excellentissimus. xj. q.
iij. & in glo. in d. c. Engeltrudam. Quæro cir-
2 ca absolutionem † eius, qui pluries, vel à pluri-
bus, vel ex pluribus causis, ab vno fuit excom-
municatus quomodo absoluetur? puto esse di
stinguendum. Aut enim fuit ab vno excommu
nicatus, & semel pro pluribus culpis, aut ab
vno pluries propter eandem causam, aut ab
vno pluries propter plures causas: aut à pluri-
bus semel, & simul propter vnam causam, aut
à pluribus pluries propter vnam causam, aut
à pluribus pluries propter plures causas.

In primo casu. s. cum fuit excommunicatus
ab vno semel propter plures causas, tunc distin
guo iterum, quia aut absolutus ab ipso excom-
municatore, aut à successore eius, aut ab ali-
quo superiore, qui cognouit de excommunica
tione per appellationem, vel querelam: si ab ip
so excommunicatore, credo vnica absolutione
excommunicationem esse sublatam, licet non
petat absolutionem, nisi pro vna causa: Et est
ratio, quia vna absolutio est sufficiēs vnam tol-
lere excommunicationem, non obstante, si di-
cat, qui absoluit, non debere valere absolutio-
nem, quia cum esset excommunicatus pro plu-
ribus causis vnam tantum expressit: ipse enim
debuit esse certus de facto suo, & scire, ꝙ pro
pluribus causis excommunicauerat eum, vnde
sibi imputet, si simpliciter absoluit: pro q̄bus
alleg. not. in c. ab excommunicato. de rescript.
nisi forte diceret, ꝙ eum absoluit quantum ad
aliquas causas, & quantum ad alias non: quia
3 absolutio † ab vna excommunicatione, cum sit
res simplicissima, non recipit sectionem, vel di
uisionem, vt pro parte valeat, & pro parte non:
4 res enim interpretanda est † potius valeat, quā
pereat, & maxime in fauorabili, vt est absolu-
tio, vt in c. inter hæc. de fid. instru. & c. abbate.
de verbo. signi. & in l. quotiens. ff. de reb. dub. si
vero à successore excommunicatoris absolui-
tur, vel à superiore, non credo, ꝙ valeat abso-
5 lutio, † nisi omnes causas expresserit, propter
quas fuerat excōmunicatus. vt in c. pro causa.
hoc eo. tit. alienum enim factum bene licuit eis
ignorare, si tamen scirent omnes causas, licet
eas non exprimant, & absoluerint eos. credo,
quia scienter faciunt: quòd tunc videntur ab-
soluere ab excommunicatione propter omnes
causas, vt infra dicam: Tancredus tamen di-
cit, quòd licet pro pluribus causis vna tantum
sententia quis sit innodatus, dum tamen ali-
quam earum expressit in absolutione, absolu-
tus est, arg. de consecr. dist. iiij. c. tunc valde. &
ad illam decretalem cum pro causa. vbi dicitur
ipsum tanquam excommunicatum satisfacere
ecclesiæ suæ pro altera monitione præmissa re
spondebat, illud tanquam esse similitudinariū,
& non veritatis expressiuum, cuius opinio nō
placuit doctoribus: vnde dicunt illud tanquā
esse veritatis expressiuum, nec valere absolutio
nem, nisi pro illa causa, quæ fuit expressa, &
tunc etiam absolutio non prodest. sed est in su-
spēso, cum adhuc sit ligatus pro alia causa, sed
tunc demum valebit, cum pro alia causa fuerit
absolutus, sicut si vnus de vno peccato pœnitē
tiam agat, & non de alio: talis enim pœnitentia
nō prodest quo ad vitam æternam, nisi cum de
altero crimine pœnitentiam egerit, vt in c. fin.
§. fi. in fi. de pœnit. dist. iij. posset tamen opinio
Tācredi secundum Goffr. procedere cum igno
rantia, vel negligentia causa non exprimitur,
arg. super literis. de rescript. secus autem, cum
causa fraudulenter occultatur, vt in c. ex par-
te. de offic. ordi.

In secundo vero casu, quando quis est excō-
municatus ab vno pluries propter eandem cau
sam, credo, ꝙ si absoluitur à suo excommunica
tore vna absolutio tollit omnes excommunica
tiones etiam si non facit mentionem de omni-
bus excommunicationibus: nam, sicut dixi in
præcedenti quæstione excommunicator debet
esse certus de facto suo, quod verum est, nisi
specialiter dictum sit in contrarium, videlicet,
ꝙ non nisi ab vna excommunicatione absolua
tur, & nō ab alijs. Tutius tamen est excōmuni-
cato, vt etiam suo excōmunicatori mētionem
faciat de omnibus, & in instrumento absolutio
nis extendantur, & sic seruat curia, quæ semper
exprimit causam, quare quis excommunica-
tur, & similiter in instrumento absolutionis ex-

primitur à qua excõmunicatione absoluitur, exprimendo etiam nomen aduersarij, ad cuius instantiam fuerat excommunicatus: Si autem absoluitur à successore excommunicatoris, vel à superiore: tunc etiam distinguo, quia aut sue runt sibi cognitæ omnes excommunicationes, & earum causæ, nisi contrarium dictum sit, si non fuerunt expressæ, non tollitur, nisi quod expressum est, vt in d.c. ex parte. de offic. ordi. vbi dicitur, quod veritatem supprimenti absolutio subtepta non prodest, quod intellige quantum ad hoc, quod suppressum est: tot enim debent esse absolutiones, quot sunt excommuni
6 cationes, sicut quot sunt † accusationes, tot & absolutiones. ij.q.iij. §. notandum, versi. sed si plura. & de pœnit. distinct.v. cap. j. vbi dicitur, quòd de omnibus erit indulgentia petenda, sic & in denũciatione noui operis quot fuerunt denunciationes, tot debent esse remissiones. ff. de no. ope.nuncia.l. de pupillo.§. si ex pluribus. & arg.ad idem in l.qui cum.§.j.ff.de transact. tamen glo.in d.c. Engeltrudam.iij.q. iiij.non distinguendo aliter simpliciter trãsit, quòd una tollitur absolutione, quod intelligo, cum quis pro eodem peccato incurrit diuersas cẽsuras ratione qualitatis ipsius peccati, pu
7 ta in habente rem cum † moniali, qui dicitur committere tria peccata qualificata, videlicet incestum, adulterium, & sacrilegium, vt dicit glo.in c. virginibus sacris.xxvij.q.j.quæ omnia vnica absolutione tolluntur, vt ibi, & d. l. qui cum.intelligo, nisi forte ipse successor, qui absoluit, vel etiam superior sciebat omnes excõmunicationes, vt prædixi, vt in l.j. ff. de actio. empt.& xxiij.di.c.si inimicus, & in c.si aliquãdo.hoc eo. tit. & idẽ credo, si absoluat sub hac forma, videlicet Absoluo te ab omnibus excõmunicationibus istis, quas confessus es, & ab omnibus alijs, de quibus nõ recordaris, si quæ forte sint: & hoc intelligo verum in foro pœnitentiali, secus in contentioso.

In tertio casu. s. quando excommunicatus est ab vno pluries propter plures causas, dico, quòd si petit absolui ab ipso excommunicatore, & ille simpliciter absoluit, intelligitur absoluisse eum ab omnibus excommunicationibus: quia potens est vna absolutio multas tollere excõmunicationes, sicut vna acceptilatio
8 † tollit multas obligationes.l.pluribus.ff.de accepti. Et idem dico, si absoluitur à successore sciente pluralitatem causarum, & excommunicationum, alias ab illis tantum esset absolutus, de quibus expressit. Cum vero absoluitur à superiore distinguo, quia aut ipsum adiuit per viam querelæ de omnibus excommunicationibus, aut de aliquibus. Si de omnibus etiam ille simpliciter absoluit, ab omnibus intelligitur absoluisse, si vero ab aliquibus, de illis tantum.

In quarto casu.s.quando quis est excommunicatus à pluribus semel propter vnã causam, absolutio vnius non tollit excommunicatio-
9 nes aliorum, quia par † in parem non habet imperium, vt in c.innotuit.de elect. xxj.di.c.inferior: liberatur, ergo ab excommunicatione illius, qui absoluit, quantum vero ad excommunicationes aliorum remanet ligatus, sed hoc fallit in duobus casibus, vnus, cum aliquis excommunicat, & ad petitionem illius alij absolutionem confirmant, nam tunc sufficit absolutio illius, qui principaliter excõmunicauit, arg.c.j.de treug. & pace. Alius est, si alij excõicatores delegarent vices suas, & hanc exceptionem repeto in duobus articulis qui sequũtur.

In quinto casu, s. quando excommunicatus est à pluribus pluries propter vnam, eandemq; causam. Idem dico, quod in quarto, quia per absolutionem vnius, non liberatur ab excommunicatione aliorum, sed tantum illius, qui absoluit hoc addito, quòd per vnam absolutionem liberatur ab omnibus excommunicationibus eius, si ab ipso absoluitur, si autem à successore, vel superiore, dic, vt dixi s. in ij.casu.

In sexto casu. s. quando excommunicatur à pluribus, & pluries, & propter plures causas, dico idem, quod in quinto: fallit tamen in illis duob. casibus, quos s. posui in quarto casu.

Sed signatur contrariũ ad hæc, quæ dixi in quarto, quinto, & sexto casu. s. quod vnius absolutio teneat quantũ ad eius excõicationẽ, vt in d. c. officij. hoc eo. ti. vbi quæstioni factæ supra eo quod pro plures excessus à pluribus est excõicatus? Respõdetur, quod supprimenti veritatẽ absolutio subreptitia non prodest, & veritatẽ intelligens absolutionẽ huiusmodi exhibere nõ debet, & si absoluit, nihil facit; sed expone nõ prodest quã tum ad salutẽ, vt in c. qđ quidã. de pœnis: prodest tñ quantũ ad mitius suppliciũ: vt de pœnit.di. iiij.c.si quis aũt. cũ.§. sequenti in fi.dic. dist.vel dic, nõ prodest quantũ ad ingressum ecclesiæ, quia pro alijs remanet obligatus: itẽ expone illud, qđ dicit, nõ debet, verũ est, si tñ fiat, tenet quoad illa tñ, vel nõ debet cũ effectus. s. vt eũ denũciet absolutũ, donec ab alio, vel ab alijs fuerit absolutus, vel non dẽt simpliciter, & si nõ caueat, quod absoluat ab alia, facta tñ denũciatione, vt interim nõ excõicet, donec ab alio fuerit absolutus.

Sed quæro in his casibus, cum ab vna sen-
10 tentia † absoluitur, & ab alia non, nunquid dicetur talis partim absolutus, partim excommunicatus? Respondeo, quod in qualibet absoluitur, sed in vltima est absolutus. illa.n. vltima absolutio confirmat præcedentes, & clarificat effectus earum, sicut de eo dicemus, qui de vno peccato confitetur, & eum pœnitet, non de alio,

alio, quia tunc erit fructuosa pœnitentia, cum de alio eum pœnitebit, vt de pœnit.dist.iij.c.fi. §. fi. arg. ff. de seruit. rustic. prædi.l. per fundum. & ff. commuuia prædi.l. est receptum. hæc Tarantasiensis.

SVMMAE.

1 *Absolutio ab excommunicatio ne, an possit delegari, quando ex officio alicui competit.*
2 *Quid si quis ex priuilegio possit absoluere.*
3 *Episcopus ad sacerdos dans potestatem absoluendi ab excommunicatione quacunque ab eo facta in sua diœcesi, an intelligatur etiam ab ea excommunicationeque verisimiliter non concessisset absque speciali mandato.*
4 *Delegatus non potest delegare causam absolutionis ab excommunicatione.*
Fallit tamen vt ibi.
5 *Exempti à quibus possint absolui ab eorum excommunicatione.*
6 *Absoluere non potest qui non potest ligare.*
7 *Par in parem non habet imperium.*
8 *Vbi honor ibi onus esse debet.*
9 *Absoluentis ab excommunicatione quale sit officium, & quæ considerare debeat.*
10 *Excommunicatus ob contumaciam, si vult absolui, quam cautionem præstare teneatur.*
11 *Quid si pro offensa fuerit excommunicatus.*
12 *Cautio sufficiens qualis dicatur.*
13 *Excommunicatus qui non potest absolui absque sufficienti cautione, vel tenenda si non posset illas præstare quid esset dicendum.*
14 *Quid fecit quod potuit, legem adimpleuit.*
15 *Excommunicatus qui non potest absolui absque satisfactione, quid si promisisset, sed dubitaretur quòd non satisfaciet post absolutionem, an sit absoluendus.*
16 *Absolutio ab excommunicatione, quæ indigebat cautione, & tamē sine facta est, nūquid ualeat. Et quomodo creditori consuletur.*
17 *Excōmunicatio iniusta apud quē debeat querelari.*

De delegatione absolutionis.

SED quia supra dixi, quòd ex delegatione aliorum excommunicatorum potest ab vno excommunicatorum impendi absolutio, nō prætermitto quærere delegatione absolutionis. Circa quod quæsitum, duæ regulæ sunt notandæ. Vna est, quòd cuicunque ex
1 officio competit absolutio † excommunicatorum, potest hoc alij, cum expedierit, delegare, vt in c.fi.de offi.ordi. qui autem illi fiot, qui bus ex officio competit, satis dixi supra, vbi tractaui de hoc.

Sed quæro, quid si alicui ex priuilegio conceditur excommunicatorum absolutio? vt in archidiacono Boononiensi, qui ex priuilegio
2 † absoluit excommunicatos in studio Bononiensi commorantes ibi delinquentes, vt vidi dum ibi studerem: videtur enim quòd talis cō mittere non possit, vt in c. fin.de offi. delega. Hanc.q.ibi glo.Beroard. dimisit insolutam, videtur tamen posse distingui, vtrum concessio sit concessa loco, vel personæ: vt in primo casu possit, in secundo non, arg.c. quoniam Abbas. de offi. deleg.

Et circa hanc materiam.s. delegationem ab solutionis quæritur, quid si episcopus, vel sa-
3 cerdos det † mihi licentiā absoluēdi de omnibus excommunicationibus, quas tulit in sua diœcesi, vel parrochia, nunquid ex hac generali commissione potero absoluere excommunicatum ab eo, cuius absolutionem non commisisset verisimiliter, nisi in speciali? quia puta excōicatus erat propter damnum illatū sibi.

Respondeo, quòd si intellexit dare licentiā de omnibus, & de hoc constet, credo, quòd possit eum absoluere, in dubio etiam præsumitur ipsum intellexisse de omnibus, cum, qui omnia dicit, nihil excludat, tamen si poterit satisfacere de damno, non debeo eum absoluere, nisi præuia satisfactione per se, vel per aliā personam, si ipsum suspectum habeo, ꝙ post absolutionem non satisfaciet.

Secundo dicas: pro regula est, quòd nullus,
4 cui ex delegatione † commissum est excommunicatos absoluere, potest hoc alteri demandare, quia non iurisdictio, sed nudum ministerium potius committitur: Excipiuntur tamē legati sedis Apostolicæ, vt in c. quoniam Apostolica.§.fi.de offi.deleg.cum similibus. Et nota, quòd curia Rom. absolutionem sententiæ delegatorum nunquam delegat sine clausula de sufficienti cautione præstanda de parendo mandatis ecclesiæ, iux. c.ad hæc.hoc eo.tit.

5 Quæro successiuè de exēptis, quis eos † absoluere possit, Potest distingui, quia aut agitur de ipsis prælatis exemptis, aut de eorum subditis: si de subditis, credo, quòd eandem iurisdictionem prælati habeant in eos, quam episcopi habent in suos subditos ratione ordinariæ potestatis. Alias, si ad Papam ire semper tenerentur, cum subditi Episcoporum non teneantur regulariter, nisi in casibus expressis, priuilegium eis esset damnosum, quod esse nō debet: quia, quod fauore alicuius conceditur, non debet in eius odium retorqueri. ff. de legi. & const.l.quod fauore. vide, credo, ꝙ non solū prælati ipsi possunt eos absoluere ab excommunicationibus, sed etiā ab irregularitatibus, in quibus licet episcopis, vel abbatibus, vel quibus-

buslibet alijs, exceptis illis, quæ solo Ro. Pontifici sunt reseruata, dispensare, nisi forte plus, vel minus indulserit authoritas eximẽtis, quia ex priuilegiorum tenore poterit apparere. Si autem de ipsis prælatis exemptis agitur: considerandi sunt tres casus, quorũ duo sunt clari, tertius vero obscurus, videlicet. Aut quæritur de his, quæ in foro pœnitentiali aguntur. Aut de his, de quibus licet soli Papę absoluere, Aut de his, in quibus episcopi possunt alias absoluere suos subditos. In primo casu dico, ꝙ possunt etiam præter superioris sui licentiam prouidũ sibi, & discretum eligere cõfessorem, quod nõ solum minoribus prælatis exemptis permittitur, sed etiam episcopis, & alijs superioribus, vt in c. si. de pœnit. & remiss. Ille autem confessor habebit authoritatem dic. canonis in his, q̃ concernunt consilium animæ super ipsos plenariam potestatem.

In secundo nulli dubium est, ꝙ nõ poterunt ab alijs quàm à summo Pontifice, vel de eius speciali mandato absolui, vel ab irregularitatibus liberari.

In tertio vero casu non audeo loqui, sed palpitando incedo.

Si enim dixero, ꝙ à solo Papa possint absolui: deterioris conditionis erũt exempti, quàm non exempti, sicq; fauor priuilegij non erit fauor, sed pauor, & detrimentum: si autem dixero, ꝙ ab alio, quàm à Papa possit absolui, non video, à quo. Nam ille aut erit inferior isto, & tũc
6 non potest eum † nec soluere, nec ligare, vt xxj. di. c. inferior. & dixi supra in illis octo regulis. Item quia regulare est, ꝙ, qui non potest excõicare, non potest soluere, vt ibi ẽr dixi: duo. n. ista pari passu ambulant, vt in c. verbum. de pœnit. di. j. Aut erit par, & tunc similiter non po-
6 terit, quia par † in parem, & c. c. Innotuit. de elec. l. nam par. ff. de arbit. Aut erit superior, sed non est simpliciter superior inquirẽdus, hic autem cum exemptus sit à Papa, non habet superiorem, nisi Papam: Nullus ergo alius potest in eum boni quidquam aut mali.

Ex hac inductione videtur posse dici, ꝙ ad solũ Papã debet in pręmissis casibus recurrere.

Sed dicas, ꝙ iã eis erit dãnosum priuilegiũ, quod concedo in præsenti casu, nec mirum, nã & in alijs casibus est eis exẽptio damnosa: nam episcopi, & abbates exempti à Papa necesse habent petere confirmationẽ, & cõsecrationem, quod non faciunt alij nõn exẽpti, sed à suis proxime superiorib. episcopis, vel archiepiscopis, vel patriarchis, aut primatibus, & ita & in mora, & periculo vacantis ecclesiæ: & sic in hoc dãnificantur ex priuilegijs: nõ est ergo mirũ, si & in hoc grauantur. Præterea nõ est inconueniẽs,
8 vbi est honor, † vt sit etiã onus: Non enim est honor sub cœlo, quin & onus ei annexũ sit. Si ergo gaudent, & gloriantur in eorũ exemptionibus, non turbentur in aliquanto onere: ꝙ, si nec similitudinis inductionem, nec præmissæ congruentiæ suscipis rationem audi necessariã solutionem, onus enim istud ex impossibilitate iuris accidit, vt probaui: videant igitur prælati exempti, quid vsque nunc, & à quibus consiliũ habuerunt: puto enim, ꝙ multa multo ex prædictis casibus incurrerent.

Consequenter, & bene congruẽ quæro, quid sit officium eius, qui absoluit ab excommunicatione, & quæ debeat considerare, dicas, ꝙ offi-
9 cium † eius est prius recipere iuramentum ab excommunicato de parendo mãdatis ecclesiæ, vt in c. ex tenore. & c. ea noscitur. hoc eo. ti. & c. ad hæc, el secundo, de appell. & c. sequenti. vt dicam infra, dum dicam qualis debeat esse forma iuramenti.

Secundo debet considerare, vtrum sit excõmunicatus pro contumacia, videlicet, quia nolebat venire ad iudicium, & stare iuri, aut pro
10 offensa: si pro contumacia; tunc † non debet absolui, nisi præstita sufficienti cautione, ꝙ parebit iuri, vt in d. c. ad hæc. de appell. & c. qua fronte. sicut cum restituitur possessio, vt in c. j. de sequestra. pos. Alias videretur fieri iniuria aduersario, & idem est in excommunicato pro crimine manifesto, vt statim dicam, sed in alijs excommunicationibus sufficit iuratoria.
11 Si autem pro offensa† est excõicatus, aut offensa est manifesta per sententiam, vel facti euidentiã, ita quòd non sit locus inficiationi, aut est dubia, in primo casu debet ante absolutionẽ præstari sufficiens emenda læso, in secundo verò sufficit ad relaxandam sententiam, quòd præbeatur competens satisfactio, seu cautio parendi mandato, pro quibus allego text. in c. ex parte, de verb. signifi. vbi no. ꝙ cum quis est excõicatus pro iniectione manuũ in clericum, sola iuratoria cautio sufficit, & hoc idem notatur in c. ex tenore. hoc eod. ti. & c. cum desideres. cum pro cõtumacia, vel crimine manifesto sufficiens debeat dari cautio, vt in d. c. ex parte. & d. c. ad hęc. de sent. excõ. Est autem sufficiens
12 † cautio, si pignora, vel fideiussores dentur. l. si mandato. §. si. ff. mandati.
13 Sed quid si non potest pręstare † emendam, paratus est tamẽ præstare cautionem, vel quid si nec cautionem præstare potest? Respondeo in primo casu videtur, ꝙ debeat absolui recepta idonea cautione, vt in l. iij. §. j. ff. de re iudi. facit tex. in c. pessimam. xxiij. q. si. ibi, nec absoluatur, nisi damno cuius intulit secundum suã facultatem resarcito: in secundo vero casu potest idem dici. nam sufficere videtur, quòd fa-
14 cit, † quod potest, vt in c. si res. xxiiij. q. vj. & in

in Authen. generaliter.C.de sacrosanctis ecclesijs arg.tamen contra, quòd talis casus eu non excusat in c. super eo.de rapto.nam quandoque quis non absoluitur propter delictum suum,licet velit cautionem præstare,vt in cap. qui iubente.xj.q.iij.

15 Sed pone,quòd aliquis est suspectus,†quòd non satisfaciet post absolutionem,nunquid ab soluetur hac conditione,si satisfecerit?Gasf.tenuit, quòd sine conditione absoluendus est, & ꝙ nunquam sub conditione facta est absolutio sub futuro tempore, aut futuri euentus: quia taliter absolutus, non esset simpliciter absolutus,nec deberet se ingerere communioni fidelium, cum huiusmodi absolutio dependeat à futuro euentu.

16 Item pone, quòd aliquis Iudex, qui † poterat absoluere, absoluit eum, qui mihi tenetur ad emendam sine cautione,nunquid valeat absolutio, & qualiter mihi consuletur? Respondeo,absolutio valet:tenebitur tamen iudex mihi satisfacere, vel illum in censuras reintrudere,vt in c.ad reprimendam. de offi. ordi.mandatum etiam per iuramentum facere debet ei, qui absoluitur siue pro contumacia, siue pro offensa secundum distinctionem, quam infrà faciam, videlicet an excommunicatio fuerit iusta,vel iniusta,vt in c.literis.de resti.spoli.circa finem,& si fuerit iniusta, nihil præcipiet ei per iuramentum, si autem fuerit iusta, tunc præcipiet ei secundum distinctionem, vt prædixi, & idem faciendum est, cum quis apud superiorē proponit de iniusta excommunicatione per viam querelæ,vt supra dixi per c.sacro.hoc eo. ti.& c.ad reprimendam. de offi.ordi.

17 Sed quæro, apud quem †fiet hæc querela de iniusta excommunicatione? Si enim agitur de ipsa per viam appellationis,vel querelæ coram superiore,idem requiret: si vero inter excommunicatorem, & excommunicatum,tunc debet inquiri per arbitros per partes eligendos, vel per synodum,vt in c.si clericus.xj.q.j.

Et nota,quòd vbi quis iniustè excommunicatus fuit, semper tamen debet ei pœnitentia iniungi pro delicto, siue magna, siue minor, aut minima imponatur secundum criminis qualitatem,vel quantitatem.

SVMMAE.

1 *Absolutio an solo verbo fieri possit.*
2 *Excommunicatio solo verbo fieri potest.*
3 *Forma quæ requiritur in contrahendo requiritur, & in absoluendo.*
4 *Absens an per litteras absolui possit. Et an excommunicari.*
5 *Absolutus ab excōicatione quando quis dici possit.*
6 *Iuramentum de parendo mandatis an sit de substantia absolutionis excommunicationis.*
7 *Libertas vbicunque obtenta, si non reuocatur, permanet.*
8 *Iuramentum de parendo mandatis in absolutione ab excommunicatione necessarium, qua forma requiratur.*
9 *Qui semel iurauit de parendo mandatis Ecclesiæ, si deierat, de cætero admittatur cum iuramento.*
10 *Mortui an absolui possint ab excommunicatione in qua mortui sunt.*
11 *Ecclesia potest reddere defuncto quod viuenti abstulit, sed peccati culpam non potest abolere si in ipsa decessisset.*
12 *Excommunicatio quomodo dicatur ligare corpus, & animam.*
13 *Baptizari cur quis non possit post mortem.*

De forma absolutionis in genere.

NVNC de forma absolutionis videndum est,& primo, vtrum ab-
1 solutio† solo verbo impendi possit, an vero certa forma requiratur, quæ det esse absolutioni? videtur dicendum, quòd solo verbo.xxiiij.q.iij.
2 c.comperimus.nam & solo verbo †quis potest excommunicari, vt supra dixi,argu.v.q.j.c.quidam:sed contra notari videtur in c.cum desideres.in fi.hoc eo.ti.& xj.q.iij.c.cum aliquis, vbi traditur forma absolutionis, & xxiiij. q.iij. c. notandum.

Sol.Credo, quòd solo verbo possit absolui,
3 quia omnis†res per quascunq; causas cōtrahi, per easdem dissoluitur,vt in regula omnis res. ff.de reg.iu. Tamen ad illud c.cōperimus,posset responderi,ꝙ ille non absoluebatur,sed denunciabatur,ꝙ non erat ligatus,quia excōmunicator erat hæreticus.

4 Modo quæro, vtrū absens per literas †possit absolui? videtur, ꝙ non, arg.c.à nobis. hoc eo. ti. vbi certa forma traditur absolutionis, sed arg. contra.ij.q.v.c.quanto.& d.c.cōperimus. xxiiij.q.iij. proximè alleg. & c. Apostolicæ. de cle.excom.ministr. Solutio.

Dicas,ꝙ pōt sicut absens excōmunicari, & omnis res per quascunq; causas, &c. & ad illā decretalē à nobis,dicitur,ꝙ absolutio sic est fienda, si tamen aliter fit, tenet absolutio, quia, vt supra dixi,sicut malè excōicatus est excōicatus, (qd intellige à suo iudice) sic malè absolutus est absolutus quò ad ecclesiam militantem.

Sed magis quæro, videlicet qn̄ dicetur absolutus,
5 †an statim cū pronūciatur, vel scribitur instrumētū absolutionis, vel epistola, an vero, cū scit, vel accipit instrumentū, vel epistolam.

Sol. Potest distingui secundum distinctionem factam supra in præcedentibus q. vel dic indistinctè

indiſtinctè in fauorem abſolutionis, quòd eò
ipſo, quòd abſoluens pronunciat ipſum abſo-
lutum, etiam antequam ſciat, vel literas le-
gerit.

Quia ſupra ſæpe dixi per diſcurſum iuramē
tum in abſolutione impendenda eſſe præſtan-
dum de parendo mandatis eccleſiæ, vt etiam
hodie vbique ſeruatur, & præcipuè in Roma-
na curia.

6 Quæro vtrum iuramentum † ſit de ſubſtan-
tia abſolutionis? aliqui dicunt, quòd ſic, vn-
de abſolutio facta omiſſo iuramento, non te-
net ſecundum eos. Mouetur per c. cum deſi-
deres. hoc eo. tit. in fi. ſed dic contra, vt in ea-
dem decret. in princ. cautionem enim iurato-
riam, vt ibi dicitur, qui excommunicati ſunt,
præſtant potius ad cautelam, quàm ad neceſ-
ſitatem, nec ſcilicet de cętero talia committāt,
& potius ex conſuetudine eccleſiæ, quàm de
rigore canonum, vel iuris, introducta eſt talis
cautio iuratoria. Præterea aliqui abſoluuntur
ſine iuramento, vt monachi Græci, quos cha-
logeros appellant, & heremitæ, vt in c. ſuper
eo. hoc eo. tit. Similiter & qui poſt mortem
abſoluuntur, vt c. à nobis. vt infra dicam de ab
ſolutione mortuorum, quod non fieret, ſi eſ-
ſet de ſubſtantia. Licet ergo non debeat fieri
abſolutio ſine iuramento, ſi tamen fit, tenet, &
7 valet: quia libertas † vbicunque obtenta, ſi non
reuocatur, permanet, vt in l. j. & ij. C. ſi aduer
ſus libert.

Sed quæro, qualis debeat eſſe forma huius
8 iuramenti †, videlicet an de parendo mandatis
abſoluentis, vel eccleſiæ. Aliqui dixerunt, ꝙ
de parendo mandatis abſoluentis, vt in cap. j.
quod metus cauſa, vbi de hoc. & c. ſacro. circa
fi. hoc eo. tit. & c. parrochianos. & c. nuper. in
fi. & de iureiu. c. ad noſtram. ſed in contrarium
videtur, quòd immo de parendo mandatis ec-
cleſiæ, per d. c. ad hæc. de appell. & c. cum deſi-
deres. hoc eo. tit. in princ. Solutio.

Goffr. dicit, quòd non debet iurari de pa-
rendo mandatis excommunicatoris, ſed eccle-
ſiæ, & ſic alicubi inuenitur, quòd iuratur
de mandatis excommunicatoris, intelligitur,
& interpretatur eccleſiæ, & ſimiliter eccleſiæ
ideſt excommunicatoris, quia eccleſia eſt in
prælato, & prælatus in eccleſia, quia ſunt ſi-
monia, vt vij. q. j. c. ſacræ. & xxiiij. q. j. c. arre-
pta. & ibi glo.

Sed hic conuenienter quæro, qui ſic abſol-
uitur cum iuramento de parendo, vt ſupra, &
9 poſt abſolutionem deierat, ſeu † peierat, ita ꝙ
incidit, & reintruditur in cenſuras, vtrum de
beat iterum iurare, ante quam abſoluatur, cum
iam ſemel iurauerit? Laur. glo. dicit, quòd ſic,
& eſt arg. optimum in c. in eccleſijs, de maio. &
obed. vbi Papa ſciens quoſdam eſſe periuros,
non tamen abſoluit eos ſine iuramento, ſed ar
gum. contra. xxij. q. v. c. paruuli. & in cap. lite-
ras. de præſumpt. Sed illa non obſtant, quia
ibi non admittuntur ad iuramentum, vt poſ-
ſint teſtificari pro aliquo in opprobrium ipſo-
rum, qui periuri ſunt, vt in c. teſtimonium. de
teſti. ſed eſt contra arg. ij. q. vij. cap. non poteſt.
ſed illud intelligitur, ante quàm pœniteat Ta-
rant. refert Tancredum de Corneto tenuiſſe, ꝙ
alia cautio ab iſto recipi debet præter iuramen
tum, ſcilicet fideiuſſoria, vel pignoratitia, per
l. ſi mandato. §. fi. ff. mandati. arg. d. c. literas.
de præſumpt. Sed illud loquitur, cum ſuſpe-
ctus eſt de hæreſi: vnde eccleſia recipit fideiuſ
ſoriam cautionem ad dānum illius, cuius ſen-
tentiam ſecutus eſt Alanus, arg. ēt c. j. de pro-
cur. & c. ſcribām. de præſumpt. Aliqui verò
dixerunt, vt Laur. & Bern. quòd iterum iura-
bit in ſui confuſionem, & fortaſſe talis eſſet, ꝙ
cum ſolo iuramento poſſet abſolui, vt in c. ex
tenore. hoc eo. ti. & c. cum deſideres. in fi. & c.
ſuper eo quòd. Caue tamen, quòd licet com-
modè dici poſſet, quòd talis cum iuramento
abſolui debeat, ſi tamen ſuſpectus ſit, quòd ite
rum debeat recidiuare, non eſt ei iniungendū
ſub debito iuramenti, ne de cætero talia com-
mittat, vt ſupra dixi.

Quia ſupra aliquid tetigimus de abſolutio-
10 ne mortuorum, quæro, vtrum mortui † in ex-
communicatione poſſint abſolui.

Videtur dicendum, quòd non, cum iudiciū
mortuorum ſoli Deo reſeruatum ſit, vt in cap.
quorundam. xxiij. diſt. Præterea Petro dixit
Dominus, Quodcunque ligaueris ſuper ter-
ram, & non ſub terra, & mortui non ambu-
lant, nec ſunt ſuper terram.

Sed contra ſignatur in c. à nobis. el ſecon-
do. hoc eodem tit. vbi dicitur, quòd mortui
abſolui poſſunt: quod verum eſt, ſi ipſis viuen
tibus pœnitentiæ ſigna apparuerint euidentia,
vt ibi dicitur; glo. tamen in c. ſi aliquis. xxvj. q.
vj. dicit, ꝙ pro talibus non eſt orandum, quod
debet intelligi ante abſolutionem, ne tamen
dicit, quòd non poſſint abſolui, quia eſſet con-
tra d. c. à nobis. in fi. & ad illud c. quorundam.
quòd iudicium mortuorum Deo reſeruatur.
Reſpondetur, quòd ſic, quantum ad diſcernen
dum, vtrum peccatum ſit ei remiſſum per ec-
cleſiam, vel non, non autem quantum ad ab-
11 ſolutionem: quia eccleſia † poteſt reddere de-
functo, quod viuenti abſtulit, ſcilicet commu
nionem ſuam, ſed peccati culpam non poteſt
abolere, ſi in ipſa deceſſiſſet; de forma autem
abſolutionis mortuorum dicam infra in §. viſo.
de abſolutione viuorum.

Præterea talis, de cuius pœnitentia quoquo
modo

mudo constat, præsumitur esse in purgatorio, & sic est adhuc de gremio ecclesiæ militantis; quia viator est, ideò sub iudicio ecclesiæ militantis esse potest. Præterea excommunicatio
12 duo facit, videlicet ligat corpus, & animam; corpus, ne tradatur ecclesiasticæ sepulturæ, animam verò, ne interim oretur pro ea: licet ergo poneremus, quòd absolutio non prodesset quo ad animam, prodesset saltem quo ad honorem corporis in hoc sæculo, & hic oritur ratio, quare quis potest absolui ab excommunicatione post mortem, non autem potest bapti-
13 zari † post mortem, quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & animam, & licet sit iniusta, aufert sepulturam. Baptismus verò est character in animam impressus, vnde post mortem non est, φ valeat baptizari, arg. xxxij. q. vij. c. licitæ. Ad illud autem, quod dicitur, Quodcunque solueris super terram, potest dici, φ non refertur ad id, quod dicitur super terrã ad homines viuẽtes tm̃, quasi post mortẽ nõ possint absolui, sed sensus est, quicquid solueris in ecclesia militante, cuius magna pars est super terrã, viuens in corpore, vnde nihilominus exercere potest iurisdictionem suam in alteram partem, quæ iam est, vel esse præsumitur in purgatorio: hæc Tarantasiensis hic, qui format hanc quæstionem.

SVMMAE.

1 *Absolutio excommunicationis facta viuo, an differat ab illa, quæ fit mortuo.*
2 *Anathematizatus, quomodo ab episcopo absoluetur.*
3 *Hæretici, scismatici, & qui fidem Christi abnegarunt, qua forma absoluentur.*
4 *Et an forma illa, quæ ibi traditur sit de substantia.*
5 *Excommunicatio, an possit fieri per hæc verba, denunciamus talem excommunicatum.*
6 *Sententia, quæ non continet certitudinem absolutionis, vel condemnationis non valet.*
7 *Excommunicatus, an sit absolutus si prælatus dicat, Sis absolutus.*
8 *Intentio magis, quàm verba est inspicienda.*
9 *Verba debent seruire intentioni, non intẽtio verbis.*

De absolutione, seu reconciliatione anathematizati.

Sed quia diximus supra de forma absolutionis in genere, & proximè de absolutione mortuorum. Succurrit alia quæstio, videlicet vtrũ
1 eadem forma † absolutionis, seu reconciliationis seruabitur, cum vnus solemniter excommunicatis, vel anathematizatis? dicas, quòd non, sed alia penitus distincta, & separata ab absolutione præmissa, quia si anathematizat, pœnitentia ductus veniam postulat, vel emendationem promittit, vel alias satisfacit,
2 vt tenetur, tunc episcopus, qui † eum excommunicauit, vel anathematizauit ante ianuas ecclesiæ venire debet, & duodecim presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circũstare debent, & si anathematizatus in terram prostratus veniam postulat, & de futuris cautionem spondet, tunc episcopus anathematizatum per manum dexteram apprehendet, & in ecclesiam introducet, & Christianę communioni ipsum restituit, psalmos septem pœnitentiales decantantibus omnibus, demum episcopus dicit preces, Kyrieeleison, Pater noster: deinde, Saluũ fac seruum tuum: & post hæc dicit orationem, Præsta quæsumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccando, admissorum veniam consequẽdo reddatur innoxius, per dominum nostrum Iesum Christũ, filium tuum &c. hæc forma traditur in c. cum aliquis. 11. q. iij. Alias verò, qui patrocioribus causis sunt excommunicati, aut anathematiza-
3 ti, vt hæretici, † scismatici, & qui fidem Christi abnegarunt, seque circuncidi fecerunt, & huiusmodi atrociores casus sunt perpensi voluntariè, spoliati, & virgis cæsi, cũ psalmo Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, in ecclesiam introducuntur: formam autem recõciliandi huiusmodi habemus in Pontificali, sed primam reconciliationis anathematizatorum formam nunquam sic vidi seruari, sed benè in abnegantibus fidem, circuncisione passis, & clericorum interfectoribus, vt sæpius vidi ante fores, seu liminia Apostolorum per pœnitentiarios, vbi etiam vidi oratores Bononiensium denudatorum cum funiculo ad collum in vestibulo dictæ Basilicæ, quos Iulius Secundus in ingressu ecclesiæ clamantes, Miserere Domine, miserere, non inspexit, in redditu verò mandauit ipsos sic denudatos, & virgis cæsos in ecclesiam introduci, & absolui.

Sed nota, quòd quamuis cum his solemnitatibus absolutio fieri debeat, Tarantasien. tamen dicit non credere † ipsas esse de substãtia,
4 sed fiunt ad terrorem, vnde absolutio sine his facta tenet, ipse tamen ponit formam absolutionis dicens, quòd absoluẽs debet dicere hæc verba, vel æquipollentia, videlicet, Authoritate, qua fungor, Absoluo te ab omni vinculo excommunicationis, vel in singulari excommunicatione, qua ligatus es pro tali causa à tali iudice. Hæc forma assumitur ex §. diffinitiua. ij. q. vj.

Sed

Sed attende hic, quia nonnulli simplicistę,
5 dum intendunt aliquem † excommunicare, dicunt, Denunciamus talem excommunicatum, & tamen nunquam excommunicauerant eum prius, nec erat excommunicatus à iure: talia enim verba non sunt apta ad excommunicationem. Similiter in absolutione dicunt; Absolutionem, & remissionem excommunicationis, & omnium peccatorum tuorum tribuat tibi dominus omnipotens; vel similia verba, quæ potius sunt verba deprecationis, vt dominus absoluat, tam ab excommunicatione, qua erat ligatus quo ad Deum, quàm ab excommunicatione, qua erat ligatus à iudice, vel iure quo ad ecclesiam militantem: ita dicit Raynu. & ratio præmissorum est, quia sicut senten-
6 tia, † quæ non continet certitudinem absolutionis, vel condemnationis pro nulla habetur, vt in c. in his. de verbo. signifi. sic & absolutio incerta, & sine expressione formalitatis.
7 Sed quæro, quid si dicat † absolutus sis, credo ipsum absolutum; nam sententia, & inten-
8 tio † magis inspicienda est, quàm verba. l. quid tantum. §. fi. ff. de arbit. & in l. iij. §. conditio. ff. de adimen leg. & l. promittendo. ff. de iur. dot. & in l. ij. C. quæ res pig. oblig. poss. & verba de-
9 bent † seruire intentioni, & non intentio verbis, vt in c. intelligentia. de verbo. sign. faciunt satis, quæ supra dixi, vbi quæsiui, an in excommunicatione, vel anathemate requiratur certa, & determinata forma, in §. quæro itaq; primo. sufficit enim, quòd condemnatio, vel absolutio fiat per æquipollentia verba, vt in c. ij. de accus.

SVMMAE.

1 *Mortui in excõmunicatione, qua forma absoluũtur.*
2 *Hæredes excommunicati, sed post mortem absoluti, an compellentur per censuram ecclesiasticam ad satisfaciendum pro ipso.*
Et quid de iuramento. ibid.
3 *Mortuus excommunicatus, & tumulatus extra cimiterium, si post mortem absoluetur, an exhumabitur cadauer, vel ossa, & in cimiterium reducentur inter ossa fidelium.*
4 *Et an cadauer virgis verberabitur.*
5 *Absolutio ab excommunicatione, an possit fieri absque ministerio hominis.*
6 *Excommunicatio ad tempus fieri potest, vel sub conditione.*

De absolutione mortuorum.

Viso de absolutione viuorum, quia supra diximus mortuos absolui posse, quæro consequenter de forma absolutionis ipsorum mortuorum, dicas, quòd pariter
1 fit † cum psalmo pœnitentiali, & oratione Dominica, & alijs consuetis, iuxta formam traditam in c. à nobis. el secondo. in fi. hoc eo. tit. Absoluitur autem mortuus ab eo tantũ, à quo viuens absolui debuisset, & compellentur hæ-
2 redes † per censuram ecclesiasticam ad satisfaciendum pro ipso, si alias moniti noluerunt, vt ibidem dicitur.
Sed nunquid compellentur iurare, antequã absoluatur. Bern. dixit credere, quòd sic, sed si nollent, non tamen retardaretur absolutio, sed postea indistinctè compellerentur satisfacere iniuriam, vel damnum passo, vel alias facere, quod ille viuens facere tenebatur.
3 Sed non prætermitto quærere, si talis † mortuus excommunicatus fuerat tumulatus extra cimiterium, nunquid exhumabitur cadauer, vel ossa, & in cimiterium reducentur inter ossa fidelium? Respondeo, quòd sic, & exhumatus absoluetur secundum Rayn. argum. xj. q. iij. cap. tunc vera. & postea sepelietur in cimiterio.
Quæsiuit etiam Raynu. nunquid cadauer
4 virgis † verberabitur, dum absoluetur, dicit, quòd non, cum nihil sentiat, & sit, ac si non esset, immo non sit, nec in eo fiat passio.
Sed bene consequenter quæro, nunquid sic
5 dare casum in iure, quòd fiat absolutio † à iure sine ministerio hominis, aut formis præmissis: dicendum est, quòd sic, quia hoc aliquando casualiter fit sine illis formis, vt cum fertur
6 sententia † vsque ad certum, & determinatum tempus, vt puta, sis excommunicatus vsq; ad Pascha, vt est tex. in c. in primis. ij. q. j. ibi. sex mensibus dominici corporis sint communione priuati, siue ad incertũ, & indeterminatũ tẽpus, videlicet donec cessauerit à concubinatu, vel peccato, vt lxxxj. di. c. si q. sunt. vbi de hoc, vel donec satisfecerit, vt in c. aduersus. de immun. ecclesiarum. in fi. In his enim casibus eo ipso, quòd tempus præfinitum transierit, vel cessat à peccato, vel satisfacit, statim est absolutus, arg. xv. q. vj. c. si quis deinceps. & lxxxj. distin. c. si quis amodo. Videtur etiam ad hoc facere illa ratio, quæ videtur reciproca, videlicet, quòd sicut quis potest ipso facto incurrere excommunicationem, quare & non similiter absolutionem? & hoc magis videtur etiam fauorabilius, cum promptiora sint iura ad absoluendum, quàm ad condemnandum.

SVMMAE.

1 *Cautela quid sit.*
2 *Absolutio ad cautelam ab excommunicatione, propter quas causas fieri contingat.*
3 *Testes excommunicati non possunt examinari, quid iuris*

iuris si veritas aliunde haberi non potest.
4 *Probationum copia potius augenda est, quàm minuenda.*

De absolutione ad cautelam.

Actenus diximus de absolutione ab excommunicatione certa, & vera à iure, vel ab homine lata, & tam inter viuos, quàm mortuos. Modo conuenit euacuationi huius materiæ, vt videamus pariter de absolutione ab incerta excommunicatione, de cuius validitate, vel inualiditate probabiliter hæsitari posset, & sic de absolutione ad cautelam, de qua polliciti sumus nos dicturos, & hæc erit vltima quæstio circa materiam sententiæ excommunicationis maioris à iure, vel ab homine, & anathematis, & absolutionis ab eis.
1 Sciendum est igitur, quòd cautela † est in re dubia prouidentia securitatis: fit itaque absolu-
2 tio † ad cautelam pluribus ex causis, videlicet propter ambiguum, vbicunque enim quis dubitat de facto, siue de iure (vt dixi) vtrum sit excommunicatus, vel non, quia bonarum mentium est ibi culpam timere, vbi non est culpa, vt satisfaciat conscientiæ, debet absolutionem petere, vt etiam satis supra dixi, vbi tractaui, quid sciendum sit, dum dubitatur de excommunicatione, vbi etiam remisi me ad dicenda hic: vel si dubitatur de iurisdictione excommunicantis, arg. xxiiij. q. j. c. audiuimus. Item infamatus, quòd sit excommunicatus ipso pro certo ignorante, quia tunc aut petet absolutionem ad cautelam præstita cautione, aut se pnegabit, vt etiam supra dixi per c. cum desideres. hoc eo. tit. in §. secundæ quæstioni, in primo responso. Item cum quis proponit se fuisse excommunicatum post legitimam appellationẽ: vel quòd sententia contineat in se intolerabilem iuris errorem, quatenus in his casibus ad probationem admittantur, etiam si absolutionem non petat, sed donec de ipsis constet, io alijs sit vitandus. Solet tamen sedes Apostolica, vt seruat curia talem absoluere ad cautelam, vt in c. per tuas. hoc eo. tit. in §. nos igitur. & c. venerabili. & c. solet. & de appell. c. ad præsentiã.
3 Item si testes excommunicati † producantur, poterit iudex eos absoluere ad cautelam cum reincidentia, & hoc si alij testes haberi nõ possent, ne veritas pereat, vt in c. veniens. de testi. el secondo. in fi. & hoc ideò etiam est, vt proba-
4 tionum † copia augeatur, vt in l. curent. ff. de testi. & ff. de rui. incen. & naufra. l. nequid. §. de his. Item propter periculum moræ, vt si agenti pro ordinatione suæ ecclesiæ obijciatur excommunicatio, quam ipse valere negat, sed probationes non habet in promptu, absoluitur ad cautelam ab ordinario, nec ordinatio retardetur: hæc colliguntur ex notatis in cap. Apostolicæ. de except. Hodie tamen curia Romana semper in gratijs ponit clausulam absolutionis ad effectum absolutionis, vt latius dixi supra, vbi tractaui de effectu excommunicationis in quarto effectu. in §. successiuè quæro, vbi posui quæstionem, an excommunicato beneficium conferri possit: dixi etiam supra de cler. excomm. min. in §. & quia supra dixi in beneficijs acquisitis in excommunicatione, vbi plenius.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio minor, quæ dicatur.*
2 *Et quos habeat effectus.*
3 *Quibus, & à quibus infligatur.*
4 *Pro quo peccato infligatur.*
5 *Notorium, quando quid dicatur remissiuè.*
6 *Excommunicatio minor quotuplex sit.*
7 *Vsurarius manifestus dicitur excommunicatus minori excommunicatione.*
8 *Separati à participatione sacramentorum pluribus modis dicuntur.*

De sententia excommunicationis minoris.

Actenus vidimus de sententia excommunicationis maioris, & anathematis, & earum incursu, & effectu, & earum communitatibus, & differentijs, & demum de absolutione ab eis tam inter viuos, quàm inter mortuos etiam simpliciter, vel ad cautelam, nunc superest videre de sententia excommunicationis minoris, de qua summistæ parum admodum dixerunt: Host. in summa, in §. quot sunt species. dicit, quòd
1 excommunicatio † minor est, quæ à sacramentis ecclesiæ tantum separat, vt in c. si celebrat. de cler. excom. min. & prima pars huius diffinitionis probatur in c. quòd per censuram. de verb. sign. secunda verò probatur in c. si quem. de sent. excom. & in d. c. si celebrat. non ergo separat à communione fidelium.

Sed videtur contra in c. Engeltrudam. iij. q. iiij. vbi dicitur, quòd Engeltruda non solum fuit excommunicata ea excõmunicatione, quæ à fraterna societate separat, sed etiam anathemate: & ita videtur, quòd minor excommunicatio pariter separat à participatione sacramẽtorum, & à participatione fidelium, sicut & maior, & anathema. Solutio.

Fraternam appellamus illam, quam contrahimus

trahimus in participatione sacramentorum, secundum quam omnes dicimur fratres, vt xi.q.iij.c.ad mensam. quod etiam apparet ex eo, q subiungitur in d.c.Engelttrudam.& etiam anathemate, quod est separare à corpore Christi, quod est ecclesia recedi: si enim idem intelligeret per fraternam societatem, & per corpus Christi, quod est ecclesia secundum societaté fidelium, non esset bona distinctio. Ex prædicta itaque definitione manifestè apparet, quòd

2 principalis † effectus minoris excommunicationis est exclusio à participatione sacramentorū, quod etiam patet ex eo, quòd laico infligitur. Secundarius verò eius effectus est exclusio à celebratione,& confessione sacramentorum, qd patet ex eo, quòd clericus, qui in eam incidit, peccat celebrando, vt in d.c.si celebrat.de cleri.excom.min. Sunt & alij casus, siue effectus, de quibus infra dicemus, vbi tractabimus de diuersis speciebus excommunicationis minoris, & vbi ponemus, quæ, & qualia possit excommunicatus minori excommunicatione innodatus, vbi etiam dicemus, an & quando excommunicatus minori excommunicatione possit intrare ecclesiam, & diuina audire.

Infligitur minor excommunicatio quando-
3 que † pœnitenti, qnandoq; impœnitenti, iuxta tex.in cap.honoratus. lxxiiij.distin.xxxiij. q.ij. c.admonere te cum lachrymis. & c.latorem. Item pœnitenti quandoq; à se ipso, vt cū quis reputamus se indignum abstinet à sacramētis, vt in c.facilius. de pœnit. dist. j. Pœnitens tamen melius facit, si authoritate sacerdotis abstineat à sacramentis, vt notatur in c. in actione.de pœnit.dist.j. Item impœnitenti quandoque infert à Deo, quod fit quandocunque quis committit peccatum mortale: statim enim quo ad Deum est excommunicatus, vt in c.audi.xj.q.iij.sicut enim dicitur Sapientię primo. Peruersæ cogitationes separant à Deo. Item Spiritus sanctus disciplinator effugiet fictum, idest eum, qui aliud dicit, & aliud facit, & aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.

Quandoque infligitur impœnitenti se ipso, & hoc dupliciter, aliquādo malè, scilicet cum vult pœnitere, & cessat à sacramentis, quia putat sibi ad pœnitentiam sufficere, vt in c.sunt, qui arbitrantur.de pœnit.dist.j.aliquando benè, scilicet cum non pœnitet, & abstinet à sacramentis, non quia putet hoc sibi sufficere, sed quia putat se indignum, vt de consecra.di.stin.ij.cap. qui scelerate. & horum hodie infinitus est numerus: talis tamen sic in peccato, si celebrat, conficit, vt in c.de homine.de celebrat.miss.

Quandoque infligitur à sacerdote loco pœnæ, scilicet, quando aliquem nolentem pœnitere remouet ab ingressu ecclesiæ, & communione sacramentorum, vel etiam si pœniteat, etiam remouet, vel retardat ad tempus, vt interim faciat pœnitentiam ei iniunctam, vel partem eius, quia nimis de recenti recesserat à peccato, puta, adulterio, vel concubinatu, & similibus.

Quandoque etiam infligitur à canone, & tunc infligitur ipso iure,& hoc fit in multis casibus, de quibus competentius dicam infra, vbi tractabo de diuersis speciebus excommunicationis minoris.

Sciendum tamen est, quòd minus non exigitur aliqua absolutio, sed tantum, quòd ipsum pœniteat, in secundis verò necessaria est absolutio, vt in c.si excellentissimus.xj.q.iij.& & cap. si inimicus. & cap. si quem, sub hac forma.

Videndum est successiuè, pro quo peccato
4 † infligitur excommunicatio minor. Et dicendum est, quòd hæc excommunicatio infligitur pro peccato mortali, vt xj.quæst.iij.c. audi. & hoc ipso iure. Hoc autem differt inter aliquos & aliquos, nam quidam sunt excommunicati quo ad se tantum, vel quo ad Deum, vt occulti peccatores: quidam verò quo ad se, & quo ad alios, vt notorij criminosi, antequam eos pœniteat, ex quibus possunt aliqui numerari, vt communicantes excommunicatis in casu non concesso, sacrilegi, adulteri, incestuosi, pauperum oppressores, raptores, publici vsurarij.lxxxviij.distin.cap.neque. & xcv.distin. c.illud.xiij.q.ij.c. prodeuntibus.& de consecr. dist.ij.c.pro dilectione.

5 Quando autem quid dicatur † notorium, notatur in c.vestra.de cohab. cler. & mulie. & ibi plenè per Pet.de Anch.in repet. & in c.quæ situm.eo.tit.& gl.ordinaria, in c.manifesta.ij. q.j. Et quod dixi de participantibus, intellige, vt supra, vbi excepi personas, quibus à iure permissum est participare cum excommunicatis sine incursu.

Præterea scias, quòd plures sunt species mi-
6 noris † excōmunicationis,& principaliter sunt duæ: vna est, quæ excludit à sacramentis tantum, vt supra dixi, vbi vis sacramenti accipitur pro omni ritu Christianitatis, ad Deum pertinente, non autem separat à communione fidelium, vt satis supra dixi. Alia est, quæ separat ab aliqua communione fidelium, non autem sacramentorum, vt in casibus colligibilibus, in cap.placuit.xviij.distin.& in c.quoxundā.xxxiiij.dist.& c. si quis de alterius. lviij. distin.& v.q.ij.c. præsenti.

Prima autem species subdiuiditur, quia quā

doque contrahitur à iure, quandoq; irrogatur ab homine per sententiam, vt v.q.j.c.ij. vtriusq; autem istarũ species sunt diuersæ, per illam.n. quæ contrahitur à iure, quidam separantur ab omnibus ad sacramenta pertinentibus.s.à confectione eorum, & à collatione, & à perceptione, & similibus; quidam verò à quibusdam horũ, non tamen ab omnibus, vt simpliciter participantes excommunicatis maiori excommunicatione, qui incurrunt minorem ipso iure, vt in d.c.nuper. hoc eo. ti.& separantur ab omni-
7 bus, vt in d.c.si celebrat. Item vsurarij† manifesti, vt supra dixi per c.quia in omnibus. hoc eo. ti.& generaliter omnes in notorio crimine cõstituti siue clerici, siue laici sint, vt in d.c.quæsitum. de cohab. cler.& mul. supra allegato. quidam verò sunt separati à collatione tantum, & confectione tantum, & non à perceptione, vt clerici, qui propter factum aliquod sunt ab officio suspensi, qui licet non possint sacramenta conficere, vel conferre, possunt tamen si volunt ea percipere: quamuis.n. excommunicari non debeat quis, nisi pro peccato mortali, vt supra dixi, vbi tractaui, pro quo peccato ferri debeat excommunicatio, tamen suspendi potest etiam sine mortali, vt infra dicam, vbi tractabo, pro quo peccato quis possit suspendi: in illis ergo casibus suspensus ab officio poterit sacramenta percipere, licet non possit conficere, vel conferre. Quidam etiam sunt separati
8 à† participatione, sed diuersimodè. Namquidam vsque ad tempus incertum, vt donec fuerint in tali peccato, vt xxxv.q. iij. c. de his. vel donec aliquid faciat, vel soluat, quidam vsque ad tempus certum, & determinatum, & horũ quadruplex est distinctio, quidam enim ad modicum valde tempus, quidam ad maius, quidã ad maximum, quidam perpetuo.

S V M M Æ.

1 *Pollutio in somnis dormienti non est peccatum.*
2 *Quid si contingeret ex crapula.*
3 *Pollutio nocturna, quando sit peccatum.*
4 *Et quando quis debeat se abstinere à sacramentis, ob talem pollutionem.*
5 *Qui possint priuari à sacra communione ad tempus, & quanto temporis spatio.*
6 *Occidens propriam vxorem, suspenditur in vita sua à sanctissimis sacramentis.*
7 *Concessum de iure communi dicitur concessum pietate, & misericordia.*
8 *Missæ auditio quandoque denegatur, & quando.*
9 *Missæ pars, quæ sit.*

De pollutione nocturna.

IN primo casu, videlicet ad valde modicum, idest ad diem, vt in somno polluti, de quibus habetur Deuter.xxiij. vbi dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somno, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. de quo transumptiuè in c.testamentum.vj. dist. vbi beatus Greg. distinguit inter causas pollutionis, & inter conficientem, & percipientem, dicens, quòd ali-
1 quando contingit pollutio† dormiẽti ex superfluitate, & tunc non est peccatum, quia potius est passio, quàm actio. Tunc ergo non habet necesse abstinere vel à confectione, vel à perceptione, nisi abstinere velit ob reuerentiam sacramenti, & tunc si potest, confiteatur. Ali-
2 quãdo verò cõtingit† ex crapula, & tunc illa, & duobus sequentibus diebus abstinebit à confectione, & perceptione: fallit tamen hoc in duobus casibus, primo cum dies fuerint festi, vel festus, in quibus celebrare debeat propter populum, & hic habet curam animarum, & similiter de communione infirmorum, si alius non sit sacerdos. Secundus casus est, in quo non cogitur abstinere à confectione, propter crapulam secundum beatum Grego. scilicet secundum primitiuam ecclesiam, in qua quotidie catholici communicabant, vt legitur in actis Apost.ij. c.iij. in fi. hodie aũt hoc semel in Paschate vix fit, vt in c.omnis vtriusque sexus. Isti ergo dies excipiuntur quantum ad perce-
3 ptionem, sed qualiter nocturna pollutio† sit peccatum, his versibus Leoninis notatur, videlicet.

Est crimen noctis pollutio, cum iacuisti
Ebrius, aut primo meditatus turpe fuisti:
Crimen abest, tua si natura superflua tollit;
Vel si debilior vana semente resoluit.

4 Quando verò debeat quis † propter nocturnam pollutionem abstinere à sacramentis, vel nõ, his similibus versibus continetur, videlicet.

Adueniens cuiquam pollutio deficientis
Naturæ vitio, non obstat conficienti;
Ex crapula veniens obstat ne conficiatur,
Excepto casu, quo ritè necesse sequatur,
Nec tamen offensam parat, ne percipiatur,
Si non in somnis concussio turpis agatur,
Si desiderio præcedat prouenienti,
Tunc neque sumenti locus sit, neque conficienti.

Sed his bene conueniunt elegantiora carmina Tibulli Elegia j. lib. ij.

Este procul, moneo, sacris discedite ab aris,
Cui tulit hesterna gaudia nocte venus;
Casta placent superis, pura cum veste venite;

Et

Et manibus puris sumite fontis aquam;
Cernite, fulgentes vt eat sacer ignis ad aras,
Vnctaque post oleo candida turba comas.

Et ex his explicitus sit ille casus, in quo quis est separatus à sacramento ad tempus valde modicum.

5 Ad tempus † verò maius, quidam separātur vltra diem vsque ad aliquod tempus determinatum, vt legitur c. in primis. ij. quæst. j. ibi, sex mensibus dominici corporis communione priuati.

Alij verò separantur vsque ad tempus maximum, scilicet in tota vita sua vsque ad diem mortis, vt sunt qui, vel qua cum monachis, vel monialibus contrahunt matrimonium, vt in c. impudicas. xxvij. q. j. & c. virginib. sacris. vbi est bo. glo. quæ ponit quot, & qualia peccata committant monialem, carnaliter cogno-

6 scentes. Item interfector † propriæ vxoris, vt in cap. admonere te cum lachrymis. xxxiij. q. ij. Item clericus, qui redit ad lapsum carnis, qui sibi per episcopum fuerat remissus, vt in cap. hi qui. L. distin. & in cap. si quis altari. xv. quæstio. viij.

Aliqui etiam separantur perpetuo, vt ille, qui accusat episcopum, & non probatur, vt in c. si quis episcopum. ij. q. iij. & de hoc non potest esse quæstio, vtrum alicui pœnitenti in fi. vitæ possit denegari communio, quia videtur expressum, quòd sic in d. c. si quis episcopū, ad id facit d. c. impudicas. ibi, vt eis, vel ad mortem tem solius misericordiæ intuitu per orationis gratiam possit subueniri, & d. c. admonere: idē probat, vbi dicitur, In vltimo vitæ tuæ, si merueris, pro viatico, si sit, qui tribuat, tantum venialiter, vt accipias, concedimus. Si ergo ex gratia his conceditur, non fieret iniuria, si negaretur.

Sed contra signatur in c. pœnitentes. L. dist. vbi dicitur: Viaticum omnibus in morte positis non est negandum, ad quod etiam facit c. si. xiij. q. vlt. & c. de his. xxvj. q. vj. & c. si quis sacrum. xxxvij. q. j. & de pœn. c. quòd in te. Ergo cum de iure communi sit, non denegari cuiq̃ in fi. communionem non est misericordia, nec dispensatio, si aliquibus non negatur, quod cōcedunt doc. & ad iura pro prima parte negata dicitur, quòd misericordia, & veritas sunt do-

7 mini: ideò quod de iure communi † competit, dicitur quādoque concedi de misericordia, & pietate, vt in illis iuribus: facit tex. in c. exhibita. de homi. & xj. q. iij. c. quoniā multos. & ff. de vsufr. l. si extraneo. sed propter hoc non sol uitur illud c. si quis episcopum. Ideò dic, q̃ prima iura loquuntur de rigore iuris, & sic forsam seruabatur olim, & secundū illa tempora, sed hodie de mansuetudine canonica cōtraria sunt inducta. Ideò etiam debet seruari, argu. ix. c. sana quippe. & L. dist. c. domino sancto. in fi. & hæc satis dicta sint de Eucharistia, nūc de alijs sacramentis dicendum est.

Aliquando quoque quis ipso iure separatur ab ecclesiastica sepultura, vt in casibus, quos ponam infra, vbi ponam casus, in quibus denegatur ecclesiastica sepultura. Aliquando verò

8 † ab auditione missæ, vt in c. de incestis coniunctionibus. xxxv. q. iij. & c. de his. ea. causa. & q. vbi denegatur cathecuminis, & incestuosis.

9 Sed quæro, quæ sit pars missæ † cathecuminorum: dico non esse compertum hodie; vidi tamen & legi in quodam missali antiquo ante reformationem Gregorij vnam rubricam; in qua dicebatur, quòd lecto euangelio diaconus alta voce in albore clamabat, exeant cathecumini, exeant cathecumini, & sic legi. Ex his dictis satis determinatum sit de excommunicatione minori à iure inflicta. Nunc autem de infligenda ab homine videndum constat, quam dicimus eisdem modis irrogari posse, quibus & à iure, secūdum quòd ex maiori, vel minori excessu maiori etiam, vel minori deuotione penitus sibi videbitur expedire.

SVMMAE.

1 *Excommunicatus minori excommunicatione omnia potest, quæ sunt iurisdictionis eligere non eligi.*
Et de veritate vide num. 3.
2 *Sacramenta collata ab excommunicato minori excommunicatione, an careant effectu.*
4 *Suspensus à canone, & ab homine, in quo differant quo ad electionem.*
5 *Contemnens præceptum iudicis, offendit ipsam legem viuentem.*
Minus agitur in lege, quàm cum homine.
6 *Vox viua magis tenenda, quàm mortua.*
7 *Electio facta ignoranter ab excommunicato excommunicatione minori, an valeat.*
8 *Ignorantia non prodest alicui.*
9 *Excommunicatus minori excommunicatione celebrando non incurrit irregularitatem.*
Et quare.
10 *Excommunicatus non est irregularis quo ad iurisdictionem.*
11 *Officium excommunicati excommunicatione minori, an euitandum sit.*
12 *Celebrare quis non potest, nisi reassumat sacramentum.*
13 *Fragilitati nostræ succurritur in materia excommunicationis.*
14 *Excommunicatus minori excommunicatione, qua sit priuatus participatione sacramentali.*
15 *Et an aliquo tempore talis excommunicatus possit ingredi ecclesiam.*

16 *Et non debet ad cautelam missum audire, & qua ratione.*

Quæ sint concessa, vel permissa excommunicato minori excommunicatione,& quæ prohibita.

Ec prætermittendum duxi quęrere, quæ, & qualia sint permissa excommunicato minori excommunicatione,& quæ prohibita. Dicendum est, ꝙ minori excommunicatione innoda
1 tus exercere† potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, vt eligere, non autem eligi, & sacramen
2 ta†ab eo collata virtutis non carent effectu, cũ non videatur à collatione, sed à participatione sacramentorum, quę in sola persistit perceptio ne remotus: peccat tamen conferendo, sed venialiter, quia vt supra dixi, non est exclusus à conferendo, sed à participando: celebrando tamen peccat grauiter, vt hęc omnia colliguntur in c. si celebrat. de cler. exc. minist. ex qua decretali videtur notari triplex differẽtia circa sacramenta. s. celebratio, cum dicat, si celebrat, collatio, cum dicitur, cum non videatur à collatione &c. Participatio, cum subiungit, sed à participatione sacramentorum.

Sed mirum videtur, quod dicit, quòd non prohibetur eligere, licet bene dicere videatur,
3 criminosi† enim à prosecutione sui iuris non repelluntur, nisi sint excommunicati maiori excommunicatione, & ita talis vti potestate suo in eligendo, & in alijs negocijs ecclesiæ suę spiritualibus, & temporalibus. Tamen contrarium videtur notari in cap. cum inter R. de consuet. & de consuet. c. cum dilectus. vbi est casus, quòd suspensi nec eligere, nec eligi possunt, & sic priuati sunt voce actiua, & passiua: ad idem faciunt notata in §. quia diuersitatem. de concess. præbend. hic autem suspensus: & cum dicat dic. decretalis si celebrat supra allegata suspensus eligere potest, non tamen eligi, quomodo fit istud? Solutio.

Dicit Tarant. de mente Rayn. quòd hoc intelligitur de suspensis à canone, qualis est iste excommunicatus minori excommunicatione, qui est suspensus à sacramentis ecclesiæ, sicut & suspensus ab homine: contraria verò intelliguntur de suspensis, vel excommunicatis ab homine. Sed quærendo, quæ sit ratio, quòd
4 † ille possit eligere, & non iste, potest dici, ꝙ plus contemnit, qui facit contra legem animatam, quàm qui facit contra legem mortuam,
5 quia contemnendo† præceptum iudicis, legem ipsam viuentem offendit, & ideo plus punitur. Ideo dicitur, quòd mitius agitur cũ lege, quàm cum ministro legis. l. celsus. ff. de arbit. & viua
6 vox† magis timenda est, quàm mortua, & ei potius credi debet, vt in auth. de instrumentorum cautela. §. si verò aliquid. col. vj.

Sed quæro circa hoc, quod in illa decretali
7 dicitur, ꝙ talis si scienter† fuerit electus, electio est irritanda: pone, ꝙ fuerit electus ignoranter, i. à nescientibus ipsum excommunicatũ minori excõicatione, nunquid valeat electio? & videtur, ꝙ sic ex eo, ꝙ dicit scienter: gl. tamen Ber.
8 ibi dicit contrarium, quia ignorantia† illorum non habilitat eũ, vt in c. innotuit. de elec. & causa prohibitionis hic signata nihilominus manet, vnde supplet maximè. Item nunquid priuati sint iure eligendi, qui talem scienter eligunt? arg.. quòd sic, in c. cum in cunctis. de elec. & c. scriptum est. in fi.

Sed magis videtur mirũ ex præmissis, ꝙ di-
9 catur, ꝙ excõicatus† minori excõicatione celebrando, grauiter peccat, non irregularitatẽ incurrit, cũ ex omni mortali constituatur quis irregularis irregularitate canonica, vt etiam promoueri non possit. xxv. dist. c. nunc autẽ, & promotus sit suspensus quo ad se, vt j. q. j. c. sacerdotes. Ad quod Goff. dicit, ꝙ id, ꝙ dic. decretalis dicit talem nõ incurrere irregularitatem si celebrat, intelligendũ est quantũ ad illud, quod sequitur. s. quo minus eligatur, & quo minus consequatur ea, quæ iurisdictionis sunt, secus aũt in his, quæ sunt officij. Sed Tarant. putat aliter dicẽdũ esse, videlicet, ꝙ illa decretalis ponat ibi duos casus separatos, quorũ vnum reliquum non tangit: vnus. s. casus est, ꝙ si existẽs in excõmunicatione minori celebret, non efficitur irregularis quo ad officium, quod intellige, postquã ab alia excõicatione fuerat absolutus. Interim. n. aliter est alius est, ꝙ etiã existẽs
10 † in excõicatione non est irregularis quo ad iurisdictionẽ, vnde nec eligere prohibetur: videtur. n. innuere duplicem irregularitatem vnã quo ad officium, aliam quo ad iurisdictionem.
11 Sed quæro nunquid officium† eius sit euitandum, sicut etiam suspensi? Doct. antiqui tenuerunt, ꝙ nõ, licet excõmunicatio minor sit notoria, quia non est suspẽsus quo ad homines, nec est priuatus ab executione sui ordinis, sed tantum à participatione sacramentorum, quæ in sola perceptione consistit. Tarant. tamen distinguit, quia cum in missa sit perceptio sacramen
12 ti, & nullus debeat† celebrare, quin participet, & assumat sacramentũ, vt de consec. dist. ij. c. . . . Ideò putat, ꝙ in illa, & quo ad se, & quo ad alios sit suspensus, & sic euitandus. In alijs verò officijs non, licet in se peccet, vt statim dicam, celebrando in eis ante absolutionem. Ad illud ergo, quod dicit Goffre. dici potest, quòd per hanc decretalem retenta

sit

fit illa antiqua duritia, & rigor, vt non propter
quodlibet peccatum mortale, maxime si occul
tum sit, irregularitas contrahatur: fragilitas
13 † enim. nostri temporis non patitur huiusmo-
di censuram, vt dicitur in c. fraternitatis. xxxiiij.
dist. & pro hac opi. videtur tex. in d. cap. si cele-
brat. & c. quæsitum. de tempo. ordi.

Sed magis videtur dubitari, de qua celebra-
14 tione † intelligatur illa, si celebrat, cum omnia
diuina officia æquè dicantur celebrari, vtrum
ergo de celebratione missarum tantum, an ve-
ro de alijs etiam diuinis officijs, & horis cano
nicis, ita quòd nõ possit illis interesse, nec illas
incohare ante absolutionem. Goffr. dicit soluẽ-
do, quòd excommunicatus minori, qui scien-
ter, & in contemptum clauium communicauit
excommunicato, & sic contraxit minorem ex-
communicationem, quia tunc est in mortali
peccato, est feriendus anathemate, vt dicit dic.
decretalis si celebrat. in fi. Cęterum, si quis cõ-
municet excommunicato causaliter, vel negli-
genter, vel ex verecundia potius, quàm ex con-
temptu, dicit, quòd poterit persequi officium
suum, non tamen celebrare missam, vel sacra-
mentum recipere, vel conferre, vt in ea decre-
tali si celebrat. laudat tamen vt prius faciat se
absolui, quàm officium in choro cum alijs can
tet, inchoet, aut prosequatur.

Quæro vlterius conuenienter, quod præter
15 mittendum non est, videlicet vtrum † excom-
municatus minori excommunicatione possit
aliquo tempore ingredi ecclesiam, & diuinis
interesse? hanc q. supra tetigi de excommunica
to maiori excommunicatione, & similiter, vbi
tractaui de diuersis speciebus excommunica-
tionis, & vtrobiq; satis plene de excommunica
tione maiori excommunicatis, sed nunquid de
minori? credo, de stricto iure, quòd sic. nam
hæc excommunicatio remouet tantum à sacra
mentis: maior verò à sacramentis, ab ingressu,
& à communione fidelium, vt supra dixi de di
uersis speciebus excommunicationis in prin-
cip. & eodem modo videtur, quòd possit audi
re diuina præter missam, quia in missa confi-
ciuntur sacramenta, à quibus ipse exclusus est:
16 tamen securius † puto, si ex deuotione absti-
neat, arg. c. ad eius vero. v. di. vel si prius faciat
se absolui, cui concordare videtur Goffr. post
Ray. Antiqui tamen tenuerunt excommunica-
tionem minorem hominem ab ingressu eccle-
siæ separare. Hactenus de modo probandi: nũc
de modo soluendi videamus, vt demum huic
primæ parti rubricæ finem imponamus.

S V M M Æ.

1 *Excommunicatus minori excommunicatione quo-*
modo absolui debeat.
2 *Et quando à simplice sacerdote absolui possit.*
3 *Et à quo pœnitentia infligenda sit.*
4 *Et an talis excommunicatus possit alium simili ex-*
communicatione ligatum absoluere.
5 *Priuatus aliqua re, non potest eam alteri priuato*
concedere.
Et nemo dat quod non habet.
6 *Absolutio ab excommunicatione spectat ad iuris-*
dictionem, & non ad ordinem, sicut excom-
municatio.
7 *Excommunicatus minori excommunicatione potest*
exercere ea, quæ sunt iurisdictionis.
8 *Iuramentum in absolutione minori an sit necessa-*
rium sicut in maiori.

De absolutione à minori excommunicatione.

DE absolutione à minori excommu
nicatione sciendum est, quòd,
quando est inflicta à seipso, vel à
Deo secundum distinctionem,
quam supra posui, quibus infli-
1 gitur minor excommunicatio, tunc † agat pœ-
nitentiam de peccato, & satisfaciat, & absolu-
tus est: in alijs vero duobus casibus, quando
inflicta est à sacerdote; per eundem reconcilia-
bitur, cùm vero à canone; per simplicem sacer-
2 dotem † absolui poterit, vt in c. si quem sub hac
forma. hoc eo. ti. & ibi bo. glo. in verbo non ta-
men minori. quod autem dixi per simplicem sa
cerdotem non intelligas per quemlibet talem,
sed per proprium sacerdotem. i. non episcopũ
vel prælatum, videlicet per rectoré parrochia-
lem, sub cuius cura est, vt in c. nuper. eo. ti. in fi.
faciunt notata in c. si inimicus. xj. q. iij. ꝙ talis
à simplici sacerdote absolui potest, qui ei etiã
imponet congruam pœnitentiam, sed pœniten
3 tiam † iniungi non potest, nisi à proprio sacer-
dote, & maxime in peccato mortali, vt in cap.
omnis vtriusq; sexus. de pœnit. & remiss. Ergo
intelligendum est de rectore parochiali: quem
simplicem sacerdotem canon appellat respe-
ctu episcopi, vel alterius superioris prælati.

Non duxi prætermittendum, quod videtur
mirabile, videlicet, quòd ligatus in minori ex-
4 communicatione potest † alium simili excom-
municatione in nodatum absoluere, vt videtur
tex. & glo. in c. duobus. hoc eo. ti. quam glo. Ta
rantasiensis reprehendit dicens non bene dixis
se, in quantum. d. glo. dicit, ꝙ non expirat pote
stas absoluendi, sed dormit, quia non habet ef-
fectum, quoad vsq; alter ipsorum ab alio, quã
à socio fuerit absolutus; cum contrarium ve-
rius videatur, quia cum vterq; sit priuatus sa-
5 cramentis, † alterum restituere non potest,
vt de consec. dist. iiij. c. sanctum est bapt. quod

autem non habet, dare non potest, cum nemo
det, quod non habet, vt in c. quòd autem. de iu
re patro. & c. Daybertum. j. q. vij. & in c. fi. de
cler. excom. ministr. de tali etiam dormitione
habemus in c. prudentiam. in §. sexta. de offi. de
leg. & capit. quia diuersitatem. de conces. præ-
ben. & xv. q. vj. c. penult.

Tu ergo dic in hoc casu, quòd non expirat
potestas absoluendi, nec dormit, vnde vtroque
remanente excommunicato potest alter alterũ
absoluere: & potest esse ratio, quia cum absolu
6 tio † excõmunicatorum spectet ad iurisdictio-
nem, & non ad ordinem, sicut excommunica-
tio, vt in c. ex transmissa. de elec. in fi. excom-
7 municatus † autem minori possit exercere ea,
quæ sunt iurisdictionis, vt in d. cap. si celebrat.
de cler. excom. ministr. ergo poterit excommu
nicatus absoluere extra data sibi in sociũ pote-
state; quinimmo ex hac connexione aliud mi-
rabilius videtur posse cõcludi, videlicet etiam
possit absoluere excommunicatum maiori ex-
communicatione. bene cogita, & exeo, quòd
dixi absoluere, & excommunicare est iuris-
dictionis, & non ordinis, videtur posse dici,
quòd diacono, vel subdiacono, vel cuilibet alte
ri clerico possit absolutio à minori excommu-
nicatione demandari: & dixit mihi frater Do-
minicus ordinis nostri dominum Inn. Papam
iiij. sic sibi respondisse: hæc Tarantasiensis.

Sed quæro vtrum in absolutione à minori
8 excommunicatione requiratur † iuramentum
de parendo mandatis ecclesiæ, sicut in maio-
ri, vt supra vidimus, dicas quòd non, vt in ca.
nuper. hoc eo. ti. & etiam fit sine illis solennita
tibus, quas supra posui, vbi tractaui de forma
absolutionis, & potest fieri solo verbo sic, vide-
licet Absoluo te ab hac excõmunicatione mi-
nori, quia teneris propter participationem ex-
cõmunicatorũ. Et si es in illa opinione, quòd
excommunicatus minori excommunicatione
non possit ingredi ecclesiam, addas & ingressu
ecclesiæ. hæc omnia Tarantasiensis, à quò ve-
risimiliter credi potest beatum Anto. Flo. exce-
pisse multa, quæ posuit in sua summa in ter-
tia parte tertiæ partis. titulo xxv. vsq; ad xxvij.
inclusiuè, vbi bene, & latè posuit materiam ex-
communicationis maioris, & minoris.

Et hæc sufficiant quoad primam partem hu
ius rubricæ de sent. excom. & si longiusculus
fui, materiæ ponderositas prægnantus fuit in
causa, idq; mihi euenit, quod figulo sæpe eue-
nire solet, qui in vrceolum inchoat, & ex ma-
teriæ abundantia desinit in amphoram. modo
ad secundam partem ipsius rubricæ descende-
mus, videlicet de sententia suspensionis.

SVMMAE.

1 *Censurarum appel. quæ contineantur.*
2 *Suspensio aliquando dicitur excommunicatio.*
3 *Irregularis omnis est suspensus, non econtra.*
4 *Suspensio quid sit.*
5 *Suspensio ecclesiastica non cadit in laicis.*
6 *Et dicitur actiua, & passiua, & quomodo.*
7 *Officia ecclesiastica suspendi possunt in odium laicorum ecclesiam offendentium.*
8 *Celebrans in ecclesia, in qua cessatio à diuinis est inducta, an efficiatur irregularis.*
9 *Et an Episcopus possit id facere.*
10 *Suspensio quot modis sumetur.*
11 *Suspensus quis, quot modis dicatur.*
12 *Suspensio à diuinis quibus de causis inducatur, & quis possit suspendi, & à quibus iurisdictionibus, actibus, seu potestate.*
13 *Et an quis suspendatur ob peccata parentum.*
14 *Suspensus ipso iure quis dicitur. cx. casibus.*
15 *Episcopus an circa irregularitatem dispẽsare possit.*
16 *Suspensionis sententia vel interdicti ipso iure non considerare cõtra Epos, & eorum superiores, nisi de illis specialis fuerit facta mẽtio i cõstitutione.*
17 *Irregularis seu suspensus nemo dici debet, nisi in casu à iure expresso.*
18 *Suspendendus quis est, in cxxvj. casus.*
19 *Suspensio facta à canone, & ab homine, an inter se differant.*
20 *Suspensio ab officio quid sit.*
21 *Suspensus à canone est irregularis.*
22 *Suspensio à diuinis qua forma fieri debeat.*
23 *Suspendi an quis possit à diuinis nullo seruato ordine iudiciario.*
24 *Excommunicatus est suspensus, sed non econtra.*
25 *Suspensio facta per hac verba, suspendo te, quid importet. & num. 66.*
26 *Iudex debet secundũ culpam pœnam cõmensurare.*
27 *Episcopi vel alij superiores propter pontificalis officij executione de facili non sunt suspendendi.*
28 *Neque incurrunt sententiam excommunicationis, nisi de ipsis specialis mentio facta sit.*
29 *Suspensio ab officio vel beneficio: an in vtroque casu dicatur facta.*
30 *Dictio, vel, quid significet.*
31 *Suspensus ab officio an sit suspensus à beneficio.*
32 *Episcopus suspensus à Pontificalibus si celebrat an efficiatur irregularis. (tur.*
33 *Suspensus ipso iure ab officio multis modis quis dici*
34 *Suspensio à diuinis quanto tempore duret.*
35 *Et à quo superiore sit tollenda seu absoluenda.*
36 *Suspensio an in perpetuum fieri possit.*
37 *Suspendens potest suspensum restituere nõ depositũ. Et de qua depositione intelligitur.*
38 *Suspensus à beneficio ipso iure quibus modis quis dicatur.*
39 *Suspensus ipso iure ab officio & beneficio quomodo quis dicatur.*

De sententia suspensionis.

ON immeritò rubrica hæc sub censuris ecclesiasticis continentur, cum appellatione censurarum † comprehendatur non solum excommunicatio, sed etiam
1
suspensio, & interdictum, vt in d.c. quærenti. de verbo.signi. supra in principio huius rubricæ. alleg. & gl. in cap. j. quod metus causa. in
2 verbo interdicti, cum etiam suspensio † aliquando dicatur excommunicatio, vt in c. reperiuntur.j.q.j.& quia principium tituli huius nostri operis dicit de irregularitatibus &c. sciendum
3 est, quòd omnis irregularis † est suspensus, sed non econuerso.

Sed quia in hac materia summistæ, vt Ray. Goffr. Hosti.& alij parce dixerunt, ideo plura nobis dicenda supersunt, & eo magis, quia materia est frequens, & quotidiana: ideo, vt facilius, & clarius deducatur, procedam per quæstiones, quarum prima erit.

4 Quid sit suspensio, † dicas, quòd vt hic sumitur, est censura ecclesiastica inhabilitans, & repellens ab ordinum, officiorum, vel iurisdictionis executione ad tempus aliquo impedimento proueniens ex constitutione ecclesiæ robur sumens: hæc diffinitio elicitur ex glo. cap. presbyter si à plebe sua, in verbo suspendatur, la prima & secunda. ij.q.v. alij allegant glo. in c. ad reprimendam. de offi. ordi.& glo. in cle. cum præsules.de pœn.in verbo suspensi. Et sic etiam diffiniuit d. Cardinalis Zaba in c. si celebrat.de cleri.excommunic. ministr.in prima colum.

Et dixi, vt hic sumitur, quia in laicis etiam
5 cadit suspensio † ab actibus publicis, vt à postulando, ab aduocando & à publicis honoribus, vt quotidie seruatur Venetijs.

6 Et sciendum est, quòd suspensio † potest esse actiua, & passiua: actiua iuxta notata in cap. si canonici.de offi.ordi.in vj.& in c. irrefragabili.§.cæterum.eo.ti.in antiq.& ibi bo.gl.in ver-
7 bo consueuerunt. vbi canonici possunt † cessare à diuinis, & suspendere organa diuinorum officiorum in odium laicorum ecclesiam offendentium, requiritur tamen certa solennitas antequàm organa huiusmodi per cessationem suspendantur, quæ traditur per Io. Monach. & & Archi.& alios in d.c.si canonici: passiua autem est, vt hic accipimus in personali.

Sed non prætermitto quærere, nunquid ce-
8 lebrans † in ecclesia, in qua cessatio est inducta, fiat irregularis, vel incurrat irregularitatem. P. de Palude dicit, quòd non, nec etiam suspensus, quamuis peccet, dicens etiam, quòd
9 † episcopus pòt sine peccato ibi celebrare, per notata in cap.quæsiuit.de his, quæ fiunt à maiori parte cap. Sed Inno.in c. non est.de sponsa. dicit contrarium, vt latius dicam infra de sententia interdicti.

10 Secundo quæro, quot modis † sumatur suspensio. Dicas, quòd suspensio quandoque sumitur propriè, scilicet pro suspensione ab officio

cio, vt in cap. ij. de cler. excom. mini. aliquando impropriè, scilicet pro interdicto, & aliquando impropriè, & propriè simul, vt in c. cum medicinalis. de sen. excom. in vj. vbi dicitur, ab ingressu, & à diuinis nouerit se suspensum: impropriè enim ponitur pro interdicto, quantum ad hoc, quòd dicit ab ingressu ecclesiæ, quantum vero ad hoc, quòd dicit à diuinis, sumitur propriè, si intelligatur à diuinis celebrandis, si vero intelligatur à diuinis audiendis, sumitur impropriè, & erit vt declaratio, scilicet quod nec in ecclesia, nec extra ecclesiam audiat diuina, vel erit inculcatio habens emphasim ad maiorem expressionem: non enim esset necesse hic addere, cum interdictus etiam extra ecclesiam non debeat audire diuina, nec illis interesse, vt latius infra dicam in sequenti titulo, scilicet de interdicto seu sententia interdicti, vbi tractabo de effectu interdicti personæ.

11 Tertio quæro, quot † modis quis dicatur suspensus, dicas quòd tribus: nam quandoque quis dicitur suspensus quo ad se, & Deum, & non quoad alios, vt quilibet existens in peccato mortali, vt in cap. quæsitum. de cohabi. cler. & muli. & c. vestra, & in c. fi. de tempo. ordi. & in c. testamentum. vj. dist. & in c. sacerdotes. j. q. j. & c. sacrosancta. & xj. q. iij. c. audi. in §. euidenter, & de pœnit. dist. j. c. sunt, qui arbitrantur: dicitur peccasti, quiesce: aliquando quo ad se, & quoad alios, vt fornicator notorius, vt xxxij. dist. c. nullus. & d. cap. vestra. & cap. quæsitum. Item simoniacus. vt in c. tanta. de simo. & excommunicatus: aliquando vero quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas, vel locus est interdictus propter delictum ciuium, vel sæcularis potestatis, tunc clerici nõ sunt suspẽsi quo ad se, quia possunt celebrare in loco non interdicto, vt in c. tuæ. de clerico. percus. & in d. cap. quæsitum, de cohabi. cler. & muli. & de his casibus vide plenissimè per Butr. in c. fi. de cler. excom. minist. vbi quærit, an tales, si celebrant, efficiantur irregulares, vbi omnino vide.

12 Quarto quæro, pro quibus causis † quis possit suspendi, & à quibus actibus, & iurisdictionibus, seu potestate, vt supra tetigi ĩ principio. Dicas, quòd quis suspendi potest ab officio, à beneficio, à collatione ordinum, à collatione beneficiorum, & ab administratione, vt latius infra ponemus sub singulis quæstionibus, & hoc non solum propter mortale peccatum, quod est necessarium in excommunicatione, sed etiã propter veniale: quod patet ex eo, quòd propter solam negligentiam, vel incuriam super præmissis aliquando incurritur suspensio ipso iure, licet non sint tanta, vt sunt mortalia, vt infra statim ponam casus, in quibus quis est ipso
iure suspensus, & venit suspendendus; in quibus si aduertes, videbis, quòd etiam sine vllo
13 peccato, aut culpa † quis suspenditur, vt pro
peccatis parentum, quinimmo etiam aliquando solum propter famæ aggrauationem quis suspẽditur vsque ad canonicam purgationem, vt in d. c. presbyter si à plebe. ij. q. v. supra alleg. & c. si mala fama. ea. ca. & q. Pro quibus autem peccatis in specie contrahatur à iure, & infligatur ab homine, est necessarium uidere. Ideo successiuè tractabo.

Quæro itaq; quinto, in quibus casibus quis
14 ipso iure † sit suspensus? Dicas, quòd in cx. ca-
sibus, quos sparsos tùm in aureo Durãdi, tum in diuersis locis inueni, & hic inserendos duxi.

Primo sciendum est, quòd omnis irregularis est suspensus: ideo attendendum est ad ea omnia, quæ supra posui in prima parte huius operis, vbi tractaui de irregularitate, & posui irregularitates, quæ reperiuntur in corpore iuris: ideo in omnibus casibus ibi positis quis incurrit suspensionem, & idem dicito de his, quę in eadem prima parte posui ibi, quæ impediant iam promotos, & vltra ea dicas.

Primo, est ipso iure suspensus seipsum sponte castrans, vt in cap. si quis ægritudine. v. dist.

Secundo, episcopus non veniens ad concilium prouinciale vocatus ab Archiepiscopo, nisi iusto impedimento detentus, vt xviij. dist. c. si quis autem. & c. placuit.

Electus in episcopum differens petere consecrationem vltra sex menses, vt in extrauagante Alex. iiij. quæ incipit, Cum ad Romanã.

Faciens se promoueri ad sacros ordines ætate legitima non suffragante, vt in ea. extrauag.

Quinto episcopus nõ denuncians infra viij. dies ea, quæ in synodo facta sunt suis subditis publicè, vt in c. fi. xviij.

Infamis per sñiam, vt in c. si scitatus. de rescr.

Eruens alicui oculum, vt in c. si euãgelica. lv. distinct. & xxiij. quæst. vlt. c. his à quibus.

Hæreticus, schismaticus, & apostata, vt in c. alieni. ij. q. iiij. & q. vij. c. beatus.

Qui accipit episcopatum sine scientia sui metropolitani. lxiij. dist. c. illud. sed hoc hodie est sublatum, cum solus Papa promoueat ad episcopatum ex sua speciali reseruatione per suam regulam cancellariæ, quæ numero consueuit esse quarta.

Decimus casus in eo, qui impetrat rescriptum sine speciali mandato, vt in capit. nonnulli. & cap. ex parte. de rescrip. hoc hodie non attenditur: quia satis dicitur constare de mandato, si dominus vtitur rescripto.

Eligens alium iudicem, quàm proprium in causa criminali, vt in c. non liceat iij. q. vij.

Episcopus assumens monachum in sua ecclesia

clesia in decanum, vel aliam prælaturam aut canonicum sine consensu Abbatis: hoc etiam hodie de nihilo seruit, quia cum talibus solus Papa dispensat.

Episcopus consecratus ab vno episcopo tantum, vt in cap. extra conscientiam. lxiij. dist. & c. episcopus. lvj. dist.

Confirmatus à simplici sacerdote est suspensus quo ad ordines suscipiēdos, vt no. in c. quanto. de consuet. & de consecra. dist. v. c. demum.

Decimusquintus debilitatus enormiter, leprosus, mente captus. Hi tres casus notantur in cap. presbyter. de cler. ægrot. & in c. ex parte. de rapto. & vij. q. j. c. j. & c. quamuis.

Conseruator exercens iurisdictionem suam vltra notoria, cum datur super manifestis, & notorijs iniurijs. quia tunc suspensus est per annum, vt in extrauagan. Alex. iiij. quæ incipit, quia de conseruatoribus. de offic. deleg. secus autem cum datur conseruator à manifestis, & non manifestis, vt hodie seruat curia.

Episcopus euitans aliquem in publico tanquam excommunicatum, cuius excommunicationem probare non potest, vt in capitu. si tantum. & capitu. placuit. vij. q. ij.

Vigesimus, patronus rapiens bona suę ecclesiæ. xvj. quæst. vij. c. filius. in fi.

Index ferens sententiā sanguinis, vnde mors sequatur. xxiij. q. viij. c. à quibus his, & c. sępe, & c. sententiam sanguinis. ne cler. vel mona.

Ordinatus ab alio, vel alio medio, quàm debet, vt xxiij. distinct. cap. quorundam. & in cap. fin. de sacramen. vnct. & in cap. significasti. de offic. Archidiacon. & xj. quæst. ij. c. Lugdunensis, & in cap. j. & ij. de ordinato ab episcopo, qui renunciauit episcopatum, & de tēp. ord. cap. j. ij. & iij.

Ordinans clericum alienum sine dimissorijs, vel alia facta ignorantia, aut figmento est suspēsus per annum à collatione ordinum, vt in c. eos, qui. de temp. ordi.

Aduocatus violans constitutionem Gregorij Decimi, vt in cap. pro paranda. de postula. in fin. quia talis est triennio suspensus ab officio aduocationis.

Vigesimusquintus. Prælati locantes domos vsurarijs, vt in constitutione Gregorij Decimi, de vsur. c. vsurarum.

Promotus sine titulo, lxx. distinct. cap. j. & cap. decernimus. xvj. quæst. vltima. sed hodie videtur secus per cap. cum secundum. de præben. & cap. episcopus.

Collegium, vel vniuersitas locans domum publicè vsurario pro fœnore exercendo, omnes sunt suspensi. & si per mensem suspensionem sustinent animo indurato, tunc eorum terræ, & loca subsunt ecclesiastico interdicto, vt in constitutione Gregorij, quæ incipit vsurarum. sub titulo de vsuris. in §. fin. lib. vj.

Recipiens vsurarium publicū ad ecclesiasticā sepulturā, vt in c. quia in omnibus. de vsur.

Admittens vsurarium publicum ad oblationem altaris, vt in c. quamquàm. de vsur. in vj.

Trigesimus, permittens se eligi ad clamorem populi, vt in cap. conscius. de elec. & cap. si quis deinceps. xvj. quæst. vij.

Assumens beneficium de manu Principis sæcularis, vt in cap. quicquid. de elect.

Eligentes scienter contra Concilium Lateranense, vt in capitu. cum in cunctis. de elec.

Confirmans scienter indignum. de elect. cap. nihil.

Ordinans indignum, vt in eo. cap. nihil est. & in cap. tantis. lxxxj. distinct. & xxxvj. distin. c. qui ecclesiasticis. & prima quæst. prima. cap. si quis episcopus nimium simplex. & in cap. quia super. vij. quæst. j. & cap. decernimus. xxviij. distinct. & cap. diaconi. & cap. presbyterum. & in cap. fin. de bigam. & cap. j. & cap. sanè. de cler. non ordi. mini.

Trigesimusquintus. existens in sacris cognoscēs vxorem suā post promissam castitatem, vt in c. ministri. lxxxj. di. & c. propofuisti. lxxxij. di.

Iurans seruare consuetudinem cōtra sacros canones, vt in cap. primo, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.

Electus, vel confirmatus ab hæreticis, vel scismaticis. ix. quæst. j. per totum.

Episcopus cognoscens carnaliter, quam prius habuit in concubinam, vt in cap. habuisset. xxxiiij. dist.

Episcopus faciens consanguineum vicedominum, vt in c. dicentur. xcix. dist.

Quadragesimus casus est eius, in cuius ordinatione aliquid omissum est, donec suppleatur authoritate superioris, vt in cap. fin. de sacramen. non iteran.

Dans pecuniam pro ingressu religionis, vt in cap. monachi. in §. si vero. de stat. regul. argu. in cap. veniens. de simo. Aliqui tamen signant contrarium in c. quoniā pio. in fin. ij. q. j.

Communicās scienter excommunicato est suspensus, vt in cap. sicut Apostolus. xj. quæst. iij. & de senten. excommunic. cap. sacro, & de exceptio. cap. à nobis. & de hoc satis supra dixi, vbi tractaui de minori excommunicatione.

Qui prodit Papā. c. Gulisarius. xxiij. q. iiij.

Episcopus remittens pœnam incendiarijs sine causa, postquam sunt denunciati. c. pessimam. xxiij. quæst. vltima.

Quadragesimusquintus, cognoscens propriam vxorem adulteram post adulterium, capit. si laici xxxiiij. immo efficitur etiam irregularis, quia incurrit bigamiam interpreta-

tiuam

tinam, vt plenè supra dixi, vbi tractaui de bigamis, vbi plenissimè.

Suspenditur iurisdictio iudicis præposita exceptione excõmunicationis, vt in c.pia. de except.in vj.& idẽ dicito de parte, sicut de iudice.

Obligans fructus suæ ecclesiæ pro debitis alienis, vt de solut.cap.ij.

Stans in peccato mortali quo ad se, & quo ad Deum est suspensus, vt in c.audi. xj. q.iij. in §. euidenter.& in cap. quæsitum.de temp.ord.

Quilibet moriẽs in ludis gentilium, vt xxiij. quæst. viij. c.quicunque homicida.

Solemniter pœnitens, vt dixi s̃. hic sunt irregularitates, quæ deijciunt.

Ordinatus etiam ignoranter à pseudoepiscopo.j.quæst.j.cap.si quis à pseudo.

Quinquagesimus casus est, ꝙ iurisdictio venitus legati suspenditur alio digniore veniente. c.volentes.de offi.deleg.

Archidiaconus intendens exactionibus illicitis.c.cum apostolus.de censi.

Quilibet violans interdictum Papæ, vt dixi supra hic sunt irregularitates, quæ deijciunt.& latius infra dicam de sententia interdict.

Faciens presbyterum tutorem filijs in testamento.lxxxviij.di.c.fi.& c.pen.& vlt.xxv. q.iij. Immo ꝙ pro tali non est orandum, vt ibidem.

Promotus per saltum, vt de cler. per sal.promot.c.j.& ibi latius, & lij.di.c.sollicitudo: epĩscopus tamen cum eo dispẽsat ad ordinem prętermissum, & hoc intellige, si ignoranter, si aũt scienter, & in ordine sic suscepto ministrauit sine dispẽsatione in ipso ordine sic suscepto post receptionem omissi, adhuc potest per epm̃ secum dispẽsari, sed ꝙ vlterius ascendat, solus Papa dispensat secundum omnes, & dixi ibi s̃.

55 Simoniacus in ordine, de simo.c.per tuas.& dixi plenè in eo.tit.

Episcopus negligens procedere contra simoniacos notos, vt j.quæst.j.c.quicquid.

Clericus ordinatus à simoniaco simoniacè, vel non simoniacè, vt de simon.c.per tuas.& j. quæst.j. statuimus.

Clericus est suspensus, si in sacris est cõstitutus, aut beneficiatus, & etiam monachus ab aduocatione, nisi in casibus à iure permissis, de quibus in c.fin.de postulat.& in c.vno.xv.q.ij. & xvj.quæst.j.c.Monachi.

Homicida casualis licet non peccet. xv. q. j. c.fi.& c.significasti. de homi.

Sexagesimus ordinans monachum sine licẽtia illius, & bigamũ scienter.lv. di.c.nullus, & idem de bigamo interpretatiuo.

Ordinatus ab hæreticis etiam inuitus, nisi aufugiat, dum potest.j.q.j.c.constat.

Hæreticus ad fidem rediens, donec secum dispensetur, vt j.q.vij.c.j.ij.& iij.

Excommunicans sine monitione, vt in c.de illicita.xxiiij.q.iij.& c.sacro. de sent. excom.

Presbyter dicens missas sub vno canone celebrans, & conficiendo, & non cõmunicans, vt in c.relatum.de consecr.dist.ij.

Sexagesimusquintus sumens Eucharistiam sine sanguine, vt in c. comperimus, de consecr. distin.ij.

Duos sacros ordines eodẽ die recipiẽs, & cõferẽs, suspẽsus est, vt in c.fi.de eo q fur.or. susc.

Recipiens ordinem subdiaconatus in eodẽ die, vt in d.c.j.& ij.siue sciente, siue ignorante ordinatore, immo deponi debet, vt in c. subdiaconus.lxxvij. dist.& c.innotuit. de eo, qui fur. ord. suscepit.

Clericus Græcus habens vxorem opprimẽs filium in lecto negligenter, vt in c. quæsitum. de pœnit.& remiss.

Aleatores, & inspectores ludorũ, & spectaculorum sunt suspensi ab honoribus, vt in auth. de sanctis.episc.in §.interdicimus.

Septuagesimus. vltramontanus clericus ordinatus ab Italo epõ sine licẽtia Papæ, vel sine literis dimissorijs sui ordinarij, suspensus est perpetuo, vt in c.j.& c.eos qui.de temp.ord.in vj.

Eps̃ scienter indignum promouens, vt in c.tantis Daniel.lxxxj.di.& c.si qui epi.xxv.q.ij.& in c.literas.& c.dilectus.de tempo. ordi.

Presbyter benedicẽs secundas nuptias, vt in c.j.de secund.nupt.xxxvij.di.c.relatum.

Assistens latronibus, vt in c.præsentiam. de cleri. peregr.

Non confitens semel in anno, iuxta c.omnis vtriusque sexus.de pœniten.

Septuagesimusquintus. monachus matrimonium contrahens.xxvij.c.quotquot.& cap. monachus.

Ordinans, & præsentans sub conditione, vt non petat fructus beneficij, vel partem eorum amittat, ita vt cum diminutione conferatur. c. si quis. de simo.

Consulẽs in criminalibus, si mors, vel mutilatio sequatur.c.ex literis.de exces.pręla.& not. doc.in c.sententiam sanguinis.ne cler. vel mo.

Opponens contra personam electi, si opposita probare non potest per triennium, vt in c. statuimus. de elect.

Qui excommunicat sine scriptis, & sine causa.de senten.excom.

Octuagesimus. minores, vel prædicatores admittentes professionem nouitij ante fi. anni probationis, vt in c.non solum.de regula.in vj.

Aduocati, & tabelliones præstãtes hæreticis sua officia, vt in c.si aduersus, & c.excommunicamus. de hæret.

Mutuantes pecuniam in ludo xj. pro xij. c. inter dilect.de excess. prælat.

Iudex

Iudex aliquid faciens per sordes, vel gratiã. c.cum æterni.de re iudi.in vj.

Sacerdos dimittens missam incompletam sine causa, vt in c.nullus episcopus.de consecr. dist.prima.& vij.quæst.j.c.nihil.

Octuagesimusquintus, filij, & nepotes occidentium prælatos ecclesiasticos sunt suspensi ab ordinibus suscipiendis in ecclesia Dei vsq; ad quartam generationem, vt in c.quibusdam, de pœn.& c.suorum.vj.quæst.j.

Inuoluentes mortuos in pallijs altaris, vt in c.nemo.de consecr.dist.prima.

Iurans seruare scisma, vt de scismat.c.j.& c. scisma. xxiij.quæst.j.& iij.

Ciuitas non seruans contenta in c. vbi periculum.de elec.in vj.circa electionem Papæ est ipso facto suspensa à diuinis, immo interdicta, vt ibi §.ciuitas.

Episcopus conferens primam tonsuram infanti, vt in c.nullus.de tempo.ordin.in vj. hoc casu infantis declarat ibi glo.ij. & copiosè dixi supra, de ætat.& qualit.post princ. in §. sed dicas, quòd immo requiritur.

Nonagesimus casus conferens primam tonsuram illiterato, vt ibidem: qui dicatur illiteratus, & idiota, in hoc casu dixi satis supra in quarta parte huius operis, in tit. de illiteratis, & idiotis.

Similiter conferens ordines coniugato, vt ibidem.

Episcopi non expellẽtes vsuratios aduenas de suis terris, & locis, vt in c.sacro.de senten. excommu.

Recipiens ordinem sacrum ab episcopo, qui renunciauit episcopatui, si hoc scienter fecerit, vel supinè ignorauerit, & solus Papa cũ eo dispensat, si autem iustè ignorauit, episcopus dispensat, vt in c.j.de ord.ab episcopo, qui renuncia.

Ordinatus à simoniaco in ordine suscepto quantumcunq; occulto est suspensus, vt j.q.j. c. si quis à simoniacis, & j.q.vij.c. Daibertum, & per beatum Tho.ij.ij.q.centesima, per totũ.

Nonagesimusquintus recipiens ordinem sacrum extra tempora à iure statuta est suspẽsus, de tempo. ordi.c.ij.cum eo tamen poterit episcopus dispensare imposita pro modo culpæ pœnitentia salutari, vt in c.consultationi. eo.ti. si autem ante dispensationem celebrasset, vel in ordine illo ministrasset, & dicunt quidam,
15 ꝙ episcopus †non dispensaret propter incursum irregularitatis, quàm solus Papa tollit, vt dixit Innoc.in c.cum æterni.de re iudi.in vj.in verbo irregularitas. sed in hoc casu non videtur, ꝙ talis incurrat irregularitatem, per tex.in c.Lugdunensis. ix. q.ij. ideo tenentes primam partem, vt tutius procedant, dicunt eorum dictum esse verum, maxime si forte executio fuisset sibi interdicta specialiter per superiorem, & in contemptum ministrasset.

Fratres mendicantes promoti ad episcopatum, vel alias prælaturas, si prius recipiunt munus consecrationis, quàm resignent ordini suo libros, & alia, quæ habebant tempore suæ promotionis, vt in constitutione Clementis quarti ordini Prædicatorum cõcessa, de qua in prouinciali, quæ hodie est extensa ad omnes claustrales.

Fratres Prædicatores si auserint perturbare inquisitores ordinis Minorum procurantes cõtra hæreticos, vel maleficos sunt ipso iure suspensi, nec potest huiusmodi suspensio relaxari, nisi per Papam, vel ipsum inquisitorem offensum, & econuerso per constitutionem eiusdem Clementis, vt in priuilegio paupertatis altissimæ.

Episcopus, & inferiores prælati habentes ius visitandi, & non visitando exigunt procurationem: quicquid receperunt, nisi infra mensem integrè restituant, sunt suspensi ab ingressu ecclesiæ ipsi episcopi, inferiores verò ab officio, & beneficio, vt in c.exigit.de censib. in vj.

Ciuitas, vel vniuersitas dans represalias contra personas, vel res ecclesiasticas est suspensa à diuinis, vt in c.j.de iniu.& dam.da. in vj. vbi dicitur, quòd vniuersitas subiaceat ecclesiastico interdicto: tamen camera Apostolica quotidie seruat contrarium, & idem fit in terris ecclesiæ passim, & indifferenter.

Centesimus casus, audientes confessiones, si non monent non soluentes decimas ecclesiæ debitas sunt suspensi, vt in clem. cupientes. de pœn.

Centesimusprimus casus est eligens in episcopum contra formam. c. cum in cunctis. de elec. quia tales triẽnio sunt suspẽsi à beneficio.

Centesimussecundus est, eligentes, & non seruantes formam. c. cupientes. de elect. in vj. post electionem factam.

Cõpromissarius, si scienter eligit indignũ, est ipso facto per triennium suspensus à beneficijs ecclesiasticis. hæc tamen suspensio non tangit episcopos, nec intelligitur nisi in electionibus episcoporum, & superiorum, secus de electionibus inferiorum, vt in c. si compromissarius. de elect. in vj.

Centesimusquartus casus est tex. in cle. j. de deci. & dicit ibi Io. And. quòd credit, quòd sufficiat iudicis declaratio pro satisfactione, nec sit necessaria absolutio quoad suspensionem, licet secus quo ad excommunicationem.

Centesimusquintus casus in cle. cum sit nimis absurdum, de magist.

Centesimussextus est casus in clem. vt hi qui

qui.de ætat. & qualitat.

Centesimusseptimus est casus in c. Osius. de elect.

Centesimusoctauus est casus cap. miror. xvij.quæst.iiij.

Centesimusnonus est casus. cap.secundi de translat. prælat.

Centesimusdecimus est casus cle.cupientes. de pœn.& ibi per glo.magnam,quæ ponit xxv. species suspensionum,quam supra allegaui.

Præmissis tamen centumdecem casibus ad de conclusionem in iure firmam, videlicet, quod episcopi, & eorum superiores nullam senten-
16 tiam suspensionis, † vel interdicti ipso iure incurrunt prætextu alicuius constitutionis, nisi in ea fiat de episcopis expressa mētio, vt est tex. in c.quia periculosum. de sent. excomm.in vj. Item notandum est, quòd nunquàm debemus
17 iudicare † irregulare, vel excommunicatum, vel suspensum, vel interdictum pro aliquo delicto,nisi inueniatur iure expressum, argu. do pœnit.dist.j §.pœnæ. suspensus quoq; à participatione sacramentorū,de qua habetur xviij. dist.c.si quis autem.& in c.placuit. & lix. dist. c.si.& c.Osius.de elec.& c.j.de his quæ fi.à maio.par.cap.si celebrat,nōn est irregularis, quia talia non sunt ordinis secundum Innoc. Host. & omnes.His itaq; centum, & decem casibus contentus, cum tamen studiosus indagator cōplures forsan inuenire poterit, descēdo ad aliā quæstionem, videlicet quia supra in proximè dictis diximus,& deduximus casus, in quibus quis est ipso iure suspensus.

Nunc videndum est,in quibus casibus quis veniat suspendendus, & dico,quòd in alijs cen
18 tum,& sexdecim † casibus subsequentibus,qui ex supra hactenus deductis, & præcipuè in tit. de sent.excō. vbi posui quadragintatres casus, in quibus quis est ipso iure excommunicatus, & cxvij.in quibus quis venit excōmunicandus satis possunt elici, quia notandum est, quòd in omnibus casibus,in quibus quis potest excommunicari,quæ pœna est maxima in ecclesia, vt in c.corripiantur.xxiij. quæst.iiij. potest & suspendi: Ideo illi casus,in quibus quis potest excommunicari hic possunt repeti, quia cui competit plus,competit & minus.

Est autem suspendendus generaliter omnis nolens ecclesiæ, & eius canonibus obedire, vt iiij.dist. c.denique. in §.fin. & c. hac consona. xxv. quæst.j. & xix.dist.c.si Romanorum. versicu. quibus.

Princeps impediens, ne fiat Synodus.c.quoniam.quidem.xviij.dist.

Clericus non cessans à ludo alearum. xxxv. dist.c.episcopus.cum c.sequenti.

Episcopus non veniens ad Synodum vocatus.xxviij.dist.c.si episcopus.& c. si quis clericus contumax.& l.dist.c.contumaces.

Archidiaconus cum mulieribus suspectis impudenter habitans, vt in c.Archidiaconus. lxxxj.dist.

Clerici mercatores moniti non cessantes. xciij. dist.

Indiscretè ligans subditum.ij.quæst.j. c.nemo.& c.de illicita.xxiiij.quæst.iij.

Contemnens proprium iudicem, & alienū adiens,c.non liceat. iij.quæst.vj.

Diffamator non probans infamiam, vt in c. epiphanium.v.quæst.vj.

Malè examinans promouendum etiam examinatus.xxiij.di.c. quoniam.& auth. de sanct. episc.§.si quis autem.

Volens sine causa promoueri, nisi vtilitas, vel necessitas ecclesiæ hoc requirat, lxxxiiij.di. c.placuit.& c.si.de ætat.& qualit.& c. quàuis.

Clericus incorrigibilis nolens à mulierum cohabitatione cessare.lxxxj. dist. c. quidam.& c.proposuisti.lxxxij.dist.& c.vestra. de cohabi. cler. & mulier.

Episcopus nolens venire ad ecclesiam, in qua est consecratus,vt in c.pen.xciij.dist.

Accusatus contumax in peremptorio, vt in c.quisquis.iiij.q.v.& c.de illicita.xxiiij. q. iij. & c.veritatis. de dolo.& c.de causis. de offic. delega.

Veniens contra consuetudinem approbatā. xj.quæst.j.c.de his.

Diaconus violans castitatem. xxviij. dist. c. diaconi.& xxxij.dist.c.placuit.

Presbyter, diaconus, & subdiaconus non seruantes castitatem,quàm promiserunt.c.placuit. xxxij.dist.

Nolens ab episcopis suis promoueri, vt in c. si qui clerici.& c.placuit.lxxxiiij. dist.

Episcopus notorios fornicatores sustinens, maxime intuitu obsequij temporalis. c.si quis. lxxxiij.dist.

Legatos Apostolicæ sedis non honorans, vt in c.ego enim.de iur.iur.

Libellum famosum proijciens in loco publico,& eum recipiens,nisi eum laceret, vt v.q.j. per totum,& iiij.q.ij.c.ob carmen.

Prælatus negligens corrigere cōcubinarios. c.eos.xxxij.dist.

Episcopus nolens seruare consuetudinem ecclesiæ metropolitanæ, vel cap. sui, vt in c. de his. xij.distinct.

Presbyter Græcus contemnens reddere debitum vxori suæ in contemptum matrimonij, vt in cap.quoniam.xxxj. dist.

Episcopus in licitis non obediens suo metropolitano,vt in cap.quorundam.xxxiiij.dist. & xxiij.quæst.iiij.cap.forte.

Presbyter

Presbyter ex contemptu, vel vt fornicetur dimittēs officium.lxxxj.di.c.si quis sacerdotū.

Episcopus post admonitionem negligens. lxxxiij.dist.c.peruenit.& c.sequenti.

Episcopus pecunia soluens, vel ligans, vt j. quæst.j.c.nullus episcopus.

Archiepiscopus, vel legatus transferens electum confirmatum, vel admittens sine licentia Papæ, vt in cap.inter corporalia. de translat. prælato.

Impediens, quod legitime fit prætextu contrariæ consuetudinis, vt in c.j.de his, quæ fi. à maiori part.capituli.

Episcopus euitans publicè subditos prætextu criminis, quod crimen non probat. c. placuit. vj. quæst.ij.

Rapiens res ecclesiæ.xij.q.ij.c.in legibus.& c.qui & humanis.& c.nouarum.vj.q.ij.

Monachi non seruantes canones, & eis inobedientes, vt ne cler. vel mona. c.j.ij. & iij. & xvj.q.j.c.qui verè.& c.presbyterum.

Clerici concedentes decimas laicis, & ipsi laici veniunt suspendendi,& priuandi ecclesiastica sepultura, vt in c.prohibemus. de decim. quod intellige,vt ibi post Concilium Lateran.

Laicus nolens soluere decimas, vt in c.peruenit.de decim.& xxxij.di.c.presbyter.

Archiepiscopus,vel episcopus nolens celebrare Concilium,vt in c.sicut olim.de accusat.

Renuncians beneficium in manu laici est suspendendus,& eo spoliandus, vt in c.quod in dubijs.de renunciat.

Fingens falsas literas sub nomine prælati, vel capituli, vt in c.tam litt.de testi.& c.quanto.de his,quæ fi.à prælat.

Periurus propter fideiussionem,de fideiuss. cap.peruenit.

Clericus monitus non rediens ad ecclesiam suam,vt in c.presbyter. vij. q. j. & de cler. non resi.per totum, & c.admonet. de renunciat. & xxij.quæst.ij.cap.j.& ij.

Infamatus à multis, donec se purget, vel lite pendente. vt in cap. fin. de accusat. quod intellige, etiam si sit de facto diffamatus de crimine, licet aliqui dicant,quòd sola condemnatio super crimine absq; infamia sufficiat ad suspensionem,sed infamatus de iure potest deponi,ex quo notatur, q̄ omne crimen inducens infamiam iuris est depositione dignum, vt no. Ant.de Butr.in c.at si clerici. de iudi. in princ. in versi.ad tertium nota.

Infamatus de simonia etiam suspendendus propter scandalum,vt de simo. c.accusatum.

Presbyter infamatus, quòd cognouit mulierem in ecclesia,de adult.c.significasti.

Latinus ordinatus ab episcopo Græco sine licentia sui episcopi. c. q̄ translatione.de temp. ord.& ix. quæst.ij. cap. fin.

Testis nolens deponere in causa, dummodo non in criminali, vt in c. cum super. de testib. cog.& c.qui intendit.iiij.quæst.iij.

Hæres non soluens debita, vel veniens contra testatoris dispositionem suspēditur per episcopum post annum à possessione hæreditatis, vel à successione,vt de testa. c.si hæres. & c. sicut.& xj.q.j. c.Siluester. & de voto. c.licet.qd aliqui intelligunt de legatis ad pias causas tantum,sed secus de alijs debitis, vel dispositis.

Episcopus, & clericus res ecclesiæ defraudans, vt in c.fin.x.quæst.ij.& q.iij. c.vnio.

Subtrahentes instrumenta proprietatis ecclesiæ,ex quibus ecclesia sua iura tueatur, c. si qui.xij.quæst.ij.

Non præstans procurationem episcopo visitanti,vt in c.sopitæ.de censi.& c.nuper. & c. cum ex officij.de præscript.

Episcopus promouens ad subdiaconatum existentem infra xiiij. annum, vt in c. vel non est.de tempo.ordi. & in c.innuit. lxxvij. dist.

Lij. casus est. c.ex rescripto.de iureiur.

Laicus compellens clericum iudicialiter respondere coram se suspenditur à sua dignitate, & cingulo militari,vt in c.nullus. xj.quæst.j.

Quinquagesimusquartus est casus. c.ecclesiarum. xij.quæst. ij.

Quinquagesimusquintus impedientes diuina officia fabulis ociosis, vt in c. dolemus. de celebra. missa.

Infamans Episcopum,vel alium superiorē, aut inferiorem prælatum accusando, vel infamando non probans.iij.quæst. vij. c.hi qui. & de cal.per totum.& c.episcopi famam. vj.q. v.

Negligens in administratione. c. grandi. de suppl.negl.prælat.

Quinquagesimusoctauus casus est. c. clerici. de vita, & honest.cler.

Occupās res ecclesiæ intuitu regiæ dominationis,vt in c.qui res.de reb.eccle. non alien.

Lx.celebrans sine igne, aqua, vel fermento. c.literas.de celebra.missa.sine vino,dixi s.

Episcopus,vel Abbas simoniacè aliquem recipiens conuictus,vt de simo.c. dilectus filius.

Exhibens sacramenta raptori impœnitenti, vt de rapto. c.super eo.

Sacerdos male custodiens Eucharistiam, si quid inde enorme sequatur,vt de custo. eucha. & de consecra.di.ij.c.qui bene.

Oēs illegitimè nati sunt suspēdēdi, immo suspensi de rigore iuris, vt de fil. presbytero. per totum, & de renunc. c.nisi cum pridem.& lvj. dist.c.j.& quasi per totum.

Sexagesimusquintus, qui duas ecclesias incompatibiles sine dispensatione possidere nititur, vt de præben.c.de multa, & c. auaritiæ.

& c.cum non ignores.

Lxvj. casus.c.conspirationum.xj.q.1.

Sexagesimusseptimus.in casu.c.in nostra.& c.primi,secundi,& tertij.de sepult.

Impediens processum delegati, vt in c. j. de offic. delega.

Subdelegatus nolens delegato obedire .c. pastoralis.de offic.deleg.

Septuagesimus casus, cōferens beneficium scienter indigno.c.graue.de præben.

Existēs in sacris officium tabellionatus exercens, si monitus non desistit, vt in c. sicut. ne cler. vel mona.

Pretium exigens pro licentia docendi.de magist.cap.quanto.

Iudæus nolens cessare ab vsuris suspenditur à participatione Christianorum, vt de vsur. c. post miserabilem.dixi etiam s̄.de sent. excom.

Regularis suo prælato non obediens ab epo est suspendendū, vt in c.quāto. de offi.ord.in fi. xvj.q.j.c.q verè.& de maio.& obe.c.cū in eccl.

Septuagesimusquintus casus est in clerico, qui clandestinę desponsationi interest, vt de clandest.despon.c.fin.§.penult.

Clericus virginis stuprator.c.peruenit.

Leprosus, vt in c.de rectorib. de cler.ægrot.

Clericus incōtinens, si monitus nō desistit. xv.q.viij.c.ij.& de cohabi. cler. & mul.p totū.

Patronus affligens ecclesiam, & eius bona. xj.quæst.iij.c.filijs.

Falsi testes, vt in c.hac itaq; xxviij.q.iij.

Pœnitentes ad sæcularia negocia reuertentes, de pœnit.dist. v. c.falsas.

Clerici colludentes.de collu. deteg. cap.audiuimus.

Priuilegiatus ratione delicti, vt de priuileg. c.capellanus.& c.placuit.vj.quæst.iij.

Extrahens seruum etiam proprium de ecclesia.x. quæst.iij.c.frater.

Impediens Romiperas, vt in c.si quis Romipetas.xxiiij.q.iij.dixi s̄.ꝙ hodie sunt excōicati.

Raptores viduarum. xxxvj. quæst.ij. c.eos. & c. raptores.

Raptores virginum,& monialium,ea. causa, q. &c.

Episcopi, & clerici venatores, vt in cap. ne episcopum.de cler. ven.

Tempore interdicti localis omnes clerici illius loci sunt in illo loco suspendendi.

Seruans auguria. xxvj. quæst.v. de sortileg. per totum.

Celebrans in oratorijs, & præcipuè diebus Dominicis sine licentia episcopi, vt de consecr. dist.j.c.si quis. in fi.

Episcopos percussor, vt in cap.præterea. de cler. percuss.

Liniens guttur, aut fauces, vt bene cantet, vt in c.nullus episcopus. & c.omnis. xxj. q.iiij.

Monialis impudica, vt in c.ipudica.xxvj.q.j.

Monialium correctionem impediens. c. si custos. & c.fin.xvij. quæst.j.

Nonagesimussextus casus.est in c. cum omne.de consecr.dist.j.

Nonagesimusseptimus casus est in c. præsentium.de cler.percuss.

Nonagesimusoctauus casus est in c.cum infirmitas.de pœnit.& remiss.

Clericus fugiens ecclesiasticam disciplinam fauore laicali.xxiv. quæst. v. c.si forte.

Centesimus casus est.c.cū deuotā. xxvij.q.j.

Mimi,histriones,& ioculatores.de consecr.di. ij. cap.fin.

Conferens scienter beneficia suspensis, vt in c.postulasti.de cler.excom.mini.

Iurans non inire pacem cum proximo.xxij. quæst.iiij.c.quæ sacra.

Sponsa rapta nolens ad sponsum redire, vt in c. hanc.xxvij.quæst.ij.

Monachus comedens carnes extra monasterium, vt in c.carnes.de consecr.dist.j.

Centesimussextus casus est in c.illud. de excess.prælat.

Incorrigibilis.xxiij.quæst.iiij. c.forte. & de purg.can.c.si quis presbyter.

Parentes rumpi procurantes iuramenta filiorum præstita super spōsalibus.xxxj.q.iij. c.j.

Clericus iactans alienam vxorem se carnaliter cognouisse, vt in c.quam sit.de excess. præl.

Centesimusdecimus casus est diffamans iudicem, vel fatigans iniuste, vt in c. dilectus. de pœnitent.

Iudex nolens facere iustitiam de malefactoribus ecclesiæ.c. ministratores.xxiiij.q. v.

Pater impediens iusta vota filiorū sine causa. xxij. quæst.ij.c.fin.

Falsò cruce signatus pro eleemosynis colligendis.c.ex tuarum.de priuileg.

Centesimusdecimusquartus casus est. cap. quęsitum.de pœnit.& remiss.

Laicus exigens ab ecclesia temporalem redibitionem.xxiiij.q. vlt. c.secundum.

Centesimusdecimussextus casus est in c.latorem. & c.admonere.xxxiij.q.ij.

Si quis cogit personas ecclesiasticas sibi submittere bona ecclesiastica.c. hoc cōsultissimo. de reb.eccle.non alien.in vj.

Neophitus.lv.dist.c.j. & xlviij.dist.c.j.& ij.

Nouitius est suspensus ab electione abbatis actiuè, & passiuè. lxj.dist.c.ne prælatus.

Iudex sæcularis nolens repetere excommunicatum ab agendo.

Non obediens suo sacerdoti, vt in c.absit.& c.nihil.xj.quæst.iij.

Occultans bona ecclesiæ.c.visis.xvj. quæst. ij.&

ij.& cap.si quis.xij.quæst.ij.

Episcopus extorquens à monachis contra canones.xviij.quæst.ij.c.hoc cautum.

Sacerdos,qui relictis diuinis tendit ad spectacula,de consecr.dist.j.c.qui solemni.

Centesimusvigesimusquintus. iurans per membra Dei, xxij.q.j.c.si quis per capillum.

Centesimusvigesimussextus. clericus recipiens ecclesiam de manu laici,vt in c.preterea. de iure patro.Sed attende,ꝙ debet moneri, & si monitus non renunciat, suspenditur ab officio, & beneficio,& si perseueret,deponitur.laicus vero excommunicatur,vt in d. c.præterea. & c.relatum.de iu.patr.& vide omnino.c.quis qs.de elec.el secondo.& ibi Inno.ꝙ distinguit, an de manu laici quis recipiat ecclesiam, vt beneficium, vel vt proprietatem, & vide etiam quod notat glo.in c.quod in dubijs. de renunciatione.& xvj.quæst.vlt.in c.si quis deinceps. cum cap.sequenti.

Nunc bene conuenit, vt videamus, quæ sit
19 differentia † inter suspensionem canonis, & hominis,& erit hæc septima principalis quæstio in hac materia suspensionis.

Sciendum est igitur, ꝙ in quibusdam præmissorum casuum quidam distinxerunt facientes differentiam inter suspensionem à canone, & ab homine, de quo latius dicam infra, vbi tractabo de effectibus suspensionis, sed nunc dicas, quòd suspensus ab homine non potest eligere,vt in c.dilectus. de consuetu. suspensus vero à canone potest, vt in c.si celebrat.de cler. excom.mini.& hoc ea ratione,quia mitius agitur cum lege, quàm cum ministro legis.l. celsus.ff.de arbitr.videtur tamen sine præiudicio posse dici,ꝙ hodie non sit differentia: nã sicut irregularis est suspensus ab homine,si celebrat, ita & suspensus à canone, vt in cap. cum æterni.de re iudi.in vj. & cap.cum medicinalis.de sent.excom. eo libro,quæ decretales infligunt irregularitatem suspensis ab illis, si celebraut. vnde idem intelligo in omnibus alijs effectibus suspensionis, quia nullus tam grauis est effectus eius, quàm irregularitas. Si ergo hanc efficit suspensio canonis, multo fortius alios: præterea quatenon distinguunt similiter in excommunicatione maiori, vt alios effectus habeat ab homine,quàm à iure siue canone inflicta:hoc enim nunquàm inueni, excipio tamẽ illum solum casum, qui est de minori excommunicatione, vt taliter suspensus differat ab alijs suspensis, siue ab homine, siue à canone: quia illum specialiter inuenio expressum in decretali,si celebrat.de cler.excom.minist.& potest esse ratio,quia licet excommunicatio minor dicat suspensionem,& si non econuerso,tamen non dicit explicitè suspensionem, sed implicitè.Item secundario,& non principaliter: prius enim & principalis actus illius est remotio à participatione sacramentorum, vt expresse habetur in c.à nobis.de excep.& de sent. excom.c.si quem.& dixi satis s.in diffinitione ex communicationis minoris.Implicitus vero,& secundarius eius actus est suspensio, siue exclusio à perceptione sacramentorũ, vt patet in clerico minori excõmunicatione ligato,quia non solum nõ debet sacramẽta percipere, vt quilibet laicus,sed etiã peccat celebrando,vt in illa
20 decret.si celebrat.Suspẽsio † vero ab officio expresse dicit exclusionem à celebratione sacramentorum principaliter: Expressa ergo principaliter,vt principalia,si pluribus nocētur, quã implicita,& secundaria,non est mirum: debet enim plus timeri quod pollicetur, & minatur specialiter & signanter,quàm ꝙ generali sponsione concluditur,vt not.in c.quanquàm.xxiij.
21 di.Huic sentẽtiæ.s.ꝙ suspensus † à canone sit irregularis,tenet Inno.in c. cum medicinalis.de sent.excom.in vj.in verbo hæc est causa.in fin. vbi dicit,notorius enim fornicator, & etiam si moniacus bene sunt irregulares, si celebrant, quia ipsi suspensi sunt à canone,licet nõ ab homine:& sic tenuerunt antiqui doc.in d. c.cum medicinalis.&licet quo ad irregularitatẽ nõ sit differẽtia:est tamẽ forte quantũ ad suspẽsionẽ, vt dixi s.de cler.excom.minist.in §.dispensare.

Sed quia vidimus differentiam inter suspensionem iuris, & hominis. Quærendum est de forma suspensionis.

22 Circa formam † suspẽsionis notandum est, quòd paritas est inter formam excommunicationis, & formam suspensionis: forma enim excommunicationis est simpliciter dicere Excommunico te, & non additur ab hoc, vel ab illo:forma vero suspensionis fertur cum determinatione sic. Suspendo te ab officio, vel beneficio, vel ab alijs administrationibus, vt supra dixi in quarta quæstione principali.

Sed quæro nunquid sine ordine iudiciario
23 quis † possit suspendi? Archid. in cap. nomen presbyteri.ij.quæst.j.dicit, quòd si Episcopus vult aliquem perpetuò suspendere, debet seruari ordo iudiciarius, sicut in excommunicatione per cap.j.de excess.prælat.si vero vult suspendere ad tempus quandoque potest præter ordinem iudiciarium iuxta glo.cap. presbyter si à plebe.ij.quæstio v.in verbo suspendatur. la terza. ibi, si autem non conuincitur, & ibi, videto materiam, & vide per Abb. Sicul. in c. primo,de excess.prelat.in versi.& in quantum. glo. Spec. quoque hoc idem quæsiuit in tertia parte, in titulo de accusatio. in §. secundo loco, in quinta col. in versi. vtrum etiã episcopus possit in perpetuum ibi,etiam vide: nec dicas

his obstare tex.& not.in cap.cum medicinalis. de sent.excom.in vj.vt mihi dixit quidam Reuerendus prælatus,quia Concilium ibi, & illa decretalis loquitur de sententia excommunicationis tantum,non autem de alijs censuris, & si Concilium intellexisset etiam de alijs censuris, bene sciuisset dicere, & exprimere, nec generalitas rubricæ,quia omnes tex.qui sunt sub rubrica nō disponunt,nec prouident super vniuersis partibus rubricæ, quæ omnino sunt di-
24 uersæ,quia licet omnis † excommunicatus virtualiter sit suspensus, & interdictus, non tamē econuerso,quia omnis suspensus,vel etiam interdictus non est excommunicatus, vt latius dicam.

Sed quæro de quotidiana quæstione,quę sæpe accidit apud imperitos iudices, videlicet po-
25 ne, quòd iudex † dicat absolutè, suspendo te, nihil addendo aliud: à quo intelligatur suspensus? videtur dici posse, ꝙ ratione incertitudinis nō sit suspensus ab aliquo,quia incerta sciētia,nec nomen sententiæ habere meretur,vt C. de sent.quæ sine cert.quanti.profer.per totum. & in l.duo sunt Titij.de testa.tutel. & in l.cum ex pluribus. ff.de fideicommis. libert. Antiqui docto. vt Altisiodorensis, quem etiam refert Tarantasi. tenuerunt in hoc casu esse animaduertendum,quæ sit causa,pro qua suspenditur & perquisitis iuribus, quam suspensionem illi adiectam viderit, illam sibi putet inflictam, si vero causam suspensionis ignoret, vel illam sciens ignorat de iure, quæ illi facto, vel delicto suspensio infligatur, cogitet, an causa sit minima, mediocris, vel maxima, & secundū hoc speciem suspensionis inflictam reputet, se
26 ligatum existimare non debet, iudicem † secundum culpæ competentiam, & pœnam commēsurasse,vt c.famæ.de sent.excom.quod semper intellige si iudex sit talis, quòd pœnam possit infligere,& quòd,qui suspenditur, talis sit, in quem de facili talis sententia non sit promulganda,puta,quòd non sit episcopus, vel supe-
27 rior: tales † enim propter pontificalis officij executionem,quod frequenter incumbit, non sunt de facili ab officio suspendendi, vt in cap. quia periculosum.de sent.excom. in vj. vt supra dixi in fi. casuum,in quibus quis est ipso iure suspensus, vbi dixi, quòd episcopi, & eorū superiores nunquàm sententiam excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ipso iure incurrunt pretextu alicuius constitutionis,nisi
28 † in ea de episcopis expressa mentio fiat, per d. c.cum periculosum. Sed Antonius de Butr. in cap. at si clerici. in principio. de iudic.dicit, quòd in dubio appellatione suspensi intelligitur ab officio.

29 Sed quid si dicat suspendo † te ab officio, vel beneficio,nunquid debeat abstinere ab vtroque, an ab altero, & à quo, an à nullo? glo. in c.latores. de cleri. excom. minist. & l. cum quidam.de verbo.signifi. & de consecr. dist.ij. c.in calice,& ar.ff.de rebus dubijs.l.qui ducenta. §. cum ita, tenent, quòd ab vtroque abstineat, vt tutius &c.

Sed contra immo à neutro ratione incertitudinis,vt in iuribus supra allegatis,quod verius credi potest tum ratione suspensionis, quæ est odiosa, & pœnalis, tum etiam ratione iudicis quoque. Nam dicit Altisiodorensis,quem etiā in hoc refert Tarantasieñ. iudicantem fatuum esse sic pronunciando. Sed aliqui antiqui dixerunt,quos etiam refert Tarantasieñ.talem esse suspensum à beneficio tantum, cum sit minor pœna.arg.l.nummis. ff. de leg. iij. ibi nummis indistinctè exiguiores debentur: Aliqui vero dixerunt hoc esse positum in voluntate damnati, vt à quo malet, reputet se suspensum, quidum elegerit, non poterit variare: non enim posset seipsum à pœna, quam prius per suam electionem incurrit, absoluere: sed hæc opin. non placet,sed non recedendo à dictis Antonij de But.in c.at si clerici.de iudic.si volumus at-
30 tendere † ad dictionem, vel eius naturam, in hoc casu, cum alias possit stare alternatiue ordinis, quando adiungitur dictioni saltem, vt in c.mandato.de præben.in vj. & in regula. c. in alternatiuis, quòd aliquando ponatur pro idest, vt in l.pen.in §.nullum tamen. C. de iur. fur.& alias multiformiter assumitur, vt dixi in tractatu nostro de aduerbiorum dictionum,& syllabarum significatione,sub dictione vel:aut possumus dicere, quòd stet subiunctiuè, vel alienatiuè inducens semper ambiguitatem, & obscuritatem, vt not.l. prætor edixit. ff. de iniur.in §.quòd autem.& in l.vbi autem. in §.qui id.eo.tit.& instit.de actio.in §.curare,& ibi gl. & Bar.in l.stipulationes nō diuiduntur. in vlt. q.ff.de verbo.oblig.Ideo non stat suspensus ab aliquo, sed quòd iudex fatue dixerit, vt supra. Sed vide Abb.Sicul.in c.cum Vintoniensis. in vj. col. mihi.de elec.vbi multa dicit in hac materia, quæ breuitatis causa omitto.

Nono consequenter quæro nunquid suspen-
31 sus † simpliciter ab officio sit suspensus à beneficio? Ioan. And. in clem.cupientes.de pœniten. in glo. magna, quæ non videtur plenè extricasse quæstionem secundum Ioan.Cardinalem distinguendo processit, & ipse Io. clarius distinxit, & conclusit secundum subiectas distinctiones, quem refert & sequitur Petrus de Ancbara. & alij post eum ibidem, quorum dicta non referam, quia longiuscula, sed sola remissione concedam: sed do.Prępositus. in cap. pastoralis. de appellatio. in §.vtrum.

§. vtrum. in vij. col. in versi. sed pro complemē-to. dicit causam esse inspiciendam, si est grauis vehementer, videbitur etiam suspensus à beneficio, vel etiam, quia propter crimen suspēdit: si etiam leuis causa, vel propter solam infamiã vt primo casu, extendatur ad beneficium: secū do non, nisi beneficium consisteret in distributionibus quotidianis, quia tunc indistinctè est suspensus à beneficio: cum distributiones quotidianæ nō dentur nisi interessentibus diuinis offic js, vt in c. j. de cler. non resid. in vj. tunc enim suspensio extenditur ad vtrunq; : allegat d. glo. in clem. cupientes. vide ibi.

2 Quæro nunquid episcopus † suspensus a pontificalibus si celebrat, efficiatur irregularis? Hosti. dicit, quòd nō, & ratio est, quia pontificalia non sunt de substantia celebrationis.

Sed quia supra posuimus in districto illos esse. tum & decem casus, in quibus quis est ipso iure suspensus, non distinguendo ab officio, vel beneficio, vel ab vtroque, vel à collatione beneficiorum, vel à collatione ordinum, vel administratione, Ideo expedit, vt in concreto de singulis videamus.

Imprimis itaque videndū est, in quibus casi-
33 bus sit † quis ipso iure suspensus ab officio.

Dicas, quòd suspensus est quis ipso iure ab officio in lxvij. casibus.

Primus, qui ordinem præpostere recipit, donec dispensatum fuerit cum eo, vel in quo omissum est aliquid de forma substantiali, donec suppleatur, quod omissum est, in cap. j. de cleri. per salt. promoto. & cap. j. de sacramentis non iteran.

Ordinatus extra tempora à iure statuta, vt in c. literas. & c. consultationi. de tempo. ordi.

Ordinatus à scismatico, vel hæretico, vt in c. j. & ij. de scismat. & xj. q. iij. c. illud. & in c. per tuas. el secundo. de simo. & ibi per Io. An.

Ordinatus ab excōicato. xj. q. j. c. j. & ij. & in c. fin. de ordinatis ab episcopo, qui renunciat episcopatum.

Ordinatus ab alieno episcopo sine licentia sui, vt in c. Lugdunensis. ix. q. ij. & in c. j. & ij. de ordi. ab episcopo, & in c. j. ij. & iij. de temp. ordi. Intelligas tamen, quòd non tali suspensione, quæ irregularitatem inducat, si postea celebrat, nisi etiam suspendatur ab homine, vt dicit glo. in c. eos. de tempo. ordi. in vj. & Archidiaco. in c. Lugdunensis. ix. quæst. ij. sed Ioan. And. in cap. quòd translationem. de temp. ord. dicit, quòd talis est suspensus de iure quo ad se, & non quo ad alios, licet glo. in cap. si celebrar. de cler. excomm. minist. dicere videatur, quòd sit suspensus etiam quo ad se, & non quo ad alios, quando suspensio est ex alia causa, quàm ex participatione cum excommunicato.

Ordinatus sub conditione, ne ordinatorem suum, vel præsentatorem super prouisione beneficij inquietet, vt in cap. si quis ordinauit. de simoni. & idem dicas de præsentatore, qui per triennium suspensus est ibidem.

Ordinatus siue titulo olim suspensus erat secundum antiqua iura. lix. distinct. cap. j. sed hodie secus, vt in c. episcopis. de præben. & c. secundum capitulum.

Ordinatus ab hæreticis ad fidei subuersionem, & hic perpetuo, & sine spe dispensationis, vt in cap. conuenientibus. in fin. prima quæst. vij.

Ordinatus ab hæreticis etiam inuitus si per mensem, postquam potuit fugere, permansit cum eis, quia tunc præsumitur consentire. j. q. j. cap. constat.

Ordinatus à pseudoepiscopo, id est, non catholicè ordinato, vel electo, vt j. quæst. j. c. si quis à pseudo.

Ordinatus simoniacè, vt j. quæst. j. cap. gratia, & de simo. c. tanta. c. si quis ordinauerit. & cap. per tuas.

Ordinatus à simoniaco, licet non simoniacè. c. statuimus. j. quæst. j.

Ordinatus in apostasia ad sacrum ordinem, etiam si suo ordini fuerit reconciliatus, & pœnitentiam fecerit, suspensus est ab ordine, vt in c. consultationi. de apostat.

Ordinatus ad duos sacros ordines vna die sine Papæ dispensatione, vt in cap. innotuit. de eo, qui furtim ordi. suscep.

Ordinatus furtiuè ad quatuor minores ordines, & subdiaconatum eodem die suspensus est ab executione maiorum ordinum, donec cū eo misericorditer dispensetur, vt de eo, qui furtim ordin. suscep. c. ij.

Qui sine scientia sui metropolitani efficitur episcopus secundum antiqua iura, vt lxiij. di. c. extra conscientiam. & lxv. dist. c. episcopus. Hodie hæc sunt sublata propter specialem regulam cancellariæ apostolicæ, quæ, vt etiam ā. dixi, consueuit esse quarta num. per quam hodie Papa sibi reseruat prouisionem cathedralium, & metropolitanorum.

Qui cōsecratur ab vnico episcopo. lxiij. di. c. extra conscientiam. proxime allegat.

Quilibet bigamus. l. dist. c. si quis viduam. & de bigam. c. j. & ij.

Clericus coniugatus, qui vxorem suam cognoscit post adulterium. xxxiij. dist. c. si quouis. & c. sequenti.

Qui ordinat bigamum, vel corruptæ maritum per annum suspensus est à celebratione missæ, vt in c. nullus. lv. dist.

Qui ordinat publicum pœnitentem similiter per annum est suspensus, vt supra.

Monachus cõtrahens matrimonium. xxvij. q.j.c.quotquot.& c.monachi.

Contrahens matrimonium post diaconatũ, vt in c.sanè.de cler.coniug.& xxviij.di.in multis cap.illius distinctionis, vbi de hoc.

Publici concubinarij sunt ab officio suspensi.xxxij.di.c.nullus præter hoc.§.verum.& c.eos erubescant.& c.vestra.de cohabit.cleri.& mulie.de quibus dic, vt dicam infra de homicida notorio, & hæretico.& vide glo. in c. nõ liceat.de præscript.& Hostien.& Io.And. in c. vt clericorum.de vita & honest.cleric.

Clericus damnatus de incestu monialium, vt xxvij.quæst.j.c.si qua virgo.& c. si qua monacharum. in fi.

Clericus enormiter debilitatus. c.presbyterum.de cler.ægrotan.

Clericus leprosus. vt in c. de rectoribus. de cler.ægrot.& vij.quæst.j.c.j.

Clericus se sponte castrans, etiam vt castè viuat, vt in c.siquis peregrinus.lv.dist.

Qui eruit alteri oculum.lv.dist.c.si.

Homicida, vt L.dist.miror.& c.clericos.de homici.presbytero, quod intelligendum est de homicida notorio, & idem dicas de notorio hæretico, vel etiam notorio peccatore, qui tale peccatum commisit, quod etiam post peractã pœnitentiam impedit ordinis executionem, vt not.Io.And.in c.per tuas. el secondo. de simo.

Clericus, qui interfuit conflictui, & proiecit lapides pro parte illorum, qui violẽtiam repellebant, si non percussit, nec aliquis est occisus, suspensus est biennio à celebratione missæ. c. præsentium.de cler.percussore.

Clerici Græci vxorati, quibus procuraatibus, vel studiosè negligentibus filij eorum par uuli in lecto inueniuntur oppressi perpetuo officio sunt suspensi, si autem ex incuria, & occultum fuerit, pro arbitrio pœnitentiarij ad terrorem aliorum ad tempus ab officio sunt suspẽdendi, vt in c.quæsitum.de pœnit.& remiss.

Solemniter pœnitens. L. dist. c.ex pœnitentibus.

Episcopi, qui infra sex menses nõ denunciarunt subditis, quod in Concilio factum fuit, duobus mensibus ipso iure sunt suspensi.xviij. dist.cap.vltim.

Episcopus, qui clericum alienum sine literis dimissorijs, vel commendatitijs recipiebat, & receptum tenebat donec rediret ad propria, olim suspensus erat, vt lxxj. distin. cap. cleros, & cap.extraneo.

Vicarij, qui personis ecclesiarum fide, & sacramento obligati personatum sibi assumentes contra personas se erigunt, qui si conuicti de hoc, vel confessi fuerint, de cætero ad officij sui executionem in eodem episcopatu nõ sunt admittendi, vt in c.illud.de excess.prxla.

Clerici peregrini sine literis commendatitijs suspensi sunt à celebratione, vt xxviij. dist. c.j.& ij. cum distinctione tamen, quam habemus in c.penult.& vlt.de cler.peregri.

Episcopus, qui in publico enitat alium, cuius excommunicationem probare non potest, suspensus est ab officio, quamdiu non communicat ei, vt vj.quæst.ij.c.placuit.

Excõmunicatus, vt vj. q. j.c.illi qui beatus.

Qui sciẽter communicat excommunicato. xj.q.iij.c.sicut apostoli.& c.sequenti, & c.à nobis.de except.& c.sacris.de sent.excom.nisi beneficio defendatur.xj. q.iij. c. quoniã multos. & de sent.excom.c.inter alia.

Qui excommunicat aliquem sine monitione, xxx.diebus est suspensus à diuinis, & interdictus ab ingressu ecclesiæ.xxiiij.q.ij.c.de illicita.& c.cum medicinalis.de sent.excom.

Episcopus, qui relaxat pœnitentiam à canone statutam contra incendiarios suspensus est per annum ab officio episcopali, vt in c. pessimam. xxiij. quæst.vltim.

Qui dignitatem, vel electionem suscipit de manu laici.xvj.quæst.vij.c.si quis deinceps. & c.quisquis. de elect.

Qui violat interdictũ Papæ. xj.q.iij. c.Tongaldum.& de exces.prxla.c.tanta.

Qui prodit Papam.xxiij.q.iiij.c.Vilisarius. & j.quæst.j.c.omnis.

Conuersus de hæresi.j.q.vij.c.& ij.& iij.

Apostata, vt ij.q.vij.c.alieni, & c.beatus.

Clericus, siue sacerdos, qui sciẽnter fautoribus hæreticorum, vel hæreticis ministrat ecclesiastica sacramenta, vt in c.excommunicamus.de hæret.in §.sanè clerici. sed vide varietatem inter hos. in c.si quis dederit.j. q.j.

Clericus iurans seruare consuetudinem ecclesiæ suæ, quæ est contra canones, suspensus est à celebratione, vt in c.cum in cunctis.de his quæ fiunt à maiori parte capituli.

Clericus, qui laicum induit sacris vestibus sepeliẽdo eum, quod est secus de clerico, quin immo talibus vestibus sepeliendus est, vt in c. nemo per ignorantiam, de consecr.dist.j.

Episcopus, aut presbyter dimittens missam imperfectam, nisi passio interuenerit, vij. q.j. c.nihil est, de consecr.dist.j.c.nullus episcopus.

Presbyter, qui duas Missas celebrat, si in vtraque communionem sumat.de consecr. di. ij. cap.relatum.

Sacerdos non assumens sanguinem in Missa post Eucharistiam, vt in cap. comperimus. de consecra. dist.ij.

Episcopus celans simoniam precio, vel pecunia est suspensus ab officio duobus mensibus, sacerdos quatuor, diaconus tribus, subdiaconus

diaconus, & clericus competenti suspensione mulctandi sunt, vt j.q.j.c.quicquid. in uisibilis ratio etiam minoris temporis in episcopo.in c. quia periculosum.de sent.excom. in vj.

Iudex per sordes iudicans.c. cum æterni. de re iudic. in vj. secundum autem leges est infamis.l.j.C.de pœn.iud.qui male iudica.

Vltimo quilibet in mortali peccato constitutus quo ad Deum, & quo ad se est suspensus, vt etiam supra dixi, & talis suspensus quo ad Deũ, quo ad se, & non quo ad alios est inhabilis ad beneficia ecclesiastica obtinenda, ideò & ineligibilis, vt not.in c. si celebrat. de cler. excom. mini.& sic multo fortius est inhabilis, si suspẽditur ab homine, vt supra dixi per dictum cap. cum bone.de æta.& qual.& ratio est, quia talis dicitur etiam suspensus quo ad alios à iure, vt in c.fi.de cler. excom. minist. nam primo casu licet suspensus à iure habeat ordinem quo ad habitum, non tamen habet quo ad exercitium ordinis, vt not.in c.ei cui.de præbend.in vj. & gl.pen. in fi. Ideò censetur inhabilis ad beneficia, vt notatur in clem.ij.de æta.& qual. glo. ij.in fi. & ibi doct.

Sed pro complemento huius quæsiti quæro vndecimo, & principaliter, quãto tempore du

34 rabit† huiusmodi suspensio in casibus, in quibus non est præfixum certum, & determinatũ tempus in suspensione? dicas, quòd perpetuò durabit, donec per superiorem fuerit absolutus, sicut vidimus supra de excommunicato, qui semper præsumitur excommunicatus, donec doceat de legitima absolutione, vt dixi supra in q. quandiu sit euitandus, qui semel fuit excommunicatus, & de quo plenè vide Inno. in c.cum bonæ.de ætat.& qualit.vbi plenè distinguendo examinat huncarticulum, ibi omnino vide, & per eundem, & Io. An.in c. sicut. de cohabit.cler.& mul.& per Butr.in d.c.cum bonæ.& in c.ex literis.de constit.

Sed quæro, quis erit iste superior? Distinguendum est, quòd aut est suspensus à iure, aut ab homine: si à iure, aut lex, siue legis lator, puta Papa reseruauit sibi absolutionem, vel dispensationem, & tunc solus Papa dispensabit, aut sibi non reseruauit, & tunc censetur alijs eam concessisse, vt latius supra dixi per tex. c. nuper.de sent.excom. Ideò communis opinio est, quòd episcopi possunt dispensare in omnibus casibus, illis exceptis, qui sibi specialiter sunt prohibiti, quos Papa sibi specialiter reseruauit, vt dixi supra de dispen.episcopi.de sent. excom.in illa regula, qui potest ligare, potest & soluere.§.quarto fallit.vers.sed contrarium videtur.in versi.sed pro veritate indaganda.

Si verò ab homine, dicas, quòd qui potest ligare, potest & soluere.

Sed quia dixi, quòd suspensio perpetuò durabit, donec tollatur per superiorem, quæro,

36 vtrum quis possit suspendi† in perpetuum, & tunc quid, vel in quo differat depositio à suspẽsione perpetua? dixi supra proximè in §. sed q̃ro nunquid sine ordine iudiciario, quòd sic. in quo autem differat Spec.in tit.de accus.in tertia parte, in princ.in §.secundo loco. in iij. col. mihi, in versi. item quæritur quæ sit differentia.dicit Vincẽ. tenuisse, quòd in nullo differt; quòd non placet Io. An.ibi in addit. remittens sese ad scripta per eum, in c. inter corporalia. de transl.præla.ibi alleg.& ibi dicit Spec. quòd

37 suspendens† potest suspensum restituere, depositum verò non: quod tamen intelligit de solemniter deposito, idest degradato. videtur ergo secus de verbaliter tãtum degradato, vt ibi in versi.circa quod.& idem intelligit de verbaliter deposito; ibi vide, vt latius dicam infra de sententia depositionis, & degradationis.

Nunc videndum est & xij. principaliter, in

38 quibus casibus † sit quis ipso iure suspensus à beneficio. Reperio quatuor casus, in quibus quis ipso iure suspenditur à beneficio.

Primus est excommunicatus, qui ipso iure à beneficio suspensus est, vt in c. pastoralis. in fi.de appell.ibi, & prouentus ecclesiastici merito subtrahantur, cui ecclesiæ communio denegatur, & ibi bo.gl.in hac materia, in verbo subtrahantur.

Secundus casus in c.cum in cunctis. de electio.in §.clerici sanè, videlicet clerici eligentes contra formam illius decret. triennio sunt suspensi à beneficijs.

Tertius est publicus cõcubinarius, vt xxvij. dist.c.præter hoc ibi, in tex. neque partem ab ecclesia suscipiat, de quo dic, vt dixi supra, in quibus casibus quis est suspensus à beneficio, in vigesimotertio casu, & plenius per Ant. de Butr.in repetit. in cap. vestra. de cohab. cleri. & mul.

Quartus casus est in c. statuimus. de elect. videlicet cum quis se opponit electioni, postulationi, vel prouisioni, obijciens crimina, vel defectus contra electum, postulatum, & prouisum, siue prouidendum, & deficiat in probatione obiectorum à beneficijs ecclesiasticis triennio ipso iure est suspensus.

Plures in præsentia mihi non succurrũt, sed studiosior me supplebit.

Expedit quoque videre, in quibus casibus

39 † quis sit suspensus ab vtroque præmissorum duorum casuum, videlicet ab officio, & beneficio, & inuenio similiter, quòd in quatuor casibus.

Primus est in eo, qui sententiam sanguinis tractat, vt est tex.in c.his à quibus.xxiij. q. vlt,

Secun-

Secundus, qui obligat ecclesiam suam pro alienis debitis fideiubendo, vt in cap. ij. de solut.

Tertius, qui scismatico scienter, & sponte dat iuramentum de scismate tuendo, vel tenendo, vt in c. quòd à præcessore. de scismat. & in c. scisma. xxiiij. q. j. & ea. causa. q. iij. c. iter scisma.

Quartus, presbyter, qui secundas nuptias benedicit, vt in c. j. de secund. nupt.

Ioannes tamen de Deo intelligit illum tex. cum presbyter pòst sacerdotium contra hic cũ secunda. argum. c. presbyterum. xxviij. dist. & tunc hodie iste casus de nihilo seruiret in ecclesia occidentali, & Romana Catholica: plures etiam pariter in hoc casus non inuenio, nec mihi succurrunt.

Nec prætermitto quærere, in quibus casi-
40 bus quis sit ipso iure suspensus † à collatione ordinum, & dicas, quòd in tribus.

Primus est, qui scienter promouet indignũ, vt in c. tantis Daniel. xxxj. dist. & j. q. j. c. si quis episcopus. & c. literas. & c. dilectus. de tẽp. ord.

Secundus, qui confert sacros ordines extra tempora, vt in c. literas. & c. consultationi. de temp. ordin.

Tertius, qui aliquem ordinat sub conditione, ne ordinatus petat à promotore, vt sibi prouideat de beneficio, vel vnde viuat, quia talis triennio est suspensus, vt in c. si quis ordinauerit. de simo.

41 Dicas, quòd in quatuor casibus † ipso iure incurritur suspensio à collatione beneficiorum. Primus.

Est excommunicatus, vt satis supra diximus, vbi tractauimus de effectibus excõmunicationis. Secundus.

Est in casu cap. nosti. de elect. videlicet electus non confirmatus est suspensus à collatione beneficiorum.

Tertius, qui in electione nõ seruat formam concilij Lateranen. de quo in d. c. cum in cunctis. de elect. supra alleg.

Quartus casus est in c. quia diuersitatem. de concess. præb.

42 Est etiam ipso iure suspensus † ab administratione temporalium, & spiritualium, vt supra dixi, qui ecclesiam suam pro alienis debitis obligat, vt in d. c. ij. de soluti.

Et omnis excommunicatus est suspẽsus ab administratione temporalium, sicut & spiritualium, vt notat Innoc. in c. cum bonæ. de ætat. & qualit. ibi, & idem intelligas, si sint excommunicati.

Decimoseptimo quæro, qua pœna puniatur † suspensus celebrans, vel si celebrat. Di-
43 cas, quòd pœna depositionis perpetuæ ab officio, & beneficio, arg. c. vt clericorum. de vita, & honest. cler. & c. clerici. de cler. excom. mini. & c. latores. eo. tit. quod intelligendum est, cũ moderamine, & distinctione. c. Apostolicæ. eo. tit. videlicet cessante ignorantia probabili, vt ibi in textu, sed vide plenius per Ant. de Butr. in c. fi. de cler. excommu. minist. vbi latè.

Est & alia pœna suspensi ab officio celebrantis, videlicet irregularitas, etiam si non deponatur secundum illam distinctionem probabilis ignorantiæ, vel supinæ.

Sed quæro cessante ignorãtia probabili, quis
44 cum talibus dispensabit? Dicas, quòd † solus Papa, vt dicit glo. in d. c. clerici. & latius dixi supra de cler. excom. minist. Sunt etiam alij tres casus, in quibus solus Papa dispensat, & restituit: primo, quando clerici, vel regulares propter exhibitionem sacramentorum hæreticis, aut propter receptionem eleemosynæ, vel oblationum ab eis, vel propter traditionem ecclesiasticæ sepulturæ ipsorum hæreticorũ sunt priuati ab eorum ordinatis officio, vt in c. excommunicamus. de hæret.

Secundus casus est in suspenso à collatione beneficiorum per concilium post primam, & secundam monitionem inuento culpabili in conferendo beneficia indignis, vt in c. graue. de præben. posset tamen iste à suo primate, vel patriarcha restitui, vt in eo. c. graue.

Tertius est in degradato, vt in c. ex tuæ. de cler. non resid. de quo latius dicam infra in titulo de sent. degradationis.

Ab hac autem irregularitate excipitur excõmunicatus minori excommunicatione, quia licet suspensus sit ab officio, non tamen celebrans efficitur irregularis, vt notatur in c. si celebrat. de cler. excom. minist.

Decimonono quæro nunquid in absolutio-
45 ne † à suspensione requiratur iuramentum de parendo mandatis ecclesiæ, sicut in absolutione ab excommunicatione? dicas, quòd sic per text. in c. venerabili. de sent. excom. vbi de hoc.

Vigesimo quæro, nunquid suspensus ad tem-
46 pus † elapso tempore indigeat absolutione? Innoc. in d. c. cum bonæ. de ætat. & qualit. distinguit, videlicet, quòd aut suspensus est quo ad vsque satisfaciat, aut ad tempus, puta annum, vel mensem: primo casu dicit, quòd necessaria est specialis absolutio etiam post satisfactionem, vt ij. q. v. c. presbyter. in secundo verò casu dicit, quòd statim finito tempore redit ad ecclesiam, & cessat suspensio: allegat l. puto. ff. de postul. & dicit, quòd ratio diuersitatis ea esse potest, quia certum tempus habet suspensionis, quæ certitudo tollit omne dubium absolutionis, sed quando dicitur quo ad vsque, satisfecerit, multæ possunt esse dubitationes, quia vnus diceret plenè satisfactum, & alter negaret;

ret: dicit tamen, quòd aliqui contra dicunt.

Quæro nunc de extensione, & effectu suspẽ
47 sionis, nunquid † suspensus in vna ecclesia sit suspensus in omnibus? dicas, quòd sic, sicut supra vidimus de excommunicatione, & eius effectibus, vt in c. duæ sunt. xix. q. ij. & in c. si quis presbyter. vij. q. j. vbi de hoc. & ff. de interdic. & relegat. l. relegatorum. §. interdicere. & §. sequẽ. & arg. bo. in c. quisquis episcoporum. iiij. q. v. vbi de hoc. Non enim potest esse partim in ecclesia, partim extra ecclesiam, vt in cap. si quis presbyter. xxiiij. q. j. Tamen contrarium videtur signari in c. si quis de alterius. lviij. distin. Quidam distinguunt, vtrum sit suspensus pro crimine, quod irroget infamiam, vt tunc sit vbique suspensus: aliter non, vt in l. ex ea. ff. de postul. Sed prius dictum communiter tenetur, quia suspensus ab officio, nihil debet tractare ex officio, alias est deponendus, vt latius dicam infra sub quarta parte rubricæ, videlicet sub titulo de sent. depositionis, per tex. in c. ij. & c. clerici. de cler. excom. minist. de hac quæstio. vide per dom. Præpositum in c. pastoralis. de appel. in §. vtrum. in vij. col. in versi. in ea. glo. ibi lxiij. vbi aliquid.

Est tamen sciendum, quòd aliquando inuenitur quis suspensus ab officio quo ad vnam ecclesiam tantum, & non quo ad alias, vt in casu, quem posui supra in illa quæstione, an, & quando ipso iure quis sit suspensus ab officio, in §. vicarij.

48 Suspensus autem † à beneficio, benè potest in alio loco habere beneficium, vt xviij. dist. c. placuit. & viij. dist. c. ij. & glo. in c. pastoralis. de appel. in verbo subtrahuntur, quod Taranta. intelligit, quòd sit suspensus ab homine, secus si à canone: dicit enim, quòd homo habet breuiores manus, quàm canon, & in hoc videtur quòd regula fallat, dicens, quòd mitius agitur cum lege, quàm cũ ministro legis, quia hic mitius agitur cum ministro, quàm cum lege, vel potius minister mitius agit, quàm lex: quod dicit bene esse notandum, nec meminit se alibi legisse; vide post alios d. Prępositum in d. c. pastoralis, vbi refert dicta Innoc. Butr. & Panor. in vij. col. ibi, habetis aliud ex hac glo.

Sed nunquid suspensus ab homine à beneficio possit alibi acquirere beneficium? glo. in c. latores. de cler. excom. minist. dicit, quòd sic, quia non intelligitur illum suspendisse ab officio quo ad se, secus si suspẽdisset ab officio specialiter: tunc enim beneficium sequela est, & ideò remouetur ab illo, nisi specialiter ei conseruetur, vt xxviij. dist. c. presbyter. & l. dist. c. studeat. & c. accedens.

49 Quæro etiam nunquid suspensus † ab officio sit etiam suspensus à iurisdictione, & econtra? dicas, quod non, vt est glo. in terminis. in c. audiuimus. xxiiij. q. & est glo. j.

50 Quæro quoque, vtrum suspensus † possit excommunicare? gl. prædicta d. c. audiuimus. distinguit inter suspensum ab officio, & suspensum à iurisdictione, quia si ab officio? tantũ ea non poterit exercere, quæ officij sui sunt, vt celebrare, & diuinis interesse, & similia, sed ea poterit, quæ iurisdictionis sunt, vt excommunicare, & conferre, quia hæc iurisdictionis sunt, vt in c. transmissam. de elec. & cap. si celebrat. de cler. excom. ministr. contra verò si suspenderetur à iurisdictione, & non ab officio, quia posset ea, quæ sunt officij, & non ea, quæ sunt iurisdictionis: si autem ab vtroque, tunc neutrum, vt in c. quoniam. & c. quia diuersitatem. de conceß. præben.

Scias tamen, quòd quãtum ad collationem
51 † beneficiorum suspenso non currit semestre, vt dicitur in d. c. quia diuersitatem. quod intelligendum est, vt interim petat absolutionem; alioquin ei imputetur, vt not. in cap. si autem. de rescrip. & ff. de re milit. l. non omnes. §. qui captus. & 100. dist. cap. quoniam quidam. & de reg. iur. c. qui potest.

52 Sed quæro, nunquid interdictus † possit eligere, vel postulare, siue eligi, aut postulari? videtur, quòd interdictus nullam horum habeat communionem, vt in c. cum inter R. de elect. quem tex. omnes ad hoc allegant; tamen verè non probat, quia ibi ponitur interdictus pro suspenso saltem à beneficio, non officio; arg. bonum ad hoc in sæpe allegato c. si celebrat. de cler. excom. minist. dicam latius infra de sententia interdicti.

Sed vt hæc materia melius pateat, puto esse distinguendum inter actionem, & passionem, & inter suspensionem ab officio, vel iurisdictione: Credo enim, quòd suspensus ab officio tantum, non possit actiones huiusmodi exercere, vt expresse videtur dicere illa decret. si celebrat, ibi. nec eligere prohibetur. Idem intelligo, & multo fortius de postulatione, quia per illam peruenitur ad electionem, vnde con
53 cesso † aliquo conceduntur & ea, per quæ ad illud peruenitur vt in c. præterea. de offi. dele. & ibi glo. & in l. ij. ff. de iurisd. omn. iud. Nec obstat, si obijceretur de c. cum dilectus. de consuet. vbi cassatur electio facta à suspensis, quia dupliciter respondetur, primo quia illa electio non fuit cassata, quia facta à suspensis, sed quia de suspenso, vt ibi dicitur: talis enim non potest eligi, vt statim dicam, vel secundo potest dici, quòd illud c. loquitur in persona simplici, quæ alias non habet iurisdictionem, vt erant illi monachi, & idem dico de simplici canonico: tales enim etiam ab officio tantum suspensi

spensi ab eo nihil retinent: in passionibus autem huiusmodi, vt est eligi, vel postulari non distinguo inter suspensum ab officio, vel à iurisdictione, vt expresse probatur in d.c. dilectus. ibi, de suspenso celebrante. vbi de hoc, & in d. c. cum inter R. de elect. & in cap. cum bonæ. de æta. & quali. vbi etiam de hoc, & in d.c. si celebrat. Ratio autem diuersitatis, quare in primo casu distinguo, & non in isto, hæc est, quia in primo casu agendo quis alij confert, patiendo verò acquirit: non est igitur mirum, si in primo casu tantus fauor non exhibeatur suspēso in acquirendo sibi, quātum in conferendo. arg. in c. intelleximus. de ind. & in c. si verè. de sent. excom. In secundo verò casu non distinguo, quia cum quis eligitur simpliciter, eligitur non tantum ad ea, quæ sunt officij, vel iurisdictionis, sed ad omnia: ergo siue sit suspensus ab officio, siue à iurisdictione, non competit passiua electio, siue postulatio, quæ vtrunque tribuit, & sic tribueret id, a quo est suspen-
54 sus, quod esse non potest: non † enim debet ad ea eligi, à quibus est remotus, vt in d. decret. si celebrat. Præterea videtur sequi absurditas, & repugnantia, vt quis non possit aliqua ratione suspensionis, & tamen possit eadem ratione electionis. Similiter dico, quòd suspensus ab officio, vel iurisdictione non potest postulari, vt in c. j. de postul. in fi. hoc etiā ratione probatur: nam cum nō possit eligi, vt dictum est, ergo nec postulari. Credo enim, quòd omne impedimentum vitiosum ab electione, sit etiā impedimentum à postulatione: ad idem enim quis postulatur, ad quod et eligitur, & idem est finis, & effectus. Prohibito autem vno, om-
55 nia † sunt prohibita, quæ sequuntur ex illo, vel perueniunt ad illud, vt in d.c. præterea. de offi. deleg. & de procur. c. tuæ. & in c. diuersis fallacijs. de cler. coniug. & ff. de cond. & demonst. l. quæ sub conditione. §. si quis. de bon. liber. l. quæritur. & l. scire. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. Non enim intelligo, vt postuletur ad tollendum impedimentum, vt in casu. c. Cœnomanensis. lv. dist. & c. innotuit. de elect. quia impedimentum non vitiosum hic, vt ibi. Sciendum tamen est, quòd glo. Bern. in d.c. cum dilectus. de consuet. in verbo à suspensis, quæ est aurea in hac materia dixit, quòd suspensus nō potest eligere, neque eligi nulla de præmissis, facta distinctione, sed simpliciter.

Item dixit, quòd suspensus ab officio non potest excommunicare, nec dare præbendas, quod est conferre.

Et si quæritur, bene hoc, cum tantum sit priuatus officio, litera autem innititur, qui non habet officium hoc facere posse, vt electus post confirmationem ante consecrationem. Respondet ibi, quòd plus aufert suspensio, quàm conferat consecratio, vt dici solet, quòd plus tollit negatio, quàm ponat affirmatio. Nam electus confirmatus multa potest ex his, quæ pertinent ad officium episcopale, quæ omnino perdit per suspensionem, quia consecratio non
56 † multum addit, vt notatur in c. inter corporalia. de transl. prælat. & est simile, quod dicimus de viro, siue marito, qui post matrimonium non potest intrare religionem, sed ante potest: & episcopus confirmatus non potest aliqua, quæ tamen potest consecratus, sicut videmus
57 in alio simili. Episcopus electus † in Archiepiscopum, non potest ante receptionem pallij clericos ordinare, vt in c. quòd sicut. de elect. in fi. & c. significasti. & bo. glo. in d. c. quoniam quidam episcoporum. centesima dist. in verbo episcoporum. quam omnino vide: quod tamē potest, antequam sit electus in Archiepiscopum, quia non vt Episcopus, sed vt Archiepi-
58 scopus, quia qualitas † superueniens enti, illud qualificat, & ponit in diuersam speciem, vt in c. quòd sicut. in §. præterea. de elec. addit etiam
59 aliam rationem, quia beneficia † conferre, vel habere competit ratione ordinis, & est accessorium. j. q. iij. c. si quis obiecerit. & cui vnum interdicitur, & reliquum. lxxj. dist. c. si quis sacerdotum. & c. eos. . . : quicquid tamen dixerit d. glo. quidam Hermanus Thentonus impugnat d. glo. dicens verius esse, quòd suspensus ab officio excommunicare, & præbendas conferre possit, cum hæc sint iurisdictionis, vnde dicit opin. Io. glo. præualere, de qua supra dixi.

Alius effectus suspensionis est, quia suspen-
60 sus † celebrans excommunicandus est, vt in c. ij. de cler. excom. minist. item irregularis est, vt xj. q. iij. c. si quis presbyter. & c. cum æterni. de re iud. in vj. & c. Apostolicæ. de cler. excom. minist. & c. cum medicinalis. de sent. excō. in vj. nec distinguo.

61 Item sicut excommunicatus † remouetur à beneficio, vt de appel. c. pastoralis. ita & suspensus ab officio remouetur à beneficio, vt lxxxj. dist. c. si quis sacerdotum. cum c. seq. & xxxij. dist. c. præter hæc. & glo. in c. latores. de cleri. excom. quia vnum propter alterum vtrobique tantum vnum est, quod concedit Io. glo. in suspenso à canone, non autem in suspenso ab homine, vt statim priuetur beneficio, quia relegato ad tempus bona non adimuntur, nisi in sententia hoc exprimatur, vt in l. deportatorū. C. de pœn. quia dum alijs rationibus quis constringi potest, non sunt ei subsidia subtrahenda, vt C. de execut. rei iud. l. stipendia. vt etiam tenet gl. Barth. Brix. in c. præter hæc. xxxij. dist. & addit, quòd immo nec admittentur, etiam

si in

si in sententia exprimeretur, & idem dixit in
suis quæst.dominicalibus. & idem Hermanus
his omnibus relatis dicit, quòd id, quod plus
dixit verius est, pro quo alleg. in arg.xvj.q.j.c.
. . . . vbi dicitur, eos tamen monachos
clericos huiusmodi beneficium habere sanci-
mus, qui ad sacrosf. ecclesias, vel monasteria
pertinent, non deuagantes, neque circa diuina
ministeria desides, cum propter hoc ipsum
beneficium eis indulgemus, vt omnibus alijs
derelictis omnipotentis Dei inhæreant mini-
62 sterijs: hoc enim iustum est, vt cessante † cau-
sa, cesset beneficium, vel priuil.lxxxiiij. dist. c.
quisquis.& xxv.q.ij.c.ita nos.& in c.quia non
nulli.de cler.non resid.& in c.suggestum.de de
cim.& in c.Abbate. de verb.signif.& in l.fi.C.
de test.milit.& instit.de excus.tutor.§.pen.& fi.
de ind.l.ij.§.& quoque.in fi.& l.actione.ff.pro
socio.§.item. quòd autem dixit Io. & Bartho.
Brix. Idem Hermanus dicit intelligere in ca-
su indigentiæ, vt etiam dixi supra de effecti-
bus excommunicationis, & an vera sit differen
tia præmissa inter suspensionem ab homine, &
à canone satis supra dixi, vbi tractaui, quanto
tempore duret suspensio, in §.sed quæro. & in
q. qua pœna puniatur suspensus ab officio si
celebrar.

Item Io.de Deo in c. Apostolicæ. de except.
63 dicit, quòd suspensus † remouetur ab actibus
ecclesiasticis legitimis, sicut excommunicatus,
& dicit: quòd in illo c. Apostolicæ. cum qui-
dam suspensi fuissent, repulsi fuissent ab agen-
do pro electione suæ ecclesiæ, nisi Papa ad cau-
telam fecisset eos absolui, ne ordinationem ec-
clesiæ huius obiectionis obstaculo contingeret
retardari, quod Hermanus dicit non credere:
si enim suspensus potest eligere, vt supra vidi-
mus, ergo & potest multo fortius agere pro
electione obtinenda: potuissent ergo isti age-
re pro electione ecclesiæ suæ, si tantum fuissent
suspensi ab officio, sed quoniam suspensi erant
simplices canonici, vt ex rubrica illius decreta
lis colligi potest, & talibus personis nihil re-
manet, vt supra dixi, ergo non potuissent elige
re, ita & nec interim pro electione agere, nisi
fuissent absoluti, & secundum hoc intelligitur
illa decretalis de amotione temporali à benefi
cijs: vel dic, & forte melius, quòd loquitur de
amotione perpetua per sententiam, & hoc o-
bijciebatur eis, & probabatur, sed ipsi erant in
possessione, & dicebant se plenariè probare
posse sententiam illam fuisse nullam, sed quo-
niam hoc multum distulisset negocium electio-
nis, pro qua erant apud sedem Apostolicam cō-
stituti, quia mora in electionibus est periculo-
sa, ideò Papa eos fecit absolui ad cautelam: nō
fuisset ergo mirum, si tales fuissent repulsi ab
agēdo pro electione illius ecclesiæ, nisi fuissent
absoluti: iam enim nihil interesset eorum ne-
gocium illius ecclesiæ, cum totum, quod ha-
bebant in ea, viderentur per sententiam perdi-
disse: vnde dico, quòd in alijs negocijs pro-
prijs, vel ecclesiæ cuiusque, si mandatum habe
rent, vel sicut quilibet alia persona, bene ad-
mitterentur: non enim suspensus, siue ab of-
ficio, siue à beneficio ad tempus, vel perpetuo
priuatus est à communione hominum, vt in
d.decret.à nobis. de excep.
64 Quæro etiam, vtrum sententia † suspensio-
nis possit suspendi ad tempus, vide gl. in c.di-
lectis filijs.de appel.& Barth.Brix.in quæst.do
minicalibus.q.xl.inci. Vtrum effectus excom-
municationis.
65 Quæro etiam, vtrum suspensus † à suo sacer
dote in confessione sacramentali, si postea ce-
lebrat, efficiatur irregularis? Archid. in c.si
quis episcopus.xj.q.iij. el primo. in principio
dicit, quòd non, quia hoc in iure non cauetur,
arg.c.ad mensam.in §.euidenter.ea.causa, & q.
& de hac suspensione habetur. xxvj. quæstio.v.
per totum, sic etiam notat Innocen. in dicto
cap.si celebrat.de cler.excom.minstr.
66 Quæro, quid importent † illa verba, vide-
licet suspendo te: dicas, quòd intelligitur su-
spensus ab ordinaria potestate, dicit Archid. in
c.quia pontificali.de offi.dele.in vj. faciunt no
tata per Innocen.in d.cap. cum bonæ. de ætat.
& qualit.& in c.considerauimus. de elect. & c.
cum Vintoniensis.& ibi Abb.
67 Sed quæro, nunquid talis suspensus † ab offi
cio potest recipere fructus beneficiorum? In-
noc.in c.pastoralis. de appel.dicit, quòd non,
sed Host.intelligit hoc, quando ex graui causa
est suspēsus, vt not.in c.inter sollicitudines.de
purgat.can. secus si ex leui, puta propter scāda
lum, vel solam infamiam, nec din in illa persi-
stit, de quo etiam vide Spec. in tit.de inquisi.§.
iij.vers.quid si crimen. & in titulo de abolitio.
in §.ij.in princ.& per Abb.Sicul.in c. cum Vin
tonien.de elect.vbi multa ponit ad hanc mate-
riam facientia, & de effectu suspensionis: vide
etiam notata in c.is qui. de sent. excom. in vj.
& c. cum medicinalis.

SUMMARIA.

1 *Interdictum quid sit.*
2 *Interdictum duplex.*
3 *Interdictum loci, & personæ, in quibus differant, & inter se conueniant.*
4 *Interdictum tam in laico, quàm clerico inducitur.*
5 *Interdictum, pro quo peccato fieri possit. & numero 10.*

6 Locus

64 *Et quid de violatore interdicti loci.*
65 *Interdictus si celebrauerit, quando in perpetuum sit deponendus.*
66 *Dispensare quis possit cum violatoribus interdicti.*
67 *Actio popularis interdicti, quæ sit.*

De sententia interdicti.

VNC de tertia parte rubricæ, videlicet de sent. interdicti videndum est. In hac autem materia, quæ quotidiana, & practicabilis est, duos tantum ordinarié scripsisse comperi, videlicet Hermanum Theutonum, quem Io. de Friburgo ad literam retulit in sua summa, & Io. Cal. qui edidit tractatum de ecclesiastico interdicto, qui absoluit totum opus per septem quæst. principales: horum autem dicta simpliciter referre laboriosum potius, quàm vile foret, cum eorum scripta hodie cunctis pateant, quia causa: An aut Io. viderit scripta Hermani, cum fuerit longe antiquior, compertum non habeo, quia ipsum nō nominat, licet ponat multas ex q. suis quasi ad literam.

Ego nouum modum, & nouum ordinem seruabo in deductione huius materiæ, ne merus relator sim, & eam deducam per decem & nouem principales, inter quas ponam nonnullas ipsorum doctorum, quas signanter referam suis authoribus tribuendo, quarum

Prima erit, quid sit interdictum, & hæc fuit prima q. vtriusque.

Secunda, vnde dicitur.

Tertia, de eius speciebus, & hæc est quarta in ordine Hermani, & secunda Ioannis.

Quarta, de differentijs, & communitatibus interdicti loci, & personæ.

Quinta, pro cuius peccato potest fieri interdictum, & hæc est quarta q. Ioannis, nona vero Hermani.

Sexta, quis possit interdicere, & interdici, & hæc fuit tertia Ioannis, & xj. Hermani, & Friburgi.

Septima, vtrum interdictum possit suspendi ad tempus. Ioan. Calde. ponit hanc quæstio. incidenter, & non principaliter sub prima quæstione.

Octaua de effectu interdicti personæ.

Nona de effectu interdicti loci, Ioan. posuit hanc quæst. in genere, non distinguendo inter personas, & loca, & est eius quæst. sexta princ.

Decima, in quibus casibus sit persona ipso iure interdicta.

Vndecima, verū pro quolibet peccato mor tali sit aliquis interdicendus.

Duodecima, in quibus casibus interdicatur specialiter ecclesiastica sepultura.

Decimatertia, in quibus casibus sit locus ipso iure suppositus ecclesiastico interdicto.

Decimaquarta quæram de generali interdicto.

Decimaquinta quæram, quæ officia, vel personæ excipiantur à generali interdicto,

Decimasexta, si aliqui volunt satisfacere in generali interdicto, an sit eis relaxandum inter dictum, & hæc fuit q. Hermani, quam Io. Cal. incidenter posuit sua quæst. princi.

Decimaseptima de absolutione interdicti personæ.

Decimaoctaua de absolutione interdicti loci, & personæ, & hæ duæ fuerunt quæst. vij. Ioannis.

Decimanona de pœnis violantium interdictum.

Vt ergo incipiam à primo puncto proposito, videlicet quid sit interdictum, dicas, quòd
1 idem † est, quod prohibitio: Interdicere enim idem est, quòd prohibere, vt instit. de interdic. in princ. sed hæc diffinitio videtur nimis generalis, quia comprehenditur sub se omne genus prohibitionis, & sic omnis prohibitio posset dici interdictum, vt etiam dicit d. Card. Zab. in c. si celebrat. de cler. exc. minist. in j. col. post medium. Ideò Herm. in d. tract. c. j. diffiniuit, dicens, quod interdictum est censura ecclesiastica in pœnam contumaciæ, vel offensæ lata arcens populum Christianum, ne communicet sacramentis, Rayn. non diffiniuit in sua summa: Io. Cal. diffiniuit, dicens, quòd interdictum ecclesiasticum, siue diuinorum est suspensio ecclesiastica censuræ à diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis actiuè, & passiuè; sed hæc diffinitio ita comprehendit excommunicationem, & suspensionem, sicut & interdictum: propter ea quæ supra vidimus in vtroq; dictorū timlorū.

Do. Car. Zab. in cle. j. de sent. exc. dicit Landi. diffinisse, quod interdictū est pœna, qua ea, quæ sunt sacri mysterij, & diuini officij per personas interdictas in locis interdictis exerceri vetantur, & dicit idem Cardi. quod melius est dicendum, videlicet, quod interdictum est cēsura ecclesiastica prohibens administrationē diuinorū, & idem dixit in c. tanta. de excess. prælat. in ij. col. in versi. quia hic fit mētio de interdicto, & vide per eundem d. Cardin. in c. si celebrat. de cler. excom. minist. in j. col. sed hæc quoq; diffinitio non videtur variare in suo effectu ab effectu excommunicationis, & suspēsionis quo ad officia diuina, & administrationem sacramentorum. Ideò fortè posset reddi ibi, prohibens administrationem diuinorum in certo & expresso loco, vt differat ab alijs duabus præcedentibus censuris.

2 Interdictum † autem est duplex, videlicet lo
ci, & personæ, & hæc fuit quarta quæst. Hernia
ni, & secunda Io. Cal. Interdictum personæ est
amotio ipsius ab ingressu ecclesiæ, sed hæc for
tè magis propriè diceretur suspensio, tamen
tam clericus, quàm laicus interdici potest: su-
3 spensionem † autem in laico nunquam memi-
ni me legisse. Potest autem persona duplici-
ter interdici, vel singulariter, vel vniuersaliter,
puta cum tota familia, vel castrum, vel villa
interdicitur, similiter locus dupliciter interdi
citur, scilicet generaliter, & particulariter: hęc
Herm. in princ. primæ quæst.
4 Differunt interdictum † loci, & personæ in-
ter se: nam locus non interdicitur culpa sua,
sed hominum: persona verò culpa sua, vel al-
terius, vt infra dicam, vbi tractabo, pro cuius
5 † peccato potest fieri interdictum: homines. n.
sunt, qui delinquunt, non res, vt in authen. de
mandat. princi. §. oportet. coll. iij. cui simile di
citur in secundo libro Machab. v. c. videlicet,
6 quòd non propter locum † gẽtem, sed propter
gentem locum dominus elegit. Similiter e-
contrario non locus propter locum, nec gens
7 † propter locum, sed locus propter gentem ali
8 quando interdicitur. Item vbi persona † est
interdicta, nusquam licet ei ecclesiam intrare,
9 vbi verò locus † ẽ interdictus, parrochiani eius
possunt alias ecclesias intrare, & diuina audire
& celebrare, & sacramenta percipere de licen-
tia suorum sacerdotum. In quibus autem casi-
bus communicant, satis supra dixi in illa qõne
de differentijs, & cõitatibus excõicationis ad
suspensionẽ, & interdictum. in §. conueniunt.
10 Pro delicto † singularis, ac priuatæ personæ
debet ferri interdictum singulare ipsius, vt pec
cata suos teneant authores, vt in c. quæsitu. de
his, quę fi. à maio. par. cap. pro delicto verò vni
11 uersitatis † potest ferri generale interdictum lo
ci, vel personarum. Aliquando tamen etiã pro
delicto personæ potest ferri generale, vbi videli
cet persona non est priuata, sed in potestate cõ
stituta: crescente. n. cõtumacia ipsius potest to-
ta familia, & tota ciuitas supponi ecclesiastico
interdicto, vt xvij. q. iiij. c. miror. & c. j. de po-
stul. & de off. deleg. c. sanè. & de iureiu. c. ex re-
scripto. & de spon. c. non est nobis. hodie tamẽ
habemus extrauagantem Bonifacij VIII. sub ti
tulo de senten. excommunicationis, quæ inci-
pit, Prouidè attendentes. qua cauetur, quòd
ob contumaciam in non soluendo quamcun-
que pecuniarum quantitatem ex quacunque
causa debitarum non imponatur interdictum,
apponens etiam decretum irritans. Et pro-
pterea hodie auditores Rotæ non imponunt,
12 nec concedunt ecclesiasticum interdictum ne-
que in genere, neque in specie sine speciali com-
missione, etiam si in sua prima commissione
esset apposita clausula cum potestate interdi-
cendi, nec de facili conceditur, nisi debitor, &
contumax insorduisset in censuris per annum
& vltra, & sic seruat signatura iustitiæ, & sic
notauit do. meus Felyn. in aduertentijs dictæ
signaturæ.
13 Sed quæro nunquid interdictum † possit ad
tempus suspendi? & hanc quæstionem Io. Cal.
posuit incidenter sub prima q. Illud autem scie
dum est, sicut sententia excõmunicationis non
releuatur per appellationem, vt in c. pastora-
lis. de appel. sic nec sententia interdicti, vt in d.
c. pastoralis. & c. ad hæc. & c. quoniam. sed hic
videndum est, an possit suspendi, ita quòd ex
toto non tollatur, & illo suspensionis tempore
elapso non sit opus renouatione, & an eo su-
spenso possit interim appellari? Et videtur,
quòd non possit suspendi: nam excommunica
14 tio, & † interdictum pari passu ambulant, vt in
d. c. ad hęc. sed excommunicatio non potest su
spendi, quin trahat secum executionem, vt in
d. c. pastoralis, vt satis supra dixi de sententia ex-
communicationis, in qua formaui similẽ quæ
stionem, ergo nec interdictum: sententia. n. sta
tim suum exequitur effectum facti quidẽ, quæ
suo in arbitrio est iudicantis: pœnæ verò perse
cutio non eius voluntati mãdatur, sed legis au
ctoritati reseruatur, vt ij. q. iij. in §. notandum.
15 el secondo. nec iudex † potest efficere, quin in-
famia sequatur dãnatum de furto. l. non potest.
ff. de furt.
Sed in contrarium videtur, nam videmus
interdictum sæpe relaxari, & hoc ab ecclesia
tolerari. Præterea videtur, quòd excommu-
nicatio in multis casibus suspendatur, vt in il-
lis omnibus, in quibus potest communicari
excommunicato, quos posui supra in illa quæ
stione, quam quæsiui, in quibus casibus, & in
quibus personis licitum sit communicare ex-
communicato. Præterea videtur expressum
ĩ c. dilectis filijs, de cano. de appel. vbi dicitur,
quòd decanus effectum interdicti ad tempus
duxerat suspendendum, neque hoc ibi repro-
batur per Papam. vnde Guil. Naso dicit, ꝙ
16 episcopus † nunquam potest suspendere inter-
dictum, quin illud tollat in totum, vnde si tũc
appelletur, & iusta sit appellatio, per talem
appellationem defendetur. Sed Laur. Tanc.
& Vincen. dicunt contra, scilicet, quòd epi-
scopus possit suspendere interdictum, nec pos
sit appellari medio tempore, quia licet interdi
ctum relaxetur ad tẽpus, vt in ecclesia celebre-
17 tur, tñ interdicta est, & in ecclesia † interdicta,
bene celebratur, vt in cap. cum & plantare. §.
quòd & si tẽplarij. & c. vt priuilegia. de priuil.
nec est opus secundũ eos, vt renouetur interdi
ctum,

ctum, nam primum non relaxatur, sed eius executio suspenditur, argum. l. si manente. ff. de præcar. & l. peculium. §. si ære alieno. ff. de pecul. & sicut dicunt Theologi, quòd effectus
18 originalis † peccati suspenditur, licet ipsum originale remaneat, de quo habemus bo. text. in cap. ij. de consecr. distin. iiij. & sicut executio dignitatis alicuius suspenditur, vt xv. quæst. viij. cap. si quis presbyter. sicut etiam effectus acceptilationis suspenditur, & non ipsa acceptilatio, vt in l. cum hic status. in §. siue autem. ff. de donat. inter virum, & vxor. vnde, si relaxatum est interdictum quo ad effectum, manet tamen quo ad veritatem, nec est opus renouari, vt in c. qui recedunt. & c. de curato. & c. furiosi. cum sequenti. xxvj. q. vj. vnde si in casu isto appelletur, non suspenditur interdictum, secus tamen dicunt prædicti in excommunicatione vera, scilicet, vt eius effectus suspendi nō possit per episcopum, quia quàm cito quis est excommunicatus, est membrum diaboli, & est priuatus sacramentis, & communione fidelium: vnde ad hoc, vt efficiatur membrũ Dei,
19 necessaria est absolutio † vt in c. excellẽtissimus rex Carolus. xj. q. iij. credunt tamen prædicti, quòd Papa posset eius effectum suspendere, vt in c. si verè. de sent. excom. quia de sententia nulla facit aliquam, vt in c. hoc quippe. ij. q. vj. maius
20 est enim † de nihilo aliquid facere, quàm de aliquo aliud, vel nihil, vt in c. re vera. de consecrat. distin. iij.
21 Effectus interdicti † personæ multiplex est; primus amotio ab ingressu ecclesiæ etiam tūc, cum ibi non celebrantur diuina, etiam causa orandi, & hoc specialiter respicit interdictum personæ, vt in c. cum medicinalis. de sent. exc. in vj. ibi, ab ingressu ecclesię, & dixi causa orandi, quia Tătăt. voluit, quòd trāseūdo possit ingredi, quòd forsan posset saluari, si aliūde nō esset transitus ad alium locū, & tūc non celebraretur in ecclesia, alias nō credo verū hoc dictū propter verbū ab ingressu, vt supra quinimmo dici posset, quòd nec per cimiterium, cum interdicta ecclesia sit etiam interdictum cimiterium, licet non contra, sed quod plus est, vtique tanti est.

Sed circa hoc quæro: statutum est in iure
22 causas † ecclesiasticas in ecclesia esse tractandas, vt c. in nomine domini. xxiij. dist. & ij. q. iij. c. præceptum. & xxiij. q. vlt. c. conuenior. & c. cum in terra. de elect. & in c. qua fronte. de appell. in princip. & c. decet. de immunit. ecclesiarum. in §. cessent. cum duobus §. sequentib. in vj. à contrario sensu, & per Specu. in titulo de accusat. in tertia parte. in §. secundo loco. in fi. in versi. quòd autem prædictum.
23 Pone modo, quòd † & reo, & actori interdictus est ingressus ecclesiæ, vel altari tantum, quid fiet? Dicunt quidam, quòd poterunt intrare, quia interdictum non extenditur ad hūc casum, sicut si quis vouisset, vel iurasset non comedere carnes, tamen debet comedere, vt se purget ab hæresi, vt in cap. fi. xxx. dist.

Sed credo melius dici posse, videlicet, quòd tunc extra ecclesiam causa tractabitur, vt interdictum seruetur; quia nihilominus valebit iudicium, nec est præceptum, quòd alibi, quā in ecclesia tractari non possit, sed tantum propter honestatem hoc dictum est, vt propter loci reuerentiam magis caueatur à mendacijs, & periurijs.
24 Secundus effectus est, quòd interdictus † repellitur à diuinis, etiam extra ecclesiam: cum enim iure caueatur, quòd in generali interdicto in conuentualibus ecclesijs bini, & bini, vel tres simul horas canonicas valeant legere, potius quàm cantare interdictis, & excommunicatis exclusis, & voce ita dimissa, quòd exterius audiri non possint, vt in c. quòd in te. de pœn. patet, quòd interdictus prohibetur exterius audire diuina.

Tertius effectus est, quòd interdictus nedū est prohibitus audire diuina, immo & multo magis celebrare, vt probatur in c. clerici. & c. latores. de cler. excom. minist. quod etiam probatur rationibus ex primis effectibus consequentibus, qui si non debet ecclesiam intrare, vt in primo effectu, vbi ergo celebrabit? Et si dicas, quòd etiam extra ecclesiam aliquando permissum est celebrare, dico, quòd non est ve
25 rum, quia nomine ecclesiæ † intelligitur non solum ambitus murorum, sed quilibet cœtus fidelium siue ad orationem, siue ad quodlibet diuinum ministerium celebrandum collectorum, & vbi etiam in domibus priuatorum celebratur, vt in domibus episcoporum, & regū, ibi est ecclesia, quæ repræsentatur per altare portatile, vbi est lapis erectus in titulum manu episcopali consecratus, & crismate delinitus, sicut & ecclesia: vnde puto exclusiuè interdictū à processionibus, & celebrationibus, quæ extra muros ecclesiæ fiūt, vt in die palmarum, purificationis, rogationum, letaniarum maiorum, & corporis Christi, & huiusmodi, cū pro aliquibus necessitatibus ea fieri cōtingit. Itē si prohibetur audire diuina, vt dixi supra in ij. casu, multo fortius celebrare: ois. n. q celebrat, audire verisimiliter intelligitur, sed non cōtra.

Quartus effectus, qui ex his tribus de necessitate sequitur, scilicet, quòd omnis clericus interdictus sit suspensus ab officio, quod ex præcedenti connexione videtur sequi, vt supra tetigi in q. de differentijs, & causa talibus interdicti, & suspensionis.

Quintus effectus sequitur ex quarto, si enim

verum est, quòd omnis interdictus sit suspensus ab officio. sequitur, quòd locum habet in ipso omnis effectus suspensionis ab officio, de quibus supra dixi de effectibus suspensionis.

Consequenter quæro de effectibus interdi-
26 cti loci, & dico, quòd effectus † huius interdicti est, ne in eo celebretur, nec sacramentum conficiatur. Sed circa hoc plura videnda sunt, & quæri possunt, & primo.

Vtrum in loco interdicto possit sacramen-
27 tum† baptismi, vel pœnitentiæ conferri, vel matrimonia ante valuas ecclesiæ celebrari, vel cadauera fidelium sepeliri.

Per præmissorum declaratione puto distinguendum esse, quoniam aut interdictum est generale, aut particulare: primo casu tunc ea sola possunt exhiberi, quæ dicam infra, vbi quæram, quæ officia, seu personæ à generali interdicto excipiantur, quæ erit xiiij. quæst. nostra principalis. Si autem particulare, sic distinguo, quia aut locus est interdictus ab homine, & tunc puto nullum sacramentum in ecclesia conferri debere, excepto baptismate paruulorum, & hoc intelligo etiam verum, si in loco non sit alia ecclesia, alias securius est, vt in alijs celebretur, si sint baptismales.

28 Sed quid, si sint aliæ ecclesiæ † non baptismales, vt esse deberent secundum Concilium Pardeñ. de quo in cap. omnis presbyter. de consecrat. distin. iiij? Tarantasi. dixit, quòd sine præiudicio veritatis posset dici, quòd tunc, etiam ipsa interdicta ecclesia, baptismus paruulorum solemniter valeat celebrari. argum. ex eo, quod dicitur, quòd vbi generale interdictum est, omnes ecclesiæ sunt interdictæ, & tamen tunc potest conferri baptismus paruulorum; nec distinguit ius, vtrum in ecclesia, vel extra ecclesiam, propter quod innuitur, quod in ecclesia fieri permittatur.

De matrimonijs autem bene credit, quòd possint ad fores ecclesiæ copulari.

29 Pœnitentiæ autem in † ecclesia non debent audiri.

Putat tamen, quòd in cimiterio clerici tantum possint sepeliri, qui bene seruauerunt interdictum, vt in dicto cap. quòd in te. de pœnit. de quo latius dicam infra in xiiij. quæstio. principali, in qua tractabo, quæ officia, vel personæ à generali interdicto excipiantur in versi. item vt clerici.

Si autem interdictum particulare sit à iure inflictum, vt in illis, quæ dicam infra in xiij. quæstio. in qua quæram, in quibus casibus locus sit ipso iure interdictus, scilicet propter præsentiam excommunicati, vel sepulturam infidelis, vel excommunicati, vel effusionem sanguinis notabilem, vel seminis humani: puta Tarant. & Herm. quòd & baptisma possit in ecclesia celebrari secundum distinctionem supra proximè positam, & confessiones pœnitentiũ audiri, & matrimonia ante fores copulari.

Et in cimiterio generaliter non solum clericos, sed etiam alios sepeliri, cessantibus tamen alijs missarum, & processionum solemnitatibus, & campanarum pulsationibus.

30 Quæro etiam, vtrum in ecclesia † interdicta siue à iure, siue ab homine possit orari à non interdictis oratione priuata? Hermanus dixit, quòd sic, quia hoc nusquam in iure prohibitum inuenit.

31 Nunc videndum est, in quibus casibus † quis sit ipso iure interdictus, inuenio duos casus tantum.

Primus, cum quis excommunicationis sententiam sine competenti monitione præcedenti, & personis idoneis præsentibus promulgare præsumpserit, vt in c. sacro. de sent. excom. dist. j. & in c. de illicita. xxiiij. q. iij.

Secūdus casus est in c. cum medicinalis. de sent. excom. in vj.

Illud quoque sciendum est, quòd in veteri lege mulier reputabatur immunda post partum, & ideò, si pepererat masculum, erat ei interdictus ingressus ecclesiæ, siue sanctuarij xl. diebus, si fœminam, lxxx. vt Leui. xij. & transumptiuè. v. dist. §. j. quod hodie in lege euangelica sublatum est: quia mulier in puerperio constituta potest ingredi ecclesiam ad gratias Deo agendum, si tamen vult abstinere, quousque purificetur, laudabile est, vt in d. §. j. & in c. ad eius verò concubitum. & de purifica. post partum. per totum. Idem quoque intelligendum est de menstruata, vt in d. c. ad eius.

Quamuis posuerim aliquos casus, in quibus quis est ab ingressu ecclesiæ interdictus,
32 videtur tamen, quòd † pro quolibet peccato mortali quis sit interdictus: si enim prohibetur, quis pro veniali, multo fortius pro mortali, quod autem pro veniali prohibeatur quis ab ingressu ecclesiæ, videtur probari in c. qui factus sacerdos. de pœniten. distin. j. & idem videtur probari per id, quod dixit Gregorius in capi. vir, dum propria vxore. xxiij. quæst. iiij. ibi, nisi lotus aqua, non debet intrare ecclesiam, quia
33 licita mixtio † coniugis sine voluptate fieri non potest, à sacri loci ingressu est abstinendum, de quo dixi supra de pollut. noc. quia voluptas
34 ipsa sine culpa † esse non potest, & hoc intelligendum est de culpa veniali. Si ergo pro illa est ab ingressu ecclesiæ abstinendum, multo fortius pro mortali. Idem videtur per hoc, quòd dicitur de hostiarijs, qui debent indignos de ecclesia eijcere. xxj. distin. cap. cleros.

cleros, & clericos, idem dicit glo. supra Matth. xvj. vbi dixit Iesus, Tibi dabo claues regni
35 cælorum, & glo. dicit, quòd † claues sunt discernendæ, scientia, & potentia, qua dignos admittere, & indignos reijcere debet, & excludere. Solutio.

Licet Barth. Brix. dixerit contrarium: Herma. tamen, & Tarantasi. dicunt, quòd quilibet in mortali constitutus potest ecclesiam ingredi, vt de consec. dist. j. c. episcopus nullum. & j. q. j. c. qui studet, vbi dicitur, quòd dominus omnes peccatores reliquit in ecclesia, & templo præter simoniacos, vt dixi supra de fistio. in principio, & est tex. in c. qui studet. j. q. j. & ibi glo. In verbo dimisit. dicit, quòd etiam
36 excommunicatus † potest ingredi ecclesiam causa orandi, & soli simoniaci in ordine semper repelluntur.

Item Apostolus specialiter dicit pro peccato mortali esse abstinendum à corpore Christi,
37 dicens, † Probet autem seipsum homo, & si de pane illo edat, & de calice bibat: sed quis ita se potest probare, vt dicat, mundus ego sum ab omni peccato? si. n. hoc dixerit, hoc ipso immundus est, si. n. dixerimus, quia peccatum nõ habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est: & similiter canones dicunt esse abstinendum à corpore Christi, vt de consecr. dist. ij. c. quotidie celebrare. & c. qui celebrat. & c. qui discordat. videtur ergo, quòd pro mortali non sit abstinendum ab ecclesia, nisi quis specialiter sit interdictus, vel excõmunicatus ab homine, vel à iure, vt in casibus superiori titulo prænotatis: quinimmo potius videtur, ꝙ debet frequẽtare ecclesiam, qui est in mortali, vt Deus eum conuertat per verba sacerdotis, vt de pœni. dist. v. c. falsas. Ad illud autem Gregorij dicimus, quòd consilium est, nec est dictum propter peccatum, sed propter quandã immunditiem carnalem ex coitu. Item cuius est abstinendum ab ingressu ecclesiæ propter reuerentiam sacri loci, vt satis dixi supra de pollutione nocturna, vnde dixit dominus Deuter. xxij. Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ gerẽs paxillum in baltheo, cumq; sederis, fodies per circuitum, & egesta humo operies, quo reseruatus est: dominus. n. Deus tuus ambulat in medio castrorũ, vt eruat te, & tradat tibi inimicos tuos, vt sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te. super quem locum dicit gl. corporalem immunditiã intelligit dominus, Ideò præcepit nihil fœdum remanere in castris. illud autem, quod dicit Gregorius, Voluptas carnalis sine culpa esse non potest, cautè intelligendum est sic, videlicet non potest. f. de facili, vel quia ita est, vt in pluribus: credit tamen Herman. & Tarant. ꝙ coniugalis concubitus aliqñ sine peccato esse possit: ad illud, quod obiectũ est de hostiarijs, ꝙ debent indignos ab ecclesia eijcere, prædicti dicunt, ꝙ illa litera est in quarto sententiarum, & xxiiij. dist. cap. Hostiarij. In decreto tamẽ est talis litera: inter bonos, & malos habentes iudicium fideles recipiunt, & infideles respuunt: quæ litera non obuiat proposito nostro: planum est. n. apud omnes, ꝙ infideles ab ecclesia sunt reijciendi. Ad aliam verò literam respondit Tarãt. ꝙ indigni ibi appellantur, quicunq; infideles, vt Iudæi, hæretici, & Saraceni, cathecumini. Item excõmunicati tam à canone, quàm ab homine, si tamen publicum fuerit, vel specialiter interdicti, tales. n. repellere debent hostiarij, vel ipsi per se ipsos abstinere, si suæ conscientiæ credent tales esse, de quo habetur in c. qui studet. j. q. j.

38 Quibus casibus ecclesiastica† sepultura interdicatur quoq; videndum est, & dicas, quòd est quoddam speciale interdictum. s. ecclesiasticæ sepulturæ, quæ pluribus denegatur, vt hære
39 ticis, † Iudæis, & Paganis, vt de consec. dist. j. c. ecclesia. & in c. seq. Idem quoq; est in receptatoribus, & defensoribus eorundem hæreticorum, & eorum, qui cum eis negociationẽ exercẽt, vt in c. sicut ait. de hæret. & idem in his, qui post mortem de heresi conuincuntur, vt in c. sanè profertur. xxiiij. q. ij. Item interdicitur excõmunicato, & interdicto, vt in c. in nostra. de sepult. quod intelligit Gof. de notoriè, & publicè excõmunicatis, vt i c. sanè ꝙ superior. xxiiij. q. ij. quod satis videtur per id, quod expresse dicit prædic. decre. in nostra. de interdictis: hic in omnibus prædictis casibus ita vera sunt, ꝙ etiã si in cymiterio sepulta fuerint, exhumari debent, nisi ossa eorum ab ossibus fidelium discerni non possent, vt in c. sacris. de sepul. & c. ad hæc. de priuil.

Denegatur quoque, & interdicitur ecclesiastica sepultura, morientibus in torneamentis, vt in c. j. & ij. eo. tit. & dixi supra inibi, his non negatur pœnitentia, & viaticum, idest corpus dominicum, vt in dic. capitulis.

Vsurarijs manifestis in eodem vsuratum peccato morientibus ecclesiastica sepultura interdicta est, vt latè dixi supra de vsur.

Semetipsos interficientibus interdicta est ecclesiastica sepultura, vt in c. placuit. xxiij. q. v. etiam si ex honesta causa hoc fecerint, vt in c. ex parte. de sepult.

Morientibus etiam, qui non seruauerunt canonem omnis vtriusque sexus, de pœniten. & remissio. interdicta est ecclesiastica sepultura.

Item raptoribus, & ecclesiarum violatoribus manifestis, quos nec in sanitate pœnitet,

nec emendant rapinam, nec in morte præstant securitatem. Nam licet huiusmodi de peccato contritis nec pœnitentia, nec viaticum denegetur, tamen eis interdicitur sepultura, vt in cap. super eo. §. qui autem in sanitate. de rapto. secus autem, si saltem in morte, licet in priori tempore hoc noluerint, vel ipsi emendent, vel emendandi securitatem præstent, vt in dicto cap. super eo. §. si verò, quod fit ad terrorem aliorum, vel alij, cum possint, satisfaciant timore huius pœnæ: eis enim nihil nocet.

Item regularibus ecclesiastica sepultura interdicitur, qui proprium retinendo decedunt, immo iam sepulti exhumandi sunt, si sine scandalo fieri potest, & in sterquilinio sepeliendi, vt c. super quodam. de stat. mo.

Laicis etiam ecclesiastica sepultura interdicta est, qui decimas ecclesiæ debitas iniustè detinent, vt in c. prohibemus. de deci.

Ijs quoque, qui pœnas contra blasphemos in Deum statutas suscipere renuerunt viuentes, morientibus ecclesiastica sepultura interdicitur, vt in c. fi. de maled.

Item omnibus decedētibus in peccato mortali sine pœnitentia, vt in c. placuit. xiij. q. j.

Si tamen in his signa pœnitentiæ, & contritionis apparuerint, non esset eis deneganda, vt in c. à nobis. de sent. excom.

40 Sed quæro, signa † contritionis quæ sunt? vt si vocabat sacerdotem voce, vel signis, vel petebat pœnitentiam, vel manum contundebat, vel percutiebat pectus, vel os, vel iunctis manibus supplex plorabat, vel alia signa ostendebat, si vocem, vel loquelam amiserat, vt habetur in c. qui recidunt. xvj. q. vj. ibi, in tex. aut præsentis in suo nutu.

41 Per quot † testes, vel quales hæc signa probabuntur? dicas, quòd per duos saltem, vt in dicto cap. his qui. vbi in plurali dicitur sic, videlicet testimonia eius fidelium circunstantiũ prodesse debebunt: sed immo videtur, quòd vni soli credatur in hoc casu, quia hoc non cedit in alicuius præiudicium, vt in c. cum itaque. & c. placuit. de consecr. dist. iiij. alias tamē in hoc dicendum est, vt notatur in tex. & gl. in verbo testis, & verbo confitentem. c. super dilectis. de success. ab intest.

42 Illud autem postremo sciendum est, quòd illis, qui pro suis † sceleribus iustitia iubente in patibulo moriuntur, vt fures, & latrones, vt de furt. cap. fures. si dignè, & deuotè confessi sunt, & absolutionem obtinuerunt, non est eis ecclesiastica sepultura deneganda, vt in capit. fi. xiij. q. vlt. quamuis. & c. fi. & cap. placuit. xxiij. q. v. indistinctè videtur loqui, sed illud intelligendum est, vt dixi de impœnitentibus, quod etiam dicit gratiam expressè ibi. in fi. impœnitentes, subaudiam alias, vt in quibusdam codicibus inuenitur: & attende, quòd in libris antiquis illud cap. non incipit, placuit, sed incipit, qui sibijpsis. & in fi. dicit subandiam.

43 Successiuè, & competenter quæro, in quibus casibus † locus sit ipso iure interdictus. & dicendum est, quòd ipso iure interdicta est ecclesia, dũ in ea fuerit aliquis excommunicatus, quo casu, quid agendum sit, satis supra dixi, de sent. excom. sub illa q. vtrum excōmunicatus possit aliquo tempore ingredi ecclesiam.

Locus etiam, id est ecclesia interdicta est, in qua paganus sepultus est, nec in ea celebrari potest, donec cadauer exhumetur, & eijciatur foras, & locus mundetur, vt in c. ecclesiasticum. de consec. dist. j.

Cymiteria quoque interdicta sunt, in quibus cadauera excōmunicatorum sepulta sunt, Ideò aspersione aquę benedictę solemniter per episcopũ, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit, benedicenda sunt, vt in c. consuluisti. de consec. ecclesiæ.

Propter seminis humani aspersionem, seu effusionem, vel emissionem locus ipso iure interdictus est, vt de consec. dist. j. c. ecclesijs. & in c. si ecclesia. de consec. ecclesiæ.

Sed hoc sanè intelligendum est, videlicet de effusione scandalosa, videlicet si sit publica, vel alias notoria, aut ad hominum notitiam deducta per confessionem, saltem ipsorum, qui coierunt, vel alterius eorum, vt probatur in c. significasti. de adult. & idem intelligo, si quis in ecclesia dormiendo pollutus sit, si hoc ipse detexerit, secus si tacuerit; quia de occultis ecclesia non iudicat, vt satis supra dixi, & ex his propterea videtur interdicta dormitio in ecclesia etiam sacerdotibus, & ministris.

Effusio etiam sanguinis ex vulneribus inducit interdictum in ecclesia, vt in c. ex tuarum. de priuil. & sub hac conclusione plura oriuntur dubia. Primum,

Nunquid ex effusione sanguinis ex naribus inducatur interdictum. Dicendum est, quòd non, per d. c. ex tuarum. de priuil. argu. l. huic scripturæ. §. primo.

Secundo quæro, quid de effusione sanguinis ex cicatrice, vel vulnere antiquo. Dicas, quòd non inducitur interdictum per iura supra proximè allegata, etiam si vulnus prorumperetur, & moreretur in ecclesia, sed vt interdicatur ecclesia ex effusione sanguinis, requiritur, quòd vulnus fiat in ecclesia, etiam si extra ecclesiam moriatur, vt in d. c. ex tuarum, de priuil.

Sed tertio quæro, quid si aliquis cadat epilenticus,

lenticus, & moriatur, vel alio casu fortuito? dicas, quòd non interdicitur ecclesia per eadem iura supra proxime alleg.

44 Quarto quæro, quid si Ecclesia † non sit consecrata, nunquid ex effusione sanguinis ex vulnere in Ecclesia illato locus sit interdictus? dicas, quòd sic, vt in cap. si ecclesia. de consecra. ecclesiæ vel alta. & c. pen. de immunit. ecclesiarum. vbi dicitur, Ecclesiæ, in qua diuina ministeria celebrantur, nullo iure priuilegium immunitatis adimitur, quia obsequijs diuinis dicata nullius est obsequijs prophananda: & ex illis verbis, in qua diuina mysteria celebrantur, videtur posse inferri, quòd nondum gaudeat priuilegio illarum, in quibus diuina officia celebrantur, quia nondum videtur plenè dicata diuinis officijs, & obsequijs, vnde non videtur, quòd ibi dici possit sacrilegiũ committi, nec locus sic pollutus debet aspergi aqua benedicta, quia ibi nullum diuinum officium fuit celebratum.

Nunc de generali interdicto videndum est. 45 Generale † interdictum dicitur non solum, vbi regnum, vel prouincia interdicitur, sed etiam villa, vel castrum: generale enim dicitur, quantum ad illum locum, cum nullus excipiatur, & in his locum habet quicquid de generali interdicto dicitur, vt in c. cum in partibus. de verbo. signifi.

Sed quid si interdicitur terra alicuius domini, in qua est ecclesia, quæ non habet illam indulgentiam, quòd non pulsatis campanis, & exclusis, &c. nunquid tale interdictum reputabitur generale illius terræ? Herm. dicit quòd frater G. de Remis tenuit, quòd sic, siue ille dominus habeat in diuersis parrochijs terrã, siue in vna tantum, quamuis terra illius pariter hic non sit sua tota.

Sed quæro, quid si interdicitur terra alicuius domini, sed nullam habet terram, aut castrum, aut villam integram sub suo dominio, sed pro indiuiso cum alio? nunquid reputabitur generale interdictum terræ? videtur dicendum, quòd non: arg. illius c. cum in partibus. de verbo. signi. vbi dicitur, quòd nomine terræ, villa, & castrum intelligitur: dicit tamen idem Herm. de mente dicti fratris G. de Remis, quòd etiam in hoc casu, ex quo habet multitudinem hominum sibi subditorum, cũ interdicitur terra eius, generale interdictum dicitur, non particulare: quia illud interdictum terræ particulare credit, vbi terra certa, vel certa ecclesia signãter supponit interdicto.

46 Quæro etiam, nunquid in generali terræ interdicto intelligantur esse interdicti omnes incolæ illius terræ? Idem frater G. de Remis, vt idem refert, credit, quòd sic, nisi aliud dicatur, aut intelligatur à latore sententiæ: sic enim intelligitur vsus, & consuetudo, quæ non recipit huiusmodi personas ad sacramenta, vel diuina officia in ecclesijs non interdictis: quod tamen fieri posset, nisi reputarentur interdictæ: vel dic, quòd posset distingui, vtrum pro culpa ipsorum habitatorum, & incolarum sit terra interdicta, vel etiam Principis, & domini loci, an non: vt in primo casu intelligantur personæ interdictæ: in secundo vero non.

47 Sed pone, quòd terra alicuius † principis, propter eius culpam est taliter interdicta, quod etiam personæ sunt interdictæ, nunquid, si aliqui transferant domicilium alibi, remaneant interdicti? Idem frater G. de Remis dicit, quod sic, donec interdictum totum relaxetur generaliter, vel saltem circa personas: quod sine difficultate fiendum esse dicit, maxime si in detestationem principis sui, qui dedit causam interdicto, vel ob periculum animæ suæ transferat domicilium, & nihil detineat sub illo domino, vel Principe, vnde inuari possit princeps. Si autem ille, qui tulit sententiam interdicti, non intellexit ligare subditos, nisi quandiu erunt sub dominio Principis, credo, quòd quàm cito desinant esse sub eius dominio, tam cito desinant esse interdicti, nec indigeant aliqua absolutione speciali, vel relaxatione, arg. c. nõ est nobis. de spons. in dubio autem tutius est, vt faciant se absolui.

Quæro etiam, nunquid, cum interdicitur terra alicuius principis, intelligantur tam terra propria, & principalis, quàm etiam feudataria, quæ eius nomine, vel ab eo tenetur, similiter etiã interdicta? Idem frater G. de Remis credit, quòd si dictum est, interdicimus regnum tale; intelligendum est totam terram ei adhærentem tempore latæ sententiæ, siue ratione dominij, siue ratione feudi esse interdictam, arg. c. j. de postula. Si autem dictum sit simpliciter, interdicimus terram talis regis, vel Principis, credit. Idem G. de Remis inter dictum huiusmodi non esse extendendum ad feuda, cum pœnæ sint restringendæ.

48 Quæro postremo, vtrum in generali interdicto possit orari oratione priuata in ecclesijs illius loci? dixi supra, scilicet, distingue, quòd aut quærimus ab incolis, aut à transeuntibus, & extraneis: primo casu videtur, quòd non eo saltem casu, quo personæ intelliguntur interdictæ, vt dixi supra. in secundo vero casu videtur planum, quòd sic: tamen idem frater G. de Remis non distinguit, sed dicit, quòd propter generale interdictum non intelligitur esse interdictum habitatoribus ingressum ecclesiæ, nisi hoc specialiter in sententia exprimatur, vnde putat, quòd ibi possit orari.

Quæ

Quæ autem officia, seu personæ à generali
49 interdicto † excipiantur, sciendum est, quòd multa excipiuntur de ecclesiasticis officijs, quæ in generali interdicto exerceri possunt, & primo baptismus paruulorum, vt in c. non est nobis. de spons. & in c. responso. de sent. excom. ex eo autem, quòd dicitur paruulorum, argui potest, ergo non adultorum, in quibus citra periculum damnationis æternæ potest differri baptismus, cum possint saluari per fidem sacramenti. paruuli autem non possunt saluari, nisi per fidei sacramentum: sed forte verius est, quòd idem sit de baptismo adultorum, nec illa ratio stringit: nam sine confirmatione paruuli salui possunt: non enim confirmatio ponitur inter sacramenta necessitatis, sicut nec eucharistia: dicit enim Augustinus, vt quid paras dentem, & ventrem, crede, & manducasti, & tamen ista duo permittuntur interdicto: credo igitur idem in baptismo adultorum: nec quòd longa dilatio possit animos eorum à baptismo reuocare, arg. c. nequid absit. de consec. di. iiij.

Præterea, si tanta vis facienda est in hoc, quod dicitur paruulorum, ergo si qui adulti vellent in mortis necessitate baptizari, non possent: quod falsum puto, vt de conse. d. iiij. si qui necessitate mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragij vrgentur, omni tempore debeant baptizari.

Præterea, cum baptismus sit sacramentum necessitatis, sicut est pœnitentia: sicut illa conceditur morientibus, & omnibus peregrinantibus, vt infra dicam: ergo & ille, immo multo maioris necessitatis est baptismus, quàm pœnitentia: quod patet ex eo, quòd dicitur ianua omnium sacramentorum, vt xxxij. dist. §. si verum. & latius dixi supra de ætate & qualit. & de presbytero non bapti.

Et si obijciatur, quòd, quia litera decretalis dicit paruulorum, videtur adultos excludere, dico hoc ideo esse, quia hodie plures paruuli, quàm adulti baptizantur: supplendum est ergo maximè, quia lator canonis posuit à communiter accidentibus.

Confirmatio quoque paruulorum in generali interdicto excipitur, vt in d. c. responso. de senten. excom.

Excipitur pariter pœnitentia morientium, & peregrinantium, qui signum crucis accipiunt ob reuerentiam crucifixi: quod etiam ad alios peregrinos misericorditer propagatur, vt in d. c. non est nobis. de spons. & in c. quod in te. de pœnit. licet autem hic dicatur morientium, & peregrinantium, quidam tamen notauerunt similiter, etiam quorumlibet sanorum, per c. quòd quidam. de pœnitent. quod frater G. non tenet. Illud autem, quod dictum est de cruce signatis, & alijs peregrinis, Idem frater G. intelligit tam de illis, qui iã sunt in itinere, quàm de illis, qui sunt in præparatione ad eundum, licet quidam putent solum de primis.

Item frater G. intelligit hic de omnibus cruce signatis, & peregrinis, siue sint interdicti interdicto generali pro culpa aliena, siue non: credit etiam idem, quòd eorum confessiones in ecclesia interdicta audiri poterunt, quotiescunq; voluerint, etiam sine necessitate, vel sine periculo mortis, licet Io. glo. videatur notasse super hunc locum, quòd sit intelligendum: quando isti cruce signati proficiscuntur ad iustum bellum, quia tunc subest iusta causa timoris.

50 Sicut si quis esset excommunicatus à † Papa, tamen in bello iusto posset absolui à quocunque, vt in c. de cætero. de sent. excom. & in c. quòd in his. Tamen huiusmodi cruce signati, vel peregrini, si sunt generali interdicto ligati, non admittuntur ad diuina in loco interdicto, quia in hoc non sunt priuilegiati, sed nec ad pœnitentiam admitterētur ob hanc indulgentiam, si pro culpa propria fuerint interdicti.

Vnde si ciuitas aliqua pro culpa ciuium sit interdicta, & aliquis de illis accipiat crucem, vel peregrinari vellet, si ipse ē de illis, per quos regitur ciuitas, aut consentit, aut participat in culpa, propter quam est interdicta ciuitas, idē est, ac si pro culpa propria sit interdictus, vnde non habet hoc beneficium.

Sed quia peregrinantium pera, & baculus consueuit benedici, vt legitur in pontificali de benedictione peræ, & baculi, quæro vtrum talibus debeat benedici?

Item quæro, nunquid tales in via poterunt audire diuina?

Item, cum venerint ad locum peregrinationis, poterunt intrare ecclesiam, siue locum sacrum, & ibi offerre? Frater G. de Remis dicit ad primum, quòd cum benedictio peræ, & baculi non reperiatur talibus à iure interdicta, videtur concessa.

Ad secundum dicit, quòd non debent audire diuina in via in aliqua Ecclesia, in eam tamen ingredi poterunt causa orandi oratione priuata, & offerre, nisi sint expressè interdicti ab ingressu ecclesiæ.

Ad tertium dicit, quòd & si tales essent etiã prohibiti ab ingressu ecclesię pro culpa aliena, quia tamen illa decretalis, quòd in te. de pœn. & remis. videtur approbare peregrinationem talium dans eis beneficium speciale, videtur ea concedere, quæ sunt quasi de substantia peregrinationis, vt intrare locum, & offerre: si tamen

men eo ipso, quòd filiusfamilias licentiatur à patre ad scholas concessum ei videtur, quod faciant, vel facere consueuerunt scholares, ita dicit idem frater G. de Remis. Sed videtur posse dici tum propter hanc vltimam rationem, tum propter ea, quia fauores, & beneficia sunt amplianda, tum etiam propter religionem peregrinationis Dei, & sanctorum locorum honorem, quòd & benedictio eis dari debeat, & postquàm locum interdictum exierunt, omnia eis liceant, quæcunque quibuslibet licent non interdictis.

Eucharistia vero pœnitentibus non prohibetur, vt in d. cap. quòd in te. & cap. permittimus. de sent. excom. Matrimonium quoque apud ecclesiam publicè tempore interdicti admittitur secundùm Innoc. in capit. non est nobis. de spons. in fi.

51 Item clerici, qui bene seruauerunt interdictum decedentes in cimiterio ecclesiarum sine campanarum sonitu cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio possunt sepeliri, vt in d. cap. quòd in te. de pœnit. & remis. quod alij qui intelligunt de regularibus, vel alijs, qui super hoc sunt specialiter priuilegiati.

Ego autem intelligo generaliter, cum tex. d. cap. quòd in te. non distinguat, & similiter videtur per hoc tex. cap. euangelica. lv. dist. & fauores sunt ampliandi, vt etiam dixi supra. & odia restringenda.

Item in eo, quòd dicitur cum silentio, dicunt quidam, ita quòd nihil dicatur de agenda, seu officio mortuorum, quia non dicitur voce demissa, sed sub silentio, sed vbi est vox, non est silentium, & vbi est silentium, ibi non est vox, & vox submissa pura est vox. Tamen credo, quòd possit dici officium submisse, quia silentium non sophisticando dicitur vox submissa, vnde dicitur, quòd Martha vocauit Mariam sororem suam silentio dicens, Magister adest, & vocat te, vt Io. xj. Similiter credo, quòd vbi generale interdictum fertur in personas, clerici tamen intelliguntur excepti: similiter & cæteri religiosi, cum distinctione tamé illa, quam infra dicam in §. omnes autem personas. Intelligantur igitur (dico) excepti quo ad auditionem simpliciter: non enim sunt interdicti, nisi tantummodo quantum ad locum illum interdictum, nisi hoc fuerit expressum in prolatione sententiæ, vnde si transeunt ad locum interdictum, siue in morte, siue in vita, poterunt ibi & audire, & celebrare diuina, recipere sacramenta, & sepeliri: dicit tamen idem frater G. de Remis, quòd si familia alicuius interdiceretur, quòd clerici, qui sunt de familia, eius essent interdicti, nisi specialiter exciperentur.

Quantum ad celebrationem vero non sunt clerici simpliciter exempti, sed cum distinctione, quam statim dicam: item ab aliquibus personis possunt diuina officia celebrari, sed differenter: nam mihi videtur posse distingui inter missæ celebrationem, & aliorum officiorũ, 52 & horarum. Missa † enim celebrari permittitur ministris ecclesiarũ semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis causa cóficiendi corpus Christi, quod pœnitentibus in pœnitentia non denegatur, vt in cap. permittimus: regularibus vero semper hoc permittitur: episcopis verò quandoque: elicitur hæc differentia inter regulares, & episcopos, si diligenter tex. ponderetur in d. capit. quòd in te, de pœnit. & remiss. vbi, quando loquitur de episcopis, dicit quandoque; vbi vero loquitur de regularibus, nullam temporis determinationem apponit.

Quantum vero ad celebrationem horarũ, ita videtur distinguendum: nam ecclesijs sæcularibus non conuentualibus, non debent simul à duobus, vel pluribus dici: in sæcularibus vero conuentualibus bini, vel terni, eas possunt legere, potius quàm cantare, clausis ianuis, non pulsatis campanis, interdictis & excommunicatis exclusis, & voce ita demissa, quod exterius audiri non possint: in regularibus vero ecclesijs in communi possunt ab omnibus sub eadem forma dici: elicitur hæc differentia in tex. d. cap. quòd in te, in versi. cum & regularibus. vbi nulla determinatio apponitur regularibus, sicut sæcularibus conuentualibus, in eo. c. versi. & conuentualibus. Est tamen casus, in quo nulla fit distinctio præmissorum, sed licitum est omnibus in interdicto generali omnia officia celebrare: Si enim is, propter quem appositum est interdictũ, nó obseruet illud, nec tenentur alij obseruare: ne de aliorum fletu videatur ridere, vt in c. petistis, de priuil.

Circa autem hoc quæritur, vtrum in locis exemptis, & habentibus indulgentiam illam, videlicet ianuis clausis, &c. possint aliunde venientes, qui non sunt interdicti, celebrare diuina, & sepeliri? Idem frater G. de Remis dicit, quòd sic, si loca sint omnino exempta, ita quòd nullo modo illi subiacent interdicto, & poterit hoc fieri tam in capite, quàm in mébris. Si tamen membra eadem gaudeat exceptione, & priuilegio. In alijs autem locis non sic exemptis, habentibus tamen prædictam indulgentiam, & si possint tales audire diuina propter illud verbum exclusis interdictis, & excommunicatis, quòd patet à contrario sensu, quòd alij, quàm interdicti, & excommunicati non sunt excludendi, non tamen possunt ibi cele-

celebrare diuina, nec sepeliri, nec recipere sacramenta: Est enim hoc solis clericis illius loci concessum, poterunt tamen tales officio funeris interesse.

53 Item licitum est semel in mense, vel in septimana populum interdictum, vel excommunicatum ad aliquam ecclesiam cõuocare, & prædicare, dummodo contra formam interdicti nullum eis diuinum officium celebretur, vt in c. responso. de sent. excommu.

Sed quæro, nunquid hoc liceat alijs inferioribus, quàm episcopis: cum illa decretalis, quæ in te, videatur loqui in episcopo.

Item nunquid excommunicati poterunt introduci in ecclesiam ad prædicationem vna cum alijs? Solutio.

Ad primum dicit idem frater G. de Remis, quòd non, nisi sint tales, qui habeant iurisdictionem super huiusmodi excommunicatos, aut interdictos, aut nisi à prælatis, quorum habeant supra hoc licentiam specialem. Ad aliud autem dicit, quòd ad sermonem, qui fit extra ecclesiam possunt vocari à quocunque, qui potest eis prædicare.

Item concessum est quibusdam religiosis, idem conceditur etiam quandoque aliquibus quæstoribus, vt semel in anno possint interdictas ecclesias aperire, & exclusis excommunicatis diuina officia celebrare, quod sic intelligitur secundum interpretationem Concilij generalis, quod in eadem ciuitate, vel castro, vel villa vnam tantum in anno fratres illius ordinis, non omnes diuisi valeant aperire, ne si hoc modo singulas illius loci ecclesias visitarent, nimium vilipendij contingeret sententiam interdicti, vt in c. vt priuilegia. de priuil.

54 Item nec in aliqua ecclesia † interdicta debent celebrari diuina officia, nisi semel in anno, nec tunc etiam sepelientur cadauera, vt in c. cum & plantare, in §. quòd si templarij. de priuileg. quòd autem dicitur semel in anno: ita intelligo, videlicet vna die: Nam non tantum vna missa, immo plures, & à pluribus eodem die ibi poterunt celebrari, nec solum clerici illarum ecclesiarum, sed etiam extranei: hodie tamen hæc omnia quæ sunt de iure veteri, moderantur, & corriguntur per ius nouum, videlicet c. idem maior. de sent. excom. in vj. vt in prima gloss. ibi, ponuntur dies priuilegiati tempore interdicti.

Item intelligendum est illud priuilegium de ecclesijs siue ab homine, siue à iure interdictis, exceptis ab eo, quod dico de interdictis à iure in illis casibus, quos posui supra, in quibus casibus sit locus ipso iure interdicto, in quibus non licet quibuslibet quantumcunq; priuilegiatis celebrare in illis ante reconciliationem, vt in cap. tuarum. de priuileg. §. j. & §. eos vero. Et est ratio, quia in illis casibus quasi quandam irregularitatem contrahit locus, veruntamen, si aliàs sine huiusmodi irregularitatibus locus esset ipso iure interdictus, puta, si statutum esset à iure, quòd existente rapina aliqua, vel raptoribus in aliquo loco esset locus interdictus, vt fuit in casu d. decretalis. non est nobis. de spons. tunc puto, quòd priuilegiati, de quibus supra dixi, possint in eo celebrare semel in anno.

Sciendum autem est, quòd illa clausula, nõ pulsatis campanis, &c. supra apposita, ita est ab omnibus, quibus in generali interdicto celebrare licet, firmiter obseruanda, vt etiam non valeat contraria consuetudo, puta, si quis dicat in fundatione ecclesiæ, liberum sit de cõsuetudine extitisse, vt in generali interdicto pulsatis campanis, alta voce interdictis, & excõmunicatis exclusis diuina officia celebrare: ex tali enim consuetudine multum disrumperetur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, vt notatur in c. cum inter vos. de consuet. vbi de hoc.

Omnes autem personas ab obseruatione interdicti superius exceptas ita intellige, videlicet si ipse non sint nominatim excommunicatæ, vel interdictæ, vel nisi sit eis specialiter prohibitum, vel nisi tam directè, vel fraudulenter indirectè causam præstiterint interdicto, vt notatur in cap. vt priuilegia. in §. suos quoque confratres. de priuileg. & c. quòd nullas. Directè causam dando interdicto, quando participant principi, vel alijs in facto, propter quod emanauit sententia interdicti, vel cum propter contumacias eorum, vel culpas alias interdicuntur eorum terræ, vel loca, non autem si propter iniurias sibi, vel alijs illatas huiusmodi sententiam protulerunt, vel proferri impetrauerunt: tunc enim nihilominus hoc priuilegio gaudebunt: & nota hic seu repetas, quæ supra dixi in quæst. in quibus casibus quis sit ipso iure suspensus ab officio in præcedenti rubrica. in §. fin.

55 Pone, quòd in ciuitate, vel loco interdicto aliqui volunt satisfacere, & parere, nunquid eis relaxatur interdictum? hæc fuit pen. quæst. Hermani, qui dicit Tancred. dixisse, quòd sic: vnde, si aliqui volunt iurare stare mandatis ecclesiæ, admittendi sunt: tamen contra hanc sententiam facit tex. in d. c. quòd in te. de pœn. in fi. vbi specialiter conceditur recipientibus signum crucis, & peregrinis, ergo alijs perhi-
56 betur, sicut vnum concedendo † aliud negatur, vt in c. hospitiolum. xxxij. dist. & xxv. dist. c. qualis. & de pœnit. dist. j. c. Iesu sunt. §. vt ait. & de præsumpt. c. nonne. Alij tamen tenẽt contrarium, & reddunt aliam rationem, videlicet

licet, quia rigor, & neruus ecclesiasticæ disci-
plinæ dissoluatur: arg.c.vt priuilegia.de priui
leg.in fin. Nec obstat, quòd isti sine culpa pu-
niuntur, vt in d.c.non est nobis.de spons.& d.
cap.quòd in te.

Nunc circa absolutionem interdicti perso-
57 næ sic est distinguendum, qoia † aliquando per
sona incurrit interdictum latum ab homine,
aliquando latum à iure, vt in casibus supra po
sitis, in quæst.in quibus casibus quis sit ipso iu
re interdictus in primo casu solo verbo potest
fieri absolutio interdicti, sine alia reconcilia-
tione, sicut & solo verbo latum est, licet aliud
sit in excommunicatione, vt satis supra dixi in
prima parte nostræ rubricæ.

In secundo vero casu distinguo, quia aut cer
tum tempus adiectum est à iure, vsq; ad qood
sit interdictus, puta vsque ad mensem, aut in-
certum, puta, dum fuerit in tali peccato, vel
donec tale quid fecerit. Aut nullum tempus
est adiectum: in primis duobus casibus elapso
illo tempore absolutus est ipso iure, nec indi-
get absolutione, vt supra dixi in prima parte
rubricæ, videlicet sent.excom.in quæst.de abso
lutione à minori excommunicatione ibi, in
quibus casibus fit absolutio ipso iure. Si autem
nullum tempus est præfixum à iure, quod ta-
men nusquàm reppeti: tunc credo, quòd ne-
cessaria sit absolutio hominis ministri iuris,
qui quasi terminet fluxum eius: & attende, q
dixi de adiectione temporis à re, quæ veluti si
dictum sit, nisi tali die satisfeceris, ab illa die
citra sis interdictus; tunc enim necessaria erit
absolutio hominis. Item puto, quòd sit ne-
cessarium iuramentum in absolutione de parē
do mandatis ecclesiæ, vt etiam supra dixi de
absolut.ab excommunicatione, & suspensio-
ne, arg.c.ex parte. el primo.de verbo.signi.

Nunc de absolutione interdicti loci viden-
dum est, in qua similiter est distinguendum,
58 quia † si sit interdictus ab homine, absoluitur
solo verbo: Si vero sit interdictus locus à iure:
distinguo, quia si propter præsentiam alicu-
ius personæ, puta excommunicati, vel alicu-
ius rei, vt si dictum fuerit, dum talis res, vel
rapina in tali loco fuerit, non celebrentur ibi
diuina, vt supra dixi per d.cap.non est nobis:
in hoc casu dico, quòd ipsis personis receden
59 tibus, vel rebus inde sublatis, ipso † iore inter-
dictum est sublatum, arg.ff.de postul. l. Impe-
rator. & in l.etsi seuerior. C.ex quibus ca.infa.
irrog.vt etiam supra dixi. si aut fuerit locus in-
terdictus propter sepulturam pagani exhuma-
tis, & proiectis inde ossibus, debet locus, vbi
iacuit, mundari, vt in c.ecclesiam. vbi de cō-
secra. dist.j. quam mundationem intelligo per
aspersionem aquæ benedictæ. & forte dici posi

set, quòd partes, vel solum radi deberent, per
tex. in d.cap.ecclesiam, in qua de consecratio
ne dist.j. Idem quoque intelligo de hæretico
sepulto, & excommunicato. Si autem pro-
pter effusionem seminis, aut sanguinis huma-
ni fuerit locus interdictus distinguo, quòd aut
erat ecclesia consecrata, aut non: primo casu
reconcilianda est, & lauanda cum aqua, & vi-
no, & cineribus benedictis, vt traditur in c.
proposuisti. de consecra.eccle. vel alta. & hæc
fieri debent per Episcopum tantum, licet con-
suetudo in aliquibus locis contrarium seruet,
vbi simplices sacerdotes hoc faciunt, & credo
malè secundum ordinem traditum in pontifi-
cali, pro quo est text. in cap. aqua per Episco-
pum. de consecr.ecclesiæ. Si autem ecclesia nō
erat consecrata debet lauari aqua exorcizata
seruata distinctione, quam in simili supra feci.
Si ibi diuina officia non fuerant celebrata, &
hoc secundum Io. Hispanum poterit bene fieri
per simplicem sacerdotem, propter verbum
protinus, quia protinus verisimiliter Episco-
pus haberi non posset, secundum eundem Io.
ad idem facit, quia ibi dicitur, ne diuinæ lau-
dis organa suspendantur, item & illud, aqua
exorcizata: talis enim aqua per simplicem sa-
cerdotem fit, & potest esse ratio diuersitatis;
quare Episcopus tantum reconcilat ecclesiam
consecratam, & non sacerdos, sed tantum nō
consecratam; quia non debet apponere infe-
rior manum, vbi superior apposuit ob reue-
rentiam ipsius, sicut dicit Canon, quòd in al-
60 tari † in quo Episcopos celebrauit, presbyter
ea die celebrare non debet, vt in cap.fi.de con-
secra. dist. ij. similiter & ordinatus à Papa in
vno ordine ad alios per inferiorem ordinari
non potest sine speciali eius licentia, vt in cap.
cum in distribuendis. de temp.ordi.

Postremo de pœna violantium interdictum
videndum est, & hæc fuit pen. quæst. Herme-
61 ni, circa quàm omissis † dictis eiusdem, vide-
tur posse distingui inter interdictum loci, &
personæ: quia aut violat quis interdictum per-
sonæ celebrando diuina. Aut solum per ingres-
sum ecclesiæ, siue etiam auditionem diuino-
rum: primo casu prius refert distinguere, vtrū
sciebat se interdictum, vel ignorabat: primo ca-
su est pœna depositionis, vt notat in cap. cleri-
ci. & c.latores. de cler.excom.minist. si ignora-
bat, adhuc distinguo, quia aut ignorantia est
probabilis, & tunc excusatur. Aut est crassa,
& supina, vel erronea, & tunc indiget dispen
62 satione, & tunc solus † Papa dispensabit, vt in
c.cum medicinalis. de sent.excom.in vj. vide-
tur tamen, quòd in primo casu tales non de-
beant depont ante monitionem, vt in d.c.cle-
rici: sed illud intelligitur quantum ad dispen-
fationem

fationem, non quantum ad depositionem, sed qui post monitionem talia facere praesumpserint, absque vlla spe dispensationis perpetuo depositi maneant: crescente enim contumacia, crescere debet poena, vt in cap. quoniam frequenter. §. fi. vt lite non contest.

63 Si autem violat † quis interdictum personę non celebrando, sed solum ecclesiam ingrediẽdo, vel diuina extra ecclesiam audiendo, Altisiodorensis, quem refert Tarantasi. & G. de Renis non putat ipsum propter hoc irregularitatem incurrere, arg. d. c. cum medicinalis. vbi dicitur, si quis huius constitutionis violator extiterit per mensem ab ingressu ecclesiæ, & diuinis nouerit se suspensum, postea vero non seruantibus imponit pœnam irregularitatis, sed pro ingressu ecclesiæ non imponit eandem, sed tantum pro officij executione, seu celebratione dicens, quoniam si contigeris eos sic suspensos, &c. Nec obstat arg. in contrarium, quod notatur in c. illud. in fi. de cler. excom. minist. quia loquitur claré, & aperte in excommunicato, & non in interdicto, ibi vide, & pondera: si autem violat † quis interdictum loci celebrando in eo diuina, distinguendum videtur sic, videlicet, quia aut est claustralis, aut monachus, aut monialis, aut est clericus sæcularis: si est claustralis, debet intrudi in arctiori monasterio ad pœnitentiam peragendam: si autem est clericus sæcularis debet priuari beneficio ecclesiastico: ita dicit Innoc. in c. postulastis. in §. fin. de cler. excom. mini. Nec obstat, si diceretur, quòd ibi non solum propter violationem interdicti, sed propterea, quia cum propter illa essent excommunicati, & tamen celebrabant, spoliantur beneficijs: quia credo posse responderi, quòd ibi Papa non intelligebat infligere pœnam non seruantibus excommunicationem, cum illa non solum sit priuatio beneficij, quæ grauior est, vt not. in c. si quis presbyter. xj. quæst. iij. sed tantum pœnam intendebat infligere violantibus interdictum: aliàs etiam pœnas inuenio contra istum, vt est, quòd non potest excommunicare, neque interdicere, vt notatur in c. tanta. de exces. prælat. ibi, excommunicationis, seu interdicti sententias: per simile intelligo, quòd nec suspendere, nec alium actum iurisdictionis exercere potest: hoc enim hac ratione probatur: nam cum sit suspensus ab officio, & beneficio, vt in d. cap. tanta. circa finem, videtur innui, quòd ergo non poterit alium suspendere, vt plenius dixi supra in secunda parte rubricæ, videlicet sent. suspensionis in quæstione illa, qui sint effectus suspensionis: Item videtur, quòd sit impostulabilis, & ineligibilis, vt ibidem dixi per cap. primum. de postul. Item, quòd sit suspensus ab officio, & beneficio, vt ibidem dixi, quibus addo, quòd per brachium sæculare, si necesse fuerit, erit compellendus accedere ad sedem Apostolicam pro meritis recipiendis, vt in d. c. tanta.

65 Sed ad huiusmodi pœnas euitandas notandum est, quòd, si illi, qui interdicti † vel excommunicati celebrant in aliquo loco, sunt quadraginta, vel pauciores numero, omnes sunt in perpetuum deponendi: si autem maior sit multitudo illorum quos magis causam delicti esse constiterit, sunt in perpetuum deponendi: reliqui vero ab officio ad tempus suspendendi: aliàs eis pœna imponenda est arbitrio discreti iudicis, vt in d. cap. latores. de cler. excom. minist.

66 De dispensatione vero † circa tales adhibenda dixi supra, de cler. excom. mini. Item ad pœnas prædictas euitandas attende ad ea, quæ dixi supra de generali interdicto, quæ ab eo excipiuntur, de quibus dixi supra in titulo, quæ officia, seu personæ à generali interdicto excipiantur.

Laici quoque licet violando interdictum irregularitatem, vel suspensionem non incurrant, cum nec ordinem, nec officium habeat, tamen puniuntur, puta excommunicatione, quam si contempserint, & ecclesia, sine episcopus corrigere, seu punire non poterit, auxilio principis sæcularis, quod ecclesia implorabit, compellentur pœna exilij, vt est tex. in cap. ij. de cler. excom. mini. in fi. secundum G. de Remis: tamen non videtur verum, quòd laici nó incurrant irregularitatem, immo incurrunt, vt dicit glo. summæ, quam omnino vide xv. quæst. viij.

Popularis quoque est actio interdicti secundum Innoc. in cap. cum inter. de consuetu. cætera ad materiam facientia, vide in dictis tractatibus.

SVMMAE.

1 *Depositio, degradatio, & curiæ sæculari traditio inter se differunt.*
2 *Depositio quælibet non est degradatio.*
3 *Traditio curiæ sæculari quid sit.*
4 *Depositio quid sit.*
5 *Depositio quotuplex esse dicatur.*
6 *Quomodo fieri soleat.*
7 *Degradatio quo ordine fiat.*
8 *Degradatus quilibet non traditur curiæ sæculari.*
9 *Degradatio differt à depositione solum specie.*
10 *Et quia inter se differant.*
11 *Degradatus solenniter non potest post traditionem curiæ sæculari restitui.*
12 *Degradatio, cur dicatur solennis.*

13 Papa

De sententia depositionis, degradationis, & traditionis curiæ sæculari.

1 HÆc rubrica est tripartita, quia alia est depositio, † alia degradatio, & alia curiæ sæculari traditio, quia depositio differt à degradatione, quia omnis depositus
2 † non est degradatus, licet econtra omnis de-
3 gradatus est depositus. Traditio † autem curiæ sæculari est executio degradationis.
4 Est autem depositio † amotio ab ordine, & administratione, vt in c. qualiter, & quando. de accus. el secondo. & ibi omnes: deponere autē degradare, & deordinare, ac etiam exauctorizare pro eodem accipitur, vt etiam infra dicā, vt in c. sacerdos. lxxxj. dist.
5 Duplex autem est depositio † scilicet vocalis ab ordinibus, dignitatibus, & honoribus
6 solo verbo per † sententiam, & actualis, siue solemnis, & hæc est, quam degradationem appellamus.

Differunt autem hæc inter se, quia verbaliter depositus retinet priuilegium canonis, & fori: Actualis vero siue degradatio omnia hæc amittit, & est executio depositionis verbalis, secundum Inno. & Abbatem Sicul. post eum in d. c. qualiter, & quando. de accus. el secondo.

Sicut traditio curiæ sæculari est executio degradationis, vt dixi: Sed an depositus perdat priuilegium clericale? vide Io. And. & Ant. de But. in cad abolendam, super verbo prærogatina. de hæret. & latius infra dicam.
7 Forma autem actualis † degradationis ponitur in c. degradatio. de pœn. in vj.
8 Omnis tamen degradatus † non traditur curiæ sæculari, sed tantum in casibus iure expressis, quos infra ponam.
9 Degradatio autem à depositione differt secundum Spec. quia, vt prædixi depositio fit ab honoribus, & dignitatibus, degradatio vero ab ordinibus, vt dixi in tertia parte, in princ. in titu. de accus. in §. secundo loco. in versi. deponitur autē quis solo verbo, vbi per duas col. examinat hanc materiam, ibi vide. Hoc autem impedimentum ad officia, & beneficia ecclesiastica est vltimum terribilium impedimentorum sine spe restitutionis, vel dispensationis, vt infra dicam: quia cum istis non dispēsatur, nisi ex misericordia, & à solo Papa, vt infra dicam.

Differunt etiam inter se, quia depositus
10 † non solemniter, sed verbaliter, videlicet per solam sententiam potest etiam verbis restitui per suum deponentem.

Solemniter aut depositus, i. degradatus,
11 restitui non potest post traditionem curiæ sæculari.

Antea vero sic, quia forte iudex cognouit degradationem iniustam, & ipsam reuocauit, & potest degradatum restituere, solemniter tamen, sicut fuit solemniter degradatus.
12 Solemnis † autem erit, quia si episcopus fuit degradatus, omnia ornamenta sibi abstracta restituuntur coram altare, vt horatius, baculus, mitra, sandalia, & alia insignia pontificalia.

Si vero sacerdos erit, restituetur ei horariũ
planeta, siue casula.
Si vero Diaconus, horarium, & dalmatica.
Si Subdiaconus, restituetur calicem, & patenã;
sic & reliqui gradus in recuperatione sua recu
perabunt, quæ in sua ordinatione receperant,
vt legitur, & notatur in c.episcopus.xj.quæst.
iij.& ibi per Archidiac.vbi omnino vide post
principium, in versi.& ad huius declarationẽ,
& in d.cap. degradatio. de pœn. in vj. qui au-
tem hos gradus recipere debeant, notatur in
cap.ecclesiastica, & cap.sequenti, & cap. sub-
diaconus, cum cap.sequenti. xxxiij. distinct. &
in cap. perlectis. xxv. distinct. & xxj. distin. c.
cleros.
13 Papa tamen in hoc casu † potest restituere
solo verbo, & sine solemnitate, vt habetur in
c.fratres.xj.quæst.iij. vide & sequentia in d. §.
secundo loco, ante finem.
Sed sequendo ordinem quem seruaui in præ
cedentibus censuris, in quibus quæsiui, pro
quibus casibus, seu culpis quis veniat excom-
municandus, suspendendus, vel interdicen-
dus, & in quibus quis sit ipso iure excommu-
nicatus, suspensus, & interdictus. Hic quæro,
14 quæ crimina † inducant depositionem? gloss.
summæ. xv. quæst. viij. dicit, quod non est à Ca
none expressum.
Dicit tamen, quòd quidam tradidit pro re-
gula, quòd omne crimen inducit depositio-
nem, nisi specialiter à Canone excipiatur.
Alij vero dicunt, quòd nullum crimen in-
ducit depositionem, nisi specialiter à canone
excipiatur, dicens, quòd hæc opinio maiori
æquitate innititur, quare ipsam dicit esse te-
nendam: hoc tamen hodie determinatum es-
se dicit in c.fi.de tempo.ordi.
Nicolaus Millis in suo Dictionario, in vers.
clericus, potest ex crimine suspendi. referens
Anto.de Butri. in c. at si clerici. in princip. in
versi. quæ vero ad declarationem. & in c. cum
non ab homine. in versi. nota hic apertum. de
15 iudi.dicit, quòd clericus potest deponi, & de-
gradari in casu delapidationis, & simoniæ: di
cit etiam, quòd deponitur ex omni delicto cũ
incorrigibilitate, & ex omni delicto inducen-
te irregularitatem: item si delictum est publi-
cum, & scandalosum, vel etiam si diu conti-
nuatur. Item, si habet in se infamiam iuris, vel
qualitatis enormitatis, sicut est periurium,
adulterium, vel homicidiũ, quę inter enormia
computantur.
De simplici autem fornicatione dubitatur:
sed dic, ꝙ si fornicatio est notoria, vel scandalo
sa, vel diu continuata, est digna depositione ces
santibus dictis qualitatis. Idem, si est cum mo-
niali. Idem, si cum virgine, vidua, vel cõsangui-
nea, & idem, si cum filia spirituali, vel cum ea,
quam ad pœnitentiam recipit, idem, si cum so
luta, nõ virgine, idem, si eam duxit in vxorem,
si est in sacris ordinibus constitutus, quia ibi
cõmittitur adulterium spirituale, secus si non
esset in sacris, dicens, ꝙ ex his est concludendũ
ꝙ habens prælaturam potest ex notabili negli-
gentia deponi: quia in eo est graue delictum.
16 Degradatur autem ex omni crimine cum
incorrigibilitate, aliàs regulariter non degra-
datur. Fallit in hæresi, & falsario literarum
17 apostolicarum, & in sortilegio, vt dicam infra,
vbi quæram an omnis degradatus debeat tra-
di curię sæculari.
18 De homicidio autem dubitatur, sed veritas
est, ꝙ ex illo non degradatur secundum Butr.
in d.c.at si clerici.versi.quęro ad declarationẽ:
beatus Antoninus in sua summa, in secũda ru-
bricę parte, titu.xxviij.c.iiij.circa fi.dicit, ꝙ cũ
in curia Romana quidam sacerdos interfecis-
set sacristam S.Petri sacerdotem, vt sic rapere
posset bona sacristię, requisito consilio perito-
rum super hoc, consuluerunt, quòd non debe-
ret tradi propter hoc curię sęculari ad occidẽ-
dum secundum iura, sed poni in perpetuum
carcerem, vel caueam ibi sustentandus pane
doloris, & aqua angustię. Tamen Papa Marti-
nus de plenitudine potestatis illum degradatũ
tradi fecit curię sęculari, & sic fuit occisus.
Deponendus tamen est ab ordinibus, licet
non degradandus.
19 Potest tamen secum † dispensari super bene
ficijs obtentis, vt est tex. in c.studeat. l. dist. &
ibi glo. in verbo, vt tale.
Prædicta tamen intellige vera, nisi sit incor-
rigibilis, vt notat ibidem Butr. & in d. c. cum
nõ ab homine. & in d.versi.nota hic apertum.
20 Clericus † quoq; vsurarius deponitur, vt no
tat glo.in c.clerici.de cler.excom.mini.
Sed quia supra dixi, ꝙ clericus degradatus
amittit priuilegium canonis, & fori, aduer-
tendum est ad formam degradationis, quia, si
dicitur verbaliter tantum deponimus, vel de-
gradamus te, & nihil aliud proferatur absente
iudice sæculari: tunc ex hoc non subest iudici
sæculari, sed si eo præsente clericus degrada-
tur, censetur traditus curiæ sæculari, & si non
dicat, degradamus te, & priuamus te cum pri
21 uilegio clericali, tunc etiam censetur † tradi-
tus, vt notat Butr. & And. Sicul. post eum co-
piosius in d. cap. at si clerici. in §. de adulter.
versi. venio ad tertium contrarium.
Sed quæro hic, si in sententia dicatur, de-
22 ponimus † te, an intelligatur depositus ad tem
pus, vel in perpetuum? dicas, quòd in perpe
tuum, secundum glo. fin. in c. fi. & c.j. l. dist. &
c.licite. xxxij. quæst. vij.

Scias

Scias tamen, quòd si clericus depositus iterat delictum, statim ipsa incorrigibilitate perdit priuilegium clericale, & subest iudici sæculari sine alia depositione, vel actuali degradatione. Et idem, si incorrigibilitas surgit ex trina monitione, licet expressa depositio, vel degradatio non fiat secundum Ioan. And. vt refert idem Butr. in d. cap. cum non ab homine. versi. ij. oppo. de indi.

23 Dicitur autem clericus † incorrigibilis, quãdo ter monitus non desistit, sed si non monitus reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseueret, non dicitur incorrigibilis, licet pœnitentiam sibi iniunctam non seruet: vnde per hoc non posset tradi curiæ sæculari, vt notat idem Anto. de Butr. in d. cap. cum non ab homine. versi. quæro qualiter. & in versi. nota practicam.

Sed pone, quòd depositus, ne tradatur curiæ, offert se paratum corrigi, nunquid vlterius procedetur? dicas, quòd non, sed detrudi debet in monasterium ad pœnitentiam peragendam, non tamen in tantam angustiam, aut vitæ tenuitatem, vt verisimiliter moriatur secundum eundem Butr. in eo. cap. cum non ab homine. versi. quæro qualiter. aliàs enim si moreretur, iudex esset irregularis ex homicidio secundum Abba. Sicul. in d. cap. cum non ab homine. in fi. & per Ioan. de Anania, in c. qualiter, & quando. de accusa. in §. fi.

Quia glo. summæ. xv. quæst. viij. supra alleg. dicit, quòd non est à Canone expressum, quæ crimina inducant depositionem, vel degradationem, reperi tamen supra in antiquis canonibus centum & quadraginta casus, in quibus clerici, & prælati deponuntur, vel degradantur, quos supra posui, quorũ hic aliquos adducendos duxi: remittens tamen me ad illos.

24 Primus † sit in cap. clericum, & cap. Archidiaconum. lxxxj. distinct. vbi deponuntur, vel degradantur prælati, vel clerici domicilia fœminarum post monitionem frequentantes.

Secundus in cap. episcopus. xxxv. distinct. vbi deseruientes sine correctione, & cessatione ab ebrietatibus, & ludis inhonestis deponũtur, pro quo etiam est text. in c. quorundam. in fi. xxxiiij. dist.

Tertius in c. nulli. xliiij. dist. & c. j. & c. canonum. xiiij. quæst. iiij. vbi mercimonia exercentes ab ecclesia abijciuntur.

Vsurarij quoque, de quibus tamen supra dixi, similiter deponuntur. xlvij. dist. c. primo, & sequenti. & xiiij. q. iiij. c. si quis oblitus. & c. quoniam multi, & fuit concilij Niceni.

Quintus est in c. si quis episcopus. xxvij. q. j. & c. si quis rapuerit. & xxx. quæst. j. c. omnes. vbi dicitur, si quis episcopus, presbyter, diaconus, vel subdiaconus, aut lector, aut psalmista, aut hostiarius cum muliere sanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur: & idem dicitur in cap. si quis sacerdos. xxx. quæst. j. quia sponsam Christi corrupit.

Sextus est in cap. qui semel. l. dist. & lxxxj. dist. cap. Maximilianus, vbi laborantes publica incontinentia deponuntur, & lxxxij. dist. c. proposuisti.

Item, qui sine examine promouentur, vt xxiiij. distinct. cap. si quis presbyter, & c. qui sine. lxxxj. dist.

Item qui ante ordinationem criminosi fuerunt, vt in cap. si quis presbyter. xxiiij. dist. & lxxxj. dist. cap. tantis. sed vide bo. glo. in summa. xv. q. viij. & text. & glo. in c. pen. qui incipit, si quis presbyter. ea. causa, & quæstio.

Item qui scienter indignos admonit, & dic indignos, id est criminosos, vt in d. c. tantis Daniel. & lj. dist. c. aliquantos. in fi.

Decimus, qui ad pinguiores ecclesias tenuiori relicta sine licentia sui superioris transit, vt vij. quæst. j. cap. si quis presbyter. & cap. si quis episcopus. cum sequenti. Sed hodie habemus extrauagantem Pauli Papæ II. per quam huiusmodi ambientes redduntur inhabiles ad vtranque, ita quòd carere debeat habita, & ambita, quam hodie cancellaria apostolica seruat ad vnguem, & aliàs ipsam practicaui Venetijs super Archidiaconatu ecclesię Patriarchalis Venetiarum.

Item in casu cap. si quis sacerdotum. xj. q. j. vbi dicitur, si quis sacerdotum, vel reliquorum clericorum suo Episcopo inobediens fuerit, aut ei insidias parauerit, aut contumeliam, aut conuitia intulerit, & conuinci poterit, mox depositus curiæ tradatur.

Item in casu cap. presbyter. & cap. sequen. lxxxj. dist. vbi dicitur, quòd qui perierrauerit, vel in alio magno crimine inuentus fuerit, deponatur.

Qui publice crimen in Apostolicæ, & vniuersalis ecclesiæ scandalum fouet. ij. quæst. j. c. scelus. & in c. Reugaldum. xj. q. iij.

Qui pecunia aliũ in ecclesia supplãtauit, vij. q. j. c. pñtium, & c. factus. & xj. q. j. c. petimus.

Quintusdecimus casus est in c. nullum. ix. quæst. ij. vbi vsurpans exercitium curæ in aliena ecclesia, deponitur.

Item qui rerum ecclesiasticarum dilapidator fuerit, deponetur, vt x. quæst. ij. c. si quis episcopus. & xij. q. ij. c. diaconi. & c. Abbatib. & c. quicunque episcoporum. xvij. q. iiij.

Item qui ecclesiam de manu laicali accipit, vt in cap. si quis deinceps. xvj. quæst. vij. tales sunt excommunicati, vt dixi, in quibus casibus quis sit ipso iure excommunicatus.

Clericus confugiens ad iudicium Imperatoris deponitur, vt in c.siquis presbyter.xj.quęst.iij. & c.si quis episcopus.xxv.q.v.

Qui altare erigit sine licentia episcopi, deponitur, vt in c.nos vero.xiiij.q.v.

Clericus habitans cum iudæis, vel ab eis recipiens medicinam deponitur, vt in c. nullus eorum.xxviij.q.j.

Clerici raptores puellarum, & consentientes deponuntur, vt in c.de puellis.& c.eos qui.xxv.quæst.ij.

Celebrans in locis priuatis sine licentia Episcopi, vt de consecra.dist.j.c.cleros.

Propter insufficiētiam deponitur prælatus, text. in c.fi.de ætat. & qualit. & glo. in cap. j. de renuncia.in verbo sufficientem, lib, vj.

Qui Christianum per assassinos occidi facit, deponendus est ab omni officio, & beneficio secundum Io.de Deo, in suo tractatu dispēsationum, in versi.cum homicida voluntario.

Vigesimusquintus casus, deponitur Papa propter hæresim tantum, vt xl.dist.c.si Papa.

Deponens maiorem suum est deponendus: vnde Dioscorus, quia deposuit Papam Leonem, fuit depositus. vt in c.fi.xxj.dist.

Clericus, qui post votum castitatis vxorem ducit, vel iam ductam cognoscit, debet deponi, vt in c.ministri, vt lxxxj.dist.

Sacerdos dans Eucharistiam publice excōmunicato scienter, vt xij. quæst. ij. cap. quòd in humanis.

Vigesimusnonus casus est, si sacerdos permittat mori parrochianum suum sine baptismo sua culpa, vel negligentia, vt in c.quicunq;. de consecr.dist.iiij.

Trigesimus est in eo, qui accusatione pendente fecit se promoueri, etiamsi numerus inuenitur, vt in c.Deus omnipotens. de accusat. secundum glo. Io. in c.tantis Daniel. lxxxj. di. quod Barth. Brix. ibidem credit esse falsum, ibi vide.

Complures etiam casus similes repetiet studiosus lector in corpore iuris sparsos, hos autem primus reperi.

Sed in quantum glo.summæ.xv. quæst.viij. dicit, quòd non est à Canone expressum, quæ crimine depositionem inducant, vt s.dicas, nisi specialiter à Canone exprimatur. Alij tamen dicunt, & probabilius, videlicet, ꝙ nullum crimen depositionē inducit, nisi à Canone exprimatur, vt fuit Io.de Deo in d. suo tractatu, de dispēsatione cū excōicato, qui dicit, tu dic, ꝙ pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet, sed nō statim pro prima cōtumacia debet deponi, vt xlv.di.c.licet. vbi dicitur, quòd si dominus statim post trinam negationem Petri ipsum iudicasset tātum fructum ab eo non reportasset, Dicens propterea, quòd rectores ecclesiarum sunt ergo potius expectādi, & corrigendi, quàm statim deponendi, vel iudicandi, & hæc temperant dicta Ant.de But. & Nicolai Millis supra posita.

25 Sed sciendum est, ꝙ deponere † aliqn̄ado accipitur pro suspendere, vt notatur in c.fi.xxxiij. di.in glo.pen.& xxj.q.ij.c.quoniā.& Specu. in tit.de accusat.in §.quarto. & l. dist. c.domino sancto.& similiter contra.lxxxiij.di.c.si quis.

Pro quibus autem criminibus imponatur pœna depositionis vltra pręmissos, vide in cap. Maximilianus.lxxxj.di.& c.primum.ea.dist.& glo.quā supra allegaui.in c.episcopus.xxix. di, & glo.in c.si episcopus. l.dist. & c.si quis presbyter.& xxij.q.j.c.si quis per capillum.& xvj. q.vlt.in glo.summæ.& glo.in c.non in perpetuum.xxiij.q.iij.& glo.in c.non debet.xxx.q.j. & glo.in c.ij.de conse.di.iij.& per Innoc. in c. ex tenore.de temp.ord.in glo.ij. & glo. in c. vt clericorum.de vita, & hone.cler. & doc.in cle. prima, de offi.ordi.

26 Sed sciendum est, ꝙ pœna † depositionis potest imponi pro quolibet delicto enormi, vt est tex.in c.quòd in dubijs.de pœn.& c.tuę.eo.tit. & c.qualiter.el secondo.de accus.& c. ad abolendam.de hæret.& omnes in c. tasi clerici. & c. cum non ab homine. de iudi. supra alleg. & glo.in c.in generali.de elec.in vj.& in c.episcopi. de reb.eccle.non alien. & ibi doct. & Host. in sum.de accus.in §.fi.in versi. est ergo ratio. in principio. Inno.in c.qualiter, & quando. de accus.el secondo.in iij.col.in verbo ad diminutionem dicit, ꝙ eo casu, quo de iure ciuili imponitur pœna mortis, de iure canonico imponitur pœna degradationis, & traditionis curiæ sæculari: cū quo oēs transierunt: quos And.Sicu.impugnat in c.cum non ab homine.de iud. in vlt.col.circa fi. vbi omnino vide.

Successiuè videndum est de potestate, & or-
27 dine † deponendi, & degradādi: & primo quęro, ad quem de iure spectet potestas, seu iurisdictio deponendi, & degradàndi? Dicas, ꝙ ad episcopum, & ad superiores, ad inferiores autem non, vt not.glo.in c.cum & plantare. in §. cum in ecclesijs.de priuil.& ibi omnes.

Sed quæro, vtrum solus? dicas, quòd solus potest dare honores, & ordines: solus autem non potest auferre, vel deponere, sic not. in c. ij. de translat.prælat.& c. j. xv. quæst.vij. & c. fœlix.& c.si autem, sed cum alijs episcopis sibi adiunctis, vt in d. c. fœlix.& conuictum, vel confessum, vt ibidem.

Quo autem ordine iam supra dixi in princ. huius rubricæ referendo Spec. in tit. de accus. in tertia parte, in princ, in §.ij.

Hodie autē de hmōi ordine habemus tex.

in c.

in c.degradatio.de pœn.in vj.vt supra dixi.

Sed quia text.ille loquitur de proprio episcopo degradante,cum certo episcoporum numero, de quo in d. c.fœlix.in §. si autem. & c. seq. supra alleg. & glo.in c.degradatio. in verbo canonibus.

28 Quid dicemus de legato † sedis apostolicę, nunquid degradare possit? sicut & episcopus ordinarius,dicas,quòd sic,quia & ipse est ordinarius in prouincia sibi commissa: quod intellige de legato Cardinali, quia similis est procõsuli, arg.l.j.ff.de offi.proconſ.& l.vlt.vnde omnes causæ criminales prouinciæ ad eum deferuntur, vt ibidem.

29 Legatus † vero non Cardinalis,qui appellatur legatus missus, similis est præsidi, arg. l.j. ff.de offi. præsi. non potest deponere, nisi sibi specialiter concedatur.

30 Quæro vlterius, vtrum potestas † deponendi, & degradandi dependeat ab ordine,an à iurisdictione? Dicas, ꝙ deponere ab officio, & beneficio est iurisdictionis.

Ab ordine vero est ordinis, vt notatur in c. transmissam.de elec.& ibi glo.in verbo de talibus.& in c.nosti.eo.ti, & c.j.de transl.prælato.

31 Item quæro,an legatus, † etiam Cardinalis de latere possit deponere episcopos suę prouinciæ? Dicas,quòd non, nisi sibi per Papam specialiter cõmittatur, qa est de Papæ specialiter reseruatis epõrum depositio, vt not. in c.inter corporalia.de transl.pręlat.in §.cũ ergo.& §.sicut ipsorũ.& in c.quãuis.iij.q.vj. vnde versus.

Restituit Papa solus, deponit & ipse

32 Quæro etiam: Papa † ordinauit subdiaconum,qui de iure ob crimina venit deponẽdus, & degradandus à suo ordinario episcopo,nunquid poterit? dicas, quòd non, sed causa instructa debet remitti ad Papam cum toto processu, dicit glo.in c.per tuas.quæ est glo.j. ibi, sed nunquid.de maior.& obed. dicit tamen in fin.quòd quidam tenent contrarium: hi tamẽ gaudent speciali prærogatiua,quia nõ conuincuntur nisi septem testibus, vt in cap.præsul.ij. quæst.iij.item ad superiores ordines ascendere non possunt sine licentia Papæ. vt in c. cum in distribuendis.de tempo.ordi. & hoc ob reuerẽtiam maioris, qui manus ei imposuit, vt in c. fi.de consecra.dist.ij. & idem dicit d. glo.in d. capit. per tuas. in verbo absoluunt, quæ est glo. fin.

33 Quæro successiuè prælatus † fuit depositus per sententiam, & appellauit, nunquid subditi teneantur præstare ei solitam obedientiam pendente appellatione? Dicas,quòd sic,secundum distinctionem, quam facit glo.sum.viij.quæst. iiij. poterit etiam subditos excommunicare,vt ibidem.

Non prætermitto quærere,supra dixi,quòd episcopus potest suos subditos seruata forma, de qua supra,deponere, & degradare. quæro, nunquid episcopus possit deponere subditum suum electum in episcopum, qui renunciauit episcopatui, & rediijt ad primum suum statũ? Dicas, quòd sic, quia licet non possit punire excessus exemptorum, vt in c. sicut nobis. de supplen.negli.prælat.& arg.xvj.q.j.c. fraternitatis. tamen iste non potest dici exemptus, cũ redierit ad suum primum statum. De quo vide aliquid per Io.de Ana.in rubr.de simo.

34 Quæro nunquid aliquis † possit seipsum deponere? videtur dicẽdum, ꝙ sic:exemplo Marcellini,qui seipsum deposuit, & excommunicauit, vt legitur in c.nunc autem.& ibi gl. in verbo Marcellinus.xxj. di. quæ soluendo dicit, ꝙ non fuit sententia,quam tulit,sed quædã interpretatio,& insuit in ea quędam tacita cõditio, s.nisi Deus aliter reuelauerit,& dominus aliter reuelauit, quia sepultus fuit xxx.dies post mortem:quare autem non fuerit nec ab episcopis de concilio depositus cum esset confessus hæresim, vt not.in c.si Papa.xl.dist.d.glo.in fi. dicit ex hoc ideo,quia erat paratus corrigi: quia tũc quilibet etiam Papa nõ deponitur. xxiiij. q.iij. c.dixit apostolus, & Cœlestinus coactus fuit. l.dist.c.presbyteros.Est ergo dicendum nullũ seipsum, nec deponere, nec excommunicare, vt dicit d.glo.quam vide.

35 Quæro nunquid depositus † sit infamis? & dicas, ꝙ sic,& comparatur vltimo supplicio in ecclesia, dicit Io. de Deo,& allegat solum l.iij. ff.de pœn.ideo dicitur, ꝙ depositus æquiparatur mortuo,vt in d.l.iij.& Io.de Deo in d.tractatu de cler.excom. dicit, ꝙ nomen depositi deleri debet de matricula clericorum, & alleg. c.nomen.xvj.q.ij.quem non inuenio,sed vide Spe. in tit.de procur.§.j.versi.item Abbas.

Sed hic conuenienter quæro, si depositus
36 † exuitur omni priuilegio clericali, & deletur, vt supra, & notatur in c.ex antiquis. liiij. dist. nunquid poterit contrahere matrimonium? videtur posse dici, ꝙ sic,cum amplius non sit clericus, & si secuta sit actualis degradatio, sit de foro sæculari,& de his, quæ sunt foris, nihil ad nos, vt ij.quæst.j.c.multi.

Sed dicas contrarium, quia characterem retinet,qui imprimitur in animam, ideo tenetur viuere clericaliter, vt statuit Cõcilium Maguntinense, de quo in c.dictum.lxxxj. di.& ibi bo. glo.in materia in verbo sæculariter. Ideo doct. in c.ij.de cler.excom.mini.& in c. Ioannes. de cler.coniug. dicunt, quòd non: quia retinent characterem, vt not. in capit. clericus. de vita,& honest. cler.

Sed cum retineat characterem, videtur ꝙ

adhuc sit persona ecclesiastica, & consequenter, quòd gaudeat saltem priuilegio canonis c. si quis suadente. xvij. quæst. iiij. pro quo etiā facit, quia si degradatus moritur, ne surgat, non debet iterum ordinari, vt not. Abb. Sicu. in cap. non potest. de re iudi. & glo. in cap. ij. xxxij. quæst. vij. Io. glo. in d. c. dictum. in eadem glo. sic tenuit, & quòd verberans talem incidat in canonem, & quia talis ab ecclesia debet defendi, nisi sit incorrigibilis per notata in c. cum non ab homine. de iudi. Sed Barth. Brix. ibidem dicit hoc credere esse falsum, cum sit exauctoratus, & nudatus omni priuilegio. Et idem dixit idem Bart. in alia sua glo. in c. nulli. liiij. dist. in verbo ceciderit. in fin. & contra glo. Ioan. sed de hoc vide etiam meliorem glo. distinguentem in cap. contingit. in verbo ordinarij. de sent. excom. & ibi omnes, & per Innoc. in c. pen. de cler. excom. minist. & glo. fin. c. degradatio. de pœn. in vj.

Præmissis etiam inhærendo, & retenta opinione, ꝙ depositus corrigibilis tamen retineat
37 characterem, quæro nunquid, si † celebrat, conficiat corpus Christi? glo. in c. ij. sæpe §. allegato, quæ est glo. i. de cler. excom. minist. dicit R. tenuisse, ꝙ non, quia potuit ecclesia ei auferro illam potestatem, quam contulit, quamuis nō possit character auferri, sicut nec insignia militiæ. Laut. tamen & Alan. & Tancred. contrarium dixerunt, & melius secundum Ber. quòd bene conficit depositus sicut hæreticus, nec Papa potuit ei auferre talem potestatem, & virtutem: quod Ber. verum credit: dicit tamē hunc esse excōmunicandum, quia facit rem sibi prohibitam, cum quorum opinione Io. And. in d. c. degradatio. in glo. fi. in fine, transire videtur: hæc q. vlt. s. dicta tractatur in c. accedens. L. di. & ibi glo. & per glo. sum. ix. q. j. & de consecra. dist. iiij. c. ostenditur. & j. quæst. j. c. quidam. xj. quæst. iij. c. episcopus. el secundo. & glo. & ibi Archid. in c. quid sit. de consecr. dist. ij.

38 Quæro etiam, an talis † teneatur dicere horas canonicas? de hoc etiam dixi s. de excommunicatione per discursum, vbi allegaui glo. in d. c. ij. de cler. excom. minist. & habetur in d. c. accedens. L. di. vbi est bo. glo. & glo. fi. in c. contumaces ea. di. & in c. ad abolendam. de hæret. in glo. in verbo prærogatiua, vbi plenè: vbi dicitur, quòd si erat in sacris ordinibus constitutus, quia per depositionem non liberatur ab his, quæ sunt borarij, non tamen dicet dominus vobiscum, nec similia verba, quæ ad ordinem pertinent.

Sed quia scriptum est, quòd propter officium datur beneficium, & spiritualia diu esse non possunt sine temporalibus; quæro, cum
39 talis teneatur dicere officium, an ecclesia † teneatur ei prouidere, ne egeat, & infelix mendicet? videtur dicendum, quòd non, quia, qui extra ecclesiam est, nihil nomine ecclesiæ possidere potest, viij. dist. c. quo iure. tamen glos. in c. pastoralis. in verbo subtrahuntur. de appella. concludit contrarium per c. audeat. L. di. quia habenda est ratio, ne egeat, licet videatur quòd male meriti perpetua egestate laborare debeant, vt in l. bona fides. ff. depositi. vide d. glo. quæ bene concludit, & terminat hanc quæstionem, pro qua videtur etiam attendi debere, quod legitur in cap. studeat. L. distin. ibi, præcipimus, vt tale beneficium sibi, & ecclesiæ suæ concedatur: quòd & ipse, & sui sufficienter possit haberē suæ substentationis solatium.

40 Quæro vlterius, an † omnis degradatus sit tradendus curiæ sæculari? dicas, quòd non, sed in tribus casibus tantum.

Primus est in crimine hæresis, vt in cap. ad abolendam. de hæret. in §. j. & ij. & tunc etiam non incontinenti, quia si redire voluerit ad pœnitentiam, admittetur, vt in c. excommunicamus. §. damnati. eod. titu.

Secundus casus est in falsario literarum apostolicarum, vt in c. ad falsariorum. de cri. fal.

Tertius propter calumniam suo episcopo illatam, de quo in c. si episcopus sacerdotem. xj. quæst. j. & hoc intellige secundum omnes data incorrigibilitate: in atrocibus tamen delictis vidi pluries, tam in Rom. cur. quàm extra seruari contrarium, & non stari huic determinationi, quam etiam Martinus Quintus postergauit, vt supra dixi in §. degradatur autem. vbi dixi, quòd in omni crimine, pro quo incurritur irregularitas, data incorrigibilitate datur degradatio.

Quia hactenus vidimus de causis, & modis deponendi, degradandi, & tradendi curiæ sæculari: nunc vidēdum est de modo depositos, degradatos, & traditos curiæ reponendi, seu restituendi, & cum eis dispensandi.

Quæro itaque quis possit talia facere? videtur dicendum, quòd solus Papa. vt ij. q. vj. ideo quia, vt supra dixi, restituit Papa, solus deponit & ipse, de translat. prælat. c. j. & ij. §. presbyterum. & iij. quæst. vj. c. quamuis. & Inno. in sua decretali Romana. de pœnit. in vj. & hoc verum est, si fit solemniter degradatus, vt in iuribus supra alleg. & in c. ps in synodo. xj. q. iij. & in c. clericus maledicus. xlviij. dist.

Si vero nō fuit solemniter depositus, tunc distinguendū est, ꝙ aut epīs deposuit aliquem ab administratione, & tunc idē poterit restituere, aut deposuit ab ordine, & tunc etiam distinguo, quòd aut fuerat depositus pro contumacia, & potest eum restituere, vt in c. si quis. & ibi

ibi glo.j.vij.q.j.& in c.episcopus. xj.q.iij. & c. presbyter.& c.contumaces. L. dist. si vero pro crimine,tunc etiam distingue,ꝙ aut cum solennitate,aut sine: si sine, puta vero tantum, sic & verbo poterit eum restituere. Si vero cum solennitate, puta cum alijs coepiscopis, vt s̃.dictum est,tunc etiam distinguo, ꝙ aut deposuit eum ab vno ordine tãtum,aut ab omnibus ordinibus, si ab vno tantum, tunc poterit ipsum admittere in alijs inferioribus,non autem maioribus, vt si deposuit ipsum à sacerdotio, poterit ipsum admonere inferioribus ordinibus, & sic de alijs inferioribus: si autem deposuit ab omni ordine, solus Papa restituet, vt in d.c.clerici.de cler.excom.mini.& glo. in c. siquis. ij. q.vj.sed Host.in d.c.clerici.dicit,ꝙ degradatus ab vno ordine sacro tantum,non restituitur,nisi Papam,à non sacro vero per episcopum.

42 Degradatus autem,† & traditus curiæ sæculari non restituitur etiam per Papam,quia post traditionem non est de foro ecclesiastico, sed sæculari, vt s̃.dixi, maxime si iudex adens, seu adstans degradationi, & traditioni degradatũ iam ad manus suas, & sic forsan illum acceperat,iuxta tex.in c.nouimus.de verbo.signi.ibi, sæculari potestate præsente. Hoc tamen vnum facit ecclesia:quia efficaciter intercedit, vt citra mortis periculum in eum sententia moderetur,vt in d.c.nouimus.

SVMMAE.

1 *Infames dignitates habere nequeunt.*
2 *Fama, & infamia, quomodo diffiniatur.*
3 *Infamis tam de iure, quàm de facto repellitur à promotione.*
4 *Infames qui dicantur. & num.seq.*
5 *Infamiæ effectus quales sint.*
6 *Infamia quibus modis remittatur.*
7 *Infamia per impositionem maioris pœnæ remittitur.*
8 *Et an interim dum patitur illam pœnam maiorem causa cognita sit infamis.*
9 *Conditio nulla infamat.*
10 *Seruus in seruitute lenocinium committens,infamatur etiam post libertatem.*
11 *Accusatus, ne incurrat infamiam, quo remedio vti possit.*

De infamibus & sententiam passis.

1 INFAMIBVS portæ † non pateant dignitatum, vt notatur in cap. inter dilectos. de exces.prælat.& not.in c. tantus Daniel.lxxxj.distinct.& neque famosis, & notatis, quos scelus, & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu congregat dignitatis portæ patebunt, vt C.de dignitat. l.ij. lib. xij. & in capit. omnipotens Deus. de accusat. & in cap. fina. de testib. & regula infamibus, in vj. Cumque superius videremus de diuersis impedimentis ad officia, & beneficia ecclesiastica obtinenda in specie ; nunc bene conuenit, vt in calce huius nostræ lucubrationis ponamus titulum generalem impedientem, vt est de infamibus, & sententiam passis, cum infamia multifariam, multisq; modis irrogetur,de quibus certa, & determinata doctrina dari non potest. Ideo text. in cap. infames. in §. porrò. iij. quæst. viij. dicit, quòd infamia multipliciter irrogatur. & ibi glo. in verbo porrò. ponit definitionem famæ, & infamię, dicens, quòd fama † est illæsæ dignitatis status, moribus, & legibus probatus.

2

Infamia vero est diminutio status, & diuersa species infamiæ, & diuersos modos,quibus irrogatur,quam vide omnino,ordinandi enim opinio vacillare non debet, vt xxiij.dist.c.laici. ordinandus enim debet esse bonæ famæ,ne infirmorum corda percutiantur, & vituperetur ministerium clericorum. Ideo sine exceptione

3 tenendum est, quòd omnis infamis † tam de facto,quàm de iure repellitur à promotione ex prædicta ratione,quia infamibus, & suspectis portæ dignitatum patere non debent, vt in c. qui in aliquo.lj.dist.& in c.dictum. lxxxj.di. & in c.querelam.de iureiur.& c.inter dilectos.de exces.prælat.& ait Canon, omnes illos infames

4 † dicimus, quos leges sæculi infames pronunciant, vt ij.q.iij.c.Euphemium.§.hinc colligitur & vj.q.j.c.omnis. & c. infames. ex quibus autem causis irrogetur infamia, vide in dicto cap. infames.

Sed nobis quærendum est, quid sit effectus infamiæ, secundo quomodo tollatur, vel remittatur infamia ad effectum tollendi impedimentum promotionis ad ordines, & ad ecclesiastica beneficia consequenda, vel consequuta retinenda.

5 Effectus infamiæ † itaque est secundum leges sæculi, quòd infamis repellatur à postulando, & aduocando, vel procurando, vt in l. j. §. hoc edicto. quod verum est, nisi pro certis personis, quæ enumerantur in l.vnica. C. de infamib. lib. x.

Est & alius effectus, quia infamia repellit ab accusando. l. qui accusare. ff. de accusationibus.

Secundũ vero canones maius est periculũ irrogationis infamiæ, quàm secundum leges,vt patet in decreto Stephani Papæ, qui ait: infames

mes esse eas personas dicimus, qui pro aliqua culpa notantur infamia. i. omnes qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt.

Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos.

Sepulchrorum quoque violatores.

Et omnes, qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur.

Similiter incestuosos.

Et homicida.

Periuros.

Raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis publicis fugientes.

Et qui indigna petunt sibi loca tenere.

Aut facultates ecclesiæ auferunt iniustè.

Et qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant.

Et qui contra innocentes principis animum ad iracundiam prouocant.

Et omnes anathematizatos.

Vel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ vel sæculares leges infames annunciant, habentur hæc notata in cap. infames. vj. quæst. j.

His etiã adijciuntur, qui mulieres rapuerũt.

Qui falsum testimonium dixerunt.

Et qui ad sortilegos, diuinosq; cucurrerunt, & eorum similes dixit Eusebius in cap. constituimus. iij. quæst. v.

Et ex his videtur regula fieri posse, quòd omnis, qui in publico peccato mortali est, secundum canones fit infamis.

Et pro complemento huius materiæ vide Spec. in titu. de sent. in §. species, & per eundem in suo aureo, in tit. de fama, & infamia, vbi longè plura videbis in hac materia.

6 Nunc videndum est de dispensatione † cum infamibus, & quibus modis remittatur infamia, & primo distinguendum est inter infamiã ciuilem, & canonicam, videlicet secundum leges, & secundum canones, cum multum differant inter se in modis, & causis irrogandi, vt supra vidimus, sic & in modo tollendi, & dispensandi distant.

Infamia itaq; ciuilis remittitur secundum leges priuilegio, vel indulto à principe, vel senatu, vt ff. de postul. l. j. §. de qua. & C. de nupt. l. imperiali. Item remittitur per maioris pœnæ impositionem; & pro pleniori huius remissionis intelligentia sic distinguo pœna pecuniaria aucta, aut diminuta non diminuitur, vel aboletur infamia, & multo minus si pro corporali pœna infligitur pecuniaria, sed si pro pecuniaria imponatur corporis afflictiua, indistin-
7 ctè † remittitur infamia, vt ff. eo. l. quid ergo. §. pœna grauior. & l. inferiorum. §. fi. ff. de pœn. Sed si pro corporali imponitur corporalis, distingue: quia si maior, remittitur infamia, vt in l. ad tempus. ff. de decur. & l. ordine. in prin. ff. ad municipales. si autem minor, subdistingue, quia si hoc fiat cum causæ cognitione, remittitur infamia, vt C. eo. l. si seruorum. & l. si possidonium: si autem sine causæ cognitione, non remittitur, vt in l. quid ergo. ff. eo. §. quantum ad infamiam.

Et dixi per maioris pœnæ impositionẽ infamiã tolli, siue remitti, quia potest iudex augere vel diminuere pœnã ex causa, vt plenius dixi s. de dispẽsatione iudicũ circa pœnas, ibi vide.

8 Sed hic quæro, an interim † dum patitur pœnã maiorem causa cognita, sit infamis? dicas, quod sic, si pœna ad certũ tẽpus imponatur, vt l. si seuerior, ibi, ex transacto tẽpore, &c. C. eo. si vero damnatus, statim subit pœnam puta, vt pro pecunia fustigetur, nec interim sit infamis. l. in seruorum. §. fin. ff. de pœn.

Item remittitur infamia per appellationem. nam si damnatus appellauerit, appellationis remedio extinguitur pronunciatum, vt in l. j. §. fi. ff. ad Turpil. si autem damnatus non prosequitur suam appellationem, retro infamis fit; & videtur non appellasse: si autem prosequitur, & succumbit, ex secunda, non autem ex prima sententia est infamis, vt in l. furti. primo §. ff. eo. & l. fi. §. illud. C. de temp. appella. licet ex secunda sententia cõfirmetur prima, nã licet ex secundo testamento confirmetur primum, non ex primo agitur, sed ex secundo, licet videantur arg. contra in l. chyrographus. §. j. ff. de admin. tut. Quidam tamen dicunt damnatum furti: tunc demum esse infamem, cum certum erit appellari non posse, quia tunc sententia suum sortitur effectum, vt in l. in seruorum. §. qui ex causa. & l. qui ad statum. & l. qui vltimum. ff. de pac.

Item dicitur ad tempus damnatus furti infamis, nisi iniustè sit damnatus, nam licet præiudicet in pecunia, non tamen in fama; arg. l. generoso. de pub. iudi. sed antiqui Doctores, vt Azo, & alij dixerunt, quòd illa lex habebat locum solum in generosis, quos hodie nobiles appellamus, sed secus in alijs, vt in l. nõ potest. ff. de furt. & l. palam. §. quæ in adulterio. de ritu nupt. Nec obstat, quod dicitur in l. furti. C. de furt. sed dic, quòd ibi fuit facta condemnatio in duplum proposita certa conditione generali; & ideo non fuit infamis, quia nulla cõ-
9 ditio † infamat, vt in l. cessat. ff. de actio. & obl. vel dic, quòd fuit facta condemnatio in rem, & interesse, & plusquam esset in lite iuratum proposita actione ad exhibendum; & rei vendicatione, sic Doct. antiqui ibi tenuerunt.

10 Nota etiam, quòd si seruus † in seruitute

lenoci-

lenocinium commiserit, infamatur etiam post libertatem, secus si serua seipsam prostrauerit, vt in l. athletas. §. Pomponius. & l. Imperator. ff. eo. plus enim est corrumpere se, & aliū, quàm corrumpere seipsum tantum, vt in auth. vt iudices sine quoquo suffr. col. ij. §. eos.

Illud etiam ad infamiam euitandam aduertendum est, q; si talis actio, vel accusatio, qua agitur contra aliquem, q; ex ea damnatus efficeretur infamis, habet † remedium, vt defendat per procuratorem, si talis sit accusatio, quę hoc patiatur, vt iniuriarum. C. de iniur. l. fi. & tunc licet damnetur procurator tantum, tunc nec procurator, nec dominus efficitur infamis, vt ff. eo. l. furti. & l. accipe. §. si quis alieno. & q; ibi dicitur eum non infamari, si ab initio causa per procuratorem agitata est, supple maximè, nam idem est etiam, si ex post facto interueniat procurator, arg. ff. eo. l. seruus. in fi. & l. nihil. C. de procur. cum in procuratorē debeat formari sentētia. l. liberto. §. fi. in fi. de neg. gest. Item q; dixi non infamari eum, qui defendit se per procuratorem, verum est de infamia iuris, quia de facto non euadit infamiam, vt in l. j. & ij. ff. de obseq. Cum infamibus autem non tantum Papa, sed & episcopus dispensat, vt notatur supra de dispensatione episcoporum per discursum. Infamiam autem facti nemo tollit.

11

SVMMAE.

1 *Pœnitens solemniter repellitur à promotione. Et qua ratione. num. 3.*
2 *Pœnitentia solemnis, quæ dicatur.*
4 *Dispēsare quis possit cum solemniter pœnitentibus.*
5 *Episcopus ordinans non ordinandum, quomodo priuetur potestate ordinandi.*

De solemniter pœnitentibus.

1 SOLEMNIS pœnitens † repellitur à promotione, & est impedimentum perpetuum, vt infra dicetur. Sciendum est igitur, q; solemnis pœnitens non debet promoueri, vt in c. si quis post. & c. ex pœnitētibus. L. dis. & c. illiteratos. xxxvj. dist. vij. in c. maritum. xxxiij. dist.

2 Sed antequam progrediar, quæro, quæ dicatur pœnitentia † solemnis, dicas, quòd illa, cuius forma ponitur in c. in capite quadragesimæ. L. dist.

3 Sed quæro, quæ sit ratio † huius prohibitionis, cum potius videretur dicendum contrarium? quia cor contritū, & humiliatum Deus non despicit, & solemnis pœnitentia fit valde durior, quàm secreta propter erubescentiam. Ideò qui magis dolet, debet & magis lętari in domino, & non magis puniri, dicas, quòd huius prohibitionis causa est quadruplex.

Prima ordinis excellentia, quia non sunt digni suscipere vasa domini. i. ordines sacramentorum ij, qui fuerunt vasa vitiorum, vt in c. illud quoque. L. dist. & Esa. lij. Mundamini, qui fertis vasa domini, vt dixi supra in princ. huius operis, videlicet in proœmio: licet. n. peccatum sit deletum per pœnitentiam, remanet tamen quædam cicatrix, sine irregularitas, quæ à promotione impedit secūdum omnes, iuxta illud, quem semel horrendis maculis infamia tinxit, ad bene lauandum multa laborat aqua.

Secunda timor labendi ex pristina consuetudine surgens, vt lxj. dist. c. in sacerdotibus. in fi. vbi dicitur, q; ferens memorandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotij dignitatē.

Tertia scandalum populi, quia huiusmodi pœnitentia non imponitur, nisi pro publico crimine, & vulgatissimo, quod totam cōmoueat vrbem, vt notatur in c. fi. xxvj. q. vj. talis. n. non potest sine magno scandalo ministrare, vt in c. de his verò. L. dist.

Quarta, quia non habet frontem alios peccantes restingnendi, quia iuxta illud Gregorij, cuius vita despicitur, superest, vt eius prædicatio contemnatur, & maximè cum in reprehendentem, similia, vel maiora refelli possunt. xxv. dist. c. primum. & xlij. dist. c. j.

4 Quæro modo quis cum † talibus dispensabit? Dicas, q; cum solemniter pœnitentibus, propter necessitatem ecclesiæ in minoribus potest per episcopum dispensari, ex quo ei specialiter non inuenitur prohibitum, in maioribus autem per solum Papam, pro primo est tex. in c. placuit. L. dist. pro secundo est tex. in c. nuper. de sent. excom. sæpius alleg.

5 Nec obstat præmissis tex. in d. c. ex pœnitentibus. L. dis. vbi dicitur, q; episcopus † ordinans scienter talem, priuari debet potestate ordinandi, quia illud intelligitur, cum ordinat indiscretè, vel sine dispensatione, & est etiam simile in c. si in aliquo. lj. dist. Modum autem, & practicam imponendi publicas pœnitentias, & quomodo dicantur solemniter pœnitentes. vide in concilio Agatēn. de quo in d. c. in capite quadragesimæ. L. dist.

SEQVITVR SEPTIMA & vltima pars huius operis.

SVMMAE.

1 *Beneficiorum pluralitas, tam simplicium, quàm curati, an sine dispensatione concedi vnico tantum possit: & num. 5.*
2 *Beneficium requirens residentiam, dicitur incompatibile*

tibile cum alijs beneficijs.

Et acceptans secundum requirens residentiam, ut primum iam dicitur amisisse primum.

3 *Fallit tamen quinque modis.*

4 *Christus vocauit simplices, & quomodo intelligatur hoc dictum.*

6 *Episcopus an possit dispensare cum aliquo super pluralitate canonica. & præben.*

7 *Verius tamen Papa solus poterit.*

8 *Consuetudo tollerata à superiore, censetur approbata.*

9 *Episcopus potest dispensare super pluralitate præbendarum, vel beneficiorum simplicium.*

10 *Dispensatio iniusta, & absque causa facta, non est dispensatio.*

11 *Beneficia omnia sunt de iure positiuo, in quibus Papa habet plenam potestatem.*

Habentia tamen curam animarum dicuntur de iure diuino.

12 *Episcopus non potest dispensare super pluralitate beneficiorum, nisi in suo episcopatu.*

Quid si habenti præbendam in cathedrali datur secunda in alia cathedrali, cuius episcopi requiratur dispensatio.

13 *Prælatus conferendo beneficium scienter alias sufficienter beneficiato, an peccare dicatur.*

14 *Et quis cum eo dispensabit.*

Et an teneatur restituere fructus interim perceptos.

15 *Clericus si de facto teneat plura beneficia absq; dispensatione, an teneatur ad restitutionem fructuum.*

16 *Et quis cum tali poterit dispensare.*

17 *Fructus percepti ex beneficio ab eo, qui aliud tenebat, quibus sint restituendi.*

De pluralitate beneficiorum, & præbendarum, & dispensatione super ea. Et primo, in quibus casibus quis possit esse pluralis in beneficio ecclesiastico sine dispensatione.

IOANNES de Lignano iussu domini Vrbani Papæ Quinti, vt legitur in suprascriptione edidit tractatũ de pluralitate beneficiorum, incipiens, Primo quæritur, an pluralis quis esse possit de iure communi in beneficijs, sed breuiter admodum.

Pro faciliori exitu materiæ facio regulam negatiuam, videlicet nemo potest esse pluralis
1 in beneficijs † ecclesiasticis, tam simplicibus, quàm curatis sine dispensatione. Prima para huius regulæ probatur per gl. in c. dudum. el secondo. de ele. in verbo vtranque. vbi hæc materia tractatur, & per ea, quæ supra dixi in tit. de cler. non resid. in j. q. vbi dixi, ꝙ omne beneficium ecclesiasticum præbendatum, quantumcunq; leue, & exile, de iure requirit residentiã, vt notatur in c. fi. de cler. non residẽ. Et ipsa rubrica satis indicat, dicendo de cler. non resid. in parrochia, vel præbenda. Et prima pars, videlicet in parrochia, est satis clara, secunda verò ibi, vel præbenda, refertur ad simplicia præbendata, vt ibi dixi, & hoc tenet Host. in sum. hoc eo. tit. §. j. Sed omne beneficium requirens
2 † residentiam, dicitur incompatibile cum alijs beneficijs, vt tenuit Io. An. in cle. gratiæ. de rescri. quem refert, & sequitur Ab. Sicul. in eadẽ cle. gratiæ. dicens, ꝙ possidẽs beneficium ecclesiasticum requirens continuam residentiam, si accipit secundum curatum, vel etiam requirẽs residẽtiam, tenetur dimittere primum, immo primum ipso iure vacat, & comprehẽditur sub cõstitutione execrabilis Io. xxij. quimo Io. An. in ea. cle. gratiæ dixit, ꝙ primũ vacabat ipso iure, iuxta dictã cõstitutionẽ execrabilis. licet postea in idẽ Io. An. in addi. Spec. in ti. de cler. nõ resid. §. fi. reuocauerit eius sententiam, & dixerit cõtrarium, videlicet, ꝙ non vacat ipso iure, sed sic tenens venit priuandus, & sic requirit declarationem, & idem tenet Old. consi. cxlv. incip. Thema. vbi omnino vide, & Rota in antiquis decis. decis. clxxxiiij. incip. Nota, ꝙ habẽs beneficium curatum, & per Pet. de Anch. in c. j. de consuet. in vj. in ij. col. Sed cum prima opinione trãsiuit d. Ab. Sicu. in d. cle. gratiæ. de rescrip. tenens, ꝙ primum ipso iure vacet, & sit canon ferendæ, & non latæ sententiæ.

Secunda probatur per c. de multa. & c. constitutionem execrabilis Io. xxij.

3 Huic regulæ dantur quinque fallentiæ † secundum aliquos, secundum verò Io. de Ligna. in d. tract. j. q. dantur sex.

Prima est, quando ecclesiæ tenues sunt in suis redditibus, ꝙ neutra sufficit ad sustentationem rectoris, pro quo est tex. ibi in c. vnio. x. q. iij. & in c. quia. de relig. domi. & bonus tex. & melior gl. in c. sanctorum. lxx. dist. in verbo in duabus. quam oĩno videbis ad materiam hanc, & in c. si quis iam translat. xxij. q. ij. & per Ioã. An. in c. gratiæ. de rescr. in vj.

Secunda est, si vna pendet ab altera, puta ratione fundationis primæuæ, vt in c. eam te. de de ætat. & qual.

Tertia propter raritatem clericorum, vt notatur in ca. clericus. in fi. xxj. q. j. sed hoc hodie forsan non habet locum propter multitudinẽ clericorum nostri temporis, licet gl. ibi dicat, quod idem in ciuitatibus, quod potest saluari

per

per tex.in c.multi sacerdotes, & pauci sacerdotes.xl.dist. vbi dicitur, ꝙ multi sunt sacerdotes nomine, pauci autem re: sed primum dictum contra secundum saluari potest per notata per Inno.in c.firmiter.de sum.trin. vbi dicit, ꝙ sufficit simplicibus sacerdotibus, quibus Deus non dedit talentum intellectus, mediocris sciẽtia circa curam animarum: & hoc credo verũ, quia etiam Christus benedictus nõ vocauit ad regimen ecclesiæ doctores, neq; principes, aut pharisæos, sed simplices & rudes, vt Petrum, & Andræam piscatores. Ideò videmus hodie, quòd etiam idiotæ tam iuris, quàm Theologię omnino ignari assumuntur in episcopos, & in Papam, vt plures vidi, & hodie videmus, & tamen dicuntur habere omnia iura in scrinio pectoris, sed illud intellige propter assistentes, vt etiam dixit do. meus Alexandrinus . . .

Nec tamen intelligas de adsistentibus in capella, vt hodie secundum vsum curiæ adsistentes vocantur, qui communiter sunt patriarchæ, archiepiscopi, & primates, seu magni, & diuites episcopi, aut Papæ consanguinei, & prælati domestici, & vt in pluribus ignorantissimi, vt vidi, & agnoui. Sed intelligendum est de referẽdarijs, & alijs, qui adsistunt Papæ circa expeditionem tam signaturæ iustitiæ, & gratiæ, quàm literarum Apostolicarum, per cameram transeuntium, & expeditiones breuium, & dispensationes, quæ consistunt in mera iuris dispositione, cessante gratia, & voluntate Papæ, quæ legibus est soluta: tamen & sanctitas sua debet permittere claues iustitiæ, & moderantiæ clauibus potentiæ, vt dixit Inno. in c.quãto.de iureiur.& glo.in c.ad Apostolicę. de re ind.in vj.

Sed cõtra vtrunq; prædictorũ potest responderi, & primo ad primũ, ꝙ ĩ simplicibus sacerdotibus, quibus nõ dedit Deus talentũ intellectus &c.non loquimur de talibus, sed de vitio propriè nostri temporis, qui interdum sunt bene docti, & tamen non credunt in Deum, & de his intellige d.c.clericus.xxj.q.j. Quod autẽ

4 Christus vocauerit† simplices, & omnino idiotas ad Apostolatum, non est in consideratione respectu scientiæ, quia omnino omnes repleti fuerunt Spiritu sancto, & cœperũt loqui varijs linguis magnalia Dei, vt Actuũ.c.ij.ibi, audiuimus vnusquisq; linguam nostram, in qua nati sumus Parthi, & Mœdi, & Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam &c. & sic quales prius fuerint, non est considerandum respectu scientiæ, vt dixi.

Quarta est, si ecclesia annexa est præbendæ, vel dignitati, quo casu cum ipse teneatur in maiori ecclesia deseruire, tenetur in particulari p alium supplere, vt diximus supra de cler. non resi.in versi.viij.rationẽ perplexitatis, seu anne xitatis, vnionis, & incorporationis, vt notatur in c.extirpandæ.de præben. cum ibi not.tenetur rector vicario prouidere de substentatione congrua, vt in d.c.extirpandæ.

Quinta, si habet vnam in titulum, alteram verò in commendam, vt notatur xxj. q.j. cap. qui duas.

Sexta est secundum Io. de Lig. si episcopus dispensat, iuxta not.in c.sanctorum.lxx.dis. sed nihil facit iste casus, quia loquimur de beneficijs, quæ possunt sine dispẽsatione detineri iure communi permittẽte, in d. vero c.sanctorũ. loquitur dispensatione mediãte, & sic nihil ad propositam quæst. quæ quærit de iure communi, non iure dispensatiuo.

5 Sed hic quæro, an huiusmodi † commenda excuset, si sine iusta causa facta sit, puta ad ditã dum, & non ad regimen, vt hodie videmus. Dico, ꝙ in episcopis non licet, quia licet possint commendare ad sex menses, iuxta constitutionem Greg. X. in concil. Lugd. de qua in c.nemo deinceps.de ele.in vj.ibi, euidenti necessitate, vel vtilitate ecclesiæ suadente, cum appositione decreti irritantis, vt in ea; non tamẽ sine euidenti causa, & sic duo requiruntur copulatiuè, videlicet causa, & causa euidens, scilicet necessaria, alias leuis causa non sufficeret propter intentionem legis latoris, & decretum irritans, vt supra.

In supradictis itaq; quinq; casibus quis potest sine dispensatione iure permittẽte esse pluralis in beneficijs ecclesiasticis, vt tenuit Goff. in c.preterea.de æta.& qual.& Host.in sum.de inst.in §.quis inficiari.& glo.Ber. in c.dudum. de elec.in verbo vterque, & Guil.in gl. sua ibi dicit idem dicendum de pluralitate præbendarum, quod dicitur de pluralitate ecclesiarum, & idem tenet Ber. in glo. in verbo retinere. & idem gl.in c.super inordinata.de præben. & c. super eo.Host.in sum. de inst.§.fi. versi. sed illud.& versi. sed breuiter circa hanc materiam disputando dixit, quem non referam breuitatis causa, vbi vide, qui posuit multa genera beneficiorum.

Innoc.verò in c. cum iamdudum. de præb. de pluralitate præbendarum licitè tenendarũ, ita ꝙ quis sit in pluribus ecclesijs, & canonicus, & præbendatus, vt in ecclesia Taruisina, allegat consuetudinem, maximè si non requirãt residentiam, quod intelligo etiam de consuetudine, vel statuto, aut priuilegio, vt supra diximus in titulo de cler. non resi. in j.q.

Sed quicquid dixerint præfati doct. alij tenent cõtrarium, vt Host. & Theologi, & quòd debemus tenere certum, & dimittere incertũ, scilicet, vt huiusmodi beneficia non teneantur sine dispensatione, vt idem Host. dixit in c. literas.

teras. de concess. præbend.

Quis possit dispensare super pluralitate beneficiorum.

6 De primo quæro, nunqnid episcopus † circa
huiusmodi pluralitatem possit dispensare, etiã
in simplicibus requirentibus tamen continuã
residentiam? Goff. in tit. de præb. dixit, ꝙ non:
Ioan. verò, ꝙ sic, in suo episcopatu, sed non in
diuersis, & hoc propter iuris impossibilitatẽ;
quia tenetur vtriq; obedire, & ab vtroq; ordi-
nes recipere, qnod esse non posset si contraria
mandarẽtnr, iuxta illud Aug. in sermone super
Luc. xij. & Matth. v. & legitnr prima domini-
ca mensis Septembris, & qualiter intelligat il-
lud, vide beatum Tho. in cath. aurea, tex. xvj. su
per Matth. vj. fol. xxix. in fi. nemo. n. potest, quã
uis vni domino obtemperare repugnantia iu-
benti, quia nemo potest etiam duobus domi-
nis seruire, sed dicit, ꝙ solus Papa hanc perple
xitatem tollere potest, qui dispensando videtur
ei concedere, ꝙ eligat, cui voluerit obedire, vel
à quo ordines recipere, verius tamen putat Io.
de Fribur. ꝙ siue in eodem episcopatu, siue in
7 diuersis, nullus dispensare potest, nisi † Papa,
vt hodie etiam seruat curia, & etiã videtur sen
sisse Host. in sum. de præb. in §. fi. & idem Frib.
dicit, ꝙ Guil. in sua gl. in c. referente. de præb.
dixit se credere, ꝙ episcopi possint dispensare,
quòd quis plures præbendas, aut plura simpli-
cia beneficia, siue personatu habeat, & hoc pos
sunt non de iure scripto, sed de cõsuetudine so
la, quam Papa scit, & tolerat, ideò talis toleran
8 tia † inducit præsumptam approbationem: fa-
ciũt notata per Io. An. & Abb. in d. cle. gratiæ.
de rescr. Et ex hoc potest inferri, ꝙ hodie sit de-
rogatum per huiusmodi contrariam consuetu
dinem illi ordinationi, de qua in c. sanctorum.
lxx. dist. vbi expresse cauetur, & prohibetur, ne
quis sit canonicus præbendatus, nisi vnius ec-
clesiæ, in qua conscriptus est. i. titulatus, licet ex
dispẽsatione episcopi vnus diuersis possit præ-
esse ecclesijs, & idem dixit Barth. Brix. in gl. su-
pra d. c. sanctorum. videlicet, ꝙ non liceat nec
in eodẽ episcopatu, nec in diuersis habere plu-
res ecclesias, vel præb. nisi in casibus s. positis.
9 De pluralitate verò † præbẽdarum, seu bene
ficiorum simpliciũ non est prohibitum episco
pis dispensare, vt notatur in c. de multa. de p̃b.
in gl. in verbo per sedem Apostolicã. Io. de Fri-
bur. de mente cuiusdã Vlderici doc. antiqui di-
cit, ꝙ sicut potest episcopus dispensare in pluri
bus beneficijs simplicibus, vel p̃bẽdis, ita põt
dispensare, ꝙ quis habeat beneficiũ simplex, &
personatũ cum alio, quod habet curam anima
rum. Host. verò in c. literas. de concess. præbẽ.
post multa subiungit, ꝙ si episcopi non possunt
dispensare in pluralitate hmõi præbendarum,
quo ad titulũ, dicit tamen põt, ꝙ possunt dispẽ
sare ob prærogatiuã meritorũ, ꝙ primam, vel
secundam teneat tanꝗ beneficiũ, & ponat vica
riũ, qui bene deseruiat, & competentẽ portio-
nem habeat de præbenda, per ea, quæ not. in c.
proposuisti. de pręb. & in c. cum ad hoc. de cle.
non resi. maximè quando in ecclesia est talis cõ
suetudo, vel statutũ est rationabili causa factũ
per not. in c. cũ omnes. de const. & gl. vbi supra
dicit, ꝙ in hmõi dispensationibus, siue fiãt per
Papam, siue fiant per episcopũ, considerãda est
10 dispẽsationis causa, quæ dum † non sit iusta, &
rationabilis, non est dispẽsatio, sed vt dixit bea
tus Ber. est dissipatio, nec excusat illũ, cum quo
dispensatur quo ad Deũ, sed tantum quo ad ec
clesiam militantẽ, & Frib. de mente Vlderici di
cit, ꝙ licet irrõnabilis dispensatio excuset quã
tum ad id, ꝙ est de iure positiuo, videlicet ꝙ nõ
cõmittatur furtum percipiendo fructus illorũ
beneficiorũ, tamen quantũ ad id, ꝙ est de iure
diuino, & naturali nihil valet, nec à dãnatione
excusat, sed potius dispensans, & dispensatus
pari damnatione inuoluuntur.

Sed dicit aliquis, hoc dictũ de nihilo seruit,
11 cum oĩa beneficia ecclesiastica sit de iure † posi
tiuo, in quibus Papa habet plenitudinem potẽ-
tis, & latissimas habenas. c. cũcta per mundũ.
ix. q. iij. sed dicito, ꝙ episcopatus, & bñficia ha
bentia curã animarũ, sunt de lege diuina, & à
Christo primo, & deinde ab Apostolis institu-
ta. nã Iesus Christus, donec vixit, fuit summus
Pontifex, & per se ordinauit Apostolos sacer-
dotes, & post eius Ascensionẽ, & Penthecostes
omnes fuerunt episcopi ordinati post receptio
nem Spiritus sancti paracliti, & tunc diuiserũt
sibi in sortẽ episcopatus ad prædicandũ euãge
lium, vt legimus in Actibus Apost. & crescẽte
fide, & numero Apostoli ordinauerunt alios sa
cerdotes ad curam animarũ, & leuitas, seu dia-
conos. & hodie est tex. in c. in nouo. xxj. dist. &
copiosius dixi supra de simo. vbi tractauimus
de origine dignitatis Cardinalatus. De præbẽ-
dis, & alijs simplicibus beneficijs, aut perso-
natibus non habentibus curã animarũ nunquã
vidi, nec legi in sacra scriptura, nisi de tribu Le
ui, cui in sortẽ dñs non dedit terram, sed tantũ
decimas frugũ terræ, & panes ꝓpõnis, quibus
etiã eorũ mulieres, & viduæ vescebãtur, vt legi
tur Nume. xviij. & Deut. xviij. Videtur ergo di
cendum, ꝙ dictũ Vlderici non vendicet sibi lo-
cum, nec sit verũ, nisi in beneficijs, quæ sunt de
iure diuino, cum in positiuis, & introductis ab
ecclesia militante Papa habeat omnem pote-
statem, & hoc credo verum.

12 Sed quia supra diximus, episcopũ † posse di
spensare in suo episcopatu, & nõ in alio, quæro
habẽti prębendã in cathedrali datur secunda in

alia

alia cathedrali, cuius episcopi requiritur dispē satio? retēta opinione dicentiū episcopos posse dispensare circa necessaria, an primi, vel secūdi episcopi? Respondeo, ꝙ potest dici, ꝙ vtriusq; sit necessaria dispensatio, sed secundus videtur dispensare eo ipso, ꝙ cōfert secundā scienter habenti primā, & primus pariter videtur dispēsare permittēdo haberi secundā retinere primā, qua eum priuare posset, si secū dispensare nollet. Friburgo placet, ꝙ requiratur dispēsatio secundi tm̄ sit necessaria dispēsatio, & cū ille, cui confertur secūda præbenda dispēsatiuē nō peccet eā recipiendo, nec potest episcopus, qui primā cōtulit priuare illū ea, tñ Ber. i gl. in d.c. de multa tenet, ꝙ vtriusq; dispensatio requiratur.

Sed nunquid peccet secundus prælatus cōferendo † scienter beneficiū ei, qui alias sufficienter beneficiatus est. Goff. dicit, ꝙ sic, si sine consensu primi prælati: si.n. non esset cōferens, nō esset recipiens, cū hæc sint correlatiua, sicut dare, & recipere, & sic est cōe vitiū vtriusque, & idem tenet Host. & addit, ꝙ non est immunis primus prælatus, qui ipsum, cū possit repetere negligit, quāuis non sit dubiū secundum delinquere: quia scienter venit contra iura, vt notat in c. primatus. lxxj. dist. & in c. fraternitati. de cler. non resid. & c. admonet. de renunc.

13 Sed quis cum hic dispensabit? credo, ꝙ quilibet † idoneus sacerdos confessor episcoporū ipsorum, cum casus isti non reperiātur in iure reseruati, nec Papæ, nec Metropolitano.

14 Sed quia supra diximus, ꝙ malè dispensatus super pluralitate beneficiorum est tutus quo ad ecclesiam militātem, ita quòd non teneatur restituere fructus perceptos.

15 Quæro quid, si quis de facto † teneat plura beneficia sine dispensatione, & sic indebitè, vel etiā intrusus, & mala fide possidet, vtrū subditi teneantur ei ad obedientiā, & reuerentiā, & responsales, siue coloni, & debitores teneantur de iure soluere, & debitis respondere? Inno. & Hos. in c. in literis. de rest. spol. distinxerunt, ꝙ aut hmōi responsales, & debitores aliquādo sibi soluerunt, aut nunquā: primo casu tenētur soluere, secundo verò nō, pro primo faciunt ēt notata in c. querelā. de ele. pro secūdo notatur in l. fi. C. de peti. hęr. ratio est secundum eosdē, quia qui nunq̃ obedientiam præstitit, aut respōsionem soluit, ipsa exhibere, vel soluere non tenetur, nec dicitur spoliare, cum nūquam posse derit. l. decē. de verb. obl. & ita tenēt Theologi.

Sed quid, si sic intrusus habet titulum coloratū: notoriè tñ, & malum, & infectum, sed est adeptus possessionē authoritate superioris? dicendum est oēs teneri ad obedientiam, & omnem præstationem, donec authoritate superioris amoueatur, vt not. in c. transmissam. de elec. arg. l. instē possidet. ff. de agr. pos. & l. j. ff. quòd cum fal. tut. & c. cum venissent. de instit.

16 Quæro vlterius, quis † dispensabit super mala fructuū perceptione cum his, qui beneficia plura sine dispensatione obtinuerunt? dicas absolutè, ꝙ solus Papa, & tales petentes dispensationē componunt cū camera Apostolica super fructibus malè perceptis, etiam si cū talibus dispensetur, ꝙ talia beneficia in futurū retineāt, & hoc casu credo aliter non posse dici, & sic sæpe vidi practicari in Rom. curia.

17 Sed quid dicemus † de his, qui priuantur beneficio, vel sponte dimittunt illud? primo casu credo, ꝙ successori tales fructus debeātur per notata in c. cum esses. & c. relatum. el secondo. de testam. & ibi Io. An. & per Martinum Laudensem in suo tractatu de conscientia. q. xv. incip. Vtrum beneficiatus faciat fructus suos in uita, & in morte.

Secundo verò casu idē uidetur dicendū, ꝙ in primo tamē curia seruat, ꝙ componitur cum camera, quā omnes curiales tenent succedere in hmōi fructibus, & omnibus spolijs prælatorum defunctorū tam in Ro. cur. quā extra eiā in prælatis morientibus tam in curia, quā extra eam, ut etiā uidi sæpius practicari. Tamē reperio Romam in collectis per Ægid. Bella. decis. cccclij. tenentē contrariū, uidelicet, ꝙ camera in his fructibus non succedat, nisi Papa illos sibi specialiter reseruauerit, & suæ cameræ applicauerit. Tamen, ut dixi curia, & ipsa camera hodie seruant contrariū. Io. de Lig. in d. tra cta. de pluralitate beneficiorū circa finem tenet quod supra dixi, videlicet, ꝙ omnia acquisita intuitu ecclesiæ sint ecclesiæ, & non cameræ, salua Papæ uoluntate, aut dispositione, siue ante, siue postquā uacet. c. cuncta per mundum. & c. per principalem. ix. q. iij. sed loquimur de iure communi, & non de potestate Papæ absoluta.

SVMMAE.

indignum manere non est cum eo aliquid agere.
10 *Actus maiorem habet efficaciam ad ostendendum consensum, quàm patientia.*
11 *Renunciare magis videtur contraueniendo priuilegio suo, quàm ponendo violari illud.*
12 *Appellans non videtur sententiam acceptare.*
13 *Inter probibitionem, & approbationẽ datur mediũ.*
14 *Ecclesia sæpe tolerat aliqua crimina, vt meretricium, & similium ad euitandum maius malum.*
15 *Patientia sæpissimè non inducit consensum.*
16 *Ius positiuum à vulgo ita dictum.*
17 *Dispensatio, quæ causam in se habere debet, quæ in Pontificis dispensatione dicatur causa.*
18 *Papa sine causa potest imponere pensionem.*
19 *Causa semper in Principe præsumitur.*
20 *Dispẽsatio, quæ fit contra ius diuinũ causam exigit.*
21 *Legatos Papæ, vel eius vicemgerentes non posse, vti Papa, absque causa dispensare.*
22 *Vicarius episcopi non potest dispensare.*
23 *Et an de crimine componere possit.*
24 *Capitulum sede vacante, an possit dispensare.*
25 *Ecclesia mandando, vel dissimulando dispensat.*

De tacita dispensatione.

POSTREMÒ, quia s̃. diximus de di
uersis speciebus dispẽsationum p
discursum huius tracta. nunc pro
cõplemẽto & absolutione totius
operis videndũ est, an, & quando
1 tacitè esse sciatur dispẽsatũ † per tolerantiã præ
lati, & an patiẽtia, & tolerãtia, æqualiter oium
prælatorũ inducant dispensationẽ. Bal. in addi
tionibus Speculi in tit. de dispen. in §. qualiter.
versi. nunquid superior, tenet, ꝙ episcopi, cæte
riq; prælati Papæ inferiores nunq̃ videntur ta
citè dispensare, ẽt si excõicatum, vel indignum
ad sacros ordines promoueãt, & idem videtur
sensisse Inn. in c. cũ super. de off. dele. nisi aliter
appareat de volũtate, & aĩo dispensandi per ex-
pressionẽ, aut publicũ instrumentũ, aut testib.
vt notatur in c. ij. de scism. & posuit Spe. vbi su
pra. & per Io. de Ana. & Imo. & Dñicum in c. si
gnificauit, de off. ord. & per Butr. in proœ. de-
2 cretaliũ. in viij. col. vbi ponit differentiã † inter
modũ dispensandi inter Papã, & inferiores præ
latos, in quibus requiritur expressa dispẽsatio,
cuius verba refert, & sequitur d. Fel. in c. si qñ.
de rescr. in iiij. col. versi. cõsidera tertio. & per
Ant. de But. in c. veniens. de fil. presb. & per Io.
Imo. amplè in l. quidã cõsulebant. ff. de re ind.
facit dictũ Bal. in l. bonorũ. C. qui admitti. & p
Inn. in c. veniens. de fil. presb. vbi dicitur, ꝙ fa-
ctũ temerariũ iudicis nõ potest interpretari di
3 spensatio, quinimo prælatus † promouens sciẽ
ter indignũ ad ecclesiã, tenetur ipsi ecclesiæ de
læsione, & nõ dr̃ dispẽsare, sed lædere, vt tenet
Pet. de Anch. in cle. j. de æta. & qual. in vlt. not.
In Papa autẽ secus: qa si Papa scienter indi-
4 gnũ † promouet, cũ quo alias dispẽsare posset,
procul dubio dispẽsare cẽsentur, vt tenẽt Abb.
Butr. & Imo. in d. c. si quando. de rescr. & in d.
c. veniens. de fil. presb. & Bar. in l. Barbarius. in
vlt. col. de offic. præt. dicit, ꝙ si Papa assumpsit
ad dignitatẽ homicidã, vel apostatam, aut alias
indignũ sciẽter cũ eo dispẽsare videtur, & Bal.
in l. Imperialis. C. de nup. idẽ dicit in episcopo
indignè promoto. & bo. gl. & doc. in c. cũ eccle
siasticæ. de excep. Et idẽ dicẽdũ videtur in Prin
cipe, qui indignũ sciẽter promouet ad officia,
& dignitates seculares, vt ẽt vidẽtur sentire scri
bentes in d. l. quidam cõsulebant. gl. & doc. in
l. vlt. si contra ius, vel vtil. pub. Bal. in d. l. Impe
rialis. & notat gl. & doc. in d. c. cũ ecclesiasticæ.
Inno. & doct. in d. c. veniens. ac oẽs supradicti
doc. in locis supra alleg. Bal. in addi. Spec. in lo
co supradicto. Lud. cõsi. mihi cccvij. inci. In ca
su &c. Itẽ in consi. ccxvj. & Oldr. plenè consi.
cccxxv. & in multis sequentibus consilijs.
Ista conclusio probatur per ea, quæ dicunt
doc. in d. c. veniens. ꝙ vbi superioris actus non
in tolerando, sed in agẽdo consistit, dũmõ sciẽ-
ter fiat actus, dispẽsatio inducitur: pro qua fa-
cit lex idẽ Vlpianus. de execu. tut. gl. in c. statu-
tum. in verbo literarũ. de elec. in vj. & glo. in c.
cũ olim. in verbo monachi. el secũdo. de priui.
& consi. Lud. supra allegato. & quod latè tra-
dit Butr. in repet. c. consultationibus. de iure
patr. xij. col. & aliqua adducta per Fel. in c. præ
terea. de testi. cog. Est autẽ in tacita dispẽsatio-
ne Papæ, & Principis necessaria scientia, quia
5 ignorans † non dicitur velle. l. si per errorẽ. de
iurisd. om. iud. Alioqui si Papa, aut Princeps in-
digno ascribat, circũuentus præsumitur, Inno.
in c. cũ te. de resc. Bal. in Marg. in verbo Papa.
versi. quarto. de quo plenius per doc. in d. c. si-
gnificauit. Nec omitto, quòd ista tacita dispẽsa
6 tio † nunquã colligitur? vbi actus de iure cõi cõ
stare, vel valere potest, quia secundũ ius cõmu-
ne interpretari debet, secundũ Bal. in d. l. bono
rum. C. qui admitti. quia princeps non præsu-
mit vti potestate suprema, nisi illud exprimat,
secundũ Inno. in d. c. innotuit. de ele. & Bal. &
Ang. in l. bene à Zenone. de quadri. præscr. nisi
clausula nõ obstante posita esset, secundũ Bal.
in l. si testm̃. C. de testa. aut clausula ex certa sci
entia, secundũ Innoc. in c. ad hæc. de rescr. glo.
& Bal. in l. eos. de ap. in principio.
His non incõgruè subnectendũ putaui, cur
7 patiẽtia † superioris tolerantis indignũ, & pec
cata, seu peccatores nõ puniẽtis, dispensationẽ
inducere videatur, qua in re sequendo potissi
mè Butr. in c. veniens. ex ipsius, & aliorũ sñia
dicendũ est, quòd nunq̃ patiẽtia superioris di-
spensationem

8 spēsationē† inducit, quando actus solū in tole-
rādo cōsistit: quia ex eo approbatio necessario
non infert, verbi gratia, prælatus ab indigno, &
inhabili missam audit, aut ab eo rōne officij, p-
curationē recipit, quia in hmōi actibus inquisi
tio, & iudicialis causæ cognitio nō requiritur,
& proinde approbatio nō inducitur, dispensa-
tio inde minimè sequitur. Præterea procuratio
9 nem† recipere, & post visitationē pati indignū,
& inhabilem in ecclesia manere, nō est cum eo
aliquid agere, ex quo dispēsatio producatur se-
cundū Butr. post Inno. & Arch. ibi, sed requiri
tur actio, hoc est, φ cū inhabili, & indigno supe
rior aliquid agat, quod absq; dispensationis ad
miniculo agi non possit. Nam vt ibi in iij. col.
Dominicus inquit, patiētia nō est tantæ vis, &
10 efficaciæ, quantæ est actio, seu† actus, qui aliqd
ponit, & affirmat, vt notat gl. in c. cum accessis
sent. de const. versi. conuenerunt eleganter.
Voleus secūdum Io. ibi, φ contraueniendo
11 quis † priuilegio suo magis renūciare videtur,
videtur, q̄ patiēdo illud violari. Facit quod In-
noc. singulariter tradit in c. olim. el iij. de resti.
spol. φ excōicatus postquā fuerat appellatum,
& sic inualidè excōicatus, licet eā aliqñ seruet,
12 non tamē videtur † sniam acceptare, & ratam
habere, vt supra dixi de iniusta excōicatione, qd
But. in d. c. veniens multū cōmendat. & Card.
in d. c. olim. ij. col. & Io. de Imo. & Domi. in c.
gratum. de off. deleg. vt singulare, & memora-
bile sciatur. Sub ista cōclusione dicendū est,
φ quamuis ecclesia dissimulādo crapularū cor
ruptelas toleret, nec eas ingurgitatiōes puniat,
quæ deprauato more quarundā festiuitatū, &
carnisprinij tempore fiunt, non tamen eā con-
suetudinē approbat, quia hmōi tolerantia non
13 est prohibitioni contraria, sed inter† prohibi-
tionem, & approbationē medium locum tenet
suis terminis contenta. Ita in effectu, ac re ipsa
gl. sentit in c. deniq;. dist. iiij. & in c. si quod ve
rius. xxx. q. ij. & dñi. in c. omnis. j. dist. vbi Fely.
sno illo ordinato, & stilo cōgrue, & aptè dispo
sito sub conclusionibus suis plurima dicta cō-
14 plectitur. Similiter ecclesia† sub dissimulatio-
ne pertransit, & tolerat crimen meretriciū, se-
cundū gl. in c. inter opera. de spon. quia licet sit
peccatū mortale, & indignatione persequendū
c. meretrices. & c. nemo sibi. xxxij. q. iiij. tamen
ad euitandū maius malum tolerat, & hac rōne
tolerandas esse meretrices Cato censuit.

Et alia multa dissimulanter persert ecclesia,
de quibus in locis supra alleg. & per gl. in d. c.
denique. Ideò dixit Arch. in c. non cōfidat. dist.
l. φ Papa tacet, & tolerat viles, & illiteratos
clericos ab episcopis ordinari, contra quos est
statuta pęna in c. vlt. de temp. ord. lib. vj. ex hoc
tamen consuetudinē non approbat, ne dispen-
sare videtur, aut illi constitutioni derogare.

Ex his quoq; Abb. Sicu. bellissimè dixit mo
tus ex eo. tex. in c. iamdudum. in fi. de præbē. in
ver. multa pro patientiā, φ superioris patientia
15 non† punientis transgressores dispēsationē nō
inducit. Idem not. Butr. & recentiores scriben-
tes in c. vt circa. de consang. & affi. per d. c. iam
dudum. vbi etiam tractant, qñ per desuetudi-
nem canoni derogatū videtur, cum Papa scit,
& tolerat iuxta ea, quæ tradit Arch. in c. obeūti
bus. lxiij. dist. & Abb. & doc. & Fel. ibid. in c. j.
de treu. & pac. De causa aūt dispensationis, li-
cet superius expositū sit, φ in Papa, & Principe
non exigatur, sed inferioribus tantū requirat,
nunc plenius attingendo, atq; omissa supplen
do dicamus præter ea, quæ supra dicta sunt, φ
Papa, & princeps quo ad defectus iuris huma-
16 ni, vulgo† dicitur positiui, sine causa dispēsare
possunt, vt declarat Innoc. in c. cū ad monaste
rium. in fi. de sta. mona. Io. An. & doct. in c. de
multa. de præb. Ludo. consi. cccvij. supra alleg.
& beatus Tho. j. ij. q. lxxxvij. ar. vlt. & Arch. in
d. c. consequens. xj. dist. refert verba beati Tho.
licet de eo mentionē non faciat, quæ commen
dantes extollunt Io. An. & alij in d. c. de multa.

Hanc sniam Speculator quoq; approbat, &
sequitur in ti. de leg. §. nunc breuiter ad finem.
versi. xv. in voto. & Card. in repet. c. perpendi-
mus. viij. col. de sent. exc. Abb. in d. c. ij. de scis.
& ibidem Ana. & Domi. in d. c. consequens.

17 Nam in dispensatione† Papę ipsa liberalitas
est pro causa, vt tradit But. in c. j. de const. & ibi
dem Io. Imo. xiij. col. & Præpositus sequitur,
& cōstāter affirmat in c. per venerabilē. qui fil.
sint legit. per c. cum nostris. ibi, ex indulgentia
speciali, vel alia iusta causa. de cōcess. præb. quē
tex. ad id supra adduximus, & Fel. in pluribus
locis hoc probat hæc, & alia referens in c. j. de
consti. in iiij. fallentia, in c. si qñ. v. col. de rescr.
versi. considera secundo, in c. postulasti. versi.
quartus casus. & in c. ad audientiā. lo ij. eo. tit.
iiij. seu v. col. versi. ista procedunt. cōcludens Pa
18 pā† sine causa imponere posse pensionē, & hoc
etiā putat procedere quo ad Deū, apud quem
suffultus dispensatione Papæ nulla expressa cā
tutus esse potest, neq; conscientiæ onus eū for-
midare oportet per rationē, de qua ibi per eū:
supra dicta snia corroborari pōt ex his, quæ co
piosè scribit Aug. de Anch. in lib. de ptāte eccl.
q. lx. ar. iiij. & vj. vbi multa scribit circa hāc ma
teriam, quorū plura Fel. refert in loco supra al-
leg. Corroboratur quoque, quia in Papa, &
19 Principe causa† præsumitur, secundū gl. in l. re
legati. ff. de interdic. & releg. & Andr. Sicu. di-
sputat in c. nisi. de offi. leg. quod an sit verū, vi-
de quæ latè Fel. scripsit in c. quæ in ecclesiarū.
de constit. Hæc tamen conclusio limitatur, &
vera

vera esse intelligitur, nisi ius positiuum sub ali qua naturali ratione fundaretur, vel alia ratione à iure diuino descendente fundatum esset, quia tunc dispensatio contra eam legem debet esse cum causa, secundùm Abb. latius probantem in c. per tuas. xj. col. de arbit. & Fel. eum referentem in d. c. ad audientiam. nu. 4. ver. benefactor. de rescr. de quo ibi per eum latius.

30 Alia conclusio est, quòd dispensatio † quæ fit contra ius diuinum causam exigit, neq; valet sine causa, vt concludunt doct. in locis supra alleg. & Felyn. in d. c. quæ in ecclesiarum. col. xxvj. de const. & vulgata est gl. in c. non est, de vo. quòd dispensatio sine causa in foro conscientiæ non valet, nec moueat quenquam, quòd Papa cõtra ius diuinum dispensare non potest, quia vt in superioribus titulis ostendimus, licet Papa ius diuinum tollere non possit, aut restringere, tamen & in aliquo casu ex causa derogare, & super eo dispensare potest: quam conclusionem plenè probauimus, & Fel. declarat in c. j. & c. vlt. de maior. & obedien. cum ergo Papa contra ius diuinum dispensat, magna causa eum mouere debet: quia contra ius diuinum non nisi ex magna causa dispensat, vt dixit Bal. in l. j. de iure annuncia. faciunt notata in l. rescript. de precib. Impe. off. neq; hoc casu in Papa, vel Principe causa præsumitur, vt per Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum, faciunt not. per Innoc. & d. Abb. in c. quãto. de consuet. & super magnis ac multis authoritatibus demonstrauimus: supradicta vera sunt, vbi Papa, & Princeps ipse dispensat, sed si alij dispensandi ius, & facultatem indulget, ille sine causa dispensare non potest secundum Inno. in c. dudum. el secundo. ante finem, de elec. quia non intelligitur concessa, cum illis prærogatiuis, & potestate suprema, quam canonis conditor habet, vt ibi per eum, & per eundem Innoc. in d. c. cum ad monasterium. j. col. & in d. c. veniens. in glo. quam sequuntur doct. in locis supra alleg. & But. in d. c. dudũ. Abb. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de ind. ix. col. & in c. præterea. de test. cog. Bal. in d. l. si testamentum. C. de testa. Fel. in d. c. postulasti. & in d. c. ad audientiam. vbi habetur, quòd si data est potestas à summo Pontifice dispensandi cum quibuscunque, & in quibuscunque causis, de quo per Alex. Imo. post Bald. Ang. & Io. Imo. in l. filius à patre. §. vlt. de libe. & posthum. Ex his Fel. in d. c. ad audientiam. in versi. quartus casus infert contra vicem gerentes, &

31 † Legatos Papæ sine causa dispensantes, quia licet Papa dispensare absolutè posset, tamen ipsi facere non possunt: vbi dicit in foro contentioso posse mille dispensationes infringi, quas aut indignis, & super incompassibilibus legati faciunt.

Inferioris verò cuiuscunq; dispensatio sine causa non valet.

Requirit enim apparentem, existentemque causam, vt notat Innoc. in d. c. cum ad monasterium. & in d. c. veniens. Io. de Ana. & doct. in d. c. ij. de scism. Io. Imo. in c. j. de constit. & in l. quidam consulebant. & doc. in alijs supra allo. locis, & Bald. eleganter in d. l. si testamentum. & nos supra aliquid diximus de dispen. Papæ.

32 His accedat, quòd vicarius Episcopi dispensandi † ius non habet secundum Paul. de Cast. in consi. cxvij. j. col. dicentem, quòd vbi incertum est, aut expressum non est in mandato, nõ videtur vicario in crimine data dispensandi potestas.

33 Proindeque de crimine componere † non potest, & vbi faceret episcopus compositionẽ, contra eam venire posset, & ea reuocata contra reum malè compositum inquirere, & conuictum deponere: quia vicarius non componit, neque pœnas dispensationis, aut alias iuris in pecuniarias commutat: quia dispensandi potestatem non habet. c. licet. & ibi glo. singularis. de pœn. & satis supradictum fuit, sicut nec vicarius indulgentias concedit, nisi habeat speciale mandatum secundum Cald. in c. nostro. de pœnit. & remiss. in fi.

34 Nec etiam capitulum sede † vacante, vt ibidem idem Fel. meminit in sermone suo, incipiente, Hodie mecum eris in paradiso. Quod addendum est ijs, quæ de indulgentia supra diximus.

Ad tacitam etiam dispensationem, vide bo. gl. in c. qui in aliquo. lj. dist. in verbo, qui con-

35 cubinas, quæ dicit, quòd ecclesia † mandando, vel dissimulando dispẽsat cum limitatione ibi posita: allegat tex. in c. literas. de restitu. spol. Laus Deo æterno, eiusq; soli filio, cum spiritu paraclito, in sæculorum sæcula. Amen.

FINIS.